



श्री लघुराज स्मारक ग्रंथमाला पुष्प-दसमुं

बोधामृत

(भाग-३)

(संशोधित तथा संवर्धित)

(पत्रसुधा)

१

पत्रांक : १ थी ५१५ सुधी

पूज्यश्री ब्रह्मचारीशु



श्रीमद् राजचंद्र आश्रम
अगास

પ્રકાશક
ભરતભાઈ મનુભાઈ મોદી, પ્રમુખ
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ,
સ્ટેશન અગાસ, વાયા આણંદ
પોસ્ટ બોરીઆ - ૩૮૮ ૧૩૦ (ગુજરાત)

મુદ્રક
કાવ્ય પ્રિન્ટર્સ
૧-બી, શિવ એસ્ટેટ, સીટીએમ,
એક્ષપ્રેસ હાઈવે પાસે,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૬

પ્રાપ્તિસ્થાન

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ
સ્ટેશન અગાસ, વાયા આણંદ
પોસ્ટ બોરીઆ - ૩૮૮ ૧૩૦
(ગુજરાત)
ટેલીફોન : ૦૨૬૯૨ - ૨૮૧૭૭૮
ફેક્સ : ૦૨૬૯૨ - ૨૮૧૭૭૮

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ, અગાસ - સંચાલિત
શ્રી પરમશ્રુત પ્રભાવક મંડળ,
હાથી બિલ્ડિંગ, એ / ૧૮, બીજે માળે,
ભાંગવાડી, ૪૪૮ કાલબાદેવી રોડ,
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૨
ટેલીફોન : ૦૨૨ - ૨૨૦૬૯૨૩૪

સમમ આવૃત્તિ વિ. સં. ૨૦૭૬ ઈ. સ. ૨૦૧૯ પ્રત ૧૦૦૦

પડતર કિંમત-બે ભાગના રૂ. ૩૫૦/-

વેચાણ કિંમત રૂ. ૨૦/-

તમે કોઈ પ્રકારે આ પુસ્તકની આશાતના કરશો નહીં,
તેને ડાઘ પાડશો નહીં, ફાડશો નહીં, બગાડશો નહીં
તેમજ નીચે જમીન પર મૂકશો નહીં.

સર્વાધિકાર સુરક્ષિત : આ ગ્રંથના કોઈ અંશને મૂળરૂપમાં કે અનુવાદિત રૂપમાં કે કોઈ
ચિત્રપટને છાપવાનું કામ પ્રકાશકની અનુમતિ સિવાય કોઈ વ્યક્તિ કે સંસ્થા કરી શકશે નહીં.

પ્રકાશકીય નિવેદન

(સસમ આવૃત્તિ)

આજ ગુરુ રાજને પ્રણામી અતિ ભાવથી, યાચના શુદ્ધતાની કરું છું;
આપ તો શુદ્ધભાવે સદાયે રમો, બે ઘડી શુદ્ધભાવે ઠરું હું. આજ૦ ૧

—(પ્રજ્ઞાવબોધ, પુષ્પ-૭૬)

મંત્રે મંત્ર્યો, સ્મરણ કરતો, કાળ કાઢું હવે આ,
જ્યાં ત્યાં જોવું પર ભણી ભૂલી, બોલ ભૂલું પરાયા;
આત્મા માટે જીવન જીવવું, લક્ષ રાખી સદા એ,
પામું સાચો જીવન-પલટો મોક્ષ-માર્ગી થવાને. ૨—(પ્રજ્ઞાવબોધ, પુષ્પ-૭૪)

‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ’ અગાસના શતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે બોધામૃત ભાગ-૩ ની સંશોધિત અને સંવર્ધિત આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરતાં આનંદ થાય છે. પરમકૃપાળુદેવના પરમ ભક્ત અને અગાસ આશ્રમના સંસ્થાપક પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જેમને સમ્યક્દર્શન છે એવી છાપ આપી હતી અને તેમના સાંનિધ્યમાં જેઓ ૧૧ વર્ષ સુધી રાત-દિવસ રહ્યા હતા, તેમજ પ્રભુશ્રીજીએ જેમને ધર્મની સોંપણી કરવાથી તેમના દેહોત્સર્ગ બાદ લગભગ ૧૭ વર્ષ સુધી ‘આશ્રમ’ની ધુરા સંભાળી હતી એવા પૂજ્યશ્રી બ્રહ્મચારીજી દ્વારા લિખિત પત્રોથી બનેલ આ ગ્રંથ છે.

જેમના રોમે રોમમાં પરમકૃપાળુ પરમાત્માના ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’નું રટણ હતું, જેના જીવનમાં પરમકૃપાળુદેવના પરમકલ્યાણકારી વચનામૃતો વણાઈ ગયા હતા, તે વચનામૃતોનો યથાર્થ ભાવ સર્વ મુમુક્ષુ સમુદાય સરળતાથી સમજી શકે તેવા શુભ આશયથી સેંકડો પત્ર મુમુક્ષુઓ પર લખી, રાત-દિવસ પ્રયત્ન કરનાર એવા પૂ. શ્રી બ્રહ્મચારીજીના પરમોપકારને વાળવા આપણે સર્વથા અસમર્થ છીએ. છતાં ઉપરના કાવ્યમાં એમણે કહ્યા પ્રમાણે આત્મા માટે આપણે જીવન જીવીએ અને મોક્ષમાર્ગી થવાને સાચો જીવન પલટો પામીએ તો કિંચિત્ ઉપકાર વળી શકે.

જેમ પરમકૃપાળુદેવે મુમુક્ષુઓ ઉપર સેંકડો પત્રો લખી સત્ય મોક્ષમાર્ગ દર્શાવી અદ્ભુત કાર્ય કર્યું, તે પત્રોના સંગ્રહથી ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથ બન્યો, તેમ મુમુક્ષુઓના અનેક મૂંઝવણ ભરેલા પ્રશ્નોનું બોધ દ્વારા સમાધાન કરી તેમના મનને ઠારનાર, શાંતિ પમાડનાર એવા સેંકડો પત્રો પૂજ્યશ્રીએ લખવાથી બોધામૃત ભાગ-૩ તૈયાર થયો.

પરમકૃપાળુદેવના વચનામૃતો જે ન સમજી શકાય તે સંબંધી પણ મુમુક્ષુઓ દ્વારા પૂછેલ અનેક પ્રશ્નોના યથાર્થ ઉત્તર આપી આ ગ્રંથમાં બોધરૂપ અમૃત રેડ્યું છે. જેથી આ ગ્રંથનું ઉપનામ પણ ‘પત્રસુધા’ રાખેલ છે. “સત્યરુષના એકેક વાક્યમાં, એકેક શબ્દમાં, અનંત આગમ રહ્યાં છે.” તે જ્ઞાનીના વચનોને જ્ઞાની જ સમજી શકે કે સમજાવી શકે.

પૂજ્યશ્રી બ્રહ્મચારીજીનો સાહિત્ય સર્જન વિભાગ ઘણો વિશાળ છે. તેઓશ્રીનું લખાણ સરળ શૈલીમાં સુંદર અને સચોટ છે. જિજ્ઞાસુ જીવોને તે પરમ આધારરૂપ છે. નિર્મળ આત્માને સ્પર્શીને નીકળતી વાણી તે સામા જીવને સૌંસરી ઊતરી જાય છે. સમ્યક્ભાવોથી સુશોભિત એવી સત્પુરુષોની વાણી એ જ સાચી સરસ્વતી છે.

પૂજ્યશ્રી દ્વારા રચાયેલ પ્રજ્ઞાવબોધ તે તો અદ્ભુત અને આશ્ચર્યકારી એક કાવ્યમય ગ્રંથ છે. તેમાં આ પ્રજ્ઞાપુરુષે ઘણા શાસ્ત્રોનો સાર બતાવી ગાગરમાં સાગર ભરી દીધો છે. જેના વિષે પરમકૃપાળુદેવે વચનામૃત પૃષ્ઠ ૬૬૪ પર જણાવેલ છે કે “એનો પ્રજ્ઞાવબોધ ભાગ ભિન્ન છે તે કોઈ કરશે.”

આ બોધામૃત ભાગ-૩ ની નવીન સંશોધિત અને સંવર્ધિત આવૃત્તિમાં કુલ ૧૨૬૮ પત્રો છે. તેમાંનો પ્રથમ પત્ર પૂજ્યશ્રીની સંસારથી ધૂટવાની તીવ્ર અદમ્ય અભિલાષા દર્શાવે છે. બીજો અને ત્રીજો પત્ર પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઉપર લખાયેલ છે. તેમાં તેઓશ્રીની ત્યાગ, વૈરાગ્યની ઉત્કૃષ્ટ ભૂમિકાનું સ્પષ્ટ દર્શન થાય છે. પછીના ૧૯ પત્રો પરમકૃપાળુદેવને પ્રત્યક્ષ ગણી લખેલા છે. તે પૂજ્યશ્રીની પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યેની અનન્ય ભક્તિના સૂચક છે. આ પત્રોમાં પૂજ્યશ્રીએ પોતાના અંતરના ઉદ્ગારો પરમકૃપાળુ પરમાત્મા સમક્ષ પ્રગટ કરેલ છે. ત્યાર પછીના બધા જ પત્રો પૂજ્યશ્રી દ્વારા મુમુક્ષુઓ પ્રત્યે લખાયેલા છે. આ સર્વે પત્રોમાં જે અનેકવિધ બોધ છે, તે મુમુક્ષુઓની મૂંઝવણો મટાડવા સમર્થ છે. ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથમાંથી ઉદ્ભવતા અનેક સંશયોના સમાધાનરૂપ આ અમૂલ્ય ગ્રંથ મુમુક્ષુઓને મન મહાન છે. પરમકૃપાળુદેવ પ્રબોધિત સત્ધર્મની આરાધના માટે યોગ્ય જીવન ઘડતર કરવા આ ગ્રંથ અનુભવ સિદ્ધ વચનોથી યથાર્થ પ્રેરણા આપનાર છે.

પૂજ્યશ્રી, પ.ઉ.પ.પૂ.પ્રભુશ્રીજીની હાજરીમાં તેઓશ્રીની આજ્ઞાનુસાર મુમુક્ષુઓને પત્ર લખતા તેમજ પોતાના દેહવિલયના આગલા દિવસ સુધી પણ પૂજ્યશ્રીએ પત્ર લેખનની પવિત્ર જવાબદારી અદા કરી મુમુક્ષુઓના મનને શાંતિ અર્પી છે. એવા મુમુક્ષુઓના પરમ હિતસ્વી સત્પુરુષને અમારા કોટિશઃ પ્રણામ.

આ ગ્રંથ વિષેની વિગતવાર માહિતી નીચે આપીએ છીએ :-

૧. પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીની હયાતી દરમ્યાન તેમની સૂચનાથી લખાયેલા પત્રો તેમજ ત્યારબાદ પૂજ્યશ્રીએ દેશ-પરદેશમાં મુમુક્ષુઓને લખેલા પત્રોનો આ સંગ્રહ છે.
૨. આ આવૃત્તિમાં પૂજ્યશ્રીએ દરેક પત્રની શરૂઆતમાં જે ગાથાઓ લખી હતી તેને સંપૂર્ણપણે (લગભગ બધીજ) લેવામાં આવી છે. જે અત્યાર સુધીની આવૃત્તિમાં લેવામાં આવી નહોતી. આ ગાથાઓ પત્રના વિષયને અનુરૂપ અને મહત્વની હોવાથી લેવામાં આવી છે.
૩. છઠ્ઠી આવૃત્તિ સુધીમાં ઘણાખરાં પત્રોમાં ફક્ત તારીખ અથવા તિથિ જ લખવામાં આવી હતી, તેને બદલે આ આવૃત્તિમાં દરેક પત્રની શરૂઆતમાં તારીખ, તિથિ અને વાર તપાસીને મૂકવામાં આવ્યા છે. જે પત્રોમાં તારીખ અને તિથિનો સમન્વય જોવા નથી

મળ્યો, ત્યાં પંચાગ પ્રમાણે ચકાસીને મૂકવામાં આવ્યા છે. છટ્ટી આવૃત્તિ સુધી પત્રોમાં જ્યાં ફક્ત 'અગાસ' શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો હતો તેના બદલે આ આવૃત્તિમાં 'શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ' લખવામાં આવ્યું છે.

૪. જે પત્રો પૂજ્યશ્રીએ, આંખની તકલીફના કારણે પોતે નથી લખ્યા; પરંતુ બીજા મુમુક્ષુ પાસે લખાવ્યા છે. તેવા પત્રોની શરૂઆતમાં * ની નિશાની કરવામાં આવી છે.
૫. ઘણા મૂળ પત્રોમાં ગાથાના રાગ, પ્રજ્ઞાવબોધના પાઠ નંબર લખવામાં આવ્યા ન હતા, તે આ આવૃત્તિમાં, પ્રજ્ઞાવબોધનો પાઠ નંબર તેમજ તેના રાગ લખવામાં આવ્યા છે.
૬. દરેક મૂળ પત્ર જ્યાંથી લેવામાં આવ્યા છે, તેની સંપૂર્ણપણે ચકાસણી કરીને નોંધ રાખવામાં આવી છે; તેમજ અપ્રગટ પત્રોની નોંધ પણ અલગથી રાખવામાં આવી છે.
૭. અગાઉની આવૃત્તિના પત્રો કરતાં આ આવૃત્તિમાં ઘણા સ્થળે પત્રમાં અધિક ભાગ જોવામાં આવશે, તે મૂળ પત્રના આધારે જ ઉમેરવામાં આવ્યો છે, તેમજ ઘણા અપ્રગટ પત્રો પણ ઉમેરવામાં આવ્યા છે. આ બધું સાહિત્ય અપ્રગટ પડ્યું રહે તેના કરતાં આ હિતકારી બોધ મુમુક્ષુઓને આત્મકલ્યાણ સાધવામાં ઉપયોગી થાય તે અર્થે પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે. તેના કારણે આ બોધામૃત ભાગ-૩ (પત્રસુધા) હવે બે ભાગમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.
૮. વચનામૃતના વાક્યો ઘણા પત્રોમાં ટાંકવામાં આવ્યા છે, આ વાક્યોને વચનામૃતના પત્ર સાથે મેળવીને જરૂર પ્રમાણે સુધારવામાં આવ્યા છે. તેમજ વચનામૃત પત્રાંક કૌંસમાં લખવામાં આવ્યા છે. ઉપદેશામૃત, પ્રજ્ઞાવબોધ અને પ્રવેશિકામાંથી લીધેલા અવતરણો બને ત્યાં સુધી મૂળ સાથે મેળવીને સુધારવામાં આવ્યા છે.
૯. પહેલાંની આવૃત્તિમાં પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીના ઉપદેશામૃત તેમજ પૂ.શ્રી બ્રહ્મચારીજી રચિત પ્રજ્ઞાવબોધ અને પ્રવેશિકાના અવતરણો ઓછા કરવામાં આવ્યા હતાં, અથવા લેવામાં આવ્યા નહોતા; તે આ આવૃત્તિમાં લગભગ બધા જ અવતરણોવાળા પત્રો પૂર્વાપર સંબંધ ધરાવતા હોવાથી લેવામાં આવ્યા છે. ઘણા પત્રોમાં પ્રભુશ્રીજીનો બોધ છે તે ઉપયોગી હોવાથી સંપૂર્ણપણે લેવામાં આવ્યો છે; અને ત્યાં ઉપદેશામૃતના પૃષ્ઠ નંબર લખવામાં આવ્યા છે. પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો એક જ બોધ એકથી વધારે પત્રોમાં આવતો હોય તેવા પ્રસંગમાં ફક્ત ઉપદેશામૃતના પૃષ્ઠ નંબર અથવા પત્રસુધાના પત્ર નંબરનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.
૧૦. ઘણા પત્રોમાં પૂજ્યશ્રીના સ્વાસ્થ્ય વિષેની માહિતી પોતે જ લખી છે, તે તેમજ રાખવામાં આવી છે, કારણ તેમાં ગૂઢ પરમાર્થ રહેલો જણાય છે.
૧૧. પહેલાંની આવૃત્તિમાં કેટલાક પત્રોમાં જે દૃષ્ટાંત કથાઓ પૂજ્યશ્રીએ લખી હતી તેનો ફક્ત ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, તેને આ આવૃત્તિમાં સંપૂર્ણપણે જણાવવામાં આવી છે. આ દૃષ્ટાંત કથાઓ અમુક પત્રોમાં ફરીથી આવે છે ત્યાં પત્રસુધાના પત્રનો

ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૨. છટ્ટી આવૃત્તિ સુધીમાં ગ્રંથના અંતમાં છૂટક વચનો તેમજ છૂટક કાવ્યો મૂકવામાં આવ્યા હતા. તથા ૧૪ વૃદ્ધિપત્ર લેવામાં આવ્યા હતા. આ બધી વિગતોનો સમાવેશ જે નવા પત્રો ઉમેરવામાં આવ્યા છે, તેમાં થઈ ગયો હોવાથી આ આવૃત્તિમાં તેને લેવામાં આવ્યા નથી.
૧૩. આ આવૃત્તિમાં પત્ર ક્રમાંકની ડાબી બાજુએ [] આવા કોંસમાં જે અંક દર્શાવવામાં આવ્યા છે તે છટ્ટી આવૃત્તિના પત્ર ક્રમાંક સૂચવે છે. જ્યાં અંક નથી તે પત્ર આ આવૃત્તિમાં નવો ઉમેરવામાં આવ્યો છે. તેમજ પરિશિષ્ટ ૧૫, ‘પત્રો વિષેની વિશેષ માહિતી’માં પણ છટ્ટી આવૃત્તિના પત્રક્રમાંકનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.
૧૪. બધા પરિશિષ્ટ નવેસરથી બનાવવામાં આવ્યા છે. તેમાં ઘણી માહિતી નવી ઉમેરવામાં આવવાથી પરિશિષ્ટ વધી ગયા છે. તે પરિશિષ્ટ બન્ને ભાગમાં મૂકવામાં આવ્યા છે. ‘પત્રો વિષેની વિશેષ માહિતી’નું જે ૧૫ મું પરિશિષ્ટ છે, તેને પત્રો પ્રમાણે બન્ને ભાગોમાં અલગ-અલગ મૂકવામાં આવ્યા છે. પત્રસુધાના પહેલાં ભાગમાં પત્ર ક્રમાંક ૧ થી ૫૧૫ સુધીના પત્રો છે અને બીજા ભાગમાં પત્ર ક્રમાંક ૫૧૬ થી ૧૨૬૮ સુધીના પત્રો છે.
૧૫. નવેસરથી સાતમી આવૃત્તિમાં વિવિધ પરિશિષ્ટ તૈયાર કરવામાં આ ગ્રંથની છટ્ટી આવૃત્તિ ઘણી મદદરૂપ થઈ છે.

આ ગ્રંથના સંશોધન કાર્યમાં તેમજ પ્રૂફરીડીંગ ઇત્યાદિ કાર્યમાં જે મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ તન, મન, વચનથી ઉલ્લાસપૂર્વક સાથ આપ્યો છે તે તેમની સમ્યક્જ્ઞાન પ્રત્યેની ભક્તિ સૂચવે છે.

આ સત્શ્રુતના પ્રકાશનમાં ખુબજ ઉદારતાપૂર્વક ફાળો આપનાર મુમુક્ષુઓનું આ કૃત્ય અનુમોદનીય છે.

ઉપદેશામૃત પૃષ્ઠ ૨૭૭માં પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી જણાવે છે કે :— “શાસ્ત્રનું જ્ઞાન ગમે તેટલું હોય અને ગમે તેવો ક્ષયોપશમ હોય પણ તે કાગળમાં લખેલી અગ્નિ સમાન છે; પરંતુ આત્માના અનુભવની એક ચિનગારી હોય તો પણ તે સાચા અગ્નિની પેઠે કોટિ કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષ આપે છે.” આ ગ્રંથનો વિનયપૂર્વક સદ્ઉપયોગ પરમકૃપાળુદેવના આશ્રયે સર્વે મુમુક્ષુઓમાં અનુભવની ચિનગારી પ્રગટાવવામાં પ્રબળ નિમિત્તરૂપ બનો, એ જ શુભેચ્છા.

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ, અગાસ

લિ.

વિ.સં. ૨૦૭૬, કારતક સુદ ૧૫,

સંતયરણ સેવક,

તા. ૧૨-૧૧-૨૦૧૯

ભરતભાઈ મ. મોદી

પત્રસુધા

અનુક્રમણિકા

(ભાગ-૧)

પત્ર ક્રમાંક		પૃષ્ઠ
૧	મુરબ્બી ભાઈશ્રી નરશીભાઈ (વડીલ બંધુ) ને લખેલ પત્ર.....	૧
૨-૩	પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીને લખેલા પત્રો.....	૧૫ થી ૧૮
૪-૨૨	પરમકૃપાળુદેવને ઉદ્દેશીને ભાવનારૂપે લખેલા પત્રો.....	૧૯ થી ૩૯
૨૩	પૂજ્યશ્રી બ્રહ્મચારીજીની પ્રતિજ્ઞાનું લખાણ.....	૩૯
૨૪ થી ૧૧૦	પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સૂચના અનુસાર પૂજ્યશ્રીએ મુમુક્ષુઓને- લખેલા પત્રો.....	૪૦ થી ૧૩૬
૧૧૧ થી ૫૧૫	પૂજ્યશ્રીએ મુમુક્ષુઓને લખેલા પત્રો.....	૧૩૬ થી ૬૩૪

પત્ર ક્રમાંક ૫૧૬ થી ૧૨૬૮ સુધીના પત્રો પત્રસુધા ભાગ-૨ માં છે.

ક્રમાંક	પરિશિષ્ટ વિભાગ	પૃષ્ઠ
૧	અવતરણોની સૂચિ.....	[૧]
૨	કથા-દૃષ્ટાંત-પ્રસંગ સૂચિ.....	[૩]
૩	પરમકૃપાળુદેવના પ્રસંગોની સૂચિ.....	[૫]
૪	પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના પ્રસંગોની સૂચિ.....	[૫]
૫	પૂ. શ્રી બ્રહ્મચારીજીના પ્રસંગોની સૂચિ.....	[૬]
૬	મુમુક્ષુઓના તેમજ અન્ય પ્રસંગોની સૂચિ.....	[૬]
૭	પ્રશ્નોત્તર વિભાગ.....	[૭]
૮	શબ્દોના ભાવાર્થ.....	[૧૦]
૯	વચનામૃત વિવેચન.....	[૧૨]
૧૦	અન્ય વિવેચન.....	[૧૫]
૧૧	વિશેષ નામ.....	[૧૬]
૧૨	ગ્રંથ નામ.....	[૧૯]
૧૩	સ્થળ સૂચિ.....	[૨૧]
૧૪	શબ્દ-વિષય સૂચિ.....	[૨૩]
૧૫	પત્રો વિષે વિશેષ માહિતી.....	[૪૦]

ॐ

अहो सत्पुरुषानां
वयनामृत, मुद्रा अने सत्समागम !
सुषुप्त येतनने जगृत करनार,
पडती वृत्तिने स्थिर राजनार,
दर्शनमात्रथी पण निर्दोष
अपूर्व स्वभावने प्रेरक,
स्वरूपप्रतीति, अप्रमत्त संयम,
अने पूर्ण वीतराग
निर्विकल्प स्वभावनां कारणभूत;—
छेदले अयोगी स्वभाव प्रगट करी
अनंत अव्याबाध स्वरूपमां
स्थिति करावनार !
त्रिकाण जयवंत वर्तो !
ॐ शांतिः शांतिः शांतिः

—श्रीमद् राजचंद्र

“सद्गुरुना उपदेश वण, समजाय न जिनरूप;
समज्या वण उपकार शो ? समज्ये जिनस्वरूप.”

—श्रीमद् राजचंद्र

પત્રસુધા

[૧]

૧*

તત્ ॐ સત્

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને

અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો ! ! !

મુરબ્બી ભાઈ નરશીભાઈ,

મુ. બાંધણી

બને તેટલું ટૂંકાણ કરીને હું વાત કહેવા માગું છું, પણ તે વાત ચોખ્ખી થાય માટે પહેલું થોડુંક એટલું કહી લઉં છું કે હું જે લખવા વિચાર રાખું છું તે ઘણા વખત સુધી તેનો વિચાર કરીને લખું છું અને તેમાં તમારું અને મારું બન્નેનું કલ્યાણ આખરે થાય તેવું લાગવાથી, તમને વાંચતાં કંટાળો આવે કે ખેદ થાય તોપણ ખુલ્લા દિલથી જેમ છે તેમ લખી જણાવવા વિચાર રાખ્યો છે. દરેક માણસ સુખની આશા રાખે છે અને સુખ શોધે છે. પોતે માનેલા સુખમાં દરેક મગ્ન હોય છે તેથી બીજાને માટે આપણે વિચાર કરીએ તે સામા માણસને પૂરો સંતોષ આપે એવો વિચાર વખતે ન પણ જણાય; પણ જો સારા ભાવથી જો કોઈ કામ કરવા ઇચ્છતો હોય તો તેનો ભાવ આપણને રુચે કે ન રુચે પણ તે સમજી શકાય તો ખરો. તેથી મારી વાત રુચે કે ન રુચે, પણ મારું દિલ સાફ રાખીને નિઃસ્વાર્થપણે મનમાં માયા કે કપટ રાખ્યા વગર વિચાર આપણા બન્ને માટે કર્યો છે. તે તમને પસંદ ન પડે છતાં પણ મારો હેતુ શુદ્ધ છે. સારા ભાવથી હું આ વાત કહેવા અને કરવા ઇચ્છું છું એટલું તો તમને પણ સમજાયા વગર નહીં રહે, એમ મને લાગે છે. મારી વાત તમને જણાવું છું તેટલી ધીરજથી તમારી વાત મારે સાંભળવી પણ છે અને બન્નેમાંથી જે સારી, ઉત્તમ વાત બન્નેના અંતરાત્મામાં બેસે તેનો વિચાર કરી આગળ પગલું લેવું છે. આ કાગળ લખતાં કંઈ બનાવટી કે જોડી કાઢીને કશી વાત નથી કરવા ઇચ્છતો, પણ જે જે વાતો મેં જાતે અનુભવી છે અને તે ઉપરથી મારા વિચાર, છેવટના તમારા આગળ મૂકવા વિચાર છે. તેમ છતાં તમને એમ લાગે કે મને કોઈની શિખામણથી કે ભોળવણીથી એ વિચાર આવ્યા છે, તોપણ એટલું તો માનજો કે મેં આ પત્રમાં લખેલી બાબતો માટે ઘણો વિચાર કર્યો છે અને ટૂંકામાં કહું તો આજ સુધી અભ્યાસ કરીને, દુનિયાનો અનુભવ લઈને, ઘણા લેખકોએ પોતાનો અનુભવ પુસ્તકોમાં લખેલો તે સમજીને અને જીવતાજાગતા સંતપુરુષોની દશા ગજાપણે સમજીને, દહીં વલોવીને માખણ નીકળે તે જેમ ઢોરને પાળવાની મહેનતના ફળનું ટૂંકું રૂપ છે, તેવું મને જે કંઈ સંસારમાં સમજાયું છે તે ટૂંકામાં આ પત્રમાં મારા જાતઅનુભવના કંઈક સાર જેવું તમારા આગળ તમારી આશિષ માટે રજૂ કરું છું, ભેટ ધરું છું અને તે દ્વારા તમારું ચિત્ત—આત્મા—સાચી વસ્તુ સમજીને તમારું અને મારું કલ્યાણ જે રસ્તે થાય તેનો વિચાર

★ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સેવામાં કાયમ રહેવા માટે પૂ. શ્રી બ્રહ્મચારીજીએ પોતાના વડીલ બંધુને તેમની અનુજ્ઞા મેળવવા આ પત્ર આણંદથી લખેલ છે.

કરે, અને મારી અંતરની ઇચ્છા સમજી તેમાં ખભો થાબડવા જેવો ઉત્સાહ આપી મને વિશેષ ઉત્તર કે ચઢતી દશામાં જોઈ રાજી થવાનું તમારો આત્મા ઇચ્છે અને તેમાં સમ્મતિ અને સહાય આપે એટલો જ હેતુ આ પત્ર લખવાનો છે. આ પત્રમાં કંઈ દોષ જેવું જણાય તો તે મારો જ છે, એમ માનવા વિનંતિ છે. અને કંઈ પણ સાચી વસ્તુ સમજવામાં તમારા આત્માને મદદ થાય તો તેનું કારણ જેનો રંગ મને લાગ્યો છે તે સંત પુરુષ જ છે, એમ માનશો. કારણ કે કડવી તુંબડીમાં દૂધ ભર્યું હોય તે પણ કડવું થવા સંભવ છે, અથવા રંગેલું કપડું ધોવાથી રંગ નીકળી જાય તોપણ બીજા કપડાને તેનો પાસ બેસે છે; તેમ જ્યાં સુધી મને સંગનો રંગ પાકો લાગ્યો ન હોય ત્યાં સુધી મારું કહેલું હોય તેમાં ડહોળા પાણી જેવો દોષ દેખાવાનો સંભવ છે, પણ તેવું પાકા રંગવાળું કપડું ધોતાં થવાનો સંભવ નથી. તેમ સાચા પુરુષનો સમાગમ જેને થાય તેને દોષ લાગવાનો સંભવ નથી. ઊલટો ફાયદો થવાનો સંભવ છે. તેથી મારા દોષ તરફ જોવા કરતાં મારા હૃદયના ભાવ તરફ નજર રાખી આ લાંબો કાગળ કંટાળ્યા વગર થોડે થોડે કરીને પૂરો વાંચી જશો, વિચારશો અને બને ત્યારે ઉત્તર લખશો કે મળાય તેમ ગોઠવણ કરવા જણાવશો.

મોટા પુરુષોને મોક્ષ સિવાય બીજી કોઈ ઇચ્છા હોતી નથી અને આપણે પણ મોક્ષ મળતો હોય તો ના પાડીએ એવા નથી, એટલે મોક્ષનો ખપ આપણે પણ છે. એટલે મારે તમારે બન્નેને મોક્ષની ઇચ્છા છે એટલું ધારી લઈને જ આજે જે કંઈ લખાય તે લખવા વિચાર છે, પણ તમારા મનમાં જો એમ થાય કે તમે અગાસમાં રહેનારા સાધુ મહારાજનો ધર્મ માનો છો તો અમારે એ ધર્મ સંબંધી તમારું કહેવું માનવું નથી, બીજું જે કહેવું હોય તે કહો. જો આવું મનમાં રહેતું હોય તો તે વિષે પણ વિશેષ વિચાર કરવો ઘટે છે. આ વાત કહેતાં જો મારા સંબંધી કે એ મહાત્માઓ સંબંધી કંઈ કહેવું પડે તો મારાં કે તેમનાં વખાણ કરવા કહેલું છે એમ ન માનશો; કારણ કે પોતાનાં વખાણ થાય એવી ઇચ્છા તો અમારે છોડવી છે; તો જાતે શા માટે તે કરીએ? પણ માત્ર સત્ય અને આત્મહિત તરફ જ નજર રાખીને કંઈક કહીશ. ગમે તે ધર્મના કહેવરાવવામાં કાંઈ કલ્યાણ નથી. ગામમાં મુખી ન હોય અને તેને લોક મુખી નામથી ઓળખે એમાં એને અધિકાર કે પગાર કે કાંઈ ફાયદો મળતો નથી, અથવા ગઘેડાની પીઠે સાકરની ગૂણ ભરી હોય પણ તેના પેટમાં કાંઈ આવતું નથી; તેમ ગમે તેવા ધર્મવાળા લોકો આપણને ગણે, પણ આપણને તે ધર્મથી સારી જિંદગી—મોક્ષનો માર્ગ—ન મળે ત્યાં સુધી લોકોના કહેવાથી આપણે ધર્માત્મા બની શકીએ નહીં. સ્વાદ ચાખ્યા વગર વસ્તુની કિંમત સમજાતી નથી. તેમ ધર્મની પણ કસોટી કરીને સ્વીકારવામાં વાંધો નથી. મોક્ષનો માર્ગ જે ધર્મથી મળે એમ આપણો આત્મા કબૂલ કરે તે જ આત્માનો ધર્મ. બાકી તો બીજાને બતાવવાના કે પોતાના આત્માને છેતરવાના ધર્મ ગણાય, એમ મને અત્યાર સુધી લાગ્યું છે. ધર્મ તો આત્માના ભાવમાં, ઉત્તમ વિચારમાં, ઉત્તમ આચારમાં અને ઉત્તમ વસ્તુની માન્યતામાં રહેલો છે. તેને તો હૃદયમાં ગુપ્ત સાચવીને રાખી મૂકવા જેવો છે. જેમ કોઈ દશ હજારનો હીરો આપણે ખરીદ્યો હોય તો તેને

સોનાની વીંટીમાં જડીને સુંદર દાબડીમાં ઘાલી તિજોરીમાં રાખી મૂકીએ છીએ અને જ્યાં ત્યાં તેને બતાવતા નથી ફરતા, પણ કોઈક ઉત્સવના પ્રસંગે કે આફતના પ્રસંગે તેનો ઉપયોગ થાય છે, કે કોઈ ઘરનો માણસ જ જાણે તેમ છાનો રાખવામાં આવે છે, તેમ ધર્મ પણ ઘણી જ કીમતી વસ્તુ છે અને તેની મનુષ્યભવમાં જ કમાણી થઈ શકે છે. તેના પરીક્ષક પણ કોળી કે કાછિયા જેમ થડે થડે હોય છે, તેમ નથી હોતા. કોઈક મોટા શહેરમાં જ સાચા હીરાના પારેખ તો હોય છે; તેમ સાચો ધર્મ પામેલા પણ વિરલા જ જડી આવે છે અને તેની પરીક્ષા થવી, ઓળખ થવી એ તો પૂર્વના સંસ્કારથી, સત્સંગના જોગથી, વૈરાગ્યવાળી આપણી સ્વાભાવિક વૃત્તિથી કે સંસારથી કંટાળેલા, થાકેલા દુઃખી જીવથી કોઈક ધન્ય પળે જ બની શકે તેમ છે. મોક્ષમાર્ગ કે ધર્મ આવો દુર્લભ અને કીમતી છે અને તે જેના હાથમાં આવે— જેને તે સમજાય છે તેને આ સંસારમાં ગમે તેટલી ભારે અને મોંઘી ગણાતી ચીજ પણ લલચાવી શકતી નથી. જેમ નાનું છોકરું ચોમાસામાં રેતીમાં બેસીને દેરાં કે ક્યારા પાળીની રમત કરે, ઘર કરે પણ મોટા માણસને તે બધી છોકરાંની રમત માટે ખોટી થવું ગમતું નથી. કાલ સવારે છોકરાંએ કરેલાં બધા ઘર ને ચોક ને આકાર રસ્તામાં જતાં આવતાં ઢોરથી વટાઈ જવાના છે તે મોટા માણસો જાણે છે, પણ છોકરાંને મન તો તે રોજ ત્યાં મોટા માણસના ઘરની પેઠે રહેશે એમ લાગે છે અને વખતે સાંજ પડે તો બધું ઢાંકીને ઊઠે અને કાલે સવારે આવીને રમીશું એમ પણ ધારે. જો કોઈ બીજો છોકરો તેનું બનાવેલું દહેરું ભાંગી નાખે તો તે બનાવનારને મોત જેટલું ખોટું લાગે અને રોવા બેસે, પણ તેવા રોવાથી માબાપના મનને ખોટું નથી લાગતું. ઊલટું તે તો કહે કે એમાં શું રડે છે? એ તો સવાર સુધી રહેવાનું નથી, કાલ થતાં પહેલાં એ તો વટાઈને ક્યાંય ભાંગી જશે. પણ બાળક નાનું હોય તો તેની સમજમાં તે નથી આવતું અને સમજણું હોય તો વહેલું સમજીને રડતું બંધ થાય છે. જેને ખરો ધર્મ સમજાય છે તેને આમ સંસાર અસાર—ખોટો—લાગે છે અને તેનામાં ખરો વૈરાગ્ય—ઉદાસીનતા—સમતા દેખાય છે. તેની આંખ, વચન અને ચેષ્ટા ઉપરથી પણ મુમુક્ષુને માલૂમ પડે કે આ પુરુષ ધર્માત્મા છે. એવા પુરુષને એક ઘડી પણ બીજાં કામ માટે ખોટી થવું તો માથું વાઢી નાખ્યા જેવું લાગે છે. નાગરની નાતોમાં હરવા-ફરવાનું ને જાન-જમણવાર તજીને નરસિંહ મહેતા સાધુની સંગતમાં ને ભજનમાં જ વખત ગાળતા, તેવી જ રીતે મીરાંબાઈ રાજમહેલનાં સુખ છોડી ભિખારીની પેઠે ભટકીને દહાડા કાઢતાં; પણ કોઈ દિવસ ભગવાનનું ભજન અને સાધુની સંગત છોડવાનું તેમને સ્વપ્ને પણ મન થયું નથી. ઊલટું તે સુખ રાજના સુખ કરતાં ઉત્તમ છે એવું અનુભવીને, લોકોને ભગવાન ઉપર પ્રેમ થાય અને સંસાર ઉપરથી ભાવ ઊઠી જાય તેવાં ભજન બનાવી ભક્તિનો માર્ગ બતાવતાં ગયાં છે. આ કાંઈ તેમણે વગર સમજ્યે કર્યું નથી, થોડા દહાડા માટે કર્યું નથી, પણ સાચી સમજણ આવ્યા પછી આખો જન્મારો તેમાં જ ગાળ્યો છે. પણ ખાખરની ખિસકોલીને સાકરનો સ્વાદ ન સમજાય તેમ સંસારી માણસોને તો તે વખતે મીરાં અને

નરસિંહ મહેતાની નિંદા અને ટીખળી કરવાનું જ સૂઝતું. મીરાંને તો ઝેર આપીને મારી નાખવા કુંભારાણાએ ઉપાય લીધેલા તે આપણે સાંભળ્યું છે; પણ ધન્ય છે તેમને કે કોઈ દિવસ મારનારનું પણ તેમણે ભૂંડું ઇચ્છ્યું નથી; તો કોઈને ખોટો માર્ગ બતાવવા તેમની ઇચ્છા તો થાય જ કેમ? પણ આપણને એમ થાય કે એવાં ભગતડાં થઈ જવામાં શો માલ છે? પણ જરા વિચાર કરીએ તો સમજાય કે જેને મોક્ષ જોઈએ છે તેને ખાઈપીને લહેર કર્યે મોક્ષ મળે નહીં. કોદરા ખરીદીએ તો કોદરાની કિંમત આપવી પડે અને કમોદની ડાંગર ખરીદીએ તો તેના પ્રમાણમાં વિશેષ કિંમત આપવી પડે. અફીણ ઓગાળીને પીધા પછી અમર થવાની ઇચ્છા રાખીએ તો તે કાંઈ બને? સંસાર સેવવો હોય તો સંસારનું વૈતરું કરવું પડે, અને મોક્ષની દૃઢ ઇચ્છા હોય તો મોક્ષ માટે પુરુષાર્થ કરવો પડે. જગતના અને ભગતના કે સંસારના અને મોક્ષના માર્ગ જુદા જ— ઊલટા જ હોય છે તેથી કોઈ કાળે તેમને મેળ ખાતો નથી. જેને સંસાર વધારવો હોય અને જેને સંસાર સમેટી ટૂંકો કરવો હોય તો તે બેને ક્યાંથી મેળ ખાય? બન્નેનાં તડ નોખા હોય તેમ છે, તેથી જ આપણને આ સાચા સાધુઓ ગમતા નથી. આપણે નથી મોક્ષ જોઈતો અને તેમને મોક્ષે લઈ જવા છે, એટલે તે આપણા વિરોધી જણાય છે. આપણા જેવા જ ખાનદાન કુટુંબના તે ગૃહસ્થ હતા અને પૂર્વના સંસ્કારે વૈરાગ્ય ઊપજતાં તેમણે ઘર છોડી સાધુપણું લીધું, અને સાધુઓમાં પણ ખંભાતમાં ગાદીપતિ—આચાર્ય ગણાતા, તે છોડી દઈ ભિખારીની પેઠે પાછા ચાલી નીકળ્યા; છતાં પૂર્વના પ્રારબ્ધને લીધે લક્ષ્મી તેમની પાછળ ફરે છે, પુણ્યનો ભોગવટો તેમના નસીબમાં લખેલો તે આગળ ફરી વળે છે. આ વાત તો માત્ર તેમની દશા કંઈક બતાવવા જ કહી. તેમને કંઈ સ્વાર્થ નથી કે મારો ધર્મ ચલાવવો છે કે ચેલા કરવા છે, એવી લાલસાથી તે મુક્ત છે. એવું હોત તો ખંભાત તેમના ઘણા વખતના ઓળખીતા શિષ્યો અને સાધુઓ સેવાભક્તિ કરનાર હતા, તેમને તજીને તે ચાલી નીકળત નહીં. પણ જે જે આપણને સુખરૂપ લાગે છે તે તેને ઝેર જેવું લાગે છે; કારણ કે ભગવાનની કૃપાદૃષ્ટિનો તેમને સાક્ષાત્ અનુભવ થયો છે. તેમનો સમાગમ થોડા કાળ સુધી કરનારને પણ આ વાત તો સમજાય છે.

આવા પુરુષનો સમાગમ પૂર્વનાં કોઈ પુણ્ય જાગવાથી આ ભવમાં મને મળી આવ્યો અને તેમની કંઈક ઓળખાણ થવાથી મને પણ મોક્ષ મેળવવાની ઇચ્છા થઈ છે. કેવી રીતે તેમના કહ્યા પ્રમાણે રાતદિવસ રહેવાય તેના વિચાર વારંવાર આવ્યા કરે છે અને સંસારમાંની કોઈ પણ ચીજ મોક્ષને બદલે લેવાની ઇચ્છા રહી નથી. તેથી જ તમને બધાને પણ કંઈક એમ લાગ્યા કરે છે કે મેં પણ તડ બદલ્યું છે; સંસારનો રસ્તો ભૂલી બીજો રસ્તો હું શોધી રહ્યો છું.

ચાર-પાંચ વર્ષથી હું અગાસ જઉં છું. મધ્યસ્થ દૃષ્ટિથી ત્યાં જે કામ થયાં જાય છે તે જોઉં છું. તેમાં કોઈની સ્વાર્થદૃષ્ટિ મને જણાઈ નથી; ઊલટું જે આ ભવમાં સમજવા જોગ છે અને કરવા જોગ છે તેની જ વિચારણા અને ઉપદેશ થાય છે; તથા તે પ્રમાણે વર્તન થવામાં જે જે જરૂરનું કે યોગ્ય હોય તેનું વાતાવરણ ત્યાં ઉત્પન્ન થાય તેવા પ્રયત્નો ત્યાં થઈ રહ્યા છે, એમ

મને લાગ્યા કર્યું છે. જે જે પુરુષો આત્મધર્મ પામ્યા છે, તેમણે જે જે કરેલું અને તે ઉપરથી આપણે જે કરવાનું છે તે ત્યાં સહજે થયા જાય છે, એ પણ અનુભવ ઉપરથી મને સમજાતું જાય છે. તે મહાપુરુષોની સોબતમાં સદાય રહેવાય તો મોક્ષના માર્ગમાં આગળ વધવાનો સંભવ છે, એવો નિર્ણય અંતરાત્મામાં દૃઢ થતો જાય છે. ઘણી વાર એમ જ થઈ આવે છે કે બધું પડી મૂકીને એ જ રસ્તે આવરદાનાં જેટલાં વર્ષ બાકી હોય તેટલાં તે જ રસ્તે ગાળવાં, પણ તેમ કરી શકાય તેવા સંજોગો નથી એમ મનમાં થઈ આવવાથી વિચાર પાછો પડી જાય છે, અને કોઈના આગળ હૃદયની આ વહાલી ઇચ્છાની વરાળ સરખી કાઢવાની હિંમત ચાલતી નથી. જે બની શકે એમ નથી તે વાત કોઈના આગળ શું કામ કરવી? એવા વિચારમાં ચિત્ત ઘણી વાર મૂંઝાયા કરે છે.

હવે તે સંજોગો— મોક્ષની તૈયારીના સંયોગોમાં મુખ્યત્વે તો માર્ગ દેખાડનાર સાચા પુરુષ મળે એ એક અને તેના દેખાડ્યા પ્રમાણે તેની આજ્ઞાએ વર્તનાર એ બેનો જોગ જોઈએ. તેમાં માર્ગ દેખાડનારની ખાતરી તો અંતરમાં થાય છે કે તે સાચા પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવી શકાય તો મોક્ષ બહુ દૂર નથી. માર્ગનો પાકો ભોમિયો મળ્યો છે, હવે રહી ક્યાશ તે માર્ગે ચાલનારની. તેમાં હવે ઠીલ કેમ થાય છે? એમ મારા મનમાં વારંવાર પ્રશ્ન થાય છે અને તમને કે આ વાત જાણનાર ગમે તેને એમ પૂછવાનું મન થાય કે તમે (બાંધણી) ઘરનું તો કંઈ કામ કરતા નથી અને સોસાઈટીમાં કંઈ કમાવા રહ્યા નથી, તો તમારા મનનું ધારેલું કામ કરતાં તમારો હાથ કોણ ઝાલે છે? મને પણ તે જ પ્રશ્ન મૂંઝવે છે કે આ જિંદગીમાં જેને ખાતર હવે જીવવું ગમે, તેવી વસ્તુ જો ન બનતી હોય એટલે મારા આત્માનું હિત જો હું સાધી શકતો ન હોઉં અને બીજાને પણ જો હું ઉપયોગી ન થઈ શકું તો મારા જેવો મૂર્ખો બીજો કોઈ ગણાય નહીં. આ વિચાર જુદી જુદી રીતે કર્યા પછી મને સંસારમાં બાંધી રાખનાર બંધનો ચાર મુખ્ય ગણાવી શકાય તેવાં લાગ્યાં છે :

(૧) આ શરીર સંબંધી સંકલ્પ-વિકલ્પો :— એટલે શરીર સાજું-માંદું હોય, કમાણી થઈ શકે તેમ ન હોય તેવે પ્રસંગે બીજાને બોજારૂપ થઈ પડ્યા વિના શરીરનું ટટ્ટુ નભાવવા જેટલું સાધન કે પૂંજી વિષે વિચાર.

(૨) સંસારમાં નિકટનો સંબંધ ગણાય છે તેવા સંબંધવાળો છોકરો— બબુ. તેની સમજણયોગ્ય ઉંમર થતાં સુધી તેના શરીરની સંભાળ અને કેળવણી માટે મારે માથે ગણાતી ફરજ, તેના વિચારો.

(૩) જે કુટુંબમાં આ ભવમાં મારો સંબંધ જન્મથી જોડાયો છે, તે કુટુંબ તરફની મારી ફરજ એટલે તમારે અને તમારા પરિવાર માટે જે કરવું જોઈએ, તેના વિચાર.

(૪) દશ વર્ષથી લોકસેવા તરીકે સ્વીકારેલું સોસાઈટીનું આણંદનું કામ, તેના વિચારો—

આ ચાર પ્રકારના વિચારો—હોડીમાં ચાર કાણાં હોય અને તેમાંથી પાણી હોડીમાં ભરાતું

હોય ત્યાં સુધી હોડીમાં બેસી સહેલ કરવા નીકળેલા માણસથી જેમ નીચે મને બેસી શકાય નહીં, કારણ કે તેમાંથી પાણી આવ્યા કરે ત્યાં સુધી જેમ બૂડીને મરી જવાનો ભય છે, તેવા આ ચાર પ્રકારના વિચારો મને મૂંઝવતા અને કેટલેક અંશે મૂંઝવે પણ છે. જ્યાં સુધી તે વિચારોનો આવરો પાણીની પેઠે ઊભરાતો હોય ત્યાં સુધી મોક્ષની તૈયારી કે સાચા સુખનો ખ્યાલ ન આવી શકે તે સ્વાભાવિક છે તથા સમજી શકાય તેવું છે. એ ચાર પ્રકારના વિચારો કે ચિંતાઓ ખરી રીતે હરકતકર્તા છે; પણ તે સંબંધી મેં શું કર્યું છે અને તેનું પરિણામ કંઈ આવ્યું છે કે નહીં, તે થોડું હું જણાવી જવા ધારું છું. તેમાં છેલ્લી બે બાબતો પહેલી લઈને તે વિચારતાં બાકીની વાતો સમજાશે એમ લાગે છે.

તમને એમ વખતે લાગશે કે મેં આજ સુધી મારી જાતને માટે જ વિચાર અને કામ કર્યું છે, પણ ઘર સંબંધી ચિંતા કરી હોય તેમ જણાતું નથી; પણ કામ જુદું છે, અને ચિંતા જુદી છે. એટલે જોકે કામ બહુ થોડું કે નજીવું થયું હશે, પણ ચિંતાઓથી હું ધૂટ્યો નથી, એ બતાવવા થોડું લખું છું. જોકે ઘર સંબંધી મારે બદલે ચિંતા કરનાર બબુની બા હતી ત્યાં સુધી તેના મનમાં અમુક રકમ ઘેર મોકલવી એમ રહેતું અને દર મહિને ભડકતાં ભડકતાં ખર્ચ કરતી, તે હું તે વખતે વધારે સમજી શકેલો નહીં. કારણ કે સોસાઈટીનો પગાર એક કુટુંબનું ખર્ચ સારી રીતે નભે એ હેતુથી રાખવામાં આવેલો, તેથી વધે તેટલું બાંધણી મોકલવું એમ કહી મૂકેલું, છતાં તેના મનમાં ‘બાંધણીવાળા શું કહેશે? નહીં કંઈ મોકલાય તો શો વિચાર બાંધશે?’ વગેરે તેના મનમાં ગડભાંજ રહેતી, પણ એ ચિંતાથી કાંઈ તે કરકસર કરતાં વિશેષ કરી શકી નથી. પણ તે પહેલાં હું ભણતો હતો તે વખતની મારા મનની સ્થિતિ જરી જણાવી જઈ તો ચિંતાઓના ઢગલેઢગલા કરવા છતાં તેનું પરિણામ ઉદ્વેગ અને દુઃખ કરતાં વિશેષ કંઈ આવી શક્યું નથી તે જણાશે. હું ભણતો હતો તે વખતે કોણ જાણે મને ભવિષ્યના જ વિચારો આવ્યા કરતા હતા. હું આ સંસારમાં મારો રસ્તો કેવી રીતે કાઢી શકીશ? એ વિચારો બહુ નાની ઉંમરથી એટલે ૧૪-૧૫ વર્ષની ઉંમરથી મને થયા કરતા. એક તો મારે જાતે કમાઈને ખાવું પડે તેવી ઘરની સ્થિતિ છે, એ ખ્યાલ મને નાનપણથી રહેલો. તેની સાથે તમે ન હો તો મારે માથે બધી જવાબદારી છે, તે વિચાર મને દુઃખી કરતો. એ આખા કુટુંબનો બોજો હું કેવી રીતે ઉપાડી શકીશ, એ મારા નાનપણના મગજને મૂંઝવી દેતો અને જ્યારે જ્યારે કોઈ પચાસ-સાઠ વર્ષના માણસને હું જોતો ત્યારે મને એમ જ વિચાર આવતો કે આ માણસે ગમે તે રીતે આ સંસારની જાત્રા લગભગ પૂરી કરી, તેણે કાઢ્યાં તેટલાં વર્ષો હવે કાઢવાં નથી અને મારી ઉંમરની સરખામણી કરતાં મને એમ લાગતું કે મારા કરતાં એ કેટલો બધો સુખી છે. મારે હજી બધો ભવ તરવાનો છે અને મારું શું થશે? વગેરે વિચારોથી તો ઘણી વખત મને રોવું આવતું, અને ભીની આંખે ખડકીને ઓટલે બેઠો બેઠો હું જતા-આવતા ડોસાઓને જોઈ રહેતો, તે હજી હમણાં જ બન્યું હોય તેવું તાજું મારા મનમાં છે. પણ તે ચિંતાઓનું પરિણામ મને દુઃખ આપવા ઉપરાંત કે છોડી દીધેલો અભ્યાસ ફરી કરવા પ્રેરાયો, તે ઉપરાંત કોઈને મદદ કરનાર નીવડ્યું

નથી. થોડાં વર્ષ પછી અભ્યાસ છોડીને કમાવાના વિચાર આવતા, ત્યારે પણ અભ્યાસ આગળ ચાલુ રાખવામાં એક કારણ એ પણ હતું કે વધારે અભ્યાસ થાય તો કંઈક ભવિષ્યની ચિંતાઓવાળું કામ મોડું કરવું પડે—સંસારની મુશ્કેલીઓ સાથે બાથ ભીડવામાં ઢીલ થાય છે, તે ઠીક છે એમ લાગતું. આ ઉપરાંત તે ચિંતાઓ વિશેષ ફળ લાવી હોય તેમ સ્મૃતિમાં નથી.

આમ ધુમાડીમાં બાચકા ભર્યા જેવી ચિંતાઓ કરવામાં બાકી રાખ્યું નથી. અને શરમાળ સ્વભાવને લીધે કોઈને કંઈ કહ્યું પણ નથી. ત્યાર બાદ અભ્યાસ પૂરો કરી ધંધે વળગવાનું આવ્યું તે પહેલાં તો જાણે કોઈ કલેક્ટરને વિલાયતથી હિંદમાં મોકલે તેની આગળ જ તેને માટે કારકુન, ઓફિસ, બંગલા અને સિપાઈઓ વગેરેની તૈયારી સરકાર કરી રાખે છે તેમ બધી ગોઠવણ જાણે ભગવાને કરી મૂકી હોય તેવું જ બન્યું હતું. મારે માટે ઘણા માણસોએ ઉજાગરા કરીને વિચારો કરી મૂકેલા અને ક્યાં કામ કરવું ને કેવી જાતનું કરવું તે બધું જાણે નક્કી થયેલું હોય તેમ મારે તો નથી કરવી પડી અરજી કે નથી જોવી પડી નોકરીની વાટ કે હુકમોની ટપાલ. પણ હાથનો અંગૂઠો કપાયેલો તે રુઝાયો તે પહેલાં મારે કરવાનું કામ ડોકિયાં કરી રહ્યું હતું. ક્યાં રહેવું કે કેમ ખાવા કરવું કે કેમ કુટુંબ ચલાવવું તેનું ભાન ન મળે, એવા માણસને અમીન લોકોની વચમાં પ્રભુએ લઈ જઈને મૂક્યો. ત્યાં માત્ર સારું કામ કરવાની ઇચ્છા વગર બીજું કંઈ સાધન મારી પાસે હતું નહીં, છતાં નથી કોઈએ ઠપકો આપ્યો કે નથી કોઈની સાથે તકરાર થઈ કે ગૌતમ બુદ્ધને જે વિચારોએ સંસારમાં સુખે બેસવા નથી દીધા, તેવા જીવનની પ્રગતિ વિષેની ચિંતા વિના ઊનો વા એવી અજાણી જગ્યામાં નથી વાયો—તે માત્ર પૂર્વોપાર્જિત પુણ્ય અને પુણ્યાત્માઓના સમાગમને લીધે જ બનવા પામ્યું છે એમ અત્યારે લાગે છે. નહીં તો તે વખતના દોષો તરફ જોતાં તો ભોંયમાં પેસી જવા જેટલી શરમ આવે છે અને હજીય દોષો નથી એમ નથી, પણ હવે દોષોને દુશ્મન જાણીને તેમની સાથે લડાઈ કરવી છે અને તે વખતે દોષરૂપી ઠગારાઓને મિત્ર માન્યા હતા એટલો ફેર છે.

સોસાઈટીમાં હું જોડાયો તે મને તો હવા લઈએ છીએ એવું સ્વાભાવિક કામ લાગેલું, પણ તમે તો મારા વિષે આશા રાખીને બેઠા હશો કે હવે હું સરકારના અને ગરીબોના પૈસા લૂંટનારો કે ધોળે દહાડે ધાડ પાડનાર લૂંટારા જેવો અમલદાર થઈશ કે કોઈ વહીવટદારની ખુરશી શોભાવીશ કે વકીલ થઈને વઢવાડો કરાવીને લોકોને જિતાડી વખણાઈશ અને આપણા કુટુંબનું નામ કાઢીશ. પણ તેવા થવાનું આ શરીરે થઈ શકે એવું નિર્માણ નહીં થયું હોય, નહીં તો અભ્યાસ પૂરો કર્યા પહેલાંના ત્રણ-ચાર વર્ષ અગાઉ તો મારા પણ એ જાતના કંઈક વિચારો હતા, પણ તેવી નોકરી સાથે લોકોનું ભલું તેવા અમલદાર થઈને કરવાનું સાથે ધારેલું, પણ નોકરી શોધવી એ જ મારા શરમાળ સ્વભાવની વિરુદ્ધ હતું અને અભ્યાસનાં છેલ્લાં બે-ત્રણ વર્ષોમાં વિચાર પલટાયેલા. તેથી સરકારી નોકરીની ગુલામી તો નથી જ કરવી એમ નક્કી કરેલું હોવાથી ખાનગી નોકરી કરતાં સામાન્ય ગરીબાઈ ભોગવવી પડે તો તે વેઠી લેવાનો વિચાર પણ કરેલો. આ વર્ષોમાં કંઈક ધાર્મિક વાચન પણ ચાલતું અને તેને પરિણામે તથા ગ્રેન્જ્યુએટની

યુનિવર્સિટીની ડિગ્રીના બળે એટલી આત્મશ્રદ્ધા આવેલી કે દુનિયાના ગમે તે છેડામાં રહેવાનું ભાગ્યમાં હોય, પણ કુટુંબ ચલાવવા જેટલી આજીવિકા પ્રાપ્ત કરવામાં કદી દીનતા કરવી નહીં પડે, પણ મારી યોગ્યતા અને શ્રમથી ગમે તે કાળે પાછળનું બધું કર્યું-કરાવ્યું ધૂળ થઈ જાય તોપણ દુનિયાને લાત મારીને પણ મારા અને કુટુંબના નિર્વાહનાં સાધનો હું મેળવી શકીશ; તથા આ ભવમાં લાભ મળવાના નથી અને લખેસરી થવાના નથી તો પૈસા માટે નકામાં ફાંફાં મારવામાં શો માલ છે? એમ પણ કંઈક મનમાં રહેલું, તેથી સંતોષ રહેતો અને રહે છે.

આ શ્રદ્ધાના બળે તથા સુધારક વાતાવરણની અસરમાં મેં મનમાં નક્કી કરેલું કે મારે બાપોતી મિલકતમાંથી કાંઈ જોઈતું નથી. મિલકતની વહેંચણીમાં ઘણાં કુટુંબોમાં ભાઈઓ વચ્ચે તકરારો થાય છે તે મારે નથી કરવી તથા પોતે ન કમાયા હોઈએ તેના ઉપર આપણો હક્ક કરવો એ પણ મને અન્યાયપૂર્વક લાગેલું. બાપદાદાની મિલકત ઉપર કોઈનો અધિકાર હોય તો જે કમાઈ ન શકે તેવાં બૈરાંછોકરાંનો હક્ક હોવો જોઈએ અને પુરુષોએ તો સિંહની પેઠે પોતાનો નિર્વાહ પોતાના પુરુષાર્થથી કરવો ઘટે છે. તેથી ઘરની મિલકત ઉપર મારો હક્ક મેં આ ભવનાં ઘણાં વર્ષો સુધી માન્યો નથી. આવા વિચારો હોવાથી મારી પાસેથી આથી વિશેષ આશા કોઈ રાખે તો તે પણ યોગ્ય નથી એમ મને લાગતું. કેળવણી માટે મારી પાછળ ખર્ચ થયો તે તો કુટુંબે કરવો જોઈએ એમ હું માનતો, કારણ કે કેળવણીના ખર્ચ ઉપરાંત મારે કુટુંબ પાસે કશું જોઈતું જ નથી, અને ભવિષ્યમાં છોકરાંને કેળવણી પાછળ ખર્ચ કરવા માટે સહિયારી મિલકત રહે તેટલા પૂરતું મારા જરૂરના ખર્ચ ઉપરાંત જે કંઈ બચે તે બાંધણી મોકલવા મેં વિચાર પણ રાખેલો, પણ તેમાંથી મારે પાછું કંઈ લેવું એવી આશા નહીં રાખેલી. તેની સાથે જુદું કંઈ બચાવી ખાનગી સિલક કરવાનો કે ઘરેણાં જેવું કરવાનો પ્રયત્ન પણ નથી કરેલો; કારણ કે સંઘરો કરવો હોય તો કુટુંબના ધનમાં થવો જોઈએ એમ હું માનતો. જરૂર પડ્યે તેમાંથી માંદા-સાજા પ્રસંગે કે છોકરાંના ખર્ચ માટે તે બેન્ક હોય તેવી મારી સમજ હતી અને હજી છે. પણ તે બેન્કમાં પૈસા જમે કરાવવા તણાટ વેઠવો, કંજૂસાઈ કરવી એમ પણ માનેલું નહીં. માત્ર ખેતીમાં પાકેલા અનાજની કોઠી ભરી હોય તેમાંથી વાપરતાં વાપરતાં વધે તેટલું તેમાં પડી રહે એવું માનેલું તથા તમે બધુંય ઉડાવી જાઓ એવા નથી એવી મારી ખાત્રી પણ ખરી, એટલે જુદાપણાનો કે ખાનગી સિલક રાખવાનો મને વિચાર પણ નથી આવ્યો. મારે બોજારૂપ કોઈને ન થવું અને સારો રસ્તો લાગે તે રસ્તે જીવન ગાળવું કે મરતી વખતે પસ્તાવો ન થાય, કે કોઈને દોષ પણ દેવાનો વખત ન આવે કે આનું મેં કહ્યું કરીને ગોદા ખાધા. આ વાત પૂર્વકર્મના બળે મારામાં ઘર કરીને રહેલી, પણ કોઈને હું ખુલ્લા શબ્દોમાં કહી શકેલો નહીં. તેથી હું સોસાઈટીમાં જોડાયો, તે ઘણાંને બાંધણીમાં અને સગાંઓમાં ગમેલું નહીં અને હું મારા પગ ઉપર કુહાડો મારવા તૈયાર થતો હોઉં તેમ બધા વડીલોને લાગેલું અને તમે મોટા ભાઈ રહ્યા તેથી તથા કુટુંબની સહિયારી મિલકતમાંથી મોટી આશાઓ રાખી ખર્ચ કરેલું, તેમ જ હવે તમારે માથેથી કુટુંબ માટે કમાવાની ઝૂંસરી ઊતરશે એમ ધારેલું; તેથી તમારી બધી આશાઓ

ઉપર પાણી ફરી વળેલું જણાતાં તમને વધારે માઠું લાગેલું. એટલે તમેય બાની પાસે કહેવરાવેલું કે આપણે આપણો ભાગ વહેંચી જુદા થઈએ. પણ તમને જે મોટી ધમકી તે વખતે લાગતી તે મારે મન તરણા જેવું હતું, એ ઉપર જણાવ્યું તે ઉપરથી હવે સમજાયું હશે; કારણ કે મને મિલકતમાંથી એક રાતી બદામ ન મળે તોપણ મને શોક થાય તેવું હતું નહીં. કારણ કે મિલકત મારી છે એવું મેં માન્યું જ નહોતું. તેથી મારો વિચાર ફેરવવાની ફરજ પાડે તેવું કોઈ દુનિયામાં નહોતું. માત્ર એક બળ હતું અને તે આપણાં માતૃશ્રી. તેમને ખોટું ન લગાડવું એવું મારા અંતરમાં રહેતું; પણ તેમનો તો મારા તરફ એટલો બધો પ્રેમ હતો કે તેમની ઇચ્છા મારા ઉપર બળજોરીથી બેસાડી મને દુઃખી કરવા જેટલી કઠોરતા તેમનામાં ન હતી. તે તો એમ જ કહેતાં કે તું સુખી થાઉં એવું કર, માત્ર ભાઈના તરફ નજર રાખજે. તેના મનમાંય એમ ખરું કે હું મોટો માણસ થઈ જવાનો, અને તેનો મોટો દીકરો ભિખારી જેવો રહેવાનો. પણ મેં તો ધનવાન થવાનું મનમાંથી માંડી વાળ્યું હતું અને ઘરમાં પૈસા હોય તો પૈસા ફેરવવાનું કામ મોટા ભાઈને જ સોંપી મૂક્યું હતું તે તેને ખબર ન હતી, પણ એ ધર્માત્મા માતૃશ્રી પૈસા વધારે કમાવા ખાતર મારો વિચાર બદલવાની હઠ કરે તેમ હતું જ નહીં. તેથી મારે કશાથી ડરવાનું નથી, એમ હું જાણતો હતો. મરતી વખતે પણ તે માતાએ પૈસાની અગત્ય નથી સ્વીકારી. મને આશીર્વાદ આપતાં, મને ભગવાન પૈસાદાર કરે એવું નથી કહ્યું, અને મારે આ જિંદગીમાં જે જોઈએ છે તેવી જ આશિષ તે પણ આપી ગઈ છે કે 'ભગવાન તારું કલ્યાણ કરશે.' એ મા ની સેવાનું ફળ આપવાની ભગવાનની ઇચ્છા હોય તેમ મારા મનમાં તે આશિષ ફળે તેવા પ્રયત્ન કરવા જ વારંવાર વિચાર આવ્યા કરે છે. મનુષ્યભવ ફરી ફરી મળી શકે તેમ નથી. પરમાર્થ સાધવાની બાજુ ઢોરપશુનો અવતાર આવશે ત્યારે હાથમાં રહેવાની નથી. પૈસા ગમે તેટલા કમાયા હોઈએ છતાં તે પડી મૂકીને બધા જાય છે તેમ જવું પડશે, તો જે આત્માના કલ્યાણની બાબત હોય તે જ આ ભવમાં કમાઈ લેવી જોઈએ.

આમ આ જિંદગીનું આજ સુધીનું પરોપકાર તરીકે ગણાતું કામ, કંઈક વૈરાગ્ય અને ત્યાગના બળથી આ જીવ કરવા પ્રેરાયેલો; પણ પરોપકાર કે આત્મહિતનું કામ એ દાદરનાં પગથિયાં જેવું હોય છે તેની તે વખતે ખબર નહીં અને વીસ વરસ સુધી તે ^૧કામ કરવાની ગોઠવણ જેમણે કરેલી તે, તે કાળે બરાબર લાગેલી. પણ હવે દશ વર્ષના અનુભવ પછી તે ગોઠવણ મારે માટે ભૂલભરેલી મને જણાય છે. એટલે કોઈ માણસ ઘોડા ઉપર બેસીને સ્ટેશન આગળ પુલ સુધી આવે અને ઉપર દાદરે ચઢીને રેલવેનો પુલ ઓળંગી ગાડીએ બેસવા ધારતો હોય તેનાથી જેમ ઘોડો લઈને પુલ ઉપર ન ચઢાય તેથી ઘોડેથી ઊતરવું પડે છે એટલે ઘોડાનું કામ પૂરું થતાં ઘોડો છોડી દેવો પડે છે, તેમ કંઈક ત્યાગની જરૂર પડતાં ત્યાગ કરીને આગળ વધવાનું આજ સુધી બન્યું છે. આમાં ઘોડો એ તો કુટુંબના કામની ચિંતા છે, તે ચિંતા સોસાઈટીની ચિંતા શરૂ થતાં છોડી દીધી હતી; જોકે પૂરેપૂરી ધૂટેલી નહીં, પણ તે વધી તો શકી

નથી. જો વધી હોય તો ઘરમાં કેટલું ઉત્પન્ન આવે છે? કેટલી સાંથ આવે છે? શું ખર્ચ થાય છે અને શું બચે છે? વગેરે જોવાનો પણ કોઈક દિવસ વિચાર થાત; પણ તમારા વારંવાર કહેવા છતાં તેવી બાબતની તપાસ એક દિવસ પણ મેં કરી નથી અને હજી પણ પડોશમાં રહેનાર ઘરની માલમિલકત કેટલી હશે તે જેટલું જાણતો હોય તેના કરતાં હું ઓછું જાણું છું અને તે જાણવાની દરકાર હજી પણ નથી રહેતી.

ત્રીજી, ચોથી વાત થોડી કહી ગયો. હવે બીજી વાત થોડી કહી લઉં. આ બબુના જન્મ પહેલાં તેનો મોટો ભાઈ વિક્રલ મરી ગયો, તેની વાત ઉપરથી તે સમજાશે. તેના ત્રણ વર્ષ જેટલા ટૂંકા જીવન દરમિયાન મને ઉપર જણાવેલી વૈરાગ્યની ભાવનાઓએ સંસાર છોડી નાસી જવા જેવો પ્રયત્ન કરવા પ્રેરેલો. એક વખત તો રાત્રે ત્રણ વાગ્યે બાંધણીથી લોટો લઈને કોઈને કહ્યા વિના નીકળી પડેલો, તે એવા વિચારથી કે ચાલતાં ચાલતાં કોઈ જંગલ આવે તો તેમાં સંતાઈ રહેવું અને ઉત્તમ જીવન માટે તૈયાર થવું. પણ બે કલાક સીમમાં આડાઅવળી નડિયાદ ભણીના કાંસે ફરતાં ફરતાં સવાર થવા આવ્યું ત્યારે ઘુંટેલીની ભાગોળ આવી, એટલે લાગ્યું કે હજી તો હું બાંધણીની પાસે જ છું અને કોઈ મારે માટે તપાસ કરવા આવે તો મને પકડી પાડવો સહેલું થઈ પડે તેમ છે. તેથી એક ગાઉને દીઠેલે રસ્તે અડધા કલાકમાં, મનની વૃત્તિઓ દબાવીને ઘેર પાછો આવતો રહ્યો. આવી ત્યાગવૃત્તિ તો ઘણી વાર ઊછળી આવતી, પણ સંસાર છોડીને ક્યે રસ્તે આગળ વધવું એની દિશાનું ભાન નહીં હોવાથી અંધારામાં કૂદકો મારવા જેવી મૂર્ખાઈ લાગતાં કોઈ સારી તકની રાહ જોવામાં વખત ગાળતો. તેની સાથે તેટલા જ વેગથી કે તેથી વધારે વેગથી જીવ સંસાર ભોગવવાનું પણ કર્મ ખપાવતો તેમ કંઈક લાગે છે. એ દીકરો ત્રણ વર્ષ જ જીવેલો, પણ તમે એક છોકરો ઉછેરી ત્રીસ વર્ષનો મોટો કરો ત્યાં સુધી જે ચિંતાઓ કરો તેટલી ચિંતાઓ તેણે મને કરાવેલી અને તેની કેળવણી માટે શું શું કરવું, શી શી ગોઠવણ કરી મૂકવી, મારે કેવી રીતે પિતા તરીકે તૈયાર થવું, વગેરે બન્યું તેટલું વિચાર્યું હતું અને દુનિયાની કોઈ વસ્તુ કરતાં તેના ઉપર વિશેષ મોહ રાખેલો; તેમ છતાં તેનું શરીર ક્ષણભંગુર છે એટલુંય સમજાયેલું નહીં; એ જ દીવા તળે અંધારું. આપણાં સંસારીનાં બધાં કામોમાં આ જ ધબડકો હોય છે. વાતો ડાહી ડાહી કરીએ પણ અંતરમાં અનુભવરૂપે કાંઈ મળે નહીં, માત્ર પોપટિયું બોલવું હોય છે. તેને વારસામાં શું આપી જવું તેનો વિચાર પણ મેં કરી મૂક્યો હતો. ઉત્તમ જીવન પિતા ગાળે એ પુત્રને માટે જેટલું ઉત્તમ છે, તેના જેટલો ઉત્તમ વારસો કોઈ પણ પિતા પોતાનાં છોકરાં માટે મૂકી શકતો નથી, એ મારા મનમાં સ્વાભાવિક રીતે કોઈ પૂર્વકર્મના બળે સ્ફુરેલું અને જાગ્રત રહેલું. તેથી તેને પૈસાદાર થયેલો જોવાનાં કે પરણીને મોટા કુટુંબવાળો થઈ સુખી ગણાય એવો જોવાનાં પણ મેં સ્વપ્નો ઘડેલાં નહીં. કારણ કે મેં જેને સારું માનેલું તેવું ઉત્તમ જીવન જ વારસામાં તેને મળે એવી મારી ઇચ્છા હોય જ. મારું અધૂરું રહેલું કામ પૂરું કરે તેવો પુત્ર થાય એવી મેં ઇચ્છા રાખેલી; તેની સાથે મારે આપણા પિતાએ અધૂરું મૂકેલું કામ પૂરું કરવું એમ પણ મનમાં હતું અને હજી છે. આપણા

‘કા’^૧, તેમને જે ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા હતી તેમાં બધો વખત ગાળવા, પ્રભુભક્તિમાં જિંદગીનો પાછળનો વખત જાય તે હેતુથી ‘મર્જાદ’ પાળી સંસારથી છૂટા થયા હતા અને તે ‘મર્જાદામાં જ’ તેમણે શરીરનો ત્યાગ કર્યો હતો. સંસારને તદ્દન ભૂલી પ્રભુમય જીવન ગાળવા જેટલી તૈયારી તેમની મેં દીઠેલી નહીં, પણ આયુષ્ય થોડું બાકી રહ્યું હતું ત્યારથી તે ચેતી ગયા હતા અને જેમ બળતા ઘરમાંથી બચાવાય તેટલું બચાવી લઈએ છીએ તેમ દૃઢતા રાખીને બાકીની જિંદગીના દિવસો બચાવવા ‘મર્જાદા’ પાળી કુટુંબથી દૂર જઈને બેઠા હતા. આ વાત પણ મારા મનમાંથી દૂર થઈ નથી અને થઈ શકે તેમ નથી. તમે આજ સુધી ઘરખટલો ચલાવ્યો છે, સાંસારિક બોજો ઉપાડ્યો છે અને હજી ઉપાડો છો. હું પહેલેથી સદ્ભાગ્યે તેથી દૂર રહ્યો છું અને પરમાર્થની શોધમાં અને તેને પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્નો માટે જીવું છું. તમે તમારાથી બનતું લોકલાજ વધારવા કે ટકાવવા પ્રયત્નો કરો છો અને ઇચ્છો છો, તેવી રીતે મેં જે વારસો માતૃપિતા, ગુરુ તરફથી મેળવ્યો છે તેને વધારવા પ્રયત્ન કર્યા કરું છું અને તેને માટે સર્વસ્વ અર્પણ કરીને પણ સંપૂર્ણ ઉન્નતિ સાધી શકાય તે માટે તૈયાર થવા મારું ચિત્ત તલપાપડ થઈ રહ્યું છે. પણ તે રસ્તે જતાં જે મુશ્કેલીઓ મને જણાય છે તે તમને એટલા માટે જણાવવા ઇચ્છું છું કે મોટા ભાઈ તરીકે તમારી મદદ અને આશિષ હોય તો મારું કામ પૂરું કરવાની મને આશા છે. કારણ કે તે કામમાં જરૂરનો માર્ગ બતાવનાર સદ્ગુરુની ખાત્રી થઈ છે. મારી ઉંમર એટલી મોટી નથી કે સદ્ગુરુએ બતાવેલે રસ્તે ચાલતાં હું થાકી જઉં કે થોડો લાભ મળતાં સંતોષ પામી અટકી જઉં. પરમકૃપાળુ પ્રભુની કૃપાથી હજી સુધી શરીરને રોગ અને વૃદ્ધાવસ્થાએ ઘેરી નથી લીધું, તેથી ધાર્યું કામ પાર પાડી શકાય તેવા સંજોગો છે; તેમાં આગળ ગણાવેલાં ચાર બંધનનાં કારણોમાંથી કુટુંબચિંતામાંથી મને મુક્ત કરવામાં તમે આજ સુધી મદદ કરી છે, તેમ તમારી મદદ અને આશિષ હવે ખાસ કરીને જોઈએ એટલે બહુની સંભાળ તમે સ્વીકારો તો હું છૂટો થઈ શકું અને સોસાઈટી સંબંધી તથા મારા દેહાદિ સંબંધી ચિંતાઓમાંથી મારા બળ વડે મારે છૂટા થવાનું છે. તેની મેં કેટલેક અંશે ખાત્રી કરી લીધી છે કે જેવા ધર્મને અનુકૂળ સંજોગો અગાસ આશ્રમના વાતાવરણમાં છે તેવા સંજોગોમાં થોડાં વર્ષ રહેવાથી હું સોસાઈટી, કુટુંબ, બહુ કે મારા દેહ સંબંધીની ચિંતાઓનો આવરો અટકાવી શકીશ. એટલે એકવાર તે સર્વની ચિંતા છોડવાનો નિશ્ચય થયા પછી કોઈ કાળે તે નહીં સાંભરે તેવી સ્થિતિ સદ્ગુરુકૃપાથી પ્રાપ્ત થવી સંભવે છે. મારી ઉપર ગમે તેટલી ભવિષ્યમાં આફતો આવી પડે તોપણ સાંસારિક સગવડો કે સુખની ઇચ્છા પણ નહીં જાગે એમ પણ અત્યારે લાગે છે; પણ એક મુશ્કેલ વાત છે કે હાલના કરતાં વધારે સાંસારિક સુખમાં ઘેરાઈ જવાનો ઉદય આવે તો શું? તોપણ ગુરુકૃપાથી અને સદ્ગુરુને શરણે રહેવાથી તથા આ સંત મહાપુરુષોને હાથે હજી તેવી તાલીમ લેવાની ઇચ્છા છે, તેથી તેવા સાંસારિક અનુકૂળ સંજોગોમાં પણ નહીં ચળી શકાય તેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થવાનો સંભવ લાગે છે. હું ખાસ કરીને તેને માટે જ વહેલી દીક્ષા લેવા ઇચ્છા ધરાવું છું,

કારણ કે અત્યારના અગાસના સંજોગોમાં હું સંપૂર્ણ વૈરાગ્યથી રહેવાનું શીખી લેવાની ઇચ્છા રાખું તો મોટા મહારાજશ્રીની દશા દ્વારા મારી વૃત્તિઓ સ્થિર થવાનો ઉત્તમ યોગ હાલ મને લાગે છે. તેની સાથે આજ સુધીના સાંસારિક જીવનમાં મને એટલું તો સમજાયું છે કે સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા હોય છતાં તે પ્રાપ્ત થતાં ઘણીવાર વાર લાગે છે, પણ ત્યાગની ઇચ્છા દૃઢ થતાં ત્યાગ કરવામાં વિશેષ વખત નથી લાગતો, માત્ર શિથિલતા અને અણસમજ જ નડે છે અને અણસમજ દૂર કરવા તો હવેનું આયુષ્ય ગાળવું છે તથા શિથિલતાની પણ સામે પડવું છે તો ગમે તેવો ભારે પુણ્યનો ઉદય પણ યોગ લૂંટી લેવા સમર્થ નહીં નીવડે, તેટલી તાલીમ આ ભવમાં મળવાનો સંભવ દેખાવાથી તમને બધાને અઘરું લાગતું આ સાહસ હું ખેડું છું. એટલે ટૂંકામાં અત્યારે જે જાતની ઊણપ મારામાં મને લાગે છે તે પૂરી કરવામાં ઉત્તમ નિમિત્તભૂત એવા નિઃસ્પૃહી અને આત્માના પ્રગટ અનુભવવાળા સદ્ગુરુની જરૂર છે, તેવો જોગ પ્રાપ્ત થવાની તક દેખાવાથી તમને હાથ જોડીને વિનંતિ કરવાની કે તમે આશીર્વાદપૂર્વક રાજીખુશીથી એમ કહો કે તારે ભણવાની ઇચ્છા થઈ ત્યારે અમે વાંધો નથી લીધો અને ઊલટી બની તેટલી મદદ કરી છે, તો આવા સારા કામમાં અમે શા માટે વચમાં આવીએ? બબુની સંભાળ તો અમારાથી બનશે તેટલી લઈશું અને તે બન્ને છોકરાઓના ભાગ્યમાં હશે તેટલું ભણશે અને નસીબ પ્રમાણે ધંધે વળગશે. દાણેદાણા ઉપર તેના ખાનારાનાં નામ હોય છે. જે જે અન્નપાણીના અને જગાના સંસ્કાર તેમના ભાગ્યમાં હશે તે તે તરફ તેઓ અને આપણે આપોઆપ ખેંચાયા જઈએ છીએ, તે પ્રમાણે બધું થતું જશે. અમે અમારાથી બનતું કરી છૂટીશું અને લેણદેણ હશે તેટલું પૂરું કરીશું. આથી વધારે આપણે કરી શકીએ તેમ નથી, છતાં ગાડા તળે ચાલતું કૂતરું એમ ધારે કે ગાડું મારા લીધે ચાલે છે તે જેમ અજ્ઞાન છે તેમ સંસાર, કુટુંબ કે દેહને નભાવનારા સંજોગો કેટકેટલા માણસો સાથેના સંબંધ, સંસ્કાર પૂરા કરવા ઘડાયા જાય છે, તેમાં હું કરું છું, મારાથી બધું થાય છે એમ માની બેસીએ તે માત્ર અણસમજ છે. એટલે તમારી ખીચડી ભેગી બબુની ખીચડી ચઢવામાં તમને વિશેષ મુશ્કેલી નહીં પડે એમ ધારું છું.

કોઈ જાત્રાએ કાશી, મથુરા ભણી જાય છે ત્યારે તેને ચાંલ્લો ને રૂપિયો આપી સાથે સુખેથી જાત્રા પૂરી થાય તેવો આશીર્વાદ આપવાનો રિવાજ છે; તેમ હું મોટી જાત્રાએ જ જવા ઇચ્છું છું. કુટુંબને સદાને માટે છોડીને, આખી દુનિયાને કુટુંબ ગણી મારા પ્રારબ્ધ ઉપર આધાર રાખીને આ ભવનાં બાકી રહેલાં વર્ષો પરમકૃપાળુદેવના ચરણકમળમાં અર્પણ કરવા તત્પર થયો છું. મેં હજી અગાસમાં આ વાત જાહેર નથી કરી, કારણ કે વખતે આટલી ભારે જવાબદારી ઉઠાવવા જેટલી મારી યોગ્યતા તેમની દૃષ્ટિમાં ન જણાય અને મને સંસાર છોડી આશ્રમમાં રહેવાની આજ્ઞા ન મળે તો મારે કાંઈ કહેવાતા સાધુ થઈ ક્ર્યા કરવું નથી, પણ તે યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા જે જે ઉપાય દીર્ઘદૃષ્ટિથી બતાવે તે મારે માન્ય હોવાથી પહેલાં હું બીજી જવાબદારીઓમાંથી મુક્ત થઈ—ચોખ્ખો થઈ તેમને વાત કરવા વિચાર રાખું છું. મેં ત્યાં વાત જાહેર કર્યા પછી મને ગમે તે કામ કે સલાહ કે આજ્ઞા કરે તે માટે હું કોઈ પણ પ્રકારના વિકલ્પ

વગર તે કામ ઉઠાવવા સર્વ શક્તિ વાપરી તે સંપૂર્ણ કરવા પ્રવર્તી શકું, માટે અત્યારની મારી અલ્પમતિ પ્રમાણે મારે માથે જે જવાબદારીઓ જણાય છે તેથી મુક્ત થવા આ વીનવણી હું કરી રહ્યો છું. એ ચાર પ્રકારની જવાબદારીઓ દૂર થાય તો ભલે મને કાશી જઈ શાસ્ત્ર-અભ્યાસ કરવાની આજ્ઞા મળે કે આશ્રમમાં પૂજો વાળવા કે ઘંટ વગાડવા જેવું નજીવું કામ સોંપે તોપણ મને તો પૂરેપૂરો સંતોષ થવાનો એમ અત્યારે લાગે છે, કારણ કે મારું કલ્યાણ તે પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવવા માટે જ જીવવામાં છે એમ મને સમજાય છે. તેની સાથે મારું આત્મહિત સધાય તેવી આજ્ઞા કરવાને તે સમર્થ છે, એટલી મને શ્રદ્ધા અંતરમાં છે. માટે ચોખ્ખા થઈને જવા માટે તમને આ લાંબું લખાણ લખી કંટાળો આપ્યો છે અને તમારી આશિષ મેળવી સોસાઈટીમાં બધાને જણાવી તેમની અનુકૂળતાએ — જરૂર પડે તો થોડા મહિના રાહ જોઈ, ઉતાવળ કર્યા વગર બધાને રાજી રાખીને તે કામ છોડી શકાશે એવો સંભવ છે. તેથી તે પ્રમાણે જરૂર કરવું એવો દૃઢ નિશ્ચય ઘણા વખતથી કર્યો છે અને સોસાઈટી માટેનું રાજીનામું તો ત્રણ-ચાર વર્ષથી લખેલું પડ્યું રહ્યું છે. તમે બધાં સમ્મત થાઓ તેમ અહીંની ચીજો અને બબુની વ્યવસ્થાનું બધું કામ થોડા વખતમાં પતવી પછી આ વાત અગાસ જાહેર કરવા વિચાર છે. આટલી તૈયારી હશે તો અગાસમાં મને સ્થાન મળવું મુશ્કેલ નહીં થાય, એવું ટૂંકી બુદ્ધિથી જણાય છે. તેમ છતાં જે થવાનું હશે તે હરીચ્છા પ્રમાણે થશે અને તેમાં જ સંતોષ માનવાનો રહે છે, પણ પુરુષાર્થ કરવામાં તો પાછો નહીં પડું. તમારા તરફથી આશિષ અને અનુકૂળતા મળશે એમ મનમાં ખાત્રી છે, પણ વખતે નાના ભાઈ ઉપરનો સાંસારિક મોહ આજ સુધી દબાઈ રહેલો તમને ઘેરી લે અને મને સંસારમાં બાંધી રાખવા આગ્રહ કરો; પણ મારા સ્વભાવ સંબંધી તમે જાણો છો કે એક વખત નિશ્ચય કરેલો ફરવો મુશ્કેલ છે, એમ તમે બે પ્રસંગે તો જાણ્યું છે : સોસાઈટીમાં જોડાવા સંબંધીનો અને લગ્નપ્રસંગનો; એ બન્ને પ્રસંગોમાં તમને ખોટું લગાડવું પડેલું તેમ આ શુભ કામમાં કરવું ન પડે માટે લંબાણથી આ પત્ર લખી કાલાવાલા કર્યા છે. આ કામ શુભ છે એવું તો આજ સુધી તમે ધર્મના વાતાવરણમાં એટલે ભગત કુટુંબમાં રહ્યા છો એટલે અંતરમાં સમજ્યા જ હશો, પણ મોહને લઈને રડવું વખતે આવશે, છતાં કાલે સવારે હું મરી જાઉં તો આ બધું તમારે સાચવવાનું તો છે જ અને મારે વહેલું મરી લેવું છે એટલે જે ચિંતા મર્યા પછી થવાની તે પહેલેથી થવાની હોય તેટલી થઈ જાય અને એ વહેલું પતી જાય પછી જે વર્ષ બચ્યાં તેટલાં મારા આત્માની કહો, આશ્રમની કહો કે જગતની કહો, પણ જેમાં સર્વની સાચી સેવા સમાય તેવી ફરજ બજાવવા માટે હું ઘરબાર છોડી અણગાર થવા ઇચ્છું છું. આ કાર્ય કરવામાં મારા મન સાથે કોઈ પણ પ્રકારની લાલસા મેં સંઘરી રાખી નથી. સંત, મહંત કે ગાદીપતિ થવાની ગંધ પણ મારી ઇચ્છામાં નથી, પણ સર્વનો સેવક અને આત્માર્થી થવાની ઇચ્છા ઘણા કાળથી બાંધી રાખી છે, તેવા થવું છે. તેમ જ નથી હું સોસાઈટીના કામની મુશ્કેલીથી કે કામના દબાણથી કંટાળ્યો કે નથી સોસાઈટીવાળાઓએ મને કાઢી મૂકવાનો વિચાર કર્યો કે જેથી મારે બીજું કોઈ સ્થળ શોધવું પડે. જો તેમ હોય તો આજે બસો-પાંચસો રૂપિયા મહિને મળે તેવી

નોકરી હું શોધી શકું એટલી મારામાં મને શ્રદ્ધા અને શક્તિ જણાય છે, પણ તે બધાં ગુલામ કે નોકર બનવાનાં અને બનાવવાનાં સાધન સમજાયાથી, સ્વતંત્ર જીવન સમજવું, સ્વતંત્ર થવું અને સ્વતંત્ર થવા ઇચ્છનારને દેખેલો માર્ગ યથાશક્તિ આંગળી ચીંધી બતાવવા તૈયાર થવું એટલું જ કામ કંઈક મારાથી બની શકે તો આટલા ટૂંકા જીવનમાં તે ઓછું નથી એમ અત્યારે લાગે છે. જે વસ્તુ માલ વગરની લાગે છે તેમાં ને તેમાં જ ગોચલા ગણવા ને તેના તે વિચારોમાં ગૂંચાયા કરવું તે હવે અસહ્ય લાગે છે. તેમાં જીવવું તે સાક્ષાત્ મરણ દેખાય છે. જેને માટે જીવવું છે તે જો ન બને તો હાલતાચાલતા મડદા જેવી સ્થિતિમાં જીવવા જેવું જ છે— ખરાબમાં ખરાબ કેદ જેવું છે; કોઈ કોથળામાં પાંચશેરી ઘાલી માર મારે તે મૂંગે મોંઝે સહન કરવા જેવું છે. આજ સુધી તમને કંઈ નથી કહ્યું તેના બે કારણો હતાં : (૧) મારે મારી પોતાની ખાત્રી કરવાની હતી કે હું કંટાળીને સંસારથી છૂટો થવા ઇચ્છું છું કે માત્ર શુભ જીવનને માટે છૂટો થઉં છું? (૨) બબુ નાનો હતો તે વખતે તેની સંભાળ માટે વધારે મહેનત લેવી પડે અને નાનપણમાં પડેલા સંસ્કારો આખી જિંદગી સુધી કામ કરે છે તેથી તે અઘરું કામ ગણીને કોઈને તે કામ સોંપતાં મન પાછું પડેલું. હવે તે પોતાની સંભાળ મોટે ભાગે પોતે લઈ શકે, છૂટો ગમે ત્યાં રમતો ફરે તેટલી ઉમ્મરનો હોવાથી સંભાળ રાખનારને ઘણી ચિંતાનું કારણ નથી; તેમ જ સારું વાંચન અને સાધારણ સારા કુટુંબમાં રહેવાનું તેને મળે તેમાંથી યથાપ્રારબ્ધ તેને આગળ વધવાનાં સાધનો મળી આવે એવો સંભવ છે. અહીં પણ તેને મારી જરૂર નથી અને હું કંઈ તેને માટે કરી નાખતો નથી, તેમ જ જે કામ માટે હું તેને અને સર્વને છોડું છું તે સમજવા જેટલી ઉંમરે તેને તે પ્રસંગ પણ આગળ વધવામાં નિમિત્તભૂત થાય તેવો સંભવ છે. સૌ સૌના પ્રારબ્ધ પ્રમાણે સૌ આગળ વધવાનાં, ધંધે લાગવાનાં અને કમાવાનાં સાધનો મેળવી રહે છે અને કાળ કાઢે છે તેમ તેના સંબંધે પણ થઈ રહેશે. તેમાં કોઈ વધઘટ કરી શકે તેમ નથી. આપણે જન્મ્યા ત્યારે શું લઈને આવ્યા હતા? તેમ છતાં જે સુખદુઃખ આપણે દીકાં તે સૌ સૌના પ્રારબ્ધ પ્રમાણે જુદે જુદાં સગા ભાઈઓમાં પણ હોય છે અને જતી વખતે પણ અહીંના પૈસાટકા કમાયેલા સાથે લઈ જવાય તેમ નથી કે મોતનું દુઃખ મૂંઝવતું હશે ત્યારે કોઈ તલભાર પણ દુઃખ ઓછું કરવાને સમર્થ નથી. આવી સમજથી સર્વ છોડીને જવાની અણી વખતે પણ મારા મનમાં જરાય ખટકો નથી રહેતો. જેટલો મોહ અને અજ્ઞાન તેટલા પ્રમાણમાં સારું કરવા જતાં પણ બીજાને ખોટા દેખાય તેવો સંભવ છે. મારાં ભાભીને વખતે રડવું આવશે પણ તમને આમાંથી સમજાયું હોય તે ધીમે રહીને તેમને સમજાવશો. આ કાગળ વંચાવવો ઘટે તો વાંચી સંભળાવશો. પછી આજ સુધીમાં જે કંઈ બોલ્યુંચાલ્યું કે નાનપણમાં ધર્મગામસ્તીમાં થયેલા દોષ અને પાપ બધાંની ગોરધનભાઈએ બે હાથ જોડીને ઉત્તમ માફી માગી છે એમ તેમને જણાવશો. તમારી પાસેથી પણ ખુલ્લા દિલથી આજ સુધી મારાથી મન, વચન અને કાયાએ થયેલા દોષ અને પાપની ઉત્તમ માફી વિનયપૂર્વક માગું છું. મને સુખી કરવો હોય, તો મારું દિલ ન દુભાય તે રસ્તે જવા માટે તમે બન્ને વડીલો મને માથે હાથ મૂકીને, માબાપ છોકરાને

આફ્રિકા કમાવા માટે મોકલે છે તેમ આ ભવ અને પરભવમાં પણ ઉત્તમ ગણાતી કમાણી માટે તૈયાર થતાં મને આશીર્વાદ આપવા તૈયાર થશો. આ કમાણી અત્યારે તો નહીં સમજાય પણ મોટામાં મોટી કમાણી આ ભવમાં બની શકે તેવી છે અને તેને માટે મારું દિલ તલસી રહ્યું છે. કશું નવું પ્રાપ્ત કરવાની વાત અત્યારે હું નથી કરતો, પણ નકામી હાનિકારક મૂઝવણો દૂર કરી સત્યની પ્રાપ્તિની જ વાત છે. પણ તેમાં જ સર્વ સુખ છે એમ થોડો કાળ જતાં સમજાવા સંભવ છે. પહેલાં મને વૈરાગ્યની વેળ આવતી, તે વખતે પાસેનાં ^૧મહીનાં કોતરોમાં કે દૂરના હિમાલયમાં હું ચાલી નીકળ્યો હોત તો આજે તો તમે મને ભૂલી પણ ગયા હોત. આજે મોડો મોડો જવા તૈયાર થઉં છું તો બે-પાંચ વર્ષે ભૂલી જશો; અને જો મોત આવવાનું હોય તો તે કાંઈ તમને આવડો મોટો કાગળ લખીને કે સમજાવવા પ્રયત્ન કરીને મારી પાસે આવવાનું નથી. તો પહેલેથી જ સમજીને જે કામ વહેલું-મોડું કરવું છે તે પતાવી લઈએ તો ખોટું કર્યું એમ સમજી માણસ તો ન કહે.

આ વાત બધે બાંધણીમાં કરવાની જરૂર નથી. તમને જરૂર જણાય તો થોડા દિવસ અહીં આવીને રહી જશો તો નિરાંતે આપણે કરવી ઘટે તે છેવટની વાતો કરી લઈશું. બૈરાંને આ વાત જણાવો તો તે પહેલાં તમારા મનમાં એવો નિશ્ચય થાય કે આ વાત સારી છે અને તે બૈરાંને સમજાવીને પણ રજા અપાવવા જેવી છે તો તેમને કહેશો, કારણ કે તેમના મનમાં આ વાત નહીં રહે અને વખતે અગાસના આશ્રમવાસી તરીકે મને સ્વીકારવાનું તે કૃપાળુ મુનિઓને ઇષ્ટ ન લાગે કે તેમની સંમતિ ન મળે તો નકામી વાત થાય. તેથી તમારી રજા મળ્યે સોસાઈટીમાં આ વાતની ખબર આપી ત્યાં જે નિર્ણય થાય તે હું જાણીને તમને જણાવું નહીં ત્યાં સુધી લોકો ન જાણે તો ઠીક. એ વ્યાવહારિક વાત તો તમે સમજી શકો તેમ છો. આ માત્ર સૂચના છે. નહીં તો મારે મન તો તે નિશ્ચય જેવું છે એટલે ખાસ વાંધો નથી. તમારાથી અવાય તેમ ન હોય તો હું એકાદ-બે દિવસ આવી જઈશ, પણ અહીં વાત કરવાનો પ્રસંગ બને તો વધારે નિરાંતે વાત થાય અને બહાર પણ ન પડે.

એ જ લખનાર આજ્ઞાંકિત ગોરધનભાઈના વિનયપૂર્વક જયસદ્ગુરુવંદન સાથે પ્રણામ સ્વીકારશોજી.

[૨]

૨★
તત્ ॐ સત્

નવી ગુજરાતી શાળા, આણંદ
અષાડ સુદ ૧૦, સં. ૧૯૮૦

અનન્ય શરણના આપનાર એવા સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
ત્રિકાળ નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

૧. મહી નદી.

★ ક્રમાંક ૨ અને ૩ પૂ. શ્રી બ્રહ્મચારીજીએ, આશ્રમમાં કાયમ માટે રહેવા આવતાં પહેલાં, પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને (તીર્થક્ષેત્ર પૂના) લખેલા પત્રો છે.

ભવોભવનાં દુઃખ દૂર કરનાર પરમકૃપાળુ પ્રભુએ કરુણા કરી, આ દીન દાસની બે વર્ષ ઉપરની અરજી ધ્યાનમાં રાખી, નિશાળમાં પધરામણી કરી જે આનંદ અને શ્રેયનું દાન દીધું તેનો આભાર માનવા જેટલો પણ વિવેક તે વખતે રહ્યો ન હતો અને બાંધણીથી તેડવા આવેલા ગાડામાં જવું પડ્યું હતું તે બદલ ક્ષમા માગી લઉં છું. મારે સ્ટેશન ઉપર આવી જવું જોઈતું હતું તે ન અવાયું માટે હજી પણ ખેદ રહે છે.

વચનામૃતની નવી આવૃત્તિના ૬૩માં આંકમાં જણાવ્યું છે કે, ગુરુદેવને શિષ્યની દશા જ્ઞાત હોય છે, તેમ છતાં આત્માર્થી જીવે તે વિદિત કરવી એ હિતનું કારણ છે. એ વાંચ્યા પછી આપના અનુગ્રહની સ્મૃતિ ઘણી વખત રહેતી તે લખી જણાવવા વૃત્તિ થઈ. આણંદ ક્ષરતશાળામાં ભક્તિ થયા પછી બે-ત્રણ દિવસ તો આપનું જ ચિંતન રહેલું; આંખ ભિંચાય કે આપ ખડા થતા. પણ રજાના દિવસોમાં ભાઈ ભગવાનજીનો સત્સંગ રહેતો, તે ઉપરાંત વચનામૃતનું વાંચન અને તત્ત્વજ્ઞાનમાંનાં કાવ્યોને મુખપાઠ કરતો; છતાં આપના વિયોગમાં જાગૃતિ ઘણી વખત રહેતી નથી, પ્રમાદ ઘેરી લે છે, એ આ રજાઓમાં સ્પષ્ટ જાણ્યું. ગયા વર્ષ કરતાં આ વર્ષની ઉનાળાની રજાઓ સારી રીતે ગઈ લાગે છે.

બે વર્ષ ઉપર આપ અમદાવાદ સેનેટોરિયમમાં પધાર્યા હતા તે વખતે એક વખત આણંદ પધારવા પત્ર લખી વિનંતિ કરી હતી. તે ફળી અને ધાર્યા કરતાં વધારે આનંદ અને ફળદાયી નીવડી છે, તેથી બીજી અરજ ગુજારવા આ કિંકર રજા લે છે. જ્યારથી આપ પ્રભુશ્રીના સમાગમમાં હું આવ્યો ત્યારથી મનમાં મને પિતા ઉપર ઉલ્લાસ અને પ્રેમ આવે તેમ આપની પ્રત્યે થયા કરે છે, પણ મારાં દુર્ભાગ્યે આ દેહનાં સંસારી પિતાની સેવા ઉઠાવી શક્યો નથી, તેમ આપની સેવામાં રહેવાની ભાવના મૂળથી રહ્યા કરી છે, પણ સફળ હજી થઈ નથી.

આપશ્રી અગાસ પધારો ત્યાર પછી માર્ચ માસમાં એટલે વૈશાખની શરૂઆતથી બાર માસ સુધી આપની આજ્ઞા સંપૂર્ણપણે પાળવા એકલો અગાસ આવવા વિચાર રાખું છું. તે અરસામાં જે સેવા બતાવો તે ઉઠાવવા ઇચ્છા છે. તેને માટે જે યોગ્યતાની જરૂર હોય તેની તૈયારી હું થોડે થોડે કરતો રહું, એ હેતુથી આટલા બધા દિવસ પહેલાં હું અરજી કરી મૂકું છું. મારી રજા ફાગણથી ચઢતી થાય છે, પણ જો અહીંના માણસોના મનમાં એમ આવે કે બે માસ પછી જાય તો સારું, તો તેમનું મન રાખવા જ બે માસ ખેંચવા પડે, નહીં તો ફાગણની શરૂઆતથી કે હોળીથી હું આપની સેવામાં સહેજે આવી શકું તેમ છે. આ તો સરળતાની વાત કરી, પણ તે પહેલાં ગમે તે ક્ષણે જો આપના તરફથી એક સૂચના માત્ર મળે કે મારે સેવામાં આવી ખડા થવું, તો કોઈ પણ વસ્તુ કદી પણ મેં મારી ન ગણી હોય તેમ તેને છોડી આપની સેવામાં હાજર થવાનો ઘણા વખતનો મારો નિશ્ચય છે.

સંસાર તજવાની ભાવના ઘણી વખત ઉત્કટ થઈ આવવા છતાં તજી શકાતો નથી, અસાર જાણ્યા છતાં તેમાં જ રોકાઈ રહેવાય છે. જાણે કોઈને તરવાની ઇચ્છા હોય, તરતાં

આવડશે એવી શ્રદ્ધા હોય, કિનારે ગયો હોય, પણ કોઈ ધક્કો મારે તો પાણીમાં પડું કે કોઈ પાણી છાંટે તો ટાઢની બીક જતી રહે એવી ઇચ્છાથી કોઈની રાહ જોઈને ઊભેલા માણસ જેવી મારી સ્થિતિ મને લાગે છે. કોઈ કોઈ વાર એમ થઈ આવે છે કે કાવિઠાના કલ્યાણજી ડોસા તથા મગનભાઈ તારમાસ્તરને આપ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જંજાળ છોડી સત્પુરુષને આશરે આવવાનું કહો છો તેમ મને પણ કહેશો જ, એવી આશા રાખીને હું પણ બેઠો છું અને જ્યારે આજ્ઞા મળશે ત્યારે વિના વિલંબે આપની સેવામાં હાજર થઈ જવું, એવો નિશ્ચય કરી રાખ્યો છે, કારણ કે આપની આજ્ઞા થઈ એટલે તેમાં કોઈ પણ જાતનું વિચારવાનું જ રહેતું નથી એવું હું ભણ્યો છું. “આજ્ઞા ગુરુણામ્ અવિચારણીયા” ગુરુની આજ્ઞા મળતાં તે યોગ્ય છે કે કેમ તેનો વિચાર જ ન આવવો જોઈએ, માત્ર તેને અમલમાં મૂકવી ઘટે.

આપના વિરહના પાંચ-સાત માસમાં મારે યોગ્યતા મેળવવા શું શું કરવું, તેના પત્રની રાહ જોઉં છું.

લિ. આપનો દાસાનુદાસ દીન કિંકર ગોવર્ધનભાઈ કાળિદાસના
સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ સ્વીકારશોજી.

[૩]

૩ ચરોતર કેળવણી મંડળ, નવી ગુજરાતી શાળા,
તત્ ૐ સત્ આણંદ, તા. ૯-૧૦-૧૯૨૪
આસો સુદ ૧૨, સં. ૧૯૮૦

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને

અત્યંત ભક્તિએ નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો !

પરમ પૂજ્ય હૃદય વિશ્રામી, સાચા માર્ગને દીપાવનાર, અને આ બાળક જેવા અનેક જીવોને સંસાર-સાગરમાંથી ઉદ્ધારી ધર્મના સત્સુખમાં સ્થાપનાર, પરમ કરુણાના સાગર, આંધળાની લાકડી સમા એકના એક આધાર, શાંતિના પરમ નિધાનરૂપ એવા શ્રી સ્વામી શ્રી શ્રી શ્રીની પવિત્ર સેવામાં દાસાનુદાસ સંતચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક ગોરધનભાઈના સવિનય સાષ્ટાંગ દંડવત્ નમસ્કાર પ્રાપ્ત થાય.

આપ પ્રભુના સમાચાર મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજીના ઉપર લખાયેલા પત્રો દ્વારા તથા ત્યાંથી અત્રે પધારતા મુમુક્ષુભાઈઓ દ્વારા મળતા રહે છે, એ આપ પ્રભુની પરમ કરુણા છે. આપના વિરહના કાળમાં મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજીનો સમાગમ આપની કૃપાથી પ્રાપ્ત થયો છે. તેથી આપનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન માટે વર્તતી અધીરાઈ કંઈક અંશે શમી છે. મુનિશ્રીની સાથે સવારમાં વહેલા ચાર-પાંચ વાગ્યે બેએક કલાક વાંચવાનું બને છે, બપોરે પત્રો કે અન્ય પ્રસંગમાં એક-બે કલાક જાય છે, અને સાંજનો એકાદ કલાક મળે તો મળે, નહીં તો રાત્રે દોઢેક કલાક સદ્વાર્તા કે વાંચનમાં ને ભજનમાં જાય છે. અર્ધુ ચોમાસું લગભગ મુનિશ્રીએ આણંદમાં

કર્યા જેવું થયું છે. તે તેમનો અશાતાનો ઉદયકાળ અમારા જેવાને તો શુભ નિમિત્ત નીવડ્યો છેજી, પ્રભુ.

હવે અઠવાડિયા પછી પંદર દિવસની રજાઓ નિશાળમાં પડે છે. તે રજાઓ પણ આવા જ ક્રમમાં જાય એવી ઇચ્છા રહ્યા કરે છે. ધર્મના કોઈ ને કોઈ કામમાં કાળ જાય તો સારું, એવી અંતરમાં ભાવના રહ્યા કરે છેજી; તો ભાઈ મગનલાલ તારમાસ્તર મારફતે કે પત્ર દ્વારા તે દિવસોમાં શું ખાસ લક્ષમાં રાખવું તે જણાવવા કૃપા કરશોજી, પ્રભુ. ભાઈ મગનલાલને મેં મોઢેથી વાત કરી છે કે પ્રભુશ્રીને મારી વતી એટલી વિજ્ઞાપિ કરશો કે આ જીવ અધીરો થઈ ગયો છે, તે પ્રભુશ્રીનો સમાગમ એક વર્ષ ઓછામાં ઓછો કરવા તીવ્ર ઇચ્છા રાખે છે. તેમ છતાં આજ્ઞા તો સદાય શિરસાવંધ છે. છતાં આ ઇચ્છા તેમનાથી વખતે દર્શાવી શકાય કે નહીં એમ જાણી આજે કાગળ પર ચીતરવા પ્રયત્ન કરું છું.

એમ વિચાર રહ્યા કરે છે કે ઓછામાં ઓછું એક વર્ષ આપ જે જે સ્થળોએ વિહાર કરવાના હો તે તે સ્થળોમાં આપની સેવામાં લક્ષ્મણ રામની સાથે વનવાસમાં રામ જ્યાં જ્યાં ગયા ત્યાં ત્યાં સાથે સેવામાં રહ્યા હતા તેમ સંયમ સાથે રહું. જો આપની પવિત્ર સેવાનો લાભ લેવા જેટલું આ હીનભાગી બાળકનું પૂર્વ કર્મ ન હોય અને તેવી આજ્ઞા મળવાની અનુકૂળતા ન હોય, તો આપને તથા પવિત્ર સેવામાં અહોનિશ રહેતાં ભાઈબહેનોને અલ્પ પણ બોજારૂપ ન નીવડું, તેમ મારી વ્યવસ્થા જુદી (અલગ) રાખી, હું માત્ર આપના સંગમાં ઘણો ખરો કાળ ગાળું તેવી ગોઠવણ હું મારી જાતે કરી લઉં, તે તે તીર્થસ્થળોના શ્રાવકો જેમ આપના પરમ સત્સંગમાં રહી શકે તેમ એક વર્ષ રહી, સર્વ ક્રિયા આપની આજ્ઞાને અનુસરી કરવા ધારણા છે, અને આમ બાર માસ જો પરમ સત્સંગમાં જાય તો જેની ટેવ, અભ્યાસ પાડવો યોગ્ય છે તે પ્રમાણેનું જીવન ઘડાય અને એ લક્ષે બાકીનું જીવન જાય, એવી ભાવના રાખી છે. ઉપાધિ તો સર્જિત હશે તે ગમે ત્યાં બેઠાં વેઠવી જ પડશે, પણ તે ન ધૂટે ત્યાં સુધી કેમ કાળ ગાળવો તેના અભ્યાસની હાલ બહુ જરૂર જણાય છે. તે એકાદ માસથી કે પત્ર દ્વારા કામ થઈ શકે તેવું નહીં હોવાથી એક વર્ષની આપ પ્રભુની પાસે માગણી છે. મારું લક્ષ આપની આજ્ઞા ઉઠાવવાનું છે એટલે આપની વૃદ્ધાવસ્થાને લીધે કે મારી કોઈ સ્થિતિને લીધે મારી દૃષ્ટિ બાહ્ય પ્રવર્તે નહીં, તે તરફ હું ખાસ લક્ષ રાખવા દૃઢ પ્રતિજ્ઞા કરું છું. એક વાર અહીંની વ્યવસ્થા કરી નીકળી જાઉં તે એક બે વર્ષ સુધી પાછું વાળીને ન જ જોઉં, એમ અંતરમાં વારંવાર ઊગી આવે છે. પ્રશંસા માટે લખતો નથી, પણ આપની સેવામાં રહેવાની ઇચ્છા જણાવું છું. ત્યારે અન્ય વાંચનારની નજરે પણ આ ઇચ્છા વધારે પડતી ન જણાય, માટે જણાવવાની રજા લઉં છું કે મારાથી શારીરિક મહેનત પણ હજી થઈ શકે છે; કારણકે નોકરીને અંગે મેં અમલદારી કરી નથી. અહીં મારું ઘણુંખરું કામ હું જાતે કરું છું. ખાવા કરતાં મને આવડે છે. થોડા મહાવરા પછી સારું કરી શકું એમ પણ મનમાં રહે છે; પણ બીજાને પ્રસન્ન કરવા માટે મેં હજી કંઈ નથી. પાણી ખેંચવાનું અને વહી લાવવાનું પણ ફાવે. કપડાં ધોતાં તો આવડે છે. આ બહારની સેવા

ઉપરાંત આપ પ્રભુશ્રીની શારીરિક સેવામાં સાધારણ રીતે તો ઉપયોગમાં આવું એવું લાગે છે. મારે એકલાને તે સેવા કરવાનો પ્રસંગ કદી આવ્યો નથી, એટલે કંઈ કદી શકતો નથી. બાકી ઉમેદ તો છે કે હું થોડા દિવસમાં તૈયાર થઈ જાઉં.

બીજું, હવે ચિત્ત પણ વ્યવહાર, પરમાર્થમાં સ્થિર વર્તે છે, એટલે આપની સમક્ષ રહેવાથી આશાતનાદિ દોષ થાય એવો સંભવ નથીજી. મુનિશ્રી મોહનલાલજી દ્વારા પણ આપ પ્રભુને મારી વર્તણૂક સંબંધી સમાચાર મળશે અને આપનાથી અજાણ્યું હોય એવું એક પણ પરમાણુ મારામાં નથી એમ મારું માનવું છે. એથી વિશેષ લખવું નિરર્થક છે.

પવિત્ર સેવાનો કે તે ન બને તો પરમ સત્સંગનો, કે જે આજ્ઞા થાય તે ઉઠાવવાનો પ્રસંગ મેળવી પ્રયત્ન કરવા તત્પર આ દીનદાસના સવિનય સાષ્ટાંગ નમસ્કાર પવિત્ર સેવામાં પ્રાપ્ત થાય.

[૪]

૪*

તા. ૧૪-૨-૧૯૨૮

ૐ

મહા વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૮૪

સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ

શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, પરમજ્યોતિ, પ્રગટ પુરુષોત્તમ, કૃતકૃત્ય પ્રભુ, દિવ્ય લોચનદાતા, ક્ષાયક સમ્યક્ત્વના સ્વામી, પરમપુરુષાર્થી પરમાત્મા પ્રભુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર હૃદયેશ્વરને નમોનમઃ

હે પરમકૃપાળુ, પરમ આલંબનદાતા, વીતરાગ પ્રભુ! આપ તો સર્વજ્ઞ અને આ સેવકના અંતરના ભાવો અપ્રગટ પણ સંપૂર્ણપણે સર્વ પ્રકારે જાણનાર છો, તો આ વૃત્તિનિવેદનપત્રની પ્રવૃત્તિનું શું પ્રયોજન? પણ પ્રભુ, પ્રાણનાથ! એમ પણ એક રીતે જુઓ કે હૃદયમાં શોક ઘણો છે તો પછી આંખો અશ્રુ દ્વારા શા માટે દર્શાવવાનો ડોળ કરે છે? આપ પ્રભુ તો આત્મસ્વરૂપમાં લીન છો અને સંપૂર્ણ વીતરાગી છો, પણ આ અધમ દીન સેવકને આપની ભક્તિ સિવાય, આપના ઉત્તમ ગુણ દૃષ્ટિગોચર કેવી રીતે થાય? અને આપના તરફ પ્રેમ, અનન્ય વૃત્તિ, અપૂર્વ ભાવ સિવાય ભક્તિ શી રીતે સધાય? આપના સમક્ષ આ દીન દાસ હૈયું ખોલી, વૃત્તિની વર્તના જણાવી આપના શાશ્વત્ સ્વરૂપમાં લીન રહેવાના ભાવથી આજથી સાપ્તાહિક પત્ર આપ પ્રભુના ચરણમાં નિષ્કામભાવે નિવેદિત કરવા અભિલાષા રાખે છે, તો હે કૃપાળુદેવ, આપના અલૌકિક પ્રભાવથી આ બાળકની મલિન અને અવગણવાયોગ્ય કચરા જેવી વાતોથી કંટાળવાને બદલે આપના અનંત વીર્ય અને અનંત જ્ઞાન-દર્શન-સુખની કંઈ માત્રા મેળવી આ રોગી, અશક્ત, અસહાય, મૂઢ બાળકને મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધવા પ્રેરણા આપતા રહેશોજી.

હે પ્રભુ! આ અજ્ઞાન બાળકની તરફ કૃપાદૃષ્ટિ રાખવા વિનંતિ છે, નહીં તો જે જે આપે

★ ક્રમાંક ૪ થી ૨૨ પૂ. શ્રી બ્રહ્મચારીજીએ પરમકૃપાળુદેવને ઉદ્દેશીને ભાવનારૂપે લખેલા પત્રો છે.

અનુકૂળતાઓ આ ભવમાં આપી છે તે જોતાં આ જીવ તેનો ઘટતો ઉપયોગ નથી જ કરતો અને તે દૃષ્ટિએ તો મારા જેવો અધમમાં અધમ દુષ્ટ બીજો કોઈ જોતાં જડશે નહીં. અહો! તારાં વચનામૃત! અહો! તારું નિરંતર સ્મરણ અને ધ્યાન પ્રેમપૂર્વક કરનારા પરમાર્થી સંતો! અહો! તારા માર્ગને દીપાવવા અને તે માર્ગમાં આવતાંને સહાયરૂપ થવા તત્પર થયેલા તારા ભક્તજનો! અહો! બ્રહ્મચર્યનો આદર્શ રાખી તારું અવલંબન ગ્રહણ કરી, તને સાચો સ્વામી જાણી સર્વ તરફથી વૃત્તિ ઉઠાવી તારા સત્યસ્વરૂપને ઝંખનારાં મુમુક્ષુભાઈ-બહેનો!

હે પ્રભુ! તારી ચૈતન્યમયી મૂર્તિ, તારો પરમ પુરુષાર્થ આ અભાગિયા જીવને પંચમકાળમાં પરમ આધારરૂપ છે. મહા વદ ૫, ૧૯૮૪ ને શુક્રવારે ચંદ્રપ્રભસ્વામી આદિ પ્રતિમાજીનું પ્રવેશમુહૂર્ત હતું, તે પ્રવેશ ભેળો અમારા અંતરઆત્માના ‘સમકિત દ્વાર ગભારા’માં પ્રવેશ કરાવવા જાણે ‘સદ્ગુરુસંત સ્વરૂપ’ દ્વારા છેવટનાં વર્ષોમાં આ સૂચના થઈ હોય તેમ એ જિનપ્રતિમાનાં ભવ્ય દર્શન અને સત્સમાગમદાતા સ્વામીશ્રીજીની સાથે સ્તવન-ભક્તિ, વૃત્તિને આપ પ્રભુના તરફ વાળનાર જણાયાં હતાં.

હે દીનબંધુ દયાળુ પ્રભુ! ધાર્યું કંઈ થતું નથી. અતિ ભારે કર્મથી દબાયેલા આ જીવની ભાવના તો ઊર્ધ્વસ્વભાવ હોવાથી ઉપર ઊંચી રહ્યા કરે છે, પણ ડોકું પકડીને કોઈ પાણીમાં પકડી રાખે, ગૂંગળાવી નાખે તેમ કર્મશત્રુ ઊંચું માથું કરવા દેતો નથી, તો આપનાં દર્શન અને સ્મરણનું નિરંતર વહન ચાલુ રહે તેવું ક્યાંથી બને? એવો ભાગ્યશાળી હોત તો આટલો મોડો શા માટે જન્મે કે આપનાં સ્થૂલ દર્શનનો પણ લાભ ન મળ્યો? પણ થઈ તે થઈ. જાગૃતિના કાળમાં તો આવા સારા વાતાવરણમાં આપની યાદી આપની કૃપાએ કોઈ ને કોઈ રૂપમાં અવારનવાર આવતી રહે, પણ હે પ્રભુ! સ્વપ્નદશાથી તો ત્રાહિ ત્રાહિ મામ્! ‘સાતમી તમતમપ્રભા નરકની વેદના વખતે સંમત કરત, પણ આ જગતની મોહિની સંમત થતી નથી.’ એ આપનું વાક્ય અપૂર્વ લાગે છે. નિદ્રા તો જાણે પૂર્વની વેરણ હોય તેમ ગમે તે પ્રકારે દિવસના ૨૪ કલાકમાંથી પોતાનો હિસ્સો વહેલી-મોડી છોડતી જ નથી, અને તેના પાશમાં પડ્યા એટલે જાણે નવો ભવ જ આવ્યો હોય તેમ ન સાંભરે આર્ય દેશ કે ન સાંભરે મનુષ્યભવનું અમૂલ્યપણું કે ન સાંભરે ઉત્તમ કુળ કે ન સાંભરે સત્પુરુષનો બોધ કે કાંઈ નહીં. જાણે જંગલનું રોઝ હોય તેવો જીવ કોરો ધાકોડ જેવો પશુવત્ બની જાય છે. ખરે! સર્વઘાતી પ્રકૃતિ તે સર્વઘાતી જ છે. હે પ્રભુ! અમર અજર અવિનાશીનોય ઘાત કરનારી પ્રકૃતિનો હું ક્યારે સંપૂર્ણ ક્ષય કરી સર્વ પ્રકારનાં દર્શનાવરણથી રહિત થઈ તારું જ નિરંતર દર્શન કરીશ? આપની શુભ આશિષ ઇચ્છી આજનો આ લવારો પૂરો કરી તારા પરમ પવિત્ર સ્મરણમાં વૃત્તિ વાળું છું. એ જ,

સહજાત્મસ્વરૂપની નિરંતર ભાવનાનો કામી આપનો દાસાનુદાસ બ્રહ્મચારી.

॥ ગુરોસ્તુ મૌનં વ્યાખ્યાનં શિષ્યાસ્તુ છિન્નસંશયાઃ ॥

“કદી નાથ સામું ન જોશો અમારા, તથાપિ અમે છીએ સદાયે તમારા.”

[૫]

૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ,તા. ૨૦-૨-૧૯૨૮
તત્ ૐ સત્ મહા વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૮૪

અનુષ્ટુપ—રાજચંદ્રસ્વરૂપે મે ભાવના ભવનાશિની ।

અસંગ સંગતિર્યત્ર પરમાત્મ પ્રકાશિની ॥

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને ત્રિકરણયોગે

અત્યંત ભક્તિભાવે નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો !

ભાવદયાસાગર ભગવાન, પરમપુરુષાર્થપ્રેરક, સદા જાગૃતિમાં રાખનાર નિયંતા દેવ, પરમ પ્રગટપુરુષોત્તમસ્વરૂપ, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ પરમાત્મા પ્રભુની પવિત્ર સેવામાં આ અનધિકારી અલ્પજ્ઞ, તારું આલંબન ગ્રહીને આ ભવ ગાળવા ઇચ્છનાર દીનદાસના દોષો સામું ન જોતાં દયા લાવી સર્વ પ્રકારે આજ સુધી કંઈ અશાતના, અભક્તિ, અવિનય કે કંઈ અનુચિત વર્તન થયું હોય તેની ક્ષમા આપશો અને નમ્રભાવે પ્રદર્શિત કરેલા નમસ્કાર સ્વીકારશોજી, પ્રભુ!

અહો! મૌન મુનિવર! આટઆટલી સમૃદ્ધિ છતાં શી તારી ગંભીરતા! અહો! તારી સમતા! અહો! પરમકૃપાળુ તારી પરમોત્કૃષ્ટ કરુણા! એવો દિવસ પ્રભુ ક્યારે આવશે કે તારા શુદ્ધ સ્વરૂપનું નિરંતર ભાન અખંડ જાગ્રત રહે!

આજ દિન સુધીનો આ જીવનો વ્યાપાર જોઈ જઈ છું ત્યારે સરવાળે દેવાળું કાઢવા જેવો જોગ જણાય છે. અરેરે! ક્યાં આપની તેર વર્ષ સુધીની દર્શાવેલી સમુચ્ચય વચચર્યા અને ક્યાં આ બાળકની આજ સુધીની અજ્ઞાનતા! હે પ્રભુ! ઇન્દ્રિયોને આકર્ષક કોઈ વસ્તુ આવી કે પાધરી વૃત્તિ ત્યાં દોડે. પછી આંખ, મુખ ગમે ત્યાં રોકાયેલાં હોય પણ મન તો સરોવરમાં પથરો પડતાં ખળભળાટ થાય તેમ ઝણઝણી ઊઠે. આ જીવે કોઈ કાળે એવી અપૂર્વ નિરાવરણ શાંતિ અનુભવી નથી કે જેથી એકદમ વૃત્તિને ઉલ્લાસમાં ને ઉલ્લાસમાં રાખી સર્વ અન્ય વાતનું વિસ્મરણ થાય. કોઈ પૂર્વના અનલ્પ પુણ્યના યોગે આપ પ્રભુનું નામ કાનમાં પડ્યું અને આપની મધુર હૃદયવેધક વાણી સાંભળવાનો ઉદય જોગ મળી આવ્યો, તે માત્ર વિશ્રાંતિનું સ્થાન છે. આપની મુખમુદ્રાનો ચિત્રપટ તેમ જ આપનું માહાત્મ્ય પરમોપકારી સ્વામીશ્રી દ્વારા સાંભળવામાં આવતાં આ જીવને આપના ચરણકમળની સેવાનો લાભ પ્રાપ્ત થશે એવી આશા રહે છે. આપનું જ શરણ ભવોભવ હો એમ હૃદય કબૂલ કરે છે. અભિમાનને હણનારી, વૈરાગ્યને પોષનારી, સર્વ પરભાવને શાંત કરનારી આપની દેશના સ્વમુખે સાંભળવા આ જીવ ક્યારે ભાગ્યશાળી થશે?

હે જીવ! શાંત થા! શાંત થા! આમ અંતરમાંથી સ્ફુરણ થાય છે તે તારો આશીર્વાદ, કૃપાળુદેવ જયવંત હો! સંસારના ઉષ્ણ ઉનામણામાં ઊકળતો આ જીવને જોઈ હે પરમકૃપાળુદેવ, તમે સત્સમાગમમાં મૂક્યો છે તે મહદ્ ઉપકાર છે.

“આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
દાસ, દાસ હું દાસ છું, આપ પ્રભુનો દીન.”

શ્લોકાર્થ—“રાજચંદ્ર સ્વરૂપે હો ભાવના ભવનાશિની,
અસંગ સંગતિદાયી પરમાત્મ પ્રકાશિની.”

[૬]

૬

તા. ૨૮-૨-૧૯૨૮

તત્ ॐ સત્

ફાગણ સુદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

નિત્ય નિરંજન અંતરજામી, રહો નિરંતર અંતરમાં,
સમતામાં રમતા રાજેશ્વર, દીઠા નહિ દેશાંતરમાં;
સમય સમય તુજ ચરણશરણની છત્રછાંચ ઉર છાયી રહો!
નિષ્કારણ કરુણાની કથની વચન વિષે ન સમાય, અહો!

અહો નિષ્કામી નાથ! શરણાગતને સદા હિતકારી, પરમોપકારી પરમકૃપાળુદેવ,
પરમોત્કૃષ્ટ શુદ્ધસ્વરૂપના નિરંતર ભોગી! અમિતદાનદાતાર! તારા ચરણની શીતળ શાંતિમાં આ
બાળ તદ્દ્રૂપ અનન્ય ભાવનાથી, વારંવાર ધન્યવાદ આપી અતિ ઉલ્લસિત તન, મન અને
આત્મભાવથી, વિનયભક્તિએ નમસ્કાર કરવા સમસ્ત અંગ નમાવે છે.

ગયા સપ્તાહમાં પ્રભુ આપની કરુણાની વૃષ્ટિ વરસ્યા કરી છે. પણ આ ‘અપાત્ર અંતર
જ્યોત’ જાગી નહીં એમાં આપને શું કહું? ગયા ચોમાસામાં તળાવ, નદીનાળાં છલકાઈ ચરોતર
તરબોળ થઈ ગયું હતું, પણ કોઈ ટેકરે ગાયનાં પગલાંથી થયેલા ખાડામાં પાણી ભરાઈ
ભરાઈને સુકાઈ જાય ને હતું તેવું કોરું થઈ રહે તેમાં મેઘનો શો વાંક?

“રામનામકા નાવડા, માંહિ બેસાર્યા રાંક;
અર્ધ પસારે કૂદી પડે, તેમાં સદ્ગુરુનો શો વાંક?”

‘અકર્મીના પડિયા કાણાં’ એમ કહેવત છે, તેમ હે નાથ! આપના આશ્રિતોની અને તે દ્વારા
આપની આ અપાત્ર બાળક ઉપર આટલી બધી કરુણા અને સમતાપૂર્વક (પ્રેરક) મમતા છતાં
આ અભાગિયા જીવનો પ્રમાદ, મોહનિદ્રા દૂર થતી નથી એ જ ખેદકારક છે!

પૂજ્યપાદ સ્વામીશ્રી મોટા મહારાજ (પ્રભુશ્રીજી) ના દર્શનાર્થે પ. પૂ. સ્વામીશ્રી રત્નરાજ
ફાગણ સુદ ૪ને શનિવારને દિવસે અત્રે પધારેલ છે. તેમના સમાગમમાં ઘણું સાંભળવાનું,
સમજવાનું નિમિત્ત બને છે, પણ સ્મૃતિદોષથી તે અવધારી શકાતું નથી. પણ હે કૃપાળુ
ભગવાન! તારી અને તારા આશ્રિતોમાંના કોઈની અશાતના, અવિનય, અભક્તિ,

અબહુમાનપણું આદિ દોષોમાં આ ભારેકર્મી આત્મા ન આવી જાઓ એ અવશ્ય ઇચ્છું છુંજી. આ અપાર અને અનાદિકાળના પરિભ્રમણનો હવે અંત આવો અને તારા અચળ વિમળ આનંદપૂર્ણ અનંતપદમાં પ્રવેશ કરવાની તક પ્રાપ્ત થાઓ ! એ સિવાય સર્વ ઇચ્છાઓનો નાશ થાઓ !

સર્વ આગ્રહથી રહિત, અગમ્ય અકથ્ય શાંતસ્વરૂપ પરમ પ્રગટ થઈ તેમાં જ તન્મયતા રહો ! એ જ હેતુથી એ જ સાધનામાં સહાય કરે તેવી ચર્યા અહોરાત્ર રહો ! તારી કરુણા, તારા શુદ્ધ સ્વરૂપ અને આનંદપૂર્ણતાનું મારામાં સામર્થ્ય આવો અને બાવીસ પરિષદ માંહેના સ્ત્રી પરિષદને જીતવાનો મારો પ્રયત્ન સંપૂર્ણ સફળ થાઓ ! માયાજાળ કહો, અનાદિ અધ્યાસ કહો કે સંસારનું મૂળ કહો, પણ ચિત્તની વૃત્તિ જ્યાં રહેવી જોઈએ ત્યાંથી ડગાવનાર ખુલ્લા દીવાને પવનના ઝપાટા જેવી સ્ત્રીની મૂર્તિ છે. તેનું અવલોકન, શબ્દશ્રવણ, વાર્તાલાપ આદિથી પણ હૃદય અડોલ અકંપ રહે, જ્ઞાનસના કાયથી દીવો સુરક્ષિત રહે, તેમ તારું સ્મરણ નિરંતર મારી ચોકેર રક્ષણ કરતું રહો ! સર્વ વસ્તુ ભુલાઈ જાઓ ! જે કદી દૂર નથી તે સત્સ્વરૂપનો સદાય ઉપયોગ અખંડિત પ્રવાહરૂપે નિરંતર નિશદિન પ્રગટ પરમ જાગ્રત રહો !

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭]

૭

તા. ૫-૩-૧૯૨૮, ફાગણ સુદ ૧૪,

તત્ ૐ સત્

હુતાશની, સોમ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર હો !

શ્લોક— અહો ! અજ્ઞાનક્ષેત્રેભ્ય ઉત્ખાતા પ્રતિરોપિતા: ।

ભક્તિપૂર્ણજલક્ષેત્રે શિષ્યાસ્તે કલમા ઇવ ॥

ભાવાર્થ— અજ્ઞાનના ધરુવાડિયેથી ઉપાડી તુજ શિષ્યને,
તે ભક્તિજલ ભરપૂર ક્યારીમાં ફરી રોપ્યા હવે;
ત્યાં પોષ પામી પ્રેમનો ગુણ કણસલાં ભારે નમે,
પરિપક્વતા પામી પ્રકાશે હેમમય કરો ક્ષેત્ર તે.

અજ્ઞાનથી અંધ થયેલા આ દીન શિષ્યને દોરનાર અને ધન્વંતરિ સમાન દિવ્યચક્ષુ—દૃષ્ટિ દઈ અમિત ઉપકાર કરનાર, આ અસાર ભવસમુદ્રમાંથી ઉપાડી ક્ષીરસાગરના નીરને વિસારી દે તેવી મધુર અલૌકિક વાણી વર્ષાવનાર, ગગનવિહારી દેવ ! આ પામરની રમત તરફ પિતાતુલ્ય નજર કરી, તેની બાળકીડાભરી લાગણી અને તારા માર્ગ તરફ મોં ફેરવી આતુરતાથી જોનાર આ હૃદયની લાગણી સાથે ત્રિકરણયોગે આજ સુધી થયેલા અપરાધ, અશાતના, અવિનય, અભક્તિની ક્ષમા યાચી તુજ ચરણકમળમાં મસ્તક મૂકી સાષ્ટાંગ દંડવત્ નમસ્કાર આ અજ્ઞ બાળ કરે છે તે સ્વીકારી કૃપાદૃષ્ટિ કરશોજી.

હે પ્રભુ! કેટલી વિપરીતતા! અનાદિથી આમ ને આમ જ ભૂલ ચાલી આવી છે. એક દેહ અને ઇન્દ્રિયોની રમતમાં જ આ જીવ પોતાને ભૂલી, નશ્વર વસ્તુમાં જ મોહ્યો! “તે બોધે સુવિચારણા ત્યાં પ્રગટે સુખદાય”, “આવે જ્યાં એવી દશા” એ દશાય આવી નહીં, અને બોધેય પામ્યો નહીં તો વિચારણા ક્યાંથી આવે? અનંતકાળ ગયો છતાં આ જીવ જાગ્યો નહીં, તો કુંભકર્ણની નિદ્રાનો ક્યાં ધડો રહ્યો? આકાશમાં વાદળાં આવતાં હોય અને તેમાં જુદાં જુદાં પ્રાણીના આકાર બનતા હોય તે જોઈને છોકરાઓ વહેંચી લે કે પેલો ઘોડો મારો અને પેલું ઊંટ તારું, અને પવનથી અફળાતાં વાદળાં બદલાઈ બીજાં રૂપ કરે તેને અવલંબીને છોકરાં કાળ ગાળે, કંકાસ કરે, લડી મરે; તેમ આ ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં હે પ્રભુ! મારું, તારું, સારું, નરસું, ઘણું, ઓછું, આધું, પાછું કરી, આ જીવ કર્મનાં પોટલાં બાંધી મિથ્યા ભ્રમણમાં મોહ કરી રહ્યો છે, દુઃખનાં કારણોથી હજી ત્રાસ પામતો નથી, ઝેરને ઝેર જોતો નથી, તો તેને વૈરાગ્ય, ઉદાસીનતા, નિજાનંદ, સહજ દશાનો સ્વાદ ક્યાંથી આવે?

આ દેહને સુરક્ષિત રાખવાને અને ત્રાસથી મુક્ત થવાને એકેન્દ્રિયથી પંચેન્દ્રિય પ્રાપ્ત કરવા સુધીનો શ્રમ આ જીવે ઉઠાવ્યો. જો જીભ હોય તો જીવનને હાનિ કરતાં દ્રવ્ય તપાસી દૂર થાય એ ઇચ્છાએ જીભ પ્રાપ્ત કરી ત્યાં પોતાની પરીક્ષકશક્તિ તો ક્યાંય એક બાજુ રહી અને ઇન્દ્રવરણા જેવા પરિણામે દુઃખદાયક એવા સ્વાદના વિલાસની ગુલામગીરી વળગી. ત્રસપણું પ્રાપ્ત થયું તે જીભની ગુલામી ઉઠાવવામાં જ ગયું, અને નાની નખલી જેમ વીણાને ધ્રુજાવ્યા કરે તેમ ભય અને લોભથી ભવોભવ જીભ જીવને ધ્રુજાવતી જ રહી.

ઇચ્છારૂપી અગ્નિ ઇન્દ્રિયોના વિષયરૂપી દારૂગોળા સાથે ભળતાં જીવના સહજ સુખનો નાશ થવામાં શી વાર લાગે? હે પ્રભુ! આ ઇન્દ્રિય (પ્રથમ સ્પર્શીન્દ્રિય) તો સદાની વળગેલી છે અને તેને મદદગાર આહાર તેમાં અનિયમિતપણું કરાવનાર જિહ્વા છે. ‘તે સર્વ ઇન્દ્રિયોમાં પ્રથમ વશ કરવા યોગ્ય છે’ એ તારો ઉપદેશ કલ્યાણકારી છે અને તેને અનુસરવા ઇચ્છા થતાં શું કરવું? કેમ કરવું? તે વિચાર આપની આજ્ઞા માટે રજૂ કરું છું. આ ઝાડ જેવા શરીરમાં આ જીભ જ ઘણી વાર ઇચ્છાને અનિયમિત નિરંકુશપણે બહેકાવી દે છે. જિહ્વા જેમાં રસ લેવા લાગે તે પદાર્થો રોગનું કારણ છે તે રૂપે ચિંતવવું કે તેને તુચ્છ ગણવા કે આહાર અટકાવવો કે ચોર પકડાય ત્યારે તેને શિક્ષા કરવી કે સમજાવવો? પણ તેના ઉપર (જીભ ઉપર) જાગૃતિનો પહેરો તો જરૂર રાખવો કે તેની પ્રવૃત્તિ લક્ષ બહાર ન જાય તે ચિંતવવું; પણ ઊંઘમાંય આહારસંજ્ઞા, સ્વાદલોલુપતા તો કામ કર્યા કરે છે તેનું કેમ કરવું? પ્રથમ જાગૃતિમાં જોર કરવું. ‘હિમ્મતે મરદા તો મદદે ખુદા.’ તું ક્યાં દૂર છે? આવો પ્રત્યક્ષ પરચા પૂરતો હાજરાહજૂર દેવ છતાં હવે વિજયની શંકા શી? સમયે સમયે ચેતાવનાર ચતુરશિરોમણિ રાજરાજેન્દ્ર, આપના ચરણમાં નિરંતર પ્રવાહરૂપ મારી અખંડિત લક્ષની ધારા વહ્યા કરો. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮]

૮ તીર્થક્ષેત્ર શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસ,
તત્ ૐ સત્ તા. ૧૪-૩-૧૯૨૮
ફાગણ વદ ૮, બુધ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

૧“ચલાવો મોક્ષને માર્ગે, ભેદો કર્મગિરિ મહા;
જણાવો વિશ્વનાં તત્ત્વો, વંદું એ ગુણ પામવા.”

પરમ વીતરાગી, અસંગસંગી, સર્વગુણસંપન્ન, પરમોપકારી, પરમકૃપાળુદેવની પવિત્ર ચરણકમળની રજમાં આ અધમ નિગુણા નિર્લજ્જ બાળકનું શિર સદાય નમ્રીભૂત રહો! અનંત કરુણાધન આ રંક હૃદયને ભાવદયાથી સદાય આર્દ્ર કર્યા કરો! આપની અમૃતમય વાણીના સિંચનની ધારા અખંડિત નિરંતર ઝરણારૂપે મુજ મનના માર્ગમાં વહ્યા કરો!

અહો પ્રભુ! આ બાળકે અનેક સંકલ્પો કર્યા અને અનેક તરંગોમાં તણાઈ ગયો, પણ આપના ચરણનું શરણ એક આધારરૂપ છે અને પતંગ ગમે તેટલે ઊડે પણ ઉડાવનારને ખેંચવો હોય ત્યારે ખેંચાઈ આવે તેમ હે પ્રભુ! તારા કરકમળમાં મારી વૃત્તિરૂપી પતંગનું ભક્તિરૂપ દોરથી દૃઢ બંધન હો!

સર્વ સંકલ્પવિકલ્પથી પર પરમાત્મા! નિસ્તરંગ સમુદ્રની ગંભીર શાંતિના સ્વામી! અનંત વીર્યવંતા છતાં એક નિશ્ચલ સ્વસ્વરૂપ પરિણામી નાથ! તારા અનંત ગુણના વારસાને યોગ્ય આ ઇચ્છાવંત બાળક બને, જ્ઞાતપુત્ર નીરાગી, નિઃસ્પૃહ પરમાત્મા સિવાય કંઈ ઇચ્છે નહીં એમ કર.

: સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ :

અનંત કીર્તનનું કીર્તન, પરમ શુદ્ધ (સ્વરૂપનું) વર્ણન અને સર્વ સ્તોત્રોનો સાર હે પરમ કૃપાળુ! તેં આ મહામંત્રમાં પૂર્યો છે. અલ્પમત્તિ અને અનેક આવરણને લઈને તે ઊકલતો નથી, પણ અવશ્ય તે જ સંસારથી તારી સર્વોત્તમ પદમાં સ્થિતિ કરાવશે એવી અતૂટ શ્રદ્ધા વૃદ્ધિગત થતી જાય છે, એ જ તારી સમીપ આવવાનું સાધન અને નૌકાનો શઢ દૂરથી દેખાય તેવું આશાકેન્દ્ર છે.

સર્વ હિંસા ટાળનાર એવું શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ જે અવિનાશી પરમપદ તેની સ્મૃતિ અમરતા અર્પણ કરનાર છે, તે સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ પદ પ્રથમ અર્હિસાપ્રતનો આધાર છે.

“જડભાવે જડ પરિણમે, ચેતન ચેતનભાવ;
કોઈ કોઈ પલટે નહીં, છોડી આપ સ્વભાવ.”

આ વચનામૃતમાં મરણની ભીતિને ભાંગી નાખી હે પ્રભુ! આપે અભયપદ અર્પ્યું છે. એ ભાવ દૃઢ થયે મરણપ્રસંગે પણ ચિત્તમાં ક્ષોભ થવો ઘટતો નથી અને એ જ ખરેખરી અર્હિસા

૧. પૂજ્યપાદસ્વામી કૃત સંસ્કૃત શ્લોકનો અનુવાદ.

છે. જો મરણપ્રસંગે પણ ક્ષોભ ન થાય તો તેથી ઓછાં દુઃખકર અને રાત્રિના સ્વપ્ન જેવાં બીજાં દુઃખ તો નજીવાં છે, આંખ ઊઘડતાં વિલય થાય તેવાં છે, તેમાં પરમ સહનશીલતા આપની પ્રસાદીથી પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છે.

બીજું, સત્ અસત્ને સમજાવી સત્યસ્વરૂપમાં સ્થિર કરવામાં સમર્થ એવો આ મહામંત્ર બીજું સત્ય મહાવ્રત તેનું મૂળ છે. જે જે શુદ્ધ સહજ આત્મસ્વરૂપ પરમગુરુની ભાવનાથી રહિત છે તે સર્વ વિભાવભાવવાળું અથવા અસત્ય અને મિથ્યા છે, તો જેની નિરંતર વૃત્તિ આ મહામંત્રમાં રોકાઈ હોય તે સત્યમૂર્તિ કહેવા યોગ્ય છે. જેટલું આ સહજાત્મસ્વરૂપની સન્મુખ રહેવાતું નથી તેટલું અસત્ય પ્રવર્તન છે. જૂઠેજૂઠું જગત કુટાય છે અને ખરું મરણ કે ખરી હિંસા વા આત્મઘાત પણ એ જ છે. હે પ્રભુ! આ આત્મઘાત અને અસત્ય સ્થાનમાંથી તારે આશરે બેઠેલા આ બાળકનો ઉદ્ધાર કરી તારા સત્યસ્વરૂપમાં નિરંતર ટકી રહેવાય તેમ સ્થાપજે.

ત્રીજું મહાવ્રત અચૌર્યવ્રત કે અસ્તેયવ્રત, તે પણ આ મહામંત્રની સહાય હોય તો જ પળાય તેમ છે. કેમ કે આત્માથી અન્ય એવા જે જડ પદાર્થો તેને ગ્રહણ કરવા અને પોતાના માનવા એ ચોરી અને જૂઠ બંનેના અપરાધ કરતાં પણ ઘણો ભારે અપરાધ છે. હે પ્રભુ! આ દેહ તે સર્વ દોષનું સ્થાન તથા કર્મનું કારખાનું છે. તેને મારું મારું માની તેને પાળવા પોષવા જે જે કર્યું તે બધું ચોરીરૂપ જ છે. પારકી જ ચીજ પકડી પાસે રાખી છે, તે મરણ વખતે પાછી પારકી હોવાથી ઓકી કાઢવી જ પડશે, ચોરીનો માલ કોઈને પચે જ નહીં. લૂંટારા અને ચોરની જ્ઞાતિવાળામાંથી પણ કોઈને નોકરીમાં રાખીને તેને શાહુકાર પોતાનો પટો પહેરાવે છે એટલે તે શાહુકારનો નોકર પણ શાહુકારમાં જ ખપે છે, તેના ઉપર કોઈ ચોરીનો આરોપ મૂકે નહીં, કારણ કે તેની પાસે શાહુકારનો પટો છે; તેમ હે પ્રભુ! આપનો મહામંત્ર ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ તે અમારા મુખમાં જીભના ચામડા પર ચોંટ્યો રહે અને તેમાં જ વૃત્તિ રહે ત્યાં સુધી આ લૂંટારાપટ્ટન જેવા સંસારમાંથી આપને શરણે આવતાં, એ નામના-મંત્રના માહાત્મ્યથી જ ચોર મટી ત્રીજું વ્રત પાળનાર, તારી આજ્ઞામાં ઉપયોગપૂર્વક વર્તનાર, સમિતિ આદિ પાળનાર જેવા ગણાવા યોગ્ય છે. તું જ સાચો શાહુકાર છે પણ ‘શાહે વાણિયો રળી ખાય’ તેમ તારા શરણથી આ જીવ પરભાવને ઓળખી પારકી ચીજ પારકે ખાતે રાખતાં શીખશે.

ચોથી પ્રતિજ્ઞા બ્રહ્મચર્યવ્રતની, તે પણ બ્રહ્મનું માહાત્મ્ય સમજાવનાર જે શુદ્ધ સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુના લક્ષથી સધાય છે. બ્રહ્મ તે મહત્-બૃહત્ ત્રૈલોક્યપ્રકાશક એવું આત્મસ્વરૂપ તેમાં ચર્યા-વર્તના નિરંતર જેની છે તે બ્રહ્મચર્યવ્રત શુદ્ધ સ્વરૂપના ઉપયોગ વિના કેમ સમજાય? વિભાવરૂપ પરનારી તજી સ્વભાવ-સ્વશક્તિ-આત્મરમણતામાં લીન પુરુષ જ મૈથુનત્યાગ કે બ્રહ્મચર્ય પાળી શકે. જ્યાં સુધી તારા સહજ સ્વરૂપનું ભાન નથી ત્યાં સુધી તે પ્રાપ્તિનું સાધન, પાત્રતા પ્રગટ કરાવનાર બાહ્ય બ્રહ્મચર્ય પરમ ઉપકારી છે અને સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુની પરમ પ્રતીતિ, રુચિ અને પરિણતિ પામે તે પછી આ બાહ્ય જગતના ક્ષણિક અને અંતે દુર્ગતિ દેનાર વિષયાનંદની રુચિ કેમ કરે? બ્રહ્મચર્યની આ વિશાળ ભાવનામાં સર્વ સદ્ધર્મની સમાપ્તિ-સાર-પૂર્ણતા આવી જાય છે.

પાંચમું મહાવ્રત અપરિગ્રહ, તે પણ 'સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ'નું પરમ માહાત્મ્ય પ્રગટ્યે પળાય તેમ છે. પરિગ્રહ એ કારાગૃહ જ છે. જ્યાં સુધી એ પરિગ્રહરૂપી ગ્રહ નડે છે ત્યાં સુધી શાંતિ નથી પણ જ્યાં 'સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ' રૂપ સત્પુરુષની કૃપાદૃષ્ટિ થઈ કે અંતરમાંથી તે પરિગ્રહભૂત ભાગી જાય છે. તેની વાસનાનો ક્ષય થાય છે અને સર્વ સંસાર સિનેમાના ખેલ જેવો બની રહે છે. પોતાને માત્ર સાક્ષીપણું પ્રાપ્ત થાય છે. આ સ્વપ્ન જેવા સંસારમાં પરિગ્રહ, છાતી પર વજન મૂકી કોઈ ઊંઘમાં મૂંઝાવતું હોય તેવો દુઃખકર છે, તે પરમ પ્રગટ એવા તારા સ્વરૂપની સ્મૃતિરૂપ જાગૃતિ પામતાં તે સ્વપ્ન અને નિદ્રાનો નાશ થાય છે.

પરમગુરુપદની પ્રતીતિ અને સ્વરૂપરમણતા એ જ ખરી નગ્નતા-અસંગતા છે, તે જ શુદ્ધ નિર્મળતા છે, જેથી સ્નાન કરવાની કોઈ કાળે જરૂર પડતી નથી અને એ જ અનશનરૂપ પરમ તૃપ્તિનું કારણ છે. એ તારા સંપૂર્ણ સ્વરૂપ સિવાય વિશ્વમાં ક્યાંય સત્ય એકાંતવાસ નથી. તુંહિ તુંહિ તુંહિ નિરંતર તુંહિ તુંહિ હૃદયમાં અચળ વાસ કરી રહો !

ૐ ૐ ૐ ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૯]

૯

તીર્થક્ષેત્ર શ્રીમદ્ રા.આ.અગાસ,
તા.૨૦-૩-૧૯૨૮

તત્ ૐ સત

ફાગણ વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

વિધિવશાત્ પ્રાપ્ત થયું મને જે, (દેહાદિ સર્વસ્વ મમકાર રૂપે;)
દેહાદિ સર્વે મમતા વધારે;

પ્રારબ્ધની ભેટ પ્રભુપદે હો, મે'માન છું બે દિનનો જ હું તો.

શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વામી, સ્વરૂપવિલાસી, મહામોહહારી દેવાધિદેવ પરમકૃપાળુ પરમાત્માને ત્રિવિધે ત્રિવિધે ત્રિકાળ નમસ્કાર હો!

હે દયાસિંધુ! આપ તો પરમ ગંભીર, શાંતમૂર્તિ છો! આ દાસની અજ્ઞાન બાળચેષ્ટા તરફ અનુકંપાદૃષ્ટિ રાખશોજી. કોઈ થાંભલા ઉપર વેલ ચઢાવી હોય તો તે થાંભલાને આધારે ઊંચે ચઢે છે પણ પવનમાં તે હાલ્યા કરે છે, તેમ આ મન આપનો અચળ આશ્રય પ્રાપ્ત થયા છતાં ચંચળ, ક્ષુભિત રહ્યા કરે છે, તે આલંબનનો દોષ નથી; પણ મનનો જ દોષ છે. પણ વિશેષ વૃદ્ધિ પામતાં વેલો જેમ મજબૂત ને જાડો થાય છે ત્યારે તે દોરડાની પેઠે સજ્જડ વીંટાયેલો રહે છે, જાણે પથ્થરના સ્તંભને આધાર આપવા બાંધી રાખેલું દોરડું હોય તેવો દેખાવ દે છે, તેમ આ મનોવૃત્તિ આપના પરિચયથી પોષ પામી આપની નિશ્ચળતાનું અનુકરણ કરતાં તદ્દુપ બનશે, એવી શ્રદ્ધા રહે છેજી.

“આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
દાસ, દાસ હું દાસ છું, આપ પ્રભુનો દીન.”

વઢકણી ડોસી કોઈને દાન દેતી નહીં, પણ એક વખતે ‘સામે ઘેર જા’ કહી કોઈ ભિખારીને ઘર દેખાડવા આંગળી ચીંધી તેના પુણ્યે તેને બે ઘડી ઇન્દ્રનું સિંહાસન મળ્યું, તે દુર્વાસા ત્યાં થઈ જતા હતા તેમને અર્પણ કર્યું અને છેવટે તેને વૈકુંઠ મળ્યું ત્યારે દુર્વાસાએ સિંહાસન તજ્યું એમ વાત કહેવાય છે; તેમ આ અનાદિનો સંકલેશપરિચયી જીવ, હે પ્રભુ! આપના કોઈ પરમભક્ત સંતપુરુષોના યોગે અનાયાસે સહવાસમાં આવી જવાથી હવે તો આ હૃદયરૂપ સિંહાસન આપને અર્પણ થયું છે, તો આ અનાદિકાળનાં કર્મથી દબાયેલા રાંક ડોસી જેવા આ જીવે કંઈ કર્યું નથી, માત્ર પરમ પુનિત એવા ‘સદ્ગુરુ સંત સ્વરૂપ તુજ’ના ચરણમાં આવી પડવારૂપ પ્રારબ્ધ સેવાય છે. પણ આ આંગળી ચીંધવા જેવા નજીવા કાર્યનું ફળ પણ અર્પણબુદ્ધિના યોગે વૈકુંઠ—અકુંઠિત સ્થાન—સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરાવે એ લૌકિક કથાનો પરમાર્થ તું સત્ય કરજે.

“બહિરાતમ તજી અંતર આતમા—રૂપ થઈ થિર ભાવ સુજ્ઞાની,
પરમાતમનું હો આતમ ભાવવું, આતમ-અર્પણ દાવ સુજ્ઞાની;
આતમ-અર્પણ વસ્તુ વિચારતાં, ભરમ ટળે મતિદોષ, સુજ્ઞાની,
પરમ પદારથ સંપત્તિ સંપજે, આનંદઘન રસ પોષ, સુજ્ઞાની.
સુમતિચરણકજ આતમ અરપણા.”

હે પ્રભુ! આ દશા ક્યારે આવશે ?

“સદ્ગુરુ જ્ઞાની ગુણવંતા, વીનવે વિનેય રુચિવંતા,
ઉરમાં ધરી ઉમંગ અનંતા રે, સદ્ગુરુ હિતકારી.
સમ્યક્ (દેજો) દર્શન— મોક્ષની બારી રે, સદ્ગુરુ હિતકારી.
ક્ષમા છે મોક્ષનો દરવાજો, ક્ષમા શ્રમણ સદ્ગુરુ સાચો;
મોક્ષ વિના કશું નહીં યાચો રે સદ્ગુરુ હિતકારી.
સંતકૃપા પરમ ઉપકારી રે, સદ્ગુરુ હિતકારી.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

(‘અપૂર્વ અવસર’ અનુસાર)

એ દિન ક્યારે આવે નાથ કૃપા થકી,
રાત-દિવસ કરું શ્રવણ, બોધનું પાન જો;

બાળક માની ગોદ ગ્રહી નિ:શંક થઈ,
 મુનિસમ બની એકાગ્ર કરે પયપાન જો. એ દિન૦ ૧

દર્શન, શ્રવણ, પ્રતીતિ, સ્થિરતા સીડીએ,
 ક્રમે ક્રમે હું તજી જગત જંજાળ જો;
 આવું અનુપમ સિદ્ધશિલાની મેડીએ,
 બિરાજો જ્યાં નાથ અનંત દયાળ જો. એ દિન૦ ૨

પુદ્ગલપિંડ તણાં દર્શન પ્રભુ બહુ કર્યા,
 ચર્મચક્ષુને ચર્મરમણની ટેવ જો;
 તજશે એ તુજ દર્શન-સ્પર્શનથી ઠર્યા,
 'દિવ્ય નયન' (પામી) દેજો રૂપાતીત દેવ જો. એ દિન૦ ૩

શ્રવણ હરણ સમ મોહવશે બહુ મેં કર્યું,
 તોય પુરાયા નહીં કાનના કૂપ જો;
 અપૂર્વ વાણી જાણી ગુરુકુળ આદર્યું,
 સત્સંગે શ્રુતિ પામી ચિત્ત થયું ચૂપ જો. એ દિન૦ ૪

મનમાન્યું મન રઝળ્યું વિષય-કષાયમાં,
 રુચિ, પ્રીતિ, પ્રતીતિ કરી વિપરીત જો;
 ગુરુરાજ છો હવે હમારી સહાયમાં,
 તો સહજ થાય સુરુચિ, પ્રીતિ, પ્રતીત જો. એ દિન૦ ૫

મોક્ષ હેતુ જે મૂળતત્ત્વનું જ્ઞાન તે,
 સમ્યક્ શ્રદ્ધાવંત ધરે ધરી ધીર જો;
 'જ્ઞાની દ્વારા જ્ઞાન' સદાનો માર્ગ છે,
 હંસ-ચંચુથી ભિન્ન થાય ક્ષીર-નીર જો. એ દિન૦ ૬

મોહનીય-જ્ઞાનાવરણ ગયે ગુરુ-બોધથી,
 સમ્યક્ શ્રદ્ધા, જ્ઞાન ઉદય સમકાળ જો;
 સ્વાદ, શીતળતા સાકરની સાથે થતી,
 દીપ પ્રકાશના દૃષ્ટાંતે ત્રિકાળ જો. એ દિન૦ ૭

શ્રુતબીજ પર પાણી પુરુષાર્થતણું પડ્યે,
 પંચ પ્રકારે સમ્યક્જ્ઞાન વિકાસ જો;
 પારસ સાથે લોહ શલાકા જો અડે,
 વર્ણ સુવર્ણ તણો પ્રગટે પ્રકાશ જો. એ દિન૦ ૮

'જ્ઞાનતણું ફળ વિરતિ' તો સ્થિરતા રૂપે,
 આત્મપ્રદેશે ચંચળતા નહિ લેશ જો;

વીર્ય અનંતું પૂર્ણરૂપે પ્રગટી દીપે,
 સુખ અનંત પમાય વિના કંઈ ક્લેશ જો. એ દિન૦ ૯
 પિંપળપાન સમી ચંચળતા પ્રતિપળે,
 સંગ પ્રસંગે રાગદ્વેષથી થાય જો;
 કલ્પવૃક્ષ સમ સદ્ગુરુશરણે તે ટળે,
 ઇચ્છા છોડી વીતરાગ થવાય જો. એ દિન૦ ૧૦

ચૈત્ર સુદ ૧૪, બુધ, સં ૧૯૮૪

[૧૧]

૧૧

તા. ૫-૪-૧૯૨૮

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર સુદ ૧૫, ગુરુ, સં ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
 નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

“ત્યાગ વિરાગ ન ચિત્તમાં, થાય ન તેને જ્ઞાન;
 અટકે ત્યાગ વિરાગમાં, તો ભૂલે નિજભાન.”
 યોગીશ્વર ગુરુરાજના, યોગ બળે પલટાય;
 વિલાસવિષ કળિકાળનું, અમૃતમય થઈ જાય.
 ક્ષમાશ્રમણ આશ્રમ તણો આશ્રય જે ગ્રહનાર;
 તપોવનને યોગ્ય તે, તપધનને ધરનાર.
 દીપાવે રસત્યાગથી નવ દિન નવ પદ સાર;
 સત્પુરુષને આશ્રયે, શ્રીપાલ શ્રવણ અનુસાર.

હે અનાથના નાથ! કલ્પવૃક્ષથી પણ વિશેષ ઉદાર, શ્રમણ ભગવંત! આપના અપાર ઉપકારનું આ અલ્પમતિ શું વર્ણન કરે?

અહો! તારું યોગબળ! ધન્ય છે આ કળિકાળમાં જન્મનાર જીવાત્માઓને પણ કે તારું મોક્ષમાર્ગ દેનાર શરણ આવા કાળમાં પણ પ્રાપ્ત થયું. અહોભાગ્ય આ બાળકનાં પણ ઊઘડ્યાં! સત્યપંથે દોરનાર શ્રી સદ્ગુરુદેવ! તારું ભવોભવ શરણ હો!

હે પ્રભુ! આ નવપદજી મહોત્સવરૂપ ઓળીનો છેલ્લો દિવસ ચૈત્રી પૂર્ણિમાનો છે, પણ ‘પશ્ચાત્ બુદ્ધિ બ્રહ્મ’ અને ‘અગમબુદ્ધિ વાણિયા’ કહેવાય છે તેવું આ તારા બ્રહ્મપદની ઇચ્છા રાખનાર બ્રહ્મચારીને પશ્ચાત્બુદ્ધિ ઊપજી કે આ નવપદનું માહાત્મ્ય પ્રથમથી અંતરમાં ઊતર્યું નહીં અને રૂઢ ઉપવાસને વળગી રહી બે ઉપવાસની આજુબાજુના દિવસો અંતરવારણું ને પારણાના મળી છ દિવસ ઓળીની તક ગુમાવી. માત્ર ત્રણ વચ્ચેની ઓળીને એકાશન દ્વારા અજ્ઞાતવિધિએ ઉપાસી. પણ આ અવિચાર અને અહંકારના કંઈ પરિણામે અબહુમાનપણું પ્રદર્શિત થયું હોય તો તે સર્વ ગર્વ તજી ઘણી દીનતાથી ‘મિથ્યા મે દુષ્ટત’ હો એમ ઇચ્છું છું જી. અને ભવિષ્યમાં આ અવિચારનાં પરિણામ રસવૃત્તિના પોષણરૂપ જમણોમાં પશ્ચાત્તાપરૂપે ખડાં

થઈ વિરસ-ઉદાસ ભાવને પોષે એમ આશા રાખું છું. આસો માસમાં ફરીથી આ વ્રતનું દર્શન થવા જેટલું આયુષ્ય લંબાય અને સર્વ સમાધિ વૃત્તિપૂર્વક જોગવાઈ બની આવે તો તે રસના જયના સંગ્રામમાં અતિ ઉત્સાહથી ધૂમવા વિચાર રહ્યા કરે છે.

હે નિઃસ્પૃહ, નિરીહ પરમાત્મા! સર્વ ઇચ્છાનો ત્યાગ કરી તારા ચરણકમળની ઉપાસના વિશેષ વિશેષ વિશેષ વર્ધમાન થયા કરો અને અંતે આપના અયોગીપદનો યોગ થાઓ!

ધન્ય તે મુનિવરા રે જે ચાલે સમભાવે રે!

[૧૨]

૧૨

તા. ૧૦-૪-૧૯૨૮

ચૈત્ર વદ ૫, મંગળ, સં. ૧૯૮૪

શુદ્ધ સ્વરૂપ, અજ્ઞાન પદ નભ-ભૂમિ સમ જેહ;
અનંત ગાઉ અંતર છતાં, રહે અડોઅડ એહ.

* * *

દર્શન દુર્લભ ભાઈ, પરમ ગુરુ દર્શન દુર્લભ ભાઈ,
સાચી રાજ સગાઈ, જગત ગુરુ દર્શન દુર્લભ ભાઈ.
દેવ, ગુરુ ને ધર્મ ત્રણેમાં ગુરુપદની જ વડાઈ,
સાચા ગુરુ સમજાવે સાચા દેવ, ધર્મ સુખદાઈ. જગત૦ ૧
મોક્ષમાર્ગને કર્યો મોકળો એ સદ્ગુરુ-ચતુરાઈ,
દેખતભૂલી દૂર કરાવી સમ્યક્દૃષ્ટિ લગાઈ. જગત૦ ૨
કલિમલમાંથી કરુણા કરીને કાઢ્યો એ જ ભલાઈ,
પણ આલંબન સદા રહો એ, દૂર કરો નબળાઈ. જગત૦ ૩

[૧૩]

૧૩

તા. ૧૦-૪-૧૯૨૮

તત્ ॐ સત્

ચૈત્ર વદ ૫, મંગળ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

ધન્ય છે આપતણો અવતાર, રાજજી આપતણો
સફળ કર્યો નરભવ ટૂંકો પણ જમાવી તત્ત્વવિચાર,
આશ્રય આપી અમ સરખાને કરાવો ભવપાર. ધન્ય૦
આર્ય દેશ દીપાવ્યો આપે અર્પી અનેક વિચાર,
મૂર્તિમંત બનાવે વિરલા વર્તાવી આચાર. ધન્ય૦
કુળ ઉત્તમ પામી ઉદ્ધાર્યુ, ધર્મીના સિરદાર,
આપ પ્રભુને પગલે પગલે, મળે મોક્ષ-ઘર-બાર. ધન્ય૦

ધર્મ સનાતન જિન ઉદ્ધરવા વીતરાગ બનનાર,
સદ્ગુણેશ શ્રેણીથી ભાવે તાર્યા નર ને નાર. ધન્ય૦
પંચમજ્ઞાનને સમજી સાચું પંચત્વ પામ્યા સાર,
કૃષ્ણપંચમી ચૈત્ર માસની સંવત્ સત્તાવન ધાર. ધન્ય૦

પરમકૃપાળુ દેવાધિદેવ પરમ શાંતિપદ ધારક કલ્યાણમૂર્તિ સનાતન સત્ય ઉદ્ધારક પ્રભુ શ્રી રાજચંદ્રદેવને ત્રિવિધ ત્રિવિધે ત્રિકાળ નમસ્કાર સમયે સમયે હો!

હે પ્રભુ! આપનો પ્રબળ પુરુષાર્થ અને ઉલ્કટ વૈરાગ્ય અમ જેવા મંદ ક્ષયોપશમી અલ્પવીર્યવાળા પુરુષોને ઉન્નતિને માર્ગે સદાય પ્રેર્યા કરો!

હે પ્રભુ! આપે જ મનુષ્યભવ ધરી જાણ્યો, આપે જ દેહની સર્વ દશાને યથાચોગ્યપણે જાણવા, માણવા ને ત્યાગવાની વિધિ અનુભવી લીધી. સંવત ૧૯૨૪ની કાર્તિકી પૂર્ણિમા દેવદિવાળીના પર્વે અવતાર લઈ, ચમત્કારિક કારકિર્દીમાં અભ્યાસનો કાળ અપૂર્વપણે ગાળી, આખા ભારત પ્રદેશમાં અને દેશાંતરમાં સ્મૃતિની તીવ્રતાથી વખાણ પામ્યા, પણ ધર્મની ધ્વજા આપના અંતરમાં ભગવો વૈરાગ્ય વર્ધમાન કરતી હતી. વૈરાગ્ય અગ્નિભટ્ટીની અગ્નિની પેઠે ધૂપી રીતે પ્રારબ્ધકર્મ પકવીને ખપાવતી હતી. તેની ભભક કોઈ મુમુક્ષુ આદિ પ્રસંગીઓના પત્ર પરથી પ્રગટ પ્રદર્શન દે છે.

વિષમ કળિકાળમાં આપનું વિશેષ વિચરવું ન રહ્યું તે અમ જેવા અલ્પપુણિયા પુરુષોનો મંદ ભાગ્યોદય. તોપણ નિષ્કારણ કરુણાસાગર આ ભવિષ્યમાં તેને શરણે આવનાર બાળકોને પચપાન કરાવવા આ આત્મસિદ્ધિ આદિ અમીકુંભ ભરી ગયા છે, તેનું મુખ સદ્ગુરુકૃપાથી ખોલી આ દુષ્કાળિયા કળિકાળના ભૂખમરાને દૂર ભગાવવા તેની વાણી સુધાધારાની શાંતિ અલ્પાંશે આરોગવા ઉદ્યમ કરીએ છીએ, તેમાં હે પ્રભુ! તારા યોગબળની અમને સદાય સહાય મળતી રહો!

[૧૪]

૧૪

તા. ૯-૫-૧૯૨૮

ૐ

વૈશાખ વદ ૫, બુધ, સં. ૧૯૮૪

પરમોપકારી શ્રીમદ્ સદ્ગુરુદેવની પ્રતિમાજીનાં સ્ટેશને પ્રથમ દર્શન કરીને
ઉલ્લસેલી વૃત્તિ અનુસાર આલેખિત ભાવના—

આજ ગુરુરાજને ગાઈએ ગૌરવે, ચિત્ત ચોખ્ખું કરી ભક્તિભાવે,
જન્મ કોટિતણાં પાપના પુંજને પુણ્યરૂપે ગુરુ પરિણામવે;
કોઈ કાળે નહીં જોગ આવો જડ્યો, કંઈક કાચું રહ્યું એ જ સાચું,
સાયને શોધતા શિષ્યનું દિલ તો સાયને કાજ જો નિત્ય રાચ્યું. ૧
સાય પ્રગટાવનારા ગુરુ ના મળ્યા, શિષ્યનું ચિત્ત કાં કાંઈ થાક્યું,
સિંહસમ સદ્ગુરુ શૂરવીર વિરલા, ભેટતાં ભાગ્ય ભૂંડુંય ભાગ્યું;

પૂર્વના પુણ્યનું પ્રબળ બળ જામતાં, શ્રવણ સદ્ગુરુની વાણી સુંણે,
સુણી કુણી લાગણી બોધથી થાય, ને મોક્ષ માટે સદોદ્દિત ધૂણે. ૨
ઝેર સંસાર પર, ઝૂરણા સત્યની, જોગ સદ્ગુરુનો જો મળે તો,
દીપ સન્મુખ દિવેટ આવી અડે, દીપરૂપે થઈને ભળે જો;
સદ્ગુરુ રાજ સાચા કળિકાળમાં, સત્યનો માર્ગ સીધો બતાવે,
દોષ નિજ દૂર કરી, પ્રેમથી ગુરુ વરી, એ જ માર્ગે જતાં મોક્ષ આવે. ૩
આજ ગુરુરાજને ગાઈએ ગૌરવે, ચિત્ત ચોખ્ખું કરી ભક્તિભાવે.

[૧૫]

૧૫

તા. ૧૭-૬-૧૯૨૮

ઠું

જેઠ વદ ૦)), રવિ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુને
ત્રિકાળ ત્રિકરણયોગે અત્યંત ભક્તિભાવે નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

જ્યેષ્ઠ સુદિ પંચમી, જ્ઞાનની પંચમી, મુજ મનમાં ગમી રહી રમી એ,
જ્ઞાનઅવતાર શ્રી ગુરુ-મૂર્તિતણી સ્થાપના ચંદ્રચૈત્યે બની છે;
ગુરુમંદિર પર ચંદ્રપ્રભુ-ચૈત્યમાં બિંબ બન્ને મતોનાં બિરાજે,
પંચ પરમેષ્ઠી સમ પંચ પ્રભુ-બિંબ એ સ્થાપિયાં ભવ્ય જીવ હિત કાજે.

હે પરમકૃપાળુ દીનબંધુ કૃપાસિંધુ તરણતારણ ભગવાન! આ રાંકને હાથ રત્નતુલ્ય પ્રભુ!
આપનું શરણું સદાય ભવોભવ હો!

“કરી અભાવ ભવભાવ સબ, સહજ ભાવ નિજ પાય;
જય અપુનર્ભવ ભાવમય, ભયે પરમ શિવરાય.”

આ સ્વચ્છંદી પ્રમાદી અધમ બાળક અનંત દોષથી ભરેલો આપના શરણનું માહાત્મ્ય
સમજ્યા વિના આ અમૂલ્ય ભવને ભિખારીની પેઠે પુદ્ગલના ઝેંઠાજૂઠા ઘૂણા કરવા યોગ્ય
ટુકડાની ભ્રમણામાં ને ભ્રમણામાં આયુષ્ય ગુમાવે છે. એવા આ દીન રાંક ઉપર આપે કરુણા
કરી છે. આંધળાને સીધી સડકે ચડાવી કોઈ ભલા માણસ આશિષ પામે તેમ આપનું આલંબન
પામી આપને અંતરના ભાવથી આ હૃદય આજે નમે છે.

અહો! પરમ પુરુષાર્થની પ્રગટ મૂર્તિ, પરમ જાગ્રત, સદા અપ્રમત્ત સ્વરૂપમાં તલ્લીન તારી
મૂર્તિ મારા હૃદયમાં ટંકોટ્કીર્ણવત્ સદાસર્વદા સદોદ્દિત જયવંત વર્તો, જયવંત વર્તો!

ચૈત્ર સુદ ૧૨ના પત્રમાં પ્રદર્શિત ભાવના અણધારેલી રીતે આપની કૃપાથી સ્નાત્રપૂજામાં
સ્નાત્રક તરીકે અઠવાડિયું રહેવાનો યોગ બનતાં કંઈક બની આવી. પણ પ્રમાદ એ જ જીવનો
મહા રિપુ છે અને પ્રમાદની પાછળ પશ્ચાત્તાપ ઊભેલો જ હોય છે. એ દિવસો મારા જેવા
અજાણ્યા, અણઘડ માણસને તો તદ્દન નવા જ હતા, અને તેને લીધે ઉપયોગશૂન્યતાથી ઘણી
ભૂલો સેવાઈ ગઈ હશે, પણ હે પ્રભુ! આપ તો પરમ કૃપાળુ છો, ક્ષમાના સાગર છો. આપના

પરમ યોગબળનું દર્શન એ શુભ દિને સર્વને પ્રત્યક્ષ થયેલું જે દશ હજાર જેટલાં માણસોની મેદની, જેઠ સુદ પાંચમે ભરાયેલી ગણાય છે, તેમાંથી કોઈને કંઈ નુકસાન, ભૂખ, તરસ કે ક્લેશનું કારણ કોઈ પણ થયું નથી. માત્ર શુભભાવના આ કાળમાં આવવી, ટકવી દુર્લભ છે. તેનો પરિચય કરાવી આપે શાંતિ સર્વત્ર પ્રસરાવી હતી, તે સર્વનાં હૃદય સમજી શક્યાં છે.

ત્યાર પછી આ જીવને કોઈ એવા કર્મની પરંપરામાં તણાવું પડ્યું છે કે આ પુસ્તક અને આ લેખિનીનો સમાગમ આજે જ થાય છે. હે પ્રભુ! આ જીવ સત્પુરુષની અશાતનાથી જ રઝળ્યો છે. તેને તારી આરાધનાનું દાન દઈ, વિરાધકપણું ટાળી આરાધકપણાનું દાન દે અને ઉતાવળે ઉતાવળે મોક્ષમાર્ગમાં લઈ જા.

મને તો એક તારો જ આધાર છે. ક્યાંય નજર ઠરતી નથી. કશું ગમતું નથી. ગમે તેમ કાળ કાઢું છું. શરણું એક તારું છે, તો તું તારું બિરુદ સાચવી આ પામર આત્માને નિજસ્વરૂપનું યથાર્થ ભાન કરાવી ભાગ્યશાળી બનાવજે. “પ્રભુ! જાણને શું કહેવું ઘણું?”

[૧૬/૧૭]

૧૬

તા. ૨૫-૬-૧૯૨૮

તત્ ॐ સત્

અષાઠ સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી
નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

શુભ અશુભ કર્મના બે કિનારા કને નાવ પેઠે ભમે ચિત્ત નિત્યે,
રાગદ્વેષાદિ કલ્લોલથી ડોલતું પવન તોફાન તૃષ્ણાતણું છે;
જિનમુદ્રા ગુરુરાજ જાતે વર્યા આ કળિકાળ વિકરાળ તોયે,
એ જ આશ્ચર્યકારી સુકાની તણું ચરણ શરણું રહો ચિત્તમાંયે.

હે પરમ પાવનકારી, પરમ ઉપકારી, અશરણના શરણ, અનાથના બેલી! આ પામર રંક જીવ પ્રમાદ અને બેભાનમાં પોતાની સ્થિતિનો વિચાર કર્યા વગર કાળના મુખમાં પ્રવેશ કરી રહ્યો છે, તેની સંભાળ હે સમર્થ સ્વામી, પરમકૃપાળુ! સંભાળ લેજે, સંભાળ લેજે.

મને નથી કંઈ કહેતાં આવડતું, નથી સમજાવતાં આવડતું, નથી પ્રાર્થના કરતાં આવડતું, નથી જોતાં આવડતું, નથી રોતાં આવડતું, નથી તરતાં આવડતું, નથી તારતાં આવડતું. માત્ર એક સમર્થ સ્વામીનું શરણું છે એ જ આ જીવને ઊગરવાનો આધાર છે, તો હે નાથ! હરઘડી તારા પરમ પાવનકારી ચરણ ત્રણ લોકનાં પાપનો નાશ કરવા સમર્થ છે તે મારા હૃદયમાં નિરંતર સંસ્થાપિત રહો અને તારું સ્મરણરૂપી ઝરણ સદાય વહ્યા કરી મારાં અખૂટ પાપના પુંજને ધોઈ તારા શુદ્ધ સદોદિત ટંકોટ્કીર્ણ સ્વરૂપનું દર્શન નિરાવરણે સદાય કરાવો એ જ પ્રાર્થના આ પામર પ્રાણીની છે તે સફળ થાઓ અને સર્વનું કલ્યાણ થાઓ.

પાપ અમાપ અમારાં સ્વામી, તમ કરુણાથી ટળશે,
ગુરુ શરણું મેં ગ્રહણ કર્યું છે, તે મુજ દોષો હરશે;

ગુરુપૂર્ણિમા સ્મરણ કરાવે પૂર્ણ સ્વરૂપ ગુરુવરનું,
અમ ઉર ઊલસે આપ કૃપાથી ગ્રહી શરણું રાજશશીકરનું.
(પરમગુરુવરનું.)

[૧૮]

૧૭

તા. ૧૬-૭-૧૯૨૮

તત્ ૐ સત્ અષાઠ વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણાના આપનાર અંતરજામી પ્રગટ પુરુષોત્તમ પરમાત્મદેવને
ત્રિવિધ ત્રિકાળ નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

રાજ હૃદયમાં રમજો, નિરંતર, રાજ હૃદયમાં રમજો.

પરમકૃપાળુ તુમે પરમેશ્વર, અવિનય મુજ દૂર કરજો રે ગુરુ—રાજ૦
આ દિલ દાસતણું દીન જાણી, પદપંકજ ત્યાં ધરજો રે ગુરુ—રાજ૦
આપ અમાપ અહો કરુણાકર, મુજ મનને વશ કરજો રે ગુરુ—રાજ૦
શરણાગત બાળકને તારી, સમતાપદમાં ધરજો રે ગુરુ—રાજ૦
કાળ અનાદિથી કાંઈ કર્યું નથી, પામરતા મુજ હરજો રે ગુરુ—રાજ૦
સંતકૃપાથી સન્મુખ આવી વાત નિરંતર કરજો રે ગુરુ—રાજ૦

હે અંતરજામી, પરમ પાવનકારી, પરમપદાર્થદાયક, શરણાગત પ્રતિપાળક, દીનનાથ,
પરમાત્મા! તારું ભવોભવ શરણું હો!

આ અનાથ બાળકના સર્વ અપરાધ ક્ષમા કર, તારી અનંત કરુણાનું દર્શન-ભાન કરાવ,
સર્વ પ્રમાદ તજાવી તારું જ સદા સ્મરણ રહે, તુંહિ, તુંહિ નિશદિન સમક્ષ સ્મૃતિપટ પર
ટંકોત્કીર્ણવત્ સદોદિત રહે એવી કરુણા કર. હે કરુણાસિંધુ! આ બાળક તારી કરુણાના જ
શ્વાસોચ્છ્વાસ લે છે, પણ મૂઢ તને આભારની, પરમ ઉપકારની નજરે નિરંતર જોતો નથી એ
જ તેની મૂઢતા તે તજતો નથી. સદાય સાથે વસનાર પ્રિયતમને વીસરી પરવસ્તુમાં રમતી આ
જીવની વિભાવપરિણતિનો હે નાથ! હવે તો સદાને માટે નાશ કર, અત્યંત ક્ષય કર અને તારું
અક્ષય સ્વરૂપ તેની જગાએ સ્થાપન કર. ૐ તથાસ્તુ; શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯]

૧૮

તા. ૨૪-૮-૧૯૨૮

ૐ

બી. શ્રાવણ સુદ ૯, શુક્ર, સં. ૧૯૮૪

મહા પ્રભુ શ્રી રાજચંદ્રજી પ્રગટ પુરુષોત્તમરાય,
ક્ષમા યાયું હું મહા પર્વ પર મેં કર્યા દોષ ઘણાય;
આજ સુધીના બધા દોષની કરો કૃપા કરો માફ,
હવે પછી પણ કોઈ ન થાઓ સદા રહો દિલ સાફ.

દોષ સર્વના માફ કરી હું હળવો થાઉં આજ,
 સર્વ પ્રાણી પાસે માગું છું માફી હું મહારાજ;
 સહજ સ્વભાવ ભણી નજર રહો મુજ આપ હૃદયમાં આવો,
 પર પ્રત્યે તજી રાગદ્વેષ લ્યો સર્વ મોક્ષનો લ્હાવો.

હે નાથ! આ દીન બાળકની વંદના, અંતરના ઉમળકાથી સર્વ દોષની ક્ષમાની યાચના અને સર્વ દોષથી મુક્ત થવાની ભાવના આપના ચરણકમળ પ્રત્યે પ્રાપ્ત થાઓ.

હું અબુધ અને અશક્ત છું. એક આપના આશ્રય સિવાય કંઈ સંસારમાં શોધવા જેવું નથી લાગતું. આપનું શરણ ભવોભવ હો! હે નાથ! સર્વ પ્રકારનું માન, સર્વ પ્રકારનું અયોગ્ય વર્તન અને અયોગ્ય ભાવના દૂર કર અને દીનતાથી આ હૃદયને ભર. ખરેખર જગતના કોઈ પણ પદાર્થમાં રાગદ્વેષ અને મોહ કરવા જેવું નથી, તો આ અલ્પ સામગ્રીમાં તેમાં અહંભાવ કરી, મમતાભાવ કરી આત્માનું હું અનિષ્ટ કરી રહ્યો છું તે હર પળ યાદ આવતું નથી, તે તારી કૃપાથી સર્વ સવળું કર ને ચિત્તને તારા ચરણકમળમાં રાખ. હે નાથ! વિશેષ શું કહું? સર્વ આપ જાણો છો અને તેથી જ મને મોક્ષને માર્ગે દોરો તે સિવાય કોઈ પણ ઇચ્છા દિલમાં ન રહો!

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦]

૧૯

તા. ૨૩-૯-૧૯૨૮

તત્ ૐ સત્

ભાદ્રપદ સુદ ૯, રવિ, સં. ૧૯૮૪

પરમ ઇષ્ટ દેવાધિદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગુરુ ભગવાનને ત્રિકરણ યોગે

નિરંતર સમયે સમયે સમસ્ત સમર્પણભાવે નમસ્કાર હો!

સોરઠો—સર્વ જ્ઞાનનું મૂળ, રાજચંદ્ર પ્રભુ આપ છો,
 તુજ આજ્ઞા અનુકૂળ, આસ્થા વર્તન મુજ હો.
 દોષ કરો સૌ દૂર, દોષથી દાસ ભરેલ છે,
 ક્ષમાવંત મશહૂર, પરમ કૃપાળુ બિરુદ છે.
 પ્રશ્ન એક લઈ આજ, આપ ચરણમાં આવિયો,
 રાખો મારી લાજ, કહેનારો તો કહી ગયો.
 અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ પર્વ, ભાદ્રપદ પૂનમ લગી,
 મારે મન તું સર્વ, આત્મભાવના રહો ઝગી.

પરમપ્રિય પરમાત્મસ્વરૂપમાં પરમોત્કૃષ્ટભાવે લીનતા કરનાર આપ પ્રતાપી પરમપુરુષના ચરણકમળમાં આ અવિનીત અજ્ઞાની અનંત દોષને ઉપાસતા, ક્ષુદ્ર, બહિરાત્મભાવને ભજતા આત્માને અનંતવાર ધિક્કારી, ખરા અંતઃકરણથી આપ પ્રભુનું સંમત કરેલું સર્વ સંમત કરવાની દૃઢ બુદ્ધિથી ને આપની આજ્ઞામાં નિરંતર વર્તવાની દૃઢ બુદ્ધિથી વર્તન કરવાની નિશ્ચલવૃત્તિએ,

આજે અંતરાત્માની સાક્ષીએ, આપ પરમાત્મસ્વરૂપને અતિ વિનીતભાવે આજ સુધી થયેલી અનંત વિરાધનાઓની ક્ષમા ઇચ્છી, હવેથી આપની સમીપ જ રહેવાના ભાવે ચરણ ગ્રહી તન્મયભાવે નમસ્કાર કરું છું તે હે પરમકૃપાળુદેવ, કૃપાવંત થઈ સ્વીકારવા નમ્ર અરજ રજૂ કરું છુંજી સ્વામી.

એક પ્રશ્ન સહજે ગઈ કાલે એકાએક અણધાર્યો હૃદયમાં સ્ફૂર્યો અને અનંતર તેનો ઉત્તર પણ થઈ ગયો તે વિશેષ સ્પષ્ટ થવાની ઇચ્છાએ આજ પ્રભાતે આપ પ્રભુના ચરણમાં સ્વચ્છંદરહિત વિચારી વિસ્તારપૂર્વક રજૂ કરવાની ઇચ્છા ઉદ્ભવવાથી દર્શાવું છું પ્રભુ.

પ્રશ્ન—મરણ સમયે સામાન્ય મનુષ્યોને ઘણી જ વેદના દેખવામાં આવે છે અને શાસ્ત્રોમાં પણ સ્વર્ગના દેવોને સુદ્ધાં નરકના કરતાં વધારે વેદના અંત સમયે અનુભવાય છે એમ વર્ણન કરેલું છે (આદિપુરાણમાં), તેનું કારણ શું હશે?

હજી ફરી તે જ પ્રશ્ન પૂછું છુંજી. હરેક ચીજ અમારી આજુબાજુ ઉત્પાદ, સ્થિતિ અને વ્યય થતી જોવામાં આવે છે. તેમાં ઉત્પન્ન થતી વખતે તે પોતાનું પૂર્ણ સ્વરૂપ પૂર્ણ સ્વરૂપમાં પ્રગટ કરતી જણાતી નથી. જેમ સૂર્ય ઉદય વખતે વિશેષ ગરમી આપતો જણાતો નથી તેમ વળી મધ્યમાં સ્થિત હોય છે ત્યારે તે સંપૂર્ણ પોતાનો સ્વભાવ જણાવે છે અને અંતે જોર નરમ પડેલું લાગે છે. બીજું દૃષ્ટાંત ઘટ પટનું લઈએ. ઉત્પન્ન થતાંમાં બન્નેમાં મજબૂતાઈ, ટકાઉપણું બહુ જ ઓછું હોય છે — કાચી માટી અને સૂતરના તાંતણાડૂપે, પણ જ્યારે તૈયાર થાય છે ત્યારે તેના ટકાવ ને મજબૂતીમાં બન્ને સબળ જણાય છે. પછી જ્યારે ઘસારો લાગતાં તેમની આખર અવસ્થા આવે છે ત્યારે તેમાં કાણાં, તરાડ કે ફાટફૂટ થઈ નાશ થવાની અણી પર આવે છે. તેમ જ આ દેહની સ્થિતિ જણાય છે. છતાં આયુષ્યમાં એવું શું છે કે તે શરૂઆતમાં વધારે દુઃખ આપે છે, વધારેમાં વધારે અંતે દુઃખ આપે છે અને મધ્યકાળે જીવાનીમાં તે ઓછું દુઃખ આપે છે?

[૨૧]

૨૦

તત્ ॐ સત્

અનન્ય શરણના આપનાર એવા પરમોપકારી પરમ વલ્લભ શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુના પદપંકજમાં સવિનય અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

હરિગીત—શિરછત્ર છો પ્રભુ ભક્તના સંકટતણી વર્ષા સમે,
તુજ ચરણ શરણે જાય તેના (સૌ વસે તો) તાપ ત્રિવિધિના શમે;
સંતોષ શાંતિ ને ક્ષમા વળી સહનશીલતા ત્યાં વસે,
સુખસિંધુમાં સૂતો પ્રભુ મન મગ્ન મુજ તુજ પદ વિષે.

શાંતિના સ્વામી જગદીશ્વર પરમાત્માના સર્વ સંશય સંકટહારી પરમ પુનિત ચરણકમળમાં ત્રિવિધ પરમ વિનયભાવે સર્વાર્પણપણે નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

હે નાથ! સંસારસાગરથી તારનાર તારા પવિત્ર નામનું નિરંતર સ્મરણ રહો! સહજાત્મસ્વરૂપ સંપૂર્ણતાના સ્વામી! તારી નિકટતાનો માર્ગ વિકટ છે. મરણ સર્વને માથે છે અને મરણને માથે સંકટનું પોટલું છે, તે જોઈને તેને ભેટનાર ત્રાસે છે, વિપત્તિ પામે છે, અસહ્ય વેદના દેખે છે, બેભાન બની જાય છે, તોપણ ક્ષણે ક્ષણે આ જીવ તે મરણને શરણે થવા દોડી રહ્યો છે.

“ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો!”

આ ચિત્ર ચિત્તના ચિત્રપટ પર કાયમ રહે તો જીવ પોતાનો સ્વભાવ પરમાનંદ સ્વરૂપ જ્યાં સર્વ સંશય અને સર્વ દુઃખનો નાશ છે ત્યાં જ વાસ કરે અને ત્યાંથી તેને કોઈ કાઢી મૂકે તેમ નથી. છતાં અનાદિનો જે અધ્યાસ—દેહાધ્યાસ—પડી રહ્યો છે, જે ઋણરૂપે આવી ખડું થાય છે અને તેમાં રાયવા લાગે છે અને એ જ જીવની ભૂલ છે. સમાધિમરણમાં વિઘ્ન કરનાર તો તેની કલ્પના જ છે. તે જાય તો સહજ સ્વાભાવિક નિજ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ જ બાકી રહે. કલ્પના અંતે પણ જવી જે મુશ્કેલ, એવી કલ્પનાનો કલ્પ-ના અનંતમા ભાગે જેણે નાશ કર્યો તેવા પરમ વીર્યવંતા પરમપદ ભોગી પરમાત્માને સર્વભાવે નમસ્કાર!

હરિગીત—કર્મ કરવા દૂર જેનું ચિત્ત ચિંતા ધારતું,
સંત તેવા ઉદીરણાથી કર્મ કાપે, ભાળ તું;
પણ કૃપણ જન સંસારના યે ઉદીરણા સુખની કરે,
સુખ જીવતાં પૂરું કરી દુઃખ મરણકાળે ભાળશે.
(અનુભવે)

[૨૨]

૨૧

તા. ૨૦-૧૧-૧૯૨૮

ૐ શ્રી કાર્તિક શુક્લપક્ષ અષ્ટમી, મંગળ, સં. ૧૯૮૫

અનન્ય શરણના આપનાર પ્રગટ પુરુષોત્તમ પરમાત્માને અતિ શુદ્ધભાવે
અત્યંત ભક્તિથી ત્રિવિધ ત્રિવિધ નિરંતર નમસ્કાર હો!

દોહરા—શ્રી દેવદિવાળી પર્વનો, મહોત્સવ મંડાય;
અષ્ટાક્ષિક એ આજથી, આનંદ મંગળ થાય.
પરમકૃપાળુ દેવ શ્રી રાજચંદ્ર ગુરુ રાય;
કૃપા કરો કિંકર ઉપર, તો તુજ કીર્તન થાય.
નવોન વર્ષમાં પર્વ આ તુજ કૃપા દેનાર;
સફળ કરે નર જન્મને કરી કલ્યાણ અપાર.

હે પરમાત્મા! આ અધમ બાહ્યવૃત્તિમાં પડેલા આ પામર જીવને રંક જાણી આપના અનુપમ અંતર્દારમાં દાખલ કરી સદાય શરણમાં રાખો. તુંહિ તુંહિ સિવાય અન્ય કાંઈ અંતરમાં ઊગો નહીં. સર્વ ક્રિયામાં એ પરમાત્મપદ પર નિરંતર લક્ષ અખંડ રહ્યા કરો. મન વચન કાયાની પ્રવૃત્તિ સદાય પરમપદમાં અલક્ષ્ય લય (અલખ લેહ)માં સમાવા તરફ વહ્યા કરો. અપૂર્વ

જિનઆજ્ઞાનું પરમ માહાત્મ્ય સદાય પ્રગટ લક્ષમાં જાગ્રત રહો. સ્વરૂપ સ્થિરતામાં અનન્ય પ્રેમે નિરંતર સ્થિરતા, રમણતા, તન્મયતા સદાય અનંતકાળ સુધી રહ્યા કરે એ અવસ્થાને અહો! આ જીવ ક્યારે અનુભવશે? પરમકૃપાળુ એવા મુનિવરોની મહત્કૃપા સર્વ વિશ્વનું કલ્યાણ કરો!

૨૨

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ.

સહજાત્મસ્વરૂપ, હે નાથ! પરમદયાળ પ્રભુ! આપની પાસે એટલી જ યાચના છે કે નિરંતર અસંગ ભાવમાં રહીએ, તે અસંગભાવ જ્યાં સુધી પૂર્ણતાને ન પામે ત્યાં સુધી નિરંતર સત્સંગ કે પરમ સત્સંગ હો, પરંતુ કુસંગ કે વિભાવમાં દોરે એવો સંગ અમને ત્રિકાળ ન હો. કારણ કે સંગ એ જ દુઃખ અને ઝેર, ઝેર અને ઝેર. એવા સંગથી હે નાથ, અમને બચાવ અને તારા ધ્યાનમાં નિરંતર રહીએ એવી શુભ યાચના કરી આ પત્ર પૂરો કરીએ છીએ.

૨૩*

અનંત જ્ઞાનીપુરુષોએ જાણેલો, આરાધેલો મોક્ષમાર્ગ પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રદેવે જાણ્યો છે અને અનુભવ્યો છે. મને તેની ખબર નથી, પણ તેમને મળેલા અને તેમની આજ્ઞા આરાધતા સંત શ્રી લઘુરાજસ્વામીના બોધથી અને તેમના વચન ઉપર વિશ્વાસ આવવાથી મને પણ તેમણે જે પુરુષને માન્યા છે અને તેમની જે માન્યતા છે તે મારે પણ મારા આત્મકલ્યાણને અર્થ માન્ય છે, એટલે પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા મારે શિરસાવંધ છે. મને ખબર નથી, પણ હું આ પ્રતિજ્ઞા લઉં છું તે આપ જાણો છો એવો મને વિશ્વાસ છે. તેથી આપની સાક્ષીએ હું આપનું શરણ ગ્રહણ કરું છું અને આપની આજ્ઞા નિષ્કામપણે ઉઠાવવાનો મારો નિર્ણય હોવાથી આપના ચરણમાં મારાં મનાતાં મનવચનકાયાદિને અર્પણ કરું છું અને પ્રતિજ્ઞા સાધવા માટે બ્રહ્મચારી જીવન આજથી અંગીકાર કરું છું. તે લક્ષને સંપૂર્ણતાએ પહોંચાડવામાં આપની કૃપા તથા યોગબળ મને ઉત્તમ આધારરૂપ છે.

“ધ્યાનમૂલં ગુરુમૂર્તિઃ, પૂજામૂલં ગુરુપદં;

મંત્રમૂલં ગુરુવાક્યં, મોક્ષમૂલં ગુરુકૃપા.”

“હે પરમકૃપાળુદેવ! જન્મ, જરા, મરણાદિ સર્વ દુઃખોનો અત્યંત ક્ષય કરનારો એવો વીતરાગ પુરુષનો મૂળ ધર્મ (માર્ગ) આપ શ્રીમદે અનંત કૃપા કરી મને આપ્યો, તે અનંત ઉપકારનો પ્રતિઉપકાર વાળવા હું સર્વથા અસમર્થ છું; વળી આપ શ્રીમત્ કંઈ પણ લેવાને સર્વથા નિઃસ્પૃહ છો; જેથી હું મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાથી આપના ચરણારવિંદમાં નમસ્કાર કરું છું. આપની પરમ ભક્તિ અને વીતરાગ પુરુષના મૂળ ધર્મની ઉપાસના મારા હૃદયને વિષે ભવપર્યંત અખંડ જાગ્રત રહો, એટલું માગું છું તે સફળ થાઓ.

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ”

* પૂજ્યશ્રી બ્રહ્મચારીજીની પ્રતિજ્ઞાનું લખાણ.

[૨૩]

૨૪* શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૧૨-૧૯૨૬

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૯, શનિ, સં.૧૯૮૩

“લીજે ખબર હમારી દયાનિધિ, લીજે ખબર હમારી,
તુમ તો દીનદયાળ જગતકે, સબ જીવન હિતકારી;
મેં મતિહીન દીન, તુમ સમરથ, ચૂક માફ કર મારી,
ભૂધરદાસ આશ ચરણકી, ભવ ભવ શરણ તિહારી.” —દયાનિધિ૦

તીર્થક્ષેત્ર શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સાથે આત્મભાવે નમસ્કાર સ્વીકારશોજી.

આપનો પત્ર પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઉપર આવ્યો. તે વાંચી તેઓશ્રીજીએ આપને તેમ જ યાદ કરતાં ભાઈબહેનોને આશીર્વાદ સાથે જયસદ્ગુરુવંદનપૂર્વક સદ્ધર્મવૃદ્ધિનું કહલાવ્યું છેજી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શરીરપ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થાદિ કારણે નરમ ગરમ રહ્યા કરે છે. સારણગાંઠનું દરદ હમણાં વિશેષ જણાય છે તેમ છતાં દરરોજ સાંજના સાડાત્રણથી પાંચ વાગ્યા સુધી નીચે પોતે પધારે છે. આશ્રમવાસી ભાઈબહેનોએ આપ સર્વેને જયસદ્ગુરુવંદન જણાવ્યા છેજી.

પૂ. ડાહ્યાભાઈ અત્રે આવ્યા ત્યારે તમે ચિત્રપટ મંગાવ્યો છે એમ કહેતા હતા, પણ પરમકૃપાળુદેવનો ચિત્રપટ તો છે એમ પણ તેમણે કહ્યું અને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો માગેલો તેના ઉત્તરમાં તેમને રૂબરૂ જણાવ્યું હતું કે હવે કોઈને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો ચિત્રપટ અપાતો નથી. આફ્રિકા પૂ. પુરુષોત્તમભાઈને ચિત્રપટ મોકલવા લખ્યું હતું તે પણ પરમકૃપાળુદેવનો ચિત્રપટ જોઈએ છે એમ જાણીને લખ્યું હતું. તેથી પત્ર પૂ. પુરુષોત્તમભાઈ ઉપર લખો ત્યારે લખજો કે હવે કોઈને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો ચિત્રપટ આપવાની આજ્ઞા નથી તેથી નથી મોકલ્યો.

પરમકૃપાળુદેવનો ચિત્રપટ છે તેનું બહુમાનપણું, ભક્તિ જેટલી થાય તેટલી કર્તવ્ય છે. આપણી ઇચ્છાએ, કલ્પનાએ ધર્મ નથી થતો, પણ સત્પુરુષની આજ્ઞાએ ધર્મ છે. તેથી જે જે આજ્ઞા કરી હોય તેમાં જ આપણું કલ્યાણ સમજી, બીજી કંઈ કલ્પના થાય તે શમાવી, વૃત્તિ પરમકૃપાળુદેવનાં વચનામૃતમાં, સ્મરણમાં, ભજનભક્તિમાં રાખવા જણાવશોજી.

“રોકે જીવ સ્વચ્છંદ તો, પામે અવશ્ય મોક્ષ;
પામ્યા એમ અનંત છે, ભાખ્યું જિન નિર્દોષ.”

આપણને સારું લાગે, ગમે, તેવું કરતાં કરતાં અનંતકાળ ગયો; પણ હજી કલ્યાણ થયું નહીં, તો હવે શું કરવું? તેનો ઉત્તર ઉપરની આત્મસિદ્ધિની ગાથામાં છે તે બહુ મનન કરવા

* ક્રમાંક ૨૪ થી ૧૧૦ સુધીના પત્રો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સૂચના અનુસાર પૂ. બ્રહ્મચારીજીએ મુમુક્ષુઓને લખેલા છે.

યોગ્ય છે, કારણ કે મુમુક્ષુએ મોક્ષનો જ વિચાર કરવો ઘટે છે અને તે તો સ્વચ્છંદ રોકાયા વગર મોક્ષ થતો નથી અથવા સ્વચ્છંદ રોકાય તો અવશ્ય મોક્ષ થાય એમ પરમકૃપાળુદેવ જણાવે છે. તે સ્વચ્છંદ રોકવા જીવ જપ, તપ, યમ, નિયમ આદિ સાધનો કરવા દોડે તોપણ તેથી મોક્ષની નજીક જવાતું નથી, કારણ કે,

“વહ સાધન બાર અનંત કિયો, તદપિ કદ્યુ હાથ હજુ ન પર્યો.”

તેમજ

“સદુ સાધન બંધન થયાં, રહ્યો ન કોઈ ઉપાય;
સત્સાધન સમજ્યો નહીં, ત્યાં બંધન શું જાય?”

એમ અનેક પ્રકારે ભુલવણી રહી છે તેમાંથી કેમ છૂટવું? તે સ્વચ્છંદ રોકવાનો ઉત્તમ ઉપાય બીજી જ પાસેની કડીમાં ત્યાં જણાવ્યો છે—

“પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુયોગથી, સ્વચ્છંદ તે રોકાય;
અન્ય ઉપાય કર્યા થકી, પ્રાયે બમણો થાય.”

તેથી જેમ બને તેમ સત્સમાગમનો જોગ મેળવવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી અને સત્સમાગમે શ્રવણ કરેલા બોધનું મનન, વારંવાર ભાવના કર્તવ્ય છેજી. મનુષ્યભવમાં કર્તવ્ય એક સમ્યક્-દર્શનની પ્રાપ્તિ છે અથવા આત્મસ્વરૂપના ઓળખાણની છે અને તે તો આત્મસ્વરૂપ જેને પ્રાપ્ત થયું છે તેવા આત્મપુરુષના યોગ વિના બની શકે તેવું નથી. માટે એ પુરુષના યોગની ભાવના નિરંતર કર્તવ્ય છેજી. આ કાળનાં અલ્પ આયુષ્ય અને અચાનક મરણ નીપજતાં ભાળીને ચેતવા જેવું છેજી. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. ત્યાં જીવ કયા કાળને ભજે છે? તે વિચારવા જેવું છે. આખો દિવસ પરકથા અને પરવૃત્તિમાં વહ્યો જાય છે, તેમાંથી થોડો કાળ અવશ્ય કાઢી લઈ—

“હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?
કોના સંબંધે વળગણા છે? રાખું કે એ પરહરું?”

એવા આત્મા સંબંધીના વિચારમાં વૃત્તિને રોકી આત્માનું ચિંતવન, ભાવના બને તેટલી કર્તવ્ય છેજી.

“ઉત્તમા સ્વાત્મચિંતા સ્યાત્ મોહચિન્તા ચ મધ્યમા ।
અધમા કામચિન્તા સ્યાત્ પરચિન્તા અધમાધમા ॥”

ભાવાર્થ— આપણા આત્માના ઉદ્ધારની ચિંતા-વિચારણા કરવી ઉત્તમ ચિંતવન કહેવાય છે. મોહને વશ કે શુભ રાગને લઈને બીજા જીવોનું ભલું કરવાની વિચારણા તે મધ્યમ ચિંતવન છે. કામભોગની ચિંતવના કરવી તે અધમ છે અને બીજાનું ભૂંડું થાય, અકલ્યાણ થાય તેવા વિચાર કરવા તે અધમમાં અધમ ચિંતવના છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪]

૨૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૬-૧૯૨૭
તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૮૩
દુહા

“ભવ ભમતાં હું પામિયો, આપ કૃપાથી સાર;
રત્નત્રય દુર્લભ મહા, ભાવ દયા દાતાર. ૧૭
પ્રમાદરૂપ નિદ્રા વશે, ખોયાં એ ત્રણ રત્ન;
કોને કહું તે હે! પ્રભુ, કેવો કરું પ્રયત્ન? ૧૮
૧વૈરાગ્યે જન મેં ઠગ્યા, દઈ જન-રંજન બોધ;
વાદ કર્યા વિદ્યા ભણી, કરણી હસવા જોગ. ૧૯
પરનિંદા-વિષ્ટા વડે, ખરડાયું મુખ પૂર્ણ;
પરનારી નિરખી નયન, અંજાયાં વિષ-ચૂર્ણ. ૨૦
પરનું બૂરું ચિંતવ્યે, મન મુજ થયું મલિન;
શીય વલે મારી થશે? દીન-બંધુ, હું દીન. ૨૧
સ્વપ્નરૂપ સંસારમાં, રચી-પચી મન મુઝાય;
જાગ્રત કરી નિર્મળ કરો, દૃષ્ટિ મુજ ગુરુરાય.”૨૨-રત્નાકર પચ્ચીશી.
“જળો જેવી ઇંદ્રિયો, વિકારરૂપ રુધિર;
મરણ સુધી પી પી કરે, વધતી તૃષ્ણાનીર.”—પ્રવચનસાર

જોકે મનુષ્યભવમાં આવી જીવ સમ્યક્ ધર્મ આરાધે તો મનુષ્યદેહ પામ્યો સાર્થક છે, નહીં તો દેહ છતાં મરેલો જ છે; અને શરીર અપેક્ષાએ તો શ્રી કૃપાળુદેવ જણાવે છે કે “કોઈ પણ જીવને અવિનાશી દેહની પ્રાપ્તિ થઈ એમ દીઠું નથી, જાણ્યું નથી તથા સંભવતું નથી; અને મૃત્યુનું આવવું અવશ્ય છે, એવો પ્રત્યક્ષ નિઃસંશય અનુભવ છે, તેમ છતાં પણ આ જીવ તે વાત ફરી ફરી ભૂલી જાય છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.” (૫૬૮) વિચારવાન જીવે તો આ સંસારનું અનિત્યપણું, અશરણપણું વિચારી પ્રતિબંધ અને પ્રમાદ સર્વથા ત્યાગ કરવાનો વિચાર નિરંતર કરવો ઘટે છે. કારણ કે આ શરીર તો ક્ષણવારમાં પડી જાય, સડી જાય, વીણસી જાય તેવું છે, તેનો ભરૂંસો શો? માટે સર્વ દેહ ઉપરથી મમત્વનો ત્યાગ કરી, દેહમાં રહેલું ચૈતન્ય તેને સદ્ગુરુ-આત્મપ્રાપ્ત પુરુષ પાસેથી સમજી તેનો પરમ નિશ્ચય કરી, તે શુદ્ધ તત્ત્વના દૃઢ અભ્યાસમાં વર્તવું યોગ્ય છે. જેને આવા ભયંકર કળિકાળમાં તત્ત્વાર્થની પ્રતીતિરૂપ કે આસપુરુષની ઓળખાણરૂપ મોક્ષમાર્ગને આપે તેવું સમ્યક્ત્વ થયું તો તેનું જીવિત સફળ છે અને તેનો જ મનુષ્યભવ ગણાય. બાકી,

“આહાર નિદ્રા ભય મૈથુનં ચ સામાન્ય એતન્ પશુભિઃ નરાણામ્ ।”

૧. પાઠાંતરઃ વૈરાગ્યરંગે જન ઠગ્યા.

આપણી સાથે નિરંતર સમીપમાં રહેનાર એવા કેટલાય જીવો દેહ છોડીને ચાલ્યા ગયા, છતાં આપણને હજી યથાર્થ વૈરાગ્ય આવતો નથી અને દેહ પ્રત્યે મૂર્છા ઘટતી નથી. જાણે મારે કદી મરવું જ નથી એવા કઠોરપરિણામી આ જીવને ધિક્કાર હો કે હજુ કાંઈ અપૂર્વતા પામ્યો નહીં અને ધર્મ કરતાં માનાદિકની વિશેષ ઇચ્છાએ સર્વે પ્રવૃત્તિ કરી છે તે માન આને કઈ ગતિએ લઈ જશે? વિચારવાન સ્ત્રીપુરુષે માનાદિકનો પરાજય કરી એક આત્મવિચારણામાં જ કાળ કાઢવો જરૂરનો છે. જે જીવોને અસંગતાના, નિજસ્વભાવમાં મગ્ન રહેવાના વિચારો નિરંતર સ્ફુર્યા કરે છે તે મહાભાગ્યશાલી પુરુષોને ધન્ય છે! તે પ્રતિબંધ તથા પ્રમાદને ઝેર, ઝેર ને ઝેર જાણીને ત્યાગે છે. દેહ, સ્ત્રી, પુત્ર, સગાંસંબંધી કે ધનાદિક અનંતવાર આ જીવને પ્રાપ્ત થયાં અને તેને એ મૂકતો આવ્યો છે, છતાં એને વિષે જે મારાપણું રાખતો આવ્યો છે તે મારાપણું જ્ઞાની મહાત્માનો બોધ વિચારી કદી છોડ્યું નથી. માટે આ દેહે જ તે મારાપણું છોડવું છે અને તેને માટે કોઈ એક સત્પુરુષને શોધી તેના ચરણકમળમાં તન મન ધન સર્વસ્વ અર્પણ કરી મોક્ષ સિવાય કશી કામના રાખવી નથી. માત્ર સાચા મારગ બતાવનારા એવા સદ્ગુરુ પરમકૃપાળુ દેવાધિદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર દેવનું શરણું લઈ સમાધિપૂર્વક આ દેહ ટકે ત્યાં સુધી તેની તે જ ભાવના રાખીશું અને અંતે તે પરમપુરુષના શરણાસહિત દેહત્યાગ કરીશું તો ખચીત સત્સમાધિને પામીશું. પુરુષાર્થ વર્ધમાન કરી અનર્થદંડ અને પરકથા તથા પરવૃત્તિમાં વહ્યા જતા ચિત્તને “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ”ના સ્મરણમાં, તેના શરણના માહાત્મ્યમાં, કળિકાળમાં આટલો જોગ બની આવ્યો છે તે અહોભાગ્ય ગણી તેને અમૂલ્ય ચિંતવી તેની નિષ્કારણ કરુણાને નિત્ય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામાં, પોતાના દોષ જોઈ દોષને ટાળવામાં ચિત્તવૃત્તિને રોકવી ઘટે છે. જેણે મોક્ષ મેળવવા કેડ બાંધી છે, તેણે જગત તરફ પૂંઠ ફેરવી છે. જગતને અને તેને કાંઈ લાગતું વળગતું નથી. માત્ર તેને તો હવે જેટલાં પરપુદ્ગલ ગ્રહણ થયાં છે તે ઋણ પતાવી મુક્ત થવું છે, તો રાગદ્વેષ, મોહમમતા કરી નવા પુદ્ગલ ગ્રહણ કરવા કરતાં મરણને અંગીકાર કરવાનું તે વધારે પસંદ કરે છે. આવી મહાપુરુષની મનોવૃત્તિમાં આપણી વિચારણા નિરંતર રમણતા કરો, એવી ઇચ્છા સહિત પત્ર પૂર્ણ કરું છું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫]

૨૬ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૪-૯-૧૯૨૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, રવિ, સં. ૧૯૮૩

અત્રે પરમ બોધદાતા બોધમૂર્તિ એવા પરમગુરુ પરમકૃપાળુદેવના પ્રતાપે આનંદ વર્તે છે. ભાવદયાસાગર સ્વામીશ્રીજી ઉદયાનુસાર સુખશાંતિમાં છે.

આપનો પત્ર આવ્યો. તે વાંચી સર્વ હકીકત જાણી છે. આવી ક્ષમાપનાઓ જીવે અનેક વાર માગી છે અને બીજાને માફી આપી છે; છતાં આ જીવને હવે કોઈ પણ જીવ સાથે

સ્નેહબંધન કે દ્વેષબંધન ન થાય, કેવળ એક સમરસ વીતરાગભાવ રહે એવો ભાવ હજુ કોઈ કાળે આવ્યો નથી; તેવા ભાવો પ્રાપ્ત કરવા તેવો પુરુષાર્થ પણ કરતો નથી; ઊલટી માયાની અને કષાયની વૃદ્ધિ કર્યા કરે છે. પ્રતિબંધ વધારતો હોય અને પોતાના ખ્યાલમાં ન આવતું હોય અને પોતે, ઊલટો હું ત્યાગી, વૈરાગી છું એમ માનતો હોય, આવા જીવને મુમુક્ષુ કહેવો કે મોહનીયકર્મ ઠગેલો કહેવો! તે વિચારવા યોગ્ય છે. જેમ બને તેમ વૈરાગ્યઉપશમની વૃદ્ધિ કરવી અને વીતરાગતા આત્મામાં પરિણામ પામે તેવા સમકિતના શમસંવેગાદિ ગુણો આત્મામાં પ્રાપ્ત થાય તેવો સત્સમાગમ કે સત્શાસ્ત્રનો લક્ષ રાખી આ ભયંકર સંસાર તરફથી પૂંઠ ફેરવી, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્ચારિત્ર જે આત્મસ્વરૂપમય છે એવો અખંડ રત્નત્રયમય આત્મા પરમ શાંતરસમાં બિરાજમાન તે આત્મા તરફ દૃષ્ટિ કરવી એટલે બોધબીજની વૃદ્ધિ કરવી અથવા બોધબીજની પ્રાપ્તિ થાય એવો આત્મવિચાર કરી આત્માને મોહરહિત કરવો, એ જ ઉત્તમ કલ્યાણનો માર્ગ છે. વિશેષ શું લખવું? કારણ કે જ્ઞાનીપુરુષોએ કાંઈ કહેવામાં બાકી રાખી નથી, પણ આ જીવે તે પ્રમાણે કરવામાં બાકી રાખી છે; કારણ કે અનંતકાળથી આજ દિન સુધી કાંઈ આત્મામાં અપૂર્વતા આવી નથી, તેમ સત્પુરુષની આજ્ઞા પણ સાચા અંતઃકરણે ઉઠાવી નથી. ઊલટું આ જીવે સત્પુરુષને વંચવા જેવું કર્યું છે; જોકે સત્પુરુષ તો નિઃસ્પૃહ છે તેથી કંઈ ઠગાતા નથી, પણ પોતે પોતાને ઠગે છે અને પોતે પોતાનો વેરી બને છે એવી આ જીવની અધમ દશા છે. તે અધમ દશાથી પરમકૃપાળુ પરમાત્મા શ્રી ગુરુ આપણને બચાવે તેવી તેમની પાસે નમ્ર પ્રાર્થના કરી દીનપણું દર્શાવી અને હવે પછીના કાળમાં તેવા દોષો આત્મામાં ન આવે તેવી પ્રાર્થના નિરંતર અંતરજામી શ્રી ગુરુ પાસે કરી, સર્વ દોષનો અભાવ કરી, કેવળ વીતરાગતા પ્રગટ કરી સ્વરૂપમાં સમાઈ જવું એ જ કર્તવ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૬]

૨૭

તત્ ૐ સત્

દોહરા— કમાણી કરતાં કષ્ટ ને, સાચવતાં સુખનાશ;
વધતાં ઘટતાં દુઃખ દે, ધિક્ ધન કેરી આશ. ૧
વિનય ધર્મનું મૂળ છે, વિનય મોક્ષ દાતાર;
વિનય નહીં તો ધર્મ શો? શો તપનો આચાર? ૨
વિનય થકી વિજ્ઞાન છે, જ્ઞાને દર્શન જાણ;
દર્શનથી ચારિત્ર ને, તેથી મોક્ષ સુખખાણ. ૩

આ ભવમાં જે દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત કરવી છે અને મનુષ્યભવનું સફળપણું કરવું છે તે લક્ષ આ અસાર સંસારની મોહિનીથી ભૂલી ન જવાય તે માટે ઘણી કાળજી રાખવાની જરૂર છે. આ

ભવમાં જ ઉપયોગી ગણાતી અને ખરી રીતે સર્વથા ત્યાગવા યોગ્ય એવી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરવામાં કેટલાં બધાં વિઘ્નો અને કલેશ સહન કરવાં પડે છે? તો અમૂલ્ય અને કોઈ કાળે આ જીવ પામ્યો નથી એવી આત્માની ઓળખાણ કરવામાં અનેક પ્રકારે વિઘ્નોનો સંભવ ઘટે છે. તોપણ ધનપ્રાપ્તિનાં કષ્ટ કરતાં અનેકગણું કષ્ટ વેઠીને પણ તે પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય છે, કારણ કે આખરે તો સાચી સમજણ જ કામની છે. સત્પુરુષને શોધીને તેને પગલે પગલે ચાલવાથી જ તે પ્રાપ્ત થઈ શકે તેમ છે. તેમ છતાં જીવ અનાદિકાળથી લોકોની માન્યતા ઉપર આધાર રાખતો આવ્યો છે. લોકોએ માન્યું તે સુખ, લોકો જેને ઇચ્છે તેને પોતે ઇચ્છે, લોકો જેથી રાજી થાય તેમાં જીવનકાળ ગુમાવતો આ જીવ આવ્યો છે, પણ તેથી આત્માનું રૂઠું થયું નથી. આત્માનું કલ્યાણ જેણે સાધ્યું છે તેવા પુરુષ ઉપર દૃઢ શ્રદ્ધા, લક્ષ, પ્રતીતિ આવ્યા વિના આત્મહિતનો માર્ગ કોઈ કાળે પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય નથી; માટે આ ભવમાં મોક્ષાર્થે વિશ્વાસ રાખવા લાયક કોઈ સદ્ગુરુ ઉપર દૃષ્ટિ થાય, તેવો સમાગમ, તેવો બોધ, તેવાં શાસ્ત્રોનો પરિચય કરવા યોગ્ય છે, અને તે દ્વારા યોગ્યતા પ્રાપ્ત થયે, સદ્ગુરુની શ્રદ્ધા થયે સત્માર્ગ હાથ આવવા યોગ્ય છે. આ પ્રથમ પગથિયું પ્રાપ્ત થવામાં મુખ્ય વિઘ્ન કરનાર પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયો—ખાવું, પીવું, મોજશોખ, વ્યસનો, મિત્રો, સગાં, કુટુંબી આદિ પ્રતિબંધ તથા ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, અહંભાવ, મમત્વભાવ, અજ્ઞાન આદિ અંતરશત્રુઓ છે તે બધા ઉપરથી ભાવ ઉઠાવી, આ આત્માની શી ગતિ થશે? આ ભવનાં કાર્યોના પ્રમાણમાં આત્મહિતનાં પ્રથમ કરવા યોગ્ય કાર્યો કેટલાં થાય છે? અને આળસ, પ્રમાદ, વાતચીત, ગપ્પાં, નિંદા, હાંસી, ઠઠ્ઠા વગેરેમાં નકામો કાળ કેટલો જાય છે? વગેરે વિચારો વિચારવાન જીવે ભૂલવા યોગ્ય નથી. “કળિયુગ છે માટે ક્ષણવાર પણ વસ્તુવિચાર વિના ન રહેવું.” (૨૫૪)

“જબ જાગેંગે આતમા, તબ લાગેંગે રંગ.”

[૨૭]

૨૮

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ.

તત્ ॐ સત્

સાક્ષાત્ સજીવનમૂર્તિ, આનંદમૂર્તિ શ્રી પરમપુરુષને નમસ્કાર !

“સુણવા યોગ્ય સુસંતની વાણી ધરી નહીં કાન,
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું રહ્યું નહીં બહુમાન;
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં નહીં પાથર્યા પ્રાણ,
સુંદર ધરી નરદેહ તો શું સાધ્યું કલ્યાણ?”

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શરીરપ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થાને લઈને નરમગરમ રહ્યા કરે છે. પરંતુ પરમાર્થ અર્થે પુરુષાર્થ વિશેષ વિશેષ ફોરવી સ્વપરહિતમાં અપ્રમત્તપણે પરમ સમાધિભાવે વર્તે છેજી.

આ ઉત્તમ મનુષ્યભવ જેમ તેમ જવા દેવા યોગ્ય નથી. તેમ કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવું યોગ્ય નથી. આ કાળનાં અલ્પ અને અનિયમિત આયુષ્ય તરફ નજર કરીએ તો આ સઘળું સ્વપ્ન સમાન લાગ્યા વિના નહીં રહે. તાડના ઝાડ ઉપરથી ફળ પડે તેને જમીન ઉપર આવતાં બહુ વાર લાગતી નથી, તેમ ગર્ભમાં આવી જન્મ થયા પછી જીવને મરણરૂપી ભૂમિકા સ્પર્શતાં બહુ લાંબો કાળ લાગતો નથી. વચલા ગાળામાં જે કાળ જાય છે તે નહીં જેવો છે, તેમ જન્મમરણ વચ્ચેનો કાળ આપણે આરંભ-પરિગ્રહ, ધન કમાવામાં કે સગાસંબંધીની ચિંતામાં કે સુખની સામગ્રી એકઠી કરવામાં ગાળીએ છીએ તે અનાદિકાળના હિસાબમાં અલ્પ સમય છે, કંઈ ગણતરીમાં નથી; છતાં તેમાં જીવ કેટલો ક્લેશ કરે છે? કેટલાં બધાં કર્મ બાંધે છે? જાણે અહીં ને અહીં અનંતકાળ રહેવું હોય તેમ બધી ગોઠવણ કરે છે, પણ સ્વપ્નમાં ઊંઘતા માણસને આંખ ઊઘડતાં જ બધું સ્વપ્ન મિથ્યા લાગે, તેમ સદ્ગુરુના બોધે સમ્યક્ સમજ આવતાં તેને આ બધી સંસારની ધમાલ સ્વપ્ન સમાન કે સિનેમાના ખેલ જેવી કે નજરબંધી કરી લોકોને આશ્ચર્ય પમાડનાર જાદુના ખેલ જેવી આપણી બધી પ્રવૃત્તિ લાગે છે. માટે આ નકામી અને અંતે અનર્થકારી આ સંસારી પ્રવૃત્તિમાં ચિત્તની વૃત્તિ વહેતી હોય, તે સદ્ગુરુને શરણે લાવી સંસારનો નાશ કરવા ચિત્તમાં લક્ષ રાખવો યોગ્ય છે. માટે આજ સુધી થઈ તે થઈ, પણ હવે કાળ નકામો ન જાય અને જેમાં આપણે કંઈ લેવાદેવા ન હોય તેવાં કામમાં પડી નકામાં કર્મબંધન કરવામાં ખોટી થવું અને મરવું એ બરાબર છે એમ માની, આ આત્માની દયા લાવી, ઝાઝો કાળ સંસારમાં તેને રઝળવું ન પડે તેવી શુભ પ્રવૃત્તિમાં સદ્ગુરુ આજ્ઞાએ વર્તવામાં કાળ ગાળવો યોગ્ય છેજી.

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”

[૨૮]

૨૯ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૧૩-૧૦-૧૯૨૮
તત્ ૐ સત્ (ભાદરવા વદ ૦)), શનિ, સં. ૧૯૮૪

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવ પ્રગટ પુરુષોત્તમ તરણાતારણ
પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રદેવને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો!!!

દોહા— “સંત શિરોમણી સદ્ગુરુ, કૃપાળુદેવ દયાળ;
વંદૌ વળી વળી આપને, કરી અંજલિ નિજભાલ.
સત્ય વિનયયુત બોલજો, નવ જો જો પરદોષ;
સ્વદોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ.
આવત જાવત અનુક્રમે, જ્યોં જગમેં દિનરાત;
સુખ કે દિન વહી જાત હૈ, દુઃખ કે દિન વહી જાત.

વય ગત વર્ષ વિચારિયે, વીતત લગી ન વાર;
 વીત હી એસે શેષ વય, નહીં તન કો નિરધાર.
 વિપત્તિ, વારુ, વિચારતાં, કાયા કસોટી દુઃખ;
 સદ્ગુરુ બિન શા કામનાં, માયા સંપત્તિ સુખ.
 રાજા, રાણા ચક્રવર્તી, હથિયન કે અસવાર;
 મરના સબકો એક દિન, અપની અપની વાર.
 કહાં જાયે કહાં ઊપને, કહાં લડાયે લાડ;
 ક્યા જાણું કિસ ખાડમેં, જાય પડેંગે હાડ.”

સોરઠો— “ધિક્ ધિક્ (પડો) રે સંસાર, જીવિત થોડો દુઃખ ઘણો,
 કરિયે ધર્મ-વિચાર, પરભવ નિશ્ચય ચાલણો.”

આપનો પત્ર પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઉપરનો આવ્યો. તે પોતે વાંચી સંતોષ પામ્યા છે અને તેનો ઉત્તર આ પત્ર દ્વારા લખવા ફરમાવ્યું છેજી.

આ સંસારમાં જીવ અનાદિકાળથી અજ્ઞાન દશામાં ભ્રાંતિપણે પરિભ્રમણ કર્યા કરે છે, પણ “હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?” એવા વિચાર પ્રેરનાર કોઈ સત્પુરુષનો તેને યોગ થયો નથી. સંસારની અનિત્ય અને અસાર ઇન્દ્રવારણા જેવી વસ્તુની વાસનામાં આટલાં વર્ષ ખોયાં તોપણ જીવને સત્ય વસ્તુ પ્રત્યે પ્રેમ ન આવ્યો. તેનું કારણ, કોઈ સત્પુરુષની શોધ કરી સર્વ સંશય ટાળી પરમશાંતિ પ્રાપ્ત કરવાની જીવને જિજ્ઞાસા જાગી નથી અને સત્સંગ સત્પુરુષનો યોગ મેળવી તેના બોધનો વિચાર કરવા જીવ ઝૂરણા નહીં કરે ત્યાં સુધી સાચો માર્ગ મળવો મુશ્કેલ છે. પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયો જીવને પ્રિય લાગ્યા છે, તેથી ઇન્દ્રિયોની ઇચ્છાઓ પૂરી પાડવા દેશપરદેશ ભટકી અનેક સંકટો વેઠી અથાગ પરિશ્રમ જીવ ઉઠાવે છે. એટલી જ જરૂર જો આ આત્માને જન્મ, મરણ, રોગ, વ્યાધિ, નરક, તિર્યચના દુઃખમાંથી છોડાવવા માટે જણાય તો જીવ તે માટે પણ પુરુષાર્થ કરવા લાગે. પણ ઉપલક દૃષ્ટિએ જીવને નાટક જેમ પ્રિય લાગે છે, પણ ધનનો વ્યય, ઉજાગરો, કુસંગ અને કર્મબંધન તથા ટેવ પડી જાય તો મહા હાનિ થાય તે દેખાતાં નથી; પણ વિચાર કરે તો જણાય, સમજાય તેમ છે; તેમ જ આ અસાર સંસારને સત્ય માની જીવ અનેક કષ્ટો માત્ર ધન મેળવવા ઉઠાવે છે અને ઘણાં હલકાં કામ કરે છે, તેનો વિચાર કોઈ સદ્ગુરુ-સમાગમે થાય તો દૃષ્ટિ ફરતાં સત્ય વસ્તુ આ મનુષ્યભવમાં સમજી શકાય તેમ છે. મનુષ્યભવની તો સ્વર્ગના દેવો પણ ઇચ્છા કરે છે, તેવો અમૂલ્ય અવસર પામી જીવ જો સંસારી સ્વાર્થી લોકોની પાછળ દેખાદેખી ગાડરની પેઠે વહો જાય તો તેનો ભવ પશુ સમાન ગણાય. પોતાને પાકો વિચાર કરવાની શક્તિ ન હોય અને તેવો જોગ ન હોય તોપણ જીવ જો સદ્ગુરુએ જે જાણ્યું છે તે મારે માન્ય છે અને તેની આજ્ઞાએ વર્તી મારે મારા આત્માનું કલ્યાણ કરવું છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી, પાપનાં—અનીતિનાં કાર્યથી ડરતો

રહે અને સત્પુરુષનો સમાગમ, બોધ અને સેવાની ભાવના રાખી આટલો આવરદા-જીવનકાળ એ સાચા પુરુષનો નિશ્ચય કરી તેનો આશ્રય ગ્રહણ કરે તો પરમસુખનાં કારણની તેને પ્રાપ્તિ થવા યોગ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રદેવનાં વચનો અમૃત સમાન છે. તેનું અવલંબન લઈ તે જ પુરુષ ઉપર દૃઢ પ્રતીતિ થઈ જાય કે તેની આજ્ઞામાં જ આટલું જીવન ગાળવું છે, તો તે ભાવના પણ પરમ કલ્યાણકારી છે. મરણની કોઈને ખબર નથી. મોટા થઈને કે ઘરડા થઈને મરી જાય એમ બનતું નથી અને આ લાગ ખોયો તો મનુષ્યભવ, આર્ય દેશ, ઉત્તમ કુળ અને ધર્મ પામવાની આવી જોગવાઈ મળવી મહા મહા દુર્લભ છે. કળિકાળ છે અને અસત્સંગથી જીવ ઘેરાઈ રહ્યો છે. તેમાં માત્ર સત્પુરુષનાં વચનામૃતો, સત્સંગ અને ધર્મમાં વૃત્તિને વારંવાર જોડવાનો પુરુષાર્થ જીવ સવેળા ચેતીને કરે તો તરવાનો ઉપાય કંઈક હાથ લાગે, નહીં તો આ ભવ હારી ગયા પછી શું થશે? એ વિચારતાં ત્રાસ ધૂટે એવાં આ કાળના જીવોનાં કર્મ જ્ઞાનીપુરુષોએ જાણ્યાં છે. એવાં કર્મ ન હોય તો આ કાળે આવા ક્ષેત્રે જન્મ ન હોય. ડાહ્યા પુરુષે પોતાનું હિત કરવા અર્થે સત્પુરુષની કોઈ આજ્ઞા—રાગદ્વેષ તજવાની—સ્મરણમાં રહેવાની કે જે કોઈ કરી હોય તેમાં ચિત્તને વારંવાર રોકવું યોગ્ય છે.

[૨૯]

૩૦

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૮-૧-૧૯૨૯

તત્ ૐ સત્

માગસર વદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૮૫

“પ્રભુપદ દૃઢ મન રાખીને, કરવો સૌ વ્યવહાર;
વિરતિ વિવેક વધારીને, તરવો આ સંસાર.
દેહભક્ત જગમેં ઘણા, દેશભક્ત છે સ્તોક;
દેવભક્ત જગમેં ઘણા, ગુરુભક્ત છે કોક.
ભોગ રોગનું બીજ, ના જાણ્યું કરતાં મોજ;
ધનનું ધ્યાન ધરું સદા, મરણ ન સમરું રોજ.
સ્ત્રી ચિંતન ફલ નરક છે, ચિત્ત ન ચેતે તોય;
અધમ કૃત્ય કરતાં, નહીં પાછું વાળી જોય.
વય ગત વર્ષ વિચારીએ, વીતત લગી ન વાર;
વીત હી એસે શેષ વય, નહીં તનકો નિરધાર.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયેલ છે તે વાંચી પરમોપકારી પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આ પત્ર લખવા જણાવ્યું છેજી. તેઓશ્રીની શરીર પ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થાને લઈને નરમ ગરમ રહ્યા કરે છે.

ચક્રવર્તીની સમસ્ત સંપદા કરતાં પણ મનુષ્યભવની એક પણ પણ વિશેષ મૂલ્યવાન છે. એવા મનુષ્યભવના રત્નખચિત આભૂષણ જેવા દિવસોના દિવસો ઉપરાઉપરી ચાલ્યા જાય છે,

પણ જીવને તેનો સદુપયોગ કરી લેવાનું સૂઝતું નથી એ વારંવાર વિચારવા જેવું છે. આવા ને આવા દિવસો સદાય રહેતા નથી એમ જાણ્યા છતાં, વૃદ્ધાવસ્થા, રોગ અને મરણનું અવશ્ય આવવું છે એમ જાણ્યા છતાં જીવને વિચાર સરખો નથી આવતો કે પૂર્વપુણ્યની કમાણીને લીધે અત્યારે આ મનુષ્યભવની પ્રાપ્તિ થઈ, ઉત્તમ કુળમાં જન્મ થયો, ધારે તો ઘણો પુરુષાર્થ કરી શકે તેવી શરીર, મન, વચન, ધન, ધર્મ આદિની શુભ જોગવાઈ મળી છે. નીરોગ અવસ્થા અને જુવાનીની સાથે લગી જોગવાઈ ફરી ફરી પ્રાપ્ત થતી નથી.

આ બધાં સાધનો જો શુભમાર્ગમાં વપરાય તો પરભવનું હિત સાધી મોક્ષમાર્ગ પમાડે તેવું સમકિત પ્રાપ્ત થયું તો અનંતભવનું પરિભ્રમણ ટળી જાય ને વધારેમાં વધારે પંદર ભવે તો અવશ્ય મોક્ષ થાય; નહીં તો તે જ ભવે કે બે-ચાર ભવે મોક્ષ થાય. કેવી સરસ કમાણી! પણ હજી પરિભ્રમણથી જીવ થાક્યો નથી. ધર્મના માર્ગમાં વિઘ્ન કરનાર પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોની સામગ્રીમાં આસક્તિ અને ક્રોધ, માન, માયા અને લોભનાં કારણોમાં હજી જીવને મીઠાશ લાગે છે. નાટક જોવું હોય તો આખી રાત્રિ જાગી ધન અને નેત્રનો દુરુપયોગ કરવામાં પાછો ન પડે; પણ ભક્તિ, ભજન, મુખપાઠ, વાચન, વિચાર, સ્મરણ આદિ ધર્મકાર્યો કરવામાં આળસ થાય, ઊંઘ આવે, કંટાળો આવે અને પડતું મૂકે, કાલ થશે એમ મન વાળે; પણ કાલે મોત આવશે, રોગ આવશે, શિથિલપણું, ગાંડપણ અને અનેક આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિની જાળ ક્યારની કેટલી વાટ જોઈ રહી હશે તેનો વિચાર આવતો નથી. બિલાડી વાસણમાં દૂધ ભરેલું દેખે છે, પણ પાસે ડાંગ પડી છે તે દેખતી નથી અને દેખે છે તો તેને ભાન નથી કે દૂધ પીવા જતાં કેડ ભાંગી જશે તો શી વલે થશે? આ બધાં દૃષ્ટાંતોથી કહેવાનું એ કે પૂર્વની કેટલી કમાણી જીવ વાપરી નાખે અને ભવિષ્યના હિત માટે કંઈ પણ ન કરે તો કેવું ગણાય? જુવાનીમાં બાપનું રાખેલું ધન ખોઈ બેસનારને, વૃદ્ધાવસ્થામાં નવું કમાઈ શકે તેવું જોર નથી ને કંઈ સંઘરી રાખ્યું નથી તેને ભીખ, દુઃખ, તિરસ્કાર સહન કરવાં પડે છે. તેવી આપણી દશા ન થાય, મનુષ્યભવ હારી ન બેસાય, નરક પશુના ભવમાં રખડવું ન પડે તે માટે અત્યંત કાળજી રાખવી ઘટે છેજી. એ બધાથી ઊગરવાનો ઉપાય, કોઈ સત્યુરુષે સંતસમાગમે બોધ દ્વારા જણાવેલું સાધન તથા પ્રતીત કરવા યોગ્ય આસપુરુષ પર દૃષ્ટિ નખાવી હોય તેના ઉપર સાંસારિક સર્વ વસ્તુ કરતાં વિશેષ પ્રેમ, પ્રતીતિ અને ભક્તિ કરવી એ સર્વોત્તમ ઉપાય છે.

[૩૧]

૩૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૧-૧૯૨૯

તત્ ॐ સત્

પોષ વદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૮૫

અનન્ય શરણના આપનાર એવા દેવાધિદેવ સાક્ષાત્ પ્રગટ પુરુષોત્તમ પરમકૃપાળુદેવ
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

“આતમભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.”

પરમ પુણ્ય પવિત્ર ક્ષેત્ર શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમથી લિ. સત્યુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુ વંદન સ્વીકારશોજી.

શ્રી આનંદઘનજીએ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનની સ્તવનામાં જણાવ્યું છે—

“ચિત્ત પ્રસન્ને રે પૂજનફળ કહ્યું, પૂજા અખંડિત એહ;
કપટરહિત થઈ આતમ અરપણા રે, આનંદઘનપદ રેહ-
ઋષભ જિનેશ્વર પ્રીતમ માહરો રે.”

ચોવીશીની આ ગાથામાં જે ‘ચિત્તપ્રસન્નતા’ કહી છે તે, તેમ જ ‘કપટરહિત થઈ આતમ અરપણા’ કહી છે એ બન્ને પદ મુમુક્ષુ જીવાત્માને વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે. એ આખા સ્તવનનો લગભગ સંપૂર્ણ ચિતાર પરમકૃપાળુદેવે પરમકૃપા કરી ^૧ ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ પાન ૫૭૦ થી ૫૭૪ સુધી વિસ્તારથી કર્યો છે તે અવકાશે વિચારશોજી.

અત્રે માત્ર ‘ચિત્તપ્રસન્નતા’ ઉપર થોડું કંઈક લખવા ભાવદયાસાગર પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ સૂચવેલ છે તે અનુસાર જણાવવું થાય છેજી. ઈશ્વરપૂજાનું ફળ બધું ચિત્તની પ્રસન્નતામાં સમાય છે એમ શ્રી આનંદઘન મહારાજ જણાવે છે. તેનો ઘણો ગહન અર્થ છે અને પરમપુરુષોની કૃપાદૃષ્ટિ થયે તે ફળ પ્રાપ્ત થાય તો મોક્ષ પછી દૂર નથી, પણ આપણી અલ્પમતિમાં, સમજમાં સહેલાઈથી આવે તેવો ઉપર ઉપરથી વિચાર કરીએ તો જણાશે કે ચિત્તની ચંચળતા, અસ્થિરતા એ જ દુઃખનું કારણ જણાય છે. ચિત્ત ચોતરફ માંકડાની પેઠે ફરતું છે, તેનો તો આપણ સર્વને અનુભવ છે. “પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે, અને માથે મરણ રહ્યું છે; એ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કર” એમ ‘પુષ્પમાળા’માં કહ્યું છે તેનું કારણ પણ એ જ છે કે ચંચળ ચિત્ત રાતદિવસ કર્મ બાંધવાનું જ કારખાનું ચલાવ્યા કરે છે. રાત્રે ઊંઘમાં પણ તેનું જ કામ ચાલતું હોય છે. એ ચંચળતા શાથી થાય છે એ જણાય, તો શાથી દૂર થાય તે પણ જણાય અને તે ટાળવાનો ઉપાય કર્યે ચિત્તની પ્રસન્નતા થવી સંભવે છે.

‘નવરો બેઠો નખોદ વાળે’ એ કહેવત છે તે પ્રમાણે ચિત્તને કામ ન આપ્યું હોય તો નકામી કલ્પનાઓ કરી કર્મના ગાઢ ઢગલા બાંધી દે છે. ઘડીકમાં ગામ સાંભરે ને ઘડીકમાં ભાઈ સાંભરે, તો ઘડીકમાં સ્ત્રી સાંભરે તો ઘડીકમાં મિત્રો સાંભરે અને શેખચલ્લીના તરંગોની પેઠે બેઠું બેઠું ચિત્ત ઘાટ ઘડ્યા કરે અને સંસારપરિભ્રમણની સામગ્રી એકઠી કરે છે. કોઈ વિચારથી ચિત્તમાં રતિ-હર્ષ થાય અને કોઈ વિચારથી ખેદ થાય એ બન્ને કર્મબંધનાં કારણો છે. આમ જો ચિત્તના ચોપડાનો હિસાબ ન રાખીએ તો શું કમાવા ગયા અને શું કમાઈ આવીએ? ‘લેને ગઈ પૂત ઔર ખોઈ આવી ખસમ (ધણી).’ પુત્ર લેવા જતાં ધણી ખોઈ બેસે એવું ન થાય માટે ચિત્તને નવરાશ ઝાઝી આપવા યોગ્ય નથી. માટે રાગ, દ્વેષ, કામ, ક્રોધ, લોભ, માન, માયા આદિને આધીન થઈ નકામા વિચારોમાં ચિત્તપરોવાઈ જતું હોય; નહીં લેવા કે નહીં દેવા, જેની આપણે કોઈ દિવસ જરૂર નથી એવી વસ્તુઓ દેખીને, સાંભળીને, ઇચ્છા કરીને કર્મ બાંધીએ તેમ ચિત્ત વર્તતું હોય તેથી ચેતતા રહેવું ઘટે છેજી. વેપારધંધા માટે ખોટી થવું પડે તે જુદી વાત, પણ નકામો વખત ઘણો વહી જાય છે તેનો હિસાબ અનાદિના અધ્યાસને લઈને રહેતો

૧. ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગ્રંથ.’

નથી અને કોઈને રાજી કરવામાં કે કોઈથી નજીવી બાબતોમાં રાજી થઈ જીવ સંસારપ્રવાહમાં તણાયો જાય છે. ત્યાંથી અટકી પૈસેપૈસાનો હિસાબ રાખીએ તેમ પળેપળ અને કલાકેકલાકનો હિસાબ રાખવો ઘટે છે, પણ તેથી કરીને ખેદ કરવો ઘટતો નથી કે મારાથી કંઈ થતું નથી, હું કુટુંબથી દૂર છું, એકલો છું, સારી સોબત નથી, મારાથી શું થાય? મારે બહુ કામ છે એમ વિચારી પુરુષાર્થ મંદ કરવો ઘટતો નથી, તેમ ખેદ કે શોક પણ કરવો ઘટતો નથી, પણ એમ વિચારવું ઘટે છે કે પૂર્વે બાંધેલું પ્રારબ્ધ મને આ સ્થળે લાવ્યું છે અને આ લોક, આ ગામ, આ ઝાડ, આ ખોરાક અને આ પાણીનું પ્રારબ્ધ હશે તો તે આવી મળ્યું છે; તેમાં મારું ધાર્યું શું થાય છે? કર્મ આધીન સર્વ જગત છે. જે પ્રાણીને કર્મે શીંગડાં આપ્યાં તેમને શીંગડાંનો ભાર માથે લઈને ફરવું પડે છે. કોઈને સૂઢ, કોઈને કેશવાળી તો કોઈને કાંટા જેવાં સિસોળિયાં લઈને ફરવું પડે છે. તેમ આ ભવમાં જે પ્રારબ્ધ અનુસાર સગાં, સંબંધી, બુદ્ધિ, બળ, રૂપ, ધન, વૈભવ પ્રાપ્ત થયું હોય કે થાય તે વિષે હર્ષ કે ગર્વ વા શોક કે ખેદ કર્તવ્ય નથી, પણ જેમ રેતીમાંથી કાચ બનાવનારા કે ચીંથરામાંથી કાગળ બનાવનારા પ્રાપ્ત વસ્તુનો સારો ઉપયોગ કરે છે, તેમ આપણને જે સામગ્રી મળી તેથી આ ભવ અને પરભવ સુધરે તેવો પુરુષાર્થ કરવો; પણ આશા, તૃષ્ણા અને વાસનાની જાળમાં ગૂંચાઈ રહેવું નહીં. થવાનું હશે તે થશે. બનનાર તે ફરનાર નહીં ને ફરનાર તે બનનાર નહીં, એમ વિચારી નકામી ચિંતના અમૂંઝણ જીવે દૂર કરવાં, ને મરણ વખતે કંઈ કામ લાગવાનું નથી એમ વારંવાર સંભારવું. ગમે તેવાં સગાં હોય કે ગમે તેટલા પૈસા હોય, સુખવૈભવની સામગ્રી ગમે તેટલી હોય પણ તે મરણ આવતું અટકાવે તેમ નથી. મરણ આગળ સર્વ અશરણ છે. એ બધાંને છોડીને એક વાર જવાનું અવશ્ય છે; તો આ નાશવંત વસ્તુ માટે હાયવોય કરી નકામો જીવ બાળવો તેનાં કરતાં મનમાંથી માંડી જ વાળ્યું હોય કે જેમ થવું હોય તેમ થાઓ, હું તો અમુક કલાક કામ કરવાનું છે તે કરી છૂટ્યો. હવે શી પંચાત? પુણ્યનો ઉદય હશે તો, વગર બોલાવ્યે જેમ રોગ આવે છે તેમ નફો, સુખ-સામગ્રી પણ આવશે; અને પાપનો ઉદય હશે તો ચોમાસામાં વરસાદ અચાનક આવે તેમ ગમે ત્યાંથી દુઃખ આવી પડશે. એ ક્યારે જાય? ક્યાંથી આ આવ્યું? આમ કર્યે કાંઈ તે જવાનું નથી અને કહીએ કે આવવું હોય તેથી વધારે ભલે આવે તો કંઈ વધારે આવનાર નથી; તો પછી સમતા રાખી જે આવી પડે તે સહન કરવું યોગ્ય છે. ધર્મ કરવો તો છે, પણ વચ્ચે કામધંધાથી વિદ્વન આવતું હોય તો તે કામ પણ કરી લીધે છૂટકો. જે આડે આવે તે કોરે કરવું પડે, પણ લક્ષ ન ચૂકવો કે આ મનુષ્યભવ અમૂલ્ય છે અને અનંત પુણ્યસંચય થવાથી સત્પુરુષે પ્રરૂપેલો ધર્મ સમજવાનો, આદરવાનો લાગ આવ્યો છે; તો જેમ મોસમમાં આપણે કમાઈ લઈએ છીએ તેમ મનુષ્યભવ અને યુવાવસ્થા તથા નવરાશનો વખત એ ધર્મસાધન કરવાની ઉત્તમ મોસમ છે. કંઈ ન આવડે તો મંત્રસ્મરણ, મોઢે કરવા આજ્ઞા મળી હોય તે ગોખવાનું કે વિચારવાનું કે વાંચવાનું કરવાથી બીજાં કર્મ બંધાતાં અટકશે અને નિર્જરાનું કારણ થશે. કોઈ મોસમમાં ધર્મને માટે ઓછો વખત મળે તોપણ કોઈ પ્રકારે ખેદ ન કરવો. ભાવ એવો રાખવો કે

‘અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે?’ અને બને તેટલું કરવું. પણ જ્યારે નવરાશનો જોગ બને ત્યારે પ્રમાદમાં વખત ન જાય તે સાચવવાનો લક્ષ રાખવો ઘટે છેજી. તળાવમાં પથરા પડવાથી જેમ ખળભળાટ થાય છે તેમ ચિત્તમાં રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, કામ, મોહ, ભય આદિથી ચિત્તની શાંતિનો નાશ થાય છે. આ બધાં કારણો ચિત્ત-પ્રસન્નતાને વિઘ્ન કરનારાં છે અને ચાર ભાવના—મૈત્રીભાવના, પ્રમોદભાવના, કારુણ્યભાવના અને ઉપેક્ષાભાવના વગેરે રસ્તે એ દોષો દૂર થઈ ચિત્ત પ્રસન્ન કે નિર્મળ, ચંચળતારહિત થાય છે. એક વખત આ ચિંતા કરાવનારી વસ્તુઓ તજવાની છે તો તેનું સ્વરૂપ પહેલેથી જાણી તેની ચિંતા મનમાંથી કાઢી નાખવી. “કરના ફકીરી ક્યા દિલગીરી, સદા મગન મન રહેનાજી, અબધુ સદા મગન મન રહેના,” એ ભાવ વારંવાર વિચારવાથી આત્મસ્વભાવમાં રહે, ચિંતાનો ભાર હલકો થઈ શાંતિસમાધિ પ્રાપ્ત થઈ શકે.

[૩૦]

૩૨ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૧૮-૫-૧૯૨૯

તત્ ॐ સત્ વૈશાખ સુદ ૧૦, શનિ, સં. ૧૯૮૫

દુહો- “ભોજન દેહ ટકાવવા, દેહ જ્ઞાનને કાજ;
જ્ઞાન કર્મક્ષય કારણે, તેથી મોક્ષ સુખસાજ.”

અનુષ્ટુપ— “ધન્ય જ્ઞાની મહાત્માને કૃતકૃત્ય કહાવિયા;
વિનાશી દેહથી જેઓ, અવિનાશી પદે ગયા.”

“જન્મદુઃખં જરાદુઃખં નિત્યં દુઃખં પુનઃ પુનઃ
સંસારસાગરં દુઃખં તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ”

તેથી જાગ્રત થા જાગ્રત થા.

“મરણ સર્વને માથે દેખો નહિ કો’નું રખવાળું;
દૃઢ વિશ્વાસ પ્રભુનો રાખો, પ્રભુ છે પરમ દયાળું.”

આપનો પત્ર પ. ઉ. પ્રભુશ્રીજીને વંચાવ્યો છેજી. તેનો ઉત્તર તેઓશ્રીજીએ નીચે પ્રમાણે લખાવ્યો છેજી.

પચખાણ સંબંધી આપ બન્ને ભાઈઓએ દર્શાવ્યું છે. તેના ઉત્તરમાં પરમ દયાળુ ભાવદયાસાગર પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છે કે પરમોત્કૃષ્ટ ઉપકારી દેવાધિદેવ પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુના ચિત્રપટ સન્મુખ ઊભા રહીને જે પ્રમાણે પચખાણ લેવા ધાર્યું હોય તે મનમાં ચિંતવી ત્રણ વાર નમસ્કાર કરી આજ્ઞા લઈ લેશો એટલે ભાવ-પચખાણ તમારે થયું. જેટલા વખત સુધીનું અને જેટલી વસ્તુઓનું જેમ લેવું હોય તે કાગળ કે નોટમાં નોંધી રાખશો અને ઉપયોગપૂર્વક પાળશોજી.

અનાદિકાળથી આ જીવ સ્વચ્છંદે ચાલી અજ્ઞાનભાવમાં જ પરિણમ્યો છે. તેને સત્પુરુષના સમાગમની અને અપૂર્વ બોધની જરૂર છે. સત્પુરુષના બોધમાં જીવ રંગાય અને સ્વચ્છંદ છોડી તેની આજ્ઞાએ પોતાની વૃત્તિઓને કંઈ નિયમમાં આણે અને તે આજ્ઞા ઉઠાવવામાં પોતાનું અહોભાગ્ય માની ઉલ્લાસ લાવી વીર્ય ફોરવી વિઘ્નોની સામે થઈ લીધેલા નિયમોમાં દૃઢ રહે તો કલ્યાણનો માર્ગ પામવા જીવની જોગ્યતા જાગે. નિજછંદે ચાલીને તો જીવે ઘણાં વ્રત, નિયમ, સંયમ પાળ્યાં, પણ સત્પુરુષની દૃષ્ટિએ તેની આજ્ઞાએ જીવ વત્યો નથી, નહીં તો આજ સુધી તેને પરિભ્રમણ કરતાં કરતાં આવા કળિકાળમાં આવા ક્ષેત્રમાં અને આવા ભાવો અને વિકારોમાં પરિણમવાપણું ન હોય. સત્પુરુષના બોધે જીવમાં વીર્ય જાગે છે અને તેથી વીર્યના વેગમાં આવી જીવ વ્રત ગ્રહણ કરે છે, પણ તેવા જોગ વારંવાર મેળવી તે વેગને પોષણ મળતું ન રહે તો જીવ હીનવીર્યવાળો થઈ શિથિલપરિણામી થઈ જાય. માટે સત્સંગ, સત્પુરુષનાં વચનોનું બહુમાનપણું અને તેનો અભ્યાસ, તેમાં જ ચિત્તની રુચિ, રમણતા અને તલ્લીનતા રહે તેમ કર્તવ્ય છે.

વારંવાર જેમ આહાર, વિહાર, વૈભવના વિચાર આવ્યા કરે તેથી વિશેષ વાર અને વિશેષ ભાવે સત્પુરુષનાં વચન, તેની મુદ્રા, તેની આજ્ઞાનું સ્મરણ રહ્યા કરે તેવો પુરુષાર્થ આ જીવે અવશ્ય કરવા જેવો છે. આ જીવે મહા મૂલ્યવાન નરભવ પામીને આજ સુધી કાંઈ આત્મકલ્યાણનું સાધન કર્યું નથી એ વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે અને આવાં ને આવાં શિથિલ પરિણામ અને સંસાર-ભાવના વર્તતી હોય અને મૃત્યુ આવે તો કેવી દુર્ગતિમાં જીવને પરિભ્રમણ કરવું પડે તે પણ ભૂલવા જેવું નથી. આખા દિવસમાં આવતા વિચારોની એક નોંધ કરીએ તો આપણને જરૂર લાગશે કે આપણે પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં જ હજી ડૂબી રહ્યા છીએ અને જે ઇન્દ્રિયોને જીતીને આત્માનો બોજો હલકો કરવો છે તે ઇન્દ્રિયોના તો આપણે ગુલામ જેવા બની ગયા છીએ. ખરી રીતે એ પાંચ ઇન્દ્રિયો તે જન્મમરણ કરાવનારાં કર્મબંધ પાડવામાં આગેવાન છે, તેથી મહાપુરુષોએ તેમને વિષધર સાપની ઉપમા આપી છે. ઘરમાં સાપ હોય ત્યાં સુધી ઘરઘણી નિશ્ચિંતે ઊંઘતો નથી, તેને મરણનો ડર રહ્યા કરે છે; તો આ તો પાંચે સાપને સોડમાં રાખી આપણે સુખી થવા ઇચ્છીએ છીએ તે કેમ બને? જ્યાં સુધી ઇન્દ્રિયો વશ ન થાય ત્યાં સુધી સુખે સૂવા યોગ્ય નથી. તેમાં પ્રથમ જીભ જીતવા યોગ્ય છે. જે આહાર ભાણા વખતે આવે તે ઉપર તુચ્છ બુદ્ધિ રાખી, જેમ ગમે તેવો કચરો નાખી ખાડો પડેલો પૂરી દઈએ તેમ ભૂખ શમાવવા અને દેહ ટકાવવા પૂરતો આહાર લેવાની ટેવ પાડવી—એ પહેલી જરૂર છે. રસ માટે અને બળવીર્ય માટે કે જીભની લોલુપતા માટે આહાર નથી એમ જાણી નીરસ, સાદો, ભૂખ મટાડે તેટલો જ આહાર લેવાની ટેવ પાડવાથી તેની અસર બીજી ઇન્દ્રિયો ઉપર પણ થશે, બ્રહ્મચર્ય પાળવામાં મદદ કરશે. ‘જેવો આહાર તેવો ઓડકાર’ અને ‘જેવા ભાવ તેવા વિચાર.’ આમ ઇન્દ્રિયો જીતવા, આત્મહિત કરવા પચખાણ કરું છું એમ વિચારી હલકા, નજીવા, અશુભ વિચારોને મનમાં પ્રવેશ થવા દેવાની મનાઈ કરવી અને મન જે દુરિચ્છા કરે તેની સામે પડવું. તેને વશ થવું નહીં, પણ મનને વશ કરવા પ્રયત્ન કરવો, પુરુષાર્થ કરવો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨]

૩૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૯-૧૯૨૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૩, સોમ, સં.૧૯૮૫

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવ, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વામી, દેવાધિદેવ,
પ્રગટ પુરુષોત્તમને નમો નમઃ નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

દુહો- “સત્ય વચન સુસંતનાં, જાગ્રત કરે સચેત;
ગ્રહી શરણ ગુરુરાજનું, ચેત! ચેત! નર, ચેત!”

અનુષ્ટુપ- “રાગે દ્વેષે મમત્વે મેં, હા! જે જીવ વિરાધિયા;
ક્ષમા ઘો મુજને તે સૌ, હુંયે વૈર તજું સદા.”

દુહો- “કર્મ મોહનીય જાણી લે, સર્વ દુઃખનું મૂળ;
સદ્ગુરુ શ્રદ્ધા આવતાં, સર્વ થાય અનુકૂળ.”

પરમ કારુણ્યમૂર્તિ પૂજ્યપાદ પ્રભુશ્રીજીની શરીરપ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થા તથા રોગવિશેષને લઈને નરમગરમ રહ્યા કરે છે, તોપણ પરમાર્થમાર્ગમાં યુવાનોના અગ્રેસરને યોગ્ય પુરુષાર્થ ફોરવી સર્વ જીવો ઉપર બોધવૃષ્ટિ વરસાવી નિષ્કારણ કરુણા કરી રહ્યા છે.

મુમુક્ષુજીવને એટલે જેને આ સંસાર અસાર સમજાયો છે અને આયુષ્ય આદિ કર્મ પૂરાં કરવા પ્રત્યે જેનો લક્ષ છે, પણ કોઈ પણ પરપદાર્થમાં ઇષ્ટબુદ્ધિ કે મમત્વબુદ્ધિ રહી નથી તેવા જીવને ક્યાંય ગોઠતું નથી. “છૂટું, છૂટું જ” એવું રટણ જેને રહ્યા કરે છે તેને નવાં કર્મ બાંધવાનું કંઈ પ્રયોજન રહ્યું નથી.

“પ્રીતિ અનંતી પર થકી, જે તોડે તે જોડે એહ;
પરમપુરુષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાખી ગુણગેહ.”—ઋષભ૦

આવી દશા ક્યારે પ્રાપ્ત થાય? એ મુમુક્ષુતા કેમ પ્રગટે? સંસાર ઉપરથી આસક્તિ ઊઠી છે? આ બધા પ્રશ્નો વિચારી મનુષ્યભવની સફળતાનો માર્ગ પામવા વિશેષ પુરુષાર્થ અને વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ સત્પુરુષની દૃષ્ટિએ સાધવા યોગ્ય છે. સત્પુરુષનો સમાગમ અને સત્પુરુષનાં વચનામૃત જીવને અવશ્ય ઊંચો લાવે છે, વૈરાગ્યનું દાન દે છે, પરમ પુરુષાર્થ જગાડે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો મડદાંને જીવતાં કરે છે. જ્યાં સુધી મોક્ષમાર્ગની પ્રાપ્તિ અને નિઃશંકતા નથી થઈ ત્યાં સુધી સર્વ પ્રાણી હાલતાં-ચાલતાં મડદાં જ છે અને જેને સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ છે તેના ગુણગ્રામ કોણ ગાઈ શકે? પરમકૃપાળુદેવે ગાયું છે—

“પ્રત નહીં, પચખાણ નહિ, નહિ ત્યાગ વસ્તુ કોઈનો;
મહાપદ્મ તીર્થંકર થશે, શ્રેણિક ઠાણંગ જોઈ લો.”

પ્રમાદે આ જીવનું ભૂંડું કરવામાં બાકી રાખી નથી. તે પ્રમાદને દૂર કરવા સત્પુરુષનાં

વચનો શૌર્ય પ્રેરે છે. જીવ નિમિત્તાધીન છે. ક્ષણે ક્ષણે વૃત્તિ નિમિત્તને લઈને ફરી જાય છે, માટે અશુભ નિમિત્ત તજી શુભ નિમિત્તોનો જોગ જેમ બને તેમ કર્તવ્ય છેજી. ‘જોતાં ઝેર છે, પગ મૂકતાં પાપ છે, માથે મરણ છે’ એમ વિચારી અશુભ નિમિત્તોને દૂરથી તજી સત્સંગી— આત્માર્થી—સમસ્વભાવી ભાઈઓનો સમાગમ વિશેષ રાખી સત્પુરુષનાં ગુણગ્રામ, તેની નિષ્કારણ કરુણાની ચિંતવના, તેનાં વચનોનો મુખપાઠ, ઉત્તમ અપૂર્વ અવસરની ભાવના, સંસારની અસારતાની ચર્ચા, ભક્તિ, સ્મરણ, સ્વાધ્યાય આદિ શુભ નિમિત્તો એકલા કે સમૂહરૂપ એકાંતમાં સેવવા યોગ્ય છેજી. આત્મહિતનાં સર્વ સાધનો નિરભિમાનપણે, સત્પુરુષને મુખ્ય રાખીને તેના અનન્ય શરણે સેવવા યોગ્ય છે. “આણાઁ ધમ્મો, આણાઁ તવો” એ આજ્ઞારૂપ ધર્મ જેટલો બજાવાય તેટલો આ ભવમાં લહાવો લેવા યોગ્ય છેજી. પર્યુષણપર્વ અત્રે નિર્વિઘ્નપણે તપસ્યા, ભક્તિ, સ્મરણ, સદ્ગુરુ-કૃપાથી શાંતિભાવે થયાં છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩]

૩૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૫-૧૧-૧૯૨૯

ૐ

કાર્તિક સુદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૮૬

શાર્દૂલવિક્રિડિત—“હું પાપિષ્ઠ દુરાત્મ મંદ મતિનો, માયાવીને લોભીયો,
રાગ દ્વેષ ભયો મલિન મનથી, દુષ્કર્મમાં ડૂબીયો;
ત્રૈલોક્યાધિપતિ જિનેન્દ્ર પ્રભુના, શ્રીપાદ મૂલે લળી,
નિંદાપૂર્વક પાપ હું પરિહરું, દુષ્કર્મ જાશે ગળી.”

દોહરો— “અવલંબન ગુરુરાજનું, એ અમ ઓથ સમર્થ;
રાજપ્રભુને આશરે, સરે મોક્ષનો અર્થ.”

“દેહાદિ સંબંધી જે પુરુષો હર્ષવિષાદ કરતા નથી, તે પુરુષો પૂર્ણ દ્વાદશાંગને સંક્ષેપમાં સમજ્યા છે, એમ સમજો. એ જ દૃષ્ટિ કર્તવ્ય છે.” (૮૪૩) આ પરમગુરુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનું વચનામૃત હૃદયમાં અખંડ જાગ્રત રહો એ ભાવના કર્તવ્ય છે. દેહત્યાગ પહેલાં દેહભાવ ત્યાગવાનો છે. દેહાધ્યાસ છૂટી ગયા પછી સ્થૂલ દેહ ગમે ત્યારે છૂટે તેની ફિકર નથી. સર્વ દેહથી રહિત અસંગ, શુદ્ધ ચૈતન્ય-સ્વરૂપ, જન્મ-જરા-મરણરહિત, શુદ્ધ ઉપયોગસ્વરૂપ, તે સ્વરૂપની સ્મૃતિ, પ્રતીતિ અને સ્વરૂપનું પરિણામ જે પુરુષોને વર્તે છે તે કૃતાર્થ પુરુષોને ધન્યવાદ છે! તે જ પરમગુરુની આજ્ઞા છે. તે સહજ સ્વરૂપનું આરાધન થયું તેને જ સમાધિમરણ કહેવાય છે; અને તેણે જ સદ્ગુરુની આજ્ઞા આરાધી. અને જે સહજ સ્વરૂપથી વિમુખ છે અથવા જેને ભાન નથી તેણે આજ્ઞા આરાધી ન કહેવાય. આવો અમૂલ્ય મનુષ્યદેહ— જે દેહ વડે એક સત્પુરુષની આજ્ઞા આરાધવી એ જ કર્તવ્ય છે, તે તેણે ન આરાધી તો તે દેહ નિષ્ફળ છે.

આ દેહની સ્થિતિ જેટલી છે, તેમાં એક સમયમાત્ર વધવાનો નથી. જે સમયે આ દેહ છોડવો છે તે સમયને કોઈ દેવ કે દેવાધિદેવ પણ ઓળંગવા સમર્થ નથી. જેટલા શ્વાસોશ્વાસ બાંધ્યા છે તે પૂરા થયે આ દેહ તત્કાળ મૂકવો પડશે. પછી અજ્ઞાન દશાએ કરીને દેહાત્મબુદ્ધિ રાખે અને આખા જગતનો ભાર માથે રાખે તો તેનું તે જાણે. સર્વજ્ઞ ભગવાને તેમના જ્ઞાનમાં જોયું છે કે આ આત્મા ત્રણે કાળ એકલો જ છે; એકલો આવ્યો છે અને એકલો જશે. સર્વ દ્રવ્યથી ન્યારો, સર્વ ક્ષેત્રથી ન્યારો, સર્વ કાળથી ન્યારો અને સર્વ અન્ય ભાવથી ન્યારો એવો પરમ જ્ઞાન જ્યોતિસ્વરૂપ સ્વપર-પ્રકાશક આત્મા જ્ઞાનીઓએ અનુભવજ્ઞાનથી જોયો છે, તે વાત ત્રિકાળ સત્ય છે, સત્ય છે, સત્ય છે. આપણે બધાએ યાદ રાખવાનું એ છે કે શારીરિક પતિવ્રતાપણું (બ્રહ્મચર્ય-શીલ) તે દેવગતિનું કારણ છે અને પરમગુરુને વિષે એકનિષ્ઠાએ જે નિઃશંકપણે પતિવ્રતાપણું છે તે પરમપદનું કારણ છે. તે નિઃશંકતા આદિ સમ્યક્ત્વનાં આઠ અંગ વારંવાર વિચારી તે ભાવનાએ વર્તવા યોગ્ય છે. તે આઠ અંગ નીચે પ્રમાણે છે—

સમ્યક્દર્શનનાં આઠ અંગ

૧. નિઃશંકિતપણું—હિંસામાં ધર્મ હશે કે અહિંસામાં? ક્ષણિકવાદ સાચો હશે કે નિત્યવાદ? ઇત્યાદિ શંકાઓ તજી સ્યાદ્વાદ અને સર્વજ્ઞ વીતરાગ વિષે નિઃશંકપણું તે પ્રથમ અંગ છે.

૨. નિષ્કાંક્ષિતપણું—આ લોક-પરલોકમાં ઇંદ્રિયનાં સુખરૂપ ફળની ઇચ્છા વિના ધર્મનું આરાધન કરવું; નિયાણું, તૃષ્ણા, આશા, વાસના ન રાખવી તે બીજું નિષ્કાંક્ષિત અંગ છે. નિઃસ્પૃહા, નિર્મોહીપણું એ ટૂંકામાં બીજું અંગ છે.

૩. નિર્વિચિકિત્સા—રોગી વૃદ્ધ આદિ ધર્મભૂતિરૂપ સત્પુરુષની સેવા કરે પણ ગ્લાનિ, સૂગ, દુગંધા ન આણે; નગ્નપણું, મલિનપણું આદિ ધર્માત્માનાં અંગના ધર્મસૂચક લક્ષણોને દૂષણરૂપ ન ગણવાં, પણ પોતાના દોષ પ્રત્યે અણગમો રાખી તે દોષો દૂર કરે તે નિર્વિચિકિત્સા નામે ત્રીજો ગુણ છે.

૪. અમૂઢદૃષ્ટિ—રેવતી શ્રાવિકાની પેઠે કુદેવ, કુગુરુ આદિ ઇંદ્રજાલિયા ચમત્કાર કરનારથી ઠગાય નહીં, ભ્રાંતિમાં ન પડે, હિંસામાં ધર્મ ન માને, લૌકિક ધર્મ— યાત્રા, ક્રિયા આદિમાં ગાડરિયા પ્રવાહે ન જોડાય, શીતળા, પીપળા, દરિયા આદિ ન પૂજે. લૌકિક પર્વ, ઉત્સવોમાં ધર્મ ન માને. રાગ-દ્વેષ-અજ્ઞાનથી રહિત તે દેવ, હિંસારહિત સર્વજ્ઞ ભગવાને બોધેલો તે ધર્મ અને નિર્ગ્રંથ જ્ઞાની ગુરુની માન્યતા રાખવી તે અમૂઢદૃષ્ટિ નામે ચોથું અંગ છે.

૫. ઉપગૂહન—પોતાના ગુણની પ્રશંસા ન કરે, પણ સદ્ગુણ પ્રાપ્ત કર્યા કરે, પરના દોષ ઢાંકે, પોતાને દોષ લાગ્યા હોય તેનું સદ્ગુરુ સમક્ષ આલોચનાસહિત પ્રાયશ્ચિત લે, પોતાની નિંદા કરે અને પરની નિંદા તજે, સદ્ગુરુના ગુણ ગાય તે ઉપગૂહન નામનું પાંચમું અંગ છે.

૬. સ્થિતિકરણ—ધર્મમાંથી ચળી જતા, ડગતાને ધર્મમાં સ્થિર કરવા ઉપદેશ, આહાર, ધન, સેવા, દવા વગેરેથી સંકટમાં સહાય કરે. ધર્મત્યાગ કરાવનારાં નિમિત્ત કારણો દૂર કરે.

પોતે ધર્મથી ડગે નહીં. સ્થિરતા ગુણ, ધૈર્ય, સહનશીલતા, ખમી ખૂંદવું, વિકલ્પોમાં ન તણાવું એ સ્થિતિકરણ નામે છઠ્ઠું અંગ છે.

૭. વાત્સલ્યતા—ગાય જેમ નવા જણેલા વાછડા ઉપર પ્રેમ રાખે તેવો ભાવ જિનમાર્ગ અને સન્માર્ગે ચાલનાર સમકિતી, પ્રતી, મુનિ, આર્જિકા આદિ પ્રત્યે રાખે. તન, મન, ધન, ધર્મ અર્થે જાણે તે વાત્સલ્યતા નામે સાતમું અંગ છે.

૮. પ્રભાવના—સત્યમાર્ગનો ઉદ્યોત કરે. વિદ્વતાથી, તપથી, અભ્યાસથી, સદાચારથી તથા જિનમંદિર, પ્રતિષ્ઠા, તીર્થયાત્રા, લહાણીઓ વગેરે વડે ધર્મનો મહિમા વધારે તે પ્રભાવના નામે આઠમું અંગ છે. ઇત્યોમ્ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૩૪]

૩૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૧૨-૧૯૨૯

તત્ ॐ સત્ માગસર સુદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૮૬

દુહા— “બડે ભાગ્યસે હોત હૈ, સાચે સંતકૌ સેવ;
તિન પર તુરત હી રીઝશે, પરમ કૃપાળુદેવ. ૧
સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા સુખદ, શ્રવણ મનનને યોગ્ય;
અભ્યુદય સંપત્તિ સહિત, આપે આત્મ-આરોગ્ય.” ૨

આ જીવે મનુષ્યભવનું જીવન શા અર્થે છે તે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે. જ્ઞાનીપુરુષોએ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેલા ધર્માત્મા જીવોને ચાર પ્રકારે પુરુષાર્થ કરવાનું જણાવ્યું છે. તે પુરુષાર્થ ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ. ચાર પુરુષાર્થમાં ધર્મ પહેલો મૂક્યો છે, તેનું કારણ એ છે કે અર્થ અને કામ એવાં હોવાં જોઈએ કે જેનું પરિણામ ધર્મ થઈને ઊભું રહે. આ સંબંધી વિશેષ વિચાર અને તેનું સ્વરૂપ સત્સમાગમથી સમજવા યોગ્ય છે. ટૂંકામાં ન્યાય, નીતિ અને પ્રામાણિકતાથી ધનની પ્રાપ્તિ કરવી, તે પણ ધર્મના અર્થે. આજીવિકા અર્થે ધનનું ઉપાર્જન કરવું થતું હોય તે પણ દેહ જેનો ધર્મને અર્થે છે તેને તે દેહનો નિર્વાહ થવાને અર્થે ધનનું ઉપાર્જન કરવું તે પણ ધર્મને અર્થે થયું. આત્માની અંતરૂવિકલવૃત્તિ દૂર કરી શાંત ભાવમાં પરિણામ પામવાને અર્થે કામાદિ પરિણામ થતાં હોય તે દૂર કરી શાંતપરિણામ એટલે સર્વ વિભાવથી રહિત થવાને અર્થે અને સદ્ગુરુની આજ્ઞાએ પ્રવર્તવાને અર્થે, દુરાચાર એટલે સાત વ્યસન અને અભક્ષ્યાદિનો ત્યાગ કરી જે આત્માર્થી જીવોની કામાદિકમાં પ્રવૃત્તિ રહે છે તે ખેદ સહિત રહે છે. ખેદ સહિત વૃત્તિની વિકળતા દૂર કરવી તે પણ પરિણામે ધર્મ જ નીપજ્યો. એટલે ધર્મ જેનું મૂળ છે તેવા અર્થ અને કામ અમુક ભૂમિકા સુધી આત્માર્થી જીવને પણ રહે છે. તે સર્વનું પરિણામ ધર્મ હોય તો મનુષ્યભવનું સાર્થક થયું ગણાય. તે ધર્મની પ્રાપ્તિ ધર્માત્મા પાસેથી થાય છે, આટલું નિઃશંક માનવું. આત્માનુભવી, પ્રગટ આત્મ-અનુભવમાં, જે શુદ્ધ ઉપયોગમાં નિરંતર રહે છે એવા પુરુષની આજ્ઞાએ જીવન પૂર્ણ કરવું તે સાર્થક છે. આ દેહ વડે કરવા

યોગ્ય એક જ કાર્ય છે કે પ્રગટ બોધમૂર્તિ, જ્ઞાનાવતાર સદ્ગુરુની આજ્ઞાએ પ્રવર્તવું અને તેના ચરણકમળમાં સર્વભાવની અર્પણતા કરી નિઃશંકતા ધારણ કરવી. સદ્ગુરુને વિષે અને તેના બોધને વિષે અપૂર્વ ભાવ અને ત્યાં જ પરમ ઉલ્લાસ રહે અને તેમાં નિરંતર આત્માની વૃત્તિ જોડવી તેને જ્ઞાનીપુરુષોએ પરમ ધર્મ કહ્યો છે. ઐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

૩૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૧-૧૯૩૦

તત્ ઐ સત્ પોષ સુદ ૧૨, મંગળ, સં. ૧૯૮૬

“આત્મસ્વભાવ અગમ્ય તે, અવલંબન આધાર;

જિનપદથી દર્શાવિયો, તેહ સ્વરૂપ પ્રકાર.” (૯૫૪)

આ કળિકાળમાં કાળનો ભરોસો નથી. આપણી નજર આગળ આપણાથી નાનાં પૂ. જેવા અનેક મરણના દાખલાઓ બનતા આપણે જોઈએ છીએ અને એક વખત અવશ્ય મરણ કાળે જે જે મારું માન્યું છે, તે મૂકવાનું છે એમ જાણીએ છીએ; છતાં જ્યાં જ્યાં જીવે પ્રેમ પ્રીતિ કરી સંસારનાં કારણો ખડાં કર્યાં છે, ત્યાંથી મન પાછું ફરી પરમાત્મા તરફ વળતું નથી. એ સર્વેથી મોટું આશ્ચર્ય આ જગતમાં છે. દુઃખનાં કારણ એવાં જે અત્યારનાં સંસારિક સુખ છે તેમાં ને તેમાં આ જીવ લબદાઈ રહ્યો છે. તેને છોડવા જીવ કદાપી વેગમાં આવી તૈયાર થાય છે છતાં અંતરંગ અભિપ્રાય જે અનાદિનો રહ્યો છે કે આ કે આથી સારું મારી કલ્પના અનુસાર ફળ મને મળે તો સારું, તે છુટવો મહા મુશ્કેલ છે. જ્ઞાનીપુરુષના બોધ સિવાય જીવની અનાદિની ભૂલ ભરેલા સુખની કે મોક્ષની કે સાક્ષાત્કારની માન્યતા મટવી મુશ્કેલ છે. એ વિકટ પંથનો અંત લાવવા ઇચ્છનારા મુમુક્ષુજીવો વિષય-કષાય ઘટાડવા પુરુષાર્થ કરી જિતેન્દ્રિયતા, સરળતા આદિ ગુણોપૂર્વક સત્પુરુષનો સમાગમ તથા તેનાં પ્રત્યક્ષ આત્મિક સુખનું ભાન કરાવે તેવાં વચનો તથા તેણે જણાવેલી આજ્ઞા પ્રત્યે બહુમાનપણાના ભાવે વર્તે છે. જેટલો કાળ સત્પુરુષનો સમાગમ, તેનો બોધ કે તેની આજ્ઞા ઉઠાવવા અર્થે ગળાશે તેટલું જ ખરી રીતે આ ભવમાં જીવ્યું સાર્થક છે. બાકીનો કાળ તો આહાર, નિદ્રા, ભય, મૈથુન અને પરિગ્રહ અર્થે ગયો તે સર્વે અલેખે ગયો ગણવા યોગ્ય છે, કારણકે પશુઓ પણ આહારસંજ્ઞા, ભયસંજ્ઞા, પરિગ્રહસંજ્ઞા અને મૈથુનસંજ્ઞામાં તણાતાં તણાતાં આયુષ્ય પુરું કરે છે. મનુષ્યભવનું સાર્થકપણું તો ત્યારે થયું ગણાય કે જ્યારે જીવ અપૂર્વ પુરુષાર્થ ફોરવી રાગ દ્વેષ અને મિથ્યાત્વની અનાદિથી પડેલી ગ્રંથિ છેદી સમ્યક્ત્વ પામી આત્મસ્વરૂપનું સત્પુરુષની કૃપાદૃષ્ટિએ જ્ઞાન પામે તથા તે લક્ષ આખા ભવમાં મુખ્યપણે નિરંતર જાગ્રત દશામાં ટકાવી રાખી મોક્ષ સુખ અનુભવે. આ લક્ષે આપણે સર્વેએ સત્પુરુષને આશ્રયે બને તેટલો સત્પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

એમ કરે તો તે સામાયિક, વ્રત, પચખાણ, નિયમ સર્વે કરી ચૂક્યો. પોતાની કલ્પનાએ કરી જીવ ભૂલ્યો છે. તેનો જીવને અહંકાર સૂક્ષ્મ રહે છે કે, ‘હું કરું છું’, પણ સત્સંગથી નિયમાદિક

થાય તો હિતકારી છે. આ કાગળ આપ સર્વ વિચારશો, વાંચશો. વારંવાર, લખેલાં વચનોને યાદ કરતા રહેશોજી. આ મનુષ્યભવ, કંઈક સત્પુરુષનાં વચન કોઈ કહે તે તરફ કાન માંડવાની શક્તિ, તેમાં રુચિ, તે પ્રમાણે વર્તવાની ભાવના, એ બંધી અમૂલ્ય જોગવાઈ મહા દુર્લભ જાણી એક પણ પણ પ્રમાદમાં ખોઈ નાખવા જેવી નથી. આવેલો લાગ જીવ જો ચુકશે તો ફરી આવો જોગ મળવો સહેલ નથી. ભગવાને મહાપાત્ર શ્રી ગૌતમ સ્વામીને ટુંકામાં એજ જાગૃતિનું વચન જણાવ્યું છે જે, — ‘સમયં ગોચમ મા પમાણ’.

‘શ્રદ્ધા પરમ દુલ્લહા’ શ્રદ્ધા-સમ્યક્દર્શન પરમ દુર્લભ છે, એ જ. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનામૃતોનું વાચન, પઠન વગેરે કરવા ભલામણ છેજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૨-૧૯૩૦

તત્ ઐ સત્ મહા સુદ ૫, ગુરુ, સં. ૧૯૮૬

“મૃત્યુ જરા જન્મ શોક નિકંદનાર,
કલ્યાણ પૂર્ણદ વિશાલ સુખાર્પનાર.
જેને પૂંજે નર સુરાસુર સંઘ સાથ,
તે ધર્મ સાર ગુરુ પામી ઘટે પ્રમાદ.”

સત્પુરુષ દ્વારા જે જે મુખપાઠ કરવાનું કે સ્મરણ વગેરે સાધન પ્રાપ્ત થયું હોય તેને બહુમાનપૂર્વક, આત્મકલ્યાણપૂર્વક, આત્મકલ્યાણના સાધન તરીકે અમૂલ્ય વારસો ગણી નિત્યનિયમ પ્રમાણે સ્મરવા, ભાવના કરવા, તેનો અનુભવ કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા રાખવા ભલામણ છેજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૧]

૩૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૩-૧૯૩૦

તત્ ઐ સત્ ફાગણ વદ ૦)), રવિ, સં. ૧૯૮૬

“પ્રભુ પદ દૃઢ મન રાખીને, કરવો સૌ વ્યવહાર;
વિરતિ વિવેક વધારીને, તરવો આ સંસાર.
નિત્ય નવીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન;
સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, તજી દેહ અભિમાન.
રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર;
ગુરુ પદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.”

“મનકે મતે ન ચાલીએ, પલક પલક મન ઓર;
ઓધાશું માધવ કહે જૂઠી મનની દોડ.”

“મન અકસ્માત્ કોઈથી જ જીતી શકાય છે, નહીં તો અભ્યાસ કરીને જ જિતાય છે. એ અભ્યાસ નિર્ગ્રંથતામાં બહુ થઈ શકે છે; છતાં ગૃહસ્થાશ્રમે સામાન્ય પરિચય કરવા માગીએ તો તેનો મુખ્ય માર્ગ આ છે કે, તે જે દુરિચ્છા કરે તેને ભૂલી જવી; તેમ કરવું નહીં. તે જ્યારે શબ્દસ્પર્શાદિ વિલાસ ઇચ્છે ત્યારે આપવાં નહીં. ટૂંકામાં આપણે એથી દોરાવું નહીં પણ આપણે એને દોરવું; અને દોરવું તે પણ મોક્ષમાર્ગમાં. જિતેન્દ્રિયતા વિના સર્વ પ્રકારની ઉપાધિ ઊભી જ રહી છે. ત્યાગે ન ત્યાગ્યા જેવો થાય છે, લોક-લજ્જાએ તેને સેવવો પડે છે. માટે અભ્યાસે કરીને પણ મનને જીતીને સ્વાધીનતામાં લઈ અવશ્ય આત્મહિત કરવું.”

(મોક્ષમાળા, શિક્ષાપાઠ-૬૮-જિતેન્દ્રિયતા.)

આપનો પત્ર મળ્યો છેજી. તે પત્ર પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ વાંચી સૂચના સ્વમુખે કરેલી તે અનુસાર આ પત્ર ઉત્તર રૂપે લખેલો છેજી. તેઓશ્રીજીની તબીયત બે-ત્રણ દિવસથી ઘણી ઊથલી ગઈ છે. ૧૦૪ ડિગ્રી ઉપરાંત તાવ આવી ગયો હતો, પણ હવે ઊતરી ગયો છે. ફીકર કરવા જેવું નથી.

મનના સંકલ્પ વિકલ્પો રોકાતા નથી આદિ આપે વૃત્તિની ચંચળતા વિષે પત્રમાં જણાવ્યું અને તેને કેમ રોકાય એ જાણવા જિજ્ઞાસાપૂર્વક જણાવ્યું. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું જે, આ જીવને સત્પુરુષની ઓળખાણ હજી થઈ નથી, તેનું મહાત્મ્ય હજી લાગ્યું નથી અને તેના ઉપર પ્રતીતિ જોઈએ તેવી આવી નથી. પરમકૃપાળુ દેવાધિદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુએ તો એક વાક્યમાં જણાવ્યું છે કે “સંસાર સ્પષ્ટ પ્રીતિથી કરવાની ઇચ્છા થતી હોય તો તે પુરુષે જ્ઞાનીનાં વચન સાંભળ્યાં નથી; અથવા જ્ઞાનીપુરુષનાં દર્શન પણ તેણે કર્યાં નથી, એમ તીર્થંકર કહે છે.જ્ઞાનીપુરુષને જોયા પછી સ્ત્રીને જોઈ જો રાગ ઉત્પન્ન થતો હોય તો જ્ઞાનીપુરુષને જોયા નથી, એમ તમે જાણો. જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનને સાંભળ્યા પછી સ્ત્રીનું સજીવન શરીર અજીવનપણે ભાસ્યા વિના રહે નહીં. ખરેખર પૃથ્વીનો વિકાર ધનાદિ સંપત્તિ ભાસ્યા વિના રહે નહીં. જ્ઞાનીપુરુષ સિવાય તેનો આત્મા બીજે ક્યાંય ક્ષણભર સ્થાયી થવાને વિષે ઇચ્છે નહીં.” (૪૫૪)

આ અમૂલ્ય વચનો દરેક આત્મહિત ઇચ્છકે પોતાના આત્મહિતાર્થે વિચારી પોતાના આત્માને પૂછવા યોગ્ય છે કે તું માને છે કે મને સત્પુરુષનાં દર્શન થયાં, સત્પુરુષનો બોધ સાંભળ્યો, પણ તે વાક્યોમાં જણાવ્યા પ્રમાણે જે થવું જોઈએ તેમ થાય છે કે નથી થતું? તો જરૂર જણાશે કે આપણે ઉપર ઉપરથી જ માનીએ છીએ કે મેં સત્પુરુષનાં દર્શન કર્યાં છે, સત્પુરુષ પર મને શ્રદ્ધા છે, મેં સત્પુરુષનું વચન સાંભળ્યું છે, ગ્રહણ કર્યું છે. જો એમ બન્યું હોય તો તેનું કૃપા મહાપુરુષોએ કહ્યું છે એમ આવવું જોઈએ. એટલે અનાદિકાળની જે સ્વચ્છંદથી થયેલી માન્યતાઓ છે, તે સત્પુરુષના ઘણા કાળના બોધે બદલાય છે. ધનાદિ માયિક વાસનામાં જીવને મહત્ત્વ લાગ્યું છે અને ચિત્ત તેમાંજ રમ્યા કરે છે, પણ સત્પુરુષના

બોધે જ્યારે તે ખરી રીતે જાગશે ત્યારે તેને સર્વ મિથ્યા લાગશે. મનના સર્વ સંકલ્પ-વિકલ્પો પણ મિથ્યા લાગશે અને સત્પુરુષ પ્રત્યે અપૂર્વ પ્રેમ જાગશે તથા ‘તુંહિ તુંહિ’નું જ રટણ કરશે. જગતના તુચ્છ પદાર્થો પરથી મન ઊઠી અચિંત્ય મહાત્મ્યવંત તે સત્પુરુષનું મહાત્મ્ય જ્યારે સમજાશે ત્યારે તેને લાગશે કે અરેરે! મનુષ્યના ભવનું કર્તવ્ય અત્યાર લગી મને સમજાયું જ ન હતું. મેં થોથાં ખાંડવામાં જ કાળ ગાળ્યો, માત્ર મારા આત્માને બંધન કરે તેવી કલ્પનામાં જ હું રઝાળ્યો આદિ ક્ષમાપનાના પાઠમાં વાક્યો રોજ બોલીએ છીએ તે તેને દીવા જેવાં સ્પષ્ટ દેખાશે. ટુંકામાં ‘આત્માથી સૌ હીન’ તેને ભાસશે અને સમયે સમયે આત્માની પ્રાપ્તિના પુરુષાર્થ માટે જ તેનો પુરુષાર્થ પ્રવર્તશે. તેને એમ લાગશે કે ધન્ય આ અવસર કે સત્પુરુષનાં આરોપિત વચનરૂપી અમૃત સમાન મંત્ર મારા કાનમાં પ્રાપ્ત થયો, તો હવે એમાં જ હું મારા મનને રોકવા અહોરાત્ર-નિશદિન પ્રયત્ન કરીશ. તેટલું મહત્વ લાગતું હોય તે ભવ્ય જીવાત્મા તડ બદલી નાખે. સત્પુરુષનાં વચન વગર તેને સર્વ મિથ્યા લાગે અને સંકલ્પ-વિકલ્પો આવતા હોય તે સર્વને મિથ્યા માને, તેનાથી ડરે નહિ અને મનમાં નિશંક રહે. તેથી તેને નિર્ભયતા વર્તે કે મંત્ર દ્વારા મને મોક્ષનું દ્વાર મળ્યું છે. તો હવે કશાનો ભાર નથી કે મને મોક્ષે જતાં તે અટકાવે. એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી ચિત્તને મંત્રમાં જ રોકવાનો પ્રયત્ન હોય. મંત્ર વગર તેને કંઈ ગમે નહિ.

વાલ્મિકીઋષિ ભીલ હતા, ત્યારે તેને ‘રામ’ નામનો મંત્ર નારદઋષિએ આપ્યો. તે મંત્ર પણ પૂરો બોલતાં તેને નહોતું આવડ્યું. મારવાનો ધંધો કરતો, તે ‘મરા-મરા’ બોલતાં, પણ રામ રામ સત્પુરુષ પરની શ્રદ્ધાએ થઈ ગયું અને એકનો એક ખાડો ખોદતાં પાણી નીકળે તેમ તે પુરુષને મંત્ર સફળ થયો. તેમ અડગ શ્રદ્ધાથી સત્પુરુષનો આપેલો બીજરૂપ પરમ દુર્લભ મંત્ર છે તેનું સામાન્યપણું નહિ કરતાં રાત દિવસ રટણ કરવાથી સર્વ સવળું થવા યોગ્ય છે, એ જ ભલામણ. ‘શ્રદ્ધા પરમ દુર્લભ છે’ એ ભગવંતનું વચન પરમ સત્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫]

૩૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૪-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૬, શનિ, સં. ૧૯૮૬

“ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો?”

મનુષ્યભવ વ્યર્થ ન જાય તે માટે સત્પુરુષનો કોઈ મંત્ર કે બોધ પ્રાપ્ત થયો હોય તેનું વારંવાર કાળજીપૂર્વક સ્મરણ કર્તવ્ય છેજી. “ક્ષણ ક્ષણ જતાં અનંતકાળ વ્યતીત થયો છતાં સિદ્ધિ થઈ નહીં,” આમ ‘પુષ્પમાળા’માં પરમકૃપાળુદેવે આ મોહનિદ્રામાં ઊંઘતા જીવને જાગ્રત કરવા અર્થે જણાવ્યું છે, તે લક્ષમાં લઈ સત્પુરુષ મળ્યા પહેલાંનો કાળ અને પછીના કાળમાં કંઈ ભેદ પડે તેવો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. કુંદકુંદ સ્વામી ‘અષ્ટપાહુડ’માં જણાવે છે કે જીવે જ્યાં સુધી સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ કરી નથી ત્યાં સુધી તે જીવતું મડદું છે. તે જ પરમ અર્થને પરમકૃપાળુદેવે

આપણા જેવા બાળ જીવોને સમજ પડે તેમ “ભાવમરણ” રૂપે કહ્યો છે. જેટલી ક્ષણો સત્પુરુષના શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપમાં લક્ષ આપ્યા વિનાની જાય છે, તે સર્વ ક્ષણો ભયંકર સંસાર ઊભો કરાવનાર મરણ સમાન છે; તે જ ખરું મરણ છે. આયુષ્યને અંતે મરણ છે તે તો સમજી જીવને મહોત્સવ સમાન છે. જીવતા પુરુષ કે તેનો વિશ્વાસ કરનાર જીવતા છે. સમયે સમયે મરણ સંભારી સંસાર પરથી આસક્તિ ઓછી કરી પરમાત્મભાવ માટે પરમપુરુષને શરણે પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. “આતમ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.”

[૩૬]

૪૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૪-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૭, રવિ, સં. ૧૯૮૬

દોહા— “સંત-શિરોમણિ સદ્ગુરુ, કૃપાળુદેવ દયાળુ;
વંદુ વર્ણો વર્ણો આપને, કરી અંજલિ નિજભાલ.”

“ન્યાય-નીતિના તત્ત્વ શું, પ્રમાણિકતા સાર;
પ્રમાણિક પ્રવૃત્તિથી, પામો દુઃખનો પાર.”

ચોપાઈ— “જેને સદ્ગુરુ પદ શું રાગ, તેના જાણો પૂર્વિક ભાગ્ય;
જેને સદ્ગુરુ સ્વરૂપ શું પ્યાર, તેનો જાણો અલ્પ સંસાર.”

આપનો પત્ર પૂ.....ઉપર હતો તેમાં પ. ઉ. પ. પૂ. ભાવદયાદાતાર સ્વામીશ્રીજી ઉપરનું લખાણ હતું. તે, તે ભાઈએ પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીને વાંચી સંભળાવ્યું હતું તે ઉપરથી તેઓશ્રીજીએ આ પત્ર લખવાની ભલામણ કરવારૂપ કૃપા કરી છેજી. તે અનુસાર આ પત્ર આપ ભાઈઓને લખ્યો છેજી.

“પાઘડીને છેડે કસબ” એવી કહેવત છે, તેમ અનાદિકાળના પરિભ્રમણમાં આ મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત થયો છે તે મહા દુર્લભ વસ્તુ છે. તેની કિંમત જીવને સમજાઈ નથી, તેથી ગમે તેમ આ જિંદગીની અમૂલ્ય પળો જીવ વેડફી ઉરાડી દે છે. તેમ ન બને માટે પરમકૃપાળુદેવે પ્રથમ જ પુષ્પમાળા-કપમાં જણાવ્યું છે કે “વખત અમૂલ્ય છે, એ વાત વિચારી આજના દિવસની ૨,૧૬,૦૦૦ વિપળનો ઉપયોગ કરજે.” વળી એક પત્રમાં પણ જણાવ્યું છે કે ‘ચક્રવર્તીની સમસ્ત સંપદા કરતાં મનુષ્યભવનો એક સમય વિશેષ મૂલ્યવાન છે, પણ જો તે દેહાર્થે ગાળવામાં આવે તો ફૂટી બદામની કિંમતનો પણ નથી.’ આટલો બધો ભાર દઈને તે પરમકૃપાળુ પ્રભુએ આપણને ચેતાવ્યા છે કે પૈસા પાછળ ચિત્ત દોડાવી પશુ સમાન જીવન ગાળવું સમજી માણસને પાલવે તેમ નથી. ઉપર જણાવ્યું છે તેમ રત્નચિંતામણિ જેવી બે લાખ સોળ હજાર વિપળનો વેપાર દરરોજ આ ભવમાં મનુષ્યને કરવાનો છે, તો તેની આગળ લક્ષાધિપતિનો પણ હિસાબ નથી. મોક્ષનું સાધન કરવા અર્થે આ મનુષ્યભવ છે એમ જેને સમજાયું હોય તેને નકામો વહી જતો કાળ કેટલો વસમો લાગે? લાખો રૂપિયા વેપારમાં જેને

ખોટ આવી હોય અને જેમ ખાવું, પીવું, ગમ્મત કરવી તેને ન ગમે, તેમ જેના દિલમાં વૈરાગ્યની જાગૃતિ હોય તેને આ મનુષ્યભવ કેવા પ્રકારે ગાળવો જોઈએ અને કેવી રીતે આજ સુધી કાળ વહ્યો ગયો અને હવે કેમ તેનો દુરુપયોગ ઘટાડવો તેની ચિંતવનામાં તેને તુચ્છ ઇંદ્રિયાધીન સુખોમાં કેમ ગોઠે? કેમ આ ઇંદ્રજાલ જેવા ઠગારા જગતમાં ગમ્મત લાગે?

વ્યસનને વશ થયેલો કોઈ નગરશેઠનો દીકરો જુગાર આદિ ગુનામાં પકડાયો હોય અને પોલીસના હાથમાંથી છૂટી શકે તેમ ન હોય, તોપણ તેને બાંધીને કચેરીમાં લઈ જતાં જેવી શરમ આવે અને પોતાના બાપનું નામ વગોવાય છે એમ જેમ લાગે છે તથા વિચાર કરે છે કે અહો, મારે ત્યાં લાખો રૂપિયા છતાં આવી ભિખારી જેવી મારી દશા મને ઇજાતી નથી; તેમ વિચારણા જેને જાગી છે, પોતાનું ભાન જેને થયું છે તેવો સદ્ગુરુનો કૃપાપાત્ર શિષ્ય એ જ વિમાસણમાં રહે છે કે અહો! મારું શુદ્ધ સ્વરૂપ તો પરમકૃપાળુ પરમાત્માએ જણાવ્યું છે તેવું કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ક્ષાયકસમ્યક્ત્વ આદિ અક્ષય અનંત ગુણોવાળું છતાં મારી કેવી મૂર્ખાઈ કે ભિખારીની પેઠે પાંચ ઇંદ્રિયોને વશ થઈ અનેક જન્મમરણનાં મૂળ સમાન મિથ્યાત્વની કચેરી તરફ તણાયો જાઉં છું! મારું કુળ કોણ? મારે કેમ વર્તવું યોગ્ય છે? હવે આ સ્થિતિમાંથી કેમ છુટાય? વગેરે વિચારો દ્વારા તે પોતાની સ્થિતિનું, પોતાના નિજઘરનું ઓળખાણ કરી પરવસ્તુથી અણગમો રાખી, નદ્દૂટકે પરકથા અને પરવૃત્તિમાં ચિત્ત દે છે; નહીં તો તેનો ભાવ તો સદાય નિરંતર ઘેર જવાનો રહે છે, ઘરભેગો થવાનો રહે છે. તેમ મુમુક્ષુ જીવનું ચિત્ત મોક્ષના સાધનમાં અને મોક્ષની પ્રાપ્તિની શોધમાં જ સદાય લાગ્યું રહે છે. તે માર્ગદર્શકને શોધી, તેણે કહેલે માર્ગે ચાલવા સદાય તે તત્પર હોય છે. તેમ આપણે પણ સદ્ગુરુ, તેનાં વચન અને તે વચનના આશય ઉપર પૂર્ણ પ્રેમ રાખી જેટલો પુરુષાર્થ સત્પુરુષની આજ્ઞાએ આ મનુષ્યભવ સફળ કરવા માટે થાય તેટલો કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.— પૂ. વગેરે ભાઈઓને આ પત્ર વંચાવશો અને મરણ માથે છે એમ જાણી સદ્ગુરુનાં આપેલાં સાધન—સ્મરણ ક્ષમાપનાદિ સત્સાધન—માં જેટલો વિશેષ કાળ જાય તેમ વર્તવા વિનંતી છેજી.

૪૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૪-૧૯૩૦
તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૮૬

“શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય;
તે કોઈ અન્યે લઈ ના શકાય.
એ ભોગવે એક સ્વ આત્મ પોતે;
એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.”

સર્વ સંકલ્પ-વિકલ્પ મૂકી જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભય અને ખેદ રહિત રહેવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છેજી. સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર, સ્મરણ વગેરે શુભ નિમિત્તો વડે કુસંગ, કુવિચાર,

કલ્પનાઓનો જય કરવા આપણે સર્વેએ સત્પુરુષાર્થ કર્યા વિના છુટકો નથી. “જબ જાગેંગે આતમા તબ લાગેંગે રંગ.” વૈરાગ્ય ઉપશમનું બળ વધારવાથી યોગ્યતા વધે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૨

તા. ૧૩-૭-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૩, રવિવાર, સં. ૧૯૮૬

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુ દેવને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો!

દુહા— “સદ્ગુરુની કરુણા થકી, ઊપજે આતમજ્ઞાન;
સંશય શોક ટળે બધા, થાય પરમ કલ્યાણ.
સત્ય, વિનય યુક્ત બોલજો, નવ જોશો પરદોષ,
સ્વદોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ.
ક્ષમા શૂર અર્હત્ પ્રભુ, ક્ષમા આદિ અવતાર,
ક્ષમા ધર્મ આરાધવા, ક્ષમા કરો સુખકાર.
સંત શિરોમણિ સદ્ગુરુ, કૃપાળુ દેવ દયાળ,
વંદું વળી વળી, આપને કરી અંજલિ નિજ રમાલ.”

૧. ભેગા હાથ (નમસ્કાર), ૨. (કપાળે).

“શ્રદ્ધા પરમ દુલ્લહા” એવું ભગવાનનું એક વચન છે તેને ગુજરાતીમાં બોલીએ તો એમ બોલાય કે “શ્રદ્ધા પરમ દુર્લભ છે.” મનુષ્યભવ પામીને મોટું કામ કરવા યોગ્ય હોય તો પહેલું કર્તવ્ય અને અગત્યનું કર્તવ્ય આ જ છે કે “શ્રદ્ધા” કરવી. એ શ્રદ્ધા શું? એમ પ્રશ્ન થવા યોગ્ય છે. તેના ઉત્તરમાં મહાપુરુષોએ તેને મળતાં શબ્દો કહ્યાં છે : ‘રુચિ, પ્રતીતિ, માન્યતા, ફરશના.’ ‘પણ તે રુચિ વગેરે શાની? તો કહે શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપની; મોક્ષની, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્ચારિત્રની એકતારૂપ મોક્ષમાર્ગની; શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને પામ્યા છે તેના વચનના આશયની.’ તે કેમ થાય? એવો પ્રશ્ન કરવા યોગ્ય છે. તેનો ઉત્તર સત્પુરુષોએ જણાવ્યો છે “કોઈ એક સત્પુરુષ શોધો, અને તેનાં ગમે તેવાં વચનમાં પણ શ્રદ્ધા રાખો.” (૧૪૩)

“ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિક ભાગ્ય,
તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.” (૧૦૭)

આમ વૈરાગ્ય, મુમુક્ષુતા આદિ વડે યોગ્યતા પ્રાપ્ત જેણે કરી છે તેને સત્પુરુષનું ઓળખાણ થવા સંભવ છે. તે બધાનું કારણ સત્સંગ, સત્સમાગમ, સત્પુરુષના વચનોનું બહુમાનપણું, તેનું મનન, વારંવાર સ્મરણ, ભાવના, એ બધાં પાત્રતા—યોગ્યતા મેળવવાના સાધનમાં હાલ આપણે પ્રવર્તવાનું છે. અને કારણ સારાં મેળવતા રહીશું તો કાર્ય પણ સારું જ થશે અને

કુસંગ, ખરાબ વિચાર, નકામી કલ્પનાઓ તથા નિરર્થક છાપાં કે વાતોની ચોપડીઓ એ બધાં અસત્સંગરૂપ બૂરાં કારણોમાં દિવસો કાઢીશું તો કાર્ય પણ સંસાર પરિભ્રમણનું જ થશે. અને ધૂટવાની ભાવના, સમતા ભાવે ઉદયમાં કર્મ ભોગવી ધર્મ આરાધવા અર્થે આ ભવ છે એમ નક્કી કરી સત્પુરુષનાં વચનમાં જ શ્રદ્ધા રાખી તેની જ વિશેષ ઇચ્છા, જિજ્ઞાસા, વિચારણા, અભ્યાસ રાખવાથી ક્રમે ક્રમે મિથ્યાત્વનું મુકાવાનું થતાં મોક્ષમાર્ગ ઉપર અવાય છે. આમ સત્પુરુષના વચનની સાચા અંતઃકરણે જેટલી માન્યતા, પ્રતીતિ, રુચિ થાય તેટલે અંશે વિપરીત એટલે ઊંધી સમજ ઓછી થતાં સત્પુરુષની માન્યતા એ જ પોતાની માન્યતા સર્વાંશે થાય ત્યારે પરમ દુર્લભ એવી શ્રદ્ધા પ્રગટ થાય અને તે શ્રદ્ધા તે મોક્ષમાર્ગને આપનાર સમ્યક્ત્વ કે સમકિતદૃષ્ટિ કહેવાય છે. પછી અનંત સંસાર પરિભ્રમણ ધૂટી પરિત્ત એટલે ગણતરીના થોડા ભવ કરીને કે તે જ ભવે મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય, આવું સમ્યક્ત્વ કે સમકિતનું માહત્ત્ય છે. તે માટે સત્પુરુષ અને તેની કૃપા તથા પોતાની તેવી યોગ્યતાની જરૂર છે. સમજણ એટલે યાદશક્તિ કે જ્ઞાન ઓછું હોય તો પણ સત્પુરુષ ઉપરની શ્રદ્ધા તેને મોક્ષમાર્ગ ઉપર ચાલવાનો પુરુષાર્થ પ્રેરે છે. તેનું એક શિવભૂતિ મુનિનું દૃષ્ટાંત છે.

એક આત્મસ્વરૂપ પામેલા ગુરુને શરણે જડભરત જેવો શિષ્ય આવ્યો અને મોક્ષની ઇચ્છાથી તેણે સંસાર છોડી મુનિપણાનો વેશ ધારણ કર્યો. મુનિના આચાર પાળતાં ^૧....નહિ તેથી ભણતાં ન આવડે, નવકાર મંત્રના પાંચ પદ પણ મોઢે ન થાય તેથી, ગુરુ દયાળુ હતા તેમણે ^૧....શાસ્ત્રના સારરૂપ એક ટૂંકો બોધરૂપ મંત્ર તેને આપ્યો કે ‘મારુષ, માતુષ.’ તે મોઢે કરાવ્યો અને તીર્થયાત્રા કરવા મોકલ્યો, પણ શિવભૂતિ મંત્ર ગોખતાં ગોખતાં ભૂલથી થોડા અક્ષર ભૂલી ગયા ને ‘માષ, તુષ’ એમ ચાર જ અક્ષર ગોખતા, પણ આ મંત્રથી મને મોક્ષ મળશે એવી પાકી શ્રદ્ધા તેને હતી તેથી રાતદિવસ તે જ મંત્રની આરાધનામાં કાળ ગાળતા. રાત્રે ઊંઘવું પડે તેટલો વખત બંધ, નહિ તો તે મંત્રનો જ જાપ મુખમાં ને મનમાં સદાય રાખતા. ભોજન અર્થે એક દિવસે વસ્તીમાં ગયા. ત્યાં તેમણે એક બાઈને દાળ અને છોડાં જુદાં કરતાં જોઈ કહ્યું, ‘બાઈ તું શું કરે છે?’ તો તેણે કહ્યું મહારાજ, માષ=દાળ અને તુષ=છોડાં જુદાં પાડું છું. એ સાંભળી મુનિને ગુરુ મંત્રમાં પણ એવું કાંઈ જુદું કરવાનું કહ્યું હશે એમ વિચાર આવવાથી તે આહાર લીધા વગર જંગલમાં જઈ વિચાર કરવા લાગ્યા, એટલે ગુરુ કૃપાથી તેને દેહ ને આત્મા ભિન્ન છે એવો વિચાર જાગ્યો અને તે શ્રેણી ચઢતાં, પ્રત્યક્ષ આત્માનું ભાન થવાથી કેવળજ્ઞાન થયું અને અંતે મોક્ષ પામ્યા. આ શ્રદ્ધા અને પુરુષાર્થનું ઉત્તમ દૃષ્ટાંત છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧. મૂળ પત્રમાં અત્રે અક્ષરો ત્રુટી ગયા છે.

[૩૭]

૪૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૭-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૦)), શુક્ર, સં. ૧૯૮૬

દોહરા— “નિત્ય નવીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન;
 સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, ત્યજી દેહ અભિમાન. ૧
 રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર;
 ગુરુપદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર. ૨
 અનન્ય ભક્તિ દૃઢ કરી, પામો બહુ સંતોષ;
 સત્ય વિનયયુક્ત બોલજો, નવ જો જો પરદોષ. ૩
 રાજા રાણા ચક્રવર્તી, હથિયનકે અસવાર;
 મરના સબકો એક દિન, અપની અપની વાર. ૪
 ઇષ્ટ ગુરુ, સત્સંગ ગુરુ, ઉપકારી ગુરુદેવ;
 પ્રણમું પ્રેમે સર્વને, ત્યજી સકલ અહમેવ.” ૫

અનાદિકાળથી જીવ અવળે માર્ગે ચાલ્યો છે અને તેથી જ યમનિયમાદિ અનંત સાધન કર્યા છતાં કંઈ કલ્યાણ થયું નહીં, કારણ કે પરિભ્રમણ હજી ચાલુ છે. પણ કોઈ પૂર્વના પુણ્યના ઉદયથી મનુષ્યભવ, ઉત્તમકુળ, આર્યક્ષેત્ર અને સત્સંગ-સમાગમનો યોગ મળી આવ્યો છે; તેથી સત્પુરુષ ઉપર પ્રીતિ, પ્રતીતિ, તેના વચનનું બહુમાનપણું, તેવી ભાવનાની વૃદ્ધિ અને મોક્ષમાર્ગને આપે એવું સમકિત, તે કમાણી આ ભવમાં અવશ્ય કરી લેવા યોગ્ય છે. કાલે શું થશે તેની આપણને ક્યાં ખબર છે? આ કાળનાં અલ્પ અને અનિયમિત આયુષ્યનો ભરોસો શો? માયાના સ્વરૂપમાં લોભાઈને પાણી વલોવવા જેવો પુરુષાર્થ જીવ કરી રહ્યો છે, તે ઉપરથી મન ઉઠાડી સત્પુરુષનાં વચન અને તેની આજ્ઞાનું બહુમાનપણું ધારણ કરી તે પ્રમાણે વર્તવાનો દૃઢ નિશ્ચય કર્યા વિના મોક્ષમાર્ગ મળવો દુર્લભ છે.

જીવને નીચે ઢાળે ઢળવાનું બહુ ગમે છે. અનાદિકાળથી બાહ્ય પ્રવૃત્તિમાં જ—પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં જ રસ લેતો આવ્યો છે તે પડી મૂકી, સત્પુરુષ ઇન્દ્રિયોનો જય કરીને મનને સદ્ગુરુને શરણે રાખવા કહે છે તે કરવું મુશ્કેલ પડે છે. બળદને જેમ ચીલો કાપવો આકરો પડે છે તેમ સ્વચ્છંદે જીવ પ્રવર્તી રહ્યો છે તેને સદ્ગુરુની આજ્ઞારૂપ નાથ અઘરી પડે છે, પણ તે વિના જીવ અનાથ અને અશરણ છે; અને તે અનાથપણું ટાળવા અનાથી મુનિ સરખા આત્મજ્ઞાન પામેલા સદ્ગુરુનું શરણું અને બોધ શ્રેણિક મહારાજા જેવાને પણ ગ્રહણ કરવાં પડ્યાં હતાં અને તેવા પુરુષના યોગે જ જીવને પોતાની ભૂલ સમજાય છે. એ અનાદિ ભૂલ ટાળવા માટે પરમકૃપાળુદેવે ક્ષમાપનાના પાઠની આજ્ઞા દરરોજ સ્મરણ કરવા યોગ્ય છે, તે ઉત્તમ સાધન આપ્યું છે, તેનો વિચારપૂર્વક રોજ પાઠ થાય તો જીવને પોતાના દોષો દેખી તે દોષો ટાળવાની ભાવના કરવાનું તે ઉત્તમ નિમિત્ત છે.

જેટલો કાળ સત્પુરુષનાં વચન સાંભળવામાં, વાંચવામાં, વિચારવામાં અને તેનું મનન, સ્મરણ કરવામાં જશે તેટલો કાળ લેખામાં ગણવા યોગ્ય છે. અસત્સંગ અને અસત્પ્રસંગોથી બને તેટલા બીતા રહેવું અને કર્મબંધના કારણો તજી ધર્મનાં સાધન—સ્મરણમંત્રનું તથા મુખપાઠે કરેલાનો વિચાર કે વચનામૃતનું વાંચન વગેરેમાં જેટલો વધારે વખત ગાળી શકાય તેવો પુરુષાર્થ કરવો યોગ્ય છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે તો આ જીવ ક્યા કાળને ભજે છે, તે વિચારવા જેવું છે. સહનશીલતા, ક્ષમા, ધીરજ, વૈરાગ્ય, ઉપશમ, ત્યાગ, બ્રહ્મચર્ય આદિ ભાવનામાં વૃત્તિ વિશેષ રુચિવાળી બને તેમ પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૮-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, શનિ, સં. ૧૯૮૬

“ક્ષમા એ જ મોક્ષનો ભવ્ય દરવાજો છે.”

સદ્ગુરુના શરણે પરમાત્માની ભક્તિમાં જેટલો કાળ જાય તેટલો ગાળવા યોગ્ય છે. જ્યારે વૃદ્ધાવસ્થા, રોગ, ફિક્કર, મરણ આવીને ઘેરો ઘાલશે ત્યારે ધર્મ કરવો મુશ્કેલ છે; માટે ભગવાને કહ્યું છે કે જ્યાં સુધી જુવાની છે, ઇંદ્રિયો હાનિ પામી નથી, રોગથી ઘેરાયો નથી, મરણની વેદના પહોંચી નથી; ત્યાં સુધી ધર્મ આરાધી લે. પછીથી નહીં બને. મનુષ્યભવમાં વિચાર કરી મોક્ષમાર્ગે ચાલી જન્મમરણથી છૂટવાનું બની શકે છે, તો તે પ્રમાદમાં વહી ન જાય, માટે નિરંતર સત્પુરુષે આપેલું સ્મરણ, મુખપાઠે કરવા કહેલ હોય તે ક્ષમાપનાનો પાઠ, વીસ દુહા, આત્મસિદ્ધિ વગેરેમાં બને તેટલો વધારે વખત ગાળવા યોગ્ય છે. ક્ષમા, ખમી ખૂંદવું, સહન કરવું, સમતા રાખવી એના જેવું બીજું તપ નથી. ઇચ્છા રોકવી. વૃત્તિઓ બહાર ભટકતી રોકી સ્મરણ વગેરેમાં રાખવી અને મરણ માથે છે તે ભૂલવું નહીં. કૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભય રહેતાં શીખવું. આપણી બુદ્ધિએ આ મહાત્મા કે આ જ્ઞાની એવી કલ્પના ન કરતાં મધ્યસ્થ રહી જે સાચા પુરુષ છે તેનું મને સ્મરણ હો એવી બુદ્ધિ રાખી બીજું બધું આળપંપાળ જાણી ભૂલી જવા જેવું છે.

ક્ષમા ધર્મ આદિ કહ્યો, ક્ષમાશૂર અરિહંત;

ક્ષમી ક્ષમાવું સર્વને, પ્રણમી ગુરુ ભગવંત.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮]

૪૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૯-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૨, ગુરુ, સં. ૧૯૮૬

ખમીઅ ખમાવિઅ મઈં ખમિઅ, સવ્વહ જીવનિકાય ।

સિદ્ધહ સાખ આલોયણહ, મુજ્જહિ વર્ઈર ન ભાવ ॥

સવ્વે જીવા કમ્મવસ્સ, ચડદહ રાજ ભમંત ।
 તે મે સવ્વ ખમાવિઆ, મુજ્ઝાવિ તેહ ખમંત ॥
 સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા સુખદ, શ્રવણ મનનને યોગ્ય ।
 અભ્યુદય સંપત્તિ સહિત, આપે આત્મ આરોગ્ય ॥
 વયગત વર્ષ વિચારીએ, વીતત લગી ન વાર ।
 વીતહી એસે શેષ વય, નહીં તનકો નિરધાર ॥

અત્રે પર્યુષણપર્વની રૂઢી રીતે આરાધના સદ્ગુરુકૃપાએ નિર્વિઘ્નપણે પૂર્ણ થઈ છેજી. અત્રે સર્વે આશ્રમવાસી મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોએ આપ સર્વેને સંવત્સરી ઉપર ખમી ખમાવી જયસદ્ગુરુવંદન જણાવ્યા છેજી. આવા લૌકિક વ્યવહારરૂપ મહાપર્વ કેટલાંય આવ્યાં અને ગયાં, પણ જીવ મોહનિદ્રામાંથી હજી જાગ્યો નહીં તેનું શું કારણ? અને કેવા પ્રકારે આ સ્વપ્નદશા નિવૃત્ત થાય? તેનો વિચાર મુમુક્ષુજીવ કરે છે. કારણ કે આ પ્રશ્નનો ઉકેલ આવ્યા વિના જીવની અનાદિની ભૂલ મટવી મુશ્કેલ છે. પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયોમાં લોલુપતા જીવને વર્તે છે, તેની પ્રિયતા ચિત્તમાં ઘર કરીને બેઠી છે. તે એવી જબરી છે કે કેટલોક કાળ અમુક ઇન્દ્રિયના વિષયોનો ત્યાગ કરવામાં આવે તોપણ તેની રુચિનો ત્યાગ થતો નથી. એ સંસાર વાસનાનું મૂળ શાથી છેદાય? વ્રતનિયમોથી પણ તે નિર્મૂળ થતી નથી; તો તેને માટે કોઈ બીજો જ ઉપાય હોવો જોઈએ. મોટા પુરુષોએ વારંવાર વિચારીને તેનાં કારણ શોધ્યાં છે અને તેના ઉપાય જાણી, આદરી તેથી મુક્ત થઈ મોક્ષે ગયા છે. આપણને પણ મુક્તિની ઇચ્છા હોય તો તે સિવાય બીજો માર્ગ નથી. મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, વિપરીત માન્યતા—એ જ સર્વ દુઃખનું કારણ સત્પુરુષોએ કહ્યું છે અને વિચારવાનને તે કારણો સિવાય બીજા કશાનો ભય હોતો નથી. લોકલજ્ઞ, પરિશ્રમ, નિંદા, કીર્તિ આદિને નહીં ગણતાં, માત્ર અજ્ઞાનનો નાશ કરવા મુમુક્ષુ જીવ કેડ બાંધી તૈયાર થાય છે; અને તે કેમ દૂર થાય તેનો વિચાર કરતાં તેને જણાશે કે જેને આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થઈ છે, સમ્યક્ત્વ જેને પ્રગટ થયું છે એવા સત્પુરુષના વચન વિના કોઈ કાળે મિથ્યાત્વ-અજ્ઞાનરૂપી અનાદિ ભૂલ મટવાની નથી.

“જીવની ઉત્પત્તિ અને રોગ, શોક, દુઃખ, મૃત્યુ,
 દેહનો સ્વભાવ જીવ પદમાં જણાય છે;
 એવો જે અનાદિ એકરૂપનો મિથ્યાત્વભાવ,
 જ્ઞાનીનાં વચન વડે દૂર થઈ જાય છે.” (૯૦૨)

સત્પુરુષનો બોધ એ દર્શનમોહનીય કર્મરૂપ વિપરીતપણું ટાળી સમ્યક્ શ્રદ્ધા પ્રગટાવે છે, અને સમ્યક્દર્શન કે સત્શ્રદ્ધા પ્રગટવાથી મોક્ષનો માર્ગ મોકળો થાય છે. તેને મોક્ષ વિશેષ દૂર નથી, પણ સ્વસ્વભાવરૂપ મોક્ષને તે જીવ પામે છે. આવી ઉત્તમ કમાણી આ મનુષ્યભવમાં પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. તેની તરફ દૃષ્ટિ નહીં રાખતાં જીવ સ્ત્રી, પુત્ર, કુટુંબ, ધન આદિમાં જ વૃત્તિ

રોકી રાખે છે. તેથી આ ભવમાં કરવા યોગ્ય કાર્ય રહી જશે અને મરણ તો આવીને ઊભું રહે છે; અથવા આયુષ્ય ક્ષણે ક્ષણે ઓછું થાય છે તે મરણ જ છે. તેનો વિચાર કરી સમજવા યોગ્ય આત્મસ્વરૂપ માટે વિશેષ કાળજી રાખવી ઘટે છે. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ કયા કાળને ભજે છે? મોક્ષની સરખામણીમાં મોટા ચક્રવર્તીનું સુખ પણ વિષ્ટાના કીડા જેટલું પણ નથી, તો આ જીવ સંસારમાં શું સુખ દેખી રહ્યો છે કે જેને લઈને અનેક પ્રકારના પ્રતિબંધ કરી પરિભ્રમણનાં કારણો એકઠાં કર્યા કરે છે? “હે જીવ! આ ક્લેશરૂપ સંસાર થકી, વિરામ પામ, વિરામ પામ; કાંઈક વિચાર, પ્રમાદ છોડી જાગૃત થા! જાગૃત થા!! નહીં તો રત્નચિંતામણિ જેવો આ મનુષ્યદેહ નિષ્ફળ જશે. હે જીવ! હવે તારે સત્પુરુષની આજ્ઞા નિશ્ચય ઉપાસવા યોગ્ય છે.” (૫૦૫) આમ પરમકૃપાળુદેવે પરમ ઉપકાર કરી જીવને જાગૃત કરવા પોકાર કર્યો છે. સત્પુરુષોએ પરમાર્થ કહેવામાં કંઈ બાકી રાખી નથી; પણ જીવે તેમની આજ્ઞા ઉઠાવવામાં, તે પ્રમાણે કરવામાં ખામી રાખી છે. મનુષ્યભવ, યુવાન અવસ્થા, પાંચ ઇન્દ્રિયોનું બળ, આરોગ્ય આદિ સામગ્રી છે ત્યાં સુધી ધર્મ આરાધી લેવા ભગવંતે કહ્યું છે. પછીથી વૃદ્ધાવસ્થા, વ્યાધિ, પીડા, ઇન્દ્રિયોની હાનિ, મરણ આદિ અશુભ ઉદયના પ્રસંગે ધર્મ કરવો હશે તોપણ નહીં બને. માટે જ્યાં સુધી જોગવાઈ છે ત્યાં સુધી ફરજ બજાવી લેવી યોગ્ય છે. આપણું ધાર્યું કંઈ થતું નથી અને બનનાર બન્યે જાય છે ત્યાં આત્મહિતાર્થે પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે, એમ ગણી સંસાર-ચિંતાઓ ઓછી કરી ધર્મનો લહાવો લઈ લેવા યોગ્ય છે. સત્સંગ, સત્પુરુષનો બોધ, તેનાં વચન-આજ્ઞા ઉપાસવાની ભાવના નિરંતર કર્તવ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯]

૪૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૧૦-૧૯૩૦

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૮૬

“વિષયોંકી આશા નહીં જિનકે , સામ્યભાવ ધન રખતે હૈં, નિજ પરકે હિતસાધનમૈં જો, નિશદિન તત્પર રહતે હૈં; સ્વાર્થત્યાગકી કઠિન તપસ્યા, બિના ખેદ જો કરતે હૈં, એસે જ્ઞાની સાધુ જગતકે , દુઃખ સમૂહકો હરતે હૈં । રહે સદા સત્સંગ ઉન્હીંકા, ધ્યાન ઉન્હીંકા નિત્ય રહે, ઉન્હીં જૈસી ચર્યામૈં યહ, ચિત્ત સદા અનુરક્ત રહે; નહીં સતાઉં કિસી જીવકો, ઝૂઠ કમી નહીં કહા કરું, પરધન વનિતા પર ન લુભાઉં, સંતોષામૃત પિયા કરું । અહંકારકા ભાવ ન રક્ષું , નહીં કિસી પર ક્રોધ કરું, દેખ દૂસરોંકી બઢતીકો, કમી ન ઈર્ષ્યા ભાવ ધરું; રહે ભાવના એસી મેરી, સરલ સત્ય વ્યવહાર કરું, બને જહાં તક ઇસ જીવનમૈં, ઔરોંકા ઉપકાર કરું ।”

આપે 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' ગ્રંથ વાંચવાની ઇચ્છા જણાવી, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે એ ગ્રંથ સર્વ શાસ્ત્રના સારરૂપ છે. તેનો નિયમિત અભ્યાસ શ્રદ્ધાપૂર્વક યથાશક્તિ થાય તો લાભનું કારણ છે તથા સત્પુરુષના વિયોગમાં પરમ અવલંબન તથા માર્ગદર્શકરૂપ છે. તેનાથી પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો પ્રત્યે રુચિ ઘટી પરમપદ પામવાની રુચિ જાગ્રત થાય તેવું ઉત્તમ નિમિત્ત છે, અને તે વાંચન મુમુક્ષુજને અવશ્ય કર્તવ્ય છે. તે સદ્બોધના શ્રવણ, મનન અને નિદિધ્યાસનથી મોક્ષમાર્ગ પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છેજી. ઉત્તમ તો એ છે કે સત્સમાગમમાં તેનું શ્રવણ, મનન કરવા યોગ્ય છે, પણ સત્પુરુષનો યોગ ન હોય તો પોતાના જેવી યોગ્યતાવાળા સત્સંગીઓનો આત્માર્થે સત્સંગ કરવા યોગ્ય છેજી. તેવો પણ જોગ ન હોય તો પોતાનાથી બને તેટલા ઉલ્લાસથી, ઉત્સાહથી પવિત્રતાપૂર્વક તે સત્પુરુષના બહુમાનપણા સહિત સંયમપૂર્વક યથાયોગ્ય સદ્વાંચન, મનન કર્તવ્ય છેજી. સામાન્ય જાતનાં ઇલાખાં, પુસ્તકો વાંચવાની હાલની ઢબ પ્રમાણે સૂતાં સૂતાં કે મુસાફરીમાં વખત ગાળવા ખાતર અવ્યવસ્થિતપણે કે નિરાદરપણે તે વાંચવા યોગ્ય નથી; પણ જેમ સદ્ગુરુ પાસે જઈએ ત્યારે વંદન સ્તુતિ વગેરે કરીએ છીએ તેમ જ્યારે અવકાશ હોય ત્યારે તે પુસ્તક વાંચતાં પહેલાં નમસ્કાર કરવા અને વિચારવું કે હે ભગવાન! આ કળિકાળમાં આ મનુષ્યભવને લુંટી લેનાર અનેક સાધનો છે તેમાંથી મુક્ત થઈ, જાણે બે ઘડી મરી જ ગયો હતો એમ વિચારી, બે ઘડી આ આત્માના કલ્યાણને અર્થે આપનાં વચનોનું શ્રવણ કરવાનો, વાંચન-મનન કરવાનો મને જે અવકાશ મળ્યો છે તે મારું મહાભાગ્ય માનું છું અને બધા વિચારો તજી, આપનો જણાવેલો બોધ જ મને શ્રેયસ્કારી છે એમ વિચારી, આપના પ્રત્યક્ષ સમાગમતુલ્ય, આપના પ્રત્યક્ષ વચનનાં શ્રવણ-મનનનો આનંદ મને પ્રાપ્ત થાઓ અને મારા દોષ દૂર થઈ મોક્ષનું કારણ જે સમ્યક્દર્શન તેનું નિમિત્ત આપનો બોધ નીવડો, એવી ભાવના વડે દરરોજ નાહીને કે જ્યારે બે ઘડી અવકાશ મળે અને બીજા વિચાર દૂર કરી એકાંતમાં બેસવાનો વખત મળે ત્યારે શ્રદ્ધાપૂર્વક 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' ગ્રંથ વાંચવાથી ઘણા લાભનું કારણ છે. પણ કોઈ પણ પ્રકારના આ લોકના સુખની અલ્પ પણ ઇચ્છા એમાં રાખવી ઘટતી નથી. મોક્ષ સિવાય બધી ઇચ્છાઓ તજી, માત્ર મોક્ષ માટે જે જે ઉપાય તેમાં દર્શાવ્યા છે તેને સમજવાની અને તે પ્રમાણે યથાશક્તિ વર્તવાની ભાવના રાખી ન્યાયનીતિપૂર્વક વર્તી નિરભિમાની અને વિનયી બનવાની જરૂર છે, કારણ કે ધર્મનું મૂળ વિનય છે. જ્યાં ડોળ, દેખાવ અને અભિમાન હોય ત્યાં ધર્મનાં વચન હૃદયમાં ઊતરવાને બદલે જીભ સુધી જ જઈને અટકી જાય છે, વાંચીને કોઈને કહેવામાં, ડાહ્યો ગણવામાં આનંદ માની લે છે; પણ તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે આચરણ નથી થતું ત્યાં સુધી આત્માનું કલ્યાણ થતું નથી. આટલી સૂચના લક્ષમાં રાખી કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કરશો તો અમૃત કરતાં પણ વિશેષ હિતકારી એ વચનોનો સંગ્રહ છે, તે જીવને આત્મા ઓળખવા માટે યોગ્યતા અર્પી સદ્ગુરુનો યોગ થતાં આત્મહિત થાય તેવી દશા પ્રાપ્ત કરાવવા સમર્થ છેજી. 'પુસ્તક'માં વિષયો ગહન છે તેમાંથી સમજાય તેટલું વાંચજો. મોટા પંડિતોને પણ સમજવું મુશ્કેલ થાય તેવી વાતો પણ છે, તે હાલ ન સમજાય તે પડી મૂકવી. 'આત્મસિદ્ધિ' નો વિચાર

કરશો, વીશ દોહરા વગેરેથી ભક્તિભજનમાં રહેશો. સહનશીલતા, સંતોષ ધારણ કરશો. જિજ્ઞાસાની તથા વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ કરી પ્રમાદ તજવા યોગ્ય છેજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦]

૪૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૧-૧૯૩૦

તત્ ॐ સત્ કાર્તિક સુદ ૧૧, રવિ, સં. ૧૯૮૭

“વયગત વર્ષ વિચારીએ, વીતત લગી ન વાર;
વીત હી એસે શેષ વય, નહીં તનકો નિરધાર.
કહાં જાયે કહાં ઊપને, કહાં લડાયે લાડ;
ક્યા જાણું કિસ ખાડમેં, જાય પરંગે હાડ!
રાજા રાણા ચક્રવર્તી, હથિયનકે અસવાર;
મરના સબકો એક દિન, અપની અપની વાર.
સેવાથી સદ્ગુરુકૃપા, સદ્ગુરુકૃપાથી જ્ઞાન;
જ્ઞાન-હિમાલય સબ ગણે, શેષે સ્વરૂપ નિર્વાણ.”

આપે પુસ્તકમાંથી વાંચવા સંબંધી પુછાવ્યું, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે થોડું વંચાય તેની હરકત નહીં, પણ વારંવાર વાંચી તેમાં કહેલો અર્થ વિચારવામાં વિશેષ કાળ જાય તેમ કર્તવ્ય છે. જો અવકાશ હોય તો યથાશક્તિ તેમાંથી નિયમિત રીતે વંચાય તો હિતકારી છેજી. “અમૃતની નાળિયેરી” જેવાં સત્પુરુષનાં વચનોમાં જેટલો કાળ જશે તેટલો લાભકારક છે. અપૂર્વ અવસર, છ પદનો પત્ર, વીસ દુહા ભક્તિના, ક્ષમાપનાનો પાઠ વગેરે જે મુખપાઠે કર્યું હોય તે રોજ બોલાય, વિચારાય તો સારું. જેમ જેમ સત્સંગ-સમાગમનો પ્રસંગ વિશેષ થાય, ઉપશમ-વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થાય તેમ તેમ જ્ઞાનને આવરણ કરનાર કર્મ ઘટવાથી સમજણ વિશેષ પડતી જાય. હાલ જેટલું સમજાય તેટલું સમજી, ન સમજાય તે આગળ ઉપર સત્સમાગમે સમજવાની ભાવના રાખવી કર્તવ્ય છેજી. પ્રથમ કાર્ય મનુષ્યભવમાં કરવા યોગ્ય એ છે કે ‘સત્’ વસ્તુની જિજ્ઞાસાની વૃદ્ધિ કરવી અને તે પ્રાપ્ત કરાવે તેવા સત્પુરુષને શોધી તેનાં વચનમાં વિશ્વાસ રાખવો યોગ્ય છે. ભગવાને શ્રદ્ધાને પરમ દુર્લભ કહી છે. જેને એ શ્રદ્ધા આવી તેને પછી મોક્ષ દૂર નથી, પણ તે પ્રાપ્ત થવા માટે સત્પુરુષના બોધની જરૂર છે અને જીવને તે બોધ ગ્રહણ કરી તેને વિચારી પ્રતીત કરવા જેટલી યોગ્યતાની પણ જરૂર છે. તેથી હાલ યોગ્યતા વધે તેવા પુરુષાર્થમાં રહેવું ઘટે છે. (૧) સર્વ પ્રાણી પ્રત્યે નિર્વૈરબુદ્ધિ તે મૈત્રીભાવના, (૨) જેનામાં સદ્ગુણ હોય તે દેખીને પ્રમોદ-ઉલ્લાસ થવો તે પ્રમોદભાવના, (૩) દુઃખી પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયાભાવ તે કરુણાભાવના અને (૪) અનિષ્ટ વર્તનવાળા પ્રત્યે પણ દ્વેષભાવ ન રાખતાં મધ્યસ્થ રહેવું તે મધ્યસ્થ કે ઉદાસીન ભાવના છે. તેને ઉપેક્ષાભાવના પણ કહે છે. આ ચાર ભાવનાઓ રોજ ભાવવાથી યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે, એમ પરમકૃપાળુદેવે જણાવેલું છેજી.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૧-૧-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૮, રવિ, સં. ૧૯૮૭

વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!

આ મનુષ્યદેહમાં જીવને સજીવન મૂર્તિ કેવલ જ્ઞાનાવતાર એવા સદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ થવી એ મહત્પુણ્યનો ઉદય માનીએ છીએ. આ સર્વ જગતના પદાર્થો તથા સર્વ આત્મકલ્યાણના સાધનો ગૌણ કરી એક પરમ વીતરાગ મુદ્રા-સદ્ગુરુની આજ્ઞાએ જેનું આયુષ્ય પૂર્ણ થાય છે તે જીવ મહાભાગ્યવંત માનીએ છીએ. આ જીવને અનાદિકાળથી માયા રહી જાય છે. તો તે એવી રહી જાય છે કે સજીવન મૂર્તિ મળ્યા છતાં શ્રદ્ધા પ્રતીતિ કે રુચિ જેને જ્ઞાનીપુરુષોએ ‘ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ’ કહ્યું છે એવી શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ કે રુચિ એટલે ક્ષાયક સમકિતની પ્રાપ્તિ થાય એવી શ્રદ્ધા પ્રતીતિ કેમ થાય? તેનો શો ઉપાય? તે વિચારણામાં જેનો કાળ જતો હોય એવો કોઈ જીવ હશે? કારણ કે માયાનું મહા પ્રબળપાણું છે. આ જીવની અનાદિની મોહાસક્તિવાળી દૃષ્ટિ છે. તેને લઈને લૌકિકભાવ જીવમાં રહ્યો હોવાથી જે વિચારણા કરવી જોઈએ તે વિચારણા થઈ શકતી નથી અને જ્યાં અપૂર્વભાવ લાવવો જોઈએ ત્યાં એવો અપૂર્વભાવ પણ લાવતો નથી. એવો અપૂર્વભાવ શાથી આવે? તે અમારે તમારે વિચારવા યોગ્ય છે. અત્રે એક અપૂર્વ બનાવ બન્યો તે નીચે મુજબ છે^૧ :-

સંસાર વ્યવહારમાં રહ્યા છતા ધર્મ આરાધી શકાય છે. ધર્મ જ સારભુત છે. બીજું બધું નાશવંત છે, માટે ધન આદિ માટે જેટલી કાળજી-મમતા પ્રેમ રહે છે તે ઘટાડી મરણ વખતે આત્મા એકલો છે અને કરેલાં કર્મ એકલો જ ભોગવે છે; તે વિચારી ધર્મ ઉપર પ્રેમ, રુચિ, કાળજી કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૨-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૨, ગુરુ, સં. ૧૯૮૭

“પર ચાહ દાહ દહી સદા, કબહુ ન સામ્ય સુધા ચખ્યો,
અનુભવ અપૂરવ સ્વાદુ બિન, નિત વિષય રસ ચારો ભખ્યો.

અબ વસો મમ ઉરમે સદા, પ્રભુ તુમ ચરણ સેવક રહું,
વર ભક્તિ દૃઢ હોહુ મેરે, અન્ય વિભવ નહિ ચહું.

શ્રીમદ્ વીર જિનેશ પદ વંદું વારંવાર,
વિઘ્ન હરણ મંગળ કરણ અશરણ શરણ ઉદાર.”

૧. શ્રી રવજીભાઈ કોઠારીના સમાધિમરણનો પ્રસંગ-જે ઉપદેશામૃતમાં પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના જીવનચરિત્ર, પૃષ્ઠ- [૭૧], [૭૨] પર છપાયેલ છે.

“કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી. અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ ક્લેશનું, મોહનું, અને માઠી ગતિનું કારણ છે. સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું કારણ છે. તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્ ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” (૪૬૦)

પૂ.ભાઈ તમારે ત્યાં રહે છે, તેમણે ચોથા વ્રત-બ્રહ્મચર્યની માગણી કરી છે. તેમને જણાવશો કે વ્રત લેવું અઘરું નથી, પણ પાળવું અઘરું છે અને સત્પુરુષની સાક્ષીએ વ્રત લઈ ભંગ કરે તો તેની અધોગતિ થાય છે. દેખાદેખી કે કહેવરાવવા માટે વ્રત લોકોમાં લેવાય છે. તે જુદું અને તેનું ફળ પણ તેવું જ હોય છે, પણ સત્પુરુષના આગળ તો આશા, વાસના, લાલચ કે મનની મલિનતા મૂકવાનાં છે. ત્યાં જો માયા કપટ સેવાય કે સંસારિક સુખની લાલસા રાખી, વ્રત લેવાય નહિ. માત્ર મોક્ષની જ ઇચ્છાએ જન્મ મરણનાં અનાદિનાં દુઃખ ખોવાને સત્પુરુષ પાસે વ્રત લેવાય છે. કેટલોક કાળ તો આ આયુષ્યમાંથી વહી ગયો અને મરણ ક્યારે ઉપાડી જશે, તે કોને ખબર છે? માટે જેટલું આયુષ્ય બાકી હોય તેટલાનો સદુપયોગ કરવો સર્વ વિચારવાન જીવનું કર્તવ્ય છે. મહા પરાક્રમી ભગવંત ગૌતમસ્વામી જેવાને પણ સર્વજ્ઞ પ્રભુ મહાવીરે ‘એક સમય માત્રનો પણ પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી’ એમ બોધ કર્યો છે. તો આ જીવ પ્રમાદમાં ડૂબી રહ્યો છે, તેનું શું થશે? તેનો પણ વિચાર આવતો નથી, એ કેટલું આશ્ચર્ય છે. બળતાં ઘરમાંથી જેમ જેટલું બચે તેટલું બચાવવા સૌ પુરુષાર્થ કરે છે. તેમ આ આખો લોક ત્રિવિધ તાપથી બળી રહ્યો છે અને ક્ષણે ક્ષણે આયુષ્ય જાય છે તેથી આ આયુષ્યની દોરી પણ બળી રહી છે. ત્યાં સુખ શાંતિ માની બેસે તે મૂર્ખ જ ગણાય. ધર્મ જ સાર વસ્તુ છે. સત્પુરુષની દૃષ્ટિએ જેટલો ધર્મ આરાધાશે તેટલો માલ બળતામાંથી બચાવ્યો ગણાય. માટે વ્રત નિયમ પોતાનાથી બનતાં કર્તવ્ય છે, પણ તે લેતા પહેલાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વિચાર કરી નિર્ણય કરવો ઘટે. આટલી મુદત સુધી તો મારાથી વ્રત પાળી શકાશે જ, તો તેટલી મુદતનું જ વ્રત લેવું. તે પૂ.ને જણાવશો કે બ્રહ્મચર્ય પાળવાની ભાવના રાખી પાળે અને અત્રે આવે ત્યારે પચખાણ લેવાનું રાખે. મોત આવે તો ભલે, પણ વ્રતનો ભંગ નહિ થવા દઈ એવો દૃઢ વિચાર રાખી વ્રતમાં પ્રવર્તવું ઘટે છેજી. આમ જે મનમાં સંકલ્પ કરી સદ્વર્તનમાં વર્તે છે તે ભાવ-પચખાણ છે. અને કદી પચખાણ લીધા પહેલાં મૃત્યુ થાય તોપણ તેની વ્રત લીધેલાના જેવી શુભગતિ થાય છે. જ્ઞાનીના શરણમાં જેની બુદ્ધિ છે, તેને કોઈ પણ પ્રકારે ભય કે ખેદ કર્તવ્ય નથી.

“પ્રભુપદ દૃઢ મન રાખીને, કરવો સૌ વ્યવહાર;
વિરતિ વિવેક વધારીને, તરવો આ સંસાર.”

“દુનિયા મરનેસે ડરે, મેરે મન આનંદ,
કબ મરશું, કબ ભેટશું, પૂરણ પરમાનંદ.”

“શ્રીગુરુ ચરણ જહાં ધરે, જગમાં તીરથ એહ,
તે રજ મમ મસ્તક ચઢો, બાલક માગે એહ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૫૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૨-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૧૧, શનિ, સં. ૧૯૮૭

“શિષ્ય દૃષ્ટિ સબ જગતશું, જબ લગ વેદી નાંહિ,
જગગુરુ પદકી યોગ્યતા, તબ લગ પ્રગટે નાંહિ.”

૫. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શરીર પ્રકૃતિ હજી ઠીક થઈ નથી. ગઈ કાલે પણ તાવ હતો. માથાનો દુઃખાવો કંઈક નરમ જણાય છે, પણ હજી વેદના થોડી ઘણી ચાલુ રહે છે.

.....વિહાર સંબંધી કંઈ ચોક્કસ નિર્ણય થયો નથી. જ્યાં ક્ષેત્ર ફરસના હશે ત્યાં બનશે. હવાફેરની જરૂર છે એમ ૫. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના વિચારમાં પણ છે. આપ હવે એ સંબંધી વિકલ્પ ન કરશો. જેમ વાત હતી તેમ તમને જણાવી છે. કંઈ બાજુ વિહારનું થાય તે કંઈ કહી શકાય નહિ અને અમે તે વિષે પૂછી શકતા પણ નથી. હજી ૫. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શરીર પ્રકૃતિ એકંદરે મુસાફરીની તકલીફ વેઠી શકે તેવી થઈ નથી. ત્યાં સુધી બધું અચોક્કસ છે. તે સહજ જાણવા લખ્યું છેજી.

મનુષ્યભવ એ અપૂર્વ એવું સમ્યક્ત્વ પામવામાં પ્રથમ કારણ છે. એમ જ્ઞાનીપુરુષોએ કહ્યું છે. વળી ‘અપ્પા કત્તા વિકત્તા ય, દુહાણ ય સુહાણ ય’ એટલે સુખનો ને દુઃખનો કર્તા પોતાનો જ આત્મા છે. એમ પણ શાસ્ત્ર વચન છે. તે ૫. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસેથી વારંવાર આપણે સાંભળીએ છીએ. તે લક્ષમાં રાખી પુરુષાર્થ જાગ્રત કરવો યોગ્ય છેજી. ‘કંઈક આપકા બળ અને કંઈક દેવકા બળ’ હોય તો કામ થાય છે એમ કહેવાય છે. તો સત્પુરુષનું શરણું જેને પ્રાપ્ત થયું છે, તે તો તે મહાપુરુષે એક વચન આપ્યું હોય તો તેટલા વચનને આધારે તે મોક્ષ મેળવવા કેડ બાંધીને તૈયાર થઈ જાય છે. તમે જ ભગવાન ને તમે જ બધું કરશો, મારાથી કંઈ નહિ બને, તમે હવે જવાબદાર છો, મારું કંઈ જોર ચાલતું નથી. એવાં નિર્માલ્ય, પુરુષાર્થને હણે તેવાં વચનોનો આશ્રય સાચા પુરુષના અનુયાયીને ઘટતો નથી, પણ તે પુરુષે અનંત દયા કરી જે માર્ગ બતાવ્યો છે તે માર્ગને દીપાવવા અને પોતાનું આત્મહિત કરવા અપૂર્વ વીર્ય પ્રગટાવવાનો પુરુષાર્થ વીર પ્રભુનાં બાળક તો કરે. “વીરજીને ચરણે લાગું, વીરપણું તે માગું રે,” એમ શ્રી આનંદઘનજીએ માગ્યું છે. તેમ સર્વ મુમુક્ષુ તે પરમ પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવવામાં પરમ કલ્યાણ માને છે અને યથાશક્તિ તે આજ્ઞા આરાધે છે. પણ તે જ બધું કરશે, મારાથી શું બનવાનું છે, એમ માની પુરુષાર્થ ગોપવતા નથીજી. પોતાથી બનતો પુરુષાર્થ જીવ ન કરે તેટલો પ્રમાદ છે અને વૃત્તિ છેતરે છે. તે એક રીતે આત્મઘાત જ છે. માટે જાગ્રત રહેવું. જેમને

સત્પુરુષ નથી મળ્યા તેવા માર્ગાનુસારી જીવો પણ તે પુરુષાર્થના બળે કેટલી બધી યોગ્યતા પામ્યા છે. નરસિંહ મહેતા આદિ ભક્તજનોએ સંસારના સર્વ પ્રતિબંધને વિસારી રાતદિવસ પ્રભુની જ ધુન લગાવી તે જ અર્થે જીવન ગાલ્યું છે. દારૂને દેવતા મળતાં જેમ સળગી ઊઠે તેવી દશા પ્રાપ્ત તેમણે કરી છે. તેમ જ્યાં સાચી અગ્નિ હોય ત્યાં પણ તેને અનુકૂળ ગોઠવણ થાય તો ચૂલો લાગે અને રસોઈ થાય, પણ પુરુષાર્થ ન કરે તો બુઝાઈ પણ જાય કે ધુમાડાથી મૂંઝાઈ જાય તો પણ કામ ન થાય. આ તો માત્ર દૃષ્ટાંત છે, પણ સત્પુરુષનાં વચનો પુરુષાર્થપ્રેરક જ હોય છે. તેને ઝીલી લઈ આપણા આત્માનું વીર્ય ઉઘાડું કરવું. બાળકને મા બાપ કંઈ કેડે લઈને આખી જિંદગી ન ફેરે. ચાલતાં ન આવડે ત્યાં સુધી ગમે તેમ ફેરવે, પણ ચાલવાનું તો બાળકને જાતે જ શીખવું પડે છે. પડે-આખડે તો તેને ઊભો કરે, પણ કોઈના ચાલવાથી તેને ચાલતાં આવડતું નથી. ચાલતાં આવડે એટલું તો એણે કર્યું જ છૂટકો છે. આપણી જવાબદારી આપણે બીજા ઉપર નાખીએ તે માત્ર કહેવા પુરતી જ છે, પણ મોક્ષમાર્ગદર્શક પુરુષ પ્રત્યે લક્ષ રાખી તેનો બતાવેલો માર્ગ સાચો જાણી જેટલાં ડગલાં ભરાશે તેટલો જ મોક્ષ નજીક આવશે. જ્ઞાન વિના ક્રિયા આંધળી છે અને ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન પાંગળું છે, પણ ‘આંધળાની ખાંધે પાંગળો ચઢે’, તો બંને આ સંસાર દાવાનળમાંથી બળતા બચી શાંતિ પામે. માટે જ્ઞાનીપુરુષની મદદ, કૃપા તો અનંતી છે, પણ તેની પ્રાપ્તિ આપણી યોગ્યતા પ્રમાણે થશે એમ ગણી યોગ્યતા આણવા નિરંતર સાધન બતાવ્યું હોય તે કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧]

૫૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૩-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૮, બુધ, સં. ૧૯૮૭

“સદ્ગુરુની કરુણા થકી, ઊપજે આતમ જ્ઞાન;
સંશય શોક ટળે બધા, થાય પરમ કલ્યાણ.”

“નાણો નેહ તોડો કહ્યો, અનરથ કેરો મૂલ;
ધન્ય જ્ઞાનીજન જગતમેં, ધનકો જાણે ધૂળ.”

“જે સદ્ગુરુ ચરણ અનુરાગી, તે કહીયે મહદ્ બડભાગી;
જે સદ્ગુરુ સ્વરૂપના રાગી, તે કહીયે ખરા વૈરાગી.”

“સેવાબુદ્ધિએ સેવના, કરો સદા શુદ્ધ ભાવ;
સત્સેવા સંસારમાં, છે તરવાને નાવ.”

જેમ બને તેમ બીજે ભટકતા મનને શુદ્ધ આત્મ-સ્મરણમાં, વાંચનમાં, વિચારમાં રોકવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છેજી. જ્યાં જ્યાં જીવે પ્રતિબંધ કર્યો છે ત્યાં ત્યાં ચિત્તનું વારંવાર જવું થાય છે. તેથી મહાપુરુષો વારંવાર પરમાત્મસ્વરૂપ પ્રત્યે પ્રેમ વધારી બીજા પ્રતિબંધો તોડી નાખવાનો પુરુષાર્થ કર્યા કરે છે. જરૂરના પ્રસંગે બીજે ચિત્ત દેવું પડે તે તો છૂટકો નહીં, માટે તેમ કરવું

પડે; પણ અનર્થદંડ તરીકે જરૂર વગર જીવ નકામો ખોટી થાય છે તેથી બચવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.
ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૫૨

અંધેરી, તા. ૨૫-૫-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૮૭

“પ્રભુ પદ દૃઢ મન રાખીને, કરવો સૌ વ્યવહાર,
વિરતિ વિવેક વધારીને, તરવો આ સંસાર.”

પુસ્તકજી સંબંધી પુછાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે, મુમુક્ષુભાઈઓમાં પરસ્પર એક બીજાની અનુકૂળતા સચવાતી હોય અને બન્નેની રાજીખુશી હોય તો તેમાં કોઈ પ્રકારનો પ્રતિબંધ નથીજી. કોઈનું મન ન દુભાય, સરળ ભાવે કામ થાય તે હિતકારી છેજી. માત્ર પુસ્તકની અશાતના કરે તેવાના હાથમાં ન જાય કે દુરુપયોગ કરે તેવાને પુસ્તક આપતાં વિચાર કરવો ઘટે. બાકી કોઈ પણ વાંચીને સત્પુરુષનાં વચન વિચારે, બહુમાનપણું કરે, ભક્તિ કરે અને આત્મહિત સાધે તો બન્નેને હિતકારી છેજી.

[૪૨]

૫૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૬-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્

પ્ર.અષાઢ સુદ ૬, રવિ, સં. ૧૯૮૭

અનન્ય શરણના આપનાર અધમઉદ્ધારણ, પતિતપાવન એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

દુહા- “પ્રભુદર્શન પામ્યો છતાં, ભ્રાંત-મતિ મોહાંધ;
ચિંતવતો ચંચળ નયન, નારી અંગોપાંગ.
મૃગ-નયના નિહાળતાં, લાગ્યો લવ ઉર રાગ;
શાસ્ત્રસમુદ્રે મગ્ન મન, તોય તજે નહિ ડાઘ.
‘ભોગ રોગનું બીજ’, ના જાણ્યું કરતાં મોજ;
ધનનું ધ્યાન ધરું સદા, મરણ ન સમરું રોજ.
સ્ત્રી-ચિંતન ફળ નરક છે, ચિત્ત ન ચેતે તોય;
અધમ કૃત્ય કરતાં નહીં, પાછું વાળી જોય.
પરનિંદા-વિષ્ટા વડે, ખરડાયું મુખ પૂર્ણ;
પરનારી નૌરખી નયન, અંજાયાં વિષ ચૂર્ણ.
પરનું બૂરું ચિંતવ્યે, મન મુજ થયું મલિન;
શીય વલે મારી થશે? દીનબંધુ, હું દીન.” (સ્વદોષદર્શન)

તીર્થશિરોમણિ કલ્પવૃક્ષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક પામર ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન પ્રાપ્ત થાય.

તમારો પત્ર આજે આવ્યો. તે ભાવદયાસાગર નિષ્કારણકરુણાસિંધુ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ વાંચી આ પત્ર લખવા સૂચના કરી છેજી. તેઓશ્રીજીએ એ પત્ર વાંચી મારી ધૂળ કાઢી નાખી અને ઠપકો દીધો કે એ ધર્મનો ઢોંગ કરનાર દુષ્ટ આજથી અત્રે પત્ર ન લખે તે જણાવ. “પવિત્ર પુરુષોની કૃપાદૃષ્ટિ એ જ સમ્યક્દર્શન છે” (૨૧-૧૧૦) એમ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે. એ કૃપાદૃષ્ટિને પાત્ર થવા જીવે કેમ વર્તવું ઘટે? અનીતિને માર્ગે ચાલનાર કદી પવિત્ર પુરુષોની કૃપાદૃષ્ટિ નહીં પામે! સાત વ્યસન-જુગાર, માંસ, દારૂ, ચોરી, વેશ્યાનો સંગ, પરસ્ત્રીગમન, શિકાર મહાપાપમાં દોરનાર છે. તેમાં જ જેની વૃત્તિ રહેતી હોય તો તે ધર્મ શું આરાધી શકશે? પરદારાગમન કરનાર નરકે જાય છે અને અસહ્ય દુઃખ ત્યાં ભોગવે છે. અલ્પકાળના કલ્પિત સુખમાં ફસાઈ જીવ મહા અનર્થ કરી નાખે છે, પછી પસ્તાવો થાય છે, રોગ થાય છે, નિર્ધન થાય છે અને એ અસ્થિર ચિત્તવાળા જીવો જે માનસિક દુઃખ ભોગવે છે તે તો અસહ્ય હોય છે. તેની ધર્મક્રિયામાં ધૂળ પડે છે, અપકીર્તિ થાય છે. માયા, કપટ, જૂઠ, હિંસા એ બધાં પાપ તેની પૂઠ પકડે છે અને અનંતકાળ સુધી જન્મ જરા મરણનાં દુઃખો ભોગવતો જીવ ઘાંચીના બળદની પેઠે પરાધીનપણે પરિભ્રમણ કર્યા કરે છે. આ લોકમાં એવા લોકો ઘણું કરીને કમોતે મરે છે અને પરલોકમાં પીડાના પ્રહાર સહ્યા કરે છે. હે ભગવાન! દુશ્મનને પણ એવા પાપનો રસ્તો ન મળો એમ સારા પુરુષો તો ઇચ્છે છે.

સંદેશરના એક પૂ. નાથાભાઈ કાશીભાઈ કરીને મુમુક્ષુ હતા. તેમને બે-ચાર દિવસ ઉપર કોઈ દુશ્મને આશ્રમ અને સંદેશરની વચમાં માર મારી મારી નાખ્યા. આમ અચાનક મૃત્યુ ક્યારે આપણને ઉપાડી જશે, તે કહેવાય નહીં. કરોડો રૂપિયા ખર્ચતાં પણ મનુષ્યભવ ન મળે. તે આમ જોતજોતામાં ચાલ્યો જાય છે અને ધર્મનાં કરવાનાં કાર્યમાં વિઘ્ન આવી પડે છે; પણ અભાગિયો જીવ વિચારતો નથી કે જ્યાં સુધી શરીર સારું છે, યુવાવસ્થા છે, ઇંદ્રિયો હાનિ પામી નથી ત્યાં સુધી ધર્મ આરાધી લેવાશે. પછી વૃદ્ધાવસ્થામાં અનેક રોગ, અશક્તિ, પરાધીનતાને વશ પડશે ત્યારે શું બનવાનું છે? કે મરણ પામી કાગડા કૂતરાના કે નરકના હલકા અવતારમાં જીવ શું કરી શકવાનો છે? માથે મરણ છે, જોતાં ઝેર છે, પગ મૂકતાં પાપ છે એમ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કરવાની પરમકૃપાળુદેવની સ્મૃતિ ભૂલી જવા યોગ્ય નથી. જે જીવ પાપથી ડરતો નથી, જન્મજરામરણથી ત્રાસ પામતો નથી, તે જે જે ક્રિયા ધર્મને નામે કરે છે તે બધા ઢોંગ જ છે. સત્પુરુષ પાસે કોઈ ધર્મ પામવાની માગણી કરે અથવા તેની પાસે રહી પગમાં પડીને સેવા કરતો હોય અને તે જો સત્પુરુષે આજ્ઞા કરી હોય તેથી ઊલટું ચાલતો હોય તો તે જીવ મહાપુરુષના વચનરૂપ જીભ ઉપર પગ દઈ ચાલ્યો જાય છે એમ કહીએ તો ખોટું નથી. ‘આજ્ઞા એ ધર્મ અને આજ્ઞા એ તપ છે.’ તેનું ઉલ્લંઘન કરે અને ગમે

તેટલા મોઢે કાલાવાલા કરે તે શા કામના? એવું વર્તનનું કાયરપણું પ્રગટ કરનારને પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે કે—

“મરો બૂડીને નરો બાયલા ઢાંકણીમાં નાખીને નીર!
આર્યકીર્તિને ઝાંખપ દીધી, એનો બટ્ટો તમને શિર.”

આવાં કઠણ વચનો મહાપુરુષો પથ્થર જેવા કઠણ હૈયાના જીવોને સન્માર્ગ ઉપર લાવવા કહે છે, તેથી ખોટું નહીં લગાડતાં પોતાનાં પાપનો પશ્ચાતાપ કરી ભૂલ્યા ત્યાંથી ફરી ગણો, જાગ્યા ત્યાંથી સવાર. “અઘટિત કૃત્યો થયાં હોય તો શરમાઈને મન, વચન, કાયાના યોગથી તે ન કરવાની પ્રતિજ્ઞા લે.” (પુષ્પમાળા-૬) થયું તે ન થયું થનાર નથી.

પણ જેટલો કાળ આયુષ્યનો બાકી છે તે સદ્વર્તન અને સત્પુરુષની આજ્ઞાએ જો જાય તો તે મહાભાગ્યની નિશાની ગણાય. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો વારંવાર વિચારવા નીચે લખું છું.

“ઠું ખેદ નહીં કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીને માર્ગે ચાલતાં મોક્ષપાટણ સુલભ જ છે. વિષયકષયાદિ વિશેષ વિકાર કરી જાય તે વખતે વિચારવાનને પોતાનું નિર્વિર્યપણું જોઈને ઘણો જ ખેદ થાય છે, અને આત્માને વારંવાર નિંદે છે, ફરી ફરીને તિરસ્કારની વૃત્તિથી જોઈ, ફરી મહંત પુરુષનાં ચરિત્ર અને વાક્યનું અવલંબન ગ્રહણ કરી, આત્માને શૌર્ય ઉપજાવી, તે વિષયાદિ સામે અતિ હઠ કરીને તેને હઠાવે છે ત્યાં સુધી નીચે મને બેસતા નથી, તેમ એકલો ખેદ કરીને અટકી રહેતા નથી. એ જ વૃત્તિનું અવલંબન આત્માર્થી જીવોએ લીધું છે, અને તેથી જ અંતે જય પામ્યા છે. આ વાત સર્વ મુમુક્ષુઓએ મુખે કરી હૃદયમાં સ્થિર કરવા યોગ્ય છે.” (૮૧૯)

“ચેત! ચેત! નર ચેત! માથે મરણ નગારાં દેત.”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા”

ઠું શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક. અત્રેથી મોકલેલું ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ મોટું પુસ્તક તમને મળ્યું હશે. તેમાંથી થોડે થોડે સમજાય તેવા પત્રો વાંચતા રહેશો. મન ભટકતું રોકવાને સત્પુરુષનાં વચનો બહુમાનપૂર્વક ભક્તિભાવે વાંચવા, વિચારવા, ગોખવા. સ્મરણમાં ચિત્ત રોકવું યોગ્ય છેજી.

તા.ક. પૂ. ભાઈ રવજીભાઈ કોઠારીનું સમાધિમરણ થયું છે. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો બોધ સાંભળી થોડી મિનિટમાં તેમણે દેહનો ત્યાગ કરેલો. એવું સમાધિમરણ તે ન્યાયનીતિપૂર્વક ધર્મ આરાધેલો તેનું ફળ છે. આપણે પણ એ પ્રમાણે જાગ્રત થઈ ધર્મ આરાધી લેવો યોગ્ય છેજી. ભગવાને જણાવ્યું છે કે ઓછો આહાર કરજે, ઉપવાસ કરજે અને ઝેર ખાઈને મરી જજે, પણ બ્રહ્મચર્યનો ભંગ ન કરીશ. એ વ્રતધારીને નિરંતર લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છેજી.

[૪૩]

૫૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૭-૧૯૩૧
તત્ ૐ સત્ પ્રથમ અષાઢ વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૮૭

“ચિંતવ પદ પરમાતમ પ્યારે, યોગીજનો જે પદ ઉર ધારે;
જહાજ બની ભવજળથી તારે, કેવલ બોધ સુધારસ ધારે.
બાલ વયે ક્રીડામાં રાયે, યૌવનમાં રમણીશું માયે;
ઘડપણમાં પણ ધનની આશા, હે! જીવ જો તુજ દુષ્ટ તમાસા.
‘સંસારી શરણાં ગણ સૂનાં’ અર્થ અનર્થક વચન પ્રભુનાં;
નશ્વર કાયા પ્રબળ જણાતી, વાંચ્છા શાની એની થાતી.
શરીર ઝૂંપડી કૂડો કુથો, માંસ-ચામડી મોહે ચૂંથો;
નવે દ્વાર ગંદા મળ ગળતાં, શું સુખ એ કચરામાં કળતાં?
ભવસાગરમાં કાળ અનંતો, વસ્યો વાસના નીચ કરંતો;
આજ સુધી વિષયોમાં રાચ્યો, મૂઢ, વિરાગ સજી લે સાચો.
શોક વિયોગ ભયંકર ભારે, ભવ દરિયાથી કોણ ઉગારે?
મજબૂત તારો હાથ ગ્રહીને, કોણ બોધશે કરુણા કરીને?
આશા-વસ્ત્ર-વિહીન બનીને, કામ-ઉપાધિ-કષાય હણીને;
ગિરિ ગુફા ઉપવને વસીને, આતમધ્યાન ધરો સમજીને.” (વૈરાગ્યમણિમાળા)

દુહો: “અહો! જીવ ચાહે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
રોગાદિક તો દેહાશ્રિત છે, કર્મ વિપાક (આત્મધર્મ) વિચાર.”

આપનો પત્ર પરમપૂજ્ય ભાવદયાદાતાર શ્રી પ્રભુશ્રીજીને વંચાવેલ છેજી. તે વાંચી તેઓશ્રીજીએ પત્ર લખવાની સૂચના કરેલ, તે અનુસાર આ ઉત્તર આપને લખેલ છેજી. તેઓશ્રીની શરીર પ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થા આદિ કારણે નરમ ગરમ રહ્યા કરે છેજી, તેમ છતાં સવાર-સાંજ નીચે પધારી દર્શન સમાગમનો લાભ આપી મુમુક્ષુ મંડળના ભાવની વૃદ્ધિ થાય તેમ થાય છેજી.

હે પ્રભુ! મુંબઈથી અત્રે આવ્યા પછી ચાર-પાંચ મુમુક્ષુના દેહત્યાગની ખબર સાંભળી વૈરાગ્યનું વાતાવરણ અત્રે છવાઈ રહ્યું છેજી. કાવિઠાના શેઠ પૂ. ઝવેરચંદના નાના દીકરા પૂ. વાડીલાલ મદ્રાસ વેપાર કરવા ગયેલ, ત્યાં માલ માલને ઠેકાણે રહ્યો અને આયુષ્ય પૂરું થતાં દેહ છોડી જીવ ચાલી નીકળ્યો. તે જ પ્રમાણે કાળ આવી પહોંચતાં વટામણના પૂ. મોહનભાઈનો પણ સમાધિપૂર્વક દેહ છૂટ્યાના સમાચાર આવ્યા. તે જ અરસામાં પૂ. નાથાભાઈ કાશીભાઈ સંદેશરવાળાને બોરીયાથી સંદેશર જતાં રાતના દશ વાગ્યાને સુમારે આશ્રમ અને સંદેશરની વચમાં નળીમાં કોઈ ભારેકર્મી વેરીની યોજનાથી ગળું દબાવી મારી નાખ્યાના સમાચાર મળ્યા. સુણાવના એક મુમુક્ષુભાઈ ખોડાભાઈનું આફ્રિકામાં મરણ થયું. એક સીમરડાનો જીવાન છોકરો મરી ગયો. આમ મનુષ્યપણું રત્નચિંતામણી જેવું છતાં જોતજોતામાં લૂંટાઈ જાય છે. માટે જ

ભગવંતે મનુષ્યપણું દુર્લભ કહ્યું છે, ને તેનો ઉપયોગ યથાયોગ્ય થાય માટે ફરી જણાવ્યું છે કે, હે ગૌતમ! સમયમાત્રનો પણ પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી અથવા આ અવસર-મનુષ્યપણાનું ટાણું આવ્યું છે તે ચૂકી ન જવાય માટે નિરંતર અપ્રમત્ત રહેવું ઘટે છે. ચારે ગતિને વિષે મનુષ્યપણું ઉત્તમ ગણાય છે તે પણ સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિ કે પોષણને અર્થે ગળાય તો જ, નહીં તો તેની કિંમત ફૂટી બદામ જેટલી પણ નથી એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે.

જેને મોક્ષની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ છે, સત્પુરુષનો સંગ થયો છે, મંત્ર આદિ સાધન પ્રાપ્ત થયાં છે, તેને પણ આ કળિકાળમાં મોક્ષમાર્ગે પ્રવર્તતાં અનેક અંતરાય આડા ફરે છે. અનેક પ્રકારના રોગની પીડા, વૃદ્ધાવસ્થા, પ્રમાદ, વિષય, કષાય, કદાગ્રહ, અસત્સંગ અને મરણ આદિ ચોરો આ સંસારરૂપી ઝાડીમાં સંતાઈ રહ્યાં છે. તે પોતાને અનુકૂળ નિમિત્તોની જ રાહ જોઈ રહ્યાં છે કે અમારી પાસે એ ક્યારે આવે કે એને અધોગતિમાં ગબડાવી દઈએ. આવો મહાભયંકર સંસાર છે, તેથી ઘણા વિચારવાન પુરુષો ત્રાસ પામ્યા છે. તેથી સત્પુરુષરૂપ વળાવો—નેતા અને તેની અમોઘ વાણીરૂપ શસ્ત્રનો આશ્રય લઈ શીઘ્ર તેનો પાર પામવા પુરુષાર્થ કર્યા કરે છેજી. આપ સમજી છો. અનેક મહાપુરુષો જેના વચનબળે ભવસાગર તરી ગયા છે અને તરી જશે તેવા પરમપુરુષ આસ ભગવાને બતાવેલા નિર્ગ્થ માર્ગનો અમને તમને સદાય આશ્રય રહો. “હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨) આ વચનો પરમકૃપાળુદેવે આખર વખતે યાદ રાખવા એક મુમુક્ષુભાઈને પરમ કરુણા કરીને જણાવ્યાં છે, તે આપણને પણ અત્યંત ઉપયોગી છે. સમયે સમયે જીવ મરી જ રહ્યો છે તો જીવની વૃત્તિ એ વચનોના આશયમાં જેટલી જાય તેટલી સમાધિમરણની જ તૈયારી છે. બાકી તો કંઈ ને કંઈ શાતા-અશાતા વેદતાં જીવ આ લોકની અલ્પ પણ સુખેચ્છા રાખે છે ત્યાં સુધી આર્તરૈદ્રધ્યાનરૂપી દુઃખ્યાનની જ પરંપરા પોષ્યે જાય છે. દેહને વેદનાની મૂર્તિ ગણી, વેદનાને દેહનો ધર્મ અને પૂર્વનાં કર્મનું ફળ જાણી સમતા ભાવે ખમી ખૂંદવાનો જેટલો અભ્યાસ પડશે તેટલી સમાધિમરણની તૈયારી થાય છે. બાંધેલાં કર્મ ખપાવવાનો, નિર્જરા દ્વારા મોક્ષ પ્રાપ્ત કરવાનો અવસર જાણી વિશેષ પુરુષાર્થ ફોરવી વેદનાના વખતે જીવે કઠણાઈ કેળવવી ઘટે છે. ‘ભાવનાબોધ’માં અનાથીમુનિ, નમિરાજર્ષિ, મૃગાપુત્ર, સનત્કુમાર ચક્રવર્તી વગેરે મહાપુરુષોને અસહ્ય વેદના વેઠવી પડી છે; તે પણ આત્મા હતા, પણ મોક્ષની ઇચ્છાવાળા હતા તો સમતા ધારણ કરી ગજસુકુમાર આદિ મોક્ષે ગયા. તો હે જીવ! આ અલ્પ આયુષ્યમાં ગમે તે આવે તેથી વધારે વેદની આવે તોપણ સત્પુરુષને આશ્રયે સહન જ કરવી છે, પણ શારીરિક સુખ ઇચ્છવું નથી એવો દૃઢ નિશ્ચય કર. ઇચ્છા એ જ દુઃખ છે, એમ જીવને સમજાવી સ્મરણમાં રહેવું, ધર્મધ્યાનમાં કાળ ગાળવો. આવો લહાવ ફરી મળનાર નથી તે ચૂકવું નહીં.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૫૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૯-૧૯૩૧

ભાદરવા સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૮૭

પરમકૃપાળુદેવે આ મનુષ્ય દેહને રત્ન ચિંતામણિ તુલ્ય કહ્યો છે, તો તેથી સમ્યક્ધર્મ આરાધન કરી લેવા યોગ્ય છેજી. અને જો વિષય કષાય વાસના અને મોહમાં જીવન વહી ગયું તો આ મનુષ્ય દેહ ફૂટી બદામની કિંમતનો પણ નથી એમ જણાવ્યું છે, તે વારંવાર વિચારી આ અમૂલ્ય લાગ આવ્યો છે તેનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરી લેવા નિરંતર ભાવના રાખવા યોગ્ય છેજી. આ મનુષ્ય ભવમાં જો સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થઈ, આત્માની ઓળખાણ થઈ તો આ જીવન સફળ ગણવા યોગ્ય છે. જ્યાં સુધી તેવો યોગ બની આવ્યો નથી ત્યાં સુધી નીચે મને જંપીને બેસવા યોગ્ય નથીજી. વેપારમાં કોઈ કારણથી ખોટ આવવાની હોય તો જેમ કાળજી રાખી કોઈ પણ પ્રકારે વિશેષ નુકસાન ન થાય અને આબરૂ સચવાઈ રહે તે માટે વેપારી કાળજી રાખે છે તેમ વિચારવાન જીવ સમયે સમયે સાત કર્મના બંધની વળગણાથી જીવની શક્તિ હણાતી જાય છે તેનો વિચાર કરે છે અને ત્રાસ પામે છે તથા એવો ઉપાય યોજે છે કે જેથી જીવ અધોગતિમાં જતો અટકે, તથા નરક તિર્યંચ ગતિનો બંધ પડે તેવાં પરિણામ થવાનાં નિમિત્તોને તજતો રહે છે, તથા સદ્ગુરુએ જણાવેલ શુભ નિમિત્તોમાં ચિત્ત વૃત્તિ રોકાવાનો સત્પુરુષાર્થ કરે છે અથવા તેની ભાવના રાખ્યા કરે છે. શુભ નિમિત્તો મેળવવા માટે પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે, પણ શ્રી સદ્ગુરુ શ્રીમદ્ રાજચન્દ્ર દેવ પ્રત્યે લક્ષ કરાવનારનો ઉપકાર માનવો, પણ એ જ જ્ઞાની અથવા એ જ મને તારનાર છે, એવી દૃષ્ટિ કોઈ પણ પ્રત્યે કર્તવ્ય નથીજી. આપણને વારંવાર બોધમાં જણાવવામાં આવે છે, જે આપણામાં પરીક્ષાપ્રધાનપણું હજી આવ્યું નથી ત્યાં સુધી અન્ય પુરુષની દશા માની બેસવાથી આપણું કલ્યાણ નથી; તો આ જ્ઞાની, આ અજ્ઞાની એમ અન્ય તરફ દૃષ્ટિ કરવાની ટેવ તજી આપણા દોષ તરફ રાખવી અને અન્યની બાબતમાં મધ્યસ્થ રહેવું એ હિતકારી છે. તે સર્વને લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છેજી.

વૃત્તિને સત્પુરુષનાં વચનમાં-બોધમાં રોકવાનું જેમ બને તેમ કર્તવ્ય છે, નહીં તો મન જો નવરું રહ્યું તો નખોદ વાળે એવો એનો સ્વભાવ છે. નીચે ઢાળે પાણી જાય તેમાં મહેનત ન કરવી પડે, પણ ઊંચે પાણી ચઢાવવામાં પુરુષાર્થ, યુક્તિ કરવી પડે છે. તેમજ મનનો અનાદિનો ઢાળ ભટકવાનો છે. તેને સત્પુરુષનાં વચનો વિચારવામાં, બોધની સ્મૃતિ કરવામાં, સ્મરણમાં, ભક્તિમાં ગુંથાયેલું રાખવું ઘટે છે. વારંવાર મરણની સ્મૃતિ લાવી વૈરાગ્ય જાગૃત રાખવા યોગ્ય છેજી. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ કયા કાળને ભજે છે, તે વિચારવા યોગ્ય છે. “પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે અને માથે મરણ રહ્યું છે; એ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કર.” આ વારંવાર યાદ રાખવા યોગ્ય છે. જેમ બને તેમ પ્રમાદ, સ્વચ્છંદ અને આળસ મૂકવાનું કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૬]

૫૬★ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૯-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૮૭

સનાતન ઉપયોગ એવો મારો શાશ્વતો ધર્મ મૂકીને હવે જોગને વિષે એટલે દેહને વિષે આત્મબુદ્ધિ નહીં કરું, અર્થાત્ જોગને એટલે દેહને આત્મસ્વરૂપ નહીં માનું. (૧)

સદ્ગુરુએ આપેલો અનંત દયાએ કરીને “સહજાત્મસ્વરૂપ”ને મૂકીને ભ્રાંતિથી અછતી વસ્તુને એટલે પુદ્ગલ આદિકને સાક્ષાત્ જેવી વસ્તુ કલ્પીને એમાં હવે પછી ભરાઈશ^૧ નહીં અર્થાત્ તેવી ભ્રાંતિમાં પડીશ નહીં અને સહજાત્મસ્વરૂપમાં જ ત્રિકાળ વાસ કરીને રહીશ. (૨)

અનાદિ, અરૂપી અને અમૂર્તિક એવું જે મારું શાશ્વત શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ, તેને મૂકીને રૂપી અને મૂર્તિક એવો જે દેહ તેને સ્વસ્વરૂપ નહીં માનું. (૩)

શુદ્ધ ચૈતન્ય જ્ઞાનમૂર્તિને મૂકીને બહાર દૃષ્ટિએ એટલે ચર્મચક્ષુ વડે ચામડાંને નહીં જોઉં. તે તો ચમારની દૃષ્ટિ ગણાય. જે ચમાર હોય તે જ ચામડાંને વિષે રંજન થાય. હું તો દિવ્ય નેત્રવાળો દેવ છું, એટલે જ્ઞાનમૂર્તિ શુદ્ધ ચૈતન્યને જોઈશ, ગુરુગમે. (૪)

ત્રણે કાળે એક સ્વરૂપે રહેનાર એવી જે સમતારૂપી શુદ્ધ ચૈતન્ય જ્ઞાનમૂર્તિને મૂકીને જડ-અજીવમાં નહીં પરિણમું, અર્થાત્ અજીવને સ્વસ્વરૂપ નહીં માનું. જીવરાશિ જ્ઞાન-દર્શનમૂળ જીવનારો જીવ તે જ મારું સહજ સ્વરૂપ છે, એટલે એમાં જ ત્રિકાળ નિવાસ કરીને રહીશ. (૫)

૫૭

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ.

તત્ ૐ સત્

“અર્હત્ સિદ્ધ મુનીશ્વર સાખે, શીલ વ્રતાદિ જે તું રાખે;
જીવતાં સુધી પાળી લે લા’વ, એ ભવસાગર સમ્યક્નાવ.
ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસરતે,
ઉદાસીનતા, સમતા ભજજે, આશા-દાસી-સંગત તજજે.”

અખંડ ભૂમંડલ ભૂષણ સન્માર્ગ પ્રેરક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ પામર ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારશોજી.

કંદમૂળ નહિ વાપરવાનું આપે પચખાણ લીધેલું, છતાં ભૂલથી ખાધાનું જણાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે ફરી તેવી ભૂલ ન થાય તેમ વર્તવા પરમ ઉપકારી ભાવદયાસાગર પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છેજી.

પરમકૃપાળુદેવે મોક્ષમાળામાં પચખાણ ઉપર એક પાઠ (શિ.પા.૩૧) લખ્યો છે તેમાં જણાવે છે કે “પચખાણ (પ્રત્યાખ્યાન) કરવાનો હેતુ મહા ઉત્તમ અને સૂક્ષ્મ છે. અભક્ષ્ય,

★ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ લખાવેલ પત્ર. ૧. પાઠાંતર— ભરમાઈશ.

અનંતકાય, પરસ્ત્રી આદિકના નિયમ કર્યાથી પણ શરીર નીરોગી રહી શકે છે. માદક પદાર્થો મનને અવળે રસ્તે દોરે છે, પણ પ્રત્યાખ્યાનથી મન ત્યાં જતું અટકે છે; એથી તે વિમળ થાય છે.” “મન एव मनुष्याणां कारणं बंधमोक्षयोः” મન એ જ મનુષ્યોને બંધન કરાવનાર અને મોક્ષ અપાવનાર મુખ્ય કારણ છે. એ મનને જેણે જીત્યું તેણે પાંચે ઇન્દ્રિયોને જીતી અને પાંચ ઇન્દ્રિયોને જીતી તેણે જગત જીત્યું. એમ અનુભવી મહાપુરુષો કહે છે. મનને વશ કરવાનો ઉત્તમ ઉપાય તો આત્મજ્ઞાન જ છે. જ્યાં સુધી, મન, વૃત્તિ, ચિત્તનું સ્વરૂપ સત્પુરુષના બોધ વડે નથી જાણ્યું ત્યાં સુધી તે વશ થતું નથી. કહ્યું છે કે—

“કુંભે બાંધ્યું જળ રહે, જળ વિણ કુંભ ન હોય;
તેમ જ્ઞાને બાંધ્યું મન રહે; સદ્ગુરુ વિના જ્ઞાન ન હોય.”

તેથી આ ભવમાં જેમ બને તેમ વિશેષ સત્સમાગમ, સત્સંગ, બોધનું શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન કર્તવ્ય છેજી. જેમ સત્સંગ, મનને વશ કરવામાં સહાયક છે તેમ કુસંગ કે અસત્સંગ તે મનને નિર્બળ અને શિથિલ બનાવવામાં નિમિત્તરૂપ છે. માટે અસત્સંગથી ચેતતા, ડરતા રહેવું ઘટે છેજી. નહિ તો જે વસ્તુને આપણે આજે ધિક્કારીએ છીએ. જેને જોતાં અણગમો કે ચીતરી ચઢે તેવી વસ્તુ દારૂ, માંસાદિને નહિ વાપરવાનું આપણે પચખાણ કર્યું હોય, છતાં કોઈ ધનવંત પણ દુર્વ્યસનીની સોબત થતાં તે અપવિત્ર વસ્તુ પ્રત્યેનો તિરસ્કાર અણગમો ઓછો થાય છે અને એમ મનમાં આવે કે આપણે ક્યાં ખાવી છે! એ તો એને ટેવ છે તે ખાય છે તેમાં આપણે શું? એમ કરતાં કરતાં તે વસ્તુ તેને મેળવી આપવાની વગેરે ગોઠવણ કે ઉપકાર બુદ્ધિએ કે સ્વાર્થ નિમિત્તે તે વસ્તુને અડતાં લેતાં મૂકતાં સંકોચ અણગમો હતો તે દૂર થઈ વિશેષ પરિચય થાય છે અને ‘સંગ તેવો રંગ’ એ કહેવત પ્રમાણે તે મિત્રના આગ્રહથી કોઈ વખત જીવ ખાવા પણ પ્રેરાય છે. શરમને લીધે ના પાડી શકતો નથી ને મન કુસંગથી નિર્બળ બની ગયું હોય છે તે તેના આગ્રહ આગળ નમી પડે છે અને અણગમા સાથે પ્રથમ તો તે વસ્તુ વાપરે છે, પણ તે પ્રસંગો વારંવાર બનતાં સ્વાદ પણ તેમાં લાગે છે અને પછીથી તો તે વસ્તુ વગર ચેન ન પડે તેવી ટેવ પડી જાય છે. આવો જીવને કુસંગનો રંગ ચઢી જાય છે માટે કુસંગથી બચવા માટે સત્પુરુષનો સંગ, તેની વાણીનો પરિચય કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૪]

૫૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૯-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧, રવિ, સં. ૧૯૮૭

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુદેવ દેવાધિદેવ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વામી સહજ આત્મસ્વરૂપ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પરમાત્માને નમો નમ:

પ. પૂ. ભાવદયાદાતા પ્રભુશ્રીજીની શરીર પ્રકૃતિ હમણાં ત્રણ મહિનાથી આવતો મેલેરિયા

તાવ મટવાથી કંઈક ઠીક છે, પણ અશક્તિ અત્યંત આવી ગઈ છે તથા સારણગાંઠ, પૂઠના ને ઢીંચણના વગેરે મહાવ્યાધિઓ તો છે જ. કોઈ સદ્ગુરુ કૃપાએ આપણા જેવાના મહાભાગ્યે આટલી વેદનાઓના માર સહન કરતાં હજી એ પુનિત ધર્મમૂર્તિરૂપ શરીર ટકી રહ્યું છેજી.

આપના ભાવ સત્સંગ સમાગમ અર્થે વર્તે છે તે સારું છે. તે જ કર્તવ્ય છે. નંદ મણિયારનો જીવ દેડકો થયો હતો તે શ્રેણિક રાજાના લશ્કરના ઘોડાની ખરી નીચે વટાઈ ગયો હતો, પણ દર્શનની ભાવના રાખી હતી તો તેની સદ્ગતિ થઈ હતી. તેમ જેવા ભાવ તેવા પ્રભુ ફળે તથા વેદનીય કર્મ તો જ્ઞાની કે અજ્ઞાની સર્વેને ભોગવ્યા વિના ધૂટકો નથી. વેદનીય સમભાવે સહન કરવાની જ્ઞાનીપુરુષોની આજ્ઞા સંભારી, દેહના દંડ દેહે ભોગવી ધૂટવાની ભાવના રાખવાથી અકળામણ-મૂંઝવણ મોહથી થાય છે તે મટવા સંભવ છેજી. દેહથી વિપરીત સ્વભાવવાળો નિત્ય, અછેદ, અભેદ, શાશ્વત આત્માનું ચિંતન જ્ઞાનીપુરુષો વેદના વખતે વિશેષ વીર્ય ફોરવી કરે છે તે ગજસુકુમાર આદિ દૃષ્ટાંતો સંભારી, તેમણે જે અખંડ નિશ્ચય રાખ્યો છે તે જ કર્ચે ધૂટકો છે. એ જ વિનંતી. સદ્ગુરુ શરણે સર્વ સારું થશે. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૫]

૫૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૦-૧૯૩૧

તત્ ॐ સત્ ભાદરવા વદ ૫, શુક્ર, સં. ૧૯૮૭

खामेमि सव्व जीवे सव्वे जीवा खमंतु मे ।

मिक्ती मे सव्व भूएसु वेरं मज्झं न केणइ ॥

આ મનુષ્યભવરૂપી મહાસમૃદ્ધિ આ જીવ પામ્યો છે તેનો સદુપયોગ થાય તો જીવ અપૂર્વતાને પામે, પણ તેની મહત્તા જોઈએ તેવી સમજાઈ નથી. મુખથી માત્ર કહીએ છીએ કે મનુષ્યપણું ભગવંતે દુર્લભ કહ્યું છે, પણ તે અંતરમાં ઊતરે તો તે રિદ્ધિ લૂંટાતી જાય છે તે જાણીને જીવને જંપ-નિરાંત ન વળે. જેટલી કાળજી જીવ નશ્વર, અસાર, માયિક ભોગને માટે રાખે છે તેનો અલ્પ અંશ પણ આ આત્માના હિતને માટે રાખતો નથી. બાહ્ય પદાર્થો, સગાં અને વૈભવ સાંભરે છે તેના સોમા ભાગ જેટલી પણ આત્માની સ્મૃતિ થતી નથી. તેની ભવાંતરમાં શી ગતિ થશે તેની ચિંતા હજી જીવને જાગી જ નથી. એક મહાપુરુષે કહ્યું છે કે આ મનુષ્યદેહ તે સળેલા સાંઠા જેવો છે. તેને ચૂસવાથી રસ કે સ્વાદ નથી મળવાનાં, પણ તેમાં જે ગાંઠો છે તે જો વાવે તો સારી શેલડી થાય અને જો ચૂસવાના મોહમાં તે સાંઠા ફાડીને ફેંકી દે તો બીજ પણ બગડે ને મોં પણ બગડે છે; તેમ આ કળિકાળનાં અલ્પ આયુષ્ય ને અલ્પ સાધનોથી સુખ કરતાં જીવ દુઃખ વધારે ભોગવે છે. તે ભોગોની ઇચ્છા તજી જીવ સત્પુરુષને શરણે ધર્મ બને તેટલો આરાધવા પુરુષાર્થ કરે તો જીવ મોક્ષના બીજરૂપ સમ્યક્ત્વની સામગ્રી પામી આ ભવને સફળ કરે એવો લહાવ આ ભવમાં લઈ શકાય તેમ છે. માટે જેમ બને તેમ ધર્મભાવના વિશેષ જાગ્રત રાખી સત્સંગ સમાગમ કર્તવ્ય છેજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૬૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૦-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૫, શુક્ર, સં. ૧૯૮૭

રાગે દ્વેષે મમત્વે મેં જે જે જીવ વિરાધિયા,
ખમાવું છું બધાને હું ક્ષમા દેજો કરી દયા.

આપ પત્રમાં જણાવો છો કે વાંચવા વિચારવાનું કરું છું પણ કંઈ સમજાતું નથી, પણ પુરુષાર્થથી કર્મના પડદા—આવરણ પાતળાં પડે છે. જેમ કોઈ બોલ આપણે મોઢે ન હોય તે વારંવાર ગોખીએ છીએ એટલે મુખપાઠ થઈ જાય છે. તે ન સંભારીએ તો ગોખેલું પણ ભૂલી જવાય છે. ને પાછો ફરી પુરુષાર્થ કરીએ તો તાજુ થવાથી ફરી યાદ રહે છે; તેમજ પુરુષાર્થથી આવરણ ઘટે તેમ તેમ સદ્ગુરુકૃપાથી સમજાય છે. હાલમાં જે મુખપાઠે કરેલું હોય તે રોજ ફેરવતા રહેવું અને જેટલો વિચાર પોતાથી બને તેટલું વિચારવાનું પણ રોજ રાખવું. એમ ધીમે ધીમે યોગ્યતા પ્રમાણે સમજાશેજી. વીસ દુહા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ, આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર એ સર્વ અમૂલ્ય અર્થથી ભરેલાં છે. તે યથાશક્તિ વિચારતા રહેવાથી આત્મહિત નીપજવા યોગ્ય છેજી. વૈરાગ્ય અને ઉપશમની વૃદ્ધિ કરતા રહેવા યોગ્ય છેજી. જેમ જેમ વૈરાગ્ય ઉપશમ વિશેષ તેમ તેમ સદ્ગુરુનાં વચનોનો વિચાર વિસ્તારથી સમજાય છેજી. સંસાર પરિભ્રમણ કરાવનાર એવો અસત્સંગ તે જેમ જેમ દૂર થાય તેમ તેમ વિચારને માટે અવકાશ પ્રાપ્ત થાય છેજી. આ કળિકાળમાં ધર્મ આરાધન ઘણું દુઃખે કરીને બને છે તેથી તેને શ્રી તીર્થંકર આદિએ દુષ્ક્રમ કાળ કહ્યો છે. તેથી એક ક્ષણવાર પણ આત્માના હિતની ભાવના વિસ્મરણ ન થાય તેમ વર્તવા યોગ્ય છેજી. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. કાળનો ભરોસો નથી. માટે ચેતી લેવા જેવું છે. ફરી ફરી મનુષ્યભવ મળવો દુર્લભ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૭]

૬૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૧૧-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૮૮

(હરિગીત): “દેહાદિ સર્વ અનિત્ય છે, ^૧એવી પ્રતીતિ જો થઈ,
સદ્ગુરુ કૃપાથી તત્ત્વશ્રદ્ધા, અચળ જો હૃદયે રહી;
તો વન વિષે કે જન વિષે, તું સર્વ સ્થાને છે સુખી,
^૨અનિત્યતા ને તત્ત્વશ્રદ્ધા વિણ, ગમે ત્યાં તું દુઃખી.” (હૃદયપ્રદીપ)

આ જગતમાં બંધનનાં બે મુખ્ય કારણો^૩ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યાં છે, તે એક સ્વચ્છંદ અને બીજું પ્રતિબંધ છે. તે બન્નેને નિર્મૂળ કરવા મુમુક્ષુજીવો પુરુષાર્થ કરે છેજી. સ્વચ્છંદને નિર્મૂળ કરવા સદ્ગુરુનો યોગ જોઈએ.

૧. પાઠાંતર : જો એ પ્રતીતિ મનમહી, ૨. પાઠાંતર : પર ક્ષણિક પ્રતીતિ ૩. વચનામૃત, પત્રાંક ૧૯૬.

“પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ યોગથી, સ્વચ્છંદ તે રોકાય;
અન્ય ઉપાય કર્યા થકી, પ્રાયે બમણો થાય.”

એ લક્ષ સર્વ સાધનની પહેલાં રાખવા યોગ્ય છેજી. સદ્ગુરુકૃપાથી જેનો સ્વચ્છંદ હાનિ પામ્યો છે કે મંદ થયો છે, તેનો પ્રતિબંધ ક્રમે કરીને ટળવાયોગ્ય છે. સર્વનો શ્રેષ્ઠ ઉપાય સત્સંગ છે, પણ તેમાં જે પ્રતિબંધ કરનાર અસત્સંગરૂપ દેહાદિ સંબંધી બંધન, સ્વજન-કુટુંબાદિ બંધન, સંકલ્પ-વિકલ્પરૂપ બંધન આદિ બંધન જીવના પુરુષાર્થબળે ઘટવા કે ટળવા યોગ્ય છેજી.

[૪૮]

૬૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૨-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ડ, મંગળ, સં. ૧૯૮૮

“વિચાર વિનાશી શરીર સગાઈ, માત, પિતા, સ્ત્રી, ધન, સુત, ભાઈ;
વાંચ્છે છે જીવ અતિશય આને, મૂઠ, મરણ દેખે નહિ શાને?
બાલ વયે ક્રિડામાં રાયે, યૌવનમાં રમણીશું માયે;
ઘડપણમાં પણ ધનની આશા, હે! જીવ જો તુજ દુષ્ટ તમાશા.
ભવ તરવા ઇચ્છે જો ભાઈ, સંત શિખામણ સુણ સુખદાઈ;
કામ ક્રોધને મોહ તજી દે, સમ્યક્જ્ઞાન સમાધિ સજી લે.”(વેરાગ્યમણિમાળા)

આપનો પત્ર આવ્યો. તે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ વાંચી ઉત્તર લખવા સૂચના કરી છે. તે અનુસાર આ પત્ર પ્રવૃત્તિ કરી છેજી.

આપના પત્રની પાછળ જણાવેલું છે કે માખણ-ભક્ષણનો દોષ સેવાયો છે, તે સંબંધી જણાવવાનું કે તે ઠીક થયું નથી. તે દોષ દૂર કરવા પ્રાયશ્ચિત સંબંધી અત્રે આપનું પધારવું થશે ત્યારે રૂબરૂમાં પૂછશો એટલે ખુલાસો થશેજી. નજીવું જણાતું હોય પણ પ્રત લીધા પછી પ્રતભંગ થાય તે મોટો દોષ ગણાય છે. “વ્યવહારમાં જેમ સારા માણસના વચનની કિંમત હોય છે, તેમ ધર્મમાર્ગમાં પણ પ્રત એ પ્રતિજ્ઞા છે.” તેનું પાલન ચુસ્તપણે કરવા ચૂકવું નહીં. દોષ ફરીથી ન થાય તે લક્ષમાં રાખી અત્રે આપનું આવવું થાય ત્યારે તે થયેલો દોષ દૂર કરવા પ્રાયશ્ચિતની માગણી કરવાથી આપને ઉપાય રૂબરૂમાં જણાવવાનું પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છેજી.

આ મનુષ્યભવને રત્નચિંતામણિ જેવો જ્ઞાનીપુરુષોએ કહ્યો છે, કારણ કે આ ભવમાં પોતાના દોષો દેખી તે દોષોને જીવ દૂર કરી શકે અને સર્વ દોષથી રહિત એવું મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. દેવો પણ સ્વર્ગમાં ઇંદ્રિયસુખો અત્યંત હોવા છતાં મોક્ષની પ્રાપ્તિ કરવાની યોગ્યતા નહીં હોવાથી મનુષ્યભવ ક્યારે મળે એવી ઇચ્છા રાખ્યા કરે છે. એવો દુર્લભ મનુષ્યભવ મળ્યા છતાં જીવ જો ધર્મસાધન કરવામાં પ્રમાદ કરશે, સત્ય ધર્મથી અજાણ્યો રહી જશે, તો ઢોર-પશુના કે કીડી-મકોડીના ક્ષુદ્ર ભવમાં લખચોરાસીના ફેરા ફરતાં ધર્મ સાધવાનું કે સમજવાનું કેવી રીતે બની શકશે? એ વિચાર જીવે કર્યો નથી. હડકાયું ફૂતરું કે લૂંટારાનો

ભય હોય તે રસ્તે આપણે જવાનું માંડી વાળીએ છીએ, પણ આખો મનુષ્યભવ ગુમાવી બેસીએ તેવી પાણી વલોવવા જેવી મિથ્યા પ્રવૃત્તિમાં આ આયુષ્ય વહી જાય છે, તે વિચારી નકામી પ્રવૃત્તિ માંડી વાળતાં આપણને અઘરું પડે છે, તેનું શું કારણ હશે? તે વિચારશો. સાચા સુખનું જીવને ભાન નથી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૯]

૬૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૧૨-૧૯૩૧

તત્ ૐ સત્ માગસર સુદ ૩, શનિ, સં ૧૯૮૮

“ન રમ, ન રમ બાહ્યાદિ પદાર્થે, રમ રમ મોક્ષ પદે જ હિતાર્થે;
આત્મકાર્ય જો તૂર્ત કરે તું, તો વર કેવળજ્ઞાન વરે તું.
મૂંક, મૂંક વિષય-માંસના ભોગ, છોડ છોડ નિજ તૃષ્ણા રોગ;
કર કર વશ મન-ગજ જે ગાંડો, અંતરાત્મ પરમાત્મે જોડો.” (વેરાગ્યમણિમાળા)

અત્રે હાલ પૂ. બ્રહ્મચારી શીતલપ્રસાદજી એક વિદ્વાન ધર્માત્મા આવેલા છે. તેમના નિમિત્તે આત્મચર્યા બહુ આનંદ આપે તેવી થાય છે. અત્રે તે દશેક દિવસ હજી રહેનાર છે. તે સહજ આપને જણાવ્યું છેજી.

વ્યવહારપ્રસંગથી જીવ ઘેરાયેલો છે અને જ્યાં સુધી નિમિત્તાધીન છે ત્યાં સુધી વ્યવહારનાં નિમિત્તમાં જીવ બંધની સામગ્રી એકઠી કર્યા કરે છે અને પુણ્ય વા પાપના પાશમાં ફસાયા જાય છે. પરંતુ વિચારવાન જીવ સંસાર અને સંસારના ફળથી ત્રાસ પામે છે તેથી સંસારથી મુક્ત થવાય તેવી સમજણ પ્રાપ્ત થવાનું સાધન જે સત્સંગ તથા સત્સંગે થતો બોધ તેવાં ઉત્તમ નિમિત્ત તે પ્રાપ્ત કરતો રહે છે, તથા સત્સંગના વિયોગમાં તેની સ્મૃતિ, ઇચ્છા, ભાવના રાખ્યા કરે છે અને મૈત્રી, પ્રમોદ, કરુણા અને મધ્યસ્થતા આદિ ભાવનામાં પ્રવર્તી, ઇન્દ્રિયના વિષયોને સંકોચી, કષાયની મંદતા કરવાના પુરુષાર્થમાં વર્તી, યોગ્યતા વધારવાની સત્પુરુષની આજ્ઞાનો લક્ષ રાખ્યા કરે છેજી.

પૂ.ને પત્ર લખો તો નિત્યનિયમ તરીકે વીસ દુહા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, મંત્રસ્મરણ આદિ જે સમાગમે જણાવ્યું હોય તે કાળજી રાખી આત્માની નોકરી ભરવા કર્યા કરે એમ જણાવશોજી. અત્યારે જે સુખરૂપ જણાય છે તે ધર્મનું ફળ છે. તે ભોગવતાં સદ્ધર્મ વૃદ્ધિ પામે અને ભુલાઈ જાય નહીં તે લક્ષ મુમુક્ષુજીવે અવશ્ય સ્મરણમાં રાખવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“ગઈ વસ્તુ સોચે નહીં, આગમ વાંચ્યા નાંહિ;
વર્તમાન વર્તે સદા, સો જ્ઞાની જગ માંહિ.”

[૫૦]

૬૪

પેટલાદ, તા. ૭-૪-૧૯૩૨

તત્ ॐ સત્ ચૈત્ર સુદ દ્વિતીય ૧, ગુરુ, સં. ૧૯૮૮

હરિગીત: “અહંકાર ન આણવો, સુણી આપણી સ્તુતિ લોકમાં,
અજ્ઞાની જન નિંદા કરે, તો આવવું નહીં કોપમાં;
સેવા કરો સદ્ગુરુની, ઉપદેશ ઉરમાં માણજો,
વસ્તુ સ્વરૂપ વિચારવા, ઇચ્છા નિરંતર આણજો.
શુચિ રાખજો વ્રત-શુદ્ધિથી, ધીરજ વિપદ્માં ધારજો,
માયા મૂકી નિર્દભ થઈ, વૈરાગ્ય ધરી મન વારજો;
સંસાર દાવાનલ વિષે, સૌ દાઝતા જન ધારજો,
તન, ધન, જુવાની, સ્ત્રી, સગાં સૌ નાશવંત વિચારજો.”

પરમ પૂજ્ય ભાવદયાસાગર પ્રભુશ્રીજીની શરીર પ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થાને કારણે નરમ ગરમ રહ્યા કરે છેજી. ઝેરી જીવડાથી સોજો ઘણો મોં અને ગળે તથા માથે આવેલો, પણ હવે તે ઊતરી ગયો છે અને કેટલીક જગાએ ચાંદા પડેલા તે પણ હવે રુઝ ઉપર આવી ગયાં છેજી. તે વેદનાનો કાળ આવી રહેવા આવ્યો, પછી હવાપાણીના ફેરબદલા માટે પેટલાદ સ્ટેશન પાસેના આરોગ્ય ભુવનમાં અઠવાડીયાથી આવવું થયું છે.

જે મુખપાઠે કર્યું છે તે નિત્ય નિયમિતપણે બોલવાનો વિચારવાનો વખત રાખી આગળ મુખપાઠે કરતા રહેવું તથા તેનો અર્થ વિચારતા રહેવા ભલામણ છેજી. કહ્યું છે કે “વાંચે પણ નહીં કરે વિચાર, તે સમજે નહીં સઘળો સાર.” સત્પુરુષના એક એક વાક્યમાં, એક એક શબ્દમાં અનંત આગમ રહ્યાં છે. એવા ગંભીર ઊંડા મર્મ જે રહ્યા છે તે જીવે વૈરાગ્ય-ઉપશમાદિ વધારી યોગ્યતા પ્રાપ્ત થયે સદ્ગુરુ સમાગમે સમજવા યોગ્ય છેજી. મનુષ્યભવ પામીને સૌથી પ્રથમ કામ સમજુ જીવાત્માને કરવા લાયક એ છે કે કોઈ એક સત્પુરુષને શોધી, તેનાં ગમે તેવાં વચનોમાં શ્રદ્ધા રાખવી. પણ એ આપણે ધારીએ છીએ તેટલું સહેલું નથી. તોપણ જીવને એક આત્મકલ્યાણ સિવાય બીજી વાસના ન હોય તો તેવો જોગ બની આવવા યોગ્ય છેજી. આ ભવમાં નહીં તો પરભવમાં પણ સત્ભાવના સફળ થયા વિના ન રહે. અશુભ ભાવનાઓ વગર કલ્પે ફળ આપે છે, તો સત્ભાવનામાં તો સાચનું બળ રહ્યું છે તો તે કેમ અફળ હોય? સત્પુરુષનો યોગ મળ્યા પછી તેનું ઓળખાણ થવું એ દુર્લભ છે, કારણ કે પરમકૃપાળુદેવે ઉપદેશછાયામાં જણાવ્યું છે તેમ, મચ્છવેધ કરનારની નજર પાણીમાં હોય છે, પણ તેને વીંધવું છે આકાશમાં ફરતું મચ્છ આકારનું લક્ષ્ય, તેની દૃષ્ટિ લોકોને પાણી તરફ લાગે છે, પણ તેનું ધ્યાન ઊંચે આકાશમાં છે. એ રીતે સત્પુરુષો આપણને દેહરૂપે આપણી આંખે દેખાય છે, પણ તેમનું ધ્યાન, તેમની રમણતા સદ્ગુરુમાં, આત્મસ્વરૂપમાં જ હોય છે. પ્રારબ્ધ અનુસાર જે જે ક્રિયા કરવી પડે છે તેમાં તેમને અનાસક્તિ હોય છે. પોતે સદ્ગુરુને સર્વસ્વ અર્પણ સાચા ભાવે કરેલું છે એટલે આપણી આંખે જે દેખાય છે તેને તે પોતાનું માનતા નથી અને તેના તરફ

આપણો લક્ષ્ય રહે તેમ ઇચ્છતા પણ નથી. તેથી સત્પુરુષને ઓળખવા માટે તેમના બોધની જરૂર છે અને ઉપશમ, વૈરાગ્ય તથા ઇન્દ્રિયના જયની પણ તેટલી જ જરૂર છે. આપણી કલ્પનાએ સત્પુરુષને પૂજીએ કે તેમના પર શ્રદ્ધા રાખીએ તે કરતાં તેમણે આપણને જેમના ઉપર શ્રદ્ધા રાખવાનું કહ્યું છે તે પ્રમાણે કરીએ તો તેમાં વિશેષ કલ્યાણ છેજી. એ નિર્ભય માર્ગ છે, નિઃશંક માર્ગ છે. પરમકૃપાળુદેવને બતાવનાર પુરુષ ઉપર વિશ્વાસ રાખ્યાનું ફળ પણ એ જ કહેવાય કે પરમકૃપાળુદેવ ઉપર પ્રેમ, ભક્તિ, આસ્થા, શ્રદ્ધા એનું અનન્ય શરણ ગ્રહણ કરવું. એ પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રની ભક્તિથી સર્વ જ્ઞાનીની ભક્તિ થાય છે. તેને માન્યાથી કોઈ જ્ઞાની માનવાના બાકી રહી જતા નથી, તેમાં સર્વ સમાય છે. એ વારંવાર વિચારી હૃદયમાં દૃઢ કરવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૫૧]

૬૫ આરોગ્ય ભુવન, પેટલાદ, તા. ૧૫-૪-૧૯૩૨
તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૯, શુક્ર, સં. ૧૯૮૮
(હરિગીત)

“રે સેંકડો કામો વડે વ્યાકુળ થઈ જે મન બળે,
પામે નહીં શાંતિ કદી ઇચ્છા છતાં કોઈ સ્થળે;
હૃદયે રહેલું સ્વરૂપ પણ પામે નહીં તે જન અરે!
જે સાર-ભૂત વિચાર તજી પરના વિચાર કર્યા કરે.”—(હૃદયપ્રદીપ)

“હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?
કોના સંબંધે વળગણા છે રાખું કે એ પરિહરું?
એના વિચાર વિવેકપૂર્વક શાંત ભાવે જો કર્યા,
તો સર્વ આત્મિક જ્ઞાનનાં સિદ્ધાંતતત્ત્વો અનુભવ્યાં.”—(શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર)

“ક્રોધી જનો કરી શું શકે જો ચિત્તમાં શાંતિ વસે?
શું પ્રેમ ધરનારા કરે જો ખેદ મનથી ના ખસે?
તેથી નહીં યોગીજનો જન રીઝવે કે દુભવે,
રાખે ઉદાસીનતા નિરંતર, સ્વસ્થતા મન ચિંતવે.”—(હૃદયપ્રદીપ)

સામાન્ય એક કહેવત છે કે ‘સોનું લઈએ કસીને અને માણસ ઓળખીએ વસીને.’ એટલે સત્સંગ-સમાગમથી મહાપુરુષો દ્વારા આપણને જે લાભ મળે છે તેવો લાભ શાસ્ત્રોથી, પ્રશ્નોના ઉત્તરો કે ચર્ચાઓથી મળવો મુશ્કેલ છે. તેમાં વળી જે વિષય આપણે માટે નવો જ છે, આપણે જેમાં પ્રવેશ કર્યો નથી તે વાત સાધારણ ઇજનેરી કામ વિષે, ખગોળશાસ્ત્ર આદિની હોય તોપણ પત્ર દ્વારા સમજાવવી કે સમજવી મુશ્કેલ પડે છે, તો જે તત્ત્વજ્ઞાનની આપ ઇચ્છા રાખો છો તે એકાએક સમજાય કે તે વિષે આપને પ્રતીતિ કે શ્રદ્ધા આવે તે દુર્ઘટ છે. ઘણા કાળના બોધે સમજાય તેવી એ વાત છે. એક તો બોધ આપનાર આત્મજ્ઞાની જોઈએ અને બોધ ગ્રહણ

કરનાર સરળ, મધ્યસ્થ, ભૂલભરેલી વિપરીત માન્યતાઓથી રહિત, માત્ર આત્મકલ્યાણની જ ઇચ્છાવાળો હોવો જોઈએ; તથા જન્મજરામરણ આદિ દુઃખોને લીધે જેને સંસાર ઉપરથી અણગમો અથવા વૈરાગ્યભાવ આવ્યો હોય અને ક્રોધ, માન, માયા, લોભ આદિ શત્રુઓને જેણે મંદ કર્યા હોય તથા તેમનો નાશ કરવા અને ઇંદ્રિયોનો અને મનનો જય કરવા જેણે દૃઢ નિશ્ચય કર્યો હોય, તે પાત્ર ગણાય છે. આવી પાત્રતા, યોગ્યતા ધરાવનાર મુમુક્ષુઓ પ્રત્યે લખાયેલા પત્રો 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' ગ્રંથમાં છપાયા છે, તે તેવી યોગ્યતાવાળાને માર્ગદર્શકરૂપ છે. તેમાં પણ તેનો મર્મ સમજાવનાર જોઈશે. આ બધી મુશ્કેલીઓથી ગભરાવા કે મુઝાવા જેવું નથી. તે દૂર થઈ શકે છે અને સર્વના ઉપાય હોય છે; પણ જે રત્નની ખરીદી કરવા નીકળે તેની પાસે રત્ન ખરીદી શકાય તેટલી રકમ હોય તો જ તેની પ્રાપ્તિ થાય છે; તેમજ ઝવેરીની દુકાનેથી જ તે મળી શકે, બીજી શાક વેચનાર કે કાપડિયા પાસેથી ન મળે તે પણ ખરું છે. માટે પ્રથમ તો ઘણી માહિતી મેળવવાની જરૂર છે અને તે સંતસમાગમે મહાપુરુષના યોગબળે ઓછી મહેનતે ઘણું કામ થઈ શકે છે, પણ તેવો જોગ આપને હાલ સંભવતો નથી. તેથી જેમ બને તેમ સંસારના બંધનથી છૂટવાનો ભાવ અને સદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ માટે તીવ્ર ઇચ્છા સેવવા યોગ્ય છેજી. સંસારનાં બધાં કામ કરતાં મોક્ષનું કામ સર્વોપરી છે, એમ હૈયે જ્યાં સુધી નહીં બેસે ત્યાં સુધી આત્મા સંબંધી ઓળખાણ કે સદ્ગુરુની ઓળખાણ કરવા જેટલી યોગ્યતા જીવમાં આવતી નથી અને યોગ્યતા વિના સાચી વાત કહેવામાં આવે તોપણ સમજાતી નથી. છ માસની ઉંમરના બાળકને તમે જેલમાં જતી વખતે કુટુંબનું કામ સોંપવાની કે મોટો થાય ત્યારે યાદ રાખવાની સૂચના કરતા જાઓ તે તેની સમજમાં આવવી મુશ્કેલ છે, તેમ જે હાલ આપની સમજ છે તે યોગ્ય છે કે હવે ફેરવવાની જરૂર છે? અથવા સંસાર પરિભ્રમણ અનાદિકાળનું થયા કરે છે તે હવે કેમ અટકે? અથવા એવી શું ભૂલ રહી ગઈ છે કે અનેક ભવમાં ધર્મ આરાધવા પ્રયત્ન કર્યા છતાં જન્મમરણ ઊભા રહ્યાં? એ વાતનો નિવેડો પ્રથમ વિચાર દ્વારા લાવવાથી મોક્ષમાર્ગ પ્રત્યે વળાય છે. એવા વિચારો ઉત્પન્ન થવા માટે વૈરાગ્યવંત જ્ઞાની ગુરુના બોધની જરૂર છે. તેની ભાવના વધારવી અને યોગ્યતા લાવવા પુરુષાર્થ હાલ કર્તવ્ય છેજી. તમે પૂછેલા પાંચેય પ્રશ્નનો સામાન્ય ઉત્તર ઉપર લખાણ કર્યું છે તેમાં વિશેષ વિચારથી સમજાશે. છૂટક છૂટક ઉત્તર આપી શકાય પણ અત્યારે તમે મારા લખાણ ઉપરથી તે ઉત્તર પ્રમાણિક કેવી રીતે માની શકો? દાખલા તરીકે તમારા પ્રથમ પ્રશ્નનો ઉત્તર એમ આપવા યોગ્ય છે કે જે સદ્ગુરુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનાં વચનો તમને રુચે છે તથા જેથી હૃદયમાં આનંદ થાય છે તે પરમપુરુષની પ્રબળ ભક્તિ તથા પ્રત્યક્ષ બોધથી યોગ્યતા આવતાં આત્મસ્વરૂપનું ઓળખાણ તે સદ્ગુરુએ પ. પૂ. મહારાજશ્રીને કરાવ્યું છે અને તે આત્મસાધનની સંપૂર્ણતા અર્થે પોતે આટલી એંશી વરસ જેટલી વૃદ્ધાવસ્થામાં પણ યુવાનોને પણ શરમાવે તેવો પુરુષાર્થ કર્યા કરે છે. તે પરમપુરુષ દ્વારા જે બોધ થયો છે તે સ્મૃતિમાં અંકિત થયેલો, છપાઈ ગયા જેવો થયેલો તેનું વાણીથી જિજ્ઞાસુ જીવાત્માઓ આગળ અનુભવીને દર્શાવવાનું કરે છે, તેને સંગ્રહીને તે પ્રમાણે વર્તી તે

ઉપદેશ સફળ કરનારા આ કાળમાં બહુ અલ્પ છે. આ વાત મારા હૃદયમાં સત્ય લાગી છે તે આપને ક્યા આધારે સત્ય લાગે? ત્યાં આપની બુદ્ધિ શું કામ કરી શકે? માત્ર તે મહાપુરુષના યોગબળને અનુભવ્યે જ નીવેડો આવી શકે તેમ છે. તેથી જ પ્રત્યક્ષ સમાગમની લાંબા કાળ સુધી જરૂર છે અને તેવો યોગ આવ્યે સર્વે પ્રશ્નો આપને પોતાની મેળે ઉકલી જશે. હૃદયની ભાવના ઉપર બધો આધાર છે અને તેમાં શ્રદ્ધા અને આત્મકલ્યાણની ઉત્કટ ઇચ્છા જેટલું કામ કરે છે તેટલું બુદ્ધિ કે ભણતર કે શાસ્ત્રજ્ઞાન કામ કરી શકશે નહીં. તેથી જેમ જેમ યોગ્યતા વધતાં પરીક્ષાપ્રધાનપણું પ્રાપ્ત થશે, તેમ તેમ બુદ્ધિગમ્ય વિચારો સહજમાં સમજાશે અને સત્પુરુષનું ઓળખાણ પણ ત્યારે જ થશે અને એ વિના સંતોષ પ્રાપ્ત થવો મુશ્કેલ છે. માટે હવે એ કામ કેટલું મુલતવી રાખવું અને ક્યારે હાથમાં લેવું તે આપના હાથની વાત છે.

આયુષ્યનો ભરોસો નથી, કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, ત્યાં જીવ હવે ક્યા કાળને ભજે છે? તે વિચારવા જેવું જરૂર છે. આવો મનુષ્યભવ આત્મજ્ઞાન વિના જીવ ગુમાવી બેસે તો પછી પસ્તાવો થયા છતાં કંઈ વળવાનું નથી. જે જાગશે તે જીવશે. જીવ હજી મોહનિદ્રામાં સૂતો છે, પારકી પંચાતમાં ખોટી થઈ રહ્યો છે. પૂર્વે કંઈ કમાણી કરી છે તેનું ફળ અત્યારે ભોગવે છે, પણ તે તો લૂટાતી જાય છે. પછી શી ગતિ થશે? તેનો વિચાર કરવાનું હજી સૂઝતું નથી. એ જ મોટી ભૂલ છે. આત્માને ઓળખ્યા વિના આત્માનું કલ્યાણ કેમ કરીને થાય?

‘જ્યાં લગી આત્મા તત્ત્વ ચિન્ત્યો નહીં, ત્યાં લગી સાધના સર્વ જૂઠી’

એમ શ્રી નરસિંહ મહેતા આદિ મહાપુરુષો પોકારી ગયા છે, તે ઊંડા વિચારે વિચારી પોતાના આત્માની દયા લાવી તેને માટે કંઈક કરવા યોગ્ય છે. દેહ આદિ કે દેશ આદિને સુખી કરવાની ભ્રમણામાં આત્માને ઓળખવાનું ભૂલી જવું તે ગાડીને આગળ રાખી પાછળ ઘોડો જોડવા જેવું ઊંધું થાય છે કે કેમ તે વિચારવાનું જીવે પ્રથમ વિચારવા યોગ્ય છે. સર્વ જીવ સુખને ઇચ્છે છે, પણ સાચું સુખ શાને કહેવાય અને તે કેમ પ્રાપ્ત થાય? તે વિષે વિચાર ઊંડા અંતઃકરણથી થયા નથી અથવા અધૂરા નિર્ણયે સુખ મેળવવાની ઉતાવળે જીવે દોડ કરી છે કે દેખાદેખી લોક કરે છે તેમાં સુખ માની લીધું છે. માટે તે વિષે પૂરો વિચાર થવાની જરૂર છે. તે પછી પ્રયત્ન સફળ થવા સંભવ છે.

[૫૪]

૬૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૫-૧૯૩૨
તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૮૮

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.”

“મનસૂબાજી, ખાંડાની ધારે ચઢવું છે,
હિંમત હથિયાર બાંધી રે, અજબ લડાઈએ લડવું છે.”

“પરમાત્માની ભક્તિ જ જેને પ્રિય છે, એવા પુરુષને એવી કઠણાઈ ન હોય તો પછી ખરા પરમાત્માની તેને ભક્તિ જ નથી એમ સમજવું. અથવા તો ચાહીને પરમાત્માની ઇચ્છારૂપ માયાએ તેવી કઠણાઈ મોકલવાનું કાર્ય વિસ્મરણ કર્યું છે.” (૨૨૩)

“જેનો દૃઢ વિશ્વાસ હોય છે, તે દુઃખી હતો નથી, અથવા દુઃખી હોય તો દુઃખ વેદતો નથી. દુઃખ ઊલટું સુખરૂપ થઈ પડે છે. આત્મેચ્છા એવી જ વર્તે છે કે સંસારમાં પ્રારબ્ધાનુસાર ગમે તેવાં શુભાશુભ ઉદય આવો, પરંતુ તેમાં પ્રીતિ-અપ્રીતિ કરવાનો આપણે સંકલ્પ પણ ન કરવો.” (૧૩૩)

પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શરીર પ્રકૃતિ વૃદ્ધાવસ્થાને લઈને નરમ ગરમ રહ્યા કરે છેજી. ઝેરી જીવડું કરડી જવાથી ઉદ્ભવેલી વેદના દૂર થઈ ગઈ છે, પણ નાકે, કપાળે ચાંદા પડ્યા છે તેમાં હજી ચેર આવ્યા કરે છે. હમણાંનું થોડા થોડા દિવસે લોહી હરસે પડવા લાગ્યું છે. વચ્ચે એક બે વરસ ઠીક રહ્યું હતું. પૂંઠના ખરજવાની ઉપાધિ હમણાં શાંત પડી જણાય છેજી.

પૂ.ને આંખે વેદનીય થયાના સમાચાર જાણી ધર્માનુરાગે ખેદ થયો છેજી. હે પ્રભુ! કર્મ કોઈને છોડતાં નથી, પણ તે કર્મના ગમે તેવા કઠણ ઉદયને પણ પરમાત્માની પ્રસાદી ગણીને પ્રસન્ન ચિત્તે આત્મવીર્ય વિશેષ ફોરવી ભોગવી લે છે તેમને તે કર્મ દૂર થતાં આત્મા વિશેષ ઉજ્જવલ થયેલો અનુભવાય છે. આ જગતમાં જે જે ભક્તો પ્રસિદ્ધ થયા છે તે સર્વેએ કષ્ટો સહન કર્યાં છે અને પરમાત્માને સંકટ વખતે વિશેષ પ્રેમથી સ્મરણ કરનાર તે શૂરવીર ભક્તો વડે પ્રભાવિત ભક્તિમાર્ગ આવા કળિકાળમાં આપણને પણ અવલંબનરૂપ નીવડ્યો છે અને આપણા ઉદ્ધારનું કારણ પણ તે જ ભક્તિમાર્ગ છે. આ જીવ અનાદિકાળથી દેહની કાળજી કરતો આવ્યો છે પણ તેથી કલ્યાણ થયું નથી, પણ જે જે પ્રસંગોએ એ દેહની પ્રિયતા ઘટે, તેનું અનિત્યપણું, અસારપણું તેનું મિથ્યામોહકપણું ઘટે, તેનું પરાધીનપણું, અશુચિપણું અને વંચકપણું, ક્ષણભંગુરપણું સમજાય, તે તે પ્રસંગો જીવને જાગ્રત કરનાર અને પરમ હિતસ્વી છે. આત્માર્થી જીવો તો પાંચ ઇન્દ્રિયરૂપ શત્રુનું બળ ઘટે તેવા પ્રસંગોને વધાવી લે છે અને તેવા પ્રસંગો દેહાધ્યાસ ઘટે અથવા છૂટે તેવા સત્પુરુષાર્થને જાગ્રત કરી આ અસાર સંસારમાંથી વૈરાગ્યરૂપ સાર પ્રાપ્ત કરવા સમર્થ થાય છે.

મહાપુરુષોની એવી માન્યતા છે કે મિથ્યાત્વસહિત સ્વર્ગનાં સુખ અને ભોગવિલાસ હોય તે ભૂંડાં છે, પણ સમ્યક્ત્વસહિત નરકની અસહ્ય વેદનીય હોય તોપણ તે સારી છે, કારણ કે સમ્યક્ત્વરૂપી સમજણથી કર્મનું સ્વરૂપ સમજાય છે કે તે છૂટવા માટે આવ્યા છે; તેને સમભાવે સહન કરવાથી ફરી ભોગવવાં નહીં પડે અને તેની મુદત પૂરી થયે તે ઊભા પણ રહેવાનાં નથી. માત્ર જ્યાં સુધી એ પાપકર્મનો ઉદય છે ત્યાં સુધી તે આત્મવીર્ય વધારવાનું નિમિત્ત હોવાથી શિથિલ કરી નાખનાર પુણ્યકર્મ કરતાં પણ તે બહુ ઉપયોગી છે, એવી સમજણથી શ્રી ગજસુકુમાર જેવા નાની ઉંમરમાં પણ મહાત્માપણું પામી મોક્ષે ગયા છે. મનુષ્યભવ દુર્લભ છે. ભલે રોગ હોય, ખોડખાંપણવાળો હોય, સ્ત્રી હોય, પુરુષ હોય, નિર્ધન હો કે શ્રીમંત હો, પણ

મનુષ્યભવ છે તો સત્પુરુષનાં વચન કાનમાં પડશે, વિચારાશે, સારા ભાવ થશે; પણ તે ધૂટી ગયા પછી કંઈ બનનાર નથી. માટે મનુષ્યભવ પામીને આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાનમાં વખત ન જાય તે જ સાચવી લેવાનું છે. કાળનો ભરોસો નથી માટે ચેતી લેવાનું છેજી. મરણની વેદના આગળ આ વેદના કંઈ ગણતરીમાં નથી અને જેને સહન કરવાની ટેવ પડશે તે સમાધિમરણ માટે તૈયારી કરે છે એ ચોક્કસ છે, એમ વિચારી સમભાવ, સહનશીલતા, ચિત્તપ્રસન્નતા, નિરાકુળપણું, ધીરજ, શાંતિ આદિ ખમી ખૂંદવાના ગુણને વધારવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. કોઈનું દુઃખ કોઈથી લઈ શકાતું નથી, માટે ‘આ કાળજી રાખતા નથી કે આ સેવા કરતા નથી’ એવું લાવી ચીડિયો સ્વભાવ થવા દેવો ઘટતો નથી. જે થાય તે જોયા કરવું એ જ શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે આત્માનો ધર્મ જાણવું અને દેખવું એ છે, તે સદાય સ્મરણમાં રાખવા યોગ્ય છે. જે જે વેદના થાય છે તે દેહનો ધર્મ છે અને પૂર્વે બાંધેલાં એવાં જડ કર્મનો વિપાક દેખાય છે તેમાં ચેતનના ભાવ તણાઈ ન જાય, ‘આમ થાય તો સારું, આમ ન થાય તો સારું’ એવા વિકલ્પોમાં જીવ ચઢી ન જાય ને માત્ર સ્મરણમાં રહે અને ચૈતન્યસ્વરૂપ શુદ્ધ છે, નિર્વિકલ્પ દ્રષ્ટારૂપ છે તે વારંવાર ધ્યાનમાં રહે, માટે પરમકૃપાળુ દેવાધિદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનું શરણું વારંવાર સ્મૃતિમાં લાવી તેમની સમજ, તેમની સહનશીલતા, તેમની નિષ્કારણ કરુણાને વારંવાર સ્તવવાથી પણ કલ્યાણ થાય છેજી. સાંસારિક સર્વ સંબંધો તરફથી વૃત્તિ દૂર કરી આત્મકલ્યાણની જ ઇચ્છા કર્તવ્ય છેજી. આત્મા એકલો છે અને નિશ્ચયથી તે અસંગ છે, અજર છે, અમર છે, શાશ્વત છે, પરમાનંદસ્વરૂપ છે, તે રોગી નથી, દુઃખી નથી, રાગી નથી, દ્વેષી નથી. આવી આત્મભાવનાથી જ્ઞાની મૃત્યુને પણ મહોત્સવરૂપ માને છે, સંકટમાં સંતોષી રહે છે, ઉપાધિમાં પણ નિરુપાધિક રહે છે, શોકના પ્રસંગમાં પણ આનંદી રહે છે. આત્માનું સુખ જ્ઞાનીઓએ જોયું છે, અનુભવ્યું છે, ઉપદેશ્યું છે, તેની જ ભાવના કર્તવ્ય છે. તેના સુખ આગળ ચક્રવર્તીનાં સુખ પણ તરણા તુલ્ય છે અને મરણાંતિક વેદના પણ તે સુખનું હરણ કરી શકતી નથી. “સહજસ્વરૂપે જીવની સ્થિતિ થવી તેને શ્રી વીતરાગ ‘મોક્ષ’ કહે છે. સહજ સ્વરૂપથી જીવ રહિત નથી, પણ તે સહજ સ્વરૂપનું માત્ર ભાન જીવને નથી, જે થવું તે જ સહજ સ્વરૂપે સ્થિતિ છે.” (૬૦૯) એ વારંવાર વિચાર કરી ભાવના કરવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૫૩]

૬૭

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, સં. ૧૯૮૮

તત્ ૐ સત્

“ક્યોં ભૂલતા શઠ ફૂલતા હૈ, દેખ પર કર થોકકો,
લાયા કહાં, લે જાયગા ક્યા ફૌજ ભૂષણ રોકકો ।
જન્મન મરણ તુઝ એકલેકો, કાલ કેતા હોયગા ?
સંગ અરુ નાહીં લગે તેરે શીખ મેરી સુન ભગા ॥

इन्द्रिनसे जाना न जावे तू चिदानंद अलक्ष्य है,
स्वसंवेदन करत अनुभव हेत तब प्रत्यक्ष है ।
तन अन्य जन जानो सरूपी, तू अरूपी सत्य है,
कर भेदज्ञान सो ध्यान धर निज और बात असत्य है ॥”

“भोग बुरे भवरोग बढावे, वैरी है जगजीके ।
बेरस होय विपाक समय अति, सेवत लागे नीके ॥
वज्र अग्नि विषसे विषधरसे है अधिक दुःखदाई ।
धर्मरत्नको चोर प्रबल अति दुर्गतिपंथ सहाई ॥”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

મહત્પુણ્યના યોગે આ મનુષ્યભવ પ્રાપ્ત થયો છે. તેની સાથે ઉત્તમ કુળ, વિશુદ્ધમતિ, સત્સંગનો યોગ, નીરોગી કાયા એ બધી સામગ્રી દુર્લભ મળી છે. તે વડે કરીને આ સંસારસાગર તરવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. જેમ ઉત્તમ હિમાલય જેવા પર્વતમાંથી બરફ ઓગળવાથી પાણીનું પૂર પવિત્ર ગંગાનદીમાં આવે છે, તેનો ઉપયોગ કોઈ કોઈ સ્થળે સ્નાન, પાન આદિમાં કોઈ કરે છે, કોઈ ખેતરોમાં પાણી જોઈતું ઉલેચી લઈ પાક પકવે છે, કોઈ તેના વેગથી સંચા ચલવે છે એમ જેટલો ઉપયોગ તેનો કરી લે તેટલું એ મીઠું પવિત્ર પાણી ઉપયોગમાં આવ્યું, પણ બાકીનો મોટો ભાગ દરિયામાં જઈ ખારા પાણી સાથે ભળી પીવા માટે પણ અયોગ્ય બને છે. તેમ આ મનુષ્યભવની અમૂલ્ય રિદ્ધિ અનેક પ્રાણીઓને પ્રાપ્ત થઈ છે તેને કોઈ ધન કમાવામાં, કોઈ પરોપકારમાં, કોઈ સત્સંગ આદિ સાધનમાં વાપરે છે, તો કોઈ અધોગતિનાં કારણો મેળવી પરિભ્રમણ વધારવામાં જ દુરુપયોગ કરે છે, તો કોઈ ફરી મનુષ્યભવ મળવો મુશ્કેલ થઈ પડે તેમ વ્યર્થ ગુમાવી દે છે, પણ જેને સત્પુરુષનો યોગ થયો છે, જેને સમ્યક્બોધરૂપી રત્ન પ્રાપ્ત થયું છે, જેને વ્રત નિયમ આદિ અલભ્ય લાભ મળ્યો છે, તેણે તે પૂંજી સાચવી તેની વૃદ્ધિ કરવી ઘટે છેજી. મરણ આવે તો ભલે, પણ વ્રતનો લક્ષ ન ચુકાય એવો દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. “જડ ચલ જગની ઝેંઠનો, ન ઘટે તુજને ભોગ હો મિત્ત” એમ શ્રી દેવચંદ્રજીએ સ્તવનમાં ગાયું છે તેમ વૈરાગ્યરૂપી ખડ્ગને કટાઈ ન જવા દેતાં ઉજ્જવલ રાખી નિરંતર ઉત્તમ ભાવના ભાવવા યોગ્ય છેજી.

“બબરદાર મનસૂબાજી ખાંડાની ધારે ચઢવું છે,
હિંમત હથિયાર બાંધી રે, સત્ય લડાઈએ લડવું છે,
શૂરા થઈ રણમાં ઝૂઝવું છે.”

હાલ જે સત્યાગ્રહની લડાઈમાં હજારો લોકો દેશની નિર્ધનતા અને પરાધીનતા દૂર કરવા મથે છે તે જોઈને પણ આપણામાં પરમાર્થ અર્થે શૂરાતન ચઢવા યોગ્ય છે. એક ભવના અલ્પ લાભ અર્થે આટલું બધું સહન કરવા તે તૈયાર થાય છે તો જેને ભવોભવનાં દુઃખ દૂર કરી

સદ્ગુરુની શીતળ કરુણા દૃષ્ટિને આશરે મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધવું છે તેને અટકાવી શકનાર કોણ છે? મૃત્યુના મુખમાં ઊભેલો પણ નિર્ભયપણે કહી શકે કે મને મારી માન્યતામાંથી ચળાવવા કે વ્રતમાંથી ડગાવવા કોઈ સમર્થ નથી. હવે આટલા ભવમાં તો કાયરતા નહીં જ કરું, મોહરૂપી જુલમી રાજાની સેવા કરીને ભવોભવથી હું અનંત દુઃખ વેઠતો આવ્યો છું; પણ કોઈ સાચા પુરુષના સમાગમે તેની અપૂર્વ વાણી સત્સંગે સાંભળી છે અને મોહની ઠગાઈ જાણી છે, ત્યારથી હવે મોહ ઉપરથી મોહ ઊઠી ગયો છે. તે હવે માથું જાય, પણ કોઈ પણ લાલચ કે મરણાંત ત્રાસને પ્રસંગે પણ દુઃખની ખાણને સુખરૂપ તો નહીં જ માનું. આવી દૃઢતા રગેરગ હૃદયમાં ઉતારી દેવા યોગ્ય છે. જેમ ક્ષત્રિયો સામે મોઢે છાતી પર ઘા ઝીલે પણ કોઈકાળે પીઠ ફેરવી દોડી જતા નથી, તેવી રીતે સત્પુરુષના આશ્રિતો સંસારને શરણે કે મોહને શરણે કદી જતા નથી. તે મોહને મારી નાખવાનો જ લાગ શોધ્યા કરે છે. બાહુબળિજીએ મૂઠી ઉગામી તે ઉગામી તથા રામનું બાણ જે ધૂટ્યું તે ધૂટ્યું, તે કદી નિષ્ફળ ન જાય એમ કહેવાય છે; તેમ સત્પુરુષની સાક્ષીએ જે વ્રત આદરી મોહની સાથે લડાઈ માંડી છે તેમાંથી પાછું પગલું તો કાયર જ ભરે, સાચો ક્ષત્રિય તો આગળ જ વધ્યા કરે. હવે તો મોહને મર્યે જ ધૂટકો છે, પણ મોહ તો મહા કપટી છે અને સદાય જીવને પાડી દેવાનો લાગ શોધ્યા જ કરે છે. વૃત્તિઓની છેતરામણીમાં ફસાઈ જવું પણ ન ઘટે કે સત્પુરુષની સાક્ષીએ વ્રત લીધું છે, હવે આપણે શો ડર છે? એમ જો બફમમાં રહે અને મોહનાં નિમિત્તોમાં જો જીવ જાગ્રત ન રહે તો મોટા મુનિઓને પણ તેણે ગબડાવી પાડ્યા છે, શ્રેણીએ ચઢેલાને પણ નરકમાં નાખ્યા છે. તેથી કુસંગ, કુકથા અને અનિયમિત આહારવિહાર તથા પ્રતિબંધોથી ચેતતા રહી “ભક્તિ શૂરવીરની સાચી, લીધા પછી કેમ મૂકે પાછી” એવી ટેક સહિત વર્તી આત્મવીર્ય સદોદિત ઉજ્જવળ રાખવું. પ્રમાદ એ મહા રિપુ છે. “અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ ક્લેશનું, મોહનું, અને માઠી ગતિનું કારણ છે. સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું કારણ છે. તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્ ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” (૪૬૦)

“દૂર રહ્યા જાણું નહિ રે જિનજી, પ્રભુ તુમારે પાસ, દિલડે વસી રહ્યો;

ચરણે તેહને વિલગીએ રે જિનજી, જેહથી સીઝે કામ, દિલડે વસી રહ્યો.” (મો. ૧૧)

તા. ક.— જોકે મોહનીય કર્મ બધું બગાડી દે એવું છે અને મરણ કોઈને મૂકે એમ નથી, માટે ચેતતા રહેવાની જરૂર છે. તૃષ્ણા, વાસના કે પ્રીતિ ઠાર ઠાર થઈ જાય તે તોડી નાખવાની જરૂર છે. આ કળિકાળમાં વૈરાગ્યને વિઘ્ન ઘણાં હોય છે અને જીવને ધર્મ કરવા જતાં વિઘ્ન પાડે છે, પણ જેમ બને તેમ વધારે વખત વાંચવા-વિચારવામાં ગાળવાનો રાખી પર્યાયદૃષ્ટિમાં તણાઈ ન જવાય તે માટે કાળજી રાખવી. બધા પર્યાયો નાશવંત છે, ઠગારું પાટણ છે, ભુલવણીનું ઘર છે એમ માની હવે આત્મા ઉપર આવી જવું. આત્માની જ ચિંતવના, આત્માની જ ગવેષણા, આત્માની જ ઉપાસના માટે જીવવું છે એમ રાખી આટલો ભવ ઉત્તમ ભાવનામાં ગાળવામાં આવશે તો અનંત ભવનું સાટું વળી રહેવા જેવો જોગ પ્રાપ્ત થયો છે જાણી ધર્મમાં

વૃત્તિ રાખી શાંતિથી જે બની આવે તે કર્યા જવું, પણ અહીં રહેવાય તો સારું અને આમ કરીએ તો ઠીક, એવી તૃષ્ણા-ઇચ્છાઓ ન કરવી. કોઈ ઠેકાણે મરણ છોડનાર નથી અને અયાચક વૃત્તિએ સદ્ગુરુનું શરણું દૃઢ ભાવવું. એ જ. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૫૨]

૬૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૬-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ જેઠ સુદ ૫, શ્રુતપંચમી, ગુરુ, સં. ૧૯૮૮

“છૂટે દેહાધ્યાસ તો, નહિ કર્તા તું કર્મ;
 નહિ ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ.
 એ જ ધર્મથી મોક્ષ છે, તું છો મોક્ષસ્વરૂપ;
 અનંત દર્શન જ્ઞાન તું, અવ્યાબાધસ્વરૂપ.
 શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્યઘન, સ્વયંજ્યોતિ સુખધામ;
 બીજું કહીએ કેટલું? કર વિચાર તો પામ.”

તીર્થક્ષેત્ર અખંડભૂમંડળમાં વિશ્રાંતિકારી શાંતિદાયક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છે.

આ જીવ અનાદિકાળથી મોહને વશ હોવાથી તેની વૃત્તિ બાહ્ય પદાર્થોમાં જ ભમ્યા કરે છે. તેથી પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે કે “પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે, અને માથે મરણ રહ્યું છે; એ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કર.” (૨-૩૫) આ વાક્યમાં ઘણી શિખામણ સમાયેલી છે. જીવને મોક્ષમાર્ગની શરૂઆતરૂપ સમકિત પ્રાપ્ત નથી થયું, ત્યાં સુધી પાપમાર્ગમાં જ તેની પ્રવૃત્તિ હોય છે. ગમે તે ક્રિયા ધર્મને નામે જીવ કરે તોપણ તેના ભાવ તો સમકિત વિના મિથ્યારૂપ છે એટલે પાપરૂપ જ ગણાય. તેથી ‘પગ મૂકતાં પાપ છે’ એમ કહ્યું, તે એમ જણાય છે કે મિથ્યાત્વી જીવ પાપમાર્ગમાં જ પગલાં ભર્યા કરે છે; એ રસ્તો સદ્ગુરુની કૃપાથી બદલાશે ત્યારે મોક્ષમાર્ગ ઉપર દૃષ્ટિ પડશે અને પછી મોક્ષમાર્ગમાં પગલાં ભરશે એટલે પાપ સદાયને માટે ટળી જશે અને પુણ્ય-પાપથી જુદા ભાવ—આત્મભાવના ભાવવાથી નિર્જરા થશે. બીજું, ‘જોતાં ઝેર છે’ કહ્યું, તે એમ સમજાવવા કહેલું લાગે છે કે જ્યાં જ્યાં નજર પડે છે ત્યાં ત્યાં અજ્ઞાની જીવ ઇષ્ટ-અનિષ્ટની કલ્પના કર્યા વિના રહેતો નથી અને એ રાગદ્વેષવાળી કલ્પનાથી કર્મબંધન થયા કરે છે, તે કર્મબંધનથી જન્મમરણ થયા કરે છે; એટલે ઝેર તો એક ભવમાં મરણ પમાડે અથવા કોઈ દવાથી તે ઝેર ઊતરી પણ જાય, પણ આ કર્મબંધનરૂપ ઝેર અનંતકાળથી જન્મમરણ કરાવ્યા કરે છે, પણ એ ઝેર હજી ઊતર્યું નહીં એમ વિચારી એ બાહ્યદૃષ્ટિ ઉપર કટાક્ષભાવ રાખી સમતા સહનશીલતા શીખવાની જરૂર છે. ‘અને માથે મરણ રહ્યું છે,’ એમાં ઘણો વૈરાગ્ય ભર્યો છે. ઘણા પુરુષોને માથામાં ધોળો વાળ દેખતાં વૈરાગ્યના

વિચાર આવવાથી રાજપાટ છોડી આત્મકલ્યાણ કરવા તત્પર થઈ ગયા છે. તેમને એમ વિચાર આવ્યો કે મોતની ફોજના વાવટા દૂરથી ધોળા દેખાય છે તેવા ધોળા વાળ એમ સૂચવે છે કે મરણ હવે બહુ દૂર નથી તો ચેતવું હોય તો ચેતી લે. તેથી પ્રમાદ છોડી તેઓ અમર થવા તૈયાર થયા. આપણે પણ મરણના મોઢામાં બેઠા છીએ, લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ ક્યા કાળને ભજે છે તે વિચારવા યોગ્ય છે. આજનો દિવસ આપણા હાથમાં છે ત્યાં સુધી જે સારું કામ—આત્માનું હિત થાય તેવું સત્પુરુષે જણાવેલું કામ કરી લેવું. કાળનો કોને ભરોસો છે? ગયો કાળ પાછો આવતો નથી. સમજુ પુરુષો તો અવળાનું સવળું કરી નાખે છે. મુંબઈમાં થતાં તોફાનથી અજ્ઞાની ભય પામે છે, તેમાં જ વૃત્તિ રોકી રાખે છે; ત્યારે સમજુ જીવો તેથી વૈરાગ્ય પામી મરણ સમીપ હોય તેવા પ્રસંગે પણ સત્પુરુષનાં વચનોમાં જ તલ્લીન રહે છે. આખો લોક ત્રિવિધ તાપે બળે છે એમ વિચારી સત્પુરુષ અને તેનાં વચનો તથા તેનું આપેલું સ્મરણ તથા આજ્ઞાનો નિરંતર વિચાર રાખી નિર્ભય બને છે અને કર્મનું નાટક જોતાં હર્ષ-શોક કરતા નથી.

“જગતજીવ હૈ કર્માધીના, અચરજ કધુ ન લીના,
આપ સ્વભાવમાં રે, અબધુ સદા મગન મન રહેના.”

આત્મા અવિનાશી છે. તેનો નાશ માનવો એ જ ભ્રાંતિ છે. બાકીની બધી વસ્તુઓ તો બદલાતી છે, નાશ પામનારી છે; તો તે પર્યાયદૃષ્ટિ છોડી દઈ આત્મભાવનામાં વિશેષ કાળ જાય તેમ કર્તવ્ય છેજી.

[પપ]

૬૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૭-૧૯૩૨
તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૮૮

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.”
“પરમકૃપાળુની કૃપા, સંતચરણની છાંય;
અપૂર્વ બોધ વિરાગતા, તારો ગ્રહો અમ બાંધ.”

હે પ્રભુ! આ દુષમ કળિકાળમાં સર્વત્ર દુઃખ જ દૃષ્ટિગોચર થાય છે છતાં આ જીવને વૈરાગ્ય નિરંતર રહેતો નથી એ જ યોગ્યતાની ખામી છે. ક્ષણ ક્ષણ જતાં અનંતકાળ વહી ગયો છતાં કરવા યોગ્ય આ જીવે કંઈ કર્યું નથી. કાળનો ભરોસો નથી. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ ક્યા કાળને ભજે છે તે વિચારવા યોગ્ય છે. એક પરમકૃપાળુદેવનું સાચા અંતઃકરણથી શરણ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છેજી. પછી પ્રારબ્ધવશાત્ ગમે ત્યાં કાળ જાય, પણ તેના શરણમાં બુદ્ધિ હોય તો વિયોગમાં પણ કોઈનું વિશેષ કલ્યાણ થાય છે. પરમકૃપાળુદેવે વિયોગ અને વિરહ દ્વારા પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને પરિપક્વ દશા પ્રાપ્ત કરાવી છે, તે આપે સાંભળેલું હશે. માટે ધીરજ રાખી વિશેષ પુરુષાર્થ ફોરવી ધર્મધ્યાનમાં વિશેષ કાળ જાય તેમ કરવા યોગ્ય છેજી. સત્સાધ્વી પૂ. બેનને પણ ધીરજ, સહનશીલતા, ખમી

ખૂંદવાની ટેવ વિશેષ રાખી સત્સંગમાં થયેલા બોધને વારંવાર યાદ લાવી તે જ ભાવનામાં રહેવાય તેવો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. રત્નચિંતામણી જેવો આ મનુષ્યભવ વ્યર્થ વહી જાય નહીં તેની ખાસ કાળજી રાખવા યોગ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવે આ કળિકાળમાં અમૃત વરસાવે તેવાં વચનોનો વારસો આપણને આપ્યો છે. તેના ગહન અર્થ સમજવા જેટલા ઉપશમ-વૈરાગ્યનું બળ આપણામાં નથી, છતાં અમૃત અમૃતનું કામ કર્યા વિના રહે નહીં. તેને સમજવા માટે, તેમાં જણાવેલી આજ્ઞાઓ ઉઠાવવાના ભાવ કરવા માટે જેટલો કાળ ગળાશે તે લેખાનો છે, તે કલ્યાણકારી છે. આપણાં મહાભાગ્ય કે દુઃખે કરીને ધર્મ પ્રાપ્ત થાય તેવા આ કાળમાં આપણને પરમકૃપાળુદેવનો માર્ગ રુચ્યો છે, તેનું શરણ ગ્રહણ કરી તે અર્થે આટલો ભવ ગાળવાની ભાવના થઈ છે.

N.B.— “સદ્ગુરુ શ્રી દેવાધિદેવ પરમગુરુએ મનુષ્યભવ ચિંતામણિ સમાન કહ્યો છે તે દુર્લભ છે. જે સત્પુરુષે, સદ્ગુરુએ, અનંત જ્ઞાની તીર્થકરે, યથાતથ્ય આત્મા જાણ્યો છે, જોયો છે, માન્યો છે તે જ્ઞાનીનો યથાર્થ સત્સમાગમ જો જીવને ન થયો હોય તોપણ તે સત્પુરુષના સમાગમે જે કોઈ સંત તથા મુમુક્ષુએ શ્રદ્ધા પ્રતીતિ કરી છે તે સત્સંગનો જોગ, જો મનુષ્યભવ પામી, આ જીવને મળી આવ્યો હોય અને તેની પ્રતીતિ, વિશ્વાસ ખાસ ખરા મનથી આવ્યે, તે કહે તે સદ્ગુરુ પ્રત્યે, તેમના બોધ પ્રત્યે, પ્રતીતિ, શ્રદ્ધા, રુચિ, માન્યતા, આસ્થા આ જીવને થાય તો આ મનુષ્યભવ સફળ છે. તે સંતે કહેલા સદ્ગુરુની એક માન્યતા, શ્રદ્ધાથી સમકિત કહેવાય. આટલો મનુષ્યભવ મળ્યો છે તેમાં તે જ શ્રદ્ધા સત્કૃપાળુ શ્રી સદ્ગુરુદેવ પ્રત્યેની જીવે રાખવા યોગ્ય છે, પોતાની કલ્પનાથી બીજા કોઈને માનવા યોગ્ય નથી. જે એમ એક સદ્ગુરુની શ્રદ્ધાએ જ રહેલ છે તેનું આત્મહિત અને કલ્યાણ છે. જો એક સમકિત આ ભવમાં ન થયું તો જન્મ-મનુષ્યભવ હારી ગયા જાણવું. એ એકને જ માન્યાથી બધા જ્ઞાનીઓ આવી જાય છે, એવો અનેકાંત માર્ગ સમજાયો નથી. માટે તેણે જાણ્યું તે ખરું છે, મારે પણ માનવા યોગ્ય છે એમ માને તો આત્મકલ્યાણ થાય. તેની જ આજ્ઞાથી કલ્યાણ છે. તેની આજ્ઞા જે જે ‘શ્રી આત્મસિદ્ધિ’માં કહી છે તે જ કર્તવ્ય છે. જોકે જગતમાં જીવ ઘણા રૂડા છે, ગુણી છે, પણ પરીક્ષાપ્રધાનપણું જ્યાં સુધી યથાતથ્ય આવ્યું નથી ત્યાં સુધી ગુણીના ગુણ જોવા, દોષ ન જોવા. જીવ સ્વચ્છંદથી અને પ્રમાદથી અનંત કાળથી રઝળ્યો છે. માટે જેમ બને તેમ જાગૃતિ, આત્મભાવના, સ્મરણ-ભક્તિમાં અમુક કાળ કાઢવો. કાળ ભયંકર છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. આ જીવ કયા કાળને ભજે છે તે સમજાતું નથી.

“યૌવનની શી કરવી માયા? જળ-પરપોટા જેવી કાયા;
જાવું પડશે નરકે મરોને, આવી ધનની આશા કરોને. ૫
ભવ તરવા ઇચ્છે જો ભાઈ, સંત શિખામણ સુણ સુખદાઈ;
કામ, ક્રોધ ને મોહ તજી દે, સમ્યગ્જ્ઞાન સમાધિ સજી લે. ૬
કોણ પતિ પત્ની પુત્રો તુજ? દુઃખમય પણ સંસાર ગણે મુજ;
પૂર્વ ભવે પાપે પીડેલો, કોણ હતો કર્મ જકડેલો? ૭

વિષયભૂતનો મોહ મૂકી દે, કષાય ચારે નિર્મૂળ કરી લે;
કામ માનનો કૂચો કરી દે, ઇન્દ્રિયચોરો પાંચ દમી લે. ૧૩
દુર્ગતિ-દુઃખ અનેકે કૂટ્યો, તો પણ પીછો તેનો ન છૂટ્યો;
જાણે ભૂત-ભ્રમિત મદમત્ત, જીવ અનાચારે રહે રક્ત. ૧૬
મા કર ચૌવન-ધન-ગૃહ-ગર્વ, કાળ હરી લેશે એ સર્વ;
ઇંદ્રજાલ સમ નિષ્ફળ સહુ તજ, મોક્ષપદે મન રાખી પ્રભુ ભજ.”૧૮
(વૈરાગ્યમણિમાળા) (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ ૯૦-૯૧)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૭૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૮-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૦)), મંગળ, સં. ૧૯૮૮

“કર્મ મોહનીય ભેદ બે, દર્શન ચારિત્ર નામ;
હણે બોધ વીતરાગતા અચૂક ઉપાય આમ.”

આપે પ્રશ્ન પૂછ્યો છે કે મોહ નહિ છૂટવાનું શું કારણ? એ બહુ સારો પ્રશ્ન છે. મુમુક્ષુ જીવે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય અને સત્સંગ સમાગમે તેની ચર્ચા, વિચારણા કરી નિર્ધાર કરવા યોગ્ય છેજી તથા તે કારણો ટાળવા પુરુષાર્થ કરવા યોગ્ય છેજી, કારણ કે મોહ ગયે જ સાચી સમજણ પ્રાપ્ત થાય છે, આત્માનું ભાન થાય છે. પાંચ ઇન્દ્રિયોના અનુકૂળ વિષયોમાં જીવને મીઠાશ લાગે છે અને પ્રતિકૂળ વિષયો આવી પડે તો અપ્રિય લાગે છે. ક્રોધ, માન, માયા કે લોભના પ્રસંગમાં તણાઈ જઈ તે રૂપ થઈ જાય છે. પણ પાંચ ઇન્દ્રિયના રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ, શબ્દ એ વિષયો કહેવાય છે તે તથા ક્રોધાદિ ચાર કષાયો કહેવાય છે તે આત્માની ઘાત કરનાર છે, એવું જીવને અંતરમાં સમજાયું નથી, મનાયું નથી પરંતુ આંખ આદિ ઇન્દ્રિયોને ગમે તેવા પદાર્થ—નાટક, સ્ત્રીઓ આદિ પદાર્થો જીવને અનાદિ કાળથી પ્રિય લાગ્યા છે અને તે પ્રાપ્ત કરવા પુરુષાર્થ જીવ કરે છે અને તેની પ્રાપ્તિમાં હર્ષ માને છે, તો પછી તે પદાર્થો તેને પોતાની માઠી અસર ઝેરની પેઠે કર્યા સિવાય કેમ રહે! જે પદાર્થો પ્રિય માન્યા છે તેની પ્રાપ્તિમાં વિઘ્ન કરનાર પ્રત્યે ક્રોધ થાય અને તે ક્રોધથી સામો માણસ ડરી જાય તો જીવ કૂલાઈ જાય છે કે કેવો તેને ક્રોધ વડે મેં વશ કર્યો! પણ ક્રોધ, અગ્નિ પેઠે આત્માની શાંતિનો નાશ કરે છે; તેને તેણે મિત્ર માન્યો તો તેને કેવી રીતે તજે? એવી જ રીતે ચારેય કષાય, હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક, દુર્ગંધા, કામભોગની ઇચ્છા એ બધો મોહનો પરિવાર છે તેને જીવ શત્રુ ગણવાને બદલે સુખનાં કારણ માને છે એ જ મોટી ભૂલ છે અથવા અવળી સમજણ છે કે મિથ્યાત્વ છે. એ ભૂલ ટાળવા માટે મોટા પુરુષોએ આસપુરુષોનો સત્સંગ મેળવી તેમનો બોધ સાંભળી તેનું મનન કરી ઉત્તમ ભાવના કે આત્મભાવનામાં રહેવાનો પુરુષાર્થ લાંબા કાળ સુધી કર્યા જ કર્યો છે. અનંત શક્તિનો ધણી એવો આ આત્મા મોહરૂપી ઠગથી લુંટાઈ રહ્યો છે. તેને સત્પુરુષો

ઓળખી ગયા કે આ તો શત્રુ છે. તેથી તેનાથી ત્રાસ પામી, સત્પુરુષના બોધરૂપી મંત્રથી તે મોહને મૂઠ મારી, મારી નાખવા તે સમર્થ થયા છે. પરમકૃપાળુદેવનું યોગબળ આપણા સર્વનો મોહ હણો એમ ઇચ્છી સત્સંગ, સત્પુરુષની વાણીરૂપી ઔષધ સેવવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૫૬]

૭૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૮-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૩, શુક્ર, સં. ૧૯૮૮

“કૌન ઉતારે પાર, પ્રભુબિન, કૌન ઉતારે પાર ?
ભવોદધિ અગમ અપાર, પ્રભુબિન, કૌન ઉતારે પાર ?
કૃપા તિહારીતે હમ પાયો, નામ મંત્ર આધાર— પ્રભુ
નિકો તુમ ઉપદેશ દિયો હૈ, સબ સારન કો સાર— પ્રભુ”

“આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
દાસ, દાસ હું દાસ છું, આપ પ્રભુનો દીન.”

પરમશાંતિપથપ્રદર્શક, અખિલભૂમંડળભૂષણ શ્રી સનાતન જૈન તીર્થસ્થળ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસ ક્ષેત્રથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમલની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જય સદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. તે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય ભાવદયાદાતાર પ્રભુશ્રીજીએ વાંચી ઉત્તર લખવા સૂચના કરેલ છેજી.

પૂ. મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજી મહારાજની તબિયત બે માસથી નરમ રહેતી, પણ હમણાં દશેક દિવસથી વધારે ગંભીર જોખમભરી થઈ ગઈ છે. ઘણા ઉપચાર કર્યા છતાં કોઈ દવાથી હાંફનું દરદ તથા પેટનું દરદ ઓછું થતું નથી. દિવસે દિવસે દરદમાં વધારો થતો જાય છે, પણ શુદ્ધિ-જાગૃતિ સારી છે. સમતા, સહનશીલતા અને ઉપશમમાં વર્તવું થાય છે. પરમકૃપાળુદેવનો પ્રત્યક્ષ સમાગમ જેને થયો છે, તે સજીવન મૂર્તિનો સાક્ષાત્ બોધ શ્રવણ કર્યો છે, મનન કર્યો છે અને તેની જ ભાવના-રુચિ રહ્યા કરે છે તેને બહાર ગમે તેટલો વેદના-પરિષહ સહન કરવો પડે, પણ જે પ્રજ્ઞા-સમજણ છે તે, તે વખતે હાજર જ છે. જો પાપ વગેરે ખોટાં કામ થયાં હોય તેનું ફળ થાય, તો સત્પુરુષ અને તેનાં વચનની ઉપાસના કરી હોય તે કેમ નિષ્ફળ હોય? જેનો અભ્યાસ પાડી મૂક્યો હોય તે વારંવાર યાદ આવે, તેમ આત્મકલ્યાણ અર્થે જેણે આયુષ્ય ગાળ્યું હોય તેને આત્મા ગમે તેટલી વેદનામાં પણ ભુલાય નહીં. પ્રત્યક્ષ પુરુષ ઉપરની શ્રદ્ધા અને તેનું યોગબળ અપૂર્વ કલ્યાણ કરે છે. પૂ. મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજીએ સર્વ સંઘને ખમાવેલ છેજી. હાલ તીવ્ર વેદનામાં પણ તેમના ભાવ બહુ સારા વર્તે છે એમ પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીના કહેવાથી જાણ્યું છેજી. તથા ‘શુદ્ધ ઉપયોગ’, ‘નિ:શંકતા’, ‘પરમકૃપાળુદેવ, તમારું શરણ છે’ એવા શબ્દોના ઉચ્ચારથી પણ સારી જાગૃતિ અંતરમાં જણાય છેજી.

કળિકાળ કે દુષ્કાળમાં નિમિત્તો તો જીવને ધર્મથી દૂર લઈ જાય તેવાં સહેજે મળે છે, પણ જે જીવને કલ્યાણ કરવાની ભાવના જાગી છે તેણે તેવાં નિમિત્તોમાં ન ધૂટકે વર્તવું પડતું હોય છતાં સત્પુરુષનો સમાગમ, બોધ થયો હોય તેની સ્મૃતિ, તેનું બહુમાનપણું, તેની ભાવના, તેણે આપેલા સ્મરણનું હરતાં, ફરતાં, બેસતાં, ઊઠતાં વિસ્મરણ ન થાય તેમ વર્તવાની તત્પરતા, જિજ્ઞાસા, ભાવના રાખે તથા અમુક કાળ દિવસના જાગ્રત કાળમાંથી કાઢી લઈ તેમાં સત્પુરુષની વાણીનો વિચાર સ્મરણ ભાવના નિયમિતપણે કરે. જીવ જો પ્રમાદમાં આ મનુષ્યભવ ખોઈ બેસશે તો પછી પસ્તાવો થશે. ધન, કીર્તિ કે ધંધા અર્થે જીવે ઘણાં કષ્ટો વેઠ્યાં છે, હજી તેને માટે આથડે છે; પણ તેથી કંઈ આત્માનું કલ્યાણ થયું નથી. માથે મરણ ભમે છે, કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ કયા કાળને ભજે છે? તે વિચારવા યોગ્ય છેજી. ધર્મ એક સાર વસ્તુ છે. આત્મસ્વભાવ તે ધર્મ છે અને તે જ્ઞાનીપુરુષે જાણ્યો છે. હું કંઈ જાણતો નથી, પણ જેણે યથાર્થ આત્મા જાણ્યો છે, આત્મારૂપ જે હતા, તે પરમકૃપાળુદેવનું મને શરણું હો. તેની શ્રદ્ધાએ તેના કહેવાથી 'આત્મા છે, નિત્ય છે, કર્તા છે, ભોક્તા છે, મોક્ષ છે, મોક્ષનો ઉપાય છે' એ છ પદની મને શ્રદ્ધા છે એ જ મારે ભાવવા યોગ્ય છે, એ લક્ષ કર્તવ્ય છેજી.

[૫૭]

૭૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૮-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૫, રવિ, સં. ૧૯૮૮

આપનો પત્ર આવ્યો તે પરમ પૂજ્ય ભાવદયાસાગર પ્રભુશ્રીજીને વંચાવ્યો છેજી. તેઓશ્રીએ જણાવ્યું છે કે પર્વાધિરાજ પર્યુષણ ઉપર જે ધર્મધ્યાન ભક્તિભજન આદિ યથાશક્તિ કરવા વિચાર હોય તેમાં પ્રતિબંધ નથી.

પૂ. મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજીની શરીરપ્રકૃતિ બહુ ગંભીર જોખમભરી થઈ ગઈ છે, પરંતુ સદ્ગુરુ શરણે યથાશક્તિ સમભાવે વેદવાનું કરે છેજી. સ્મરણ, ભક્તિભજન વગેરે સારાં નિમિત્તોની વચમાં રહેવાનું હોવાથી તથા પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી આખી જિંદગી સદ્ધર્મની ઉપાસના કરેલી હોવાથી તેમનું કલ્યાણ જ છે. સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવોને મૃત્યુ મહોત્સવરૂપ લાગે છેજી. ત્રણે લોક ત્રિવિધ તાપથી બળી રહ્યો છે તેમાં સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવો જ પરમશીતલતામય આત્મિક શાંતિ અનુભવતા હોવાથી સુખી છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૭૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૯-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૯, શુક્ર, સં. ૧૯૮૮

પૂ. મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ ત્રણ માસની સખત માંદગી ભોગવી ભાદરવા સુદ ૬ ને મંગળવારે કાળધર્મ પામ્યા છે. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસે સમાધિમરણની માગણી પણ કરી હતી. બહુ સારી લેશ્યા વર્તતી હતી એમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર જણાવતા અને દેવગતિ થઈ

છે અને હવે જેટલું દુઃખ હતું તેથી અનેકગણું સુખ પામ્યા છે એમ સ્વમુખે તેઓશ્રીએ જણાવ્યું હતું.

આપનો ક્ષમાપનાનો પત્ર સાંભળી રહ્યાં પછી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ઉદ્ગાર જણાવેલ કે પરમકૃપાળુદેવની જેટલી થાય તેટલી ભક્તિ કર્તવ્ય છે. પોતાની કલ્પનાએ અમને જે જણાવે છે તેટલી ભૂલ છે. ફરી તે વાત વ્યાખ્યાનમાં પણ જણાવી હતી કે તમે નક્કી કરી લો છો કે આ સત્પુરુષ છે તો તમે જ સત્પુરુષની કિંમત આંકનાર થયા અને તેટલી યોગ્યતા ક્યાં છે? ઉપકારીનો ઉપકાર માનો. એ ખોટું કહેતાં નથી, સત્પુરુષ પાસેથી સાંભળેલું કહે છે અને જે સત્પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા કરાવે છે તે મારે માન્ય કરવા યોગ્ય છે તથા “આતમ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે” કે “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ” એ સત્પુરુષ પાસેથી સાંભળેલું મહદ્વાક્ય આપણને કહ્યું તે મોટો ઉપકાર છે એમ જાણી મૂળ પુરુષ ઉપર દૃષ્ટિ કર્તવ્ય છે. પૂનાથી જે કહેતા આવ્યા છે કે ‘સંતના કહેવાથી પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા માન્ય છે’ એજ દૃષ્ટિ નિરંતર લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છે. તેમણે જે પુરુષ આપણને પરખીને આપ્યો છે તે જ આપણે માન્ય કરવા યોગ્ય છે. આપણી કલ્પનાએ આ જ્ઞાની છે, આ સત્પુરુષ છે એમ કરવું તે યોગ્ય નથી. જ્ઞાનીને પણ આપણી કલ્પનાએ જ્ઞાની માનીએ તો તે વિચારવા યોગ્ય છે. અંજનચોરે જેવો વિશ્વાસ રાખ્યો હતો તેમ પોતાને મળ્યા નથી તોપણ આ મંત્ર આપનાર સાચા પુરુષ છે એમ ખાત્રી કરી લઈ તે જ શ્રદ્ધા રાખ્યે કલ્યાણ છે. આ વાત મિત્રભાવે જણાવી છે. તે વિચારી, તે કહે છે તે સત્ય છે, મારી કલ્પના મારે ફેરવવા યોગ્ય છે એમ દૃઢ વિચારી, વસમું લાગે તોપણ આપણે તે જ કર્તવ્ય છેજી. આ વાત વિચારશો અને લક્ષમાં રાખશો એ જ નમ્ર વિનંતિ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૫૮]

૭૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૯-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૧, શનિ, સં. ૧૯૮૮

खामेमि सव्व जीवे, सव्वे जीवा खमंतु मे ।

मिच्छी मे सव्व भूएसु, वेरं मज्झं न केणइ ॥

અત્રે પર્યુષણ પર્વનું સદ્ગુરુકૃપાએ રૂડી રીતે પૂજા-પ્રભાવના, ભક્તિભાવ, તપ-પ્રતાદિથી નિર્વિઘ્ને આરાધન થયું છેજી. પાંચસો-સાતસો મુમુક્ષુ ભાઈબહેનોનો સમુદાય મળ્યો હતોજી.

ભાદરવા સુદ ૬ને દિવસે પૂ. મુનિદેવ શ્રી મોહનલાલજીની તબિયતમાં એકાએક ફેરફાર જણાયો અને બપોરે સાડા અગિયાર વાગ્યે તેઓ કાળધર્મ પામ્યા. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શુભ શીતલતામય છાયામાં તેમણે દેહત્યાગ કર્યો એ મહાપુણ્યનું ફળ છે. જેમણે પરમકૃપાળુદેવનાં સાક્ષાત્ દર્શન કરેલાં, પ્રત્યક્ષ પુરુષનો બોધ સાંભળેલો અને દૃઢ શ્રદ્ધારૂપ સમ્યક્ત્વ પામેલા એવા તે પૂ. મુનિદેવશ્રી આખી જિંદગી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના સહવાસમાં આજ્ઞાંકિતપણે ગાળી

અપૂર્વ ક્રમાણી ઉપાર્જન કરી દેવગતિ પામ્યા છેજી. તેમના વિયોગથી આશ્રમમાં બધે ખેદ અને શોકનું વાતાવરણ થઈ રહ્યું છેજી. તેમની ક્ષમા, સહનશીલતા, પરમવિનય, આજ્ઞાંકિતપણું, પરમપુરુષની દૃઢ શ્રદ્ધા અને ભક્તિ વારંવાર યાદ આવી તેમના વિયોગનું સ્મરણ તાજું રાખે છેજી. સર્વ મુમુક્ષુજીવો પ્રત્યે તેમનો વાત્સલ્યભાવ અને બોધનું ઉપકારીપણું વીસરાય તેવું નથી. તેમની સર્વ સંઘને ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે.

આવા પ્રસંગો જીવ નજરે જુએ છે છતાં આ ^૧અનિત્ય જીવનમાંથી મોહ ઘટતો નથી, પોતાની ^૨અશરણ નિરાધાર સ્થિતિનો વિચાર પણ આવતો નથી, ^૩જન્મજરામરણનો ત્રાસ આવતો નથી એ મોટું આશ્ચર્ય છે. ^૪એકલો જીવ આવ્યો છે અને આ સ્વપ્ન જેવા સંસારની સર્વે વસ્તુઓ અહીં જ પડી મૂકી સર્વ કામધંધા અધૂરા મૂકી એકલો ખાલી હાથે પરભવમાં જનાર છે, તેનો વિચાર હજી હૃદયને જાગ્રત કરતો નથી. જે જે વસ્તુઓ ઉપર આધાર રાખીને જીવ જીવે છે તે સર્વ નાશવંત છે, પારકી ચોરી લીધેલી ચીજો છે તે મૂક્યા વિના છૂટકો નથી. જેને માટે જીવ અનેક પ્રકારનાં પાપ કરીને પણ આ દુર્લભ મનુષ્યભવનો કાળ વ્યર્થ વહી જવા દે છે એવો આ દેહ અને દેહના સંબંધીઓ તે પણ ^૫આપણા થવાના નથી, કોઈ આપણા આત્માને હિતકારી નથી. ^૬અશુચિમય અને મળમૂત્ર તથા રોગની મૂર્તિ જેવા આ દેહની ગર્ભથી અત્યાર સુધી સેવા કરી છતાં તે વિશ્વાસઘાતી મિત્રની પેઠે આખર દગો દેનાર છે. તેના ઉપરનો મોહ જીવને પોતાનો વિચાર કરવા દેતો નથી પણ ^૭આસ્રવનાં કારણો મેળવી નવા કેદખાના રૂપી બીજા દેહ ઊભા થાય તેવાં કર્મ બંધાવે છે. તેનો વિચાર કરી સદ્ગુરુની કૃપાએ સમ્યક્ત્વ પામવાની હવે નિરંતર ભાવના કર્તવ્ય છેજી કારણ કે સમ્યક્ત્વ સિવાય ^૮સંવર સંભવે નહીં અને સંવર વિના ^૯નિર્જરા સાચી રીતે થાય નહીં તથા ^{૧૦}લોકત્યાગ બને નહીં; તેથી સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્ચારિત્રરૂપ ^{૧૧}ધર્મની પ્રાપ્તિ માટે પરમકૃપાળુ સત્પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રદેવ પર અચળ શ્રદ્ધા, તેમની અપૂર્વ વાણી પ્રત્યે ઉલ્લાસભાવ અને પરમપ્રેમ તે દુર્લભ ^{૧૨}સમ્યક્બોધિનું કારણ છેજી. આ સંક્ષેપમાં જણાવેલ બાર ભાવનાઓ ઊંડા વિચારથી વારંવાર આપણે સર્વેએ ભાવવા યોગ્ય છે. પરમકૃપાળુદેવે બાર ભાવનાઓનો બોધ પ્રથમ પોતાની હયાતીમાં ભાવનાબોધરૂપે પ્રસિદ્ધ કરેલો છે તે મોટા વચનામૃતમાં પણ છે. દૃષ્ટાંતો સહિત હોવાથી આપણા જેવા બાળ જીવોને બહુ હિતકારી છે. તે વારંવાર વિચારી સત્સંગ સત્ બોધનું સેવન કરતા રહેવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૭૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૧૦-૧૯૩૨

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૧૦, સોમ, સં. ૧૯૮૮

પૂ. મુનિદેવશ્રી મોહનલાલજીની માંદગી ત્રણ માસ રહી અને ભાદરવા સુદ ૬ ને દિવસે બપોરે તેઓશ્રીએ આ ક્ષણિક દેહનો ત્યાગ કર્યો છેજી. ઠેઠ મરણ સુધી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શીતળ ઇયામાં નિવાસ રહ્યો એ બધાં આત્મકલ્યાણનાં દુર્લભ સાધનો વડે એ મહાભાગ્યશાળી

મુનિરાજે આ મનુષ્યભવનું સાર્થક કર્યું છેજી. એટલે ખેદ કર્તવ્ય નથી. પરંતુ મનુષ્યભવ દુર્લભ છે, તે વધારે વખત રહ્યો હોત તો વિશેષ આત્મકલ્યાણ તથા આશ્રમવાસી આદિ સર્વ મુમુક્ષુમંડળને પણ વિશેષ લાભનું કારણ થાત, પરંતુ કળિકાળમાં ધર્મ આરાધનની અનુકૂળતાઓ ઓછી થતી જાય એવું કાળનું મહાત્મ્ય છે. આપણે પણ એ જ રસ્તે જવાનું છે. કોઈનો દેહ છુટ્યા સિવાય રહેવાનો નથી, પણ જેણે આ દેહે સમ્યક્ત્વરૂપી કમાણી કરી, તેનો જન્મ સફળ ગણવા યોગ્ય છે. નહિ તો પછી જગતમાં ગમે તેટલાં વખાણ થતાં હોય, ધન ઘણું કમાયો હોય, સ્ત્રી પુત્રાદિ કુટુંબનાં સુખો પામ્યો હોય, અમલદારી મેળવી હોય અને સર્વ વાતે સુખી ગણાતો હોય તોપણ જો પરમકૃપાળુદેવ, તેનાં વચન અને તેના બતાવેલા માર્ગ પ્રત્યે પરમપ્રેમરૂપ શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ કે રુચિરૂપ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત ન કર્યું હોય તો તે મનુષ્યભવની કિંમત કૂટી બદામના જેટલી પણ નથી. માટે આ મનુષ્યભવ પામીને પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. પ્રમાદ જેવો કોઈ શત્રુ નથી. ‘માથે મરણ છે, જોતાં ઝેર છે, પગ મૂકતાં પાપ છે એમ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કરજે’ એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છેજી. આ જીવ તો એમ વર્તી રહ્યો છે કે જાણે મરણ આવવાનું જ નથી, પણ આયુષ્યનો ભરોંસો નથી. કાળ પારધી તાકીને ઊભો છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ કયા કાળને ભજે છે તે વિચારવા યોગ્ય છેજી. વીસ દુહા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, મંત્રનું સ્મરણ વગેરે નિમિત્તો માટે દિવસમાં અમુક વખત અવશ્ય કાઢવા યોગ્ય છે. દેહ અને કુટુંબાદિને માટે જેમ પરદેશ વેઠીને નોકરી બજાવીએ છીએ તેમ આત્માના કલ્યાણ માટે સત્પુરુષે જે કંઈ સાધન પરમકૃપા કરીને બતાવ્યું છે તેને માટે અમુક વખત અવશ્ય નિયમિત રીતે વાંચવા વિચારવાનો રાખવો યોગ્ય છે. એવો કંઈક કર ન રાખ્યો હોય તો મન ભમતું ફરે અને સત્યાનાશ વાળી નાખે. રાત દિવસ મન કર્મ બાંધ્યા જ કરે છે. તેને એક ઘડીવારની પણ નવરાશ નથી. તેને સ્મરણમાં, ગોખવામાં, વાંચવામાં, વિચારવામાં કે કામમાં જોડેલું રાખવું. જુગાર, દારૂ, માંસ, મોટી ચોરી, વેશ્યાનો સંગ, શિકાર અને પરસ્ત્રીગમન એ સાત વ્યસનના ત્યાગના વ્રતોનો વૃઢ નિશ્ચય રાખી ભૂલ ન આવવા દેવી તથા તેવાં વ્યસનવાળાની સોબત પણ ન કરવી, કારણ કે તે કુસંગ છે. અનાર્ય દેશમાં જેમને વસવાનું હોય તેમણે વિશેષ બળ અને જાગૃતિ રાખવી ઘટે છે અને જો કાળજી ન રાખે અને પ્રમાદમાં ગાફલ રહે તો આ મનુષ્યભવ, ઉત્તમકુળ, યુવાવસ્થા અને સત્સંગનો યોગ મળ્યો છે તે મળેલો યોગ લૂંટાઈ જવા જેવું બને; માટે ખરાબ નિમિત્તો તજી સારાં નિમિત્તમાં રહેવાનું કરવું.

૭૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૩-૧૯૩૩

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ પૂર્ણિમા, રવિ, સં. ૧૯૮૯

જીવ એકલો નરકે જાશે, શુભ વિવેકે સુરગતિ થાશે;
રાજા, ધનપતિ થાય એકલો, દાસ એકલો વિનય ભુલેલો.

રોગી એકલો, શોક ભરેલો, દુઃખ રહિત, દુઃખ માંહિ વસેલો;
વેપારી વળી દરિદ્રી એકલો, નીચ એકલો ભમે ભુલેલો,
પરિજન, પુત્ર, કલત્ર વિનાશી, સર્વ મળીને દે દુઃખ-રાશી,
ચિત્તમાં ચિંતવ નિશ્ચે ભાઈ, કોણ પિતા, મા, કોની સગાઈ?

“ક્ષણ ક્ષણ જતાં અનંતકાળ વ્યતીત થયો, છતાં સિદ્ધિ થઈ નહીં” એમ પરમકૃપાળુદેવે ‘પુષ્પમાળા’માં લખ્યું છે. તો વિચારવાનું કે એનું શું કારણ? અનંત કાળ થઈ ગયો ત્યારનો આ જીવ જન્મ, જરા, મરણ— આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિનાં દુઃખ વેઠતો જ આવ્યો છે. કોઈ વખત ધનવાન પણ થયો હશે, કોઈ વખત રાજા પણ થયો હશે, કોઈ વખત દેવ પણ થયો હશે, કોઈ વખત નરકમાં પણ ગયો હશે, કોઈ વખત મૂર્ખ પણ થયો હશે આમ અનેક પ્રકારે અવતાર લઈ જગતનાં સર્વ સુખ-દુઃખ ભોગવ્યાં હશે તોપણ હજી તેવાં દુઃખથી ત્રાસ પામ્યો નથી અને ઇન્દ્રિયોના સુખની આશા પૂરી થઈ નથી અને હજી અનંત કાળ સુધી ઇન્દ્રિયોના વિષયના સુખ ભોગવે તોપણ તેને સંતોષ પ્રાપ્ત થવો સંભવતો નથી અને તેવાં ને તેવાં દુઃખ ભોગવે તોપણ તે ભૂલી જઈને દુઃખનાં કારણ, જે પાપના કામ, તેમાં જ પ્રવૃત્તિ કરતો રહે તેવો અધ્યાસ જીવને પડી ગયો છે. તો એ સર્વ દુઃખ ટળે અને ફરી દુઃખનાં દર્શન કોઈ કાળે ન થાય તે માટે શું કરવું? એનો વિચાર ડાહ્યા પુરુષો કરે છે. તેનો યથાયોગ્ય વિચાર કરી નિર્ણય કરવા માટે જીવને વિચારણા જાગવી જોઈએ. તે વિચારણા ઉત્પન્ન થાય તેવો સત્પુરુષનો સમાગમ અને બોધ જીવને થવાની જરૂર છે. તે માટે જ સત્સંગને સત્પુરુષોએ સર્વોત્તમ સાધન કહ્યું છે. મહા પુણ્યના ઉદયે જીવને સત્સંગની પ્રાપ્તિ થાય છે. તે સત્સંગમાં વિઘ્ન કરનાર ચાર દોષો છે: તે મિથ્યાગ્રહ, પ્રમાદ, સ્વચ્છંદ અને પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયોમાં આસક્તિ છે, તે દૂર કરવા જીવને તેના પ્રતિપક્ષી ગુણોની પ્રાપ્તિ માટે કાળજી રાખવી ઘટે છે અને તે દોષ દૂર કરી સત્સંગની જીવ ઉપાસના કરે તો અવશ્ય આત્મકલ્યાણ થાય. તે પ્રતિપક્ષી ગુણો કયા છે? સરળતા એટલે સત્પુરુષ ઉપર એવી શ્રદ્ધા કે તે કહે તેમાં જીવને વિકલ્પ ન ઊઠે. સોનાને જેમ વાળે તેમ વળે, પણ ભાંગી ન જાય તેવી રીતે મુમુક્ષુના મનમાં એવો કોઈ દુરાગ્રહ ન હોય કે જે સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ તથા તેના વચન ઉપર વિશ્વાસ થવામાં વિઘ્ન કરે. બીજું પ્રમાદ પણ જીવને સંસારમાં રોકી રાખનાર છે તેનો પ્રતિપક્ષ પુરુષાર્થ છે. તે સત્પુરુષના યોગે સત્પુરુષાર્થ બની મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવે છે. સ્વચ્છંદનો પ્રતિપક્ષ આજ્ઞાએ વર્તવું તે છે. સત્પુરુષની આજ્ઞાનું આરાધન તે જ ધર્મ છે. ઇન્દ્રિયના વિષયોમાં આસક્તિનો પ્રતિપક્ષ ઇન્દ્રિયનો જય અથવા વિષયભોગ પ્રત્યે વૈરાગ્ય છે, તે પણ આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિમાં નિમિત્તરૂપ બને છે અને આત્મજ્ઞાનને ટકાવી રાખનાર તથા વૃદ્ધિ કરનાર છે. જેને મોક્ષની ઇચ્છા છે, આત્માનું કલ્યાણ કરવું છે, તેણે તો આ મનુષ્યભવને અમૂલ્ય રત્ન કરતાં પણ વિશેષ કીમતી ગણી કલ્યાણ કરવાનો આ અવસર પ્રાપ્ત થયો છે તે નકામી વાતોમાં, એશઆરામમાં કે આળસ અને ઊંઘમાં વહ્યો જવા દેવો યોગ્ય નથી. જેમ કોઈને કન્યા પરણાવવાનું મુહૂર્ત પાસે આવ્યું હોય અને બધી તૈયારી કરવાની ઉતાવળ હોય તે

જેમ પોતાનાથી બને તેટલો પુરુષાર્થ કરે છે, વહેલો-મોડો, રાતે-દિવસે કામ કરીને પણ કામનો ઉકેલ લાવે છે તેમ માથે મરણ છે અને આ મનુષ્યભવનો અવસર ચુક્યા તો કીડી મકોડી કે કાગડા કુતરાના ભવમાં કંઈ આત્મકલ્યાણ બનવાનું નથી એમ વિચારી સત્પુરુષે અનંત કૃપા કરી જે સ્મરણમંત્ર આપ્યો છે, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ વગેરે જે જે મુખપાઠે કરવા કહ્યું હોય તે રોજ અવશ્ય કર્યા કરવું અને વધારે વખત ધાર્મિક વાંચનમાં, વિચારવામાં આત્મસિદ્ધિ આદિ મુખપાઠે કરવામાં કે મુખપાઠે થયેલું હોય તે બોલી જવામાં કાળ ગાળવો અને નવું કંઈ મુખપાઠ કરવા વિચાર થાય તો પત્રથી પુછાવી તે પ્રમાણે પુરુષાર્થમાં મન રાખવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૫૯]

૭૭

નવસારી, તા. ૧૩-૫-૧૯૩૩

તત્ ૐ સત્

વૈશાખ વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૮૯

“હું પામર શું કરી શકું? એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

અનંત કૃપા કરી પરમકૃપાળુદેવે જણાવેલો મંત્ર આ કળિકાળમાં આપણને સંતની કૃપાથી મળ્યો છે તે આપણાં મહાભાગ્ય છે. જેમ કોઈ કૂવામાં પડી જાય અને તેના હાથમાં કોઈ સાંકળ કે દોરકું આવી જાય તો તે ડૂબી જતો નથી, તેમ મંત્રનું સ્મરણ ઠેઠ મરણ સુધી અવલંબનરૂપ છે. સત્પુરુષનું એક પણ વચન જો હૃદયમાં પરમપ્રેમથી ધારણ થાય તો આ મનુષ્યજન્મ સફળ થઈ જાય અને તેની ગતિ સુધરી જાય એવું તેનું માહાત્મ્ય છે. લૌકિક બોલની પેઠે તેને સામાન્ય કરી નાખવા જેવું નથી. અલૌકિક દૃષ્ટિથી તેના ઉપર પ્રેમ કર્તવ્ય છે. એવાં આપણાં ક્યાંથી ભાગ્ય હોય કે મરણ વખતે તે મહામંત્રનો બોલ આપણા કાનમાં પડે! જ્યાં સુધી ભાન રહે ત્યાં સુધી સ્મરણમાં ને સ્મરણમાં જ ચિત્ત રાખવું. જગતનાં સર્ગાંવહાલાં, ધન, વસ્ત્ર, ઘર, ખેતર બધાં અહીં પડી રહેવાનાં છે તેમાં ચિત્ત રાખવા યોગ્ય નથી. ઘરમાં ચિત્ત રહે તો ઉંદર કે ઘરોળું થઈ ત્યાં અવતાર લેવો પડે, ધનમાં ચિત્ત રહે તો સાપ થવું પડે, ઘરેણામાં ચિત્ત રહે તો ધાતુની ખાણમાં ઉત્પન્ન થવું પડે; એમ જ્યાં જ્યાં વાસના-તૃષ્ણા રહે ત્યાં ભવ કરવા પડે છે, માટે જેણે સંસારમાં જન્મમરણ થઈ રહ્યાં છે તેથી ધૂટવું હોય તેણે પરમકૃપાળુદેવ ઉપર આસ્થા રાખી તેમણે જાણેલો આત્મા ચિંતવવા યોગ્ય છે. મને કંઈ ખબર નથી, પણ એ પરમકૃપાળુ જ્ઞાની પુરુષે જાણ્યું છે, જોયું છે, ઉપદેશ્યું છે તે સાચું છે તે મને માન્ય છે અને તેની મને પ્રાપ્તિ થાઓ એવી ભાવના વારંવાર કર્તવ્ય છે. પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટનું દર્શન, તેમની આજ્ઞારૂપ વીસ દુહા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, મંત્રનું સ્મરણ અને સત્પુરુષનું શરણ, વિશ્વાસ અને તેનો આશ્રય કલ્યાણકારી છે, એ ભાવના વિશેષ વિશેષ પ્રેમથી કર્તવ્ય છે. સત્પુરુષના યોગબળથી કંઈ કંઈ પાપી જીવોનાં પણ કલ્યાણ થઈ ગયાં છે. વિશ્વાસ અને ટેક જોઈએ. કોઈ

પણ પ્રકારની ઇચ્છા રાખવા યોગ્ય નથી. સંસારને સાવ ભૂલી જઈ, એક સત્પુરુષનું શરણ એ જ મારો ઉદ્ધાર કરનાર છે એવો નિશ્ચય કર્તવ્ય છે. વેદના તો વેદના-કાળ પૂરો થયે અવશ્ય દૂર થનાર છે. મટી જાઓ એમ ઇચ્છીએ તો પણ તે મટી જવાની નથી, વધારે થાઓ એમ કહે વધારે થવાની નથી. તેથી ધીરજથી, સહનશીલતાથી, સમભાવથી જે વેદની ઉદયમાં આવે તે ખમવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. દેહ મારો નથી, તો દેહના ધર્મરૂપ જે વેદનીય દેખાય છે તે મારો ધર્મ નથી; પણ જાણવું, દેખવું એ મારો ધર્મ છે, એમ સત્પુરુષોએ કહ્યું છે તે મારે માન્ય કરવું છે. દેહ તો અવશ્ય છૂટવાનો છે, તેના ઉપર મોહ રાખીને તો ભવ કરવા પડ્યા છે, તો હવે એ દેહ ઉપર મોહ, મમતા મારે નથી કરવાં એવો ભાવ કરી સત્પુરુષ ઉપર, તેનાં વચનો ઉપર વિશ્વાસ રાખી તેને શરણે જે થાય તે જોયા કરવાનો દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. ગમે તેટલું ઊંડું પાણી હોય તોપણ હોડીમાં બેસીને નદી જેમ ઊતરી જવાય છે તેમ સત્પુરુષ ઉપર વિશ્વાસ છે તે સંસારસમુદ્રમાંથી તારનાર છે, માટે નિર્ભય રહેવું. આત્મા મરતો નથી. એ તો અજર, અમર, અવિનાશી, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ છે. જ્ઞાનીએ અનુભવ્યો છે, તેવા શુદ્ધ આત્માનું મને શરણું હો! એ જ દૃષ્ટિ કર્તવ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૦]

૭૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૭-૧૯૩૩

તત્ ૐ સત્ અષાડ સુદ ૧૩, ગુરુ, સં. ૧૯૮૯

“ક્ષમા-શૂર અરિહંત પ્રભુ, ક્ષમાદિ અવધાર;
ક્ષમા ધર્મ આરાધવા, ક્ષમા કરો સુખકાર.”

આપને દર્શન-સમાગમની ભાવના રહે છે તે સારી છે. કર્મના ઉદયે ક્ષેત્ર-ફરસના હોય ત્યાં રહેવું, જવું, આવવું થાય છે પરંતુ ભાવ પોતાના હાથમાં છે. જેમ ખોટા ખોટા વિચારો મનમાં આવે છે તેમ જો મનને સારા ભાવમાં રાખવાનો અભ્યાસ કરીએ તો સારા ભાવમાં પણ તે રહે. તેથી જેને આત્માનું કલ્યાણ કરવું છે તેણે તો મનને સદ્ગુરુએ બતાવેલા સાધનમાં રોકવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છે. આડાઅવળી મન ભટકતું હોય તેને મંત્રના સ્મરણમાં કે વીસ દોહરામાં, ક્ષમાપનાના પાઠમાં, આત્મસિદ્ધિમાં કે છ પદના પત્રમાં રોકવું ધારીએ તો તેમાં તે રોકાય છે; માટે મનને વીલું મૂકવા જેવું નથી. નવરું રહે તો નખોદ વાળી નાખે તેવો તેનો સ્વભાવ છે. સત્સંગ સમાગમનો જોગ હોય ત્યારે સહેજે સારાં નિમિત્તો મળતાં રહે છે, પણ તેવો જોગ ન હોય ત્યારે સત્પુરુષનાં કહેલાં વચનો સત્સંગતુલ્ય જાણી અત્યંત ભાવથી વિચારવા યોગ્ય છે, વારંવાર ફેરવવા યોગ્ય છે, તેમાં જણાવેલી ભાવનામાં મનને રાખવા યોગ્ય છે, તથા પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો ઉપરની આસક્તિ ઘટાડવા યોગ્ય છે, કારણ કે ઇંદ્રિયો પુદ્ગલનો પરિચય કરાવી જીવને પુદ્ગલાનંદી બનાવી દે છે. અનાદિકાળથી જીવને પુદ્ગલનો પરિચય ઇંદ્રિયો દ્વારા થયા કર્યો છે અને પુદ્ગલની પ્રાપ્તિમાં હર્ષશોક જીવ કર્યા કરે છે તેથી પોતાના સ્વભાવને

જીવ ભૂલ્યો છે. આ આંટી ઉકેલી જીવને આત્માનંદી બનાવવા માટે સદ્ગુરુના બોધની અને સમજણની જરૂર છે. સદ્ગુરુકૃપાએ જીવની રુચિ બદલાય અને આત્મા ઉપર પ્રેમ, પ્રતીતિ અને આનંદ આવે તો તેનો પુદ્ગલાનંદી સ્વભાવ બદલાઈ જાય અને સમ્યક્ત્વ પામે. આટલું થાય તો આ ભવ સફળ થયો ગણવા યોગ્ય છે, રત્નચિંતામણિ ગણવા યોગ્ય છે; અને તેમ ન બન્યું તો આ મનુષ્યભવ કોડીની કિંમતનો પણ ગણવા યોગ્ય નથી. કારણ કે આ દેહે ગમે તેટલી ધન-સંપત્તિ મેળવી હશે તોપણ બધી અહીં જ મૂકી પરભવમાં કરેલાં કર્મ ભોગવવા એકલા જવું પડશે. કશું સાથે જનાર નથી. માટે ચેતી લેવા જેવું છે. આ મનુષ્યભવની સામગ્રી જેવી તેવી નથી. દેવતા પણ ઇચ્છે છે કે મનુષ્યભવ ક્યારે મળે અને મોક્ષને માટે પુરુષાર્થ કરવાનો લાગ મળે. એવી દુર્લભ જોગવાઈ આ આપણને મળી છે તે થોથાં ખાંડવામાં, વિષય-કષાયના નિમિત્તમાં નકામી વહી જાય છે, તે નિરર્થક વહી જવા દેવા યોગ્ય નથી. કાળનો ભરોસો નથી, લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે માટે ધર્મનું આરાધન જેટલું બને તેટલું કરી લેવા યોગ્ય છેજી. વિનય, ભક્તિ અને આજ્ઞાપૂર્વક સદાયરણમાં વર્તવું એ ઉત્તમ ઉપાય છે. આત્મકલ્યાણ સાધવાનો આ અવસર જો જીવ ચૂક્યો તો ફરી આવો અવસર પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છે. કાગડા-કૂતરાના જેવા ભવમાં પછી કંઈ નહીં બની શકે. માટે પ્રમાદ તજી જાગ્રત થવા યોગ્ય છે. વૃદ્ધાવસ્થામાં પછી કંઈ નહીં બની શકે. વ્યાધિની વેળાએ કે મરણની વેદનામાં ધારેલું કંઈ બનતું નથી, પણ જ્યાં સુધી શરીર-ઇંદ્રિયો સશક્ત છે ત્યાં સુધી જ ધર્મનું પણ કામ કરવું હોય તો થાય છે, માટે ધન આદિ કરતાં ધર્મની વિશેષ કાળજી રાખી આત્મકલ્યાણ માટે રોજ અમુક વખત ગાળવાનો નિત્યનિયમ રાખવો ઘટે છે. ઊં શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૭૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૯-૧૯૩૩

તત્ ઋં સત્ ભાદરવા વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૮૯

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વામી પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પરમાત્માને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો!

દોહરા— “સદ્ગુરુનાં વચનો સુણી, જાગ્યો નહિ વૈરાગ્ય;
શાંતિ સેવી ના શક્યો, સુણી દુર્જનનાં વાક્ય.
આત્મજ્ઞાનનો લેશ નહિ, મુજમાં હે! ગુરુ રાજ,
ભવજળ કેમ તરાય તો? તું મુજ ધર્મ જહાજ.” (સ્વદોષ-દર્શન)

આપે કંદમૂળની બાધા લીધી છે અને શા માટે લીધી છે તેનો હેતુ સમજાયો નથી તેથી બીજા મિત્રોને ઉત્તર આપી શકાતો નથી એ વિષે લખ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે દયા એ ધર્મનું મૂળ છે અને તે દયાનું સ્વરૂપ સમજવા અર્થે પણ જ્ઞાનની જરૂર છે. જ્ઞાન વિના દયા પણ પાળી શકાતી નથી. તેથી જીવને પ્રથમ જ્ઞાનની જરૂર જ્ઞાનીપુરુષોએ બતાવી છે. જ્ઞાનની

પ્રાપ્તિ સદ્ગુરુનો બોધ અને જીવની યોગ્યતાનો યોગ પ્રાપ્ત થતાં થાય છે. તે યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા સદાયરણની જરૂર છે. એ સદાયરણમાં વ્રત નિયમ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. સદ્ગુરુની આજ્ઞાએ તે વ્રત નિયમો થયાં હોય તો જીવને તે યોગ્યતાનું કારણ છે. કારણ કે પોતાને તે વ્રત નિયમોના હેતુ વગેરે ખબર ન હોય પણ જ્ઞાની જે વ્રત આપનાર છે, તે જો જાણે છે તો તે શ્રદ્ધા રાખનારનાં વ્રત-પચખાણ સાચાં છે. પોતે પણ ન જાણે અને વ્રત આપનાર પણ ન જાણે તો તે પચખાણ મિથ્યા ગણાય છે, મોક્ષમાર્ગમાં ગણાતાં નથી. આટલી સામાન્ય વાત વિચારવા યોગ્ય જણાવી તમારા પ્રશ્નનો ટુંકો ઉત્તર નીચે જણાવ્યો છે છતાં તે સદ્ગુરુમુખે સત્સમાગમે શ્રવણ કરી નિઃશંક થવા યોગ્ય છે. એ લક્ષ રાખવા ભલામણ છેજી.

સદ્ગુરુના ઉપદેશથી જીવને આ મનુષ્યપણાની દુર્લભતા જણાય અને આ મનુષ્યભવની સફળતા માટે મારે શું કરવા યોગ્ય છે, એમ વિચાર જાગે ત્યારે જીવને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય છે અને તે વૈરાગ્યથી જીવને આ સંસાર દુઃખથી ભરેલો લાગે છે. મનુષ્ય, તિર્યચ (ઢોર, પશુ, વનસ્પતિ આદિ) તથા નારકી અને દેવો એમ ચારે ગતિના જીવો દુઃખથી પીડાય છે, એમ સદ્ગુરુના બોધથી જીવને પ્રતીતિ થાય છે. તેથી આ મારા આત્માને—ચારે ગતિમાં જન્મ જરા મરણના અનંતકાળથી દુઃખ ભોગવતો આવ્યો છે તેને, આ દુઃખોથી ક્યારે મુક્ત કરું એવો ભાવ જાગે છે, તેની સાથે સર્વ જીવો દુઃખથી મૂકાય તો સારું એવો ભાવ પણ જાગે છે. જેમ કોઈ માંદા માણસને આપણે હરકત કરતા નથી, દુઃખી કરવાને ઇચ્છતા નથી, તેમ સર્વ પ્રાણીઓ કર્મરૂપી રોગથી પીડાય છે તેમને આપણા નિમિત્તે દુઃખ ન થાય એ ભાવ હૃદયમાં જન્મે ત્યારે બીજાનું દુઃખ દેખીને ત્રાસ થાય છે. તેમને બચાવવાની ભાવના થાય છે, પણ આપણી શક્તિ હોય તેટલું આપણાથી બની શકે, તેથી મુનિરાજ જે પ્રકારે પોતાના આત્માને મોક્ષમાર્ગે સ્થિર કરી સંસાર પરિભ્રમણનો નાશ કરે છે તથા પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને સર્વ વનસ્પતિકાયના જીવો તથા બેઇન્દ્રિયથી પંચેન્દ્રિય સુધીના ત્રસ જીવો એટલે સર્વ જીવોની રક્ષા કરવાની પ્રતિજ્ઞા સહિત વર્તે છે એટલે કોઈ પ્રાણીને દુભવતા નથી અને ઉપદેશ દર્શને મનુષ્યાદિને મોક્ષમાર્ગે ચઢાવી ઉત્તમ દયા વડે તેમનું રક્ષણ કરે છે. તે પ્રકારે વર્તવાની આપણામાં તેટલી શક્તિ ન હોવાથી બાહ્ય રીતે યથાશક્તિ બીજા જીવોની ઘાત ન થાય તેમ વર્તવું ઘટે છે, આમ જ્યારે જીવને પ્રતીતિ થાય ત્યારે હિંસાનાં નિમિત્તો તે ઘટાડે છે. કોઈ વનસ્પતિ માત્ર એટલે સર્વ પ્રકારની લીલોતરી નથી વાપરતા કારણ કે બધું ન બને તો વનસ્પતિકાયના જીવોને ન હણવા એવો ભાવ કરે છે. કોઈ તેટલું પણ ન પાળી શકાય તો વનસ્પતિના એક ભાગ તરીકે કંદમૂળ વાપરતા નથી, કારણ કે કંદમૂળમાં ઘણા સૂક્ષ્મ જંતુઓ હોય છે. હાલના વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓ પણ જણાવે છે કે બટાકા આદિ છોડના મૂળમાં ગાંઠરૂપ થવાનું કારણ બેક્ટેરિયા નામના સૂક્ષ્મ જંતુઓ છે અને જૈન શાસ્ત્રમાં તેનું બહુ સૂક્ષ્મ વર્ણન છે, સોયની આણી ઉપર રહે એટલા બટાટા વગેરે કંદમૂળના અંશમાં એટલા બધા જંતુઓ હોય છે કે તેની ગણતરી થઈ શકે નહિ, પણ ઉદાહરણ આપ્યું છે કે જો તે દરેક જીવ કબુતર જેવડી કાયા

કરે તો આ પૃથ્વી ઉપર તેમને ઊડવાની જગા પણ ન રહે. બધી પૃથ્વી ભરાઈ જાય તેટલા જંતુઓ તેમાં રહે છે. આવાં કેટલાં બધાં કંદમૂળ આપણે માત્ર જીભના સ્વાદ માટે વાપરીને અનંત જીવોને હણવાનું પાપ કરીએ છીએ. કંદમૂળનું ભક્ષણ કરનાર ઋષિ મુનિઓને જૈન શાસ્ત્રની આ સૂક્ષ્મ વાત જાણમાં હતી નહિ, નહિ તો મોક્ષે જવાની ઇચ્છા રાખનાર આવી હિંસાનાં કારણો કેમ સેવે? જાણ્યે અજાણ્યે અગ્નિમાં હાથ નાખનારને પીડા થાય છે, તેમ પાપ કર્મ કરે તેને પાપ લાગે છે. દારૂ પીવે તે ગાંડો થાય છે, માટે પાપથી બચવા માટે પ્રતિજ્ઞા-પચખાણ લેવાનાં છે તે લક્ષ રાખી તેથી વિશેષ આત્મકલ્યાણની વાત તો ગુરુગમથી જાણવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૧]

૮૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૧૦-૧૯૩૩

તત્ ૐ સત્ કારતક સુદ ૧૧, રવિ, સં. ૧૯૯૦

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા-સમતા ભાવસે, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

“વીતી તાર્હી વિસારકે, આગેકી સુધ લે;
જો બની આવે સહજમે, તાહિમે ચિત્ત દે.”

“ધૂટે દેહાધ્યાસ તો, નહિ કર્તા તું કર્મ;
નહિ ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ.”

પ્રારબ્ધ પ્રમાણે કુળ, જ્ઞાતિ, ગામ આદિ જેમ પ્રાપ્ત થયાં છે તેમ ધન, સંપત્તિ, સુખ, દુઃખ આદિ પણ પ્રાપ્ત થાય છે. તેને અંગે ધંધા આદિ કારણો સંસ્કાર અનુસાર ચેતન-અચેતન પદાર્થોના પ્રસંગમાં જીવ આવે છે. પરંતુ નવીન કર્મનો બંધ પોતાના વર્તમાન ભાવ-પરિણામ ઉપર આધાર રાખે છે. જો શુભ ભાવ-સદાચરણના, ન્યાયનીતિના કે પરોપકારના-વર્તતા હોય તો જીવ પુણ્ય બાંધે છે; તેમ જ ઈર્ષા, અદેખાઈ, પરનું અહિત કરવાના, પાપ-આચરણના, સાંસારિક ભોગ ભોગવવાના ભાવ વર્તતા હોય તો તેથી પાપ બંધાય છે. આમ પુણ્ય-પાપ બાંધી તેનાં ફળ સુખ દુઃખ ઉદયમાં આવે છે ત્યારે તે જીવ ભોગવે છે. વળી પાછો ભોગવતાં જેવા ભાવ કરે છે તેવાં કર્મ બાંધે છે. એમ અનાદિકાળથી સંસાર-પરિભ્રમણમાં જીવ ભમે છે. પરમકૃપાળુદેવે આત્મસિદ્ધિમાં જણાવ્યું છે કે —

“વીત્યો કાળ અનંત તે, કર્મ શુભાશુભ ભાવ;
તેહ શુભાશુભ છેદતાં, ઊંપજે મોક્ષસ્વભાવ.”

આટલી એક ગાથામાં આખું સંસારનું સ્વરૂપ અને તેથી મુક્ત થવાનું સ્વરૂપ પણ સાથે આવી જાય છે, પરંતુ યોગ્યતા પ્રમાણે સમજાવા યોગ્ય છે.

આસો વદ ૧ આત્મસિદ્ધિનો જન્મદિવસ છે. તે દિવસે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું હતું કે આત્મસિદ્ધિમાં ચૌદપૂર્વનો સાર છે, આખો આત્મા પ્રકાશ્યો છે, પણ તેનું માહાત્મ્ય શી રીતે સમજાય? પહેલી તો પરમકૃપાળુદેવ ઉપર શ્રદ્ધા જોઈએ. તે પરમપુરુષ ઉપર દૃઢ વિશ્વાસ આવી જાય તોપણ આ ભવમાં કામ થઈ જાય. તે પુરુષ-પ્રતીતિથી તેના વચનની પ્રતીતિ આવે અને ઉપશમ, ત્યાગ, વૈરાગ્યનું બળ વધે તેમ જીવની યોગ્યતા આવે એટલે આત્મસ્વરૂપનું ભાન પણ થાય. બોધ અને વૈરાગ્યની જીવને જરૂર છે; તેને માટે સત્સંગ, સત્પુરુષનો સમાગમ અને તેની આજ્ઞાનું આરાધન કર્તવ્ય છે. ભક્તિના વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, આત્મસિદ્ધિ, સામાયિક પાઠ વગેરે જે કંઈ મુખપાઠ કરવાનું કે સ્મરણ વગેરે નિત્યનિયમ તરીકે કરવા યોગ્ય કહ્યું છે તે અવશ્ય કરવું. પ્રમાદ જેવો કોઈ શત્રુ નથી, માટે રાતદિવસના ચોવીસ કલાકમાંથી ધર્મકાર્ય માટે અમુક કાળ અવશ્ય કાઢવો અને આપણી સાથે હોય તેમને પણ ધર્મકાર્યમાં જોડવા એ સ્વપરહિતનું કારણ છે. કામધંધામાંથી જે વખત બચે તે નાટક, સિનેમા કે પત્તાં, ચોપાટ વગેરે રમતોમાં તથા નકામી વાતોમાં વહી જવા દેવો યોગ્ય નથી. મનુષ્યભવ બહુ દુર્લભ છે. મોક્ષ પામવા યોગ્ય એક મનુષ્યગતિ જ છે અને તે વારંવાર પ્રાપ્ત થતી નથી, એમ વિચારી પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોનો પરિચય વિશેષ રાખવો. જેમ વાછડું ગાય પાછળ ધાવવા ફરે તેમ સત્પુરુષનાં વચનો પ્રત્યે પ્રેમ-પ્રતીતિ રાખી તેનું જેટલું વિશેષ સેવન થશે તેટલો આત્મા વિશેષ પોષાશે. ધર્મકાર્યમાં કોઈનો ભાગ નથી, કોઈ લૂંટી લે તેમ નથી, બળી જાય કે નાશ થાય તેમ નથી. માટે કાળજી રાખીને જ્યાં સુધી રોગ આવ્યો નથી, વૃદ્ધાવસ્થાના દુઃખે દેખાવ દીધો નથી અને સત્પુરુષાર્થ બની શકે એમ છે, ત્યાં સુધી આત્માનું હિત થાય તેવી વિચારણા, આચરણા, ભાવના કરી લેવા યોગ્ય છે. પછીથી પસ્તાવો ન થાય તેવી રીતે જીવન ગાળવાની ટેવ પાડવા યોગ્ય છે.

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.” (૧૫)

[૬૨]

૮૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૨-૧૯૩૪

તત્ ઐ સત્ ફાગણ સુદ ૬, સોમ, સં. ૧૯૯૦

“ધૂટે દેહાધ્યાસ તો નહિ કર્તા તું કર્મ,
નહિ ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ.”

“દેહ માત્ર સંયોગ છે, વળી જડ રૂપી દૃશ્ય;
ચેતનનાં ઉત્પત્તિ લય, કોના અનુભવ વશ્ય?”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“નહીં બનવાનું નહીં બને, બનવું વ્યર્થ ન થાય,
કાં એ ઔષધ ન પીજિયે, જેથી ચિંતા જાય.”

“આત્મા દ્રવ્યે નિત્ય છે, પર્યાયે પલટાય;
બાળાદિ વય ત્રણ્યનું, જ્ઞાન એકને થાય.”

“દ્રવ્યદૃષ્ટિસેં વસ્તુ સ્થિર, પર્યાય અસ્થિર નિહાર;
ઉપજત વિણસત દેખકે, હર્ષ વિષાદ નિવાર.”

વેદની શાતારૂપ હો કે અશાતારૂપ હો પણ બન્ને શરીરનાં ધર્મ છે અને બાંધેલાં કર્મોનું ક્ષણ છે, પરંતુ નવાં તેવાં કર્મ ન બંધાય તે માટે હવે જીવે પુરુષાર્થ કરવો ઘટે છે, કેમ કે ઉદય આવેલાં કર્મ તો ચક્રવર્તી, ઇન્દ્ર કે તીર્થંકર જેવાને પણ ભોગવવાં પડે છે. આપણે ભોગવ્યા વિના કેવી રીતે ધૂટીએ? પણ જેણે સત્પુરુષ પાસે બોધ સાંભળ્યો છે, સત્પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા જેને થઈ છે અને સત્પુરુષની આજ્ઞામાં જ વર્તવાના જેને ભાવ છે તેણે આવા પ્રસંગે આર્તધ્યાન ન થાય અને બને તેટલાં સમતા, સહનશીલતા, ધીરજ અને શાંતિવાળાં પરિણામ રાખવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. દેહનો સ્વભાવ સડવા, પડવા અને વિણસવાનો છે અને આખરે તે દગો દેનાર છે, એમ જાણી નાશવાન શરીરના કરતાં અવિનાશી આત્મા જે સત્પુરુષે જાણ્યો છે તેને વિશેષ સંભારી તેની કાળજી, તેનો લક્ષ વારંવાર લેવા યોગ્ય છે. સત્સંગ સમાગમે જે બોધ થયો હોય, જે આજ્ઞા થઈ હોય, સ્મરણ, ભક્તિના વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ વગેરે મુખપાઠ કર્યું હોય તેમાં ચિત્ત વિશેષ રાખવાનો અભ્યાસ રાખીએ તો મનને દેહાદિની કલ્પનામાંથી ધૂટી બીજું કામ કરવું પડે, તેથી ઘણો લાભ થાય. જીવે સામાન્ય કરી નાખ્યું છે, નહીં તો સત્પુરુષનું એક વચન પણ સાચા અંતઃકરણથી માન્ય થાય તો કલ્યાણ થઈ જાય તેવું છે, પણ અનિત્ય પદાર્થોના મોહ આડે રત્નચિંતામણિ જેવાં સત્પુરુષનાં વચનોનું માહાત્મ્ય લાગતું નથી. મરતી વખતે સ્મરણ કાનમાં પડતાં ઘણાની ગતિ સારી થઈ ગઈ છે એમ આપણે સાંભળ્યું છે, માનીએ છીએ; પણ “ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો?” એમ પરમકૃપાળુદેવે પરમકૃપા કરી જણાવ્યું છે તે આપણને વારંવાર પળે પળે સાંભરતું નથી એ આપણી યોગ્યતાની ખામી છે. ક્ષણે ક્ષણે જીવ વિભાવમાં વર્તીને મરી રહ્યો છે, તે વખતે મહાપુરુષનાં વચન સ્મૃતિમાં આવે તો કેવો લાભ થાય? પણ કલ્યાણ કરવાનો સાચો ભાવ જાગ્રત થયો નથી. નહીં તો અમૂલ્ય તથા દેવને પણ દુર્લભ એવો આ મનુષ્યદેહ, ઉત્તમ કુળ, સત્સંગનો યોગ, સદ્બોધ વગેરે ઉત્તમ સામગ્રી મળેલી ક્ષણે ક્ષણે વહી જતી જોઈ જીવને ત્રાસ કેમ ન લાગે? આવો લાગ કરોડો ભવમાં પૂર્વે મળ્યો નથી, નહીં તો પરિભ્રમણ હોત નહીં. તેથી આ ઉત્તમ વેપાર કરવાનો વખત ચૂકવા યોગ્ય નથી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૪]

૮૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૫-૧૯૩૪

તત્ ઐ સત્ પ્રથમ વૈશાખ વદ ૬, શનિ, સં. ૧૯૯૦

“જ્ઞાન ધ્યાન, વૈરાગ્યમય, ઉત્તમ જહાં વિચાર;
એ ભાવે શુભ ભાવના, તે ઊતરે ભવ પાર.”

મનુષ્યભવ દુર્લભ છે. ફરી ફરી કલ્યાણ કરવાની આવી તક આવવી દુર્લભ છે. તો જે વ્રતનિયમ તથા નિત્યનિયમ વગેરે ધર્મકાર્ય સદ્ગુરુની આજ્ઞાએ કરવા યોગ્ય છે તેમાં શિથિલતા ન આવે તેમ વર્તવા યોગ્ય છે. ખોટા મિત્રો, ખોટાં પુસ્તકો, નાટક, સિનેમા વગેરે વિકારને પોષે તેવા પ્રસંગોથી દૂર રહેવું. સત્સંગની ભાવના રાખી સામાયિક પાઠ, સ્મરણ, આત્મસિદ્ધિ વગેરે યથાશક્તિ કરતા રહેવા ભલામણ છે. અવકાશનો વખત ગપ્પાંમાં કે ગંજીકાં વગેરે રમતમાં કે પ્રમાદમાં વહો ન જાય તેની કાળજી રાખી ધર્મધ્યાન, સદ્વાંચન, સદ્વિચાર વગેરેમાં કાળ ગાળવા યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૫]

૮૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૫-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય વૈશાખ સુદ ૧, સોમ, સં. ૧૯૯૦

“પ્રભુપદ દૃઢ મન રાખીને, કરવો સૌ વ્યવહાર;
વિરતિ, વિવેક વધારીને, તરવો આ સંસાર.”

લોઢાનું સોનું બનાવે તેવા પારસમણિ કરતાં પણ વિશેષ મૂલ્યવાન એવો આ મનુષ્યદેહ પ્રાપ્ત થયો છે, તેને પશુની પેઠે આહાર, નિદ્રા, ભય, મૈથુન અને પરિગ્રહ એકઠો કરવા અર્થે ગાળવા યોગ્ય નથી. પૂર્વ પ્રારબ્ધ પ્રમાણે ગમે તે પ્રવૃત્તિ કરવી પડે, ગમે તે દૂર દેશમાં રહેવું પડે, સુખ-દુઃખ દેખવાં પડે, પણ ન્યાયનીતિ અને આત્મકલ્યાણનો લક્ષ ભૂલી જવા યોગ્ય નથી. સદ્ગુરુની આજ્ઞા એ જ કલ્યાણનું કારણ છે તેથી તેનો વિચાર, તેની ભાવના, સત્સંગયોગે જે શ્રવણ કરેલો બોધ, તેમાં વૃત્તિ રાખી ધર્મભાવના પોષતા રહેવા યોગ્ય છે. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, સ્મરણ, આત્મસિદ્ધિ, સામાયિક પાઠ વગેરે કલ્યાણનાં નિમિત્તો માટે વખત બચાવી સત્સંગના વિયોગમાં વિશેષ ઉત્સાહથી વર્તવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૬]

૮૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૭-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૭, બુધ, સં. ૧૯૯૦

આપને પત્રના ઉત્તરમાં *તેઓશ્રીજીએ જણાવ્યું છે કે વ્રત બટાકા, શકરિયાં, સૂરણ, રતાળુ, મૂળા, ડુંગળી, ગાજર ન ખાવાનું જીવતાં સુધી તમે ધાર્યું છે તેમ પાળજો અને અહીં આવવાનું બને ત્યારે પ્રત્યાખ્યાન એટલે પર્યાખ્યાન-નિયમ લઈ લેજો. ભૂલ ન થાય તે ખાસ સાચવવું. ત્યાગ કર્યા પછી તે વસ્તુઓની ઇચ્છા ન થાય અને શિથિલતા ન આવી જાય તે સાચવવાનું છે. જેટલું બને તેટલું, થોડું તો થોડું, પણ દૃઢતાથી પાળવું. ટેક પાળે તેને ઘણો લાભ થાય છે અને તોડે તેને ઘણી હાનિ થાય છે. એક આત્માર્થ સાધવાની ભાવના, જન્મજરામરણનો નાશ કરી મોક્ષની અભિલાષા કર્તવ્ય છે. સાંસારિક કોઈ ઇચ્છા રાખીને ધર્મ આરાધવા યોગ્ય નથી. પરમકૃપાળુદેવ ઉપર આસ્થા વધે અને સંસાર સેવવાના ભાવ મોળા પડે એ લક્ષ રાખી

★. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ.

વૈરાગ્ય-ઉપશમ વધારવા યોગ્ય છેજી. ગમે ત્યાં બેઠા રાગદ્વેષ મુકાશે ત્યાં મોક્ષ થશે એ પરમકૃપાળુદેવનું વચન છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૮૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૫-૭-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૪, રવિ, સં. ૧૯૯૦

“સુખી રહે સબ જીવ જગતકે, કોઈ કભી ન ઘબરાવે,
વૈર પાપ અભિમાન છોડ જગ, નિત્ય નયે મંગલ ગાવે;
ઘર ઘર ચર્યા રહે ધર્મકી, દુષ્કૃત દુષ્કર હો જાવે,
જ્ઞાન ચરિત ઉત્તર કર અપના, મનુજ જન્મફલ સબ પાવે.”

“પ્રભુ ભજો, નીતિ સજો, પરઠો પરોપકાર.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પૂ. ત્રિકમભાઈ દંતાલી ગામના આશ્રમમાં થોડા દિવસથી આવીને રહે છે. તેમનું શરીર ક્ષયરોગથી ક્ષીણ થઈ ગયું છે, હાથ પગ દોરડી જેવા થઈ ગયા છે. જોઈને વૈરાગ્ય થાય તેવી અવસ્થા થઈ ગઈ છે, પરંતુ પરમકૃપાળુદેવ ઉપર તેમની શ્રદ્ધા સારી છે. રોજ પ.ઉ. પ્રભુશ્રીજી તેમની પાસે જાય છે. દર્શન બોધનો લાભ તે નિમિત્તે સર્વને અધિક થાય છે. સવારના, સાંજના વખતમાં પણ સર્વે ભાઈબહેનોને દર્શનબોધનો લાભ મળતો રહે છે એ પરમકૃપાળુદેવની કૃપા છે. આ ભવમાં આવો સત્સંગનો લાભ લઈ લેવા યોગ્ય છે. મનુષ્યનાં આયુષ્ય કેવાં અસ્થિર છે; તે આપણી નજરે જોવાય છે. પૂ. ...નું નાની ઉંમરમાં મરણ વૈરાગ્ય ઉપજાવે અને ધર્મ પ્રત્યે ભાવનામાં વૃદ્ધિ કરાવે તેવું બન્યું છે. જીવ સંસારના વિષયોમાં રાચી રહ્યો છે, પણ માથે મરણ ભમે છે તેની કંઈ કાળજી રહેતી નથી. જાણે છે કે એક વખત અવશ્ય મરવાનું છે; પરંતુ મારે હમણાં મરવાનું નથી એમ નક્કી જાણતો હોય તેમ જીવ મોહનિદ્રામાં ઊંઘ્યા કરે છે. એક સત્યુરુષની વાણી જ જીવને જાગ્રત કરનાર છે. તે સિવાય ચોતરફ મોહ વધારનારાં નિમિત્તો છે. પ્રમાદ અને અજ્ઞાનને લઈને જીવ આ મનુષ્ય ભવમાં કરવા યોગ્ય, નિરંતર સ્મરવા યોગ્ય, ભાવવા યોગ્ય એવી આત્મભાવના ભૂલી જઈને વિષયકષાયની કલ્પનાઓમાં ગૂંચાઈ રહી રાતદિવસ નકામી પ્રવૃત્તિમાં આ અમૂલ્ય મનુષ્યભવ ખોઈ રહ્યો છે તેની ચિંતા કે ફિકર પણ રહેતી નથી. આ સાલ વેપારમાં ખોટ આવી ગઈ હોય કે ખર્ચ વધારે થઈ ગયું હોય તો બીજી સાલ કાળજી રાખી કંજુસાઈ કરી જેમ દરેક પ્રસંગમાં વર્તે છે, તેમ આટલો કાળ સત્યુરુષના યોગ પહેલાંનો નકામો ગયો છે, માત્ર આયુષ્યનાં થોડાં વર્ષ બાકી રહ્યાં છે, તે સંસારની ગડમથલમાં વહ્યાં ન જાય અને પળેપળ આત્મકલ્યાણમાં જાય, તેવી કાળજી અને કંજુસાઈ રાખી સંસારનાં કામમાં, પારકી પંચાતમાં ન ધૂટકે જ વર્તવા યોગ્ય છે. તેવો મુમુક્ષુજીવે દૃઢ નિશ્ચય કરીને સ્વ અને પરનું હિત આત્મકલ્યાણ થાય તેવી પ્રવૃત્તિ વિશેષ થાય તેમ વર્તવાની ટેવ પાડવા યોગ્ય છે. જેટલો વધારે વખત સત્યુરુષે કહેલા સ્મરણમાં, વીસ દોહરા,

ક્ષમાપનાનો પાઠ, આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર આદિ સત્પુરુષનાં વચનો વાંચવા વિચારવામાં જશે તેટલું વિશેષ કલ્યાણ થશે. જીવે હજી કંઈ નથી જાણ્યું. એક સાચું અવલંબન મળ્યું છે તે અહોભાગ્ય છે એમ વિચારી તે પરમકૃપાળુદેવ ઉપર અનન્ય આસ્થા, શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ, પ્રેમ વધે અને સંસાર, પરકથા અને પરપ્રવૃત્તિ ઉપરથી મન ઊઠી સમભાવમાં રહેવાય તે પ્રકારે ઉલ્લાસભાવે વર્તવા યોગ્ય છે. વાસના અને તૃષ્ણા જન્મમરણ કરાવનાર છે તે ઘટાડવા આત્મકલ્યાણની વિશેષ જિજ્ઞાસા વધારી સત્પુરુષની શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ સહિત તેની માન્યતા એ જ પોતાની માન્યતા થાય તેવો બોધ, સમાગમ ઉપાસવા યોગ્ય છેજી. એક પરમકૃપાળુદેવને મુખ્ય રાખીને તેના ઉપર જ દૃષ્ટિ રાખીને વર્તીશું તેટલું પાંશરું છે. તેને મૂકીને અન્ય કોઈને પકડવામાં કલ્યાણ નથી. ઉપકારીનો ઉપકાર માનવો એ યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૮૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૭-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૩, રવિ, સં. ૧૯૯૦

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”

પૂ. ત્રિકમભાઈ દંતાલીવાળાનો દેહ અષાઢ સુદી ૧૩ ને મંગળવારે છુટી ગયો છે. તેમની પરમકૃપાળુદેવ ઉપર સારી શ્રદ્ધા ઠેઠ સુધી રહી હતી. તેમની દેવગતિ થઈ છે એમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું હતું. આ કળિકાળમાં અલ્પ આયુષ્ય હોય છે એમાં જીવ ધર્મ કરી લેશે તેટલો કાળ લેખાનો છે. ધર્મ આરાધન કરવાથી મનુષ્યદેહ મળ્યો છે તે સફળ થયો ગણાય. મનુષ્યદેહની દેવો પણ ઇચ્છા કરે છે. એવો દેહ આપણે પામ્યા છીએ, તો સત્પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા-પ્રેમ-પ્રતીતિ રાખી તેમના બતાવેલા માર્ગે વર્તીશું તો કલ્યાણ થશે. કાળનો ભરોસો નથી. જેમ પૂ. ..ભાઈ ગયા તેમ આપણે પણ એક દિવસ જવાનું છે. જેટલો ધર્મ આરાધ્યો હશે તેટલી આખરે શાંતિ અને નિર્ભયતા રહશે. શ્રદ્ધા અને આજ્ઞા પ્રાપ્ત કરવા ભાવના કર્તવ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૭]

૮૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૮-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૦

“સેવાથી સદ્ગુરુકૃપા, સદ્ગુરુકૃપાથી જ્ઞાન;
જ્ઞાન હિમાલય સબ ગળે, શેષે સ્વરૂપ નિર્વાણ.”

“ધિક્ ધિક્ પડો રે સંસાર, જીવિત થોડો ને દુઃખ ઘણો;
કરીએ ધર્મ વિચાર, પરભવ નિશ્ચય ચાલણો.”

આપે, આપની શુભ ભાવનાઓ સહિત કર્મવેરીએ નાંખેલા વિઘ્નોનું નિવેદન કર્યું છે તે બહુ વિચારવા યોગ્ય છે.

સામાન્ય એવી કહેવત છે કે “વૈરાગ્યમાં વિઘ્ન ઘણાં.” પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર જણાવે છે તેમ ‘આ જગત ધુતારું પાટણ છે; જાગે તે જીવે, ઊઘે તે મરે.’ આખો લોક વિઘ્નો, ક્લેશો, દુઃખો અને ત્રિવિધ તાપથી ભરેલો છે. એવા ભયભરેલા સંસારમાં નિર્ભય રહેવા યોગ્ય નથી. કોઈ માતારૂપે, કોઈ પિતારૂપે, કોઈ પુત્રરૂપે, કોઈ ભાઈરૂપે, કોઈ ભત્રીજારૂપે, કોઈ ભત્રીજીરૂપે, કોઈ પત્નીરૂપે, કોઈ પતિરૂપે આ સંસારસમુદ્રમાં મગરની પેઠે આપણને ઊંડા જળમાં ખેંચી જવા મથે છે; અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓરૂપી વમળમાં આ જીવ ગૂંચાયો છે. માથે મરણ ભમે છે. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. આંગળી આપતાં પોંચો પકડી લે એવો સંસારનો વ્યવહાર છે, તેમાંથી બચવાનો ઉપાય એક સત્પુરુષની વાણી, સત્પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા, તેની આજ્ઞા ઉપાસવાની તત્પરતા એ છે. આટલું છતાં પણ પૂર્વકર્મ તો ઉદયમાં આવવાનાં જ. પરંતુ “શરણ કરે બળિયાતણું” તો તે કર્મનો નાશ થવાનો છે, ફરી તે કર્મો આવવાનાં નથી. પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ એ બન્નેમાં બળવાન પુરુષાર્થ છે અને તે હાલ આપણા હાથમાં છે. પ્રારબ્ધનો તો ઉદય વેદવો પડશે તે હાથમાં નથી, પણ સત્પુરુષાર્થ થઈ શકે તેટલો કર્તવ્ય છે. જેમ પ્રારબ્ધ વિપરીત હોય તો વિઘ્નરૂપે નડે છે, તેમ અનુકૂળ પ્રારબ્ધથી મનુષ્યભવ, ઉત્તમ કુળ, સત્સંગનો યોગ, સદ્બોધની પ્રાપ્તિ આદિ પ્રાપ્ત થયાં છે અને જો સત્પુરુષાર્થનો જોગ હવે સદ્ગુરુકૃપાએ બને તો આ ભવ સફળ થઈ જાય તેવી સામગ્રી પ્રાપ્ત થઈ છે. એમ કહેવાય છે કે ‘કંઈક આપકા બળ અને કંઈક દેવકા બળ’ એમ બે હાથે તાળી પડે છે. સત્પુરુષો આપણને મોહનિદ્રામાંથી જગાડવા પોકારી પોકારીને કહી ગયા છે અને કહે છે; પણ તે માનવું, તેવા ભાવ કરવા, તેમ વર્તવું તે આપણા હાથની વાત છે. પરમકૃપાળુદેવે ચૌદપૂર્વના દોહનરૂપ આત્મસિદ્ધિ રચી મહા ઉપકાર કર્યો, તેના અધિકારી જીવાત્માઓને તે મોકલાવી, સદ્બોધરૂપી જળ સીંચી તે વડે આત્માની સિદ્ધિ કરાવી અને તેમના દ્વારા ઘણા ભવ્ય જીવોના આત્માનું કલ્યાણ થશે. આત્મસિદ્ધિના જન્મમહોત્સવને દિવસે આપણે ગાથાએ ગાથાએ નમસ્કાર કરી તેનું બહુમાનપણું કરીએ છીએ, પણ કોઈ નવા અપરિચિત માણસને તે આત્મસિદ્ધિનું માહાત્મ્ય ક્યાંથી સમજાય? અને આપણે પણ હજી ઘણું સમજવાનું છે. તેવાં નિમિત્તો સત્સંગાદિ મળે તો કલ્યાણ થાય છે. તે સર્વ નિમિત્તોમાં સર્વોત્તમ નિમિત્ત આ આશ્રમનું સ્થળ છે. પૂ. સ્વ. ત્રિકમભાઈ દંતાલીવાળાનો આશ્રમમાં દેહ છૂટી ગયો તે પ્રસંગે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું હતું કે પરમકૃપાળુદેવનું અલૌકિક યોગબળ અહીં વર્તે છે. જેમનો દેહ આ આશ્રમમાં છૂટ્યો છે તે સર્વની દેવગતિ થઈ છે. પરમકૃપાળુદેવની શ્રદ્ધા વધે અને આત્મહિત થાય તેવું અલૌકિક આટલું સ્થળ બન્યું છે. મહા ભાગ્યશાળી હશે તેનો દેહ અહીં છૂટશે. જો આજીવિકાની અડચણ ન હોય તો અહીં જ આયુષ્ય ગાળવા યોગ્ય છે. ધર્મ, ધર્મ અને ધર્મના જ સંસ્કાર રાતદિવસ પડ્યા કરે એમ અહીં બધું વર્તન છે. નિમિત્તાધીન જીવની વૃત્તિ છે તેથી સારાં નિમિત્ત મેળવવા

પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. ક્ષણ લાખેણી જાય છે. આવો જોગ ફરી મળવો દુર્લભ છે. સત્પુરુષના યોગે જેટલું બનશે તેટલું પછી જીવ ગમે તેટલું પોતાની મેળે કરવા મથશે તોપણ થવું મુશ્કેલ છે. કરોડો રૂપિયા મળતા હોય તોપણ તેની કિંમત સત્સંગ આગળ તુચ્છ છે. સત્સંગનું, સત્પુરુષના યોગનું માહાત્મ્ય બહુ બહુ વિચારી જીવમાં દૃઢ કરવા યોગ્ય છે. કહ્યું છે કે—

‘ક્ષણમપિ સજ્જનસંગતિરેકા, ભવતિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા ।’

એક લવ સત્સંગ પણ કોટિ કર્મોનો નાશ કરવા સમર્થ છે. મરણ વખતે જીવ અશરણ છે, તે વખતે કરોડો રૂપિયા એકઠા કરેલા પડ્યા રહેવાના છે, સગાં-કુટુંબી કોઈ કામ આવતું નથી; એક સત્પુરુષનું વચન, તેની પ્રતીતિ કે શરણભાવ જે કામ આવે છે, શાંતિ આપે છે તેવું બીજું કંઈ કામ આવતું નથી. મરણ અવસર મહોત્સવ જેવો લાગે એ કેવી કમાણી છે તે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે. એવા સંસ્કાર દૃઢ થવા માટે નિરંતર સત્સમાગમ અને બોધની જરૂર છે. તેથી તરવાના કામીએ તો બીજી જંજાળ તજી પોતાના આત્મહિતની વૃદ્ધિ થાય તેવાં નિમિત્ત માટે લોકલાજ તજી, સગાંવહાલાંનાં મહેણાં સહન કરવાં પડે તો તે પણ સહન કરીને, અનેક વિઘ્નો કે પ્રતિકૂળતાઓ વેઠવી પડે તે વેઠીને આ ભવમાં તો આ આત્માની જ સંભાળ લેવી છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી જગતને પૂઠ દેવા યોગ્ય છે. “જબ જાગેંગે આતમા, તબ લાગેંગે રંગ” એમ પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે તે પરમસત્ય છે. આપે લખેલો કાગળ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને બહુ ગમ્યો છે અને જણાવ્યું છે કે જેનો ભાવ અહીં છે તે દૂર હોય છતાં પાસે જ છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૮૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૯-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૧૨, બુધ, સં. ૧૯૯૦

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુ દેવ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વામી સહજાત્મસ્વરૂપી પરમકૃપાળુ પરમાત્માને અત્યંત ભક્તિથી નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;

પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!

સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;

અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

શ્રી સનાતન જૈન ધર્મ તીર્થશિરોમણિ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જય સદ્ગુરુ વંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

આપનો પત્ર આજે આવેલો. પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીને વાંચી સંભળાવ્યો છેજી. તેઓશ્રીની સૂચનાથી આ ઉત્તર લખી જણાવ્યો છે. પૂ.એ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને

પૂ. રાજમલજીના અચાનક દેહત્યાગના સમાચાર જણાવ્યા હતા અને આપનો પત્ર પણ સાંભળ્યો. તેઓશ્રીને બહુ લાગી આવ્યું કે અહો! આમ એકાએક અકસ્માત દેહ છૂટી જાય છે એ કેટલા બધા વૈરાગ્યનું કારણ છે. મનુષ્યભવ અત્યંત દુર્લભ છતાં આવો અનિયતકાળને આધીન છે. કાળનો ભરોસો રાખવા યોગ્ય નથી. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. જેમને પૂ. રાજમલજીનો પરિચય વિશેષ ન હોય તેમને પણ આ સમાચાર સાંભળીને ખેદ થાય એમ બન્યું છે. તો આપ સર્વે મુમુક્ષુ ભાઈઓને તેમના સદ્ગુણો વિશેષ સ્મૃતિમાં આવી ખેદનું નિમિત્ત બને તેવો પ્રસંગ બન્યો છે, પરંતુ વિચારવાન જીવે તે ખેદને વૈરાગ્યમાં પરિણમાવવો ઘટે છે. આપણે એમને માટે ખેદ કરીએ છીએ, પણ આપણે સર્વેને એ જ માર્ગે એક દિવસે જવાનું છે તેનો વારંવાર વિચાર કર્તવ્ય છે. પરમકૃપાળુદેવે પણ જણાવ્યું છે કે મૃત્યુ વારંવાર સંભારવું, તેથી જીવને જાગૃતિ રહે છે. પ્રમાદ અને અજ્ઞાનને લઈને જીવ ધન, કુટુંબ, દેહ આદિ પદાર્થોમાં મોહ કરે છે અને જાણે તે સદાય રહેવાના હોય તેમ આ અમૂલ્ય મનુષ્યભવ બધો તે અનિત્ય પદાર્થોની કાળજીમાં ગુમાવી દે છે. આવા અચાનક મરણના પ્રસંગો નજરે જોવા છતાં જીવને ચાનક લાગતી નથી. સ્મશાનવૈરાગ્યની પેઠે બે દિવસ વાત કરીને ભૂલી જાય છે, પરંતુ સત્પુરુષના આશ્રિત જીવાત્માને વૈરાગ્યમાં વૃદ્ધિ થઈને આત્મકલ્યાણનાં સાધનો વિશેષ ઉપાસવાનો નિર્ણય દૃઢ થાય છે, આ ભવમાં કરવા યોગ્ય એવું જે સમ્યક્દર્શન તેની વિશેષ ભાવના વર્તે છે. ‘આત્મા છે, આત્મા નિત્ય છે, આત્મા કર્મનો કર્તા છે, આત્મા કર્મનો ભોક્તા છે, મોક્ષ છે અને મોક્ષનો ઉપાય પણ છે.’ આ છ મહા વાક્યોની વિચારણામાં, તેના નિર્ણયમાં, તેની પ્રતીતિમાં વિશેષ વૃત્તિ રાખી સત્પુરુષના અપાર ઉપકારની સ્મૃતિ વારંવાર કરી ભક્તિમાં ઉલ્લાસસહિત પ્રવર્તે છે; આયુષ્યનો જે કાળ આમ સત્પુરુષની ભક્તિ, તેના બોધનો વિચાર અને સત્સંગમાં જાય તેટલો લેખાનો છે, એમ ગણી સ્વપરને હિતકારક પ્રવૃત્તિમાં વિશેષ કાળ કાઢી ધર્મનો જ લાભ રાખે છે. આ કાળમાં જે ધર્મ આરાધન કરશે તે સુખી થશે. ધન આદિ કમાણી તો પૂર્વના પ્રારબ્ધ પ્રમાણે મળી રહેશે, પણ જેટલો મોહ ઓછો કરી સત્પુરુષના માર્ગની વિચારણાએ વર્તાશે તેટલો પુરુષાર્થ જીવને આગળ વધારશે અને આત્મપ્રતીતિ કરાવનાર થશે. પૂ. ભાઈ રાજમલજીનો દેહ વધારે ટક્યો હોત તો ધર્મ આરાધન વધારે થાત તે અટક્યું, એનો ખેદ કર્તવ્ય છે. બાકી કોઈને કોઈ નિમિત્તે દેહ તો સર્વને છોડવાનો છે જ. તેમનાં કુટુંબી વગેરે યાદ કરતાં સર્વે મુમુક્ષુભાઈબેનો તેમજ આપને પરમ ઉ. પ. પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ જય સદ્ગુરુવંદનપૂર્વક આશીર્વાદ સહિત સદ્ધર્મવૃદ્ધિનું કહલાવ્યું છે.

તા.ક.— પૂ. રાજમલજીનાં પત્નીને હિંમત આપશો ધર્મધ્યાનમાં રહેવા જણાવશો તથા તેમની અનુકૂળતાએ આશ્રમમાં એક વખત આવી જવા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છે, તે તેમને જણાવશોજી. અહીં આવવાથી તેમને ઘણો લાભ થશેજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૮૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૯-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૭, શનિ, સં. ૧૯૯૦

“ક્ષમા શૂર અરિહંત પ્રભુ, ક્ષમા આદિ અવધાર;
ક્ષમા ધર્મ આરાધવા, ક્ષમા કરો સુખકાર.”

સત્સંગ, સત્પુરુષનો સમાગમ એ અમૂલ્ય લાભ છે. તેની ભાવના નિરંતર રાખવા યોગ્ય છે. અશુભમાં જતા ભાવને રોકવા અને સત્પુરુષે આજ્ઞા કરી છે તેમાં ભાવ જોડવા એ અત્યારે આપણા માટે ઉત્તમ રસ્તો છે. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, આલોચના, આત્મસિદ્ધિ, સ્મરણ એ નિયમિત, નિત્ય કરવા યોગ્ય છેજી. ૐ શાંતિ:

૯૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૯-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૮, રવિ, સં. ૧૯૯૦

આપને દૂર રહેવું થાય છે તેથી સત્સંગનો વિયોગ રહે છે, તોપણ સત્પુરુષનાં વચનો, સ્મરણ, આત્મસિદ્ધિ, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ વગેરે જે આજ્ઞા થઈ હોય તે નિત્ય વિચારવા યોગ્ય છેજી. સત્સંગનો યોગ ન હોય ત્યારે જે શ્રવણ કર્યો છે તે બોધ તથા જે આજ્ઞા થઈ હોય તે સત્સંગ તુલ્ય જાણી તેની ઉપાસના પ્રમાદ તજીને કર્તવ્ય છે. મનુષ્યભવમાં ધર્મનું આરાધન બને છે તેવું અન્ય ભવમાં બનતું નથી. દેવો પણ મનુષ્યભવની ઇચ્છા કરે છે. તે આપણને સહેજે મળ્યો છે અને સાચા પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા થઈ છે, તો પછી તેણે બતાવેલ આજ્ઞાનું આરાધન થશે તેટલો આત્મધર્મ પ્રગટ થશે. માટે પ્રમાદ તજી ધર્મકાર્ય માટે દરરોજ અવશ્ય વખત રાખવો અને છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ બને તેટલું વિચારવા, તેમાં આત્મા વિષે કહ્યું છે તે માનવું. ૐ શાંતિ:

[૬૮]

૯૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૧૦-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૦

“શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય, તે કોઈ અન્યે લઈ ના શકાય;
એ ભોગવે એક સ્વઆત્મ પોતે, એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.”

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્થાશે.”

આપનાં માતૃશ્રીને પગે સોજા આવ્યા છે અને વિશેષ માંદગી રહે છે એમ જણાવ્યું તે જાણ્યું છેજી. તેમને સ્મરણ કરતા રહેવાનું પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છેજી તથા વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, મંત્ર વગેરે તેમને સંભળાવતા રહેશોજી. વિશેષમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે વેદનાથી મૂઝાવું નહીં, ગભરાવું નહીં. પૂર્વે બાંધેલાં કર્મનો ઉદય છે, તે જાય છે, જવા આવ્યું

છે. ગયા પછી તે આવવાનું નથી. જેટલું જાય છે તેટલું દુઃખ ઓછું થાય છે, એમ જાણી ધીરજ રાખવી. સમભાવે સહન કરવું. ખમી ખૂંદવું. આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન કરવાથી ઊલટું એવું બીજું ભવિષ્યમાં ભોગવવું પડે તેવું નવું કર્મ બંધાય છે; માટે ફિકર, ચિંતા, ખેદ, શોક કરવો નહીં. વગર બોલાવ્યે કર્મ આવ્યું છે તેમ તેની મેળે તે જતું રહેશે. ધીરજ, શાંતિ, સમતા, ક્ષમા રાખી ખમી ખૂંદવાથી ધર્મ નીપજે છે અને પૂર્વે બાંધેલું કર્મ ચાલ્યું જાય છે. હાયવોય કરીએ, ગમે તેટલો ઉચાટશોક કરીએ, માથું કૂટીએ તોપણ કર્મ કંઈ ઉદયમાં આવ્યા વગર રહેવાનું નથી. દુઃખ ભોગવ્યા વગર છૂટકો નથી. આપણે બાંધેલાં આપણે જ ભોગવવાં પડશે, પણ તે વખતે સમજણ રાખીને ધીરજ રાખે તેને નવાં કર્મ ન બંધાય. રોગ અને વ્યાધિ વગેરે શરીરમાં થાય છે. દેહનો ધર્મ સડી જવાનો, પડી જવાનો છે. કોઈનો દેહ અજર, અમર રહ્યો નથી, તો પછી આપણે એ વેદનાની મૂર્તિ જેવા દેહમાંથી સુખ ઇચ્છીએ તોપણ મળે એવું નથી. આખરે દેહ દગો દેનાર છે, માટે એ દેહ ઉપરનો મોહ તજીને આત્માનો વિચાર કરવો યોગ્ય છે. આત્મા નિત્ય છે. કદી આત્મા મરતો નથી, સડતો નથી, રોગી થતો નથી, ઘરડો થતો નથી. તે અછેદ, અભેદ, જન્મમરણથી રહિત છે, અસંગસ્વરૂપ છે. જ્ઞાન આત્માનો સ્વભાવ હોવાથી દેહમાં જે જે વ્યાધિ થાય છે તેને જાણે છે; પરંતુ મને થાય છે, મારાથી નથી ખમાતું, મને આ નથી ગમતું, ક્યારે મટી જશે વગેરે થાય છે તે દેહ ઉપરના મોહને લઈને અને સહન કરવાનો અભ્યાસ નથી પાડ્યો તેને લઈને લાગે છે, પણ હવે આ દેહનો વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય નથી. દેહ, પુત્ર, કુટુંબ, ખેતર, ઘર એ કંઈ મારું નથી, એમ વિચારી બધા ઉપરથી મન ઉઠાવી એક પરમકૃપાળુદેવનું શરણું ગ્રહણ કરી જ્યાં સુધી ભાન રહે ત્યાં સુધી સત્પુરુષ દ્વારા મળેલો મહામંત્ર “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ”નું સ્મરણ કર્યા કરવું યોગ્ય છે.

બીજું, તમે અહીં આવી દર્શન સમાગમની ભાવના રાખો છો તો જો તમારી ભાવના અહીં રહેવાની, બોધ શ્રવણની છે તો તમે અહીં જ છો. કર્મનો ઉદય ગમે તેવો હોય છતાં નિમિત્ત ફેરવી નાખવાથી ભાવ પણ ફેરવી જાય છે. વીશ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, મંત્ર, આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર વગેરે મુખપાઠ કર્યું હોય તેમાં ચિત્ત રાખી બીજા વિચાર ભૂલી જવા અને બાકીનો વખત તમારા માતૃશ્રીને સંભળાવવામાં, ગોખવામાં, વાંચવામાં, ભણવામાં ગાળવો એ જ હિતકારી છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૬૯]

૯૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧૦-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૩, ગુરુ, સં. ૧૯૯૦

એકમને દિવસે શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનો જન્મમહોત્સવ ઘણા ભક્તિભાવ સહિત એકેક ગાથાએ નમસ્કાર કરી ધામધૂમસહિત ઊજવાયો હતો. હજારેક માણસો એકઠા થયા હતા. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને પણ તે દિવસે એકાશીમું વર્ષ બેઠું, એ રીતે એ દિવસ બેવડો હર્ષદાયક વીત્યો છે. અત્રે આવેલા ઘણા જીવોને લાભ થયો છે. શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં

ચૌદપૂર્વનો સાર છે, પણ જીવની જેટલી યોગ્યતા હોય તેટલું તેમાંથી ગ્રહણ કરી શકે. તેમાં આત્મસ્વરૂપ જે ગાયું છે, તે સદ્ગુરુ-આજ્ઞાએ જીવ વિચારે તો આત્મા સંબંધી છયે પદમાં તે નિઃશંક થાય અને આત્મપ્રતીતિ દ્વારા મોક્ષમાર્ગ પામી આખરે નિર્વાણ પામે. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને છ પદના પત્રની સાથે આત્મસિદ્ધિ રોજ બોલવા યોગ્ય છે, વિચારવા યોગ્ય છે અને તેમાં જણાવેલું આત્મસ્વરૂપ પ્રતીત કરી નિઃશંક થવા યોગ્ય છે. આપણી યોગ્યતા ન હોવાથી ન સમજાય તોપણ એટલું તો અવશ્ય માનવા યોગ્ય છે કે જ્ઞાનીપુરુષોએ પ્રત્યક્ષ પ્રગટ અનુભવેલો આત્મા મારે માન્ય છે, તેની ઓળખાણ કરવાની ભાવના વર્ધમાન કરવા યોગ્ય છે. સત્પુરુષ દ્વારા સાંભળેલા બોધની સ્મૃતિ કરી વૈરાગ્ય-ઉપશમની વૃદ્ધિ કર્તવ્ય છે; તો યોગ્યતા વધશે અને મુમુક્ષુતા વધતાં જ્ઞાનીપુરુષનું માહાત્મ્ય વિશેષ સમજાશે. જેટલો સંસાર પ્રત્યેનો ભાવ મોળો પડે અને સત્પુરુષ પ્રત્યે ભક્તિ જાગે, તેનાં વચનામૃત ઉપર પ્રેમ વધે અને વચનામૃતનું વિશેષ સેવન થાય તેમ તેમ વૈરાગ્ય પણ વધે અને કષાય ઘટે. માટે સત્સંગના વિયોગમાં સત્પુરુષનાં વચનો પણ સત્સંગતુલ્ય છે એમ ગણી બચતો કાળ સત્પુરુષની ભક્તિમાં, વાંચવા-વિચારવામાં ગાળવો હિતકારી છેજી. ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૭૦]

૯૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૧૧-૧૯૩૪

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૧૧, શનિ, સં. ૧૯૯૦

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!
સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ્ય સ્થાશે.”

પવિત્રાત્મા પૂ. ...ના દેહાંતના સમાચાર તેમના ઓળખીતા સર્વેને ખેદ ઉપજાવે એ સ્વાભાવિક છે. પરંતુ તે ખેદને મુમુક્ષુજીવે વૈરાગ્યમાં પલટાવી જગતના કામભોગો પ્રત્યે તુચ્છભાવ અને અણગમો ઉત્પન્ન થાય તેમ વિચારવા યોગ્ય છે. વૈરાગ્યની ખામી હોવાથી જીવને સગાંવહાલાં અને વિષયના ભોગો પ્રત્યે પ્રેમ વર્તે છે અને તેના વિયોગમાં ખેદ થાય છે. ક્ષણિક વસ્તુઓ પરનો મોહ, રાગ, મીઠાશ જીવને ક્ષણવારમાં વિયોગમાં ખેદ, શોક, ઝૂરણા ઉત્પન્ન કરાવે છે. આ જીવનું હિત શામાં છે? તે તેને સૂઝતું નથી. જગતમાં સાચા સગા તો સત્પુરુષ છે અને તેનો વિયોગ રહે છે તે જેટલો સાલવો જોઈએ તે નથી સાલતો, તે મોહનું માહાત્મ્ય છે. સગાંવહાલાં અનંતવાર મળ્યાં, પણ અનંતકાળે જે પ્રાપ્ત નથી થયું તે પ્રાપ્ત થવાનું પ્રબળ નિમિત્ત સત્પુરુષનો યોગ અને ત્યાગવૈરાગ્યપૂર્વક જીવની યોગ્યતા છે તેમાં ખામી છે, ત્યાં સુધી ક્ષણે ક્ષણે આ જીવ ભયંકર મરણ કરે છે અને તેમાં રાચી રહ્યો છે. તે ખામી દૂર થવા જીવને વૈરાગ્ય-ઉપશમ પામવાની જરૂર છે અને તે અર્થે સત્સંગ-સદ્બોધની જરૂર છે. આપને વિચારવા એક પત્ર ઉતારી મોકલું છું તે સર્વ ભાઈઓ વિચારશોજી—

“ૐ આ જીવને યથાર્થ વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છે. જે આ આત્મા નજરે જુએ છે કે તેની સમીપમાં તેનાથી લઘુ અને વડીલ એવા ઘણા આત્માઓ કાળના ઝપાટામાં ચાલ્યા ગયા, છતાં આ કલેશિત આત્મા કાળનો વિશ્વાસ કરી નિશ્ચિંત થઈને સૂતો છે તેને કેમ જરા પણ ખબર પડતી નથી? પ્રત્યક્ષ જોઈ રહ્યો છે કે કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે, છતાં આ અજ્ઞાની એવો મૂઢ આત્મા જ્ઞાનીપુરુષની પેઠે નિશ્ચિંત થઈને સૂએ છે.” કહ્યું છે કે “જેને મૃત્યુની સાથે મિત્રતા હોય, અથવા જે મૃત્યુથી ભાગી છૂટી શકે એમ હોય, અથવા હું નહીં જ મરું એમ જેને નિશ્ચય હોય, તે ભલે સુખે સૂએ.” (૬૯૩) ખાવા, પીવા, પહેરવા, ઓઢવા, પાથરવાના પ્રસંગોમાં જે જે જીવને તાદાત્મ્યપણું વર્ત્યા કરતું હોય તે તે વખતે તે તે પદાર્થોનું તુચ્છપણું ભાવ્યા જ કરવું અને જેમ સર્પને વિષે દૃઢ થયેલું ઝેર નિદ્રામાં પણ જાગ્રત રહે છે તેમ પદાર્થ આદિક પ્રત્યેનું અનિત્યપણું, તુચ્છપણું દૃઢ કરી રાખ્યું હોય તો જીવને તે તે પદાર્થો પ્રાપ્ત થયે ઘણું કરીને તેને તાદાત્મ્યપણું થવા દેતા નથી અને તેટલા માટે મુખ્ય કરીને વૈરાગ્યને વિશેષ જાગ્રત રાખવો જોઈએ. વૈરાગ્ય એ જ આત્મધર્મ પામવાને એક સીડીરૂપ ઉત્તમ પ્રકારે સડકનો રસ્તો છે અને તે પણ સત્પુરુષના શરણસહિત હોય તો, નહીં તો જીવને તેમાં પણ ભુલાવો થવાનાં કારણો વિશેષ છે.”

સત્પુરુષની ભક્તિ વિક્ષેપ મટાડવામાં ઉત્તમ નિમિત્ત છે. તેથી વૈરાગ્ય, ભક્તિ આદિ મોક્ષના ઉપાયોમાં પ્રવર્તવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. આપણે પણ એ જ મરણને માર્ગે જવાનું છે એમ વારંવાર વિચારી, સંસાર ઉપરની આસક્તિ ઓછી કરી સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ વર્ધમાન કરવા યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૨]

૯૪

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ.

માગશર સુદ ૧૪, બુધવાર

આ દેહાદિક સંયોગો ક્ષણભંગુર છે. આ દેહને ટકાવવા, પુષ્ટ કરવા, તેનું રક્ષણ કરવા જેટલો પુરુષાર્થ કર્યો છે તે સર્વ વ્યર્થ છે. શ્રી તીર્થંકર જેવા મહાપુરુષો પણ દેહને શાશ્વત કરી શક્યા નથી, પણ તે મહાભાગ્યશાળી મહાત્માઓએ એ અનિત્ય દેહમાં રહીને નિત્ય, આનંદસ્વરૂપ, અવિનાશી એવા આત્માની ઓળખાણ કરી લીધી અને આત્મસ્વરૂપમાં જ ત્રિકાળ સ્થિર થયા, તેથી જ આપણને પૂજવા યોગ્ય બન્યા છે. આપણે પણ એ જ કરવાનું છે. જેટલો કાળ આ મનુષ્યભવ ટકે ત્યાં સુધીમાં સદ્ગુરુએ અનંતકૃપા કરી ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ એ મહામંત્રનું દાન કર્યું છે, તેનું સ્મરણ નિરંતર રાખવા કાળજી રાખવી. જ્યાં સુધી ભાન રહે ત્યાં સુધી એ જ પદ સાંભળવા, બોલવા, સ્મરણ કરવા, લક્ષ રાખવા ચૂકવું નહીં. તેનું અચિંત્ય માહાત્મ્ય છે, કારણ કે આત્મસ્વરૂપ પામેલા પુરુષનું વચન છે. શારીરિક દુઃખો પોતાનાં જ બાંધેલાં છે અને દેહની પેઠે તે પણ ક્ષણભંગુર છે.... એમ વિચારી ધીરજ, સહનશીલતા, ક્ષમા, શાંતિ રાખવી. સમતા એ સર્વ દુઃખોનો અચૂક ઉપાય છે. મોટા પુરુષો

સમભાવ અને સહનશીલતાનું આરાધન કરીને મોક્ષે ગયા છે. શ્રી ગજસુકુમારને માથે અંગારાની અગ્નિથી જે અસહ્ય વેદના થતી તે તેમણે સમભાવે સહન કરી અને તેને મોક્ષદાયક પાઘડી માની હતી, તેમ ગમે તેટલી વેદના આવે તોપણ ગભરાવું નહીં. આત્મા નિત્ય, અછેદ, અભેદ, પરમ આનંદસ્વરૂપ છે; તે બળતો નથી, મરતો નથી. દુઃખી નથી એવો દૃઢ નિશ્ચય રાખી, જ્ઞાની પુરુષોએ પ્રત્યક્ષ અનુભવ્યો છે તેવો અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત સુખ અને અનંત વીર્યસ્વરૂપ મારો આત્મા છે, મને ભાન નથી પણ તે શુદ્ધ સંપૂર્ણ આત્મસ્વરૂપ પામેલા સત્પુરુષ ઉપર મને વિશ્વાસ છે. તેનું શરણ મને ભવોભવ હો! જે આત્મિક સુખને પામ્યા છે અને ઉપદેશે છે તે જ મારું સ્વરૂપ છે એમ મને અચળ વિશ્વાસ છે, તે જ મારો નિશ્ચય છે. આથી વિશેષ દુઃખો ભલે આવો તોપણ મારું કંઈ બગડવાનું નથી. મેં તો સત્પુરુષની શાશ્વત પેઢીમાં વીમો ઉતરાવ્યો છે; હવે આ કાચારૂપી વહાણ ભલે ડૂબે કે બચે, પણ મારે ફિક્કર કરવા જેવું નથી. “ફિક્કરકા ફાકા ભર્યા, તાકા નામ ફકીર.” આત્માનો વાળ વાંકો થાય તેમ નથી. અનંત કાળથી પૃથ્વી, પાણી, ઝાડ, પહાડ, કીડી, મકોડી, કાગડા, કૂતરાની યોનિમાં લખચોરાશીમાં નરકાદિ ગતિમાં ભટક્યો, પણ આ આત્મા જરાય ઘસાયો નથી, અસંખ્યાત પ્રદેશોમાંથી કંઈ પણ ઊણો થયો નથી. સ્ફટિકમણિ જેવા જેવા સંજોગોમાં હોય તેવું તેવું દેખાય, પણ તેવું થઈ જતું નથી; તેમ આત્મા કદી કાગડો-કૂતરો કે કીડી-મકોડી થયો નથી. દેહરૂપે દેખાય તોપણ કદી આત્મા દેહ થઈ ગયો નથી...આત્મા આત્મારૂપે જ ત્રિકાળ રહે છે, રહ્યો હતો અને રહેશે, માટે તેના તરફ લક્ષ રાખી, દેહમાં ગમે તેવી વેદના થાય તે થવા દેવી, તેમાં ચિત્ત પરોવવું નહીં. એક આત્માનો જ લક્ષ રાખવો, તેની જ ભાવના કરવી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭૧]

૯૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૨-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્ મહા સુદ ૩, બુધ, સં. ૧૯૯૧

“જો ઇચ્છો પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરુષાર્થ;
ભવસ્થિતિ આદિ નામ લઈ, છેદો નહિ આત્માર્થ.”

“અહો! જીવ ચાહે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
શત્રુ-મિત્ર અરુ તૃણ-મણિ, એક હી દૃષ્ટિ નિહાર.
વૈરાગી વિરમ્યા થકા, ન રહે કોટિ પ્રકાર;
ગણિયો ગોધો ન સંચરે, દીધે ડાંગ-પ્રહાર.
એ ઉપદેશ સોહામણો, ધારી હૃદય મઝાર;
વર્તે સદ્વ્યવહારમાં, તે પામે ભવ પાર.”

આપનો પત્ર આજે મળ્યો છેજી. આપને પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છે કે રોદણાં રડવાથી કંઈ બનતું નથી. જીવને પુરુષાર્થ કરવો પડશે. કર્યા વિના કંઈ બનતું નથી. જેમ કંઈ

ધંધો ન કરે તે કમાતો નથી, તેમ ધર્મ-આરાધનમાં જીવ પ્રમાદ કરે તો કલ્યાણ ક્યાંથી થાય ? બજારમાં ઘણી વસ્તુઓ વેચાતી હોય પણ પાસે પૈસા હોય તેમાંથી જેટલા ખર્ચે તેટલો માલ ખરીદાય; તેમ જીવને મનુષ્યભવ, સશક્ત ઇન્દ્રિયો, નીરોગી કાયા, સત્સંગ-સદ્બોધનો લાભ મળ્યો છે તો પ્રમાદ તજી જે જે આજ્ઞા થઈ હોય તે ઉઠાવવાનો પુરુષાર્થ જીવ કરે તો આ ભવમાં જેટલું બનશે તેટલું બીજી કોઈ ગતિમાં બનવા સંભવ નથી એમ વિચારી રત્નચિંતામણિ જેવો આ મનુષ્યદેહ સફળ કરવા સત્પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. મહાપુણ્યના યોગે સંતની અનંતકૃપાથી જે સ્મરણમંત્ર મળ્યો છે તેનું વિશેષ માહાત્મ્ય રાખી હરતાં-ફરતાં, બેસતાં-ઊઠતાં, જાગતા હોઈએ ત્યાં સુધી જેટલું બને તેટલું રટણ કરવા યોગ્ય છે. સત્સંગના વિયોગમાં સત્પુરુષનાં વચન અને તેની આજ્ઞા એ પરમ અવલંબનરૂપ છે, તેનું પ્રમાદ તજી આરાધન થશે તો જીવનું હિત થશે. જગત બધું ધુતારું પાટણ છે, દગો દેનાર છે, કર્મ બંધાવનાર છે; તેનાથી જ્ઞાની પુરુષો ત્રાસ પામી, તેનો ત્યાગ કરી, આત્મા પ્રત્યે અપૂર્વ પ્રેમ રાખી તેમાં જ લીન થયા. આપણે પણ એ રસ્તો લીધા વિના છૂટકો નથી. મોક્ષ જેવી ઉત્તમ અમૂલ્ય ચીજ ખરીદવી હશે તેણે તેટલી કિંમત પણ આપવી પડશે, નહીં તો ગોળ ઘાલે તેટલું ગળ્યું થાય. કોઈના માટે કરવાનું નથી. અનાદિકાળથી આ આત્મા જન્મ જરા મરણ રોગાદિ દુઃખો સહન કરતો આવ્યો છે. હવે તેની આ ભવમાં પણ આપણે પોતે દયા નહીં ખાઈએ તો પછી બીજું કોણ તેની દયા ખાશે ? કોઈ ધર્મ આરાધે તેથી આપણું કલ્યાણ થવાનું નથી. એમ થતું હોત તો તીર્થકરાદિએ કંઈ ક્યાશ રાખી નથી, પણ આ જીવ જાગશે નહીં ત્યાં સુધી કંઈ બની શકે તેમ નથી. અંતરથી જ્યારે ગરજ લાગશે, માહાત્મ્ય સમજાશે ત્યારે આત્મહિત સિવાય બીજું કંઈ નહીં ગમે, મરણિયો થશે. એક મરણિયો સૌને હઠાવે એમ કહેવાય છે તેમ શૂરવીરપણું જાગશે ત્યારે કર્મો ડરીને ભાગી જશે. તેવા થવા સત્સંગ અને સદ્બોધની જરૂર છે. વિશેષ શું લખવું ?

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૬૩]

૯૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૩-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૧૩, સોમ, સં. ૧૯૯૧

“પ્રભુ ભક્તિ ત્યાં ઉત્તમ જ્ઞાન, પ્રભુ મેળવવા ગુરુ ભગવાન,
ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિક ભાગ્ય;
તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.”

“પૂર્વપુણ્યના ઉદયથી, મળ્યો સદ્ગુરુ યોગ;
વચન સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.”

પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સૂચના પ્રમાણે આ પત્ર આપને લખ્યો છેજી. મનુષ્યભવ મળવો મહાદુર્લભ છે, તેમાં ધર્મ કરવાની ભાવના ઉત્પન્ન થવી પણ દુર્લભ છે. ધર્મને નામે ક્રિયા

કરનારમાંથી જેમને સત્પુરુષનો યોગ થયો હોય અને તેની આજ્ઞા મળી હોય તે પ્રમાણે વર્તનાર બહુ થોડા જીવો છે. સત્પુરુષનો બોધ મળવો બહુ દુર્લભ છે. તેમણે જણાવ્યા પ્રમાણે વર્તવું કે તેમ વર્તવાની તીવ્ર ઇચ્છા રાખવી પણ બહુ મુશ્કેલ છે. ઘણા કાળના બોધે આત્માની ઓળખાણ થાય છે, પણ જેમણે સાચા પુરુષનું શરણું ગ્રહણ કર્યું છે, તેને વહેલેમોડે આત્મજ્ઞાન થવા યોગ્ય છે. તેનું મુખ્ય સાધન ભક્તિ છે, સ્મરણ છે, બોધનું શ્રવણ છે. પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનો ચિત્રપટ તમારી પાસે હશે. તેમનાં દર્શન કરી વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, આત્મસિદ્ધિ, મંત્રનું સ્મરણ વગેરે નિત્ય— શરીર ઠીક હોય ત્યારે, કર્તવ્ય છે. એક પરમકૃપાળુદેવ ઉપર અચળ વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા રાખી તેણે જણાવેલા મંત્રનું સ્મરણ કરીશું તો અવશ્ય કલ્યાણ થશે. ઘરેણાં, ધન, ઘર, ખેતર, સગાંવહાલાં અને છેવટે દેહ કરતાં પણ વધારે પ્રેમ શ્રી પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ ઉપર કર્તવ્ય છે. પરમ પૂજ્ય મહારાજશ્રીએ આપણને આ ભક્તિમાર્ગે ચઢાવ્યા, તો તેમનો પરમ ઉપકાર છે; પણ પ્રેમ, ભક્તિ, વિશ્વાસ, આશ્રય પરમકૃપાળુદેવનો સાચા હૃદયથી કરવા યોગ્ય છે. આ શિખામણ ભૂલવા યોગ્ય નથી. મંદવાડને વખતે કે મરણ પ્રસંગે જ્યાં સુધી ભાન હોય ત્યાં સુધી પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટના દર્શન અને ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ મંત્રનું સ્મરણ મનમાં રાખી એક એ જ પરમપુરુષને શરણે અને તેને આશરે આ દેહ છોડવા યોગ્ય છે. તો અવશ્ય આત્મકલ્યાણ થશે. આટલી વાત હૃદયમાં કોતરી રાખી વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે. આ બાજુ આવવાનું થાય ત્યારે દર્શનાર્થે આવવાનું રાખશો. મનમાં કશો ઉચાટ રાખશો નહીં. જેવાં કર્મ બાંધ્યાં હોય તેવાં ભોગવવાં પડે છે. પણ મન અહીં રાખશો તો તમે અહીં જ છો. અને અહીં રહેનારનું મન બીજે હોય તો તે બીજે છે. માટે મનને સત્પુરુષનાં વચનોમાં રાખશો તો તે મહેનતનું ફળ અલેખે નહીં જાય. ન સમજાતું હોય તોપણ મનને આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર વગેરે વિચારમાં જોડવું. એમ પુરુષાર્થ કરશો તો સદ્ગુરુ-કૃપાથી બોધનો યોગ મળતાં સમજાય તેવી ભૂમિકા તૈયાર થશે. જેમ બને તેમ સંસારનો મોહ ઓછો કરી વૈરાગ્ય રાખી પ્રવર્તવાનું કરવા યોગ્ય છે. ભાવ, આત્માનું કલ્યાણ કરવાનો રાખ્યા કરશો તો બહુ લાભ થશે. “આતમભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭૨]

૯૭

આબુ, તા. ૧-૪-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્

ફાગણ વદ ૧૩, સોમ, સં. ૧૯૯૧

“આણાઁ ધમ્મો, આણાઁ તવો।”

“આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ધર્મ, આજ્ઞાનું આરાધન એ જ તપ.”

આપે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો ચિત્રપટ મંગાવ્યો તે સંબંધમાં જણાવવાનું કે કોઈને હવે પોતાનો ચિત્રપટ આપતા નથી. કેટલાયની પાસેથી પાછા પણ લઈ લીધા છે. વારંવાર તેઓશ્રી ઉપદેશમાં જણાવે છે કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ અમે કરીએ છીએ અને તમને પણ તે જ

બતાવીએ છીએ. તેમાં સર્વ જ્ઞાનીપુરુષો આવી જાય છે, કોઈ બહાર રહી જતા નથી. આપણી બુદ્ધિથી આ જ્ઞાનીપુરુષ છે એમ માની લેવા કરતાં આપણે સંતના કહેવાથી તેમની આજ્ઞાએ તે બતાવે તે પ્રમાણે જ્ઞાનીપુરુષની માન્યતા કરીએ તો તેમાં ઘણો લાભ છે, કારણ કે આપણે આપણી મતિકલ્પનાએ માનીએ તે સ્વચ્છંદ છે અને સંતના કહેવાથી માનીએ તો આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તતાં સ્વચ્છંદ રોકાય અને કલ્યાણ થાય. તમે વારંવાર આ વાત ઉપદેશમાં સાંભળી પણ હશે, પણ વિસ્મૃત થઈ ગઈ હોય તો ફરી યાદ દેવરાવવા આ લખ્યું છે, તે વિચાર કરી પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં સાચા અંતઃકરણથી લીન થઈ તેના વચનમાં વિશ્વાસ રાખી વર્તવાથી સમકિતનું કારણ બને તેવો ઉત્તમ માર્ગ હાથ આવ્યો છે, તે આપણાં મહાન ભાગ્ય છે. પ્રમાદમાં પડી રહેવા યોગ્ય નથી. જ્યાં સુધી શરીર નીરોગી છે, વૃદ્ધાવસ્થા આવી નથી, આ મનુષ્યભવ પૂર્વના પુણ્યથી ટકી રહ્યો છે, ત્યાં સુધી પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ નિષ્કામપણે સ્વચ્છંદ રોકીને કર્તવ્ય છેજી. આવો અવસર ફરી મળવો દુર્લભ છે. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર, સ્મરણ મંત્ર એ અમૂલ્ય વચનો દરરોજ કાળજી રાખીને ભાવપૂર્વક વારંવાર સાંભળવા યોગ્ય, ભણવા યોગ્ય, વિચારવા યોગ્ય છેજી. વિશેષ શું લખવું? પ્રમાદ તજી ધર્મકાર્યમાં તત્પર થવું યોગ્ય છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭૩]

૯૮

આબુ, તા. ૧-૫-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૧૪, બુધ, સં. ૧૯૯૧

આપે સ્વપ્ન સંબંધી પુછાવ્યું, તે વિષે સત્સમાગમે સમજવા યોગ્ય છેજી. પરમપુરુષોનો બોધ જીવનું કલ્યાણ કરનાર છે. તેઓશ્રીજીએ જણાવેલ વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ વગેરેનું માહાત્મ્ય રાખી ભણવા યોગ્ય છે, તે જ કલ્યાણકારી છે. બાકી દેહ, સ્ત્રી, પુત્ર આદિ ઉપરનો મોહ જીવને દુઃખનું કારણ છે. તે ઘટાડવા સત્સંગ અને સદ્બોધની જરૂર છે. જીવે અનાદિકાળથી દુઃખ સહન કરવામાં બાકી રાખી નથી અને હજી મોહને લઈને દુઃખનાં કારણ ઉપાસે છે તે વિચારી, મોહ ઓછો થાય અને સમતા, ક્ષમા, ધીરજ રહે તેવો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. દેહનો સ્વભાવ અને આત્માનો સ્વભાવ ભિન્ન છે તે સત્પુરુષ દ્વારા સાંભળ્યું છે, તે વારંવાર પ્રસંગે પ્રસંગે યાદ રાખી વિચારવા યોગ્ય છેજી. થોડું લખ્યું ઘણું જાણી વિશેષ વિચારશો તથા સ્મરણમાં જેમ બને તેમ વિશેષ રહેવા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છે તે લક્ષમાં રાખશોજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૯૯

માઉન્ટ આબુ, શ્રબરી બંગલો,

તા. ૯-૬-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૮, રવિ, સં. ૧૯૯૧

જેઠની જ્ઞાન પાંચમ ઉપર અહીં પણ ભક્તિ રૂડી રીતે થઈ હતી. અને સર્વને આનંદ થયો હતો. છઠ ને દિવસે પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી સાથે અર્બુદાદેવીના પહાડ ઉપર બધા

મુમુક્ષુઓ ગયા હતા અને ત્યાં શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર તથા આલોચના, મૂળમાર્ગ વગેરે બોલ્યા હતા. ગઈ કાલથી શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રના અર્થ વિષે વિવેચન શરૂ થયું છે. તે સાંભળી સર્વને આનંદ આનંદ થાય છેજી. લીમડીના રાજા તથા જસદણના દરબાર અને રાણી તથા સાણંદના રાજા, ધ્રાંગધ્રાના રાજાના કાકા, અણાદરાના ઠાકોર વગેરે પુણ્યાત્માઓ દર્શન સમાગમ અર્થે આવે છે અને બપોરના અગીયારથી બાર વાગ્યા સુધી શ્રી આત્મસિદ્ધિના પ્રવચનમાં હાજર રહેવા બધાએ જણાવ્યું છે. પહેલી ગાથા વિષે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ થોડા વખતમાં જે ઉપયોગી બાબત જણાવી હતી તેમાંથી થોડું આપને સર્વને વિચારવા અર્થે લખું છુંજી. આ આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં આત્માની વાત છે તે સામાન્ય કરી નાખવા યોગ્ય નથી. જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનો આત્માથી બોલાયેલાં છે. અંતરાત્મા, બહિરાત્મા અને પરમાત્મા એમ ત્રણ અવસ્થામાંથી બહિરાત્મારૂપે જગત બધું બોલે છે અને આ વચનો અંતરાત્માથી બોલાયેલાં છે અને પરમાત્મસ્વરૂપને જણાવનારાં છે. અમે તો જ્ઞાનીપુરુષના દાસ છીએ પણ તેમણે કહેલું જણાવીશું.

જ્યાં સુધી આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ નથી થઈ ત્યાં સુધી જીવને ચોરાસી લાખ જીવાયોનીમાં ભમવાનું છે, પણ જેને તે સ્વરૂપ સમજાયું છે તે નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. જેણે આત્મસ્વરૂપ સમજાયું તે સદ્ગુરુપદ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે, અન્ય નહીં. વ્યવહારે નમસ્કાર ઘણા કર્યા પણ આત્મસ્વરૂપને ઓળખીને નમસ્કાર થાય તે સાચા નમસ્કાર છે. કોઈ જ્ઞાનીપુરુષે આપણને કહ્યું કે આત્મા જોવો. સ્ત્રી, પુરુષ, બાળ, યુવાન, વૃદ્ધ, રાજા, રંક જોવાનું પડી મૂકી માત્ર આત્મા જ જોવો. જો તે લક્ષમાં રહે તો બીજું બધું જોવાનું પડ્યું રહે અને આત્મા જુએ તો રાગદ્વેષ ન થાય. સ્ત્રી, પુરુષ, જુવાન, વૃદ્ધ, આદિ જોવાથી રાગદ્વેષ થાય છે, તેથી કર્મ બંધાય છે અને સંસાર પરિભ્રમણનાં દુઃખ ભોગવવાં પડે છે. માટે જ્ઞાનીપુરુષના વચનનું ગ્રહણ થાય તો જીવનું કલ્યાણ થાય. સમજી ને સમાઈ જવું વગેરે અનેક પ્રકારે જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે, તેમનાં જીવંત વચનો પ્રત્યે, શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ થાય તેવો ઉપદેશ થયો હતો. તે સાંભળી સર્વને આનંદ થયો હતો. જ્ઞાનીપુરુષ દ્વારા જે જે આજ્ઞા થઈ હોય, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, શ્રી આત્મસિદ્ધિ, મહામંત્ર તે વગેરે બહુમાનપૂર્વક નિત્ય ભણવા યોગ્ય છે, વિચારવા યોગ્ય છે, સ્મરણ કરવા યોગ્ય છે. પુરુષાર્થ ગોપવ્યા સિવાય તેનું આરાધન કર્યા કરીશું તો અવશ્ય તે કલ્યાણકારી આજ્ઞા ઉઠાવવાથી આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થશે. કારણ કે જેણે આત્મસ્વરૂપ જાણ્યું છે તેના ઉપર વિશ્વાસ છે અને તેણે તે આજ્ઞા આપી છે તો ખામી માત્ર સત્પુરુષાર્થની જ છે, તે યથાશક્તિ પૂરી કરવા ભાવના કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૦૦

માઉન્ટ આબુ, તા. ૧૩-૬-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૧૨, ગુરુ, સં. ૧૯૯૧

ભાવ આત્મકલ્યાણનો વીસરવા યોગ્ય નથી. પ્રારબ્ધવશાત્ ક્ષેત્ર ફરસના પ્રમાણે જવું આવવું બને છે. અહીં પણ અધ્યરદેવી, સનસેટ પોઈન્ટ, કોસ પોઈન્ટ, અનાદરા પોઈન્ટ,

દેડકી શિલા, રામકુંડ, ટ્રેવર તળાવ વગેરે ઠેકાણે *તેઓશ્રીજીની સાથે અત્રેના મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોનું જવું થયું હતું અને ઘણી કલ્યાણકારી ભક્તિ થઈ હતી. વશિષ્ઠાશ્રમ વગેરે સ્થળે ફરસના પ્રમાણે જવા વિચાર રહે છે. પરમકૃપાળુની કૃપાથી બધાં સાચા પુરુષને સંગે સાચાં તીર્થ નીવડે છેજી. આ કાળમાં સત્પુરુષનાં વચન કાનમાં પડવાં અને તે ઉપર શ્રદ્ધા પ્રતીતિ, પકડ થવી એ મહા દુર્લભ વાત છે. આ સાલ આ બાજુ આવવાથી આહોર અને અનેક રાજા-રાણીઓને ઘણો લાભ થયો છે. તે નિમિત્તે અમને પણ તે અપૂર્વ વાણી સાંભળવા મળે છેજી.

[૭૪]

૧૦૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૭-૧૯૩૫

તત્ ઐ સત્ અષાઢ સુદ ૧૩, રવિ, સં. ૧૯૯૧

“છૂટે દેહાધ્યાસ તો, નહિ કર્તા તું કર્મ;
નહિ ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ.”

આપે ચોથા વ્રત એટલે બ્રહ્મચર્ય સંબંધી આજ્ઞા મંગાવી, તે વિષે તેઓશ્રીજી (પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી) એ જણાવ્યું છે કે તે સામાન્ય વ્રત નથી. જિંદગી પર્યન્ત પાળવાની ઇચ્છા તમારી હોય તો તે વિષે તમને અત્રે તમે બન્ને આવશો ત્યારે તેઓશ્રીજી વાત કરશે. તમારાં ધર્મપત્નીનો પણ કેવો ભાવ રહે છે તે તેઓશ્રી પૂછી નક્કી કરશે, પછી જેમ યોગ્ય હશે તેમ જણાવશે. હાલ તે વ્રતની ભાવના રાખશો.

પૂ. ...ભાઈ તમને મળ્યા હશે, એટલે આબુજી સંબંધી તમે બધી વિગતવાર ભક્તિના પ્રસંગો તથા ત્યાં ધર્મપ્રભાવનાના પ્રસંગો બન્યા તે વિષે જાણ્યું હશે. પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષના યોગમાં જ્યાં જ્યાં જવાનું કે રહેવાનું બને તે સર્વ સ્થળ તીર્થરૂપ છે, ધર્મરૂપ છે, કારણ મૂર્તિમંત ધર્મ સત્પુરુષ છે. આહોરમાં દશ દિવસ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનું પધારવું થયું હતું. ત્યાંના મુમુક્ષુઓમાં ધામણગામ કરતાં પણ ઘણો ઉત્સાહ પ્રગટ જણાતો હતો, કારણ કે તે લોકો કુળે જૈન ધર્મના હોવાથી સત્પુરુષના સન્માનની વિધિ વગેરેમાં માહિત હતા અને કૃપાળુદેવના યોગબળથી છસો જૈનોનાં ઘરમાંથી સો ઘર પરમકૃપાળુદેવની માન્યતાવાળાં થયાં છે. આબુજી ઉપર પણ સિરોહી રાજ્યનાં રાણી, જસદણનાં રાજા અને રાણી, અણાદરાના રાજા અને તેના કુંવર તથા સાણંદના રાજા, ધ્રાંગધ્રાના રાજાના કાકા, પટણી સાહેબ ભાવનગરના વગેરે ઘણાં સજ્જન સ્ત્રી-પુરુષો દર્શન-સમાગમનો લાભ લેતાં અને આ મનુષ્યભવનું સફળપણું કરવારૂપ સત્પુરુષની શ્રદ્ધાનાં બીજ ગ્રહણ કરતાં હતાં. ઘણાંખરાં આશ્રમમાં આવવાના અને સત્સમાગમ કરવાના હજી ભાવ રાખે છે. પૂ. હીરાલાલભાઈ અને પૂ. નહાટા સાહેબે પણ ઘણી ઉદારતા વાપરી ધર્મવત્સલતાનો લાભ લીધો છે. પૂ. શેઠજી જેસંગભાઈ, પૂ. વનેચંદ શેઠ, પૂ. યુનીલાલ કારભારી તથા ઘણાંખરા મુમુક્ષુઓ ત્યાં દર્શન સમાગમાર્થે આવી યથાપ્રારબ્ધ રહી લાભ લઈ ગયા હતા. હજી ઘણા ભાઈબહેનો આવતાં રહે છે. ધર્મ કરશે તે સુખી થશે. આવો અવસર ફરી પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છે. ઐ શાંતિ:

[૭૫]

૧૦૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૭-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૨, ગુરુ, સં. ૧૯૯૧

ખામેમિ સવ્વ જીવે સવ્વે જીવા યમંતુ મે ।
મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્સુ વેરં મજ્ઞં ન કેણઙ્ગ ॥

આપે જે ભાવ જણાવ્યા તે સાંભળી પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પ્રસન્ન થયા છેજી. મુમુક્ષુ જીવે પોતાના દોષો જોઈ દોષો ટાળવા જોઈએ અને તો જ મુમુક્ષુતા ટકે, નહીં તો પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે તેમ “મુમુક્ષુતામાં પણ કેટલોક આનંદ અનુભવાય છે, તેને લીધે બાહ્યશાતાનાં કારણો પણ કેટલીક વાર પ્રિય લાગે છે (!) અને તેથી આ લોકની અલ્પ પણ સુખેચ્છા રહ્યા કરે છે, જેથી જીવની જોગ્યતા રોકાઈ જાય છે.” (૨૫૪) એ ત્રણે કારણો ટાળવાનું બીજા મહાત્માને વિષે પરમપ્રેમાર્પણ એ છે એમ પરમકૃપાળુદેવે બતાવ્યું છે. “સત્પુરુષમાં જ પરમેશ્વરબુદ્ધિ એને જ્ઞાનીઓએ પરમધર્મ કહ્યો છે.” “મહાત્મા ઉપર જીવને મોહ જ ન આવ્યો.” “મુમુક્ષુનાં નેત્રો મહાત્માને ઓળખી લે છે.”

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં.”

વગેરે દ્વારા તેઓશ્રીએ સંસાર ઉપરનો પ્રેમ પલટાવી આત્મારૂપ સત્પુરુષ પર પ્રેમ કરવાનો ભક્તિમાર્ગ પ્રકાશ્યો છે તે જ આપણે અવલંબનરૂપ છે. આ કાળમાં આ કાળથી નિર્લેપ રહી જે પુરુષે આપણા ઉપર અનંત ઉપકાર કર્યો છે તેના ઉપકારનું સ્મરણ પણ આપણને અત્યંત ઉપકારી છે, તો તેની સ્તવના, ભક્તિ પરમહિતકારી હોય એમાં શું કહેવું? વૈરાગ્ય-ઉપશમની વૃદ્ધિ થયે તે પુરુષનાં વચનો અમૃત સમાન મધુર અને આત્મધર્મમાં પ્રેરક લાગ્યા વિના ન રહે. ભાવ એ તરવાનું ઉત્તમ નિમિત્ત છે, છતાં ભાવ પણ નિમિત્તાધીન પલટાઈ જાય છે; એટલે ઉત્તમ નિમિત્તે આત્માનું કલ્યાણ થવા સંભવ છે. તેથી સત્સંગ સત્સમાગમને ઉત્તમ સાધન પરમકૃપાળુદેવે વારંવાર જણાવેલ છે. તેનો વિશેષ લાભ મળે તેવો પુરુષાર્થ અવશ્ય હિતકારી છે, કારણ કે જીવની સાથે ધનાદિ કંઈ પરભવ જનાર નથી. સારા ભાવ થવામાં તે નિમિત્તભૂત થાય તો હિતકારી છે, નહીં તો ધનસંપત્તિ બોજારૂપ છે. આવો અવસર વારંવાર મળે તેમ નથી, માટે ચેતી લેવા યોગ્ય છે. ‘જાગશે તે જીવશે’ એમ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહે છે. પાણી પહેલાં પાળ બાંધવી એમ કહેવાય છે. ‘ઘર લાગ્યા પહેલાં ફૂવો ખોદાવ્યો હોય તો ઘર ઓલવાય, પછી ખોદે તો ન બને.’ તેમ જેમ વહેલું ચેતાય તેટલું વિશેષ ઉપકારી છે. આ ભવની એક એક ક્ષણ રત્નચિંતામણિ કરતાં પણ વિશેષ મૂલ્યવાન છે એમ જ્ઞાનીઓ કહે છે, તે હૃદયમાં કોતરી રાખવા યોગ્ય છેજી. આ ભવમાં આત્માની ઓળખાણ કરી લેવા યોગ્ય છે તે વહી ગયા પછી નહીં બને; માટે સત્પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૦૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૭-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૫, શનિ, સં.૧૯૯૧

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુ શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વામી સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ પરમકૃપાળુદેવને અત્યંત ભક્તિથી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!

“ક્ષમા ધર્મ આદિ કહ્યો, ક્ષમા શૂર ભગવંત;
ક્ષમા ધર્મ આરાધતાં, પામો ભવનો અંત.”

અખિલભૂમંડળભૂષણ તીર્થાધિરાજ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જય સદ્ગુરુ વંદન સ્વીકારી ગયા કાળથી આજ દિન પર્યંત જાણતાં અજાણતાં આપ સર્વે પ્રત્યે કંઈ દોષ થયા હોય તો તે દોષની અષાઢ ચોમાસી પાખી સંબંધી ઉત્તમ ક્ષમા આપવા વિનંતી છેજી.

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છે. પરમ ઉપકારી પરમપૂજ્ય કરુણામૂર્તિ શ્રી પ્રભુશ્રીજીને વંચાવ્યો છેજી. તેઓશ્રીની શરીર પ્રકૃતિ એકંદરે ઠીક રહે છેજી.

વિશેષમાં હમણાં સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરવા વિષે બહુ અસરકારક બોધ થાય છે. જીવે સર્વે કર્યું છે, પણ તેથી પરિભ્રમણ ટળ્યું નહીં. પોતાના સ્વરૂપને ન જાણ્યું તેને લઈને અનંતકાળથી અનંત દુઃખ આ જીવ ભોગવતો આવ્યો છે. પૂર્વનાં પરમ મહત્ પુણ્યના પ્રભાવે આ મનુષ્યભવ, આર્ય દેશ, ઉત્તમ કુળ, ઉત્તમ સત્સંગ અને પુરુષાર્થ યોગ્ય કાયા તથા અવસ્થા અત્યારે પ્રાપ્ત થયેલ છે. તે ઉત્તમ સામગ્રી વ્યર્થ વહી ન જાય માટે ધર્મમાં તે બધી સામગ્રી વાપરવાની ભાવના રાખી સદ્ગુરુની અનંતકૃપાથી જે જે સાધન-મંત્ર, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર, આલોચનાદિની આજ્ઞા પ્રાપ્ત થઈ છે, તે સર્વ દરરોજ એકઠા બેસી થોડો કાળ કાઢી ભણવા યોગ્ય છે. તેના અર્થ વિચારવા યોગ્ય છે, તેમાં જણાવેલી આત્મદશા પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય છેજી. જેવી દેહની, કુટુંબની, ધનની, વેપારની કે આબરૂની કાળજી રાખીએ છીએ તેથી અનંતગણી કાળજી આત્માની રાખવા યોગ્ય છે, તેને માટે દૃઢ થઈ ઝૂરવા યોગ્ય છે. જેમ તેમ આ યોગ બન્યો નથી. અત્યંત દુર્લભ ભવ અને સન્માર્ગ મળ્યો છે. તેવો જોગ ફરી ફરી પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ જાણી, પ્રમાદ તજી ધર્મને માટે જેટલી ભાવના રાખશું તેટલું આપણું હિત થશે, તે જ સાથે આવશે. બીજું બધું તો અહીંનું અહીં જ મૂકીને પરભવ એકલા જવું પડશે એવું વારંવાર વિચારી જાગ્રત થઈ, કાળજી રાખી સમકિત પ્રાપ્ત કરવાની ઊંડી દાઝ રાખવા યોગ્ય છે. વિશેષ શું લખવું? રત્નચિંતામણિ જેવો મનુષ્યભવ અલેખે ન જાય, તેમ લુંટાઈ જાય તે પહેલાં ચેતી લેવા યોગ્ય છે. આપ સર્વ ગુણી છો. હવે અણસમજણા નાના નથી. માટે ધંધાની આડે ધર્મ ભૂલવા યોગ્ય નથી. એ જ ભલામણ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭૭]

૧૦૪

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ.

તત્ ૐ સત્

મનુષ્યભવ દુર્લભ છે. તેમાં મુખ્ય કર્તવ્ય તો એક આત્માની ઓળખાણ કરી લેવાની છે. તેનો પોતાની કલ્પનાથી નિર્ણય થાય એમ ન હોવાથી સ્વચ્છંદ રોકી સદ્ગુરુની ઉપાસના તથા બોધનું શ્રવણ થાય તો યોગ્યતા વધતાં યથાર્થ સમજવા યોગ્ય છે. તેથી જીવને સત્પુરુષના સત્સંગ અને બોધની જોગવાઈ મળે તેમ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. જીવ બીજી બધી સામગ્રી અનંતવાર પામ્યો છે, પરંતુ એક સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ ન થઈ તેથી આ પરિભ્રમણ ટળ્યું નહીં. જો આ ભવમાં એક સમકિત પ્રાપ્ત થાય તો જીવ નિર્ભય નિઃશંક થાય.

આત્માનો સ્વભાવ જ ધર્મ છે. તે ક્યાંય બહાર નથી. નથી દેરાસરમાં, નથી શાસ્ત્રમાં. નથી કોઈ ગુરુ પાસેથી મળતો કે નથી કોઈ ક્રિયાકાંડમાં. ધર્મ તો પ્રત્યેક આત્મામાં જ છે. ભેદદૃષ્ટિથી જોઈએ તો સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્રમય કહેવાય, પરંતુ અભેદ દૃષ્ટિથી તો માત્ર આત્માનુભવરૂપ કે જ્ઞાનચેતના માત્ર છે.

ચૈત્યાલયનો સંબંધ, ભક્તિ, શાસ્ત્રવાંચન, તીર્થયાત્રા કરવી, ગુરુની સંગતિ, શ્રાવક કે મુનિની ક્રિયારૂપ વ્યવહારધર્મ એ સર્વ માત્ર મનની પ્રપંચજાળથી બચવાનાં નિમિત્ત છે. તેથી તે સંયોગો હિતકારી છે. પરંતુ જે કોઈ મુમુક્ષુ એ બધાં સાધનોને મૂળ ધર્મ માની લે અને શુદ્ધ આત્મતત્ત્વને ન ઓળખે તો મોક્ષમાર્ગ તે મુમુક્ષુને હાથ લાગે નહીં, માટે જણાવવાની જરૂર છે કે મૂળ ધર્મ તો આત્માનો સ્વભાવ છે. જન્મ-જરા-મરણરૂપી રોગ ટાળવાની અને કર્મમળ ધોવાની આ એક અદ્ભુત ગુણકારી દવા છે. તેની પ્રાપ્તિ સદ્ગુરુ વૈદ્ય દ્વારા થાય અને તેની આજ્ઞા પ્રમાણે તેનું સેવન થાય તો જીવ સદા સુખી રહે. કહ્યું છે કે—‘સમ્યક્દૃષ્ટિ સર્વત્ર સદા સુખી અને મિથ્યાદૃષ્ટિ સર્વત્ર સદા દુઃખી છે.’ આટલા કાળ સુધી જેની કાળજી નથી લેવાઈ તેની કાળજી હવે જાગ્રત થઈ લેવા યોગ્ય છે. આપ જેવા સુજ્ઞને વિશેષ શું લખવું?

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭૮]

૧૦૫

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૯-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્

ભાદરવા સુદ ૮, શુક્ર, સં. ૧૯૯૧

આ સંસાર દુઃખથી ભરેલો છે. તેમાં સુખ શોધવું તે વ્યર્થ છે. કોઈ અસંસારી આત્મજ્ઞાની પુરુષની અપૂર્વ વાણીથી જીવ મોહનિદ્રાથી જાગે તો તે સત્પુરુષની આજ્ઞાએ વર્તતાં આ સંસારને તરી જવાય છે એવો કોઈ અપૂર્વ યોગ આ મનુષ્યભવમાં બને છે, એટલો આ અસાર સંસારમાં સાર છે. બાકી ખારા સમુદ્રનું ગમે તેટલું પાણી પી જાઓ તોપણ તૃષ્ણા મટે તેમ નથી કે શાંતિ વળે તેવું નથી.

“શાંતિ પમાડે તેને તો સંત કહીયે, તેના દાસના દાસ થઈ રહીયે રે - શાંતિ”

મીઠી વીરડીનું પાણી થોડું પિવાય તોપણ તરસ છીપે છે, તેમ સત્પુરુષનાં દર્શન-સમાગમ

કે બોધ અલ્પ પ્રાપ્ત થાય તોપણ તે શાંતિનું કારણ છે. આપે તો એ સ્વાદ ચાખ્યો છે, તો પુરુષાર્થ કરીને તેનો વિશેષ લાભ કોઈ કોઈ દિવસે લેવાય તેવું કરતા રહેવા વિનંતી છેજી. દેહને અર્થે અનંત કાળ ગાળ્યો, પણ જે દેહે આત્માર્થ સધાય તે દેહને ધન્ય છે. તેવો જોગ પ્રાપ્ત થયો છે તો હવે અલ્પ આયુષ્યમાં જેટલો વિશેષ સત્સંગનો લાભ લેવાય તેમ ભાવના રાખવા યોગ્ય છે. પૂર્વનાં બાંધેલાં સુખદુઃખ સર્વ સ્થળે ભોગવવાં પડે છે, ભલે દવાખાનામાં રહો કે હવા ખાવાનાં સ્થળોમાં રહો, પણ જ્યાં સત્સંગ છે ત્યાં આ ભવ, પરભવ બન્નેનું હિત થાય તેવો જોગ છે. કોટિ કર્મનો નાશ સત્પુરુષના સમાગમે થાય છે તે કમાણી જેવી તેવી નથી. બસો-પાંચસો રૂપિયા માટે જીવ પરદેશ પણ ચાલ્યો જાય, અનેક જોખમ ખેડે અને મહેનત ઉઠાવે, પણ પુણ્ય વિના તે પામી શકાતું નથી; અને સત્સંગ માટે જ્યારથી ડગલાં ભરે ત્યારથી જીવને પુણ્ય અઢળક બંધાતું જાય છે તેનું માત્ર જીવને ભાન નથી, શ્રદ્ધા નથી. પૂર્વભવનું કરેલું આ ભવે જીવ પામ્યો છે, પણ જો આ ભવમાં કમાણી નહીં કરે તો શી વલે થશે? માટે ચેતવા જેવું છે. બાળ કરશે તે બાળ ભોગવશે. બૈરી કરશે તે બૈરી ભોગવશે. પોતે એકલો જવાનો છે. માટે ધર્મ કરશે તે સુખી થશે. સંસારમાંથી જેટલો કાળ બચાવી સત્પુરુષની આજ્ઞામાં પ્રવર્તવાનું થશે તેટલું લેખાનું છે, કલ્યાણરૂપ છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.—સહનશીલતા, ધીરજ, સમભાવ, ક્ષમા આ ઉત્તમ દવા છે.

[૭૯]

૧૦૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૯-૧૯૩૫

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૦, રવિ, સં. ૧૯૯૧

“ક્ષમા ધર્મ આદિ કહ્યો, ક્ષમાશૂર ભગવંત;
ક્ષમા ધર્મ આરાધતાં, પામો ભવનો અંત.”

પર્યુષણ ઉપર હજારેક મુમુક્ષુઓ એકત્ર થયા હતા. અત્યંત ભક્તિભાવે સદ્ગુરુકૃપાથી પર્યુષણપર્વની રૂડી રીતે નિર્વિઘ્નપણે આરાધના થઈ છેજી. આત્માર્થે દાન, શીલ, તપાદિ વડે યથાશક્તિ સર્વેએ લાભ પ્રાપ્ત કર્યો છેજી. ઘણા જીવોને બ્રહ્મચર્ય આદિ વ્રતની પ્રાપ્તિ થવાથી સમ્યક્ત્વ-પ્રાપ્તિના કારણની સન્મુખ ઘણા જીવાત્માઓ થયા છેજી. આ ભવમાં કરવા યોગ્ય સત્શ્રદ્ધા છે. સત્પુરુષના યોગે જીવની યોગ્યતા હોય તો તે પ્રાપ્ત થાય છે. સત્પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ ઉપર, તેમનાં વચનામૃત ઉપર શ્રદ્ધા-આસ્થા રાખી સંતના યોગે જે સ્મરણભક્તિનું સાધન પ્રાપ્ત થયેલ છે તેમાં વિશેષ વૃત્તિ, રુચિ, ભાવ રહ્યા કરે તેમ પ્રવર્તવા યોગ્ય છેજી. સત્પુરુષનું એક પણ વચન જો સાચા અંતઃકરણે ગ્રહણ થશે તો જીવનું અવશ્ય કલ્યાણ થશે. ભક્તિના વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, આલોચના, આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર આદિ મુખપાઠે કરી તેનો વિચાર, તેની ચર્ચા, તેની ભાવના, પ્રતીતિ, રુચિ રાખી તે જ સત્ય માનવાથી જીવને ઘણો લાભ થાય એમ છે. સમજાય ન સમજાય તોપણ તે વારંવાર પાંચ-પચાસ કે હજારો વાર બોલાશે તો પણ પુણ્ય બંધાશે અને કોટિ કર્મ ખપી જશે. માટે આ

કાળમાં મુખ્ય આધાર ભક્તિનો છે તો તેમાં મંડી પડવું. નાનાંમોટાં સર્વને તે હિતકારી છે. મનુષ્યભવનો દુર્લભ જોગ મળ્યો છે. ફરી ફરી આવો યોગ મળી શકે એમ નથી અને કાળનો ભરોસો નથી. લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે, તેમાંથી જેટલો લીધો એટલો લહાવ એમ વિચારી સ્મરણ ભક્તિ કર્યા કરવામાં હિત છે તે ચૂકવું નહીં. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૦૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૯-૧૯૩૫

તત્ ॐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૯૧

આ વર્ષે પર્યુષણ પર્વ ઉપર હજારેક મુમુક્ષુજનો એકત્ર મળ્યા હતા અને દાન, શીલ, તપ, ભાવ વડે યથાશક્તિ સર્વેએ સત્પુરુષની છત્રછાયામાં ધર્મ આરાધન કરેલ છેજી. મનુષ્યભવ બહુ દુર્લભ છે, એમ ભગવાને કહેવું છે. તેમાં સત્સંગ, સત્પુરુષનો બોધ, તેની રુચિ અને તેની આજ્ઞા ઉઠાવવાના ભાવ થવા એ ઉત્તરોત્તર દુર્લભ છે. આ કળિકાળમાં ક્યાંય આત્માની વાત સાંભળવાની બનતી નથી. એક સત્પુરુષના સમાગમે તે વાત સાંભળાય છે, કે તેના પ્રત્યે રુચિ થાય છે. તેથી સત્સંગ કર્તવ્ય છે. તેવો યોગ ન હોય ત્યારે સત્સંગ, સત્બોધની ભાવના નિરંતર કર્તવ્ય છે અને સત્સંગે જે આજ્ઞા થઈ હોય તે પ્રમાણે વર્તવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. તે પ્રમાણે ન વર્તાતું હોય તો પણ તેમ જ વર્તવું છે એવો નિશ્ચય અને તેવી ભાવના રહેતી હોય તો પણ કલ્યાણનું કારણ છે. પણ પ્રમાદને વશ સત્સંગે સાંભળેલી, આજ્ઞા થયેલી વાત ભૂલી જવી તે મહા દોષ છે. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર, સ્મરણમંત્ર વગેરે વિયોગના વખતમાં અને સત્સંગમાં પણ આધારભૂત છે. એ નિત્યનિયમ ચૂકવા યોગ્ય નથી. તેનું સામાન્યપણું કરી નાંખવા યોગ્ય નથી, પણ ધન્ય આપણાં ભાગ્ય કે આ ભવમાં શ્રી કરુણામૂર્તિ એવા સંતની કૃપાથી સ્મરણ આદિ સાધન પ્રાપ્ત થયું છે, તો તેનું હરતાં-ફરતાં, ઊઠતાં-બેસતાં રટણ થાય તો કોટિ કર્મનો ક્ષય થઈ જાય એવો એમાં ચમત્કાર છે. બસો પાંચસો રૂપિયા મળવાના હોય તો લોક ઉજાગરા કરી તનતોડ મહેનત કરે છે, પણ તેથી અનંતગણું કિંમતી એવું આ ધર્મ સાધન મહત્વવાળું લાગ્યું નથી તેથી પ્રમાદ થાય છે, પણ ચેતી લેવા જેવું છે. આયુષ્યનો ભરોસો નથી. તેથી ધર્મમાં ઢીલ કરવા યોગ્ય નથી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૦]

૧૦૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૧૦-૧૯૩૫

તત્ ॐ સત્ આસો સુદ ૧૦, સોમ, સં. ૧૯૯૧

“સ્વચ્છંદ, મત આગ્રહ તજી, વર્તે સદ્ગુરુલક્ષ;
સમકિત તેને ભાખિયું, કારણ ગણી પ્રત્યક્ષ.”

પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પરમાત્મા પ્રત્યે પરમ સંતના સમાગમે અચળ પ્રેમ, શ્રદ્ધા, ભક્તિ કર્તવ્ય છેજી. એ પરમપુરુષનાં વચન આ કાળમાં અમૃત જેવાં છે. કળિકાળની જ્વાલાને

શાંત કરી શીતળીભૂત બનાવે તેવાં છે. શ્રદ્ધાપૂર્વક સત્પુરુષોનાં વચનોની ઉપાસના અને તે લક્ષ્યે પ્રવર્તન થશે તેટલો મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ થશે એમાં સંદેહ નથી. ખામી માત્ર સદ્બોધ અને સત્પુરુષાર્થની છે. એક એક શબ્દમાં અનંત આગમ સમાય તેવાં અમૂલ્ય વચનોનું સત્સંગમાં શ્રવણ થાય, તેમાં પ્રેમ આવે અને ભાવની વૃદ્ધિ થાય તો મોક્ષ દૂર નથી. તે પુરુષની અલૌકિક દશા અને તેના અમાપ ઉપકારનો સત્સંગમાં વિચાર કર્તવ્ય છે તેથી ભક્તિ પ્રગટે છે અને

“પ્રભુભક્તિ ત્યાં ઉત્તમ જ્ઞાન, પ્રભુ મેળવવા ગુરુ ભગવાન;
ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિક ભાગ્ય,
તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.”

એક મૂળપુરુષની ભક્તિમાં સર્વે આવી જાય છે. એ લક્ષ રાખી પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં લીન રહેવા ભલામણ છેજી ભાઈ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૧]

૧૦૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૧૨-૧૯૩૫

માગસર વદ ૧૧, શનિ, સં. ૧૯૯૨

“આયુબલ રક્ષા કરે, પ્રારબ્ધ કરે સેવ;
એ નિશ્ચય મન આનકે, ભજો કૃપાળુદેવ.
દુનિયા મરને સે ડરે, મેરે મન આનંદ;
કબ મરશું કબ ભેટશું, પૂરણ પરમાનંદ.
ધર્મીને મૃત્યુ મિત્ર છે, ઉતારે દેહભાર,
વિસામો આપે વળી, યદિ હોય અવતાર.”

આપનું કાર્ડ મળ્યું. પૂ. ...ભાઈના દેહોત્સર્ગના સમાચાર સાંભળી ખેદ થાય છે કે આમ મનુષ્યઆયુષ્ય અચાનક પૂરું થતાં સર્વ છોડી ચાલ્યા જવું પડે છે, પણ સત્પુરુષના આશ્રયે જેનો દેહ ધૂટે છે તેને સત્પુરુષની કૃપાએ સન્માર્ગનાં નિમિત્તો મળી રહે છે. પરમકૃપાળુદેવ જેવો ધણી માથે જેને હોય તેને કંઈ મૂંઝાવા જેવું નથી, છતાં મનુષ્યભવ મળવો બહુ દુર્લભ છે એમ જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે. તે ધન જેની પાસે હોય તેણે તે લૂંટાઈ જતાં પહેલાં તેનો બહુ કાળજીથી સદુપયોગ કરતા રહેવા યોગ્ય છે. આપ તો સમજુ છો. આપના કુટુંબના સર્વ ભાવિક જીવાત્માઓને ચેતવા માટે જણાવતા રહેશો કે ફરીથી આવી સામગ્રી બીજા ભવમાં મળવી મુશ્કેલ છે. માટે શ્રદ્ધા પરમ દુર્લભ છે એમ પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા તે યાદ રાખી, જે જે પ્રકારે પરમકૃપાળુદેવની શ્રદ્ધા વૃદ્ધ થાય તેમ પ્રવર્તવા યોગ્ય છેજી. શ્રદ્ધાની ખામીને લઈને જીવ દુઃખ વેદે છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૨]

૧૧૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૧-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ પોષ સુદ ૧૨, રવિ, સં. ૧૯૯૨

“તજ તૃષ્ણા ધન આદિ કેરી, મૂક મમતા, ટળશે ભવ ફેરી;
ધરી ચારિત્ર સદા શૌલ પાળે, શિવ-સુંદરી સુખ તો તું ભાળે.
બાલ વયે ક્રીડામાં રાચે, યૌવનમાં રમણી શું માચે;
ઘડપણમાં પણ ધનની આશા, હે! જીવ, જો તુજ દુષ્ટ તમાસા.
ભવ તરવા જો ઇચ્છે ભાઈ, સંત શિખામણ સુણ સુખદાઈ;
કામ ક્રોધને મોહ તજી દે, સમ્યક્જ્ઞાન, સમાધિ સજી લે.” (વૈરાગ્યમણિમાળા)

એક તત્ત્વજ્ઞાન તમારા પત્રમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તમારા ભાઈ માટે મોકલાવ્યું છે. તેમાંથી ભક્તિના વીસ દોહરા તથા ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર અને આત્મસિદ્ધિ એ ચારે મુખપાઠ કરી નિત્યનિયમ તરીકે બોલવા માટે તેને પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છેજી. અહીં તે આવશે ત્યારે બીજી વાત તેને તેઓશ્રી જણાવશેજી. હાલ આ કહ્યું તેટલું કરતો રહે એમ જણાવ્યું છે. તેથી માળા હાલ મોકલી નથી.

આપે પોતાના દોષ દેખી તે દૂર કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે તે બહુ પ્રશંસવા યોગ્ય છે, તેમ જ કર્તવ્ય છે. પાપ છોડવાનો સુયોગ આ મનુષ્યભવમાં જ બને તેમ છે. કાગડા-કૂતરાના ભવમાં શું બની શકે તેમ છે? મુમુક્ષુનું વર્તન એવું હોવું જોઈએ કે શત્રુ પણ તેનો વિશ્વાસ કરે; કારણ કે તેના હૃદયમાં દયાનો વાસ હોય છે, તેથી તેનું વર્તન સ્વ-પરને હિતકારી હોય તેવું હોય છે.

આપે સ્વચ્છતા માટે ફિનાઈલ વાપરવા વિષે પ્રશ્ન કર્યો છે, તે વિષે એટલું જ જણાવવું પૂરતું છે કે આપણે આપણા દેહની જ્યાં સુધી કાળજી રાખીએ છીએ ત્યાં સુધી બીજાના દેહ પ્રત્યે બેદરકાર રહેવું ઘટતું નથી. એટલે બનતી કાળજી રાખીને કપડાં, ખાટલા કે ઓરડીની દરરોજ સંભાળ રાખી માંકડ, ચાંચડ પકડાય તેટલા પકડી નાખી દેવા અને સ્વચ્છ જગા કરીને ફરી ઉત્પન્ન ન થાય તે માટે ફિનાઈલ છાંટો અને સ્વચ્છતા સાચવો તો યત્નાપૂર્વક ક્રિયા કરી કહેવાય. પણ નજરે માંકડ, ચાંચડ દેખી તેનો નાશ કરવા તેના ઉપર દવા છાંટવી એ તો અઘટિત લાગે છે. દયા અને સહનશીલતા, ખમી ખૂંદવું એ ગુણો આત્માર્થીને બહુ જરૂરના છે, મોક્ષમાર્ગમાં મદદ કરે છે. માટે જેટલો તેનો વિશેષ અભ્યાસ થાય તેટલું હિત થશે. મુખ્ય વાત કરવા યોગ્ય તો એ છે કે પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે વૃઢ શ્રદ્ધા કરી તેની ભક્તિમાં ચિત્ત રાખવા યોગ્ય છે. બીજું સદાચરણથી આપણી શક્તિ પ્રમાણે પ્રવર્તવું., પણ શ્રદ્ધાનું બળ વિશેષ હશે તો બીજું બધું ચારિત્ર પાળવા યોગ્ય બળ કાળ પાક્યે મળી રહેશે. તેથી પ્રેમ, પ્રતીતિ, ભક્તિ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે વધે અને તેનું માહાત્મ્ય તથા અલૌકિક સ્વરૂપ સમજાય તે અર્થે ત્યાગ, વૈરાગ્ય અને કષાયની મંદતા કર્તવ્ય છેજી. કહ્યું છે કે—

“જેવા ભાવ તેવા પ્રભુ ફળે, ભભમા ભજન થકી ભય ટળે.”

માટે જાણે મરી ગયા હતા એમ વિચારી, બધા ઉપરથી મોહ-મમતા અંતરમાંથી કાપી નાખી, આટલું બાકી રહેલું આયુષ્ય મફતિયું મળ્યું છે એમ માની ધર્મ કરવાના ભાવ અંતરમાં પોષતા રહેવા ભલામણ છે. બીજું બધું કર્માનુસાર બની રહ્યું છે, તેમાં મમતા-મોહ કરવા યોગ્ય નથી; પરવસ્તુની ચિંતા કરવા યોગ્ય નથી. તે તો બનનાર હશે તેમ બનશે; પણ આત્માનું હિત થાય તેવી સત્પુરુષની આજ્ઞામાં ચિત્ત વારંવાર વાળવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૭૬]

૧૧૧

શ્રી સદ્ગુરુદેવને નમોનમ:

“સદ્ગુરુ બિન ભરે ન ડગ, સદ્ગુરુ આણે રહે અડગ,
સદ્ગુરુ સાથે સાચી સગાઈ કર, મનવચતન એક લગાઈ. ૧
પરમાંહી શું લેવું ને દેવું, સારું નરસું માનવું કેવું ?
આત્મા પરમાં તે પરતંત્ર, આવે સ્વમાં તો છે સ્વતંત્ર. ૨
સંસારના સૌ વહેવાર, દુરિત જાણી કર અપહાર,
બંધનના એ સૌ વ્યવસાય, નહિ ત્યાં મુક્તિનો લેશ ઉપાય. ૩
સદ્ગુરુ લક્ષે લક્ષિત થાય, સ્વતંત્રતાનો તે સદ્ગુપાય,
તે વિના સહુ તે છે પરતંત્ર, સ્વ-તંત્ર વિના નહીં સ્વતંત્ર. ૪
દીપકથી દીપક પ્રગટાય, રવિ શર્ષો સમ તે કેમ ભુલાય ?
ધાર સ્વતંત્ર સદ્ગુરુ દેવ, આરાધ્ય નિત્ય આણી સેવ.”૫

“આપે જે સલાહની અભિલાષા દર્શાવી તે બાબતમાં સલાહ આપવાની મારી શક્તિ નથી. છતાં જ્ઞાનીના વચનાનુસાર કિંચિત્ લખવાનો પ્રયત્ન કરું છું.

જ્ઞાનીઓએ, એક વીતરાગમાર્ગ મૂકી અન્ય કોઈ માર્ગ જીવને આ સંસારસમુદ્રમાંથી તારવા સમર્થ નથી, એમ અત્યંત સ્પષ્ટ કહ્યું છે. રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન જે માર્ગમાં ન હોય, આત્મા નિજ શુદ્ધ સ્વરૂપને ભજે તે વીતરાગમાર્ગ છે. આ મનુષ્યદેહમાં આવી એક બોધબીજ, સમકિત, મુક્તિ સિવાયની અન્ય પ્રવૃત્તિ જ્ઞાનીઓએ કાર્યકારી કહી નથી. મનુષ્યભવનું સફળપણું, ઉપયોગિતા ગણતાં તે માત્ર એક સમકિતની પ્રાપ્તિ છે અને તે સમકિત સિવાય કોઈ જીવ ભૂતકાળમાં, વર્તમાનમાં કે ભવિષ્યમાં સાચા અવિનશ્વર સુખને પ્રાપ્ત થયો નથી કે થશે નહીં. અન્ય કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ જો તે સમકિતના હેતુભૂત થતી હોય તો તે એક ઉપચારથી કરવા કહી છે, પરંતુ તે કરતાં અંતરમાં નિરંતર મુક્તિ, સમકિતનો લક્ષ રહેવો જોઈએ. જે પ્રવૃત્તિ કરતાં

૧. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કોઈ મુમુક્ષુ પાસે લખાવેલ પત્રનો ઉતારો, જે પૂજ્યશ્રીના હસ્તાક્ષરમાં નથી.
૨. આજ્ઞાએ.

જીવને મુક્તિનો લક્ષ ન રહે તે પ્રવૃત્તિ બંધનકારક અને ત્યાગવા યોગ્ય છે. તે પ્રવૃત્તિ તે બાહ્ય પ્રવૃત્તિ છે. અંતર જ્યાં સમકિત અગર આત્માના શુદ્ધ ભાવને ન ભજે અગર તેવા પરિણામના હેતુભૂત ભાવને ન ભજે ત્યાં તે પ્રવૃત્તિ આત્માર્થીને કર્તવ્ય નથી. આત્માર્થીને તો એક માત્ર અંતરભાવને અર્થે જ સર્વ પ્રવૃત્તિ કર્તવ્ય છે, કે જે અંતરપરિણામથી આત્મા સમકિતને પામે છે. સમકિત સાચામાં સમાય છે. સાચ સાચા પુરુષમાં વસે છે અને તેથી જ સાચા પુરુષના સમાગમમાં, સેવામાં, આજ્ઞામાં જ તે મુક્તિમાર્ગ—સમકિતની પ્રાપ્તિ જ્ઞાની પુરુષોએ વર્ણવેલી છે. આ સંસારનો કોઈ પદાર્થ-ભાવ-વાસના-પ્રવૃત્તિ જીવને સંસારથી મુક્ત કરી શકે એ અસંભવિત છે. કાળાશ, કાળાશ લગાડવાથી મટતી નથી, પણ સાબુ ને સ્વચ્છ નીરના ઉપયોગથી નષ્ટ થાય છે. માટે અનાદિથી લાગેલી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, મોહ, મારા-તારાપણું, અહંકાર, મમકાર એ આદિ ક્ષમલતા—કાળાશ તે સદ્ગુરુના બોધરૂપ સાબુ, વૈરાગ્યરૂપ સ્વચ્છ નીર સિવાય ક્ષય થવાની નથી, એ સુનિશ્ચિત છે, માટે જ સદ્ગુરુના બોધના લક્ષે લક્ષિત થઈ પ્રવર્તતાં જીવ સંસાર નષ્ટ કરે છે. અમુક પ્રવૃત્તિ ન કરવી કે અમુક પ્રવૃત્તિ કરવી એમ કહેવું એ તો જ્ઞાનીની શક્તિની વાત છે. જ્ઞાની પણ ઘણી વાર એમાં મૌન રહે છે, કારણ કે જીવને અનાદિનો જે અધ્યાસ છે, જેમાં સહવાસ છે, ને પ્રેમ-રુચિ છે, તેમાં જીવ પ્રવર્તવા ઉત્સુક થાય છે અને તેની એના અંતરમાં એટલી સચોટ અસર છે કે તેથી ઉખેડતાં ઘણી વાર જીવ પોતાની અયોગ્યતા, ઉપશમ-વૈરાગ્યની ન્યૂનતાના કારણે જ્ઞાનીથી વિમુખ થઈ જાય છે; તો જ્ઞાની તેમ પ્રવર્તે નહીં. જ્ઞાની સામા જીવની યોગ્યતા જોઈ બોધ કરે છે. એ તો મુમુક્ષુ જીવનું કર્તવ્ય છે કે જ્ઞાનીનો આશય સમજી સંસારનાં કાર્યોથી ઉદાસીન થઈ જ્ઞાનીના બોધાનુસાર પ્રવર્તે. એવાં ઘણાંય દૃષ્ટાંતો છે કે જ્યાં જ્ઞાનીઓ મૌન રહ્યા છે. જ્ઞાનીઓ રાગદ્વેષથી વિરક્ત હોવાથી તેમના અંતરમાં સર્વ કોઈને આત્મપ્રાપ્તિ થાય એ બળવાન પ્રેમ છતાં જે સહેજે થાય છે તે જોયા કરે છે. જ્ઞાનીઓનો માર્ગ ઉપદેશનો છે, આદેશનો નથી. એટલે આમાં પરમકૃપાળુ આપણને શું કહે? ખરેખર એ આપણા જ હીનપુણ્ય, અયોગ્યતાની જ નિશાની છે, અશુભ માર્ગમાંથી જીવ શુભમાર્ગે વળે એ સારું છે, છતાં જ્ઞાનીઓનો માર્ગ તો શુદ્ધનો છે એટલે તેમાં શુભ કે અશુભ બંનેનું હોવાપણું નથી; અને આપણો પ્રવૃત્તિમાર્ગ શુભાશુભ હોય છે ત્યાં શું કહેવું? જ્ઞાનીઓએ તો ઉપદેશમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે એક માત્ર જે માર્ગથી આ જીવ આ સંસારરાહ-મળથી મુકાય તે માર્ગે હે ભવ્યો! તમે વિચરો. તે માર્ગ ઉપર કહ્યો તેમ સમકિત—સદ્ગુરુના બોધમાં બોધાનુસાર શ્રદ્ધા, જ્ઞાન રાખી વર્તવામાં છે. સંસારના સર્વે ભાવો, વર્તન છોડી એક અલૌકિક ભાવ, વર્તન કરો અને આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપને જાણો, શ્રદ્ધો ને તેમાં સ્થિર રહો! એ જ્ઞાનીનો બોધ છે. સંસારમાં આમ કરશો તો ધન મળશે, આમ કરશો તો પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયસુખો મળશે, આમ કરશો તો સંસારના વૈભવો પ્રાપ્ત થશે એ જ્ઞાનીઓ બોધતા નથી. પર એવા જડ પદાર્થોના સંયોગો જેને લઈને જેમાં મારાપણાથી જીવ સારું, નરસું, સુખ, દુઃખ, તારું, મારું, આધીનતા, સ્વાધીનતા આદિ કલ્પે છે, માને છે, તે આત્માનું ખરું સ્વરૂપ નથી. આત્મા તો એ

સર્વે સંયોગોથી રહિત શુદ્ધ પોતાના સ્વરૂપમાં વાસ કરનાર છે એમ જ્ઞાનીઓનાં બોધ-વચનો છે, અને આ બધા તો પરભાવ-વિભાવમાં વર્તીને સ્વભાવને કેમ પ્રાપ્ત થાય? શું તે અમર થવા માટે ઝેર પીવા સદૃશ નથી? આપણે તો એક સદ્ગુરુના બોધે—સંતના સમાગમે—એમણે જે શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ જાણ્યું ને કહ્યું તેની દૃઢ શ્રદ્ધા રાખી તેને જ માની તેના માટે સર્વ પ્રવૃત્તિ કર્તવ્ય છે. હું કાંઈ જાણતો નથી, સમજતો નથી; અજ્ઞાન, અવિવેક આદિ અનેક અવગુણોથી અંધ છું અને ખોટી કલ્પના—માન્યતા—બુદ્ધિવિલાસે વ્યાસ છું, અને સદ્ગુરુ તે એક સાચા અને સર્વ રીતે સાચા ને સર્વ જાણનારા છે; માટે એમણે જે કહ્યું છે તે જ મારું સ્વરૂપ છે, તે જ મારી ક્રિયા હો અને તે જ મારું હૃદય—મનની વૃત્તિ—વર્તના હો! એ ભાવથી વર્તવું યોગ્ય છે અને સર્વ પ્રકારમાંથી મનને નિવૃત્ત કરવું એ માર્ગ છે. જો સદ્ગુરુનું એક પણ વચન આ જીવ સાચા હૃદયથી હૃદયમાં અવધારશે તો સત્ય પરિણામ પામશે, તે જ્ઞાનીઓનો ઉપદેશ છે; માટે સર્વ કરતાં પ્રથમ કરવા યોગ્ય, સર્વમાં શ્રેષ્ઠ અને સર્વ આત્મિક સૌખ્યનું મૂળ એવી સદ્ગુરુ પ્રત્યેની સાચી શ્રદ્ધા છે તે જીવે નિશ્ચય કરી સેવવા યોગ્ય છે. એમ મારી અલ્પમતિમાં જ્ઞાનીઓનાં વચનની સ્મૃતિથી જે છે તે જણાવ્યું છેજી અને તેથી બીજું શું લખવાનું હોય? સાચી બીજું શું હોય? અને જે બીજું છે તે સાચ કેમ કહેવાય? સત્ય તો સદ્ગુરુની શ્રદ્ધા—સાચી શ્રદ્ધામાં જ, તેના ચરણમાં જ, તેના સમાગમમાં રોમે રોમે તેનામાં જ અસ્તિત્વવત્ છે. અન્ય કોઈ સ્થળે સત્યની સંપ્રાપ્તિ થાય એ આકાશકુસુમવત્ છે. જેને જેવી ઇચ્છા હોય તે તે કરે. સાચ માટે સાચને, સાચ-પ્રાપ્તને સેવો અને બીજું જોઈતું હોય તો બીજું બધું પડ્યું છે, જે અનાદિથી જીવ કરતો આવ્યો છે. અનાદિથી કર્યા છતાં સાચ પ્રાપ્ત ન થયું એવું બીજું શું છે? મારી પોતાની પ્રવૃત્તિ ને ઇચ્છા તો બને કે ન બને, સમજાય કે ન સમજાય, વર્તાય કે ન વર્તાય અને થાય તે પણ મારાથી જેટલું બને તેટલું એક સદ્ગુરુદેવની ચરણરજમાં, સમાગમમાં, શ્રદ્ધામાં, આજ્ઞામાં, સેવામાં, દૃષ્ટિમાં, માન્યતામાં આ ભવ વિતાડવાની ઇચ્છા છે અને તે પરમકૃપાળુ સર્વ શક્તિમાન પરમ કૃપા કરી પાર પાડે અને એના અંકમાં અવકાશ આપી એમાં સ્થાપે એ પ્રયાચના છે. અન્ય કોઈ પ્રવૃત્તિ કરવા ઇચ્છા નથી. હોય કે થતી હોય તે કર્મનો દોષ છે અને તે ક્યારે છૂટે અને એકમાત્ર તેની જ, સત્પુરુષની જ લય ન જાય, અહર્નિશ હૃદયકમલમાં ક્યારે રહ્યા કરે, એ અભિલાષા છે. તે અભિલાષા જ્ઞાનીની દૃષ્ટિએ સાચી હોય કે જે હોય તે, પણ મારી મતિ પહોંચે છે ત્યાં સુધી તો તે જ હો એ ઇચ્છા છે અને તે પરમ પુરુષ પ્રત્યે પ્રાર્થના છેજી. પરમકૃપાળુદેવ પણ જણાવે છે કે એક આ ભવ સત્પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવવામાં વ્યતીત કરીશ તો અનંત ભવનું સાટું વળી રહેશે. અંતર્યામી સિવાય કોઈ અંતરનાં પરિણામ-ભાવ જાણનાર નથી. ભૂલ વિનાનો જ ભૂલ જાણી શકે, ભાંગી શકે. ભૂલને ભૂલવા માટે, સાચું ભાન થવા માટે ભૂલ વિનાના સદા શુદ્ધ સર્વજ્ઞ જ્ઞાની ગુરુને સેવવા એ પ્રયાચના છે. આ જગતમાં કોઈ કોઈનો શત્રુ નથી, મિત્ર નથી, કોઈ સ્વામી નથી, કોઈ સેવક નથી, કોઈ શેઠ નથી, કોઈ ગુલામ નથી. આ બધી પૂર્વકર્મજનિત કર્મઅવસ્થાઓ છે. એક શત્રુ કહો તો

અનાદિના પૂઠે પડેલા ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, મોહ જે જીવને એક ક્ષણ પણ છોડતા નથી તે બળવાનમાં બળવાન શત્રુ છે. તેને મારવા જીવે એક ઘડીનાય વિલંબ વિના સદ્ગુરુની સાચી શ્રદ્ધારૂપી શસ્ત્રથી સજ્જિત થવા યોગ્ય છેજી. હું તો ધારું છું કે જીવે પોતાની પાસે જેટલી શક્તિ હોય તેનો કાંઈ પણ અન્ય પ્રકારે વ્યય નહીં કરતાં તે સર્વ શક્તિનો સદા એક સત્પુરુષની આજ્ઞા સેવવામાં જ સંપૂર્ણ વ્યય કર્તવ્ય છે કે જેથી અનાદિનું રઝળવું મટે. જેથી સંસાર ન ધૂટે તે મુમુક્ષુને માન્ય કેમ થાય? અનાદિથી અનંત સંસારનો બંધ કરાવતા અનંતાનુબંધી કષાયો ક્રોધાદિ, તે જીવને કેમ મુકાય તે વિચારવા જેવું છે. સત્પુરુષ પ્રત્યે, તેમના માર્ગ પ્રત્યે, તેમના અનુયાયી પ્રત્યે સાચો પ્રેમ થવાથી અનંતાનુબંધી મોળો પડી ક્ષય થવાનું બને છે અને એ ક્ષય થતાં સંસાર પરિક્ષીણ થઈ જાય છે. સારાંશમાં, જે કોઈ પ્રવૃત્તિ આપણે કરીએ તે પહેલાં તે પ્રવૃત્તિમાંથી નીચેનાં પરિણામ આવે છે કે નહીં તે વિચારવું યોગ્ય છે —

૧. એનું પરિણામ પ્રત્યક્ષ કે પરંપરાએ મુક્તિ છે ?
૨. એ પ્રવૃત્તિ કરતાં અંતરભાવ ક્યાં રહી શકશે? અંતરનાં પરિણામ ઉદાસીન વૈરાગ્યમય થઈ સત્પુરુષના માર્ગે જશે ?
૩. સત્પુરુષોના બોધને તે કેટલી અનુસરતી છે ?
૪. રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન ને મોહ તેમાં કેટલો ક્ષય થાય છે ?
૫. સત્પુરુષની શ્રદ્ધા તેમાં કેટલી રહે એમ છે ?
૬. આત્મા કેટલો ઊંચો સાચી રીતે જ્ઞાનીની દૃષ્ટિએ આવે છે ?
૭. આત્માર્થી જીવોએ એ માર્ગ આચર્યો છે કે કેમ ?
૮. એ પ્રવૃત્તિ આત્માના સ્વભાવની કે સ્વભાવના હેતુભૂત થાય એમ છે ?
૯. જ્ઞાનીની આજ્ઞા એમાં લોપાતી તો નથી ને ?
૧૦. એમાં જીવનો આશય શું રહે છે ?
૧૧. એમાંથી જીવને આર્ત કે રૌદ્ર ધ્યાન થવાનું કોઈ પણ અવસરે બને એમ છે કે કેમ ? (જ્યાં આર્ત, રૌદ્ર હોય ત્યાં આત્મહાનિ છે.)

આ ઉપર લખેલ ઉપર થોડો વિચાર કરશો તો પ્રવૃત્તિ પ્રત્યે શમ થઈ જશે. આત્માના ભાવ જેમાં મુખ્ય લક્ષ ન હોય, આત્માના ભાવ જેમાં શુદ્ધ ન થાય એ પ્રવૃત્તિ કર્તવ્ય, કાર્યકારી નથી. આ સંસારના ભાવોની પ્રવૃત્તિથી અન્ય કોઈ પણ ભાવ કે પ્રવૃત્તિનો એટલે આત્મહિતકારી પ્રવૃત્તિનો આમાં કોઈ પ્રકારે નિષેધ નથી. આત્મહિતકારી પ્રવૃત્તિ કઈ, તે તુલના કરવામાં સહાયભૂત થાય એવાં જ્ઞાનીઓનાં બોધવચન આપને સહાયભૂત થાય એ આશયે લખ્યાં છે. બાકી તુલના તો જીવે પોતાને માટે પોતે કરી લેવી યોગ્ય છે, કારણ કે કોઈ પણ પ્રકારનો નિશ્ચયાત્મક વિચાર જણાવતાં જીવ નિમિત્ત લઈ તેમાં અન્ય ઉપર આરોપવામાં કુશળ હોય છે.

દરેક જીવ પોતાની માન્યતાનુસાર વર્તે છે. તે માન્યતામાંથી કોઈ ખસેડવા સમર્થ નથી. તે પોતે ખસે તો જ ખસે. જ્ઞાનીનો માર્ગ અનેકાંતિક છે. તેમાં એક આત્મહિત થાય એમ વર્તવું જોઈએ. અનેકાંતિક માર્ગમાં કોઈ નિષેધ ન હોય, પણ જેમાં આત્મહિત નથી તે આત્માર્થી આચરે નહીં. જેથી સંસારમળ નષ્ટ થાય; રાગદ્વેષ મૂકાય; મોહ, અવળી મતિ-માન્યતા મટે; અહંભાવ મમત્વભાવ ધૂટે તેમ પ્રવર્તશો એ વિનંતી છે. પરમકૃપાળુ પરમાત્મા શ્રી સદ્ગુરુ સાચા આશયે તમારા અંતરમાં આ વચનો ઉતારે એ પ્રાર્થના છે. તે તમને સાચા રસ્તે દોરે એ પ્રાર્થના છે. તે માટે તમારા અંતરને કોઈ પણ પ્રકારના નિર્ણય કે આગ્રહ વગરનું કરી સરળતા ને મધ્યસ્થતાથી એ વચનો વાંચશો, વિચારશો, એ જ ઇચ્છું છું. આમાં મારી સ્મરણશક્તિ અનુસાર જ્ઞાનીઓએ કહેલ તે લખવા પ્રયત્ન કર્યો છે. છતાં જ્ઞાનીના બોધથી, આશયથી વિપરીત કે વિરુદ્ધ હોય તો તેની હું ક્ષમા ઇચ્છું છું.”

૧આપ સર્વ ભાઈબેનો અવકાશ લઈ આ પત્ર વારંવાર વાંચવા, વિચારવાનું કરશો તથા તમે પણ એકાંતમાં તે વાંચી સન્માર્ગમાં દૃઢતા વધે તેમ પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી. આપના સદ્ભાગ્યે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના વખતમાં એક ભાઈ પાસે તેઓશ્રીએ લખાવેલ પત્રની સ્મૃતિ થવાથી તે પત્ર નકલ કરાવી આપને વારંવાર વિચારવા બીડ્યો છે, તો તેનો સદુપયોગ કરતા રહેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૩]

૧૧૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૫-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ જેઠ સુદ ૪, રવિ, સં. ૧૯૯૨

“જન્મ જરા ને મૃત્યુ, મુખ્ય દુઃખના હેતુ;
કારણ તેનાં બે કલ્યાં, રાગ દ્વેષ અણહેતુ.”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“વીતી તાહિ વિસારકે, આગેકી સુધ લેત;
જો બની આવે સહેજમેં, તાહિમેં ચિત્ત દેત.”

“ક્ષણમપિ સજ્જનસંગતિરેકા ભવતિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા ।”

ક્ષણવારનો પણ સત્પુરુષનો સમાગમ સંસારસમુદ્ર તરવા માટે નાવ સમાન છે.

પૂ. અખેચંદભાઈએ દેહ છોડ્યાના ખેદકારક સમાચાર આપના કાર્ડથી જાણ્યા. અત્રે તેઓ મુશ્કેલી વેઠી આવી ગયા તો પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં દર્શનનો લાભ, સમાગમનો લાભ છેલ્લે છેલ્લે લઈ શક્યા અને છેવટના સંસ્કારો તેમની શુભ લેશ્યા તથા સદ્ગતિ થયાની સાબિતી છેજી. એ સદ્ગત વયોવૃદ્ધ મુમુક્ષુ તો પોતાની ધર્મભાવના વધારી આત્મકલ્યાણના લક્ષ્યસહિત

૧ અહીંથી પૂજ્યશ્રીના હસ્તાક્ષરમાં લખાણ છે.

પરલોકવાસી થયા છે, તેથી ખેદનું કારણ નથી. માત્ર આપણને તેમના સમાગમનો યોગ ન રહ્યો એ લાગી આવે તે સ્વાભાવિક છે, પણ જ્યાં નિરુપાયતા છે ત્યાં સહનશીલતા એ ઉત્તમ માર્ગ જ્ઞાની પુરુષોએ જણાવ્યો છે. એ થતાં ખેદને વૈરાગ્યમાં પરિણામવાવો ઘટે છે. જેમ મરણને શરણ તેમને થવું પડ્યું તેમ એક દિવસ આપણા સર્વને માટે તે નિર્માણ છે, પણ જેટલા દિવસ આપણને આ મનુષ્યભવમાં વધારે ગાળવાના મળે તેટલા આત્મહિતમાં જાય તેવી ભાવના કર્તવ્ય છે. એક ધર્મશાળામાં જેમ અનેક ગામથી મુસાફરો આવીને રાત રહે છે અને સવાર થતાં પોતપોતાને રસ્તે ચાલ્યા જાય છે, તેમ અનેક ગતિમાંથી જીવો આવી એક કુટુંબમાં થોડો કાળ સાથે રહે છે તેટલામાં તો એટલો બધો મોહ વધારી દે છે કે મરણકાળે તે પ્રતિબંધ આડા આવી જીવને અધોગતિએ લઈ જાય છે. એ વિચારી જેમ બને તેમ આજથી સગાં, મિત્ર, મળતિયા કે પાડોશીના પ્રતિબંધ ઓછા કરી જેમ બને તેમ વાસના, મોહ, મમતા કે દેહાધ્યાસ ઘટે તેવા વૈરાગ્યમાં વૃત્તિ રાખી, સત્પુરુષે જે આજ્ઞા કરી છે એવા વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ, આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર, છ પદનો પત્ર, અપૂર્વ અવસર, મહામંત્ર, આલોચના, સામાયિક, આઠ દૃષ્ટિની સજ્ઞાય આદિ ઉત્તમ સાધનોમાં મનને જોડી રાખવા ઉદ્યમ કર્તવ્ય છેજી. દરરોજ મરણ સંભારી તેની વાટ જોઈને બેઠા હોઈએ તેમ પ્રતિબંધ ટાળી અસંગભાવની વૃદ્ધિ કરતા રહેવા વિનંતી છેજી. જે કરશે તેના લાભનું છેજી. સત્પુરુષના યોગે જીવ પ્રમાદ કરે તેનો પશ્ચાત્તાપ અવશ્ય થાય, પણ તેના વિયોગે તેનામાં ચિત્ત રાખી વિશેષ લક્ષ રાખી તેની આજ્ઞા ઉઠાવે, સત્સંગ સેવે તો હજી કલ્યાણનું કારણ હાથમાં રહ્યું છે; અને હજી ન ચેતે તો ચાર ગતિનાં દુઃખ ઊભાં છે. વિચારવાન હશે તેને સંસાર ભયાનક લાગશે અને બચવા પ્રયત્ન કરશે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૩]

૧૧૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૧-૫-૧૯૩૬

જેઠ સુદ ૧૧, રવિ, સં. ૧૯૯૨

નિમિત્તાધીન વૃત્તિ પલટાઈ જાય એવી આપણી દશા છે એમ માની નિવૃત્તિના કાળની ઝંખના રાખવા યોગ્ય છે. દરરોજ મરણને સંભારી, તે નથી આવ્યું ત્યાં સુધીમાં સત્પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવવા અર્થે, આત્માર્થે પા-અડધો કલાક સવારે સાંજે બપોરે કે રાત્રે અનુકૂલતા પ્રમાણે અલગ કાઢી ભક્તિ કરી લેવી. આત્માની આટલી તો દયા ખાવા જેવું છે. રાતદિવસ પારકી પંચાતમાં તેને મૂંઝવી રાખવા યોગ્ય નથી.

“સઘળું પરવશ તે દુઃખલક્ષણ, નિજવશ તે સુખ લહીએ;

એ દૃષ્ટે આતમગુણ પ્રગટે, કહો સુખ તે કુણ કહીએ રે?

ભવિકા, વીર વચન ચિત્ત ધરીએ.”

આત્મા પરમાં મૂંઝાઈ રહે અને ગમે તેટલી કમાણી થતી હોય, બીજા આપણી પ્રશંસા તેથી

કરતા હોય, પાંચ ઇન્દ્રિયના ભોગનાં સાધન મળતાં હોય તોપણ તે દુઃખ છે એમ એ કડીમાં કહ્યું, અને એ ઇન્દ્રિયોનાં સુખ તથા તે સુખ જે ધન કે ધંધા દ્વારા મળે છે તે દુઃખરૂપ એમ જ્યારથી લાગશે ત્યારથી વૈરાગ્યવૃત્તિ ઉદ્ભવી આત્મગુણ જે આત્માનું સુખ તેની અભિલાષા જાગશે અને તેને શોધી આત્મિક આનંદ મળશે તે સુખ કોઈને કહેવાય તેવું નથી. આમ જ્ઞાનીઓ કહે છે તે માન્ય રાખી ભાવ સત્સંગમાં જ રાખી, મુખમાં સ્મરણ રાખી આવી પડેલાં કામ વચન-કાયાએ કરી ધૂટવું એ કર્તવ્ય છે. ધૂટવાની કામનાવાળાને દીનબંધુ બાંધતા નથી અને બંધાવાની કામનાવાળાને દીનબંધુ છોડતા નથી એવી તેની કૃપાદૃષ્ટિ છે એમ પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે તે વારંવાર વિચારી ધૂટવાની કામના વર્ધમાન થયા કરે તેમ પ્રવર્તવા યોગ્ય છેજી.

પૂ. શીતલપ્રસાદજી અઠવાડિયા માટે અહીં રહેલ છે. ‘સમયસાર’ વંચાય છે તેમાં આત્મજ્ઞાન-પ્રાપ્તિનાં ૪ કારણ કહ્યાં છે—૧. સત્શાસ્ત્રનો પરિચય, ૨. ન્યાયપૂર્વક તેનું મનન, વિચાર ૩. સદ્ગુરુનો બોધ ૪. તેણે કહેલી વસ્તુનો અનુભવ. તે વિચારી લક્ષમાં લેવા યોગ્ય છેજી.

[વૃં પત્ર-૪]

૧૧૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૬-૧૯૩૬

અષાઢ સુદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૨

કવાલી—“કૃપાળુની કૃપા ધારી, બનીશું પૂર્ણ બ્રહ્મચારી,
સહનશીલતા ક્ષમા ધારી, સજી સમતા નીતિ સારી.”

આપે બહુ અગત્યનો અને સરળ ભાવે જે દોષ-દર્શનનો અનુભવ લખ્યો છે તે વાંચી આપના પ્રત્યે આપની મુમુક્ષુતા જાણી હેત આવે છે. અહંકાર જગતમાં ઠારઠાર છે, પણ પોતાના દોષ દેખી તેથી ત્રાસ પામનાર વિરલા છે અને તેમનું અવશ્ય કલ્યાણ થશે. દોષ દેખે તે દોષ ટાળવા પુરુષાર્થ પણ કરે; તેના રસ્તા પૂછે, જાણે, તે પ્રમાણે પ્રવર્તે અને નિર્દોષ દશાની ભાવના નિરંતર કરી નિર્દોષ થાય. પ. પૂ. શ્રી પ્રભુશ્રીજીએ પરમકૃપાળુદેવને એ જ પૂછ્યું હતું કે મનથી બ્રહ્મચર્ય પળાતું નથી તે શાથી પળાય? તેના ઉત્તરમાં તેઓશ્રીએ જણાવ્યું હતું કે ઉપવાસ એકાંતરા તમે કરો છો તેને બદલે ઓછો આહાર (ભૂખ કરતાં ઓછું ખાવું) રાખો. સ્વાદિષ્ટ અને વિકાર ઉત્પન્ન કરે તેવો આહાર બીજાને આપી દેવો, પોતે ન વાપરવો તથા ઊંડા ઊતરીને વિચાર કરવાની ટેવ રાખો—આ ઉત્તમ ઉપાયનું સેવન કરવાથી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી સદ્ગુરુકૃપાએ સંપૂર્ણ બ્રહ્મચર્ય પાળી શક્યા. આ વાતની ચર્ચા કરવા કરતાં કરવા માંડવું એ જરૂરનું છે. વાતોએ દિવસ વળે નહીં. દુશ્મન દૃષ્ટિએ પડ્યા પછી કમર કસીને તેની સાથે લડવા માંડવું. મોક્ષમાળામાં નવ વાડો બ્રહ્મચર્ય માટે બતાવી છે તે પણ બહુ વિચારી બને તેટલે અંશે પાળવા યોગ્ય છે. જુવાન સ્ત્રી-પુરુષોનો બહુ સમાગમ રાખવો યોગ્ય નથી. બને તો વૃદ્ધની સેવામાં ઘણો કાળ ગાળવો એ પણ શ્રી જ્ઞાનાર્ણવ ગ્રંથમાં ઉત્તમ ઉપાય જણાવ્યો છે.

સદ્ગુરુસેવાનું નિમિત્ત ન હોય તો માતા-પિતાની સેવા, તેમને સત્પુરુષોનાં વચનો સંભળાવવાં, તેની ચર્ચા, મનન, સ્વાધ્યાય કરવામાં કાળ ગાળવો. જો જિંદગી સફળ કરવી હોય તો સ્વાદરહિત આહાર વડે ઇન્દ્રિયજયનો અભ્યાસ કરી વૃત્તિ સત્પુરુષનાં વચનમાં, સ્મરણમાં, ભક્તિમાં રહ્યા કરે તેવાં નિમિત્ત મેળવતા રહેવું. શરીર સુકાય કે અશક્તિ જણાય તેના તરફ લક્ષ ન આપતાં, ભાવ સુધરે છે કે નહીં તે તરફ વારંવાર પ્રસંગે પ્રસંગે અને કાર્યે કાર્યે લક્ષ આપવા યોગ્ય છે. પૂર્વનાં બાંધેલાં કર્મને લઈને વૃત્તિ ફરી જાય તો ફરી જાગૃત થઈ તેને શુભ નિમિત્તમાં, સ્મરણ-ભક્તિમાં જોડી દેવી. એમ લડાઈ માંડવી પડશે. કાર્ય મુશ્કેલ છે, પણ જેનો તેમ કરવા નિશ્ચય છે તે વહેલે મોડે તેમાં ફળીભૂત થાય છે. કર્મ સદાય રહેવાનાં નથી. તેનો નાશ અવશ્ય થવાનો છે, પણ તેનું બળ બહુ હોય (યુવાનીમાં) ત્યાં સુધી જાગૃત રહી વિશેષ પુરુષાર્થ કરવાનો આ અવસર છે એમ ધારી અપ્રમત્ત થવાની ભાવના રાખવી. આપણે સર્વ કર્મરૂપી કીચડમાં પડ્યા છીએ તેમાંથી બળ કરીને બહાર નીકળવાનું છે. માથે મરણ રહ્યું છે એમ વિચારી ઢીલ તજી ખડા થઈ જવું અને શબ્દો લખનાર કરતાં વિશેષ બળવાન બની ‘આતમ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે’ એ ભાવમાં તલ્લીન થવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૪]

૧૧૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૭-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૬, શુક્ર, સં. ૧૯૯૨

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.” (૧૫)

“આચરિય ઉવજ્ઞાણ, સિસે સાહમ્મિણ કુલગણેઝા |

જે મે કેઈ કસાયા, સવ્વે તિવિહેણ ખામેમિ ||”

સદ્ગુરુયોગે જે સહજે લાભ થાય છે તે વિયોગમાં ઘણા પ્રયત્ને થવો પણ દુર્લભ છે એમ વિચારી વિશેષ પુરુષાર્થ કરી, વિશેષ સત્સંગનું અવલંબન લઈ જેટલું થઈ શકે તેટલું કરી લેવું ઘટે છે. જ્યાં સુધી મનુષ્યભવ છે ત્યાં સુધી તે આશ્રયે અને પરમકૃપાળુદેવના અવલંબને બનશે તેટલું અન્ય કોઈ ભવમાં બનવા યોગ્ય નથી, એ વારંવાર આપણે સાંભળ્યું છે અને માન્યું છે; તો વિશેષ કાળજી રાખી તે ભાવના વધારી આત્મકલ્યાણનાં ઉત્તમ નિમિત્તોમાં વિશેષ કાળ જાય તેમ કર્તવ્ય છેજી. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ એ પ્રારબ્ધને આધીન છે. જેવું બાંધ્યું હોય તેવું દ્રવ્ય દેખીએ છીએ, તેવા ક્ષેત્રે રહેવું થાય છે, તેવો સાતા-અસાતાનો કાળ સહન કરવો પડે છે; પણ ભાવ તો આપણા પુરુષાર્થ પ્રમાણે પ્રવર્તે એમ છે અને તેને પ્રધાનપણે અવલંબી મહાપુરુષો મોક્ષ પ્રાપ્ત કરે છે કે સમાધિમરણ સાધે છે. મરણ વખતે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ મુખ્યપણે વિપરીત હોવાનો સંભવ છે, પણ ભાવ સર્વોપરી થઈ જાય તો તે ગૌણતામાં એક બાજુ પડ્યાં રહે છે અને ભયંકર લાગતું મરણ પણ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા તેમ મૃત્યુ-મહોત્સવરૂપ પલટાઈ

જાય છે. એ ભાવ નિમિત્તાધીન અત્યારની દશામાં આપણને પ્રવર્તે છે તેથી શુભ નિમિત્તોનું અવલંબન, સત્સંગ કે સત્સંગે થયેલી આજ્ઞા એ જ ઉત્તમ ઉપકારી છે. તે જાણવા છતાં વૃત્તિ પરમાં પ્રવર્તે છે, તેને વશ કરવા પ્રબળ પુરુષાર્થ અને સત્યને માટે—સમકિતને માટે ઝૂરણાની જરૂર છે. તે સદ્બોધની સ્મૃતિથી થવા યોગ્ય છે. આ ડહાપણ તમને ઉપદેશ માટે નથી; મારે માટે મને પ્રવર્તતો વિચાર માત્ર દર્શાવ્યો છે.

પૂ. રત્નરાજ સ્વામીનો દેહ અષાઠ સુદ ૧૧ ને દિને છૂટી ગયો છે તે જાણ્યું હશે. પૂ. મણિલાલ વડવાવાળાને લકવો થયો હતો તેનો દેહ પણ છૂટી ગયો છે. આમ સત્સંગ દુર્લભ થતો જાય છેજી.

[વૃં પત્ર-૫]

૧૧૬ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૨૦-૭-૧૯૩૬

શ્રાવણ સુદ ૨, સોમ, સં. ૧૯૯૨

પૂ....ની માંદગી વિષે જાણ્યું. માંદગીમાં કે નવરાશમાં મન હરાયા ઢોરની માફક ભમતું ફરે અને કર્મ બાંધવાનું કામ બહુ ત્વરાથી કરે છે. માટે કંઈ ને કંઈ સત્યપુરુષે કરેલી આજ્ઞામાં તેને રાખવા પુરુષાર્થ કરવો. બહુ વિચાર કરવાનું ન બને તો મોઢાને તો સત્યપુરુષનાં વચનો વડે સુશોભિત રાખવું. તે નિમિત્તથી વિચારને પણ અવકાશ મળવા સંભવ છે. માંદા માણસના શરીરની સેવા કરવાની સાથે તેની વૃત્તિ સારા ભાવ ભણી વળે તેવાં નિમિત્ત જોડવાં તે પણ સરસ સેવા છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૫]

૧૧૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૮-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ પ્રથમ ભાદરવા સુદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૯૨

“નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની, અચળ કરી ઉરમાંહીં;
આપતણો વિશ્વાસ દૃઢ, ને પરમાદર નાહીં.”

ખામેમિ સવ્વ જીવે, સવ્વે જીવા ખમંતુ મે ।
મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્સુ, વેરં મજ્ઞં ન કેણહ્ ॥

આપે રાત્રિભોજન અને કંદમૂળના ત્યાગના વ્રતમાં અજાણતાં દોષ લાગ્યાનું જણાવ્યું તે માટે જણાવવાનું કે વ્રત લેવું તે કોઈને વચન આપીએ તે કરતાં વધારે જવાબદારીવાળું ગણી દૃઢતાપૂર્વક પાળવું ઘટે છે. બને તો દરરોજ સાંજે સૂઈ જતાં પહેલાં વિચાર કરી લેવો કે કંઈ વ્રતમાં દોષ લાગે તેવું આજે બન્યું છે કે નહીં; તથા ગામપરગામ જતાં પહેલાં પણ વ્રત સચવાશે કે નહીં કે દોષ લાગવાનો સંભવ છે કે કેમ તે પણ વિચારી જવું ઘટે છે અને તેની કાળજી રાખી તેવા પ્રસંગમાં વધારે સાવચેત રહેવું જોઈએ.

હવેથી તેવા પ્રસંગ ન બને તે માટે ઉપર જણાવેલી કાળજી અવશ્ય દૃઢતાથી રાખવાનો ટેક રાખશોજી. મંદવાડના પ્રસંગે દવા વૈદ્યની ચાલતી હોય ત્યારે ચરી પાળવામાં કાળજી

રાખીએ છીએ તે તો દેહને માટે છે, પણ તેથી વિશેષ કાળજી વ્રત માટે રાખવી ઘટે છે; કારણ કે મનોબળ વધવા માટે વ્રત લીધાં છે. એ માટે વ્રતનું માહાત્મ્ય વિચારીને અને આપણાં અહોભાગ્ય કે સત્પુરુષની સાક્ષીએ આપણને વ્રત પ્રાપ્ત થયું છે, માટે તેની આજ્ઞા મારે આ ભવમાં આટલી તો અવશ્ય ઉઠાવવી એમ દૃઢ નિશ્ચય રાખીને લીધેલાં વ્રતમાં ભૂલ ન આવવા દેવી એ સર્વ મુમુક્ષુ ભાઈબહેનોનું કર્તવ્ય છે. “યોગદૃષ્ટિની સજ્જાય” અહીં રોજ બોલાય છે. તેમાં ચોથી દૃષ્ટિમાં હજી સમકિત પ્રાપ્ત થયું નથી, પણ સમકિતની સન્મુખ જીવ છે તેને કેટલી દૃઢતા ધર્મમાં હોય છે તે વિષે લખ્યું છે -

“ધર્મ અર્થે ઇહાં પ્રાણનેજી, - છાંડે પણ નહીં ધર્મ;
પ્રાણ અર્થે સંકટ પડેજી, જુઓ એ દૃષ્ટિનો મર્મ.
મનમોહન જિનજી, મીઠી તાહરી વાણ.”

સર્વને સમજવા, વિચારવા અર્થે આ લખ્યું છે, કારણ કે એ તરફનાં ઘણાં ભાઈબહેનોએ વ્રત લીધાં છે અને સત્સંગનો જોગ રહેતો નથી. તેમણે વ્રતનું માહાત્મ્ય સત્સંગે સાંભળવા યોગ્ય છે. સત્પુરુષના વિયોગમાં, જો તેણે આપેલી આજ્ઞા કે વ્રત જીવ દૃઢતાથી પાળે તો અવશ્ય દેવગતિ પામે અને જાણીજોઈને વ્રતભંગ કરે તો નરકે જાય એમ શાસ્ત્રમાં છે તે વિચારશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૬]

૧૧૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૯-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ દ્વિ. ભાદરવા સુદ ૬, સોમ, સં. ૧૯૯૨

“ક્ષમાશૂર અરિહંત પ્રભુ, ક્ષમા વીર ભગવંત;
ક્ષમા ધર્મ આરાધી ને, લહો આ ભવનો અંત.”

“ક્ષમા એ જ મોક્ષનો ભવ્ય દરવાજો છે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો ક્ષમાપનાપત્ર તથા રૂ. ૫/- સાધકસમાધિ ખાતે મોકલ્યા છે તેની પહોંચ આ પત્રથી સ્વીકારવા વિનંતી છેજી. આ વર્ષે ૪ જણે અઠ્ઠાઈ કરી હતી અને બીજા બધાએ યથાશક્તિ તપ, વ્રત આદિથી પર્યુષણપર્વની આરાધના કરી છેજી. પાંચમને દિવસે વરઘોડો વાજતેગાજતે કાઢ્યો હતો. પીઠામાં ભક્તિ કરી, ભક્તિ કરતાં સર્વે આશ્રમમાં આવ્યા હતા. સર્વમાં ઉત્સાહ ઘણો જણાતો હતો, પણ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીની ખામી સર્વને સમજાતી હતી. તે હોય તો અલૌકિક ભક્તિ-આનંદનો લાભ સર્વને મળે. આપણાં અહોભાગ્ય કે આ ભવમાં થોડા વખત માટે પણ એવા આત્મજ્ઞાની પુરુષનાં દર્શન-સમાગમનો યોગ બન્યો. તેમણે વાવેલા બીજને ભાવ-ભક્તિથી વર્ધમાન કરી તેમની કૃપાને યોગ્ય આપણે બનીએ અને આ મનુષ્યભવ સફળ કરી લઈએ એ જ ભાવના હવે કર્તવ્ય છે. ગયો કાળ પાછો આવતો નથી, પણ વર્તમાનકાળ તથા ભવિષ્યકાળ જે આ ભવમાં આપણા હાથમાં છે તેનો ઉત્તમ ઉપયોગ કરી

ભક્તિમાં, આત્મભાવમાં ગાળી આત્મકલ્યાણ કરી લેવા યોગ્ય છેજી.

પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. કાળનો ભરોસો નથી, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે તો પછી આ જીવ ક્યા કાળની વાટ જોઈ રહ્યો છે? અસંગ, અપ્રતિબંધ, સમભાવ, વિનય, ભક્તિ, વૈરાગ્ય, ત્યાગ, ક્ષમા, સહનશીલતા આ બધા ઉત્તમ બોલો તેઓશ્રી (પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી) વારંવાર પ્રશ્નો પૂછી છેવટે બધાને ગૂંચાવી ઉત્તરરૂપે કોઈ કોઈ દિવસે જણાવતા, તે વારંવાર વિચારી આપણા વર્તનમાં કંઈ અંશે પણ આવે તેમ વર્તવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે, કારણ કે મોક્ષમાર્ગના પ્રવાસીને ભાથારૂપ તે ઉત્તમ બોલો છે. તેનું ગ્રહણ ભાવથી થશે તો મોક્ષ નિકટ આવતો જશે. બંધનોનો નાશ કરનાર તે બોલો સ્મરણ કરવા યોગ્ય, મનન કરવા યોગ્ય, ઇચ્છવા યોગ્ય, ભાવના કરવા યોગ્ય, તદ્દ્રૂપ થવા યોગ્ય છેજી. પ્રમાદ ઓછો કરવાનો નિશ્ચય થયે જીવને આત્માનો વિચાર કરવાનો અવકાશ મળવા યોગ્ય છે. આત્મવિસ્મરણપણે જીવે આજ સુધી બધું કર્યાં કર્યું છે તેથી પાછો ફરી પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કેમ થાય? તે હું કરું છું કે કેમ? નથી કરતો તો તેમાં વિઘ્ન કરનાર શું છે? તે વિઘ્ન કેમ દૂર થાય? ક્યારે દૂર થાય એમ લાગે છે? તે દૂર કરવા રોજ વિચાર કરું છું કે નહીં? વગેરે વિચારો મુમુક્ષુ જીવે વારંવાર કરવા યોગ્ય છેજી. આપણે સર્વે દુખિયા છીએ પણ સુખિયાનો આશ્રય લીધો છે તો તે જગાડશે. દુઃખ સમજાવી, દુઃખથી ભય પમાડી, દુઃખ દૂર કરવા બળ આપશે, પણ કરવું તો આપણે પડશે. તેના વચનનું બળ આપણને મદદ કરશે, પણ કંઈ કરવા નહીં મંડીએ તો વચનની શક્તિ નથી કે પરાણે આપણને મોક્ષે પહોંચાડે. માટે તે વચન માનીને વર્તવાનો નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. પત્ર વારંવાર વિચારશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૭]

૧૧૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૯-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય ભાદરવા સુદ ૧૨, સોમ, સં. ૧૯૯૨

“ક્ષમા એ જ મોક્ષનો ભવ્ય દરવાજો છે.”

યથાશક્તિ દાન, શીલ, તપ, ભાવથી સર્વેએ પર્યુષણ પર્વની આરાધના સદ્ગુરુ કૃપાએ કરી છેજી. માત્ર પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીની હાજરી આ સાલ નહીં, તેની સ્મૃતિથી સર્વને લાગી આવતું, કારણ કે તેમના ઉપકારની ઊંડી છાપ સર્વના હૃદયમાં કદી ન ભૂંસાય તેવી પડેલી છે. તે સત્પુરુષ પ્રત્યેનો પ્રેમ જીવને ઊંચે લાવવામાં કારણભૂત છે. તેમના ઉપકારનો બદલો આપણે કોઈ રીતે વાળી શકીએ તેમ નથી. માત્ર તેની આજ્ઞાનું રૂઢી રીતે આરાધન કરવામાં થતા પ્રમાદને, તે સ્મૃતિ આપણને બચાવે એવી ભાવના વારંવાર કર્તવ્ય છેજી.

બીજું આપે “જડ ભાવે જડ પરિણમે, ચેતન ચેતન ભાવ” એ ગાથાઓના અર્થ વિષે પુછાવ્યું છે, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જેના માટે આપ પૂછો છો તે ભાઈને જ્ઞાનપિપાસા

વધારવાની જરૂર છે. તેની સાથે સત્પુરુષ પ્રત્યે શ્રદ્ધા-ભાવ વધતાં સત્સંગયોગે તે સમજાવા યોગ્ય છે; કારણ કે અત્રેથી લખેલા અર્થમાં પણ પ્રશ્નો ઉદ્ભવે, તેનું પાછું સમાધાન ત્યાં તમારાથી દુર્લભ સમજાય છે. તેથી સત્સંગની ભાવના રાખી હાલ વીસ દોહરા જો શીખી રોજ નિત્યનિયમ તરીકે રાખે તો તેને એ પદના અર્થ સમજવાની યોગ્યતા આવવાનું કારણ બને એમ લાગે છે અને એટલી પણ ભાવના તેને ન હોય અને માત્ર શબ્દાર્થમાં જ ક્યાંક મુશ્કેલી લાગવાથી તમારી પાસે પ્રશ્ન પૂછાવ્યા હોય તો તો કંઈ તે વાત લંબાવવામાં શ્રેય નથી. તમે પણ વિચારીને સદ્ગુરુ શરણે કહી શકશો. માત્ર તમે તમારે પોતાને માટે એ ગાથાઓનો વિચાર કરશો અને કોઈ સ્થળે ન સમજાય તેવું હોય તો ખુશીથી પૂછશો. પરમકૃપાળુદેવને શુદ્ધ સમક્રિતનો લાભ થયો તે અરસામાં તે લખાયેલાં પદોમાં આખા વિશ્વની વાતનો ઉકેલ તેમાં પોતાને સમજાયેલો સમાવ્યો છે. આપણી યોગ્યતા અનુસાર આપણી શંકાઓ દૂર કરવા, શ્રદ્ધા દૃઢ કરવા તે વિચારવા યોગ્ય છે. બીજાની સાથે તેવી વાતમાં ઊંડા ઊતરવાની જરૂર નથી. એમાં ભાષા કંઈ અઘરી નથી. વિચારણા તથા કડીઓના સંબંધ વિષે પ્રશ્ન-ઉત્તર રૂપે હોવાથી નવીન જીવને સમજાવું મુશ્કેલ પડે તેમ છે. જેને ‘આ બધું શું છે? હું કોણ છું? કેમ બંધાયો છું? શાથી ધૂટી શકાય?’ એવા પ્રશ્નો ઊગ્યા છે તેને એ પદમાંથી ઉત્તરો મળતાં વિચારણા જાગ્યે પરમ સંતોષ પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છે. છેલ્લી કડીમાં જણાવેલા ઉપકારનો ભાવ ક્યારે પ્રગટ થાય કે પહેલી કડીની ગેડ બરોબર બેસે તો —

“સદ્ગુરુના ઉપદેશ વણ, સમજાય ન જિનરૂપ;
સમજ્યા વણ ઉપકાર શો? સમજ્યે જિનસ્વરૂપ.”

શ્રી આત્મસિદ્ધિજીમાં આ જણાવ્યું છે તેમ સદ્ગુરુના ઉપદેશે જડ અને ચેતનનું સ્વરૂપ સમજવાનું છે. તેટલો નિર્ણય સદ્ગુરુ દ્વારા થતાં અનંત જીવો મોક્ષે ગયા છે, તે વાત શબ્દાર્થરૂપે લખાય અને એકદમ અજાણ્યા જીવને સમજાઈ જાય એવો સંભવ ઓછો જાણી તે પદના અર્થ વિષે લખતો નથી. સામાન્ય અર્થ તો તમે પણ કરી શકશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૮]

૧૨૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧૦-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૦, રવિ, સં. ૧૯૯૨

“મુમુક્ષુતા તે છે કે સર્વ પ્રકારની મોહાસક્તિથી મુઝાઈ એક ‘મોક્ષ’ને વિષે જ યત્ન કરવો.” (૨૫૪)

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. સમાચાર જાણ્યા છેજી. યથાશક્તિ પરિગ્રહથી ધૂટા થવા કે કંઈ મર્યાદા કરવા જે નિયમ તમે સર્વ મુમુક્ષુ ભાઈઓ સમક્ષ લીધો છે તે ઠીક કર્યું છે. દેવું કરીને ધનના લોભે ધીરધાર નહીં કરવી અને ધનના લોભે જમીન નવી ખરીદવી નહીં — આ બંને

નિયમો તૃષ્ણાને અમુક હદમાં રાખવા પૂરતા સારા છે. જે વસ્તુ હાલ નથી મળી તે મેળવવાની ઇચ્છા કર્યા કરવી તે લોભ કહેવાય છે અને લોભ એ સર્વ પાપનું મૂળ છે એમ જાણી, એ લોભ જેટલે અંશે ધૂટશે તેટલી તૃષ્ણા ઘટશે અને તૃષ્ણા ઘટશે તો જન્મમરણ પણ તેટલાં ઓછાં થશે. માટે વિચારવાન જીવો વ્રત કેટલું નાનું-મોટું છે તે તરફ દૃષ્ટિ નથી કરતા, પણ જન્મમરણથી ધૂટવાની ભાવના કેટલી પ્રબળ છે તે તરફ દૃષ્ટિ રાખે છે. જેણે જન્મમરણથી ધૂટવાની ભાવનાની વૃદ્ધિ કરી, તેને અમલમાં મૂકવા બને તેવું અલ્પ પણ વ્રત આદરી અને તેને જીવના જોખમે પણ પાળવામાં મક્કમ જે રહે તેને તે મનોબળ મોક્ષની નજીક લઈ જાય છે. ‘લોભને થોભ નથી’ એમ કહેવાય છે, પણ જ્ઞાનીપુરુષોનો બોધ તો તે લોભને માથે કુહાડો મારવાનો જ કહે છે.

ટૂંકામાં કહેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે પરના સંગથી પરવૃત્તિમાં પ્રવૃત્તિ થાય છે. તે નિમિત્ત આત્માને અહિતકારી જાણી જો વ્રત અંગીકાર કર્યું હોય તો તેની અસર આત્મામાં ઊંડી થાય છે. લોકોને જણાવવા કે રૂડું દેખાડવા નહીં, પણ આત્માને અકલ્યાણકારી બાબતની વૃદ્ધિ મારે અટકાવવી છે અને જેમ નવી જમીન વગેરે પર થતી મમતા ઘટાડવા વ્રત લીધું તેમ જ હાલ જે જમીન આદિ પરિગ્રહ છે તે પણ આત્માને હિતકારી નથી, પરંતુ કુટુંબકાજ નિભાવવા તેમાં પ્રવર્તવું પડે છે, પણ આત્માનું કલ્યાણ કરવાનો આ અમૂલ્ય ભવ તે તેમાં ને તેમાં વલ્લો ન જાય, માટે વર્તમાનમાં પરિગ્રહરૂપે જે જે પરપદાર્થોનો સંગ છે તેની મારે મમતા તજવા જ યોગ્ય છે એમ વારંવાર ભાવના વર્ધમાન કરી મનુષ્યભવને સફળ કરવા સત્સંગ આદિ સાધનોનો યોગ વિશેષ બની આવે તેમ કાળજીપૂર્વક પ્રવર્તવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. આ આયુષ્યનો ભરોસો નથી, કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે એમ જાણી આ આત્માની દયા લાવી તેને પરિભ્રમણમાંથી છોડાવવા સત્પુરુષની આજ્ઞામાં મનને જોડી રાખવું ઘટે છે. આપ સર્વ સમજુ છો એટલે વિશેષ શું લખવું?

“બહુ પુણ્યકેરા પુંજથી, શુભ દેહ માનવનો મળ્યો,
તોયે અરે! ભવચક્રનો, આંટો નહિ એકે ટળ્યો;
સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે, લેશ એ લક્ષે લહો,
ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે, કાં અહો રાચી રહો?”—(અમૂલ્ય તત્ત્વવિચાર)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૨૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૧૧-૧૯૩૬
આસો વદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૨

“રાજ સમર તું, રાજ સમર તું, રાજ હૃદયમાં રાખીને;
માથા ઉપર મરણ ભમે છે, કાળ રહ્યો છે તાકીને.”

આપના ઘરમાંથી પૂ. બાના વરસીના પારણે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ શેરડીનો રસ વહોર્યો હતો તે પ્રસંગ ઋષભદેવ ભગવાનને શ્રેયાંસ રાજાએ શેરડીનો રસ વહોરાવ્યો તેની સ્મૃતિ આપે છે. સત્પુરુષનો તેવો યોગ આ ભવમાં હવે મળવો મુશ્કેલ છે. પરંતુ ભાવના તો તેવી જ રાખ્યે કલ્યાણ છે. ઘણા જીવોનું જતાં જતાં તે કલ્યાણ કરી ગયા છે. તે તે પ્રસંગોની સ્મૃતિ પણ તેના ઉત્તમ ગુણોમાં તલ્લીનતા કરાવે તેમ છે, પણ પ્રમાદને વશ જીવ સંસારની બીજી વાતો સંભારે છે, પણ કલ્યાણના પ્રસંગોની વિસ્મૃતિ કરે છે. આપને વિનંતિ છે કે પૂ.ત્યાં રહેવાના હોય તો હાલ તેમની પાસે તમારે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો જે પરિચય થયો છે તેની નોંધ તમે લખાવો ને તે લખે તેમ લખાવશોજી. સ્વપરને હિતકર્તા તે થવા સંભવ છે. તે તે સ્મૃતિમાં કાળ જશે તે લેખાનો જશે અને સત્પુરુષના યોગની ભાવના વર્ધમાન થશેજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૯]

૧૨૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૧૨-૧૯૩૬

તત્ ॐ સત્ કારતક વદ ૬, શુક્ર, સં. ૧૯૯૩

“શ્રી સદ્ગુરુપદ નખમણિ-ગણ-જ્યોતિ; સુમરત દિવ્યદૃષ્ટિ હિય હોતી ।”

પ્રથમ પત્રમાં આપે પુછાવેલ કડી “આલંબન સાધન જે ત્યાગે, પરપરિણતિને ભાગે રે” તે વિષે એક વખત પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની હયાતીમાં તેનું વિવેચન થયું હતું. એક ભાઈને પૂછતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે સત્પુરુષનું આલંબન જે ત્યાગે તે પરપરિણતિના ભાંગામાં આવે છે. બીજા ભાઈને પૂછતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી પરદ્રવ્યનું અવલંબન છે ત્યાં સુધી હું અને પર એવી કલ્પના હોય છે તથા ધ્યાતા, ધ્યાન, ધ્યેય કે જ્ઞાતા, જ્ઞાન, જ્ઞેયની કલ્પના હોય છે અને કલ્પના હોય ત્યાં નિર્વિકલ્પદશા નથી હોતી, તેથી પરનું આલંબન લેવારૂપ સાધન જે તજી સ્વઆત્મપરિણામે પરિણમે છે તેને પરપરિણતિ હોતી નથી. તે પરપરિણતિનો નાશ કરે છે. આ પ્રકારે ચર્યા થયેલી સ્મૃતિમાં છે તે જણાવ્યું છેજી. તે ઉપરથી વિચારતાં તેમ જ પાછલી કડીનો સંબંધ જોતાં “અક્ષય દર્શન જ્ઞાનવૈરાગે આનંદઘન પ્રભુ જાગે રે” પાછળનો અર્થ તે સ્તવનમાં વધારે બંધબેસતો લાગે છે; કારણ કે ‘અક્ષયજ્ઞાન’=કેવળજ્ઞાનનું કારણ આત્મભાવના છે. “આતમભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.” નિજ શુદ્ધ આત્માની ભાવના, તલ્લીનતા તે બહુ ઊંચી ભૂમિકાને યોગ્ય વાત છે, પણ શરૂઆતમાં જીવને સત્પુરુષનું અવલંબન છે તે મોક્ષમાર્ગમાં દોરનાર છે.

એક સત્પુરુષ અને બીજા તેના આશ્રિતો એ બન્ને મોક્ષમાર્ગના આરાધક છે એમ પરમકૃપાળુદેવે જણાવેલું છે. એટલે સત્પુરુષના આલંબનરૂપ સાધન જીવને મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તાવે છે અને જેમ જેમ દશા વર્ધમાન થાય અને અપ્રમત્તદશા પ્રાપ્ત થાય, તેમ તેમ શુદ્ધસ્વરૂપમાં સ્થિરતા થતાં પરપરિણતિ સ્વાભાવિક રીતે ધૂટી જાય છે; આલંબન સહેજે ધૂટી જાય છે, પણ જે શુદ્ધ આત્માનું નામ માત્ર લઈ તે વાતના મોહમાં મૂંઝાઈ, આલંબનસાધન દૃઢ

થયા પહેલાં છોડી બેસે તો પરપરિણતિ ધૂટવાને બદલે પરપરિણતિમાં (અશુભભાવમાં) જીવ વહ્યો જાય છે; એટલે શુદ્ધ ભાવની મુખમંગળિયા પેઠે માત્ર વાતો કરી શુભભાવને જે છોડી બેસે છે તે શુદ્ધભાવને તો જાણતો નથી અને શુભને છોડી દે છે તેથી અશુભ વગર બીજો કોઈ તેને આશરો રહ્યો નહીં. માટે આપણે માટે તો સત્પુરુષની ભક્તિ, તેનાં વચનોમાં પ્રીતિ-ભક્તિ અને તે વચનોના આરાધનમાં યથાશક્તિ પ્રીતિ-ભક્તિ-તલ્લીનતા કર્તવ્ય છે. તે અવલંબન છોડવા જેટલી આપણી દશા નથી એમ હાલ મને તો સમજાય છે. શ્રી આનંદઘનજી જેવી દશા આવશે ત્યારે આલંબન-સાધન સહેજે ધૂટી જશે. એને છોડવાનો પ્રયત્ન નહીં કરવો પડે.

“અવ્રતાનિ પરિત્યજ્ય વ્રતેષુ પરિનિષ્ઠિતઃ ।

ત્યજેત્ તાન્યપિ સંપ્રાપ્ય પરમં પદમાત્મનઃ ॥”

શ્રી સમાધિશતકકારે આ ગાથામાં અવ્રતો (અશુભભાવનાં કારણ) તજી વ્રતોમાં દૃઢ થવા ભલામણ આપી છે અને પછી આત્માના પરમપદની પ્રાપ્તિ કરીને વ્રતોને (શુભભાવનાં કારણો-સાધનોરૂપ આલંબનોને) તજવાની છેલ્લી શિખામણ આપી છે. એટલે ગમે તે વાંચતાં વિચારતાં આપણે અત્યારની ભૂમિકામાં કેમ પ્રવર્તવું એ લક્ષ ભૂલવા યોગ્ય નથી. ઉપદેશબોધ અને સિદ્ધાંતબોધ વિષે પરમકૃપાળુદેવે પત્ર લખ્યો છે તે બહુ વિચારવા યોગ્ય છે. તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે ઉપદેશબોધ વિના સિદ્ધાંતબોધ જીવ સાંભળી જાય તોપણ પરિણમી શકતો નથી. તેથી ઉપદેશબોધ વૈરાગ્યઉપશમ અર્થે વારંવાર ઇચ્છવા યોગ્ય છે, તેથી સાધ્યદશા પ્રાપ્ત થવા સાધકદશાની ઉપાસના આલંબનસાધનથી લાંબા વખત સુધી સામાન્ય પ્રકારે ઉપાસવા યોગ્ય છેજી. કોઈ અપવાદમાર્ગી જીવને (પૂર્વના આરાધકને) બાદ કરતાં આ કાળમાં ભક્તિમાર્ગ તે અર્થે જ સર્વોત્કૃષ્ટ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યો છે.

આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં ધાર્યા કરતાં વિવેચન વધી જવાથી બીજા પ્રશ્નો આગળ ઉપર કે રૂબરૂમાં આપને યોગ પ્રાપ્ત થયે વિચારવા રહેવા દઉં છું. ચોમાસું બદલવા નિમિત્તે કાવીઠા બે દિવસ ભક્તિ કરવા બધા આશ્રમવાસી મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનો ગયાં હતાં. ગઈ કાલે ભક્તિ કરી પરમકૃપાળુદેવ તેમજ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ફરશેલી જગ્યાઓની જાત્રા કરી અત્રે આવી ગયા પછી વખત મળતાં ઉત્તર લખ્યો છે.

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૯૦]

૧૨૩

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, પૂર્ણિમા

તત્ ૐ સત્

“હું પામર શું કરી શકું?” એવો નથી વિવેક;

ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

અચાનક વ્યાધિ ઉત્પન્ન થયાનું આપના પત્રથી જાણી ઘણો વિચાર આવ્યો કે અહો! આ શરીર કેવો દગો દે તેવું છે! એક ઘડીવારનો તેનો વિશ્વાસ રખાય તેવું નથી. એક શ્વાસ ઊંચો

લીધો હોય તે નીચો લેવાશે કે નહીં તેનો ભરોસો નથી. આવી અસ્થિર વસ્તુ-સ્થિતિ આ દેહની છે. શ્રી સનત્કુમાર ચક્રવર્તી જેવાએ ઉત્કૃષ્ટ પુણ્ય ઉપાર્જન કરી દેવોના ઇંદ્ર પણ વખાણે તેવી કાયાની સુંદરતા પ્રાપ્ત કરી હતી; તે પણ એક ક્ષણવારમાં સોળ મોટા રોગ ઉત્પન્ન કરી સાતસો વર્ષ સુધી તે મહાભાગ્યને ઉપસર્ગ ઉત્પન્ન કરવા તત્પર થઈ, પરંતુ તે સમ્યક્દૃષ્ટિવંત ભગવંતે તો તેની દરકાર રાખ્યા વિના છ ખંડનું રાજ્ય છોડી ભીખના ટુકડા ઉપર તેનો નિર્વાહ કરવાનું નક્કી કર્યું અને તે અનિત્ય અને અશુચિભરી કાયાને નિત્ય અને મહા પવિત્ર પરમપદ પ્રાપ્ત કરવાના કામમાં લગાડી દીધી. ધન્ય છે તે મહા ધીર શૂરવીર સંતપુરુષોને કે જે દેહની દરકાર છોડી આત્માને ઉન્નત કરવા જ જીવે છે, જીવતા હતા અને જીવશે. દેહ એ કર્મનો જ સંચો છે, કર્મવશ તેની અવસ્થા પલટાતી રહે છે. તેમાં પુરાયેલો આત્મા તેને પોતાનું ઘર માની, અરે! પોતાનું રૂપ માની તેમાં માન કરે છે કે હું કેવો રૂપાળો છું, હું કેવો બળવાળો છું, હું કેવું બોલું છું, હું કેવું લખું છું, પણ તેની દશા પરવશ છે તેવી પ્રગટ દેખાય છે ત્યારે વળી ખેદ કરે છે કે હું નિર્બળ થઈ ગયો, મારાથી ઉઠાતું નથી, ચલાતું નથી, બોલાતું નથી, લખાતું નથી, હું ફીકો પડી ગયો, હું રોગી છું, હું સ્ત્રી છું, હું પુરુષ છું, હું અભણ છું, મને સરત રહેતું નથી, ભૂલી જવાય છે આમ રોદણાં રડવા લાગે છે અને પાછો સાજો થયો એટલે પાછો અહંકાર કરવા લાગે છે કે મારા જેવું કોઈ કમાતું નથી, મારો વેપાર બધા કરતાં સારો ચાલે છે, મારી બરોબરી કરે એવો કોણ છે, આ વર્ષમાં તો આટલું જરૂર કમાવાનો. આમ ને આમ આટલાં બધાં વર્ષો દેહને જ પોતાનો માની તેના દુઃખે દુઃખી અને તેના સુખે સુખી થવાની તેની અનાદિની ટેવ જીવ ઉપાસતો આવ્યો છે. હવે કોઈ પરમકૃપાળુની કૃપાથી જો જાગે તો અવશ્ય તેનું કલ્યાણ થાય. પરમકૃપાળુદેવે ‘મૂળમાર્ગ’માં જ્ઞાનનું સ્વરૂપ જણાવ્યું છે, તે જીવને જાગ્રત કરવા અર્થે જ કહ્યું છે—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ; મૂળં

એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ. મૂળં”

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજી પાસેથી શ્રીમુખે ઘણી વખત આપણે સાંભળ્યું છે કે એક આત્માને મૂકીને તમે સભામાંથી બહાર જઈ આવો જોઈએ, તેના વિના કશું બને છે? જેણે તેને જાણ્યો છે તેની ભક્તિ કરવા માટે પણ દેહાદિ પ્રત્યે ઉદાસીનતા આણવી જોઈશે, નહીં તો દેહની પંચાતમાં ગૂંથાઈ રહેવાથી નહીં ભક્તિ થાય કે નહીં વિચાર થાય, તો પછી કલ્યાણ શી રીતે થઈ શકશે? માટે પળે પળે તે પરમપુરુષનો ઉપકાર સ્મૃતિમાં આણી તેણે આપેલું સ્મરણ, ભજન આદિ કરતા રહેવા વિનંતી છે. એ મહાપુરુષની કૃપા વિના મારાથી કંઈ બને તેવું નથી એમ વિચારી તેને ભૂલ્યા વિના, સર્વ કરવી પડે તે પ્રવૃત્તિ કરવા યોગ્ય છેજી. વિશેષ શું લખું? મારી યોગ્યતા નથી. માત્ર આપના નિમિત્તે મારે તે પુરુષે જણાવેલા શુભ વિચારમાં દૃષ્ટિ દેવાય એ અર્થે અલ્પ મતિથી જે બે બોલ જણાવ્યા છે તે તેની જ કૃપાનું ફળ છે એમ વિચારી, આ ઉપરથી પરમકૃપાળુ પ્રભુશ્રીના બોધની જે સ્મૃતિ આવે તેમાં લક્ષ રાખવા ભલામણ છેજી.

ભક્તિ એ જ સર્વોત્તમ માર્ગ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યો છે, તેમાં જેટલો ભાવ પ્રેરાશે તેટલું કલ્યાણ છે. ત્યાં પણ સાથે રહેતા ભાઈઓ સંપ રાખીને ભક્તિનું નિમિત્ત રાખતા રહો તો હિતનું કારણ છે. એ જ વિનંતી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“મન મહિલાનું રે વાહલા ઉપરે, બીજાં કામ કરંત;
તેમ શ્રુતધર્મે રે મન દૃઢ ધરે, જ્ઞાનાક્ષેપકવંત.” (શ્રી યશોવિજયજી)

“જિન થઈ જિનને જે આરાધે, તે સહી જિનવર હોવે રે,
ભુંગી ઇલિકાને ચટકાવે, તે ભુંગી જગ જોવે રે.” (શ્રી આનંદઘનજી)

[૮૧]

૧૨૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૧૨-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ માગશર પૂર્ણિમા, સોમ, સં. ૧૯૯૩

હરિગીત— “ધર્મ-ધારી કોઈનાં, પરિણામ કદી ચળી જાય જો,
ઉપદેશ આદિ મદદ દેતાં, સ્થિતિકરણ ગુણ થાય તો. (ગાથા-૩૧)

અવસર ફરી આવો નહીં આવે, અરિને જીતવો,
કર્મો અનાદિ કાળનાં દુઃખ દઈ રહ્યાં, નિર્મૂળ કરો.

એ રીતનો ઉપદેશ દઈ, મન ધર્મમાં સુદૃઢ કરો,
અનિત્ય આદિ ભાવનાનું, ગ્રહણ તુર્ત કરાવજો;

વ્રત, ત્યાગ ત્યાગ્યાં હોય તે, ફરી ગ્રહણ તુર્ત કરાવજો,
સેવાદિ ઉપચારો વડે, સ્થિતિકરણ ગુણ પ્રગટાવજો.” (ગાથા-૩૯,૪૦)

(સમાધિ સોપાન, પૃષ્ઠ - ૧૪૪ અને ૧૪૬)

“કોડિ કપટ જો કોઈ દિખાવે, તોહિ પ્રભુવિણ નવિ રાયુંજી. સેવો ભવિયાં.” —શ્રી યશોવિજયજી

મથાળે જણાવેલા કાવ્ય પ્રમાણે સ્થિતિકરણ સમ્યક્દર્શનનું અંગ છે તે આપણું પોષાય તેવી બાબત નીચે જણાવું છું.

ગઈ કાલે સ્વાભાવિક રીતે એક પત્ર પૂ. શારદાબહેનને મેં લખ્યો છે. ત્યાર પછી બપોર પછીના સાંભળ્યું કે તે એક પાવાગઢના મહાત્મા પાસેથી મંત્ર લઈ આવ્યાં છે અને તે પ્રભુશ્રી જ છે એમ માની ભોળવાઈ ગયાં છે. એવા સમાચાર પૂ. માણીભાઈ નડિયાદ ગયા હતા ત્યાંથી લાવ્યા છે. વખતે તે વાત તમે વધારે સાંભળી પણ હોય. મેં પત્ર લખ્યો છે તેમાં સદ્ગુરુકૃપાથી અને તેના પુણ્યોદયે તે જ સમાચારના ઉત્તરરૂપ લખાયું છે એમ સ્મૃતિમાં છે. તમે તે પત્ર વાંચવાને બહાને તેમને મળી સુલસા (કે રેવતી)ની કથાનો પ્રસંગ અનુસાર જણાવો ને તેના ધ્યાનમાં તે વાત ઠસે તો તે પરહિત સાથે આપણો સ્થિતિકરણ ગુણ સચવાય. પૂ. ઉમેદચંદ્રજીએ કાવિઠામાં દૃષ્ટાંત બહુ સુંદર રીતે અસરકારક વ્યાખ્યાનમાં કહ્યું હતું તેમ સુલસાની કથા તે બાઈને સાંભળવાની મળે તો તેના હિતની વાત સમજાય છે. પછી તો જેમ ભાવિ હશે તેમ

બનશે. આપણી ફરજ આપણે બજાવવી, એમ જો આપના દિલમાં વસે તો એક આંટો ખાઈ આવવા જેવું સમજાય છે અને જો સાબરમતી ભક્તિનો કાર્યક્રમ ગોઠવાય અને ત્યાં તે આવી શકે તો પૂ. છોટાકાકા પણ થોડું બળ આપે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીની આખર સુધી તેણે સેવા કરી છે અને સમાધિમરણનો પ્રસંગ જોવા તે ભાગ્યશાળી બની છે, તો આપનાં દર્શનથી જ તેના ભાવ બદલાઈ જશે. વખતે બીજો કુસંગ તાત્કાલિક લાગ્યો હોય તેથી વિનયાદિ ન કરે; તોપણ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી કહેતા કે અમે વીમો ઉતરાવે તેમ કહીએ છીએ કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ સમ્યક્ પ્રકારે કરશે તેનું કલ્યાણ અવશ્ય થશે, આ વાત તેના તથા પૂ. ડૉ. રતિલાલના કાને પડે તોપણ તેમને વિચારવાનું, પાછા ફરવાનું નિમિત્ત બને. તાકડે આપ અમદાવાદમાં છો તો આ કામ આપના લક્ષ ઉપર આવે તેટલા માટે જણાવ્યું છે અને કોઈ પ્રકારે તેમ કરવું અયોગ્ય જણાતું હોય તો ત્યાં ન જવું. જેવી પરમકૃપાળુદેવની પ્રેરણા આપને સમજાય તેમ વર્તવા વિનંતી છેજી. પૂ. રતિલાલ ફોજદાર ડૉક્ટરનું દવાખાનું ચાર રસ્તા ઉપર છે. તેની સામે પૂ. શારદાબેન રહે છે. તેમનું ઘર ભાડે આપેલું છે. ભાઈ ફુલાભાઈ ઘર ખોળી શકશે. સુખશાતામાં રહેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૯૨]

૧૨૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૧૨-૧૯૩૬

તત્ ૐ સત્ માગશર વદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.”

પૂ. ...નું શરીર નરમ રહ્યા કરે છે અને તેથી ભક્તિભાવમાં થતી પ્રતિકૂળતા વિષે લખ્યું તે સંબંધી જણાવવાનું કે જીવે જે પ્રકારે કર્મ બાંધ્યાં છે તે પ્રકારે વહેલા-મોડા ઉદયમાં આવે છે અને તે ભોગવ્યા વિના ધૂટકો નથી. પરન્તુ જે પ્રમાણે જીવને બોધ અને વૈરાગ્ય વર્તતો હોય તે પ્રમાણે તે કર્મને વેદી શકે છે એમ જ્ઞાની પુરુષે કહ્યું છે. સમજણ સદ્ગુરુકૃપાએ પ્રાપ્ત થઈ હોય અને સહનશીલતા, ખમી ખૂંદવાની ટેવ પાડી મૂકી હોય તો વેદના આવી પડે ત્યારે ગભરાઈ ન જવાય. ઊલટું ભક્તિમાં ભાવ વધારે રહે. મરણ આવશે તો શું થશે? બહુ લાંબા વખત સુધી માંદગી લંબાશે તો કેમ ખમાશે? વગેરે વિચારો અણસમજણથી આવે છે અને તેને લીધે આર્તધ્યાન થાય છે, એટલે વેદનામાં જ વૃત્તિ ચોંટેલી રહે છે, પણ સમજણા માણસને, કે સત્પુરુષના સમાગમે કંઈ બોધ સાંભળી દૃઢ વિચાર કર્યો હોય કે વેદના કરતાં આત્માનું વધારે બગાડનાર તો મોહનીય કર્મ છે, તેને વિચાર આવે કે કર્મ બાંધ્યાં હતાં તે હવે જાય છે, ગયેલાં ફરી પાછાં આવવાનાં નથી. દેવું પતાવી દેવું છે એમ જેણે વિચાર કર્યો હોય તેની પાસે ઉઘરાણી કરવાવાળા આવે ત્યારે તે ગભરાય નહીં; ગમે તેમ કરી તે દેવું પતાવી દે છે. તેમ મુમુક્ષુને તો કર્મથી ધૂટા થવું છે અને કર્મ જવા માટે આવ્યાં છે, તો જેવો તેનો સુખદુઃખરૂપ સ્વભાવ હશે તે દેખાડી ચાલ્યાં જશે. આપણે તેમાં હર્ષખેદ ન કરવો, આટલું સાચવવાનું છે.

જો સમભાવે ઉદય આવેલાં કર્મ વેદી લેવાય તો તે તપ કરવા સમાન છે. તપ કરીને કર્મ જેમ મુનિઓ છોડે છે તેમ વેદના વખતે પણ સમભાવ રહે તો કર્મ છૂટે જ છે. મૂળ ધ્યાનમાં રાખવાની વાત આટલી છે, તે કહેવી અને સાંભળવી સહેલી છે પણ તેવા વખતે, કસોટીના પ્રસંગે તે ભાવમાં (સમભાવમાં) જે વિરલા પુરુષો ટકી રહે છે તેમને ધન્ય છે. પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીને છેવટે એટલી બધી વેદનાનો ઉદય હતો કે ચરામાં પણ તેમની બૂમ સંભળાય અને સાંભળનારને ત્રાસ થાય; પણ તેમની સહનશીલતા એટલી બધી કે મૃત્યુ તે મહોત્સવરૂપ છે એમ વારંવાર કહેતા, તે ભાવમાં રહેતા અને દેહ દેહની દુષ્ટતા દેખાડતો હતો. ખમી ખૂંદવાની ટેવ પુરુષો કરતાં પણ સ્ત્રીઓમાં વધારે હોય છે, કારણ કે પરાધીનપણું આખી જિંદગી તેમણે સેવ્યું હોય છે. એટલે તેમને સ્મરણ-મંત્ર, ભક્તિના વીસ દોહરા, આત્મસિદ્ધિ આદિ સંભળાવવાનું કરો તો તેમનું ચિત્ત ધર્મભાવમાં સહેજે ઢળી જાય અને આર્તધ્યાન કરી કર્મ ન બાંધે. વાંચતાં આવડતું હોય તો તે પોતે પણ સૂતાં સૂતાં સત્પુરુષનાં વચનોમાં વૃત્તિ રાખે, મંત્રમાં ભાવ રાખે તો સુખના વખત કરતાં દુઃખનો વખત આત્માને વધારે હિતકારી નીવડે. સુખના વખતમાં તો બહારના પદાર્થોમાં જીવ ખોટી થાય છે, પણ દુઃખના પ્રસંગે પરમાત્મા સાંભરે, ભક્તિમાં સહેજે વૃત્તિ જાય. ડોક્ટર વગેરે મારફતે દવા કરાવીને તેમની સેવા કરીએ છીએ એટલી જ સેવા નથી, પણ ધર્મમાં તેમનું મન વધારે વખત રહે તેવી ગોઠવણ થવાથી તેમની ખરી સેવા કરી ગણાય. જો ભક્તિમાં તેમની પાસે બેસી કાળ ગાળીશું તેટલો વખત તેમને લાભ થશે અને આપણને પણ તેમને નિમિત્તે લાભ થશે. આ વાત લક્ષમાં રાખી ભક્તિ ઓછી કરવાને બદલે વધારે કરવાનો ક્રમ રાખવા ભલામણ છે. ભક્તિ એ પરભવને માટે ઉત્તમ ભાથું છે; કરશે, કરાવશે તે બન્નેને હિતકારી છે. મનુષ્યભવમાં જ ભક્તિનો ખરો લહાવો લેવાય છે. કાગડા, કૂતરા શું કરી શકે? માટે જરૂરના કામથી પરવારીને ભક્તિનો ક્રમ માંદા માણસની સમક્ષ ચાલુ રાખવામાં આવે તો ઘર તે મંદિરરૂપ થોડા દિવસ તો થઈ જાય. તેથી ચિત્તની પ્રસન્નતા રહે છે અને પાપ દૂર થવાનું કારણ છે. આત્માને હિતકારી દવા તો ભક્તિ છે.

પૂ. ...ને હિંમત આપશો કે ગભરાવું નહીં, શૂરવીરપણું રાખીને કઠણ હૈયું કરી ભોગવવાનાં કર્મ ભોગવી લેવાં. આથી અનંતગણાં દુઃખ નરકમાં જીવે સહન કર્યાં છે, તો પણ તે ઘસાઈ ગયો કે છેદાઈ ગયો નથી. આત્માને તેનાથી કંઈ હાનિ થવાની નથી. માત્ર ધીરજ, શાંતિ રાખી આવી પડેલી વેદના વેદી લેવી અને ભાવ ભગવાનમાં રાખવા પુરુષાર્થ કરવો. સ્મરણ-મંત્ર જીભના ટેરવે હરદમ હાજર રાખવો. એ મંદવાડમાં ટેવ પાડી મૂકી હશે તો પછી પણ બહુ લાભકારક થઈ પડશે. શાંતિ રાખી ભક્તિમાં ચિત્ત રાખશોજી. સત્પુરુષનાં દર્શન, સમાગમ, બોધ સાંભળેલો જે સ્મૃતિમાં આવે તેમાં ચિત્ત દેવું તે પાપને દૂર કરનાર છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૯૩]

૧૨૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૧-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ માગસર વદ ૯, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“બહુ પુણ્યકેરા પુંજથી, શુભ દેહ માનવનો મળ્યો,
તોયે અરે! ભવચક્રનો, આંટો નહિ એકે ટળ્યો;
સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે, લેશ એ લક્ષે લહો,
ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે, કાં અહો રાચી રહો?”

તમે સર્વ ભાઈઓ મળીને ભક્તિભાવમાં રહેતા હશો. પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીના દર્શન, સમાગમ અને બોધનો લાભ મળ્યો છે તેમને સહેજે ભક્તિભાવ પ્રત્યે પ્રેમ પ્રગટેલો હોય છે. તે ગમે ત્યાં હોય તોપણ તેને માટે વખત કાઢી, આહારની પેઠે તેને આવશ્યક વસ્તુ સમજી તેમાં ચિત્તવૃત્તિ રાખે છે, પણ સત્સંગનો વિયોગ હોય, શરીરપ્રકૃતિ પ્રતિકૂળ હોય, સંસારપ્રસંગો પૂર્વકર્મને લઈને ઘેરી લેતા હોય ત્યારે વિશેષ પુરુષાર્થની જરૂર રહે છે. સત્સંગની ઇચ્છા છતાં તેવો યોગ અંતરાયકર્મથી બની આવતો નથી ત્યારે વિચાર અને તેના ફળ તરીકે વૈરાગ્યભાવ ટકાવવા સત્શાસ્ત્ર અને સત્સંગી જનો સાથેનો પત્રવ્યવહાર પણ બળપ્રેરક બને છે. વિચારણા સદ્ગુરુના બોધે યોગ્ય જીવાત્માને જાગે છે, તો તેના બળે વૈરાગ્યવૃત્તિ સર્વ પ્રસંગોમાં રહ્યા કરે; કારણ કે અનિત્ય વસ્તુ-સમૂહની વચમાં આ જીવને રહેવાનું છે, તેનો અલ્પ પણ વિચાર કરે તો તેને મોહ ઘટવાનું કારણ બને છે. જે ઘરમાં આપણે જન્મ્યા હોઈએ, ખાતા હોઈએ, સૂતા હોઈએ, તે જ ઘર વિષે વિચારીએ તો તેમાં કેટલાય સગાંવહાલાંનાં મરણ થયેલાં આપણને સ્મૃતિમાં આવે; કેટલાયના મરણતુલ્ય વ્યાધિના પ્રસંગો સ્મૃતિમાં આવે; તથા દરરોજ આપણી આજુબાજુ જે જે ક્રિયાઓ આપણા વડે કે આપણાં સગાં વડે થાય છે તેમાં કેટલાય જીવોની ઘાત થતી હોય છે. તે તરફ દૃષ્ટિ જતાં આપણા જીવનની અનિત્યતા સહેજે સમજાય છે અને પરમકૃપાળુદેવે ‘પુષ્પમાળા’માં જે લખ્યું છે— “પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે, અને માથે મરણ રહ્યું છે; એ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કર.” (૩૫) —તે સહેજે નજરે તરી આવવા સંભવ છે. જેનું શરીર નીરોગી હોય છે અને જે પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં તણાતો હોય છે તેને આ વિચારો આવવા દુર્લભ છે, પણ શરીર નરમ રહેતું હોય, સત્સંગે કંઈ બોધ સાંભળી વૈરાગ્યમાં જેની વૃત્તિ વળી હોય તેને આવા વિચારોથી મોહ ઘટવાના પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય છે અને કોને માટે, કેટલા કાળ માટે, કેવા પ્રકારે હું આ પ્રવૃત્તિમાં તણાઉં છું કે કાળ ગાળું છું તેના વિચારો તેને સહેજે આવે છે અને જીવન કેવી રીતે વ્યતીત થાય તો ઉત્તમ કહેવાય, તેનો નિર્ણય તેવા કાળમાં સહેજે વિચારવાનને થાય છે. પૂર્વે બાંધેલા પ્રારબ્ધ પ્રમાણે સુખદુઃખ સર્વને આવે છે, પરંતુ તેમાં જેને વૈરાગ્ય હોય તેને દુઃખના પ્રસંગો પણ લાભ દઈને જાય છે અને અવિચારી જીવો તેવા પ્રસંગોમાં એવા વિચાર કરે છે કે દુઃખ મટશે કે નહીં મટે? શું શું ઉપાય કરવા? કેમ બીજા મારી સેવાચાકરી નથી કરતા? દેહ ધૂટી જશે તો આ કોણ ભોગવશે? મારે આટલું બધું છોડવું પડશે? એવા આર્તધ્યાનના વિચારોમાં કે કોઈ ઉપર દ્વેષ હોય તો તેનું બૂરું

કરવાના વિચારો કરી રૌદ્રધ્યાન કરી એવાં કર્મ તે બાંધે છે કે હાલની વેદના કરતાં અત્યંત આકરી વેદના ભવિષ્યમાં લાંબા કાળ સુધી ભોગવવી પડે તેવાં કર્મ બાંધી અધોગતિ ઊભી કરે છે અને વિચારવાન બાંધેલાં કર્મોથી ધૂટે છે અને નવાં ન બંધાય તે માટે સદ્ગુરુએ આપેલા સાધનમાં વૃત્તિ રાખે છે.

બીજાં કુટુંબીઓ તથા મિત્રોએ પણ વિચારવાન સજ્જન સંબંધીમાં માંદગીના પ્રસંગે પોતાને તથા પરને હિતકારી નીવડે તેવું વર્તન રાખવું ઘટે. પત્નીએ પ્રેમપૂર્વક સર્વ પ્રકારની સેવા ઉપરાંત હિંમત રાખી હિંમત આપવાની ફરજ છે. તેણે કહેવું જોઈએ કે તમે તમારા આત્માનું હિત થાય તેવા ભાવ રાખશો, તેમાં આપણું બધાનું કલ્યાણ છે. અત્યારે જે સુખ દેખાય છે તે ધર્મનું જ ફળ છે અને ધર્મના આરાધનથી લૌકિક સુખ અને આત્માનું સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મ પૂર્વે આરાધેલો તેથી સુખી કુટુંબ, સજ્જન મિત્રો, સત્યુરુષનો યોગ અને સત્ય ધર્મની પ્રાપ્તિ થઈ છે; તે ધર્મવૃક્ષને પોષીશું તો મોક્ષ સુધીની સર્વ સામગ્રી મળી રહેશે. મારી ચિંતા તજી આત્મકલ્યાણનો માર્ગ જ્ઞાનીપુરુષ પાસેથી સાંભળ્યો હોય તે આરાધો, અમને સમજાવો અને તેમાં અમારી મદદ જે ઇચ્છો તે આપવા અમે તૈયાર છીએ. આ વાત સર્વ મિત્રવર્ગ કે કુટુંબવર્ગે વિચારી ધર્મધ્યાનમાં દિવસ અને રાતનો વિશેષ વખત જાય તેમ વ્યવસ્થા કરવી તે સર્વને હિતકારી છે. માંદગીમાં પોતાનાથી ભક્તિમાં પ્રવર્તવા જેટલું બળ ન દેખાય તો બીજા ભક્તિ કરે તે સંભળાય, સ્મરણ કોઈ ઉતાવળે બોલે તેમાં ચિત્ત દેવાય અને ચિત્રપટ વગેરે પાસે રાખી તે પ્રત્યે પ્રેમભાવ, શરણભાવ વર્ધમાન થાય તેમ કરવા ભાવના કર્યા કરવી એ હિતકારી છે. પ્રવૃત્તિ ન બને તો ભાવના તો ધર્મકાર્યમાં રાખવી. “ભાવ તિહાં ભગવંત છે” એ વચન સત્ય છે. વેદનાથી મૂંઝાવું નહીં. દેહમાં જે દુઃખ દેખાવ દે છે તે દેહનો ધર્મ છે તેને જાણનાર આત્માનો વાંકો વાળ પણ તે કરી શકે તેવી તેનામાં શક્તિ નથી. આત્માને હાનિ કરનાર મોહ છે. તેને વશ કરવા માટે સદ્વિચાર, સદ્ગુરુનું શરણ અને સમભાવે સહન કરવું એ ઉત્તમ ઉપાય છે, તે વારંવાર સ્મૃતિમાં લાવવા માટે જાગ્રત રહેવું. ઠું શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૪]

૧૨૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૧-૧૯૩૭

તત્ ઠું સત્ પોષ સુદ ૩, શુક્ર, સં. ૧૯૯૩

“શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય, તે કોઈ અન્યે લઈ ના શકાય;
એ ભોગવે એક સ્વઆત્મ પોતે, એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.”

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ્ય સ્હાશે.”

કહેવા યોગ્ય અને આપણે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય જ્ઞાની પુરુષોએ ઘણું કહ્યું છે, પણ આ જીવ નફ્ટ થઈને ફરે છે. જાણે મરવું જ ન હોય એમ બેફિકરો થઈ સંસારમાં રાચી રહે છે,

સાંસારિક સુખો માટે ઝૂંચ્યા કરે છે, તે સુખોને મેળવવા મન કલ્પનાઓ કર કર કરે છે. એટલે આત્મા શું હશે? તેને માટે શું કરવું? તે કેમ સુખી થાય? તેનો વિચાર કરવાની નવરાશ જીવને મળતી નથી અને તે વિષે જ્ઞાની પુરુષોએ શું જણાવ્યું છે, શું શું આજ્ઞા મને કરી છે તેનો વિચાર કરવાનું જીવને કેમ ગમતું નહીં હોય? એમ જણાય છે કે જીવને બોધની ખામી છે. સત્સંગની જરૂર છે. તે ન હોય તો તેની ભાવના રાખી આત્મહિત મારે આ ભવમાં જરૂર કરી લેવું છે એટલું તો મનમાં દૃઢ કરી રાખી તે નિશ્ચય વારંવાર દિવસમાં યાદ લાવવા યોગ્ય છે. સંસારનાં સુખ આખરે દુઃખ આપે છે, જન્મમરણ ઊભાં કરાવે છે, પણ તેનું સ્વરૂપ જ્ઞાનીપુરુષના યોગે જીવે લક્ષ દર્શને સાંભળ્યું નથી, તેથી તેની વાસના હૃદયમાં રહ્યા કરે છે અને એ જ દુઃખનું મૂળ છે. તે નિર્મૂળ કરવા આત્મવિચારની જરૂર છે. તે આત્મવિચાર થવા માટે સત્સંગ, સત્શાસ્ત્રની જરૂર છે. તેનો યોગ પણ ન હોય ત્યાં સુધી યોગ્યતા વધારવા માટે કષાય (ક્રોધ, માન, માયા, લોભ) ઓછાં કરવાનો લક્ષ રાખવો, મોક્ષની ઇચ્છા વધારવી, સંસાર દુઃખરૂપ છે એમ ચિંતવવું અને દયાભાવ, મૈત્રીભાવ, કોઈના ગુણ દેખીને રાજી થવાની ટેવ અને મધ્યસ્થભાવ કે ઉદાસીનતા વધારતા રહેવાથી સત્સંગમાં વિશેષ લાભ થવા જેવી યોગ્યતા આવે છે. આમ જ્ઞાની પુરુષોએ આત્માનું હિત થાય તેવા ઉપાય દવા જેવા બતાવ્યા છે; પણ દવા વાપરે નહીં, તો દવા જોવાથી કંઈ રોગ મટી જાય નહીં. માટે જન્મમરણના દુઃખથી છૂટવા માટે અને મોક્ષ થવા માટે જ્ઞાની પુરુષે જે જે આજ્ઞા કરી છે તે, દેહના રોગ માટે દવા લઈએ તે કરતાં, ઘણા ઘણા પ્રેમથી તે આજ્ઞાઓ ઉઠાવવા ભાવના કર્તવ્ય છે. એક તો સ્મરણમંત્ર છે તેની ઉપાસના ઉલ્લાસભાવે, દુઃખના વખતમાં અને પછી પણ વારંવાર કરતા રહેવાનું ન ચૂકવું. હરતાં, ફરતાં, બેસતાં, ઊઠતાં મંત્રમાં વૃત્તિ રહે તેવી ટેવ પાડી મૂકવા યોગ્ય છે. તે મરણ વખતે જીવને મિત્રની ગરજ સારશે. એટલું જ નહીં, પણ સદ્ગુરુનું આપેલું એ અમૂલ્ય વચન સદ્ગુરુ સમાન જ છે, જાણે સદ્ગુરુ સમીપ જ છે, એમ ગણી એવા પ્રસંગમાં મંત્રનું સ્મરણ બહુ પ્રેમથી કરવું અને ચિત્રપટ પરમકૃપાળુદેવનો હોય તો તેનાં દર્શન વારંવાર પ્રેમપૂર્વક કરવાં. એ ભાવના જીવને સારી ગતિમાં લઈ જનાર છે અને સત્પુરુષનો ભવોભવમાં યોગ કરાવે તેવું બળ ભક્તિમાં રહેલું છે, માટે ભક્તિભાવમાં ચિત્ત રાખવું. રોગમાં ચિત્ત રોકવું નહીં, કારણ કે રોગ તો કર્મ છે, તે જાય છે. પણ ત્યાં નવાં કર્મ ન બંધાય કે પાપકર્મ ન બંધાય, માટે આત્મભાવના અર્થે નીચે જણાવેલી શિખામણ મોઢે કરી રોજ બોલવાનો નિયમ રાખશો તો કલ્યાણ થશે.

“શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રન્થ માર્ગનો સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨)

આટલાં વચનો મુખપાઠ કરી રોજ બોલી જવાં, તેનો વિચાર કરવો અને સદ્ગુરુએ જાણ્યો છે તેવો આત્મા મારો છે, તેની હું ભાવના કરું છું. મને આત્માની ઓળખાણ નથી, પણ

જે પુરુષે આત્મા જાણ્યો છે તે પુરુષની આજ્ઞાએ, તેને આશરે હું તેણે જાણેલા આત્માની ભાવના કરું છું. તે સદ્ગુરુ પરમકૃપાળુદેવ સાચા પુરુષ છે, તેમણે આત્મા ઓળખ્યો છે, શુદ્ધ આત્મરૂપ જ છે, તેથી તેનું અવલંબન, તેનું શરણ હું ગ્રહું છું. એ સત્પુરુષ સિવાય, તેણે જાણેલા આત્મા સિવાય કોઈ વસ્તુ ઉપર મને પ્રેમભાવ, આશા કે વાસના હૃદયમાં ન રહો. તે જ એક પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય આ ભવમાં છે. તેથી બીજું કંઈ મારે ઇચ્છવું નથી. ભલે રોગ હો કે મોત આવો પણ બીજું કંઈ મારે જોઈતું નથી, માગવું નથી. આત્મા, શુદ્ધ આત્મા, સહજ આત્મસ્વરૂપ જ જોઈએ, થઈએ એ જ પ્રાર્થના.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૫]

૧૨૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૨-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૬, સોમ, સં. ૧૯૯૩

“તબ લગ જોગી જગગુરુ, જબ લગ ન ધરે આશ;
જબ જોગી આશા કરે, તબ જગગુરુ જોગી દાસ.”

પવિત્રાત્મા સરળસ્વભાવી મહાત્મા પૂજ્ય શ્રી ગુણચંદ્રજી મહારાજ તથા પૂ. ઉમેદચંદ્રજી મહારાજની સેવામાં સવિનય વિજ્ઞાપિ:— મુ. સિદ્ધપુર.

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો હતો. સત્પુરુષની આજ્ઞામાં આપણે પ્રવર્તવું છે અને કોઈ પણ તેવી જ ભાવનાવાળો જીવ હોય તેમાં તેનું પણ હિત છે એમ આપણી માન્યતા છે, તો પછી જેટલી જેની રુચિ અને યોગ્યતા તે પ્રમાણમાં તે સન્માર્ગે વળશે અને કલ્યાણ સાધવા કેડ બાંધી પુરુષાર્થ કરશે. જેટલી આપણી નિ:સ્પૃહતા તેટલી પરમપુરુષની આપણા પર પ્રસન્નતા એમ સમજાય છે. પરમપુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ બાંધ્યા પછી કંઈ પણ વસ્તુની ઇચ્છા કે મલિન વાસના રાખ્યા વિના તેનું જ ધ્યાન, તેની આજ્ઞાનું અનુસરવું અને તેની પ્રસન્નતામાં આપણી પ્રસન્નતા અથવા તેનું સમ્મત કરેલું સર્વ સંમત થાય તો પછી કંઈ કરવાનું બાકી રહેતું હોય તેમ સમજાતું નથી. દોષોમાં કદાચ શરૂઆતમાં પ્રવર્તન હોય તો તેટલા પ્રેમની ન્યૂનતા હોવાથી, દોષનાં કારણો પ્રત્યે કંઈક પ્રેમ હોવાથી તે પ્રત્યે વૃત્તિનું વલણ હોય છે, પરંતુ પરમપુરુષ પ્રત્યેનો પ્રેમ વર્ધમાન થતો જાય તેમ તેમ તે પ્રેમમાં વિઘ્નકર્તા વૃત્તિઓ તેને ગમે નહીં, તેને દૂર કરવા, તરછોડી નાખવા કે નિર્મૂળ કરવા તત્પર થઈ જાય છે અને તે ક્રિયામાં અંતર્શોધન અને વિશોધન બન્ને ક્રિયાઓ થતી જાય છે. ગણી ગણીને દોષો તે ભક્તિમાન દૂર નહીં કરે, પણ પ્રેમરૂપ અગ્નિથી સામટા બાળી નાખશે. સાચો પ્રેમ-અગ્નિ પ્રગટ થવો જોઈએ. પરપદાર્થોમાં જેટલી પ્રસન્નતા છે તેટલી આત્મહિતમાં મંદતા છે અને તેટલે અંશે પરમપ્રેમમાં પણ શિથિલતા છે. પરમપુરુષના અચિંત્ય માહાત્મ્યનું જેમ જેમ વિશેષ ભાન થતું જાય, જેમ જેમ તેની ભાવના અપંડિત થતી જાય તેમ તેમ પ્રેમપાત્રતા વધતી જાય અને આત્મહિતમાં ઉન્નતિ થતી જાય. પ્રેમપ્રવાહને તૂટક કરનાર બીજી વૃત્તિઓ ઘટવી જોઈએ એ તો સ્પષ્ટ સમજાય તેવી વાત છે,

પણ તે માટે જેટલી અંતરની દાઝ હશે તેટલો પુરુષાર્થ જીવ વહેલો મોડે કરશે; માટે અંતરની રુચિને પ્રદીપ્ત રાખવા તેની જ વિચારણા, તેને પોષે તેવું વાચન, તેની ચર્ચા અને તેમાં લીનતા વધે તેવા સન્માર્ગમાં વૃત્તિ વાળતા રહેવાની જરૂર આપણે છે. આટલું કંઈક લક્ષમાં આવ્યું તે આપની સેવામાં રજૂ કર્યું છે. કંઈક સૂચના કરવા યોગ્ય લાગે તે જણાવતા રહેવા વિનંતી કરું છું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૮૬]

૧૨૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૨-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૯, શુક્ર, સં. ૧૯૯૩

“સર્વ દ્રવ્યથી, સર્વ ક્ષેત્રથી, સર્વ કાળથી અને સર્વ ભાવથી જે સર્વ પ્રકારે અપ્રતિબદ્ધ થઈ નિજસ્વરૂપમાં સ્થિત થયા તે પરમ પુરુષોને નમસ્કાર.” (૮૩૩)

માલિની—“અભિમત્તફલસિદ્ધેરભ્યુપાયઃ સુબોધઃ
સ ચ ભવતિ સુશાસ્ત્રાત્તસ્ય ચોત્પત્તિરાપ્તાત્ ।
इति भवति स पूज्यस्तत्प्रसादात्प्रबुद्धि—
ર્ન हि कृतमुपकारं साधवो विस्मरन्ति ॥”

—(જયસેનાચાર્યકૃત પંચાસ્તિકાચ ટીકા)

ભાવાર્થ : ઇષ્ટફલ—મોક્ષ—નો ઉપાય સદ્બોધ (આત્મજ્ઞાન) છે. તે થવાનું કારણ સત્પુરુષની વાણીરૂપી શાસ્ત્ર છે; તેની ઉત્પત્તિ આત્મપુરુષથી છે; તેથી આત્મપુરુષ (ગુરુરાજ) પૂજ્ય છે. તેની કૃપાપ્રસાદીથી પ્રબુદ્ધિ (પ્રજ્ઞા-વિવેકજ્ઞાન) પ્રાપ્ત થાય છે. માટે સારા માણસો—સજ્જનો પોતાના ઉપર પરમપુરુષે કરેલા ઉપકારને કદી વીસરતા નથી, નિરંતર સ્મરણ કરે છે. (તેની નિષ્કારણ કરુણાને નિત્ય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામાં પણ આત્મસ્વભાવ પ્રગટે છે, એવા સર્વ સત્પુરુષો, તેનાં ચરણારવિંદ સદાય હૃદયને વિષે સ્થાપન રહો !)

પૂ. પવિત્રબેનનું લખેલું પત્રું મળ્યું છે. પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે શરણભાવ પ્રગટ કરેલો પ્રાર્થનારૂપે વાંચી પ્રમોદ થયો છેજી. પત્રની ઇચ્છા રાખે છે, પણ પરમકૃપાળુદેવના જે પત્રો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીની આજ્ઞાથી મુખપાઠે કર્યા છે તેના સમાન બીજી કંઈ કલમ કંઈ અંશે પણ લખી શકે તેમ છે? તેના વિચારમાં રહેવાય તો તેમાં સર્વ શાસ્ત્રો સમાઈ જાય છે, પણ મનનો સ્વભાવ અસ્થિર હોવાથી નવું નવું ઇચ્છે એ સ્વાભાવિક છે; તો તેને પોષે, તેની વિચારણામાં મદદ થાય તેવો ખોરાક તેને આપતા રહેવું ઘટે છે.

અત્યારે જે જે સંજોગો જીવને પ્રાપ્ત થયા છે, તે સર્વ પૂર્વે આ જીવે જ કરેલા ભાવનું ફળ છે અને અત્યારે જો જીવ જાગ્રત ન રહે તો તેવા કે તેથી હલકા ભાવો થવા સંભવ છે અને તેના ફળ તરીકે અત્યારે ભોગવે છે તેવું કે તેથી માર્દું ફળ મળવા સંભવ છે. માટે જ્ઞાની પુરુષોએ વારંવાર કહ્યું છે કે “જ્યાં જ્યાં આ જીવ જન્મ્યો છે, ભવના પ્રકાર ધારણ કર્યા છે, ત્યાં ત્યાં

તથાપ્રકારના અભિમાનપણે વર્ત્યો છે; જે અભિમાન નિવૃત્ત કર્યા સિવાય તે તે દેહનો અને દેહના સંબંધમાં આવતા પદાર્થોનો આ જીવે ત્યાગ કર્યો છે, એટલે હજી સુધી તે જ્ઞાનવિચારે કરી ભાવ ગાળ્યો નથી, અને તે તે પૂર્વસંજ્ઞાઓ હજી એમ ને એમ આ જીવના અભિમાનમાં વર્તી આવે છે, એ જ એને લોક આખાની અધિકરણક્રિયાનો હેતુ કહ્યો છે.” (૫૨૨) આ બહુ વિચારી વર્તનમાં મૂકવા જેવી પરમકૃપાળુની શિખામણ છે. જે ગામમાં જન્મ થયો હોય ત્યાં પૂર્વના સંસ્કારને લઈને મારાપણું સહેજે થઈ જાય છે, જે કુટુંબમાં જીવ હોય તે મારું મનાઈ જાય છે અને જે દેહમાં વાસ થયો છે તેથી પોતે ભિન્ન છે એમ સ્મૃતિમાં રહેવું તો મહામુશ્કેલ છે. ગામ, ઘર, ખેતર, કુટુંબ, દેહ આદિ ક્ષેત્ર પ્રતિબંધ છે. તેનો ત્યાગ કરવા છતાં મનમાં રહેલી મારાપણાની ભાવના, વાસના ફરી ત્યાં જ ભવ કરાવે તેવું બળ ધરાવે છે, તેને ધૂટવા દે તેવી નથી. તેથી જ્ઞાનીપુરુષો તેનો ઉપાય બતાવે છે કે વારંવાર સત્પુરુષના બોધનું સ્મરણ કરી અંતરમાં ભાવના એવી રાખવા યોગ્ય છે કે આ દેહ પણ છોડીને એકલા ચાલી જવાનું છે, તો પછી ગામ, ઘર કે કુટુંબ ક્યાં સાથે આવવાનું છે? જે સાથે નથી આવવાનું, તેની મમતા કર્મબંધન કરાવવા સિવાય બીજું શું કરાવે તેમ છે? તો હવે એ દૃઢ નિશ્ચય કરું કે મારું આમાંનું કંઈ નથી. જે કંઈ દેખાય છે, સંભળાય છે, સૂંઘાય છે, સ્પર્શ કરાય છે કે ચખાય છે કે કલ્પનામાં આવે છે તેમાંનું કંઈ મારું નથી. મારું સ્વરૂપ તો જ્ઞાનીએ જાણ્યું છે, અનુભવ્યું છે, ઉપદેશ્યું છે અને વારંવાર નિષ્કારણ કરુણાશીલતાથી જણાવ્યું છે તેવું છે.

“શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્યઘન, સ્વયંજ્યોતિ સુખધામ;
બીજું કહીએ કેટલું? કર વિચાર તો પામ.”

“ભાસ્યું નિજસ્વરૂપ તે, શુદ્ધ ચેતનારૂપ;
અજર, અમર, અવિનાશી ને, દેહાતીત સ્વરૂપ.”

આ ભાવના રહેવા માટે પરમકૃપાળુદેવનું શરણ છે. જેના હૃદયમાં પરમકૃપાળુદેવ છે, પરમકૃપાળુની શ્રદ્ધા છે, તે સર્વ પ્રત્યે ધર્મભાવ ધારણ કરવા યોગ્ય છે. પરમકૃપાળુદેવને માને છે માટે હું પરમકૃપાળુદેવના કુટુંબમાં રહું છું, ભાઈ પણ તેટલા જ માટે પ્રેમ કરવા યોગ્ય છે, માતા પણ ધર્મભાવ હોવાથી પૂજ્ય છે, બહેન પણ ધર્માત્મા હોવાથી પૂજ્ય છે. ધર્મને અર્થે જેનો દેહ છે તે આપણને ધર્મમાં જ પ્રેરે એ ભાવ રાખી સત્સંગાદિ કે કુટુંબાદિ સંજોગોમાં પ્રવર્તવાની બુદ્ધિ રાખી હોય તો તે આપણને કામરાગ, સ્નેહરાગ કે દૃષ્ટિરાગથી બચાવી લે છે અને ધર્મરાગમાં વૃત્તિ વળે છે.

મારી બહેન મારે ઘેર આવી છે, એવા ભાવ કરતાં; એવો ભાવ થાય કે કોઈ ધર્મ અર્થે જીવન ગાળવાનો નિશ્ચય કરી ચૂકેલી મારી ધર્મબહેનને ધર્મમૂર્તિ જાણી તેની સેવાચાકરી કરવાનો મને લાભ મળ્યો છે તે મારાં અહોભાગ્ય છે એમ વિચારી, એ દૃષ્ટિએ જે ખર્ચ કરવું પડે કે અડચણ વેઠવી પડે તે વેઠાય તો ફળમાં આત્મ-જમીન જેટલો ભેદ પડી જાય.

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી વારંવાર કહેતા હતા કે ક્રિયા તો તેવી ને તેવી જ કરવાની છે, પણ ભાવ બદલી નાખવાનો છે. જે કંઈ કરતા હોઈએ તેમાં ‘હું આત્માર્થે કરું છું, આટલું કામ પતી જાય તો મારે ભક્તિ માટે વખત ગાળવો છે, આ કામ ન આવી પડ્યું હોત તો અત્યારે હું ભક્તિમાં કેવો તલ્લીન થઈ ગયો હોત?’ એવો ભાવ જો રહે તો બીજું કામ કરતાં છતાં તે ભાવથી તો ભક્તિ જ કરે છે. જ્યાં ભાવ છે ત્યાં જ આત્મા છે અને ભાવથી જ બંધન થાય છે કે છુટાય છે, માટે ભાવ સુધરે તેમ પ્રવર્તવું અને તેવાં નિમિત્તો ઇચ્છવાં કે જેથી આપણા ભાવ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે ઉલ્લાસવાળા રહે. સગાંવહાલાં પ્રત્યે પણ સંસારભાવને બદલે આત્મભાવ ક્યારે થશે, એવી ભાવના વારંવાર સેવવાથી ધર્મભાવના જાગ્રત રહે અને કાળે કરીને પરમ શાંતિપદ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. સ્મરણભક્તિ, તે રહે ત્યાં સુધી વિશેષ ઉલ્લાસથી કરતા રહેશો તો સર્વને લાભનું કારણ છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૯૭]

૧૩૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૧-૩-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૪, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“જન્મ દુઃખં જરા દુઃખં, નિત્યં દુઃખં પુનઃ પુનઃ।
સંસારસાગરં દુઃખં, તસ્માદ્ જાગૃહિ જાગૃહિ॥”

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વ જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વ પ્રાણીશું, માનું વૈરી ન કોઈને.”

એક બે લીટીનો પરમકૃપાળુદેવનો પત્ર મોક્ષ થતાં સુધી પાથેય—ભાથારૂપ છે તે આપણે વારંવાર વિચારી હૃદયમાં સંગ્રહી રાખવા યોગ્ય છે—“અવિષમભાવ વિના અમને પણ અબંધપણા માટે બીજો કોઈ અધિકાર નથી. મૌનપણું ભજવા યોગ્ય માર્ગ છે.” (૮૨૩) આટલું થાય તો બાકી શું રહે? અને તે ન થાય તો ગમે તેટલું બીજું બધું કર્યું હોય તે શા કામનું?

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૯૮]

૧૩૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૪-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૬, શુક્ર, સં. ૧૯૯૩

“જન્મ-મરણ વચ્ચે જીવન, લાંબું ટૂંકું જાણ;
સ્વસ્વરૂપ સ્થિતિ કરે, તે જીવ્યું પરમાણ.
સત્પુરુષનું સત્શરણ, મરણ સુધી દૃઢ ધાર;
દઈ સમાધિમરણ તે, લઈ જાશે ભવ પાર.”

આપના બન્ને પત્રોમાં ભાઈની જિજ્ઞાસા વર્ધમાન થતી જણાવી છે તથા ચોથા વ્રતનું

પચખાણ લેવા તેની ભાવના આપ જણાવો છો, તે જોતાં કોઈ સંસ્કારી જીવ લાગે છે. પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે તેને પરમ પૂજ્ય બુદ્ધિ ઊપજે તે અર્થે ‘આત્મજ્ઞાન પામવા તે પુરુષનું અવલંબન આ કાળમાં અવશ્યનું છે, તે અવલંબન હું તજું તો મેં આત્માર્થ ત્યાગ્યો’ એ ભાવાર્થનો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઉપરનો પત્ર નં. ૭૧૯ વાંચી સંભળાવી, નરોડા ગામને પવિત્ર કરનાર એ પુરુષની પ્રથમ પ્રતીતિ કરાવી, તેનું શરણ ગ્રહણ કરવા પ્રથમ યોગ્યતા પૂરતાં સાત વ્યસનનો ત્યાગ અને પાંચ ઉદુંબર ક્ષણ અને બની શકે તો મધ, માખણનો ત્યાગ (દવામાં ઘૂટ રાખવા ઇચ્છે તો તેમ) કરાવી વીશ દોહરા અને ક્ષમાપનાનો પાઠ તથા યમનિયમ, વાંચવા કે રોજ ભણવા ભાર દઈને જણાવશો. બને તો મુખપાઠ પણ કરી લે. આટલું મુખપાઠ કરવું છે, એમ મન ઉપર લીધું તો તે કરવામાં વૃત્તિ રહેશે અને વેદનામાં ચિત્ત ઓછું જશે. પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટનાં તે ભાઈને દર્શન કરાવશો તથા પરમકૃપાળુદેવ રાળજ પધારેલા તે વખતે પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને પરમકૃપાળુ પ્રત્યે જેવો દર્શનનો પ્રેમ હતો તે દર્શન ન થયાં પણ તેઓશ્રીની આજ્ઞા માથે ચડાવી રાળજના સીમાડાથી ખંભાત દર્શન કર્યા વિના આંખમાં આંસુ સહિત પાછા પધાર્યા તે પ્રેમની યાદી આપી બીજે દિવસે પૂ. સોભાગભાઈને ખંભાત મોકલ્યા હતા અને મંત્ર પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને જણાવવા આજ્ઞા કરી હતી, તે જ મંત્ર આજે મને મળે છે તે મારાં મહાભાગ્ય છે, તે પરમકૃપાળુદેવનાં દર્શન કરી, હે ભગવાન! આપની આજ્ઞાથી મંત્ર વગેરેની હું ઉપાસના કરીશ એમ તે ભાઈ જણાવે તેમ કરવા પ. પૂ. ગુણચંદ્રજી મહારાજને વિજ્ઞાસિ છેજી. મંત્ર જણાવતી વખતે બીજા માણસોનું ટોળું ન રહે અને પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે તેને ઉપકારબુદ્ધિ પ્રગટે તેમ યથાશક્તિ કરવા વિનંતી છેજી. બીજા કોઈને મંત્ર જણાવશો નહીં.

તા.ક— નીચેનું સર્વને અને ખાસ કરી ભાઈને વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે.

સ્ત્રી, પુત્રાદિ મારાં છે એ પ્રકારનો વિચાર કરવાથી કર્મોનો બંધ થયા કરે છે અને એ મારાં નથી એવા વિચાર કરતા રહેવાથી કર્મ નાશ પામે છે. તેથી ‘મારું’ એ અક્ષરો તો કર્મબંધના કારણરૂપ છે અને ‘મારાં નહીં’ એવા ચિંતનથી કર્મથી છુટાય છે. કરમાળામાં પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આ જ વાત દૃઢ કરાવી એક આરજાને સમાધિમરણ કરાવ્યું હતું. “દુર્લભ એવો મનુષ્યદેહ પણ પૂર્વે અનંત વાર પ્રાપ્ત થયા છતાં કંઈ પણ સક્ષણપણું થયું નહીં.” (૬૯૨) વારંવાર તેમને વંચાવશો—સંભળાવશોજી. છેલ્લા ભાગની વધારે સ્મૃતિ રહે તેમ કરશો અને ચોથું વ્રત હમણાં છ માસ રાખે તો ઠીક લાગે છે. તેમનાં પત્ની તથા તેમની અનુમતિથી બાર માસનો આગ્રહ દેખો તો તેમ કરવું, પણ વ્રત લઈ ભાંગે નહીં તે વિસ્તારથી સમજાવવાની જરૂર છે. લેતાં ઉતાવળ કરવાની જરૂર નથી અને કાળ આવે તો જાવજીવ છે જ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૯૯]

૧૩૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૧-૫-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદી ૬, સોમ, સં. ૧૯૯૩

“પ્રવચન સમુદ્ર બિંદુમાં, ઊલટી આવે એમ;
પૂર્વ ચૌદની લબ્ધિનું, ઉદાહરણ પણ તેમ.” (૯૫૪)

‘આશુપ્રજ્ઞ’ શબ્દનો અર્થ આપે પૂછ્યો છે તેનો અર્થ એમ સમજાય છે કે જે પૂર્વના આરાધક જીવને આ ભવમાં સામાન્યજનો કરતાં વિશેષ પ્રજ્ઞા એટલે બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ છે અને મોક્ષમાર્ગ શું? આત્મા શું? શું ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે? શું તજવા યોગ્ય છે? તેવા પ્રશ્નોનો નિકાલ જેને સહજે થઈ જાય છે, એવા મોક્ષમાર્ગે ચાલતા બુદ્ધિશાળી સ્વ-પરને ઉપકારી મહાપુરુષ પરમકૃપાળુદેવ જેવા ‘આશુપ્રજ્ઞ’ કહેવા યોગ્ય છેજી. જેને સહજમાત્રમાં ભેદવિજ્ઞાન પ્રગટ થાય તેવી બુદ્ધિ હોય, જેને પ્રશ્નોના ઉત્તર શાસ્ત્રોમાં ખોળવા, શોધવું પડતું નથી, પણ પ્રશ્ન પૂછતાં પહેલાં જેને ઉત્તર સૂઝી આવે એવી આચાર્યને યોગ્ય જેની બુદ્ધિ હોય તેને ‘આશુપ્રજ્ઞ’ કૃપાળુદેવે કહ્યા હોય તેવું સમજાય છેજી. એવા પ્રજ્ઞાવંત જીવોના સહવાસથી આપણને શંકા-સમાધાનનું નિમિત્ત બને છે, મોક્ષમાર્ગમાં મદદ મળે છે અને નિઃશંક થવાનું બને છે. તેથી તેમનો વિનય આપણને હિતકારી જાણી પરમકૃપાળુદેવે વિનય જાળવવાનું કહેલું જણાય છેજી. પૂર્વના ઘણા પુરુષાર્થના ફળરૂપે તે મહાપુરુષે જે શક્તિ પ્રગટ કરી છે તે આપણને માત્ર વિનય જેવા નજીવા સાધનથી ઉપકારનું કારણ બને છે. અનેક પ્રકારના ગૂંચવાડામાંથી આપણને બચાવી સીધા મોક્ષમાર્ગ ઉપર તે લાવી શકે તેવી શક્તિ તેમનામાં હોય છે. આપે તે ઉપરાંત કોઈ પાસેથી કાંઈ સાંભળ્યું હોય અને જણાવવામાં હરકત ન હોય તો વિશેષ જણાવવા વિનંતી છેજી. ઉત્તરાધ્યયન શાસ્ત્રમાં પહેલું અધ્યયન વિનય વિષે છે તેનું આરાધન કરનાર ક્રમે મોક્ષે જાય છે એમ પણ તે જ શાસ્ત્રમાં છે. ‘વિનય ધર્મનું મૂળ છે.’

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૦]

૧૩૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૬-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૯૩

દોહા— “દુઃખ દીધે દુઃખ પામિયે, સુખ દીધે સુખ થાય;
સમ્યક્દૃષ્ટિ આવતાં, દેહદૃષ્ટિ દૂર થાય.”

“ત્રિવિધ તાપમાં મુઝાય, જીવ સૌ સંસારમાંય,
સંત કલ્પદ્રુમછાંય, શરણ શીતલ માન એ—
મૈત્રીભાવ ભાવનાર માનવી મહાન છે,
વૈરભાવ ધારનાર મૈત્રીનો અજાણ છે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૬)

પરમકૃપાળુદેવના પત્રો એ જ આપણને નવજીવન અર્પનાર છે. આપણા ઉપર જ જાણે આજે જ અમુક પત્ર આવ્યો છે, એમ જાણી જિજ્ઞાસા તીવ્ર રાખી વાંચીશું, વિચારીશું તો તેમાંથી અપૂર્વ બળ પ્રાપ્ત થશે. “સત્પુરુષોનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો.” એવું પરમકૃપાળુદેવનું વચન છે અને તેના વચનયોગરૂપ ગ્રંથને આધારે આપણે કલ્યાણ સાધવાનો નિશ્ચય છે તો અવશ્ય આપણું કલ્યાણ થશે. શ્રદ્ધા દૃઢ કરીને તે પુરુષને શરણે રહેવાશે તો ભલે મરણ આવે તોપણ આપણો વાળ વાંકો થાય તેમ નથી. સદ્ગત પૂ. રણછોડભાઈ નારવાળાએ આ ક્ષણિક દેહનો વૈશાખ વદ ૮ની રાત્રે ત્યાગ કર્યો છે. ઠેઠ સુધી ભાન હતું. સદ્ગુરુની કૃપાથી મરણાંત વેદના તેમણે સમતાભાવે સહન કરી એમ સાંભળ્યું છે. સદ્ગુરુના આશ્રિતને આખરે ધર્મસાધન ઉત્તમ મિત્રની ગરજ સારે છે, તે જ તેને સદ્ગતિને આપનાર ઉત્તમ ભોમિયો છે. તેમની સંઘને મોટી ખોટ પડી છે, પણ ભાવિભાવ પ્રમાણે સર્વ થયા જાય છે. આપણે તો તે ઉપરથી વૈરાગ્યભક્તિમાં વિશેષ બળ મળે તેવી વિચારણા કરી આ મનુષ્યભવ સફળ કરી લેવો છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં બને તેટલું પ્રવર્તન કરવા ચૂકવું નહીં. મનુષ્યભવનો યોગ દુર્લભ કલ્પો છે તે સત્ય છે. કલ્યાણ કરવાનો આવો લાગ ફરી મળવો મુશ્કેલ છે ગણી, ગમે તે અવસ્થામાં ભાવ સદ્ગુરુ પ્રત્યે, તેના વચન પ્રત્યે, તે વચનોના આશય (આત્મા) પ્રત્યે વિશેષ વિશેષ રુચિવાળા બને તેમ પુરુષાર્થ મારે તમારે બધાને કર્તવ્ય છેજી. વેદનીય કર્મ આપણે જ બાંધ્યું હતું તે મે’માનની પેઠે આવ્યું છે, તે સદા રહેવાનું નથી. મે’માનનો સત્કાર કરીએ તેમ તેને પણ હાથ જોડી વિનંતી કરવી કે ભલે પધાર્યા. સદ્ગુરુશરણે અમે તો નિર્ભય છીએ. તમને નોતર્યા હતા તે તમે આવ્યા, હવે જમી કરીને ચાલ્યા જાઓ. ભૂલમાં તમને બોલાવ્યા હતા. હવે તમારું કામ નથી. અમારે તો હવે બીજું મોક્ષ સાધવાનું કામ કરવું છે, તે તમારે માટે ખોટી થવાય તેમ નથી, માટે માફ કરજો. એમ વિચારી સ્મરણ, ભક્તિ, વાંચન, વિચાર વગેરે સદ્ગુરુની આજ્ઞાનાં નિમિત્તોમાં જોડાઈ જવું. બહુ વેદના જણાય ને ચિત્ત ત્યાં ખેંચાય તો પાછું સ્મરણ વગેરેમાં ખેંચી લાવવું અને મનને સમજાવવું કે દેહમાં ને દેહમાં ભાવ રાખીને આવી વેદના ઊભી કરી છે. હવે જો આ વેદના જેવી ગમ્મત વધારે જોઈતી હોય તો હજી દેહની દરકાર કર્યા કર, નહીં તો દેહરહિત જેની દશા છે એવા જ્ઞાનીપુરુષમાં, શુદ્ધ નિત્ય પરમાનંદરૂપ આત્મામાં દૃષ્ટિ દેવાશે તો ફરી દેહ ધરવો નહીં પડે અને સ્વપ્ને પણ દુઃખ નહીં આવે. તે હવે કર.

[૧૦૧]

૧૩૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૭-૧૯૩૭

તત્ ॐ સત્

અષાઠ સુદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૩

“ઉપયોગ એ જ સાધના છે. વિશેષ સાધના તે માત્ર સત્પુરુષનાં ચરણકમળ છે.” (૩૭)

અજ્ઞાણતાં દોષ થયો હોય તેવો ફરી ન થવાની કાળજી રાખવી. જે કંઈ વ્રત-નિયમ પાળીએ છીએ તે આત્માર્થે કરીએ છીએ એ ભાવ ભુલાવો ન જોઈએ. આ ભવમાં જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા જે જે થઈ હોય તેને વારંવાર વિચારવી. તેમાં આદરભાવ વધે, તેની સ્મૃતિ, લક્ષ રહે

અને તે દ્વારા આપણું જીવન સુધરતું જાય, સમજણ વધતી જાય. પ્રેમ-ભક્તિ પોષાય તેમ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. તે સર્વ થવા માટે સત્સંગ એ ઉત્તમ ઉપાય છે અને સત્સંગના વિયોગમાં સત્પુરુષનાં વચનો સત્પુરુષ તુલ્ય જાણી તેની ઉપાસના યથાશક્તિ કરવી અને સત્સંગની ભાવના રાખવી. મંદતા ભાવમાં જણાય તો ખેદ રાખવો, પણ આત્મકલ્યાણ કરવાનો ભાવ વધતો રહે તેમ મુમુક્ષુ ભાઈ સાથે વાંચવા-વિચારવાનો કે ભક્તિ આદિનો યોગ મેળવતા રહેવું, તો સત્પુરુષના યોગમાં જે બીજ વવાયાં છે તેને પોષણ મળતું રહેશે અને કૃળ આપે તેવી વૃદ્ધિ થશે. પ્રમાદ એ મહાશત્રુ છે, તે તજીને જાગ્રત રહેવું. સત્પુરુષનો શરણભાવ ટકાવી રાખવો. હજી મારે ઘણું કરવાનું છે અને આમ પ્રમાદ થાય છે તો માર્ગ કેમ કપાશે? એમ વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છેજી.

૧૩૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૭-૧૯૩૭

અષાડ સુદ ૧૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૩

“ઝામેમિ સવ્વ જીવે, સવ્વે જીવા ઝમંતુ મે ।
મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્ણુ, વેરં મજ્ઙં ન કેળ્ણ ॥”

“પિતા પુત્ર પતિ પત્નીની, સાંસારિક સગાઈ;
સત્પુરુષ સાચા સગા, આત્મિક સુખ કમાઈ.”

“મન મારનકી ઔષધિ, સદ્ગુરુ દેત દિખાય,
ઇચ્છત પરમાનંદકો, સો ગુરુશરણે જાય.”

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીની સાથે આપને જ્યારથી જે પ્રકારે સમાગમ થયો ત્યાંથી માંડી છેવટ સુધી તેમના સમાગમમાં જે પોતાને અને પરને જે સ્મરણમાં રાખવા લાયક પ્રસંગો, વચનો સ્મૃતિમાં હોય તેને પત્રારૂઢ કરશોજી. તે મને બતાવશો તો તેઓશ્રીના જીવનચરિત્રને ઉપયોગી તેમાંથી ટાંકી લઈને આપને પાછું સોંપીશ. આ કામ થાય તો સ્વ-પરને ઉપકારક સમજાય છે. આત્મભાવ પોષાય તેમ વર્તતા રહેશોજી.

સમભાવ એ સર્વોત્તમ ઔષધિ છે, તે આવા (માંદગીના) પ્રસંગોમાં વિશેષ લક્ષ રાખી જાગૃતિ રાખવાથી આર્તધ્યાન ટળે છેજી. પૂ. રણછોડભાઈ નારવાળા ભાઈશ્રીના નિમિત્તે રચાયેલી પદ્યરચના આપણ સર્વને ઉપયોગી જાણી લખું છું.

વીરહાક

(ગઝલ)

૧“વારસ અહો! મહાવીરના શૂરવીરતા રેલાવજો”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૨]

૧૩૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૩-૭-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ગુરુપૂર્ણિમા, અષાઢસુદ ૧૫, શુક્ર, સં. ૧૯૮૩

“સેવાથી સંકટ કટે, દર્શનથી દુઃખ જાય;
 નામ થકી નિર્ભય થયો, અનુભવ વસ્તુ પાય.
 મન મારનકી ઔષધિ, સદ્ગુરુ દેત દિખાય;
 ઇચ્છત પરમાનંદકો, સો ગુરુશરણે જાય.”

“આત્માર્થે કરીએ ખામના, સબ દોષ પાપ હો જાય ફના— આ૦
 તાર્તે ક્ષમી ક્ષમાવી, ભાવો-રત્નત્રયકી ભાવના— આ૦”

“જીવ ખમાવું છું સવિ, ક્ષમા કરજો સદાય;
 વેર વિરોધ ટળી જજો, અક્ષયપદ સુખ સોય,
 સમભાવી આતમ થશે.”

મનુષ્યભવ દુર્લભ છે એ વારંવાર પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસેથી સાંભળ્યું છે તે હૃદયમાં કોતરી રાખી સત્પુરુષની આજ્ઞાએ આટલો ભવ કે અમુક બચે તેટલો કાળ જાય તેવી કાળજી કર્તવ્ય છે. ધનની કાળજી કેવી રાખીએ છીએ ? કોઈ આવીને કહે કે તમારે ત્યાં અમુક મારા રૂપિયા જમે છે તે લાવો, તો તેનો વિશ્વાસ રાખી આપણે તરત ચૂકવી દેતા નથી કે તે કહે છે તો લાવો આપી દઈએ; પણ ચોપડો કાઢે, તેનું ખાતું તપાસે, વ્યાજ વગેરે ગણે, એક પૈસો પણ આઘોપાછો નથી એમ ખાતરી થાય ત્યારે રકમ ચૂકવે છે; તેમ પ્રત જેણે પાળવું છે તેણે તો ચોકસાઈ કરવી, નહીં તો સહેલો રસ્તો સ્વાદ ઓછો કરવો એ છે. આ તો સામાન્ય વાત થઈ, કારણ કે કોઈને માટે ધર્મ કરવાનો નથી. તલ તલનાં લેખાં છે. જેવું કરશે તેવું પામશે. ખરી કમાણી કરવાનો અવસર આ મનુષ્યભવ છે, પણ વિચક્ષણનો માર્ગ છે. જે રસ્તે લૂંટાઈ ગયા તે રસ્તે ન જવું. લાભ થાય તેમ પ્રવર્તવું. સત્પુરુષની આજ્ઞામાં જેટલો લાભ સમાયો છે તેટલો જગતમાં ક્યાંય નથી એ દૃઢ શ્રદ્ધા રાખી, થયેલી આજ્ઞાનો વિચાર કરી તે ઉપાસવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. બહારની બાબતોમાં જીવ બહુ હોશિયારી વાપરે છે, પણ પોતાના દોષ જોઈ દોષને ટાળવામાં તેને ટાઢ ચઢે છે. અનિત્ય, અશુચિ અને પરવસ્તુને પવિત્ર, પોતાની અને સદા રહેવાની છે એવી માન્યતા અનાદિકાળથી તે કરતો આવ્યો છે, તેથી બાહ્ય વસ્તુઓમાં ઇષ્ટઅનિષ્ટપણું કરી તેના ગ્રહણ-ત્યાગમાં પ્રવર્તે છે, પણ પોતાને હિતકારી શું છે? બંધનકારી શું છે? એનો નિર્ણય જ્ઞાની પુરુષોએ કર્યો છે તેનો વિચાર કરવાનો તે અવકાશ લેતો નથી કે તે કાર્ય તેને મહત્ત્વનું લાગ્યું નથી, તેમાં રસ આવતો નથી; પણ જેને જ્ઞાનીઓએ નકામા, બંધકારી, ક્ષણિક ગણ્યા છે તેવા ઇંદ્રિયના વિષયોમાં જ ચિત્ત પરોવેલું રાખે છે, તેનો ત્રાસ કે ઉદ્વેગ, મૂંઝવણ તેને આવતી નથી; તો તે વિષયો દુઃખકારી સમજી તે માટે કષાય કરવા યોગ્ય નથી, તે તજવાનાં છે, તેને મૂક્યે મોક્ષ છે એ જીવને કેમ પ્રતીતિમાં આવે? આ વિચારશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૩]

૧૩૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૭-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૩

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનામૃતોમાં ચિત્ત રહે છે એ જાણી આનંદ થયો છે અને તે પ્રમાણે આપના મનના પરિણામ પણ પરિણામે એ જ પુરુષાર્થ મુમુક્ષુએ કર્તવ્ય છે. તીવ્ર વેદની જેવા અશુભ પ્રસંગના ઉદયમાં સંસારનું સ્પષ્ટ અસારપણું—દુઃખમયપણું દૃષ્ટિગોચર થવાથી આત્માર્થીનું વીર્ય વિશેષ ઉલ્લસિત થાય છે અને જે લક્ષ સત્પુરુષ પાસેથી પ્રાપ્ત થયો હોય તેમાં ચિત્તવૃત્તિ જોડવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે અને દુઃખને પણ દુઃખરૂપ ન જાણતાં પરરૂપ, પુદ્ગલપર્યાયરૂપ કર્મફળ જાણીને તેથી પોતાના ભિન્નપણા વિષે વિશેષ દૃઢપણું અંતરમાં પ્રકાશે છે. અને આપને અમારી એ જ વિનંતી છે કે જે માર્ગે મહાપુરુષો ચાલ્યા છે અને જે માર્ગ તેમણે ઉપદેશ્યો છે એવો આત્મસિદ્ધિનો તે માર્ગ વિશેષ વિચારી આત્મામાં દૃઢ થાય તેમ કરશોજી. કહ્યું છે કે ઉપશમ જેવું કોઈ પણ ઔષધ છે જ નહીં અને તે સંસારના દરેક પ્રસંગો માટે સફળ અને અમોઘ શસ્ત્ર છે. ૐ

[૧૦૪]

૧૩૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૮-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૯૩

“હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?
કોના સંબંધે વળગણા છે? રાખું કે એ પરહરું?
એના વિચાર વિવેકપૂર્વક, શાંત ભાવે જો કર્યા,
તો સર્વ આત્મિક જ્ઞાનનાં, સિદ્ધાંતતત્ત્વ અનુભવ્યાં.”

આપની તબિયત હજી નરમ છે જાણી ધર્માનુરાગથી ખેદ થાય છેજી. પરંતુ કર્મના આગળ કોઈનું ચાલતું નથી. ઇંદ્ર, નરેંદ્ર જેવા પુણ્યશાળીને પણ માંકડાની પેઠે નચાવે છે, તો પછી આપણા જેવા હીનપુણ્ય જીવોને સતાવે તેમાં નવાઈ નથી. તેમ છતાં જેને જ્ઞાનીનો આશ્રય મળ્યો છે તે સિંહના સંતાન જેવા છે. મોટા ગિરિશિખરવત્ હાથીના શરીરને દેખીને પણ સિંહના બાળક ડરી ન જાય તેમ “જો જિન તું છે પાંશરો રે લોલ, કર્મ તણો શો આશરો રે લોલ” એમ ભક્તાત્માઓ બોલી ઊઠ્યા છે. કર્મ અને ધર્મની લડાઈમાં ધર્મનો જય થાય છે કારણ કે તે સત્ છે અને સત્નો જ જય સદાય થાય છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની દવામાં મોટા દાક્તરો સેવાભાવે તત્પર હતા. પૂ. રતિલાલ જતા-આવતા અને પૂ. શારદાબહેન તો ત્યાં જ પડી રહેલાં, પણ કર્મ આગળ કોઈનું ચાલ્યું નહીં. પણ તેઓશ્રીજીએ એક દિવસે કહેલું, કે અમને આ દવાઓ ગમે તેટલી ઉત્તમ હોય પણ તેની શ્રદ્ધા હોય? શ્રદ્ધા તો એક જ્ઞાનીએ નિર્ણય કરેલો, અનુભવેલો, ઉપદેશેલો શુદ્ધ આત્મા તેની જ અટલ રહે છે. તે એક આંગળી ઊંચી કરી વારંવાર પ્રદર્શિત કરતા હતા. એક જ્ઞાનીએ જાણેલો શુદ્ધ આત્મા જ જાણવા યોગ્ય, માનવા

યોગ્ય, ભાવના કરવા યોગ્ય છે, બીજું બધું કર્મ છે, કર્મના ચાળા છે તેથી ઠગાવા જેવું નથી, ભુલાવો ખાવા યોગ્ય નથી. આ મનુષ્યભવમાં અલ્પ આયુષ્યમાં અન્ય ચિંતાઓની બળતરામાં જીવ બળી રહ્યો છે, તેમાંથી છોડાવી જ્ઞાનીપુરુષની અમૂલ્ય વાણીરૂપ કલ્પતરુની શીતળ ધાયાનો આશ્રય કર્તવ્ય છે, એ જ ઉત્તમ હવા ખાવાનું સ્થાન આ ભવરોગથી પીડાતા જીવને માટે છેજી. માટે બળતા ઘરમાંથી જેમ કોઈ ઝટ બહાર નીકળી જાય તેમ સાંસારિક ચિંતાઓ દૂર કરી પુરુષાર્થ એક આત્મહિત કરી લેવામાં કરવા યોગ્ય છેજી. સુંદરદાસે કહ્યું છે—

“સુંદર ચિંતા મત કર, તૂ કર બ્રહ્મવિચાર;
શરીર સૌંપ પ્રારબ્ધકું, જ્યું લોહા કૂટે લુહાર.”

એવો અભ્યાસ આ ભવમાં કરી લેવા યોગ્ય છે. તે જ સાચું પરભવ માટેનું ભાથું છે. સૌ સૌનાં પ્રારબ્ધ લઈને આવેલ છે. તેની જેમ ચિંતા કરવી ઘટતી નથી તે જ પ્રકારે આ દેહ પણ પ્રારબ્ધની મૂર્તિ છે તેમાં યથાપ્રારબ્ધ ફેરફાર થયા કરે છે અને આખરે જડની જાતિ છે તેથી તે તેનું પોત પ્રકાશશે; એટલે સડવું પડવું એનો સ્વભાવ છે તે અન્યથા કોઈ કરી શકે તેમ નથી, પણ જ્યાં સુધી એ નાશવંત દેહનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અવિનાશી એવા આત્માની દૃઢ શ્રદ્ધા કરી તેમાં જ વૃત્તિ વળગી રહે તેવો પુરુષાર્થ થઈ શકવા યોગ્ય છે. તે મુખ્ય કાર્યને હવે ગૌણ કરવું ઘટતું નથી. શરીરના ઉપચાર કરવા, દવા કરવી, પણ શા અર્થે? આત્મહિતનું તે સાધન છે, એમ જાણી પુરુષાર્થ—પ્રયત્ન કરવો. બાકી બીજું કંઈ આપણા હાથમાં નથી. માન્યતામાં તો તે શરીર નાશવંત, સંયોગી અને પરપદાર્થ છે અને આત્મા અમર, મૂળ પદાર્થ, અરૂપી અને ચૈતન્યના અનંતચતુષ્ટયાદિ ધર્મયુક્ત છે, પરમાનંદરૂપ છે તે શ્રદ્ધા મરણ સુધી ટકાવી રાખવા યોગ્ય છે. સત્પુરુષનો થયેલો સમાગમ, બોધ, તેમનો ઉપકાર વારંવાર સ્મૃતિમાં લાવી આત્મહિત સાધવાની ભલામણ છેજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૫]

૧૩૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૮-૧૯૩૭

તત્ ॐ સત્ શ્રાવણ વદ ૩, મંગળ, સં.૧૯૯૩

“વયગત વર્ષ વિચારિયે, વીતત લગી ન વાર;
વીતહિ એસે શેષ વય, નહિ તનકો નિરધાર.
કલિમેં આયુષ અલ્પ હૈ, વીતત લગે ન વાર;
ઇતનેમેં સુખદુઃખ હુકો હર્ષ-શોક ક્યા ધાર?”

જેવો અવસર દેખીએ તે પ્રમાણે વર્તવું. કર્મને પરવશ છીએ ત્યાં સુધી સંયોગોને આધીન વર્તવું પડે, પણ ભાવ ઉપર આખો માર્ગ છે. તે ભાવમાં ખોટ આવી તો દાન, પુણ્ય, વ્રત વગેરે પૂરી શકે તેમ નથી. ભાવને અર્થે સારાં નિમિત્તોની જરૂર છે, પણ તેવાં નિમિત્તો માટે બનતો પુરુષાર્થ કરવા છતાં કંઈ ન બને તો પછી તે સારાં નિમિત્ત નથી એ લક્ષ રાખી પુરુષાર્થમાં

ખામી ન આવવા દેવી, ચેતતા રહેવું. સારા ભાવની ભાવના ન ભુલાય તે પ્રકારે પ્રવર્તવું. પર્યુષણ પર્વમાં કેમ વર્તવું તે સંબંધી પરમકૃપાળુદેવે પત્રાંક ૯૪૫માં વિગતવાર લખ્યું છે, તેમાંથી આપણાથી બને તેટલું આત્માર્થે કરવાનો લક્ષ રાખવા યોગ્ય છેજી.

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનામૃતો સર્વ શાસ્ત્રના સારરૂપ છે. સમાધિસોપાનમાં મૃત્યુ મહોત્સવ, સમાધિમરણ પાન ૩૨૩ થી છે. ત્યાંથી ઠેઠ સુધી પૂરું તે પુસ્તક આપના પિતાશ્રીને વંચાવવા જેવું છે. છેલ્લા પરમકૃપાળુદેવનાં વચન છે તે તો અમૃતતુલ્ય છે. પરિણતિ વિષે પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે : “દ્રવ્યની અવસ્થાંતર પામવાની શક્તિ છે, તે અવસ્થાંતરની વિશેષ ધારા તે પરિણતિ.” જડ ચેતન દ્રવ્ય સમયે સમયે બદલાતાં છે તે પરિણામની ધારા અથવા જીવ સંબંધે શુભ, અશુભ અને શુદ્ધ ત્રણ પરિણામ છે. શુદ્ધ તો સમકિતદૃષ્ટિને હોય છે. બાકીના જીવોને શુભ કે અશુભ પરિણામોનો પ્રવાહ રાતદિવસ ચાલતો હોય છે. શુભ પરિણામનો પ્રવાહ વહે ત્યારે પુણ્યનું કારણ બને, અશુભ પરિણામનો પ્રવાહ રહેતો હોય ત્યારે પાપ બંધાય છે.

“વીત્યો કાળ અનંત તે, કર્મ શુભાશુભ ભાવ;
તેહ શુભાશુભ છેદતાં, ઊપજે મોક્ષ સ્વભાવ.”

આત્મસિદ્ધિમાં આ વાત છે, તે અનાદિની પરિણતિ બદલવા સત્પુરુષ પ્રત્યે, તેનાં વચનો પ્રત્યે, તે વચનોના આશય પ્રત્યે પ્રીતિ-ભક્તિ ઊપજે તેવો સમાગમ, સદ્ગુરુનો યોગ કે સત્સંગ કર્તવ્ય છેજી. સત્પુરુષ ને સત્પુરુષના આશ્રિત મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તે છે એમ સત્પુરુષે કહેલું છે, તો આપણે સત્પુરુષની આજ્ઞાએ પ્રવર્તવાનું કરીશું તેટલું સવળું થશે, ધૂટવાના ભાવમાં પ્રવર્તાશે.

“નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની, અચળ કરી ઉરમાંહી;
આપ તણો વિશ્વાસ દૃઢ, ને પરમાદર નાહી,”

એ વિચારી વિશ્વાસ, પરમ આદર અને આજ્ઞા હૃદયમાં અચળ કેમ થાય ? તેમાં મારી શી ખામી છે ? તે કેવી રીતે દૂર કરી શકાય ? વગેરે વિચારણા, ઝૂરણા જાગશે ત્યારે જીવને માર્ગ મળે છે એમ પરમકૃપાળુદેવ કહે છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૬]

૧૪૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૯-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૩

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને,
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

“ક્ષણ ક્ષણ જતાં અનંતકાળ વ્યતીત થયો, છતાં સિદ્ધિ થઈ નહીં.” આ વાક્ય પુષ્પમાળામાં છે તે વિચારી હવે અનાદિકાળનું પરિભ્રમણ કેમ ટળે ? એ વિચારી સત્પુરુષે આપેલું સાધન, સ્મરણમંત્ર તેની વિશેષ ઉપાસના કર્તવ્ય છે. કારણ બદલ્યા સિવાય કાર્ય

બદલાતું નથી. તેથી અનાદિકાળથી જે પ્રેમ વડે સંસારપરિભ્રમણ થયા કર્યું છે તે પ્રેમ પલટાવી સંસારથી છુટાય તેમ તે પ્રેમ વાપરવા હવે ચીવટ રાખવી ઘટે છેજી. વાછરડું ઘેર હોય તોપણ ગાયને ચરવા ખેતરોમાં જવું પડે છે, પણ મન-ભાવ-પ્રેમ વાછરડા પ્રત્યે હોય છે. તેથી તે વારંવાર ચરતાં ચરતાં તેને સાંભરી આવે છે ને ઊંચું ડોકું કરી બરાડે છે, તેમ કામ કરતાં જતાં પણ આપણો ભાવ-પ્રેમ પરમકૃપાળુદેવ તરફ, તેમણે આપેલા સ્મરણમાં રહે અને તે વારંવાર સાંભરી આવે તેવી ટેવ પાડી મૂકવા યોગ્ય છે. કોઈ કહે કે વારંવાર મંત્ર બોલ બોલ કરે તો ખોટું દેખાય, કોઈને ગમે ન ગમે, માટે બોલ બોલ કરવું ઠીક નહીં, પણ તેવી વાત મનમાં આણી પ્રમાદ સેવવા યોગ્ય નથી. ભલેને કોઈ કહે એ તો ગાંડીઓ થઈ ગયો છે, ગાંડો ગણે તોપણ તે લત મૂકવા યોગ્ય નથી. મોઢાને તો મંત્રનું કામ સોંપી મૂક્યું હોય તો મન પણ જરા નવરું પડે ત્યારે મોઢાથી મંત્ર બોલાતો હોય તેમાં લક્ષ રાખે. ભલે મન બીજે હોય અને મોઢે મંત્ર બોલાતો હોય તોપણ કંઈ ન કરવા કરતાં તે પુરુષાર્થ સારો છે. મનને તેમાં પ્રવેશ થવાનો તે પુરુષાર્થમાં અવકાશ છે, પણ જો કંઈ નહીં કરતા રહીએ તો વચન પણ ક્યાંનું ક્યાં પ્રવર્તે અને મન તો ઠેકાણા-વનું ભટકતું જ હોય. માટે એક વખત તો ટેવ પડતાં સુધી ગાંડાની પેઠે બેસતાં, ઊઠતાં, કામ કરતાં “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ, સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ” બોલ્યા કરવાની આદત પાડી દેવી ઘટે છે. કરવા ધાર્યું હોય તો બને તેવું છે અને ઘણો અલેખે જતો વખત લેખામાં આવી જાય.

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

જ્યાં જ્યાં જે જે પ્રકાર આત્માને હિતકારી જણાય તે તે પ્રકાર ગ્રહણ કરવા અને હિત સાધી લેવું. કોઈના બોલ્યા સામું ન જોવું. ક્ષમા, ધીરજ ધારવી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૭]

૧૪૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૯-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૩

ખામેમિ સવ્વ જીવે, સવ્વે જીવા ધમંતુ મે ।

મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્ણુ, વેરં મજ્જં ન કેણહ્ ॥

પૂ.ને હવે શાતા હશે. જેવું કાયાને કષ્ટ આપવાનું સાહસ કરે છે, તે હિતકારી છે; તેથી પણ વિશેષ હિતકારી કષાય કૃશ કર્યાનું ફળ છે. જોકે સત્પુરુષના આશ્રિતને કષાય કમી કરવાનો લક્ષ હોય છે, પણ જે પુરુષાર્થ કરી શકે તેને જ સર્વ કહેતા આવે છે અને ધારે તો તે દિશામાં પુરુષાર્થ કરી શકે. કેમ કે નિશ્ચય જેનો બળવાન હોય તે, તે નિશ્ચયના આધારે સર્વત્ર વર્તી શકે. પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે કે “મુખ્ય અંતરાય હોય તો તે જીવનો અનિશ્ચય છે.” (૮૨૬) જે વસ્તુનું માહાત્મ્ય દિલમાં લાગે, તેને માટે પુરુષાર્થ થાય છે. બાહ્ય તપમાં શરીરસંપત્તિની

જરૂર પડે છે, પણ અભ્યંતર તપ—પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવૃત્ય, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને કાયોત્સર્ગ—માં વિશેષ શરીરસંપત્તિની જરૂર નથી પડતી. બધા ધારે તો કંઈ ને કંઈ કરી શકે, પણ ધારતા નથી તેનું શું કારણ ? જોઈએ તેવું તેનું માહાત્મ્ય હૃદયમાં હજી ઠસ્યું નથી. મહત્તા લાગી હોય તો ન બની શકે તોપણ ભાવના રહે. “ક્યારે એવી જોગવાઈ બની આવે કે તે હું કરું?” વિનય, વૈયાવચ્ચ સંબંધી તો પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રી વારંવાર ઠોકી ઠોકીને ઉપદેશ કરતા કે જીવમાં યોગ્યતા લાવવા તેની પ્રથમ જરૂર પડશે. “નમ્યો તે પરમેશ્વરને ગમ્યો.” એવી કહેવત પણ કહેતા, “વિનય વેરીને વશ કરે” એમ પણ કહેતા. શત્રુના વાસમાં વસવું પડતું હોય તોપણ વિનય તે તેની રક્ષા કરે, એટલું જ નહીં પણ તે ગુણને લીધે શત્રુ પણ મિત્ર બને અને લાભ પામીને જાય. સાચા દિલથી મૈત્રીભાવનાની ભાવના થાય તો વાઘ, સિંહ આદિ કૂર પ્રાણીઓ પણ કૂરતા ભૂલી પ્રેમ કરતાં ગેલ કરવા લાગે, તો મનુષ્યનાં દિલ ફરી જાય એમાં શું આશ્ચર્ય છે? આ બધો કષાય દૂર થયાનો પ્રભાવ છે. કષાય આત્માને મલિન કરે છે. તે કષાય-મેલ ઓછો થાય તેટલો આત્મા નિર્મળ અને શાંત રસમય સુખને અનુભવનારો થાય. આ બધું વગર પૈસા ખર્ચે, વગર પરિશ્રમ વેઠ્યે, ભાવ પલટાવતાં બની શકે છે. તે ક્યારે કરીશું? કાળનો ભરોસો નથી, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ કયા કાળને ભજે છે? તે વિચારી આત્મહિતને માટે આપણે બધાએ વિશેષ વિશેષ કાળજી લેતા રહેવાય તેમ કર્તવ્ય છેજી. વિશેષ શું લખવું? હવે તો કરવા માંડવાનું છે. ઘણું સાંભળ્યું છે, તેમાંથી કંઈ ને કંઈ કરવા લાગીશું તો કંઈ ઠેકાણું પડશે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૮]

૧૪૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૯-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૯, મંગળ, સં.૧૯૯૩

“વીતરાગ શાસન વિષે, વીતરાગતા હોય.” વીતરાગતા કહેતાં કષાયનો અભાવ. તેમજ ધર્મ શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે તે. વિષયકષાયને ઝેર જાણી, બાળી-ઝાળી, દહાડો પવાડો કરી વહ્યા જવા જેવું છે, શત્રુવટ તે પ્રત્યે રાખીને વર્તવું વગેરે જે બોધ પરમકૃપાળુદેવે ખેડામાં કર્યો હતો તેને શ્રી દેવકરણજીએ એક પત્રમાં પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને વસો લખી જણાવ્યો છે, તે આપના લક્ષમાં છે. તે પ્રમાણે પ્રવર્તીને શ્રી પ્રભુશ્રીજીએ તો આત્મકલ્યાણ કર્યું અને આપણે પણ તે જ શત્રુઓ—વિષયકષાયો જીતીશું ત્યારે જ સન્માર્ગમાં સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શકીશું એ લક્ષમાં રાખી બને તેટલા વિષયકષાય ઓછા કરી આ કલેશિત આત્માને શાંતિનું ફળ દાન કરવા યોગ્ય છેજી. “કલેશે વાસિત મનસંસાર, કલેશરહિત મન તે ભવપાર.” એમ શ્રી યશોવિજયજીએ પણ સ્તવનમાં ગાયું છે, તો હવે કષાયકલેશ ઓછો થાય અને પરમકૃપાળુદેવે જે નિરાબાધ આત્મસમાધિસુખ પ્રાપ્ત કર્યું તે ક્યારે કેવા પ્રકારે પ્રાપ્ત કરી શકીશું? તેવી ભાવના કરી યથાશક્તિ કષાયકલેશ ટાળવા પ્રયત્ન કરીશું તો સાચા કારણના અવલંબને સત્ય ફળની પ્રાપ્તિ થયા વિના નહીં રહે, એ ચોક્કસ છે. ખામી હોય તો આ જીવના દૃઢ નિશ્ચયની અને

પુરુષાર્થની છે. સત્પુરુષોએ કહેવામાં કંઈ બાકી રાખ્યું નથી. આ જીવે તેવી રુચિ પ્રગટાવી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવાનું કર્યું નથી એટલે તે ફળનો સ્વાદ ક્યાંથી આવે? પણ વહેલુંમોડું પણ જ્ઞાનીનું કહેલું માન્યે જ મોક્ષનું કારણ પ્રગટશે. એમ દૃઢ કરી તે ભાવના કરવાથી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવાનું પણ બળ મળી રહેશે એમ ખાતરી છેજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહેતા કે તારી વારે વાર, મેદાનમાં તલવાર પડી છે, મારે તેના બાપની. એક મરણિયો સોને ભારે થઈ પડે છે. કરવું તો પડશે જ. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦૯]

૧૪૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૯-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“જહાં દયા ત્યાં ધર્મ છે, જહાં લોભ ત્યાં પાપ;
જહાં ક્રોધ ત્યાં કાળ છે, જહાં ક્ષમા ત્યાં આપ.”

પર્યુષણપર્વ બહુ રૂડી રીતે ઊજવાયું છેજી. વરસાદ પણ સારો થઈ રહ્યો છેજી. ભક્તિભાવ જપ તપ પ્રભાવનાથી સર્વેએ યથાશક્તિ ધર્મના દિવસોનો લાભ લીધો છે. પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી આશ્રમમાં તો રોજ પર્યુષણ જેવી જ ભક્તિ થયા કરે છે. જે જે મહાભાગ્યશાળી જીવોને પરમ પૂજ્ય પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીજીનાં દર્શન થયાં છે, સમાગમ થયો છે, બોધનો લાભ મળ્યો છે, મંત્ર આદિ આજ્ઞા જેમને મળી છે તે સર્વ ભાગ્યશાળી જીવાત્માઓ જ્યાં હોય, ત્યાં પણ તે આજ્ઞા ઉઠાવી ધર્મવૃત્તિ રાખી જીવે છે, તે સર્વનું કલ્યાણ થવાનું છે એમાં સંશય નથી. અવાય ન અવાય તે પ્રારબ્ધ આધીન છે, પરંતુ દરરોજ નિત્યનિયમ ચૂકવા યોગ્ય નથી. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર, સ્મરણમંત્રની માળાઓ એમાંથી જેટલું બને તેટલું કરી લઈ જતો દિવસ સફળ બનાવવો એ આપણી ભક્તજનોની ફરજ છે. જેમ ટીપે ટીપે વરસાદ વરસે છે તેનું પાણી એકઠું થઈ નદીમાં જાય છે, તેમાંથી નહેરો કાઢીને ખેતરોમાં પણ પાણી પાવાની ગોઠવણ કોઈ જગાએ હોય છે, ત્યાં તે પાણીથી વરસાદ ન આવતો હોય તેવી ઋતુમાં ખેતી થાય છે ને તેટલું પાણી કામમાં આવે છે. બાકી કાંઠા ઉપરના ગામોને નાહવા ધોવાના કે પીવાના કામમાં આવે છે. બાકીનું પાણી દરિયામાં જઈને ખારું થઈ જાય છે; તેમ કાણે કાણે આયુષ્યની પળો પાણીનાં ટીપાંની પેઠે વરસ્યા કરે છે અને વરસોનાં વરસો વહ્યાં જાય છે, પણ જેટલો કાળ ધર્મને માટે ગાળ્યો તેટલો કામનો છે, બાકીનો કાળ સંસારના કામમાં કે ઊંઘમાં જાય છે તે બધો કાળ દરિયામાં નદી ભળી ખારી થઈ જાય તેવો નકામો કાળ છે. થોથાં ખાંડવાથી દાણા ન મળે, તેમ આયુષ્ય નકામા કામમાં ગાળવા યોગ્ય નથી. જેટલો કાળ ભક્તિભજનમાં ગાળીશું, સત્પુરુષને સંભારીશું તેટલો કાળ લેખાનો છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૦]

૧૪૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૯-૧૯૩૭

તત્ ઐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“અનંત ગુણનાં બીજ સમ, સમ્યક્ દર્શન સાર;
વારંવાર વિચારીને, હૃદય વિષે દૃઢ ધાર.
ચિંતામણિ પથ્થર ગણી, તજજો તેનો ભાવ;
રાજગુરુ સાચો ગણી, ભજો લ્યો આવ્યો દાવ.”

ભાવના સત્સંગની નિરંતર રાખવા યોગ્ય છેજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ છેલ્લી ભલામણ સત્સંગ કરતા રહેવાની કરી છે તે સર્વે નાનાં-મોટાં, સ્ત્રી, પુરુષ સર્વને અમૃત સમાન હિતકારી છે. નિમિત્તાધીન વૃત્તિ હોવાથી સારાં નિમિત્તોનો પરિચય બને તેટલો વધારે કર્તવ્ય છે. જે જે પૂર્વનાં બંધનોને લઈને જ્યાં જન્મ થયો છે, જેમની સાથે સંબંધ જોડાયા છે, મારાં મનાય છે તે તે સર્વ દેહાદિક પદાર્થો પ્રત્યે અહંભાવ—મમત્વભાવ સહેજે સ્ફુર્યા કરે છે, તે જ આત્માનો શત્રુ છે એમ માની તે પ્રત્યે કટાક્ષદૃષ્ટિ રાખી તેથી બને તેટલા દૂર રહી, અપરિચય રાખી, તે ભાવ મંદ પાડવાનો અભ્યાસ કર્યા સિવાય તે વૃત્તિઓ વશ થાય તેમ નથી. વૃત્તિની છેતરામણી ન થાય તે તરફ મુમુક્ષુજીવ ખાસ લક્ષ રાખે છેજી. છૂટવું, છૂટવું, છૂટવું જ જેના અંતરમાં થયું હોય તે કંઈક છૂટવાનો ક્રમ લે છે. ખરું છૂટવાનું ભાવથી છે, પણ નિમિત્તાધીન ભાવ હોવાથી નિમિત્તોમાં જે ઉત્તમ નિમિત્તો સમજાય તે ગ્રહવાની બુદ્ધિ, બુદ્ધિવાન સ્વીકારે છેજી. ઉદયને આગળ કરીને મુમુક્ષુ ન વર્તે, પણ પુરુષાર્થને પ્રથમ રાખે. પછી ન બને તો તે પ્રારબ્ધ કે ઉદયનો દોષ માને. ઐ

[૧૧૧]

૧૪૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૯-૧૯૩૭

તત્ ઐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?
કોના સંબંધે વળગણા છે? રાખું કે એ પરહરું?
એના વિચાર વિવેકપૂર્વક, શાંત ભાવે જો કર્યા,
તો સર્વ આત્મિક જ્ઞાનનાં, સિદ્ધાંતતત્ત્વ અનુભવ્યાં.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. આપના પિતાશ્રીની તબિયત, બહુ બીમાર રહે છે એમ આપના પત્રમાં છે. તેમને શરીરસેવા ઉપરાંત સ્મરણ સંભળાવવાની ભાવસેવામાં પણ તત્પર રહેવા વિનંતી છેજી. કોઈ પણ ધર્મચ્છક—વૃદ્ધ, ગ્લાન, તપસ્વી, રોગી હોય તેની સેવા, ભક્તિ, ધર્મસહાય આપવા ભગવાનની આજ્ઞા છે. તેવા પ્રસંગે પોતાથી બને તેટલી સેવા ન કરે, શક્તિ ગોપવે અથવા બીજા કામને અગત્યનાં ગણી સેવાના કામને જે તજી દે છે, તે ભગવાનની આજ્ઞાનો ભંગ કરે છે, એમ શ્રી ભગવતી આરાધના આદિ ધર્મગ્રંથોમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. તેવા

પ્રસંગો આપણા આત્માને પણ હિતકારી છે એમ જાણી તેમાં કાળજી રાખવી ઘટે છે. શ્રી રામચંદ્રે એક બળદને મરણપ્રસંગે કાનમાં મંત્ર સંભળાવ્યો હતો તેથી તેની દેવગતિ થઈ હતી.

માંદગીના પ્રસંગોમાં માંદા માણસની વૃત્તિ ઘર-કુટુંબ આદિમાં ન રહે તેવી વૈરાગ્યની વાત પોતાથી થાય તો તે, નહીં તો સમાધિસોપાન આદિમાંથી બાર ભાવના—અનિત્યાદિ વાંચી સંભળાવવાથી દેહ, સંસાર અને ભોગ પ્રત્યે વૈરાગ્ય ઊપજે અને પરમકૃપાળુદેવનું શરણ દૃઢ થાય તેમ કર્તવ્ય છે. આપણને પણ તે પ્રસંગ આપણી નજર આગળ હોવાથી મંદવાડ કે મરણ પ્રસંગો વૈરાગ્યપ્રેરક બને છે. એવા પ્રસંગો, જેમ આપણને ધર્મના બે શબ્દો સાંભળવાની ભાવના થાય તેમ દરેકના મનમાં હોય, તો બને તેટલા સારા સંસ્કારોમાં તેમનું ચિત્ત રહે તેમ કરવા ભલામણ છેજી. બીજું કંઈ ન બને તો મંત્ર વારંવાર કાનમાં પડશે, તોપણ મહા હિતકારી છે. શિવભૂતિ મુનિએ માત્ર “મા રુષ, મા તુષ” મંત્રથી કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન કર્યું હતું. સત્પુરુષના એકેક વાક્યમાં, એકેક શબ્દમાં, વચનમાં અનંત આગમ રહ્યાં છેજી, તો વિશ્વાસ રાખી ભાવપૂર્વક સ્વપરનું હિત તેમાં છે એમ ગણી સેવાચાકરીમાં તત્પર રહેવાથી સર્વ સેવા કરનારાઓને લાભ થશે.

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

તા. ક.—સ્યાદ્વાદમાર્ગ અલૌકિક છે. સત્સંગ તો સદૈવ કર્તવ્ય છે, પણ સેવા વગેરેના કોઈક વખત મળતા પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય તે વખતે તે ફરજ બજાવવામાં તત્પર થવું યોગ્ય છે અને સત્સંગની ભાવના વર્ધમાન થાય તેમ વર્તવા યોગ્ય છેજી. પોતાને તકલીફ પડે કે શરીરની વ્યાધિને લઈને મન પાછું પડતું હોય તો તેને સમજાવીને બળવાન બનાવવું અને દેહાધ્યાસ ઓછો કરવો છે, તે આ પ્રસંગે બને તેમ છે એમ વિચારી પિતાશ્રીની સેવા કરશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૨]

૧૪૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૯-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૩

ધર્મ તો વસ્તુ-સ્વભાવ એટલે આત્મસ્વભાવ છે, તે જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે, તે આપણે જાણવો છે. આ કાળમાં જાણી શકાય તેમ છે. માટે જેણે જાણ્યો છે તે પરમકૃપાળુદેવનાં વચનામૃત અનુસાર તે જાણવા આપણે એકત્ર થઈએ છીએ, ભક્તિ કરીએ છીએ, મૈત્રી, પ્રમોદ, કરુણા, માધ્યસ્થ આદિ ભાવના ભાવી, બનતા સદ્આચાર, દાન, શીલ, તપ વડે આત્મભાવ અર્થે પુરુષાર્થ કરીએ છીએ. આટલો લક્ષ રાખી પરમકૃપાળુદેવને શરણે પ્રમાદ તજી પુરુષાર્થ કરીશું તો આપણને જરૂર સફળતા મળશે. આ મૂળ લક્ષમાં વિઘ્નકર્તા ભાવો દૂર કરવા પણ પ્રયત્ન કર્તવ્ય છે. લોકલાજ, દુરાચાર, સાત વ્યસન, નિંદા, કુસંપ, ઈર્ષા આદિ દોષો તજવા,

ઉપરાંત અમુકને જ્ઞાની માની લેવાની ઉતાવળિયા વૃત્તિ પણ જીવને અવળે માર્ગે ચઢાવી મૂળમાર્ગથી દૂર રાખે છે. પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ અત્યંત દૃઢતાથી કહ્યું છે કે પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા સંતના કહેવાથી જે માન્ય કરશે તેનું અવશ્ય કલ્યાણ થશે. આમ સાચો હીરો પરખીને તેમણે આપણને આપ્યો, તો હવે બીજા સંબંધી કલ્પના કરવાની પંચાતમાં પડવાની આપણે શી જરૂર છે? પરમકૃપાળુદેવ જ્ઞાની છે અને જ્ઞાનીના આરાધનથી જ્ઞાન થાય છે એટલો લક્ષ રાખી ‘એક મત આપડી ને ઊભે માર્ગે તાપડી’ એ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા તેમ હવે તો વૈરાગ્ય-ઉપશમરૂપ યોગ્યતા મેળવવા મંડી પડવું યોગ્ય છે. પૂ.એ લખેલા લાંબાં લાંબાં વિશેષણો વાંચી-વિચારી તેવા થવાની ભાવના મેં રાખી છે, પણ વર્તમાનમાં તેવી મારી દશા નથી. માટે પરમકૃપાળુની ભક્તિમાં તેટલું લખ્યું હોત તો કેવું સારું એવું લાગવાથી ઉપરની સૂચના આપણે સર્વેને સમજવા યોગ્ય ધારી લખ્યું છે, તે લક્ષમાં લેશો તો ઉપકાર માનીશ. આપણી મતિથી માની લેવા કરતાં જ્ઞાનીએ જાણ્યું હોય તે સત્ય છે, એ ભાવ ઉપર રહેવા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો ઘણો બોધ થતો તે લક્ષમાં રાખી ગમે ત્યાં બાઝી પડવાની ટેવ દૂર કરી પરમકૃપાળુને ઉપાસવા.

તા. ક. : આપની માન્યતાને કંઈ આઘાત જેવું લાગે તોપણ આ પત્રમાં લખ્યું છે તે વારંવાર વિચારી એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પરમ પ્રેમ કરવાની વિનંતી આત્મહિતકારી છે તે લક્ષમાં લેવાથી લાભ થશેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૩]

૧૪૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૯-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૩

“સુલભ દેહ દ્રવ્યાદિ સૌ, ભવભવમાં મળી જાય,
દુર્લભ સદ્ગુરુયોગ તે, સદ્ભાગ્યે સમજાય.
પિતા પુત્ર પતિ પત્નીની, સાંસારિક સગાઈ;
સત્પુરુષ સાચા સગા, આત્મિક સુખ કમાઈ.”

“સેવાથી સંકટ કટે, દર્શનથી દુઃખ જાય;
નામ થકી નિર્ભય થયો, અનુભવ વસ્તુ પાય.”

“જોગ નથી સત્સંગનો, નથી સત્સેવા જોગ;
કેવળ અર્પણતા નથી, નથી આશ્રય અનુયોગ.”

‘ઉપમિતિભવપ્રપંચ’ વાંચવા વિચાર રહે તો તે પુસ્તક પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ સમક્ષ મૂકી નમસ્કાર કરી વાંચવાની આજ્ઞા લઈ વાંચવાનું કરશોજી. દ્રમક ભિખારીનું દૃષ્ટાંત પ્રસ્તાવનારૂપ પહેલા ભાગમાં આવે છે તે બહુ વિચાર કરી સમજવા યોગ્ય છેજી. આપણને સત્પુરુષની કૃપાથી જે સામગ્રી મળી આવી છે તેનો સદુપયોગ કરી આત્મશ્રદ્ધા કરવામાં

આપણને શું શું વિઘ્નો નડે છે તેનો યથાર્થ ખ્યાલ તે કથાનકની શરૂઆતમાં જણાવી તેનો ઉપનય-દૃષ્ટાંત શું સમજાવવા લખ્યું છે તેનું વિવેચન પણ ગ્રંથકારે આપ્યું છે, તેમાં જણાવેલી સૂચનાઓ જો જીવનમાં ઉતારે તો ઘણો લાભ થાય તેવું રસિક પુસ્તક છે. ઉતાવળથી, મોટું પુસ્તક છે માટે વાંચી નાખવું છે એમ મનમાં ન આણતાં, બે ચાર જણ હાજર હોય તે પરસ્પર જેટલું સમજાય તેટલું કહી બતાવે કે બને તેટલી ચર્ચા કરતા રહે તો ઘણું વિચારવાનું તેમાંથી મળશે. આપના પિતાશ્રીને માટે ‘સમાધિસોપાન’ કોઈ વખતે વાંચવું, કોઈ વખત મોટા પુસ્તકમાંથી કે ‘મોક્ષમાળા’માંથી કંઈ કંઈ સંભળાવવું. તમે પત્રો મુખપાઠ કર્યા હોય તે બોલી સંભળાવવા. “દુર્લભ એવો મનુષ્યદેહ પણ પૂર્વે અનંતવાર પ્રાપ્ત થયા છતાં કંઈ પણ સફળપણું થયું નહીં.” એ પત્ર ૬૯૨ તથા વ. પત્રાંક ૮૪૩ રોજ બોલવામાં કે વાંચવામાં આવે તો સારું. બીજા કામમાંથી બનતો અવકાશ લઈ સત્પુરુષનાં વચનો વાંચવા, સાંભળવા અમુક વખત બધા રાખતા રહેશો તો આગળ ઉપર ઘણો લાભ થશે. કળિકાળ છે માટે વિશેષ લક્ષ ધર્મમાં રાખવા લાયક છે, નહીં તો પારકી પંચાતમાં ઘણો કાળ વહ્યો જશે અને મરણ આવીને ઊભું રહેશે તે વખતે કંઈ બની શકે તેમ નથી. આગળ કરી મૂક્યું હશે તે, તે વખતે પણ કામ લાગશે. વૈરાગ્ય-ઉપશમ, ભક્તિભાવ વડે મુમુક્ષુતા વર્ધમાન કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૫]

૧૪૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૦-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૩, શનિ, સં. ૧૯૯૩

“હું પામર શું કરી શકું? એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

આપનો પત્ર ગઈ કાલે આવ્યો, વાંચી-વિચારી આપની માગણી તે પદ વાંચવા-વિચારવાની છે એમ જાણી તે વાંચવા, વિચારવા અને ભાવના કરવા ભલામણ છેજી. જોકે શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર સર્વ શાસ્ત્રના સારરૂપ છે, તેમાં છ પદનો બહુ વિસ્તાર છે, પણ તે સિદ્ધાંતબોધ સમજવા સદ્ગુરુના ઉપદેશની, સદ્ગુરુ પ્રત્યેની પ્રેમભક્તિ જોઈએ એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે. તેમ જ સર્વ પ્રકારના સિદ્ધાંતબોધ સમજાવામાં બે પ્રકારની જોગવાઈ જોઈએ છીએ— (૧) જીવની યોગ્યતા એટલે વિષયકષાયને ઘટાડવાનો અભ્યાસ અને તેમાં અરુચિ—અનાસક્ત ભાવ. (૨) સત્પુરુષનો યોગ. આ બે—“જીવના અનધિકારીપણાને લીધે તથા સત્પુરુષના યોગ વિના સમજાતું નથી.” એમ પરમકૃપાળુદેવનું વચન છે. તે બન્ને કારણો ટાળવાની કાળજી, ભાવના રાખી પુરુષાર્થ કરતા રહે તેને સિદ્ધાંતબોધ—ભેદજ્ઞાન થવા યોગ્ય છે, એમ મહાપુરુષોએ જણાવ્યું છે. હું તો તે સત્પુરુષોનો અધમાધમ દાસ છું. પ્રથમ પદ ‘આત્મા છે.’ “છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ; મૂળ મારગ

સાંભળો જિનનો રે” એ પદનો વિસ્તાર ‘મોક્ષમાર્ગપ્રકાશ’ નામના હિંદી ગ્રંથમાં વાંચતાં તે વિશેષ વિચારવા અર્થે મારે માટે તે ગુજરાતી પદ્યમાં તે ભાવ જણાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે તે તો પરબના પાણીની પેઠે જે પીએ તેની તરસ મટશે. જેમ પરબમાં પાણી ભરનાર પાણી ન પીએ તો ભરનારની પણ તરસ ન મટે. તેમ હું કે તમે, જે એ દિશામાં યોગ્યતા લાવવા પુરુષાર્થ કરીશું તે તેમાં સફળ થશે. કોઈનો આશીર્વાદ કે કૃપા ત્યાં કામ આવે તેમ નથી. જીવે પોતે જ જાગવું જોઈશે અને પોતાની ઓળખાણ કરવાના કામે લાગવું પડશે. તેમ કર્યા વિના અનંત કાળ ગયો તોપણ પોતાનો પત્તો લાગ્યો નથી. તો હવે આ મનુષ્યભવ એમ ને એમ જતો ન રહે માટે તેની વિશેષ કાળજી, ઝૂરણા કરવા યોગ્ય છેજી.

પરવસ્તુને પોતાની માનવાની અને તે માન્યતાને આધારે પ્રવર્તવાની અનાદિની જીવની ટેવ છે એ જ ભૂલ છે, મિથ્યાત્વ છે. તે ટાળવા અનેક મહાપુરુષો પોકારી પોકારી તે ભૂલથી ધૂટવા માટે અનેક રીતે ઉપદેશ આપવાની કૃપા કરી ગયા છે, પણ આપણને તેની ભૂખ લાગશે ત્યારે તે ભૂલ જોવા આંખ ઉઘાડીશું અને ભૂલ દેખાશે તો પછી ભૂલ નહીં રહે. પરમકૃપાળુદેવે ક્ષમાપનાના પ્રથમ વાક્યમાં લખ્યું છે “હે! ભગવાન, હું બહુ ભૂલી ગયો.” એટલું જ વાક્ય ભરત ચક્રવર્તી મહારાજને કેવળજ્ઞાન આપવા સમર્થ થયું હતું. આપણે રોજ બોલી જઈએ છીએ, પણ તે ભૂલ સમજ્યા વગર ભૂલ કર્યા જ જઈએ છીએ અને ભરતજી ભૂલ પકડી ફરી કોઈ કાળે ભૂલ ન થાય તેવી દશા પ્રગટ કરી મોક્ષે ચાલ્યા ગયા. માટે સાચા થવાની જરૂર છે. મોક્ષનો માર્ગ ખુલ્લો છે, તેમજ સંસારમાર્ગ તો પરિચિત જ છે. જે માર્ગે જઈશું તે તેનું ફળ આપશે જ.

તા.ક.— પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે ‘જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે.’ આ વાક્યની શ્રદ્ધા રાખી, તે જે અવસ્થામાં રાખે તેમાં પ્રસન્નતાથી રહેવામાં તે પુરુષની ભક્તિ સમાય છે, માટે મૂંઝાવું નહીં. સ્મરણ-ભક્તિમાં રહી બને તો છોકરાં વગેરેને પણ પરમકૃપાળુદેવ પર ભાવભક્તિ વધે તેમ વાર્તા આદિ દ્વારા જણાવશો. તે ભક્તિમાં જે જોડાશે તે સર્વનું કલ્યાણ થશે તેમ જણાવશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૫]

૧૪૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૧૦-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૧, બુધ, સં. ૧૯૯૩

“ઇચ્છા વર્તે અંતરે, નિશ્ચય વૃઢ સંકલ્પ;
મરણ સમાધિ સંપજો, ન રહો કાંઈ કુવિકલ્પ.”

“આત્મા સત્ ચૈતન્યમય, સર્વાભાસ રહિત;
જેથી કેવળ પામિયે, મોક્ષપંથ તે રીત.
કેવળ નિજ સ્વભાવનું, અખંડ વર્તે જ્ઞાન;
કહીએ કેવળજ્ઞાન તે, દેહ છતાં નિર્વાણ.

છૂટે દેહાધ્યાસ તો, નહીં કર્તા તું કર્મ;
 નહીં ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ.
 મોક્ષ કલ્પો નિજશુદ્ધતા, તે પામે તે પંથ;
 સમજાવ્યો સંક્ષેપમાં, સકળ માર્ગ નિર્ગ્મથ.
 દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતીત;
 તે જ્ઞાનીના ચરણમાં, હો વંદન અગણિત.”

આપને વિશેષ અશાતાનો ઉદય વર્તે છે તે સમાચાર જાણ્યા. તો હવે ચેતી લેવા ભલામણ છેજી. સત્પુરુષ સમાન કોઈ આપણા ઉપર પરમ ઉપકાર કરનાર નથી. પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુએ ‘નરોડા’ પધારી તે તીર્થક્ષેત્ર બનાવ્યું છે. તેના ઉપકારનો કોઈ રીતે બદલો વળે તેમ નથી. તેથી માત્ર મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાથી તેના ચરણનું શરણ ગ્રહી તેમની અલૌકિક આત્મદશા, વીતરાગદશાનું વારંવાર સ્મરણ કરી તેમના ઉત્તમ ગુણો આપણને સાંભળવાના મળ્યા, તે પણ આપણું મહાભાગ્ય ગણવા યોગ્ય છે. જેમણે આત્મા પ્રગટ કરી નિરંતર આત્મામાં રહી જેમણે કર્મનો ઘાણ કાઢી નાખ્યો તે મહાપુરુષનું અવલંબન, તેનો આશ્રય મરણની છેલ્લી પળ પર્યંત ટકાવી રાખવા યોગ્ય છે. પત્ર ૬૮૨ અને પત્ર ૮૪૩ બન્ને પત્રો કોઈ પાસે વંચાવી સાંભળ્યા કરશોજી. દેહની ચિંતા રાખવા યોગ્ય નથી. દેહને તો પરમકૃપાળુદેવે વેદનાની મૂર્તિ કહી છે તે સત્ય છે. શાતા કે અશાતા બન્ને વેદના છે. તે સિવાય ત્રીજી વસ્તુ દેહ આપી શકે તેમ નથી. માટે દેહની દરકાર રાખીએ છીએ તેના કરતાં દેહમાં રહેનાર જે ચેતન, જાણનાર તત્ત્વ છે તેની સંભાળ લેવી ઘટે છેજી. ઘર બહુ બળી જવા આવ્યું હોય ત્યારે જેમ ઘરમાંથી રત્ન, જણસો કે ચોપડા કાઢી લઈ પછી ઓલાય તેમ ન હોય ને બળવાનું હોય તે બળી જવા દે છે, તેમ સમ્યક્દર્શન એટલે જ્ઞાનીએ જોયો છે તેવા શુદ્ધ આત્માની શ્રદ્ધા, તેનું જ્ઞાન અને તેમાં રમણતારૂપ ચારિત્રની ભાવના રાખી બીજી બધી ચિંતાઓ તજી દેવા યોગ્ય છે. થોડા દિવસ પછી બળવાનું છે તેને બદલે જાણે અત્યારથી મરી ગયા છીએ એમ માની હવે જેટલી ક્ષણો મળી છે તે મફતીઆ છે, માત્ર સત્પુરુષે આપેલા મંત્રમાં ચિત્ત રાખવા માટે છે, એમ ગણી મંત્રમાં બહુ ભાવ રાખશો. “ધિંગ ધણી માથે ક્રિયા રે, કુણ ગંજે નર ખેટ; વિમલજિન દીઠાં લોચણ આજ.” પરમકૃપાળુદેવ જેવા ધણી જેને માથે છે, તેને કશો ભય નથી. ગભરાવું નહીં, આત્મા મરવાનો નથી.

તા. ક. : પૂ. ...ભાઈને માલૂમ થાય કે જે વૃદ્ધ, માંદા વગેરેની સેવાથી વૈરાગ્ય અને બ્રહ્મચર્યની વૃદ્ધિ થાય છે. આપણે પણ ચેતી લેવા જેવું છે. લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે તો પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. પ્રમાદમાં તો અનંત કાળ ગયો પણ કાંઈ વળ્યું નહીં એમ ગણી ભાવ વધતા રાખવા ભલામણ છેજી. ભક્તિમાં ભાવ રહે તેમ પ્રવર્તવા યોગ્ય છેજી. ઇન્દ્રિય જીતવા સ્વાદના ત્યાગ તરફ વૃત્તિ રાખવી. બહુ ભાવતું હોય તે અણભાવતું કરી લેવું. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૬]

૧૫૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૧-૧૯૩૭

તત્ ૐ સત્ દીપોત્સવી પર્વ, મંગળ, સં. ૧૯૯૩

દોહો—“ક્ષયોપશમ સત્પુરુષને, શરણે હો સુખરૂપ;
સંતચરણ ચુકાય ત્યાં, સુખાભાસ દુઃખ-કૂપ.”
“મારગ દેશક મોક્ષનો રે, કેવળજ્ઞાન નિધાન;
ભાવદયા સાગર પ્રભુ રે, પર ઉપકારી પ્રધાન રે;
વીર પ્રભુ સિદ્ધ થયા રે, સંઘ સકળ આધાર,
હવે ઇણ ભરતમાં રે, કોણ કરશે ઉપગાર રે.

વીર પ્રભુ સિદ્ધ થયા.”- (શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી)

આપના પત્રો તથા બીજા પત્રોનાં બે બંડલ, ‘સમાધિશતક’ શ્રી યશોવિજયજીનું પ્રાપ્ત થયેલ છે. શાસ્ત્ર ઉત્તમ છે. ઉત્તમ મુમુક્ષુને યોગ્ય તેમાં ઉત્તમ ગહન વાતો છે.

આખું જગત પરકથા અને પરવૃત્તિમાં વહ્યું જાય છે, એમ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે તે વિચારી આપણે મુમુક્ષુતા વર્ધમાન કરી આપણું કલ્યાણ તે પરમપુરુષની ભક્તિથી કરી લેવું ઘટે છે. બાહ્યદૃષ્ટિ સમાન કોઈ શત્રુ નથી. તે પલટાય નહીં ત્યાં સુધી જંપીને બેસવા જેવું પણ નથી.

“પયાર્યદૃષ્ટિ ન દીજીએ, એક જ કનક અભંગ રે.
દરશન જ્ઞાન ચરણ થકી, અલખ સ્વરૂપ અનેક રે;
નિર્વિકલ્પ રસ પીજીએ, શુદ્ધ નિરંજન એક રે.
ધરમ પરમ અરનાથનો, કેમ જાણું ભગવંત રે.” (આ૦-૧૮)

“એક ઉપર આવો, એક ઉપર આવો” એમ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી વારંવાર ઉપદેશ દેતા. ત્યાં વાદવિવાદ સર્વ છૂટી જાય ને શાંતિ અનુભવાય. તે દૃષ્ટિ છૂટી જાય ત્યાં ક્લેશ, કુસંપ, મારું-તારું, આખું જગત ઊભું થાય. માટે મુમુક્ષુએ તો હાથી પાછળ કૂતરાં ભસે ને હાથી તે તરફ જુએ પણ નહીં તેવી ગંભીરતા રાખી દીઠે રસ્તે દોડ્યા જવા જેવું છે. આડું અવળું જોવામાં માલ નથી એમ સમજાય છે, તે નાના બાળકની પેઠે આપ જેવા વડીલની આગળ સરળતાથી જણાવું છું. “કાંઈ નથી, રાખનાં પડીકાં ફેંકી દેવા જેવાં હોય તેમાં શું ચિત્ત દેવું?” એમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી જણાવતા હતા. તે હૃદયમાં રાખી જો શાંતિપદની ઇચ્છાથી જે જે સાધનો હિતકારી લાગે તે ગ્રહતા જઈશું, તો તેનું બિરુદ તરણતારણનું છે તે આપણને તાર્યા વિના નહીં રહે એટલી શ્રદ્ધા જ કર્તવ્ય છે. ક્યાંય ફાંફાં મારવા હવે જવા જેવું નથી.

“તેહથી કહો છાનું કિશ્યું, જેહને સોંપ્યાં તન મન વિત્ત હો.
શ્રી શીતળજિન ભેટિયે, કરી ભક્તે ચોખ્ખું ચિત્ત હો;

દાયક નામે છે ઘણા, પણ તું સાચર તે કૂપ હો;
તે બહુ ખજવા તગતગે, તું દિનકર તેજસ્વરૂપ હો.

શ્રી શીતળજિન ભેટિયે.” (૫૦-૧૦)

ખામી આપણા પુરુષાર્થની છે, નહીં તો પ. પૂ. પ્રભુશ્રી તો કહેતા હતા કે સ્મરણમંત્ર આપ્યો છે તે આત્મા જ આપ્યો છે. વિશ્વાસ અને પુરુષાર્થ વધારવાની જરૂર છે. તે ખામી પૂરી થયે કોઈને પૂછવા નહીં જવું પડે. વૃત્તિ બાહ્ય ફરે છે તે વાળી કેવળ અંતર્મુખ થવાનો જ્ઞાનીનો માર્ગ હવે તો ઉપાસી સમાધિમરણની ભાવના વધતી રહે તેમ દરરોજ મરણને સંભારી વૈરાગ્ય ભક્તિની વૃદ્ધિ કરવાનું ચૂકવું નહીં. સુજ્ઞને વિશેષ શું જણાવવું? ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૭]

૧૫૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૨-૧૯૩૭

તત્ ॐ સત્ કાર્તિક વદ ૦)), ગુરુ, સં. ૧૯૯૪

“દ્રવ્યદૃષ્ટિથી વસ્તુ સ્થિર, પર્યાય અથિર નિહાળ;
ઉપજત વિણસત દેખકે, હર્ષ શોક નિવાર.”

“આતમસાખે ધર્મ જે, તિહાં જનનું શું કામ?
જનમનરંજન ધર્મનું, મૂલ ન એક બદામ.
દૂર રહીજે વિષયથી, કીજે શ્રુત અભ્યાસ;
સંગતિ કીજે સંતની, હુઈએ તેહના દાસ.”—શ્રી યશોવિજયજી.

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો હવે આપણ સર્વને પરમ ઉપકારી અને માર્ગદર્શક છે. તે પ્રત્યે જેટલી ચિત્તની વૃત્તિ વિશેષ તન્મય થશે, તેટલો આનંદ અને જાગૃતિ મળતાં રહેશે, એ તો નિઃસંશય છે. ઉપકારી પુરુષના ઉપકારની વિશેષ સ્મૃતિ આપણને તેના આશયમાં પ્રવર્તવે એ પ્રાર્થના છે.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“સુખધામ અનંત સુસંત યહી, દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાનમહી;
પરશાંતિ અનંત સુધામય જે, પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.”

[૧૧૮]

૧૫૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૧૨-૧૯૩૭

તત્ ॐ સત્ માગસર વદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૪

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.”

“દોડ દવા કરવા કરું, ઢીલ ધર્મમાં થાય,
મહા મોહ મુઝવે મને, સ્વામી! કરો સહાય.”

ભક્તિનાં નિમિત્તોનો બને તો વિશેષ લાભ લેવાથી ભાવ જાગ્રત થવાનું તે ઉત્તમ નિમિત્ત છે. બાકી તો જેટલી જીવમાં આત્મકલ્યાણ કરવાની ભાવના જાગી હશે તેટલો પુરુષાર્થ તે કલ્યાણ સાધવા જીવ વગર કહ્યે જ્યાં હશે ત્યાં ગમે તે પ્રકારની મુશ્કેલીઓ વેઠીને પણ કરતો રહેશે. સત્સંગના અભાવે કલ્યાણ કરવાની વૃત્તિ મોળી પડવા સંભવ છે, કારણ કે અનાદિકાળનો બાહ્ય દેહાદિકના સુખદુઃખમાં ગૂંચાઈ રહેવાનો જીવને અભ્યાસ છે તે પાછો જીવને તેવાં નિમિત્તો મળતાં ઘેરી લે છે, માટે સત્પુરુષના વિયોગમાં સત્પુરુષે અનંત કૃપા કરી દર્શાવેલા આત્મકલ્યાણના સાધનરૂપ તેની આજ્ઞામાં કે તેનાં વચનોમાં વૃત્તિ રાખી તેને માટે પુરુષાર્થ કરવાનો નિયમ રાખે તો વિપરીત પ્રસંગોમાંથી બચી જવાય, ભાવના વર્ધમાન થાય અને ઉત્તમ નિમિત્તોમાં જોડાવાનું બળ મળે અને આત્મવીર્ય કંઈક ફોરવી જીવ આગળ આવે. ‘કર્યા વગર કંઈ નહીં થાય, કરવું પડશે’ એમ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહેતા હતા. તે સ્મૃતિમાં લાવી આત્મહિત માટે પુરુષાર્થ કરવાનું બળ વધારતા રહેશોજી. કંઈ ન બને તોપણ ભાવ તો તે જ કરવાનો રાખવા યોગ્ય છે અને તે સિવાય જે જે હું કરું છું તે છૂટવાનું કારણ નથી, મને બંધનરૂપ છે એમ વિચારી તેમાંથી આસક્તિ, રુચિ ઘટાડી વૈરાગ્યવાળી વૃત્તિ રાખવાનો અભ્યાસ કરતાં જે કરવા યોગ્ય છે તે થતું જશે. બીજાના દોષ ન દેખતાં પોતાના દોષ દેખી તે દૂર કરવા તત્પર થવું ઘટે છે. સત્પુરુષનો યોગ આ ભવમાં મહાપુણ્યને યોગે થઈ ગયો તો તે વડે આ ભવ સફળ કરી લેવો. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૫૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૧-૧૯૩૮

તત્ ॐ સત્ પોષ વદ ૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

“ઇચ્છા વર્તે અંતરે, નિશ્ચય દૃઢ સંકલ્પ;
મરણ સમાધિ સંપજો, ન રહો કંઈ કુવિકલ્પ.”

આ પાંચમે રાયણ આગળ ^૧દેહરીનું ખાતમુહૂર્ત છે. સોમનાથ સલાટ આવેલ છે. તેની સૂચના પ્રમાણે તે કામ શરૂ થશે.

પૂ. નરોત્તમભાઈ વટામણથી આવ્યા ત્યારથી પથારીવશ હતા. શ્વાસ ચાલુ રહેતો, મોં ઉઘાડું જ રાખીને શ્વાસ લેતા. તેરસની રાત્રે સ્મરણ ભક્તિ આખી રાત ચાલુ રાખી હતી. સવારમાં દાક્તર તપાસી ગયા. પછી વિશેષ દરદનાં ચિહ્ન જણાયાં, પણ સહનશીલતા અને સ્મરણ વગેરેની ભાવનાનો પુરુષાર્થ તેમણે વર્ધમાન કર્યો. દરદનાં કે કોઈ બીજી વાતના વિકલ્પો તેમને મૂંઝવતા જણાતા નહીં. જેમ સંથારામાં સૂતા હોય તેમ પડ્યા જ રહેતા. કોઈ બોલાવે તો હા, ના સિવાય કંઈ કહેતા નહીં. છેલ્લે દિવસે તો ધર્મની વાત સાંભળી હસતા કે પ્રસન્નતા જણાવતા, પણ એક બાળક જેવી નિર્દોષવૃત્તિ અને સહનશીલતા જે આખી જિંદગી આરાધેલી તથા સત્પુરુષનો આશ્રય દૃઢ કરેલો તે આખરે શાંતિનું કારણ થઈ પડ્યાં એમ સર્વને

સ્પષ્ટ સમજાય તેવું તેમનું મરણ ૧૪ને સાંજનાં પાંચ વાગતાં થોડી મિનિટ પહેલાં થયું હતું. ઠેઠ સુધી ભક્તિભાવનાનું નિમિત્ત અખંડપણે મળી આવ્યું એ મહાભાગ્યની નિશાની છે. એવા સરળ જીવોને સદ્ગુરુશરણે મરણ જેવા ભયંકર પ્રસંગોમાં કેવો લાભ થાય છે તે નજરે જોવાનું સદ્ભાગ્ય અમને સર્વને પ્રાપ્ત થયું હતું. પરમકૃપાળુનું યોગબળ જયવંત વર્તે છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૧૯]

૧૫૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ મહા વદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૯૪

રાજ સમર તું રાજ સમર તું, રાજ હૃદયમાં રાખીને;
માથા ઉપર મરણ ભમે છે, કાળ રહ્યો છે તાડીને.

ધર્મધ્યાનમાં વિશેષ કાળ જાય તેમ કાળજી રાખવા ભલામણ છેજી. રાજકાજની વાતો, ગાનતાન અને મોજશોખમાં અમૂલ્ય મનુષ્યભવ વહ્યો ન જાય તે બહુ સંભાળવાની જરૂર છે. પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે તેમ આખું જગત પરકથા અને પરવૃત્તિમાં વહ્યું જાય છે; તે મુંબઈમાં તાદૃશ જણાઈ આવે છે. એ હોળીમાં આપણે ઝંપલાઈ જઈએ નહીં તેની કાળજી વારંવાર પ્રસંગે પ્રસંગે અનેક વખતે યાદ રાખી સ્મરણ, ભક્તિ, વૈરાગ્યમાં વૃત્તિ વાળવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૦]

૧૫૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ મહા વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

“રોના કહા વિચારકે, હસના કહા વિચાર;
ગયે સો આવનકે નહીં, રહે સો જાવનહાર.”

આપનું કાર્ડ મળ્યું. આપના પિતાના દેહત્યાગના સમાચાર જાણ્યા. તમે બનતી સદ્ગુરુની સ્મૃતિ આપવા જે પ્રયત્ન કર્યો તેથી તમને અને તેમને બન્નેને લાભનું કારણ છે. મરણ અચાનક આવી ઉપાડી જાય છે એ જાણી ભય કે શોક કરવા યોગ્ય નથી, પણ ચેતવા જેવું છે. વૈરાગ્યનાં નિમિત્તો નજરે જોવા છતાં જીવ જાગતો નથી, એ મોહનું જોર છે. મનુષ્યભવ વિશેષ ટક્યો હોત તો વૃદ્ધાવસ્થા કે વેદના ભોગવતાં પણ સદ્ગુરુની આજ્ઞા ઉપાસી ધર્મમાં દૃઢ થવાનો યોગ બનત. તે યોગ તેમને ધૂટી ગયો એ ખેદનું કારણ છે. આમ એક દિવસે આપણે સર્વને ચાલી જવાનું છે એમ વિચારી દેહ ઉપરનો મોહ, ધન ઉપરનો મોહ તજી, સગાંસંબંધી, કુટુંબ, ઘર, ખેતર, કપડાં, ઘરેણાં સર્વનો સંબંધ અનિત્ય અને પર જાણી તેને અર્થે પાપ કરતાં અટકવું ઘટે છે. સદ્ગુરુનો યોગ થયો છે, બોધ સાંભળ્યો છે, તેમની આજ્ઞા, સ્મરણ વગેરે પ્રાપ્ત થયેલ છે, એવા જીવે વિશેષ કાળ આત્મહિત થાય તેમ ગાળવા નિશ્ચય કરી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવા

પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. નાશવંત વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવામાં ખોટી થવું પડે છે તે વિષેનો ખેદ રાખી, જતા દિવસમાંથી દરરોજ આત્મકલ્યાણ અર્થે અમુક કાળ ગાળવાનો દૃઢ નિશ્ચય મુમુક્ષુને કર્તવ્ય છે. ઉપાધિના પ્રસંગમાં પણ જે સદ્ગુરુની આજ્ઞાએ કલ્યાણ છે તે વાત જે ભૂલતો નથી તે મુમુક્ષુ નિવૃત્તિના વખતનો સદુપયોગ કરી શકે છે. માટે આત્મકલ્યાણ કરવાની જિજ્ઞાસા, વૃત્તિ વર્ધમાન કરતા રહેવા વિનંતી છેજી. પોતાનો અને પરનો વખત ધર્મધ્યાનમાં જાય તેવાં નિમિત્તો વિચારવાન મેળવે છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૫૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ મહા વદ ૧૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૪

“સુખધામ અનંત સુસંત ચહી, દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાનમહી;

પરશાંતિ અનંત સુધામય જે, પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

સત્સંગ સદ્બોધની જરૂર છે, તે તો પુણ્યાનુસાર જ મળી શકે છે.

અહીં સવારમાં વચનામૃત પ્રથમની પેઠે વાંચીએ છીએ અને બપોરના પંચાસ્તિકાય પરમકૃપાળુદેવે કરેલ ભાષાંતર તેમજ હિંદી સાથે વાંચવાનું-વિચારવાનું રાખ્યું છેજી. સત્પુરુષના ગુણગ્રામ, તેનું મહાત્મ્ય, તેની શ્રદ્ધા પકડ કરવામાં કાળ જશે તે બધો લેખાનો છે. એકલા હોઈએ તો પણ તે જ કરવાનું છે અને સત્સંગ હોય તો વિશેષ આનંદનું કારણ છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૧]

૧૫૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૩-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

“સુખધામ અનંત સુસંત ચહી, દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાનમહી,

પરશાંતિ અનંત સુધામય જે, પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.”

આપનો પત્ર તથા ‘સુધર્મધ્યાનપ્રદીપ’ પુસ્તક મળેલ છેજી. પુસ્તક વાંચવું મેં શરૂ કર્યું છે. સંસ્કૃત બહુ સરલ છે. વાંચી રહ્યા પછી જરૂર હશે તો અહીં સંસ્કૃતનો અભ્યાસ કરનારા માટે ૪-૫ નકલો મંગાવી લઈશું. સત્પુરુષની પિંચાણ, પ્રતીતિ અને તેના પ્રત્યે જેને પ્રેમભાવ પ્રગટ્યો છે તેને તે પ્રાયે સર્વે પુસ્તકો સવળાં થઈ પડે છે. તે પુરુષે કહેલાં વચનો દૃઢ થવાનું તે નિમિત્ત બને છે. સર્વ શાસ્ત્રો સત્પુરુષના વચનની સાક્ષી પૂરે છે. પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે કે “સત્પુરુષના એકેક વાક્યમાં, એકેક શબ્દમાં, અનંત આગમ રહ્યાં છે, એ વાત કેમ હશે? નીચેનાં વાક્યો પ્રત્યેક મુમુક્ષુઓને મેં અસંખ્ય સત્પુરુષોની સમ્મતિથી મંગળરૂપ માન્યાં છે, મોક્ષનાં સર્વોત્તમ કારણરૂપ માન્યાં છે.” (૧૬૬) એ પુરુષનો પરમ ઉપકાર સર્વોપરી રાખી તેનાં

વચનો વિશેષ સમજવા અર્થે કંઈ વાંચીએ, વિચારીએ તે આત્માર્થે જ છે. આ આપના પત્રના ઉત્તરરૂપે ટૂંકામાં લખ્યું છે તે સર્વ મુમુક્ષુજનો વિચારશોજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૨]

૧૫૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૩-૧૯૩૮

તત્ ॐ સત્ ફાગણ સુદ ૧૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

“દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતીત;
તે જ્ઞાનીના ચરણમાં, હો વંદન અગણિત.”

આપનો પત્ર મળ્યો. ધામણ જવાનું બન્યું નથી એટલે આઠ-દસ દિવસ આહોર તરફ હવાફેર કરવા વિચાર થાય છે. તો ફાગણ વદ ૭ તા. ૨૩-૩-૩૮ બુધવારે અહીંથી નીકળવા વિચાર છે. મારી સાથે એકાદ બે ભાઈ હશે.

નીચેની બાબત તરફ આપનું લક્ષ ખેંચવાની જરૂર છે. જો તે પ્રમાણે વર્તાય તો મને અને આપ સર્વેને ચિત્ત પ્રસન્નતાનું કારણ છે; હિતનું કારણ છે. એક તો સામૈયું કે કશી ધમાલ ન કરતાં મુમુક્ષુ મુમુક્ષુને ઘેર જાય તે પ્રકારનું વર્તન મને પસંદ છે અને એ જ યોગ્ય છે. પ્રતિષ્ઠા કે પ્રભાવનાનો પ્રસંગ હોવાથી પહેલાં કશું તમને કહેલું નહીં, પણ હવે તો જેમ તમે અહીં આવો છો તેમ જ હું ત્યાં આવું છું, એ લક્ષ રાખી, હું તમને પ્રણામ ઊભો ઊભો કરું છું, સર્વ પરસ્પર મુમુક્ષુઓ અહીં વર્તીએ છીએ તેમ હાથ જોડી સામસામી વિનયની પદ્ધતિ રહે તો એ પ્રણાલિકા ઉચિત અને હિતકર ગણાય. એટલે આપણે આશ્રમમાં જેમ ચાલે છે તેમ ત્યાં વિનયવ્યવહાર રાખવા વિનંતી છે. તે સર્વ ભાઈઓને તેમ જ ખાસ કરીને મુમુક્ષુ બહેનોને પણ સમજાવી જણાવવા વિનંતી છેજી. બીજું કંઈ પણ તમારે, આશ્રમ ખાતે કે સમાધિ ખાતે, કોઈને ઇચ્છા હોય તો પૂ.ભાઈને આપવું હોય તે આપે, તો તે અહીં મોકલાવી દેશે, પણ મારા આગળ કોઈ ન મૂકે એ સૂચના બધાને જણાવશો. તમે ઘણાખરા તો તે જાણો છો અને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ તેમના આગળ જેમ પૈસા મુકાતા તેમ કોઈ મુનિ વગેરે આગળ નહીં મૂકવા સૂચના કરેલ છે. આટલી વાત લક્ષમાં રહેશે તો ફરી કદીએ એ બાજુ આવવા વિચાર થાય તો સંકોચ મનમાં ન રહે, તે માટે લખી જણાવ્યું છેજી. એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે જેટલી ભક્તિ થશે તેટલી આત્મહિતકારી છે અને તે જ કરવા પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી આપણને અનેક વાર પૂનાથી શરૂ કરીને કહેલ છે, તે લક્ષ રાખી એકને ભજ્યાથી સર્વ સિદ્ધ અને વર્તમાન અરિહંત આદિની પણ ભક્તિ થાય છે એમ આપણે સાંભળ્યું છે, તે વાત સર્વને સમજાવવા વિનંતી છેજી. કંઈ દિવસનો ફેરફાર કરવા યોગ્ય લાગશે તો હજી ઘણો વખત છે તો જણાવીશ પણ ફેરફારનો સંભવ નથી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૩]

૧૫૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૩-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૩, શનિ, સં. ૧૯૯૪

“કષાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષ અભિલાષ;
ભવે ખેદ, પ્રાણીદયા, ત્યાં આત્માર્થ નિવાસ.”

સંસારમાં જેની સાથે જીવને પ્રતિબંધ પૂર્વનો હોય છે તેની સાથે સંબંધ થાય છે અને જે સંયોગોમાં આપણે મુકાયા હોઈએ તે સંયોગોને વિચારીને કષાય કર્યા વિના વર્તીએ તો તે સંબંધ ભોગવાઈ રહે છે છૂટો થઈ જવાનો છે, પરંતુ જો રાગ કે દ્વેષમાં તણાઈ જઈ, કંટાળી જઈ તે સંબંધ તોડી નાખવા જતાં વેર બંધાઈ જાય કે ગાઢ પ્રતિબંધ થઈ જાય તો ફરી તેવા જીવો સાથે ભવ કરવો પડે. એ બહુ વિચારવા જેવું છે. જગતમાં સર્વનો વિનય કરી છૂટવું. તેમાં આપણને નુકસાન નથી. અંતરંગ ભાવ એવો રાખવો કે, હે ભગવાન! કોઈ કાળે ફરી આવા પ્રસંગો પ્રાપ્ત ન થાઓ, આ દેવું વહેલું પતી જાઓ, મારે કોઈ પ્રત્યે દ્વેષ કરવો નથી, થયો હોય તે છૂટી જાઓ, સર્વ જીવો મારા મિત્રો છે; અત્યારે મારા પાપના ઉદયથી મને તે અનુકૂળ જણાતાં નથી તોપણ તે સર્વે જીવોનું કલ્યાણ થાઓ, તે સત્પુરુષના માર્ગને પામો અને મારા પહેલાં ભલે મોક્ષે જાય; મને વિઘ્નકર્તા કોઈ નથી, મારા ભાવ બગડે તો મને નુકસાન છે; ગમે તેવા કઠણ પ્રસંગોમાં હે ભગવાન! મારા ભાવ તમારા પ્રત્યેથી ખસીને બીજા જીવોને શત્રુ-મિત્ર માનવામાં ન વળો એવી ભાવના રોજ ભાવવા યોગ્ય છે. આપણને સારું લાગતું હોય તે પણ પૂર્વના આપણા પુણ્યનો ઉદય છે અને આપણને અણગમો થાય તેવું કોઈનું વર્તન હોય તો તે આપણા પાપનો ઉદય છે, પણ કોઈ જીવનો વાંક નથી. આટલો લક્ષ દૃઢ રાખી જેના જેના ઉપકાર નીચે આ ભવમાં આવ્યા હોઈએ અને ખાસ કરીને માબાપ પ્રત્યે તો કદી ક્રૂરદૃષ્ટિ ન રાખવી, તેમની સેવા, ભક્તિ થાય તેવી કરવી. વિનયથી તેમને રાજી રાખવા અને આપણા સંબંધી તેમનો હલકો અભિપ્રાય હોય, ગાંડિયો ગણતા હોય તોપણ તેમનું હિત આપણે ન ચૂકવું. લૌકિક બાબતોમાં તેમને નમ્યું આપવું, તેમનો અભિપ્રાય આપણને દુઃખ લાગતો હોય તોપણ સહન કરી લેવું; પણ ભક્તિભાવ ન છોડવો. ઉછાંછળાં ન બની જવું એ જ ભલામણ છેજી.

“જ્ઞાન ગરીબી ગુરુ વચન, નરમ વચન નિર્દોષ;
ઇનકું કભી ન છાંડિયે, શ્રદ્ધા શીલ સંતોષ.”

તા. ક.—ધામણના મંદિર માટે રૂ. ૫૮૦૦/- આશરે ભરાયા છે, એમ આજે ખબર હતી. જેમ બનવાનું હશે તેમ બની રહેશે. ભક્તિભાવ કરવા માટે, કષાયનો નાશ કરવા માટે એ પ્રયત્નો છે. તે નિમિત્તે કષાયની વૃદ્ધિ ન થાય તેટલું દરેકે સાચવવું ઘટે છેજી. ધર્મભાવના વધે તે સારું, પણ ઝેર વધવાં ન જોઈએ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૬૦

અમદાવાદ, તા. ૨૧-૩-૧૯૩૮

તત્ ॐ સત્

ફાગણ વદ ૫, સોમ, સં.૧૯૯૪

“નહિ બનવાનું નહીં બને, બનવું વ્યર્થ ન થાય;
કાં એ ઔષધ ન પીજિએ, જેથી ચિંતા જાય.”

જેમ બનવાનું હોય છે તેમ બને છે. કંઈ ધાર્યું કોઈનું બનતું નથી. સદ્ગુરુકૃપાએ જે થાય તે સારા માટે જ થાય છે. એ મુમુક્ષુ જીવને કોઈ અપેક્ષાએ વિચારવું હિતકારી છેજી.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૪]

૧૬૧

અમદાવાદ, તા. ૨૯-૩-૧૯૩૮

તત્ ॐ સત્

ફાગણ વદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

“સ્વપ્નરૂપ સંસારમાં, રચીં પર્યો મન મૂઝાય;
જાગૃત કરી નિર્મળ કરો, દૃષ્ટિ મુજ ગુરુરાય.”

આ કાળમાં ભક્તિ, સત્સંગ આદિ આત્મહિતના પ્રસંગો મળવા દુર્લભ છે. શારીરિક અનુકૂળતાઓ અને મોહનાં કારણો મળવાં મુશ્કેલ નથી, પણ ‘વૈરાગ્યના કામમાં વિઘ્ન ઘણાં’ એમ કહેવત કહેવાય છે તે આ કાળમાં તો પ્રત્યક્ષ જણાય છે. તેમ છતાં તેને માટે જેને રુચિ જાગી છે તેને વહેલે મોડે તે પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. માટે તેવા યોગોની ભાવના વર્ધમાન કરતા રહેવા વિનંતી છેજી.

સંસારના પ્રસંગોનો ઘેરો પૂર્વ કર્મને લઈને વગર ઇચ્છાએ આવી પડે તોપણ સદ્ગુરુનો સમાગમ આ ભવમાં પૂર્વપુણ્યના બળે થઈ ગયો છે, તેની સ્મૃતિ તાજી રાખી, તેમણે આપેલા અમૂલ્ય સ્મરણની સહાયતાથી વૈરાગ્ય સહિત તેવા પ્રસંગોમાં વર્તવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. પાણીમાં તરનારને મગરનો ભય રહે છે, વનમાં વિચરનારને વરુ, વાઘ, સિંહનો ભય રહે છે, આકાશમાં વિમાન દ્વારા ઊડનારને અકસ્માતનો ભય રહે છે, તેમ સંસારના પ્રસંગોમાં પ્રવર્તતાં મોહ, માન, અહંભાવ, મમત્વભાવ આદિ અનાદિ શત્રુઓનો ભય સદા રહે છે. છતાં સદ્ગુરુનું શરણ અને ભવનો ત્રાસ તથા અનંત કાળનાં કર્મ કાપવાની સાચી જિજ્ઞાસા જેટલે અંશે જાગી હશે તેટલે અંશે તેને કર્મબંધના કારણોનો ભય અને સદ્ગુરુની સ્મૃતિ, શરણ, ભાવ વડે બચવાની આશા રહ્યા કરશે. પરિષદ ઉપસર્ગોની વૃષ્ટિ જેમ ભગવાનને રાતદિવસ ભજતા મુનિઓ ઉપર આવેલી શાસ્ત્રમાં સાંભળી છે, તેમ જ સુશ્રાવકોની કસોટી પણ થઈ છે, તો આ કાળમાં તે વિકટ પંથે વિચરનાર આપણા જેવા હીનપુણ્યવાળાં પ્રાણીઓ ઉપર કઠણાઈ ન આવે તે કેમ બને? પરમકૃપાળુદેવે પૂ. સોભાગભાઈને એક પત્રમાં જણાવ્યું છે કે તમને કુટુંબ પ્રત્યે સ્નેહ વર્તે છે તે દૂર કરાવવા આવી કઠણાઈ અમે યાહીને મોકલી છે. તેમ જેની સાચી ભક્તિ

હશે તેની પરીક્ષા અર્થે સંકટોરૂપી કસોટી ભગવાન ખડી કરે છે. પ્રતિકૂળ પ્રસંગો તો ઘણા સહન કરે છે, ભગવાનના ઉપકારનું સ્મરણ તે પ્રસંગે રહેવાથી ઉદ્દેગ થતો નથી, આંખો મીંચી આવેલું દુઃખ સહન કરાય છે; પણ અનુકૂળ ઉપસર્ગોમાં ભગવાન ન ભુલાય તો ભક્તિ સારી બળવાળી ગણાય. પૈસા વેપારમાં વધતા જતા હોય, કુટુંબમાં સર્વ સુખી હોય, આજ્ઞાકારી હોય, લોકોમાં કીર્તિ વધતી જતી હોય, કામધંધો કરી શકે તેવું શરીર મજબૂત રહેતું હોય, તેવે પ્રસંગે—વિવાહ આદિના પ્રસંગોમાં પણ સદ્ગુરુના ઉપદેશનો રણકાર કાનમાં રહ્યા કરે, બધું નાશવંત જણાય, માથે મરણ છે તેનો ડર ન ભુલાય અને ભક્તિભાવના વર્ધમાન રહ્યા કરે એવા કોઈક વિરલા હોય છે.

આપણે માથે બન્ને પ્રકારના પ્રસંગો આવી ગયા હશે અથવા આવવા સંભવ છે, પણ તે વખતે ધર્મભાવનામાં હાનિ ન આવે તે કાળજી કોને કેટલી રહે છે તે દરેકે જોવાનું છે. છૂટવાની ખરી જિજ્ઞાસા કે મુમુક્ષુતા જેટલી પ્રગટી હશે તેટલો પુરુષાર્થ ધર્મ અર્થે ત્યાં થતો રહેશે. સમાધિમરણની સર્વને ઇચ્છા છે, પણ તેને અર્થે પુરુષાર્થ કરતા રહીએ અને જે જે અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ વિઘ્નો વેઠવાનાં પ્રસંગે મોહમાં ન તણાઈ જઈએ તેટલી સમાધિમરણની જ તૈયારી થાય છે. આપ તો બધા સમજુ છો. સદ્ગુરુનો સમાગમ, સદ્બોધ અને તેમની સેવાનો લાભ પણ પામ્યા છો, પણ એક અપ્રસિદ્ધ પરમકૃપાળુદેવનો લેખ અત્રે *પૂ. શેઠજી દ્વારા વાંચવા મળ્યો તેમાં પરમકૃપાળુદેવે અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ પરિષહોનું સુંદર વર્ણન કર્યું છે, તે ઉપરથી ચત્કિંચિત્ વિચારમાં આવ્યાથી આપને લખી જણાવવાની વાચાળતા કરી છે. ઠીક લાગે તે ગ્રહણ કરી તેવા પ્રસંગોમાં ધીરજ રાખવા ભલામણ છેજી.

સર્વ ભાઈઓ એકઠા થાઓ ત્યારે યથાશક્તિ વાંચવું-વિચારવું કરવાનો મહાવરો રાખતા હશો. એમ કરતાં કરતાં જ રુચિ બળવાન થાય છે. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો આ કાળમાં તો અમૃતની વૃષ્ટિ સમાન છે. બીજાં પુસ્તકો જોઈએ છીએ ત્યારે તેની ગહનતા અને પરમ ઉપકાર વારંવાર તરી આવે છે. બીજું કંઈ વિવેચન ન થાય તોપણ તેના તે જ શબ્દો વારંવાર બોલાશે, સંભળાશે તોપણ કાન પાવન થશે, જીભ મળી છે તે લેખે આવશે, વિશેષ શું લખવું? આપણું જીવન એમના વચનના આશયે પ્રવર્તે એ જ ભાવના કર્તવ્ય છેજી. જેટલું સમજાય તેટલી તેની કૃપા છે અને નહીં સમજાતું હોય તો તેની કૃપા થયે સમજાશે એટલો વિશ્વાસ ટકાવી રાખવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૫]

૧૬૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૪-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૪

“લાખ બાતકી બાત યહ, નિશ્ચય ઉર લાવો;
તોડી સકલ જગ દંદ ફંદ, નિજ આતમ ધ્યાવો.”

* શ્રી જેસંગભાઈ ઊજમશી શેઠ.

“લાખ બાતકી બાત યહ, તોકું દેય બતાય,
જો પરમાતમ પદ ચહે, રાગ દ્વેષ તજ, ભાય.” - (ચિદાનંદજી)

તમારો કાગળ મળ્યો. વાંચી આપના ભાવ આત્મહિત અર્થે વધતા જતા જણાયા, પરંતુ એક વાત સૂચનારૂપે આપને જણાવવા યોગ્ય લાગી છે તે જણાવું છું, કે તમે જે શુભ ભાવનાઓ મારા પ્રત્યે પ્રાર્થનારૂપે જણાવી છે તે પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે નિરંતર કરતા રહેવા યોગ્ય છે. એ પરમપુરુષનું યોગબળ આપનું અને અમારું સર્વનું કલ્યાણ કરવા સમર્થ છે. હું તો અલ્પ પામર જીવ છું. પાતળી સોટી ઉપર ભાર મૂકવાથી તે ભાંગી જાય અને ભાર મૂકનારને પણ નુકસાન થાય; તેમ આપણી શ્રદ્ધા, ભાવના, પ્રાર્થના પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે રહે તે જ ઇચ્છવા યોગ્ય, કરવા યોગ્ય છે. તેને બદલે મને મોટો ભા બનાવો તેમાં મને અહંકારના ભારે ભાંગી જવાનો ભય છે અને તમને કંઈ હિત નહીં થતાં મિથ્યા ભ્રાંતિમાં રહેવારૂપ નુકસાન થવાનો સંભવ છે. માટે આપને ચેતવણીરૂપે આ સૂચના આપી છે તે લક્ષ્યમાં લઈ તે પત્રમાં જણાવેલી સુંદર ભાવના તે પરમપુરુષ ઇષ્ટદેવ, પરમકૃપાળુ પરમાત્મા પ્રત્યે કરતા રહેવા વિનંતી છે. તેમાં આપણા સર્વનું હિત છે.

દુઃખના પ્રસંગે જેમ દવા લઈએ, ચરી પાળીએ અને અપથ્ય આહાર તજી દઈએ છીએ, તેમ જો દુઃખ ગયા પછી વર્તાય તો માંદગીના ઓછા પ્રસંગ આવવાનો સંભવ છે; તેમ જો માંદગીમાં ત્યાગ, વૈરાગ્ય, ભક્તિ અને દીનતા તથા પરમાર્થ સંબંધી જે વિચારો આવે છે તે માંદગી ગયા પછી ટકી રહે તો જીવનું હિત થવામાં વધારે કાળ ન લાગે; પણ શરીર સુધરતાં વિચારો પણ પલટાઈ જાય છે, મરણનો ડર રહેતો નથી, વર્ધમાન થયેલી ભાવનાઓ ઓસરી જાય છે, પણ જેને કલ્યાણ કરવું છે તે રોજ તે પ્રસંગ અને તેવી ભાવનાઓને યાદ કરે છે અને મરણને સમીપ જ સમજીને આત્મહિતને અર્થે વિશેષ પુરુષાર્થ કરતા રહે છે. જે જે દુઃખો સંસારમાં અનુભવાય છે તે મન, વચન, કાયાની મદદથી અનુભવાય છે; પણ મોક્ષમાં મન, વચન, કાયા નહીં હોવાથી તે દુઃખોમાંથી કોઈ દુઃખ ત્યાં (મોક્ષમાં) નથી. દુઃખરહિત દશા જ્ઞાનીપુરુષોએ જાણી, તેને માટે પુરુષાર્થ કરી, તે પ્રાપ્ત કરી ત્યાંથી પાછા ફર્યા નહીં, તે અનંત સુખ જ્ઞાનીની શ્રદ્ધાથી હાલ તો માન્ય કરવા યોગ્ય છે. જ્ઞાનીઓ કહે છે કે તમને વિશેષ ખાતરી કરવી હોય તો રાગદ્વેષ મૂકી તેનો જાતે અનુભવ કરી જુઓ. જેટલે અંશે રાગદ્વેષ છૂટશે તેટલે અંશે શાંતિ અનુભવાશે, પરવસ્તુની તુચ્છતા ભાસશે અને આત્માની અપાર શક્તિનું ભાન થશે, પણ રાગદ્વેષ જાય તો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— વૈશાખ સુદ ૮,૯,૧૦ ના ત્રણ દિવસો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના પગલાંની સ્થાપનાના નિમિત્તે ઉત્સવના ઠર્યા છે. તે વિષે કંકોત્રી મળશે તે સહેજ જણાવ્યું છેજી.

[૧૨૬]

૧૬૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૪-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૧૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!”

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”

અહીંથી કંકોત્રીઓ મોકલી મળી હશે. તા. ૭-૮-૯ વૈશાખ સુદ ૮,૯,૧૦ એ ત્રણ દિવસ ઉત્સવના છે. તે દિવસોએ ભક્તિભાવના થશે. આવા દિવસો ફરી ફરી આવતા નથી. ક્ષણિક આયુષ્યમાં આવા પ્રસંગોનો લાભ લેવાનો અવસર આવે તો લઈ લેવો યોગ્ય છે. દેવો પણ તેવા ઉત્સવોની રાહ જોઈ દેવલોકનાં સુખ છોડી તીર્થંકર આદિના કલ્યાણકમાં ઉલ્લાસથી જાય છે. જેમનો દેહ છૂટી ગયો તેમનાથી હવે તેવો લાભ લેવાનું બને તેવું છે? માટે જેમ બને તેમ કામધંધા આઘાપાછા કરી તેવા પ્રસંગે ચૂકવું નહીં, એમ મુમુક્ષુવર્ગને કાને વાત નાખવાથી સ્વ-પરને હિતનું કારણ છે. એ જ વિનંતી.

“ગઈ વસ્તુ સોચે નહીં, આગમ વાંચ્યા નાંહિ;
વર્તમાન વર્તે સદા, સો જ્ઞાની જગ માંહિ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૭]

૧૬૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૪-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૧૨, બુધ, સં. ૧૯૯૪

“લાખ બાતકી બાત યહ, તોફું દેય બતાય;
પરમાતમ પદ જો ચહે, રાગ-દ્વેષ તજ, ભાય.”

—(ચિદાનંદજી)

“લાખ બાતકી બાત યહ, નિશ્ચય ઉર લાવો;
તોડી સકળ જગ હંદ્ર ફંદ, નિજ આતમ ધ્યાવો.”

— છ ઢાલા (દોલતરામજી)

આપે પત્રમાં જણાવ્યું તેમ સહનશીલતા જીવને શાંતિ આપનાર છે; એમાં સંશય નથી. પ્રતિકૂળ સંયોગો તેમ જ અનુકૂળ સંયોગોમાં તે ટકી રહે તો નકામી આત્મશક્તિનો વ્યય ન થવા દેતાં આત્મવીર્યને વધારનાર થાય છે. માંદગીમાં જેમ ખોરાક સંબંધી કાળજી રાખીએ છીએ તેવી સંયમ અર્થે સાજા થયા પછી પણ વર્તાય તો ધર્મમાં ઘણી અનુકૂળતા પ્રત્યક્ષ જણાય છે; તેવી રીતે પ્રતિકૂળ સંયોગોમાં જેમ આંખો મીંચીને બીજાનું બોલેલું કે તિરસ્કાર આદિ સહન કરીએ છીએ તેમ છતી શક્તિએ અનુકૂળ સંયોગોમાં વૈરાગ્ય સહિત વર્તાય, જગતના ભાવો પ્રત્યે

ઉદાસીનતા રહે તો આત્મા પામવામાં ઘણી અનુકૂળતા થાય.

“સુખકી સહેલી હે, અકેલી ઉદાસીનતા;
અધ્યાત્મની જનની, તે ઉદાસીનતા.”

એમ પરમકૃપાળુદેવે પણ લખ્યું છે, તે વિચારી ઉદાસીનતાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છેજી. રાગ કે દ્વેષમાં ન તણાવું અને સમભાવ કે ઉદાસીનતામાં રહેવું તેને જ્ઞાનીપુરુષોએ સાચો ધર્મ કહ્યો છે. ‘આત્માનુશાસન’માં શ્રી ગુણભદ્રમુનિ જીવનની ક્ષણિકતા બતાવતાં જણાવે છે કે ‘તાડ ઉપરથી ફળ તૂટે, પછી જમીનને અડતાં જેટલી વાર લાગે તેવો આ જન્મ અને મરણ વચ્ચેનો અલ્પ કાળ છે.’ તેમાં તો જીવો કેટલાં ઝેરવેર વધારી દે છે, પણ જાણતા નથી કે કેટલા કાળ માટે આ બધો કલેશ ઉઠાવવો? કાલે ઊઠીને તો મરી જવું છે એમ જ્ઞાની પુરુષો વિચારે છે, માટે પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે જે “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં કલેશિત થવા યોગ્ય નથી. અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ કલેશનું, મોહનું અને માઠી ગતિનું કારણ છે. સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું કારણ છે. તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્ ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” (૪૬૦) આટલું યાદ રહે તો ગમે તેવા વિકટ પ્રસંગોમાં પણ સદ્ગુરુની આજ્ઞાનું બળ અનુભવ્યા વિના જીવ રહે નહીં. શ્રદ્ધાની જેટલી ખામી છે તેટલો જ જીવ દુઃખી છે; નહીં તો તેનું મૂળ સ્વરૂપ પરમાનંદરૂપ છે તે કેમ ભૂલે? ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૮]

૧૬૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૫-૧૯૩૮

તત્ ઐ સત્ વૈશાખ વદ ૨, સોમ, સં. ૧૯૯૪

“શુદ્ધ સ્વરૂપી નાથ નિરંતર, દૃષ્ટિ રહો તુમ ચરણ વિષે, પ્રભુ દૃષ્ટિઃ
વચન કાયનાં કામ થતાં પણ, વૃત્તિ વહો તુમ શરણ વિષે, પ્રભુ વૃત્તિઃ”

આપના તરફથી ત્રણ પત્રો પ્રાપ્ત થયા છે. કંઈ ખાસ ઉત્તર લખવા જેવું નહોતું એટલે પહોંચરૂપ ઉત્તર લખવાની ઢીલ થઈ છેજી. તેમ જ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં પગલાંની સ્થાપના તેમની દેહક્રિયા કરેલે સ્થળે થઈને મહોત્સવ થઈ ગયે પત્ર લખવા વિચાર હતો, તે પ્રમાણે આ લખ્યો છેજી. સં. ૧૯૯૪ વૈશાખ સુદ ૧૦ને દિવસે ઘણા ઉલ્લાસભાવપૂર્વક ભક્તિથી તે શુભ કાર્ય નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ થયું છે. ધામણથી પણ ઘણાં ભાઈ બહેનો આવ્યાં હતાં. યથાશક્તિ ભક્તિભાવ દાન પ્રભાવના થયાં હતાં. એવો પ્રસંગ ફરી પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છે. મનુષ્યભવમાં લહાવો લેવાના પ્રસંગો કોઈ કોઈ વખત આવે છે તે વખતે જેમને પુણ્યાનુબંધી પુણ્યનો ઉદય હોય તે તેવા વખતનો લાભ પામી શકે છે. તેવો જોગ ન બની આવે તેવાં કર્મ ઉદયમાં હોય તોપણ તેવી ભાવના ભાવવાથી અને તે પ્રસંગ નિમિત્તે પોતાથી બનતો ભક્તિભાવ દાન આદિ સત્કાર્ય સદાચરણમાં પ્રવર્તવાથી ભવિષ્યમાં તેવા પ્રસંગો કોઈ બનનાર હોય તે વખતે અત્યારે બાંધેલું પુણ્ય ઉદય થતાં તેવી જોગવાઈ બની આવે. આત્મામાં

સત્સંગયોગે ઉલ્લાસ પરિણામ થતાં નિર્ભળભાવ જાગ્રત થવાનો જોગ સંભવે. “યાદૃશી ભાવના યસ્ય સિદ્ધિર્ભવતિ તાદૃશી” જેવી જેની ભાવના હોય છે તે પ્રકારની કાર્યસિદ્ધિ થાય છે, એ આર્યવચન યથાર્થ છે. માટે મોક્ષપ્રાપ્તિનાં કારણોનો વિચાર કરી તે કારણો ઉપાસતા રહેવાય તો કાર્યરૂપ મોક્ષ અવશ્ય થાય; પણ કારણનો નિર્ણય કર્યા વિના, તેનો અભ્યાસ કર્યા વિના મોક્ષ જેવું અત્યંત વિકટ કાર્ય ક્ષણિક નિર્ભળ ઇચ્છાથી પાર પડે તેવું નથી. માટે વિકટ સંજોગોમાં તો વિકટ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. તેને બદલે આપણા વર્તન તરફ નજર કરીએ તો શિથિલતા સિવાય કંઈ જણાશે નહીં. તો એ મેળ મળે નહીં તેવી અત્યારની દશા પલટાવી મોક્ષમાર્ગમાં ઉપયોગી એવા સદ્ગુણો, સત્શ્રદ્ધા, આજ્ઞાનું આરાધન, વૈરાગ્ય, સત્ય, સદાચરણ, શાંતિ, સમતા, ત્યાગ આદિ પ્રાપ્ત કરવાનો પુરુષાર્થ અત્યંત દૃઢતાથી કર્તવ્ય છેજી. થયેલાં પાપોનો પશ્ચાત્તાપ કરી ફરી તેવા દોષ જિંદગીભરમાં ન બને તેવો દૃઢ નિશ્ચય રાખી દોષો દૂર કરતા રહીશું તો અવ્યાબાધ અનંતસુખ યથાઅવસરે અનુભવીશું. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૨૯]

૧૬૬

ભાદરણ, તા. ૧૯-૫-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્

વૈશાખ વદ ૫, ગુરુ, સં. ૧૯૯૪

“શુદ્ધ સ્વરૂપી નાથ નિરંતર, દૃષ્ટિ રહો તુમ ચરણ વિષે,
પ્રભુ, દૃષ્ટિ રહો તુમ ચરણ વિષે
વચન કાચનાં કામ થતાં પણ, વૃત્તિ વહો તુમ શરણ વિષે,
પ્રભુ વૃત્તિ”

સદ્ગત પૂ. મનસુખભાઈ દેવશીભાઈના દેહોત્સર્ગના સમાચાર જાણી આ કળિકાળ શુભ નિમિત્તોને સંકેલી લેવાનું કામ કરી રહ્યો છે એવી ચેતવણીની વિચારણા જાગી હતી. માથે મરણ છે, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે, કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, મરણના મુખમાં બાળ, યુવાન, વૃદ્ધ સર્વ ઓરાયલા છે, માત્ર મોં બીડે તેટલી વાર છે તો આ જીવ કલ્યાણ કરવાના ક્યા કાળને ભજે છે એ વિચારવા જેવું છે, એમ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય સદ્ગત સ્વામી પ્રભુશ્રીજી પાસેથી વારંવાર સાંભળ્યું છે, છતાં આ જીવ કુંભકર્ણના કરતાં પણ પ્રબળ અનાદિની ધોર નિદ્રામાંથી જાગતો નથી એ કેટલું આશ્ચર્ય અને ખેદ ઉપજાવનાર છે? આ જીવ વાતો ડાહી ડાહી કરે અને વર્તનમાં પ્રમાદ કે પોલ, એ ક્યાં સુધી નભશે? મરણના વિચારથી, કળિકાળના વિચારથી, અનિત્યતાના વિચારથી કે મોહની છેતરામણીના વિચારથી અનેક જીવો ચેતી ગયા છે, પણ પ્રમાદ વિચારને જ ન ઊગવા દે તો પછી થાય શું? આ જીવને સારું સારું જોવું ગમે, સારું સારું ખાવું ગમે, ડાહી ડાહી વાતો કરવી ગમે, પણ પાછા વળીને પોતાના દોષો દેખી તેને કાંટા કાઢે તેમ કાઢી નાખવાની ઉતાવળ નથી. બેભાન દશામાં દિવસ, માસ, વર્ષ વિતાવે છે. નાખી નજર ન પહોંચે તેટલો કાળ વ્યર્થ વહી ગયો છતાં ક્ષણમાત્ર પણ આત્મસમાધિ જીવ સાધી શક્યો નહીં. કેવી કેવી ઉત્તમ સામગ્રીના યોગ મળ્યા, પ્રત્યક્ષ પુરુષ, તેમની

સેવા-સમાગમ, બોધ, સ્મરણસાધન, ભક્તિ આદિની આજ્ઞા, તીવ્ર ઠપકા વગેરેથી પણ જીવ જાગ્યો નહીં, હજી તેનો પસ્તાવો કરીને ‘જાગ્યા ત્યાંથી સવાર’ ગણી મંડી પડવું ઘટે, તેનું પણ ભાન નહીં. માત્ર કબીરજી કહે છે તેમ,

“સુખિયા સૌ સંસારી ખાવે ને સોવે,
દુઃખિયા દાસ કબીર ગાવે ને રોવે.”
(જબ જાગે તબ રોવે.)

સુખિયા જેવો નફકરો થઈ આ જીવ ફરે છે. દુઃખ લાગે તો બૂમ પાડે, ‘હે પ્રભુ, હે પ્રભુ,’ પોકારે. જાણે કોઈ કાળે દુઃખ ભોગવ્યું નથી અને ભવિષ્યમાં દુઃખ આવવાનું જ ન હોય તેમ સિદ્ધ સમાન સુખી થઈને અત્યારે ફરે છે. પણ પાછું દુઃખ દેખા દે ત્યાં તો જીવ મૂંઝાઈ જાય છે કે જાણે કોઈ કાળે દુઃખ દૂર થનાર જ નથી, અને જાણે સુખ કદી જોયું જ ન હોય, તેમ આરોગ્યની ઇચ્છા કરતો તેની રાહ વરસાદની પેઠે જોયા કરે છે. આવી અસ્થિર, ઠેકાણા વગરની દશા તરફ દુગંધા આવવી જોઈએ, તેનો પણ જીવ વિચાર કરી કંઈ સ્વરૂપનું ઠેકાણું કરતો નથી. હવે કેમ કરવું? ક્યાં જવું? શો ઉપાય લેવો? તે વિચારવા યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૦]

૧૬૭

ભાદરણ, તા. ૨૧-૫-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્

વૈશાખ વદ ૭, શનિ, સં. ૧૯૯૪

“જેહનું મન સમકિતમાં નિશ્ચળ કોઈ નહીં તસ તોલે રે;
શ્રી નયવિજય વિબુધ પય સેવક વાયક યશ એમ બોલે રે.”

“રાગ દ્વેષ મળ ગાળવા ઉપશમ જળ ઝીલો;
આતમ પરિણતિ આદરી, પરપરિણતિ પીલો.

આતમતત્ત્વ વિચારીએ.” —શ્રી યશોવિજયજી

આપનો પત્ર મળ્યો. વાંચી સમાચાર જાણ્યા છે. આપના નમ્ર ભાવ જાણી સંતોષ થયો છે. તેવી જ ભાવના અને પ્રાર્થના મને પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પ્રગટે, પરિણમે એવી ઇચ્છા રહે છેજી. હે પ્રભુ! આપનાથી કંઈ અજાણ્યું નથી. જીવની અવિચાર મૂઠ દશાનો પાર નથી, તેમ છતાં તે દશાનો તેને કંટાળો આવતો નથી. તે કીચડમાંથી ઊઠી પરમ પવિત્ર, અનંત સુખરૂપ, પરમ પ્રેમપૂર્ણ આપની ગોદમાં સ્થાન લેવાનો આ જીવને ઉમળકો કેમ નહીં આવતો હોય? કેમ તેવા ભાવ ટકતા નહીં હોય? બીજાના આગળ ડાહ્યો થવામાં પહેલો, મનમાં પણ માની લે કે ‘મારે પરમપુરુષ સિવાય કોઈનો આધાર નથી.’ છતાં તે ને તે જ ગંદા વિષયોમાં મન કેમ ગૂંચાઈ રહેતું હશે? શ્રી દેવચંદ્રજી જેવા પોકારી ઊઠ્યા છે:—

“પૂછું પૂર્વ વિરાધના, શી કીધી ઇણ જીવ લાલ રે;
અવિરતિ મોહ ટળે નહીં, દીઠે આગમ દીવ લાલ રે.
દેવજશા દરિશણ કરો.

દીનદયાળ કૃપાળુઓ, નાથ ભવિક આધાર લાલ રે;
દેવચંદ્ર જિન સેવના, પરમામૃત સુખકાર લાલ રે;” દે૦
રાજચંદ્ર પ્રભુ સેવના, પરમામૃત સુખકાર લાલ રે.

બાળકને ભય લાગે, ભૂખ લાગે, કોઈ કૂતરાં વગેરે પજવે ત્યારે તે તેની મા પાસે દોડી જાય છે, કારણ કે તેને વિશ્વાસ છે કે અવશ્ય એ મારું રક્ષણ કરનાર છે. એટલી શ્રદ્ધા આપણને જરૂર જોઈએ. પરમકૃપાળુદેવે શ્રી જૂઠાભાઈના પત્રમાં લખ્યું છે— ‘કોઈપણ અલ્પ કાર્યના શરૂઆતમાં પણ તે પુરુષને યાદ કરો-સમીપ જ છે.’ આપણે અજ્ઞાનને લઈને વર્તનમાં ભેદ પાડીએ છીએ. સત્પુરુષની સમીપમાં જુદું વર્તન અને તેના વિયોગમાં જુદું વર્તન. નહીં તો તેની જ્ઞાન-શક્તિથી બહાર આપણું વર્તન નથી. માત્ર તેની દૃષ્ટિ આપણી ઉપર છે એમ આપણે માનતા નથી. ખાતાં પીતાં, હરતાં ફરતાં તે આપણી સમીપ છે એમ ધારીને વર્તાય તો દોષો આપણી સામું પણ જોઈ ન શકે અને સત્પુરુષોએ તો તે જ નિશ્ચયને પરમ કલ્યાણકારી કહ્યો છે તથા તેને અભિન્નભાવ કહ્યો છે. પોતે પત્રાંક ૪૭૦માં જણાવ્યું છે: “ ‘જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે અભિન્નબુદ્ધિ થાય, એ કલ્યાણ વિષેનો મોટો નિશ્ચય છે’, એવો સર્વ મહાત્મા પુરુષોનો અભિપ્રાય જણાય છે. તમે તથા તે અન્ય વેદે જેનો દેહ હાલ વર્તે છે, તે બેય જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે જેમ અભિન્નતા વિશેષ નિર્મળપણે આવે તે પ્રકારની વાત પ્રસંગોપાત્ત કરો, તે યોગ્ય છે; અને પરસ્પરમાં એટલે તેઓ અને તમ વચ્ચે નિર્મળ હેત વર્તે તેમ પ્રવર્તવામાં બાધ નથી, પણ તે હેત જાત્યંતર થવું યોગ્ય છે. જેવું સ્ત્રીપુરુષને કામાદિ કારણે હેત હોય છે, તેવું હેત નહીં, પણ જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે બન્નેનો ભક્તિરાગ છે એવું બેય એક ગુરુપ્રત્યેનું શિષ્યપણું જોઈ, અને નિરંતરનો સત્સંગ રહ્યા કરે છે એમ જાણી, ભાઈ જેવી બુદ્ધિએ, તેવે હેતે વર્તાય તે વાત વિશેષ યોગ્ય છે. જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યેનો ભિન્નભાવ સાવ ટાળવા યોગ્ય છે.”

જેને મુમુક્ષુતા વર્ધમાન કરવી છે અને વિષયકષાયમાં તણાવું નથી એવા દૃઢ નિશ્ચયવાળા આત્માર્થીને ઉપર લખી જણાવેલો પત્ર અમૃત સમાન છે. સ્ત્રી સાથે વસવું પડતું હોય તોપણ તે આપણો મુમુક્ષુભાઈ છે, સદ્ગુરુની શ્રદ્ધાવાળો છે, તેના હૃદયમાં પરમ પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ છે એટલી આપણને જો શ્રદ્ધા રહેતી હોય તો તેને વિષયના સાધન તરીકે વાપરવા કરતાં તેની સાથે સત્પુરુષના માહાત્મ્યની વાતચીત અને ભક્તિભજનમાં કાળ ગાળવા એક ભક્તિમાન આત્માનો સમાગમ પરમકૃપાળુની કૃપાથી થયો છે, તો તેનું પણ વૈરાગ્ય, ભક્તિ આદિ સાધનથી કલ્યાણ થાઓ અને હું પણ તેને જોઈને વૈરાગ્ય, ભક્તિનો બોધ પામું એવી ભાવના પરસ્પર રાખવાથી કુટુંબ પણ મંદિરરૂપ પલટાઈ જાય. તેની ભૂલ થાય તો આપણે ચેતવણી આપવાની જરૂર છે, આપણી ભૂલ જણાય તો તેણે આપણને ચેતવવાની ફરજ છે. આવી

સમજૂતીથી આત્માર્થે બન્ને આત્માઓનું પ્રવર્તન થાય તો ધર્મ પ્રગટાવવામાં ઘણી અનુકૂળતા થઈ પડે. બન્નેની તેવી સમજણ મહાપુણ્યના ઉદયે થવી સંભવે છે, પણ બન્નેને એક સદ્ગુરુનો આશ્રય છે, એ આધારનો વિશેષ લક્ષ રહે અને હૃદય વૈરાગ્યવાળું એકનું પણ હોય તો બન્નેને લાભ થવા સંભવ છે. જેને જ્યારે કલ્યાણ કરવું હશે ત્યારે સંસારને ભૂલી ભક્તિને હૃદયમાં સ્થાન આપશે ત્યારે જ મોક્ષના ઉપાયમાં પ્રવર્તી શકાશે એ તો સમજી શકાય તેવી વાત છે, તો જ્યારથી તે શુભ કાર્યની વહેલી શરૂઆત થાય ત્યારથી કલ્યાણનો દિવસ વહેલો આવવાનો સંભવ છેજી. પૂ. બહેન ... વગેરે ધર્મચ્છક જીવોને સંસારથી છૂટવાની ભાવના છે. તે વર્ધમાન કરવા યોગ્ય છે. હૃદય વૈરાગ્યવાળું, સદ્ગુરુ પ્રત્યે ભક્તિભાવવાળું અને કોઈનું ભૂંડું ન ઇચ્છે તેવું બનાવવાથી ધર્મમાં અણધારી મદદ મળતી રહે છે. પરમકૃપાળુદેવ મોક્ષમાળા શિક્ષાપાઠ ૩૩માં લખે છે— “ગમે તેમ હો પણ સૃષ્ટિના દિવ્ય ભંડારમાં અજવાળું છે. સત્યનો પ્રભાવ ઢાંક્યો રહેતો નથી. સુદર્શનને શૂળીએ બેસાર્યો, કે શૂળી ફીટીને જળહળતું સોનાનું સિંહાસન થયું; અને દેવદુંદુભિના નાદ થયા, સર્વત્ર આનંદ વ્યાપી ગયો. સુદર્શનનું સત્યશીળ વિશ્વમંડળમાં ઝળકી ઊઠ્યું. સત્યશીળનો સદા જય છે. શિયળ અને સુદર્શનની ઉત્તમ દૃઢતા એ બન્ને આત્માને પવિત્ર શ્રેણીએ ચઢાવે છે!” પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોનો વિશેષ પરિચય, અભ્યાસ થવાથી વિષયવિકાર સુકાઈ જવાનું કારણ બને છે. “સત્સંગ છે તે કામ બાળવાનો બળવાન ઉપાય છે.” (૫૧૧) તેની ભાવના અવશ્ય કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૨]

૧૬૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૬-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

દોહરો— “બ્રહ્મચર્ય, પ્રભુભક્તિ કર, ક્રોધાદિકને ટાળ;
વીતરાગ આજ્ઞા પળે, તો તપ શુદ્ધ નિહાળ.”

આપનો પત્ર હતો. તેમાં એકાસણાં આ ચોમાસામાં કરવા વિચાર છે, એમ આપે જણાવ્યું. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે અષાઠ સુદ પૂનમથી કાર્તિક સુદ પૂનમ સુધી ચોમાસુ ગણાય છે. તેમાં એકાસણાનું તપ કરનાર સામાન્ય રીતે તો એક વખત બપોરના આહાર લે (ખાય). સોપારી વગેરે ખાવાની ટેવ હોય તે પણ જમતી વખતે સાથે રાખવી. તે ખાઈ રહ્યા પછી તે ઊઠે. પછીથી પાણી સિવાય કંઈ મોંમાં નાખે નહીં. ખાવા બેસે ત્યારે આ પીવો હોય તો પીવાય, પણ તે પહેલાં કે પછી સવારે કે સાંજના કશું પાણી સિવાય પીવાય નહીં. પાણી ગરમ કરીને ઠારી મૂક્યું હોય તે આખો દિવસ પીવાય. દવા પણ ખાતી વખતે લેવી હોય તો લેવાય પછી કે પહેલાં દવા પણ ન લેવાય. આવી રીતે એકાસન વિધિ છે. આ ઉપરાંત યથાશક્તિ સવારે દિવસ ઊગ્યા પછી બે કલાક કે ત્રણ કલાક પાણી બિલકુલ ન પીવાનો નિયમ કેટલાક કરે છે. એટલે ચાલે ત્યાં સુધી ચારે પ્રકારના આહારનો એટલે પાણીનો પણ ત્યાગ કરે છે. એટલો વખત ઉપવાસનો ગણાય છે અને બાકીનો એકાસણાનો ગણાય છે. આ બધું વાંચી જેવી

પોતાની શક્તિ હોય તે પ્રમાણે સવારમાં ઊઠીને નિયમ કરવો. તે પ્રમાણે ન બની શકે તો એમ પણ થાય કે આજે એક વખત ખાવું. દવા, ઈંકણી કે ચ્હાની ઘૂટ રાખવી હોય તો તેમ, નહીં તો દવા કે ચ્હા કે ઈંકણી વગેરેની ઘૂટ નથી રાખવી તે સવારમાં જ નક્કી કરવું. ગરમ પાણી કે ઠંડા પાણીનો પણ તે રીતે સવારે નિયમ કરવો અને નિયમ કર્યા પ્રમાણે આખો દિવસ પાળવું. બીજે દિવસે કંઈ જરૂર જણાય તો તે પ્રકારે પોતાના શરીરની શક્તિ વિચારી જરૂર પૂરતી ઘૂટ રાખી જેવો નિયમ કરવો ઘટે તેવો સવારે કરવો. પછી આખો દિવસ તેમ વર્તવું. જેમ ખાધાનો નિયમ કરીએ છીએ તેમ કષાયનો પણ નિયમ શક્તિ વિચારીને કરવો કે આજે ક્રોધ કોઈના ઉપર ન થાય તેમ વર્તવું. પછી ગમે તેવો પ્રસંગ આવી પડે તોપણ પોતાના ભાવ બગાડવા નહીં. એમ કરતાં કરતાં ક્રોધ ઓછો સહેજે થાય છે, એમ જણાય ત્યારે ક્રોધ અને માન બે નો નિયમ રખાય. ગમે તે વખાણે કે ગમે તેવું રૂપ હોય કે તપ થતું હોય કે સારી સમજણ હોય, ધર્મનું કામ થતું હોય તોપણ અભિમાન થઈ ન જાય તેવી વૃત્તિઓ ઉપર ચોકી રાખતાં શીખવાનું છે. પછી માયા, પછી લોભ એમ કષાયો ઓછા કરવા. પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં મોહ ઓછો કરવો. રાગ-દ્વેષ ઘટાડવાની જ્ઞાની પુરુષોની આજ્ઞા છે, તે જેટલી પળે તેટલો ધર્મ થયો સમજવા યોગ્ય છે. જેટલું જે દિવસે બને એમ લાગે તેનો નિયમ રોજ ચિત્રપટ સમક્ષ વિનયપૂર્વક નમસ્કાર કરી લેવો અને કાળજીપૂર્વક તે નિયમ પાળવો. એકાસણું, ઉપવાસ, બે વખત જ આહાર લેવો કે ક્રોધ આદિ ન કરવા વિષે જે કરવું યોગ્ય લાગે અને પળે એમ જણાય તે આત્માર્થે આ ચોમાસામાં કરવામાં હરકત નથી. કરેલા નિયમમાં ભૂલ થાય તો પશ્ચાત્તાપ કરી ક્ષમાપનાનો પાઠ બોલી, ફરી તેવી ભૂલ ન થાય તેવી કાળજી રાખવી ઘટે છે.

તા. ક.— માંદગીના કારણે કે ઉપવાસ કર્યા પછીને દિવસે બે વખત ખાવાની જરૂર પડે તો તે પ્રમાણે વિચાર કરી નિયમ લેવો.

[૧૩૧]

૧૬૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૬-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્

જેઠ વદ ૯, બુધ, સં. ૧૯૯૪

“બ્રહ્મચર્ય, પ્રભુ-પૂજના, ક્રોધાદિક-અરિ ટાળ;
વીતરાગ આજ્ઞા પળે, તો તપ શુદ્ધ નિહાળ.
બાહ્યાભ્યંતર તપ તપે, મહામુનિ પણ એમ;
મૂળ-ઉત્તર ગુણ શ્રેણિરૂપ, સધે સામ્રાજ્ય જેમ.”

બીજા પત્રમાં બ્રહ્મચર્ય બે માસ માટે પાળવા વ્રત લીધું છે એમ લખ્યું તે જાણ્યું. વ્રત લેવું સહેલું છે, પાળવું મુશ્કેલ છે. પત્રાંક ૯૪૧ માં પરમકૃપાળુદેવ લખે છે : “જ્યાં સુધી આત્મા સુદૃઢ પ્રતિજ્ઞાથી વર્તે નહીં, ત્યાં સુધી આજ્ઞા કરવી ભયંકર છે.....નિયમને વિષે સ્વેચ્છાચાર

પ્રવર્તન કરતાં મરણ શ્રેય છે, એવી મહત્પુરુષોની આજ્ઞાનો કાંઈ વિચાર રાખ્યો નહીં; એવો પ્રમાદ આત્માને ભયંકર કેમ ન થાય?" દરરોજ ક્ષમાપનાનો પાઠ બોલ્યા પછી ઉપરનાં વાક્યો, બે માસ બ્રહ્મચર્ય પાળો ત્યાં સુધી, બોલવાનો નિયમ સાથે રાખવાથી હિતનું કારણ છેજી.

‘રાજસત્તા’ સંબંધી તમે પુછાવ્યું છે તે પ્રશ્ન ઊંડા ઊતરી વિચારવા યોગ્ય છે.

“રાજ રાજ સૌ કો કહે, વિરલા જાણે ભેદ;
જે જન જાણે ભેદ તે, તે કરશે ભવ છેદ.”

એટલે બાહ્યદૃષ્ટિથી ‘રાજ’ શબ્દનો પરમાર્થ સમજવો મુશ્કેલ છે. જેને તે સમજાય છે તેનો સંસાર ક્ષય થશે એમ ઉપરના કાવ્યમાં છે. ઉપશમ-વૈરાગ્યવંત મુમુક્ષુ જીવને શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ એવા ‘રાજ’ની શ્રદ્ધા, ઓળખાણ, પ્રેમભક્તિ પ્રગટે છે અને એવાં મોક્ષનાં કારણ પ્રાપ્ત કરી જે તેની સેવા-ઉપાસના કરે તે મોક્ષ પામે એ નિઃસંશય છે.

“દેહ ન જાણે તેહને, જાણે ન ઇંદ્રી, પ્રાણ;
આત્માની સત્તા વડે, તેહ પ્રવર્તે જાણ.”

રાજસ્વરૂપ આત્માની સત્તા વડે દેહ, ઇંદ્રિયો અને શ્વાસોચ્છ્વાસ પ્રવર્તે છે. તેની સત્તા વિના દેહ તે મડદું છે, ઇંદ્રિયો તે બાકોરાં કે કાણાં માત્ર છે અને શ્વાસોચ્છ્વાસ તો ઠરી જાય, હોય જ નહીં. જેની સત્તા વડે આ બધી પ્રવૃત્તિ જીવ કરી રહ્યો છે તે પ્રગટ તત્ત્વને ભૂલીને માત્ર રૂપી પદાર્થોની લેવડદેવડ અને તેમાં હર્ષ-શોક કરી કર્મબંધનનો ધંધો રાતદિવસ કરી રહ્યો છે. એવા જીવને કેટલો ઠપકો દેવો ઘટે? આ જીવ નફ્ટ છે, નિર્લજ્જ છે, મૂઢ છે તેથી જન્મમરણનાં કારણો ઊભાં કરી રાજી થાય છે. તેને સૂઝતું નથી કે—

“અહંભાવથી રહિત નહિ, સ્વધર્મ સંચય નાહીં;
નથી નિવૃત્તિ નિર્મળપણે, અન્ય ધર્મની કાંઈ.”

હવે એ અહંભાવથી કેમ છુટાય? તેનો વિચાર મુમુક્ષુ જીવ કરે છે અને તે ઉપાય દૃઢ સમજી નિર્મળ થવા પુરુષાર્થ કરે છે. “શ્રદ્ધા પરમ દુલ્લહા.” ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૩]

૧૭૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૭-૧૯૩૮

તત્ ઐ સત્ અષાડ સુદ ૪, શુક્ર, સં.૧૯૯૪

અનુષ્ટુપ— “દારિદ્ર, રોગ ને મૃત્યુ, વૃદ્ધાવસ્થા વિચારજો;
શાસ્થી એ સર્વને પીડે? મોક્ષભાવ વધારજો.”

ગયા પત્રમાં ‘રાજસત્તા’ વિષે કંઈક લખ્યું હતું તથા બ્રહ્મચર્ય વિષે કંઈ લખેલું સ્મૃતિમાં નથી. વખતે આ પત્ર મળતાં પહેલાં તમારી બાધાનો વખત પૂરો થવા આવે તોપણ કેટલીક

સૂચનાઓ લક્ષમાં રહેવા જણાવું છું, તે ભવિષ્યમાં ફરી વળી બ્રહ્મચર્યના કોઈ કોઈ દિવસો નક્કી કરો ત્યારે ઉપયોગી થશે.

પાંચ ઇન્દ્રિયોમાંથી સ્પર્શ-ઇન્દ્રિયનો અભ્યાસ જીવને ઘણો છે, કારણ કે દરેક ભવમાં તે ઇન્દ્રિય હોય છે. તેને રોકવાથી સંસારવૃત્તિ મોળી પડી જાય છે.

“એક વિષયને જીતતાં, જીત્યો સૌ સંસાર;
નૃપતિ જીતતાં જીતિયે, દળ, પુર ને અધિકાર.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

એ સ્પર્શ-ઇન્દ્રિયના સુખ માટે જીવ ધન કમાય છે, પરણે છે, કપડાં-ઘરેણાં-ઘર-ખેતરરૂપ પરિગ્રહને વધારે છે. તે પ્રત્યેથી જેની વૃત્તિ ઓછી થાય, તેને સંસાર પ્રત્યેનો મોહ ઓછો થવાથી આત્મા પ્રત્યે વૃત્તિ વળે છે, આત્માના વિચાર તેને ગમે છે, આત્માની કથા તેને રુચે છે, તે સાંભળવામાં આનંદ આવે છે અને એમ કરતાં કરતાં જ્ઞાનીપુરુષે જાણેલા આત્માની શ્રદ્ધા, પકડ, પ્રતીતિ થાય છે. રુચિ સંસાર વધારવાની જેને વર્તતી હોય તેને આત્મવિચાર કે આત્મકથા કે તેવું વાંચન, શ્રવણ ધાર પર લીંપણા જેવું જુદું ને જુદું જ રહે છે, પરિણામ પામતું નથી. એ બધી વાત તમે ઘણી સાંભળી છે. હવે નીચે સામાન્ય નિયમો જણાવું છું :

૧. જેણે બ્રહ્મચર્ય પાળવા માટે એક દિવસ કે અનેક દિવસ માટેનો નિયમ લીધો હોય તેણે સ્ત્રી સાથે દિવસે કે રાત્રે એક પથારીમાં બેસવું કે સૂવું નહીં.

૨. કામને પોષે તેવી વાતો કરવી નહીં કે કોઈ હાંસી વગેરેમાં પણ કામચેષ્ટા કે હાવભાવને પુષ્ટિ આપવી નહીં.

૩. આલિંગન, ચુંબન આદિ ભારે અતિચારો છે. તે રસ્તે વ્રત તૂટવાના પ્રસંગો આવે છે, માટે તેવા પ્રસંગમાં દોરાવું નહીં કે સામાને તેવા ભાવ પ્રગટ થતા જણાય તો તેને ચેતાવી દઈ, તે દોષો ઝેર જેવા જાણી ધમકાવીને પણ દૂર કરવા.

૪. માંદગીને કારણે માથું દબાવવું કે તેવી કોઈ મદદ લેવી પડે તો અપવાદરૂપ ગણી તે સિવાય બીજા કોઈ કારણે બ્રહ્મચર્યના દિવસોમાં શરીરસેવા પણ સ્ત્રી પાસેથી સ્વીકારવી નહીં. શરીર-સ્પર્શના પ્રસંગ ઓછા કરી નાખવા.

૫. ખોરાક પણ નિયમ-બાધાના દિવસોમાં સાદો રાખવો. કપડાં, ઘરેણાં પણ સાદાં પહેરવાં. ટૂંકામાં, ઇન્દ્રિયો ઉન્મત્ત ન બને તેવી કાળજી રાખવી.

૬. ભોગવેલા ભોગના પ્રસંગોની વાતો કે સ્મૃતિ કર્યા કરવી નહીં.

૭. સત્સંગ, ભક્તિ, સદ્વાંચન, સદ્વિચારમાં કાળ ગાળવા વિચાર રાખવો.

નિયમ બ્રહ્મચર્યનો ન લીધો હોય તેવા દિવસોમાં પણ દિવસે મૈથુનનો ત્યાગ રાખવા પૂરતા ઢૂઢ ભાવ રાખે તો બાર માસમાં છ માસ જેટલો કાળ બ્રહ્મચર્યવાળો ગયો એમ હિસાબ કરતાં સમજાય તેમ છે. જેમ રાત્રિભોજનના ત્યાગવાળાને છ મહિનાના ઉપવાસનું ફળ છે

તેમ દિવસે મૈથુન તજનારને પણ છ માસનું બ્રહ્મચર્ય વર્ષમાં પળે છે આટલું વિચારશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૪]

૧૭૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૭-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ગુરુપૂર્ણિમા, મંગળ, સં. ૧૯૯૪

ગીતિ- “આર્ય મુનિવર, આર્યા, શ્રાવક, શ્રાવિકા ચાર તણો સંઘ;
હોય વિરાધ્યો જે મેં, તે દુષ્ટતનો તુર્ત ટળો બંધ.”

“નહીં ક્ષમા, ના સંયમ, નહિ નિયમ તપ શીલ ઉપવાસ;
નહીં કીધાં, નહીં ભાવ્યાં, મિથ્યા દુષ્ટ મુજ થવા આશ.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છે. નિમિત્તને આધીન આપણા ભાવ પલટાઈ જાય એ હાલની અવસ્થામાં સ્વાભાવિક છે. તેથી જ જ્ઞાની પુરુષોએ આપણા જેવા માટે સત્સંગ કરતા રહેવા ભલામણ કરી છે. તેવો જોગ ન હોય ત્યારે તેની ભાવના રાખી, બીજી બાબતોમાં જીવન વ્યતીત થઈ જાય છે તેનો ખેદ કરતા રહેવા યોગ્ય છે, કારણ કે આયુષ્ય અલ્પ અને અનિશ્ચિત અને ઘણો પુરુષાર્થ હજી આપણે કરવો ઘટે તેવાં કર્મ બળવાન છે, ત્યાં પ્રમાદ થાય તે આપણી અણસમજ છે. તે વાત ભુલાય નહીં તે અર્થે સ્મરણનું સાધન છે. મૂળ આપણું સ્વરૂપ સહજ શુદ્ધ છે તેનું રટણ જો મુખ દ્વારાએ કે મનમાં થતું રહેતું હોય તો બીજેથી વૃત્તિ પાછી વાળવાનું એ બળવાન સર્વોત્તમ સાધન છે, પણ તેમાં પણ મંદતા કે બેદરકારી જેવું થઈ જાય તો પછી શો ઉપાય? મુક્ત થવાની ભાવના, કાળજી જોઈએ. પરમપુરુષ અને પરમાર્થમાર્ગ પ્રત્યે હજી ઘણો પ્રેમ વધારવાની જરૂર છે, જે છે તે પણ ટકી ન શકે તેવા સંજોગોમાં રહેવાનું પ્રારબ્ધ હોય તો શું કરવું? એ વિકટ પ્રશ્ન છે. જેવા ભાવ તેવા પ્રકારના શુભાશુભ કર્મોનો પ્રવાહ તો જીવને આવરણ નિરંતર કરી રહ્યો છે, તેમાંથી મુક્ત થવાનો માર્ગ પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના મુખેથી આપણે સાંભળ્યો છે કે સત્પુરુષ કે સત્પુરુષે આપેલા સાધનની સ્મૃતિ થતાં જીવનાં પરિણામ સંસાર ભજવાનાં મંદ થાય અને મહાપુરુષના માર્ગની ભાવના જાગ્રત થાય, તો ત્યાં મંદ બંધ થાય અને જીવ બળવાન થાય તો કર્મની નિર્જરા પણ ઘણી કરે. એમ કરતાં કરતાં નિમિત્તો પણ સારાં મળે અને સન્માર્ગમાં સ્થિતિ થાય. શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે:

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

આમ વિચારી જે વખતે જેટલું આત્મવીર્ય ફોરવાય તેટલું ભાવનાથી પણ કરી લેવા ચૂકવું નહીં. આપણાથી ન બનતું હોય તોપણ જે કોઈ ધર્મમાં પ્રવર્તતા સત્પુરુષનો યોગ થયો છે તેની સ્મૃતિ, તે ભાવ પ્રત્યે પ્રેમ, તેની અનુભોદના, તેવી દશા પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના, અભિલાષા

રાખ્યા કરવાથી પણ જે કરવા યોગ્ય છે તે થતું જાય છે. “એકલો ખેદ કરીને અટકી રહેતા નથી” એવું પરમકૃપાળુદેવે પત્ર ૮૧૯ માં લખ્યું છે, તે બહુ વિચારવા યોગ્ય છે. તે પત્રમાં કહેલ પુરુષાર્થ વિષય-કષાયને હઠાવવાનો અવશ્ય કર્તવ્ય છેજી. તરણા જેવાએ આખા ડુંગર જેવા આત્માને ઘેરી રહ્યા છે. “તરણા ઓથે ડુંગર રે, ડુંગર કોઈ દેખે નહીં.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૫]

૧૭૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૮-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૯, ગુરુ, સં. ૧૯૯૪

પવિત્ર ભક્તિરાગી મુમુક્ષુ બંધુઓ પ્રત્યે, મુ. ધામણ.

પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુની ભક્તિ પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીજીએ આપણને બતાવી આપણા ઉપર અપાર ઉપકાર કર્યો છે. તે પરમ પુરુષ ભક્તિ કરવા યોગ્ય, સ્તવવા યોગ્ય, ઉપાસવા યોગ્ય, ગુણગ્રામ કરી પવિત્ર થવા યોગ્ય છે. તેમ જ તેઓશ્રીનાં વચનામૃત (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર) સત્શાસ્ત્ર દ્વારા વાંચી કે શ્રવણ કરી, મનન કરી, વારંવાર ભાવના કરી શ્રદ્ધા દૃઢ કરવા યોગ્ય છે. તે આ મનુષ્યભવમાં બની શકે તેવું છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ, તેમનાં વચનામૃત, તેમની ભક્તિ અને તેમના અપૂર્વ ઉપકારો પ્રત્યે આપણા ભાવ વળશો, હૃદયમાં દૃઢ થશો અને તેનું શરણ ગ્રહણ થશો તો તે આપણા આત્માની સંપત્તિ પામવાનું અપૂર્વ કારણ થશે. છેવટ સુધી પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ એક એ જ પરમ પુરુષની ભક્તિમાં કાળ ગાળવાનું, સત્સંગ કરવાનું અને સંપ રાખવાનું આપણને જણાવ્યા કર્યું છે તે લક્ષમાં લેવા સર્વ મુમુક્ષુવર્ગને વિનંતી કરું છુંજી.

બીજું, પૂ. હીરાલાલ પાસે પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં ચિત્રપટ છે, તેમાંથી જે કોઈ ભાઈને તે મહાપુરુષની સ્મૃતિ, ઉપકાર અને બહુમાનપણા અર્થે જડાવીને તે ચિત્રપટ રાખવા વિચાર હોય તો પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ તે ચિત્રપટ મૂકી પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા લઈ ત્રણ વાર વંદન કરી લેશો. તેમાં આજ્ઞાનો અતિક્રમ નથી. તે જતનાથી રાખશો. મફત મળે છે માટે લાવો બે-ચાર રાખી મૂકીએ એવો ભાવ કર્તવ્ય નથી. જડાવીને સાચવી શકાય તેમ હોય તેમણે જ તે મહાપુરુષના ઉપકારોની આપણને સ્મૃતિ રહે તે અર્થે લેવા યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૬]

૧૭૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૮-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૪

હરિગીત— “દર્શન અલૌકિક આપનું સ્થિર હે! પ્રભુ, મુજ ઉર વસો,
વીતરાગતારૂપ વદન તુજ મુજ નજરથી દૂર ના ખસો;

એ આત્મદૃષ્ટિ આપની મુજ મન વિષે ચોટી રહો,
 શ્રુત-ભાનરૂપી કાનનું નહિ ભાન ભુલાશો, અહો!
 પરિષદ સહી ભારે વર્યા શ્રદ્ધા અચળ આત્મા તણી,
 ગંભીર સાગર સમ, ધરા જેવી ક્ષમા ઉરે ઘણી,
 રવિથી વિશેષ પ્રતાપ પામ્યા, શાંતિ શર્ષીથી પણ ઘણી;
 સૌ આત્મહિતના સાધકો સેવે ચરણરજ આપની.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૩)

પૂ. ...ભાઈ રૂ. ૨૫-૪-૦ મૂકી ગયેલા તે સાધકસમાધિ ભંડારમાં નાખ્યા છે તેની પહોંચ આ પત્રથી સ્વીકારવા તે ભાઈને જણાવશોજી તથા તેમને બોલાવી વાત કરશો કે આ મનુષ્યભવ ધન કમાવવા કે સંસાર ચલાવવા માટે મળ્યો નથી. દેવો પણ ઇચ્છે છે કે અમને મનુષ્યભવ મળે તો ધર્મનું આરાધન કરી મોક્ષ મેળવી લઈએ; તેમને તો તે ભવ મળવાની વાર છે, પણ આપણને તો હાથમાં તે લાગ આવ્યો છે. “નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.” માટે ધન, પુત્ર કે વિઘ્નો દૂર કરવાની માન્યતા માટે તેવા પૈસા મૂકતા હોય તો તેમને સમજાવશો કે મનુષ્યભવનું સાર્થક કરી લેવા જેવો જોગ છે તે ભૂલશો નહીં. કોઈ સત્પુરુષના અચિંત્ય મહાત્મ્યમાં વિશ્વાસ રાખી તેના આધારે આ ભવસમુદ્ર ઓળંગી મોક્ષે જવું છે, તે સિવાય બીજી સંસાર વધારવાની અભિલાષા સેવવા યોગ્ય નથી અને બને તો અત્રે આવી જાય તો તેને બે અક્ષર તેના યોગ્ય કહેવા ઘટે તે કહેવાય અને ભાવના જાગે તો સત્પુરુષના માર્ગનું સાધન તેને મળે, તો મહાભયંકર સંસારના દુઃખમાંથી બચવાનો યોગ સાંપડે. બીજાં દેવ-દેવીની માન્યતામાં તે પ્રવર્ત્યાં હોત તો ખારી જમીનમાં બીજ વાવવા જેવું નિષ્ફળ થાત; પણ સાંસારિક કામનાથી પણ સત્પુરુષ પ્રત્યે, તેના સત્સંગીઓ પ્રત્યે તેને સદ્ભાવ થયો છે તો તેનું ફળ બીજું આવવા સંભવ છે. દેવ પ્રસન્ન થાય તોપણ શું માંગવું તેનું જીવને ભાન નથી, તેથી સત્સંગ કરવા તેને બે શબ્દ કહેશો અને ‘મોક્ષમાળા’માંથી શિક્ષાપાઠ કરી તેની ધીરજ પ્રમાણે તે બ્રાહ્મણની કથા (સુખ વિષે વિચાર) વાંચી સંભળાવશો કે મોઢે કહેશોજી. સંસાર અસાર છે, અનિત્ય છે, તેને માટે જે જે ઇચ્છીએ છીએ તે ધુમાડામાં બાયકા ભરવા જેવું છે. અસાર અને અનિત્ય પદાર્થમાં હિત શું હોય? છોડાં ખાંડવાનો શ્રમ વ્યર્થ છે, તેમ સાંસારિક ફળની ઇચ્છા રાખી દાન કર્યાથી આત્માને તે દાન હિત કરતું નથી. આ દેહમાં રહેલો આત્મા અનંતકાળથી ભૂખ્યો ટળવળે છે, તેને શાંતિ-સમાધિનો માર્ગ અને તેને પોતાના હિતનું ભાન થાય તેટલા માટે સત્સંગ, સદ્બોધ, તીર્થયાત્રા વગેરે કર્તવ્ય છેજી. તે આપણાથી બને તેટલું સ્પષ્ટ તેમને સમજાય તેમ કહી બતાવવા વિનંતી છેજી. અત્રે સર્વ ગુરુકૃપાએ કુશળ છેજી, ભક્તિભાવમાં પ્રવર્તે છે. અહીં ન આવી શકાય તોપણ ભાવના તે જ કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૭]

૧૭૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૯-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, શુક્ર, સં. ૧૯૯૪

દોહો— “જીવ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ સૌ, ખમજો મુજ અપરાધ;
ત્રિવિધ ખમાવું અલ્પ પણ, વૈર ન હો સિદ્ધ-સાખ.
અનિત્ય સંસાર જાણો જે, રહે નિરાંતે ત્યાંય;
બળતા ઘરમાં ઊંઘતા સમ નિશ્ચિંત ગણાય.”

આપ ભાઈઓ તરફથી ક્ષમાપનાપત્ર આજે મળ્યો. આવા પર્વના દિવસોમાં જે ધર્મભાવ જાગ્રત રહે છે તે કેમ ટકી રહે તેની વિચારણા મુમુક્ષુ જીવોએ કર્તવ્ય છેજી. શ્રી આનંદધનજી મહારાજે તો

*“પરબડી (પર્વ-ધર્મ) ઇંચડી જે પડે, પરસમય તેહ નિવાસ રે”

એમ કહી માત્ર પર્વ દિવસોમાં ધર્મ કરે તેને પરસમય કહ્યો છે, આત્માનો ધર્મ કહ્યો નથી. સ્વધર્મ તો સદા સાથે રહે. માટે એ નિમિત્તે આત્મામાં સદાય જાગ્રતિ રહે તેવી વિચારણા, નિર્ણય કે નિયમ કર્તવ્ય છે.

મંદવાડ આવે ત્યારે જીવ ગભરાઈ જાય છે કે કોણ જાણે હવે કેટલું જીવવાનું હશે? વખતે મરણ આવી પહોંચે તો એકાએક ચાલી નીકળવું પડશે. કંઈ ધર્મસાધન તો મેં કર્યું નથી, સત્શીલ આદિની પ્રાપ્તિ થઈ નથી, હવે શી ગતિ થશે? જો મંદવાડ મટી જાય તો હવે જરૂર કંઈક ધર્મ-આરાધન કરી લેવું એવો નિશ્ચય કરી રાખે છે અને પ્રારબ્ધયોગે રોગ મટી જાય, પછી તદ્દન ભૂલી જાય છે. જાણે કદી મંદવાડ આવ્યો જ ન હોય, તેમ મોહમાં ને મોહમાં પાછું આયુષ્ય વ્યતીત થયા કરે છે. આમ જીવના નિર્ણયો અનિર્ણયરૂપ હોય છે તેથી કોઈ કામ મક્કમતાથી તે કરી શકતો નથી. પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે કે “મુખ્ય અંતરાય હોય તો તે જીવનો અનિશ્ચય છે.” (૮૨૬) ત્યારે હવે કેમ કરવું? પ્રથમ તો દુર્લભમાં દુર્લભ એવી શ્રદ્ધા, સત્પુરુષનો પરમ નિશ્ચય કે મોક્ષે જવું હશે તો જરૂર આ કાળમાં પરમકૃપાળુ પરમાત્મા શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના શરણ સિવાય કંઈ બની શકે તેમ નથી, માટે તે પરમ પુરુષનું શરણ અને આશ્રયરૂપ ભક્તિમાર્ગ મને આ ભવમાં અખંડપણે પ્રાપ્ત થાઓ એવી ભાવના કર્તવ્ય છે. તે શ્રદ્ધામાં જેટલી દૃઢતા થઈ તેટલી સૌ સાધનોમાં દૃઢતા વધશે; અને મૂળમાં જ જેની શ્રદ્ધા ડગમગ બની ગઈ તેનો પુરુષાર્થ પણ શંકાશીલ અને નજીવો થશે. માટે શ્રદ્ધારૂપ મકાનનો પાયો મજબૂત કરવા સત્પુરુષનાં પરમોપકારી સત્સંગતુલ્ય વચનોમાં તલ્લીનતા પ્રાપ્ત કર્તવ્ય છે, તેનો વિશેષ વિશેષ અભ્યાસ, પરિચય અને સદ્વિચાર કર્તવ્ય છેજી. આપ સર્વ સમજુ છો તેથી કંઈ વિશેષ લખવાની જરૂર નથી, પણ સદ્વર્તન, સદાયરણ એ મોટી પ્રભાવના છે એમ સમજી જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ વર્તવાના ભાવ નિરંતર કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

* પરબડી ઇંહડી જેહ પડે, તે પરસમય નિવાસ રે, (આ ૧૮)

[૧૩૮]

૧૭૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૯-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, શુક્ર, સં. ૧૯૯૪

દુહા— “જીવ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ સૌ, ખમજો મુજ અપરાધ;
ત્રિવિધ ખમાવું, અલ્પ પણ વૈર ન હો સિદ્ધ સાખ.”

હરિગીત— “નથી નાથ, જગમાં સાર કાંઈ, સાર સદ્ગુરુ પ્યાર છે,
પ્રભુ, પ્રેમના અવતાર, અતિ ઉપકાર આપ અપાર જે;
વાલ્યા વળે નહિ રંકથી, દૌનનાથ, કિંકર શું કરે?
નિસ્પૃહતા આગ્રહ વિનાની, લઘુતા વસી રહી ઉરે.”

અત્રે પર્યુષણપર્વની રૂડી રીતે સદ્ગુરુકૃપાથી આરાધના થઈ છેજી. ભક્તિભાવ, પ્રભાવના, તપ, દાન આદિ યથાશક્તિ થયેલ છેજી. આપનો પત્ર વાંચી સંતોષ થયેલ છે. સર્વ ભાઈઓ સંપ રાખી માન-કષાય નરમ પાડી સત્સંગમાં જોડાયેલા રહેશો એ ભલામણ છેજી. સર્વની પ્રકૃતિ સરખી હોતી નથી અને આપણું ધારેલું સંસારમાં પણ નથી થતું તો ધર્મની બાબતમાં આપણું ધાર્યું કરવાનો આગ્રહ એ ઊંધી સમજ જ છે; પરમાર્થની જેને જિજ્ઞાસા વર્તે છે તે જીવે તો ‘હું કંઈ જ જાણતો નથી’ એવો વિચાર દૂઢ કરી સદ્ગુરુશરણે રહેવા યોગ્ય છે. મારાથી સર્વ સારા છે.

“અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય;
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય?”

એ રોજ બોલીએ છીએ, તે આચરણમાં મૂકવાનો અવસર સમૂહમાં—રાજમંદિરમાં વર્તતા હોઈએ ત્યારે છે. કોઈ પણ વાતની ખેંચાતાણ ન થાય અને અત્રેથી આવેલા બધા મુમુક્ષુઓ તમારો સંપ જોઈને ચકિત થઈ ગયા હતા કે બધા એક જણ કહે તે ઉત્સાહથી કામ ઉપાડી લે છે—જાણે દેહનાં અનેક અંગોમાં એક જીવ હોય તેમ. ત્યાં સર્વ મુમુક્ષુઓમાં એક આત્મા, સદ્ગુરુ-પ્રેમ જણાય છે. આ તમારી ખ્યાતિ ટકી રહે, એક જ ગુરુના શિષ્યોમાં જે પરસ્પર પ્રેમ હોવો ઘટે તેમાં વિક્ષેપ ન પડે તેમ વર્તવા સર્વને મારી નમ્ર અરજ છેજી. આખા વર્ષમાં કંઈ પણ આપણા મનવચનકાયાથી વિપરીત વર્તન થયું હોય તે ભૂલી જઈ, જાણે થયું જ નથી એમ ગણી, મૈત્રીભાવ વધારી વર્તવાને માટે પર્યુષણપર્વની યોજના સનાતન રીતિએ ચાલી આવે છે તેનો લાભ લઈ, મૈત્રીભાવમાં તૂટક પડવાનાં કારણો હોય તેમાં પોતાનો કેટલો દોષ છે તે તપાસી તે સુધારી લઈ આપણે નિમિત્તે કોઈને ક્રોધાદિમાં પ્રવર્તવું પડ્યું હોય તેની ઉત્તમ ક્ષમા ચાચી લેવી ઘટે છે.

બીજું, ધર્મને નામે ધન ખર્ચવાની જૈનોમાં જૂની પ્રથા પડેલી છે, તે એક રીતે ઠીક છે. જે કોમમાં લોભ વધારે હોય તેને લોભ મંદ કરવા વિશેષ ઉપદેશ આપે તે વાજબી છે અને ધનને સર્વસ્વ માનનાર ધનનો ત્યાગ કરવા તત્પર થાય તો બીજો ત્યાગ સહેલો પણ થઈ પડે, પરંતુ

આત્માર્થી જીવ જે જે કરે તે આત્માને હિત થાય તેવું કરે. ‘આત્માર્થે કરે તો ધર્મ થાય’ એમ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પણ કહેતા હતા. વળી એમ પણ તેઓશ્રી કહેતા હતા કે કંઈ ધનથી જ ધર્મ થતો નથી; કાયાથી વિશેષ થાય છે. સદાચરણથી પ્રવર્તે, કષાય મંદ કરે, વિનય આદિથી સર્વને પ્રસન્ન રાખે, કોઈ ક્રોધમાં આવીને કંઈ અયોગ્ય બોલી ગયો હોય તે ભૂલી જાય અને ક્ષમા ધારણ કરે તો છ માસના ઉપવાસનું ફળ પામે; આમ સત્ અને શીલની તથા સત્પુરુષ પ્રત્યે શ્રદ્ધાની બહુ ભાર દઈને તે વાત કરતા હતા. જો એક સત્પુરુષ પ્રત્યે સાચી શ્રદ્ધા હૃદયમાં વસી તો પછી જે જે તે પુરુષને ઉપાસતા હોય તે બધા પ્રત્યે તેને હૃદયનો સાચો પ્રેમ પ્રગટે. પોતાનો પુત્ર કંઈ અપશબ્દ બોલી જાય તો તેને જેમ શિખામણ દઈ સુધારે, પણ તેના પ્રત્યે વેર ન રાખે, તેને સંભાર સંભાર ન કરે. તેમ કોઈ મુમુક્ષુ દ્વારા આપણા ધારવાથી વિરુદ્ધ વર્તન થઈ ગયું હોય તો તેને વાત્સલ્યભાવથી, હૃદયની ખરી ઊંડી લાગણીથી, ધર્મસ્નેહથી પોતાનાથી બને તેટલો સમજાવવા પુરુષાર્થ કરવો, તેમ છતાં ન માને તો તેના તે કર્મની તીવ્રતા. ઉદાસીનતા રાખવી, પણ દ્વેષ કોઈ પ્રત્યે કર્તવ્ય નથી. તેમ જ જે મુમુક્ષુના મનમાં એમ આવે કે મારાથી કંઈ ધર્મ થતો નથી, મારાં આચરણથી ઊલટા બીજા વગોવાય, માટે મારે રાજમંદિરમાં જવામાં લાભ નથી; આવા ભાવ ઉપર ઉપરથી જોનારને કંઈક ઠીક લાગે, પણ તે પોતાને અને પરને બન્નેને નુકસાનકારક છે. તેવા કર્મના ઉદયે તેવા ભાવમાં તણાઈ ન જવાય, પણ મિત્રો એકઠા મળે ત્યારે તે વાતની ચર્ચા કરીને કે એકાદ મિત્રની સાથે દિલ ખોલીને ખુલાસો કરી લેવા યોગ્ય છે અને વિચારણા કરે તો જણાય કે સત્સંગ સિવાય સુધરવાનો બીજો કોઈ ઉપાય જગતમાં જણાતો નથી અને જે સત્સંગથી દૂર રહે છે તે દોષોને જ આમંત્રણ આપે છે. સારી સોબત ધૂટી તો સંસારને વધારનારી વાસનાઓથી તે ઘેરાઈ જવાનો અને તેને સારા વિચારોનો ઓછો અવકાશ રહેવાનો. માટે કલ્યાણનાં કારણોમાં મુખ્ય એવો સત્સંગ નિરંતર સેવવા યોગ્ય છે, ભાવવા યોગ્ય છે. તે પ્રત્યે જેને જેને અભાવ થાય છે તે દુર્ગતિના ભાગી થાય છે. માટે જેને જન્મમરણના ત્રાસમાંથી ધૂટવું હોય તેણે તો સત્પુરુષ, સત્પુરુષનાં વચનો, તેનો આશય અને તેના આશ્રિત મુમુક્ષુઓ પ્રત્યે પ્રેમ વર્ધમાન કરવા યોગ્ય છેજી. તેથી શ્રદ્ધા પોષાય છે. ‘શ્રદ્ધા પરમ દુલ્લભા’ એ શાસ્ત્રવચન પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહેતા. એક વખતે સંવત્સરી પ્રસંગે સર્વને ધૂટા પડતા પહેલાં સંભારણા તરીકે એ વચન આપી કહ્યું કે “આવતા વર્ષે બધા ભેગા થઈએ ત્યાં સુધી આ વચનનો વિચાર કરશો.” બાર મહિના સુધી એટલા વચન ઉપર વિચાર કરીએ તોપણ ઓછો છે. એવા દુર્લભ વચનના કહેનાર સત્પુરુષનો યોગ જેને થયો છે, તેણે “આત્માથી સૌ હીન” એમ જાણી આ જગતના પદાર્થોમાં નહીં તણાતાં, લૌકિક ધર્મના પૂરમાં ન પડતાં સત્પુરુષે કહ્યું છે તે તરવાનું સાધન છે, ‘સૌ સાધન બંધન થયાં, રહ્યો ન કોઈ ઉપાય’ તેવાં સાધન હવે આજ્ઞા વિના નથી કરવાં એવી દૃઢ માન્યતા કરવા યોગ્ય છે. ‘સત્સાધન’માં મંડ્યા રહેવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૩૯]

૧૭૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૯-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૫, બુધ, સં. ૧૯૯૪

“જીવ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ સૌ, ખમજો મુજ અપરાધ;
ત્રિવિધ ખમાવું, અલ્પ પણ વૈર ન હો સિદ્ધ સાખ.”

આપના ઉપર ઘણા પત્રો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના વખતમાં લખાયેલ છે, તે વિચારતા રહેશો તો ઘણો લાભ થવા સંભવ છેજી. તથા પરમકૃપાળુદેવના પુસ્તકમાંથી બને તો થોડા વહેલા ઊઠી એકાંતમાં વિચારવાનું રાખશો અને રોજ વાંચનનો ક્રમ રાખશો તથા પોતાના દોષ જોઈ તે દૂર કરવાના પુરુષાર્થમાં ચિત્ત રહેશે તો સમજણશક્તિ પણ વધશે. સત્સંગની જરૂર છે. તે ન હોય ત્યારે સત્સંગતુલ્ય સત્પુરુષનાં વચનોને પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષની રૂબરૂમાં આપણે સાંભળીએ છીએ એવી ભાવના રાખવાથી, બહુમાન ભક્તિભાવથી ઉપાસવાથી હિત થાય છેજી. માટે આળસ, પ્રમાદ ઓછો કરી વિષયકષાય મંદ કરી સદ્ગુરુનાં વચનોમાંથી ‘ઉપદેશછાયા’, ‘મોક્ષમાળા’, ‘ભાવનાબોધ’ આદિ સહેલા ભાગ વાંચવાનું રાખશો તો વિશેષ સમજાશેજી. આપણામાં જે શક્તિ છે તેનો દુરુપયોગ થતો અટકાવીએ તો સન્માર્ગની વિચારણા કરવાની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે અને સન્માર્ગ વિચારાય તો તેમાં પ્રવૃત્તિ પણ થાય. માટે પ્રમાદ ઓછો કરવાનો ઉપયોગ રાખ્યા કરવો ઘટે છેજી. જીવને કલ્યાણનો સર્વોત્તમ ઉપાય તો સત્પુરુષના ચરણ સમીપનો વાસ છે, પણ તેવી જોગવાઈ ન હોય ત્યારે તેની ભાવના રાખવી અને તે વિયોગનો વિરહ ન ખમાય તેવી ભક્તિ રહ્યા કરે તોપણ કલ્યાણનું કારણ બને છે. પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહેતા કે ‘અમને તો વિરહમાં રાખીને પરમકૃપાળુદેવે અમારું કલ્યાણ કર્યું છેજી.’ પણ તેમની તેવી યોગ્યતા હતી, ભક્તબીજ પ્રગટ્યું હતું. પણ તે દશા આવ્યા પ્રથમ તો સત્સંગનો વિયોગ તે કલ્યાણના વિયોગ સમાન છેજી. આપ સમજી છો તેથી પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં ચિત્ત રાખવાનું ચૂકશો નહીં. કાળનો ભરોસો નથી. સ્ત્રી, ધન આદિ અનંતવાર મળ્યાં છે, પણ ધર્મ આરાધવાનો આવો યોગ મળ્યો નથી, મળ્યો હશે તો આરાધ્યો નથી; તો હવે તેવી ભૂલ રહી ન જાય તે માટે ચેતતા રહી વૈરાગ્ય-ઉપશમની વૃદ્ધિ કરવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૦]

૧૭૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૯-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૪

હરિગીત—“શીતળ શશીકર કાંતિસમ સદ્બોધ ઉર અજવાળતો,
જગ-કલ્પનાની જાળને ધૂપો ધૂંપો જે બાળતો;
કલ્પતરુ સમ સદ્ગુરુ શ્રી રાજચંદ્ર, અહો! અહો!
કળિકાળની દુઃખ-આળ છોડી વૃત્તિ તુમ ચરણે વહો. ૧

નથી નાથ જગમાં સાર કાંઈ, સાર સદ્ગુરુ પ્યાર છે,
 પ્રભુ પ્રેમના અવતાર, અતિ ઉપકાર આપ અપાર જે,
 વાલ્યા વળે નહીં રંકથી, દીનનાથ, કિંકર શું કરે?
 નિઃસ્પૃહતા આગ્રહ વિનાની, લઘુતા વસી રહી ઉરે. ૨
 સ્મૃતિ આપની સદ્ભાવ પ્રેરે, આત્મરૂપ જ આપ છો,
 ભક્તિ વિના ભાળી શકું શું? અંધ બોધ વિના, પ્રભો?
 શ્રદ્ધા સખી સાક્ષી પૂરે, તુજ યોગ ભવહારક, અહો!
 કૃતકૃત્યતાનો હેતુ તે, તો વૃત્તિ પ્રભુ-ભાવે વહો.” ૩

તમારા ઘરમાં બાઈને ભારે માંદગી આવી ગઈ, હવે કંઈક આરામ છે. પરમકૃપાળુદેવનું શરણ અને તેનો આશ્રય મરણ વખતે પણ મદદરૂપ છે, તો વ્યાધિ વગેરેના પ્રસંગે પણ તે અત્યંત ઉપકારી જાણી તે પરમ પુરુષે જણાવેલો મંત્ર, ભક્તિના વીસ દોહરા, યમનિયમ, છ પદનો પત્ર, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને આત્મસિદ્ધિ મુખપાઠે હોય તો તેમાં વૃત્તિ રાખવાથી ઘણો લાભ થવા સંભવ છે. જ્યારે ખાવું ભાવે નહીં, બોલવું ગમે નહીં, સંસારના ભોગ અપ્રિય લાગે એવા માંદગીના પ્રસંગમાં મોહનું બળ હોતું નથી, તે વખતે સત્પુરુષનો બોધ, તેની આજ્ઞાએ જે જે વચનામૃતો મુખપાઠ થયાં હોય તેનો વિચાર અને તે પુરુષ જેવો પરમ ઉપકાર કરનાર ત્રણ લોકમાં મને દેખાતો નથી, એવો વિશ્વાસ જીવને સમ્યક્વિચારનું કારણ થાય છે. માટે સત્ધર્મનું અવલંબન, સત્પુરુષની વીતરાગ મુદ્રા, તેમનો સમાગમ, તેમની ભક્તિ, તેમનો ઉપદેશ, તેમની મનવચનકાયાની પ્રત્યેક ચેષ્ટાની સ્મૃતિ એવા વખતમાં જીવને અનેક કષ્ટો સહન કરવાનું બળ પ્રેરે છે. મને દુઃખ થાય છે કે રહેવાતું નથી, દવા સારી કરો કે મારી સેવા-સંભાળ રખાવો વગેરે કર્યા કરતાં તે વખતે, મને કોઈ ભક્તિનાં પદ સંભળાવો, ચિત્રપટનાં દર્શન કરાવો, પ્રભુશ્રીજીના સમાગમની યાદ દેવરાવો, તેના કોઈ ગુણગ્રામ ગાઓ, તેમણે પરમ નિષ્કારણ કરુણાથી આપેલો મહામંત્ર મને સંભળાવો, તેમના બોધમાંથી કંઈ યાદ રહ્યું હોય, લખાયું હોય, છપાયું હોય તે મને સંભળાવો, દેહભાવ ભુલાઈ સત્પુરુષની ભક્તિનો રંગ લાગે તેવી કોઈ વાત કહો, મરણનાં ભયંકર દુઃખ સહન કરનાર ગજસુકુમાર જેવા મહામુનિની ધીરજ કોઈ કહી બતાવો, દેહ છતાં જેની દશા દેહરહિત હતી તેવા પરમકૃપાળુદેવની વાતો કંઈ સંભળાવો આવા ભાવ વારંવાર સેવવાથી શુભ લેશ્યા રહે છે અને ધર્મધ્યાન થાય છે. વેદનામાં ચિત્ત જવાથી આકુળવ્યાકુળ ચિત્તને લીધે આર્તધ્યાન થતું હોય તે રોકાઈ ધર્મધ્યાન થવાથી પૂર્વનાં પાપથી થતું દુઃખ છૂટતું જાય છે અને નવાં તેવાં કર્મ બંધાતાં નથી. ટૂંકામાં આત્મા પામેલા પુરુષ જેવો ધીંગ ધણી જેને માથે છે તેણે કંઈ ગભરાવા જેવું નથી. ધીરજ રાખી બાંધેલાં કર્મ વેદી લેવાં. સુખ પછી દુઃખ અને દુઃખ પછી સુખ આવે છે. પવિત્રાત્મા પૂ. બેન વગેરેને પત્ર વંચાવશોજી.

૧૭૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૯-૧૦-૧૯૩૮

તત્ ઐ સત્ આસો પૂર્ણિમા, રવિ, સં. ૧૯૯૪

(ઉપજાતિ) “ઉત્પત્તિ મૃત્યુ વળી શોક દુઃખ, ટાળી પમાડે પરમાત્મ-સુખ;
એવા સુધર્મે મન જોડી રાખો, સદ્ગુરુયોગે નિજ હિત સાધો.”

આપે ચોતરા સંબંધી પૂછાવ્યું, તેમાં આપણી માલિકી જેવું કશું ન રાખવું. એ નિશાની તરીકે થયું. તે ગમે તે ભલે વાપરે. માલિકી પરિગ્રહમાં જ દોષો છે. સ્થળની ચોકસાઈ થઈ તે કોઈને શોધવું ન પડે અને ભક્તિ કરવાની ઇચ્છાવાળા ત્યાં કરે. ભક્તિ કરનારને તો કોઈ ત્યાં હરકત કરે તેવું લાગતું નથી. મારાપણું કરવા જાય તો તેના ઉપર કોઈ ફરીયાદ વગેરે કરે. જેને માલિક થવું હોય તે ભલે થાય. આપણે તો તેની પાસેથી વિનંતિ કરીને ભક્તિના પ્રસંગે માગીને કામ ચલાવવું એ મારો તો અભિપ્રાય છે, પણ તકરારમાં ન પડવું. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૭૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૧૦-૧૯૩૮

આસો વદ ૧૩, શુક્ર, સં. ૧૯૯૪

“મંદ વિષય ને સરળતા, સહ આજ્ઞા સુવિચાર;
કરુણા કોમળતાદિ ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

(વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ- રાગ)

“મૃત્યુ પ્રમાદે જીવને સતાવે, કે મોહ અજ્ઞાન વડે મૂઝાવે;
વિયોગ સૌ પ્રિય જનો તણો કે લક્ષ્મી તણાં સુખ તણો ^૧ઘણોએ,
કે દુર્ગતિનો ડર જો ડરાવે, તેથી અશાંતિ ઊભરાઈ આવે,
માટે ભજી લ્યો ભગવંત ભાવે, તે આશ્રયે જ્ઞાનથી શાંતિ આવે.”

તડકા પછી ધ્યાયા, ધ્યાયા પછી તડકો એમ અનિત્ય વસ્તુઓના સંજોગોનો સ્વભાવ છે, પણ તે ટકે ત્યાં સુધી ધર્મનું આરાધન પરમકૃપાળુદેવના આશ્રયે કરી લેવા યોગ્ય છેજી.

૩૬ માળા રોજ ૧૩ ને દિવસથી શરૂ થાય છે. ૧૪, દિવાળી અને પડવાના દિવસ સુધી ૪ દિવસ બોલાય છે. એ દિવસોમાં યથાશક્તિ તપ, બ્રહ્મચર્ય, એકાસણું કે ઉપવાસ જે બની શકે તે કરવા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ સૂચવેલ છે તે તમને સ્મૃતિમાં હશે. સમાધિમરણ પ્રાપ્ત કરવા અર્થે આ તપ છે એમ પણ તેઓશ્રીએ જણાવેલ છે.

[૧૪૧]

૧૮૦

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, સં. ૧૯૯૫

તત્ ॐ સત્

અનુષ્ટુપ— “૧ખરે! મૃત્યુ પૂઠે લાગ્યું, કોઈને નહિ મૂકશે;
માયામાં જે ભમે ભૂલી, આત્મહિત જ ચૂકશે.
જન્મ, મૃત્યુ, જરા— દુઃખો દીઠાં સંસારમાં મહા,
કોઈ સંપૂર્ણ સુખી ના, તો શું ત્યાં રાચવું, અહા!” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૫)

શિખરિણી— “ધનાદિના લોભે, વિષય-વિષ-ભોગે જન ભૂલે,
જીતી બાજી હારે, નરભવ-મણિ ખોઈ રઝળે;
પરાયી પંચાતે નિજહિત ગુમાવે, ન પલળે,
સુણી વાણી પ્રાણી, પરમ પુરુષે બોધો સુકળે.
અરે! એરંડાની બળો ઉભય છેડેથી લકડી,
કોડો તેમાં પામી પરમ દુઃખ, મૂઓ તરફડી;
સ્થિતિ તેવી સૌની જનમ-મરણોથી સળગતી,
બધાંની કાયામાં જીવ તરફડે દુઃખથી અતિ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧)

પૂ.ભાઈ ગઈ કાલે આવ્યા ત્યારે સ્વ. ખીમરાજનો વૃત્તાંત કહ્યો હતો. આજે આપના પત્રથી વિગતવાર સમાચાર જાણ્યા છેજી. ડૂડા જીવો બહુ અલ્પ આયુષ્યવાળા હોય છે એમ સામાન્ય પ્રચલિત લોકવાયકા છે તે, તે ભાઈએ ખરી પાડી. વિવેકી મુમુક્ષુનું કર્તવ્ય તો જ્ઞાનીના અભિપ્રાય પ્રમાણે વર્તવાનું છે. હર્ષશોકના પ્રસંગે તે જ્ઞાની આવા પ્રસંગે શું કરે? કેવા ભાવને ધન્યવાદ આપે? તે વિચારતાં જીવને ધીરજ પણ આવવા સંભવ છેજી. ઘણા ભોળા જીવો પણ આવા પ્રસંગે એમ ગણી સંતોષ માને છે કે મારો દીકરો ક્યાં હતો? ભગવાનનું ધન ભગવાને સંભાળી લીધું. મારે ત્યાં અનામત મૂકેલી થાપણ ઉપાડી લીધી. આમ માનીને પણ મન વાળે છે અને ખેદને દૂર કરે છે તે પણ એક અપેક્ષાએ આર્તધ્યાનથી બચે છે. જે સદ્ગુરુનાં વચનો સાંભળી કંઈ મુમુક્ષુતાનો ગુણ ધારણ કરતો હોય તે જીવ સદ્ગુરુનાં વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખી યથાર્થ સમજ કરે છે કે ‘જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે’ એમ સદ્ગુરુએ કહ્યું છે તેનો મારે વિચાર કરવો. જે પુત્ર કહેવાતો તે આત્મા હતો, તેના તરફ મોહબુદ્ધિ કરી મને તે મદદ કરશે એવી આશા હું ધારતો હતો, તે મારી ભૂલ હતી. તે ભૂલ, મરણ સ્વીકારીને તે બાળકે ગુરુરૂપે મને બતાવી કે કોઈ કોઈનું નથી, સર્વ કર્મ આધીન પરવશ છે, મરણ વખતે માતાપિતા કે ભાઈબહેન કોઈ બચાવી શકે તેમ નથી, માત્ર જેટલો બોધ અને વૈરાગ્ય જીવમાં પરિણામ પામ્યો હશે તેટલો જ ત્યાં બચાવ થાય તેમ છે. તે કર્મબંધથી મુકાવનાર છે. આવા દુઃખના, શોકના પ્રસંગે પણ બોધ અને વૈરાગ્ય સદ્ગુરુકૃપાએ જેટલો અંતરમાં ઉતાર્યો હશે તે આર્તધ્યાન કરતાં અટકાવશે કે ખાતર પાછળ દિવેલનો ખર્ચ કરવા જેવું મરણ પાછળ દુઃખી

૧. પાઠાંતર: અરે!

થવું નકામું છે. નથી ગમતાં તેવાં કર્મો નવાં બાંધવાનું કારણ, મહાભયંકર તિર્યચગતિના બંધનું કારણ આર્તધ્યાન છે. સમજુ જીવો આવે વખતે ચેતી જઈ સદ્ગુરુનાં વચનોનું અવલંબન અને આશ્વાસન શોધી સત્સંગ શોધે છે કે મુમુક્ષુજનોનો સહવાસ ઇચ્છે છે, યાત્રા વગરેને બહાને જે જે વસ્તુઓ જોઈને આર્તધ્યાન થાય તે તે વસ્તુઓ કે તે તે સ્થળોથી દૂર વિચરે છે, કંઈક ચિત્તની સ્થિરતા થયે ઘેર આવે છે, પરંતુ મારવાડમાં તો વિલાપ કરવાનો છ છ માસ સુધીનો રિવાજ છે તેથી તો તે વાત ભુલાઈ જતી હોય તો તાજી કરી આર્તધ્યાન ઊભું કરવાનો ઊંધો રિવાજ છે. ત્યાં મુમુક્ષુ જીવે કેવી રીતે આર્તધ્યાનથી બચવું તે બધા મુમુક્ષુજનો મળી વિચાર કરશો અને કર્મબંધનાં કારણો ઓછાં થાય તે, સન્માર્ગ કેમ વર્તમાન પ્રસંગે આદરવો તે યથાશક્તિ વિચાર કરી સર્વને સમ્મત કોઈ રસ્તો લેવા યોગ્ય લાગે તે લેવો ઘટે છેજી. ગમે તે રસ્તે પણ શોક ઘટાડવો. જ્યાં નિરુપાયતા ત્યાં સહનશીલતા એ જ ઉપાય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૮૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૧૦-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૬, શનિ, સં. ૧૯૯૫

“જાણ્યું તો તેનું ખરું, જે મોહે નવિ લેપાય;
સુખ દુઃખ આવ્યે જીવને, હર્ષ શોક નવિ થાય.”

દયા, ક્ષમા, ધીરજ, સમભાવ, સહનશીલતા, અસંગ, અપ્રતિબંધ.

હરિગીત—“ભગવાન બારે ભાવનાનો બોધ દઈ અંતે કહે:

.....
તો ધર્મસેવન જરૂરનું ગણી તે જ કાર્ય કર્યા કરે;
આયુષ્યને સંસાર સૌ ક્ષણ ક્ષણ વિનાશિક છે, અરે!” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦)

આપનો પત્ર મળ્યો. વાંચી સમાચાર જાણ્યા, તમને રોગ મટ્યાના સમાચારથી ધર્માનુરાગથી ઠીક લાગતાં, સાથેના સમાચાર વાંચી તે જ કારણો વિશેષ ખેદ વર્તાય છેજી. પરંતુ આપણા હાથની વાત નથી. તેમાં આપણે કોઈ મદદ કરી શકીએ તેવું નથી સમજાતું, તો તેવાં કારણો પ્રત્યક્ષ નજરે જોઈ સંસારમોહ નિર્મૂળ કરવા જાગૃત થવું ઘટે છે. આવી અને આથી અનેક ગણી ચઢીયાતી વ્યાધિ આ જીવે નરકાદિ ક્ષેત્રોમાં અનેક વાર અનુભવી છે, જ્ઞાનીપુરુષોએ કરુણા કરી તેવાં વર્ણનો વિસ્તારથી શાસ્ત્રમાં વર્ણવ્યાં છે અને પ્રત્યક્ષ આપણી નજરે પણ તેવા બનાવ જોઈએ છીએ. આહોરના બે-ચાર તેવા જ વૈરાગ્ય પ્રેરક પ્રસંગો પૂ.દ્વારા જાણી કર્મથી વહેલા કેમ છુટાય એમ થયા કરે છે. અજ્ઞાનદશા જેવી કોઈ ભયંકર દશા નથી. આવા ન સાંભળી શકાય કે ન દેખી શકાય તેવાં દુઃખનાં કારણો જીવ અજ્ઞાનને

લઈને બાંધ્યા જ કરે છે ને મોહને લઈને મઝા માણ્યા કરે છે. પત્રાંક ૫૧૦ માં પરમકૃપાળુદેવે પણ જીવને બહુ ઠપકો આપી જણાવ્યું છે—

“કડવાશ લાગતાં છતાં તે કડવાશ ઉપર પગ દઈ આ જીવ ઉપશમન, નિવર્તનમાં પ્રવેશ કરતો નથી. આ વાત વારંવાર આ દુષ્ટપરિણામી જીવે વિચારવા યોગ્ય છે; વિસર્જન કરવા યોગ્ય કોઈ રીતે નથી. પુત્રાદિ સંપત્તિમાં જે પ્રકારે આ જીવને મોહ થાય છે તે પ્રકાર કેવળ નીરસ અને નિંદવા યોગ્ય છે. જીવ જો જરાય વિચાર કરે તો સ્પષ્ટ દેખાય એવું છે કે, કોઈને વિષે પુત્રપણું ભાવી આ જીવે માહું કર્યામાં મણા રાખી નથી, અને કોઈને વિષે પિતાપણું માનીને પણ તેમ જ કર્યું છે, અને કોઈ જીવ હજુ સુધી તો પિતાપુત્ર થઈ શક્યા દીઠા નથી. સૌ કહેતા આવે છે કે આનો આ પુત્ર અથવા આનો આ પિતા, પણ વિચારતાં આ વાત કોઈ પણ કાળે ન બની શકે તેવી સ્પષ્ટ લાગે છે. અનુત્પન્ન એવો આ જીવ તેને પુત્રપણે ગણવો, કે ગણાવવાનું ચિત્ત રહેવું એ સૌ જીવની મૂઢતા છે, અને તે મૂઢતા કોઈ પણ પ્રકારે સત્સંગની ઇચ્છાવાળા જીવને ઘટતી નથી.આ વાત અલ્પકાળમાં ચેતવાયોગ્ય છે. જેટલો બને તેટલો તમે કે બીજા તમ સંબંધી સત્સંગી નિવૃત્તિનો અવકાશ લેશો તે જ જીવને હિતકારી છે.”

“જ્યાં નિરુપાયતા છે ત્યાં સહનશીલતા એ જ ઉપાય છે.” આપણાથી થાય તેટલી ભાઈની સેવા સંભાળ કરતા રહેવું અને સ્મરણ આવડતું હોય તો તે, નહીં તો ‘હે પ્રભુ! હે પ્રભુ! શું કહું? દીનાનાથ દયાળ’ એ આવડતું હોય તો હાથમાં આંગળીથી લખીને તેને યાદ કરાવતા રહેવું, પણ કોઈ પ્રકારે કોઈ કારણે આર્તધ્યાન થઈ જાય તે પ્રકારે આત્મા ક્લેશિત કરવા યોગ્ય નથી તે લક્ષ મુમુક્ષુએ ભૂલવા યોગ્ય નથી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૨]

૧૮૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૧૧-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ૧૨, શનિ, સં. ૧૯૯૫

“પ્રભુ ભક્તિ ત્યાં ઉત્તમ જ્ઞાન, પ્રભુ મેળવવા ગુરુ ભગવાન.

ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિક ભાગ્ય.

તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર ગઈ કાલે આવ્યો. વાંચી સમાચાર જાણ્યા છેજી. તે વિષે થોડી વાત લખવા જેવી છે, તે ધ્યાનપૂર્વક લક્ષમાં લેવા વિનંતી છેજી. આપણે બધા પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુના ઉપાસક છીએ. તે આપણું જીવન છે. તે આપણો ઉદ્ધાર કરનાર છે. તેમની ભક્તિ આપણને પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ બતાવી છે. તે વાત હૃદયમાં કોતરી રાખવા જેવી છે. તે વાત ગમે તે આપણને કહે તે સાંભળવી અને પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા દૃઢ કરવી. તે વાત નિમિત્તવાસી જીવો આ કાળમાં ભૂલી જઈ જે વાત કરનાર હોય તેના પ્રત્યે પ્રેમ ઢોળી દે છે. તેવી ભૂલ સત્પુરુષનો આશ્રિત ન કરે. પતિવ્રતા સ્ત્રી જેમ દિયેર, જેઠ, પાડોશી કે

નોકર આદિ અનેક પુરુષોને મળે છે, વાતચીત કરે છે, પણ કોઈને પતિને ઠેકાણે કે તેથી અધિક કદી ગણતી નથી; તેમ મુમુક્ષુનો પરમ પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ બંધાયો છે તે બીજે ઢળી ન જાય તેટલા માટે આ સૂચના આપી છે. આવો કોઈ દોષ તમારામાં છે એમ નથી કહેવું, પણ જીવતાં સુધી આ વાત સમજી મક્કમ રહેવા માટે લખી જણાવ્યું છેજી.

મારા પ્રત્યે કે પૂ. હીરાલાલ, પૂ. શિવજી, પૂ. જેસંગભાઈ, પૂ. ચુનીભાઈ, પૂ. ભગતજી વગેરે પ્રત્યે એક મુમુક્ષુભાઈ, ધર્મના સગા તરીકે દૃષ્ટિ રાખો તેમાં હરકત નથી; પણ કોઈની વાણી, કોઈનું લખાણ કે કોઈની સમજણ, બુદ્ધિ કે પરોપકારવૃત્તિ જોઈ મૂળ પરમ પુરુષ પ્રત્યેના પ્રેમમાં અંશે પણ ઘટાડો ન થાય, ઊલટું તેના આશ્રિતમાં સારા ગુણો જોઈ પરમકૃપાળુદેવના માર્ગની પ્રભાવના થાય તો સારું એ ભાવ રાખવો અને તે પરમ પુરુષના યોગબળે સર્વે ઉત્તમ ગુણવાળા જણાય, તેમના જેવા ગુણો આપણામાં પ્રગટે તેવી ભાવના વધારવી, પણ અમુક મને બહુ ઉપકારી છે કે આ જ મને તારશે એ ભાવ સ્વપ્નમાં પણ ન આવે તેવી સાવચેતી ભવિષ્યમાં પણ રહેવા આ ભલામણ નમ્રભાવે કરું છું, તે સ્મૃતિમાં રાખવા વિનંતી છેજી.

આપણે બધા જે વહાણમાં બેઠા છીએ તે મજબૂત, પાર પહોંચાડે તેવું છે. તેનો વીમો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ઊતરાવેલો છે. હવે તે સફરી જહાજ મૂકી કોઈ રંગેલું નાવડું જોઈ તેમાં ફૂદી ન પડવું. પરમકૃપાળુદેવને પરમ પ્રેમે ભજે અને તેમાં તેને નુકસાન જાય તેની જવાબદારી પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ લીધી છે તેથી વિશેષ ખાતરી આપણે શી જોઈએ ? આપણાથી અધિક ગુણી હોય તેને અવલંબને આપણે વિશેષ ગુણ પ્રગટાવવા, સમાન ગુણી હોય તેના સંગે પણ જે ભૂમિકા છે તે ટકાવી રાખવી, પણ આપણાથી પણ ઊતરતા વૈરાગ્ય ભાવવાળો હોય તે દેખી આપણે મંદ ન બનવું; પણ તેને પણ આપણા ભક્તિભાવથી લાભ થાય તેમ આપણે પરમ પુરુષને અવલંબને વર્તવું.

ધામણ બધા ભાઈઓ મળતા હો તો આ પત્ર સર્વેને વંચાવશોજી. સંપ રાખવાની પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ નાસિકથી આવીને કરેલા બોધમાં છેલ્લી શિખામણ છે તે માનશે તે સુખી થશે અને જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉઠાવનાર કહેવાશે. કુસંપ તે તરફ સાંભળીશ ત્યાં સુધી, મંદિર થાય તોપણ મારી તે તરફ આવવા વૃત્તિ થતી નથી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૩]

૧૮૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૧૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૧૧, શનિ, સં. ૧૯૯૫

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!”

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;

અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ્ય સ્હાશે.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

“ઉપકારી સત્પુરુષની, આશ્રય-ભક્તિ સાર;
આરાધે આદર કરી, તે પામે ભવપાર.”

“દુનિયા મરનેસે ડરે, મેરે મન આનંદ;
કબ મરશું કબ ભેટશું, પૂરણ પરમાનંદ.”

“જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;
સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત.”

તમારા કાર્ડથી સ્વ. ધર્મજિજ્ઞાસુના અચાનક દેહત્યાગના સમાચાર સાંભળી ખેદ થયો છેજી. સર્વ મુમુક્ષુવર્ગને પણ નવાઈ અને ખેદ થયેલ છેજી. તેમના અલ્પ પરિચયવાળા જીવોને પણ તેમના મળતાવડા અને ગંભીર સ્વભાવથી આ સમાચાર જાણી ખેદનું કારણ બને તો તેમના વિશેષ પરિચય અને સગાઈ-સંબંધવાળાને વિશેષ શોકનું નિમિત્ત બનવા સંભવ છે. છતાં વિચારવાન જીવે તે ખેદને વૈરાગ્યમાં પલટાવી આત્મહિતમાં વિશેષ જાગ્રત થવું ઘટે છેજી. પોતાના સ્વાર્થમાં ખામી પડી એમ ગણી ખેદ કરવા કરતાં તે જીવનું આયુષ્ય વિશેષ હોત તો વિશેષ ધર્મ આરાધન કરી વિશેષ કલ્યાણ સાધી શકત, એવા દુર્લભ મનુષ્યદેહની સામગ્રી તેમની લૂંટાઈ ગઈ તે ખરું ખેદનું કારણ તો જ્ઞાની ગણે છે.

“જોકે ઉપાધિ તો કર્મવશાત્ સર્વ જીવાત્માને ઉદયમાં છે તે વેદવી જ પડે છે. એમાં કોઈ સુખદુઃખ લેવા અથવા દેવા સમર્થ નથી. પણ જો એક યથાતથ્ય સત્શ્રદ્ધા થાય તો આ મનુષ્યભવનું મૂલ્ય કોઈ રીતે થાય એવું નથી અને તે સર્વ કરી ચૂક્યો એમ સમજવું ઘટિત છે. એવો જોગ અત્રે આવ્યો છે અને આ ક્ષણભંગુર દેહ ત્યાગ થાય છે તેમ દેખાય છે અને વળી સ્વજન-પ્રિયજનનું તેવું થતું પ્રત્યક્ષ ભળાયું છે એમ જાણી સમભાવ રાખી ધર્મમાં ચિત્ત જોડવું એ જ કર્તવ્ય છે. થવાનું થઈ રહ્યું છે, બનવાનું બની રહ્યું છે, કંઈ કોઈના હાથમાં નથી. આ કાળમાં દુર્લભમાં દુર્લભ સત્સંગ છે.”

આપણે માટે પણ એક દિવસ નિર્ણીત થયેલો છે, તે દિવસે આપણે પણ સર્વ સંબંધ, સગાંકુટુંબ, ધન, ઘર, મિલકત, સર્વ ઓળખાણ મૂકી એકલા જવાનું છે. તે દિવસે સંસાર પ્રત્યેની વાસના આપણને દુઃખ, ખેદ ન ઉપજાવે તેવી તૈયારી કરવા જેટલું આયુષ્ય હજી આપણી પાસે છે, ત્યાં સુધીમાં સદ્ધર્મનું આરાધન વિશેષ ભાવથી કરી સમાધિમરણ થાય તેટલા માટે આજથી જ વૈરાગ્ય, ત્યાગનો અભ્યાસ કરીએ તો છેવટે પસ્તાવો ન થાય અને નિશ્ચિંતપણે, નિર્ભયપણે, નિઃખેદપણે સત્પુરુષના આશ્રય સહિત હર્ષપૂર્વક દેહ છોડી શકીએ અને મોક્ષને નિકટ લાવી શકીએ એટલું આવા કળિકાળમાં પણ આપણાથી બને તેવું છે, તે મૂકી શોક અને ખેદમાં કાળ નહીં ગાળો એમ ઇચ્છું છુંજી. આત્મસ્વરૂપને આવરણ કરે તેવા આર્તધ્યાનવાળું પ્રવર્તન સત્પુરુષોના શિષ્યોને પાલવે નહીં. એ જ. સમજીને વિશેષ શું લખવું?

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૪]

૧૮૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૧૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ માગસર વદ ૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

(ઇંદ્રવજ્રા) “સદ્બોધ વિના નહિ મોહ જાય, આત્મિક આનંદ નહીં ચખાય,
શ્રદ્ધા વિના દુઃખ ન દૂર થાય, સંસારના સુખ નહીં તજાય;
સદ્ગુરુનો યોગ સદા વિચારો, મોક્ષાભિલાષા ઉરમાં વધારો,
આજ્ઞા સુગુરુની ઉઠાવશો જો ટાળી પ્રમાદો, સુખ પામશો તો.”(પ્રજ્ઞાવબોધ-૮)

આપના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપતાં પહેલાં જણાવવું જરૂરનું છે કે માત્ર પત્રથી મનને સંતોષ આપવા કરતાં અવકાશે કોઈ વખત અત્રે પધારવું થાય તો રૂબરૂમાં વિશેષ સંતોષ થવા સંભવ છેજી. તેમ છતાં તે પ્રારબ્ધાધીન હોવાથી ટૂંકામાં પ્રશ્નોત્તર જણાવું છું :

(૧) આપની પાસે ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથ છે એમ માનું છું, તેથી તે પુસ્તકના પાન ૭૩૮ આંક નં. ૧૮ થી ૨૨ તથા પત્રાંક ૪૫૯નો છેલ્લો ભાગ વિચારવા ભલામણ છે. તે વારંવાર વિચારતાં પ્રશ્ન ૧લો સમજાશે.

ઘણા જીવોને કલ્યાણકારી એવા સાચા પુરુષ અને તેના માર્ગ પ્રત્યે જીવને ક્રોધ, નિંદા, વૈર આદિ ભાવોની તીવ્રતા ઉત્કૃષ્ટપણે વર્તે તો દર્શનમોહનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિનો સિત્તર કોડાકોડી સાગરોપમનો બંધ સંભવે છે. તે ભાવ પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુએ ઉત્તમ શબ્દોમાં ઉપર જણાવેલ બન્ને સ્થળે વિસ્તારથી જણાવેલ છે તે વિચારશોજી. ક્રોધની પેઠે, સત્પુરુષને ઉપર ઉપરથી રાજી રાખી અંદર હૃદયમાં સંસારવાસના પોષે તેવી માયા કે મોટું પદ ધારણ કરી ધર્મને નામે સંસારભાવ સેવી સન્માર્ગને લજવે તેવું વર્તન વગેરે ઘણા જીવોને સન્માર્ગથી વિમુખ કરાવે તેવાં કૃત્યો જે ભાવથી થાય તે મહાભયંકર બંધનાં કારણો છે. ગોશાળાની પેઠે પોતાનાં માનપૂજામાં મહાપુરુષને વિઘ્નરૂપ ગણી તેમના વધ માટે તૈયાર થઈ જવા જેવા ભાવ; તથા લોભના દૃષ્ટાંતમાં ઈસુ ખ્રિસ્તને તેના શિષ્યે જ લાંચની ખાતર પકડાવી ફાંસી (કોંસ) ઉપર ચઢાવ્યો હતો. આ બધાં ગમે તેવાં દૃષ્ટાંતો હો, પણ આપણે આપણો વિચાર કરવો કે મને કલ્યાણ કરવામાં શું આડે આવે છે? કયો કષાય વધારે નડે છે? તેની મંદતા કેમ થાય? આદિ પ્રશ્નો એકાંતે વિચારી હિત સાધવું.

(૨) કરોડને કરોડે ગુણતાં જે સંખ્યા આવે તેને કોટાકોટિ કહે છે.

(૩) ‘યોગદૃષ્ટિ સમુચ્ચય’ ગ્રંથમાં શ્રી હરિભદ્રાચાર્ય ‘ભાવમલ’ ૩૦ મી ગાથામાં વાપરે છે, અને તેનો પોતે અર્થ એવો કરે છે કે “તે તે પુદ્ગલ આદિ સંબંધની યોગ્યતા” તે ભાવમલ છે એટલે કર્મ “ચાર ગતિરૂપ સંસારમાં આ જીવ અકામ નિર્જરા વડે ઘણા ભાવમલ-કર્મનો ક્ષય કરે છે, પણ મનુષ્યગતિ સિવાય આ યોગનાં બીજ ક્યારે પણ મેળવી શકતો નથી.” ભાવમલ, કર્મકલંક, કર્મરજ એ બધા એક જ અર્થ દર્શાવતા શબ્દો છેજી.

(૪) આ જ્ઞાનીપુરુષ સાચા મોક્ષમાર્ગના ઉપદેશનાર છે, જેમ તે કહે છે તેમ જ મોક્ષમાર્ગ છે, એવી પ્રતીતિ, એવી રુચિ અને એવા આશ્રયનો તથા આજ્ઞાનો નિશ્ચય તે જ્ઞાનીપુરુષનો નિશ્ચય છે; અને તે પુરુષ પ્રત્યે અર્પણભાવ થવો, તેનું કહેલું સર્વ સમ્મત કરવું, તેમાં કંઈ સંશય કે ભેદભાવ ન રહેવો, ગમે તે કસોટીના પ્રસંગે પણ વિષમભાવ ન ઉદ્ભવે તેનું નામ ‘અંતર્ભેદ ન રહ્યો’^૧ ગણાય; અને જ્ઞાનીના ઉદયાદિ કર્મ પ્રત્યે દૃષ્ટિ જતાં જો મનમાં એમ થાય કે ઉપદેશ તો સારો કરે છે પણ વર્તનમાં ઠેકાણું નથી, કંઈક સંસારી ભાવ તેમને પણ જણાય છે એવા ભાવ ઊગવા તે અંતર્ભેદ સમજાય છે. જ્ઞાનીના અંતરના ભાવ જે આત્મપરિણામરૂપ હોય છે તે લક્ષ ચુકાઈ બાહ્યવર્તનથી જીવને જે કંઈ અણજુગતું દેખાય તે અંતર્ભેદ છે, એટલે યથાર્થ ઓળખાણ ન થવા દે કે થઈ હોય તેમાં સંશય પાડે તેવાં કારણો અંતર્ભેદ સમજવા યોગ્ય છેજી.

(૫) આ છેલ્લા પ્રશ્નનો ઉત્તર અત્રે એક મુનિ મહારાજે લખેલો તે જ તમને ઉતારી મોકલું છું. તે વિશેષ હિતનું કારણ જાણી મેં કંઈ તેમાં ડહાપણ કર્યું નથીજી—“ચોથા ગુણસ્થાનકવાળા જીવોને ત્રણ પ્રકારના સમકિત હોવા યોગ્ય છે : ઉપશમ, ક્ષયોપશમ અને ક્ષાયિક. તેમાં જે જીવને જે સમકિત હોય તે તે પ્રકારે તેની દશા છે. તે દશા મુખ્ય તો સાત પ્રકૃતિ—અનંતાનુબંધી ચાર તથા દર્શનમોહનીયની ત્રણ—એ સાત પ્રકૃતિનો ઉપશમ હોય તો ઉપશમ સમકિત કહેવાય અને ક્ષયોપશમ હોય તો ક્ષયોપશમ સમકિત કહેવાય અને સાત પ્રકૃતિનો ક્ષય હોય તો ક્ષાયિક સમકિત કહેવાય. તે ક્ષાયિક સમકિતી નિરંતર આત્મવિચારમાં રહે છે અને તે આત્મવિચાર જ તે જીવને સંપૂર્ણ કર્મનો ક્ષય—અભાવ કરાવી મોક્ષે પહોંચાડે છે. આ સંબંધી આ લખાણ ઘણું સંક્ષેપ કર્યું છે અને તે ક્ષાયિક સમકિતી જીવને જે સાક્ષાત્ શ્રુતકેવળી ભગવાન કે સર્વજ્ઞ ભગવાનના ચરણમૂળમાં થયેલો જે અપૂર્વ બોધ—તે બોધને લઈને જે પોતાનું અનાદિ સનાતન ધર્મમાં રહેલું સહજાત્મસ્વરૂપ, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ, શુદ્ધ જ્ઞાન-દર્શનની મૂર્તિ, શુદ્ધ ઉપયોગ કે શુદ્ધ ચેતના જે પોતાનું મૂળ સ્વરૂપ છે તે જ પોતાનું માને છે. એ સિવાયની સર્વ ઉપાધિ કે સર્વ સંજોગોને અનિત્ય, અશરણ અને પોતાના ત્રણે કાળને વિષે નહોતા અને છે પણ નહીં એટલે દેહાદિક સર્વે અન્ય ભાવોના સાક્ષીભાવે રહે છે; અને શુદ્ધ જ્ઞાન-દર્શનની મૂર્તિ, શુદ્ધ ચૈતન્ય કે શુદ્ધ ઉપયોગસ્વરૂપ બોધમૂર્તિ એ જ મારું સ્વરૂપ છે અને ત્રણે કાળ હું તે જ સ્વરૂપ છું તથા અનંત દર્શન-જ્ઞાનસ્વરૂપ, અવ્યાબાધ, અમૂર્ત સ્વરૂપ જે છે તે જ હું છું તથા તે જ મારું સ્વરૂપ છે એમ માને છે. શી દશા? એટલે દશા તો તેની પરમ ઉપશમ, ઉપર કહી ગયેલા કષાયોના અભાવરૂપ સમદશા છે, તેના આત્મામાં ગમે તેવાં સમ, વિષમ નિમિત્ત આવ્યા છતાં હર્ષશોક થતો નથી—અર્થાત્ સમકિતી જીવ હર્ષશોક કરતો નથી, એટલે તેની દશા સમ કહી. એ સમદશા એટલે સાત પ્રકૃતિના અભાવરૂપી જે દશા થઈ તે દશા સમ ગણાવી. ચોથા ગુણઠાણાવાળાની દશા પરમ કરુણાસાગર કૃપાનાથે (શ્રીમદ્ રાજચંદ્રે) ગણધર જેવી મોક્ષમાર્ગની પ્રતીતિ હોય એમ કહ્યું છે, એટલે દર્શન અપેક્ષાએ ગણધર જેવી દશા હોય.

સમકિતીના હૃદયમાં સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, ધામાદિ જે પાંચ ઇન્દ્રિયોનાં સાધન છે તેને કાળકૂટ ઝેર સમાન માને છે અને નિરંતર તેને વિષે આત્મપરિણતિએ કરીને ત્યાગબુદ્ધિ વર્તે છે. અપ્રત્યાખ્યાની કષાયના ઉદયથી બાહ્ય ત્યાગ ન થઈ શક્યો હોય તોપણ સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવ અંતર્ત્યાગી છે, સર્વસંગથી રહિત છે; કારણ કે અસંગ એવું આત્મસ્વરૂપ એ જ પોતાનું માન્યું છે એટલે એ સિવાયનું બાકીનું સર્વે એના જ્ઞાનમાં ત્યાગ છે. આ પ્રશ્ન ઘણું કરી પરમબોધદાતા કૃપાળુદેવે ડુંગરશી ગોશળિયાને પૂછ્યું છે.”

સદ્ગુરુનાં બોધને વિચારતાં, સદ્ગુરુએ દેહથી ભિન્ન આત્મસ્વરૂપ કહ્યું છે તે માનતાં અને જ્ઞાનવૈરાગ્યવંત દશા પામતાં ચોથું ગુણસ્થાનક સંભવે છેજી. આટલાથી સંતોષ માની લેવા જેવું નથી. સાકરનો સ્વાદ કેવો હોય એમ તમને કોઈ પૂછે તો તેનું વર્ણન તમે સાકર ચખાડીને આપો તેના જેવું કદી અન્ય રીતે શબ્દથી થઈ શકે એમ નથી. માટે સર્વ ભાવો અનુભવગમ્ય છે. શબ્દો માત્ર નિશાનીરૂપ છે. જેમ બીજનો ચંદ્ર આકાશમાં ઊગ્યો હોય તે કોઈને આંખની ઝાંખપથી ન દેખાતો હોય તેને આંગળી કરી ચંદ્રની રેખાનું સ્થાન બતાવે તે દિશામાં જો તેની દૃષ્ટિ જાય અને આંખનું તેજ હોય તો દેખી શકે, તેમ આત્મદશાનાં વર્ણનો બધાં દિગ્દર્શનરૂપ છે, પોતાની યોગ્યતા વધ્યે તે દૃષ્ટિગોચર થવા યોગ્ય છેજી. દેખાડનારની આંગળીને જોયા કરે તો આકાશમાંનો ચંદ્ર ન દેખાય; પણ જ્યાં નજર પહોંચાડવી જોઈએ ત્યાં પહોંચાડે, આડુંઅવળું જોવાનું બંધ કરે તો સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી બીજનો ચંદ્ર જણાય છે તેમ સમ્યક્દૃષ્ટિ થતાં પહેલાં જીવને ઘણી તૈયારી, યોગ્યતાની જરૂર છે. તે માટે ઉપશમ, વૈરાગ્ય, સત્સંગ, સત્યુરુષનાં વચનોની પ્રતીતિ અને તેની આજ્ઞા ઉઠાવવાની પરમ જિજ્ઞાસા કેળવાશે તો “મુખ આગલ હૈં, કહ બાત કહે?” એમ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રે લખ્યું છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૮૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૧૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ માગસર વદ ૯, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

(અનુષ્ટુપ) “પૂજા ને યોગ્ય ગુણો છે, વેષ કે વય કોઈ ના,
આત્મગુણ વિના જાણ્યે, અવગુણો બધા ગણ્યા;
કેવલજ્ઞાન-ભાનુના પ્રકાશે જગ જાણીએ,
ઉપકારી પ્રભુ શ્રીમદ્-કૃપાથી સુખ માણીએ.”

ગુણવંતી આશ્રમમાં ઘણી વખત રહેલી. અહીં જ મોટી થયેલી. તે મુંબઈથી કચ્છ લગ્નપ્રસંગે તેનાં મા બાપ સાથે ગયેલી. ત્યાં માંદી થવાથી આશ્રમમાં આવવાની તેની ઘણી જીજ્ઞાસા જાણી માંદી માંદી તેને અઠવાડિયા પહેલાં આણી હતી. દશ વાગ્યાની ગાડીએ આવી ત્યારે હું તેની પાસે ગયો હતો. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી, મંત્ર વગેરેની તેને સ્મૃતિ આપી હતી. બાર વાગે તો તેનો દેહ છૂટી ગયો. તેનાથી દરદને લઈને સૂઈ શકાતું નહીં. તેથી બન્ને હાથ બે

બાજુ પથારી પર રાખી સ્મરણમાં રહેતી, પૂછતા ત્યારે સ્મરણ કરું છું એમ કહેતી. મને આશ્રમ ભેગી કરો એમ તેણે રઢ લીધી હતી. આશ્રમમાં આવીને તેણે દેહ છોડ્યો. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઘણી વખત કહેતા કે જેના ભાગ્ય હશે તેનો અહીં દેહ છૂટશે, તે પ્રત્યક્ષ આ દશ વર્ષની બાલિકાના દૃષ્ટાંતથી જણાયું.

ભાદરણ મંદિરની સામે પૂ. બાએ બે ત્રણ દિવસની માંદગીમાં દેહ છોડ્યો છે તથા ડો.ભાઈનો દેહ પણ થોડા દિવસ ઉપર છુટી ગયો. તે કાર્તિક પૂનમ ઉપર આશ્રમમાં આવેલા ત્યારે કહેતા કે ફરી મનુષ્યદેહ મળશે? આમ વૈરાગ્ય પ્રેરક ચેતવા યોગ્ય ઉપરા ઉપરી બનાવો બન્યા છતાં જીવની શિથિલતાને ધક્કો લાગતો નથી. પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુના વિયોગે જીવમાં પ્રમાદ અનેક પ્રકારે પ્રવેશી મનુષ્યભવ લુંટી લેવાનું કામ કરે છે. તેથી મુમુક્ષુ જીવોએ જાગ્રત રહેવાની બહુ જરૂર છે. પરમકૃપાળુદેવે પણ અનેકશઃ તે વાત દર્શાવી ચેતવ્યા છે “જાગૃત થા! જાગૃત થા! નહીં તો રત્નચિંતામણિ જેવો આ મનુષ્યદેહ નિષ્ફળ જશે. હે જીવ! હવે તારે સત્પુરુષની આજ્ઞા નિશ્ચય ઉપાસવાયોગ્ય છે” (૫૦૫)

પાલેજના પૂ.એ હમણાં ચોથા વ્રતની બાધા લીધી હતી. તેનો દેહ પણ હૃદય બંધ પડવાથી છુટી ગયો છે, તેની પુત્રી બિમાર હતી તે પણ બે ચાર દિવસમાં સ્મરણ કરતાં પરલોકવાસી થઈ છે. પરમકૃપાળુદેવનું જેને ઠેઠ સુધી સ્મરણ રહે તેવા ભાગ્યશાળી જીવો થોડા સંભવે છે. મરણાંત વેદનામાં પણ તે ન ચુકાય તેવો અભ્યાસ આપણે કરી મુકવાનું આ બાધા દ્રષ્ટાંતો સૂચવે છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૫]

૧૮૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૧-૧૨-૧૯૩૮

તત્ ૐ સત્ પોષ સુદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૫

અત્રે સાંજના ચંદ્રરાજાનો રાસ પૂરો થયા પછી ‘મૂલાચાર’ દિગંબર ગ્રંથ તેમના આચારાંગ જેવું છે તે વંચાય છેજી. ધીરજ, ક્ષમા, સમભાવ, સહનશીલતા, અપ્રતિબંધ, અસંગ, અને સમાધિમરણ આ બોલો બહુ વિચારવા યોગ્ય છેજી.

અનિત્યભાવના વૈરાગ્યપ્રેરક છે અને સત્પુરુષનાં વચનોમાં વિચાર કરાવી દૃઢતા કરાવનાર છે. તેની હાલ બહુ જરૂર છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૬]

૧૮૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૧-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૫

દોહરા— “ભૂપતિ, ધનપતિ, સુરપતિ, સુંદરી રૂપ-અવતાર;
હાથી હોદા છોડીને, સેનાપતિ મરનાર.

જીવ એકલો અવતરે, મરે એકલો એ જ;
 સ્વપ્ન સમાં સાથી સગાં, રજ દુઃખ કોઈ ન લે જ.
 ઝોકાં ખાતા જગજનો, મોહ-નીંદનું જોર;
 લૂંટતા સર્વસ્વ જ બધે અરે! કર્મરૂપ ચોર.
 સદ્ગુરુના ઉપદેશથી, મોહ-નીંદ ઊડી જાય;
 તો ઉપાયો આદર્યો, કર્મ ચોર રોકાય.
 જ્ઞાન દીપ તપ-તેલ ભરી, ઘર શોધું ભ્રમ ખોઈ;
 પૂર્વ ચોર કાઢું બધા, છૂપો રહે ન કોઈ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૮)

આપનો પત્ર મળ્યો. આપને પ્રથમ પત્રમાં માત્ર સૂચના આર્ત્તધ્યાન ટાળવા અને ધર્મધ્યાનના નિમિત્ત ગોઠવવા કરી છે તે બને તો ઠીક, નહીં તો દરેકે પોતે પોતાને માટે પરિણામ તપાસી કર્મચોર લૂંટતાં અટકે તેવી જાગૃતિ રાખવાની છેજી. ગામના લોકોને એક તમાસો ઓછો થાય તે ન ગમે, પણ મુમુક્ષુને તેવા પ્રસંગમાં વધારે પુરુષાર્થ કરી ધર્મધ્યાનમાં ચિત્ત રાખવાની જરૂર છે; નહીં તો જરૂર મોહ આર્ત્તધ્યાન કરાવ્યા વિના ન રહે. બળવાન જીવ— પુરુષ કે સ્ત્રી—હોય તો પોતે બધાને કંઈક સંભળાવી, વાત કરી કે માળા વગેરે આપી ‘ધર્મધ્યાનમાં આવ્યાં છો તો ઘડી બેસો’ કહી (બાર) ભાવનાબોધ, મોક્ષમાળા કે ઉપદેશછાયામાંથી તમારી ભાષામાં કહી બતાવે તો બધાંને—સારા ભાવવાળાને કંઈક રુચિ થાય ને ભલે પછી વાતો કરવી હોય તે કરે, પણ આપણા ભાવ તો તેટલી વખત જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનમાં રહ્યા તેટલો લાભ અવશ્ય મળે. જો પૂ. હોય તો તેણે કંઈક ઘડી ઘડી સ્વ.ની મા આગળ વાંચવાનું રાખવું ઘટે. તેથી બન્નેને લાભ થવા સંભવ છે. કંઈક સાંભળે તો સંસ્કાર બાઈઓમાં પણ પ્રગટે.

જગતના ભાવોમાં મન ફરતું રહેશે, તો આર્ત્તધ્યાનથી નહીં બચાય એ સાવ સ્પષ્ટ સમજાય તેવી વાત છે. માટે બહારની મદદ મળે તો ઠીક, નહીં તો દરેક વિચારવાન જીવે પોતાના આત્માને માટે કંઈ નહીં તો મંત્રનું સ્મરણ તો જરૂર જીભને ટેરવે રાખી મૂકવું કે જેથી મન પણ તે વચન તરફ પ્રેરાય અને શોક ભૂલીને ધર્મને સંભારે. જ્ઞાનીપુરુષોએ પોકારી પોકારીને કહ્યું છે કે ધર્મથી વિમુખ રહ્યાનું ફળ અત્યારે દુઃખ, વિયોગ કે ગરીબાઈરૂપે જીવ ભોગવે છે અને તે ભોગવતાં જો કોઈ સત્પુરુષનો સમાગમ, તેનો બોધ કે મંત્ર સંભારી શુભ ભાવમાં મન આવશે તો આવાં દુઃખ ફરી નહીં ભોગવવાં પડે. નહીં તો અનાદિના સંસારભાવમાં ને ભાવમાં મન ભટક્યા કરશે; શોકહર્ષ નહીં ભૂલે તો તો આવાં ને આવાં કર્મોને આમંત્રણ આપણે આપીએ છીએ એમ અવશ્ય માનવું. નહીં ગમતાં એવાં દુઃખ ભવિષ્યમાં પણ ભોગવવાં પડશે, માટે ચેતીને ધર્મનો સુખકારક માર્ગ હૃદયમાં રાખીશું તો સદ્ગુરુશરણે સર્વે સારાં વાનાં થશે. એ જ વિજ્ઞાસિ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૭]

૧૮૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૧-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્

પોષ વદ ૪, સોમ, સં. ૧૯૯૫

“પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુ સમ નહીં, પરોક્ષ જિન ઉપકાર;
એવો લક્ષ થયા વિના, ઊગે ન આત્મવિચાર.
સ્વચ્છંદ, મત આગ્રહ તજી, વર્તે સદ્ગુરુલક્ષ;
સમકિત તેને ભાખિયું, કારણ ગણી પ્રત્યક્ષ.
છૂટે દેહાધ્યાસ તો, નહિ કર્તા તું કર્મ;
નહિ ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

તમે ‘જીવનકળા’ પાન ૧૬૫ ઉપર સમ્યક્દર્શન સંબંધી જણાવેલી ^૧બાબત પરમકૃપાળુદેવે સ્પષ્ટ લખી છે.

મોરના ઈંડાને કંઈ ચીતરવું પડે નહીં. તેમ તેની યથાર્થતા વિષે કંઈ કહેવું પડે તેમ નથી. માત્ર આપણે વૈરાગ્ય-ઉપશમનું બળ વધારી તે સદ્ગુરુના શરણે તેની આજ્ઞા પ્રાપ્ત કરી આત્મ-ઓળખાણ કરવાનું છેજી.

‘આણાણ ધમ્મો આણાણ તવો’

‘આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ધર્મ અને આજ્ઞાનું આરાધન એ જ તપ’ એમ આચારાંગસૂત્રમાં પાઠ છે. જ્ઞાનીની આજ્ઞા જીવને પ્રાપ્ત થઈ નથી અથવા તેણે રૂડી રીતે આજ્ઞા ઉઠાવી નથી, નહીં તો જન્મમરણ કરવાનાં રહે નહીં. સત્પુરુષની શ્રદ્ધા એટલે આ જ્ઞાનીપુરુષ આત્મસ્વરૂપને પામ્યા છે, તે કહે છે તેમ જ મોક્ષમાર્ગ છે, જો હું તેમના કહ્યા પ્રમાણે વર્તું તો અવશ્ય મોક્ષ થાય, એવી આત્મજ્ઞાની ગુરુ પ્રત્યે પ્રતીતિ થાય તેને બીજરુચિસમ્યક્ત્વ કહે છે. તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનું તે બીજ છે. એવા પુરુષનો યોગ થયે, તેવી શ્રદ્ધા થયે, જીવ દેહાદિ પદાર્થો પ્રત્યેનું માહાત્મ્ય ભૂલી આત્મપ્રાપ્તિ માટે તેની આજ્ઞાએ પુરુષાર્થ કરે તો પરમાર્થસમ્યક્ત્વ કે આત્મપ્રાપ્તિરૂપ શુદ્ધસમ્યક્ત્વની તેને પ્રાપ્તિ થાય છે, કારણ કે જેના ચરણને તે ઉપાસે છે તેની દશાને તે ભક્તિના ફળરૂપે પામે છે.

જો સત્પુરુષ પર જીવને પ્રતીતિ આવે તો તેની આજ્ઞા શી છે? મને ક્યારે પ્રાપ્ત થાય? તે શું કરવાથી સફળ થાય? એમ મુમુક્ષુજીવ વિચારે છે, તેનો પુરુષાર્થ કરવામાં વીર્ય ફોરવે છે. બીજાં તેને વિઘ્ન કરનારાં કારણો પ્રત્યે ઉપેક્ષાભાવ રાખી, તેને ગૌણ કરી આ ભવમાં સત્પુરુષની આજ્ઞા માટે દેહ ગાળવો છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરે છે. સત્સંગ, સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ વધે તેવાં નિમિત્તોની ઉપાસના કરે છે અને એટલો બળવાન થાય છે કે ‘કાર્ય સાધયામિ વા દેહં પાતયામિ’—કાર્ય સાધતાં દેહ પડી જાય તો ભલે, પણ આ ભવમાં સમ્યક્દર્શન અવશ્ય

૧. “ ‘આત્મા’ જે પદાર્થને તીર્થકરે કહ્યો છે, તે જ પદાર્થની તે જ સ્વરૂપે પ્રતીતિ થાય, તે જ પરિણામે આત્મા સાક્ષાત્ ભાસે ત્યારે તેને પરમાર્થસમ્યક્ત્વ છે, એવો શ્રી તીર્થકરનો અભિપ્રાય છે. એવું સ્વરૂપ જેને ભાસ્યું છે તેવા પુરુષને વિષે નિષ્કામ શ્રદ્ધા છે જેને, તે પુરુષને બીજરુચિસમ્યક્ત્વ છે.” (૪૩૧)

પ્રગટ કરવું છે, એટલી તૈયારી તે મુમુક્ષુને હોય તો સત્પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવવામાં ઢીલ ન થાય, સફળતા મેળવે. અધિક અન્ય પ્રસંગે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૮]

૧૮૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૧-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૯૫

“પર પ્રેમપ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુ-ઉર વસે;
વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાઈ દિયે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

“કેવળ નિર્વિકાર છતાં પરબ્રહ્મ પ્રેમમય પરાભક્તિને વશ છે, એ હૃદયમાં જેણે અનુભવ કર્યો છે એવા જ્ઞાનીઓની ગુપ્ત શિક્ષા છે.” (૨૦૧)

ગઈ કાલે પૂ.હારનો કરંડિયો આપના તરફથી લઈને આવેલા તે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટોને ચઢાવ્યા છેજી. તેથી સર્વના ચિત્તની પ્રસન્નતા થાય અને સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રમોદભાવ વધે એ સ્વાભાવિક છે, તે જોઈ મને પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રી અને તેમનો ઉપકારશીલ સ્વભાવ તથા પરમકૃપાળુદેવની અલ્પ પણ સેવા કરનારાઓ પ્રત્યે ઉલ્લાસભાવ ઊભરાઈ આવતો તે ચિત્ર સ્મૃતિપટ પર તાજું થયું અને વિચાર થયો કે આવો ભક્તિભાવનો પ્રસંગ તેઓની હયાતીમાં તમને આવ્યો હોત અને અત્રે આપની હાજરી હોત તો કેટલો લાભ થાત! તે તમને ખ્યાલમાં અત્યારે આવવું મુશ્કેલ છે. ઉનાળામાં વૈશાખમાં લૂ વાતી હોય અને એકાએક કરા સહિત વરસાદ થાય તો લોકોને જેમ અત્યંત આનંદનું કારણ થાય, તેથી અનંતગણો આનંદ સત્પુરુષની પ્રસન્નતામાં રહેલો છે, પણ કહેવત છે કે ‘ધાના ત્યાં પાના નહિ અને પાના ત્યાં ધાના નહિ’ એમ એવો યોગ મળવો બહુ મુશ્કેલ છે. તેમ છતાં જે કંઈ ભક્તિભાવ થાય છે તે નિરર્થક જતો નથી, તેવા યોગની પ્રાપ્તિનું કારણ બને છે.

બીજું સ્વ.ના કરતાં ઘણા વૃદ્ધ પૂ. મણિભાઈ કલ્યાણજી મુંબઈવાળા ટ્રસ્ટીનાં માતુશ્રીનો દેહ સં. ૧૯૯૫ પોષ વદ ૩ ને રવિવારે શાંતિ સમાધિથી ધૂટી ગયો. તેના સમાચાર સહિત પત્ર છે. તેમાં તેમના છેવટના ભાવ આપણે બહુ વિચારવા યોગ્ય છે, સમાધિમરણની ઇચ્છવાળાને કામના છે તેથી તે પત્રમાંથી થોડું આપને વિચારવા લખું છું. પૂ. મણિભાઈ લખે છે : “એમના છત્ર નીચે અમને ઘણો આનંદ હતો. આપણો ઉપાય નહીં ત્યાં શું થાય? આવું મરણ જોઈ તેમના આત્માને પરમકૃપાળુએ શાંતિ આપી તેથી એક રીતે દિલમાં આનંદ થાય છે અને આવો જોગ છેલ્લે અવસરે કૃપાળુ આપે એવું ઇચ્છું છું. “પરમકૃપાળુ પ્રભુશ્રીજીએ જે ‘સદ્ગુરુપ્રસાદ’નાં દર્શનની આજ્ઞા કરેલ છે તે યથાર્થ રીતે જો પાળવામાં આવે તો સમાધિમરણ અવશ્ય થાય તેમ પ્રત્યક્ષ જોયું. અમારા માતુશ્રીનો ક્ષયોપશમ (બહુ વિચાર) નહોતો, પરંતુ જે આસ્થા હતી અને બીજા ધર્મ સંબંધમાં કોઈ લોચા નહોતા તેથી અંત સમયે એક જ દૃષ્ટિ રહી હતી, જે પ્રત્યક્ષ જોઈ આનંદ થયો છે. છેલ્લા એક મહિનાથી હંમેશાં સવારના ‘સદ્ગુરુપ્રસાદ’નું

પુસ્તક લઈ દર્શન કરતાં અને તેને સમક્ષ રાખી મંત્રસ્મરણ કરતાં....છેલ્લે પોતે શાંતિમાં છે, આનંદભુવનમાં છે એમ કહેતાં, મંત્રનો ઉચ્ચાર કરી ત્રણ ડચકાં ખાધાં અને કાણભંગુર દેહનો ત્યાગ કર્યો.” ઉપરની વિગત આપને જાણવા લખેલ છે. પરમકૃપાળુની કૃપા શું કામ કરે છે તે જોઈ અત્યંત આનંદ થયેલ.”

આ ટૂંકામાં લખવાનું કારણ એ છે કે આપણે બધાને માથે મરણ છે, ક્યા દિવસે તે નક્કી નથી, પણ ‘જન્મે તે જરૂર મરે છે’ એ તો નક્કી જ છે. માટે મરતા પહેલાં સમાધિમરણની તૈયારી, જે સત્પુરુષની આજ્ઞામાં વર્તવાનો ભાવ જેણે જાગ્રત રાખ્યો હોય છે તેને છેલ્લે તે કામ આવે છે, શાંતિ પમાડે છે અને ધર્મભાવ સાથે તે લઈ જાય છે. આપની પાસે ‘સદ્ગુરુપ્રસાદ’ પુસ્તક ઘણુંખરું નહીં હોય પણ અહીં આવવાનું બનશે ત્યારે તે સંબંધી સંભારશો તો વાત થશે. દરેક આત્માર્થીએ તે સદ્ગુરુની કૃપારૂપ પ્રસાદી પોતાની પાસે પોતાના હૃદયમાં રાખવા અર્થે સંઘરવા યોગ્ય છે. જેટલો પ્રેમ પરમકૃપાળુદેવ ઉપર થશે, તેટલું આત્મકલ્યાણ નજીક છે એમ દૃઢ શ્રદ્ધા રાખી સંસારપ્રેમ ઓછો કરી ધર્મપ્રેમ પોષવો. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૫૦]

૧૯૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧-૧૯૩૯

તત્ ॐ સત્

મહા સુદ, ૫, બુધ, સં. ૧૯૯૫

ઇંદ્રવજ્રા—૧. “દુર્દમ્ય દોષે જીવ દુઃખો થાય, ના વાંક તેમાં પરનો જરાય;
ક્યાંથી વિચારે ગુરુયોગ વિના, કે વિષયાર્થી કદો કો સુખી ના ?

૨. સદ્બોધ વિના નહિ મોહ જાય, સંસારના સુખ નહીં તજાય;
શ્રદ્ધા વિના દુઃખ ન દૂર થાય, આત્મિક આનંદ નહીં ચખાય.

૩. સદ્ગુરુનો યોગ સદા વિચારો, મોક્ષાભિલાષા ઉરમાં વધારો,
આજ્ઞા સુગુરુની ઉઠાવશો જો ટાળી પ્રમાદો, સુખ પામશો તો.

૪. ઘો લક્ષ ઓછો કરવા પ્રમાદ તો માર્ગ-વિચાર ટકે સુસાધ્ય,
વિચારથી માર્ગ વિષે સ્થિતિ છે, એવા પ્રયત્ને સ્મૃતિ ના ચૂંકીજે.

૫. મુમુક્ષુએ એ સ્મૃતિ રાખવાની વૈરાગ્ય અત્યંત વધારવાની.
સંસારમાં નિર્ભયતા ન ધારો, પ્રારબ્ધ કાળે સમતા વધારો.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮)

આપની મુમુક્ષુતા—તરવાના ભાવ જાણી સંતોષ થાય છેજી. એમ વિચાર થઈ આવે છે કે પ. પૂ. પ્રભુશ્રી લઘુરાજસ્વામીના યોગે આપની આ ભાવના બહુ કાર્યકારી નીવડત. પુણ્યયોગમાં ક્યાશ તેટલી ક્યાશ, પણ હવે તેવો યોગ થતાં સુધી યોગ્યતા વધારવાનું આપણે બધાને કર્તવ્ય છેજી. આપે મારા પ્રત્યે જે સદ્ગુરુ શબ્દાદિ વડે વિનંતી કરી છે તે પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે તેવા દીનભાવે કર્તવ્ય છેજી. હું તો તે મહાપ્રભુના ચરણની રજનો પણ અધિકારી નથીજી. કોઈ પ્રારબ્ધયોગે જાણે કે આપણા માટે જ દેહ ધર્યો હોય તેવા કરુણાસાગર

પ. ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીની અનંત કૃપાથી, તે મહાપુરુષ આશ્રય કરવા યોગ્ય છે એમ સાંભળી તેના શરણે, તેના બહાના ઉપર વિશ્વાસ રાખી, તેનો બનવા ઇચ્છતો એક દીન સાધક છું. એટલે સર્વ પ્રેમ પરમકૃપાળુ જગદ્ગુરુ સમ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે વાળવા આ દીનની વિનંતી છેજી. રૂબરૂમાં ઘણી વાતો થઈ શકે. કાગળના કટકા ઉપર શું દર્શાવી શકાય? માટે આપની અરજ તે પરમકૃપાળુદેવ સ્વીકારે એવી ભાવના સહ જણાવવા રજા લઉં છું કે સત્સંગની ભાવના વર્ધમાન કરતા રહેશોજી.

આપે કોઈ વચનો પરમકૃપાળુદેવનાં મુખપાઠ કરેલાં હોય તે ભલે, પણ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ અંત વખતે જણાવેલ કે કોઈ ધર્મનો ઇચ્છક હોય તો તેને આ ત્રણ પાઠ નિત્યનિયમરૂપે કરવા જણાવજે. “હે! પ્રભુ, હે! પ્રભુ, શું કહું? દીનાનાથ દયાળ” એ વીસ દોહરારૂપ ભક્તિરહસ્ય અને “યમ નિયમ સંયમ આપ કિયો” એ બીજો તથા “ક્ષમાપના”નો પાઠ આ ત્રણ પાઠ પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ પ્રત્યે વિનય નમસ્કાર કરી ‘હે ભગવાન, આપની આજ્ઞાથી સંતે કહેલી આ ત્રણ પાઠની નિત્યનિયમ વિષેની આજ્ઞા પ્રમાણે રોજ હું ભક્તિ કરીશ’ એવી ભાવના કરશોજી. અને રોજ ‘કોઈ સંતની આજ્ઞાએ આટલું હું કરું છું’ એ ભાવ રાખી દિવસમાં એક બે ત્રણ જેટલી વખત બને તેટલી વખત ભક્તિ કર્યા કરવા ભલામણ છેજી. વિશેષ સમાગમે જણાવવા યોગ્ય હોવાથી કંઈ લખી જણાવતો નથીજી. આમાં ઘણી વાત સમાય છે. અલ્પ પણ જ્ઞાનીની આજ્ઞા મોક્ષમાર્ગે ચઢાવે છેજી. જ્ઞાની અને જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ વર્તતા જીવો મોક્ષમાર્ગમાં ગણાય છેજી.

નિર્ભયપણે વેદનીયનો ઉદય હોય તે ભોગવી તેથી છૂટવાનું થાય છે એમ માનશોજી. મરણ આદિ કંઈ વિકલ્પમાં ખોટી થવા યોગ્ય નથીજી, મૂંઝાવા યોગ્ય નથી. ‘આત્મા છે’, ‘તે નિત્ય છે’, ‘કર્તા છે’, ‘ભોક્તા છે’, ‘મોક્ષ છે’ અને ‘મોક્ષના ઉપાય છે’ આ છ પદનો વારંવાર વિચાર કર્તવ્ય છેજી. ભક્તિ મોક્ષના ઉપાયરૂપ છે, તેનું આરાધન કરવાનું સાધન સદ્ગુરુકૃપાએ તમને પ્રાપ્ત થયું તો તેમાં મંડી પડવું. બીજું બધું ભૂલી જવા જેવું છે. પૂ.ભાઈએ જે મુખપાઠ કર્યું હોય કે કરતા હોય તેમાં ચિત્ત દેવાથી લાભ થવાનો સંભવ છેજી. તે ભક્તિ કરે તે ધ્યાનપૂર્વક માંદગીમાં પણ સાંભળવા યોગ્ય છે અને કોઈ જ્ઞાનીએ આત્મા અનુભવ્યો છે તેને અર્થે એ સર્વ છે એમ ભાવના કરી જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખશોજી. ઠું શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૪૯]

૧૯૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૨-૧૯૩૯

તત્ ઠું સત્

મહા સુદ ૧૩, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

“મનમંદિર આવો રે, મહા પ્રભુ, રાજ ધણી,
દિલ દર્શન તરસે રે અપૂર્વ પ્રત્યક્ષ ગણી. મન૦
સર્વોત્કૃષ્ટ સિદ્ધિ રે પ્રભુ તુજ ઉરે રમી,
તુજ ભક્તિ-પસાયે રે મને પણ એહ ગમી. મન૦

પુરુષોત્તમ ઉત્તમ રે પ્રગટ ઉપકાર કરે,
ઉપદેશ અનુપમ રે સુણી બહુ જીવ તરે. મન૦” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૧)

તમે પ્રશ્ન કાઢ્યો છે તે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની હયાતીમાં ઘણી વખત ચર્ચાતો હતો. તમે સાંભળ્યું પણ હશે. પત્રાંક ૭૭૧ વાંચવા ભલામણ છેજી. સત્સંગ એ સર્વોપરી સાધન છે. તેના આભાવે પોતાનો સ્વચ્છંદ રોકી સત્શાસ્ત્ર કે સત્સંગે શ્રવણ થયેલો ઉપદેશ પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષ તુલ્ય સમજી ઉપાસવો યોગ્ય છે.

“મન મહિલાનું રે વાહલા ઉપરે, બીજાં કામ કરંત;
તેમ શ્રુતધર્મે રે મન દૃઢ ધરે, જ્ઞાનાક્ષેપકવંત.”

એ વિષે પરમકૃપાળુદેવે વિસ્તારથી લખ્યું છે. પત્ર ૩૯૦,૩૯૪,૩૯૫ અને ૩૯૬ અને તેમાં જણાવેલા જેવી તાલાવેલી લાગ્યા વિના યથાર્થ પ્રતીતિ=પુરુષ-પ્રતીતિ, તેના વચનની પ્રતીતિ તેના વચનના આશય પ્રત્યે પ્રેમ-ભક્તિરૂપે પ્રતીતિ ક્યાંથી થાય? અને ત્યાં સુધી આત્મવિચાર પણ ક્યાંથી ઊગે? માટે સત્સંગની આ જીવને ઘણી જરૂર છે એમ મનને મનાવી તેની જ ભાવના રાતદિવસ કર્તવ્ય છેજી. બળતા ઘરમાંથી જેમ નાસવાની બારી ખોલ્યા કરે છે તેમ આખો લોક ત્રિવિધ તાપે બળી રહ્યો છે, “રાગદ્વેષથી પ્રત્યક્ષ બળતો છે” એમ જ્ઞાનીપુરુષે કહેલું આપણને પ્રત્યક્ષ ક્યારે લાગશે? તે લાગશે ત્યારે જ ઉપાય શીઘ્ર શોધીને આદરીશું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧૯૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૩-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૧૪, શનિ, સં. ૧૯૯૫

(સેવો ભવિયાં વિમલ જિણેસર, દુલ્લહા સજ્જન સંગાજી - રાગ)

“આત્માદિકનું સ્વરૂપ ઓળખી, મન વશ કરી વૈરાગ્યેજી,
વિષય-વાસના-સંગ ત્યજીને, આતમ-ધ્યાને લાગેજી.
વીંનવું સદ્ગુરુ રાજચંદ્ર પ્રભુ, સત્ય તપસ્વી-સ્વામીજી.
ચળે નહીં કદી કામ-વિકારે, તેજ તપસ્વી ભારેજી,
મચ્છર, મધમાખો, વીંછી કે સર્પ ડંખ જ્યાં મારેજી. વીં
વિષ વ્યાપે પણ ભય ના વ્યાપે, પૂર્વ કર્મ તપ બાળેજી,
દુષ્ટ વૈરી નર-સુર-ઉપસર્ગો, સહતાં નહિ કંટાળેજી.” વીં (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૪)

આપના પત્રથી માજીના શુભ મરણના સમાચાર જાણ્યા છેજી. આપણે પણ માથે મરણ છે એમ સમજીને ક્ષણે ક્ષણે વર્તવા યોગ્ય છેજી. સર્વના ભાવ પરિણામ પ્રમાણે ગતિ બંધાઈ જ રહી છે. હવે તો ધૂટવું છે એ ભાવ વર્ધમાન કરી સદ્ગુરુએ આપેલા સ્મરણનું વિસ્મરણ ન થાય તે સર્વેએ કરવા ઉદ્યમ કરવો ઘટે છેજી. આપના ઘરમાંથી બે-બે માસે બ્રહ્મચર્યની ભાવના

જણાવે છે તે જાણ્યું છે. તેમની ઇચ્છા પ્રમાણે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ ભાવ પચખાણ કરી લેવા ભલામણ છેજી, પણ પાળવાની દૃઢ ઇચ્છા હોય તો જ નિયમ લે; નહીં તો બંધન, વધારે તીવ્રપણે થશે તે સમજાવ્યા પછી નિયમ લેવા જણાવશોજી. કકડે કકડે આખો લાડવો ખાઈ જવાય છે તેમ થોડે થોડે કરેલું સારું થવા સંભવ છે એ જ. સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર, સદ્વિચાર અને આત્મહિતની સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં દૃઢતા વિષે વિચારશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૫૧]

૧૯૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૩-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૧, સોમ, સં. ૧૯૯૫

હરિગીત—“જ્ઞાની ગુરુશ્રી રાજપ્રભુજી શરદ્-પૂર્ણશશી સમા,
લઘુરાજ રૂડી વાદળી રૂપ બોધ-જળ-ભારે નમ્યા;
સંસાર-સાગરમાં મુમુક્ષુ ધીપ સમ મુખ ખોલતા,
ને મંત્ર-જળબિંદુ ગ્રહી રચતા જીવન-મુક્તા-લતા. ૧
પુનિત એ ગુરુવર્યના પદપંકજે મુજ શિર નમે,
દુર્લભ, મનોહર સંત-સેવા વિરહથી નહિ કંઈ ગમે;
એ જ્ઞાનમૂર્તિ ઉરે (હૃદય) સ્ફુરતી, આંખ પૂરતી આંસુથી,
નિર્ભળ, નિરંજનસ્વરૂપ પ્રેરક વચન-વિશ્વાસે (સ્મરણે હું) સુખી.” ૨ (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૫)

આ કળિકાળમાં ધર્મપ્રેમ વર્ધમાન થાય તેવા સંયોગો મળવા કે તેવા પુણ્યસંચયવાળા જીવો બહુ વિરલ દેખાય છે. માત્ર ધર્મને નામે બાહ્ય પ્રવૃત્તિ અને અંદરખાને કષાય પોષણ પ્રવૃત્તિ ઠેકાણે ઠેકાણે દેખાય છે. તેમાંથી આપણે બચી નિરભિમાનપણે કંઈ પણ કષાય ઘટાડવાનું કરીશું તેટલું કલ્યાણ છે; એટલું હૃદયમાં કોતરી રાખવા યોગ્ય છેજી. મોહરાજાને સત્ય પ્રત્યે દ્રેષ છે, તેથી જો સત્યમાર્ગ પ્રત્યે જે પ્રવર્તવા ઊભો થયો તેને દબાવી દેવાની તેની કોશિશ હોય છે; તેથી જે જે જીવો સત્પુરુષને આશ્રયે કંઈ પણ વ્રત-નિયમ પાળતા હોય તેમણે બહુ ચેતીને આ કાળમાં ચાલવા જેવું છે. ક્યારે અચાનક તે મોહરાજા દબાવી દે ને તેનો સેવક બનાવી દે તે ચોક્કસ નથી, માટે સત્સંગરૂપી થાણાથી દૂર વિચરતા મુમુક્ષુએ બહુ સંભાળ રાખી પ્રવર્તવાનું છે અને રાતદિવસ ધર્મધ્યાન અર્થે ભાવના કરતા રહેવાની જરૂર છે; માટે ઠગારા પાટણમાં વિચરતાં ઠગાઈ ન જવાય તે માટે બહુ સાવચેતીથી વર્તવા ભલામણ છેજી. ભાઈ, ધિક્કાર છે આ કાળને કે તેના શત્રુરૂપ સત્પુરુષનો વિયોગ તેણે સાધી પોતાનું બળ પ્રવર્તાવ્યે જાય છે. જે કોઈ રડ્યોખડ્યો તેના પંજા પાસે પહોંચ્યો નથી તેણે સત્પુરુષનું શરણ સાચવી ગુપચુપ પોતાનું કામ કરી લેવા યોગ્ય છે. ઘંટીમાં ખીલાની પાસે પડી રહેલા દાણા દળાતા નથી, પણ દૂર જેટલા ઢળી જાય છે તે પીસાઈ જાય છે; તેમ સત્પુરુષને વીસરીને કરણી થશે તે આત્માને પીસનારી સમજવા યોગ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૫૨]

૧૯૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૩-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૧૪, રવિ, સં. ૧૯૯૫

આપનો પત્ર મળ્યો. વડાલીવાળા માધવજી શેઠનો ગઈ બીજને દિવસે શાંતિપૂર્વક દેહ છૂટી ગયો છે. પૂ. કુલાભાઈ ત્યાં સેવામાં હતા. તેમણે અત્રે આવી સમાચાર જણાવ્યા છેજી. છેવટ સુધી આશ્રમમાં આવવાની તેમની ભાવના વર્તતી હતી અને સ્મરણ બોલતાં બોલતાં દેહ છૂટી ગયો, તે જાણી પરમકૃપાળુદેવના યોગબળની દૃઢતા વિશેષ થાય છેજી. ‘જે આશ્રયના બળે જીવ તે ભવે અથવા ભાવિ એવા થોડા કાળે પણ સ્વસ્વરૂપમાં સ્થિતિ કરે’, એવું આશ્રયનું બળ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે અને ‘આશ્રયપૂર્વક દેહ છૂટે એ જ સાર્થક છે’ એમ કહ્યું છે તેને હૃદયમાં ઉતારી મરણ સુધી આશ્રયને ટકાવી રાખે છે તે મહાભાગ્યશાળી મહા નરરત્નોને નમસ્કાર છે.

“ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

“સંત ચરણ આશ્રય વિના, સાધન કર્યા અનેક;
પાર ન તેથી પામિયો, ઊગ્યો ન અંશ વિવેક.”

એ રોજ બોલીએ છીએ પણ જેણે મરણની વેદનામાં પણ સત્પુરુષનો આધાર—આશ્રય છોડ્યો નહીં, તેને શરણે સદાય રહ્યો તેનું અવશ્ય કલ્યાણ થાય છેજી.ભાઈને કંઈ આત્મસાધનની ઇચ્છા જણાય તો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુએ આત્મગુણ પ્રગટાવવા બતાવેલું સાધન વીશ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને યમનિયમ મુખપાઠ કરી રોજ આરાધવાની ઇચ્છા હોય તો પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટના દર્શન કરી ભાવના કરે કે ‘હે પ્રભુ! આપની આજ્ઞાથી આ સાધન યથાશક્તિ હું કરીશ અને સાત વ્યસનમાં જેટલાનો તેમનાથી જીવનપર્યંત થાય તેટલાનો પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ ત્યાગ કરવા જણાવશો. બધા ગણી બતાવશો અને દૃઢ પાળી શકે તેમ હોય તેટલા વ્યસનો ત્યાગવા પ્રતિજ્ઞા, એમ ખાસ જણાવશો. બધા બને તો બહુ સારું. અંજીર આદિ અભક્ષ્ય પાંચ ફળ પણ બને તો તે જણાવશોજી. તેમજ મધ, માખણ સંબંધી વિચાર કરીને દવા અર્થે છૂટ રાખી કે દવાની છૂટ વગર જેવી ભાવના હોય તેવો ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તે જણાવશોજી. આમાંથી જેટલા પાપનાં કારણ ઓછાં થાય તેટલા અટકાવવા યોગ્ય છેજી.

દરરોજ સાંજે કે અનુકૂળ વખતે એકાંતનો થોડો વખત પોતાની વિચારણા માટે રાખવા યોગ્ય છે. આજનો દિવસ કેમ ગયો? તેમાં કોઈ અયોગ્ય બાબત થઈ હોય તો ફરી ન કરવાની કાળજી રાખવી. કોઈ આત્મહિતનું કામ અધૂરું રહ્યું હોય તે પૂર્ણ કરવા વિચાર કરવો. બને તો ૧૮ પાપસ્થાનક વિચારી જવાં. એ વાત તમને પહેલાં કરેલી છે. તે રોજ ન કરતા હો તો કાળજી રાખી વિચારવાનું રોજ રાખશોજી. એ જ વિનંતી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૫૩]

૧૯૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૩-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર સુદ ૫, રવિ, સં. ૧૯૯૫

“જેના ચિત્તમાં એવો (નિજને વિષે નિજબુદ્ધિ થાય તો પરિભ્રમણ દશા ટળે છે) માર્ગ વિચારવો અવશ્યનો છે, તેણે તે જ્ઞાન જેના આત્મામાં પ્રકાશ પામ્યું છે, તેની દાસાનુદાસપણે અનન્ય ભક્તિ કરવી, એ પરમ શ્રેય છે; અને તે દાસાનુદાસ ભક્તિમાનની ભક્તિ પ્રાપ્ત થયે જેમાં કંઈ વિષમતા આવતી નથી, તે જ્ઞાનીને ધન્ય છે. તેટલી સર્વાશિદશા જ્યાં સુધી પ્રગટી ન હોય ત્યાં સુધી આત્માને કોઈ ગુરુપણે આરાધે ત્યાં પ્રથમ તે ગુરુપણું છોડી તે શિષ્ય વિષે પોતાનું દાસાનુદાસપણું કરવું ઘટે છે.” (૫૩૯)

તા. ૨૧-૩-૩૯નો પત્ર મળ્યો. તે વાંચી ઘણો વિચાર આવ્યો કે, પૂ. અંબાલાલજી પ્રત્યે વાત થયા છતાં હજી પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે જે સર્વભાવે અર્પણતા થવી જોઈએ તેને બદલે બીજે બીજે સદ્ગુરુપણું કલ્પવાનો અનાદિનો અધ્યાસ અને આગ્રહ આપના પત્રમાં ભરપૂર જાણી તે પત્રનો ઉત્તર આપવા કરતાં આ પ્રથમ આમળો ઉકેલી નાખવાની જરૂર જણાયાથી પરમકૃપાળુદેવના પત્રમાંથી મથાળે ટાંકેલાં વચન મારે તમારે બહુ વિચારવા યોગ્ય છે અને એ જ માન્યતા પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ દૃઢ કરાવી ઊંડી ઉતારી દીધી છે તેથી તેને બાધ કરે તેવા ભાવો કોઈનામાં પણ સ્ફુરતા જાણી ઉદાસીનતા થઈ આવે છે. એ કોઈ પક્ષને કલ્યાણકારી નથી. માટે જ રૂબરૂમાં મળો ત્યારે આપને તે વિષે ઘણું કહેવાનો વિચાર હતો, પણ પ્રારબ્ધયોગે કે કોઈ શિથિલતાના ભારે દબાઈ જવાથી તેમ બનતું નથી તો યથાવસરે કહેવા યોગ્ય કહેવાનું જાણી અહીં માત્ર આપને ઊંડા ઊતરી જરા વિચારવા અને આંધળી દોડ ન કરવા બે શબ્દો કહેવા પડ્યા છે તે સર્વ મહાપુરુષોના આશયને અનુસરીને કહેલા છેજી. (નીચે થોડું હિંદીમાં તમને બત્રેને સમજાય તેવું આજના વાંચનમાંથી ઉતારી મોકલું છું તે વિચારશો.)

“શ્રી ગુરુદેવ પરમ કરુણામય હૈં, उनकी कृपाकी सीमा नहीं । वे हमारे मंगल न चाहने पर भी हम लोगोंका मंगल करनेके लिए सर्वदा उद्विग्न रहते हैं । श्री गुरुदेवकी महिमा-कीर्तनमें हम लोगोंकी रुचि न रहने पर भी आदरके साथ उनके गुणमहिमाका श्रवण करते ही उनके चरणमें हम लोगोंकी श्रद्धा या प्रतीति होगी । हम लोगोंके निष्कपट होनेसे गुरुसेवकगण निश्चय ही हम लोगों को गुरुसेवाका सन्धान देंगे, कितने स्नेह, कीर्तन और आदरके साथ हम लोगोंको गुरुपादपद्मकी सेवामें नियुक्त कर श्री गुरुकी प्रीतिका विधान करेंगे। भूलसे यदि कोई गुरुदास, भक्तको एकमात्र आश्रय समझकर श्री गुरुपादपद्मकी कथासे अलग रहना चाहे तो गुरुसेवक उसको यत्नके साथ श्री गुरुपादपद्ममें आकृष्ट करते हैं। गुरुसेवक कभी भी किसीको अपना सेवक नहीं समझते, उनकी सर्वत्र ही गुरुबुद्धि है। मैं सेवक हूँ—श्री गुरुका नित्य अयोग्य भृत्य। श्री गुरु ही एक मात्र हमारे सेव्य है एवं गुरुसेवक सूत्रसे गुरुसेवकगण हमारे पूज्य वा सेव्य है यही गुरुदासका भाव है । इसी गुरुदास्यमें उनके नित्यप्रतिष्ठित रहनेके कारण गुरु-दासानुदासाभिमान ही उनका संबल

(સર્વસ્વ) હૈ ।પિતા એક માત્ર શ્રી આચાર્યદેવ હૈ । હમ લોગ સમી ઉર્હીકે પાલ્યપુત્ર-શિષ્ય-સેવાભિચારી હૈ । ઇસ ગુરુપિતાકે પ્રતિ પ્રીતિ હમારી અપેક્ષા જિસકી અધિક હૈ, આચાર્ય-ચરણમેં જિસકી શ્રદ્ધા અચલ હૈ, જિસકા સંગ કરનેસે ગુરુપાદપદ્મમેં વિશ્વાસ-નિષ્ઠા-પ્રીતિ બઢે, ઉસકે અનુસાર અપનેસે શ્રેષ્ઠ સજ્જનોંકા સંગ કરના હોગા ।” ॐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

૧૯૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૩-૧૯૩૯
તત્ ॐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૯, બુધ, સં. ૧૯૯૫

દોહરા — “કેદ સમ ગૃહવાસ ગણ, પગ-બેડી નિજ નાર;
સ્વજન-સિપાઈ સાચવે, સંકટનો આહાર. ૧
સમ્યક્દર્શન-જ્ઞાન-વ્રત, તપ આદિ છે સાર,
આ ભવ પરભવ સુખ દે, બાકી સર્વ અસાર. ૨
ધંતુરો પીનારને, કંચન સર્વ જણાય,
તેમ મોહવશ જીવને, ભોગ ભલા સમજાય.” ૩

આપે પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો ચિત્રપટ મંગાવ્યો છે. સાથે ભલામણ કે આપણા ઉપર પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ અપાર ઉપકાર કરેલ છે, તેની સ્મૃતિ અર્થે તે ચિત્રપટ છે. બાકી તેઓશ્રીએ વારંવાર પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ કરવાનો નિર્ભય પરમ હિતકારી માર્ગ આપણને બતાવી ઠોકી ઠોકીને કહ્યું છે કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ કરનારનું કલ્યાણ ન થાય તો તેનું જોખમ અમારે માથે છે, પણ બીજી કંઈ કલ્પના કરે અને તેને ભક્તિનું નામ આપે તો અમે જોખમદાર નથી. આમ વારંવાર જણાવતા તથા પૂનામાં તો દરેકને પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ હાથ મૂકાવી “સંતના કહેવાથી મને પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા માન્ય છે” આમ બોલાવી પરેડ કરાવે એવો દેખાવ સૌની સ્મૃતિ રહે તે અર્થે કરાવેલ, તે આપને લક્ષ રાખવા અત્રે જણાવેલ છેજી.

તેઓશ્રીને કંઈ સ્વાર્થ નહોતો. માત્ર નિષ્કારણ કરુણાશીલતાથી જે જે આજ્ઞાઓ પરમકૃપાળુદેવે મુમુક્ષુજનોને જણાવવા કહેલ તે આપને જણાવી હોય તથા ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ માં લખી આપેલ હોય તે વારંવાર વિચારી તે સફળ કરવા ખાસ કાળજી રાખવા ભલામણ છેજી. ભાઈ, આપણા આત્માનું કલ્યાણ કેમ થાય તે તેઓશ્રી જાણતા હતા અને કોઈ વખતે પણ જો જીવ ખપી થશે, કલ્યાણનો, તરવાનો કામી થઈ આરાધવા તત્પર થશે તો તેનું જરૂર હિત થશે, એમ જાણી સાત વ્યસન, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ આદિ તથા મંત્ર વગેરે જે જે ‘તત્ત્વજ્ઞાન’માં લખી આપેલ હોય કે શ્રીમુખે જણાવેલ હોય તેની સ્મૃતિ તાજી કરી આ મનુષ્યભવની અમૂલ્ય પળો તે અર્થે, આત્માર્થે ગાળવા ભાગ્યશાળી થાઓ, એવી અંતરથી ભાવના સહિત સૂચના કરું છું તે લક્ષમાં લેશોજી. અનાર્થ ક્ષેત્રમાં વસવાનો ઉદય પૂર્વ કર્મે આવ્યો છે, તો તે ક્ષેત્રના સહજ સ્વભાવે સ્વચ્છંદી અને મોહના વાતાવરણથી દૂર રહેવા મંત્રસ્મરણ કરતા રહેવાની ખાસ જરૂર છે અને એજ સ્મૃતિમાં આજ્ઞાવા યોગ્ય છે કે —

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“વિષય વિકાર સહિત જે, રહ્યા મતિના યોગ;
પરિણામની વિષમતા, તેને યોગ અયોગ.
મંદ વિષય ને સરળતા, સહ આજ્ઞા સુવિચાર;
કરુણા કોમળતાદિ ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર.” (૯૫૪)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૫૪]

૧૯૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૪-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૫

“ભાસ્યો દેહાધ્યાસથી, આત્મા દેહ સમાન;
પણ તે બન્ને ભિન્ન છે, જેમ અસિ ને મ્યાન.”

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ—મૂળ
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ—મૂળ
તે ત્રણે અભેદ પરિણામથી રે, જ્યારે વર્તે તે આત્મારૂપ—મૂળ
તેહ મારગ જિનનો પામિયો રે, કિંવા પામ્યો તે નિજસ્વરૂપ—મૂળ”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

“જનમ્યા શ્રી ગુરુરાજ જગત હિતકારણે,
કરવા અમ ઉદ્ધાર વારી જાઉં વારણે.”

“પ્રથમ નમું ગુરુરાજને, જેણે આપ્યું જ્ઞાન;
જ્ઞાને વીરને ઓળખ્યા, ટળ્યું દેહ-અભિમાન.
તે કારણ ગુરુરાજને, પ્રણમું વારંવાર;
કૃપા કરી મુજ ઉપરે, રાખો ચરણ મોઝાર.”

પરમકૃપાળુદેવની અવસાનતિથિ ચૈત્ર વદ પંચમીના ઉત્સવ નિમિત્તે ઘણા ભક્તાત્માઓ અત્રે પધારેલા છે અને ઘણા અત્રે એકાદ માસ રહેવાની વૃત્તિવાળા જણાય છે. પૂ. શીતલપ્રસાદજી બ્રહ્મચારી (દિગંબરી) હાલ અત્રે નિવૃત્તિ અર્થે પધાર્યા છે તે એક માસ ઓછામાં ઓછું રહેવા ધારે છે. પંડિત લાલન પણ રોકાવાના છે. એમ અનેક વિદ્વાનોની મંડળીનો લાભ હાલ મળે તેવો અનુકૂળ યોગ છે, તો દેહાધ્યાસ જરા મંદ પાડી પુરુષાર્થધર્મ વધારવા હિંમત ચાલતી હોય તો જ્ઞાનગંગાની યાત્રા જેવો યોગ છે. આશ્રમમાં સવારે પાંચથી સાત ભક્તિ ચૈત્યવંદન વગેરે થાય છે, પછી દેવદર્શન પરવારી બધા છૂટા થાય છે. નાસ્તોપાણી કરી સાડા નવથી બધા મળે છે તે વખતે ૧૦૧૧ સુધી પંચાસ્તિકાય પરમકૃપાળુદેવે લખેલ ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથમાંથી વંચાય છે. બહુ સારી તત્ત્વદર્શક ચર્યા ચાલે છે. પછી પંચકલ્યાણક અને

આઠ દૃષ્ટિનો સ્વાધ્યાય ૧૧૥ સુધી થાય છે. પછી જમવા સર્વે વીખરાઈ જાય છે અને પછી અનુકૂળતા પ્રમાણે એકાંત સ્વાધ્યાય જુદે જુદે સ્થળે થાય છે. સાંજના ૩ થી ૪ ભક્તિ થાય છે અને ૪ થી ૫ સુધી ‘પ્રવચનસાર’ શ્રી કુંદકુંદાર્યાર્યનો ગ્રંથ શ્રી અમૃતચંદ્રાર્યાર્યની સંસ્કૃત ટીકા સહિત ગુજરાતી ભાષા દ્વારા ચર્ચાય છે. પછી પાંચે બધા દેહકાર્ય અર્થે કે અન્ય સ્વાધ્યાય અર્થે જુદા પડે છે અને સાંજે ૬૥૥ દેવવંદન થયા પછી પ્રતિક્રમણ ભક્તિ વગેરે આઠ વાગ્યા સુધી થાય છે અને ૮ થી ૯ સુધી ‘ગોમ્મટસાર કર્મકાંડ’નો સ્વાધ્યાય થાય છે. એ કર્મગ્રંથ બહુ સૂક્ષ્મ અને ઉપયોગી છે. આમ આખો દિવસ ધર્મધ્યાનનો પ્રવાહ વહી રહ્યો છે. તેમાં સ્નાન કરવા જિજ્ઞાસા જાગે તો બળ કરીને પણ બને તેટલો લાભ લઈ લેવા જેવો અવસર આવ્યો છે. મનુષ્યભવ મહાદુર્લભ મળ્યો છે, તેમાં જો કંઈ સાર્થક ન થયું તો ઘડીમાં ધૂટી જાય તેવા દેહની ને દેહની ચિંતા કરતા રહેવામાં શું વળવાનું છે? ઘણા પ્રકારની શિથિલતા દૂર થવા યોગ્ય અવસર આવ્યો છે તો ચેતી લેવા જેવું છે. કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે, લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે તો આ જીવ ક્યા કાળને ભજે છે તે વિચારવા યોગ્ય છેજી. બને તો ‘આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર’ મુખપાઠ કરી તેનો એકાંતમાં વિચાર કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. એમાં જણાવેલ છ પદમાં જે નિઃશંક થાય છે તેને જરૂર સમ્યક્દર્શન થાય છે તે સાચી પ્રતીતિ છેજી.

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

તા. ક.— પૂ.ને અત્રે આવવા વિચાર હોય તો આ પત્ર વાંચી વહેલા આવવા ભલામણ છે, જેથી ઘણી વસ્તુની માહિતી નથી તે મળે તેવો આ માસનો યોગ છેજી. આત્મહિતની ગરજ જેને હોય તેને આ માત્ર સૂચના છે, આગ્રહ નથીજી.

[૧૫૫]

૧૯૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૪-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૯, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

“નથી રોગોથી ઘેરાયો, જરા પીડે ન જ્યાં સુધી;
નથી મૃત્યુ-મુખે પેઠો, સાધ કલ્યાણ ત્યાં સુધી.”

“સંસારાનલમાં ભલે ભુલાવી, વિધનો સદા આપજો,
દારા, સુત, તન, ધન હરી, સંતાપથી બહુ તાવજો;
પણ (પ્રભુ) ના ધૈર્ય મુકાય એમ કરજો, હૃદયે સદા આવજો,
અંતે આપ પદે શ્રી સદ્ગુરુ, સમતાએ દેહ મુકાવજો.”

“વહ જાને ઉન્મત્ત હૈ, વહ જાને જગ અંધ;
જ્ઞાની ઔર જગતકું, યું નહિ રહે સંબંધ.”

આપનો પત્ર આવ્યો હતો. વાંચી આપની મૂંઝવણ અને પરમાર્થની જિજ્ઞાસા જાણી હતી. તે પહેલાં પવિત્રાત્મા સત્સાધક પૂ.બેનનો પત્ર પણ મળ્યો હતો. તમારી પેઠે તેને પણ

મૂંઝવણ રહે છે. બન્ને પરમ પુરુષનાં આશ્રિત જીવાત્માઓ છો તેથી કંઈક લખવું એમ વિચારી અવકાશ નહીં હોવા છતાં આજે રાત્રે અગિયાર વાગ્યા પછી આ લખવા બેઠો છું.

પૂ. શીતલપ્રસાદજી હાલ અત્રે પધાર્યા છે અને એકાદ માસ રહેવાના છે. સવારે મોટા પુસ્તકમાંથી ‘પંચાસ્તિકાય’ પરમકૃપાળુદેવે લખેલ વંચાય છે. સાંજના ૪ થી ૫ ‘પ્રવચનસાર’ કુંદકુંદાચાર્યકૃત વંચાય છે અને રાત્રે ૮ થી ૯ ગોમ્મટસારમાંથી કર્મકાંડ વંચાય છે. તે ઉપરાંત નિત્યનિયમનો ક્રમ ચાલુ છે એટલે વખત બિલકુલ હાલ તો બચતો નથી. ધર્મધ્યાનમાં દિવસ અને રાત્રિનો મોટો ભાગ જાય છે. તમે હાજર હોત તો ઘણો આનંદ આવત, પણ પ્રારબ્ધાધીન ક્ષેત્રફરસના હોય છે. બાંધેલાં કર્મ ઉદય આવ્યે હર્ષશોક કરવો વ્યર્થ છે; ઊલટું આર્તધ્યાન થવાનો પ્રસંગ આવે; તેવાં કર્મ અત્યારે ન ગમતાં હોય તો હવે નવાં કર્મ તેવાં ન બંધાય તે માટે ભાવ ફેરવવાના છેજી. પૂર્વે અજ્ઞાનભાવે, સ્વચ્છંદે, નિજકલ્પનાએ, સંસારના પ્રસંગો સુખરૂપ માની તેની ભાવના કરેલી તેનું ફળ આ ભવમાં પ્રગટ દેખાય છે, નહીં ગમતું છતાં ભોગવવું પડે છે, પણ કંઈ સુકૃત્યો કર્યાં હશે તેના ફળરૂપે મનુષ્યભવ મળ્યો, તેમાં સદ્ગુરુનો યોગ, તેનાં દર્શન-સમાગમનો અલભ્ય લાભ મળ્યો, તેની યત્કિંચિત્ સેવાનો પ્રસંગ બન્યો અને તેની નિષ્કારણ અનંત કરુણાને લીધે આ અપાત્ર અભાગિયો જીવ હોવા છતાં તરવાના સાધનરૂપ મહામંત્ર, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ આદિ ઉત્તમ પુરુષનાં વચનામૃતો વગેરે રોજ વિચારવાની ભવદુઃખભંજનહારી આજ્ઞા મળી. તે અનેક પ્રકારે જીવને ઊંચો લાવવા સમર્થ છે, તો જીવે પ્રમાદ, આળસ અને વિષય-કષાય તજી ઉપાસવા યોગ્ય છે. સત્પુરુષ પ્રત્યે, તેના બતાવેલા માર્ગ પ્રત્યે, તેની આજ્ઞા આરાધનારા મુમુક્ષુઓ પ્રત્યે તથા તેનાં વચનોના આશય પ્રત્યે પ્રીતિ, ભક્તિ, ભાવ, શ્રદ્ધા વધારી આ મનુષ્યભવનો લહાવો લેવાનો જોગ મળ્યો છે, તો પરમ પૂજ્ય ભાવદયાસાગર પ્રભુશ્રીજી ઘણી વખત કહેતા તેમ લૂંટમલૂંટ લહાવ લઈ લેવો. આવો અવસર વારે વારે આવતો નથી. મરણની ખબર નથી; માથે મરણ ભમે છે, તે ઉપાડી લે તે પહેલાં પુરુષાર્થ કરી શ્રદ્ધા દૃઢ આ ભવમાં કરી લઈએ તો આપણા જેવા ભાગ્યશાળી કોઈ ન કહેવાય. લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે, કાળ ગટકાં ખાઈ રહ્યો છે તો આ જીવ હવે કયા કાળને ભજે છે તે વિચારવા યોગ્ય છેજી. કાર્યે કાર્યે અને પ્રસંગે પ્રસંગે—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ—મૂળ૦
એમ જાણે સદ્ગુરુ-ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ—મૂળ૦”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

આટલું યાદ ઘડીએ ઘડીએ રહે તેવો નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૫૬]

૧૯૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૪-૧૯૩૯
તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૯, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫
(રાત્રે બાર વાગ્યે)

દોહા— “દિવ્ય સ્મરણ દેવા કૂંખે, વીરસુત રવજીનંદ;
ભવસાગર કચ્છે ઊગ્યો, રાજચંદ્ર સુખકંદ. ૧
શક્તિ શિશુમાં પ્રેરજો, ગુણ ગાવા ગુરુરાય;
બાળક કેરી બાથમાં, આભ સકળ શું માય? ૨
પણ મુજ બાળમનોરથો, લોક વિષે નહિ માય;
સદ્ગુરુ જ્ઞાની સારથિ, હૃદયે રહો સદાય. ૩
સત્પુરુષ નું સત્શરણ, મરણ સુધી દૃઢ ધાર;
દઈ સમાધિમરણ તે, લઈ જાશે ભવ પાર. ૪
જન્મ-મરણ વચ્ચે જીવન, લાંબુ ટૂંકુ જાણ,
સ્વસ્વરૂપ સ્થિતિ કરે, તે જીવ્યું પરમાણ.” ૫

“પહેલું સુખ તે સમકિત સાર, બીજું સુખ સત્શ્રુત વિચાર;
ત્રીજું સુખ સત્સંગ પ્રસંગ, ચોથું સુખ પરમાર્થ અસંગ.”

પ્રારબ્ધ પ્રમાણે અન્નજળ જ્યાંનાં લખ્યાં હોય ત્યાંના લેવાય છે. “તારું તારી પાસ હૈ ત્યાં બીજાનું શું કામ? દાણે દાણા ઉપરે ખાનારાનું નામ.” જવું-આવવું આપણી ઇચ્છા પ્રમાણે બનતું નથી. પુણ્યનો ઉદય હોય તો તીર્થયાત્રા, સત્સંગ, સદ્બોધની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેમાં ખામી હોય તો “ભાગ્ય વિના મળે નહિ, ભલી વસ્તુનો યોગ.” પત્રમાં અંગ્રેજી અક્ષરો લખ્યા છે તે ઉપરથી અંગ્રેજી ભણો છો એમ અનુમાન થાય છે, પણ પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોમાં વધારે કાળજી રાખી વિચાર કરવાની મહેનત કરશો તો અંગ્રેજી પાછળ મહેનત કર્યા કરતાં વધારે લાભ થશે તે સહજ જણાવું છું. હાલ પત્રાંક ૨૦૦ વારંવાર વાંચી મુખપાઠ કરશોજી તથા પત્રાંક ૨૬૨ પણ મુખપાઠ કરશો તો આત્માને હિત થાય તેવાં તે વચનો છે. તે હાલ નહીં સમજાય તોપણ યોગ્યતા આવ્યે આગળ ઉપર બહુ લાભકારી નીવડશે. જેમ શિયાળામાં વસાણું મેથીપાક વગેરે ખાધેલો આખા વર્ષમાં બળ આપે છે, તેમ તે વચનો જીવતાં સુધી કામ આવે તેવાં છે તો કાળજી રાખી મોઢે કરી રોજ બોલતા રહેવા વિનંતિ છેજી.

[૧૫૭]

૨૦૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૪-૧૯૩૯
તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૧૦), બુધ, સં. ૧૯૯૫

“દુર્લભ ભવ લહી દોહિલો રે, કહો તરીએ ક્વણ ઉપાય રે; પ્રભુજીને વિનવું રે,
સમકિત સાચા સાચવું રે, વાલા તે કરણી કિમ થાય રે. પ્રભુજીને વિનવું રે.” (મો૦૨૪)

“અલ્પ આરંભ આદરે રે અલ્પ પરિગ્રહવંત રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 ન્યાયયુક્ત આજીવિકા રે પ્રાપ્ત કરે વ્રતવંત રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 સુશીલ શ્રમણ ઉપાસતાં રે સુણે સંત-ઉપદેશ રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 જીવ-અજીવને ઓળખે રે ધરે ન શંકા લેશ રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 વળી નિર્જરા કારણે રે શુભક્રિયા સ્વાધ્યાય રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 સદ્ગુરુ-આજ્ઞાએ કરે ધ્યાનાદિક ઉપાય રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 પ્રવચન સૌ વૈતરાગનાં રે માને તે નિઃશંક રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 સમકિત-ઔષધિ-વાસના રે ઊતરો હાડ પર્યંત રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 સ્વરૂપ સમજે મોક્ષનું રે નિઃસ્પૃહો ને અસહાય રે ગુરુજીને વંદીએ રે
 દેવાદિકથી નહિ ચળે રે સત્ શ્રદ્ધાર્થી જરાય રે ગુરુજીને વંદીએ રે”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૬)

આપને ત્યાં પણ સત્સંગના અભાવે ગોઠતું નથી એમ પત્રથી જાણ્યું. ક્ષેત્ર-ફરસના પ્રમાણે જીવને જવું, રહેવું, વિચરવું થાય છે, પણ આર્તધ્યાન કોઈ કારણે ન વર્તે તેની કાળજી મુમુક્ષુ જીવ કરે છેજી. ઘણી વાર પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી સભામાં પ્રશ્ન પૂછતા : ‘સમકિતી જીવ શું કરે?’ બધાને પૂછી પછી ઉત્તર આપતા કે ‘સમકિતી જીવ સવળું કરે છે.’ ગમે તેવા સંજોગોમાં આવી પડે તોપણ તેને, સવળું કરતાં તેને આવડે છે. તેની પાસે એવી કોઈ રમત છે કે કર્મબંધના કારણોમાં પણ તે ધૂટે છે, કારણ કે તેની દૃષ્ટિ ફરી છે.

“હોત આસવા પરિસવા, નહિ ઇનમે સંદેહ;

માત્ર દૃષ્ટિકી ભૂલ હૈ, ભૂલ ગયે ગત એહિ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

સ્ત્રીને જોઈને સંસારી વિષયલંપટી જીવને મોહ થાય, ને ગાઢ કર્મ બાંધે; ત્યાં જ્ઞાનીને તે જોઈને વૈરાગ્ય થાય છે. શિવાજી છત્રપતિ મહારાષ્ટ્રના ભક્તરાજા વિષે કહેવાય છે કે એક વખતે લૂંટમાં ધનમાલ, ઘોડા તથા સ્ત્રીઓ વગેરે જે પકડાયાં હતાં તે કચેરીમાં હાજર કર્યા ત્યારે એક રૂપવંતી બાઈ પકડાઈ હતી. તેના સામું શિવાજી થોડી વાર જોઈ રહ્યા પછી બોલ્યા કે મારી મા જીજાબાઈ પણ આવી જ હતી. તે સાંભળી સર્વ સામંતો આશ્ચર્ય પામી બોલી ઊઠ્યા કે અહો! આપણાં ધન્યભાગ્ય છે કે આવા પવિત્ર નાયક આપણે માથે છે. મોગલ રાજાઓને હાથે આવું સ્ત્રીરત્ન ચઢ્યું હોય તો તે જનાનામાં મોકલી તેને વટલાવી રાણી બનાવત અને ભોગમાં મગ્ન થાત, પણ શિવાજીએ તેને તેના પતિને ત્યાં ભેટ સાથે પાછી મોકલાવી, એમ કહેવાય છેજી. આ દૃષ્ટાંત ઉપરથી સત્પુરુષના શિષ્યને ઘણું વિચારવાનું છે કે જગતનાં કારણો તો બંધન કરાવે— તેવાં ચારે બાજુ ઘેરીને રહ્યાં છે, તેમાંથી બચવાનું સાધન એક સત્પુરુષે કરેલી આજ્ઞા, સ્મરણ, વૈરાગ્ય, બોધની સ્મૃતિ આદિ છે. તે સાધનને જો જીવ પ્રમાદને લઈને ન વાપરે તો કર્મબંધ થતાં વાર ન લાગે. તેવા સંજોગો આ કાળમાં જીવની ચારે બાજુ

ગોઠવાયેલા છે. પ.કૃ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી બાળકનું દૃષ્ટાંત આપતા કે ભાણામાં ખાવાનું પીરસી બાળકની મા તેને લાકડી બતાવી પાણી ભરવા જાય ત્યારે કૂતરા ઘરમાં પેસી તેના ભાણામાંથી ખાઈ જાય અને બાળક રડ્યા કરે, પણ આપેલી લાકડી સંભારે નહીં તો કૂતરા ખસે નહીં, ને જો લાકડી ઉગામે તો ઊભા રહે નહીં. તેમ મળેલાં સાધનનું માહાત્મ્ય રાખી જ્યાં હોઈએ ત્યાં જે નવરાશનો વખત મળે તે સત્પુરુષનાં વચન વાંચવા, ગોખવા, વિચારવામાં કે ભક્તિભજન સ્મરણમાં ગાળવાની ટેવ પાડીએ તો સત્પુરુષની પેઠે સત્પુરુષના આશ્રિતને પણ બધું સવળું થાય, પણ પ્રમાદ છોડીને કરવું જોઈએ.

ત્યાં વધારે વખત ભક્તિ વગેરે માટે મેળવવો હોય તો મળે એવો સંભવ ખરો અને જેમ આબુ વગેરે એકાંત સ્થળો હોય તેવાં અજાણ્યા સ્થળે લોકોને રાજી રાખવા બહુ ખોટી થવું ન પડે, વગેરે કેટલાક લાભો પણ છે. તે યથાપ્રારબ્ધ ત્યાં રહેવાનું થાય ત્યાં સુધી જાણે નિવૃત્તિ અર્થે કોઈ પર્વત પર ગયા હોઈએ તેમ કામ પહોંચે ત્યાં સુધી કામ ને નવરાશે ધર્મપ્રવૃત્તિમાં ચિત્ત રોકવાનો કઠણ અભ્યાસ કરવા કમર કસી તૈયાર થાઓ તો જેટલું અઘરું લાગે છે તેટલું સવળું થવાનો સંભવ છે. પછી આપ અવસરના જાણ છો. જેમ આત્મહિત એકંદરે વધારે થતું જણાય તેમ સરવાયું કાઢી તપાસીને પગલું ભરવું યોગ્ય છેજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“ધાણી કૂટે તાવડે, ઘાણી તલ પીલાય,
પ્રાણી એમ જ પળપળે, જાણી લ્યો મરી જાય.”

વૈરાગ્ય અર્થે વિચાર કરશોજી.

[૧૫૮]

૨૦૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૪-૧૯૩૯

તત્ ઐ સત્ વૈશાખ સુદ ૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

દોહરા—“પડ્યું જગત મુખ કાળને સર્વે મરી જનાર;
ઘંટીના ગાળે પડ્યા, દાણા લોટ થનાર.
ધાણી કૂટે તાવડે, ઘાણી તલ પીલાય;
પ્રાણી એમ પળે પળે, જાણી લ્યો મરી જાય.
સત્પુરુષનું સત્શરણ, મરણ સુધી દૃઢ ધાર;
દઈ સમાધિમરણ તે, લઈ જાશે ભવ પાર.”

“જ્ઞાન, ધ્યાન, વૈરાગ્યમય, ઉત્તમ જહાં વિચાર;
એ ભાવે શુભ ભાવના, તે ઊતરે ભવ પાર.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુના યોગબળે પરમ શાંતિનું કારણ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દીન દાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સહ આત્મભાવે નમસ્કાર સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

આપે પત્રમાં જણાવ્યું છે તેમ સંસાર દુઃખરૂપ છે, જન્મ-જરા-મરણ, આધિ (મનનાં દુઃખ), વ્યાધિ, ઉપાધિથી ભરેલો છે. ચોરાશી લાખ જીવયોનિમાં અનાદિકાળથી આ જીવ ભટકતો આવ્યો છે, પણ હજી થાક્યો નથી. કારણ કે દારૂડિયાની પેઠે દારૂથી નુકસાન થાય છે છતાં તે પીતી વખતે આનંદ માને છે, તેમ કર્મવશ જીવ પોતાનું ભાન ભૂલી બીજી તુચ્છ વસ્તુઓમાં રાજી થઈ જાય છે. અનાદિકાળથી જીવ ખા ખા કરતો આવ્યો છે, પણ ખાવા બેસે ત્યારે જાણે કોઈ કાળે ખાધું ન હોય તેમ દુકાળિયાની પેઠે ખાવામાં તન્મય થઈ જાય છે અને સ્મરણ કે ભગવાનને ભૂલી જાય છે. માટે જેને ભગવાન પ્રત્યે સદ્ગુરુકૃપાથી પ્રીતિ થઈ છે અને ભગવાનનું શરણ ગ્રહણ કર્યું છે તે જીવે તો હવે વારંવાર મરણને સંભારી બીજી વાતોમાંથી મનને ખેંચી લઈ સ્મરણ, ભક્તિ, વાંચન, વિચારમાં જોડી રાખવાનો અભ્યાસ કરવા લાયક છેજી.

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજી દૃષ્ટાંત આપતા કે નાનું બાળક દિશાએ જઈ હાથ તેમાં ઘાલી રમે છે, તેની મા ‘છી છી’ કહે તો ત્યાંથી હાથ લઈ લે, વળી પાછું તેમાં રમવા જાય છે. એ તેની અણસમજ અને બાળકબુદ્ધિ છે. મોટું થયા પછી સામું જોવું પણ તેને ગમતું નથી, કેમ કે તેની સમજણ ફરી ગઈ. તેમ સંસારનાં સુખોમાં જીવ અજ્ઞાનને લીધે રાજી થાય છે; સદ્ગુરુનો બોધ થતાં મન જરા પાછું પડે, પણ જ્યાં સુધી ઘણા બોધે કરી દૃષ્ટિ ફરી નથી ત્યાં સુધી પાછા તે સુખોમાં મન લબદાઈ જાય છે, પણ સમ્યક્દર્શન કે આત્માનો અનુભવ જેને થાય છે તેને એ સુખો વિષ્ટામાં રમવા જેવા લાગે છે; તેથી તે તરફ જોવાનું પણ તેમને મન થતું નથી. માટે સત્પુરુષનાં વચનો, તેમણે કરેલો બોધ વારંવાર વિચારી આત્માને શિખામણ આપતા રહેવું કે ‘હે જીવ! જો આવો મનુષ્યભવ પામીને પણ હવે પ્રમાદ કરશે, સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં, ભક્તિમાં, તેનાં વચનોમાં, પરમાત્મસ્વરૂપ એવા પરમ પુરુષમાં ભાવ નહીં રાખે અને સંસારમાં ને સંસારમાં વૃત્તિ રહી તો લખચોરાશીના ફેરામાં તારી શી વલે થશે? આ ભવમાં આટલાં દુઃખ આકરાં લાગે છે તો નરક આદિ ગતિમાં રજળતાં આવો ધર્મ કરવાનો જોગ ક્યાં મળશે? માટે હે જીવ! પ્રમાદ છોડી, સદ્ગુરુએ અનંતકૃપા કરી આપેલાં સાધનને રાતદિવસ ઉપાસવા પુરુષાર્થ કર, તો કંઈક નિવેડો આવે અને મોક્ષમાર્ગનાં સાધન સુલભ થઈ કલ્યાણ થાય.’ એમ પોતે પોતાને શિખામણ આપી ચેતતા રહેવાય તો વૈરાગ્ય, ભક્તિ આદિ વડે જીવ શાંતિ પામે. નાના છોકરાને ખાવાનું પીરસી લાકડી બતાવી તેની મા પાણી ભરવા જાય પછી કૂતરું આવે ત્યારે લાકડી ન લે અને રડ્યા કરે તો થાળીમાંથી કૂતરું ખાઈ જાય, પણ જો લાકડી ઉગામે તો કૂતરું નાસી જાય, તેમ સત્પુરુષે આપેલું સાધન— મંત્ર, વીસ દોહરા, આત્મસિદ્ધિ આદિનો ઉપયોગ કરે, તેમાં ચિત્ત રાખે તો માયાનું જોર ન ચાલે; પણ તે ભૂલી જઈ પસ્તાવો કર્યા કરે તો કંઈ વળે નહીં. માટે બળવાન થઈ મંત્રનું સ્મરણ કર્યા કરવું અને સંસાર ઝેર જેવો છે અને ઘડીકમાં મોત આવે તો બધું મૂકી ચાલ્યા જવું પડશે, માટે તેનો વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય નથી એમ માની, કૂવામાં કોઈ પડી ગયું હોય ને તરતાં ન આવડતું હોય પણ ઈંટ કે દોરડું

હાથમાં આવી ગયું હોય તો તેને જેમ પકડી રાખે, તેમ સદ્ગુરુએ આપેલો મંત્ર હૈયામાં સદાય ચોટાડી પકડી રાખવો ઘટે છેજી.

મનને વીલું મૂકવા જેવું નથી. નવરો બેઠો નખોદ વાળે, તેમ નવરું મન રહે તો ખોટા ખોટા વિચારોમાં તણાઈ જાય, માટે સ્મરણમંત્રનો તાર તૂટવા દેવો નથી એવું નક્કી કરી હવે તો મંડી પડવું અને મરણ સુધી તે અવલંબન છોડવું નહીં. તેથી સમાધિમરણ થાય છે એમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસેથી સાંભળ્યું છેજી. મંત્ર છે તે આત્મા જ છે. તેથી આત્માર્થીએ તે ભૂલવા યોગ્ય નથીજી. વધારે શું લખું?

તમે પત્ર લખ્યો છે એટલે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની તિથિ વૈશાખ સુદ ૯ ને દિવસે આવી શકાય તેમ નહીં હોય એમ લાગે છે. તો જેમ બને તેમ શાંતિ રાખી, વારંવાર આ પત્ર વાંચી નોમને દિવસે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર ધીમે ધીમે બોલતાં જવું અને વિચારતા જવાય તેમ આત્મસિદ્ધિ તથા તત્ત્વજ્ઞાનમાં તેના અર્થ આપ્યા છે તે વાંચવા વિચારવાનું રાખશોજી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીનો સમાગમ થયેલો યાદ કરવો, તેમણે કહેલાં વચનો કોઈ સાંભરે તે સંભારવાં. સં. ૧૯૯૨, છેલ્લા વર્ષે કાર્તિક માસમાં વદ નોમે તેમણે કહેલું કે “હવે બ્યાશી વર્ષ થઈ ગયાં, છેવટની ભલામણ. મઘાનાં પાણી ટાંકામાં ભરી રાખે તેમ જ્ઞાનીનું કહેલું કહું છું તે લક્ષમાં લેશે તેનું કામ થશે. ‘આ જ્ઞાની કે આ જ્ઞાની’ એમ કરવું નહીં. કોઈની નિંદા કરવી નહીં, પણ પરમકૃપાળુદેવની એક શ્રદ્ધા રાખવી અને તેમનું જણાવેલું સ્મરણ મરતી વખતે જ્યાં સુધી ભાન રહે ત્યાં સુધી હૃદયમાં રાખવું. અસંગ, અપ્રતિબંધ થવાનો માર્ગ છે. બે અક્ષરમાં માર્ગ રહ્યો છે. તે ‘જ્ઞાન’ એ બે અક્ષરો છે. જ્ઞાનમાં સર્વ સમાય છે.... જે કંઈ કરવું તે આત્માર્થે કરવું. ‘મેં આત્મા જાણ્યો નથી, પણ જ્ઞાની પરમકૃપાળુદેવે આત્મા નિઃશંકપણે જાણ્યો છે’ તેવો આત્મા મારો છે. મને તેની ઓળખાણ થઈ નથી, પણ તેની ભાવના હું કરું છું, જ્ઞાનીએ જોયો છે તેવા આત્માની ભાવના કરતાં કરતાં કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. નાનો, મોટો, ભાઈ, બાઈ, ઘરડો, જુવાન, રોગી, નિરોગી જણાય છે તે તો દેહ છે, તેને ન જોવો. જ્ઞાનીએ જોયો છે તેવો આત્મા છે. તેને અર્થે ધર્મ આદિ હું કરું છું. દેવલોક આદિ ઇન્દ્રિયસુખને અર્થે કંઈ કરવું નથી. આજ સુધી જે ધર્મને નામે કર્યું હોય તે સર્વ ફોક થાઓ! આત્માને અર્થે હવે કરવું છે.” (ઉપદેશમૃત, પૃ.-૩૪૨)

મહા વદ સાતમે છેલ્લી સાલે કહ્યું હતું કે “ પોતાનો દેહ છૂટે તે દિવસે આત્મસિદ્ધિની ભક્તિ કરવી, ઉત્સવનો દિવસ ધર્મમાં ગાળવો અને જમણવાર થાય તે બધા જે આવે તે જમી જાય, તે તિથિ જન્મતિથિ કે મરણતિથિ નહીં પણ આત્માની તિથિ ગણવી. એટલે જમણ કરવામાં કંઈ બાધ નથી. એ દિવસે આત્મસિદ્ધિની ભક્તિ જે કરશે તેને હજાર ઉપવાસનું ફળ થાય, તેટલો લાભ થશે. તેમાં જપ, તપ, સંજમ બધું આવી જાય છે.” (પત્રસુધા, પત્ર-૩૨૯)

પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કહેલી આ છેલ્લા પાનાની વાત કોઈ નોટમાં ઉતારી લઈ કે આ

કાગળને સાચવી રાખી તેમાંથી મોઢે કરી રોજ બોલવા યોગ્ય છેજી. અનંત કરુણા કરીને જે છેવટની શિખામણ આપી છે તે લક્ષમાં લઈશું તો જરૂર આપણું કલ્યાણ થશે. માટે બીજા વિચારો કે પસ્તાવો કરવાનું પડી મૂકી આટલી છેલ્લી વાત હૃદયમાં કોતરી રાખી તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે દૃષ્ટિ કરી આટલો ભવ પૂરો કરવો છે, એમ મનમાં ગાંઠ વાળી લેવા જેવું છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;
સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત.”

[૧૫૯]

૨૦૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૫-૧૯૩૯
વૈશાખ વદ ૦)), શુક્ર, સં. ૧૯૯૫

હરિગીત— “લૌકિક દૃષ્ટિ દૂર કરી શ્રી રાજચંદ્ર ગુરુ સ્મરું,
તે પદ અલૌકિક ઓળખીને નમન નિત્ય કર્યા કરું;” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૮)

પ્રારબ્ધાધીન જ્યાં રહેવું થાય ત્યાં પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવેલ આજ્ઞા ઉપાસ્યા કરવી. પરમકૃપાળુદેવ હાજરાહજૂર છે એમ તેઓશ્રી વારંવાર બોધમાં કહેતા હતાજી. પરમકૃપાળુદેવ હું જે કરું છું, ભક્તિ આદિમાં પ્રવર્તું છું કે જે ભાવ કરું છું તે જાણે છે. તેમનાથી કંઈ અજાણ્યું નથી. મારે શ્રદ્ધા પ્રતીતિ વર્ધમાન કરવી છે એ ભાવ રાખી અવકાશનો કાળ નકામો વલ્યો ન જાય તેમ વર્તવા યોગ્ય છેજી. ભગવાને કહેલા ભાવમાં પ્રવર્તાય તેટલો આનંદ માનવા યોગ્ય છે. પારકી પંચાત ઓછી કરી સત્પુરુષનાં વચન સત્પુરુષતુલ્ય સમજી તેનું વાંચન, વિચાર, ભાવના, વિનય, ભક્તિ આદિ કરતાં જીવને સમ્યક્દર્શન થવાનું કારણ બને છેજી.

જેમ નામું રોજ લખવું પડે છે તેમ જતા દિવસનો ભાવસંબંધી હિસાબ (૧૮ પાપસ્થાનક આદિની દિવસનાં કાર્યો સંબંધી તપાસ) જરા ખોટી થઈને કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. રોજ રોજ દોષ જોવાની વૃત્તિ રહેશે તો તે દોષો પ્રત્યે અભાવ થઈ તેનો ત્યાગ કરવા જીવ ઉપાય લેશે. માટે આત્માને માટે ખોટી થવું પડે તો તેમાં કંટાળવું નહીં. નિર્દોષ થવા પ્રયત્ન ચાલુ રાખવો. એ જ વિનંતિ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૦]

૨૦૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૬-૧૯૩૯
તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૧૧, મંગલ, સં. ૧૯૯૫

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બહેં પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુઠેર વસેં;
વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાય દિયે.”

“અનંતકાળથી જીવનું પરિભ્રમણ થયા છતાં તેની નિવૃત્તિ કાં થતી નથી? અને તે શું

કરવાથી થાય? આ વાક્યમાં અનંત અર્થ સમાયેલો છે; અનેતેને માટે દૃઢ થઈ ઝૂંચ્યા વિના માર્ગની દિશાનું પણ અલ્પ ભાન થતું નથી.” (૧૯૫) એમ પરમકૃપાળુદેવ લખે છે તેનો વિચાર મુમુક્ષુજીવે એકાંતમાં પોતાના આત્માને અર્થે વારંવાર કર્તવ્ય છેજી. પરમ કરુણાવંત એવા જ્ઞાનીપુરુષોએ અનેક ભવના અનુભવનો સાર એક એક વાક્યમાં, એક એક શબ્દમાં આપણે માટે ભર્યો છે, તેનો લાભ લેવા જિજ્ઞાસા અને વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ કરીએ તો આનંદનો અખૂટ ખજાનો જ્ઞાનીપુરુષની કૃપાદૃષ્ટિએ પ્રાપ્ત થાય તેમ છે. બાગમાં જઈએ તો સહજ સુગંધ મળે છે, પણ તેટલું ચાલીને ત્યાં જવું જોઈએ અને તે જાતનો જેમ શોખ હોય તો આનંદ આવે છે; મજૂરને બાગમાં કામ કરવાનું હોય તોપણ તે જાતની રુચિ અને શોખ નથી, તેથી આનંદ નથી માનતો; તેમ સત્પુરુષોની કૃપાને પાત્ર થવા વૈરાગ્ય, ઉપશમ, ભક્તિની જરૂર છે. પરમાર્થની જિજ્ઞાસા જેને ઉત્પન્ન થઈ છે; જન્મ, જરા, મરણ, રોગાદિનો જેને ભય લાગ્યો છે; ફરી નથી જન્મવું એવી જેની અભિલાષા છે; સત્પુરુષનાં દર્શન, સમાગમ, બોધ અને સ્મરણ આદિ અમૂલ્ય દુર્લભ સામગ્રી જેને પ્રાપ્ત થઈ છે તેવા જીવે હવે વિચારવું ઘટે છે કે મરણ વખતે આ બધું લૂંટાઈ જનાર છે, તો તે પહેલાં મળેલી સામગ્રીનો વધુમાં વધુ સારો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો કે જેથી શાશ્વત મોક્ષસુખ પામવા આપણે વહેલામોડા ભાગ્યશાળી થઈએ. કોઈક વખતે આવા વિચાર આવે તે બહુ કાર્યકારી થતા નથી; જેમ વરસાદ એક વખત થાય તેથી પાક થતો નથી, પણ વારંવાર જોઈએ ત્યારે વરસાદ આવતો રહે તો અનાજ સારું પાકે છે; તેમ વારંવાર આત્મવિચાર કરવાથી આત્મસિદ્ધિ થાય છે.

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજી ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ આપતી વખતે પોતાને હાથે લાલ ^૧સીસાપેનથી પોતાના હસ્તાક્ષરોથી જીવને કરવા યોગ્ય, વિચારવા યોગ્ય આખા જીવનના ભાથારૂપ કંઈ કંઈ બોલો લખી આપતા, તે આપની પાસે તત્ત્વજ્ઞાન કે વચનામૃતમાં તેઓશ્રીએ કંઈ લખી આપેલ હોય તે વારંવાર વિચારી તે ભાવમાં આત્માને પ્રેરવા પુરુષાર્થ કરશો તો જીવન-સફળતાનો માર્ગ સરળતાથી મળે તેવા ચમત્કારી બોલો પોતે લખતા તે યાદ દેવરાવવા આ પત્ર લખેલ છેજી. દેહને માટે ઘણી કાળજી રાખી છે, રાખીએ છીએ, પણ આત્માને માટે તેથી અનંતઘણી કાળજી રાખવા પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા છે તે ન વીસરી જવાય તેટલી દાઝ રાખવી ઘટે છેજી. સર્વ મુમુક્ષુને એ જ કર્તવ્ય છે કે સત્પુરુષની આજ્ઞા પ્રેમપૂર્વક ઉપાસવી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.— ‘સદ્ગુરુપ્રસાદ’ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ સમાધિમરણનું કારણ જણાવ્યું છે તો તેમાંનાં ચિત્રપટ, પત્રો વગેરે પ્રત્યે ખાસ લક્ષ રાખશોજી અને મરણ પ્રસંગે તે ચિત્રપટનાં દર્શન ભાવિક મુમુક્ષુને કરાવવા ભલામણ છેજી.

[૧૬૧]

૨૦૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૬-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ અષાઠ સુદ ૧૨, બુધ, સં. ૧૯૯૫

“આવ્યે બહુ સમદેશમાં, છાયા જાય સમાઈ;
 આવ્યે તેમ સ્વભાવમાં, મન સ્વરૂપ પણ જાઈ.
 ઉપજે મોહવિકલ્પથી, સમસ્ત આ સંસાર;
 અંતર્મુખ અવલોકતાં, વિલય થતાં નહિ વાર.” (૯૫૪)

આપનો પત્ર તા. ૧૫ જૂન’ ૩૯ નો લખેલો ગઈ કાલે હું દક્ષિણ હિંદની યાત્રાથી આવ્યો ત્યારે મળ્યો. વાંચી આપની ભાવના તથા મન શાંત થવા વિષે જાણવાની જિજ્ઞાસા જાણી છેજી. એ પ્રશ્ન મૂંઝવણવાળો છે. તેનો ઉકેલ મહાપુરુષોએ આણ્યો છે અને પરમ શાંતિપદને પામ્યા છે. પરમકૃપાળુદેવે પોતાના છેલ્લા કાવ્યની ઉપર મથાળે ટાંકેલી કડીઓમાં માર્ગ જણાવ્યો છે. તેનો સાર એ છે કે દેહાદિ પદાર્થો પ્રત્યેનો મોહ મનની અસ્થિરતાનું અને સંસારની ઉત્પત્તિનું કારણ છે. તે મોહ દૂર કરવા આત્મદૃષ્ટિની જરૂર છે. તેનું કારણ સત્પુરુષના ‘ઘણા કાળના બોધે જેમ છે તેમ સમજાય છે; અને જેને તે સમજાય છે તેને મન વશ વર્તે છે;વશ ન વર્તતું હોય તોપણ તે આત્મસ્વરૂપને વિષે જ વર્તે છે.’ એમ પરમકૃપાળુદેવે પોતે કહેલ છે. વળી લખે છે:

“દેહાભિમાને ગલિતે, વિજ્ઞાતે પરમાત્મનિ ।
 યત્ર યત્ર મનો યાતિ, તત્ર તત્ર સમાધયઃ ॥”

ભાવાર્થ : હું કર્તા, હું મનુષ્ય, હું સુખી, હું દુઃખી એ વગેરે પ્રકારથી રહેલું દેહાભિમાન, તે જેનું ગળી ગયું છે, અને સર્વોત્તમપદરૂપ પરમાત્માને જેણે જાણ્યો છે, તેનું મન જ્યાં જ્યાં જાય છે ત્યાં ત્યાં તેને સમાધિ જ છે.” (૨૨૩) એ આદિ માર્ગ મહાપુરુષોએ દર્શાવ્યા છે તે દેહદૃષ્ટિ દૂર થયા વિના, આત્મસુખ માટે ઝૂરણા કર્યા વિના વાતો કરવાથી, લખવાથી કે વાંચી લીધાથી હાથ લાગતા નથીજી. સત્સંગ એ સર્વોપરી સાધન કહ્યું છે. તેથી ભક્તિ, વૈરાગ્ય, સમજણ, શાંતિ પ્રાપ્ત થાય છેજી. જ્યારે ત્યારે આ જીવે પોતે જ તૈયાર થઈ તે માર્ગ સર્વ પ્રકારના સંકટો સહન કરી શોધીને ઉપાસવો પડશે. દેહાદિ પ્રતિકૂળતાઓથી જીવ મૂંઝાય છે, તેથી અનંતગણી મૂંઝવણ અજ્ઞાનદશાની સાલવા લાગશે, ત્યારે જીવમાં યથાર્થ વીર્ય જાગશે અને માર્ગપ્રાપ્તિમાં મુશ્કેલીઓ જણાય છે તે દૂર કરી, ‘કાર્ય સાધયામિ વા દેહં પાતયામિ’ (કાર્ય સાધું કે દેહ પાડી નાખું) એવો નિશ્ચય કરી મરણિયો બની માર્ગ પામી મોક્ષમાર્ગ આરાધશે. દેહના કટકે કટકા થઈ જાય તોપણ શ્રદ્ધા ન ધૂટે, સત્પુરુષનું અવલંબન ન તજે અને મરણાંતે પણ તેણે અનંત કૃપા કરી આપેલું સ્મરણ આદિ સાધન આરાધ્યા કરે તેને અવશ્ય અજ્ઞાન દૂર થશે. લાંબા ટૂંકા કાળની ગણતરી કર્યા વિના સહનશીલતા અને ધીરજ વડે સત્પુરુષનો માર્ગ આરાધ્યે તેની દશાને જીવ પામે છે. સાચું સાધન પામ્યા પછી પુરુષાર્થની વૃદ્ધિ કર્યા કરવી. ઘણા કાળે જે ફળ આવવા યોગ્ય છે, તેને તુરત લાવવા તેવા પુરુષાર્થની જરૂર છે. તેટલો પુરુષાર્થ બને તેમ હાલ

ન લાગતું હોય તો યથાશક્તિ પુરુષાર્થ કરતા રહી ભાવના તેની જ રાખ્યા કરવી, પણ શ્રદ્ધા મંદ થવા ન દેવી એ ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક. — તમને સમાધિમરણની ભાવના છે તે જાણી હર્ષ થયો છે. સત્પુરુષે બતાવેલો માર્ગ, તેનું સ્મરણ તે સમાધિમરણનું કારણ છે અને તેનું આરાધન કરનારને અંત વખતે પણ તેવા શુભ સંયોગો મળી રહે છે. માટે નિર્ભય રહેતાં શીખવું એ જ વિનંતિ.

[૧૬૨]

૨૦૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૬-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૧૩, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

“શું પ્રભુ ચરણ કને ધરું, આત્માથી સૌ હીન;
તે તો પ્રભુએ આપિયો, વર્તું ચરણાધીન.
આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
દાસ, દાસ હું દાસ છું, આપ પ્રભુનો દીન.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર મળ્યો. ભક્તિભાવ સ્વપરને હિતકારી છે. જેટલી પરમકૃપાળુદેવ ઉપર જેની શ્રદ્ધા છે તેટલો તે જીવ ભાગ્યશાળી છે. સમજણ તો પૂર્વે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ દૂર કરવા કરેલા પુરુષાર્થને આધારે હોય છે, પણ દર્શનમોહ દૂર થઈ શ્રદ્ધા થવામાં ભાવની પ્રાધાન્યતા છે. તે ભાવ સર્વ કરી શકે તેમ છે. બાઈ, ભાઈ, ભણેલા, અભણ, ગરીબ, ધનવાન, બ્રાહ્મણ કે પતિત, ગમે તે શ્રી પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનું શરણ ગ્રહણ કરી મરણ સુધી ધારે તો ટકાવી શકે તેમ છે. આવો અપૂર્વ યોગ આ મનુષ્યભવમાં મળી આવ્યો છે તે ચૂકવા જોગ નથી. ખરી કમાણી કરવાની મોસમ આ મનુષ્યભવ છે તેમાં પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. પ્રમાદથી મળેલો લાભ પણ જીવ ખોઈ બેસે છે. માટે જેટલો વખત બની શકે તેટલો વખત ભક્તિભાવનામાં ગાળવા યોગ્ય છેજી. કામ કરતાં છતાં ભાવના ભગવાન પ્રત્યે રાખવાની ટેવ રાખી હોય તો તે બની શકે તેમ છે. રુચિ, પ્રેમ, પ્રતીતિ જેટલી હશે તેટલા પ્રમાણમાં મન વારંવાર શ્રી સદ્ગુરુ પ્રત્યે જશે, અને તે મહાજ્ઞાની પુરુષના આશ્રિતે કેમ વર્તવું તેનું શિક્ષણ તે પામતું જશે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૩]

૨૦૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૭-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૨, સોમ, સં. ૧૯૯૫

ખામેમિ સવ્વ જીવે, સવ્વે જીવા ખમંતુ મે ।
મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્ણસુ, વેરં મજ્જં ન કેળણ્ણ ॥
“બ્રાહ્મણ પ્રત-સંસ્કારે, ક્ષત્રિય શસ્ત્ર-ધારવે,
ન્યાય વ્યાપારથી વૈશ્ય, શુદ્રની નીચ વૃત્તિ છે.

ગુણો છે યોગ્ય પૂજાને, વેશ કે વય કોઈ ના;
 આત્મગુણો વિના જાણ્યે, દુર્ગુણો ગુણને ગણ્યા.
 સુજ્ઞ તો સાનમાં ચેતી આત્મભાવ સુધારતા,
 ઝવેરી રત્નને જાણે પરીક્ષાબુદ્ધિ ધારતા.
 કાયાની શુદ્ધિ પાણીથી જળ-જીવો હણાય જ્યાં;
 બ્રહ્મચર્ય-સુતીર્થે જા, ધર્મસ્નાન ગણાય ત્યાં.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૫)

આ આશ્રમમાં જેમ ભક્તિ, શાંતિ અને સત્સંગનો યોગ છે તેવું બીજે બધે દૂર હજારેક માઈલ (દક્ષિણની યાત્રા) જઈ આવ્યા પણ જણાયું નથી. પરમકૃપાળુદેવની પરમ નિષ્કારણ કરુણાથી આપણને અપૂર્વ માર્ગ દર્શાવનાર પરમકૃપાળુ શ્રી પ્રભુશ્રીનો યોગ થયો છે તે સમાન બીજું ક્યાંય જગતમાં જણાતું નથી. આપણે યોગ્યતા વધારી તે સત્પુરુષે પ્રકાશેલા માર્ગનું આરાધન અહોરાત્ર કરતા રહેવાની જરૂર છેજી. તેમાં પ્રમાદને વશ થયા તો ભવ હારી જવા જેવું છેજી. કોઈ ભવમાં નહીં મળેલો તેવો યોગ સફળ કરવાનો લાગ આવ્યો છે, તે વહી જવા દેવો ન જોઈએ. ઉપશમ વૈરાગ્ય વધારી આત્માની દયા લાવી તેનું પરિભ્રમણ ટાળવું જ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૪]

૨૦૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૭-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૫

“વીતરાગ શાસન વિષે, વીતરાગતા હોય;
 જહાં કષાયકી પોષણા, કષાયશાસન સોય.”

“આત્માર્થે કરીએ ખામના, સબ દોષ પાપ હો જાય ફના;
 આત્માર્થે કરીએ ખામના” —(રત્નરાજસ્વામી)

“દયા, શાંતિ, સમતા, ક્ષમા, સત્ય, ત્યાગ, વૈરાગ્ય;
 હોય મુમુક્ષુ ઘટ વિષે, એહ સદાય સુજાગ્ય.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પરમકૃપાળુદેવને આપણે શા માટે ભજીએ છીએ? મોક્ષને માટે કે બીજા કોઈ હેતુએ? મોક્ષની ઇચ્છા જેને હોય તે મુમુક્ષુ કે મમત, તાણાખેંચ અને આગ્રહ રાખે તે? કહેવાતા મુમુક્ષુ અને સાચા મુમુક્ષુમાં શો ફેર હશે? સાચા મુમુક્ષુના હૃદયમાં કેવા ગુણો હોવા જોઈએ? એમાંનાં કયા ગુણો ખાસ કરીને આપણામાં નથી? અને તે પ્રાપ્ત કરવા શું કરીએ છીએ? પરમકૃપાળુદેવનું નામ જગતમાં આપણે દીપાવવું છે કે વગોવાય તેવું આચરણ કરવું છે? અત્યારની આપણી પરસ્પર એકબીજા મુમુક્ષુ પ્રત્યેની લાગણીઓ માનભરી છે કે કુસંપવાળી છે? તેનું ફળ આગળ જતાં કેવું આવશે? હવે આપણે કેમ વર્તવું? આ અને આવા જરૂરના

જણાય તેવા પ્રશ્નો પરસ્પર મુમુક્ષુભાઈબહેનો એકઠા થાઓ ત્યારે વિચારી કંઈક આત્મહિત થાય તેવે રસ્તે અવાય તે સ્વપરને ઉપકારક છે એમ જાણી આ બોલો લખ્યા છે તેનો વિચાર કરી કોઈ નિકાલ આણવા સાચા દિલથી ભાવના રાખશો તો હિત થવા સંભવ છેજી. નહીં તો મમત અને તાણાખેંચમાં કોઈ રીતે ધર્મ નીપજે એવી કોઈ કાળે આશા રાખવી વ્યર્થ છે. આપનામાંથી કોઈનું દિલ દુભાય તેમ લખાયું હોય તેની ક્ષમા યાચી વિરમું છું. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૫]

૨૦૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૭-૧૯૩૯

તત્ ॐ સત્ પ્રથમ શ્રાવણ સુદ ૬, શનિ, સં. ૧૯૯૫

હરિગીત— “ભવ ભવ વિષે વિષયો વિષે આસક્ત બની હું બહુ ભમ્યો,
નર ભવ મળ્યો તો યે ન તેથી ધૂટીને જીવ વિરમ્યો;
ભૂલ કેટલી મારી કહું? ઇન્દ્રાદિ પદ નહિ તૃપ્તિ દે,
તો અલ્પ આયુ, તુચ્છ સુખ માટે ન સમજું ચિત્ત દે.”

આપના બન્ને પત્રો મળ્યા છેજી. આપને દૂર રહ્યાં પણ ભક્તિભાવનો રંગ લાગેલો છે તે પત્રમાં પણ જણાઈ આવે છેજી. જીવનની અમૂલ્ય ઘડી જે પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીજીનાં દર્શન-સમાગમમાં, બોધમાં ગઈ છે તે સોનેરી પળોને વારંવાર યાદ કરી તેમણે મુખપાઠ કરવા, ભક્તિ કરવા, સમરણ કરવા જે જે કહ્યું હોય તે રોજ ઉલ્લાસભાવે કરવાથી જીવનું કલ્યાણ જરૂર થશે. પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. છોકરાં, ઈયાં, ધન, ઘરેણાં, કપડાંલત્તાંમાં જીવ બહુ નહીં પરોવતાં, મારે તો આ ભવમાં ભગવાને આત્માર્થે જે માન્ય કરવા કહ્યું હોય તે ભૂલું નહીં. મંદવાડમાં, મેળામાં, ઘેર કે પરગામમાં, સૂતાં, બેસતાં, ઊઠતાં, હરતાં, ફરતાં મંત્રનું સ્મરણ વારંવાર જીભ ઉપર રાખી હૃદયને ભગવાનની ભક્તિમાં જોડી રાખવાથી સમાધિમરણનું કારણ બનશેજી. જીવનો સ્વભાવ જે નિમિત્ત મળ્યું તેમાં તન્મય થઈ જવાનો છે. તે ટેવ બદલાવી, જ્ઞાનીએ કહ્યું છે તેવો આત્મા મારો છે, મેં જાણ્યો નથી, પણ મારે જ્ઞાનીએ જાણેલો, અનુભવેલો આત્મા માન્ય છે. તે સિવાય મને મરણ વખતે કંઈ ન સાંભરો, મારું નથી તે મારું મારું કરીશ તોપણ અહીં પડ્યું રહેશે અને ખોટી ગતિમાં ભટકવું પડશે; માટે આજથી ટેવ એવી પાડી મૂકું કે જ્ઞાનીએ અનુભવ્યો છે તેવો મારો આત્મા છે. તેની કાળજી પળે પળે રાખું, તેને માટે સદાચરણ, સત્સંગ, ભક્તિ કરું, પણ સંસારનાં સુખ ન ઇચ્છું. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૬]

૨૦૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૮-૧૯૩૯

તત્ ॐ સત્ પ્રથમ શ્રાવણ વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૯૫

“આવ્યે બહુ સમદેશમાં, ઇયા જાય સમાઈ;
આવ્યે તેમ સ્વભાવમાં, મન સ્વરૂપ પણ જાઈ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપના બન્ને પત્રો મળ્યા છેજી. પ્રથમ પત્રનો પ્રશ્ન સમજાયો નથી. માત્ર તમે ઉદાર વૃત્તિને લઈને યથાશક્તિ દાન કરો છો એટલું જણાવ્યું છે. તેમાં શંકા જેવું કે પ્રશ્ન જેવું શું છે તે સમજાતું નથી. શુભ ભાવ છે તે અશુભ ભાવ કરતાં કોઈ અપેક્ષાએ સારો છે. તડકા કરતાં ધાયામાં ઊભા રહેવું ઠીક છે એમ સૌને સમજાય છે, પણ જ્ઞાનીનો માર્ગ કોઈ જુદો જ છે. તડકો અને ધાંયો જેને સમ થઈ ગયા છે; એક પગને કોઈ વાંસલાથી કે કુહાડાથી કાપતો હોય અને બીજે પગે કોઈ ચંદનનો લેપ લગાવતો હોય તો તે બન્ને પ્રત્યે સમદૃષ્ટિ રાખવી એ જ્ઞાનીનો માર્ગ છે. આચારાંગમાં ‘વિમોક્ષ’ નામના આઠમા અધ્યયનમાં સમાધિમરણની વાતનો વિસ્તાર છે, તેમાં ટીકાકાર લખે છે કે મુનિ ચારે પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કરી, ગામ, શહેર, બજાર, ખેતર, પરં, નગર, પાટણ વગેરે સ્થળે ફરીને સંથારાને યોગ્ય નિર્જીવ ઘાસ માગી લાવી, જંગલમાં નિર્જીવ કે અલ્પ જીવાકુલ જમીન જોઈ, સ્થંડિલ વગેરે તપાસી, સંસ્તર ઉપર બેસી, સિદ્ધ ભગવાનને નમસ્કાર કરી, ફરી પંચમહાવ્રત વગેરે નિયમોનું ઉચ્ચારણ કરી ભક્તપ્રત્યાખ્યાન કરે. પછી શિયાળ, કીડીઓ, વીંછી, પક્ષી, ગીધ વગેરે ઉપસર્ગ કરે તેમને ખસેડે નહીં, માખી વગેરે ઉરાડે નહીં અને સર્વ દુઃખને સંતોષથી, સહનશીલતાથી ખમે. વિશેષમાં લખે છે કે અમૃતનો આહાર કરતાં આનંદ થાય તેવો આનંદ માને; મરણને ઇચ્છે નહીં, જીવવાની પણ વાંછા રાખે નહીં. કહો કેવી સમતા! તેને પરમાનંદ સ્વરૂપનું પ્રત્યક્ષ ભાન થયેલું હોવાથી આત્માનું નિરાકુળ સ્વરૂપ-સુખ તે અનુભવે છે.

સમભાવ જેના હૃદયમાં ખડો થાય તેને સુખદુઃખ, ઇષ્ટઅનિષ્ટ, શત્રુમિત્ર, માનઅપમાન, પારકું પોતાનું, લાગવગ, પ્રીતિ અપ્રીતિ સર્વ વિકલ્પો શમાઈ જાય છે. માથા ઉપર સૂર્ય સીધી લીટીએ ઊંચે તપતો હોય ત્યારે પૃથ્વી, માથું અને પગ એક સમદિશામાં, સમદેશમાં આવે છે ત્યારે ધાયા (શરીરનો પડછાયો) પગમાં પેસી જાય છે, સમાઈ જાય છે; તેમ આત્મા, પરમાત્મા અને સદ્ગુરુ કૃપાની એકતા કે સમ્યક્જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રની એકતારૂપ સમભાવ કે સ્વભાવમાં પ્રવેશ થાય ત્યાં મનનું સ્વરૂપ જે સંકલ્પ-વિકલ્પ કરવાનું તે દૂર થઈ જાય છે, અથવા સંકલ્પ-વિકલ્પો શમાઈ જાય ને નિર્વિકલ્પ પોતાનું શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ સહજસ્વરૂપે પ્રકાશે. આવી જ્ઞાનીપુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પરમકૃપાળુદેવે અનંતકૃપા કરી એક દોહામાં ‘સાગરને ગાગરમાં સમાવે’ તેમ પરમ રહસ્ય, મોક્ષનું સાક્ષાત્ કારણ, ચૌદપૂર્વના સારરૂપ પોતાના છેલ્લા કાવ્યમાં, દેરાસર ઉપર પૂર્ણ કળશ ચઢાવે તેમ પરમ મંગલરૂપ સર્વોપરી ઉપદેશ તેમાં સંક્ષેપે કહ્યો છે, તે આ પામર પૂરી રીતે સમજવા શક્તિમાન નથી તો (નકામું થૂંક ઉરાડી) બીજાને સમજાવવાનું અભિમાન કરું એ જ મારી ક્ષુલ્લકતા છે. પણ તે રહસ્ય આ આત્મામાં નિરંતર રહો, એ અભિલાષા છેજી.

“જહાં કલપના-જલપના, તહાં માનું દુઃખ છાંઈ,

મિટે કલપના-જલપના, તબ વસ્તુ તિન પાઈ.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

તા. ક.— તમારા પત્રથી એક ભાઈ દક્ષિણ નિજામ રાજ્યમાંથી આવ્યા છે. એક વખત

મને મળેલા છે અને તેનામાં જે ભરેલી કલ્પનાઓ તેનો ધૂપ કરી ગયો હતો. કાણાને કાણો કહેવો ઠીક નથી. તેના પ્રારબ્ધમાં ભલું થવાનું હશે તો તેને તેનો દોષ ખૂંચશે અને કાઢવા પ્રયત્ન કરશે, માર્ગ શોધશે અને પામશે. પરમકૃપાળુદેવનું અનન્ય શરણ આ ભવમાં પામવું મહામુશ્કેલ છે. ઘણા પુણ્યનો ઉદય જોઈએ છે. જે સંસારમોહ અને કલ્પનાઓથી થતા જન્મમરણનો ત્રાસ પામ્યા છે અને સત્પુરુષના દાસાનુદાસના ચરણકમળની રજ જેવો નિર્માલ્ય થઈ પડી રહેવાનો જેનો નિશ્ચય થાય તે સત્ને પાત્ર થાય અને સત્સંગયોગે પરમાર્થ-ભાવનાનું પોષણ પામે, પણ આ કાળ કલ્પનાઓને પોષે અને અહંભાવમાં આંજી નાખે તેવો છે. તેના પંજામાંથી ધૂટવું મહામુશ્કેલ કામ છે. ડાહ્યા થવા જેવું નથી. નીચી મૂંડી રાખી લઘુતા રાખી સત્શીલમાં વર્ત્યા જવા જેવું છેજી. એ જ વિનંતિ.

[૧૬૭]

૨૧૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય શ્રાવણ વદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૯૫

“જીવ પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ સૌ, ખમજો મુજ અપરાધ;
ત્રિવિધ ખમાવું, અલ્પ પણ વૈર ન હો સિદ્ધ સાખ.”

“જ્ઞાનીની આજ્ઞા વિષે, વર્તે તે સુખો થાય;
મોક્ષમાર્ગમાં તે ટકે, એ જ અચૂક ઉપાય.”

આપે પત્રમાં પ્રત વિષે જણાવ્યું છે કે પરમકૃપાળુદેવ સમક્ષ છ માસનું પ્રત લીધું છે, તે દૃઢતાથી પાળવા ભલામણ છેજી. ભાવ પોષવા, દૃઢ કરવા અને પાત્રતા પામવા માટે પ્રત-નિયમ આત્માર્થે કર્તવ્ય છેજી. ત્યાગવૈરાગ્ય વધે તેવું વાંચન, વચનામૃત, સમાધિસોપાન, ભાવનાબોધ આદિ વાંચતા રહેશોજી.

બીજું સહર્ષ જણાવવાનું કે ધામણમાં મંદિરની જગા સંબંધી બે પક્ષ પડી ગયા હતા તેનું સમાધાન થઈ ગયું છે. પૂ. કાળુભાઈ આદિએ પૂ. ગોકળભાઈ આદિને બધી વ્યવસ્થા કરવાનું સોંપી દીધું છે અને બધા એકમત થઈ ગયા છે. આ પર્યુષણપર્વ ઉપર તે આવી શકશે તો બેચાર ટ્રસ્ટી વગેરેની સલાહથી જગ્યા સંબંધી નક્કી થશે તે પ્રમાણે કામ શરૂ થશે. પરમકૃપાળુદેવનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો. ધામણમાં ક્લેશનું બીજ રોપાયું હતું તે દૂર થયું તે સારું થયું. બીજું તો બધું બનનાર હશે તેમ બની રહેશે.

મનુષ્યભવ દુર્લભ છે. પ્રમાદ મોટો શત્રુ છે. ખરી કમાણી કરવાની મોસમ આ મનુષ્યભવમાં છે. જેમ વરસાદ વરસે ત્યારે ખેડૂત સો કામ પડી મૂકી વાવવા જાય, વખતે કોઈ સગું વહાલું મરી ગયું હોય તો ઝટ ઝટ તેને ફૂંકી મૂકી ખેતરના કામ માટે ઝટ જાય છે, તેમ આત્મહિતનું કામ જે જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ થઈ શકે તેવું છે તેની કાળજી તેથી અનંતગણી રાખવી ઘટે છેજી. અનંતકાળ થયાં, નથી બન્યો તેવો સત્પુરુષનો યોગ અને તેની આજ્ઞાની પ્રાપ્તિ થયા

પછી જીવ તેની આરાધનામાં પ્રમાદ કરે તો શરમાવા જેવું છેજી. પશુ આદિ બીજા ભવોમાં સારી ભાવના કરી, આ મનુષ્યભવ મળે તેવી કમાણી કરી, સત્પુરુષનો યોગ થાય તેટલું પુણ્ય પ્રાપ્ત કરી શક્યો; તો હવે આ ભવમાં તો તેથી ઘણું થઈ શકે તેવો યોગ છે. માટે હિંમત હાર્યા વિના પુરુષાર્થ કાળજી રાખીને કરતા રહેવાથી જીવનું કલ્યાણ થવા યોગ્ય છેજી. ‘આપ સમાન બળ નહીં અને મેઘ સમાન જળ નહીં’ એમ ગણી શરીર આદિની સગવડ ઓછી કરીને આત્મહિતને આગળ કરવું ઘટે છે તથા રોજ મરણને સંભારી, કરી લેવા યોગ્ય કામમાં પ્રમાદ ન થાય તે તપાસતા રહેવું ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૮]

૨૧૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય શ્રાવણ વદ ૬, મંગળ, સં. ૧૯૯૫

“વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ પૂર્ણ સત્ય છે, એવો નિશ્ચય રાખવો.” (૫૦૫)

આપના ત્રણે પત્રો મળ્યા છેજી. વખતના અભાવે ઉત્તર લખી શક્યો નથી. તમને પણ આગળ વાંચતાં તે પ્રશ્નોના ઉત્તર પરમકૃપાળુદેવના વચનોમાંથી મળી ગયા હશે એમ માનું છું. નહીં તો પત્રાંક ૪૪૯, ૪૨૨, ૩૭૧, ૩૮૦, ૩૮૧ અને ૩૮૨ વાંચવાથી-વિચારવાથી ઉત્તરો મળી રહેશેજી. શબ્દો નિમિત્ત માત્ર છે, ભક્તિભાવ ઉલ્લાસ પામે તે કર્તવ્ય છેજી.

બીજું, પત્રાંક ૩૮૮ સંબંધી ભગવદ્ગીતાનું વાક્ય—

“યા નિશા સર્વભૂતાનાં તસ્યામ્ જાગર્તિ સંયમી ।

યસ્યામ્ ^૧જાગ્રતિ ભૂતાનિ સા નિશા પશ્યતો મુનેઃ॥”

જગત જ્યાં સૂએ છે ત્યાં જ્ઞાની જાગે છે, જ્ઞાની જાગે છે ત્યાં જગત સૂએ છે. એ જ ભાવાર્થ પૂજ્યપાદસ્વામીએ બીજી રીતે લખ્યો છે.

“વ્યવહારે સુષુપ્તો યઃ સ જાગર્તિ આત્મગોચરે ।

જાગર્તિ વ્યવહારેઽસ્મિન્ સુષુપ્તશ્ચાત્મગોચરે ॥” (સમાધિશતક-૭૮)

બન્ને સ્થળે કહેવાનો પરમાર્થ એક જ છે કે જગતની લૌકિક દૃષ્ટિ છે અને જ્ઞાનીની અલૌકિક દૃષ્ટિ છે. બન્નેને પૂર્વ-પશ્ચિમ જેટલો તફાવત છે. જગતના જીવો ધન, સંસારસુખ, શરીર, પુત્રાદિની અનુકૂળતા અર્થે તનતોડ મહેનત કરી અમૂલ્ય મનુષ્યભવ ઘણા કાળે રત્ન સમાન પ્રાપ્ત થયો છે તે વ્યર્થ ગુમાવે છે, પરંતુ તે આંધળી દોડ સત્પુરુષના બોધે નહીં અટકે ત્યાં સુધી જીવ પરમાર્થમાર્ગ પ્રત્યે ઉદાસીન રહે છે એટલે ઊંધે છે, કહો કે સૂએ છે, પણ જ્યાં જગતના જીવોની દૃષ્ટિ પણ પહોંચવી દુર્લભ છે અને જેનો સ્વપ્ને પણ જીવો વિચાર કરતા નથી એવા શુદ્ધ આત્માની જાગૃતિ નિરંતર સત્પુરુષને વર્તે છે. “સત્પુરુષ એ જ કે નિશાદિન જેને આત્માનો ઉપયોગ છે.” (૭૬) એક પત્રમાં પરમકૃપાળુદેવે નમસ્કાર આ પ્રમાણે કર્યો છે :

“પરમ સુખસ્વરૂપ, પરમોત્કૃષ્ટ શાંત, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ સમાધિને સર્વ કાળને માટે પામ્યા તે (પરમપુરુષને) ભગવંતને નમસ્કાર, તે પદમાં નિરંતર લક્ષરૂપ પ્રવાહ છે જેનો તે સત્પુરુષોને નમસ્કાર.” (૮૩૩) આ દશા પ્રત્યે જગતના જીવોની દૃષ્ટિ ક્યાંથી જાય? જે ક્ષણિક વસ્તુઓમાં અંજાઈ ગયા છે તે જીવો ઘુવડ જેવા છે. તેમની સૂર્યનાં દર્શન કરવાની શક્તિ આવરણને પામી છે, તેથી તે ઊંઘે છે. જ્ઞાનીને જગત સાવ સોનાનું થઈ જાય તોપણ તૃણ તુલ્ય ભાસે છે, તેથી આત્મહિત ચૂકી તે પુદ્ગલનાં સુખ પ્રત્યે દૃષ્ટિ દેતા નથી. વચન અને કાયાની પ્રવૃત્તિ થતાં પણ તેનું માહાત્મ્ય તે સત્પુરુષને નથી, ચેતનપરિણતિ પ્રત્યે તે જાગ્રત છે. આત્મા માત્ર જાણવાની ક્રિયા કરે છે, દ્રષ્ટા જ્ઞાતા સાક્ષીરૂપ દશામાં જ્ઞાની જાગ્રત છે. તેનું અજ્ઞાનીને ભાન ન હોવાથી તે વિષે અજ્ઞાની આંધળો છે અથવા ઊંઘે છે. એટલે જ્યાં જ્ઞાનીનો પુરુષાર્થ પ્રવર્તે છે ત્યાં અજ્ઞાનીની દૃષ્ટિ મીંચાયેલી છે, તે ઊંઘે છે, સ્વપ્નદશામાં છે, મારું-તારું મानी મગ્ન થઈ રહ્યો છે. “અનાદિ સ્વપ્નદશાને લીધે ઉત્પન્ન થયેલો એવો જીવનો અહંભાવ, મમત્વભાવ તે નિવૃત્ત થવાને અર્થે આ છ પદની જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશના પ્રકાશી છે. તે સ્વપ્નદશાથી રહિત માત્ર પોતાનું સ્વરૂપ છે, એમ જો જીવ પરિણામ કરે, તો સહજમાત્રમાં તે જાગૃત થઈ સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થાય. સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થઈ સ્વસ્વભાવરૂપ મોક્ષને પામે.” (૪૯૩) કેવી કૂંચી પરમકૃપાળુદેવે છ પદના પત્રમાં દર્શાવી છે! ઊંડો વિચાર કરી સમજી શમાઈ જવા જેવું છેજી. શબ્દો, શબ્દો, શબ્દો મગજમાં ભરી રાખવા જેવા પણ નથી. “હે વચનવર્ગણા!.. તમે શા માટે અંતરાય કરો છો? પરમ અનુગ્રહ કરીને હવે અનુકૂળ થાઓ! અનુકૂળ થાઓ!” (હા.નોં. ૨-૧૯)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૧૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૫

દોહરો- “પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન,
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

ગીતિ- “મિથ્યા દર્શન શ્રદ્ધાં, ત્રણસો ત્રેસઠ કુસંગ અજ્ઞાને,
હો મુજ દુષ્કૃત મિથ્યા, સત્સંગ, સમ્યક્ત્વ, સદ્જ્ઞાને.
આર્ય મુનિવર આર્યા, શ્રાવક, શ્રાવિકા ચાર તણો સંઘ,
હોય વિરાધ્યો જે મેં, તે દુષ્કૃતનો તુર્ત ટળો બંધ.
ક્રોધ, માન ને માયા, લોભ વગેરે રાગાદિ દોષો,
થયા અજ્ઞાન વશે તે દુષ્કૃત મારાં, પ્રભુ ખોશો.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. આપ બન્નેની સદ્ભાવના જાણી સંતોષ થયો છેજી. તમને બન્નેને સારી વાત સૂઝી આવી છેજી.

“બાહ્ય ક્રિયામાં રાચતાં, અંતર્ભેદ ન કાંઈ;
જ્ઞાન માર્ગ નિષેધતા, તેહ ક્રિયાજડ આંઈ.”

આમાં જણાવેલ ક્રિયાજડપણાનો દોષ આપણામાં પેસવા ન પામે, તે ક્રિયાના વિચાર સાથે વિચાર કરી લેવા યોગ્ય છેજી. જો કે ૧૫ દિવસ સુધીના બ્રહ્મચર્યની તમારી ભાવના છે, પણ જુંદગીનો ભરોસો તેટલો પણ ક્યાં રાખી શકાય તેમ છે? પણ જેટલો કાળ સત્યુરુષની આજ્ઞામાં તેણે જણાવેલી કોઈ ક્રિયાને સમજીને આચરવામાં જશે તેટલું જીવ્યું લેખાનું ગણવા યોગ્ય છેજી. શા માટે? એ પ્રશ્ન બીજા કાર્યોમાં આપણી આગળ ઘણી વખત આવે છે. અમુક ખર્ચ કરવું હોય, કે અરજી આદિ કરવાં પડે તો શા માટે તે કરીએ છીએ અને કેમ કરાય તેનો વિચાર કરીએ છીએ, તેમ ધર્મકાર્યોમાં પણ બુદ્ધિ બને તેટલી વાપરવી અને યથાર્થ વાત જ્ઞાનીએ જાણી છે એટલો અવકાશ રાખવો. જે જે ધર્મક્રિયા કરીએ તે એક આત્માર્થે કર્તવ્ય છે એમ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી વારંવાર કહેતા અને દૃષ્ટાંત પણ દેતા કે દૂધમાં અખરામણ નાખે તો જ દહીં થાય છે તેમ આત્માર્થે કરવાની ભાવના દરેક કાર્ય કરતાં જાગ્રત રાખવી ઘટે છે, તે યાદ દેવરાવવા જ આટલું બધું લખી તસ્દી આપી છે. એક આત્માર્થ સિવાય બીજી કોઈ સાંસારિક ભાવના હૃદયમાં ધર્મકાર્ય કરતાં પેસવા દેવી ઘટતી નથીજી. તથા મૈથુન એ આત્માર્થ સાધવામાં વિઘ્ન હોવાથી બને તેટલા (૧૫ દિવસ) સુધી તેનો ત્યાગ કરવાનો હે! ભગવાન નિયમ લઉં છું એવી ભાવના કરી પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ બન્ને જણ ત્રણ વાર નમસ્કાર કરી ભાવપ્રત આદરવા ભલામણ છેજી. લીધેલું વ્રત દેહ પડી જાય તેવા સંકટમાં પણ ભાગવું નહિ એ મુમુક્ષુતાની નિશાની છેજી. બેમાંથી કોઈ એક વિકારને વશ થાય તો બીજાએ ચેતાવી દેવું કે વ્રત લઈને પાપ કરવાથી વિશેષ પાપ લાગે છે. એક જણ એકાશાશું કરી એક વખત ધરાઈને ખાય તો તેથી તે ધર્મ પાળે છે એમ ગણાય છે અને કોઈ ઉપવાસનું વ્રત લઈ એક દાણો મોઢામાં નાખે તો તે પાપ બંધનો કરનાર થાય છે. તરવારને મૂક ભણીથી ઝાલે (તો) શત્રુઓને હરાવવા સમર્થ થાય અને અણી ભણીથી ઉઘાડી તરવારને જોરથી પકડે તો પોતાનો હાથ કપાય, તેની પેઠે લીધેલું વ્રત તોડે તો મહા દોષભાગી જીવ થાય છે. માટે લીધેલું વ્રત જીવના જોખમે પણ પાળવું. બીજાં, પર્યુષણ પર્વ આ ચાલે છે, પાંચમથી દિગંબર પર્યુષણ પર્વ કે દશલક્ષણ પર્વ શરૂ થાય છે તે ભાદરવા સુદ પૂર્ણિમા સુધી ચાલે છે, તે સહજ જાણવા લખ્યું છેજી. ધર્મનો બેવડો લાભ લેવાય તેમ કરવું. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૬૯]

૨૧૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૯-૧૯૩૯

ૐ

ભાદરવા સુદ ૭, બુધ, સં. ૧૯૯૫

બ્રહ્મચર્ય પાળવું સહેલું નથી. જીવ નિમિત્તાધીન અત્યારે છે. અગ્નિની પાસે ધીનો ઘડો મૂક્યો હોય તો ધી ઓગળ્યા વિના રહે નહીં; તેમ જેને બ્રહ્મચર્યની ભાવના પોષવી છે, તેણે તેવાં નિમિત્તોથી જરૂર દૂર રહેવું ઘટે છે. શ્રી ‘ઉપદેશછાયા’માં શરૂઆતમાં અને આગળ પણ ઘણું તે

વિષે પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે, તે વારંવાર વિચારી આ જીવની હલકી વૃત્તિઓ પ્રત્યે તિરસ્કાર નહીં છૂટે ત્યાં સુધી અનાદિનો મોહ જીવને ઢસડી ગયા વિના રહે નહીં. ‘સમાધિ-સોપાન’માં પણ બ્રહ્મચર્ય વિષે લખાણ છે; પણ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તેમ “સત્સંગ છે તે કામ બાળવાનો બળવાન ઉપાય છે.” (૫૧૧) કારણ કે તેથી વિચારવૃત્તિ જાગે છે અને આ દેહનું સ્વરૂપ તથા જેના ઉપર મોહ થાય છે તેના દેહનું સ્વરૂપ ચામડિયાના કુંડ જેવું જણાયા વિના રહે નહીં. જેમ ચામડિયાના કુંડ આગળ શું પડ્યું હોય છે? ઉતરડેલી ચામડી, લોહી, માંસ, હાડકાં, આંતરડાં, વાળ, ઘાણ, મળ, મૂત્ર. તેમ આ દેહમાં પણ તે જ વસ્તુઓ ભરેલી છે અથવા જેના દેહમાં મોહ થાય છે તે દેહ પણ તેવો જ ગંદો છે. એ ભાવના વારંવાર ન થાય ત્યાં સુધી દેહ દૃષ્ટિએ ચઢે છે અને જીવ દેહ ઉપર જ મોહ કરે છે, દેહને માટે જીવે છે, દેહને દુઃખે દુઃખી અને દેહને સુખે સુખી માની રહ્યો છે. તે માન્યતા સદ્ગુરુના બોધે ફરે અને દેહ મડદારૂપ લાગશે ત્યારે કંઈક મોહની મંદતા થશે. કોઈના કહેવાથી કે કોઈની મદદથી જીવની વાસના પલટાતી નથી, પણ જીવ જ્યારે બળવાન સદ્ગુરુકૃપાએ—સદ્ગુરુબોધે બને છે અને મારો બધો ભવ આ દેહની વાસનાએ જ બગાડ્યો છે એમ ગણી, તેના પ્રત્યે અણગમો ન થાય ત્યાં સુધી કંઈ બની શકે તેમ નથી. માટે જન્મમરણથી છૂટવાની ભાવના વધાર્યા કરવી અને મરણને રોજ સંભારવું એમ પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા. આહાર સાદો, એકાંત શયન આસન, શરીરની સંભાળ બહુ ન કરવી વગેરે નવવાડ વિષે ‘મોક્ષમાળા’માં પાઠ છે તે બહુ વિચારી તે પ્રમાણે કંઈક કરવા માંડે તો અંશે અંશે બની શકે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૦]

૨૧૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, બુધ, સં. ૧૯૯૫

“ક્રોધ, માન, ને માયા, લોભ વગેરે રાગાદિ દોષો;
થયા અજ્ઞાન વશે તે, દુષ્ટત મારાં, પ્રભુ ખોશો.
નહીં ક્ષમા ના સંયમ, નહિ નિયમ તપ શીલ ઉપવાસ;
નહિ કીધા નહિ ભાવ્યા, મિથ્યા દુષ્ટત મુજ થવા આશ.”

આપનો ક્ષમાપનાપત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. આજે, ઘણા દિવસથી શાંતિ સમાધાન ધામણની જમીન સંબંધી થઈ જાય એમ બધા ઇચ્છતા હતા, તે થઈ ગયું છેજી. અત્રે જે ત્યાંનાં મુમુક્ષુજન હાજર હતા તથા પૂ. બાપુભાઈ, પૂ. કાળાભાઈ, પૂ. ગોકળભાઈ આદિ બધા પોતાની મેળે એકમત થઈ મને કહી ગયા કે ગામ બહારની જગ્યા વિશાળ અને ધર્મમંદિરને યોગ્ય છે. મારી પણ તે બાબતમાં સંમતિ મળવાથી તે સર્વને તથા અહીંના સર્વ મુમુક્ષુવર્ગને પણ ઘણો આનંદ થયો છેજી. ત્યાં જે ભાઈ-બેનો મળે તે સર્વને ધીમેથી સમજાવજો કે ધામણના આગેવાનોને જ ગળે એમ ઊતરી ગયું કે સારું કામ કરવું. ભલે થોડું દૂર હોય પણ “જયકાર શ્રી ગુરુદેવનો જન જગત માંહિ ગજાવજો” એવી ભાવનાથી સહજે તે વાત સર્વના દિલમાં અત્રે પરમકૃપાળુદેવની

કૃપાથી વસી ગઈ છે. મંદિર તો જ્યાં થવાનું હતું ત્યાં જ થશે, પણ તે સંબંધી જે તકરાર, કષાયનું કારણ હતું તે નીકળી ગયું તે ઘણું ઉત્તમ થયું છેજી. ત્યાંના બાઈ-ભાઈઓને ધીરજથી વાત કરી સમજાવશોજી અને હવે તેમનો પક્ષ કે આપણો પક્ષ એવા ભેદ રહ્યા નથી, પણ ખુલ્લા દિલે બધા એક થઈ ગયા તે બળ ટકાવી રાખી પોતાની તન, મન, ધનથી યથાશક્તિ સહાય કરી, મનુષ્યભવનો લહાવો લેવાનો જોગ આવ્યો છે તેમાં પાછી પાની કરવા જોગ નથીજી. ફરી ફરી આવાં ધામ બંધાતાં નથી અને આપણા આયુષ્યનો ભરોસો નથી, તો જે “લીધો તે લહાવ” ગણી, જિંદગીમાં ફરી ફરી આવો પ્રસંગ બનવો મુશ્કેલ જાણી, એવો જોગ ઘરઆંગણે બની આવવાનો છે તો ઘેર બેઠા ગંગા ગણી, જેટલી શરીરથી, વચનથી, લાગવગથી કે ધનથી પોતાની બને તેટલી મદદ આપી, અપાવી પોતે ભાગ્યશાળી થવું અને બીજાને સમકિતના કારણરૂપ એવા પવિત્ર ધામમાં મદદ કરવાના ઉત્તમ કામમાં ભાગિયા બનાવવા બનતું કરી છૂટવું. તમારી કલ્પનામાં હશે તે કરતાં કામ મોટું આરંભવાનું છે અને આપણે (તે વખતમાં) આવા સુયોગમાં જ સાધનસંપત્તિ અવસ્થામાં છીએ તો પરભવના ભાથારૂપ પ્રથમ મદદ કરી હોય તે ભૂલી જઈ, જાણે આજે નવા ઉત્સાહથી નવું કામ હાથ ધર્યું છે અને આપણા ઘરના કામ કરતાં તે ઘણું પવિત્ર છે, માટે ઘરના કામ કરતાં તેની વધારે કાળજી રાખવા આપ સર્વે સમજી ભાઈ-બહેનોને વિનંતી છેજી. પરમકૃપાળુદેવનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૧]

૨૧૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, બુધ, સં. ૧૯૯૫

આપે કાર્ડ લખ્યું, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે સુવાવડમાં બાઈ હોય તેણે ચિત્રપટ આગળ જવું યોગ્ય નથી. જેને આપણે અડતા નથી તેણે અમુક મર્યાદા સાચવવી ઘટે છે. બાકી તમારે સૂતક પાળવા વગેરેની જરૂર નથી. તમે ભક્તિ, પૂજા વગેરે કરી શકો છો. ચિત્રપટ આગળ ન જવાય તોપણ ભાવના, મનમાં ભક્તિ ગમે ત્યારે ગમે તે અવસ્થામાં કરવા યોગ્ય છેજી.

બીજું, આપે “રાજ રાજ સૌ કો કહે, વિરલા જાણે ભેદ, જે જન જાણે ભેદ તે, તે કરશે ભવ છેદ” વિષે પુછાવ્યું અને ભેદ નહીં મળવાથી રખડવું થયું છે એમ જણાવ્યું તે યથાર્થ છે. સત્પુરુષની ઓળખાણ દુર્લભ છે. સત્પુરુષ દેહ નથી, આત્મા છે. આત્માની ઓળખાણ વિના સત્પુરુષની યથાર્થ ઓળખાણ થતી નથી. તેને માટે જ ભક્તિ—સદ્ગુરુની ભક્તિ—કહી છે. ભક્તિ કોઈ અપૂર્વ ચીજ છે, તે દ્વારા “સદ્ગુરુના આત્માની ચેષ્ટાને વિષે વૃત્તિ રહે, અપૂર્વ ગુણ દૃષ્ટિગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે, અને સહેજે આત્મબોધ થાય એમ જાણીને જે ભક્તિનું નિરૂપણ કર્યું છે, તે ભક્તિને અને તે સત્પુરુષોને ફરી ફરી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો!” (૪૯૩) વળી “મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે” એ પદમાં કહ્યું છે તે વિચારશોજી—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આત્મા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ—મૂળ
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ—મૂળ”

દેહથી આત્મા ભિન્ન છે એમ સદ્ગુરુના ઉપદેશથી જાણી તેની પકડ કરતાં ભેદજ્ઞાન થાય છે. જેને ભેદજ્ઞાન થાય છે તેનો જરૂર મોક્ષ થાય છે. જે જે જીવો મોક્ષે ગયા છે તે સર્વ એક ભેદજ્ઞાનના આરાધનથી ગયા છે, એટલે તે સર્વે ભેદજ્ઞાન પામ્યા હતા. સત્સંગ વિના આ^૧..... સમજ ઘણી દુર્લભ છે. ઘણા કાળના બોધે જેમ છે તેમ સમજાય છે એમ પરમકૃપાળુદેવ કહે છેજી. સત્સંગની ભાવના વધારી સત્પુરુષે આપેલા સત્સાધનને સેવતા રહેવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૨]

૨૧૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, બુધ, સં. ૧૯૯૫

(ગીતિ)— “આર્ય મુનિવર, આર્યા, શ્રાવક, શ્રાવિકા ચાર તણો સંધ;
હોય વિરાધ્યો જે મેં, તે દુષ્ટનો તુર્ત ટળો બંધ.
ક્રોધ, માન ને માયા, લોભ વગેરે રાગાદિ દોષો,
થયા અજ્ઞાનવશે તે, દુષ્ટ મારાં, પ્રભુ ખોશો.”

આ કળિકાળમાં આપણા જેવા હીનપુણ્ય અને હીનવીર્ય જીવોને મનુષ્યભવની પ્રાપ્તિ થઈ, છતાં પરમકૃપાળુદેવના પ્રતાપે સત્પુરુષનાં દર્શન, સમાગમ, બોધ અને સત્સાધનની આજ્ઞા મળી છે, તે મહાભાગ્યની વાત છે. શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાને બળતા સર્પ-યુગલને બચાવીને સદ્ગતિ બક્ષી, તેવો યોગ આપણને પણ બની આવ્યો છે. ત્રિવિધ તાપમાંથી ઊગરવાનો કોઈ આરો, સત્પુરુષનો યોગ થયો ન હોત તો, નહોતો. અનંતકાળથી આ જીવ રઝળતો આવ્યો છે, જન્મજરામરણનાં દુઃખ વેઠતો આવ્યો છે, તેમ આ મનુષ્યભવ પણ થોથાં ખાંડવામાં ગાળી અધોગતિની કમાણી આ જીવ કરત, પણ પરમકૃપાળુદેવની કોઈ કૃપાએ આ જીવ હજી જાગે તો એવો ઉત્તમ જોગ બન્યો છે કે આ મનુષ્યભવની સફળતા તે સાધી શકે તેમ છે. તે સત્પુરુષે અનંત દયા કરીને જે આપણને પરમકૃપાળુદેવના પ્રેમ પ્રત્યે વાળ્યા છે તેનો ઉપકાર કોઈ રીતે વળી શકે એમ નથી. માત્ર તેની આજ્ઞાનું અલ્પ પણ આરાધન થશે, સંપૂર્ણ રીતે આજ્ઞા પાળવાની ભાવના પણ જાગ્રત રહેશે તો તે સત્પુરુષે આપણા માટે લીધેલી મહેનત કંઈક અંશે બર આવશે, (સફળ થશે.) આપ સર્વ સમજુ છો, પણ પ્રમાદ જેવો કોઈ ભૂંડો શત્રુ નથી; તેની સામે થવા, ઊંડા ઊતરી વિચારી કંઈક સત્પુરુષની આજ્ઞા વિશેષ બળથી આરાધવામાં મદદરૂપ થાય તે હેતુથી નીચેની શિખામણનો ઉતારો લખી મોકલ્યો છે :

“આ જીવને તરણ-ઉપાય—મોક્ષમાર્ગ—પરબ્રહ્મધામની પ્રાપ્તિ—અચ્યુતધામમાં પ્રવેશની

૧. અહીં શબ્દ વંચાતો નથી.

કૂચી— સ્વરૂપને ઓળખી પરમાત્માના સ્વરૂપમાં વિલીનતા વિના અન્ય કોઈ પણ નથી. ધર્મ-કર્મ વિમુખ જીવ અધોગતિને જ પામે છે. તેનાં જ્ઞાન, જપ, તપ, ધ્યાન, દાન, કંઈ પણ કામ આવતાં નથી. જગતમાં રહેલો જીવ ગમે તેવો, જ્ઞાનને પામ્યો હોય, તથાપિ જ્યાં સુધી આ અનિત્ય દેહને અગ્નિ જરૂર છે, ત્યાં સુધી મહાત્માઓએ ઠરાવેલા ધર્મ-કર્મના નિયમોનો કદી પણ ત્યાગ કરવો નહીં. ધર્મ જ પરમ બળ છે. ધર્મનું ખંતથી સેવન કરવું. ધર્મનું એક પણ કર્મ ચૂકવાથી ધીમે ધીમે અનેક કર્મ ચૂકીને જીવ કેવળ ભ્રષ્ટતાને પામે છે.”

આટલી શિખામણ ઘણી ઊંચી ભૂમિકા સુધી ઉપયોગી થઈ પડે તેવી છે, અને અત્યારે તો આપણે માટે ખાસ વિચારી તેમાંથી બને તેટલો લાભ લઈ જીવન સુધારી સફળ કરવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૩]

૨૧૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

(લાવણી)— “હું શરણ હવે તો ગ્રહણ કરું છું તમારું;
તુમ ધર્મ સાથ તુમ મુનિનું શરણ સ્વીકારું.
તુમ પ્રણીત તત્ત્વમાં શંકાશીલ ન થાઉં;
જે આપ બતાવો માર્ગ, ત્યાં જ હું જાઉં.
હું કેવળ પશ્ચાત્તાપથી દીલ દહું છું;
મુજ કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા ચાહું છું.
ૐ શાંતિ શાંતિ કરો કૃપાળુ શાંતિ;
ગુરુ રાજચંદ્ર જિન વચન, હરો મમ ભ્રાન્તિ.”

આપે મુખપાઠ થઈ શકતું નથી તે સંબંધી પુછાવ્યું છે, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જે આપણને ગમતું હોય કે લક્ષમાં આવી ગયું હોય તે ભુલાતું નથી. કેટલાંય સર્ગાંવહાલાંના નામ યાદ રહે છે તે ગોખવાં પડતાં નથી. કોઈ ગાળ ભાંડી જાય તો મરણ સુધી ભુલાતી નથી, કારણ કે તેનો પરિચય વિશેષ થઈ જાય છે, વારંવાર યાદ આવતું રહે છે. તેમ જો પરમ પુરુષનાં વચનો આત્માને અત્યંત હિતકારી અને પરભવના ભાથા જેવાં છે એમ લાગ્યાં હોય તો તે પણ વારંવાર યાદ આવતાં રહે અને ભૂલી ન જવાય; પણ સત્સંગે તેનું માહાત્મ્ય સંભળાય, તેની પકડ થાય, આત્મહિતની વાત રાત-દિવસ ખટક્યા કરે કે અત્યારે પ્રમાદ કરી જેટલો કાળ ગુમાવ્યો તેમાંથી એક કલાક પાછો માંગીએ તો ફરી મળે એમ છે? ગયાં એટલાં વર્ષો તો બધાં હંમેશને માટે ગયાં; તેમાંથી કંઈ માગ્યું મળે તેમ નથી. માટે હવે જેટલું જીવવાનું હોય તેટલી ક્ષણો કંજૂસના ધનની જેમ વિચારી વિચારીને વાપરવી. અહીં બેઠા, અહીં ગયા, અને જોતજોતામાં દિવસ જતો રહે છે તેમ કર્યા કરતાં, ધન કરતાં વહી જતા કલાકોની વિશેષ કાળજી

રાખી, સત્પુરુષે આજ્ઞા કરી છે—સ્મરણ મંત્ર, વીસ દોહા, યમનિયમ, ક્ષમાપના, છ પદનો પત્ર, શ્રી આત્મસિદ્ધિ, અપૂર્વ અવસર વગેરે વિચારવામાં, જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે તેવો મારો આત્મા છે તે પ્રગટ કરવા મારે જ્ઞાનીએ કહ્યું છે તે રાત-દિવસ કર્યા કરવું છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી તે નિશ્ચય આરાધતા રહેવા યોગ્ય છેજી. કાળનો ભરોસો નથી. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે, તો આ જીવ ક્યા કાળને ભજે છે, તે વિચારવા જેવું છે. આ દેહ ધૂટી ગયા પછી ફરી આવો જોગ મળવો અત્યંત અત્યંત દુર્લભ છે. માટે દેહની કાળજી રાખીએ છીએ તેટલી નહીં પણ તેથી અનંત ગણી કાળજી આત્માની રાખવાની છે.

નીચેની શિખામણ બહુ વિચારજો.

“અવશ્ય કરવા લાયક કર્મ :— ધીરજ, શમ, સત્ય, પરબ્રહ્મની પ્રાપ્તિ કરાવનારા ધ્યાન, ધારણા અને સમાધિ વગેરેને અનુસરવું, હૃદયની અહંતા-મમતારૂપ ગાંઠને અથવા તો ચૈતન્ય આત્મા અને જડ અંતઃકરણના એક ચપળપણાને દૂર કરવાં; સારું અને નરતું તે સર્વને અંતઃકરણના ધર્મ જાણવા— આ કરવા લાયક કાર્યો મેં મારા ગુરુ પાસેથી સાંભળ્યાં છે.

ત્યાગ કરવાની વસ્તુઓ:— બીજાને ગાળો ભાંડવી નહીં, બીજાનું અપમાન કરવું નહીં, મિત્રનો દ્રોહ (ભૂંડું ઇચ્છવું) કરવો નહીં.

નીચેના દોષ સેવવા નહીં:— અભિમાની થવું નહીં, સદાચારથી ભ્રષ્ટ થવું નહીં અને તીક્ષ્ણ તથા રોષવાળી વાણી બોલવી નહીં. આ જગતમાં તીક્ષ્ણ વાણી પુરુષોના મર્મભાગને, હાડકાંને, હૃદય તથા પ્રાણોને બાળી નાખે છે. માટે ધર્મિષ્ઠ પુરુષે હંમેશાં દાહ કરનારી, ભયંકર વાણીનો ત્યાગ કરવો એટલે બોલવી નહીં. જે કઠોર વાણી બોલી મનુષ્યના મર્મને દુઃખવે છે અને વાણીરૂપ કાંટાથી મનુષ્યોને પીડે છે, તે કઠોર નરને અકલ્યાણનું પાત્ર સમજવો અને અકલ્યાણ અથવા કાળરૂપ વાણીને ધરનાર જાણવો.

સજ્જન ક્ષમાશીલ જ હોય:— કોઈ દુષ્ટ મનુષ્ય અગ્નિ જેવા તીવ્રવાણીરૂપ બાણથી સજ્જનને ઘાયલ કરે, પરંતુ સજ્જન ઘાયલ થયા છતાં અને ઘણો દુઃખી થયા છતાં પણ જાણે છે— આ મનુષ્ય મારા પુણ્યમાં વધારો કરે છે. ‘ક્ષમા વીરસ્ય ભૂષણમ્’ ક્ષમા એ વીરનું ભૂષણ છે.

“નિંદક વેચે આપ, કષ્ટુ ન પાવે નિંદસે;
પરજનકો ગ્રહી પાપ, વણજ કરત હૈ પુણ્યકો.”

તકરાર કરનાર સામે જે તકરાર ન કરે, કોઈને ઉશ્કેરે નહીં, કોઈ મારી જાય તો સામો મારે નહીં વા બીજા પાસે મરાવે નહીં અને કોઈ પણ પાપીને મારવાની ઇચ્છા કરે નહીં તે મરીને સ્વર્ગે જાય છે અને દેવતાઓ તેવા મનુષ્યને ચાહે છે.” ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૪]

૨૧૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૩-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૦, શનિ, સં. ૧૯૯૫

દોહરો— “જે મેં જીવ વિરાધિયા, સેવ્યાં પાપ અઢાર;
નાથ તુમારી સાખસેં, વારંવાર ધિક્કાર.”

(ગીતિ)— “નહિ ક્ષમા, ના સંયમ, નહિ નિયમ, તપ, શીલ, ઉપવાસ;
નહિ કીધાં, નહિ ભાવ્યાં, મિથ્યા દુષ્કૃત મુજ થવા આશ.”

ખાસ આનંદનું કારણ જણાવવા જેવું એ છે જે ધામણમાં મંદિર બાંધવા માટે ત્યાંના ભાઈઓએ રકમ એકઠી કરી હતી, પણ મતભેદને લઈને બે પક્ષ પડી ગયા હતા. બન્ને પક્ષે જમીન રાખી દસ્તાવેજ કરી લીધા, કેટલાકે રકમ ભરેલી પાછી પણ લઈ લીધી. આમ કુસંપનું બીજ રોપાયેલું. પણ આ પર્યુષણ ઉપર બન્ને પક્ષમાંથી કેટલાક ભાઈઓ આવેલા અને ટ્રસ્ટીઓ વગેરે મારફતે નિકાલ ઇચ્છતા હતા, પણ પરમકૃપાળુદેવના યોગબળે બન્નેને સન્મતિ સૂઝી અને બન્ને એકત્ર થઈ ગયા તથા ગામ બહાર વિશાળ જગા જેમણે રાખી હતી ત્યાં મંદિર માટે બન્ને એકમત થઈ પાછા ગયા છે. કષાય, ધર્મને નામે જાગેલો શાંત થયો. વિચારવા અર્થે નીચેનો સત્પુરુષ શ્રી વિદુરનો બોધ લખી મોકલ્યો છે.

“પુરુષ જે જે વિષયથી દૂર થાય છે તે તે વિષયજન્ય દુઃખમાંથી પણ મુક્ત થાય છે, કારણ કે પુરુષ એ વિષયથી મુક્ત થવાને લીધે ક્યાંયથી અણમાત્ર પણ દુઃખ ભોગવતો નથી. વિષયમુક્ત થયેલો પુરુષ પરાજય પામતો નથી. તે બીજાનો પરાજય કરવા ઇચ્છતો નથી, કોઈ સાથે વેર કરતો નથી, નિંદા તથા પ્રશંસાને સમાન ગણે છે અને નિંદાથી શોક કરતો નથી, તેમ પ્રશંસાથી હર્ષ પામતો નથી. જે મનુષ્ય સઘળાનું કલ્યાણ ઇચ્છે છે, કોઈના અકલ્યાણમાં મન રાખતો નથી, સત્ય બોલે છે, કોમળ હોય છે અને જિતેન્દ્રિય છે તે જ ઉત્તમ પુરુષ ગણાય છે.

જે પુરુષ પ્રિય વાણીથી સમજાવે છે, કોઈ વસ્તુ આપવાની પ્રતિજ્ઞા કરી હોય તો તે વસ્તુ તે આપે છે અને પરનાં છિદ્રો જાણે છે તે મધ્યમ પુરુષ ગણાય છે.

ખરાબ ઉપદેશ આપનાર, માર ખાનાર, શસ્ત્રથી ઘા પણ થાય તો પણ ક્રોધને લીધે પાછો ન ફરનાર, કરેલા ઉપકારનો નાશ કરનાર, કોઈનો મિત્ર નહીં, અને દુષ્ટ બુદ્ધિમાન, આ સર્વ અધમ પુરુષની કળા જાણવી. જે પુરુષ બીજા પાસેથી કલ્યાણકારી વાર્તા સાંભળી તેના ઉપર વિશ્વાસ રાખતો નથી જેને પોતાનો પણ વિશ્વાસ નથી, ને જે મિત્રોનાં વચનોનો અનાદર કરે છે તેને ખરેખર અધમ પુરુષ જાણવો.

જે મનુષ્યને પોતાનું કલ્યાણ કરવાની ઇચ્છા હોય તે માણસે ઉત્તમ પુરુષોની મૈત્રી કરવી, સમય ઉપર મધ્યમ પુરુષોની પણ સંગત કરવી, પણ અધમ પુરુષોની સોબત કરવી નહીં.

શાંતિનો માર્ગ— વિદ્યા, તપ અને ઇન્દ્રિયોના નિગ્રહ વગર તથા લોભના ત્યાગ વગર

તમને શાંતિ વળે એમ હું જોતો નથી. બુદ્ધિથી ભયનો નાશ થાય છે, તપથી તેજ મળે છે અને યોગ સેવનથી શાંતિ મળે છે. પુરુષો દાનના ફળનો અને યજ્ઞના ફળનો એટલે સ્વર્ગાદિનો ત્યાગ કરી રાગ તથા દ્વેષથી મુક્ત થાય છે તે આ જગતમાં (જીવતાં) મુક્ત થઈને ફરે છે. ઘડપણ રૂપનો નાશ કરે છે, આશા ધૈર્યનો નાશ કરે છે, મૃત્યુ પ્રાણોનો નાશ કરે છે, ઈર્ષા ધર્માચરણનો નાશ કરે છે, કામ લજ્જાનો નાશ કરે છે, નીચની સેવા સદાચરણનો નાશ કરે છે, ક્રોધ લક્ષ્મીનો નાશ કરે છે અને અભિમાન સઘળાનો નાશ કરે છે.

જે કામ વડે રાત્રિ સુખમાં જાય, તે કામ દિવસે કરી લેવું, જે કામ કરવાથી વૃદ્ધાવસ્થા સુખમાં જાય તે કામ પ્રથમ અવસ્થામાં કરી લેવું અને યાવત્જીવિત તે કામ કરવું કે જે કરવાથી મરણ થયા પછી સુખ મળે.”—વિદુરનીતિ

“આ દેહ હાડ, માંસ, મળ, મૂત્ર, લોહી, પાચ આદિ મહા અપવિત્ર, દુર્ગંધવાળા પદાર્થોનો કોથળો છે. બહાર સર્વે બાજુથી ચામડાની પાતળી ચાદર લપેટ્યાથી તે રાગી જીવોને સારો લાગે છે. જો તે ચામડીરૂપી ચાદર લઈ લેવામાં આવે કે વૃદ્ધાવસ્થા આવી જાય તો તે તરફ જોવું પણ ન ગમે. આવા દુર્ગંધાભર્યા શરીરમાં ક્રીડા (ક્રીડા=લહેર, મજા) શી કરવી? વિષ્ટાના ક્રીડાની પેઠે તેમાં પોતે પોતાને ફસાવી ચારગતિનાં દુઃખમાં પડવાનું શા માટે કરવું? આમ બ્રહ્મચર્યવંત વિચારે છે. તે કામનો દુર્જય કિલ્લો તોડી પોતાના અનંત સુખમય આત્મામાં વિહાર કરે છે, જે ધારે તે કરી શકે છે.” માત્ર જીવવા અને પ્રભુભક્તિને અર્થે ભોજન કરવું; જે ખાવાને માટે જીવે છે તે મૂર્ખ છે.

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા” (૧૫)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૫]

૨૧૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૯-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૨, શનિ, સં. ૧૯૯૫

“જેના જ્ઞાને ન્યૂનતા, દેશે પણ નહિ હોય;
રાજચંદ્ર ગુરુ તે નમું, સંશય સર્વે ખોય. ૧

મુક્તિદાયક બીજરૂપ, આત્મહિતનું ધામ;
તુજ આજ્ઞા ઉઠાવતાં, સરશે મારાં કામ.” ૨ (પ્રજ્ઞાવબોધ-૩૭)

તમારો પત્ર તમારી વૈરાગ્યપ્રેરક દશાવાળો મળ્યો. તેથી આ ઉત્તર લખ્યો છેજી. આ જગતનું સ્વરૂપ તમે જણાવો છો તેવું દુઃખરૂપ છે. ખારા સમુદ્રમાંથી ગમે ત્યાંથી પાણી ભરી લાવો તો તે ખારું ખારું દવ લાગવાનું જ, તેમ આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિથી ખદખદતા સંસારમાં શાંતિ ક્યાંય ખોળી જડે તેમ નથી, પણ તે સંસાર જેને સ્વપ્નસમાન સ્પષ્ટ નિરંતર લાગ્યા કરે

છે અને સત્પુરુષે તરવાનું સાધન જે નિશ્ચયપણે જાણ્યું છે અને તે જ સાધન આ મોહાંધ જીવોને પરમ આધારરૂપ આ ભવરૂપી વનમાં છે એમ જાણી વારંવાર ઉપદેશ્યું છે, પકડ કરવા જણાવ્યું છે; તે સત્સંગ યોગે સાંભળી, વિચારી, હિતકારકરૂપ નિર્ણય કરી તેનો આધાર ગ્રહણ કરી દૃઢપણે શ્રદ્ધા અને બળપૂર્વક આરાધતાં આ કળિકાળના પ્રબળ પૂરમાં તણાતાં બચી જવાય તેમ છેજી.

તમારા ભાઈને તો તે અત્રે આવ્યા તે જ દિવસે સત્પુરુષે જણાવેલ સાધન મળી ચૂક્યું છે, પણ કહેતાકહેતી સાંભળી લઈ આરાધન કરવાથી યથાર્થ લાભ થતો નથી. જાતે જ એક વાર આવી જવા યોગ્ય છે. જેટલી તેમાં ઢીલ થાય છે, તેટલી કલ્યાણ થવામાં પણ ઢીલ સમજવા યોગ્ય છેજી. રૂબરૂમાં જણાવવા જેવી વાત કાગળથી જણાવવા યોગ્ય નથી. પોતાની ઇચ્છાએ જપ, તપ, ઉપવાસ જીવે અનંતવાર કર્યા છે, પણ હજી દિશાનું પણ ભાન નથી કે કેવી રીતે કલ્યાણ થાય. ઉપવાસ કે નામનો જે જાપ કરતા હો તે વિષયભોગ કે ગાળો ભાંડવા કરતાં સારો છે, પણ મોક્ષનો રસ્તો તેથી જુદો છે. તે વિષે ત્યાંના મુમુક્ષુ ભાઈઓ મળે ત્યારે પૂછી માહિત થવા યોગ્ય છેજી. આપણે આપણા કાંટાએ તોળીએ કે મને સંસાર પ્રત્યે આટલો પ્રેમ છે અને આટલો પ્રેમ ઊઠ્યો છે તે બધી કલ્પના છે. ઊંઘતો માણસ પાસું ફેરવે, ઉત્તર ભણી મુખ હોય તે દક્ષિણ ભણી થાય પણ ઊંઘતો ને ઊંઘતો જ હોય છે, ભાન વિનાનો હોય છે.

વૈરાગ્ય વધે તેવું વાંચન, વિચાર પ્રથમ કર્તવ્ય છે, સાથે ભક્તિ કર્તવ્ય છે. પછીથી કંઈક સમજણ-માહિતી મેળવી ઉપવાસ આદિ ધર્મસાધનમાં જોડાવા યોગ્ય છેજી. સહેલામાં સહેલો સત્સંગ છે, પહેલામાં પહેલો પણ તે જ કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૬]

૨૨૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૧૦-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૦)), ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

“एगं जाणई से सव्वं जाणई ।”—श्री आचारांगसूत्र

“જેણે આત્મા જાણ્યો તેણે સર્વ જાણ્યું.”— નિર્ગ્થ પ્રવચન.

“એકને જાણ્યો તેણે સર્વ જાણ્યું.” (૬૪)— શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

બીજા વિકલ્પો દૂર કરી સત્પુરુષ પ્રત્યે અડગ શ્રદ્ધા કરવા ભલામણ છેજી. ‘ઉપદેશછાયા’માં પરમકૃપાળુદેવ જણાવે છે: ‘જીવે વિકલ્પ કરવા નહીં. વિચારવાન અવિચારણા અને અકાર્ય કરતાં ક્ષોભ પામે.....સત્પુરુષો ઉપકાર અર્થે જે ઉપદેશ કરે છે તે શ્રવણ કરે ને વિચારે તો જીવના દોષો અવશ્ય ઘટે.’ ‘વ્યાખ્યાનસાર’માં કર્તવ્યરૂપ જણાવે છે : ‘આત્માનો સનાતન ધર્મ શાંત થવું-વિરામ પામવું તે છે. આખી દાદશાંગીનો સાર પણ તે જ છે.’ તમારા બધા પ્રશ્નોનો સાર આ પરમકૃપાળુદેવનાં બે વચનોમાં સમાઈ જાય છે તે વિચારી બને તેટલો પુરુષાર્થ તે દિશામાં કરવા યોગ્ય છેજી, તોપણ ટૂંકામાં આપની વૃત્તિ સંતોષવા લખું છું.

બીજું, સહજાનંદ સ્વામી સંબંધી ટૂંકામાં જણાવવાનું કે તે ઉત્તર હિંદ તરફના યોગી હતા. પરસેવો તીર્થંકરને વળે નહીં એમ સાંભળેલું. તે સ્નાન વગેરે શરીરસંભાળ તજી કઠણ તપશ્ચર્યા વગેરેમાં પ્રવર્તતા. કોઈ પ્રકારની લબ્ધિ તેમને પ્રાપ્ત થયેલી. તેમના જીવનચરિત્રમાં જણાવે છે કે તેના શરીરનાં છિદ્રો (રોમકૂપ) મેલથી ઢંકાઈ ગયાં હતાં. ફરતા ફરતા તે કાઠિયાવાડમાં આવ્યા ત્યાં એક મહાત્માના ગુણગ્રામ તેમણે સાંભળ્યા, તેથી તેમનાં દર્શનની આજ્ઞા માટે પત્ર લખ્યો. ઉત્તરમાં તેમણે ‘હાલ થંભો’ એમ જણાવ્યું, તે વાંચી થાંભલો પકડીને બેસી રહ્યા. જિજ્ઞાસા અને આજ્ઞા ઉપાસવાના ભાવની પરીક્ષા કરનાર તે કચ્છના મહાત્મા ઘણાં વર્ષથી, એક ધર્મસ્થાપક આવનાર છે એમ ભક્તમંડળને કહ્યા કરતા. પછી તેમને બોલાવી તેમના શરીરની પણ ઘણી કાળજીથી દવા કરી ઠેકાણે આણ્યા. તે મહાત્માના મરણ સુધી શ્રી સહજાનંદે સેવા કરી. તેથી પ્રસન્ન થઈ અંત વખતે જે માગવું હોય તે માગવા કહ્યું ત્યારે સહજાનંદે માગ્યું : ‘કોઈ તમને ભજનારના ભાગ્યમાં રામપાત્ર (બટેરું—માટીનું વાસણ—ગરીબાઈ) હોય તો મારા ભાગ્યમાં આવો અને તેની ભક્તિની સર્વ અનુકૂળતા પ્રાપ્ત થાઓ.’ શ્રી સહજાનંદને થઈ ગયાં સોએક વર્ષ થવા આવ્યાં હશે. પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીએ નાની ઉંમરમાં તેમને ઘણું કરીને દીઠેલા એવી વાત સાંભળેલી સ્મૃતિમાં છે. અગાસ આશ્રમથી ત્રણ ચાર ગાઉ ઉપર વડતાલ કરીને ગામ છે તે શ્રી સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયની મુખ્ય ગાદીનું ધામ છે.

“એક પળ વ્યર્થ ખોવાથી એક ભવ હારી જવા જેવું છે.” (મો.માળા,શિ.પા.—૫૦) ‘જ્ઞાનીકી ગતિ જ્ઞાની હી જાને.’ આપણને ચેતાવ્યા છે. પ્રમાદમાં પડ્યા છીએ તે શત્રુના પંજામાં ફસાયા છીએ. અનંત ભવ પ્રમાદમાં ગયા અને તે ક્ષણે ક્ષણે જીવને લૂંટી રહ્યો છે. ‘આત્મઘાતી મહાપાપી’ “ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો?” મનુષ્યભવની દરેક ક્ષણ અંશે મનુષ્યભવ છે અને આમ જીવ ભવ હારી જાય છે. અનંત ભવથી જે ન થયું તે એક પળમાં થઈ શકે એમ છે અને મનુષ્યભવને સફળ કરે તેમ છે. ‘પલમેં પ્રગટે મુખ આગલસેં, જબ સદ્ગુરુચરન સુપ્રેમ બસેં.’ સમ્યક્દર્શન થાય, કેવળજ્ઞાન થાય, મોક્ષ થાય તેવી પળો સમયે સમયે જીવ ખોઈ રહ્યો છે. તેના જેવો ઉડાઉ—ભવ હારી બેસનાર—બીજો કોણ જડશે? જે પળે કુગુરુને સદ્ગુરુ માન્યા તે પળ આખો ભવ લૂંટી લે કે નહીં? એક પળ પણ સત્સાધન કેમ ચૂકવું?

આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિરૂપ ત્રિવિધ તાપથી આખો સંસાર બળતો છે; તે બળતા સંસારને સંસારાનલ એટલે સંસારરૂપ અગ્નિ કહ્યો છે.

“જ્યાં જઈએ ત્યાં માટી, પાણી ને ઢેફાં.” (ઉપદેશામૃત, ૫૮૧) જીવને મોહ મૂઝવે છે તેથી હવાફેર કરવા કે દેશાટન કરવા, વનક્રીડા કરવા, લૌકિક જાત્રાઓની દોડ કરવાની વૃત્તિ ઊઠે છે તે દૃષ્ટિ ફેરવવા જ્ઞાની કહે છે કે જ્યાં જઈશ ત્યાં તારી ચર્મચક્ષુથી શું જોઈશ? પુદ્ગલ, પુદ્ગલ અને પુદ્ગલ. સુંદર મેદાન દેખે તે માટી કે બીજું કાંઈ? નદી-સમુદ્ર નીરખે ત્યાં પાણી કે બીજું

કાંઈ? ખેતરો કે માર્ગમાં ઢેફાં=માટીના પિંડ પડ્યા છે કે બીજું? મારું કે સારું ગણવાની પંચાત તજી, આત્મદૃષ્ટિ કરે તો ‘દૃષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ’ બધે આત્મા જોવાશે.

“જેના જ્ઞાને ન્યૂનતા દેશે પણ નહિ હોય” એમ સુધારી વાંચી લેશોજી. તેનો અર્થ વિચારવા ભાવ થાય તો વચનામૃત પત્રાંક ૧૭૦ તથા ૧૮૭ વાંચવા-વિચારવા ભલામણ છેજી. એ જ વિનંતી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૭૭]

૨૨૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૧૦-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૫

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.”
“ખા, પી દેહ ટકાવવા, દેહ જ્ઞાનને કાજ,
જ્ઞાન કર્મ-ક્ષય કારણે, તેથી શિવપુર રાજ.
તાર ન તૂટે મનકા, માળા મનકી માંહિ,
સ્મરણ ઐસા કીજીએ, જે કોઈ જાણત નાંહિ.
સંયોગે આવી મળે, વિયોગે વહો જાય,
એવો વિનાશી વસ્તુની, ચિંતા કરે બલાય.
જ્યાં દયા ત્યાં ધર્મ છે, જહાં લોભ તહાં પાપ;
જહાં ક્રોધ ત્યાં કાળ છે, જહાં ક્ષમા ત્યાં આપ.
નિત્ય, નવીન, ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન;
સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, તજી દેહ અભિમાન.
રંગ લગાડી રાજનો, ગણજો અન્ય અસાર;
ગુરુ ચરણે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.
અહો! જીવ, ચાહે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
શત્રુમિત્ર અરુ તૃણ-મણિ, એકહી દૃષ્ટિ નિહાર.
સહનશીલતા ને ક્ષમા, ધીરજ સમતારૂપ;
સમ્યક્શ્રદ્ધા સહિત તો, આપે આત્મસ્વરૂપ.
જીવું તો જિનવર ભજું, મરતાં મુક્તિ થાય;
બન્ને હાથે લાડવા, જે ભાવે તે ખાય.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. “રુચિ અનુયાયી વીર્ય ચરણધારા સધે,” એમ શ્રી દેવચંદ્રજીએ સ્તવનમાં ગાયું છે. જ્યાં સુધી દેહાધ્યાસરૂપ રુચિ રહી છે ત્યાં સુધી તે અર્થે વારંવાર પ્રવૃત્તિ થયા કરે છે; દેહને પ્રિય કે અનુકૂળ હોય તે વારંવાર સાંભરે છે, મહેનત નહીં

કરીએ તો શું ખાઈશું? એવી ચીવટ રહે છે, તેથી ખેતી આદિ કામોની કાળજી દરેક ઋતુમાં દિવસે રાત્રે રાખીએ છીએ; શરીરમાં રોગ થયો હોય તો દવા નિયમિત લેવાની કાળજી રહે છે. જે ચરી પાળવાની કહી હોય તે ગામ-પરગામ, વિવાહ-વાજન વખતે પણ કાળજી રાખી પાળે છે, નહીં તો દવા ગુણ નહીં કરે તેનો ડર રહે છે, કે રોગ વધી જશે તો મરણનો ડર રહે છે. તેમ જેને સત્પુરુષના બોધે દેહાધ્યાસ મંદ પડ્યો છે કે મંદ પાડવાની ગરજ જાગી છે તેને એવો ડર રહ્યા કરે છે કે આ મનુષ્યભવમાં જો ધર્મ-આરાધન નહીં કરી શકાય તો કીડી, મકોડી કે કાગડા, કૂતરા કે એવા ૮૪ લાખ યોનિના પરિભ્રમણમાં શું બનવાનું છે? માટે હરતાં-ફરતાં, બેસતાં-ઊઠતાં, ચાલતાં, જોતાં, ખાતાં, પીતાં કે સૂતાં, જાગતાં તે સત્પુરુષે આપેલા સાધનનું અવલંબન રાખે છે. સંસારની ફિક્કર ઓછી કરી પરમાર્થની ફિક્કર જેને જાગી છે, તેનું ચિત્ત બીજે તલ્લીન થઈ જતું નથી, અથવા જ્યાં જ્યાં તેવા પ્રસંગોમાં સત્સાધન ભૂલી જવાય છે તેવાં તેવાં નિમિત્તોથી દૂર રહે છે કે ચેતતો રહે છે. બિલાડી એક વખત દૂધ પી ગઈ હોય તો ફરી કાળજી રાખી બિલાડીનો લાગ ન ફાવે ત્યાં દૂધ રાખે છે, તેમ આત્માના હિતની ઇચ્છવાળા જીવે અહિતકર્તા પ્રસંગોમાં વિશેષ ચેતતા રહેવા યોગ્ય છે અને નથી રહેવાતું તે પ્રમાદ છે. તે પ્રમાદ ઓછો કરવાનો ઉપયોગ રહે તો માર્ગનો વિચાર કરવાનો અવકાશ મળે છે, વિચાર થઈ શકે છે. જે માર્ગનો વિચાર કરે છે તે માર્ગમાં સ્થિર થઈ શકે છે, તેથી મુમુક્ષુતા વધારી પ્રમાદ દૂર કરવા અર્થે સત્શાસ્ત્ર અને સત્સંગનું વિશેષ સેવન કરી નિશ્ચયની વૃદ્ધતા વધારવાની આ જીવને અત્યંત જરૂર છે; નહીં તો આમ ને આમ વખત વહી જશે અને મરણ આવીને ઊભું રહેશે તે વખતે પ્રથમ પુરુષાર્થ કરવાનું નહીં બન્યું હોય તો અહિત થાય તેવા વિકલ્પોમાં જીવ ગૂંચાઈ જઈ દુર્ગતિમાં સંકળાયા કરશે. તેમ ન બનવા મરણ આવ્યા પહેલાં ચેતી લેવાની વારંવાર જ્ઞાની ગુરુએ ભલામણ કરી છે, તે અમલમાં મૂકવા, દાઝ છે તેથી ઘણી વધારવાની છેજી. આત્માની દયા ખાધી નથી, તે કામ ત્વરાથી હાથ ધરવા તત્પર થઈ જવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૨૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૧૦-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૫

“રંગ લગાડી રાજનો, ગણજો અન્ય અસાર;
ગુરુ ચરણે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.”

“જહાં ક્રોધ ત્યાં કાળ છે, જહાં લોભ ત્યાં પાપ;
જહાં દયા ત્યાં ધર્મ છે, જહાં ક્ષમા ત્યાં આપ.”

“જ્યાં માયા છુપી છરી, ત્યાં મૈત્રીનો નાશ;
જ્યાં મનમાં ભીખ માનની, ત્યાં ઊભો ભવવાસ.”

તમને મંદિર માટે જગા મળી ગઈ જાણી સંતોષ થયો છેજી. આગળ ઉપર કેમ કરવું, ક્યારે, કેવું કામ શરૂ કરવું તે ત્યાં મુમુક્ષુ ભાઈઓ એકઠા મળો ત્યારે બધા મળી વિચારી લેશોજી. સારા કામમાં વિલંબ ન કરવો એટલું લક્ષમાં રાખી યથાશક્તિ પોતાની અનુકૂળતા જોઈ બધાને ઠીક લાગે તે દિવસ નક્કી કરી વહેલું થઈ જાય તેમ કરો તો વહેલો લાભ લેવાય અને વિશેષ ધર્મ આરાધાય.

નોંધ- સર્વ મુમુક્ષુઓને પત્ર વાંચી સંભળાવશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“નિત્ય નવીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન,
સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, તજી દેહ-અભિમાન.”

“બા, પી, દેહ ટકાવવા, દેહ જ્ઞાનને કાજ;
જ્ઞાને કર્મ ખપાવવાં, તેથી શિવપુર રાજ.”

“સહનશીલતા ને ક્ષમા, ધીરજ સમતારૂપ;
સમ્યક્શ્રદ્ધા સહિત તો, આપે આત્મસ્વરૂપ.”

તા.ક.

તા. ૧૯-૧૦-૧૯૩૯

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ પોતાની ગુરુભક્તિ દર્શાવતાં કહેલાં-લખાવેલાં નીચેના બોલ આપ સર્વને વિચારવા અર્થે લખ્યાં છે, તે લક્ષમાં લેશોજી.

“જેમ યથાતથ્ય છે તેમ જ્ઞાનીએ જાણ્યું છે. તે દશા (ગુરુપદ) દેવાધિદેવ પરમકૃપાળુદેવની છે, તે નિ:શંક છે. તેને ભજું છું. તેના ગુણગ્રામ મારે તથા બીજા મુમુક્ષુ આત્માર્થી ભવિક જીવે ભક્તિભાવે કરવા યોગ્ય છે તથા નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. અને પોતાની કલ્પનાએ છાશને દૂધ કહેવું તે પોતાનો સ્વચ્છંદ ગણાય. તે સદ્ગુરુની ભક્તિમાં સાચું સર્વ આવી જાય છે. સાચી સજીવનમૂર્તિરૂપ અગ્નિથી સર્વ પાપ નાશ પામે છે. તે સત્ પગલામાં સૌ આવી જ જાય છે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૮૩)

“સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ, જે સમજે તે થાય;

સદ્ગુરુઆજ્ઞા જિનદશા, નિમિત્ત કારણ માંય.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

[૧૭૮]

૨૨૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧૦-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્

આસો સુદ ૧૩, ગુરુ, સં. ૧૯૯૫

દોહા- “પડ્યું જગત મુખ-કાળને, કેડે મો’ર જનાર;
ઘંટીના ગાળે પડ્યા, દાણા લોટ થનાર.
ઘાણી કૂટે તાવડે, ઘાણી તલ પિલાય;
પ્રાણી એમ જ પળપળે, જાણી લ્યો મરો જાય.”

“અહો! જીવ યાહે પરમ પદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
શત્રુ-મિત્ર, અરુ તૃણ-મણિ, એક હિ દૃષ્ટિ નિહાર.
વયગત વરસ વિચારીએ, વીતત લગી ન વાર;
વીત હી એસે શેષ વય, નહિ તનકો નિરધાર.
કળિમેં આયુષ્ય અલ્પ હે, વિતત લગત ન વાર;
ઈતનેમેં સુખ દુઃખ તણો, હર્ષ શોક ક્યા ધાર?
ઉપકારી સત્પુરુષની, આશ્રય ભક્તિ સાર;
આરાધે આદર કરી, તે પામે ભવ પાર.”

“સુંદર ચિંતા મત કર, તું કર બ્રહ્મ-વિચાર;
શરીર સોંપ પ્રારબ્ધકું, જ્યું લોહા કૂટે લુહાર.”

“સુખ પીછે દુઃખ આત હૈ, દુઃખ પીછે સુખ આત;
આવત જાવત અનુક્રમે, જ્યું જગમેં દિન રાત.”

“મંગળ-મૂળ સદ્ગુરુચરણ, મુજ મનમાં હો સ્થિર,
વિઘ્ન હવે નહિ હું ગણું, વસે હૃદયમાં વીર.”

“જીવત જીવન વર જપું, મુખે મુક્તિ પાઉં;
દોનું હાથે લાડવા, જો ભાવે સો ખાઉં.”

“તનધર સુખીયા કોઈ ન દેખીયા, જે દેખીયા તે દુઃખીયા રે,
સદ્ગુરુ શરણ ઉપાસ્યે સુખીયા, મોક્ષમાર્ગમાં મુખીયા રે.”

“સહનશીલતા ને ક્ષમા, ધીરજ સમતારૂપ;
સમ્યક્શ્રદ્ધા સહિત સૌ, આપે આત્મસ્વરૂપ.”

છપ્પો— “જીત્યો જેણે કામ, એક પરમાતમ ભાવે,
જીત્યો જેણે ક્રોધ, ક્ષમા ધરી સદ્ભાવે;
જીત્યું જેણે માન, મૃદુતા મન આણી,
જીત્યું માયા-જોર, સરળતા સાચી જાણી.
લોભ જીત્યો સંતોષથી, મહા મોહ બોધે હણ્યો;
એવા સંત સુજાણને નમન હો, તારણ-તરણ આપણો.”

દોહા— “સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં સસ દ્વીપ નવ ખંડ,
કર્મયોગ ખમવા પડે (સબકું હુવે) દેહ ધર્યાના દંડ;
દેહ ધર્યાના દંડ તો રાય રંકને હોય,
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી અજ્ઞાની વેદે રોય.”

“પરવસ્તુમાં નહિ મૂઝવો, એની દયા મુજને રહી,
એ ત્યાગવા સિદ્ધાંત કે, પશ્ચાત્ દુઃખ તે સુખ નહીં.

હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?
કોના સંબંધે વળગણ છે? રાખું કે એ પરિહરું?
એના વિચાર વિવેકપૂર્વક, શાંત ભાવે જો કર્યા,
તો સર્વ આત્મિક જ્ઞાનનાં, સિદ્ધાંતતત્ત્વ અનુભવ્યાં.
તે પ્રાપ્ત કરવા વચન કોનું સત્ય કેવળ માનવું?
નિર્દોષ નરનું કથન માનો 'તેહ' જેણે અનુભવ્યું;”

“જેને સદ્ગુરુ ચરણ શું રંગ, તેને ન ગમે સંસારી રંગ.
જેને સદ્ગુરુ ચરણ શું રાગ, તેનાં જાણો પૂર્વિક ભાગ્ય.”

“શું કરવાથી પોતે સુખી? શું કરવાથી પોતે દુઃખી?
પોતે શું? ક્યાંથી છે આપ? એનો માગો શીઘ્ર જવાબ.

પ્રભુ ભક્તિ ત્યાં ઉત્તમ જ્ઞાન, પ્રભુ મેળવવા ગુરુ ભગવાન.
ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિક ભાગ્ય;
તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.”

આજે કાગળ મળ્યો. તેમાં શોકકારક સમાચાર પૂ.ના દેહત્યાગના જાણી ધર્મપ્રેમને લઈને સર્વને ખેદ અને વૈરાગ્યનું કારણ બન્યું છેજી. કોઈ અજાણ્યો માણસ પણ આવા સમાચાર સાંભળી ખેદ પામે તો નિકટનો સમાગમ અને જેને પોતાનો આધાર માનવાનો વ્યવહાર ઘણા વખત સુધી સેવ્યો હોય તેને કેટલું દુઃખ થાય તે તેનો અંતર આત્મા જાણી શકે કે પરમાત્મા જાણી શકે; તેમ છતાં જે જીવને આવા અસાર સંસારમાં અનંત કાળથી જન્મમરણનાં દુઃખ ખમતાં ખમતાં મહાભાગ્યે મનુષ્યભવ મળ્યો અને તેમાં દેવને પણ દુર્લભ એવાં સત્પુરુષનાં સાક્ષાત્ દર્શન થયાં છે, તેમના પ્રત્યે પરમેશ્વરબુદ્ધિ હૃદયમાં દૃઢ થઈ છે, તે મહાપુરુષની અનંત કરુણાથી સુખદુઃખના સર્વ પ્રસંગોમાંથી બચાવી લેનાર મહામંત્રનું આત્મદાન થયું છે અને જીવ તે શ્રદ્ધાને બળવાન બનાવી રાતદિવસ તે સ્મરણમાં ચિત્ત રાખવાની ટેવ પાડે તો મોક્ષ પણ સુલભ થાય, તેવા મહામંત્રનો લાભ જેને થયો છે, તેવા જીવે હવે ગભરાવા જેવું જગતમાં કશું ચિત્તમાં ગણવું ઘટે નહીં. રોજ રાત પડે છે ત્યારે અંધારું થાય છે તેથી મોટા સમજુ માણસો ગભરાતા નથી, દીવા વગેરેથી કામ ચલાવી લે છે; અણસમજુ, નાનાં છોકરાં જેવાં હોય તે કંઈ ભયનું કારણ ન હોય છતાં અંધારું ભાળીને ડરે છે, તેમ મુમુક્ષુએ દુઃખના પ્રસંગે ન જોઈતી ચિંતાઓ કરીને, નકામી રડકકળ કરીને આત્માને ક્લેશિત કરવો ઘટતો નથી, પણ હવે સારી રીતે કેમ જીવી શકાય તેના વિચાર કરી ગઈ ગુજરી વાત ભૂલી જવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છેજી. આપણે માથે પણ મરણની ડાંગ ઉગામીને યમરાજા ઊભા છે. તે આવી પડી નથી ત્યાં સુધી અનંત કાળથી રખડતા રઝળતા આ આત્માને જન્મમરણના અસહ્ય દુઃખમાંથી ઉગારી લેવાનો ઉપાય વેળાસર કરી લેવાની પેરવી કરતા રહેવું. લોકલાજને વશ થઈને વહેલા ઊઠીને

મૂએલાને સંભારીને કકળાટ કરવાનો રિવાજ હોય તો તેમાં ભળવા કરતાં સત્પુરુષે આપેલાં સત્સાધન—વીસ દોહરા, યમનિયમ, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ, મંત્ર આદિમાં ચિત્ત વારંવાર બળ કરીને રોકવાથી આર્તધ્યાન એટલે ‘હું દુઃખી છું, દુઃખી છું’ એવો ભાવ મટી જઈ ભક્તિમાં આનંદ આવશે.

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાન્ત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્થાશે.”

શ્રી મીરાંબાઈએ જેને માટે રાજ્ય-રિદ્ધિ છોડી, ભિખારણની પેઠે ભટક્યાં, તે ભક્તિ આપણને સહજમાં ‘ઘેર બેઠાં ગંગા આવે’ તેમ સદ્ગુરુકૃપાથી મળી છે, તો હવે રાતદિવસ સત્પુરુષે આપેલા સાધનમાં મારે રહેવું છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છે. કોઈ આવે જાય તેમાં ન ચાલે ચિત્ત દેવું પડે તો બોલવું ચાલવું, પણ મારું મુખ્ય કામ ભગવાનની ભક્તિ છે તેમાં વધારે વિઘ્ન ન આવે એવું મારે કરવું છે. એટલું મનમાં દૃઢ કરવા માટે સત્સંગની જરૂર છે. ત્યાં બને તો ત્યાં, દ્વારિકા અનુકૂળતા હોય તો ત્યાં, અને સર્વોત્તમ તો થોડો વખત અત્રે આશ્રમમાં રહી જવા જેવું છે. પણ તે પ્રારબ્ધને આધીન છે, છતાં ધાર્યું હોય તો વહેલું મોડું બને છે. બીજી જાત્રાઓ લોકો બતાવે તેમાં દોરવાઈ જવું નહીં, અને જ્યાં આપણને બોધનો જોગ હોય, ચિત્ત શાંત થાય તે તીર્થ છે. માટે લૌકિક ભાવ ઓછો કરી આત્માનું હિત શામાં છે તે લાભનો લક્ષ રાખે તે ખરા વાણિયા કહેવાય. આ પ્રસંગને અનુસરી વિચાર આવતાં સામાન્ય સૂચના કરી છે. આમ કરવું જ એવો આગ્રહ નથી.

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, તહાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

હિતકારી કામ કળે કળે કરી લેવું. એકદમ ન બને તો વહેલે મોડે પણ પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે દૃઢ શ્રદ્ધા છે તેથી વિશેષ મારે સત્સંગયોગે કરવાની છે, એ કામ કરી લેવા જેવું છે, તેમાં મારે હવે ઢીલ કરવી ઘટતી નથી. કાળનો ભરોસો શો? અચાનક કાળ આવીને ઊભો રહેશે અને મનના મનોરથ મનમાં રહી જશે. માટે હજી જે જીવતા છે તેણે મરણ પહેલાં ચેતી લેવાનું છે. અણધારી અડચણો, આફતો આવી પડે તોપણ ગભરાયા વિના એક પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે દૃઢ વિશ્વાસ રાખી સહન કર્યા કરવું. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો પરમશાંતિને આપે તેવાં છે તેમાં ચિત્ત વિશેષ રાખવા ભલામણ છેજી.

“તમે પરિપૂર્ણ સુખી છો એમ માનો, અને બાકીનાં પ્રાણીઓની અનુકંપા કર્યા કરો.” (૧૪૩)
“જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે.” “જીવ તું શીદ શોચના કરે? કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે.”
“બનનાર તે ફરનાર નથી અને ફરનાર તે બનનાર નથી.” “નહિ બનવાનું નહિ બને, બનવું વ્યર્થ ન થાય; કાં એ ઔષધ ન પીજીએ, જેથી ચિંતા જાય.” આમ વિચારી મનને શોકના વિકલ્પોમાંથી ફેરવી વૈરાગ્યમાં લાવવા પુરુષાર્થ કરવા ધારીએ તો બની શકે એમ છે. મનને વીલું

ન મૂકવું. સ્મરણ કર્યા કરવું. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ તેમના સ્વ. પુત્ર પૂ. ભાઈ મોહનભાઈના પુત્ર પૂ. ગુલાબચંદભાઈ ઉપર કૌટુંબિક આફત આવી ત્યારે લખાવેલો પત્ર તમને આ વખતે બહુ ઉપયોગી થશે ગણી નીચે ઉતારી મોકલું છું તે વારંવાર વિચારી જગતની ફિકર ભૂલી જશોજી. તેમાં કહેલી શિખામણ હૃદયમાં ઉતારશોજી. ઊં શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૧“મહાત્મા જ્ઞાની કૃપાળુદેવનો બોધ હોય તે સાંભળીને તે શિખામણ લક્ષમાં રાખે તો કર્મ ન બંધાય એમ જ્ઞાનીઓની શિખામણ છે તે ધ્યાનમાં લેવી ઘટે છેજી.

બીજું, ભાઈ, આપ ડાહ્યા છો તો આપને અકળાવું, મૂંઝાવું કે ગભરાવું ન થવું જોઈએ. જે શાતા અશાતા આવે તથા બાંધેલાં કર્મ જે ઉદયમાં આવે તે બધું સમભાવે સહન કરવું કર્તવ્ય છે. જીવે પૂર્વે કર્મ બાંધ્યાં છે તે ઉદયમાં આવે છે. ઋણ સંબંધે સગાંવહાલાં મળી આવ્યાં છે. તેના ભોગવટા વખતે સમભાવ રાખી સહન કરવું; સમતા, ક્ષમા, ધીરજ કરવી અને બધું ખમી ખૂંદવું. જે કર્મ ઉદયમાં આવે છે તે ભોગવીને છુટાય છે, તેમાં હર્ષશોક ન કરવો. સમતાએ સહન કરવું એ તપ છે. એથી ગભરાઈ અકળાઈ જઈ કંઈ ખોટી ચિંતવણા કરવી નહીં. ‘અહીંથી જતો રહું, ધૂટી જઉં, મરી જઉં’ એવો કોઈ સંકલ્પ કરવો નહીં. એમ જો કરે તો જીવ કર્મ બાંધે અને કર્મ તો ગમે ત્યાં બાંધ્યા પ્રમાણે ભોગવવાં પડશે, પણ સમતાભાવે તે ખમવાં. અકળાઈને ક્યાં આકાશમાં ચઢી જશો? જ્યાં જશો ત્યાં કર્મ બે ડગલાં આગળ ને આગળ જ છે. માટે સમતાએ સહન કરવાં. આપણને કોઈ દુ:ખ આપે, અભાવ કરે, અપમાન કરે તો તેનો ખરો ઉપકાર ગણવો—આપણે બાંધેલાં કર્મ છોડવામાં તે મદદ કરે છે, તે વિના છુટાત નહીં એમ સવળું લેવું. આથી વધારે દુ:ખ ભલે આવે તોપણ ગભરાવું નહીં. જીવે નરકમાં દુ:ખ ઓછાં વેઠ્યાં છે? તેના હિસાબે અહીં તો શું છે? ફક્ત અંતરાય (પ્રકૃતિ) તૂટી નથી તેથી દુ:ખ લાગે છે, તેથી ગભરાવું નહીં. તમે જેવા તેવા નથી. જગત ગમે તેમ કહે તેના સામું જોવું નહીં. સૌની સાથે સંપ રાખવો. કંઈ સમજણ નથી, કંઈ સમજતો નથી એમ કહે તો પણ ખમી ખૂંદવું. માન જીવનું ભૂંડું કરે છે, માન વેરી છે. બીજા તરફથી વધારે માન મળતું હોય કે જીવ બીજા ઉપર વધારે વહાલ કરે તો તે રાગ બંધનું કારણ છે, તેમજ દ્વેષ કરે તો દ્વેષ પણ બંધનું કારણ છે. તો બંધનાં કારણ એવા કોઈના રાગ કે વહાલની ઇચ્છા સમજી જીવો રાખતા નથી; પણ સમભાવ રાખી, જાણ્યું ન જાણ્યું કરી, ખમીખૂંદે છે. માટે તે માન મૂકી સૌનાથી નાના થઈ જાણે કંઈ સમજતો નથી એમ રહેવું. કોઈ કંઈ શિખામણ દે તો તેને કહેવું કે તમારું કહેવું સાચું છે. આત્મહિત થતું હોય તો તેમ કરી લેવું; પણ ઇણકા કરવા નહીં, ખિજાવું નહીં.

“અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય,
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય?”

એ વગેરે વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, આલોચના, સામાયિક પાઠ બને તો દિવસના પા અડધો કલાક અવકાશ લઈ ભણવાં.

કોઈને કંઈ કહેવું થાય તો ધીરજથી કહેવું. કંઈ ગભરાઈને, ખીજીને, ક્રોધ કરીને કહેવું નહીં. સૌની સાથે મૈત્રીભાવ રાખવો. ઠામ ઠામ ઓળખાણ રાખવી, નમી જવું અને સૌની સાથે હળીમળીને ચલાય તેમ કરવું; કુસંપ થાય તેમ કરવું નહીં. કોઈને ક્રોધ આવ્યો હોય અને તે ખીજીને બોલે તો તે પણ ધીરજથી, સમતાથી તેને ‘બા-ભાઈ’ કહીને તેનો ક્રોધ મટી જાય તેમ કરવું અને જેમ સારું લાગે તેમ કરવું. તાણાખેંચ, ખેંચાખેંચ કરવી નહીં. તેને એમ કહેવું કે તમે સમજુ છો. બા હોય એના ઉપર ક્રોધ કરવો નહીં. એનો ક્રોધ જેમ જતો રહે અને રાજી થાય તેમ કરવું. આટલા ભવમાં સગાઈ છે, પછી ‘વનવનકી લકડી.’ એકલો આવ્યો અને એકલો જશે. કોઈ આપણું ઈયુંછોકરું, મા-બાપ થયું નથી, થવાનું નથી, થશે નહીં. જો ક્ષમા નહીં કરીએ અને કષાય એટલે ક્રોધ, વેરભાવ કરીએ તો કર્મ પાછાં બીજાં બંધાશે. માટે ખરો ઉપાય સમતા, ક્ષમા છે, તે જ ગુપ્ત તપ છે. મનુષ્યભવ પામ્યા છીએ તે ચિંતામણિ સમાન છે. તેમાં સુખદુઃખ આવે તે ખમીખૂંદવું, અકળાવું નહીં. કર્મ છૂટવાનો અવસર આવ્યો છે. જે વિધે જીવે કર્મ બાંધ્યાં છે તે પ્રમાણે ઉદયમાં આવે છે તેથી અકળાવું નહીં, સમતા અને ક્ષમા કરવી.

અહીં આવવાનો અવકાશ થોડો કાઢી આવી જવાય તો ઘણો લાભ થશે. સમાગમે હિતની વાત કહેવી પણ થશે.

સૌ કરતાં સમજણ એ જ સુખ છે; અણસમજણ એ દુઃખ છે. માટે ખરો અવસર આવ્યો છે. દુઃખ આવેલું જાય છે. તે તો જડ છે. દેહ છે તે નાશવંત છે. આત્મા છે તે શાશ્વત છે, અજર છે, અમર છે. એનો વાળ વાંકો કરવા કોઈ સમર્થ નથી, માટે મને દુઃખ થયું, મને રોગ થયો, મને વ્યાધિ થઈ એમ કરવું નહીં. આત્મા તો એથી ભિન્ન છે.

માટે સદ્ગુરુ પરમકૃપાળુદેવનું શરણું રાખવું. અમે પણ એના દાસના દાસ છીએ. પોતાની કલ્પનાએ કોઈને ગુરુ માની લેવા નહીં, કોઈને જ્ઞાની કહેવા નહીં; મધ્યસ્થ દૃષ્ટિ રાખવી. એક પરમાત્મા પરમકૃપાળુદેવને માનવા; તે શ્રદ્ધા કરવી. તેને અમે પણ માનીએ છીએ, અમારા અને તમારા ધણી જુદા ન કરવા. એ એક જ છે. એ ઉપર પ્રેમ કરવો, પ્રીતિ કરવી. જે થાય તે જોયા કરવું અને આપણે તો એના શરણે સ્મરણ કર્યા કરવું. મર ! સૂઝે તેટલું દુઃખ આવે તો ભલે આવે. આવો કલ્પે આવશે નહીં અને જાઓ કલ્પે જશે નહીં. આપણે તો એને જોયા કરવું. જોનાર આત્મા છે તે જુદો જ છે. મારાં મા, મારા બાપ, મારાં છોકરાં—એ મારાં માન્યાં છે તે પોતાનાં નથી, સૌ ઋણ સંબંધે આવ્યું છે. એકલો આવ્યો છે, એકલો જશે. માટે આપણે આત્માને ભૂલવો નહીં. સૂઝે તેટલું દુઃખ આવે તેથી અકળાવું નહીં. આ તો શું છે ? સૌ સૌનું બાંધેલું આવે છે. માટે આપણે ખમીખૂંદવું. એ બધું જવા આવે છે. ધીંગો ધણી એક પરમકૃપાળુદેવ અમે જે કર્યો છે તે તમારા ગુરુ છે; અમે પણ તમારા ગુરુ નહીં, પણ અમે જે ગુરુ કર્યા છે તે તમારા ગુરુ છે એવો નિઃશંક અધ્યવસાય રાખી જે દુઃખ આવે તે સહન કરવું. કાળે કરીને સર્વ જવાનું છે.

જો આ શિખામણ લક્ષમાં રાખશો તો તમારું કામ થઈ જશે. સંસારની માયાનાં દુઃખ ભાળી જરા પણ અકળાવું નહીં. થવાનું હશે તેમ થશે.

“નહિ બનવાનું નહિ બને, બનવું વ્યર્થ ન થાય;
કાં એ ઔષધ ન પીજિયે, જેથી ચિંતા જાય?”

ઘણું કરી બનનાર તે ફરનાર નથી અને ફરનાર તે બનનાર નથી તો પછી ધર્મપ્રયત્નમાં, આત્મિકહિતમાં અન્ય ઉપાધિને આધીન થઈ પ્રમાદ શું ધારણ કરવો?”

આ ભવમાં જીવ જે સામગ્રી પામ્યો છે, તેવી સામગ્રી ફરી ફરી મળવી બહુ કઠણ છે; તો હવે આપણું કામ એટલું જ છે કે જેટલો કાળ આપણા હાથમાં છે ત્યાં સુધી સંતની કૃપાથી જે પરમકૃપાળુદેવ ઉપર શ્રદ્ધા થઈ છે, તે પુરુષનું શરણું આપણને બતાવ્યું છે, તે જ ગ્રહણ કરી તેમાં દૃઢ રહેવું. તે જ આપણો નાથ છે; તે જ તારણ તરણ છે. તેણે આત્મા જાણ્યો છે તેવો જ મારો આત્મા છે, અને તેના એક વચનનું પણ ગ્રહણ થશે, તો મારું કલ્યાણ થશે. તેનું જણાવેલું સ્મરણમંત્ર— “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ” એ મારા હૃદયમાં નિરંતર રમણ કરો. મને કંઈ ખબર નથી, પણ મને સાચો વળાવો મળ્યો છે. એટલે મારે કશી ફીકર નથી એવો દૃઢ વિશ્વાસ રાખી નિઃશંક રહેવું. આત્મા કદી જનમ્યો નથી અને મરતોય નથી. ભવાયો જેમ રાજાનો, જોગીનો કે બાઈભાઈનો વેષ લાવે છે, પણ ભવાયો દેખાય છે તેવો કદી થઈ જતો નથી; તેમ ગમે તેવો દેહ બાઈ-ભાઈનો દેખાતો હોય, પણ આત્મા કદી દેહ થયો નથી. આત્મા કોઈનો ધણી થયો નથી, કોઈની સ્ત્રી નથી, કોઈની મા નથી, તે સંતે કહેલું માનવુંજી.

[૧૭૯]

૨૨૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૧૧-૧૯૩૯
તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૧૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૫

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે,
અવર ઉપાસન કોટિ કરો પણ, શ્રી હરિથી નહિ હેત થશે.—દેશી.)

“જે જગમાં લેપાયા નહિ, મહાવીર બીજા શ્રી રામ સમા,
અચલ ધૃતિ ધરો રાજચંદ્ર ગુરુ, નિશદિન સેવે સ્વરૂપ-રમા;
મુજ મન તે શ્રી રાજચંદ્રના ચરણકમળમાં લીન રહો,
વારંવાર કરું હું વંદન, ગુરુ-ભક્તિ મુજ માંહિ (ઉર) વહો.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૪૨)

તીર્થશિરોમણિ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા તથા આ વિક્રમ સંવતનું વર્ષ પૂર્ણ થતું હોવાથી તે વર્ષ દરમ્યાન આપ પ્રભુભક્તોનો કોઈ અપરાધ થયો હોય તેની ઉત્તમ ક્ષમા આપવા નમ્ર વિનંતિ આપ સર્વ યાદ કરતાં આત્માર્થી જનો પ્રત્યે છે તે સ્વીકારી ઉત્તમ ક્ષમા આપવા યોગ્ય છેજી.

આપે ચિકીટીમાં પુછાવ્યું છે કે ‘મનુષ્યભવની દરેક ક્ષણ અંશે મનુષ્યભવ છે,’ તેનો ભાવાર્થ તો સરળ છે. જેમ રૂપિયામાં જેટલા (૬૪) પૈસા છે તે અંશે રૂપિયારૂપ છે. બધા (૬૪) પૈસા મળી એક રૂપિયો થાય છે. ૩૨ પૈસા ગુમાવો તો રૂપિયાના બત્રીસ અંશ ગુમાવ્યા. જે વડે રૂપિયો થાત તે ગુમાવ્યો એમ હિસાબી રીતે બેસે છે.

શાસ્ત્રમાં (શ્રી ગુરુતત્ત્વનિર્ણયમાં) એક દૃષ્ટાંત છે. ત્યાં અતિયારોથી થતી હાનિનું મહત્ત્વ સૂચવવા દૃષ્ટાંત દીધું છે. એક માણસે એરંડા (દિવેલા)ના છોડના લાકડાંથી માંડવો બનાવ્યો. તેના ઉપર કપડું પાથરી તેના ઉપર એક બે ત્રણ એમ એક એક રાઈના દાણા તે નાખ્યે જાય છે. આ રાઈના દાણાથી માંડવો પડે જ નહીં એમ માની તે નાખ્યે જાય છે; પણ મણ બે મણ વજન એરંડાના પોલાં લાકડાં સહન ન કરી શક્યાં અને તે એરંડાનો મંડપ ભાંગી ગયો. તેમ જેણે વ્રત લીધાં હોય તે એમ ધારે, ‘આટલામાં શું હરકત થવાની છે? મારે ક્યાં વ્રત તોડવું છે?’ એમ બેદરકારી વ્રતની રાખી અતિયારો ઉપરાઉપરી સેવ્યા જાય તેનાં સર્વ વ્રતને જોખમ લાગે છે અને આખરે અધોગતિનો રસ્તો પોતાને હાથે અજાણપણે રચે છે. આમ જે જીવનની ક્ષણોનો હિસાબ રાખતો નથી તે અંતે પસ્તાય છે અને ફરી આવો અમૂલ્ય ભવ પામવા યોગ્ય સામગ્રી ઘણા કાળ સુધી પામી શકતો નથી.

“બીજું કાંઈ શોધ મા. માત્ર એક સત્પુરુષને શોધીને તેના ચરણકમળમાં સર્વ ભાવ અર્પણ કરી દઈ વર્ત્યો જા. પછી જો મોક્ષ ન મળે તો મારી પાસેથી લેજે.” (૭૬) આટલું વચન અત્યંત વિચારી અંતરમાં ઉતારી દેવા યોગ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.— કોઈ અપેક્ષાએ કરવા માંડ્યું તે કર્યું એમ કહેવાય છે. જેમ જમાલીજીનો સિદ્ધાંત ખંડવા શ્રાવકે સતીની સાડીમાં અગ્નિ મૂક્યો ને છેડો બળ્યો કે કહ્યું કે મારી સાડી બળી ગઈ; તેમ જેણે જીવનનો નાશ થાય કે બરબાદ થઈ જાય તેમ એક પળ પ્રમાદમાં ગાળી તેને, તેણે જીવન ગુમાવ્યું એમ કહી શકાય. તે પણ વિચારશોજી.

[૧૮૦]

૨૨૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૧૧-૧૯૩૯

જ્ઞાનપંચમી, ગુરુ, સં. ૧૯૯૬

હરિગીત—“જ્ઞાની ગુરુ શ્રી રાજપ્રભુજી, શરદપૂર્ણ શશી સમા,
લઘુરાજ રૂડી વાદળીરૂપ બોધ-જળ-ભારે નમ્યા;
સંસાર-સાગરમાં મુમુક્ષુ છીપ સમ મુખ ખોલતા,
ને મંત્ર-જળ-બિન્દુ ગ્રહી રચતા જીવન-મુક્તા-લતા. ૧
પુનિત એ ગુરુવર્યના પદપંકજે મુજ શિર નમે (મન રમે),
દુર્લભ મનોહર સંત-સેવા-વિરહથી નહીં કંઈ ગમે;

એ જ્ઞાનમૂર્તિ ઉરે સ્કૂરતિ, આંખ પૂરતી આંસુથી,
(બોધ વિરહે વળી દુઃખી)

નિર્ભળ, નિરંજન સ્વરૂપ-પ્રેરક વચન વિશ્વાસે સુખી.” ૨ (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૫)

ગઈ દિવાળીનું પર્વ બહુ સારી રીતે ઉજવાયું હતું. દિવાળીની રાત્રે જાગરણ પણ સભામંડપમાં થયું હતું.

સત્સંગ એ જ સર્વોત્તમ અને સુગમ માર્ગ આ કાળમાં છે અને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ છેવટે એ જ ભલામણ પણ સર્વને કરી છે કે સત્સંગ અને સંપ રાખજો.

આપે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રના પાઠ વિષે પુછાવ્યું તે વિષે જણાવવાનું કે જ્યારે સાંજે કે સવારે પાઠ ફેરવવાનો વખત હોય ત્યારે તેમાં ઉપયોગ રહે તેવી રીતે આત્મસિદ્ધિ પૂરી બોલી જવી; અને વિચારવાના વખતે આત્મસિદ્ધિ પૂરી નહીં થાય એવી ફિક્કર ક્યાં વિના જેટલી ગાથાઓ વિચારાય તેટલી વિચારવી. એક જ ગાથામાં રાખેલો વખત પૂરો થાય તો પણ હરકત નહીં; ઊલટું સારું કે એટલી વિસ્તારવાળી વિચારણા થઈ, પરંતુ તેમાં એટલો લક્ષ રાખવો કે જે કડીનો વિચાર કરવો છે તેના પ્રત્યે વારંવાર વૃત્તિ આવે, નહીં તો એક વાત ઉપરથી બીજી વાત ઉપર સંબંધરહિત ચિત્ત પ્રવર્તે તો પાછા સંસારના વિચારો પણ સાથે આવી હેરાન કરશે, માટે હું તો આત્મસિદ્ધિ સમજવા આ પુરુષાર્થ કરું છું, નકામો વખત ગયો કે વિચારણામાં ગયો તે પણ વખત પૂરો થયે તપાસતા રહેવા યોગ્ય છેજી. મૂળ હેતુ તો છ પદની શ્રદ્ધા કરવાનો છે તે દૃઢ થાય તો બધું વાંચ્યું વિચાર્યું લેખે આવે તેમ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૧]

૨૨૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૧૧-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ જ્ઞાનપંચમી, કાર્તિક સુદ ૫, ગુરુ,
સં. ૧૯૯૬

“જગત ભગતને વેર અનાદિ, સૌનાં મ્હેણાં સહીએ;
જે કહે તેને કહેવા દઈએ, પ્રભુ ભજનમાં રહીએ.”

“રાત ગમાઈ સોય કર, દિવસ ગમાયા ખાય;
હીરા જન્મ અમોલ થા, કોડી બદલે જાય.”

“પરમ કૃપાળુ દેવજી, મેં તો ઇતનો ચાહું;
શ્રી સહજાત્મ સ્વરૂપકા, સહેજે દર્શન પાઉં.”

“પરપ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુઉર બસેં;
વહ કેવલકો બીજ ગ્યાનિ કહે, નિજકો અનુભૌ બતલાઈ દિયે.”

“પ્રેમીજન પ્રેમથી પ્રભુ મળિયા રે, ફેરા લખચોરાશીના ટળિયા રે;
મેં તો જાણ્યું મળે ક્યાં મોરારી રે, જાઉં કાશી ગ્યાદિ ધારી રે;

દ્વારિકામાં હશે ગિરધારી, પ્રેમીજન પ્રેમથી પ્રભુ મળિયા રે.
બહુ જોયાં ફરી ફરી ધામ રે, થાક્યાં ચરણ પામ્યો ન વિશ્રામ રે;
અંતે ભેટ્યા હૃદયમાં રામ, પ્રેમીજન પ્રેમથી પ્રભુ મળિયા રે.
વેદ વર્ણવે રૂપ અરૂપ રે, નેતિ નેતિ કહી થયા ભૂપ રે;
શ્રેષ્ઠ સાધુ તે બ્રહ્મસ્વરૂપ, પ્રેમીજન પ્રેમથી પ્રભુ મળિયા રે.
કરી શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસ રે, પૂરા પ્રેમથી રાખી વિશ્વાસ રે,
તેથી ટળશે ત્રિવિધ ત્રાસ રે, પ્રેમીજન પ્રેમથી પ્રભુ મળિયા રે.”

“આતમ સાખે ધર્મ, ત્યાં બીજાનું શું કામ?
જનમનરંજન ધર્મનું, મૂલ ન એક બદામ.”

“પિતા, પુત્ર, પતિ, પત્નીની સાંસારિક સગાઈ,
સત્પુરુષ સાચા સગા, આત્મિક સુખ કમાઈ.
ચિંતામણી પત્થર ગણી, તજજો તેનો ભાવ;
રાજગુરુ સાચો ધણી, ભજી લ્યો આવ્યો દાવ.”

આપનો પત્ર મળ્યો હતો, પણ દિવાળીના દિવસોમાં અવકાશ નહીં હોવાથી ઉત્તર લખી શક્યો નથી. મહાપુરુષોનાં થોડાં વચનો વારંવાર વિચારવાથી શાંતિ થશે, ધારી મથાળે લખ્યાં છે, તે વિચારી પરમગુરુ પર પ્રેમભાવ વધારી સંસારના વિચારો વિસારે પડે તેમ પુરુષાર્થ કરશોજી.

વળી વિચારશો : હે! પ્રભુ, આ દુષમ કળિકાળમાં અનેક ઉપાધિઓ, આફતો આવી પડે તે નવાઈ જેવું નથી; પણ તે સર્વે વિઘ્નોને દૂર કરીને કોઈ સંતના કહેવાથી સત્પુરુષની આજ્ઞા, સ્મરણ, તેનું અવલંબન અને ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય તથા સદ્ભાવ રહ્યા કરે એ જ નવાઈ જેવું છે. અનેક ભવના પરિભ્રમણમાં જે પ્રાપ્ત થયું નથી, તે આ દુષમ કાળમાં અનાયાસે સાચા પુરુષનું શરણું પ્રાપ્ત થયું છે, તે આખર ઘડી સુધી, છેક છેલ્લા શ્વાસોશ્વાસ સુધી ટકાવી રાખવું જરૂરનું છે. સંસારમાં આસક્તિવાળા જીવો મરણ વખતની અતુલ્ય વેદનામાં પણ કાંઈ ધન દાટ્યું હોય તે બતાવવાનો કે સ્ત્રી-પુત્રને કંઈ કહેવાનો અવકાશ મેળવે છે; કારણ કે તે વસ્તુનું તેને માહાત્મ્ય લાગ્યું છે. તેમ જેને સત્પુરુષનું, તેના વચનનું અને તેના શરણનું માહાત્મ્ય લાગ્યું હોય તે પણ તેને માટે ગમે તેમ કરીને અવકાશ મેળવી શકે છે. જેનું બહુ સેવન થયું હોય તેનું સ્મરણ આખરે રહે છે. માટે જ મુમુક્ષુ ભક્તજનો ભગવાનનું સ્મરણ, સેવન, ધ્યાન, ભાવના, કેવળ અર્પણતા આદિ ભાવો નિરંતર આરાધતા રહે છેજી. મનુષ્યભવ ચારે ગતિમાં ઉત્તમ ભવ છે; તેનાં ઘણાં વર્ષો દેહને માટે, દેહનાં સંબંધીઓને અર્થે ગાળ્યાં; પણ આત્માનું હિત થાય તેમ હવે જેટલાં વર્ષ જીવવાનું હોય તેટલાં વર્ષ ગળાય તો આ ભવ અમૂલ્ય ગણાય છે તે લેખે આણ્યો ગણાયજી. પાણી વલોવવાથી જેમ ઘી ન નીકળે કે રેતી પીલવાથી જેમ તેલ ન નીકળે તેમ આ દેહ કે દેહનાં સગાંસંબંધીઓની ચિંતા કરવાથી આત્મકલ્યાણની ઉત્પત્તિ સંભવતી નથીજી, એમ વિચારી સંસાર ઉપરથી અને સાંસારિક પ્રવૃત્તિ ઉપરથી વૃત્તિ ઉઠાવી લઈ આત્મકલ્યાણને અર્થે

સત્પુરુષનો સમાગમ, તેનો બોધ, તેની આજ્ઞાની પ્રાપ્તિ, વ્રત નિયમ આદિ પ્રાપ્ત થાય તેવી ભાવના વિશેષ કર્તવ્ય છેજી. બનવું ન બનવું પ્રારબ્ધ-આધીન છે, પરંતુ ભાવના કરવી અને તેને પોષતા રહેવું એ પોતાના હાથની વાત છેજી. ભાવથી જ જીવ બંધાય છે અને ભાવથી જ ધૂટે છે, પરંતુ નિમિત્તાધીન ભાવ થતા હોવાથી સારાં નિમિત્તો મેળવવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. આપ તો સમજુ છો. માથે કાળ ભમે છે તેનું વિસ્મરણ કરવા યોગ્ય નથી. કાળનો ભરોસો રાખવા યોગ્ય નથી. લીધો કે લેશે થઈ રહ્યું છે. મોટા મોટા પુરુષો સનત્કુમાર ચક્રવર્તી જેવા પણ છ ખંડનું રાજ્ય તજી ચાલી નીકળ્યા અને આત્મકલ્યાણમાં તત્પર થઈ ગયા તો આત્મસિદ્ધિ સાધી શક્યા અને બ્રહ્મદત્ત જેવા ચક્રવર્તી પડ્યા રહ્યા સંસારમાં, તો અધોગતિએ ગયા. આપણને આપણી યોગ્યતા પ્રમાણે જે આત્મકલ્યાણનું સાધન સદ્ગુરુની અનંત દયાથી પ્રાપ્ત થયું છે, તેમાં લોકલાજ કે પ્રમાદ આદિ કારણે ઢીલ કરવી નહીં; તેને લઈ મંડવું; અને જેમ ખોદતાં ખોદતાં પાતાળુ પાણી નીકળે છે તેમ આત્માની શાંતિ તે વડે આ ભવમાં પ્રાપ્ત કરી લેવી છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી તેને નિરંતર આરાધવો. જેમ ગયા ભવની અત્યારે કંઈ ખબર નથી, તેમ મરણ પછી અત્યારનું કંઈ સાંભરવાનું પણ નથી, બધું ભુલાઈ જવાનું છે; તો તેને માટે આટલી બધી ફિક્કર ચિંતા શાને માટે કરવી? મનુષ્યભવ, ઉત્તમકુળ, સત્પુરુષનાં દર્શન, શ્રદ્ધા, સત્સાધનની પ્રાપ્તિ અને નીરોગી શરીર, ધારે તો પુરુષાર્થ કરી શકે તેવી વેળા પ્રાપ્ત થયા છતાં જીવ જો આત્મકલ્યાણ અત્યારે નહીં કરે તો જ્યારે શરીરમાં વ્યાધિ-પીડા હશે, આંખ-કાનમાં શક્તિ નહીં હોય, શ્વાસ પણ પૂરો લેવાતો નહીં હોય ત્યારે શું બનશે? અથવા એવું એવુંય નરભવનું ટાણું લૂંટાઈ જતાં, કીડી, મકોડી કે કાગડા-કૂતરાના ભવ મળ્યા પછી શું સાધન જીવ કરવાનો છે? એમ વિચારે. આ જોગ અચાનક લૂંટાઈ જતા પહેલાં ‘ઝબકે મોતી પરોવી લે’ વીજળીના ઝબકારે મોતીમાં દોરો પરોવી લે તેમ અત્યારની મળેલી સામગ્રી નકામી વહી જવા ન દેવી ઘટે. પોતાના આત્માનો વિચાર કરવાનું જરૂરનું કામ ચૂકીને જીવ પારકી પંચાતમાં ખોટી થાય છે, તેમાંથી તેને પોતાના ભણી વાળી આત્માનું હિત થાય તેમ વર્તવા લક્ષ રાખવો ઘટે છેજી. ‘પગ તળે રેલો તો પારકી વાત પડી મેલો’ તેમ દરેકને માથે મરણ છે, સમાધિમરણ થાય તેવી તૈયારી કરવાનું કામ દરેકને માથે છે; તેને માટે જીવ રોજ શું કરે છે અને શું શું કરવા યોગ્ય છે? તેનો હિસાબ રાખીને મનને નકામા હર્ષશોકમાં જતું રોકવું. આ કળિકાળ મહા ભયંકર છે, તેમાં કોઈ વિરલા જીવો સત્પુરુષનાં વચનોને વિચારીને ચેતી જશે, તે જ બચશે. સમજ્યા ત્યાંથી સવાર ગણીને એક લક્ષ આત્મકલ્યાણનો નજર આગળ રાખીને, પોતાના આત્માના ઉદ્ધારના કાર્યમાં કમર કસીને મંડી પડવા યોગ્ય છેજી. ઘર બળતું હોય તેમાંથી જેટલું કાઢી લઈએ તેટલું બચે, તેમ ક્ષણે ક્ષણે આયુષ્ય વહ્યું જાય છે તેમાંથી જેટલું ભક્તિ, ભજન, સ્મરણ, વાચન, વિચારમાં સદ્ગુરુ-આજ્ઞાએ જશે તેટલું જ જીવન બચ્યું ગણવુંજી, બીજું બધું બળી રહ્યું છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૨૭

તા. ૨૧-૧૧-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ કારતક સુદ ૧૦, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય, તે કોઈ અન્યે લઈ ના શકાય;
એ ભોગવે એક સ્વ આત્મ પોતે, એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.”

શરીરના કારણોમાં વિશેષ વૃત્તિ નહિ રાખતાં પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવેલ સ્મરણ આદિ સત્સાધનમાં તેવા પ્રસંગે વિશેષ બળ કરી મનને જોડવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. નહિ તો તેવા પ્રસંગે આર્તધ્યાન થઈ જાય અને આયુષ્ય બંધાય તો તિર્યચાદિ અધોગતિનું બંધાય. માટે કાળજી રાખી સત્પુરુષે આપેલું સ્મરણ વિસ્મરણ ન થાય તેવા નિમિત્તો મેળવી સદ્ભાવનામાં પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી.

“એનું સ્વપ્ને જો દર્શન પામે રે, તેનું મન ન ચઢે બીજે ભામે રે;
થાયે સદ્ગુરુનો લેશ પ્રસંગ રે, તેને ન ગમે સંસારીનો સંગ રે.
તેને ન ચઢે બીજો રંગ રે.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૨]

૨૨૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૧૨-૧૯૩૯

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક વદ ૧૧૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૬

(સેવો ભવિયાં વિમલ જિનેસર, દુલ્લહા સજ્જન સંગાજી— રાગ)

“અબુધ જનના અંતરમાં જે સમ્યક્ભાવ જગાડેજી,
અનંત આગમ મંત્રે મૂકી, શિવ-સુખ-અંશ ચખાડેજી.
સાગર-સાર જીઓ બિંદુમાં, આગમ-સાર સુમંત્રેજી,
આત્મજ્ઞાની ગુરુવરની આજ્ઞા ચાવી વિદ્યુત્-ચંત્રેજી.
પાત્ર થવા સદ્બોધ ઉપાસો, જે સત્પુરુષે દીધોજી,
સદાચારથી તે સમજાશે, આ જ માર્ગ મેં લીધોજી.

સેવો સદ્ગુરુ ચરમકમળને એ મારગ છે સીધોજી.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૩૩)

તીર્થશિરોમણિ પ્રત્યક્ષ પુરુષના યોગબળની વિભૂતિરૂપ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બ્રહ્મચારી બાળ ગોવર્ધનના જય સદ્ગુરુવંદન સ્વીકારી કાર્તિક ચોમાસી પાખી સંબંધી જાણતાં અજાણતાં આપ કોઈ પ્રભુભક્તો પ્રત્યે મન, વચન, કાયાએ દોષો થયા હોય તેની પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ ઉત્તમ ક્ષમા યાયું છું તે આપવા ઉદાર થશોજી.

સંસારને જ્ઞાનીપુરુષોએ સમુદ્ર સમાન વર્ણવ્યો છે; તેમાં જીવ અનાદિકાળથી ડૂબકાં ખાઈ

રહ્યો છે; તેમાંથી તરવા માટે આત્મજ્ઞાની ગુરુ વહાણ સમાન છે, તેનો આશ્રય લેનાર તરી શકે છે અને સર્વ સુખ પામી શકે છે, પણ જેને સમુદ્રમાં તરવાની મજા કરવી હશે તેને પાસે થઈને જતું વહાણ પણ કંઈ કામનું નથી; તેમ જેને હજી સંસારનાં સુખની ઇચ્છા છે, તેમાં સુખની કલ્પના કર્યા કરે છે, તે પાણીરૂપ સંસાર તજીને સદ્ગુરુના શરણરૂપ વહાણમાં બેસી શકતો નથી. એવા અભાગિયા જીવને ખારા પાણીમાં જ બૂડી મરવાનું રહ્યું. દરિયામાં ગમે તેટલું પાણી હોય પણ, તે પીવાના કામમાં આવતું નથી; તેમ સંસારના સર્વ પદાર્થો—રાજવૈભવ, સુખસાહ્યબી બધાં ખારા પાણી જેવાં છે, તેની સ્વપ્ને પણ ઇચ્છા કરવા યોગ્ય નથી એમ જ્ઞાનીપુરુષો પોકાર કરી કરીને કહે છે, તે જે માનશે તેને સાચું શરણ પ્રાપ્ત થશે. સંસારમાં મનાતાં સુખ જેનાં ધૂટી ગયાં તેના ઉપર પરમકૃપાળુદેવની કૃપા થઈ એમ માનવા યોગ્ય છેજી. અત્યારે નહીં સમજાય પણ વિચાર કરતાં હૈયે બેસે તેવી એ વાત છે.

મીરાંબાઈને રાજ્યવૈભવ અને બીજાં જગતના જીવો ઇચ્છે તેવાં સુખ હતાં, છતાં તેણે તે રાણાનો, રાજ્યનો ને રાણીપદનો ત્યાગ કરી ભિખારણની પેઠે ટુકડા માગી ખાઈ ભગવાનની ભક્તિ કરી તો આજે આપણે તેને ધન્યવાદ દઈએ છીએ અને ‘એ અમર વરને વરી’ કે સદા તેનો ચૂડો-ચાંદલો કાયમ રહે તેવી દશા ગુરુકૃપાએ તે પામી. જાણી-જોઈને તેણે પતિને તથા સંપત્તિને લાત મારી અને આનંદપૂર્વક આખી જિંદગી તેણે ભક્તિમાં ગાળી. તો આપણે માથે તેવી દશા તો હજી ભીખ માગે તેવી આવી પડી નથી; પણ કર્મના યોગે વહેલોમોડો જેનો નાશ થવાનો હતો તેવું શિરછત્ર વહેલું ભાંગી ગયું અને સત્પુરુષનો યોગ થયો છે, તેણે સત્સાધન આપ્યું છે તેનું અવલંબન લઈ સદાચાર સહિત જિંદગી ભક્તિમાં ગાળવાની છે એ કંઈ મોટી અઘરી વાત નથી. કાળ કાળનું કામ કરે છે. ભક્તિભાવ વધારતા રહેશો તો કંઈ જ જાણે બન્યું નથી એમ પ્રારબ્ધ પ્રમાણે દિવસો વ્યતીત થશે. કશું ગભરાવા જેવું નથી; મૂંઝાવું ઘટતું નથી. હજી મનુષ્યભવરૂપી મૂડી હાથમાં છે ત્યાં સુધી સૌ સારાં વાનાં થઈ રહેશે, પણ જેમ સદ્ગતભાઈનું સર્વસ્વ, આખો મનુષ્યભવ લૂંટાઈ ગયો તે હવે કંઈ કરી શકે તેમ નથી. ચોરાશી લાખના ફેરામાં એક મનુષ્યભવમાં કંઈ નિરાંત છે; બાકી કીડી, મકોડી, કાગડા, ફૂતરા, માખી, મચ્છર એ જીવો શું ધર્મ સમજે? શી રીતે આરાધી શકે? આપણે જેટલા દિવસ આ મનુષ્યભવના જોવાના બાકી છે ત્યાં સુધી ધર્મનું આરાધન કરી લેવું કે ફરીથી ચોરાશી લાખના ફેરામાં ફર ફર કરવું ન પડે. ચેતવા માટે જણાવવું થાય છે કે મનુષ્યભવમાં અને તેમાંય સ્ત્રીના અવતારમાં તો કશુંય સુખ બળ્યું નથી. ચક્રવર્તીની પુત્રી હોય તેને પણ પારકી ઓશિયાળી વેઠવી પડે છે. પતિને રાજી રાખવો પડે. જીવતાં સુધી છોકરાંછેયાંના ઢસરડા કરવા પડે છે. હે ભગવાન! કદી સ્ત્રીભવ કે કોઈ ભવ કરવો ન પડે તેવું આ ભવમાં ગમે તેમ કરીને મારાથી બનો, એવી ભાવના રોજ રોજ ભાવવાયોગ્ય છે. પ્રવેશિકામાં તે વિષે એક કથા છે તેમાંથી ટૂંકામાં અહીં લખ્યું છે તે વિચારશો, અને બને તેટલું વારંવાર વાંચી તેવી ઇચ્છા રાખી ભાવના ભાવશોજી.

૧“ઘાતકી ખંડના પૂર્વવિદેહ ક્ષેત્રમાં વિશાલ નામે નગર છે. ત્યાંના રાજાની કન્યા મૃગાંકલેખા, પ્રધાનની કન્યા કમલસેના, નગરશેઠની કન્યા મદનવેગા, અને પુરોહિતની કન્યા રોહિણી એ ચારે કન્યાઓ એક ગુરુ પાસે ભણેલી હતી. પોતપોતાનાં માત-પિતાની આજ્ઞાથી એક દિવસ તે વનકીડા કરવા જંગલમાં ગઈ ને દૂર નીકળી ગઈ. ત્યાં એક મુનિરાજ ઉપર તેમની દૃષ્ટિ પડી; ત્યાં જઈ વિનયપૂર્વક નમસ્કાર કરી તે ઉપદેશ સાંભળવા લાગી. મુનિ અને ગૃહસ્થોના ધર્મ સાંભળીને તે ચાર કન્યાઓએ પ્રશ્ન કર્યો : “હે ! નાથ, હવે અમને કૃપા કરીને એવો માર્ગ બતાવો કે જેથી આ પરાધીન સ્ત્રીપર્યાય તથા જન્મમરણાદિ દુઃખોથી છુટકારો થાય.” ત્યારે શ્રી ગુરુ બોલ્યા : “હે ! બાલિકાઓ, સાંભળો. આ જીવ અનાદિકાળથી મોહભાવને વશ થઈ વિપરીત આચરણ કરે છે; ને જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ કર્મો બાંધે છે, અને તેથી પરાધીન થઈને સંસારમાં અનેક દુઃખો ભોગવે છે. સુખ, ખરી રીતે, ક્યાંય બહારથી આવતું નથી; અને એ કોઈ જુદો પદાર્થ જ નથી, પણ સુખ તો આત્માની પાસે જ છે. પોતાના જ આત્માનો સ્વભાવ છે. જ્યારે તીવ્ર મોહનો ઉદય આવે, ત્યારે આ જીવ ઉત્તમ ક્ષમાદિ ગુણો જે સુખશાંતિ સ્વરૂપ છે, તે ભૂલી જાય છે ને વિપરીત ક્રોધાદિ ભાવો કરે છે, અને આ પ્રકારે સ્વપરની હિંસા કરે છે. જો કદી એ પોતાના સ્વરૂપનો વિચાર કરે અને ઉત્તમ ક્ષમાદિ ગુણો ધારણ કરે તો નિઃસંદેહ આ ભવ ને પરભવમાં સુખ ભોગવી પરમપદ એટલે મોક્ષ પણ પ્રાપ્ત કરી શકે તો સ્ત્રીપર્યાય છૂટવામાં શી હરકત આવે? તેથી હે ! પુત્રીઓ, તમે મન, વચન, કાયાથી ઉત્તમ દશ લક્ષણરૂપ ધર્મ ધારણ કરો. ભગવાને નીચે પ્રમાણે ધર્મનાં દશ લક્ષણ તથા તેને રોકનાર દોષો કહ્યા છે :—

(૧) ઉત્તમ ક્ષમા ગુણ— તેનો પ્રતિપક્ષી દોષ ક્રોધ છે. તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે ઉત્તમ ક્ષમારૂપ ધર્મ પ્રગટે.

(૨) ઉત્તમ માર્દવ ગુણ—નમ્રતા, વિનયરૂપ ધર્મ— તેનો પ્રતિપક્ષી દોષ માન છે, તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે ઉત્તમ વિનયરૂપ ગુણ પ્રગટે.

(૩) ઉત્તમ આર્જવ ગુણ—સરળતારૂપ ધર્મ— પ્રતિપક્ષી દોષ માયા છે, તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે ઉત્તમ સરળતારૂપ ધર્મ પ્રગટે.

(૪) ઉત્તમ સત્ય ગુણ—તેનો પ્રતિપક્ષી દોષ મિથ્યાત્વ (મોહ) છે, તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે ઉત્તમ સત્યરૂપ ધર્મ પ્રગટે.

(૫) ઉત્તમ શૌચ ગુણ— પ્રતિપક્ષી દોષ લોભ છે, તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે નિર્લોભતા—નિઃસ્પૃહતારૂપ ધર્મ પ્રગટે.

(૬) ઉત્તમ સંયમ ગુણ—તેનો પ્રતિપક્ષી દોષ વિષય ઉપરનો પ્રેમ છે, તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે ઉત્તમ સંયમરૂપ ધર્મ પ્રગટે.

(૭) ઉત્તમ તપ ગુણ—તેનો પ્રતિપક્ષી દોષ ઇચ્છા, તૃષ્ણા— તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે, એટલે મન વશ કર્યે ઉત્તમ તપ લક્ષણ ધર્મ પ્રગટે.

(૮) ઉત્તમ ત્યાગ ગુણ—પ્રતિપક્ષી દોષ મમત્વ, મૂર્છા (મારાપણું), રાગભાવ છે; તે શમ્યે, મંદ થયે કે ક્ષય થયે ઉત્તમ ત્યાગ લક્ષણ ધર્મ પ્રગટે.

(૯) ઉત્તમ આર્કિંચન્ય ગુણ—પ્રતિપક્ષી દોષ પરિગ્રહ છે. તેનો નિયમ કરવાથી, ઘટાડવાથી કે સંપૂર્ણપણે પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક સર્વ સંગ તજવાથી, આર્કિંચન્ય કે ઉત્તમ લઘુતા લક્ષણ ધર્મ પ્રગટે.

(૧૦) ઉત્તમ બ્રહ્મચર્ય ગુણ—તેનો પ્રતિપક્ષી દોષ કામ-વિકાર; તેના કારણોનો, નિમિત્તોનો નિયમ કરવાથી, અંશે તજવાથી કે તે વિકારનો સંપૂર્ણ ક્ષય થયે ઉત્તમ બ્રહ્મચર્યરૂપ ધર્મ પ્રગટે છે.

આ દશે ધર્મો તે તે દોષોનો નાશ થાય તો પ્રગટે છે અને ધર્મનું ફળ દે છે.

૧. ક્ષમા— ક્ષમાવંત જીવ કદાપિ કોઈ જીવ સાથે વૈરવિરોધ નથી કરતો કે કોઈને સારો નરસો કહેતો નથી; પરંતુ પોતાને કોઈ દોષ દે તે સાંભળીને, કે કોઈ કનડે તોપણ મિજાજ ખોઈ બેસતો નથી; ઊલટો દુઃખ દેનાર જીવો પર દયા લાવીને ક્ષમા કરે છે, તથા પોતાનાથી થયેલા અપરાધોની ક્ષમા માગી લે છે. આથી ક્ષમાવંત મનુષ્યનો કોઈ દુશ્મન હતો નથી અને પોતાનું જીવન સુખ-શાંતિમાં ગાળે છે.

૨. માર્દવ—નમ્રતારૂપ ધર્મ ધારણ કરનાર મનુષ્યને ક્ષમા તો હોય છે, પણ જાતિ, કુળ, બળ, ઐશ્વર્ય (અધિકાર), ધન, રૂપ, વિદ્યા અને તપ એ આઠ મદનો નાશ થવાથી વિનય ભાવ પ્રગટ થાય છે. એવો જીવ પોતાથી મોટા પ્રત્યે ભક્તિ-સેવાચાકરી રૂપે વિનયભાવ રાખે છે અને નાના પ્રત્યે કરુણા કે નમ્રભાવ, નરમાશ રાખે છે અને સર્વની સાથે યથાયોગ્ય મીઠાં વેણ બોલે છે અને કોઈ દિવસ કોઈને કઠોર શબ્દો કહેતો નથી. આથી તે મીઠા બોલ બોલનાર, વિનયવાળો મનુષ્ય સર્વને પ્રિય લાગે છે અને કોઈની સાથે દ્વેષ કે અણબનાવ નહીં થવાથી આનંદમાં જીવન ગાળે છે.

૩. આર્જવ—સરળતારૂપ ધર્મ ધરનાર માણસને ક્ષમા અને માર્દવ ધર્મ તો હોય છે જ; પણ સરળતા વિશેષમાં હોય છે. તેના મનમાં જે વાત હોય, તે જ વાણી વડે કહે છે અને કહેલું હોય તે પ્રમાણે તે વર્તે છે. આમ તે જીવ નિષ્કપટ હોવાથી નિશ્ચિંત અને સુખી થાય છે.

૪. સત્ય— સત્યવાદી જીવ હંમેશાં જે વાત જેવી હોય તેવી કે જેવી જાણતો હોય કે સમજતો હોય તેવી જ કહે છે; બીજું કંઈ કહે નહીં. કહેલું વચન બદલે નહીં; અથવા કોઈને હાનિ કે દુઃખ થાય તેવાં વચન કદી કહે નહીં. તે સદાય પોતાનાં બોલેલાં વચન વૃદ્ધપણે પાળે છે. આવા સત્યવાદીને ઉત્તમ ક્ષમા, માર્દવ, અને આર્જવ ત્રણે હોય છે જ. તે જૂઠું બોલનારો નહીં હોવાથી સર્વ તેના ઉપર વિશ્વાસ રાખે છે. તેથી સંસારમાં સન્માન ને સુખ મળે છે.

૫. શૌચ— શૌચવાન મનુષ્ય ઉપરના ચારે ધર્મ (ક્ષમા, માર્દવ, આર્જવ અને સત્ય) પાળવા ઉપરાંત પોતાના આત્માને લોભથી બચાવે છે. ન્યાયપૂર્વક મળેલું છે તેમાં સંતોષ રાખે છે.

સ્વપ્નમાં પણ પરધન લેવા ઇચ્છતો નથી. ખોટ આવે તો પણ દુઃખ માનતો નથી. પોતાનાં કર્મનું ફળ જાણી ધીરજ ધારણ કરે છે. તૃષ્ણા નહીં હોવાથી સદા આનંદમાં રહે છે અને તેથી કોઈથી કદી ઠગાતો પણ નથી.

૬. સંયમ— સંયમી પાંચે ધર્મ ઉપરાંત પોતાની ઇંદ્રિયોને વિષયો પ્રત્યે ખેંચાતી રોકે છે. આ મને બહુ ગમે છે. આ બળ્યું ગમતું નથી એમ કશામાં થવા દેતો નથી તેથી સમભાવનો આનંદ ભોગવે છે.

૭. તપ— તપસ્વી ઇંદ્રિયોને વશ કરવા ઉપરાંત મનને પૂર્ણ રીતે વશ કરે છે. ઇચ્છા થવા દેતો નથી. ઇચ્છા નથી ત્યાં દુઃખ નથી. સર્વ દુઃખોને ધીરજથી સહન કરે છે. સાચા સુખનો તે અનુભવ કરે છે.

૮. ત્યાગ— ત્યાગી પુરુષને સાત ઉપરાંત ઉદારતા હોય છે. સ્વ-પરને ઉપકારનું કારણ આહાર, ઔષધ, જ્ઞાન અને અભય દાન દે છે. સ્વપ્નમાં પણ દાન આપી યશકીર્તિ ઇચ્છતો નથી. ભૂલી જાય છે. કદી બતાવતો નથી. ધન આદિમાં તેનું ચિત્ત મરણ વખતે પણ રહેતું નથી. તેથી તેની સદ્ગતિ થાય છે.

૯. આર્કિંચન્ય— મારું કશું નથી—એવું માનનાર સદાય નિર્ભય રહે છે. શરીર પ્રત્યે પણ નિઃસ્પૃહ રહે છે. તેને આત્મા સિવાય બધું તજવા યોગ્ય લાગે છે. કશામાં મમતા નથી તેથી તેને બહુ નિર્જરા થઈ સુખી રહે છે.

૧૦. બ્રહ્મચર્ય— બ્રહ્મચર્યધારી મહા બળવાન યોદ્ધો છે. સર્વ નવ બાબતો ઉપરાંત પોતાના આત્મામાં જ રમણતા કરે છે. તે સર્વ સ્ત્રી-પુરુષો પ્રત્યે વિરક્ત વૈરાગ્યવાળો હોય છે. તેની દૃષ્ટિમાં સર્વ સંસારના જીવ સમાન પ્રતિત થાય છે. દેહના વિકારોને ઉપાધિ-રોગ જેવા જાણે છે. તે વિચારે છે કે આ દેહ, હાડ, માંસ, મળમૂત્ર, લોહી, પાચ આદિ અપવિત્ર ગંધાતી ચીજોનો કોથળો છે. ચામડીરૂપી ચાદર જોઈને રાગી જીવોને સારો લાગે છે. ચામડી ઉતરડી લે તો કે ઘડપણમાં ટટળી પડે ત્યારે તેના તરફ જોવાનું મન પણ થતું નથી. આવા શરીરમાં મોહ શું કરવો? વિષ્ટાના કીડાની પેઠે તેમાં જ ચિત્ત રાખીને ચાર ગતિના દુઃખ—જન્મમરણ શાને વહોરી લેવાં? આમ આત્માને દેહના મોહથી છોડાવી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, સહજાત્મસ્વરૂપમય આત્મામાં રમનાર બ્રહ્મચારી ભાઈ કે બાઈ પરમ પવિત્ર છે. તે સર્વ કરી શકવા સમર્થ છે. મોક્ષ તેનાથી દૂર નથી તો સ્ત્રીવેદ છેદાઈ જાય એમાં શંકા શી?” ઐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

તા. ક.—મીરાંબાઈની તો જૂની વાત છે. હાલ આશ્રમમાં પણ બાઈઓ છે કે જે પરણી જ નથી અને પરણવાની પણ નથી. જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ વ્રત પાળીને રહે છે તેવું ઉત્તમ જીવન જીવવાની તક પરમકૃપાળુએ કૃપા કરીને આપી છે તે માટે તે મહાપ્રભુનો મહાઉપકાર માનવા યોગ્ય છેજી.

“સુખમેં ન ધરો હર્ષ અતિ, દુઃખમેં નહિ દિલગીર;
સુખ દુઃખ સ્વપ્ન સમાન હૈ, અથવા મૃગજળ નીર.”

“મનમોહન રાજ રમો હૃદયે, જીભ જાપ જપો સમયે સમયે,
તન આતમ સેવન કાજ ટકો, ધનનો ન ધરું મનમાં ચટકો;
ધરો ધૈર્ય હણું લલના લટકો, નિજ દોષ સદા મનમાં ખટકો,
નહિ લૌકિક લાજ વિષે અટકો, મન મોક્ષરુચિ નિશદ્દિન ટકો.
ચરણકમળ તવ મમ હૃદયે, મમ હૃદય રહો તમ પાદદ્વયે,
શિવપદમાં લીન થતાંય લગી, ભવભવની પ્રભુ મુજ આ અરજી.”

“રે મન! આ સંસારમાં દુઃખથી તું ન ડરીશ,
સમ શમશેર વડે કરી ધાર્યું તે જ કરીશ.”

“અહો! જીવ ચાહે પરમ પદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
શત્રુ મિત્ર અરુ તૃણ મણિ એક હી દૃષ્ટિ નિહાળ.
સુખ પીછે દુઃખ આત હૈ, દુઃખ પીછે સુખ આત;
આવત જાવત અનુક્રમે, જ્યાં જગમેં દિનરાત.
કળિમેં આયુષ્ય અલ્પ હૈ, વિતત લગત ન વાર;
ઈતનેમેં સુખદુઃખ તણો, હર્ષ શોક ક્યા ધાર.”

“પતિવ્રતા ભક્તિ વૃત્તિ, લહે ભગવત્ પદ સાર;
વેશ્યાવૃત્તિ ભક્તિ ભયે, ન લહે પ્રભુ-ભર્તાર.”

“ઉપકારી સત્પુરુષની આશ્રય-ભક્તિ સાર;
આરાધે આદર કરી તે પામે ભવ પાર.”

“સહનશીલતા ને ક્ષમા ધીરજ સમતાઝ્પ;
સમ્યક્શ્રદ્ધા સહિત એ આપે આત્મસ્વરૂપ.
તારું તારી પાસ છે, ત્યાં બીજાનું શું કામ;
દાણે દાણા ઉપરે ખાનારાનું નામ.
સદ્ગુરુપદ ઉપકારને સંભારું દિનરાત;
જેણે એક ક્ષણ માંહિ કર્યો અનાથ સનાથ.”

જ્ઞાનીપુરુષોએ આ સંસારમાં ગમે તેવાં અનુકૂળ સુખો હોય, કોઈ પણ પ્રકારની લૌકિક

સુખની ખામી ન હોય તોપણ આ સંસારનું સ્વરૂપ વિષમ, ભયંકર અને ક્લેશરૂપ કહ્યું છે. એકાંત દુઃખરૂપ આ સંસારમાં ભ્રાન્તિપણે જે સુખ માન્યું હતું તે પણ દુઃખ જ હતું. જે સુખનો વિયોગ માનીએ છીએ તે પણ દુઃખનો જ વિયોગ છે. અનુકૂળતા-પ્રતિકૂળતા કર્મના સંયોગે પ્રાપ્ત થાય છે. અનુકૂળ સંયોગો અવિચારદશામાં સુખરૂપ લાગે છે અને પ્રતિકૂળ સંયોગો દુઃખરૂપ લાગે છે, પણ કોઈ કર્મના સંયોગ આત્માને સુખ આપવા સમર્થ નથી. માટે સાંસારિક અનુકૂળતાઓમાં ખામી આવવાથી જીવ તેવા સુખની ઝંખના કરે છે તે દુઃખને જ નોતરે છે. માટે વિચારવાન જીવે જ્ઞાનીએ જે સુખ માન્યું છે, ચાખ્યું છે, અને પ્રશંસ્યું છે-એવા આત્મિક સુખની ઝૂરણા આ જીવે કરી નથી, તે અર્થે જ જીવને જાગ્રત કરવા સંસારમાં આપત્તિઓ આવે છે અને તે વખતે જો જીવ જાગ્રત થાય તો તે કલ્યાણરૂપ નીવડે છે. ભક્તાત્માઓને તો તે વિશેષ કલ્યાણકારક સમજાય છે. નરસિંહ મહેતા જેવાએ એવા પ્રસંગમાં ગાયું છે:

“ભલું થયું ભાગી જંજાળ, સુખે ભજીશું શ્રી ગોપાળ.”

પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુએ લખ્યું છે કે ‘જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે તો જ આ સંસારમાં રહેવું યોગ્ય છે.’ વળી લખ્યું છે— “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.સર્વ પ્રકારે જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભયપણાને, નિઃખેદપણાને ભજવાની શિક્ષા શ્રી તીર્થંકર જેવાએ કહી છે, અને અમે પણ એ જ કહીએ છીએ.” (૪૬૦) “ખેદ નહીં કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીને માર્ગે ચાલતાં મોક્ષપાટણ સુલભ જ છે. વિષયકષાયાદિ વિશેષ વિકાર કરી જાય તે વખતે વિચારવાનને પોતાનું નિર્વાર્યપણું જોઈને ઘણો જ ખેદ થાય છે, અને આત્માને વારંવાર નિંદે છે. ફરી ફરીને તિરસ્કારની વૃત્તિથી જોઈ, ફરી મહંત પુરુષનાં ચરિત્ર અને વાક્યનું અવલંબન ગ્રહણ કરી, આત્માને શૌર્ય ઉપજાવી, તે વિષયાદિ સામે અતિ હઠ કરીને તેને હઠાવે છે, ત્યાં સુધી નીચે મને બેસતા નથી, તેમ એકલો ખેદ કરીને અટકી રહેતા નથી. એ જ વૃત્તિનું અવલંબન આત્માર્થી જીવોએ લીધું છે, અને તેથી જ અંતે જય પામ્યા છે. આ વાત સર્વ મુમુક્ષુઓએ મુખે કરી હૃદયમાં સ્થિર કરવા યોગ્ય છે.” (૮૧૯)

સગાંવહાલાં કર્મના સંયોગે મળી આવે છે, ઋણસંબંધ પૂરો થતાં ચાલ્યાં જાય છે. સંયોગે હર્ષ, વિયોગે ખેદ એ બન્ને ક્લેશરૂપ છે. એકે ભાવ આત્માને હિતકારી નથી. તેમ જ ભવિષ્યની ચિંતા, ઇચ્છાંછૈયાંના વિચાર એ સર્વ પ્રારબ્ધાનુસાર બને છે. તેમાં ન જોઈતી ચિંતા કરવી તે આત્મહિત ભૂલી નવાં કર્મ બાંધવાનું કારણ થાય છે. સૌ સૌનાં પ્રારબ્ધ લઈને આવે છે. ઇંદ્ર, ચંદ્ર, નાગેન્દ્ર કે જિનેન્દ્ર કોઈ કોઈનાં કર્મ ફેરવવા સમર્થ નથી. કોઈ કોઈને સુખ આપી શકે એમ નથી, કોઈ કોઈને દુઃખ આપી શકે એમ નથી. પોતે પોતાનું હિત કે અહિત કરવા જીવ સમર્થ છે. તે મૂકી દઈને જેમાં પોતાનું કાંઈ ચાલે એમ નથી એવા પરજીવોને સુખી-દુઃખી કરવાની ઇચ્છા કરવી તે નિરર્થક છે; માટે આ મનુષ્યભવ મળ્યો છે તો આત્મહિત વિશેષ કેમ

સધાય તેની વિચારણા કરવાથી સદ્વિચારમાં વૃત્તિ પ્રેરાશે. પારકી પંચાતમાં જીવ બહુ ખોટી થયો છે. પોતાની સંભાળ લેતો ક્યારે થશે એ આપણે સર્વેએ વિચારવા યોગ્ય છે. આપને વિચારવા માટે નીચેનું આ લખ્યું છે :

“રાત્રિના પ્રથમ અને અંતિમ પ્રહરમાં હંમેશાં પોતાની જાતનું નિરીક્ષણ કરવું કે, ‘મેં શું કર્યું છે, મારે હજી શું કરવાનું બાકી છે, મારાથી થાય તેવું હું શું નથી કરતો, કયો દોષ બીજાઓ મારામાં જુએ છે, કયો દોષ મને પોતાને દેખાય છે; અને કયો દોષ હું જાણવા છતાં ત્યાગતો નથી?’ આ જાતનું બરાબર નિરીક્ષણ કરનારો સાધુ આગામી દોષનું નિવારણ કરી શકે છે. જે બાબતમાં તેને મન-વાણી-કાયાથી ક્યાંક દુરાચરણ થયેલું લાગે, તે બાબતમાં તે પોતાને તરત ઠેકાણે લાવી દે; જાતવાન અશ્વ લગામની સૂચનાને ઝટ સ્વીકારી ઠેકાણે આવી જાય છે તેમ. જે જિતેન્દ્રિય અને ધૃતિમાન સાધુ આ પ્રમાણે આત્મ-નિરીક્ષણની પ્રવૃત્તિ કરે છે, તે જગતમાં જાગતો છે; અને તે જ સંયમ-જીવન જીવે છે, એમ કહેવાય. સર્વે ઇન્દ્રિયોને વિષયોમાંથી નિવૃત્ત કરી, આત્માનું નિરંતર રક્ષણ કર્યા કરવું જોઈએ; કારણ કે તેનું જો રક્ષણ ન કર્યું તો તે જન્મમરણને માર્ગે વળે છે, અને તેનું બરાબર રક્ષણ કર્યું હોય તો તે સર્વ દુઃખોમાંથી મુક્ત થાય છે, એમ હું કહું છું.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૩૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૩-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ મહા વદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૬

“પરમ ઇષ્ટ, સત્સંગ ગુરુ, પરમ ઉપકારી ગુરુદેવ,
ત્રિવિધ એક રૂપે સદા, પ્રણમું પદ નિત્યમેવ.”

“કાગલ કું કાલા કિયા, કાલા મન કે કાજ,
જિસકા મન હૈ ઉજલા, ઉસકે ક્યા કાગજ કા સાજ?”

“પ્રગટ પર દેહાદિકા, મૂઠ કરત ઉપકાર,
મૂંઝવતી આ ભૂલ કો, તજ કર નિજ ઉપકાર.”

“સદ્ગુરુ સ્વરૂપ સદા સુખદ, શ્રવણ મનનને યોગ્ય;
અભ્યુદય સંપત્તિ સહિત, આપે આત્મઆરોગ્ય.”

“પરદોષો શા દેખવા? ઠાર ઠાર દેખાય;
માફી માગું સર્વની, ગુણ વસજો મનમાંય.”

સદ્ગુરુ પ્રત્યે પ્રેમવૃત્તિ વધતી રહે તે જ કર્તવ્ય છેજી. તે પરમકૃપાળુદેવનો પરમ ઉપકાર કદી વીસરાય તેવો નથી. બે લીટીનો એક તેમનો પત્ર વારંવાર વિચારી બને તેટલો તે દિશામાં પુરુષાર્થ થવા અર્થે અહીં ઉતારી મોકલું છુંજી.

“ઓછો પ્રમાદ થવાનો ઉપયોગ એ જીવને માર્ગના વિચારમાં સ્થિતિ કરાવે છે, અને વિચાર માર્ગમાં સ્થિતિ કરાવે છે, એ વાત ફરી ફરી વિચારી, તે પ્રયત્ન ત્યાં વિયોગે પણ કોઈ પ્રકારે કરવું ઘટે છે. એ વાત ભૂલવા જોગ્ય નથી.” (૪૨૩) ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૪]

૨૩૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૩-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

મહા વદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૬

“સુણવા યોગ્ય સુસંતની, વાણી ધરી નહીં કાન;
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું, રહ્યું નહીં બહુમાન.
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં, નહીં પાથર્યા પ્રાણ;
સુંદર ધરી નર દેહ તો, શું સાધ્યું કલ્યાણ?”

“સ્મરણ કરશો પ્રીતથી, તજી દેહ-અભિમાન;
નિત્ય નવીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન.
રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર;
ગુરુ-પદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.
સત્ય વિનય ધરી બોલજો, નવ જોશો પરદોષ;
સ્વ-દોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ.
સંત શિરોમણી સદ્ગુરુ, કૃપાળુદેવ દયાળ;
વંદુ વળી વળી આપને, કરી અંજલિ શિર ભાલ.”

“ગુરુ બિન જ્ઞાન ન ઊપજે, ગુરુ બિન મળે ન ભેદ;
ગુરુ બિન સંશય ના મટે, જય જય જય ગુરુદેવ.”

માહ સુદ ૧૩, ૧૯૯૬ને દિવસે રાજકોટમાં અત્રેથી ઘણા મુમુક્ષુઓ સાથે જવું થયું હતું. જ્યાં પરમકૃપાળુદેવના દેહનો અગ્નિસંસ્કાર થયેલો છે તે જગાએ એક સમાધિમંદિર બંધાયું છે. તેમાં તેઓશ્રીજીના પગલાંની સ્થાપના થઈ. નદી ઉપર સ્મશાનની એકાંત જગ્યા બહુ પવિત્ર છે.

પરમકૃપાળુદેવ જેમ રાખે તેમ રહેવું; જે થાય તે સમભાવે સહી લેવું, અને સંતોષ રાખવો. ભક્તિભાવ વર્ધમાન થાય તેમ વર્તવું. એ જ આપણા હાથમાં હાલ તો છેજી. “થવું હોય તે થાજો રૂડા રાજને ભજીએ.” પ્રમાદને વશ થઈ ખેદ કર્તવ્ય નથીજી. સત્સંગની નિરંતર કામના રાખી પ્રમાદમાં જીવ ન તણાઈ જાય, માટે વારંવાર સ્મરણ, વાંચન, ભક્તિ, કંઈ મુખપાઠે કરવું કે મુખપાઠે થયેલું બોલી જવું વગેરે પુરુષાર્થમાં ચિત્ત રાખી, સત્પુરુષે કહેલો બોધ જે સ્મરણમાં હોય તે વારંવાર વિચારવો; તેનો ઉપકાર ચિંતવવો કે તેનો યોગ ન થયો હોત તો આ પામર

જીવની અત્યારે કેવી દશા થઈ હોત? કેવાં કર્મ બાંધતો હોત? તેની મુખાકૃતિ, તેનો પ્રેમ, તેની શિખામણ વીસરવા યોગ્ય નથીજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૫]

૨૩૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૩-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“જ્ઞાનીના પાય સેવે તે પામે છે તેની જ દશા;
બત્તી જેમ અડ્યે અન્ય દીવે, દીવો જ થાય છે.
આત્મજ્ઞાન વિના ક્યાંય, ધ્યાન ઘો ચિરકાલના;
આત્માર્થે વાણી-કાયાથી, વર્તો તન્મયતા વિના.”

દેશમાં પત્ર લખો તો આપના પિતાશ્રીને જયસદ્ગુરુવંદન જણાવશો તથા જે સાધન સદ્ગુરુકૃપાએ પ્રાપ્ત થયું છે તેનું આરાધન કરવામાં પ્રમાદ કે સાધારણપણાને લીધે ઢીલ ન આવે તેમ જણાવતા રહેશોજી.

જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાનું મહાત્મ્ય જીવને લક્ષમાં આવવું બહુ દુર્લભ છેજી. તે ટકી રહેવું તે વિશેષ દુર્લભ છેજી. મનુષ્યભવ છે, અને પાંચ ઇંદ્રિયો હજી કંઈ કામ આપી શકે એમ છે તથા તદ્દન પરાધીનતા કે મરણપ્રસંગ જેવી વિશેષ વેદનાનો ઉદય નથી ત્યાં સુધી જીવ ધારે તો સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં ચિત્ત પરોવી એવો લાભ ઉઠાવી શકે કે તેને ફરી મનુષ્યભવ મળવો દુર્લભ ન થઈ પડે અથવા મોક્ષનું સાધન, જ્યાં જાય ત્યાં, બને તેટલું કરતો રહે તેવો અભ્યાસ પરભવમાં પણ સાથે લેતો જાય તેવી જોગવાઈ આ ભવના પુરુષાર્થથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આ વાત આપણે સર્વેએ બહુ બહુ વિચારી લક્ષમાં લેવા યોગ્ય છેજી. દિવસ ઉપર દિવસ વહ્યા જાય છે અને મૃત્યુ આવીને ઊભું રહેશે ત્યારે કંઈ આત્મહિત નહીં કર્યું હોય તો શી વલે થશે, તેનો વિચાર અગાઉથી કર્યો હોય તો પુરુષાર્થ વિશેષ કરવાનું બની શકે એમ છે. જ્યાં સુધી સત્સાધન નહોતું મળ્યું ત્યાં સુધી તો કાળ વ્યર્થ ગયો, પણ હવે ક્ષણેક્ષણ સ્મરણ કરવામાં ગાળવી છે એવો નિશ્ચય કરવો ઘટે છેજી. વિશેષ શું લખવું? ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૬]

૨૩૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૩-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“આહારે કાય પોષાય, કાયાથી જ્ઞાન પોષવું;
જ્ઞાનથી કર્મનો નાશ, તે નાશયે સુખ મોક્ષનું.”

“સદ્ગુરુના સદ્બોધથી કરી શોધ શ્રદ્ધા ધારજો;
સત્સંગથી ઉલ્લાસ સત્પુરુષાર્થ માંહિ વધારજો.”

“અરિહંત, સિદ્ધ, મુનિશ્વર સાખે, શીલ વ્રતાદિ જે તું રાખે;
જીવતાં સુધી પાળી લે લ્હાવ, એ ભવસાગર તરવા નાવ.
ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસરજે;
ઉદાસીનતા સમતા ભજજે, આશા-દાસી-સંગત તજજે.”

“જે સદ્ગુરુસ્વરૂપના રાગી, તે કહિયે સાચા વૈરાગી,
જે સદ્ગુરુસ્વરૂપના ભોગી, તેને જાણો સાચા યોગી.”

“સદ્ગુરુને નહિ વીસરું, સમરું સદા ઉપદેશ;
પરમ પ્રતીતિ ઊપજો, અન્ય ન ચાર્યું લેશ.”

હરિગીત— “ભોગ ભોગવવા ધરેલો દેહ જો ભવવાસીનો,
પણ જ્ઞાન પામી મોક્ષ માટે દેહ ગાળે યોગીઓ.
જ્ઞાન સમ્યક્ થાય તો વિષરૂપ વિષયો લાગશે;
તો શરીરને પોષી પછીથી કોણ અવગતિ માગશે?”

આપ સર્વ મુમુક્ષુવર્ગને જ્ઞાનવૈરાગ્યની વૃદ્ધિ કરવા ભલામણ છેજી. મારી તબિયત ઠીક થતી જાય છે. પરમપુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુના યોગબળે તેની ભક્તિ નિરંતર યથાર્થ રહો એ ભાવના રહે છેજી, કારણ કે બીજી બધી જગતની વસ્તુઓ તો ક્ષણિક અને અસાર છે, કોઈ વસ્તુ પ્રત્યે પ્રીતિભાવ કરવા યોગ્ય નથી. સવારમાં કૂલ ખીલેલું દેખાય છે તે સાંજ થતાં પહેલાં કરમાઈ જાય છે, તેવા આ સર્વ જગતના પદાર્થો જોતજોતામાં નાશ પામી જાય છે અને તેની ઇચ્છા કરનારને દુઃખી, ક્લેશિત કરતા જાય છે. તેવા પદાર્થોમાં વિચારવાનને આસક્તિ કેમ થાય? તડકામાં ચળકતા પાણીના ટીપાને હીરો માનનાર અજ્ઞાની કહેવાય, તેમ આ અસાર સંસારની વસ્તુમાં મોહ થાય તે મૂર્ખતા સિવાય બીજું શું છે? એમ વિચારી વારંવાર સદ્ગુરુની મુખાકૃતિ, તેનો બોધ, તેની આજ્ઞામાં ચિત્તને વારંવાર પ્રેરવાથી તે અખૂટ આનંદ આપનાર થઈ પડશે. નિષ્કામભાવે ગુરુભક્તિ પરમસુખને આપનાર છે. ‘શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ’માંના પત્રો વારંવાર વિચારી તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે વર્તવાની ભાવના પરમ કલ્યાણનું કારણ છેજી. એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિભાવ વધારવા આ જીવની ભાવના છે તેવી સર્વને હો એવી પ્રાર્થના પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૭]

૨૩૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૩-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“સદ્ગુરુ ચરણ જહાં ધરે, જંગમ તીરથ તેહ;
તે રજ મમ મસ્તક ચઢો, બાલક માગે એહ.”

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે;

અવર ઉપાસન કોટિ કરો પણ, શ્રી હરિથી નહિ હેત થશે. —રાગ)

“નિત્ય નિરંજન અંતરજામી, રહો નિરંતર અંતરમાં,
સમતામાં રમતા રાજેશ્વર, દીઠા નહિ દેશાંતરમાં;
સમય સમય તુજ ચરણ-શરણની છત્ર-છાંચ ઉર છાયી રહો,
નિષ્કારણ કરુણાની કથની, વચન વિષે ન સમાય, અહો!”

“તારું તારી પાસ છે, ત્યાં બીજાનું શું કામ ?

દાણે દાણા ઉપરે ખાનારાનું નામ.”

“ક્રોધ માન માયા લોભ વગેરે રાગ આદિ દોષો,
થયા અજ્ઞાનવશે તે દુષ્કૃત મારાં પ્રભુ, ખોશો.
નહિ ક્ષમા, નહિ સંયમ, નહિ વિનય, તપ, શીલ, ઉપવાસ,
નહિ સેવ્યા નહિ ભાવ્યાં, મિથ્યા દુષ્કૃત મુજ થવા આશ.”

“અર્હત્ સિદ્ધ મુનીશ્વર સાખે, શીલ વ્રતાદિ જે તું રાખે;
જીવતા સુધી પાળી લે લ્હાવ, એ ભવસાગર તરવા નાવ.” (વૈરાગ્યમણિમાલા)

“જેને સદ્ગુરુ-ચરણશું રંગ, તેને ન ગમે બીજો સંગ;

જેને સદ્ગુરુ-ચરણશું રાગ, તેનાં જાણો મોટાં ભાગ્ય.”

પૂ. ...ની અચાનક વેદની સંબંધી સમાચાર જાણી ખેદ થયો છેજી. મનુષ્યભવ અત્યંત દુર્લભ છે. તેમાં સત્પુરુષનો યોગ થયા પછીનો કાળ તો જીવને અત્યંત મૂલ્યવાન ગણવા યોગ્ય છે. ભલે સ્ત્રી હો, પુરુષ હો, અભણ હો, ભણેલો હો, ગરીબ-રંક હો કે રાજા હો, સાજો હો કે માંદો હો; પણ મનુષ્યભવ હશે તો સત્પુરુષે આપેલા પરમ હિતકારી, પરમ અમૃતસ્વરૂપ સ્મરણમંત્રમાં ચિત્ત દેવાશે. તે મંત્રનું બને તેટલું રટણ કર્યા કરવા યોગ્ય છેજી. જાતે ન બોલાય તો કોઈ પાસે હોય ને મંત્ર બોલતું હોય તેમાં ચિત્ત રાખવું ઘટે છેજી. કોઈ કૂવામાં પડેલાને દોરડું હાથમાં આવી જાય તો તે ડૂબે નહીં, તેમ જેટલો કાળ સ્મરણમાં ચિત્ત દેવાશે તેટલો કાળ સત્પુરુષની આજ્ઞામાં જવાથી તરવાનું કારણ બને છેજી. માટે તે સ્મરણમંત્ર પૂ. ...ના કાનમાં પડતો રહે તેવી ગોઠવણ કરવાથી તેમને અને તેમને મદદ કરનાર બન્નેને લાભનું કારણ છેજી. ખરી ચાકરી એ છેજી. માટે જ્યાં સુધી જાગતાં હોઈએ ત્યાં સુધી સ્મરણ કરવાનું ભૂલવું નહીં. ભક્તિ વગેરે કરીએ તે પણ તેમની પાસે કરવાથી તેમના ભાવ ભગવાન તરફ વળવાનું નિમિત્ત છેજી. આપણને મરણ વખતે કોઈ ભગવાનનું નામ, તેની ભક્તિ, તેની આજ્ઞારૂપ મંત્ર સંભળાવે તો કેવું સારું એમ રહ્યા કરે છે, તો તેવો જોગ બીજાને પણ બનાવવામાં આપણું હિત છેજી.

નીચેની વાત વિશેષ લક્ષ રાખી તેમને બને તો સાંભળાવશો અથવા તેમાંથી તમને જે સમજાય તે કહી બતાવશોજી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં તે વચનો છે તે અમૃત સમાન છેજી.

“સ્નેહપ્રીતિ કરવા જેવું નથી. એક આત્મા જ્ઞાનદર્શનમય છે તે ભાવના વારંવાર ભાવવી. બીજે પરભાવમાં મન જાય કે તુરત પાછું વાળવું, વૃત્તિને રોકવી. અને ક્ષેત્રફરસના છે, અન્નજળ-પાણી છે એમ જાણી અરતિથી આર્તધ્યાન થાય તેમ ન કરવું.

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા સમતા ભાવસે, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

આપણી ઇચ્છાએ, સ્વચ્છંદે જીવને જન્મ-મરણ થઈ રહ્યાં છે, તેથી મૂંઝાવું નહીં. મરણ અવસરે કોણ સહાય છે? તે વખતે પરવશે ભોગવવું પડે છે તો અત્રે ‘જા વિધ રાખે રામ તા વિધ રહીએ.’ મૂંઝાવું નહીં, અકળાવું નહીં. સહનશીલતા એ તપ છે. જ્યાં જઈએ ત્યાં માટી, પાણી ને ઢેફાં. કોઈ જગ્યાએ સુખ નથી. સુખને જાણ્યું નથી. દુઃખ, દુઃખ અને દુઃખ છે. દુઃખમાં સુખ માની રહ્યો છે, ભુલવણી છે. ચેતવા જેવું છે. ભૂલ્યો ત્યાંથી ફેર ગણ; સમજ્યો ત્યાંથી સવાર. આખરે મૂકવું પડશે. આખરે સ્વચ્છંદ રોકવો થાય છે તો સમજીને, અત્યારે જેવો અવસર તે પ્રમાણે કાળ વ્યતીત કરે અને સમભાવ રાખે તો તપ જ છે. ઇચ્છાઓ, તૃષ્ણાઓ કરે તો બંધ છે. એકલો આવ્યો, એકલો જવાનો છે. ફરી આવો લાગ નહીં આવે. મનુષ્યભવ ફરી ફરી નહીં મળે; જીતી બાજી હારવી નહીં. કોઈ કોઈનું દુઃખ લેવા સમર્થ નથી; કોઈ કોઈને સુખ આપવા સમર્થ નથી.

“આતમભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે,”
જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.”

(ઉપદેશામૃત, પૃ.-૯૧)

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી બોલતા હોય ને આપણે સાંભળતા હોઈએ તેમ સર્વેએ ધ્યાન દઈને આ શિખામણની વાત સાંભળવા યોગ્ય છે, તે ઘૂંટડો ગળે ઉતારવા યોગ્ય છે, તો સર્વે સારાં વાનાં થઈ રહેશેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૩૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૪-૧૯૪૦
તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૧૦, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“રાગ ન ધરજે દ્વેષ ન કરજે, શત્રુ મિત્ર સમ જાણ;
એવી ભાવના નિત્ય કરીશ તો, પામીશ કેવળજ્ઞાન.
જન્મ મરણ છે દેહનાં, ક્ષુધા પિપાસા, પ્રાણ,
હરખ, શોક મનનો ધરમ, તું પોતે પરિબ્રહ્મ.”

“પહેલે પ્રારબ્ધ બન્યા, પીછે બન્યા શરીર,
તુલસી એહ અચરિજ હૈ, મન ન રાખે ધીર.”

“અવિનાશી આત્મા અચળ, જગ તેથી પ્રતિકૂળ,
એસો જ્ઞાન વિવેક હૈ, સબ સાધનકો મૂલ.”

“સાક્ષી આત્મસ્વરૂપ (એક) શુદ્ધ, નહીં ભેદની ગ્રંથ,
રાગદ્વેષ મતિનો ધર્મ, તેને માને અંધ.
વૃત્તિ એ જ વિકાર, અણલીંગી લીંગી કરે,
સખી સુખ સંભાર, જાય ન આવે-એક રસ.”

“સુશવા યોગ્ય સુસંતની, વાણી ધરી નહીં કાન,
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું, રહ્યું નહીં બહુમાન.
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં, નહિ પાથર્યા પ્રાણ,
સુંદર ધરી નર દેહ તો, શું સાધ્યું કલ્યાણ?”

“ધનનો નેહ તજો સદા, અનરથનું એ મૂલ;
ધન્ય જ્ઞાની જન જગતમાં, ધનને માને ધૂલ.”

“ઓળખાણ આત્મા તણું, ટાળે ત્રિવિધ તાપ;
ગુરુ ઓળખાવે આત્મા, નિશ્ચય ગુરુ તો આપ.”

“ભક્તિ ભલી ભગવંત તમારી, સૌ સાધનનો સાર,
પ્રેમ પ્રમાણે પ્રભુ પ્રગટાવે, મોક્ષ તણી નહીં વાર.”

“નહિ બનવાનું નહીં બને, બનવું વ્યર્થ ન થાય;
કાં એ ઔષધ ન પીજીએ, જેથી ચિંતા જાય.”

“સંયોગે આવી મળે, વિયોગે વહી જાય,
એવી વિનાશી વસ્તુની ચિંતા કરે બળાય.”

મોટા મુનિવર શ્રી આનંદધનજી જેવા મન વિષે લખે છે—

“મનડું કિમ હી ન બાઝે હો કુંથુજિન, મનડું કિમહિ ન બાઝે;
જિમ જિમ જતન કરીને રાખું, તિમ તિમ અળગું ભાજે હો. કુંથુજિન૦
મન સાધ્યું તેણે સઘળું સાધ્યું, એહ વાત નહિ ખોટી;
એમ કહે સાધ્યું તે નવિ માનું, એ કહી વાત છે મોટી હો. કુંથુજિન૦”

મનને હરાયા ઢોર જેવી પરમકૃપાળુદેવે ઉપમા આપી છે, તેને પારકા ખેતરમાંથી ચરીને
મનમાન્યા માલ ખાવાની ટેવ પડી છે. માર ખાય છે તોપણ લોકોના ખેતરોમાં પેસી જાય છે

અને પોતાને, પોતાના માલિકને અને ખેતરોના માલિકોને હેરાન હેરાન કરી નાખે છે તે કેમ રોકાય? એવો પ્રશ્ન એક મુનિશ્રીએ પરમકૃપાળુદેવને કરેલો, તેનો ઉત્તર તેમનાં શબ્દોમો નીચે લખ્યો છે તે વિચારી અંતરમાં ઉતારવા વિનંતી છેજી. “એક પણ પણ નકામો કાળ કાઢવો નહીં. કોઈ સારું પુસ્તક વૈરાગ્યાદિની વૃદ્ધિ થાય તેવું વાંચવું, વિચારવું; એ કંઈ ન હોય તો છેવટે માળા ગણવી, પણ જો મનને નવરું મેલશો તો ક્ષણવારમાં સત્યાનાશ વાળી દે તેવું છે. માટે તેને સદ્વિચારરૂપ ખોરાક આપવો. જેમ ઢોરને કંઈ ને કંઈ ખાવાનું જોઈએ, દાણનો ટોપલો આગળ મૂક્યો હોય તો તે ખાયા કરે છે, તેમ મન ઢોર જેવું છે; બીજા વિકલ્પો બંધ કરવા માટે સદ્વિચારરૂપ ખોરાક આપવાની જરૂર છે.” (જીવનકળા, પૃ.-૨૨૩) પૂ. લક્ષ્મીચંદ્રજી નામના મુનિને પરમકૃપાળુદેવે કહેલું, “તમારે ધ્યાન કરવું હોય તે વખતે પદ્માસન વાળી હાથ ઉપર હાથ રાખી નાસિકા ઉપર દૃષ્ટિ રાખીને કરવું, તેમાં ‘લોગસ્સ’ અગર ‘પંચ પરમેષ્ટી મંત્ર’નો જાપ કરવો.”

શ્રી લક્ષ્મીચંદ્રજીએ કહ્યું : “હું કંઈ સમજતો નથી” ત્યારે કૃપાનાથે કહ્યું કે “અમારા ઉપર તમને આસ્થા છે?”

શ્રી લક્ષ્મીચંદ્રજી મુનિએ કહ્યું : “હા, અમને પૂર્ણ આસ્થા છે.”

શ્રીમદે કહ્યું : “અમારા કહેવા પ્રમાણે ચાલશો તો ભણેલા કરતાં તમારો વહેલો મોક્ષ થશે; માટે તમને ચૌદ પૂર્વનો સાર કહીએ છીએ કે વિકલ્પો ઊઠવા દેવા નહીં; અને વિકલ્પો ઊઠે તેને દબાવી દેવા.” (જીવનકળા, પૃ.-૨૩૨)

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુઉર બસેં;
વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાય દીયે.”

તા. ક.— પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પરમ પ્રેમ ભાવ રાખી બીજા સર્વ પ્રત્યે યથાયોગ્ય વર્તન રાખી વર્તવા વિનંતી છેજી. હું તો પામર પ્રાણી છું. ૐ શાંતિ:

[૧૮૮]

૨૩૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૪-૧૯૪૦
તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૩, બુધ, સં. ૧૯૯૬

આપનો પત્ર મળ્યો છેજી. આપની ભાવના સારી છે. સત્સંગે તે વર્ધમાન થાય છે. સત્સંગના વિયોગમાં પણ શિથિલતા ન આવે તે માટે સત્પુરુષનાં વચનામૃતને સત્સંગ તુલ્ય સમજી વિશેષ વિચાર સહિત વર્તવું જરૂરનું છેજી. “મુમુક્ષુ જીવને એટલે વિચારવાન જીવને આ સંસારને વિષે અજ્ઞાન સિવાય બીજો કોઈ ભય હોય નહીં.” (૫૩૭) એ વાક્યથી શરૂ થાય છે તે પત્ર બહુ વાર વારંવાર વિચારી અને તો મુખપાઠ કરવા યોગ્ય છેજી. તેમાં, મુમુક્ષુએ શું કર્તવ્ય છે? મૂળ ભૂલ શું છે અને તે કેમ કાઢવી? તથા કેવા પુરુષાર્થમાં રહેવું અને શું કરે તો તે બધું કરી ચૂક્યો ગણાય તે વિષે સરળ શબ્દોમાં અનેક શાસ્ત્રોના સારરૂપ આપણા જેવા બાલ

જીવોને મોક્ષમાર્ગની સમજ આપે તેવો પત્ર તે છે. આજ બે દિવસથી તે વંચાય છે. તે પરમ પુરુષે કેટલી દયા કરી આ બાળકને ત્રિવિધ તાપથી બળતો બચાવવા ઠોકી ઠોકીને મૂળ વાત જણાવી છે, તે હૃદયમાં રહે તો વૈરાગ્ય સહજ સ્વભાવરૂપ થઈ જાય તેવો પત્ર છેજી.

મહાપુરુષે માર્ગ બતાવવાનું તેમનું કાર્ય કર્યું. આપણે તે માર્ગ ચાલવાનું કામ હવે કરવાનું છે. તે ખરા દિલથી કરવા માંડીશું તો મોક્ષનું કામ અત્યારે લાગે છે તેવું ભારે નહીં લાગે; કારણ કે સત્પુરુષનો યોગ ન થયો હોય ત્યાં સુધી જીવને બાહ્યદૃષ્ટિ હોવાથી જે જે પુરુષાર્થ કરે તે સંસારનું કારણ થવાનો સંભવ છે, પણ સત્પુરુષ જેવા ધીંગધણી કર્યા પછી તેમનાં વચનને હૃદયમાં જાગ્રત રાખી વિષયકષાય શત્રુઓની સામે સત્પુરુષે આપેલાં સાધનરૂપ શસ્ત્રથી લડવાનું છે. બળ તો આપણે જ કરવું પડશે, પણ તે કામ મારે જરૂર કરવું છે એવો જેનો નિશ્ચય છે તેને સત્પુરુષને શરણે તેની આજ્ઞાએ વર્તતાં તેનાં આપેલાં હથિયાર વાપરવાનું બળ મળી રહે છે એ નિઃશંક વાત છે. હવે કહેવાતા મુમુક્ષુ નથી રહેવું પણ પોતાનું નથી તે મૂકનારા, મમતા તજનારા મુમુક્ષુ થવું છે એવો જો એક વાર દૃઢ નિશ્ચય કરી લીધો તો સર્વ સાધન સવળાં, સત્સાધન થશેજી. વિશેષ શું લખવું? વિચારવાનને પોતાનું હિત વિશેષ કેમ સધાય તે વિચારતા રહેવાની રોજ જરૂર છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૮૯]

૨૩૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૪-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૩, બુધ, સં. ૧૯૯૬

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે- રાગ)

“મુક્તિપુરી લગી ચાલે તેવું બોધિ-સમાધિ-સુભાતું ચહું,
તે દેવા વીંતરાગ પ્રભુને, વીંનવી સત્શરણે જ રહું.
તન-પિંજર મુજ જીર્ણ થયું છે કૃમિકુલ-જાલે ખદબદતું,
ભસ્મ થવાનું, તેનો ભય શો? જ્ઞાનતનુ હું અભય રહું.
મૃત્યુમહોત્સવ પ્રાપ્ત થયે, ભય કેમ ઘટે? પટ જેમ તજું,
દેહ-દેશ મૂકી દેશાંતરમાં જતાં સમાધિભાવ ભજું.
સત્કર્મોનું ફળ દે સ્વર્ગે લઈ જઈ મૃત્યુ મિત્ર ખરો,
તો ડર કોણ મરણનો રાખે? સર્વ મળી સત્કાર કરો.
તન-પિંજરમાં પૂરી પીંડે છે ગર્ભ-કાળથી કર્મ-અરિ,
કોણ મને ત્યાંથી છોડાવે? મૃત્યુરાજની મદદ ખરી.
દેહ માત્ર ગણી બીજ સૌ દુખનું દેહ-વાસના દૂર કરે,
આતમજ્ઞાની, મૃત્યુ મિત્રની કૃપા વડે મુક્તિ ય વરે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-પર)

આ પત્ર ઘણુંખરું ચૈત્ર વદ ૫ ઉપર તમને મળી જશે. પરમકૃપાળુદેવની દેહોત્સર્ગતિથિ તે દિવસે છે. તે પરમ ઉપકારી, આપણા અનન્ય આશ્રય પરમ પુરુષના વિયોગની સ્મૃતિરૂપ તે

દિવસે બધા ઉપવાસ કરશે અને તે પુરુષના વિરહનાં “આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ”માંનાં પદ વગેરેથી ભક્તિ કરશે. તેવી ભક્તિની ભાવના દૂર રહ્યાં પણ હૃદયમાં ભાવ આણી વારંવાર તે પરમ પુરુષના આશ્રયનું બળ વર્ધમાન કરતા રહેવા યોગ્ય છે. પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ એકનિષ્ઠાથી થાય તો જરૂર આ જીવનું કલ્યાણ થાય, કારણ કે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રી કહેતા કે અમે વીમો ઉતારીએ છીએ. તેની (પરમકૃપાળુદેવની) ભક્તિ કરે અને તેનું કલ્યાણ ન થાય તો અમે જવાબદાર છીએ. આવી જોખમદારી લેવી એ ભારે કામ છે, પણ સાચી વાત છે એટલે બેધડક કહીએ છીએ, એમ ભરી સભામાં તેઓશ્રી કહેતા હતા. આપણે તો તેનો વિશ્વાસ રાખી પરમકૃપાળુદેવના ચરણમાં માથું મૂકી તેણે કહ્યા પ્રમાણે વૈરાગ્ય ઉપશમ વધારી તેને પગલે પગલે ચાલી, મોક્ષે જ જવું છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. પોતે પરમકૃપાળુદેવે જ લખ્યું છે કે “ઘૂટવાના કામીને પરમાત્મા પણ બાંધી શકતા નથી અને બંધાવાના કામીને પરમાત્મા પોતે પણ છોડી શકતા નથી.” માટે આપણે તેવા અપૂર્વ પુરુષને શરણે છીએ એમ ભાવ રાખી, સત્સંગ સદાચરણના ભાવ રાખી વિશ્વાસથી તેની આજ્ઞા ઉઠાવવા પુરુષાર્થ કરશું તો જરૂર જીવનું કલ્યાણ થશે. કંઈ ગભરાવા જેવું નથી. જેટલી પરમ પુરુષ ઉપર શ્રદ્ધાની ખામી છે તેટલો જ જીવ દુઃખી છે, નહીંતો મોક્ષ થવાના ઉપાયો બતાવવામાં તે મહાપુરુષે ક્યાશ રાખી નથી. આ જીવે કરવામાં ખામી રાખી છે, તે પૂરી કરવી પડશે. વચનામૃત વાંચવાનો અભ્યાસ રાખ્યા રહેશો, તેથી ભક્તિ જાગ્રત રહી તે મહાપુરુષના ઉપકારોની સ્મૃતિ થતાં થતાં સંસારભાવ મોળા પડી તેની દશા પ્રાપ્ત કરવાની વૃત્તિ પોષાયા કરશેજી. ધીરજ, સમતા, શાંતિ, ક્ષમા, ભક્તિ અને મુમુક્ષુતા સહજ સ્વભાવરૂપ થઈ રહે તેવો અભ્યાસ પાડી દેવાની જરૂર છેજી. તેથી રોજ તે બોલો વિચારી પોતાના વર્તનમાં જ્યાં જ્યાં સુધારવા જેવું લાગે તે રોજ સુધારવાની ભાવના કરશો તો તે ગુણોની પ્રાપ્તિ થઈ સમાધિમરણની તૈયારી થશેજી. ચૈત્ર વદ પાંચમ પછી વખતે મારે બહાર જવું થાય તો ઇડરની પ્રતિષ્ઠા વૈશાખ વદ એકમ કે એટલામાં થવા વકી^૧ છે; ત્યાં સુધીમાં ફરતા રહેવાનો પ્રસંગ છે. અખાત્રીજે સડોદરા ગામે મંદિર થયું છે ત્યાં પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટની પ્રતિષ્ઠા છે. એ જ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૦]

૨૩૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૫-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૬

“વિચાર વિનાશી શરીર સગાઈ, માત પિતા સ્ત્રી ધન સુત ભાઈ;
વાંછે છે જીવ અતિશય આને, મૂઢ મરણ દેખે નહીં શાને?” ૧

હરિગીત—“અહંકાર ન આણવો સુણી આપણી સ્તુતિ લોકમાં,
અજ્ઞાની જન નિંદા કરે તો આવવું નહિ કોપમાં;

સેવા કરો ગુરુરાજની ઉપદેશ ઉરમાં માણજો,
 વસ્તુ-સ્વરૂપ વિચારવા ઇચ્છા નિરંતર આણજો. ૨
 શુચિ રાખજો વ્રત શુદ્ધિથી, ધીરજ વિપદમાં ધારજો,
 માયા મૂકી નિર્દભ થઈ, વૈરાગ્ય ધરો મન વારજો;
 સંસાર દાવાનલ વિષે, સૌ દાઝતા જન ધારજો,
 તન ધન જુવાની સ્ત્રી સગાં સૌ નાશવંત વિચારજો. ૩
 ભગવંતની ભક્તિ ધરો, ઉરમાં અતિ બહુમાનથી,
 એકાંત એવા સ્થાનમાં શય્યા, સ્થિતિ કરવી કથી;
 શુદ્ધ શ્રદ્ધારૂપ સમકિતમાં અચળ સ્થિતિ કરો;
 પ્રમાદ-શત્રુનો નહીં વિશ્વાસ પળનો પણ ધરો.” ૪

તમારો પત્ર મળ્યો હતો, તેમાં તમે બે બાબતો પુછાવેલી યાદ છે. મરુદેવી માતા કોણ ? અને સાત તત્ત્વ શું ? તમારા બન્ને પ્રશ્નોનો ટૂંકામાં ઉત્તર લખું છું -

અનંતકાળથી જીવ જન્મમરણ કર્યા કરે છે, પરંતુ શુભ સંયોગો પામીને સત્સંગયોગે જીવને પોતાના વિષે વિચાર કરવાની વૃત્તિ જાગે છે. ‘હું હું હું કરું છું તેમાં હું કોને કહું છું?’ તેનો વિચાર ઉદ્ભવતાં સત્પુરુષની શોધ કરી તેનો નિર્ણય તે જ્ઞાની દ્વારા કરી લે છે એટલે જ્ઞાનીએ કહેલું આત્માનું સ્વરૂપ તેને માન્ય થાય છે—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ; મૂળ
 એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ. મૂળ”

મૂળમાર્ગમાં કહેલાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ આત્મા એ સાત તત્ત્વનું પહેલું તત્ત્વ છેજી. તે જીવને કર્મનો સંગ છે તેથી બંધ દશામાં છે; તે કર્મનું મૂળ કારણ જીવના અશુદ્ધ ભાવ અને તેથી પુદ્ગલ વર્ગણા (જડ સૂક્ષ્મ પરમાણુઓના જથ્થા) નું આવવું થાય છે તે તે જડ પુદ્ગલ દ્રવ્ય અજીવ છે. તેવાં જ બીજાં આકાશ, કાળ, ધર્મ (ગતિમાં સહાયક), અધર્મ (સ્થિતિમાં સહાયક) અજીવ દ્રવ્યો છે. આમ ^૧પુદ્ગલ (રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શ ને શબ્દવાળા પદાર્થો), ^૨આકાશ, ^૩કાળ, ^૪ધર્મ અને ^૫અધર્મ— આ પાંચ અજીવ છે તે બીજું તત્ત્વ છે. જીવના અશુદ્ધ ભાવ અને તે નિમિત્તે આવતા પરમાણુઓના સમૂહને આસ્રવ નામનું ત્રીજું તત્ત્વ કહે છે. તે અશુદ્ધભાવને લઈને આવેલા પરમાણુ આત્માના પ્રદેશોની સાથે દૂધ ને પાણીની પેઠે એકમેક થઈને રહે છે, તેને ચોથું બંધ તત્ત્વ કહે છે. મૂળમાર્ગમાં કહેલા ખાસ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ સ્વભાવમાં જીવ રહે છે ત્યારે સંવર નામનું પાંચમું તત્ત્વ પ્રાપ્ત થયું એમ કહ્યું છે; તેથી નવાં કર્મ-પરમાણુ આવતાં નથી કે બંધાતાં નથી. સંવરના પ્રભાવે પૂર્વે બાંધેલાં કર્મો પણ આત્માની સાથેનો સંબંધ છોડીને અનુક્રમે ખરી જાય છે. દૂધને ઉકાળી પાણી બાળી મૂકીએ તેમ પૂર્વ કર્મ ધીમે ધીમે બળી જાય છે તેને નિર્જરા નામનું છઠ્ઠું તત્ત્વ કહે છે. બધાં કર્મ છૂટી જાય

તેવા ભાવ થયે આઠે કર્મ આત્માથી છૂટાં પડી જાય અને શુદ્ધ આત્મદશા સદા કાળ રહે તે અવસ્થાને મોક્ષ નામનું સાતમું તત્ત્વ કહ્યું છે. આમ સાત તત્ત્વમાં પુણ્ય અને પાપ રૂપે બે તત્ત્વો ઉમેરીને કોઈ કોઈ આચાર્યો નવ પદાર્થની સંખ્યા પણ કરે છે. આત્માને જાણવો અને આત્મારૂપે વર્તવું એ સર્વ તત્ત્વોનો સાર છે; તેથી મોક્ષ—નિજશુદ્ધતા—પ્રાપ્ત થાય છે.

તે દશા આ કલ્પકાળમાં પ્રથમ પ્રાપ્ત કરનાર મરુદેવી માતા હતાં. ઋષભદેવ ભગવાનનાં તે માતા થાય. અનંતકાળ નિગોદ (એક ઇન્દ્રિયરૂપે જન્મી એક શ્વાસ લઈને મૂકીએ તેટલા વખતમાં સત્તર-અઢાર વાર જન્મમરણ કરવાની) અવસ્થામાં રહી તેમને કેળનો ભવ પ્રાપ્ત થયો, તે વખતે પાસે કંથાર નામનો કાંટાનો ઘોડ ઊગેલો તેના કાંટા વડે કેળનાં પાન નિરંતર અથડાતાં, ફાટતાં, તૂટતાં; એમ ઘણું દુઃખ તે ભવમાં સહન કરી, જુગલિયાનો જન્મ આ ભરતક્ષેત્રમાં તેમનો થયો. તેમને નાભિરાજા સાથે પરણાવ્યાં અને ઋષભદેવ પ્રથમ તીર્થંકર તેમના પુત્ર થયા. ઘણાં વર્ષ રાજ્ય કરી વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થતાં રાજ્ય ભરત ચક્રવર્તીને સોંપી પોતે મુનિપણે હજાર વર્ષ કષ્ટમાં ગાળ્યાં ત્યારે તેમને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. દેવોએ આવી સમવસરણ સભામંડપ આદિ રચના બહુ આકર્ષક કરી. તે જોઈ લોકોએ મરુદેવી માતાને ખબર કહી કે તમે તો મારો પુત્ર શું કરતો હશે? શું ખાતો હશે? એવા શોકમાં રડી રડીને આંખો ખોઈ, પણ તેને તો દેવો પૂજે તેવો મહા-દેવ બની ગયો છે. ચાલો તમને બતાવીએ, કહી હાથી ઉપર બેસાડી તેમને સમવસરણમાં લઈ જતાં હતાં. રસ્તામાં દેવદુંદુભિના અવાજ ને દેવોનાં ગીત સાંભળી મરુદેવી બોલ્યાં, “મેં તો તારે માટે રડી રડીને આંખો ખોઈ ને તેં તો મને સંભારી પણ નહીં કે મારી મા શું કરતી હશે!” એમ વિચારતાં કોના પુત્ર ને કોની મા? એવી વૈરાગ્યશ્રેણીએ ચઢતાં તેમને પણ કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, આયુષ્ય પૂર્ણ કરી તે મોક્ષે પધાર્યાં, તેમના પુત્ર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાને ઘણા જીવોને બોધ દઈ પોતે મોક્ષે ગયા અને ઘણા જીવો તરે તેવા ધર્મની સ્થાપના કરી તેને સનાતન જૈન ધર્મ કે સહજાત્મસ્વરૂપ ધર્મ કહે છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૧]

૨૩૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૫-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૬, સોમ, સં. ૧૯૯૬

“ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસરજે;
ઉદાસીનતા, સમતા ભજજે, આશા-દાસી સંગત તજજે.
જેને સદ્ગુરુ ચરણશું રંગ, તેને ન ગમે અવરનો સંગ;
જેને સદ્ગુરુ ચરણશું રાગ, તેનાં જાણો મોટાં ભાગ્ય.”

લીલોતરીમાં પાકાં ફળની ગણતરી ગણાતી નથીજી.

બીજું, આપે પૂછ્યું કે આ ભવ પૂર્ણ થયા પછી બીજા ભવે આ જ માર્ગની પ્રાપ્તિ તથા સદ્ગુરુનો યોગ મળે કે નહીં? તે વિષે જણાવવાનું કે, મોક્ષમાર્ગે ચઢેલા જીવને કે તેવા

સત્પુરુષના આશ્રિત જીવને જો આશ્રય ન છોડે તો મોક્ષ થતાં સુધી જે જે અનુકૂળતાની તેને જરૂર છે તેનો સંચય થતો જાય છે. ટૂંકામાં તે મુકાતો જ જાય છે. જેમ બજારમાં આપણે કોઈ ખાસ જરૂરની વસ્તુ જોઈ તે ખરીદવી છે એમ નિર્ણય કર્યો, પણ પાસે પૂરા પૈસા ન હોય તો તે વસ્તુ તેને તુરત મળે નહીં, પણ બાનું બે આના કે રૂપિયા જેટલું તેને આપ્યું તો તે ચીજ આપણી જ થઈ ગઈ, પછી કોઈને તે વેચે નહીં. પૂરી કિંમત આપીએ ત્યારે આપણને મળી જાય. તેમ જેને સાચી શ્રદ્ધા થઈ છે તેનો મોક્ષ થઈ ચૂક્યો. જેટલાં કર્મ પૂર્વે બાંધેલાં છે તે પૂરાં થતા સુધી ભવ કરવા પડે તો કરે, પણ આખરે મોક્ષ થાય. રસ્તામાં ચાલતાં સાંજ પડે ને સૂઈ જઈએ પછી સવારે જેમ ચાલવા માંડીએ છીએ તેમ મોક્ષમાર્ગ જેને પ્રાપ્ત થયો છે તેને બીજો દેવાદિનો ભવ કરવો પડે ત્યાં પૂર્વે કરેલાં પુણ્ય ભોગવે છે, ધર્મ ઓછો થઈ શકે છે; પણ પાછો મનુષ્યભવ મળે ત્યારે તેને ધર્મની રુચિ પ્રબળપણે જાગે છે અને મોક્ષમાર્ગ બતાવનાર ગુરુનો યોગ પણ તેને મળી આવે છે તથા વિશેષપણે મોક્ષમાર્ગ આરાધે છે. આઠ દૃષ્ટિ આપણે બોલીએ છીએ તેમાં આવે છે—

“દૃષ્ટિ ચિરાદિક ચારમાં, મુક્તિ પ્રયાણ ન ભાજે રે;
રયાણી-શયન જેમ શ્રમ હરે, સુરનર સુખ તેમ ઇજે રે.
વીર જિનેસર દેશના.”

સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવ થયા પછી આયુષ્ય બાંધે તો તે દેવનું બાંધે, પછી મનુષ્ય થાય. વળી કર્મ અધૂરાં રહી ગયાં હોય તો દેવ થાય. એમ દેવ અને મનુષ્યના ભવ કરી વધારેમાં વધારે પંદર ભવે તે મોક્ષે જાય છેજી.

[૧૯૨]

૨૪૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૫-૧૯૪૦
તત્ ઐ સત્ વૈશાખ વદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“સ્વદ્રવ્ય ને પરદ્રવ્યને વિજ્ઞાનબળથી પારખી,
ભિન્ન કરજો ભેદજ્ઞાને, લક્ષણોને નીરખી;
સદ્ગુરુના બોધથી કરી શોધ શ્રદ્ધા ધારજો.
સત્સંગથી ઉલ્લાસ સત્પુરુષાર્થ માંહિ વધારજો.”

પંદરેક દિવસથી સડોદરા તથા ઇડર તરફ ફરવાનું હોવાથી ઉત્તર લખી શક્યો નથીજી. આપે શરીરવ્યાધિના સમાચાર જણાવી “આ જીવને ઉતાપના મૂળ હેતુ શું છે તથા તેની નિવૃત્તિ કેમ થતી નથી અને તે કેમ થાય?” (૮૨૭) તે વિષે પુછાવ્યું. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે પરમકૃપાળુદેવે ઘણા પ્રશ્નો ઉપસ્થિત કરી વહેલામોડા આગળપાછળ ઉત્તર આપેલા છે તે તેઓશ્રીનાં વચનો વિચારપૂર્વક જોવાથી જડી આવે તેમ છેજી. એક કાવ્યમાં તેઓ લખે છે:

“જન્મ, જરા ને મૃત્યુ, મુખ્ય દુઃખના હેતુ,
કારણ તેનાં બે કલ્યાં, રાગ દ્વેષ અણહેતુ.”

ઉતાપ, સંતાપ કે દુઃખનાં મૂળ કારણ જન્મ, જરા, મૃત્યુ કલ્યાં; અનંત કાળ ક્ષણ ક્ષણ કરતાં વ્યતીત થયો, છતાં તેની નિવૃત્તિ થઈ નથી. તેનું કારણ વીસ દોહરા રોજ બોલીએ છીએ તેમાં પ્રગટ જણાવેલ છેજી.

“અનંત કાળથી આથડ્યો, વિના ભાન ભગવાન;
સેવ્યા નહિ ગુરુ સંતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન.”

આ દોષો દેખીને નહીં ટાળીએ ત્યાં સુધી તેની નિવૃત્તિ કેમ થાય ?

“પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહીં, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય,
દીકા નહિ નિજ દોષ તો, તરીએ કોણ ઉપાય ?
અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય,
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય ?
પડો પડો તુજ પદપંકજે, ફરો ફરો માગું એ જ,
સદ્ગુરુ સંત સ્વરૂપ તુજ, એ દૃઢતા કરો દે જ.”

વીસ દોહરાનો યથાર્થ વિચાર થાય તો તમારા પ્રશ્નોનો ઉત્તર સહેજે મળી રહે તેમ છેજી. બધાનું કારણ પ્રથમ જણાવ્યું તેમ રાગ અને દ્વેષ છે. તે ટળવાનો, ક્ષય થવાનો ઉપાય પોતે બતાવ્યો છે :

“શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રંથમાર્ગનો સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨)

જ્ઞાનીપુરુષો પોકારી પોકારીને કહી ગયા છે; તેમણે કહેવામાં બાકી રાખી નથી; આ જીવે કરવામાં બાકી રાખી છે; તે બાકી પૂરી કર્યે છૂટકો છેજી. માર્ગ બતાવનાર મળ્યા, માર્ગ સાચો લાગ્યો, તે માર્ગ આરાધ્યા વિના કદી છુટાશે નહીં એમ પ્રતીતિ થઈ તો પ્રમાદ તજી હવે એકલક્ષ્યે તે માર્ગમાં આગળ વધવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

બીજું, આપે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના બોધ વિષે પુછાવ્યું, તે વિષે જણાવવાનું જે આગળ ઉપર આ તીર્થક્ષેત્રે તેનું વાચન વિશેષ હિતકારી થશે એમ જણાય છેજી.

“કર વિચાર તો પામ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૩]

૨૪૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૫-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“મરણના મુખ આગળે, અશરણ આ સૌ લોક;
કાં ચેતી લે નહીં ચતુર, મૂકવી પડશે પોક.”

હરિગીત—“સાચી અચળ શ્રદ્ધા ધરે જે, જીવ સમકિતવંત છે;
આતમ-અનુભવ આસ આગમ ધર્મમાં નિઃશંક તે,
સમકિર્તી સુખ અહમિંદ્રનાં પણ વેદનારૂપ માનતા;
વિનાશિક દુઃખરૂપ દેખી, સ્વપ્નમાંહિ ન ઇચ્છતા.”

આપ લખો છો તેમ સત્સંગ જ જીવને ઉપકારક વસ્તુ છે, પણ પૂર્વપુણ્યને આધીન તેવો જોગ બને છેજી. સત્સંગના વિરહમાં સત્પુરુષનાં વચનોને પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષ તુલ્ય સમજી તેનું આરાધન કરી જિજ્ઞાસા વર્ધમાન કરે તો વિરહ પણ કલ્યાણકારી નીવડે છે એમ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છેજી. વૈરાગ્યને પરમકૃપાળુદેવે ઉત્તમ ભોમિયો કહ્યો છે. આપણે જ્યાં જવું છે, જે કરવું છે, જેવા બનવું છે તેનો માર્ગ બતાવનાર વૈરાગ્ય છે. વૈરાગ્ય એ આસક્તિ અને મોહનો કાળ છે, વિવેકનો પિતા છે, સત્સંગને સફળ કરાવે તેવો ઉપકારક છે અને વિચારનો મિત્ર (સખા) છે. માટે મુમુક્ષુએ ગમે તે ઉપાયે વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ કરવા યોગ્ય છે અને વિચારની સાથે તે વસનાર હોવાથી વિચાર વારંવાર કરતા રહેવા યોગ્ય છે. શા માટે આ દેહ—માનવદેહ મળ્યો છે? એટલે શું કરવા આ ભવમાં જીવ આવ્યો છે? અને શું કરી રહ્યો છે? એની તપાસ ઘણી વાર કરતા રહેવાની જરૂર છે, તેથી અગત્યનાં કામ ક્યાં છે અને બિનજરૂરી ક્યાં કામ છે તે સમજાય છે અને બિનજરૂરી પ્રત્યે બેદરકારી કે જોઈએ તેટલી જ કાળજી તેની રહે અથવા તે પ્રત્યે વૈરાગ્ય રહે; અને જે કર્યા વિના આત્માનું કલ્યાણ થવાનું નથી એવી સદ્ગુરુની આજ્ઞા, તેનો વિચાર, ભક્તિ, સ્મરણ, સમ્યક્ પરિણતિ પ્રત્યે અભિલાષા, પ્રેમ, લક્ષ વારંવાર રહ્યા કરે. અનાદિકાળથી મોહવશ જે જે પ્રવર્તન કર્યું છે તેનો પશ્ચાત્તાપ કરી સદ્ગુરુની આજ્ઞા સિવાય શ્વાસોશ્વાસ સિવાય કંઈ ક્રિયા કરવી નથી એવી ભાવના કરવી. નિરંતર સદ્ગુરુકૃપાથી મળેલા સ્મરણમાં ચિત્ત વારંવાર આણવાનો, ટકાવવાનો પુરુષાર્થ કરી તેવો અભ્યાસ પાડી દેવાની જરૂર છેજી. કોઈક દિવસે આ વાતનો વિચાર કરવાથી કંઈ કલ્યાણ સાધી શકાય તેમ નથી એમ વિચારી કાર્યે કાર્યે, પ્રસંગે પ્રસંગે, ક્ષણે ક્ષણે એનો ઉપયોગ રાખવાના પુરુષાર્થમાં તત્પર રહેવાય તેવી દાઝ દિલમાં રાખવી ઘટે છેજી. ગોળ નાખશું તેટલું ગળ્યું થશે. “ભાવ તિહાં ભગવંત” એમ કહ્યું છે તે સત્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૪]

૨૪૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૬-૧૯૪૦
તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“આખા ભવમાં મરણ તો, આવે એક જ વાર;
તોપણ કાયર જીવને, ભડકાવે બહુ વાર. ૧
શૂંરવીર સામા જાય છે, બોલાવે બહુ વાર;
સંત ગુરુ-શરણું ગ્રહી, રહે સદા તૈયાર.” ૨

“જન્મ જરા ને મૃત્યુ, મુખ્ય દુઃખના હેતુ;
કારણ તેનાં બે કહ્યાં, રાગ દ્વેષ અણહેતુ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

“જન્મ મરણ કા દુઃખ સકલ, મેટણ સમરથ સોય;
જ્ઞાની સોહી સમરીએ, તા સમ ઓર ન કોય.”

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, -રાગ)

“નિત્ય નિરંજન અંતરજામી, રહો નિરંતર અંતરમાં;
સમતામાં રમતા રાજેશ્વર, દીઠા નહીં દેશાંતરમાં,
ગુરુ દીઠા નહીં
સમય સમય તુજ ચરણ શરણની, છત્ર-છાંચ ઉર છાંચી રહો,
નિષ્કારણ કરુણાની કથની, વચન વિષે ન સમાય, અહો!”

આપનો પત્ર મળ્યો. વાંચી વૈરાગ્યવૃદ્ધિનું કારણ બનેલ છેજી. “જ્ઞાનીપુરુષો કેવળજ્ઞાન થતાં સુધી મરણને સમીપ સમજીને વર્તે છે.” એમ પરમકૃપાળુદેવે સ્પષ્ટ જણાવ્યા છતાં આ જીવ પ્રમાદને વશ સમાધિમરણની તૈયારીમાં પ્રવર્તવા યોગ્ય વાત મુલતવી રાખ્યા કરે છે એ એક આશ્ચર્ય છે. વિચારવાનને જોકે મરણનો ભય કર્તવ્ય નથી; કારણ કે આત્માનું મરણ કદી થયું નથી, થતું નથી અને થશે પણ નહીં; તેમ છતાં સ્વરૂપનું અજ્ઞાન અને સ્વરૂપની વિસ્મૃતિને મરણ વિચારવાન જીવો માને છે. કહ્યું છે કે—

“ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે કાં અહો રાચી રહો?”

વિશેષમાં પરમકૃપાળુદેવે અત્યંત દૃઢતાથી પોતાનો નિર્ણય જણાવ્યો છે તે વારંવાર લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છે, દરરોજ વિચારી તે પ્રકારે દૃઢતા કરવા યોગ્ય છે કે, “વધારે શું કહેવું? જે જે પૂર્વના ભવાંતરે ભ્રાંતિપણે ભ્રમણ કર્યું; તેનું સ્મરણ થતાં હવે કેમ જીવવું એ ચિંતના થઈ પડી છે. ફરી ન જ જન્મવું અને ફરી એમ (રાગ-દ્વેષ) ન જ કરવું એવું દૃઢત્વ આત્મામાં પ્રકાશે છે.તેનું કેમ કરવું? કદાપિ કોઈ રીતે તેમાંનું કંઈ કરીએ તો તેવું સ્થાન ક્યાં છે કે જ્યાં જઈને રહીએ? અર્થાત્ તેવા સંતો ક્યાં છે, કે જ્યાં જઈને એ દશામાં બેસી તેનું પોષણ પામીએ? ત્યારે હવે કેમ કરવું?”

ગમે તેમ હો, ગમે તેટલા દુઃખ વેઠો, ગમે તેટલા પરિષહ સહન કરો, ગમે તેટલા ઉપસર્ગ સહન કરો, ગમે તેટલી વ્યાધિઓ સહન કરો, ગમે તેટલી ઉપાધિઓ આવી પડો, ગમે તેટલી આધિઓ આવી પડો,પણ એમ કરવું જ. (જન્મમરણ ધૂટે એમ, રાગ દ્વેષ દૂર કરવા). ત્યાં સુધી હે જીવ! ધૂટકો નથી. આમ નેપથ્યમાંથી (અંતરમાંથી) ઉત્તર મળે છે અને તે યથાયોગ્ય લાગે છે.” (૧૨૮) આપણને જ્યારે આવો દૃઢ ભાવ જાગશે ત્યારે જ સમાધિમરણની તૈયારી કે શાંતિની શોધમાં દાઝ રાખીને જીવ પ્રવર્તશે. પરમકૃપાળુદેવનું શરણ અને તેમણે અનંત કૃપા કરી જે સાધન આપ્યું છે તે સ્મરણ નિરંતર હૃદયમાં રાખવા યોગ્ય છેજી. “સર્વ પ્રકારે જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભયપણાને, નિઃખેદપણાને ભજવાની શિક્ષા શ્રી તીર્થંકર જેવાએ કહી છે, અને અમે પણ એમ જ કહીએ છીએ. કોઈપણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી. અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ ક્લેશનું, મોહનું, અને માઠી ગતિનું કારણ છે. સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું કારણ છે. તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્ ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” (૪૬૦) “આ દેહે કરવા યોગ્ય કાર્ય તો એક જ છે કે કોઈ પ્રત્યે રાગ અથવા કોઈ પ્રત્યે કિંચિત્માત્ર દ્વેષ ન રહે. સર્વત્ર સમદશા વર્તે. એ જ કલ્યાણનો મુખ્ય નિશ્ચય છે.” (૭૮૦) “સર્વ જીવ પ્રત્યે, સર્વ ભાવ પ્રત્યે અખંડ એકરસ વીતરાગદશા રાખવી એ જ સર્વ જ્ઞાનનું ફળ છે.” (૭૮૧) આદિ પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોમાં તલ્લીનતા વધારવા ભલામણ છેજી.

હવે પારકી પંચાત અને પરવસ્તુઓનું માહાત્મ્ય છોડી રાગદ્વેષ ઘટાડી શાંતિ હૃદયમાં સ્થાપવા સઘળો પુરુષાર્થ વાપરવા યોગ્ય છેજી. તે જ વાત હાલના વાચનમાં આવે છે તે વિચારવા લખું છું—

“પ્રાણોંકે નાશકો મરણ કહતે હૈં ઔર જ્ઞાન આત્માકા પ્રાણ હૈં । યહ જ્ઞાન સત્રૂપ સ્વયં હી નિત્ય હોનેકે કારણ કમ્બી નષ્ટ નહીં હોતા હૈં । અતઃ આત્માકા કુછ મ્બી મરણ નહીં હૈં । તો ફિર જ્ઞાનીકો મરણકા મ્બય કહાંસે હો સકતા હૈં ? વહ જ્ઞાની સ્વયં નિઃશંક હોકર નિરંતર સ્વાભાવિક જ્ઞાનકો સદા પ્રાપ્ત કરતા હૈં ।આત્મા હી કલ્યાણકા મંદિર હૈં । અતઃ પરપદાર્થોંકી કિંચિત્માત્ર મ્બી અપેક્ષા ન કરેં ।અબ તો ઘોર પરિશ્રમ કર સ્વરૂપકે અર્થ મોક્ષમાર્ગકા અભ્યાસ કરના હૈં તથા જ્ઞાન-શસ્ત્રકો રાગદ્વેષ-શત્રુઓંકે ઊપર નિપાત કરનેકી આવશ્યકતા હૈં । યહ કાર્ય ન તો ઉપદેષ્ટાકા હૈં ઔર ન સમાધિમરણમેં સહાયક પંડિતોંકા હૈં । અબ તો અન્ય કથાઓંકે શ્રવણ કરનેમેં સમયકો ન દે કર ઉસ (રાગદ્વેષ) શત્રુસેનાકે પરાજય કરનેમેં સાવધાન હોકર યત્નપર હો જાવોં ।અતઃ જબ તક આપકી ચેતના સાવધાન હૈં, નિરંતર સ્વાત્મસ્વરૂપ ચિંતવનમેં લગા દો । મૈં જ્ઞાતા હૂં, દ્રષ્ટા હૂં, જ્ઞેય મ્બિન્ન હૈં, ઉસમેં ઇષ્ટ-અનિષ્ટ વિકલ્પ ન હો, યહી પુરુષાર્થ કરના ઔર અંતરંગમેં મૂર્છાકો દૂર હી સે ત્યાગના ।મેરા ઉપયોગ અબ ઇન બાહ્ય વસ્તુઓંકે સંબંધસે મ્બયમ્બીત રહતા હૈં । મૈં તો કિસીકે સમાગમ કી અમ્બિલાષા નહીં કરતા હૂં । આપકો મ્બી

સમ્મતિ દેતા હૂં કિ સબસે મમત્વ હટાનેકી ચેષ્ટા કરો, યહી પાર હોનેકી નૌકા હૈ । જબ પરમેં મમત્વભાવ ઘટેગા તબ સ્વયમેવ નિરાશ્રય અહંબુદ્ધિ ઘટ જાવેગી । ક્યોંકિ મમત્વ ઓર અહંકારકા અવિનાભાવી સંબંધ હૈ, ંક કે બિના અન્ય નહીં રહતા । બાઈજીકે બાદ મૈને દેખા કિ અબ તો સ્વતંત્ર હૂં, ઢાનમેં સુખ હોતા હોગા ંસે કરકે દેખૂં । ૬૦૦૦ રૂપયા મેરે પાસ થા, સર્વ ત્યાગ કર દિયા પરંતુ કુછ બી શાંતિકા અંશ ન પાયા । ઉપવાસાદિ કરકે શાંતિ ન મિલી । પરકી નિંદા ંર ંઆત્મપ્રશંસાસે બી આનંદકા અંકુર ન હુઆ । ંજનાદિકી પ્રક્રિયાસે બી લેશ શાંતિકો ન પાયા । અતઃ યહી નિશ્ચય કિયા કિ રાગાદિક ગયે બિના શાંતિકી ઉદ્ભૂતિ નહીં । અતઃ સર્વ વ્યાપાર ંસીકે નિવારણમેં લગા દેના હી શાંતિકા ઉપાય હૈ । વાક્જાલકે લિખનેસે કુછ બી સાર નહીં ।”

સદ્ગત બ્રહ્મચારી ગણેશપ્રસાદજી જેવા પંડિતે જે છ હજાર રૂપિયા ખર્ચી શિખામણ લીધી તે, આપણે જો આત્માર્થી હોઈએ, સમાધિમરણ અને શાંતિના ઇચ્છક હોઈએ તો મફત જે શિખામણ મળી તોપણ અમૂલ્ય જાણી તેનો સદુપયોગ કરવાથી આત્મા સુખી થશે.

પરમકૃપાળુદેવે તો ટૂંકામાં કહ્યું છે કે “જ્યાં ત્યાંથી રાગદ્વેષ રહિત થવું એ જ મારો ધર્મ છે; અને તે તમને અત્યારે બોધી જઈ ઇં....ઉપયોગ એ જ સાધના છે. વિશેષ સાધના તે માત્ર સત્પુરુષનાં ચરણકમળ છે; તે પણ કહી જઈ ઇં.” (૩૭)

જેમ યોગ્ય લાગે તેમ વિચારશોજી. વિચારવાનને વિશેષ શું લખવું.

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૧૯૫]

૨૪૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૬-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૪, રવિ, સં.૧૯૯૬

“જ્ઞાનીના પાય સેવે તે, પામે છે તેની જ દશા;
બત્તી જેમ અડચે અન્ય, દીવે દીવો જ થાય છે.
બીજા દેહતણું બીજ, આ દેહમાં આત્મભાવના;
વિદેહ-પ્રાપ્તિનું બીજ, આત્મામાં આત્મભાવના.
સદ્ગુરુ ચરણ જહાં ધરે, જંગમ તીરથ તેહ,
તે રજ મમ મસ્તક ચઢો, બાલક માગે એહ.”

“સેવે સદ્ગુરુ ચરણને, ત્યાગી દઈ નિજપક્ષ;
પામે તે પરમાર્થને, નિજપદનો લે લક્ષ.”

આપે ઘણા પ્રશ્નો પૂછ્યા છે તે સર્વનો આશય એક સમ્યગ્દર્શન કેમ પ્રાપ્ત થાય એ છે, કારણ કે તેથી મોક્ષમાર્ગ અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. તેનો ઉત્તર આત્મસિદ્ધિમાં અને અનેક પત્રોમાં

પરમકૃપાળુદેવે આપેલો છે. આપે વાંચેલ પણ હશે, તેમ છતાં ટૂંકામાં તે પરમ પુરુષે કહેલું જ કહું છું.

“કષાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષઅભિલાષ;
ભવે ખેદ, પ્રાણી દયા, ત્યાં આત્માર્થ નિવાસ.
ભવે ખેદ અંતરદયા, તે કહીએ જિજ્ઞાસ.
તે જિજ્ઞાસુ જીવને, થાય સદ્ગુરુબોધ;
તો પામે સમકિતને, વર્તે અંતરશોધ.”

અથવા

“આવે જ્યાં એવી દશા, સદ્ગુરુબોધ સુહાય;
તે બોધે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે સુખદાય.
જ્યાં પ્રગટે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે નિજજ્ઞાન;
જે જ્ઞાને ક્ષય મોહ થઈ, પામે પદ નિર્વાણ.”

“મહત્પુરુષનો નિરંતર અથવા વિશેષ સમાગમ, વીતરાગશ્રુત ચિંતવના અને ગુણજિજ્ઞાસા દર્શનમોહનો અનુભાગ ઘટવાના મુખ્ય હેતુ છે. તેથી સ્વરૂપદૃષ્ટિ સહજમાં પરિણમે છે.” (૮૬૦)

“અનાદિ સ્વપ્નદશાને લીધે ઉત્પન્ન થયેલો એવો જીવનો અહંભાવ મમત્વભાવ તે નિવૃત્ત થવાને અર્થે આ છ પદની જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશના પ્રકાશી છે. તે સ્વપ્નદશાથી રહિત માત્ર પોતાનું સ્વરૂપ છે, એમ જો જીવ પરિણામ કરે તો સહજમાત્રમાં તે જાગૃત થઈ સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થાય, સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થઈ સ્વસ્વભાવરૂપ મોક્ષને પામે.” (૪૯૩)

“વિષય વિકાર સંહિત જે, રહ્યા મત્તિના યોગ;
પરિણામની વિષમતા, તેને યોગ અયોગ.
મંદ વિષય ને સરળતા, સહ આજ્ઞા સુવિચાર;
કરુણા કોમળતાદિ ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર.
રોક્યા શબ્દાદિક વિષય, સંયમ સાધન રાગ;
જગત ઇષ્ટ નહિ આત્મથી, મધ્ય પાત્ર મહાભાગ્ય.” (૯૫૪)

“પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

પાત્રતા આપતી ચાર ભાવનાઓ : (૧) મૈત્રી (૨) પ્રમોદ (૩) કારુણ્ય (૪) મધ્યસ્થતા.

(૧) મૈત્રી : સર્વ જીવ સુખી થાવ, કોઈ પાપ ન કરો, સર્વ જીવ મોક્ષમાર્ગ પામો.

(૨) પ્રમોદ : નિર્દોષ આત્મજ્ઞાની નિષ્કારણ કરુણાશીલ મહાપુરુષોના ગુણોનો વિચાર કરી ઉલ્લાસ પામવો, તે ગુણો પ્રાપ્ત કરવા પ્રીતિ વધારવી.

(૩) કારુણ્ય : દીન, દુઃખી, ભયભીત ને પ્રાણ બચાવવા પોકાર કરતાના દુઃખનો ઉપાય કરવાની બુદ્ધિ.

(૪) મધ્યસ્થતા : ક્રૂર જીવો, દેવગુરુની નિંદા કરનાર, પોતાને વખાણનાર પ્રત્યે ક્ષેષ ન થવા દેવો, ઉદાસીનતા રાખી તેની દયા ખાવી, તેને સદ્બુદ્ધિ સૂઝો એવી ભાવના.

સવારમાં ઊઠી આ ચારે ભાવનાઓ દરરોજ વિચારી તેવા ભાવની વૃદ્ધિ કરવાથી જીવ પાત્રતા પામે છે, એમ પરમકૃપાળુદેવે કહેલું છેજી.

તીવ્રજ્ઞાનદશા જીવને અબંધક રાખી શકે છે. એટલે આત્મા આત્મભાવમાં નિરંતર રહે તો નવો બંધ ન પડે, તે તો મહામુનિઓ પણ અંતર્મુહૂર્તથી ઉપરાંત શુદ્ધ ઉપયોગમાં રહી શકતા નથી, કારણ કે કર્મનો ઉદય વિષમભાવમાં ગબડાવી પાડે છે. વળી પાછા પુરુષાર્થ કરીને સમભાવમાં એટલે શુદ્ધભાવમાં આવી જાય છે; આમ ધ્યાનમાં ન રહેવાય ત્યારે સ્વાધ્યાયમાં અને સ્વાધ્યાયમાંથી ધ્યાનમાં રહેવાના પુરુષાર્થમાં મુનીશ્વરો પ્રવર્તે છે. તે દશાનો ખ્યાલ આવવો પણ આપણને દુર્લભ છે. છતાં તે ધ્યેય રાખી, જ્ઞાનીએ સત્સાધન બતાવ્યું છે તેમાં વિશેષ વર્તવાથી યોગ્યતા વધતાં જીવને સર્વ સામગ્રી મળી આવવા યોગ્ય છેજી. મનુષ્યભવ છે ત્યાં સુધી બધું બની શકે તેમ છે. તો સત્સંગ, સત્શાસ્ત્રના આધારે બને તેટલી દશા વર્ધમાન કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

આપણે બધા પરમકૃપાળુદેવના વચનના અવલંબને પરમકૃપાળુ પ્રભુશ્રીએ જે શ્રદ્ધા દૃઢ કરાવી છે તે આધારે વર્તીએ છીએ. તેનો લક્ષ સમ્યક્દર્શન અથવા આત્મજ્ઞાન છે અને આત્મજ્ઞાન સિવાય ચાર ગતિરૂપ સંસારપરિભ્રમણ ટળે તેમ નથી. તેથી જેમ કોઈ અંધ દેખતાને આશરે હોય ત્યાં ખાડામાં પડતો નથી, તેમ સત્પુરુષે જણાવેલ માર્ગે જે ચાલે છે તે કર્મનાશ કરવાને માર્ગે છે. બે પ્રકારના જીવો મોક્ષમાર્ગમાં પરમકૃપાળુદેવે કહ્યા છે : એક તો સમ્યક્જ્ઞાની જીવો અને બીજા સમ્યક્જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં પ્રવર્તતા જીવો. આત્મજ્ઞાન ન થયું હોય તોપણ સત્પુરુષે કહ્યું છે, તે કર્યા વિના કદી મોક્ષ થવાનો નથી અને બનતા પુરુષાર્થે મારે તે મહાપુરુષનું કહેલું જ કર્યા કરવું છે, આમ જેની દૃઢ માન્યતા થઈ છે તેને બીજા કામમાં પ્રવર્તવું પડતું હોય તોપણ મન ઊંચું રહે છે, તેથી આત્માનું કલ્યાણ થનાર નથી; જ્ઞાનીનું કહેલું કરવું છે પણ આમાં ખોટી થવું પડે છે, તેટલો અમૂલ્ય મનુષ્યભવ નિરર્થક વહો જાય છે—એવો ખટકો જેને રહેતો હોય તેને વૈરાગ્યભાવ કહ્યો છે. તેવા વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થતાં સત્સંગે તે જીવને સત્પુરુષનાં વચનોનો મર્મ સમજવા યોગ્ય છે. મોહ ખસતાં સમ્યક્દર્શન પામવા યોગ્ય બને છે.

બીજું, આપે “શ્રી શ્રેણિક મહારાજે એવું ક્યું કર્મ બાંધ્યું હતું કે તેમને સત્પુરુષનો યોગ થયા છતાં, સમ્યક્દર્શન થયા છતાં નરકે જવું પડ્યું?” એમ પૂછ્યું છે તેનો ઉત્તર : મોક્ષમાળામાં શ્રી અનાથીમુનિના ઉપદેશરૂપ પ, ડ, ૭, ત્રણ પાઠ આપ્યા છે, તેમાં શ્રી શ્રેણિક સમ્યક્દર્શન કેમ પામ્યા તેની કથા છે તે વાંચી જશોજી. તેમાં જણાવેલા પ્રસંગ પહેલાં એક

દિવસ શ્રેણિક શિકારે ગયેલા ત્યાં એક હરણને તાકીને જોરથી બાણ માર્યું. તે હરણના શિકારને વીંધીને પાસે ઝાડ હતું તેમાં ચોંટી ગયું. તે જોઈ શ્રેણિકને પોતાના બાહુબળનું અભિમાન સ્ફુરી આવ્યું અને ખૂબ કૂદ્યો અને અહંકારથી બોલ્યો, “દેખો મારું બળ, હરણના પેટની પાર થઈને ઝાડમાં પેસી ગયું છે. મારા જેવો બળવાન જગતમાં કોઈ હશે?” આમ આનંદમાં આવી પાપની પ્રશંસા કરતાં જે તીવ્ર ભાવો થયા તે વખતે તેણે નરકનું આયુષ્ય બાંધી દીધું. નરકગતિ બાંધી દીધી તે ફરી નહીં, પણ સમ્યક્દર્શનના પ્રભાવે અને સર્વ સન્માર્ગી જીવોની સેવા તથા ધર્માત્માઓ પ્રત્યે ઉલ્લાસભાવ વધતાં સાતમી નરકનાં બધાં દુઃખ ધૂટી જઈ પહેલી નરકમાં ઘણા થોડા આયુષ્યવાળા નારકી તે થયા છે. છતાં સમ્યક્દર્શન ત્યાં નિર્જરા સાધે છે, અને તે કર્મો પૂરાં થયે તીર્થંકર થઈ પોતે તરશે અને અનેક જીવોને તારશે. અજ્ઞાનદશામાં આયુષ્યગતિનો બંધ થાય તે જ્ઞાનદશામાં હલકો થઈ જાય, પણ તદ્દન ધૂટી ન જાય. સમ્યક્દર્શન થયા પછી નરક કે તિર્યચગતિ બંધાય જ નહીં. પહેલાં બાંધેલી હોય તો તે ગતિમાં જવું પડે. ગતિની પંચાતમાં પડવા જેવું નથી. એ તો જેવી બાંધી હશે તે આવશે, પણ આ મનુષ્યભવમાં જો સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ તો પછી મોક્ષ બહુ દૂર નથી. માટે સમ્યક્દર્શન અર્થે સર્વ બનતો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. દર્શનમોહ ગયે સમ્યક્દર્શન થાય છે, અને સત્પુરુષના બોધ વિના દર્શનમોહ ટળે તેમ નથી.

“કર્મ મોહનોંય ભેદ બે, દર્શન ચારિત્ર નામ;
હણે બોધ વીંતરાગતા, અચૂક ઉપાય આમ.”

માટે સત્સંગ, સત્પુરુષના બોધને અર્થે ગમે તેટલી મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડે તે વેઠીને પણ આત્મહિત આ ભવમાં જરૂર કરી લેવું ઘટે છેજી. માથે મરણ છે તે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૬]

૨૪૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૬-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ જેઠ સુદ ૧૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

દોહા—“આખા ભવમાં મરણ તો, આવે એક જ વાર,
તો પણ કાયર જીવ ને, ભડકાવે બહુ વાર,
શૂરવીર સામા જાય છે, બોલાવે બહુ વાર,
સંત ગુરુ શરણું ગ્રહી, રહે સદા તૈયાર.”

આપનો પત્ર મળ્યો છેજી. તમે પુછાવેલા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે સ્વાધ્યાય જ્યાં આગમ ગ્રંથોનો થતો હોય એટલે મૂળ આગમના પાઠો અમુક કાળે અને અમુક પ્રકારની શુદ્ધિથી કરવાનું વિધાન છે, ^૧તેનો ભંગ થાય કે તે કાળ ન હોય તે પ્રમાણે વાંચન પઠન કરનારને

૧. વ. પત્રાંક ૬૦૨—“શ્રી જિને જે સ્વાધ્યાયકાળ કહ્યા છે, તે યથાર્થ છે...”

શ્રુતઆશાતનારૂપ દોષ કહ્યો છે, પણ આચાર્યોકૃત ટીકા કે અન્ય ગ્રંથો માટે અસ્વાધ્યાય-દોષ ઘણું કરી નથી. આ બાહ્ય આચાર સંબંધી જણાવ્યું, પરંતુ ગુણદોષનો આધાર મન છે. માટે ભાવની વૃદ્ધિ થાય તે તરફ લક્ષ રાખવા વિનંતી છેજી. જ્યાં અશક્તિનું કારણ હોય ત્યાં ભાવ હોવા છતાં વિધિ ન બને, પણ મનમાં ‘કેમ વર્તવું?’ તેનો ખ્યાલ રહેવો જોઈએ. શ્રી ગૌતમસ્વામીને આનંદ શ્રાવકે છેલ્લી માંદગીમાં કહેલું, “હે ગુરુ! મારાથી ચાલી શકાતું નથી, તેથી કૃપા કરીને મારી પથારી પાસે પધારો તો હું ચરણસ્પર્શ કરી કૃતાર્થ થાઉં.” તેવી જ રીતે અશક્તિને કારણે સૂતાં સૂતાં ભક્તિ કરવી પડે કે સ્તવન બોલવાં પડે તોપણ ભાવ સૂતો ન રાખવો. ‘મैं પુછावी रज बंगावी छे’ એમ ગણી પ્રમાદ સેવ્યા કરવા યોગ્ય નથી. પ્રમાદનાં નિમિત્તોમાં જીવને પ્રમાદ થઈ જાય છે. એવી આપણી મનોદશા હોવાથી, ન-ધૂટકે સૂતાં સૂતાં ભક્તિ કરવાનું રાખવું. દિવસમાં કોઈ બપોરનો કે તેવો વખત અનુકૂળ હોય તો તે પ્રકારે ભક્તિ, સ્તવનો માટે કાળ ફેરવવામાં પણ હરકત નથી. સવારે જ ભક્તિ થાય, પછી ન થાય એમ નથી. જેમ લાભ થાય તેમ ફેરફાર કરવો, પણ પ્રમાદ પોષાય તેમ પ્રવર્તવા યોગ્ય નથી એ ભલામણ છેજી. પરમકૃપાળુદેવ સંબંધી સાંભળ્યું છે કે તે દિશાએ જતા ત્યારે ગજવામાં કૂંચીઓ હોય તો તે પણ કાઢી મૂકતા, કેમ કે અક્ષરમાત્ર જ્ઞાનની સ્થાપના છે, તેની આશાતના ન થાય તે સાચવતા. જ્ઞાનનું બહુમાનપણું સાચવવું એ હિતકારી છે. વિધિઓ ભાવને અર્થે છે, એમ ગણી ભાવમાં મંદતા ન આવે તેમ પ્રવર્તવા યોગ્ય છેજી.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૭]

૨૪૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૬-૧૯૪૦

તત્ ॐ સત્

જેઠ વદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગરંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!
સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“નથી રોગોથી ઘેરાયો, જરા પીડે ન જ્યાં સુધી;
નથી મૃત્યુ-મુખે પેઠો, સાધ કલ્યાણ ત્યાં સુધી.” (યોગપ્રદીપ)

“બીજા દેહ તણું બીજ, દેહમાં આત્મભાવના,
વિદેહ પ્રાપ્તિનું બીજ, આત્મામાં આત્મભાવના.”

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા, સમતા ભાવસેં, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

તીર્થશિરોમણિ આત્મશાંતિપ્રેરક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે : “આ જીવને દેહસંબંધ હોઈને મૃત્યુ ન હોત તો આ સંસાર સિવાય બીજે તેની વૃત્તિ જોડાવાનો અભિપ્રાય થાત નહીં. મુખ્ય કરીને મૃત્યુને ભયે પરમાર્થરૂપ બીજે સ્થાનકે વૃત્તિ પ્રેરી છે, તે પણ કોઈક વિરલા જીવને પ્રેરિત થઈ છે, ઘણા જીવોને તો બાહ્ય નિમિત્તથી મૃત્યુભય પરથી બાહ્ય ક્ષણિક વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થઈ વિશેષ કાર્યકારી થયા વિના નાશ પામે છે; માત્ર કોઈ વિચારવાન અથવા સુલભબોધી કે હળુકર્મી જીવને તે ભય પરથી અવિનાશી નિઃશ્રેયસ્ પદ પ્રત્યે વૃત્તિ થાય છે. મૃત્યુભય હોત તોપણ તે મૃત્યુ વૃદ્ધાવસ્થાએ નિયમિત પ્રાપ્ત થતું હોત તોપણ જેટલા પૂર્વે વિચારવાનો થયા છે, તેટલા ન થાત; અર્થાત્ વૃદ્ધાવસ્થા સુધી તો મૃત્યુનો ભય નથી એમ દેખીને પ્રમાદસહિત વર્તત; મૃત્યુનું અવશ્ય આવવું દેખીને, તથા તેનું અનિયમિતપણે આવવું દેખીને, તે પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયે, સ્વજનાદિ સૌથી અરક્ષણપણું દેખીને, પરમાર્થ વિચારવામાં અપ્રમત્તપણું જ હિતકારી લાગ્યું, અને સર્વસંગનું અહિતકારીપણું લાગ્યું. વિચારવાન પુરુષોનો તે નિશ્ચય નિઃસંદેહ સત્ય છે; ત્રણે કાળ સત્ય છે. મૂર્છાભાવનો ખેદ ત્યાગીને અસંગભાવપ્રત્યયી ખેદ વિચારવાનને કર્તવ્ય છે.” (૬૮૯)

બળતા ઘરમાં કોઈ ઊંઘતો હોય તેને કોઈ જગાડવા હાકો મારે તેમ કોઈના મરણ પછી થતા અવાજો સમજવા યોગ્ય છે. ચેતવા જેવું છે; નહીં તો આખો લોક બળી રહ્યો છે; દુઃખે કરીને આર્ત છે, તે હોળીમાં આપણો પણ નાશ થવાનો વખત આવી પહોંચશે. જેમનો દેહ ધૂટ્યો તેમને મનુષ્યભવમાં વિશેષ વખત રહેવાનું બન્યું હોત તો ધર્મઆરાધન વિશેષ થઈ શકત, તે તક હવે તેમને મળવી દુર્લભ છે એમ વિચારી, આપણા દિવસો વિશેષ ધર્મ આરાધવામાં જાય તેમ કરી લેવા યોગ્ય છેજી. કારણ કે કાળનો ભરોંસો નથી, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે ત્યાં પ્રમાદ ઘટે નહીં. જે ગયા તે આપણને મૂંગો ઉપદેશ આપતા ગયા છે કે અમે કંઈ લઈ જતાં નથી, જેને મારું મારું કરી એની એ કડાકૂટમાં આખું આયુષ્ય ગાળ્યું તેમાંનું કશું કામ આવ્યું નહીં; કંઈક ધર્મ પ્રત્યે રુચિ થયેલી, સત્પુરુષ પ્રત્યે, તેનાં વચનો પ્રત્યે પ્રતીતિ થયેલ કે શ્રદ્ધા કરેલી તે દરેકની સાથે ગઈ. માટે આ સ્વપ્ન જેવા સંસારમાં હવે મોહ-મમતા ઓછી કરી જ્ઞાનીપુરુષના માર્ગે કંઈક આગળ વધાય અને આત્મશાંતિ થાય તેમ પ્રયત્ન કર્તવ્ય છેજી. વાંચવા-સાંભળવામાં આપણે કાળ ગાળીએ છીએ તે કરતાં હવે વિચારવામાં વિશેષ વખત રોકી, દોષો જે જે જણાય તેના ઉપાય શોધી નિર્દોષ થવાની દાઝ દિલમાં રાખતા જઈશું તો જરૂર જ્ઞાનીના માર્ગને યોગ્ય થઈશું. વાતોએ વડાં નહીં થાય. શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન (વારંવાર ભાવના)ના ક્રમે આગળ વધાય તેમ છે. જે જે ભક્તિનાં પદ, આત્મસિદ્ધિ આદિ મુખપાઠે કરેલ છે તેનો વિશેષ વિચાર કરી કંઈક ઊંડા ઊતરાય તેવા વૈરાગ્ય-ઉપશમની વૃદ્ધિ કરવી આપણ સર્વને જરૂરની છે. વૈરાગ્યના અભાવે મોહનું ગાંડપણ ધૂટતું નથી અને

“બાલધૂલિ-ઘરચેષ્ટા સરખી ભવચેષ્ટા”માં અમૂલ્ય માનવભવ વહો જાય છે તે વહો જવા દેવા યોગ્ય નથી. માટે દરરોજ માથે મરણ છે તેનો વિચાર કરી, બીજા વિકલ્પો ઓછા કરી “અનંતકાળથી જીવનું પરિભ્રમણ થયા છતાં તેની નિવૃત્તિ કાં થતી નથી? અને તે શું કરવાથી થાય?” (૧૯૫) તે વિકલ્પ માટે ઝૂરણા કરવા યોગ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૮]

૨૪૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૬-૧૯૪૦

ૐ

જેઠ વદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૬

“ગઈ વસ્તુ સોચે નહીં, ભાવિ વાંચ્છા નાંહિ;
વર્તમાન વર્તે સદા, સો જ્ઞાની જગ માંહિ.”

હરિગીત— “અહંકાર ન આણવો સુણી આપણી સ્તુતિ લોકમાં,
અજ્ઞાની જન નિંદા કરે તો આવવું નહીં કોપમાં,
સેવા કરો સદ્ગુરુની, ઉપદેશ ઉરમાં માણજો,
વસ્તુ સ્વરૂપ વિચારવા ઇચ્છા નિરંતર આણજો.
શુચિ રાખજો વ્રત શુદ્ધિથી, ધીરજ વિપદ્માં ધારજો,
માયા મૂકી નિર્દેભ થઈ, વૈરાગ્ય ધરી મન વારજો,
સંસાર દાવાનળ વિષે સૌ દાઝતા જન ધારજો,
તન, ધન, જીવાની, બાલ બચ્યાં નાશવંત વિચારજો.”

“હૃદયે રહેલું સ્વરૂપ પણ પામે નહીં તે જન અરે!
જે સારભૂત વિચાર તજી પરના વિચાર કર્યા કરે;
ક્રોધીજનો શું કરી શકે? જો ચિત્તમાં શાંતિ વસે,
શું પ્રેમ ધરનારા કરે? જો ખેદ મનથી ના ખસે.”

“સંયોગે આવી મળે, વિયોગે વહી જાય;
એવી વિનાશી વસ્તુની ચિંતા કરે બલાય.
તાર ન તુટે મનકા, માલા મનકી માંય;
સમરણ એસા કીજીએ, જે કોઈ જાણત નાંય.”

“પરમગુરુ પર પ્રીત, તૂટે નહીં તેવી હોજો,
નિત્ય નિરંજન ભાવ, હૃદયમાં રમતા રહેજો;
નજરે નીરખું નાથ, નહીં સ્વપ્ને પણ બીજો,
તુજ ગુણ કીર્તન થાય, તે જ સ્વર શોભીતો;
શ્રવણે બોધ સુણાય, નિરંતર સત્સંગતિ હોજો,
સદ્ગુરુ સેવામાંહી, નિરાલસતા ઉર વસજો.”

“વહી જાત સંસારમેં, સદ્ગુરુ પકડે કેશ;
સુંદર, કાઢે ડૂબતો, દઈ અદ્ભુત ઉપદેશ.”

“રે! મન આ સંસારમાં દુઃખથી તું ન ડરીશ;
સમ-સમશેર વડે કરી ધાર્યું તે જ કરીશ.”

“રાગ ન ધરજે, દ્વેષ ન કરજે, શત્રુ મિત્ર સમ જાણ;
એવી ભાવના નિત્ય કરીશ તો, પામીશ કેવળજ્ઞાન.”

“ઊપજે મોહ વિકલ્પથી, સમસ્ત આ સંસાર;
અંતર્મુખ અવલોકતાં, વિલય થતાં નહિ વાર.”

તીર્થશિરોમણિ સન્માર્ગપ્રેરક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

પૂ. ...નો પત્ર મળ્યો હતો અને આપનો પત્ર પણ મળ્યો. વાંચી બન્નેના સદ્ભાવો જાણી સંતોષ થયો છેજી. તેમણે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત વાંચવું શરૂ કર્યું છે એમ લખે છે, તે વિષે સૂચના કરવાની કે આપણી અલ્પબુદ્ધિ હોવાથી, ‘મોક્ષમાળા’માં શિક્ષણપદ્ધતિ નામથી શરૂઆતમાં સૂચનાઓ કરી છે તે લક્ષમાં રાખી વાંચવા, વિચારવાની ટેવ રાખી હશે તો કલ્યાણકારક છે, એટલી તેમને ખબર કરવા વિનંતી છેજી અને હરકત ન હોય તો બધો પત્ર તેમને વાંચવા મોકલાય તોપણ ઠીક; તેમને જુદો પત્ર લખવા વિચાર હમણાં નથી. પહેલાં પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની હયાતીમાં તેઓશ્રીની સમીપ પ્રથમ રહેવું થયું ત્યારે એટલો ઉત્સાહ મનમાં રહેતો કે પરગામ રહેતા બધા મુમુક્ષુઓ—આફ્રિકા આદિ દૂર દેશના—સમાગમનો લાભ ન લઈ શકે તેમને નિયમિત પત્રવ્યવહારથી સત્પુરુષનો બોધ પત્ર દ્વારા જણાવતા રહી એકતા સર્વમાં સાધવી. જેમ પત્ર દ્વારા અમુક વિષયોનું શિક્ષણ આપી પરીક્ષા પાસ કરાવનારી સંસ્થા પરદેશમાં હોય છે, તેમ ધર્મસંસ્થાઓ તેવું કામ કરી શકે એવા ઘણા ખ્યાલ આવતા, પણ માથે સત્પુરુષ હોવાથી બધી કલ્પનાઓ આપોઆપ શમાઈ ગઈ અને પોતાના આત્માને તારવાનું કામ ઘણું અગત્યનું અને અત્યંત વિકટ છે એમ લાગવાથી, હવે તો કોઈ પત્ર આવે તેનો ઉત્તર પણ મોડો અને બીજાં કામને આઘાંપાઈ કરી માંડ આપી શકાય છે. હજી વૈરાગ્યની જોઈએ તેવી ઉત્કટતા નહીં હોવાથી આવાં પાન ચીતરવાનો પ્રસંગ આવ્યે હડકાયા કૂતરાની પેઠે લખ લખ લખાઈ જાય છે.

“અચળરૂપ આસક્તિ નહિ.” હજી વ્યસનીની પેઠે પરમાત્મામાં અચળ પ્રેમ થયો નથી ત્યાં સુધી રમતિયાળ મન ખેલતું ફરે છે, પરંતુ વિશેષ અંકુશની હજી જરૂર છે. આ બધું કહેવાનો આશય એ છે કે તમે પત્રમાં લખો છો કે ‘જેવું કઠિન કામ હશે તે કરી લઈશ’ એ અત્યારની મનોદશા સૂચવે છે. કોઈનું ભલું કરવા ગમે તેવાં સંકટ વેઠવા જીવ તૈયાર થઈ જાય છે, પણ પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરવાનું અને તેને દુર્ગતિમાંથી બચાવવાનું કામ કેટલું વિકટ છે અને

કેટલું અગત્યનું છે તે તેને અત્યારે ખબર નથી. તમને ખબર મળ્યા કે તમારા પતિની સુગતિ થઈ નથી. સારા ભાવ હતા, ડાહ્યા કહેવાતા ધર્મી હતા એમ તમે પણ માનો છો, છેવટ સુધી તેમણે માનેલી વાત મુખથી વિસારી નહીં, તેમ છતાં દુર્ગતિ કે દુઃખ ધૂટ્યાં નહીં, તો મોક્ષમાર્ગ તે માનતા હતા તેથી બીજો કોઈ હોવો જોઈએ એમ તો સાબિત થાય છે. ગમે તેવા ઉત્તમ પદ્માત્મમાં જે ભળેલું હોય તો તે ઉપરથી સારી રસોઈ જેવી લાગે પણ પ્રાણ હણનાર થઈ પડે છે; તેમ ગીતાદિ શાસ્ત્રો કે ભગવાનનાં નામ જે સ્વચ્છંદે બોલાય છે, ભણાય છે તે ધર્મને નામે અહંકાર સેવાય છે અને ‘પાપમૂલ અભિમાન’ કે અહંકાર છે, તેથી પાપ નિરંતર બંધાતું હોવાથી દુર્ગતિ સિવાય બીજું ક્ષણ શું હોઈ શકે? માટે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની શરૂઆતમાં કહ્યું છે—

“રોકે જીવ સ્વચ્છંદ તો, પામે અવશ્ય મોક્ષ;
પામ્યા એમ અનંત છે, ભાખ્યું જિન નિર્દોષ.
પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુયોગથી, સ્વચ્છંદ તે રોકાય;
અન્ય ઉપાય કર્યા થકી, પ્રાયે બમણો થાય.”

સદ્ગુરુ એટલે આત્મજ્ઞાની ગુરુની આજ્ઞા વિના જે શાસ્ત્ર-ગીતાદિ વંચાય કે ગમે તેવા મંત્રનો જાપ થાય તેમાં આત્માને લાભ થાય તેવું કંઈ પણ હોતું નથી, આટલી વાત ખાસ કરીને ઊંડા ઊતરીને વિચારી વૃદ્ધ કરી દેવા જેવી છેજી. તમે જાણવા માગો છો તે વાત વિષે રૂબરૂમાં ખુલાસો થવાથી તમારા ચિત્તને સંતોષ થવા યોગ્ય છે; કારણ કે કહેવું હોય કંઈ અને સમજાય કંઈ તથા જે જે વિચારો આવે છે તે બધા યથાર્થ લખી શકાતા નથી. તેથી ચિત્તસમાધાનની અગત્ય લાગતી હોય તો સમાગમનો યોગ બને તેમ પર્યુષણ ઉપર કે તે પહેલાં યથા-અવસર પુરુષાર્થ કરવો ઘટે છેજી. ‘જેવું કઠિન કામ હશે તે કરી લઈશ’ લખો છો પરંતુ અત્રે આવવું પણ તમને અઘરું પડે એમ લાગે છે. એટલે હમણાં તો ટૂંકામાં તે વાત પતાવવા વિચાર છેજી. અમુક સુખી છે કે અમુક દુઃખી છે એ વાત કોઈના કહેવાથી એકદમ માન્ય કરી તેની ફિક્કરમાં પડવું એ વિચારવાનું કર્તવ્ય નથી. એક લાંબી વાત છે પણ ટૂંકામાં સારરૂપ લખું છું—

ભર્તૃહરિ અને તેમના મોટા ભાઈ શુભચંદ્રાચાર્ય બન્ને માળવાના રાજકુમાર હતા. નિમિત્ત પામીને વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થતાં બન્ને ત્યાગી થયા. ભર્તૃહરિ કોઈ તાપસ બાવાની સેવામાં ઘણાં વર્ષ રહ્યા અને રસાયનવિદ્યા શીખી, એવો રસ એક તુંબડી ભરીને બનાવ્યો કે તે લોઢા ઉપર નાખે તો બધું લોઢું સોનું થઈ જાય. તાપસ મરી ગયા પછી તેમને પોતાના ભાઈ સાંભર્યા કે તેમને શોધીને હું સુખી બનાવું. નિશાની આપીને એક શિષ્યને પ્રથમ મોકલ્યો, સાથે અડધી તુંબડી રસ પણ આપ્યો અને કેમ સોનું બનાવવું તે સમજાવવા કહેલું. ઘણી શોધ કરતાં એક જંગલમાં નગ્ન બેઠેલા તેણે તે દિગંબર મુનિને દીઠા અને ઓળખ્યા. ભર્તૃહરિના સમાચાર કહી પેલી રસવાળી તુંબડી તેમના ચરણમાં મૂકી. તેમણે તો પથરા ઉપર ઢોળી દીધી. પેલા શિષ્યને તો ઘણો ખેદ થયો અને તે મૂર્ખ જેવા જણાયા. પાછો તે ભર્તૃહરિ પાસે જઈ કહે, તમારા ભાઈ તો બહુ દુઃખી છે; પહેરવા કપડાં નથી; રહેવા ઝૂંપડી સરખી નથી. નથી કોઈ ચેલો કે સેવક;

બિચારા ગાંડાની પેઠે નાગા ફરે છે. ભર્તૃહરિને બહુ દયા આવી, તેથી જાતે બાકી અડધી તુંબડી રસ હતો તે લઈને તેણે જણાવ્યું તે જંગલમાં ગયા, ને તેમને ઓળખી સમાચાર પૂછી તુંબડી પાસે મૂકી બધી હકીકત કહી કે બાર વર્ષ મહેનત કરીને બનાવેલો આ રસ ચમત્કારી છે. તે તુંબડી લઈ ફરી પણ તેમણે ઢોળી નાખી. તેથી ભર્તૃહરિ તો નિરાશ થઈ ગયો. ભાઈને સુખી કરવામાં પોતે ગરીબ થઈ ગયો. તે ખેદ તેના મુખ ઉપરથી પારખી શુભચંદ્રાચાર્ય મુનિ કહે, ‘ભાઈ, આવી ખટપટમાં પડ્યાથી આત્માનું શું હિત થનાર છે? જો સોનું જ જોઈતું હતું તો રાજ્યમાં ક્યાં ઓછું હતું? તે છોડીને પાછા માયામાં કેમ ફસાઓ છો? મોટા આશ્રમો કરવામાં, શિષ્યો વધારવામાં કે લોકોને ધન આપી મોટા ગણાવામાં કે લોકોની દવા કરી તેમનાં શરીરનાં સુખની ઇચ્છા કરવામાં હિત માનો તે કરતાં તમારા આત્માને માયામાંથી છોડાવવાનું ભૂલી જાઓ છો તે કેમ લક્ષમાં આવતું નથી? તમારી શી ગતિ થશે? આ વનસ્પતિના રસમાં બાર વર્ષ ગાળ્યાં તેટલાં વર્ષ આત્માને સ્થિર કરવામાં ગાળ્યાં હોત તો અત્યારે નજીવી તુચ્છ માયિક વસ્તુનો ખેદ થાય છે તે ન થાત; કોઈ માથું કાપી નાખે તોપણ રોમ ન ફરકે તેવા બન્યા હોત. તમે જે રસ લાવ્યા તેને તો લોહું શોધીને તેના ઉપર નાંખે તો સોનું થાય, પણ જુઓ.’ એમ કહી પોતાના પગ તળેથી ધૂળ લઈ પાસેની શિલા ઉપર નાખતાં બધી શિલા સોનાની થઈ ગઈ. પછી કહ્યું, ‘આત્માના માહાત્મ્ય આગળ આ બધી તુચ્છ વસ્તુઓ છે. આત્માનું સુખ તે જ સાચું સુખ છે, તે સિવાયનું બધું દુઃખ છે. સંસાર બધો દુઃખથી ભરેલો છે. તેમાં સુખ શોધવા જશો તો નહીં જડે. ખારા સમુદ્રમાં ગમે ત્યાં જઈ પાણી ભરો તો ખારું જ મળશે. માટે સાચે માર્ગે વળો તો આત્મહિત થશે.’ તે બોધ લાગતાં ભર્તૃહરિ મોટા ભાઈ પાસે રહી આત્માને ઓળખી આત્મધ્યાનમાં લીન થયા. તેમને વૈરાગ્ય વધવા ‘જ્ઞાનાર્ણવ’ નામનું શાસ્ત્ર શુભચંદ્રાચાર્યે લખ્યું છે.

બીજું, મીરાંબાઈની નાનપણની કોઈ સખી તેમને દ્વારકામાં તંબૂરો વગાડી ભજન કરતાં દેખે તો તે ‘મીરાંબાઈ બહુ દુઃખી છે’ એમ માને કે બીજું કંઈ માને? રહેવા ઘર નહીં, કામ કરનાર નોકર નહીં, તેના ઘણીનું માન નહીં, ભિખારીની પેઠે માંગી ખાય તે સુખી કે દુઃખી દેખાય? સુખ-દુઃખ અંતરમાં થાય છે અને અંતઃકરણને કોઈ જોઈ શકે છે? અંતરજામી સિવાય બીજા ભલે દેવ કે મનુષ્યો કહે કે આ દુઃખી છે કે આ સુખી છે તે માની માથું કૂટે તે મૂર્ખ કહેવાય કે કેમ? આ વાત પત્રમાં વધારે ચર્ચવામાં માલ નથી, પણ ચિત્તને કંઈ સમાધિ તરફ વળવાને પ્રેરણા થવા અર્થે લખ્યું છે; પણ તેથી વિશેષ શાંતિનું કારણ સત્પુરુષનાં સજીવન વચનો છે તે તરફ લક્ષ રાખવા યોગ્ય છે. એક પણ સત્યવચનની મનમાં પકડ થઈ ગઈ તો મોક્ષનું કારણ થાય તેવાં છે, સર્વ દુઃખના ડુંગરને ક્ષણમાત્રમાં ક્ષય કરી નાખે તેવાં છે, મડદાને જીવતો ખડો કરે તેવાં છે. તેમાં તન્મય થઈ જગતનું વિસ્મરણ કરવા યોગ્ય છેજી, અને સત્પુરુષની આજ્ઞામાં મનને સ્થિર કરવા યોગ્ય છેજી. તે જ સ્વ અને પરનું કલ્યાણ સાધે તેવાં છે તેની વાનગી પરમકૃપાળુદેવ પત્ર ૬૮૯માં લખે છે :—

“આ સંસારમાં મનુષ્યપ્રાણીને જે ખેદના અકથ્ય પ્રસંગો પ્રાપ્ત થાય છે, તે અકથ્ય

પ્રસંગમાંનો એક આ મોટો ખેદકારક પ્રસંગ છે. તે પ્રસંગમાં યથાર્થ વિચારવાન પુરુષો સિવાય સર્વ પ્રાણી ખેદવિશેષને પ્રાપ્ત થાય છે, અને યથાર્થ વિચારવાન પુરુષોને વૈરાગ્યવિશેષ થાય છે, સંસારનું અશરણપણું, અનિત્યપણું, અસારપણું વિશેષ દૃઢ થાય છે.

વિચારવાન પુરુષોને તે ખેદકારક પ્રસંગનો મૂર્છાભાવે ખેદ કરવો તે માત્ર કર્મબંધનો હેતુ ભાસે છે, અને વૈરાગ્યરૂપ ખેદથી કર્મસંગની નિવૃત્તિ ભાસે છે, અને તે સત્ય છે. મૂર્છાભાવે ખેદ કર્યાથી પણ જે સંબંધીનો વિયોગ થયો છે, તેની પ્રાપ્તિ થતી નથી, અને જે મૂર્છા (મોહ) થાય છે તે પણ અવિચારદશાનું ફળ છે, એમ વિચારી વિચારવાન પુરુષો તે મૂર્છાભાવ પ્રત્યથી ખેદને શમાવે છે, અથવા ઘણું કરીને તેવો ખેદ તેમને થતો નથી. કોઈ રીતે તેવા ખેદનું હિતકારીપણું દેખાતું નથી, અને બનેલો પ્રસંગ ખેદનું નિમિત્ત છે, એટલે તેવે અવસરે વિચારવાન પુરુષોને જીવને હિતકારી એવો ખેદ ઉત્પન્ન થાય છે. સર્વસંગનું અશરણપણું, અબંધવપણું, અનિત્યપણું અને તુચ્છપણું તેમ જ અન્યત્વપણું દેખીને પોતાને વિશેષ પ્રતિબોધ થાય છે કે હે જીવ, તારે વિષે કંઈ પણ આ સંસારને વિષે ઉદયાદિ ભાવે પણ મૂર્છા વર્તતી હોય તો તે ત્યાગ કર, ત્યાગ કર, તે મૂર્છાનું કંઈ ફળ નથી, સંસારમાં ક્યારેય પણ શરણત્વાદિપણું પ્રાપ્ત થવું નથી, અને અવિચારપણા વિના તે સંસારને વિષે મોહ થવા યોગ્ય નથી, જે મોહ અનંત જન્મમરણનો અને પ્રત્યક્ષ ખેદનો હેતુ છે, દુઃખ અને ક્લેશનું બીજ છે, તેને શાંત કર, તેનો ક્ષય કર. હે જીવ, એ વિના બીજા કોઈ હિતકારી ઉપાય નથી, એ વગેરે ભાવિતાત્મતાથી વૈરાગ્યને શુદ્ધ અને નિશ્ચલ કરે છે. જે કોઈ જીવ યથાર્થ વિચારથી જુએ છે, તેને આ જ પ્રકારે ભાસે છે.....મૃત્યુનું અવશ્ય આવવું દેખીને, તથા તેનું અનિયમિતપણે આવવું દેખીને, તે પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયે, સ્વજનાદિ સૌથી અરક્ષણપણું દેખીને, પરમાર્થ વિચારવામાં અપ્રમત્તપણું જ હિતકારી લાગ્યું, અને સર્વસંગનું અહિતકારીપણું લાગ્યું. વિચારવાન પુરુષોનો તે નિશ્ચય નિઃસંદેહ સત્ય છે; ત્રણે કાળ સત્ય છે. મૂર્છા(મોહ)ભાવનો ખેદ ત્યાગીને અસંગભાવપ્રત્યથી ખેદ વિચારવાનને કર્તવ્ય છે.

જો આ સંસારને વિષે આવા પ્રસંગોનો સંભવ ન હોત, પોતાને અથવા પરને તેવા પ્રસંગની અપ્રાપ્તિ દેખાતી હોત, અશરણાદિપણું ન હોત તો પંચવિષયનાં સુખસાધનનું કશું ન્યૂનપણું પ્રાપ્ત નહોતું, એવા શ્રી ઋષભદેવાદિ પરમપુરુષો, અને ભરત જેવા ચક્રવર્ત્યાદિઓ તેનો શા કારણે ત્યાગ કરત? એકાંત અસંગપણું શા કારણે ભજત?

હે આર્ય..... યથાર્થ વિચારના ઓછાપણાને લીધે, પુત્રાદિ ભાવની કલ્પના અને મૂર્છાને લીધે, તમને કંઈ પણ ખેદવિશેષ પ્રાપ્ત થવો સંભવિત છે, તોપણ તે ખેદનું બેયને કંઈ પણ હિતકારી ફળ નહીં હોવાથી, હિતકારીપણું માત્ર અસંગ વિચાર વિના કોઈ અન્ય ઉપાયે નથી એમ વિચારી, થતો ખેદ યથાશક્તિ વિચારથી, જ્ઞાનીપુરુષોના વચનામૃતથી, તથા સાધુપુરુષના આશ્રય, સમાગમાદિથી અને વિરતિથી ઉપશાંત કરવો, એ જ કર્તવ્ય છે.”

વળી એક જ ઉપાય સર્વ દુઃખોનો નાશ કરનાર છે; તે પરમકૃપાળુદેવ પત્રાંક પડલમાં જણાવે છે :-

“સર્વ કલેશથી અને સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો ઉપાય એક આત્મજ્ઞાન છે. વિચાર વિના આત્મજ્ઞાન થાય નહીં, અને અસત્સંગ તથા અસત્પ્રસંગથી જીવનું વિચારબળ પ્રવર્તતું નથી, એમાં કિંચિત્માત્ર સંશય નથી.

આરંભપરિગ્રહનું અલ્પત્વ કરવાથી અસત્પ્રસંગનું બળ ઘટે છે; અસત્સંગનું બળ ઘટવાથી આત્મવિચાર થવાનો અવકાશ પ્રાપ્ત થાય છે. આત્મવિચાર થવાથી આત્મજ્ઞાન થાય છે; અને આત્મજ્ઞાનથી નિજસ્વભાવસ્વરૂપ, સર્વ કલેશ અને સર્વ દુઃખથી રહિત એવો મોક્ષ થાય છે; એ વાત કેવળ સત્ય છે.....સર્વ પદાર્થનું સ્વરૂપ જાણવાનો હેતુ માત્ર આત્મજ્ઞાન કરવું એ છે. જો આત્મજ્ઞાન ન થાય તો સર્વ પદાર્થના જ્ઞાનનું નિષ્ફળપણું છે.

જેટલું આત્મજ્ઞાન થાય તેટલી આત્મસમાધિ પ્રગટે.

કોઈ પણ તથારૂપ જોગને પામીને જીવને એક ક્ષણ પણ અંતર્ભેદજાગૃતિ થાય તો તેને મોક્ષ વિશેષ દૂર નથી.

અન્ય પરિણામમાં જેટલી તાદાત્મ્યવૃત્તિ છે, તેટલો જીવથી મોક્ષ દૂર છે.

જો કોઈ આત્મજોગ બને તો આ મનુષ્યપણાનું મૂલ્ય કોઈ રીતે ન થઈ શકે તેવું છે. પ્રાયે મનુષ્યદેહ વિના આત્મજોગ બનતો નથી એમ જાણી, અત્યંત નિશ્ચય કરી, આ જ દેહમાં આત્મજોગ ઉત્પન્ન કરવો ઘટે.

વિચારની નિર્મળતાએ કરી જો આ જીવ અન્ય પરિચયથી પાછો વળે તો સહજમાં હમણાં જ તેને આત્મજોગ પ્રગટે.

અસત્સંગપ્રસંગનો ઘેરાવો વિશેષ છે, અને આ જીવ તેથી અનાદિકાળનો હીનસત્ત્વ થયો હોવાથી તેથી અવકાશ પ્રાપ્ત કરવા અથવા તેની નિવૃત્તિ કરવા જેમ બને તેમ સત્સંગનો આશ્રય કરે તો કોઈ રીતે પુરુષાર્થયોગ્ય થઈ વિચારદશાને પામે.

જે પ્રકારે અનિત્યપણું, અસારપણું આ સંસારનું અત્યંતપણે ભાસે તે પ્રકારે કરી આત્મવિચાર ઉત્પન્ન થાય.”

ઘણું લખાયું છે, તે શાંતિથી વિચારીને આત્મહિત થાય તેમ પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી. ચિત્તનું સમાધાન એકલા પત્રોથી થવું દુર્ઘટ છે. તેમ છતાં સંસાર-ચિંતા દૂર કરતા રહી સત્સંગની ભાવના વર્ધમાન કરી સત્પુરુષનાં વચનોમાં વૃત્તિ વારંવાર રોકવી હિતકારી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૯૯]

૨૪૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૭-૧૯૪૦
તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૦)), શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

શાર્દૂલવિક્રિડિત— “રાજાને તૃણતુલ્ય માત્ર ગણતા, ના ઇન્દ્ર સુખી ગણે;
પ્રાપ્તિ-રક્ષણ-નાશ રૂપ ધનના ક્લેશો ન જેને હણે.
સંસારે વસતાં છતાં સુખ લહે, સિદ્ધો સમું માનવી;
દેવોને પણ પૂજ્ય નિર્ભયપદે છે સંત સંતોષથી.”

“ક્યા ઇચ્છત? ખોવત સબે! હૈ ઇચ્છા દુઃખ મૂલ;
જબ ઇચ્છાકા નાશ તબ, મિટે અનાદિ ભૂલ.”

“જહાં કલપના-જલપના, તહાં માનું દુઃખ છાંઈ;
મિટે કલપના-જલપના, તબ વસ્તુ તિન પાઈ.”

આપ પરમકૃપાળુદેવનાં વચનામૃતના વાચન-વિચારમાં મુખ્યપણે કાળ ગાળો છો તે એક પ્રકારે સત્સંગ જ છેજી. તેમાં અગાધ જ્ઞાન-નિધાનનો નિચોડ (સત્ત્વ) છેજી. જેમ જેમ

“કષાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષ અભિલાષ;
ભવે ખેદ, પ્રાણી દયા, ત્યાં આત્માર્થ નિવાસ.”

આ ગાથામાં કહેલી યોગ્યતા આવશે તેમ તેમ ‘સુવિચારણા’ વિષે આપે પૂછાવેલ તે પ્રગટ થશે.

“આવે જ્યાં એવી દશા, સદ્ગુરુબોધ સુહાય;
તે બોધે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે સુખદાય.
જ્યાં પ્રગટે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે નિજજ્ઞાન;
જે જ્ઞાને ક્ષય મોહ થઈ, પામે પદ નિર્વાણ.”

આમ ઠેઠ સુધીનો માર્ગ પરમકૃપાળુદેવે ટૂંકામાં મૂકી દીધો છેજી. તે દશા લાવવા આત્માર્થીનાં લક્ષણ કે મુમુક્ષુતા પ્રગટાવવી પડશે. મુમુક્ષુતાને જ સત્પુરુષને ઓળખવાની આંખતુલ્ય ગણી છે. અનાદિકાળથી જીવને મુમુક્ષુતા નથી આવી એ જ મોટામાં મોટો દોષ, અનંત દોષોમાંનો એક મુખ્ય દોષ ગણાવ્યો છે.

કિંચિત્માત્ર ગ્રહણ કરવું તે દુઃખનો માર્ગ અને મૂકી દેવું તે મોક્ષનો માર્ગ એવા ભાવાર્થનું સાપેક્ષ વચન પરમકૃપાળુદેવનું છે, તે વિચારવા યોગ્ય છે. આરંભ-પરિગ્રહને દુઃખોનું કારણ જણાવી વૈરાગ્ય-ઉપશમનો ઉપદેશ કર્યો છે તે વારંવાર વિચારી, જીવમાં જે લોભભાવ હોય તે ઘટાડવાથી યોગ્યતા આવે છે. આરંભ અને પરિગ્રહનાં અનિષ્ટ પરિણામ જણાવ્યાં છે તે “સિદ્ધાંતબોધ અને ઉપદેશબોધ”વાળો પત્ર ૫૦૬ વારંવાર વિચારવાથી ‘વિચારની નિર્મળતા’

સિદ્ધાંતરૂપ કથનને સહેજે કે ઓછા પરિશ્રમે અંગીકાર કરી શકે છે, એવું વર્ણન સુવિચારદશા તમે પૂછી તેના ઉત્તરરૂપ છે.

જેને તૃષ્ણા વધારે તેનાં જન્મ-મરણ વધારે અને જેણે તૃષ્ણા ઘટાડી તેણે જન્મ-મરણનાં કારણ ઘટાડ્યાં એવો ઉપદેશછાયામાં બોધ છે, તે વિચારી સંતોષભાવનું જે કાવ્ય મથાળે લખ્યું છે તે વિચારતાં, ભાવતાં તમારા પ્રશ્નોના ઉત્તર મળી રહેવા યોગ્ય છેજી.

પરમકૃપાળુદેવે અનંત કૃપા કરી બહુ સ્પષ્ટ રીતે ‘બે ને બે ચાર’ હિસાબ બેસે તેવી પરમાર્થની વાતો કરી છે. આપણે તે વિચારી અમલમાં મૂકવાની ખામી છે. નીચેનો ટૂંકો પત્ર લક્ષમાં લેશોજી—

“ૐ ચક્રવર્તીની સમસ્ત સંપત્તિ કરતાં પણ જેનો એક સમયમાત્ર પણ વિશેષ મૂલ્યવાન છે એવો આ મનુષ્યદેહ અને પરમાર્થને અનુકૂળ એવા યોગ સંપ્રાપ્ત છતાં જો જન્મમરણથી રહિત એવા પરમપદનું ધ્યાન રહ્યું નહીં તો આ મનુષ્યત્વને અધિષ્ઠિત એવા આત્માને અનંતવાર ધિક્કાર હો! જેમણે પ્રમાદનો જય કર્યો, તેમણે પરમપદનો જય કર્યો.” (૯૩૫)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૪૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૭-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ અષાડ સુદ ૮, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“અનંતગુણના બીજસમ સમ્યક્દર્શન સાર,
વારંવાર વિચારીને હૃદય વિષે દૃઢ ધાર;”

આપ બન્ને ભાઈઓને બ્રહ્મચર્ય પાળવાની ભાવના છે. તે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરીને ભાવના કરશો કે હે ભગવાન આપની આજ્ઞાથી આટલા માસ સુધી બ્રહ્મચર્ય આત્માર્થે પાળીશ. એમ ભાવના કરી નમસ્કાર કરી ભાવવ્રત લેશોજી.

એટલા વખત સુધી જુદી પથારીએ સૂવું અને એકાંતના પ્રસંગો બહુ ન મળે તેમ વર્તવું. મોક્ષમાળામાં બ્રહ્મચર્યની નવ વાડવાળો પાઠ બને તો બન્નેએ મુખપાઠે કરી તે અનુસાર બને તેટલી સાવચેતી રાખી વર્તવા ભલામણ છેજી. સ્મરણ વધારે વખત મનમાં થયા કરે તેવી ટેવ પાડી મૂકવાની જરૂર છેજી. કંકાસ ન કરવો કે કલેશિત રહેવું નહિ. સર્વની સાથે નમ્રતાથી અને સમજુતીથી વર્તી સર્વને રાજી રાખવાની ટેવ પાડવાથી આપણે કરવા ધારેલા પ્રયત્નો સફળ થવા સંભવ છેજી. બીજું તમે પુછેલા પ્રશ્નો વારંવાર વિચારતા રહેશો. યોગ્યતા આવ્યે સમજાઈ રહેવા યોગ્ય છે. વખતે અહીં આવો ત્યારે તે સંબંધી પૂછશો તો વાતજણાવાશે. ન સમજાય ત્યાં ખળી રહેવા યોગ્ય નથી. વૈરાગ્ય ઉપશમ વધ્યે વિચારણા પણ વધશે. ભક્તિથી આત્મા નિર્મળ થાય છેજી. બીજું, પર્યુષણ વિષે મોટા પુસ્તકમાં પત્ર ૯૪૩, ૯૪૪, ૯૪૫ પાન

૬૫૪, ૬૫૫ ઉપર વિચારશોજી. તેના ઉત્તર છે. તેમાં જણાવેલા ગ્રંથને બદલે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર, જીવનકળા, સમાધિ-સોપાન, જ્ઞાનમંજરી, મોક્ષમાળા, આત્મસિદ્ધિ આદિ વંચાશે તોપણ તે જ ભાવના પોષાશે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૦]

૨૪૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૭-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ અષાડ સુદ ૧૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૬

અનુષ્ટુપ—“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી સર્વની સાથે હો, શત્રુ માનું ન કોઈને.”

દોહરો— “નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર,
પરમ કૃપાળુને નમી વીંનવું, ભવથી તાર.”

તમે વચનામૃત વાંચવાનું શરૂ કર્યું છે તો ‘મોક્ષમાળા’ની શરૂઆતમાં પરમકૃપાળુદેવે મોક્ષમાળા કેવી રીતે વાંચવી તે સૂચના લખી છે તે સમજી તે પ્રકારે ધીમે ધીમે વિચારપૂર્વક યથાર્થ સમજાય તેમ વાંચન કરવા સૂચના છે. ઘણું વાંચવાની ઉતાવળ કરવા કરતાં જેટલું વંચાય તેટલું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વિચારાય, તેની તુલના ભલી રીતે થાય તથા તે વાંચ્યા પછી આપણને કયા પ્રકારે હિતમાં ઉપયોગી થાય તેમ તે વાંચન છે તેની શોધ કરી એકાદ વચન પણ જો ઊંડું હૃદયમાં ઊતરી જાય તો જેમ ચોમાસામાં ઊંડું ખેડીને બીજ વાવે છે તે સારી રીતે ઊગીને પાક આપે છે, તેમ કાળે કરી તે વચન ઊગી નીકળે અને પોતાને તેમ જ પોતાના સમીપવર્તી જીવોને હિતમાં વૃદ્ધિ થાય, સર્વ સુખી થાય, તેવું ફળ તેનું આવે છે.

બીજું, સત્પુરુષનાં વચન વિચારતાં આપણી બુદ્ધિ પ્રમાણે સમજાય છે, પણ તેટલો જ તેનો અર્થ છે અને મને બધું સમજાઈ ગયું એમ માનીને પણ સંતોષ વાળવા જેવું નથી. પરમકૃપાળુદેવે પોતે જ લખ્યું છે કે “સત્પુરુષના એકેક વાક્યમાં, એકેક શબ્દમાં, અનંત આગમ રહ્યાં છે, એ વાત કેમ હશે?” (૧૬૬) શ્રી મહાવીરસ્વામીએ આદિ-ગુરુ શ્રી ગૌતમસ્વામીને “ઉત્પાદ, વ્યય અને ધ્રુવતા” આ ત્રણ શબ્દો ત્રિપદી કહેવાય છે તે આપ્યા. તે ઉપરથી તેમણે દ્વાદશાંગીની એટલે સકળ શાસ્ત્રની રચના કરી. તેમ આપણને પરમ કૃપાવંત પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ મંત્ર આદિની આજ્ઞા, પરમપુરુષ દ્વારા પ્રાપ્ત, જણાવી. તે મંત્રનું એટલું બધું માહાત્મ્ય તેઓ કહેતા કે ‘આત્મા જ આપીએ છીએ.’ દવા વાપરીને જેમ રોગનો નાશ કરીએ છીએ તેમ તે મંત્રનું એકાગ્ર ચિત્તથી, સંસારને વીસરી જઈ તેમાં તન્મયતા રાખી તેનું આરાધન કરવાથી જન્મમરણનો નાશ થાય તેવું બળવાન સામર્થ્ય તેમાં છે; તો ભવરોગ નાશ કરવા, જેટલી આપણામાં શક્તિ છે તેટલી બધી તે આજ્ઞા ઉઠાવવામાં વાપરવી ઘટે છે. જે વાંચીએ તે આત્મા પ્રગટાવવા, જે જાપ જપીએ તે પણ તે અર્થે, જે ભક્તિ કરીએ, દર્શન કરીએ, સમાગમ કરીએ, ખાઈએ, પીએ, બેસીએ, ઊઠીએ, ઊંઘીએ, જોઈએ, કામ કરીએ, કોઈ પ્રત્યે સ્નેહ

કરીએ, જઈએ, આવીએ તે સર્વ ક્રિયા એક આત્માર્થે કરવા યોગ્ય છેજી. આત્માને ભૂલીને, દેહને અર્થે, સગાંને અર્થે, રોગ મટાડવા, લોકોને સારું લગાડવા, સમજણાં ગણાવા, પૈસા અર્થે કે મનની મોજ કરવા હવે કંઈ કરવું નથી. “ગમે તેટલાં દુઃખ વેકો, ગમે તેટલા પરિષહ સહન કરો,ગમે તેટલી વ્યાધિઓ સહન કરો, ગમે તેટલી ઉપાધિઓ આવી પડો, ગમે તેટલી આધિઓ આવી પડો, ગમે તો જીવનકાળ એક સમય માત્ર હો, અને દુર્નિમિત્ત હો, પણ એમ કરવું જ (રાગદ્વેષ તજી આત્માર્થે જીવવું) ત્યાં સુધી હે જીવ! ધૂટકો નથી. આમ નેપથ્યમાંથી (અંતરમાંથી) ઉત્તર મળે છે, અને તે યથાયોગ્ય લાગે છે.” (૧૨૮) આમ પરમકૃપાળુદેવ પોતાને માટે લખે છે. તેમ આપણ સર્વેને તે જ ગાંઠ મનમાં પાડી દેવા જેવી છે. જે રસ્તે એ પરમ પુરુષ ચાલ્યા તે જ રસ્તે આ ભવમાં જવું છે; બીજું બધું ઝેર ખાવા જેવું છે, એવું અંતરમાં કરી મૂક્યા વિના આ કળિકાળમાં સન્માર્ગે પ્રવર્તી શકાય તેવું રહ્યું નથી. સંજોગો બધા વિપરીત મોહમાં તાણી જાય તેવા છે. ‘પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે અને માથે મરણ રહ્યું છે; એ વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કર.’ એમ કહ્યું છે તે ક્ષણે ક્ષણે સંભાર સંભાર કરવા જેવું છે. તમારો કંઈ વાંક દેખીને પત્ર નથી લખ્યો, એમ નથી; પણ પત્રો લખતાં મન પાછું પડે છે. આ જીવને જ હજી ઉપદેશ લેવાની જરૂર છે, ત્યાં શું લખવું? ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૫૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૭-૧૯૪૦

ૐ

અષાઠ સુદ ૧૫, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!
સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ્ય સ્થાશે.”

આપનો પત્ર આવ્યો. સદ્ગત પૂ. બેન ..ના દેહોત્સર્ગના સમાચાર જાણ્યા. તેણે છેવટ સુધી સત્સાધનાનું આરાધન શૂરવીરતાથી કર્યું તે જાણી જેણે જેણે તે વાત સાંભળી તે સર્વને સંતોષ થયો છેજી. નાની ઉંમરમાં આટલી આત્મહિતની કાળજી એ સત્પુરુષ પરમકૃપાળુદેવના યોગબળની ખાતરી આપે છેજી, આપણે માથે પણ તેવી પળ આવવાની છે, તે પહેલાં બીજી ચિંતાઓ તજી આત્મહિતની કાળજી રાખીશું તો આ સત્સાધન દ્વારા મરણથી નિર્ભય બની શકાય તેવો સંભવ હજી છેજી. સત્સાધક સદ્ગત બેન ..નું આયુષ્ય લંબાયુ હોત તો વિશેષ ધર્મ આરાધી શકત. તે અકાળે મરણ થવાથી અટકી પડ્યું એવા વિચારે ખેદને વૈરાગ્યમાં પરિણામવાવા વિચારણા રાખવાની જરૂર છેજી. આયુષ્ય આમ ચાલી જતાં વાર લાગતી નથી તે આપણે નજરે જોયું. તે ઉપરથી જેટલું આપણું આયુષ્ય હજી રહ્યું છે તેનો સદ્ઉપયોગ કરવા વિશેષ ભક્તિ, વિચાર, સદ્વાચનમાં કાળ જાય તેમ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. ‘ચેતી લેવાનું છે’

એમ તેમણે છેવટે કહ્યું છે, તે આપણે સર્વેએ બહુ વિચારવા જેવું છેજી. ચેતતા નર સદા સુખી એમ કહેવાય છે, તેમ પ્રમાદમાં એક પણ પણ ગુમાવવા યોગ્ય નથી. કાલે શું થશે તેની ખબર આપણને નથી તેથી કાલે કરવા ધાર્યું હોય તે ધર્મકૃત્ય આજે કરી લેવા જેવું છેજી. પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે કે—“સર્વ પ્રકારે જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભયપણાને, નિઃખેદપણાને ભજવાની શિક્ષા શ્રી તીર્થંકર જેવાએ કહી છે, અને અમે પણ એ જ કહીએ છીએ. કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી. અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ ક્લેશનું, મોહનું, અને માઠી ગતિનું કારણ છે. સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું કારણ છે. તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્ ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” (૪૬૦) મરણ વખતે મંત્રથી કેવી ધીરજ રહે છે તે જાણી સર્વને ધર્મ પ્રત્યે ભાવ વધે તેવી વાત બની છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૧]

૨૫૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૭-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

અષાડ વદ ૭, શુક્ર, સં.૧૯૯૬

પૂ.ભાઈએ આપના પર ચિંતાનો પ્રસંગ આવી પડ્યો તેની વાત કરી. જીવનામાં કેટલી સમજણ યથાર્થ આવી છે તેની કસોટીનો આ પ્રસંગ છે. જેમ પૂ.ને હડકાયા કૂતરાની આપત્તિ આવી તેમ તમારે માથે આ પ્રકારની આપત્તિ આવી છે તે પૂર્વકર્મનું ફળ છે એમ જાણી વર્તમાન પરિણતિ ક્લેશિત કરવા યોગ્ય નથી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી એક વખત આહાર કરી રાજમંદિરમાં થઈ જતા હતા. તે વખતે હું ઘડિયાળને ચાવી આપતો હતો. અચાનક કંઈ જોરથી ચાવી દેવાતાં કમાન તૂટી ગઈ. મેં જઈને તેઓશ્રીને જાહેર કર્યું કે ઘડિયાળની ચાવી તૂટી ગઈ. તેઓશ્રીએ જણાવ્યું કે ‘અહીં જીવની પરીક્ષા થાય છે. નાશવંત વસ્તુ વહેલીમોડી નાશ પામે છે, તેમાં ખેદ ન થાય તેનું કારણ સમજણ છે.’ તેનો અર્થ એવો નથી કે આપણે પુરુષાર્થ ન કરવો. બનેલા પ્રસંગમાંથી શિખામણ લેવી. બને તેટલા સમજૂતીના કે બીજા ઉપાય લેવા ઘટે તે લેવા, પણ રાતદિવસ તેની ચિંતામાં ધર્મ ભૂલી જવાય તેમ ન કરવું. ધર્મના ફળરૂપ લક્ષ્મી છે, તે પાપના ઉદયે દૂર થતાં ક્લેશ કરાવે એવો પ્રસંગ છે, પણ સંસારનું અનિત્યપણું વિશેષપણે વિચારવાનો આ પ્રસંગ આવ્યો છે તેનો લાભ લઈ વૈરાગ્ય વધારવાની જરૂર છે. સ્વપ્ન જેવા સંસારમાં હર્ષખેદના પ્રસંગો દિવસ અને રાતની પેઠે વારંવાર આવવાના, પણ સત્સાધન જેને પ્રાપ્ત થયું છે તેણે તેમાંથી બચવા ભક્તિ, સ્મરણ કે મુખપાઠ કરવાનો ક્રમ વિશેષ રાખવાથી તે પ્રસંગમાં તણાઈ નહીં જવાય. કોઈ પણ કારણે આર્તધ્યાન કરવું નથી એવો નિશ્ચય મુમુક્ષુ જીવને કરવો ઘટે છે અને થઈ જાય તો પશ્ચાત્તાપ કે ખેદ કરી ધર્મધ્યાનમાં જોડાઈ જવા ત્વરા કરવી ઘટે છે. વધારે લખવાની સમજીને જરૂર નથી, પણ પ્રસંગને વશ ન થતાં તેવા પ્રસંગથી વૈરાગ્ય અને જાગૃતિ વધે તેમ કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૨]

૨૫૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૭-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ અષાડ વદ ૯, રવિ, સં. ૧૯૯૬

“સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.
શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય, તે કોઈ અન્યે લઈ ના શકાય;
એ ભોગવે એક સ્વ આત્મ પોતે, એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપના પિતાશ્રીને ત્રિદોષ થયાના સમાચાર લખ્યા તે જાણ્યા છેજી. તેમને ભાનમાં હોય ત્યારે વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ આદિ ભક્તિનાં પદો તથા કોઈ કોઈ પત્રો સંભળાવતા રહેશોજી; તથા સ્મરણમાં રહેવાની તેમને ભલામણ કરી છે એમ જણાવશોજી. મનુષ્યભવ દુર્લભ છે. જ્યાં સુધી આયુષ્ય છે અને ભાન હોય ત્યાં સુધી જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં વર્તવાનો દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. સશક્ત-અશક્ત, સાજો-માંદો, ગરીબ કે ધનવંત, ગમે તે અવસ્થામાં મનુષ્ય ભવ હશે તો પથારીમાં પડ્યા પડ્યા પણ પ્રભુનું આપેલું સ્મરણ થઈ શકે તેમ છેજી. પછી આયુષ્ય ઘૂટી ગયા પછી આવો લાગ આત્મહિત કરવાનો મળવો મહાન દુર્લભ છેજી. માટે કંઠે પ્રાણ આવ્યા હોય, દેહ ઘૂટવાને વાર ન હોય તોપણ જ્ઞાનીએ આપેલા મંત્રનું રટણ ચૂકવું ઘટતું નથીજી. તે પરમ પુરુષ પરમકૃપાળુદેવનું શરણું આ ભવમાં કોઈ પૂર્વના મહાપુણ્યને લીધે મળ્યું છે, તે ભવસાગર તરવાનું સફરી જહાજ સમજવા યોગ્ય છેજી. જ્ઞાનીપુરુષે કંઈ પણ સ્વાર્થ વિના માત્ર નિષ્કારણ કરુણાશીલતાથી જે આપણા જેવા પામર પ્રાણીઓ ઉપર અથાગ ઉપકાર કર્યો છે, સત્માર્ગ બતાવ્યો છે તેનો કોઈ રીતે બદલો વળી શકે તેમ નથી. માત્ર તેણે કરેલી આજ્ઞા, તેનું શરણ અને આશ્રયના અવલંબનને મરણપ્રસંગની ભારે વેદનામાં પણ ભુલાય નહીં તેટલી અંતરમાં દૃઢ શ્રદ્ધા અને કાળજી— દાઝ અંતરમાં ઊંડી રાખવા યોગ્ય છેજી. એ સત્પુરુષને આશરે આ દેહ ઘૂટે તો તેના જેવી બીજી કોઈ કમાણી ગણવા યોગ્ય નથી. જેણે છેવટની પળ સાચવી તેણે બધાં વ્રત કર્યાં, જાપ કર્યાં, તીર્થ કર્યાં, શાસ્ત્ર ભણ્યો, ભક્તિ કરી, બધું કરી ઘૂટ્યો સમજવા યોગ્ય છેજી. પણ પહેલેથી તે આજ્ઞાનું, તેના શરણનું અને તેના આશ્રયનું મહાત્મ્ય સાંભળ્યું હશે, તેનો આધાર રાખ્યો હશે અને મરણ વખતે પણ તે ન ઘૂટે તેવી વારંવાર ભાવના કરી હશે તો જ આખર સુધી તે ટકી શકશે. માટે જાગ્યા ત્યાંથી સવાર ગણી આ પત્ર મળે ત્યારથી તે ભાવનાનો અભ્યાસ કરવા મંડી પડશો તો તે આખરે ગુણ કરશે એમ આપના પિતાશ્રીના કાને પણ વાત નાખશો અને આપણે પણ એ જ કર્તવ્ય છેજી. સમાધિમરણ કરાવનારને પણ લાભ થાય છેજી. આવો સેવા કરવાનો અવસર વારંવાર મળતો નથી; માટે કંટાળ્યા વિના, બીજાં કામ કરતાં પિતાની સેવા મહાલાભનું કારણ છે ગણી, તેમાં વિશેષ લક્ષ રાખવા વિનંતી છેજી. આપ સર્વ સમજુ છો. ધર્મમાં શ્રદ્ધા તેમની દૃઢ થાય તેવું વાચન, વાતચીત, ભક્તિ, સ્મરણ કરતા રહેવાથી સ્વપર બન્નેને લાભનું કારણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૩]

૨૫૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૮-૧૯૪૦
તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૧૩, ગુરુ, સં. ૧૯૯૬

કવાલી— “કૃપાળુની કૃપા ધારી, બનીશું પૂર્ણ બ્રહ્મચારી,
સહનશીલતા ક્ષમા ધારી, સજી સમતા નીતિ સારી.
કરીશું કાર્ય સુવિચારી, કષાયો સર્વ નિવારી,
ગણીશું માત પરનારી, પિતા સમ પરપુરુષ ધારી.
જીવીશું જીવન સુધારી, સ્વ-પરને આત્મહિતકારી,
બનીને અલ્પ સંસારી, ઉઘાડી મોક્ષની બારી.
ખણી કુબોધની ક્યારી, વિચરશું વાસના મારી,
સમર્પી સર્વ સ્વામીને, તરીશું સર્વને તારી.” કૃપાળુ

આપ બન્ને ભાઈઓને બ્રહ્મચર્ય બે માસ સુધી પાળવાની ઇચ્છા છે તે જાણી સંતોષ થયો છેજી. પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ તમે બે જણે એવી ભાવના કરવા યોગ્ય છે કે હે ભગવાન! બે કે અમુક માસ (દિવાળી કે દેવદિવાળી સુધી તમારી ઇચ્છા પ્રમાણે) સુધી આપની આજ્ઞાથી કાયાએ કરી બ્રહ્મચર્ય પાળવાનું વ્રત લઉં છું. એમ મનમાં ધારી ત્રણ નમસ્કાર કરવા ભલામણ છેજી. એ વિષે કાળજી રાખી તેટલી મુદત સુધી જુદી પથારી, ઓછો એકાંત સમાગમ, ઇન્દ્રિયો ઉન્મત્ત થાય તેવો આહાર ઓછો કરવા વગેરે મોક્ષમાળામાં નવ વાડ બ્રહ્મચર્યની લખી છે તે વિચારી યથાશક્તિ પ્રવર્તવાનું કરવાથી આત્મહિત થશેજી. લીધેલું વ્રત પાળવાની દૃઢતા ઢીલી ન થાય, માટે સદ્ગુરુનાં વચનોનું વિશેષ પ્રકારે વાંચન-મનન કરતા રહેવાની જરૂર છેજી. ચોથી દૃષ્ટિમાં કહ્યું છે કે—

“ધર્મ અર્થે ઇહાં પ્રાણનેજી, ઇંડે પણ નહીં ધર્મ;
પ્રાણ અર્થે સંકટ પડેજી, જુઓ એ દૃષ્ટિનો મર્મ.
મનમોહન જિનજી મીઠી તાહરી વાણ.”

હવે ટૂંકામાં તમારા પ્રશ્નના ઉત્તર લખું છુંજી—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ; મૂળ
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ. મૂળ”

આ સમ્યક્જ્ઞાનનું સ્વરૂપ કહ્યું. તેનો લક્ષ કરાવવા ઉપદેશછાયામાં વિસ્તારથી વિવેચન કર્યું છેજી. ઘણી વાર લોકો પણ કહે છે કે ખોળિયું પિંજરની પેઠે પડી રહે છે અને જીવ પોપટની પેઠે ઊડી જાય છે; તથા શાસ્ત્રોમાં પણ દેહ જુદો છે, આત્મા જુદો છે એવું લખેલું પંડિતો વાંચે છે, ઉપદેશ કરે છે, છતાં દેહભાવ ધૂટતો નથી અને આત્મશ્રદ્ધા થતી નથી તેનું

શું કારણ? તો કહે છે કે “એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે” જેને આત્મજ્ઞાન પ્રગટ છે તેવા સદ્ગુરુથી જો જાણે તો આત્મશ્રદ્ધા થાય. કોઈ કહે જ્ઞાની પાસેથી પણ ઘણીવાર એમ સાંભળ્યું પણ કેમ ચોટતું નથી? કેમ ભેદજ્ઞાન થતું નથી? તેના ઉત્તરમાં કહ્યું છે—

“પલમેં પ્રગટે મુખ આગલસેં, જબ સદ્ગુરુચર્ન સુપ્રેમ બસેં,
તનસેં, મનસેં, ધનસેં, સબસેં, ગુરુદેવકી આન (આજ્ઞા) સ્વઆત્મ બસેં;
તબ કારજ સિદ્ધ બને અપનો.....
પરપ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુઉર બસેં.”

આટલી યોગ્યતા એટલે સદ્ગુરુ પ્રત્યે, સદ્ગુરુના વચન પ્રત્યે અને તેમણે કહેલા વચનના આશય પ્રત્યે પ્રેમ પ્રતીતિ થાય તો તે હૃદયમાં ઊંડું ઊતરે, નહીં તો આ કાને સાંભળી પેલે કાને કાઢી નાખે તેવું થાય છેજી. સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ થવામાં તેનાં મન વચન કાયાની પ્રત્યેક ચેષ્ટાનાં અદ્ભુત રહસ્યોનું નિદિધ્યાસન થવાની જરૂર છે, એટલે સત્પુરુષના દેહ પ્રત્યે કરેલો પ્રેમ નિરર્થક નથી, પણ જેને તેવો પ્રેમ થયો છે અને તે વડે જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લેવું છે તે કરવા પ્રત્યે તત્પર થતો નથી, તેને કહ્યું છે કે દેહથી આત્મા જુદો છે. હવે આગળને પગથિયે કેમ ચઢતો નથી? જે અર્થે સત્પુરુષના પૂજ્ય દેહાદિ પ્રત્યે પ્રેમ કરવા કહ્યું છે તે આત્માર્થ સાધવાનો લાગ કેમ જવા દે છે? છ પદના પત્રમાં પછવાડેના ભાગમાં કહ્યું છે, “જે સત્પુરુષોએ સદ્ગુરુની ભક્તિ નિરૂપણ કરી છે, તે ભક્તિ માત્ર શિષ્યના કલ્યાણને અર્થે કહી છે. જે ભક્તિને પ્રાપ્ત થવાથી સદ્ગુરુના આત્માની ચેષ્ટાને વિષે વૃત્તિ રહે, અપૂર્વ ગુણ દૃષ્ટિગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે, અને સહેજે આત્મબોધ થાય, એમ જાણીને જે ભક્તિનું નિરૂપણ કર્યું છે, તે ભક્તિને અને તે સત્પુરુષોને ફરી ફરી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો!” (૪૯૩) આમાં પ્રથમ ‘જે ભક્તિને પ્રાપ્ત થવાથી’ એમ કહ્યું છે તે દેહાદિ સર્વ સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ ઉત્પન્ન કરાવનારાં કારણો લીધાં. તે કારણો સેવ્યાથી તેના ફળરૂપે સત્પુરુષની દશા કે તેના ‘આત્માની ચેષ્ટાને વિષે વૃત્તિ’ રહે એમ જણાવ્યું અને તેનું ફળ છેવટે આત્મબોધ કે આત્મજ્ઞાન જણાવ્યું છે. તે ક્રમે ક્રમે પ્રાપ્ત કરાવવા જ્ઞાનીપુરુષો કહે છે, પણ ક્રમ મૂકી એકલો આત્મા પકડવા જાય તો તે પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છેજી. જેને સત્પુરુષના દેહ, ચિત્રપટ, વચન, કથા તથા આજ્ઞા પ્રત્યે રુચિ નથી તેણે તે પ્રથમ કર્તવ્ય છે. સંસારમાં જેમ સ્ત્રીપુત્રના દેહ વચનાદિ પ્રત્યે પ્રેમ છે તેથી અનંતગણો પ્રેમ સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રગટ થાય તેમ પ્રવર્તવાની જરૂર છે.

“મન મહિલાનું રે વાહલા ઉપરે, બીજા કામ કરંત,
તેમ શ્રુતધર્મે રે મન દૃઢ ધરે, જ્ઞાનાક્ષેપકવંત.”

પત્રાંક *૩૯૪-૩૯૫ લક્ષ્યપૂર્વક વાંચશોજી. વળી ભાવનાબોધમાં સંવરભાવના સમજાવવા વજ્રસ્વામીનું દૃષ્ટાંત આપ્યું છે તે વાંચશોજી.

૧ તેના પિતાએ વજ્રસ્વામી પાસે રુદ્રમણીને આણીને, તેનો સ્વામીજી ઉપર મોહ છે એમ કહ્યું ત્યારે સ્વામીજી કહે છે— “શું એ માંસ, હાડકાં, રુધિર પ્રમુખથી પૂર્ણ એવા મારા દેહને વિષે પ્રીતિવાળી થઈ છે? તેનો પતિ તો એવો થશે કે જે દેવતાને પણ દુર્લભ છે! જેની પાસે સર્વ સદ્ગુણો કિંકર સમાન છે, રૂપ અને લક્ષ્મી પણ જેની દાસી છે, સર્વ ક્રિયાઓ પણ જેની પાસે તુચ્છ છે અને જેનામાં કંઈ પણ દૂષણ નથી, જેની અત્યંત ભક્તિથી મોક્ષ પણ સુલભ છે— પ્રાપ્ત થાય છે. આ પ્રકારે વર્ણવેલો સંયમ તે જ તારી પુત્રીને લાયક છે. માટે જો તારી ઇચ્છા હોય તો હું હસ્તમેળાપ કરાવું..... વળી વાઘણની પેઠે તિરસ્કાર કરતું ઘડપણ પણ પાસે જ રહે છે, શત્રુની પેઠે રોગો સર્વદા દેહને પ્રહાર કરે છે અને કૂટેલા ઘડામાંથી ઝરી જતાં પાણીની પેઠે આયુષ્ય નષ્ટ થાય છે, તોપણ લોક વિરુદ્ધ કર્મ કરે છે, એ આશ્ચર્ય છે! વળી પુરુષ પણ ક્ષણમાં, જોતજોતામાં બાળ, ક્ષણમાં યુવાન અને ક્ષણમાં શિથિલ અવયવવાળો ઘડપણથી થાય છે. એવી રીતે યમની નગરીમાં અંતે પેસે છે.” આમ સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ થયો હોય તો તેના વચન પ્રત્યે થાય છે, તેણે કહ્યું કે કર્યું તે કરવા જીવ પ્રેરાય છે અને તેની આજ્ઞા ઉરમાં અચળ કરે તો જે આત્મસુખમાં તે લીન છે તેનું ઓળખાણ તેને થાય છે અને તેરૂપ થાય છે. માટે જે જે કારણો સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ પ્રગટાવે, તેનાં વચનને મનાવે, તેની આજ્ઞામાં તત્પર કરાવે તે તે કારણો તે તે ભૂમિકાએ ઉપાસ્યા વિના આગળની ભૂમિકા પ્રાપ્ત થવી દુર્લભ છે. આ બાબતનું આટલું બધું વિવેચન કર્યા છતાં એકદમ પત્રથી સમાધાન થાય તેમ લાગતું નથી. સમાગમમાં જે જે શંકાઓ થાય તેનું નિવારણ થવાનું બને, પણ આ વિષય ગહન છે, એનો ખ્યાલ આ ઉપરથી તમને આવશે અને જે ક્રમ લેવો છે તે પણ અત્યારે જરૂરનો છે એ પણ સમજાશે. આગળ ઉપર કેમ કરવું તે સમાગમે પૂછવા યોગ્ય છેજી. કારણકે જીવને અત્યારે જે કરવા યોગ્ય છે તે ન કરે તો માત્ર કલ્પનામાં તણાઈ જઈ, છેવટની વાત બહુ સહેલી છે, લાવ તે જ કરી લઉં એમ થઈ જવા સંભવ છે. પર્વત ઉપરના દેવળને દેખીને નીચે રહેલો માણસ ધારે કે આ વાંકાયૂકા માર્ગે કોણ જાય, સીધો ચાલી આ દેખાય છે ત્યાં ઝટ ચાલ્યો જાઉં એમ ધારી, બધા જતા હોય તે માર્ગ મૂકી નવો માર્ગ લે, ત્યાં બિલકુલ ન ચઢી શકાય તેવી જગાથી પાછું ફરવું પડે છે ને વાંકાયૂકા નક્કી કરેલા માર્ગે જવું પડે છે; તેમ અત્યારે યથાર્થ સમજ નથી આવી ત્યાં સુધી ઉપદેશબોધ પડી મૂકી જીવ સિદ્ધાંતબોધ તરફ દોડવા પ્રયત્ન કરે છે, પણ તે પરિણામ પામવો દુર્ઘટ છે. પત્રાંક પ૦૬ પણ વાંચવા-વિચારવા ભલામણ છેજી. પરમાર્થની જિજ્ઞાસા જેને જાગ્રત થઈ છે તેને ઉપશમ વૈરાગ્ય એ અત્યંત જરૂરનાં છે, તે પ્રાપ્ત થયે જીવને શું કરવું તે સમજાય છેજી. પત્ર બહુ લાંબો થઈ ગયો છે એટલે પુછાવેલા શબ્દોના શબ્દાર્થ માત્ર લખું છુંજી—

(૧) નય=કહેનારનો અભિપ્રાય; વસ્તુને અંશે જણાવવાની યુક્તિ. (૨) લબ્ધિ=પ્રાપ્તિ;

૧. આ કથા કોઈ ગ્રંથમાંથી લેવામાં આવી છે.

કોઈ ગુણ સમ્યક્ત્વ આદિ પ્રાપ્ત થાય તે લબ્ધિ છે તથા રિદ્ધિ સિદ્ધિ ચમત્કાર આદિને પણ લોકો લબ્ધિ કહે છે. (૩) અપ્રમત્ત=જાગ્રત, આત્મભાવમાં જાગૃતિવાળી દશા, ગુણસ્થાનોમાં સાતમું ગુણસ્થાન, ધ્યાનઅવસ્થા. (૪) લેશ્યા=કષાયથી રંગાયેલાં મન-વચન-કાયાના યોગોની પ્રવૃત્તિ; આત્માનાં ભાસ્યમાન પરિણામ. (૭૫૨) (૫) અનુષ્ઠાન=ક્રિયા; પ્રીતિ, ભક્તિ, વચન અને અસંગ એવા ચાર ભેદ, એક એકથી ચઢિયાતી ક્રિયા. (૬) પરિગ્રહ=મમતા; મારું મારું ગણી એકદું કરેલું ધનધાન્ય, સ્ત્રીપુત્ર, દાસદાસી, ખેતરઘર, સોનુંરૂપું, વસ્ત્રવાસણ વગેરે તથા ક્રોધાદિ દુર્ગુણ. (૭) પરિહાસ=હસવું, મશ્કરી. (૮) ઉપાદાન=મૂળ કારણ; જેમાંથી વસ્તુ ઉત્પન્ન થાય તે. જેમ માટીમાંથી ઘડો થાય તો માટી ઘડાનું ઉપાદાન કારણ છે; આત્મામાંથી ભાવો પ્રગટે છે તો પોતાના ભાવોનું ઉપાદાન કારણ આત્મા છે. (૯) ચ્યવન=દેહ છોડી બીજા દેહમાં જવું; દેવ મરી માણસ થાય તેમ. (૧૦) સ્યાત્પદ=અનેક પ્રકારે વસ્તુને કહેવાની શૈલી. આત્મા દ્રવ્યે નિત્ય છે, પર્યાયે અનિત્ય છે વગેરે. (૧૧) સમવસરણ=ભગવાનને કેવળજ્ઞાન થાય ત્યારે દેવ ભક્તિ નિમિત્તે મંડપ આદિની રત્ન વગેરેથી સુશોભિત રચના કરે છે તે; જ્યાં ઘણા માણસો વગેરેનો સમૂહ એકત્ર થયો હોય તેને પણ સમવસરણ કહે છે. (૧૨) ગારવ=ગર્વ; રસ, રિદ્ધિ અને સાતાના ભેદે ગર્વ ત્રણ કહેવાય છે. ગારમાં જેમ બાળક પેસી જાય કે ગારા-કાદવમાં હાથી ખૂંચી જાય તે નીકળતો નથી, તેમ તેમાં જીવ બંધાય છે. (૧૩) પ્રમાદ=આળસ, કષાય, ધર્મની અનાદરતા, ઉન્માદ. (જુઓ મોક્ષમાળા શિક્ષાપાઠ-૫૦)

હાલ ન સમજાય તોપણ ધીરજ રાખી સત્પુરુષનાં વચન અને તેની આજ્ઞાનું આરાધન કરવાથી ધીમે ધીમે યોગ્યતા પ્રમાણે સમજાતું જશેજી. ગભરાવાની જરૂર નથી. મૂંઝાવું નહીં, હિંમત હારવી નહીં, પણ પુરુષાર્થ કર્યાથી માર્ગ કષાય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૫૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૮-૧૯૪૦
તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“અર્હત્ સિદ્ધ મુનીશ્વર સાખે, શીલ વ્રતાદિ જે તું રાખે;
જીવતાં સુધી પાળી લે લ્હાવ, એ ભવસાગર તરવા નાવ.
ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસરજે,
ઉદાસીનતા સમતા ભજજે, આશા દાસી સંગતિ તજજે.”

આપનો પત્ર મળ્યો હતો. અજાણતાં જે દોષ થયો હોય તેવો ફરી ન થવા ચેતવણી ગ્રહણ કરવી અને પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ ક્ષમાપનાનો પાઠ પશ્ચાત્તાપપૂર્વક બોલી નમસ્કાર કરવો ઘટે છેજી. કાર્તિક પૂર્ણિમા સુધી રાત્રિભોજનનો ત્યાગ કરવાની ચિત્રપટ આગળ ભાવના કરશોજી અને વિશેષ કાળની ઇચ્છા હોય તો પછી અહીં આવવાનું બને ત્યારે જણાવશો તો વ્રત વિષે વાત થશે.

[૨૦૪]

૨૫૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૮-૧૯૪૦

ૐ

અષાઢ વદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

(લલિત ઇંદ) “વિધિસહિત હું, રાજચંદ્રને ગુરુ ગણી નમું ભાવ વંદને;
ભ્રમણ આ મહામોહથી બને, ક્ષય તમે કીધો મોક્ષ કારણે.
ભવ અનેકમાં તે ભમાવતો, ભુલભુલામણીમાં રમાડતો;
ભૂત સમાન એ દુષ્ટ ભાવમાં, રમણતા કરાવે અભાનમાં.”

પૂ. *શેઠજી બચે તેમ લાગતું નથી. આપની ઇચ્છા થતી હોય અને અનુકૂળતા હોય તો જેવા આપના ભાવ. મળવા જવું હોય તો ઢીલ કરવા જેવો હવે વખત નથી. લોકો લૌકિક રીતે સંથારો કરેલા સાધુ વગેરેને વાંદવા દોડે છે, તેના કરતાં આ તો સાચા પુરુષના આશ્રિતની અંતિમ અવસ્થા કેવી હોય તે જાણવાનો અને કંઈ આપણને આખર વખતે કામમાં આવે તેવું શીખવાનો પ્રસંગ છે. વૈરાગ્યનાં કારણોમાં ઉત્સાહ થવો આ કાળમાં બહુ દુષ્કર છે અને સાચા વૈરાગ્યનાં નિમિત્તોમાંથી વૈરાગ્યરૂપ ગુણ ગ્રહણ કરવા જેટલી જીવની તૈયારી પણ તેટલી આ કાળદોષને લીધે જણાતી નથીજી. સંસારનાં કામ પોતાનાં માન્યાં છે તેથી તેને માટે પરદેશ જવું પડે તો જીવ પાછો ન પડે, પરંતુ આત્માના હિતની વાતમાં પ્રવર્તતાં તેને ટાઢ ચઢે એવો અનાદિનો જીવનો શિથિલ સ્વભાવ છે તે સ્વાભાવિક જણાવ્યો છે. આપના ઉપર આ વાત લખી નથી. સાચું સગપણ સત્પુરુષનું અને તેના આશ્રિત જીવાત્માઓનું છે, તે આપણને મોહમાં ફસાવવા ઇચ્છતા નથી, ઊલટા ચેતાવી શકે તેવા છે. આટલો જો લક્ષ રહે તો જીવની વૃત્તિ બંધનમાં ન પ્રવર્તે તથા બંધનનાં કારણો ન ઇચ્છે.

વિશેષ વાંચન કરતાં થોડું વાંચન અને વિશેષ મનન તથા નિદિધ્યાસન કે વારંવાર ભાવના વડે તદ્દપ પરિણમન માટે હવે વિશેષ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. ખા ખા કરવા કરતાં ચાવીને તે પચે અને શરીરની પુષ્ટિમાં સહાય થાય તે પ્રકાર જેમ શારીરિક બાબતમાં ઇષ્ટ છે તેમ ઉપર જણાવેલ પ્રકાર આત્મહિતને સાધનાર છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૫]

૨૫૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૮-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

અષાઢ વદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“કૃપા પરમકૃપાળુની, સંત ચરણની ઇંચંય;
અપૂર્વ બોધ વિરાગતા, તારે ગ્રહી અમ બાંહ.”
“ચિંતવ પદ પરમાતમ પ્યારે, યોગીજનો જે પદ ઉર ધારે;
જહાજ બની ભવજળથી તારે, કેવલ બોધ સુધારસ ધારે. ૧
તજ તૃષ્ણા ધન આદિક કેરી, મૂક મમતા ટળશે ભવફેરી;
ધરી ચારિત્ર સદા શીલ પાળે, શિવ-સુંદરી-સુખ તો તું ભાળે. ૨

* શ્રી જેસંગભાઈ ઊજમશી શેઠ, આશ્રમના પ્રથમ પ્રમુખ.

વિચાર વિના શી શરીર સગાઈ, માત પિતા સ્ત્રી ધન સુત ભાઈ;
 વાંચ્છે છે જીવ અતિશય આને, મૂઠ મરણ દેખે નહીં શાને? ૩
 યૌવનની શી કરવી માયા? જળ-પરપોટા જેવી કાયા;
 જાવું પડશે નરકે મરીને, આવી ધનની આશા કરીને. ૪
 ભવ તરવા ઇચ્છે જો ભાઈ, સંત શિખામણ સુણ સુખદાઈ;
 કામ, ક્રોધ ને મોહ તજી દે, સમ્યક્જ્ઞાન સમાધિ સજી લે. ૫
 સંસારી શરણાં ગણ સૂનાં, ‘અર્થ અનર્થક’ વચન પ્રભુનાં;
 નશ્વર કાયા પ્રબળ જણાતી, વાંછા શાની એની થાતી? ૬
 વળી વેપારી દરિદ્રી એકલો, નીચ એકલો ભમે ભૂલેલો,
 રોગી એકલો, શોક ભરેલો, દુઃખરહિત, દુઃખ માંહિ વસેલો. ૭
 શરીર ઝૂંપડી ફૂડો ફૂથો, માંસ ચામડી મોહે ચૂંથો,
 નવે દ્વાર ગંદાં મળ ઝરતાં, શું સુખ એ ક્યરામાં કળતાં? ૮
 શોક વિયોગ ભયંકર ભારે, ભવ દરિયાથી કોણ ઉગારે?
 મજબૂત તારો હાથ ગ્રહીને, કોણ બોધશે કરુણા કરીને? ૯
 મૂક પરિગ્રહ-મમતા ભાઈ! પાળ સુચારિત્ર સત્સુખદાઈ;
 કામ-ક્રોધને તજવા કાજે, જ્ઞાન, ધ્યાન વિચારો આજે.”૧૦(વેરાગ્યમણિમાળા)

“અર્હત્, સિદ્ધ, મુનિશ્વર, સાખે, શીલ પ્રતાદિ જે તું રાખે;
 જીવતાં સુધી પાળી લે લ્હાવ, એ ભવસાગર તરવા નાવ.
 ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસર તે;
 ઉદાસીનતા, સમતા ભજજે, આશા-દાસી-સંગતિ તજજે.”

એક પણ શબ્દ જ્ઞાનીના દ્વારા મળેલો, જીવમાં પરિણામ પામે તો જીવને તે મોક્ષે લઈ જાય છે એ ભાવાર્થનું એક અધ્યયન (૭૩ ક્ષણાક્ષણીનું પરાક્રમ) ઉત્તરાધ્યયનમાં છે. તેમાં પ્રથમ સંવેગ વિષે કહે છે. “મોક્ષાભિલાષા : સંવેગથી જીવમાં તીવ્ર ધર્મશ્રદ્ધા જન્મે છે. તીવ્ર ધર્મશ્રદ્ધાથી તેની મોક્ષાભિલાષા વળી વૃદ્ધિગત થાય છે. તેથી તે જીવ અનંતકાળ સંસારમાં રખડાવનાર ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ (અનંતાનુબંધી)નો નાશ કરે છે, તથા નવાં કર્મો બાંધતો નથી. ક્રોધાદિના નાશથી તત્ત્વાર્થમાં તેની અશ્રદ્ધા દૂર થાય છે અને વિશુદ્ધ શ્રદ્ધા જન્મે છે. તે દર્શનવિશુદ્ધિ (ક્ષાયકદર્શન)થી કેટલાક જીવો તે ભવે જ સિદ્ધિ પામે છે અથવા ત્રીજે ભવે તો અવશ્ય પામે છે જ. બીજો ગુણ નિર્વેદ છે. સંસારથી વિરક્તતા : તેનાથી જીવ દેવ, મનુષ્ય અને પશુપંખી (તિર્યચ) સંબંધી કામભોગો પ્રત્યે વિરક્ત થાય છે; વિરક્ત થયા બાદ તે ભોગસાધનોની પ્રાપ્તિ માટે આરંભ તેમ જ પરિગ્રહ કરવો તજી દે છે અને એ રીતે મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય, યોગરૂપ સંસારમાર્ગનો વિચ્છેદ કરી સિદ્ધિમાર્ગને પામે છે. ત્રીજો ગુણ ‘ધર્મશ્રદ્ધા’ તેનાથી જીવ પોતાને ગમતા વિષયસુખોથી વિરક્ત થાય છે અને ગૃહસ્થધર્મ તજી સાધુપણું સ્વીકારે છે—સાધક બને છે. એ રીતે છેદન, ભેદન, સંયોગ, વિયોગ વગેરે શારીરિક

અને માનસિક દુઃખોનો અંત લાવી અવ્યાબાધ મોક્ષસુખ પ્રાપ્ત કરે છે. ચોથો ગુણ તે ગુરુ તથા સાધર્મિકોની ‘સેવાશુશ્રૂષા’ તેનાથી મનુષ્યને વિનય પ્રાપ્ત થાય છે. વિનયવાળો જીવ ગુરુની નિંદા, અવહેલના વગેરે વિરાધના તજી (ભવિષ્યમાં પોતાની) નરકયોનિ, પશુયોનિ તથા દેવમનુષ્યયોનિમાં હલકી ગતિનો નિરોધ કરે છે; તેમ જ ગુરુની પ્રશંસા, સ્તુતિ, ભક્તિ અને બહુમાનથી દેવમનુષ્યયોનિમાં (પોતાને માટે) સુગતિ નિર્માણ કરે છે; સિદ્ધિ-મોક્ષગતિનાં કારણો— જ્ઞાનદર્શનચારિત્રાદિને વિશુદ્ધ કરે છે; પ્રશંસાપાત્ર તેમ જ વિનયમૂલક સર્વ ધર્મકાર્યો સાધે છે; તેમ જ બીજા પણ ઘણા જીવોને વિનય ગ્રહણ કરાવે છે.” આ પ્રમાણે ૭૩ બોલ જણાવી એકેક બોલથી મોક્ષ સુધી જીવ કેવી રીતે જાય છે તે બતાવ્યું છે. પરમકૃપાળુદેવે પણ કહ્યું છે : “સાચા અંતઃકરણે એક પણ સત્પુરુષના વચનને ગ્રહણ કરશે તે અવશ્ય શ્રેયને પામશે.” આટલો બધો લાભ થાય છે તે જાણી ખરી કમાણી કરવા ઇચ્છનાર વણિક બચ્ચો કેમ ઝાલ્યો રહે? વાણિયા લાભનો ધંધો છોડે જ નહીં, તો ધર્મમાં કેમ ઢીલ થતી હશે? મુમુક્ષુતા કે સાચા વાણિયાપણું પ્રગટ્યું નથી. અવળી પાઘડી પહેરી છે તે સવળી કરવાની છે.

એક કેવળી પાસે કોઈ મોટો રાજા દર્શનાર્થે ગયો. નમસ્કાર કરી પૂછે છે : ‘હે! ભગવાન, ત્રણે લોકમાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ વસ્તુ કઈ હશે?’ ભગવાને કહ્યું : ‘ધર્મ જેવી કોઈ ઉત્તમ વસ્તુ આ જગતમાં નથી.’ ફરી રાજાએ પ્રશ્ન કર્યો, ‘ઉત્તમ વસ્તુ મણિ આદિ રસ્તામાં મૂકીએ તો ગમે તે જનાર ઉઠાવી લીધા વિના રહે નહીં, તો ધર્મ જેવી ઉત્તમ વસ્તુને અંગીકાર કરવા લોકો કેમ દોડાદોડ કરતા નથી?’ ભગવાને કહ્યું, ‘પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયો તેમને ખાળે છે. ધર્મ ઉપર તેમની દૃષ્ટિ પડી નથી, ધર્મ સુખકારક લાગ્યો નથી. ખાખરની ખિસકોલી સાકરનો સ્વાદ શું જાણે? જો ધર્મનો સ્વાદ ચાખે તો તેને પછી મૂકે નહીં.’

“પુદ્ગલ અનુભવ ત્યાગથી, કરવી જસુ પરતીત હો મિત્ત,
ક્યું જાણું ક્યું બની આવશે, અભિનંદન રસ રીતિ હો મિત્ત.” (દે૦ ૪)

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોમાં જે રસ ભર્યો છે તે ચાખવા વૈરાગ્ય ઉપશમની જરૂર છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૬]

૨૫૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૮-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૧૫, શનિ, સં. ૧૯૯૬

“જીવ્યા જીવન રાજચંદ્ર ભગવાન જો,

^૧અશરોરો ભાવે દુષમ આ કળિકાળમાં રે લો;

રહે ન જેને દેહધારો તણું ભાન જો,

^૨અવિષમ ઉપયોગી એ ગુરુ રહો ખ્યાલમાં રે લો.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૩૯)

૧. દેહ છતાં જેની દશા વર્તે દેહાતીત, વિદેહી દશા. ૨. રાગદ્વેષ રહિત સમભાવ કે શુદ્ધભાવવાળા.

તીર્થક્ષેત્ર સત્સાંતિધામ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

આપનો પત્ર મળ્યો. આપે દર્શાવેલા ભાવ માટે મારી યોગ્યતા નથી. પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે તે ભાવ કર્તવ્ય છેજી. આપણે સર્વે પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનાં બાળ છીએ. પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ આપણને તેમના હાથમાં સોંપ્યા છે. તેમની અનહદ કૃપાથી આ કળિકાળમાં આપણાં મન ભક્તિ કરવા ભણી વળ્યાં છે. એવા પરમ પુરુષનો યોગ આપણને વધારે વખત ન રહ્યો એ આપણા મંદ ભાગ્ય ગણવા યોગ્ય છેજી. તેવા પરમ સત્સંગના અભાવે તેને માર્ગે ચાલનાર તે પરમ પુરુષને પોતાના પ્રાણ તુલ્ય ગણનારાં ભાઈ-બેનો એ આપણાં સગાંસંબંધી ગણવાયોગ્ય છે; કારણ કે તેમની સોબત કે સત્સંગથી આપણામાં જે મહાપુરુષે મંત્ર આદિ આજ્ઞારૂપ બીજ વાલ્યું છે તેનું પોષણ કરવા સત્સંગની જરૂર છે; પણ પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગુરુ પ્રત્યે જે અનન્ય પ્રેમ કરવો ઘટે છે, તેમની પૂજા પ્રભાવના કે આશ્રય જેટલા પ્રેમથી કરવાં ઘટે છે, તેટલો પ્રેમ કોઈ પણ માણસ કે દેવાદિ પ્રત્યે અત્યારે કરવો યોગ્ય નથી. એટલું હૃદયમાં જીવતાં સુધી સાંભરે તે પ્રકારે કોતરી રાખવા યોગ્ય છેજી પ્રભુ.

આ વાત આપે સાંભળી હશે તોપણ ફરી ફરી સ્મૃતિમાં રાખવા યોગ્ય હોવાથી લખી જણાવી છે. આ ઉપરથી તો સામાન્ય શિખામણ જેવી લાગશે પણ વાંચન, વ્રત, નિયમ, પૂજા, ભક્તિ આદિ બધી ધાર્મિક ક્રિયાનો આધાર પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર દેવ પ્રત્યેનો પ્રેમ છે. તે જેનો વધારે હશે તે સર્વ સંતોને પ્રિય છે. તેમાં જેને જેટલી ખામી છે તે પૂરી કર્યે ધૂટકો છે, કારણ કે જેને જન્મમરણથી ધૂટવું છે તેણે તો પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રની અનન્ય ભક્તિથી ઉપાસના કરવી જ પડશે. તેઓશ્રીએ પોતે જ લખ્યું છે કે :- “ઈશ્વરેચ્છાથી જે કોઈ પણ જીવોનું કલ્યાણ વર્તમાનમાં પણ થવું સર્જિત હશે તે તો તેમ થશે, અને તે બીજેથી નહીં પણ અમથકી, એમ પણ અત્ર માનીએ છીએ.”

પૂ.ને જણાવશો કે જગત દુઃખથી ભરેલું છે, તેના તરફ જ્યાં સુધી દૃષ્ટિ, પ્રેમ, વાસના હજી વળગી રહેશે ત્યાં સુધી દુઃખથી કદી છુટાય એવું નથી. માટે દેહની ઓળખાણ અને દેહની સગાઈ છોડી હવે આ આત્માની શી વલે થશે? અને તેને કોનો આધાર છે? અને બિચારા પોતાના જીવને પારકી પંચાતમાં દુઃખી કરો છો તો તેની દયા ક્યારે ખાશો? તે આત્માને સુખી કરે તેવું કંઈ વાંચન, વિચાર, સત્સંગ સાધવાનો વિચાર રાખી લોકલાજનો ભાર ખસેડી આત્માને માટે કાળ ગાળવા કંઈક દાઝ રાખવાનું લખ્યું છે, એમ તેમને જણાવશો અને આપણે બધાને પણ તે જ કર્યે ધૂટકો છે તે ભૂલશો નહીં. એ જ વિનંતિ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૭]

૨૫૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૮-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૬

“પરમેશ્વર અરુ પરમગુરુ, દોનું એક સમાન;
સુંદર કહત વિશેષ યહ, ગુરુ તેં પાવે જ્ઞાન.”

“ઋણ સંબંધે આવી મળ્યાં સુત વિક્ત દારા ને દેહ;
લેવા દેવા જ્યાં મિટે, મારગ લાગશે તેહ.
નિશ્ચે જાણો રહેવું નથી, જૂઠો જગત વિશ્વાસ;
એથી રહેજે તું અળગો, આઠે પહોર ઉદાસ.
ફોગટ ફંદ સંસારનો, સ્વારથનો છે સ્નેહ;
અંતે કોઈ કોઈનું નથી, તું તો તેહનો તેહ.
ખોળ્યે ખોટું સર્વે પડે, ન જડે નામ ને રૂપ;
બાંધી રૂંધી ઊભું કર્યું, જેવું કાષ્ઠ સ્વરૂપ.”

“જનમમરણના દુઃખ સકળ, મેટણ સમરથ સોય;
જ્ઞાની સોહી સમરીએ, તા સમ ઓર ન કોય.
વીતરાગતા સૂચક, વીતરાગ મહાપર્વ;
વીતરાગતા કારણે, આરાધો નિઃર્ગર્વ.”

“નથી રોગોથી ઘેરાયો, જરા પીડે ન જ્યાં સુધી;
નથી મૃત્યુ મુખે પેઠો, સાધ કલ્યાણ ત્યાં સુધી.”

“રે મન! આ સંસારમાં, દુઃખથી તું ન ડરીશ;
સમ સમશેર વડે કરી, ધાર્યું તે જ કરીશ.”

પૂ.નાં ધર્મપત્નીની માંદગી સંબંધી પત્ર આજે મળ્યો છેજી. તેમને જણાવશો કે પૂર્વે જીવે જે પાપ કરેલાં તેના ફળરૂપે આ દુઃખ દેખવું પડે છે. તે થાય છે દેહમાં અને અજ્ઞાનથી મને થાય છે એમ જીવ માની લે છે. સુખ અને દુઃખ બન્ને મનની કલ્પના છે અને તે કરવા યોગ્ય નથી એમ જ્ઞાનીપુરુષોએ જણાવ્યું છે, તે ભૂલીને હું દુઃખી છું, મારાથી રહેવાતું નથી, હવે મરી જવાશે, છોકરાંનું હવે શું થશે? મારી ચાકરી કોઈ કરતું નથી, મારું ઘર, ધન, સગાં બધાં મૂકવાં પડશે, આદિ પ્રકારે ફિક્કરમાં જીવ પડે છે તે આર્તધ્યાન કહેવાય છે, તે પાપરૂપ છે. તેવે વખતે જીવ આયુષ્ય બાંધે તો તિર્યચગતિ એટલે ઢોર-પશુમાં જવું પડે તેવું આયુષ્ય બાંધે છે એટલે તેનું ફળ દુઃખ જ આવે છે. આમ જીવ દુઃખ કે અશાતા વખતે શરીરમાં વૃત્તિ રાખીને દુઃખી થવાનો વેપાર કરી દુઃખની કમાણી કરે છે, તેને જ્ઞાનીપુરુષો વારે છે કે કોઈ પણ કારણે મુમુક્ષુજીવે આર્તધ્યાન ન થવા દેવું અને તેમ થાય તો પશ્ચાત્તાપ

કરી જ્ઞાનીએ આપેલું સાધન, મંત્ર, વીસ દોહરા, ક્ષમાપના, આત્મસિદ્ધિ આદિ જે મુખપાઠે કરેલું હોય તેમાં ચિત્તને રોકવા પુરુષાર્થ કરવો, તો બચી શકાય તેમ છે. કૂવામાં પડેલા માણસને તરતાં ન આવડતું હોય પણ ભાગ્યયોગે દોરડું લટકતું ઉપર ચઢાય તેવું હાથ લાગી જાય તો તે બચી શકે, તેમ તેવે પ્રસંગે મંત્રનું સ્મરણ બહુ ઉપયોગી છેજી. ભક્તિમાં ભાવ રાખવો; પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીનાં દર્શન સમાગમ કે બોધમાંથી જે યાદ આવે તેમાં વૃત્તિ રાખવાથી જીવનું કલ્યાણ થવા યોગ્ય છેજી. સંસારમાં કે દેહમાં મન ભટકતું રોકવાને સત્પુરુષ, તેનાં વચન અને તેનું આપેલું સાધન ઉત્તમ ઉપાય છેજી. કોઈ પણ પ્રકારે રોગ મટાડવા જેમ ઉપાય માંદા માણસના કરીએ છીએ, તેના કરતાં વધારે અગત્યનું કામ તેના ભાવ, ભક્તિ આદિમાં, શુભ ભાવમાં વળે તેમ કરવાથી અત્યારે પણ તેને દુઃખ વિસારે પડે અને નવાં કર્મ બંધાતાં પલટાઈ જાય; નિર્જરાનું કારણ બન્નેને સાંભળનારને તથા સંભળાવનારને થાય. લૌકિક રીતે જોવા જવું અને ખબર પૂછવી તેના કરતાં તેને સત્પુરુષની, તેના ઉપદેશની સ્મૃતિ આવે તેમ મુમુક્ષુ સર્વેએ વર્તવા યોગ્ય છેજી. ખરી રીતે તો જેના પરમાર્થમાર્ગ પ્રત્યે ભાવ મંદ પડતા જાય છે, તે માંદો છે અને મંદવાડમાં પણ જો ભાવ ચડતા રહેતા હોય તો તેનો દેહ માંદો છે ને જીવ સાજો છે એમ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— પૂ. શેઠજી જેસંગભાઈને કેન્સરનું દર્દ પેટમાં હોવાથી મરણની તૈયારી કરતા હોય તેમ રાતદિવસ ભક્તિમાં, જ્ઞાનીએ આપેલા સાધનમાં મંડી પડ્યા છે. ‘એક મત આપડી તે ઊભે માર્ગે તાપડી’ એમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા, તેમ દરેકે હવે મરણ સમીપ છે એમ ગણી જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં વિશેષ રહેવાય તેમ વર્તવા યોગ્ય છેજી.તબિયતનું હવે ઠેકાણું નહીં. કોઈ દિવસ વધારે તો કોઈ દિવસ ઠીક એમ હાલ ચાલે છે, પણ આત્મહિતમાં તેમણે વિશેષ લક્ષ રાખી પુરુષાર્થ માંડ્યો છેજી. માથે મરણ ભમે છે તે ભૂલવા યોગ્ય કોઈ રીતે નથીજી.

[વૃં પત્ર-૬]

૨૫૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૬-૮-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૬

તમારામાંથી જેને શીખવાની ઇચ્છા હોય તેણે ‘ચૈત્યવંદન ચોવીશી’ માંથી ચૈત્યવંદન તથા સાયંકાળનું દેવવંદન મુખપાઠ કરી ભક્તિ કરવામાં કંઈ હરકત નથી. અશુદ્ધ ઉચ્ચારો ન થાય તેટલી સંભાળ લેવા ભલામણ છેજી.

જે જે પ્રકારે પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે, તેમના વચન પ્રત્યે અને તેમના અનુયાયી વર્ગ પ્રત્યે ભક્તિભાવ વધે તે પ્રકારે વર્તન, નિયમ, પ્રભાવના કપટરહિતપણે સાચા દિલે કર્તવ્ય છે.

તા.ક.— તમારા ઓળખીતા ભાઈ... નો કાગળ હતો. તેમણે કોઈ સાધુ ત્યાં ચોમાસું રહેતા

હશે તેના સંબંધી પુછાવ્યું છે કે હું ત્યાં જાઉં કે નહીં? જોકે રોજ જાય છે અને તેમાં કંઈ તણાતો જાય છે. મળે તો કહેશો કે હજી ગોળ ખોળની પરીક્ષા કરવા જેટલો સત્સંગ તેમને થયો નથી ત્યાં સુધી મધ્યસ્થ દૃષ્ટિ રાખી પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે દૃઢ શ્રદ્ધા થાય તેમ વર્તશે તો હિતકારી છે. ઠેકાણે ઠેકાણેથી સત્ની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ઐ શાંતિ:

[૨૦૮]

૨૬૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૮-૧૯૪૦
તત્ ઐ સત્ શ્રાવણ વદ ૧૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૬

“ખામેમિ સવ્વ જીવે સવ્વે જીવા ખમંતુ મે ।
મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્ણુ વેરં મજ્જં ન કેણ્ણ ॥”

“ખમાવું સર્વ જીવોને સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે શત્રુ માનું ન કોઈને.”

“અનંતગુણના બીજ સમ સમ્યક્દર્શન સાર;
વારંવાર વિચારીને હૃદય વિષે દૃઢ ધાર.
આત્મજ્ઞાન મુજમાં નથી, ભક્તિમાર્ગ ન લેશ,
ભવ-જળ કેમ તરાય તો, તારક રાજ વિશેષ.”

“જેને સદ્ગુરુ ચરણ શું રંગ, તેને ન ગમે અવરનો સંગ,
જેને સદ્ગુરુ ચરણ શું રાગ, તેનાં માનો મોટાં ભાગ્ય;
જે સદ્ગુરુ સ્વરૂપના રાગી, તે કહિયે સાચા વૈરાગી,
જે સદ્ગુરુ સ્વરૂપના ભોગી, તેને જાણો સાચા યોગી.

(ઋણ) રણ સંબંધે આવી મળ્યાં, સુત, વિત્ત, દારા, દેહ;
લેવડ દેવડ જ્યાં મટે, મારગ પકડે તેહ.
નિશ્ચય અહીં રહેવું નથી, જૂઠો જગ-વિશ્વાસ,
એથી અળગો તું રહે, આઠે પહોર ઉદાસ.

ફોગટ ફંદ સંસારનો, સ્વારથનો છે સ્નેહ;
કોઈ કોઈનું થયું નથી, નહિ રહે નિજ (આ પણ) દેહ.
ખોળ્યે ખોટું નીકળ્યું, ન જડે નામ ને રૂપ,
બાંધી રુંધી ઉભું કર્યું, જેવું કાષ્ટ સ્વરૂપ.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. આપના સદ્ગત પિતાશ્રી સંબંધી સમાચાર લખ્યા તે વાંચી તેમના શુભ ભાવથી તેમની શુભ ગતિનું અનુમાન થાય છેજી. વૃદ્ધાવસ્થામાં પણ છેવટે પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે તેમને આપના નિમિત્તે પ્રેમભાવ, ગુરુભાવ થયો હતો એ તેમની સાથે

ગયો; સગાં, ઘર, ઘરેણાં, પુત્રાદિ બધાં પાછળ પડી રહ્યાં એ પ્રત્યક્ષ આપણે જોયું. તે ઉપરથી જે જીવની સાથે જાય છે એવો ધર્મ આરાધવાની બુદ્ધિ દરેકે વધારવા યોગ્ય છેજી. શા માટે આ મનુષ્યદેહ આપણે પામ્યા છીએ, અને રાતદિવસ કેવા કામમાં તેને ગાળીએ છીએ? આપણે બધાએ દરરોજ વિચારી જે ઉત્તમ કાર્ય માટે ઉત્તમ ભવ મળ્યો છે તેનું આરાધન ઉત્તમ રીતે કરી લેવા તત્પરતા વધારવી ઘટે છેજી. પર્યુષણ જેવા ઉત્તમ પર્વના દિવસોમાં લૌકિક ઉત્તરક્રિયાની રડવા-કૂટવાની કુરૂઢિઓ નહીં અનુસરતા હો એમ ધારું છુંજી. આપણા વડીલના નિમિત્તે કોઈને સદ્ધર્મ પ્રત્યે વૃત્તિ થાય તેવું વાચન, ભક્તિ, સ્મરણ આદિ લૌકિક રિવાજને બદલે રખાય તો સ્વ-પર બન્નેને હિતકારક છેજી. તમે ઓળખતા હો તો બોરસદના પૂ. કરીને ભાવસાર અહીં આવતા. તે બહુ ભક્તિવાળા હતા. તેમનો હમણાં જ થોડા દિવસ ઉપર અચાનક દેહ છૂટી ગયો. તમારા પિતાની પેઠે એક દિવસ પણ ભારે માંદગી ભોગવી નથી. તેમના કુટુંબના બધાં સંસ્કારી હોવાથી તેમણે રડવા-કૂટવાનું બંધ કરી વચનામૃત વાંચવાનો નિયમ રાખ્યો છે, તે જે આવે તે સાંભળે અને સદ્ગતનો પરમકૃપાળુદેવ તથા પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી તરફ જે ભાવ હતો તેની વાત કરતા કે સાંભળતા જાય તેવું નિમિત્ત રાખ્યું છે, તે સર્વ મુમુક્ષુઓને દૃષ્ટાંતરૂપ છે, તે જાણવા સહજ આપને જણાવ્યું છે. બાકી “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી” (૪૬૦) એવું પરમકૃપાળુદેવનું વચન છે તે સ્મૃતિમાં રાખી આત્મકલ્યાણનો લક્ષ ન ચૂકાય તેમ વ્યવહારમાં પ્રવર્તતા રહી નિવૃત્તિ, સત્સંગ, ભક્તિની ઇચ્છા રાખ્યા કરવી ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૦૯]

૨૬૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૧૪, રવિ, સં. ૧૯૯૬

“સદ્ગુરુની કરુણા થકી, ઊપજે આતમજ્ઞાન;
સંશય શોક ટળે બધા, થાય પરમ કલ્યાણ.
સ્મરણ કરશો પ્રીતથી, તજી દેહ અભિમાન,
નિત્ય નર્વીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન.
રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર,
ગુરુપદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.
સત્ય વિનયયુક્ત બોલજો, નવ જોશો પરદોષ,
સ્વદોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ.”

“સંત શિરોમણી સદ્ગુરુ, કૃપાળુદેવ દયાળુ;
વંદુ વળી વળી આપને, કરી અંજલિ નિજ (શિર) ભાલ.”

“રાગ ન ધરજે દ્વેષ ન કરજે, શત્રુ મિત્ર સમ જાણ;
એવી ભાવના નિત્ય કરીશ તો, પામીશ કેવળજ્ઞાન.”

“ક્રોધ, માન ને માયા, લોભ વગેરે રાગ આદિ દોષો;
થયા અજ્ઞાનવશે તે, દુષ્કૃત મારાં પ્રભુ ખોશો.”

વેદનીયકર્મ ભારે હોવા છતાં ^૧તેમનો પુરુષાર્થ તેને હઠાવે તેવો ભારે છે, તેથી તેમને માંદગીને કારણે ભાવવ્યાપારમાં ખોટ જાય તેવું તેમણે રાખ્યું નથીજી. બહારની ઉપાધિ સગાં-ઓળખીતાં ઘણાં હોવા છતાં તે સર્વ તરફ પૂઠ ફેરવી પરમકૃપાળુદેવના માર્ગનું આરાધન એકનિષ્ઠાએ તેમણે કરવા માંડ્યું છે. સત્પુરુષના આશ્રિતને સદ્ગુરુદેવની કૃપાથી બીજા જીવોને આર્તધ્યાન થાય તેવા પ્રસંગે ધર્મધ્યાન થયા કરે છે, એ ચમત્કાર આ કળિકાળમાં પ્રત્યક્ષ નજરે જોવાય તેમ છેજી. લગભગ આશ્રમના ક્રમે, યથાશક્તિ સેવામાં રહેલાઓની મદદથી તેઓ વર્ત્યા જાય છે અને શ્રદ્ધા જે દૃઢ થયેલી છે તે તો સદાય સાથે જ રહે. “ફિકરકા ફાકા ભર્યા તાકા નામ ફકીર” એવી દશા સહજ કરી મૂકવા યોગ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવ તથા પ્રભુશ્રીજીના જણાવ્યા પ્રમાણે તેમનો વાંચન વગેરેમાં લક્ષ છેજી.

બીજું, આપે છ પદના પત્રનો છેલ્લો ભાગ સ્પષ્ટ સમજવા પત્રમાં જણાવ્યું હતું તે વિષે—

લાખો રૂપિયા ખરચીને ભક્તજનો દેરાસરની રચના કરે છે, તેના કરતાં કરોડગણી કીમતી છ પદના પત્રની રચના છે. પરમકૃપાળુદેવે યોગ્યતા દેખીને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીને જ્ઞાનદાનરૂપ એ પત્ર મોકલ્યો છે. જેમ દેરાસર ઉપર સોનેરી કળશ શોભે છે તેમ છ પદના પત્રનો એ છેલ્લો ભાગ નમસ્કારરૂપે શોભે છે. સત્પુરુષને શા માટે નમસ્કાર કરીએ છીએ તે વાત તેમાં જણાવી છે. સત્પુરુષનાં વચનો ભવસાગર તરવા માટે સફરી જહાજ છે, તે જણાવતાં કહે છે : “જો કદી પ્રગટપણે વર્તમાનમાં કેવળજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ થઈ નથી, (સત્પુરુષની કૃપાથી સમ્યક્દૃષ્ટિ થયા પછી કેવી ભાવના આત્મા વિષે રહે છે તે કહે છે), પણ જેના વચનના વિચારયોગે (સત્પુરુષનાં વચનનો વિચાર યથાર્થ થાય તેનું ફળ કહે છે) શક્તિપણે કેવળજ્ઞાન છે એમ સ્પષ્ટ જાણ્યું છે, (દીવાસળીની પેટી પાસે પડી હોય ને કોઈ કહે દીવા વિના અંધારું છે, તેને કોઈ કહે કે તારી પાસે દીવાસળીની પેટી છે તે સળગાવી દીવો કર, તે સાંભળી તેને જેમ સ્મૃતિમાં આવી જાય કે હા, હવે ગભરાવાની જરૂર નથી, જરૂર દીવાસળી ઘસી કે અંધારું જતું રહેશે), (પરમકૃપાળુદેવે એક પત્રમાં^૨ લખ્યું છે કે આજે પદ કર્યું “કેવળજ્ઞાન હવે પામશું, પામશું, પામશું રે”), શ્રદ્ધાપણે કેવળજ્ઞાન થયું છે, (આત્માની જેને પ્રતીતિ થઈ તેને આત્માના કેવળજ્ઞાનાદિ ગુણોની પણ પ્રતીતિ થાય છે. “સર્વ ગુણાંશ તે સમ્યક્ત્વ” (૯૫) એમ પરમકૃપાળુદેવે સમકિતની વ્યાખ્યા કરી છે તો સમ્યક્ત્વને કેવળજ્ઞાનનો અંશ પણ કહેવાય: “વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે”), વિચારદશાએ કેવળજ્ઞાન થયું છે, (પૂ. સોભાગભાઈ તથા પૂ. ડુંગરશીભાઈ ઉપરના પત્રોમાં કેવળજ્ઞાનની જે ચર્ચા કરેલી છે તે કેવળજ્ઞાન સંબંધી વિચારોનું ફળ છે. જેને જેવા થવું હોય તેનો તે વિચાર કરે છે, સમ્યક્દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત કરવી છે તે તેના વિચાર

૧. પૂ. જેસંગભાઈ શેઠ. — શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ, અગાસના પ્રથમ પ્રમુખ. ૨. વચનામૃત ક્રમાંક ૧૫૨.

કરે છે, મુનિ થવું હોય તે તેના વિચાર કરે છે ને જેને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું છે તે તેના વિચારમાં રહે છે. “કોઈ બ્રહ્મરસના ભોગી, કોઈ જાણે વિરલા યોગી” એમ જેની મુમુક્ષુદશા વર્ધમાન થઈ સમકિતદશા પ્રગટી ને સ્થિતપ્રજ્ઞદશા પહેલાં વિચારદશા હોય છે તે વિચારદશામાં જેને કેવળજ્ઞાનના જ વિચાર રહ્યા કરે છે), ઇચ્છાદશાએ કેવળજ્ઞાન થયું છે, (ભાવના જેના હૃદયની બીજી નથી, માત્ર કેવળદશાની જ ભાવના રહે છે), મુખ્ય નયના હેતુથી કેવળજ્ઞાન વર્તે છે, (નિશ્ચયનય તે મુખ્ય નય છે, આત્માને નિર્વિકલ્પદશા તરફ દોરી જનાર અને દૃષ્ટિને સમ્યક્ કરનાર નિશ્ચયનય છે, તે મુખ્ય નયનો અભ્યાસ થઈ જતાં માત્ર આત્મા જ શુદ્ધ રીતે જેની દૃષ્ટિમાં રમ્યા કરે છે અને સર્વ અવ્યાબાધ સુખ-મોક્ષનું કારણ પણ તે જ છે એટલે કેવળજ્ઞાનની સડક જેવા નિશ્ચયનયથી કેવળજ્ઞાન વર્તે છે), તે કેવળજ્ઞાન સર્વ અવ્યાબાધ સુખનું પ્રગટ કરનાર, (સાચું આત્મજ્ઞાન, શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપનું ભાન), જેના યોગે સહજમાત્રમાં જીવ પામવા યોગ્ય થયો, (સત્પુરુષનો પ્રભાવ કેવો છે? કેવળજ્ઞાનની નજીક, કેવળજ્ઞાનને યોગ્ય બનાવી, સમીપમાં મૂકી દે), તે સત્પુરુષનાં ઉપકારને સર્વોત્કૃષ્ટ ભક્તિએ નમસ્કાર હો! નમસ્કાર હો!!”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૦]

૨૬૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, રવિ, સં. ૧૯૯૬

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, શત્રુ માનું ન કોઈને.”

અનંતકાળના પરિભ્રમણમાં આ જીવે પરવશપણે ઘણું વેઠ્યું છે, તેનો થોડો ભાગ પણ જો સ્વવશ-જાણી જોઈને ખમીખૂંદે તો ચિત્ત સમભાવ ભણી આવે અને ઘણાં કર્મો ખપાવવાનું બને તેમ છે. નરકમાં જીવ જે જે દુઃખો લાંબા કાળ સુધી વેદે છે, તેનો સોમો ભાગ પણ આ મનુષ્યદેહમાં દુઃખ દેખાવાનો સંભવ નથી. પૂર્વે કરેલાં પાપનાં ફળરૂપ જે વ્યાધિ વેદના જણાય છે તે તો પૂર્વનું દેવું ચૂકે છે એમ જાણી સમભાવ ધારણ કરી, સત્પુરુષના આશ્રયે ધીરજ રાખી જે જે દુઃખ આવી પડે તે ખમી ખૂંદવાનો અભ્યાસ પાડી મૂકનારને મરણ વખતે ગભરામણ થતી નથી. આપણા જેવા ઘણા જીવો જગત ઉપર મનુષ્યનામધારી ફરે છે, પણ જેને સત્પુરુષનાં દર્શન થયાં છે અને જેને આત્મજ્ઞાની પુરુષે કોઈ આત્મહિતકારી સાધન આપ્યું છે અને તે સાધનને મરણ સુધી ટકાવી રાખી, તેને આશ્રયે દેહ છોડવાની જેની તૈયારી છે તેવા જીવો વિરલા છે; તેવો ભાવ જેના અંતરમાં નિશદિન વર્તે છે અને યથાશક્તિ તે ભાવને જે આરાધે છે તેને જાણ્યે-અજાણ્યે આ ભવમાં જે કરવું ઘટે તે થયા કરે છે, સ્વરૂપસ્થિતિને યોગ્ય તે જીવ થાય છેજી. મરણ વખતે કે વેદના વખતે કોઈ કોઈને બચાવી શકે એમ નથી. પરંતુ સત્પુરુષની શ્રદ્ધાથી ભાવ દેહમાંથી છૂટી આત્મહિતકારી સાધનમાં રખાય તો તે જીવને આગળ વધારનાર, સદ્ગતિ પ્રાપ્ત કરાવનાર છેજી.

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખદુઃખરહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.” (૧૫)

આમ ધીરજ રાખી આવી પડેલાં દુઃખમાં સ્મરણમંત્ર એ ઉત્તમ દવા છે એવો નિશ્ચય રાખી તે પ્રમાણે રાતદિવસ જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં વૃત્તિ જોડી રાખવાથી ચિત્તસમાધિ કે આનંદ ઊપજે છેજી. બીજા લોકોને સત્પુરુષનો આશ્રય નહીં હોવાથી જે માંદગી આર્ત્તધ્યાનનું કારણ બને છે તે સત્પુરુષોના આશ્રિત જીવને ધર્મધ્યાનનું કારણ બને છેજી. તે વિચારે છે કે હવે થોડો કાળ આ મનુષ્યદેહમાં રહેવાનું છે તો નકામો વખત આળપંપાળમાં ગાળવા યોગ્ય નથી, પણ સત્પુરુષે દર્શાવેલા સાધનથી જરૂર મારા આત્માનું હિત જ થશે એવો વિશ્વાસ રાખી તેના બતાવેલે માર્ગે તે વધારે બળ કરી મન તેમાં જ જોડી રાખે છે. આ દેહ છૂટી ગયા પછી કીડી-મકોડા કે કાગડા-કૂતરાના ભવ લખચોરાશીમાં ભમતાં મળે તેમાં કંઈ આત્મહિત થવાનું નથી, માટે હવે પ્રમાદ કરવા યોગ્ય નથી, ચેતી લેવા જેવું આપણે સર્વને છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૧]

૨૬૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, રવિ, સં. ૧૯૯૬

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ, મૂળ૦
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ. મૂળ૦”

આપે પૂછેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર નીચે લખ્યો છેજી. પુરુષાર્થ કરીએ અને કામ ન બને ત્યાં પ્રારબ્ધનો દોષ છે એ વાત ખરી, પણ પુરુષાર્થ નિષ્ફળ જતો નથી. એક વાર ખેતર ખેડીને વાવ્યું હોય પછી વરસાદ ન વરસે તો ઊગેલું સુકાઈ જાય, પણ ખેડાયેલું જતું રહેતું નથી; જમીન સુધરી છે તો ફરી વાવતાં વાર ન લાગે. આપણે જે ફળ લાવવું હતું તે અમુક વખત સુધી આવેલું ન દેખાય, તોપણ સદ્વિચારસહ પુરુષાર્થ કર્યા કરવાથી જરૂર આત્મા સંસ્કારી, સહનશીલ અને સદ્ભાવનાવાળો બને છેજી.

બીજું, છટ્ટા પદ સંબંધી પૂછ્યું તેનો ઉત્તર : જ્ઞાન, દર્શન, સમાધિ વિષે ‘પંથ પરમપદ બોધ્યો’ એ પદમાં પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે કે,

(૧) દર્શન=સર્વજ્ઞ ભગવાને જડ ચેતન પદાર્થો જેમ દીઠા છે તેવી ખરેખરી ખાતરી થાય તેને ભગવાને સમ્યક્દર્શન કહ્યું છે. ‘મૂળમાર્ગ’માં પણ તે જ વાત બીજા રૂપે કહી છે કે સદ્ગુરુના ઉપદેશથી દેહ અને આત્મા ભિન્ન છે એમ જે જ્ઞાનથી જણાય છે વા જ્ઞાનલક્ષણથી જેનું સ્વરૂપ જણાય છે તે આત્માની શુદ્ધ પ્રતીતિ થવી તે સમ્યક્દર્શન કે સમકિત છે એમ ભગવાને કહ્યું છે.

(૨) જ્ઞાન=જડ અને ચેતન પદાર્થોનું સ્વરૂપ સમ્યક્પ્રમાણ સહિત જેનાથી જણાય અને જેમાં સંશય (આવું સ્વરૂપ હશે કે આવું?), વિભ્રમ (હોય તેથી ઊલટું માનવું, છીપના ચળકતા કકડાને ચાંદી માની લે તેમ), અને મોહ (બેદરકારી : છીપ હશે કે ચાંદી હશે તોયે આપણે શું; પ્રમાદને લીધે નિર્ણય ન થવો કે નિર્ણય કરવાનો વિચાર પણ ન ઊગવો) એ ત્રણ દોષો ન હોય તેને સમ્યક્જ્ઞાન કહ્યું છે. બીજા રૂપે ‘મૂળમાર્ગ’માં કહ્યું કે દેહાદિથી આત્મા ભિન્ન છે, જ્ઞાનલક્ષણવાળો અને અવિનાશી આત્મા છે, એવું સદ્ગુરુના ઉપદેશથી જાણવું તે આત્મજ્ઞાન કે સમ્યક્જ્ઞાન છે.

(૩) સમાધિ=પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષય તથા હિંસાનો ત્યાગ કરી રાગદ્વેષ તજે; તથા સમ્યક્દર્શન હોય તો તેને શુદ્ધ ચારિત્ર કે સમાધિનો સદુપાય કહ્યો છે. અથવા “આત્મપરિણામની સ્વસ્થતાને શ્રી તીર્થંકર ‘સમાધિ’ કહે છે.” (૫૬૮) ‘મૂળમાર્ગ’માં આત્માની પ્રતીતિ આવી, સર્વથી ભિન્ન અસંગસ્વરૂપ જાણ્યું તેવો સ્થિર સ્વભાવ પ્રગટવો તે શુદ્ધ, વેષવ્યવહારથી ભિન્ન (અલિંગ) ચારિત્ર જાણવું. તે જ સમાધિ છે.

(૪) વૈરાગ્ય=સત્પુરુષ પ્રત્યે અત્યંત પ્રેમ પ્રગટતાં જગતના જીવો કે અન્ય પદાર્થોનું અણગમવું; મંદવાડમાં જેમ સારી સારી રસોઈ પણ રુચતી નથી, તેમ આત્મસ્વરૂપ સમજાયા પછી કે તેનું કારણ સત્પુરુષનું ઓળખાણ થયે અન્ય પદાર્થોમાંથી રુચિ ઊઠી જીવ આત્મહિતની નિરંતર વિચારણા કરે, તેમાં બીજા પદાર્થો વિઘ્નરૂપ લાગવાથી ઉદાસીનતા રહે છે : ‘અધ્યાત્મકી જનની અકેલી ઉદાસીનતા.’ આત્મા માટે જીવ તલપાપડ થાય, બીજે ક્યાંય મનને ગોઠે નહીં તે વૈરાગ્ય.

(૫) ભક્તિ=વૈરાગ્ય અને ભક્તિમાં ઝાઝો ફેર નથી. સત્પુરુષની કે આત્માની ભક્તિ, તેમાં ને તેમાં વૃત્તિની રમણતા રહેતી હોય તો સ્વાભાવિક રીતે સંસારની વિસ્મૃતિ થાય છે. તે વિસ્મૃતિ, અલ્પ મહત્તા તે વૈરાગ્ય; અને પરમપુરુષમાં તન્મયતા તે ભક્તિ.

સાધન કે નિમિત્ત આશ્રયી મોક્ષના ઉપાયમાં ભેદો ગણાવ્યા છે, પરંતુ પરિણામની અપેક્ષાએ તો આત્માની ઉપાસના કે આત્મ-પ્રાપ્ત પુરુષની શ્રદ્ધા, તેનું ઓળખાણ અને તેના પ્રેમમાં તન્મયતા તે મોક્ષમાર્ગ છે. આત્માનો ઉદ્ધાર કરનાર આત્મા છે. સત્પુરુષના વચનના અવલંબને જીવે જાગ્રત થવાનું છેજી. “જબ જાગેંગે આતમા તબ લાગેંગે રંગ.” — શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૨]

૨૬૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“એવા સદ્ગુરુ સમીપ વસતાં દિનદિન દશા વિચારું રે,

અપૂર્વ ગુણના આદરથી હું ગુરુ-શિક્ષા ઉર ધારું રે. શ્રીમદ્

વિષય-કષાય વિદેશ જતા રહે, સ્વપ્ને પણ નહિ દેખું રે,
 ઉપશમ રસમાં નિત્યે ન્હાતાં, દેહ કેદ નહિ લેખું રે. શ્રીમદ્
 શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગુરુજ્ઞાની-શરણે મુજ હિત સાધું રે,
 ભવ ભમતાં અતિ કષ્ટે પામ્યો ચરણ શરણ આરાધું રે. શ્રીમદ્
 સદ્ગુરુયોગ વિના સાધુ પણ વિષયકષાયે કુદે રે,
 નટ સમ નાયે આસક્તિમાં જરા નહીં ખમી ખુંદે રે. શ્રીમદ્
 મહા ભયંકર મમતા સેવે, નિજ સ્વરૂપ ના જાણે રે,
 કામ-ભોગમાં ચિત્ત પરોવે, પડતાં દુર્ગતિ-ખાણે રે. શ્રીમદ્
 સદ્ગુરુ-યોગે જો સમજી લે શરીર સંયમ કાજે રે,
 સમતા સાધે તે જન સાધુ, અવસર આવ્યો આજે રે. શ્રીમદ્
 સ્વરૂપ સમજી સદ્ગુરુ દ્વારા શમાય તે જગ જીતે રે,
 સર્વ શક્તિએ સદ્ગુરુ-આજ્ઞા ઉઠાવશે તે પ્રીતે રે. શ્રીમદ્”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૬૭)

બીજા જીવો પ્રત્યેનું વર્તન સારું રાખવું એ નીતિ છે અને તે ધર્મનો પાયો છે, તેમ જ પોતાના આત્મા પ્રત્યે પણ બેદરકારી ન રાખતાં તેની દયા ખાઈ તેને જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં પ્રવર્તાવવાનો લક્ષ્ય રહે, તે ધર્મસ્વરૂપ છે. અનેક ક્ષુદ્ર ભવોમાં ભટકતાં ભટકતાં આ જીવ દુઃખી દુઃખી થઈ રહ્યો હતો તે કોઈ કૃપાળુની કૃપાથી, મનુષ્યભવ નહોતો તે વખતે એવા કોઈ સદાચરણમાં વર્તી પુણ્યસંચય કરી મનુષ્યભવ પામ્યો, ઉત્તમ કુળ પામ્યો, દીર્ઘ આયુષ્ય પામ્યો, શ્રવણ આદિ ઇન્દ્રિયો ખામી વગરની પામ્યો, સત્પુરુષનો યોગ પામ્યો, તેનો બોધ પામ્યો, તેની અનંત કરુણાથી તેનો ઉદ્ધાર થાય તેવો અનુપમ મંત્ર પામ્યો, તેથી મારા આત્માનું હિત જરૂર થશે એવી સારી ભાવનારૂપ શ્રદ્ધા પણ પામ્યો; હવે તે સત્પુરુષને આશ્રયે તેના કહ્યા પ્રમાણે વર્તવાનો જો આ જીવ નિશ્ચય કરી તે નિશ્ચયને મરણપર્યંત તજે નહીં તો તેને કેટલો બધો લાભ થાય? બસો-પાંચસો રૂપિયાનો લાભ થતો હોય તો મુંબઈ સુધી દોડી જાય, પણ જે પરભવમાં પણ ભાથારૂપ થાય તેવા સત્સાધન માટે બે ઘડી નવરાશ લેવી પડે તો જીવને ટાઢ ચઢે છે. થોડી વાર મારે બીજા વિચાર કરવા નથી, માળા ગણતાં સુધી કે ભક્તિ કરતાં સુધી બધું ભૂલી જવું છે, એમ વિચાર કર્યા છતાં કેમ મન ઠેકાણે નહીં રહેતું હોય? કેમ કે તેણે સુખની કલ્પના બીજી વસ્તુઓમાં કરી છે. જ્યાં જ્યાં મનને ગમે છે ત્યાં ત્યાં તે વારંવાર જાય છે. માટે સત્પુરુષનું કહેલું મનને ગમે, તેવું કરવા વિશેષ પુરુષાર્થની, વિશેષ સત્સંગની, સત્શાસ્ત્રના અભ્યાસની જરૂર છે. તે દોષો નહીં ટાળીએ તો સમાધિમરણ કેમ થશે? એવી જીવને હજી ફિકર પેઠી નથી. માટે વિશેષ વિશેષ

વિચાર કરીને વિષય ક્ષાય આદિની તુચ્છતા ઘડીએ ઘડીએ, પ્રસંગે પ્રસંગે વિચારી મનને ચેતાવતા રહેવાથી તેને ધર્મધ્યાનમાં રહેવાની ટેવ પડશે. નહીં તો આર્તધ્યાન કરી ઢોરપશુની ગતિમાં ખેંચી જાય તેવો મનનો નીચો ઢાળો છે. તેથી ચેતીને ચાલનારની સદ્ગતિ થશે અને કાળજી નહીં રાખે તો લક્ષ ચોરાશીના ફેરા પૂરા હજી થયા નથી ને અનંતકાળથી જન્મમરણ કરતો આવ્યો છે તેવાં હજી કરવાં પડશે. અત્યારે કોઈ ગધેડો કહે તો ચિડાય છે પણ ગધેડો થવું પડશે. તે ટાળવા હવે કેડ બાંધી મંત્રમાં મંડી પડવું. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૩]

૨૬૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

“સદ્ગુરુ-યોગે જો સમજી લે, શરીર સંયમ કાજે રે,
સમતા સાધે તે જન સાધુ, અવસર આવ્યો આજે રે.
સ્વરૂપ સમજી સદ્ગુરુ દ્વારા શમાય તે જગ જીતે રે,
સર્વ શક્તિએ સદ્ગુરુ-આજ્ઞા ઉઠાવશે તે પ્રીતે રે.
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગુરુ જ્ઞાની-શરણે *આત્મા સાધું રે,
ભવ ભમતાં અતિ કષ્ટે પામ્યો, ચરણ શરણ આરાધું રે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૬૭)

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. તેમાં જણાવેલા ભાવ પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે કર્તવ્ય છેજી. આપણે સર્વ તે અત્યંત પરાક્રમી પરમ પુરુષની ચરણરજના આરાધક છીએ. નાનાં બાળક જેમ માતાના સ્તનપાનથી પોષણ પામી ઊંધરે છે, તેમ તે મહાપુરુષનાં વચનરૂપ અમૃતનું પાન કરી આપણે આ ભવરોગથી થતી અસહ્ય પીડાને શમાવવાનો પુરુષાર્થ કરી રહ્યા છીએ.

તે પુરુષના યોગબળે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો લાભ આપણને મળ્યો છે અને તેમના સમાગમ બોધની સ્મૃતિ કરી તેના આધારે આ આયુષ્યનાં જેટલાં વર્ષો ગાળવાનાં સર્જિત હશે તે આપણે તે આત્મજ્ઞાની ગુરુની ભક્તિની વૃદ્ધિ કરી ગાળવા પુરુષાર્થ કરવાનો છેજી. “એક મત આપડી અને ઊભે માર્ગે તાપડી”— એવી શિયાળની વાત પૂ. પ્રભુશ્રીજી કરતા, તેમ તેમણે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ આપણને કરવા કહ્યું, તે એકનિષ્ઠાએ કોઈ બીજાના તરફ દૃષ્ટિ કર્યા વગર કર્યે જઈશું તો અવશ્ય કલ્યાણ થશેજી. આપણો સ્વચ્છંદ રોકી તેની આજ્ઞાને માથે ચઢાવી બને તેટલો પુરુષાર્થ શક્તિ ગોપવ્યા સિવાય કર્યા જવાની આપણી ફરજ છે અને તે કરીશું તો પરમકૃપાળુદેવ તો કૃપાના ભંડાર જ છે, તેમને ફળ આપવાની વિનંતી પણ કરવા જેવી નથી. વગર ચિંતવ્યે ફળ આપે એવા વીતરાગ ભગવાનનો ધર્મ અચિંત્ય ચિંતામણિ કહેવાય છે; તે પામીને પ્રમાદ કરીએ એટલો આપણો વાંક છે, નહીં તો અવશ્ય સત્ના આરાધનથી સત્ની પ્રાપ્તિ થાય જ, તેમાં કંઈ સંશય નથી. તે વાત પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરીને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આપણને કહ્યું છે. “વીમો ઉતરાવીએ છીએ” એમ પણ કહેતા.

* પાઠાંતર : મુજ હિત સાધું રે.

“પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ કરનારનો વાંકો વાળ થાય તેના અમે જોખમદાર છીએ, પણ પોતાનો સ્વચ્છંદ ઉમેરે તો અમે જવાબદાર નથી”, એમ પણ કહેતા હતા તે લક્ષમાં રાખી પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં અરિહંત, સિદ્ધ, પ્રભુશ્રીજી આદિ સર્વ આવી જાય છે, આપણો આત્મા પણ તેમાં આવી જાય છે, આત્માની જ ભક્તિ ત્યાં થાય છે, કંઈ બાકી રહી જતું નથી એ લક્ષ ન ચૂકવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.— તમારા તરફથી ઇત્ર—ચાંદીનું થયેલું આ પર્યુષણ પર્વ પ્રસંગે પરમકૃપાળુદેવ પર ધરાવ્યું હતું તે સહજ જાણવા લખ્યું છેજી.

[૨૧૪]

૨૬૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“જન્મ-મરણરૂપ ગહન નદીમાં, ઘણો તણાતો આવ્યો રે,
ગુરુ પરમકૃપાળુ શિખા ગ્રહી જો, ખેંચી લે તો ફાવ્યો રે.
તટ નિકટ આ નરભવ દુર્લભ, પૂર્વ પુણ્યથી પામ્યો રે,
સદ્ગુરુયોગ અચાનક મળતાં, ખટપટથી વિરામ્યો રે.
અપૂર્વ બોધ-કર લંબાવી ગુરુ, ભવ-જળથી ઉદ્ધારે રે,
પરાધીનતા પરી થાય સૌ, ગુરુ-કૃપા-દૃષ્ટિ તારે રે.
નાનાં નયને વ્યોમ સમાયે તારા, રવિ, શશી સાથે રે,
તેમ સમાયે સદ્ગુરુપદમાં દેવ, ધર્મ, જિનનાથે રે.
શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગુરુ જ્ઞાની-શરણે મુજ હિત સાધું રે,
ભવ ભમતાં બહુ કષ્ટે પામ્યો ચરણ શરણ આરાધું રે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૬૭)

આપનો ક્ષમાપના પત્ર મળ્યો. આ વર્ષે અહીં પણ પર્યુષણપર્વ પરમકૃપાળુદેવના યોગબળે બહુ સારી રીતે આરાધાયું છેજી. સભામંડપમાં માઈ શકે નહીં તેટલાં બધાં ભાઈબહેનો એકત્ર થયાં હતાં; પણ જેને જેને સત્પુરુષની શ્રદ્ધા જેટલા પ્રમાણમાં થઈ હશે તેટલું આત્માનું કલ્યાણ થશે. મહાભાગ્યશાળી હશે તેને આવા હડહડતા કળિકાળમાં સાચા પુરુષ પ્રત્યે, તેના વચન પ્રત્યે, તેના અનુયાયી વર્ગ પ્રત્યે પ્રેમપ્રતીતિ જાગશે. જપ, તપ, શાસ્ત્રજ્ઞાન આદિ સર્વ ધર્મકાર્યનો પાયો પરમ પુરુષ પ્રત્યેની શ્રદ્ધા છેજી. જેની શ્રદ્ધા બળવાન છે તેનો પુરુષાર્થ પણ લૂલો ન રહે. લોકો ભલે જાણે કે ન જાણે પણ તેનો આત્મા પરમાર્થ માટે તલપાપડ થઈ રહે. ધૂટું ધૂટું અંતરમાં થઈ રહ્યું હોય તે છાનું ન રહે. ભરત ચક્રવર્તી લડાઈઓ લડતા હતા, ત્યારે પુંડરિક ગણધરે શ્રી ઋષભદેવને પ્રશ્ન કર્યો કે “હે ભગવાન! અત્યારે ભરત ચક્રવર્તી છ ખંડ સાથે છે અને મોટી લડાઈઓમાં પડ્યા છે, તે વખતે તેમના આત્મામાં પરિણામ કેવાં વર્તે છે?” ભગવાને ઉત્તર આપ્યો: “તારા જેવાં.” ક્યાં ગણધરની પ્રવૃત્તિ અને ક્યાં રાજ્યો

જીતવાની પ્રવૃત્તિ! પણ આત્મા જેનો જાગ્યો છે તેને સંસાર કેવો લાગે, તેનું એ આબાદ દૃષ્ટાંત છે. તે જ પરિણામ દૃઢ રાખીને અરીસાભુવનમાં તેમણે કેવળજ્ઞાન પ્રગટાવ્યું. બહારથી કોઈ જાણે કે એ તો અકસ્માત્ કેવળજ્ઞાન થઈ ગયું હશે, પણ તેને માટે રાતદિવસ તેમનો કેટલો પુરુષાર્થ હતો! અને શ્રી ઋષભદેવ સ્વીકારે તેવાં આત્મપરિણામ ટકાવી રાખતા હતા. કર્યું થાય છેજી. માટે કર્મના સંયોગે ગમે ત્યાં રહેવું થાય, પણ આત્મા વિના કોઈ કાર્ય થઈ શકતું નથી. માત્ર તેના તરફ લક્ષ રાખી મમતા મૂકતા રહેવાનો અભ્યાસ નિરંતર મારે તમારે કર્તવ્ય છેજી.

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો પ્રથમ સમાગમ થયા પછી એટલો બધો તેમના પ્રત્યે પ્રેમ ઢળી ગયો કે તેમના વિના ક્યાંય ગોઠતું નહીં. અમદાવાદ તેઓશ્રી સેનિટોરિયમમાં રહેતા ત્યાં વારંવાર જતો ત્યારે તેઓશ્રીએ એક દુહો મને લખાવ્યો હતો અને પૂ. મગનલાલ તારમાસ્તર આણંદ હતા તેમની સાથે વિચારવા સૂચના કરેલ. તેમાં બહુ મર્મ રહેલો છેજી. તે નીચે પ્રમાણે છે :

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરશે સોય;
મમતા-સમતા ભાવસે, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

ઘણું આશ્વાસન, શાંતિ અને ધીરજ, બળ તેથી મળે તેમ હોવાથી આપને વિચારવાને લખ્યો છે, તો અવકાશે વિચારી જેટલો રસ લૂંટાય તેટલો લૂંટતા રહેશોજી. આખી જિંદગી ચાલે—ભવ ભમવાનું હશે ત્યાં સુધી ચાલે તેટલું બધું અને નિકટ લાવી મૂકે તેવું ભાથું તેમાં ભર્યું છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૫]

૨૬૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૫, શનિ, સં. ૧૯૯૬

“નથી રોગોથી ઘેરાયો, જરા પીડે ન જ્યાં સુધી;
નથી મૃત્યુ મુખે પેઠો, સાધ કલ્યાણ ત્યાં સુધી.”

અનુષ્ટુપ— “વિષયાસક્તિ મૂકીને, મન જો હૃદયે રહે,
આત્મામાં લીનતા પામી, પરમ પદ તે લહે.
સદ્વિદ્યા કહીં સર્વજ્ઞે, ભવ ઉચ્છેદ-કારિણી,
સંતો સેવો સદા તેને, મોક્ષમાર્ગ પ્રદાયિની.” (યોગપ્રદીપ)

આપનો પત્ર મળ્યો છે. પવિત્રાત્મા બહેન ...ને પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં દર્શન થયાં છે તે તેનાં મહાભાગ્ય ગણવા યોગ્ય છેજી. આપણા જેવા પામર જીવોને મોક્ષગામી મહાત્માઓનાં દર્શનસમાગમ મહા દુર્લભ છે. તેવા જોગમાંનો જોગ તેમને મળ્યો છે, તો તેની સ્મૃતિ વારંવાર કરી, તેમણે જે કંઈ આપણા હિતનું કહ્યું હોય તે વારંવાર યાદ કરી, તે મહાપુરુષોનો ઉપકાર તાજો રાખી આત્માને સારા ભાવમાં રાખવો. બીજાં સગાંવહાલાં, ઘરખેતર કે ધનધરેણાં,

કપડાં-વાસણમાં મન ફરતું અટકાવી સત્પુરુષ અને તેની કરુણાથી મળેલું સત્સાધન આ જીવને આખર વખતે કામ લાગે છે. તેમની ભાવના સત્સાધન માટે થઈ છે તો તેમને જણાવશો કે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યું છે કે પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ સાત વ્યસનનો ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે : ૧. જુગાર ૨. દારૂ ૩. માંસ ૪. મોટી ચોરી ૫. વ્યભિચારી પુરુષોનો સંગ ૬. શિકાર-જાણી જોઈને માંકડ, ચાંચડ, જૂ, સાપ, વીંછી મારી ન નાખવા-પકડાવીને દૂર કરી દેવા. ૭. પરપુરુષનો સંગ. આ સાતે વ્યસન કે તેમાંથી જીવતાં સુધી ત્યાગી શકાય તેટલાની પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ વિનયપૂર્વક પ્રતિજ્ઞા લેવા જણાવશોજી. સાત અભક્ષ્યમાંથી જેટલા સહેલાઈથી જીવતાં સુધી તજી શકાય તેની પણ સમજણ પાડીને પ્રતિજ્ઞા લેવા જણાવશોજી. તે સાત અભક્ષ્ય-૧. વડના ટેટા ૨. પીપળના ટેટા ૩. પીપળાના ટેટા ૪. ઉમરડા ૫. અંજીર ૬. મધ ૭. માખણ. મધ, માખણની દવા માટે જરૂર પડે તેમ તેમને જણાય તો દવા સિવાય સ્વાદ કરવા ન વાપરવા નિયમ લેવો હોય તોપણ લેવાય. કોઈ દવા ખાઈએ તો ચરી પાળવી જોઈએ તેવો આ સહેલો અને પહેલો કરવા યોગ્ય ત્યાગ બને તે પ્રમાણે રાખી તેમને ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ તે મંત્ર થોડી વાર બોલાવશો અને મુખપાઠ ચોખ્ખી રીતે થઈ જાય એટલે તેનું સ્મરણ કરતા રહેવા જણાવશોજી. પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ હાથ જોડી ‘હે ભગવાન! આપની આજ્ઞાથી અમુક ઉપર જણાવેલો ત્યાગ રાખી આપના સ્વરૂપને જણાવનારો મંત્ર હું આરાધીશ’ એવું કહેવાનું કહી ચિત્રપટને ચરણસ્પર્શ કરાવશોજી.

ખરેખરું કામ તો આત્માને તારવો એ જ છે અને સત્પુરુષના શરણ વિના તે બને તેવું નથી. માટે આજથી મારા આત્માને પરમકૃપાળુદેવના શરણમાં સોંપું છું અને તેણે જણાવેલો મંત્ર- એ જ મીઠળ ને નાહું લગ્નને વખતે હાથે બાંધે છે, તેમ મારા હૃદયમાં હવેથી રાખીશ અને તે પરમપુરુષમાં વિશ્વાસથી જ હવે હું સનાથ છું, એનું મારે શરણ છે, તો મરણથી પણ મારે ડરવાનું નથી. જે થવાનું હોય તે થાઓ, હું તો તે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં જ ચિત્ત રાખીશ એવી ભાવના દૃઢ થાય તેમ તેમને જણાવશોજી અને ભક્તિમાં ભાવ વિશેષ રહે તેમ જીવતા સુધી વર્તવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૬]

૨૬૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૯-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

“નિત્ય નિરંજન અંતરજામી, રહો નિરંતર અંતરમાં,
સમતામાં રમતા રાજેશ્વર, દીઠા નહિ દેશાંતરમાં;
સમય સમય તુજ ચરણ શરણની છત્ર-છાંચ ઉર છાયો રહો,
નિષ્કારણ કરુણાની કથની, વચન વિષે ન સમાય અહો!”

પૂજા સંબંધી તમે પૂછ્યું તે સંબંધી જણાવવાનું કે અહીં આવો ત્યારે પૂજાની વિધિ શીખી લેશોજી. પત્રથી લખ્યે આવડી જાય એમ નથી. મંદિરમાં ભક્તિ, નિત્યનિયમ થતો હોય તો ઘેર ન બની શકે તો ચાલે અને વધારે વખત થાય તો વિશેષ ફળનું કારણ છેજી. જેને માળા બોલાવવાની આજ્ઞા મળી નથી, તેણે સાચા અંતઃકરણથી ભાવના રાખવી કે મારાં ભાગ્ય એવાં ક્યારે ખીલશે કે તેની આજ્ઞા મને મળે? પણ બીજા હોય ત્યાં સુધી તેણે આગળ પડી બોલાવવા મંડવું એ તેને માટે અયોગ્ય છેજી. દેવ અપૂજ્ય રહે કે દેવની પૂજા થઈ એ બધા બાહ્ય પ્રશ્નો છે. હજી દેવને ઓળખ્યા નથી. તે ઓળખવા સત્સંગ, સત્સાધન, વિનય અને વિચારની જરૂર છેજી. દેવને માટે પૂજા કરવાની નથી. પોતાના આત્માને જ્ઞાનીપુરુષની દશા તરફ દોરવા માટે ભક્તિપૂજા કરવાની છે. તે ઘેર કે મંદિર ગમે ત્યાં કરવા યોગ્ય છે. જ્યાં પોતાના ભાવ સત્પુરુષ તરફ વિશેષ ઉલ્લાસવાળા બને ત્યાં તે કરવા યોગ્ય છે. દેવ કદી અપૂજ્ય થતા નથી અને અપૂજ્ય રહેતા નથી. આપણા દેવ પ્રત્યે ભાવ કેવા છે, તે આપણે રોજ તપાસતા રહી દેવ પ્રત્યે ભક્તિભાવ વધારતા રહીશું તો કલ્યાણ થશેજી. કોઈના દોષો તરફ નહીં જોતાં પોતાના દોષો જોઈ પોતાના દોષો ટાળવા સૌ ભાઈબહેનો પ્રયત્ન કરતા રહેશો અને પોતાને માટે “અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય” એમ જોતા રહેશોજી. મોટા હોય તેમને માન આપી તેમને મળતા રહી, તેમના ગુણો તરફ લક્ષ રાખશો તો ધર્મ પામવાનું કારણ બનશેજી. બીજું ‘સ્યાદ્અસ્તિ’ આદિ કહેલી વાત તમને પત્ર વાટે સમજાય તેમ નથી, માટે અત્રે આવવાનું બને ત્યારે યાદ રાખી પૂછશો તો તમને ઘટતો ખુલાસો પરમકૃપાળુદેવની કૃપા અનુસાર કરવાનું બની આવશેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૭]

૨૬૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૦-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૦)), મંગળ, સં. ૧૯૯૬

(હરિણી ઇંદ)

“પ્રશમ-રસથી, જેનો આત્મા સદા ભરપૂર છે,
સ્વ-પર હિતને સાધે જેની, રસાલ સુવાણી એ;
અતિ કૃશ તનુ તોયે વર્ષે સુપુણ્ય તણી પ્રભા,
પરમ ગુરુ એ શ્રીમદ્ રાજ-પ્રભુપદ વંદના.
સકળ જગને જેણે જીત્યું અપૂર્વ બળે કરી,
ગહન જબરી માયા જેને જતી નહિ છેતરી;
પરમ સુખો તે માયા-સુખો સૂકાં તરણાં ગણે,
સતત લડતા સાક્ષી-ભાવે ઉપાધિ-રણાંગણે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૬૪)

પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે આપનો ભક્તિભાવ તથા સત્સંગની ભાવના જાણી સંતોષ થયો છેજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે પરમકૃપાળુદેવે વિયોગમાં રાખીને અમારા

૧. પાઠાંતર : જૂનાં.

ભાવની વૃદ્ધિ કરાવી ફળ પકવ્યું છે. અંતરંગમાં ભાવના એટલી બધી કે નિરંતર સત્સંગમાં રહીએ; તેમ ન બને તો પત્ર દ્વારા બોધથી દરરોજ ઉલ્લાસ વધારતા રહે તેવી ભાવના (પ્રબળ ખેંચાણ) રહેતી; છતાં ઘણા કાગળો જાય ત્યારે કોઈક દિવસે ઉત્તર મળતો, પણ જે દિવસે પત્ર આવે તે દિવસે જાણે સોનાનો સૂર્ય ઊગ્યો તેમ લાગતું. પત્ર વાંચ્યા પહેલાં તો પત્રનાં દર્શનથી જાણે સાક્ષાત્ સત્પુરુષનાં દર્શન થયાં એમ લાગતું. સંઘાડામાં બીજા વિરોધી સાધુઓ હોવાથી કોઈ બીજાના સિરનામે પત્ર મંગાવવો પડતો. તે પત્ર મળે એટલે તુર્ત તો વંચાય નહીં. પાછો તેવો અનુકૂળ વખત મળે કે જંગલમાં સ્વાધ્યાય વગેરે અર્થે જાય ત્યારે નમસ્કાર આદિ વિનય કરી ઉલ્લાસભર પત્ર ઉઘાડી મોતીના દાણા જેવા પરમકૃપાળુદેવના સ્વહસ્તાક્ષરો જોઈ રોમાંચ થઈ આવતો. ધીમે ધીમે અમૃતના ઘૂંટડા ભરે તેમ બધો પત્ર સહર્ષ વાંચી, ફરી વાંચતા, વળી ફરી ફરી વાંચી વિચારતા; સત્પુરુષના પરમ ઉપકારને, તેની નિષ્કારણ કરુણાને હૃદયમાં ખડી કરી અત્યંત ભક્તિભાવે તે પત્રના આશયને હૃદયમાં ઉતારતા. અમને સમજાય નહીં પણ કોઈ ગહન વાત લખી છે, આ પત્રથી આત્માનું અપૂર્વ હિત કરવા કરુણા કરી છે, તેને ગ્રહણ કરી આત્મહિત કરવાનો અપૂર્વ સુપ્રસંગ પ્રાપ્ત થાઓ એવી ભાવના કરતા. પછી પૂ. અંબાલાલભાઈ જેવા ક્ષયોપશમવાળા મુમુક્ષુ સત્શ્રદ્ધાવંત હોય તેમની પાસે એકાંતમાં વાંચી, વિશેષ સમજી, જે સમજાય તે હૃદયમાં ધારણ કરી તેમણે કહ્યું છે તેમ કરવું છે એવી ભાવના પોષતા રહેતા. કંઈ ન સમજાય તે કેવી રીતે પૂછવું, કયા શબ્દોમાં ક્યારે તેવો રૂબરૂમાં જોગ મળે તો ખરેખરો ખુલાસો થાય એમ તેની તે ભાવનામાં મન પ્રેરાયેલું રહેતું. આપણે પણ તેવા ભાવો સાંભળી, વિચારી, ઉલ્લાસ લાવી આત્માને પરમકૃપાળુ સદ્ગુરુ પ્રત્યે સન્મુખ કરવાનો છેજી. પરમકૃપાળુદેવ પત્રાંક ૩૭૧માં લખે છે : “રૂડે પ્રકારે મન વર્તે એમ વર્તો. વિયોગ છે, તો તેમાં કલ્યાણનો પણ વિયોગ છે, એ વાર્તા સત્ય છે, તથાપિ જો જ્ઞાનીના વિયોગમાં પણ તેને જ વિષે ચિત્ત વર્તે છે, તો કલ્યાણ છે. ધીરજનો ત્યાગ કરવાને યોગ્ય નથી.” જે સત્સાધન પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી પ્રાપ્ત થયું છે તેનો જેટલો વધારે લાભ લેવાય તેટલો લઈ લેવા કમર કસવી ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૮]

૨૭૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૧૦-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

આસો સુદ ૩, શુક્ર, ૧૯૯૬

શ્લોક— “ગણે ના જો કશું મારું, તો ત્રૈલોક્ય ધણી જ તું;
યોગીને યોગ્ય જાણી લે, (પામી જા) રહસ્ય પરમાત્મનું.”

દોહો— “આખા ભવમાં મરણ તો, આવે એક જ વાર,
તોપણ કાયર જીવને, ભડકાવે બહુ વાર.”

“કૃપાળુની કૃપા ધારી, બનીશું પૂર્ણ બ્રહ્મચારી;
 સહનશીલતા ક્ષમા ધારી, સજી સમતા નીતિ સારી.
 ગણીશું માત પરનારી, પિતા સમ પરપુરુષ ધારી;
 જીવીશું જીવન સુધારી, સ્વપરને આત્મહિતકારી.”

આપનો પત્ર મળ્યો હતો. તેમાં પૂ. સત્સાધક ...ને એક વર્ષના બ્રહ્મચર્યવ્રતની ભાવના છે એમ લખ્યું તે જાણ્યું છેજી. તેમને પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ સન્મુખ હાથ જોડી ભાવના કરવાનું કહેશો કે, “હે ભગવાન! બાર માસ પર્યંત એટલે આવતી દિવાળી સુધી મારા આત્માના હિતને માટે બ્રહ્મચર્ય હું પાળીશ—કાયાએ કરી નિયમ નહીં તોડું”—એમ ભાવવ્રત લેવા જણાવ્યું છે એમ જણાવશોજી. શરીર સુકાતું જાય, કે વેદના વધતી જાય તે તરફ બહુ લક્ષ દેવા જેવું નથીજી. દેહના દંડ દેહે ભોગવ્યા વિના ધૂટકો નથી, પણ ભાવ સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં—સ્મરણમાં રાખવાથી આત્માને હિત થાય છેજી. જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે તેવો આત્મા હું છું; દેહાદિ હું નથી. બીજામાં વૃત્તિ જાય તે પાછી વાળી આત્મભાવનો અભ્યાસ પાડવો ઘટે છેજી. જે આપણું છે નહીં, અને આપણું આપણું કર્યે આપણું થવાનું નથી, આખરે જેને છોડીને જવાનું છે, તેમાં ને તેમાં વૃત્તિ રાખવાથી જન્મ-મરણ વધે છે; અને જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે તેવો શુદ્ધ આત્મા મારો છે, એવી ભાવના કરવાથી, ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ મંત્રમાં ચિત્ત રોકાવાથી—રહેવાથી આત્મા દેહનો દાસ મટી દેહને નોકર ગણતો થશે અને દેહ પાસે આત્માનું કામ—ભક્તિસ્મરણ કરાવશે. કાયર થઈને કર્મને ગા ગા કર્યે કર્મ કંઈ ઓછાં થવાનાં નથી, દર્દને દયા આવવાની નથી અને શૂરવીર થઈને આત્માને બચાવવા જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં ચિત્ત રાખવાથી કંઈ દર્દ વધી જવાનું નથી. માટે આત્માનું કામ શા માટે ન કરી લેવું? આ મનુષ્યભવ છે ત્યાં સુધી જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉઠાવવા પુરુષાર્થ થઈ શકે એમ છે. પછી લખચોરાશીમાં ભમતાં કંઈ ધર્મ નહીં બને, માટે રાતદિવસ સત્પુરુષની આજ્ઞામાં જ રહેવું છે એમ દૃઢ કરવું. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૧૯]

૨૭૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૧૦-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૦ (દશેરા), ગુરુ, સં. ૧૯૪૦

“અહો! જીવ ચાહે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
 શત્રુ, મિત્ર અરુ તૃણ મણિ, એક હિ દૃષ્ટિ નિહાર.”

“મોહ ઉદય યહ જીવ અજ્ઞાની, ભોગ ભલે કર જાને,
 જ્યોં કોઈ જન ખાય ધતુરા, સો સબ કંચન માને;
 જ્યોં જ્યોં ભોગ સંયોગ મનોહર, મનવાંછિત જન પાવે,
 તૃષ્ણા નાગિણી ત્યાં ત્યાં ડંકે, લહર લોભ વિષ આવે.”

“નીલકમલદલ-જલ સમ ચંચળ, ઇન્દ્ર ધનુષ વિજળી જીવનપળ,
ક્ષણભંગુર સંસાર વિચારો, ભ્રાન્તિ વડે ના જાણો સારો;
શોક, વિયોગ ભયંકર ભારે, ભવ દરિયાથી કોણ ઉગારે?
મજબૂત તારો હાથ ગ્રહીને, કોણ બોધશે કરુણા કરીને?” (વેરાગ્યમણિમાલા)

“સદ્ગુરુને નહિ વીસરું, સ્મરું સદા ઉપદેશ;
પરમ પ્રતીતિ ઊપજો, અન્ય ન યાચું લેશ.”

આ અસાર સંસારમાં જીવ સુખની કલ્પનાથી દોડાદોડ કરી દુઃખી થાય છે. જ્યાં સુખ નથી ત્યાં સુખ શોધે છે, તો તે ક્યાંથી મળે? આપણી કોઈ વસ્તુ ઘરમાં ખોવાઈ ગઈ હોય તેને બજારમાં શોધવા જઈએ તો ક્યાંથી હાથ લાગે? તેમ આત્મભ્રાંતિ કે આત્માના ભુલાવાથી જીવ દુઃખી થયો છે, તે કારણ નહીં જાણવાથી જીવ ધન, મિત્ર, પુત્ર, સ્ત્રી આદિ દ્વારા સુખ મળશે એમ માની તેની પ્રાપ્તિ અને પ્રીતિ માટે ઉત્તમ આયુષ્ય એળે ગુમાવે છે. પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે કે—

“આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ;
ગુરુ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન.”

આ રોગ મને થયો છે એવું પણ જીવને ભાન નથી. આત્મજ્ઞાન વિના હું દુઃખી છું એવું એને ખરેખરું લાગ્યું નથી. માત્ર પૈસા નથી, બૈરી નથી, પુત્ર નથી કે મિત્રો નથી તેથી હું દુઃખી છું એમ જીવે માની લીધું છે. પુણ્યયોગે એ બધું મળે તોપણ જીવ દુઃખી ને દુઃખી રહે છે, કારણ કે કલ્પનાનો અંત નથી. એક મળે તો બીજું ઇચ્છે અને બીજું મળે તો ત્રીજું ઇચ્છે. માટે ઇચ્છાનો નાશ થયા વિના જીવના દુઃખનો કદી અંત આવવાનો નથી.

“ક્યા ઇચ્છત? ખોવત સબે! હૈ ઇચ્છા દુઃખ મૂલ;
જબ ઇચ્છાકા નાશ તબ, મિટે અનાદિ ભૂલ.”

સદ્ગુરુના ઉપદેશ વિના, તેનો વિચાર કર્યા વિના, તેની આજ્ઞાનું આરાધન કર્યા વિના ઇચ્છાનું મૂળ ટળે તેવું નથી અને તે કર્યા વિના જીવને શાંતિ પ્રાપ્ત થાય તેમ નથી, તો લૌકિક વાતો ઉપરથી મન ખસેડી જ્ઞાનીપુરુષની અનંત કૃપાથી જે સત્સાધન મળ્યું છે તેનું એકાગ્રતાથી લોકલાજ મૂકી આરાધન કરશો તો સુખનો સંચય વગર કલ્પે થયા કરશેજી. ‘હું દુઃખી છું, હું દુઃખી છું’ એમ જીવ માન્યા કરે છે તેનું નામ આર્તધ્યાન છે, તેથી માઠી ગતિ જીવ કમાય છે અને સત્સાધનમાં ઉપયોગ જોડવાથી ધર્મધ્યાન થાય છે ને મોક્ષમાર્ગ મળે છે. જે ઠીક લાગે તે માર્ગે પ્રવર્તો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

દોહા—“ગતાનુગતિક થઈ ઊંઘ નહિ, નિરાંતે તું ભાઈ!
 દેખીં અંધ કૂવે પડે, પડે શું દેખતો, ધાઈ?
 અનિત્ય સંસાર જાણી જે, રહે નિરાંતે ત્યાંય,
 બળતા ઘરમાં ઊંઘતા, સમ નિશ્ચિંત ગણાય.
 શરીર શકટ સમ જાણીને, બોધ ન પામે કેમ?
 યંત્ર અનર્થોથી ભર્યું ક્ષણ ક્ષણ અટકે જેમ.
 પૂર્ણચંદ્ર સમ પામીને પ્રભુ-વચન સાક્ષાત્;
 ચંદ્રકાન્ત સમ ઉર ઝરે સદ્ભાવ-સુધા વિખ્યાત.
 ‘હું ડાહ્યો સમજું ઘણો’ એ જ ઊંડો છે દોષ,
 તે મૂક્યા વિણ કોઈ જીવ પામ્યા નથી જ મોક્ષ.
 ‘કંઈ જ નથી હું જાણતો’ વૃઢ કરીં એ જ વિચાર;
 સદ્ગુરુને શરણે જજો, તો તરશો ભવપાર.
 રાત ગમાઈ સોય કર, દિવસ ગમાયા ખાય,
 હીરા જન્મ અમોલ થા, કોડી બદલે જાય.”

“એક વિષયને જીતતાં, જીત્યો સૌ સંસાર,
 નૃપતિ જીતતાં જીતિયે, દળ, પુર ને અધિકાર.
 પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
 પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

“પડ્યું જગત મુખ કાળને, કેડે—મોર જનાર;
 ઘંટીના ગાળે પડ્યા, દાણા લોટ થનાર.
 ધાણી કૂટે તાવડે, ધાણી તલ પીલાય;
 પ્રાણી એમ જ પળપળે, જાણી લ્યો મરી જાય.
 જ્યાં માયા ધૂપી ધૂંરી, ત્યાં મૈત્રીનો નાશ,
 જ્યાં મનમાં ભીખ માનની, ત્યાં ઊભો ભવવાસ.
 કામ માન ઉતાવળે દોષિત આ જીવ થાય;
 નિષ્કામી, દૌન ને ધૌરો ભવ્ય જીવ ગણાય.”

ઘણા ઘણા વિચારો કરતાં શ્રી તીર્થંકર આદિ મહાત્માઓએ નિર્ણય કર્યો છે કે આ સંસાર એકાંત દુઃખમય છે. જેમણે સ્વપ્ને પણ સાંસારિક દુઃખ જોયું નહોતું, સર્વ પ્રકારની ભોગસામગ્રી પૂર્વના પુણ્યને લીધે જેમને મળેલી હતી, જેમનું શરીર પણ તે સર્વ ભોગોને લાંબા કાળ સુધી

ભોગવી શકે તેવા વજ્રઋષભનારાય સંઘયણના ધણી, મોક્ષગામી, તે ભગવંતોએ સર્વ ભોગોને અસાર અને સંસારમાં ભુલાવામાં નાખનારા, મોક્ષમાર્ગમાં આગળા સમાન, વિઘ્નકર્તા જાણી સર્વ સંપત્તિ ત્યાગી, ભિખારીની પેઠે ભટકીને, પરિષહો—દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યચના કરેલા—વેઠીને, અનેક કષ્ટોથી પણ નહીં કંટાળતાં ધર્મ-આત્માની શુદ્ધતા-સાધી, તેવું ઉત્તમ કાર્ય કરવાનું આ અલ્પ જીવનમાં જીવ ચૂકી જૂનાં ચીંથરા જેવા આ શરીર વડે ભોગ ભોગવવા લલચાય તો તેની કેટલી તુચ્છ વૃત્તિ છે અથવા સહજ કર્મના યોગે ધર્મ આરાધી શકાય તેવી તક હાલ નહીં તો બે-પાંચ વર્ષે પણ નિવૃત્તિસુખ પામી આ બળતા આત્માને સંસારતાપથી બળતો બચાવવાનું સદ્ભાગ્ય પ્રાપ્ત થયા છતાં જો જીવ આંખો મીચીને ઉઠીરણા કરી ભોગાવલી કર્મ ઊભું કરશે તો તે ક્લેશ કદી સુખરૂપ નહીં નીવડે એમ વિચાર કરનાર મુમુક્ષુને લાગ્યા વિના નહીં રહે.

બે-પાંચ વર્ષ મુશ્કેલી વેઠી લઈ આત્મહિત તે દરમ્યાન થાય તેટલું કરતા રહી પછી ઉપાધિ વિના નિર્વિઘ્નપણે ધર્મધ્યાન થઈ શકે તેવો યોગ આવેલો ગુમાવી સંસારકૂપમાં જાણીજોઈ પડવાનું વિચારવાન જીવ ન કરે. મનુષ્યભવમાં હવે કેટલો કાળ કાઢવો છે? શા કામમાં મનુષ્યભવ ગાળવા યોગ્ય છે? અને કેવી રીતે હાલ કાળ જાય છે? તે વિચારવાન એકાંતે વિચારે તો તેને ચેતવા જેવો વખત જણાય. પરમ કૃપાળુ મહાત્માઓએ જે માર્ગ અનંત કૃપા કરી આપણને દર્શાવ્યો છે તેનું આરાધન કયા ભવમાં કરીશું? ચોરાશી લાખ જીવયોનિમાં બીજે કોઈ ઠેકાણે, આ ભવમાં થશે તેટલું થવા સંભવ નથી તેનો વિચાર કરવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ:

[૨૨૧]

૨૭૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૧૦-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

અનુષ્ટુપ—“દેહાત્મ-બુદ્ધિથી મૂઢ, આત્માને દેહમાં પૂરે,
આત્મામાં આત્મબુદ્ધિવાન, આત્માની મુક્તિ આદરે.”

દોહા— “સુણવા યોગ્ય સુસંતની, વાણી ધરોં નહિ કાન;
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું, રહ્યું નહીં બહુમાન.
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં, નહીં પાથર્યા પ્રાણ;
સુંદર ધરોં નરદેહ તો, શું સાધ્યું કલ્યાણ?”

“સ્મરણ કરશો પ્રીતથી, તજી દેહ અભિમાન,
નિત્ય નવોંન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન.”

પૂ.ના દેહત્યાગના સમાચાર તથા ઠેઠ આખર સુધી તેમની રહેલી સદ્ભાવનાના સમાચાર, તે જાણ્યા છેજી. પ્રથમથી ભક્તિ પ્રત્યે તેમની વૃત્તિ વળેલી અને પરમકૃપાળુદેવનો

આશ્રય ઠેઠ સુધી રાખી તે ભાવના સહિત દેહ છોડ્યો છે તે સદ્ગતિનું સૂચક છેજી. ધર્મનો આવો પ્રગટ પ્રભાવ નજરે જોયા છતાં તેને માટે આપણા હૃદયમાં જો ઉલ્લાસ અને તેને આરાધવાનો પુરુષાર્થ ન જાગે તો આપણા સમાન અધમ કોણ કહેવાય? દરેકને માથે મરણ ભમે છે, પણ મોહને લીધે જીવ તેનો વિચાર સરખો કરતો નથી. ખેતરના નજીવા કામની ચિંતામાં રાતે નિરાંતે ઊંઘતો નથી અને સમાધિમરણ જેવો ઉત્તમ લાભ પામી મનુષ્યભવ સફળ કરવાનો લાગ વહ્યો જાય છે, તેની આ પ્રમાદી નફ્ટ જીવને ફિક્કર ચિંતા થતી નથી. સંસારના ક્ષણિક સુખમાં એવું શું આશ્ચર્યકારી ફળ મેળવવાનું જીવે ધાર્યું હશે કે તેને આત્માના સુખ માટે ઇચ્છા જાગતી નથી? ગમે તેટલી મહેનત-મજૂરી કરી ગમે તેટલું ધન એકઠું કર્યું હશે તેમાંથી કંઈ સાથે કોડી પણ લઈ જઈ શકાશે? પેટ ભરાય તેથી વધારે ખાઈ શકાશે? ત્યારે આ બધી ધમાલ શું કરવા કરું છું? એવો એકાંતમાં જીવ વિચાર કરે તો શો ઉત્તર મળે? “જબ આવે સંતોષ ધન, સબ ધન ધૂળ સમાન.” એનો વિચાર અને અનુભવ જીવ ક્યારે કરશે? આત્મકલ્યાણ કરી શકે તેવી દુર્લભ સામગ્રી જીવને જે મળી છે તે અચાનક મરણ આવીને લૂંટી લે તે પહેલાં તેનો કંઈ સદુપયોગ કરી લેવા હવે વિચાર, નિર્ણય કરીશું? કે સત્પુરુષનો યોગ નથી મળ્યો તેવા જીવોની પેઠે નાશવંત વસ્તુ મેળવવામાં મગ્યા રહી છેતરાયા કરીશું?

શ્રી આત્મસિદ્ધિજીની ઇઠ્ઠી ગાથાની ટીકામાં પરમકૃપાળુદેવ લખે છે : “સંસાર પ્રત્યે બહુ ઉદાસીનતા, દેહની મૂર્છાનું અલ્પત્વ, ભોગમાં અનાસક્તિ, તથા માનાદિનું પાતળાપણું એ આદિ ગુણો વિના તો આત્મજ્ઞાન પરિણામ પામતું નથી.” (૭૧૮) આ ગુણો વિના યોગ્યતા અટકી છે તે ક્યારે પ્રાપ્ત કરીશું? આ કામ કોઈ કરી આપે તેવું નથી, માટે વેળાસર ચેતી લઈ તેને માટે સત્સંગ, સદ્વિચાર અને સત્કાર્યમાં મંડી પડવા જેવું છેજી. આવો અવસર ફરી ફરી મળનાર નથી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે ક્ષણ લાખેણી જાય છે. લૂંટમલૂંટ લેવાય તેટલું સાચું ભાથું લઈ લેવું. પરભવમાં પછી કંઈ બની શકશે નહીં. માટે અંતે પસ્તાવું ન પડે તેમ વિચાર કરી ત્વરાથી આત્મહિત માટે યુવાની નવી પ્રાપ્ત થઈ હોય તેમ કમર કસીને પરમાર્થ સાધી લેવો.

એક પુરાણી દંતકથા સ્મૃતિમાં આવવાથી લખું છું. તે વિષે સર્વ વિચાર કરીને પોતાનાથી બને તેટલું પોતાનું હિત કરવા ચૂકશો નહીં. એક રાજા હતો. તેણે પોતાની રાજધાનીમાં રહેતા અમીર ઉમરાવોને કોઈ ઉત્સવના પ્રસંગે જમવા આમંત્રણ આપ્યું. પરંતુ તેમને ડર લાગ્યો કે રાજાના આમંત્રણમાં જઈશું તો તે કોઈ કીમતી વસ્તુ માગશે તો આપવી પડશે એમ વિચારી દરેકે કંઈ ને કંઈ બહાનું કાઢી પરગામ જવાનું નક્કી કર્યું. રાજાએ રસોઈ તથા વરઘોડાની તૈયારી કરાવી છતાં કોઈ અમીર ઉમરાવ કે તેમના પરિવારમાંથી જણાયા નહીં, તેથી નગરજનોને રાજાએ કહેવરાવ્યું કે બધા સામાન્ય માણસોને વરઘોડામાં આવવાનું તેમ જ રાજાને ત્યાં જમવાનું આમંત્રણ છે તેથી લોકો રાજી થઈ વરઘોડામાં જવા લાગ્યા. પરંતુ કેટલાક લોકો ફાટેલાં અને કાળાં કપડાં પહેરી આવ્યા હતા, તેમને વરઘોડાની શોભા બગાડનારા છે, એમ જાણી રાજાએ કેદમાં પૂર્યા. બીજા બધાને જમાડી વિદાય કર્યા.

આ સાદી દંતકથામાં જણાવ્યા પ્રમાણે ઉમરાવો ન આવ્યા તો બીજા બધાને ઉત્તમ જમણનો લાભ મળ્યો, તેમ પૂર્વના પુણ્યને લઈને જેમને વિશેષ લક્ષ્મી મળી છે તેવા મોટા શેઠિયા ધામણ રાજમંદિરના કામમાં ભાગ ન લે તો સામાન્ય ત્યાંના રહેનારને ઉત્તમ જમણની પેઠે તેમને માટે કરેલી રસોઈ આરોગવાનો લાભ મળી ગયો છે એમ જાણી પોતાની પાસે જે સારાં કપડાંરૂપ યથાશક્તિ જે સામગ્રી હોય તે ધારણ કરીને વરઘોડામાં જવું અને એ મહા કલ્યાણકારી પુણ્યના કામમાં બને તેટલો ટેકો કરવો. તેથી મોટા માણસોને મળવાનો લાભ આપણને અનાયાસે મળી જશે, પણ મેલાં કપડાં પહેરીને જનારથી રાજા નાખુશ થયા ને તેમને કેદમાં પૂર્યા, તેમ તે કામ કરતાં મન મેલાં રાખનારને હાનિ થવાનો સંભવ છે એમ જાણી ઉજ્જવળ અંતઃકરણે જો કામ કરવા લાગશો તો શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુના મંદિરનું ઉત્તમ પુણ્યદાયક કામ કરવાને સદ્ભાગી થશો. ફરી ફરી આવાં કામ થતાં નથી અને જ્યાં સુધી તેમાં ભક્તિ કરનારા લાભ લેશે ત્યાં સુધી તેમાં મદદ કરનારને પુણ્યનો હિસ્સો મળ્યા કરશે. આવા સત્કાર્યમાં પોતાના ઘરનાં કામ કરતાં વધારે કાળજી રાખવી ઘટે છેજી. કાવિઠામાં કાળજી રાખીને કામ કરનાર મુમુક્ષુઓએ કેવું પ્રભાવનાયોગ્ય દેરાસર કરાવ્યું તે દરેકની નજર આગળ ખડું છે. માત્ર સંપ અને સાચા દિલની લાગણીથી કામ કરનાર કામ શરૂ કરે તો પોતાનું અને ઘણા જીવોનું હિત થાય તેવું કોઈક વખતે બની આવે તેવું કામ સદ્ભાગ્યે મળી આવ્યું છે, તે આપણા જીવતાં કરી લેવું. એવો ઉત્સાહ દરેક મુમુક્ષુના મનમાં વસતાં એ કામ તો રમતમાં થઈ જવા જેવું છેજી. પરમાર્થના કામમાં મન પાછું પડે તે પોતાના હિતમાં હાનિ કરવા તુલ્ય છે એમ સમજી આવેલો અવસરનો પૂરેપૂરો લાભ લઈ લેવા આગળ થવું, તત્પર થવું. આમાં કોઈને કહેવું ન પડે તેમ પોતાનું હિત સમજી દરેકે પોતાના આત્માના ઉદ્ધાર માટે લોભ, સ્વાર્થ અને સુખશીળિયો સ્વભાવ તજવો ઘટે છેજી. બને તેટલું ઘસાઈ છૂટવું. જાતમહેનતથી થશે તેટલું બીજા કશાથી નહીં બને. ‘પારકી આશ સદા નિરાશ.’

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૨]

૨૭૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૧૦-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૨, શનિ, સં. ૧૯૯૬

દોહા- “દુર્લભ માનવ ભવ મહા, ફરી મળવો મુશ્કેલ,
કર્મ તણાં ફળ આકરાં, નહીં સૂઝે ઉકેલ.
સમકિતી રોગી ભલો, જાકે દેહ ન ચામ,
વિના ભક્તિ ગુરુરાજકી, કંચન દેહ નકામ.
ઇચ્છે આશ્રય સંતનો, અવર ન મનમાં આશ,
પરમારથને પામવા, જેને થઈ જિજ્ઞાસ.
સગાઈ સાચી સૃષ્ટિમાં, છે સદ્ગુરુની એક;
બીજી તેના ભક્તની, બાકી જૂઠી અનેક.

૧સહનશીલતા ધારજો, ભાવો સમતા^૨ ભાવ,
૩વૃત્તિને વળી રોકજો, અલભ્ય આ ત્રણ લ્હાવ.”

પ્રમાદ વિષે પ્રથમ ^૧આપને લખેલું ‘એક પળ ખોવી તે એક ભવ ગુમાવવા યોગ્ય છે.’ તે વિષે પાછળના પત્રોમાંથી જોવા વિનંતી છેજી. પરમાં વૃત્તિ રમે તે ખરી રીતે પ્રમાદ છે. તે અનાદિની કુટેવ ટાળવા દૃઢ નિશ્ચયની જરૂર છે. તે ઓછો કરવાનો જેણે નિશ્ચય કર્યો છે, તે મહાપુરુષો કાળના મુખમાં પેસતી અનેક પળોને ઝૂંટવી લઈ જેટલો અવકાશ મળે તેમાં મોક્ષમાર્ગ કે આત્માના વિચારમાં રહે છે. પ્રમાદ ઓછો કરવો જ છે એ લક્ષ ચૂકાય નહીં, તો જે કરવું છે તેનો વિચાર થાય; અને ‘કર વિચાર તો પામ’ કહ્યું છે તેમ આત્મસ્વરૂપનો નિર્ણય થયે તેમાં પ્રમાદ ન થાય ત્યાં સુધી અપ્રમત્ત રહેવાય તે જ માર્ગમાં કે આત્મામાં સ્થિતિ છે.

હવે સ્થિતપ્રજ્ઞનાં લક્ષણ ‘શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા’માંથી ઉતારી મોકલું છું તે વિચારશોજી. (અધ્યાય બીજો શ્લોક ૫૪ થી ૭૨) અર્જુન પૂછે છે:— “હે કેશવ! સમાધિમાં રહેલા સ્થિતપ્રજ્ઞનું લક્ષણ શું? સ્થિતપ્રજ્ઞ કેવી રીતે બોલે? કેવી રીતે બેસે—ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ કરે? અને કેવી રીતે વર્તે?” શ્રી ભગવાન બોલ્યા : “હે પાર્થ! જ્યારે મનમાં રહેલી સર્વ કામનાઓને મનુષ્ય તજી દે છે, અને આત્માવડે જ આત્મામાં સંતોષ પામે છે ત્યારે સ્થિતપ્રજ્ઞ કહેવાય છે. દુઃખોમાં ઉદ્વેગરહિત મનવાળો, સુખોમાં સ્પૃહારહિત અને જેના રાગ, ભય તથા ક્રોધ દૂર થયા છે એવા મુનિ (વીતરાગ, વીતક્રોધ, વીતભય) સ્થિતપ્રજ્ઞ કહેવાય છે. જે સર્વત્ર આસક્તિ વિનાનો હોઈ, તે તે શુભ કે અશુભ પામીને આનંદ પામતો નથી કે દ્વેષ કરતો નથી, તેની બુદ્ધિ સ્થિર થયેલી છે. જેમ કાચબો સર્વ તરફથી અંગોને સમેટી લે છે તેમ આ મનુષ્ય જ્યારે સર્વ ઇંદ્રિયોના વિષયોમાંથી ઇંદ્રિયોને ખેંચી લે છે ત્યારે તેની બુદ્ધિ સ્થિર થાય છે. નિરાહારી મનુષ્યના વિષયો (વાસના વિના રસ જતો નથી) નિવૃત્ત થાય છે; પરંતુ બ્રહ્મનો સાક્ષાત્કાર કરીને એની વાસના પણ નિવૃત્ત થાય છે. હે કૌંતેય (અર્જુન)! મથી નાખનારી ઇંદ્રિયો પ્રયત્ન કરતા વિદ્વાન પુરુષના મનને પણ બળાત્કારે વિષયોમાં ખેંચી જાય છે. માટે તે સર્વ ઇંદ્રિયોને વશ કરી સ્થિરચિત્ત અને મારા (પરમાત્મા) પરાયણ રહેવું. કેમકે જેની ઇંદ્રિયો વશ હોય છે તે (જિતેન્દ્રિય)ની બુદ્ધિ સ્થિર થાય છે. વિષયોનું ચિંતન કરતા મનુષ્યને તેમાં આસક્તિ થાય છે, આસક્તિથી કામના થાય છે, કામથી ક્રોધ ઊપજે છે, ક્રોધથી સંમોહ (વિવેકહીનતા) ઊપજે છે, સંમોહથી સ્મૃતિનો નાશ (ઉપયોગ ચૂકે છે), સ્મૃતિનાશથી બુદ્ધિ(પ્રજ્ઞા)નો નાશ થાય છે, તેથી સંપૂર્ણ નાશ થાય છે. વશ અંતઃકરણવાળો (દૃઢ નિશ્ચય, પકડવાળો) મનુષ્ય રાગદ્વેષરહિત અને સ્વાધીન થયેલી ઇંદ્રિયો વડે વિષયોને ભોગવતાં છતાં ચિત્તની નિર્મળતાને પામે છે. ચિત્તની નિર્મળતા થતાં એનાં સર્વ દુઃખોનો નાશ થાય છે, કારણ કે નિર્મળ ચિત્તવાળાની બુદ્ધિ તત્કાળ સ્થિર થાય છે. અયુક્તને (અયોગી—ચિત્તને વશ ન કરનારને) બુદ્ધિ નથી અને તેને ભાવના પણ (બ્રહ્માકાર અંતઃકરણની વૃત્તિનો પ્રવાહ : “વૃત્તિ વહે નિજભાવમાં પરમાર્થ સમકિત”)

નથી; ભાવનારહિતને શાંતિ નથી અને શાંતિરહિતને સુખ ક્યાંથી હોય? કારણ કે વિષયોમાં ભટકતી ઇંદ્રિયોમાંની જે ઇંદ્રિય સાથે મન જોડાય છે તે ઇંદ્રિય આ પુરુષની બુદ્ધિને, જેમ વાયુ જળમાં નાવને ખેંચી જાય છે તેમ, ખેંચી જાય છે. માટે હે મહાબાહો (મુમુક્ષુ)! જેની ઇંદ્રિયો સર્વ પ્રકારે ઇંદ્રિયોના વિષયોથી રોકાયેલી છે તેની બુદ્ધિ સ્થિર થાય છે. જે સર્વ પ્રાણીઓની રાત્રિ છે (આત્મ-અજ્ઞાન) તેમાં સંયમી પુરુષ જાગે છે, (જ્યાં જગતજીવો પ્રમાદ કરે છે એવા પરમાર્થમાં જ્ઞાની જાગ્રત છે) અને જેમાં (અજ્ઞાનરૂપ રાત્રિ=વ્યવહારમાં) અજ્ઞાની પ્રાણીઓ જાગે છે તે (વ્યવહારરૂપ રાત્રિ) આત્મદર્શી મુનિની રાત્રિ છે. (દુર્ગતિ વ્યવહારેડસ્મિન્ સુષુપ્તશ્ચાત્મગોચરે=જે વ્યવહારમાં જાગે છે—ઉપયોગવંત છે તે પરમાર્થમાં ઊંઘે છે—ઉપયોગરહિત છે.) જેમ સર્વ તરફથી ભરાતા અચળ મર્યાદાવાળા સમુદ્રમાં પાણી પ્રવેશ કરે છે, તેમ સર્વ વિષયો જે મનુષ્યમાં (જેના આત્મામાં) પ્રવેશ કરે છે (વિલીન થાય છે=શમાઈ જાય છે, મરી જાય છે, નિર્જરી જાય છે) તે શાંતિને પામે છે; પરંતુ વિષયોને ઇચ્છનારો શાંત થતો નથી. જે મનુષ્ય સર્વ કામનાઓને તજીને નિઃસ્પૃહ, મમતારહિત અને અહંકારરહિત થઈને વિચરે છે, તે શાંતિને પામે છે. હે પાર્થ (અર્જુન)! આ બ્રાહ્મી સ્થિતિ છે. આને પામીને (મનુષ્ય) મોહ પામતો નથી; અને અંતકાળે પણ આ સ્થિતિમાં રહીને (સ્થિતપ્રજ્ઞ) બ્રહ્મ-નિર્વાણને પામે છે.”

“ ‘દીક્ષા લે તો તારું કલ્યાણ થશે’ એવાં વાક્ય તીર્થંકરદેવ કહેતા નહોતા. તેનો હેતુ એક એ પણ હતો કે એમ કહેવું એ પણ તેનો અભિપ્રાય ઉત્પન્ન થવા પહેલાં તેને દીક્ષા આપવી છે; તે કલ્યાણ નથી. જેમાં તીર્થંકરદેવ આવા વિચારથી વર્ત્યા છે, તેમાં આપણે છ છ માસ દીક્ષા લેવાનો ઉપદેશ જારી રાખી તેને શિષ્ય કરીએ છીએ, તે માત્ર શિષ્યાર્થ છે, આત્માર્થ નથી.” (૪૩૦)

બીજું, હિતકારી વાત કહી બતાવતાં પણ ‘તું આમ જ કર’ એમ ભગવાન કહેતા નહીં, તથા આત્મા સંબંધી ઉપદેશ પણ ઇક્ષ્વર અવસ્થામાં તીર્થંકર કરતા નથી. કોઈનું અહિત થાય તેવી આજ્ઞા માગવા તીર્થંકર પાસે કોઈ જાય તો મૌન રહેતા. એક માણસ ભગવાનને ખોટા પાડવા પોપટનું બચ્ચું હાથમાં લઈ ભગવાન પાસે જઈ તેમને પૂછ્યું કે ‘તેનું આયુષ્ય કેટલું છે?’ અમુક દિવસનું કહે તો તેને મારે ડોકું મરડી મારી નાખવું એવો નિર્ણય તેનો હતો અને હમણાં મરી જવાનું છે એમ કહે તો તેને ઉરાડી મૂકવાનો વિચાર કરી રાખ્યો હતો. જેને જ્ઞાનનું અભિમાન નહોતું તે ભગવાને કહ્યું કે ‘એનું આયુષ્ય તારા હાથમાં છે.’ એવી કથા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી પાસે સાંભળી હતી. આવા પ્રસંગોમાં વીતરાગ જે વચનો કહેતાં ડર્યાં છે ત્યાં અજ્ઞાની જીવો તડફડ જવાબ દઈ પોતાની અલ્પજ્ઞતાનું પ્રદર્શન કરે છે. ઠું શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— આસો વદ ૧ (૧૧મી કાર્તિક વદ ૧)ને દિવસે ગુરુવારે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર રચવાનો મહોત્સવ છે તે દિવસે અહીં મુમુક્ષુવર્ગ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની એક એક ગાથા બોલી નમસ્કાર બધા મળી લગભગ ૧૫૦ કરશે. એવી ભક્તિ કરી શકાય તેવી શરીર સંપત્તિ ન

હોય તેણે બેઠા બેઠા પણ ગાથા બોલી પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટને હાથ જોડી દરેક ગાથાએ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છેજી.

૨૭૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૧૦-૧૯૪૦

ૐ આસો વદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૬

દિવાળીનું પર્વ

પોતાનાથી બને તે પ્રમાણે ખોરાકમાં એકાસણું કે લુખો આહાર આદિ સામાન્ય સાદાઈ રાખી; બ્રહ્મચર્ય પાળી ધર્મધ્યાનમાં ગાળવા પુરુષાર્થ કરવો.

આ સમાધિમરણનું વ્રત પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ યોજેલું છે. જેમ ઘણા દુઃખીયારા જીવો કોઈ મહામુનિ મળતાં પોતાનાં દુઃખ ટાળવા કોઈ વ્રતનું આરાધન કરવાની આજ્ઞા પ્રાપ્ત કરી તે દુઃખથી મુક્ત થાય છે; તેમ જન્મમરણરૂપી મહારોગથી મુક્ત થવા આ ઉત્તમ વ્રત યોજવાની પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને સ્ફુરણા થઈ હતી તે તેમણે સ્વમુખે વિસ્તારથી જણાવી હતીજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૩]

૨૭૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૧૦-૧૯૪૦

ૐ આસો વદ ૧૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૬

(હરિગીત)— “(ગુરુ) રાય વૈરાગ્યે વદે : “રે! આમ જ સૌને ચાલવું,
માથે મરણ નૃપ-રાંકને, નિરાંતથી નહિ મ્હાલવું?
ઉપચાર બૌજા સૌ જૂઠા, નહિ જન્મ-મરણો તે હરે,
સદ્ધર્મ માત્ર ઉપાસતાં જીવ, શિવપદ સહજે વરે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૮)

દોહા— “સુખ વસે આત્મા વિષે, તેનો નહિ નિર્ધાર;
શોધે સુખ-હૈન વસ્તુમાં, જડમાં નહિ જડનાર.
મિથ્યા માર્ગ તજી ગ્રહે, મહત્પુરુષનો પંથ;
છૂટે પરિગ્રહ કલ્પના, પામે સુખ અનંત.
ભવનું મૂળ આરંભ, જો મમતા તેનું મૂળ;
મમતા અલ્પ કરાય તો, મુમુક્ષુને અનુકૂળ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૭)

આપનો પત્ર આજે મળ્યો છેજી. પૂ. ...ભાઈની તબિયત ઘણી નરમ છે એમ જાણી આજે અવકાશ ઘણો ઓછો હોવા છતાં બે અક્ષર પરમકૃપાળુદેવ સુઝાડે તે લખવા પ્રેરાયો છુંજી.

હે પ્રભુ! શરીરના દુઃખને દુઃખ માની આ જીવ તેથી છૂટવા ઇચ્છે છે અને તેને માટે દવા, ઉપચાર બને તેટલા કરવામાં પ્રમાદ કરતો નથી. તે ન કરવા એમ કહેવું નથી, પણ એ દુઃખ

જાય અને શરીર સારું કેમ થાય? ખાધેલું કેમ પચે? શક્તિ કેમ આવે? ઘરનાં કામકાજ કરતો ક્યારે થાઉં? આવી ઇચ્છાઓ ઊંડાણમાં અંતરમાં પડી હોય છે, તે ઇચ્છાથી એટલે દેહના સુખની ઇચ્છાથી આખું જગત પ્રવર્તી રહ્યું છે. તેવી ને તેવી ઇચ્છા જો મુમુક્ષુની રહ્યા કરતી હોય તો સત્પુરુષનો જીવને સમાગમ થયો ન કહેવાય, સત્પુરુષના માર્ગને પામેલો પુરુષ ન કહેવાય; કારણ કે સત્પુરુષનો જેને યોગ થયો હોય, બોધ થયો હોય અને સત્પુરુષની શિખામણ માન્ય થઈ હોય તો તે જ્ઞાનભાવનાવાળો હોય. દેહ જે આત્માથી જુદો છે એમ સત્પુરુષ પાસેથી સાંભળીને માન્યું હોય તો તેના સુખે સુખી અને તેના દુઃખે દુઃખી આત્મા થાય છે એમ ન માને. પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ;—મૂળં
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ.—મૂળં
જે જ્ઞાને કરીને જાણિયું રે, તેની વર્તે છે શુદ્ધ પ્રતીત;—મૂળં
કહ્યું ભગવંતે દર્શન તેહને રે, જેનું બીજું નામ સમકિત.—મૂળં
જેમ આવી પ્રતીતિ જીવની રે, જાણ્યો સર્વેથી ભિન્ન અસંગ;—મૂળં
તેવો સ્થિર સ્વભાવ તે ઊપજે રે, નામ ચારિત્ર તે અણલિંગ.—મૂળં”

આમ પરમકૃપાળુદેવે દેહથી ભિન્ન, દેહના રોગોથી ભિન્ન, દેહનાં સુખથી ભિન્ન, દેહનાં દુઃખથી ભિન્ન, જેને કંઈ લાગેવળગે નહીં એવો અસંગ આત્મા કહ્યો છે. તેવું મારું સ્વરૂપ છે. અત્યારે જે દેહ, વેદના, સગાં, ઘર, ધન આદિમાં સુખદુઃખની કલ્પના થયા કરે છે તે કરવાની જ્ઞાનીપુરુષે ના કહી છે. બીજા વિચારો ભૂલી જઈ, મનમાં આવે તો તેના તરફ અનાદર રાખી, મારે તો જ્ઞાનીએ કહ્યું છે તે માનવું છે કે આત્મા અજર, અમર, અવિનાશી, નિત્ય, અછેદ્ય, અભેદ્ય, વ્યાધિ-પીડાથી રહિત પરમાનંદસ્વરૂપ છે, તે જ મને હિતકારી છે. પરમગુરુએ પ્રગટ કરેલું શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ જ મારે માનવું છે. બીજું બધું સ્વપ્ન જેવું અને એઠ જેવું છે, તે તરફ હવે મારે નજર કરવી નથી. મને તારનાર તો શ્રી પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર દેવ છે. “શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રંથ માર્ગનો (આત્મધર્મનો) મને સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું. એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨) આ ભાવના વારંવાર કરતા રહેવા ભલામણ છે. મંત્રનું બને તેટલું આરાધન અંતકાળ સુધી ચાલતું રાખવું. કોઈ મંત્ર બોલે તો તે સદ્ગુરુએ કહેલો મંત્ર છે તેમાં ચિત્ત રાખવું. વેદનામાં જતા મનને રોકી સત્પુરુષના શરણે, આશરે રહેવું. એ જ.

તા. ક.—‘આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ’માંથી “અમને અંત સમય ઉપકારી વહેલા આવજો રે” અને “કૌન ઉતારે પાર, પ્રભુ બિન, કૌન ઉતારે પાર” એ બન્ને પદો કોઈને ગાતાં આવડતું હોય તો બોલાવી સાંભળી તેમાં વૃત્તિ રાખવા ભલામણ છેજી.

[૨૨૪]

૨૭૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ કારતક સુદ ૨, શનિ, સં. ૧૯૯૭

મંદાકાંતા—“ ‘હું ના કાયા, નથી મુજ કશું’ આટલું માનશે જે,
ત્રૈલોક્યે તે વિજય વરશે, વિશ્વરાજા થશે તે;
નિઃસ્વાર્થી આ વચન ગણોને સત્ય વિશ્વાસ ધારો,
તો ના થાશે અસર તમને મોહની, કોલ મારો.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૪)

પોતે જે પ્રમાણે વ્રત લીધું હોય તેમ પાળવું. જો રાત્રે બીડી ન પીવાનો નિયમ લીધો હોય તો તે પાળવાથી લાભ છે. એવી માગણી હિતકર્તા નથીજી. શરીરના કરતાં આત્માના લાભ તરફ વિશેષ લક્ષ આપનાર મુમુક્ષુ કે આત્માર્થી કહેવાય છે. બાકી શરીરની જરૂરિયાતો પૂરી પાડનારા જગતમાં ઘણા છે, તે જગતમાં ભમે છે. તે પરિભ્રમણથી છૂટવું હોય તેને માટે મોક્ષમાર્ગ જ્ઞાનીપુરુષે પ્રરૂપ્યો છે. તે જ્ઞાનીની આજ્ઞા યથાશક્તિ ઉપાસશે તેનું કલ્યાણ થશેજી. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી” (૪૬૦) એવું કૃપાળુદેવનું વચન છે તેનો વિચાર આપ કરશો અને યથાશક્તિ તે ભાઈને સમજાય તેમ લખી જણાવવા વિનંતી છેજી. આપણાં અહોભાગ્ય ગણવા યોગ્ય છે કે જગતનાં આટલાં બધાં પ્રાણીઓમાંથી જ્ઞાનીને શરણે જવાના ભાવ આપણને જાગ્યા. હવે તેની આજ્ઞા ઉઠાવવા પુરુષાર્થ કરતાં કાયર થવા યોગ્ય નથીજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૫]

૨૭૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૭, બુધ, સં. ૧૯૯૭

(ધન્ય તે મુનિવરા રે જે ચાલે સમ ભાવે— રાગ)

“સ્વરૂપ-સ્થિત સમતાપતિ રે, સર્વ અવસ્થા માંચ,
રાજચંદ્ર, પદ તે નમું રે, સ્થિર મન થાઓ ત્યાંચ.
સમતા-સ્વામી તે રે, જે રમતા સમભાવે.
ઇંદ્રિયો વિષયો ચહે રે, ખેંચે અવિરત-પંથ;
સંયમરૂપ લગામથી રે, વારે તે નિર્ગ્રંથ. સમતા સ્વામી તે રે
રાગાદિક કાંટા ભર્યું રે, દુર્ગમ ભવ-વન દેખ;
સમતા-બૂટ બચાવતાં રે, કોઈ નડે નહિ રેખ. સમતા સ્વામી તે રે
આત્મભાવના ભાવતાં રે, સમતાથી ભરપૂર;
સર્વ પદાર્થ નિહાળતાં રે, રાગાદિ રહે દૂર. સમતા સ્વામી તે રે
મોહ-પંક પરિહર્યે રે, તૂટે રાગાદિ પાશ;
વિશ્વવંદ્ય સમતા-સતી રે, કરે ઉરે ગૃહવાસ. સમતા સ્વામી તે રે

સામ્ય ભાવના જાગતાં રે, નાશ આશનો થાય;
 અવિદ્યા ક્ષીણ તે ^૧કરે રે, ચિત્ત-સર્પ મરો જાય. સમતા સ્વામી તે રે૦
 ટાળે કર્મ નિમેષમાં^૨ રે, સમભાવે મુનિ જેહ;
 કોટી ભવનાં તપો વડે રે, અન્ય ન ટાળે એહ. સમતા સ્વામી તે રે૦
 જે જ્ઞાની સમતા ધરે રે, સર્વ વસ્તુમાં નિત્ય;
 કેવળો સમ સુખ તે લહે રે, માનું નિત્ય ^૩ખચીત. સમતા સ્વામી તે રે૦
 આત્મવિશુદ્ધિ જે ચહે રે, સમ્યક્ સ્વાભાવિક;
 મહાભાગ્ય તે ધારશે રે, સમતામાં મન ઠીક. સમતા સ્વામી તે રે૦
 સૌ પરદ્રવ્યોથી જુદો રે, પર પર્યાયથી તિન્ન;
 આત્માનો નિશ્ચય થયે રે, સમતાનો જો જન્મ. સમતા સ્વામી તે રે૦
 અવિચળ સુખ તેને મળે રે, અવ્યય પદ લે તે જ;
 બંધ-મુક્ત પણ તે બને રે, જે યોગી સમ રહે જ. સમતા સ્વામી તે રે૦
 કમઠ-જીવદશભવસુધીરે, દે પીડા મરણાંત (પ્રાણાંત);
 તોપણ પાર્શ્વપ્રભુ ધરે રે સમતા, અહો! અનંત. સમતા સ્વામી તે રે૦
 દેહ-દશા તેવી કરી રે, વર્તે દેહાતીત;
 રાજચંદ્ર આ કાળમાં રે, સમતા-યોગ સહિત. સમતા સ્વામી તે રે૦”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૫૬)

પવિત્ર સત્સાધક સત્સંગ યોગ્ય સુજ્ઞ પૂ. બેન પ્રત્યે વિજ્ઞપ્તિ,

આપનો પત્ર વાંચી બહુ સંતોષ થયો છેજી. જો કે પૂ.ભાઈએ તમારી વાત—શાંતિથી કામ લે છે એ—જણાવી ત્યારથી જ ખાત્રી થઈ હતી. પત્રથી વિશેષ સમજાયું છેજી. પૂ.ભાઈને અંતરમાં તો આપના ધર્મભાવ જાણી પ્રસન્નતા જ છે. ઉપરથી તમારાં સાસરીયાને દેખાડવા પૂરતો કૃત્રિમ ક્રોધ કે રીસનો દેખાવ કરેલો. માત્ર તમારાં માતૃશ્રીને કંઈક પ્રતિકૂળ સંજોગો તમારા જોઈ ચિંતા રહેતી અને આહોર ઝટ જવાની અહીંથી ઉતાવળ કરતા હતા, પણ તમારા પત્રથી હવે પૂર્ણિમા સુધી નિરાંતે રહી ધર્મધ્યાન કરવાની ભાવના જાગી છેજી. આ તમારા કાગળની કે તમારી પ્રશંસા નથી, પણ મહાપુરુષોએ કહેલો એક પણ ઉત્તમ બોલ આ કાળમાં જીવ વિપરિત સંયોગોમાં પણ આરાધે તો કેવું ઉત્તમ ફળ પોતાને મળે છે અને ચંદનની સુગંધી આખા વનમાં પ્રસરી જાય તેમ સર્વ સગાં સંબંધી કે દુશ્મનને પણ હિતકારી બને છે તેનું દૃષ્ટાંત તમે બનેલ છોજી. મહાત્મ્ય તો એ જ્ઞાનીપુરુષોનું છેજી. જેમ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાને કમઠ ધૂણી તપતો હતો તેમાંના લાકડામાંથી સાપ ને સાપણને બળતાં કાઢ્યાં અને મંત્રનું સ્મરણ દીધું તો તે તેટલા દુઃખમાં પણ ભગવાનનાં દર્શન અને તેમની આજ્ઞાથી ધરણેન્દ્ર પદ પામે તેવો ભાવપુરુષાર્થ કરીને મહાપુરુષના મંત્રનો પ્રભાવ પ્રગટ કરનાર બન્યાં, તેવી જ

૧. પાઠાંતર—ક્ષણે. ૨. આંખનો પલકારો, આંખ મીંચતામાં. ૩. જરૂર.

સ્થિતિ તમારી અત્યારે સંભળાય છે, પણ પરમ પુરુષનાં દર્શન જેને થયાં છે, જેણે તેમના બોધનું પાન ઘણા દિવસ સુધી કર્યું છે, તથા તે મોક્ષમાર્ગને આપનાર સત્પુરુષ ઉપર દૃઢ વિશ્વાસ જેના હૃદયમાં દૃઢ થયો છે, ધર્મ આરાધવાની અને આ સંસારનાં સર્વ દુઃખોથી છૂટી જવાની જેને મનમાં અત્યંત અભિલાષા છે, તેને જે જે દુઃખો આવે તે પણ આત્માને હિતકર્તા નીવડે છે. મોક્ષગામી શ્રી ગજસુકુમાર મુનિની આપના જેટલી જ ઉંમર હતી, પણ દૃઢતા ધર્મમાં કેટલી બધી હતી કે માથા ઉપર કાઠવની પાળ કરી ધગધગતા અંગારા ભર્યા પણ કાઉસગમાં જ રહ્યા, કોઈને પોતાનો શત્રુ ન ગણ્યો. પોતાના બાંધેલાં પોતાને ભોગવવાં પડે છે તેમાં કોઈનો વાંક નથી; ઊલટો ગુણ માન્યો કે મારા સસરાએ મને મોક્ષની પાઘડી પહેરાવી. આવાં દુઃખ તો આ ભવમાં આપણે માથે આવે એવો સંભવ ઓછો છે, પણ હિમ્મત તેટલી હોય તો જ મોક્ષરૂપ પરમ ફળ પ્રાપ્ત થાય. જે ગુણો પરમકૃપાળુદેવ આદિ મહાપુરુષોએ પ્રગટાવી ટકાવી રાખ્યા તે તે ગુણો આપણે બધાએ પ્રાપ્ત કર્યા વગર મોક્ષ થાય નહીં કે મુમુક્ષુતા પણ ટકે નહીં. માટે પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે ખમી ખૂંદવું; સહનશીલતા રાખવી, ભૂંડું કરે તેનું પણ ભલું થજો એવી અંતરમાંથી આશિષ આપવી. કોઈની સાથે બોલી બગાડવું નહીં, તેમ પોતાની ટેક તજવી નહીં. “થાવું હોય તે થાજો રૂડા રાજને ભજીએ.” એવા ભાવ હૃદયમાં રાખી સર્વને રાજી રાખી, તાળી તાળી દઈ આ સંસારથી છૂટી જવું છે. પથરા નીચે હાથ આવ્યો હોય તે કળે કળે કરીને કાઢી લેવો. ઉતાવળે ખેંચવા જાય તો આંગળીઓ તૂટી જાય. ધીરજનાં ફળ મીઠાં છે; કોઈ ગમે તેમ બોલે, આપણી વાતો કરે તે સાંભળી આપણા ભાવ બગડવા ન દેવા; મનમાં કંઈ ક્રોધ જેવું કે ઓછું આવે તો ભૂલી જવું, સંકલ્પોમાં તણાઈ ન જવું, પણ મંત્રના સ્મરણમાં મનને જોડી દેવું. વ્યાધિ-પીડા કર્મને લઈને ખાટલામાં પડ્યા પડ્યા ભોગવવી પડે છે; તેવા જ આ કર્મના યોગે સંયોગો આવી પડ્યા છે, તેમાં સમભાવ છે તેથી વધારે બળવાન બનાવી પરમકૃપાળુદેવને શરણે આ ભવ પૂરો કરવો છે એ ચૂકવા જેવું નથીજી. જ્યાં સુધી શરીરમાં ભાન હોય ત્યાં સુધી તે પરમ પુરુષનું મને શરણું છે તો મારે ફિક્કર કરવા જેવું કશું નથી એ દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. “ધીંગ ધણી માથે ક્રિયા રે કુણ ગંજે નર ખેટ-વિમલજિન દીઠાં લોચણ આજ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૬]

૨૭૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

કાર્તિક સુદ ૧૦, શનિ, સં.૧૯૯૭

(હરિગીત)—“તૃષા વિના પાણી ન ખોળે, ભૂખ તો ભોજન ભલું,
તૃષ્ણારૂપી અગ્નિ બળે, તેનું શમન, સુખ-ર્થાંગડું;
ક્ષણિક વિઘ્નોથી ભર્યું, આધાર પરનો માંગતું,
સમતા હરે, ઇન્દ્રિય સુખ તે દુઃખ બુધને લાગતું. ૧

ઇન્દ્રિય વૃત્તિ જીતતાં, ઉપશમ સમાધિ-સુખ જે,
 તે મોક્ષ-સુખની વાનગી, અભ્યાસ-પૂર્ણો મોક્ષ દે;
 પરમાત્મપદમાં મગ્ન તેને સુખની ખામી નથી,
 શૃંગાર શાને તે ચહે? શાંતિ ખરી સ્ત્રી તો કથી. ૨
 માયાર્વી સુખો દેહનાં, દુઃખો ગણો, ફળ કર્મનાં,
 લાગે સુખો એ મોહથી, ત્યાં સુધી જીવ અધર્મમાં,
 દૃષ્ટિ યથાર્થ થયે જણાશે હેય જગ-સુખદુઃખ જો,
 જીવ કર્મફળ સૌ ત્યાગી, લે પુરુષાર્થ કરી શિવસુખ તો.” ૩

આપે જે ભાવ પત્રમાં દર્શાવ્યા છે તે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ વારંવાર પ્રાર્થનાપૂર્વક પ્રદર્શિત કરવા યોગ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવની શ્રદ્ધા સંતના યોગે જેને થઈ છે તેને તે પ્રભુ દૂર નથી, તે સૌ સાંભળે છે; માટે વિશ્વાસ રાખી પ્રાર્થના, સ્તવન, સ્મરણ, ભક્તિ નિયમિત કર્તવ્ય છેજી. દેહના કામની જેટલી કાળજી રાખીએ છીએ તેના કરતાં અનંતગણી કાળજી આત્માની રાખવાનું પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે વારંવાર વિચારી ચેતવા જેવું છેજી. પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી પણ કહેતા કે રોજ મરણને સંભારવું. જેવી મરણ વખતે અસહાય દશા છે તેવી જ અત્યારે પણ એક રીતે છે, પણ તે તરફ લક્ષ નથી. પોતાનાં કરેલાં કર્મ જ ઉદય આવે છે અને તે કર્મને ફેરવવા કોઈ સમર્થ નથી. કોઈનું દુઃખ કોઈ લઈ શકતું નથી એ નજરે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેવી જ રીતે ક્ષણે ક્ષણે જે શુભ અશુભ ભાવ થયા કરે છે તેને અનુસરતાં કર્મોથી જીવ સમયે સમયે ઘેરાય છે, તેમાંથી કોણ બચાવે તેમ છે? તે ઉદય આવશે ત્યારે પરવશપણે ભોગવવાં જ પડશે. આ ક્રિયાઓ તરફ નજર જ જીવ કરતો નથી. માત્ર બહારની લેવડદેવડમાં આંખો મીંચીને વર્ત્યા કરે છે. હવે વિચારવું ઘટે છે કે સત્પુરુષનો યોગ થયા પછી પણ આ જ ક્રમ રહેતો હોય તો છુટાય શી રીતે?

“એ પરપરિણતિ રંગથી રે, મુજને નાથ ઉગાર રે—દયાલરાય.” એમ પૂ. દેવચંદ્રજી સ્તવનમાં ગાઈ ગયા છે. તે કડી દર્શાવે છે કે પરપરિણતિમાં જીવ પડ્યો છે, પણ સત્સંગ, સત્પુરુષનો યોગ જેને થયો છે તેને ત્યાં આનંદ નથી આવતો; ઊલટો ત્રાસ પામે છે કે આ પૂર્વનાં કર્મ ઉદય આવ્યે જીવ ગભરાઈ જાય છે, તો નવાં કર્મ અંધારે તે શું સુખ આપવાનાં હતાં? માટે હવે તો સત્સાધન સદ્ગુરુએ આપ્યું છે તે જ એક તરવાનો ઉપાય છે; તે ન છોડું. કારણ જ્ઞાનચક્ષુ વિના અનંતકાળથી ભટક્યો અને હજી તેની પ્રાપ્તિ નથી ત્યાં સુધી ભટકવાનું છે, તો અંધારામાં પણ આંધળાને લાકડી સમાન આટલું સાધન છે, તેથી ધીમે ધીમે નિજ ઘર શોધીને ત્યાં જ સુખી થવું છે. આ રસ્તામાં ધક્કા, ઠપકા ખાતાં ચાલવું પડે છે તેમાં સુખ કદી ન માનું, આવી માન્યતા જેની થઈ છે તેને રાગદ્વેષરૂપ પરિણતિ થઈ જાય છે, પણ તેમાં રંગાઈ ન જવાય તેવી પ્રાર્થના પ્રભુને કરી છે કે રાગદ્વેષને શત્રુરૂપે જાણું તો જ તે ધૂટે. જો તેમાં આનંદ, રંગ કે સુખ લાગે તો કદી ન ધૂટાય. માટે હે પ્રભુ! તેમાં જે રંગાઈ જવાય છે તે

ભાવથી મને બચાવો. તેવા વૈરાગ્ય માટે મરણ વારંવાર વિચારી સમાધિમરણ માટે આજે શું કર્યું? એવું રોજ સૂતી વખતે વિચાર કરવાની ટેક રાખવા યોગ્ય છેજી. પાણી પહેલાં પાળ બાંધી નહીં મૂકીએ તો આખરે પસ્તાવું પડશે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૭]

૨૮૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૧૧, રવિ, સં. ૧૯૯૭

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ,
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!
સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

સદ્ગતભાઈના દેહત્યાગના સમાચાર જાણ્યા. તેમણે જે ધર્મભાવના કરી લીધી હતી તે તેમની સાથે ગઈ. દુઃખ આપણી નજરે દેખાય તે તેની તે વખતની અવસ્થા માની લેવા યોગ્ય નથી; કારણ કે તે તો પૂર્વે કરેલાં કર્મનું ફળ છે, પણ તે ભોગવતાં જેવા તેના વર્તમાનમાં ભાવ રહેતા હોય તે તેની દશા ગણવા યોગ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે: “વિશેષ રોગના ઉદયથી અથવા શારીરિક મંદબળથી જ્ઞાનીનું શરીર કંપાય, નિર્બળ થાય, મ્લાન થાય, મંદ થાય, રોદ્ર લાગે, તેને ભ્રમાદિનો ઉદય પણ વર્તે; તથાપિ જે પ્રમાણે જીવને વિષે બોધ અને વૈરાગ્યની વાસના થઈ હોય છે તે પ્રમાણે તે રોગને જીવ તે તે પ્રસંગમાં ઘણું કરી વેદે છે.” (૫૬૮) અંત વખતે ‘બોધ અને વૈરાગ્યની વાસના’ કામ આવે છે, માટે આપણે તેવો પ્રસંગ આવવાનો છે તે પહેલાં બોધ અને વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થાય તે અર્થે સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર દ્વારા બનતો પુરુષાર્થ કરી લેવો. મનુષ્યભવમાં અત્યારે ખરો અવસર આત્માનું કલ્યાણ કરવાનો આવ્યો છે, તે વખતે પ્રમાદ કરી દેહ કે ધંધાના કાર્યો પાછળ ભવ ગાળી નાખીશું તો આખરે પસ્તાવું પડશે. માટે લૂંટમલૂંટ લેવાય તેટલો લહાવો લઈ લેવો. લખચોરાશીના ફેરામાં પછી શું બનવાનું છે? મોહરૂપી ઊંઘમાં જગત આખું પડ્યું છે, તેમાંથી પૂર્વના પુણ્યે સદ્ગુરુનો યોગ અને સત્સાધન પ્રાપ્ત થઈ ગયાં, તો હવે લઈ મંડવું. ઘણાં વર્ષો ભાન વગરની દશામાં ગયા. હવે સત્પુરુષનો યોગ થયા પછી તેવા ને તેવા રહી જઈશું તો આ યોગ મળ્યો તે ન મળ્યા જેવો અફળ ગણાશે. તેમ થઈ ન જાય માટે ચેતવાનું છે.

સદ્ગતભાઈ જે કામો કરતા અને પોતાનું માની જે ભાર-બોજો વહેતા તે જોવા પણ હવે આવનાર છે? એમ કેટલાય ઠેકાણે આ જીવ જન્મ્યો, મોટો થયો, મારાં માની મરતાં સુધી કામ કર્યાં, ત્યાં ને ત્યાં અધૂરાં મૂકી ચાલી નીકળ્યો, પણ જન્મમરણના ચક્કરમાંથી છૂટાય તેવું કાંઈ કર્યું નહીં. તેથી આ ભવમાં હજી જીવ ભમે છે. હવે તેવું કંઈ કરી શકાય તેવો યોગ આવી મળ્યો છે તો બીજી બાબતોમાંથી મન ઉઠાવી લઈ આ આત્માની પરભવમાં શી વલે થશે?

એને માટે મહાપુરુષો કેટલું બધું રાતદિવસ મથે છે ? અને હું ક્યારે આત્માની દયા લાવી તે મહાપુરુષોને પંથે વિચરીશ ? એવી ભાવના રોજ કર્યા કરવી ઘટે છેજી. સાચા દિલથી કરેલી ભાવનાઓ સફળ થાય છેજી. અત્યારે જે ભોગવીએ છીએ, તે પૂર્વે કરેલી ભાવનાનું ફળ છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૮]

૨૮૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક વદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(હરિગીત)—“બહુ કર્મરૂપી ઇંધનોને, કાળ બહુ બળતાં થતો,
ને અલ્પ સંચય હોય તો, તે અલ્પકાળે બળી જતો;
કારણ વિષે છે સત્યતા જો, તુરત પુરુષાર્થે વળો,
વર્ષા થતાં ખેડૂત વાવે ધાન્ય; નરભવ આ કળો.
આ મોક્ષ તત્ત્વે જે ધરે શ્રદ્ધા, સુધર્મે તે ટકે,
મુમુક્ષુતા તે યોગ મોટો, ક્રિયા સત્સાધી શકે;
પાંચે પદોને જે વિચારે, તે જ તૈયારી કરે,
પોતે કમર કસી મોક્ષ લેવા, પાછી પાની ના ધરે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૫)

(દોહો)— “સ્થાનક પાંચ વિચારીને, છઠ્ઠે વર્તે જેહ;
પામે સ્થાનક પાંચમું (મોક્ષ), એમાં નહિ સંદેહ.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર પૂ. આદિ દ્વારા મળ્યો, વાંચી તમારી મનોરથદશા જાણી છેજી. પ્રશસ્ત ભાવો પૂર્વ આરાધનના સંસ્કારરૂપ છે, તેને આ ભવના દૃઢ પુરુષાર્થે સફળ કરવાના છેજી. ખરો પુરુષાર્થ તત્ત્વ-વિચારણારૂપ છેજી. વૈરાગ્ય અને દૃઢ જિજ્ઞાસા તેનો આધાર છે. પ્રાપ્ત સંયોગોમાં બની શકે તેટલો કાળ સદ્વાંચન, સદ્વિચાર, સદ્ભાવનામાં ગાળવો ઘટે છેજી. જે જે મુખપાઠે કર્યું છે તે તે બધાં વચનો મનનનો વખત માગે છે. યથાશક્તિ દરરોજ પા-અડધો કલાક બીજા વિચારો, બીજી પ્રવૃત્તિ બંધ કરી સત્પુરુષના એકાદ વાક્ય, કડી કે વિચારને આધારે પોતાના બળ પ્રમાણે ખીલવવા, વિસ્તારવા અને ઊંડા ઊતરીને સમજવા તથા આત્મભાવ તે વચનના આશય તરફ વાળવા પુરુષાર્થ હવે કર્તવ્ય છેજી. મુખપાઠ કરવા માટે પૂછ્યું, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું, જે ‘સમાધિસોપાન’ના પાછલા ભાગમાં પરમકૃપાળુદેવના પત્રો છે તેમાંથી હાલ થોડે થોડે કરી મુખપાઠ કરવા યોગ્ય છે. તે પત્રો પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વિચારી, પૂ. આદિ મુમુક્ષુ દ્વારા વખત મળે ત્યારે સમજવા યોગ્ય છેજી. પોતાને શંકા મનમાં રહેતી હોય, દુઃખ વેદાતું હોય કે કંઈ કહેવા જેવું લાગતું હોય તે મુમુક્ષુવર્ગને વડીલ સમજી તેના આગળ ખુલ્લા દિલથી ચર્ચા કરી તેનો નિકાલ લાવવામાં શરમાવું ઘટતું નથી. મોક્ષમાર્ગ વિચારતા, સદ્ગુરુની આજ્ઞાને શિરોધારણ કરતા સર્વ મુમુક્ષુજનો આપણા સાચા સગા

છે, કારણ કે તેમની દૃષ્ટિ સદ્ગુરુની દૃષ્ટિને અનુસરીને ધૂટવાની દૃષ્ટિ થઈ છે, માટે ગભરાવાનું, મૂંઝાવાનું કંઈ કારણ નથી.

“ધીંગ ધણી માથે ક્રિયા રે, કુણ ગંજે નર ખેટ, વિમલજિન, દીઠાં લોચણ આજ,
મારાં સીધ્યાં વાંછિત કાજ, વિમલજિન૦”

જેણે યથાર્થ આત્મા જાણ્યો છે, એ સદ્ગુરુનું શરણું આ ભવમાં જે મહા ભાગ્યશાળી જીવને મળ્યું છે તેને હવે તો તેણે બતાવેલ માર્ગે સત્પુરુષાર્થ કરવાનો છે. મોટી મૂંઝવણ-કોનું કહ્યું માનવું? અને કોને પૂછવું? – તે જીવને હોય છે. તે તો તેને હવે ટળી ગઈ. જેટલો પુરુષાર્થ જીવ હવે કરશે તેટલું તેનું વીર્ય સફળ બની પ્રગટ જણાઈ આવશેજી. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે ત્યાં સત્સંગમાં સર્વે મળી વિચારવા યોગ્ય છેજી. એ જ વિનંતી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૮૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક વદ ૧૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

“સુખ દુઃખ મનમાં ન આણીયે, ઘટ સાથે રે ઘડિયાં;
ટાળ્યાં તે કોઈનાં નવ ટળે, જીવરાજનાં જડીયાં. સુખ૦”

“શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય, તે કોઈ અન્યે લઈ ના શકાય;
એ ભોગવે એક સ્વ આત્મ પોતે, એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.”

“રાણી સર્વ મળી સુચંદન ઘસી, ને ચર્યવામાં હતી,
બૂઝ્યો ત્યાં કકળાટ કંકણતણો, શ્રોતિ નમિ ભૂપતિ;
સંવાદે પણ ઇંદ્રથી દૃઢ રહ્યો, એકત્વ સાચું કર્યું,
એવા એ મિથિલેશનું ચરિત આ, સંપૂર્ણ અત્રે થયું.”

“ખાણ મૂત્રને મળની, રોગ જરાનું નિવાસનું ધામ;
કાયા એવી ગણીને, માન તજીને કર સાર્થક આમ.”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“વચનામૃત વીતરાગનાં, પરમ શાંતરસ મૂળ;
ઔષધ જે ભવરોગનાં, કાયરને પ્રતિકૂળ.”

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.”

“આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ;
ગુરુ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન.”

શરીરને કારણે કેટલી બધી આ જીવ કાળજી રાખે છે? પણ તેની આખરે રાખ થઈ જવાની છે. દેહને દુઃખે દુઃખી અને દેહને સુખે સુખી, અનાદિકાળથી ભ્રાંતિને લઈને, જીવ થઈ રહ્યો છે, પણ જ્ઞાનીપુરુષોએ તો બન્ને પદાર્થો ભિન્ન જોયા છે. તેથી કહ્યું છે “શારીરિક વેદનાને દેહનો ધર્મ જાણી અને બાંધેલા એવાં કર્મોનું ફળ જાણી સમ્યક્પ્રકારે અહિયાસવા (સહન કરવાની ટેવ પાડવા) યોગ્ય છે. શારીરિક વેદનાનું બળ વિશેષ વર્તતું હોય છે, ત્યારે ઉપર જે કહ્યો છે તે સમ્યક્પ્રકાર રૂડા જીવોને પણ સ્થિર રહેવો કઠણ થાય છે; તથાપિ હૃદયને વિષે વારંવાર તે વાતનો વિચાર કરતાં અને આત્માને નિત્ય, અછેદ, અભેદ, જરા, મરણાદિ ધર્મથી રહિત ભાવતાં, વિચારતાં, કેટલીક રીતે તે સમ્યક્પ્રકારનો નિશ્ચય આવે છે. મોટાપુરુષોએ અહિયાસેલા એવા ઉપસર્ગ તથા પરિષહના પ્રસંગોની જીવમાં સ્મૃતિ કરી, તે વિષે તેમનો રહેલો અખંડ નિશ્ચય તે ફરીફરી હૃદયમાં સ્થિર કરવાયોગ્ય જાણવાથી જીવને તે સમ્યક્પરિણામ ફળીભૂત થાય છે.” (૪૬૦) પરમકૃપાળુદેવનું આ વચન વારંવાર વિચારવા વિનંતી છેજી, તથા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની છેલ્લી શિખામણ અંત પર્યંત હૃદયમાં રાખવા નીચે લખીએ છીએ.

“છેવટની ભલામણ. મઘાનાં પાણી ટાંકામાં ભરી રાખે તેમ જ્ઞાનીનું કહેલું કહું છું તે લક્ષમાં લેશે તેનું કામ થશે.આત્માને અર્થે હવે કરવું છે. (પત્રસુધા, ૫૪-૨૦૧) આ વારંવાર વિચારી લક્ષમાં લેશોજી.
ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૨૯]

૨૮૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્

કારતક વદ ૧૪, સં. ૧૯૯૭

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ,
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!”

“નીરખીને નવ યૌવના, લેશ ન વિષય નિદાન;
ગણે કાષ્ઠની પૂતળી, તે ભગવાન સમાન.
પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

પૂ.ને જણાવવાનું કે તેમને ત્રણે વ્રત છ માસ સુધી વધુ પાળવાની ઇચ્છા છે તે કોઈનું ચિત્ત દુભાતું ન જણાય તો આત્માર્થે પાળવામાં આજ્ઞાનો અતિક્રમ નથીજી. પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ તેવી ભાવના હૃદયમાં રાખી નમસ્કાર કરી ભાવવ્રત લેવા ભલામણ છેજી. જેમ બને તેમ સ્મરણ વારંવાર કરતા રહેવાની ટેવ પાડી મૂકવા ભલામણ છેજી. છેલ્લા શ્વાસોશ્વાસ સુધી તે ટકી રહે તેવો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

પૂ. ...ભાઈને જણાવવાનું કે તેમણે લીલોતરીનો ત્યાગ કર્યો છે તેમાં અથાણાનો સમાવેશ થતો નથી. લીલોતરીમાં તો સચિત્ત ઉગેલી કે ઊગતી વનસ્પતિ સમાય છે અને અથાણામાં

અચિત્ત થઈ ગયેલી વસ્તુઓ મુખ્યપણે હોય છે. એટલે કોઈ જીવોને મારે મારા આહાર અર્થે હણવા નથી એવી ભાવના લીલોતરીના ત્યાગીને હોય છે; કારણ કે બીજા જીવોને હણવાથી મારા આત્માને સંસાર-પરિભ્રમણનું કારણ રાગદ્વેષ છે તેમાં પ્રવૃત્તિ થાય છે, તે રાગદ્વેષ ટાળવા આ લીલોતરીના જીવો પ્રત્યે દયા રાખું છું, એટલે મારા જીવને જ બચાવું છું. રસમાં લુબ્ધ થવાથી ઘણી વખત આ જીવ છેદાયો છે, ભેદાયો છે, શેકાયો છે, તળાયો છે અને વારંવાર સંતાપ પામ્યો છે, તે ભાન નહોતું; પણ પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી આ જીવની હવે તેવી દશા ન થાય તે અર્થે બીજા જીવો પ્રત્યે તેવા દુઃખની આ જીવને હવે ઈચ્છા નથી. બીજું, અથાણામાં કૂગ આવે છે તે વનસ્પતિકાયના જીવો છે અને તે ન સચવાય તો લીધેલા પ્રતમાં દોષ થવાનો સંભવ છેજી. જે વિચારવાન જીવો લીલોતરીનો ત્યાગ કરી શકતા નથી તેવા જીવો પણ અથાણાનો ત્યાગ એવી ભાવનાથી કરે છે કે એકેન્દ્રિય જીવો બધા બચાવી શકાય તેમ હાલ લાગતું નથી, પણ બેઈન્દ્રિય આદિ ત્રસ (હાલતાં-ચાલતાં) જીવો અથાણામાં પડે છે તે એક જાતનો કહોવારો છે તે ખાવો ઘટતો નથી; તથા રસના લોભી જીવ અથાણા કરી રાખી, શાક ન મળી શકે તેવી મોસમમાં અથાણાથી રસ પોષવાનું કરે છે; તે રસ ઘટાડવાને અથાણાનો ત્યાગ કરે છેજી. જેમ જેમ દયાની લાગણી વધતી જાય તેમ તેમ જીવ પોતાના આત્માને પાપના કારણોથી બચાવી થોડી વસ્તુઓથી પેટ પૂરતો ખોરાક નિર્દોષપણે લેવાની યોજના કરીને જીવે છેજી.

ત્યાગ-વૈરાગ્યના નિયમ કોઈ લેવાની વૃત્તિ થાય તો પોતાથી સહેલાઈથી બની શકે અને તેનો ભંગ થવાનો સંભવ ન દેખાય તેવા નિયમો પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞાથી લેવામાં હરકત નથીજી. આત્માને બંધનથી મુક્ત કરવા હવે પુરુષાર્થ કરવો છે તે સદ્વિચારથી બને છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૮૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૧૧-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગસર સુદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“જે નવ વાડ વિશુદ્ધથી, ધરે શિયળ સુખદાઈ;
ભવ તેનો લવ પછી રહે, તત્વવચન એ ભાઈ.
સુંદર શિયળ સુરતરુ, મન વાણી ને દેહ;
જે નરનારી સેવશે, અનુપમ ફળ લે તેહ.
પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

જેમ જેમ સંસારભાવ મંદ થાય અને વૈરાગ્ય ઉપશમની વૃદ્ધિ થાય તથા સત્પુરુષની આજ્ઞામાં વૃત્તિ વારંવાર રહે તેવો પુરુષાર્થ બહુ કાળજી રાખીને ક્ષણે ક્ષણે ચેતતા રહીને કર્તવ્ય

છેજી. કંઈ અંત વખતે કામ નહીં આવે, પણ સત્પુરુષે આપેલું સ્મરણ એ જ કૂવામાં પડેલાને દોરડું હાથમાં આવી જાય તેમ અશક્ત, અબુધ જીવને બચાવનાર છેજી. તે સ્મરણમાં વારંવાર ચિત્ત રહે અને જ્ઞાનીએ જે આત્મા પ્રગટ કર્યો છે તેની ભાવના કરવા મને મંત્ર મળ્યો છે, તો જ્ઞાનીને હો તે મને હો એ ભાવે શરણ સ્વીકારવું ઘટે છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૩૦]

૨૮૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગસર સુદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૭

તમારા પત્રો બન્ને મળ્યા. રૂબરૂમાં વાત થાય તેવી પરભારી થવી અને સમજાવી મુશ્કેલ છે, છતાં ભાઈ ચિમનલાલને કહ્યું છે, તે તમને જણાવે તે પ્રમાણે ત્રણ પાઠ ‘તત્ત્વજ્ઞાન’માંથી મુખપાઠ કરી રોજ બોલવાનો નિયમ રાખશો. મુખપાઠ ન થાય ત્યાં સુધી એક વખત વાંચી જવાનું ચૂકવું નહીં. જ્ઞાનીપુરુષે, સન્માર્ગે ચઢવા માટે પ્રથમ કરવા યોગ્ય કહેલી આજ્ઞા આપને તે જણાવશે. તે ભાવપૂર્વક પ્રત્યક્ષ જ્ઞાની સમક્ષ પ્રાર્થના કરતા હોઈએ તેવા હૃદયના સાચા ભાવથી રોજ બતાવેલી પ્રાર્થના કરશો અને તેનો વિચાર કરશો તો સન્માર્ગપ્રાપ્તિ સુલભ થશેજી. જેમ કોઈ વૈદ્ય દવા આપે અને તેણે બતાવેલી ચરી હોય તે પાળે તો દવા ગુણ કરે છે તેમ સાત વ્યસન અને સાત અભક્ષ્ય વસ્તુઓમાંથી જીવતા સુધી જેટલાનો ત્યાગ થઈ શકે તેટલો ત્યાગ હૃદયમાં વિચારી તેની આજથી પ્રતિજ્ઞા લઉં છું એવો દૃઢ નિર્ણય કર્તવ્ય છેજી, કેમ કે પાપના પંથથી પાછા હઠ્યા સિવાય સન્માર્ગમાં સ્થિરતા થતી નથીજી.

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

વડીલોને વિનય, સેવા અને સદ્વચન તથા સદ્વર્તનથી પોતાને અનુકૂળ કરવા બનતો પ્રયત્ન કર્તવ્ય છે. આપના તરફ તેમની સાચી લાગણી હોય તો તમારું દિલ દુભવવા તે ઇચ્છે નહીં. તમારા હિત માટે તમે પ્રવર્તવા ઇચ્છો તેમાં સમજી હોય તો, કે અંતરના પ્રેમવાળા હોય તો વિઘ્ન ન કરે. માત્ર મોહને લઈને ધર્મમાર્ગે જતાં તે વારે, પણ તમારે અને તેમને બન્નેને એ જ અંતે કામનું છે એમ પ્રસંગે પ્રસંગે તેમની સાથે વાત કરતા હો તો જેમ પૈસા કમાવા બહાર આફ્રિકા સુધી પુત્રોને મોકલે છે, તેમ માબાપો પોતાનું અને બાળકનું હિત સત્ય ધર્મથી થાય છે એમ સમજે તો તે ધર્મ આરાધવામાં વિઘ્ન કરે નહીં. હાલ તો ત્રણ પાઠ પ્રાર્થના માટે કહ્યા છે. મુખપાઠ થઈ રહે એટલે ‘સમાધિ સોપાન’ થોડે થોડે વાંચવાનું રાખશો અને તે પુસ્તકની પાછળ પરમકૃપાળુદેવના પત્રો છે તેમાંથી બીજો પત્ર હાલ મુખપાઠ કરવાનું અને વિચારવાનું રાખશોજી.

[૨૩૧]

૨૮૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૭

(રાગ-પ્રભાતિયું)

“આજ ગુરુ રાજને પ્રણમો અતિ ભાવથી, યાચના શુદ્ધતાની કરું છું;
આપ તો શુદ્ધભાવે સદાયે રમો, બે ઘડી શુદ્ધભાવે ઠરું હું. આજં
પામી જાતિસ્મરણ જાણી લીધો તમે, જે સનાતન મહાધર્મ સાચો;
આત્મહિતકારી તે, યાચતો બાળ આ, પરમકૃપાળુ કાઢે ન પાછો.”આજં

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૭)

(રાગ-સેવક કિમ અવગણિએ હો મલ્લિજિન, એહ અબ શોભા સારી.)

“ગુરુવર-ચરણે પ્રણમિયે હો ભક્તજન, ઉર ઉલ્લાસ વધારી,
શ્રી રાજચંદ્ર સદ્ગુરુ ઉપદેશે તરશે નર ને નારી. હો. ભક્તજનં
સમિતિ-ગુપ્તિ-રહસ્ય જેના ઉરમાં રમતું ઊંડું,
તેના બોધે સૌ જિજ્ઞાસુ સમજી લે હિત રૂંડું. હો. ભક્તજનં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૮)

આપના પત્રો બંને મળ્યા. પરમ પુરુષ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે આપની વધતી જતી શ્રદ્ધા જાણી સંતોષ થયો છેજી. આ દુષ્કમ કળિકાળમાં આપણા જેવા હીનપુણ્ય જીવોને સાક્ષાત્ મહાવીર સ્વામીનાં વચનોનો પરિચય કરાવનાર એ મહાપુરુષ ઉપર શ્રદ્ધા કરાવનાર પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીનો અથાગ ઉપકાર જેમ જેમ સમજાતો જાય છે, તેમ તેમ તે પુરુષે બતાવેલા સન્માર્ગ પ્રત્યે વિશેષ વિશેષ પ્રેમ અને પુરુષાર્થવૃત્તિ જાગે છેજી. તેનો વિયોગ હજી વિશેષ સાલશે તેમ તેમ બીજેથી વૃત્તિ સંકોચાઈ તેની આજ્ઞામાં વારંવાર વળતી જશે અને તેનો જ રંગ રુચિકર જણાતાં આખું જગત એઠવાડા જેવું, નીરસ, અપ્રીતિકર અને શત્રુસમાન લાગ્યા કરશે. તે પુરુષના દર્શન, સમાગમ, બોધ, સર્વ આત્મહિતપ્રેરક ચેષ્ટા અત્યંત કરુણાપૂર્ણ, પ્રીતિકર, સ્મૃતિ કરવા યોગ્ય, ઠરવા યોગ્ય, આનંદદાયી અને ઉલ્લાસપ્રેરક સમજાતાં જીવને બીજી ઇચ્છાઓ કરવાનું કંઈ કારણ નહીં રહે.

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુઉર બસેં;
વહ કેવલકો બીજ ગ્યાનિ કહે, નિજકો અનુભૌ બતલાઈ દિયે.”

આપના દાદા પૂ. નારણજીભાઈ ઘણી વખત યાદ આવે છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઉપર તેમનો પ્રેમ બહુ સંસ્કારી હતો. પોતે કોઈ કોઈ વખત પ્રેમનાં કાવ્યો પણ લખતા. એ ભક્તોને પણ ધન્ય છે કે જેમનાં હૃદય જગતને ભૂલીને એક પરમ પુરુષમાં લીન રહેતાં. તે કાળ, તે પ્રસંગો, તે વખતના ઊછળતા ભાવો વચનથી વર્ણવી શકાતા નથી, પણ સ્મૃતિપટ ઉપર બધા ચીતરાઈ રહ્યા છે. નાના નિર્દોષ છોકરાની પેઠે તે વખતે સારું સારું નવું નવું જોઈ

આનંદ-સાગરમાં જીવ ઊંચળ્યા કરતો, પણ તે પુરુષની ગંભીરતા, દીર્ઘદૃષ્ટિ અને અપૂર્વ યોગીપણું, ગુપ્ત ચમત્કાર સમાન કે વાદળમાં ઢંકાયેલા સૂર્યના તેજ સમાન ધૂપી ધૂપી અસર અદૃશ્યપણે કરતું તે કાંઈ સમજાતું નહીં. માત્ર તે પ્રત્યે જીવ અજાણ્યે આકર્ષાયા કરતો. એક પ્રકારની ઉન્મત્તતા જ રહ્યા કરતી. એ સત્પુરુષના પ્રત્યક્ષ યોગમાં સહજપણે હૃદયરંગો વૃદ્ધિ પામતા, તે ઘણા પુરુષાર્થે પણ વિયોગમાં પામવા હવે દુષ્કર છે; પણ તે મહાપુરુષની આજ્ઞા, તેનાં વચનો, તેણે કહેલી શિખામણો હૃદયમાં રાખી જીવને બીજેથી છોડાવી તેમાં જ રાખ્યા વગર બીજો કોઈ ઉપાય નથી. જેવા દહાડા આવી પડે તેવા સમભાવે જોયા કર્યા સિવાય અન્ય ઉપાય નથી. તળાવ કે ગોમતીમાં સ્નાન કરવા પેસવું પડે પણ મગરનો ડર હોય તો જેમ ઝટ પરવારી બહાર નીકળી જાય તેમ બીજાં કામોમાં ખોટી થવું પડે ત્યાં આત્મહિત નથી એમ જાણી ત્યાંથી છૂટી જે આત્મ-હિતકારી જ્ઞાનીનાં વચનામૃતો છે તેમાં ચિત્તની તલ્લીનતા કરવાથી જીવને શાંતિ વળે તેમ છેજી. વ્રતનિયમ વિષે કોઈ વખત સમાગમે વાત થશે. હાલ તો જે પુરુષનાં વચનામૃત વાંચો છો તે વિચારી તે પુરુષની સમ્યક્જ્ઞાનમય અસંગ અપ્રતિબંધ દશાની ભાવના કરતા રહેવા ભલામણ.

મુખપાઠ કરવા સમાધિ સોપાનની પાછળ પત્રો આપ્યા છે, તેમાંથી જેમ બને તેમ થોડે થોડે વખત મળે તેમ ગોખવાનો પુરુષાર્થ કરી ફરી ફરી ફેરવતાં રહી વિચારવા યોગ્ય છેજી.

[૨૩૨]

૨૮૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૩, સોમ, સં. ૧૯૯૭

“રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ.”

“શુદ્ધતા પરિણામ-સ્વરૂપ, અપૂર્વકરણ નામે અનુપ,
દૃઢ તીક્ષણ કઠિન કુઠાર^૧, એક આપ્યો તેને ઉદાર,
કાનમાં વળી કહી એક વાત^૨, તવ ઉલ્લસ્યું વીર્ય વિખ્યાત,
યુક્તિશું યથોક્ત પ્રકારે, પોળે જઈ તેહ કુઠારે;
નિભિડ રાગ^૩ અને બીજો દ્વેષ^૪, પરિણતિરૂપ લહો સવિશેષ,
ગ્રંથિ નામ કમાડની જોડી, તત્ક્ષણ તે નાખી ત્રોડી.”

(ભુવનભાનુ કેવલીનો રાસ, જૈનકથા રત્નકોષ ભાગ-૫, પૃષ્ઠ-૨૦૯)

આપના પત્રમાં પરમકૃપાળુદેવના પ્રત્યે ભક્તિભાવ પ્રદર્શાવ્યો છે તે જાણી આનંદ થયો છેજી. આપના પ્રથમ પ્રશ્ન વિષે મથાળે જણાવેલા કાવ્યમાં આજે વિસ્તારથી કરેલું વર્ણન વાંચવામાં આવ્યું તેમાંથી થોડી કડીઓ આપને વિચારવા ટાંકી છેજી. આત્મપરિણામ છન્દસ્થ

૧. ફરસી, કુઠાડી. ૨. બોધ. ૩, ૪. તીવ્ર અનંતાનુબંધી કષાય.

જીવને સમજાવાં દુર્ઘટ છે, તેથી રૂપક, ઉપમાઓ વગેરેની મદદથી કથા જોડેલી ઉપમિતિભવપ્રપંચ જેવી કવિ ઉદયરત્નની છે. કેવળજ્ઞાની સ્પષ્ટરૂપે સૂક્ષ્મ પરિણામો જાણી શકે છે અને તે દિવ્યધ્વનિ દ્વારા કહેલું કરણાનુયોગ ગ્રંથોમાં કંઈક સંગ્રહાયું છે તે કેવળજ્ઞાનની મહત્તા દર્શાવે છેજી. જ્ઞાનીનું શાસ્ત્રમાં કહેલું કહી જવા જેવું જ આપણાથી હાલ બને તેમ છેજી. પરમકૃપાળુદેવ સં. ૧૯૫૧, ફાગણ વદ ૫, શનિ, તા. ૧૫-૩-૧૯૯૫ના ગાંધીજી ઉપરના પત્રમાં લખે છે—

“અનિત્ય પદાર્થ (દેહાદિ) પ્રત્યે મોહબુદ્ધિ હોવાને લીધે આત્માનું ‘અસ્તિત્વ’, ‘નિત્યત્વ’ અને ‘અવ્યાબાધ સમાધિસુખ’ ભાનમાં આવતું નથી. તેની મોહબુદ્ધિમાં જીવને અનાદિથી ‘એવું એકાગ્રપણું’ ચાલ્યું આવે છે, કે તેનો વિવેક કરતાં કરતાં જીવને મૂંઝાઈને પાછું વળવું પડે છે, અને તે મોહગ્રંથિ છેદવાનો વખત આવવા પહેલાં તે વિવેક છોડી દેવાનો યોગ પૂર્વકાળે ઘણી વાર બન્યો છે, કેમ કે જેનો અનાદિકાળથી અભ્યાસ છે તે, અત્યંત પુરુષાર્થ વિના, અલ્પકાળમાં છોડી શકાય નહીં. માટે ફરી ફરી સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર અને પોતામાં સરળ વિચારદશા કરી તે વિષયમાં વિશેષ શ્રમ લેવો યોગ્ય છે, કે જેના પરિણામમાં ‘નિત્ય’, ‘શાશ્વત’, ‘સુખસ્વરૂપ’ એવું આત્મજ્ઞાન થઈ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ (પ્રગટ) થાય છે. એમાં પ્રથમથી ઉત્પન્ન થતાં સંશય ધીરજથી અને વિચારથી શાંત થાય છે. અધીરજથી અથવા આડી કલ્પના કરવાથી માત્ર જીવને પોતાના હિતનો ત્યાગ કરવાનો વખત આવે છે, અને અનિત્ય પદાર્થનો રાગ (ક્ષોભ) રહેવાથી તેના કારણે ફરી ફરી સંસારપરિભ્રમણનો યોગ રહ્યા કરે છે.” (૫૭૦)

આમ ગૂઢ શાસ્ત્રની વાત પરમકૃપાળુદેવે સમજાય તેવી સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કરી છેજી. યથાપ્રવૃત્તિકરણ, અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિકરણ નામના એક એક કરતાં વિશેષ નિર્મળ પરિણામ તે દર્શનમોહ અને ચારિત્રમોહનું બળ ઘટાડી સમ્યક્ત્વ કે શ્રેણીને યોગ્ય જીવને બનાવે છેજી. તેની અસર કર્મો ઉપર કેવી થાય છે તેનું બહુ સૂક્ષ્મ વર્ણન શાસ્ત્રોમાં છે, તેના સારરૂપ: પહેલાં અંતર્મુહૂર્ત કાળ સુધી અધઃકરણ કે યથાપ્રવૃત્તિકરણ હોય ત્યારે ચાર આવશ્યક (જરૂરની ક્રિયા) બને છે. (૧) સમયે સમયે અનંતગુણી વિશુદ્ધતા હોય. (૨) એક એક સૂક્ષ્મ અંતર્મુહૂર્તે નવા બંધની સ્થિતિ ઘટતી જાય તે સ્થિતિબંધ-અપસરણ આવશ્યક થાય. (૩) સમયે સમયે પ્રશસ્ત પ્રકૃતિઓનો રસ અનંતગુણો વધે અને (૪) સમયે સમયે અપ્રશસ્ત પ્રકૃતિઓનો અનુભાગ (રસ) બંધ અનંતમા ભાગે થાય; એવાં ચાર આવશ્યક થાય. તે પછી અપૂર્વકરણ (કદી નહીં થયેલાં તેવાં મંદમોહવાળા પરિણામ) થાય છે. તેનો કાળ યથાપ્રવૃત્તિના કાળનો સંખ્યાતમો ભાગ છે. તેમાં એક વધારાનું આવશ્યક થાય છે : એક એક અંતર્મુહૂર્તે સત્તામાંનાં પૂર્વકર્મની સ્થિતિ ઘટાડે તે સ્થિતિકાંડક ઘાત છે, તેથી નાના એક એક અંતર્મુહૂર્તે પૂર્વકર્મનો રસ (અનુભાગ) ઘટાડે તે અનુભાગકાંડક ઘાત છે; ગુણશ્રેણીના કાળમાં ક્રમે અસંખ્યાતગુણા પ્રમાણપૂર્વક કર્મ નિર્જરાને યોગ્ય બનાવે છે, તે ગુણશ્રેણી નિર્જરા છે. આ અપૂર્વકરણ પછી અનિવૃત્તિકરણ થાય છે, તેનો કાળ અપૂર્વકરણના કાળથી અસંખ્યાતમા ભાગે જાણવો. તેમાં

ઉપર કહેલાં આવશ્યક સહિત થોડો કાળ ગયા પછી અનિવૃત્તિકરણ કરે છે. અનિવૃત્તિકરણના કાળ પછી એક મુહૂર્ત (બે ઘડી સુધી)માં ઉદય આવવા યોગ્ય મિથ્યાત્વ કર્મનો અભાવ કરે છે એટલે તે કર્મની સ્થિતિને આઘીપાછી કરે છે. એટલે બે ઘડી સુધી મિથ્યાત્વ ઉદયમાં ન આવે, આંતરો પડે તેવું કરે તેને અંતરકરણ ક્રિયા કહે છે. પછી ઉપશમકરણ કરે છે, ઇત્યાદિ ક્રિયાથી બે ઘડી સુધી મિથ્યાત્વ ઉદયમાં ન આવે તેવું બન્યું, તે પ્રથમ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ કાળ છે. પરમકૃપાળુદેવે માત્ર જરૂરના ઉપાય જણાવ્યા છે. તે કર્યાથી ઉપર જણાવેલી, ભગવાને દીઠેલી બધી ક્રિયાઓ આપોઆપ થયા કરે છે. સં. ૧૯૫૦, ભાદ્રપદ સુદ ૩નો પત્ર શરૂ કરે છે— “જીવને જ્ઞાનીપુરુષનું ઓળખાણ થયે તથાપ્રકારે અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ મોળાં પડવાનો પ્રકાર બનવા યોગ્ય છે કે જેમ બની અનુક્રમે તે પરિક્ષીણપણાને પામે છે.....” (૫૨૨)

બીજો પ્રશ્ન દૃઢપ્રહારી વિષે છે. તેની પરમકૃપાળુદેવે કથા ભાવનાબોધમાં ટાંકી છે, ત્યાં ‘તપ એ નિર્જરાનું કારણ છે’ તે મુદ્દો લક્ષમાં રાખીને લખી છેજી. જે અભિપ્રાયે કથા લખાઈ હોય તે લક્ષ કથાનુયોગમાં રાખવો ઘટે છે. કથાનુયોગમાં અને સિદ્ધાંતગ્રંથોમાં ઘણો ફેર છે, માટે કથાનુયોગમાં જે ઉદ્દેશે કથા લખાઈ હોય તે તરફ લક્ષ રાખવાથી વાચકનું હિત થાય છેજી. આજના વાચનમાં આવ્યું હતું કે “કથોપકથનકી શૈલીકો છોડકર કર્તવ્યપથમે લગ જાના હી શ્રેયસ્કર હૈ ।” અન્ય રીતે તે જ કથા “અભિધાન રાજેંદ્રકોષ”માં આજે જોઈ. નગર લૂંટવા દૃઢપ્રહારી જાય છે ત્યાં સુધી સરખી કથા છે પછી ફેર છે. એક ચોર, ભિક્ષા માગી લાવી છોકરાં માટે ખીર રાંધીને પીરસી હતી, તે થાળી લઈને જતો રહ્યો. તેથી છોકરાંઓએ તેના બાપને ફરિયાદ કરી. તે હથિયાર લઈ ચોરને મારવા લાગ્યો. તે દૃઢપ્રહારીને ખબર પડતાં તેને તેણે માર્યો. તેવામાં ગાય સામી થઈ તેને મારી અને તેની સ્ત્રી લડવા આવી તેને શસ્ત્ર-તરવારથી કાપી નાખી. તે સગર્ભા હતી, તેનો ગર્ભ પણ કપાઈને પડ્યો. તે જોઈ તેને પશ્ચાત્તાપ થયો અને બાળકોએ રડતાં રડતાં કહ્યું : “અમને પણ મારી નાખ, મા-બાપ વગર ગરીબાઈમાં અમે(ય) મરી જ જવાના છીએ.” તેથી તો તેને વિશેષ નિર્વેદ થયો કે હવે આ પાપથી કેમ છૂટીશ? એવામાં સાધુઓને દીઠા. પાપને ટાળે તેવો સદુપદેશ તેમણે દીધો તેથી તે બોધ પામી દીક્ષિત થયો અને ક્ષમા ધારણ કરવાનો દૃઢ નિર્ણય-નિયમ લીધો. વળી ‘જ્યાં સુધી આ પાપની સ્મૃતિ રહે ત્યાં સુધી મારે આહાર ન કરવો’ એવી પ્રતિજ્ઞા ગ્રહણ કરી ત્યાં જ તિરસ્કાર, માર વગેરેના ઉપસર્ગ સહન કરતો તે રહ્યો. પોતાનાં કરેલાં પાપ જ ભોગવાઈને છૂટે છે એમ ગણી સર્વ સહન કરવા લાગ્યો. કર્મશત્રુઓ પ્રતિ તપશસ્ત્ર ધારણ કરી ખરેખરો દૃઢપ્રહારી તે બન્યો. છ માસમાં સર્વ કર્મ નિર્મૂળ કરી કેવળજ્ઞાન ઉપજાવી તે તપસિદ્ધ થયો. મૂળ મુદ્દો સાચવી પ્રસંગાનુસાર કથાનકોમાં આચાર્યો વિસ્તાર, સંકોચ કે ફેરફાર કરે છેજી. એમાં કોઈ દોષ કે મૃષાવાદ નથી. ધર્મકથાથી ધર્મહેતુ સધાય છેજી તે લક્ષ રાખવો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તમારો પત્ર મળ્યો. ભવિષ્યની ચિંતાઓ કરી મૂંઝાવા જેવું કશું નથી. જે થાય તે જોયા કરવું. જગતમાં આપણું કશું નથી. મે'માનની પેઠે થોડા દિવસ માટે આ મનુષ્યભવમાં આવવું થયું છે, તે કાળ પૂરો થયે અહીંથી ચાલી જવાનું નક્કી છે. પરમાર્થમાર્ગની જેને દૃઢ ઇચ્છા હશે તે જરૂર વહેલો-મોડો તે પામશે, પરંતુ પ્રમાદ કરી બીજાં કામોનું મહત્ત્વ રાખી વ્યર્થ કાળ ગુમાવવા જેવું નથી. પ્રાપ્ત સંયોગોમાં પોતાનો બને તેટલો પુરુષાર્થ, આત્મા સમજવા માટે સદ્ઉપદેશ અને સત્સમાગમથી કરતા રહેવો ઘટે છે. રોજ મરણને સંભારવું ઘટે છે. પૂર્વે બાંધેલાં શુભાશુભ કર્મ ભોગવવા માટે જ આ દેહ પ્રાપ્ત થયો છે, તે જેવાં બાંધ્યાં હશે તેવાં યથા-અવસરે દેખાશે. જેમ કોઠીમાં ઘઉં નાખ્યા હોય તો કાઢે ત્યારે ઘઉં નીકળે, ડાંગર નાખી હોય તો ડાંગર નીકળે અને કોદરા નાખ્યા હોય તો ઘઉં નીકળે નહીં, તેમ કર્મ જેવાં જેવાં ઉદયમાં આવે તે સમભાવે મૂંઝાયા સિવાય જોયા કરવાં; તેમાં આસક્તિ થાય તે નવાં કર્મ જે અત્યારે નથી ગમતાં તેવાં બાંધવાનું કારણ છે. માટે બને તેટલી જાગૃતિ રાખી, સત્પુરુષનાં વચનોમાં ચિત્ત તલ્લીન કરવાનો અભ્યાસ કરશો તો સમભાવે રહેવા યોગ્ય જાગૃતિ આવી જશે. શરૂઆતમાં તો સત્પુરુષે આપેલી શિખામણ ખરે વખતે યાદ નથી રહેતી, ભૂલી જવાય છે, બીજામાં તલ્લીન થઈ જવાય છે. પણ પછી યાદ આવે કે રાગદ્વેષ નહોતા કરવા અને થઈ ગયા, પણ ફરી હવે નહીં થવા દઉં. આમ વારંવાર ભૂલો કરતાં કરતાં પણ, બાળક જેમ પડતાં-આખડતાં ચાલતાં શીખી જાય છે અને દોડી પણ શકે છે તેમ જે શિખામણ પ્રથમ નહોતી સાંભરતી અને પાછળ પશ્ચાત્તાપ કરાવતી તે અણીને વખતે સાંભરે તેવો વખત કાળજી રાખી ચેતતા રહેનારને બને છે. પછી તો તેવા પ્રસંગો આવતા પહેલાં ચેતતા રહેવાની ચેતવણી મળતી રહે છેજી. ગભરાયા વગર બને તેટલું અત્યારના સંજોગોમાં સદ્વાચન 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' ગ્રંથ વગેરેમાંથી કરતા રહેશો તો માર્ગ પ્રાપ્ત કરવાની યોગ્યતા આવતી જશેજી. તમને કહેલ પત્ર મુખપાઠ થઈ ગયેલ હોય તો 'સમાધિ સોપાન'માં એક ટૂંકો પત્ર ૫૦મો છે. "ખેદ નહિ કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીને માર્ગે ચાલતાં મોક્ષપાટણ સુલભ જ છે." (૮૧૯) મુખપાઠ કરી રોજ વિચારવાનું કરશો તો શાંતિનું કારણ થશેજી.

અભ્યાસ મૂકી દેવાની ઉતાવળ કરવા યોગ્ય નથી. હાલ જે શીખો છો તેથી વિચારશક્તિ ખીલવાનું કારણ છે અને વિચાર કર્યા વિના કોઈ રીતે ધર્મનું આરાધન થતું નથી, અને આજીવિકા જેટલું કમાઈ શકતો ન હોય તે અધૂરે અભ્યાસે ધર્મ આરાધવા દોડે તો નહીં ધરનો નહીં ઘાટનો એવા ધોબીના કૂતરાની દશા તેને પ્રાપ્ત થાય. માટે આજીવિકાના સાધન પૂરતી યોગ્યતા પ્રથમ કરી લેવી અને સાથે સાથે ધર્મપ્રેમ પણ વધારતા રહેવું. ધર્મને મૂકીને કોઈ કાર્ય કરવા યોગ્ય નથીજી.

[૨૩૪]

૨૮૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૧૨-૧૯૪૦

ૐ

માગશર સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

“શરીરમાં વ્યાધિ પ્રત્યક્ષ થાય, તે કોઈ અન્યે લઈ ન શકાય;
એ ભોગવે એક સ્વઆત્મ પોતે, એકત્વ એથી નય સુજ્ઞ ગોતે.”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“નહિ દે તું ઉપદેશકું, પ્રથમ લેહિ ઉપદેશ;
સબસેં ન્યારા અગમ હૈ, વો જ્ઞાનીકા દેશ.
જપ તપ ઔર વ્રતાદિ સબ, તહાં લગી ભ્રમરૂપ;
જહાં લગી નહિ સંતકી, પાઈ કૃપા અનૂપ.
પાયાકી એ બાત હૈ, નિજ ઇંદનકો છોડ;
પિછે લાગ સત્પુરુષકે, તો સબ બંધન તોડ.”

“ઉઘાડ ન્યાય-નેત્ર ને નિહાળ રે! નિહાળ તું,
નિવૃત્તિ શીઘ્રમેવ ધારો તે પ્રવૃત્તિ બાળ તું.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર આજે મળ્યો. તમારી તબિયત નરમ રહે છે એમ જાણ્યું. કર્મધીન શરીરસ્થિતિ છેજી. આપણા હાથની વાત તો ભાવ સુધારવા તે છેજી. તેમાં સત્સંગ એ જ ઉત્તમ નિમિત્ત છેજી અને તે દ્વારા અનાદિથી ભૂલા પડેલા આ આત્માને પોતાના હિત માટે તત્પર કરવાનો છેજી. તેવો યોગ પણ મહત્ પુણ્યના યોગે બની આવે છે. તેવો યોગ ન મળી આવે ત્યાં સુધી તેવા યોગની ભાવના રાખી સત્પુરુષનાં વચનામૃતને પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષ તુલ્ય સમજી કાળજીપૂર્વક ઉપાસવાથી અપૂર્વ ફળ થવાનો સંભવ છેજી. અનેક યુગમાં અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓ અનેક જીવોને સંસારપ્રવાહમાં ફેરવ્યા કરે છે. તેમાં આ કળિકાળ કે દુષ્કાળ તો મહાભયંકર છે. કલ્યાણનું સ્વરૂપ યથાર્થ સમજાયું નથી ત્યાં સુધી જીવ અકલ્યાણનાં કારણોને કોઈ ને કોઈ આકારમાં કલ્યાણરૂપ કલ્પી, પાણી વલોવી ઘી કાઢવા જેવો પુરુષાર્થ કર્યા કરે છે. આશાને આધારે જીવે છે. આજીવિકાનું સાધન ન હોય તે આજીવિકા અર્થે કલ્પનાઓ કર્યા કરે છે. આજીવિકાનું સાધન પૂર્વપુણ્યને લીધે જેમને છે તેમાંના ઘણા જીવો તેની વ્યવસ્થા અને વૃદ્ધિને માટે કલ્પના કર્યા ઉપરાંત દાન, ધર્મ આદિની કલ્પનાઓનો ઉમેરો કરે છે. કોઈને તેવી વૃત્તિ ન હોય તો વિષયભોગાદિની કલ્પનાઓ વધાર્યા કરે છે. કોઈ કીર્તિની કલ્પનાઓ ઘડતા રહે છે. કોઈને પુત્ર ન હોય તો પુત્રને માટે ઝૂંચ્યા કરે છે અને પુત્રસુખનાં સ્વપ્નોમાં વહો જાય છે. કોઈને સ્ત્રી ઉપર આસક્તિ હોય તો તેના સંબંધી મનોરથો કર્યા કરે છે. આમ નાશવંત વસ્તુઓમાં સુખની કલ્પના કરી તે મેળવવા મથે છે, મળે તો તેનો વિયોગ ન થાય તેને માટે પુરુષાર્થ કર્યા કરે છે; પણ નાશવંત વસ્તુ કદી શાશ્વત થઈ શકતી નથી, તેથી આખરે દુઃખ, પશ્ચાત્તાપ, શોક અને સંતાપમાં જીવ

બળતો રહે છે. તે બધાં દુઃખોથી મુક્ત થવા આત્મજ્ઞાનની જરૂર છે, એમ પરમ પુરુષો કહી ગયા છે; પણ પોતાની કલ્પના ઉપરનો વિશ્વાસ છૂટે તો સત્પુરુષનાં વચનો ઉપર વિશ્વાસ આવે અને સત્પુરુષે પ્રાપ્ત કરેલું, માન્ય કરેલું જો સમ્મત થાય તો આ જીવને બીજા પ્રકારે સુખી થવાની શોધ કરવા જેવું રહેતું નથીજી. પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે : “બીજું કાંઈ શોધ મા. માત્ર એક સત્પુરુષને શોધીને તેનાં ચરણકમળમાં સર્વભાવ અર્પણ કરી દઈ વર્ત્યો જા. પછી જો મોક્ષ ન મળે તો મારી પાસેથી લેજે.” (૭૬) આનો વિશ્વાસ આવે તો પછી તો તેનું જ કહેલું કરવા માટે કેડ બાંધી પુરુષાર્થ કરવો રહ્યો. બીજા બધાં વિકલ્પો મૂકી, મારું કલ્યાણ હવે ત્વરાથી મારે કરવું છે તે કેમ કરી શકું? એનો સૌથી પ્રથમ વિચાર કર્તવ્ય છેજી.

સત્પુરુષનાં વચનોની હૃદયમાં છાપ પાડવાની જરૂર છે. તે જેણે જેણે કર્યું છે તે તે મોક્ષમાર્ગના ઉપાસક અને મોક્ષગામી થયા છેજી. સત્સંગ, બોધ અને સદ્વિચારની જીવને ખાસ જરૂર છે; તે ખોટ પૂરવા ખરેખરો પુરુષાર્થ આ ભવમાં કર્તવ્ય છેજી. રોજ મરણનો વિચાર કરી વૈરાગ્યમાં વૃદ્ધિ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૩૫]

૨૯૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

તા.ક.—

આપે પૂ.ના પત્રમાં ^૧પોપટની વાર્તા વિષે પુછાવ્યું છે તે સત્પુરુષ પાસેથી સાંભળેલી આપને વિચાર અર્થે કહેવરાવી હતી. તેનો યથાર્થ આશય તો જ્ઞાની જાણે છે, પરંતુ મુમુક્ષુએ પોતાની મુમુક્ષુતા વધે તેમ વિચાર કર્તવ્ય છેજી. આ જીવ આ સંસારમાં પોપટની પેઠે લાલનપાલન, સુખવૈભવમાં મગ્ન છે, તેને તે ડાહ્યા પોપટની પેઠે ધૂટવાનો ભાવ જાગશે ત્યારે પાંજરા સમાન આ સંસાર દુઃખરૂપ, પરાયો, સ્વાધીનતાનો શત્રુ અને તજવા જેવો લાગશેજી. પોતાનું ડહાપણ પોતાને પરાધીનકર્તા, દુઃખકર અને બંધનકારક છે એમ સમજાયું ત્યારે ધૂટવાની શોધમાં તે રહેતો. પોતાને ઉકેલ ન આવ્યો, ત્યારે જેણે ધૂટવાનો-ત્યાગનો વેષ ધારણ કર્યો હતો તેને જોઈને તે ભાવ જાગ્રત થતાં તેના ઉપર સેવાબુદ્ધિએ ઉપકાર થાય તેમ વચનપ્રવૃત્તિ, વિનય અને દાનની અનુમોદના કરી. પછી તેનામાં મુમુક્ષુતા હતી તેથી તેણે જાણ્યું કે આ તો મારા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપે તેમ નથી, પણ તેને દીક્ષા આપનાર જ્ઞાની હશે તો મને ઉત્તર મળશે, એમ ધારી પ્રશ્ન જ્ઞાનીને કર્યો (પુછાવ્યો). જ્ઞાનીએ, પોપટ સમજી શકે તેવી સાનથી ઉપદેશરૂપ ચેષ્ટા કરી. તેનું વર્ણન જાણી પોપટની મુમુક્ષુતાએ માર્ગ સમજી લીધો અને અનુકૂલ અવસરે તેનો અમલ કરી (મોક્ષપ્રાપ્ત) મુક્ત થયો. પોતાની પરિસ્થિતિ વિચારી સાંસારિક ડહાપણ માત્ર બંધનકારક છે એમ જાણી સત્પુરુષના વચનનો, મુમુક્ષુતા વધારી

૧. પોપટની વાર્તા માટે જુઓ — ‘ગ્રંથ યુગલ’ પુસ્તકમાં સમાધિશતકની ૧૭મી ગાથાનું વિવેચન.

વિચાર કરવાથી જે આશય અંતરમાં સમજાય તે પ્રમાણે વર્તન કરવાથી કર્મબંધ છૂટવાનો પ્રસંગ આ જીવને આવે એમ એ વાર્તાનો મુખ્ય પરમાર્થ સમજાય છેજી. વૈરાગ્ય-ઉપશમ યોગ્યતા વધારવાના ઉપાય છેજી. બીજે ચિત્ત જતું અટકાવી સત્પુરુષે જણાવેલા સત્સાધનમાં વારંવાર લક્ષ રાખવા યોગ્ય છેજી. આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિથી આખો લોક બળતો છે, તેમાં સત્પુરુષનાં વચનો એક શાંતિ આપે તેવાં છે. તેની ઉપાસના માટે, વિચાર માટે શરીર આદિનાં સુખ-દુઃખથી બળ કરીને મન ખસેડી વારંવાર સદ્ગુરુની શિખામણમાં મન રોકવા યોગ્ય છેજી.

“હું કોણ છું? ક્યાંથી થયો? શું સ્વરૂપ છે મારું ખરું?
કોના સંબંધે વળગણા છે? રાખું કે એ પરહરું?”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૩૬]

૨૯૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૮, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(રાગ- સેવો ભવિયાં વિમલ જિનેસર, દુલ્લહા સજ્જન સંગાજી)

“સૂક્ષ્મ તત્ત્વ-પ્રતીતિ પામ્યા, અચળ આ કળિ-કાળેજી,
એવા સદ્ગુરુ-ચરણે નમતાં, ભવ-ભાવઠ તે ટાળેજી. સૂક્ષ્મ
શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજચંદ્ર-પદ-સેવા નિત્યે ચાહુંજી,
પરમ-પ્રેમ-રસ દાન પ્રભુ દ્યો, તો તેમાં હું નહાઉંજી. સૂક્ષ્મ
જગ-સંકલ્પવિકલ્પો ભૂલો, થશો શુદ્ધ ઉપયોગીજી,
લક્ષ થવા નિર્વિકલ્પતાનો થવું ઘટે સ્થિર-યોગીજી. સૂક્ષ્મ
જ્ઞાનોપરુષના દૃઢ આશ્રયથી સુલભ મોક્ષપદ, ભાખ્યુંજી;
આત્મસ્થિરતા, મોક્ષમાર્ગ તો કેમ સુલભ નહિ? દાખ્યુંજી. સૂક્ષ્મ
જ્ઞાનોપરુષનાં વચન તણો દૃઢ આશ્રય જે નર પામ્યોજી,
તેને સાધન થાય સુલભ સૌ, અખંડ નિશ્ચય માન્યોજી. સૂક્ષ્મ
તોપણ કાળ દુઃખ તેથી રહો સૌ સત્સંગ સમીપેજી,
કે દૃઢ આશ્રય નિશ્ચયપૂર્વક ટકતાં આત્મા દીપેજી. સૂક્ષ્મ
અત્યંત નિવૃત્તિ અસત્સંગથી જરૂરની આ કાલેજી;
કઠણ સાધનો પ્રથમ ઇચ્છતાં, સૌ સાધન ઝટ ફાલેજી. સૂક્ષ્મ
અનંત ભવનાં અનંત દુઃખો વધારવાં નહિ સારાંજી,
અવસર આવ્યો વહી જતો આ, કરતાં ‘મારાં, મારાં’જી. સૂક્ષ્મ
સત્ય વિચારે ગ્રહી ઉપદેશો, સદાચાર સૌ સેવોજી,
રાગ-રોષને ઘટાડવાનો લક્ષ નિરંતર લેવોજી. સૂક્ષ્મ
અપક્ષપાતે દોષ દેખી નિજ, મુમુક્ષુતા જીવ ધારેજી,
તો સદ્ગુરુની ભક્તિ તેને ભવ-જળ-પાર ઉતારેજી. સૂક્ષ્મ” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૮)

આપના પત્રમાં મુમુક્ષુતાના અંશો જોઈ પ્રસન્નતા થાય છેજી. જીવે અનંતકાળથી દેહાધ્યાસ પોષ્યો છે, તેથી સ્વપ્નમાં પણ તે આપણને છોડવા ઇચ્છતો નથી, પણ જેણે જ્ઞાનીપુરુષનાં દર્શન કર્યાં છે, તેનો સજીવન ચમત્કારી બોધ સાંભળ્યો છે, તેની આજ્ઞા ઉઠાવવાની અંશે પણ તત્પરતા રાખે છે તથા જન્મમરણથી થાક્યો છે, તેવા જીવનું પ્રથમ કર્તવ્ય તે દેહાધ્યાસને ઘસી ઘસીને તેનો અંત આણવાનું છેજી. પરમ પુરુષની દશાના સ્મરણથી, તેની અનંત કરુણાનો આભાર હૃદયમાં વારંવાર ચીતરી, તે પ્રસન્ન થાય તેવી વિચારણા અને આચારથી આ જીવને સમજાવી, મનાવી, ઠપકો આપી કે હઠ કરીને પણ તેને બીજા પ્રકારની અણછાજતી ઇચ્છાઓથી પાછો હઠાવ્યે જ છૂટકો છે.

“એનું સ્વપ્ને જો દર્શન પામે રે, તેનું મન ન ચઢે બીજે ભામે રે;
થાયે સદ્ગુરુનો લેશ પ્રસંગ રે, તેને ન ગમે સંસારીનો સંગ રે.”

આ વચનો જેનાં દૃઢ અનાસક્ત પરિણામ થયાં હતાં તેવા મહાપુરુષના મુખથી ગવાતાં આપણે સાંભળ્યાં છે, તેનાં ગવરાવ્યાં ગાયાં છે, તેવા ભાવના ઉલ્લાસમાં જીવ ઊંચળ્યો છે; તેને હવે આ અસાર, નીરસ, ભયંકર અને બળતા સંસારમાં કૂદાની પેઠે પડવાનું કેમ ગમતું હશે? તે બહુ ઊંડા ઊતરીને વિચારી તે મહાપુરુષના પંથે તેમની પાછળ પાછળ તેમના પગલે પગલે ચાલવા માટે જરૂર કમર કસવી ઘટે છેજી. “ભક્તિ શૂરવીરની સાચી, લીધા પછી કેમ મેલે પાછી?” “પરથમ પહેલું મસ્તક મૂકી વરતી લેવું નામ જોને.” આ ભક્તિમાં ગવાતાં પદોનો રંગ ઊતરી ન જાય પણ ચોમાસામાં નદીમાં પૂર આવે તે ભલે ઊતરી જાય પણ બારે માસ પ્રવાહ વહેતો હોય તે તો સુકાવો ન જોઈએ; તેમ સત્પુરુષના યોગે જે ઉત્સાહ પરમ પુરુષના સંગના બળે હતો તેટલો હાલ ન જણાય તોપણ જે વલણ થયું છે તે ટકી રહે અને તેમાં વૃદ્ધિ અત્યારે ન બને તો ભલે પણ તેની સ્મૃતિ કરી તે ભાવના, તેની ઉત્તમતા વારંવાર સાંભરી આવે તેમ વાંચન, સ્મરણ તથા વિચારથી આ નિર્માલ્ય જગતનાં ઝાંઝવા જેવાં સુખ, કહેવાતાં દુઃખોની ઇચ્છા તો જરૂર થવા દેવી જોઈતી નથીજી. વખતે પૂર્વ અભ્યાસને લઈને તેવી વૃત્તિ ઊઠે તો તેને ધિક્કારીને કાઢી મૂકવી ઘટે છેજી. હવે દીન થયે પાલવે તેમ નથી. કર્મોની સામે આપણા જ બાહુબળથી ઝૂઝવાનો અવસર આવી પડ્યો છે, ત્યાં ક્યાશ રાખીશું તો જરૂર પાછા આપણને તે ભાવો સંસારની અધોગતિમાં ખેંચી જશે; માટે જેટલો બને તેટલો પુરુષાર્થ કરી, પોતાના દોષો દેખી, તેથી કાયર નહીં બનતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીને માર્ગ ચાલવાનો પુરુષાર્થ પ્રગટાવવાનો કટોકટીનો પ્રસંગ આવી લાગ્યો છેજી. સિંહના સંતાન સિંહ સમાન જ હોય. આખું જગત બકરાંના ટોળા જેવું છે; તેના સંગે તેનો રંગ સત્પુરુષના શિષ્યોને રખેને લાગી જાય એવો ભય રાખી, બીજા સંગ તજી, જ્ઞાનીપુરુષનાં પુરુષાર્થપ્રેરક વચનો જ સેવી, પ્રબળ બળ જગાવી, આ ભવમાં જરૂર આત્મજ્ઞાન કરી છૂટી જવું છે એવો દૃઢ નિશ્ચયવાળો વિચાર ટકાવી રાખવો ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૩૭]

૨૯૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૧૦, રવિ, સં.૧૯૯૭

દોહા— “જેના જ્ઞાને ન્યૂનતા, દેશે પણ નહિ હોય;
રાજચંદ્ર ગુરુ તે નમું, સંશય સર્વે ખોય.
મુક્તિદાયક બીજરૂપ, આત્મહિતનું ધામ;
તુજ આજ્ઞા ઉઠાવતાં, સરશે મારાં કામ.
સર્વજ્ઞ પ્રભુએ કહ્યો ધર્મ વસ્તુસ્વભાવ,
તે ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’ મૂળ, બીજો સર્વ વિભાવ.
કહો અર્હિસા, જીવ-દયા, શાંતિ, પૂર્ણ સ્વરૂપ;
સહજાનંદ, સમાધિ કે ‘આત્મા આત્મારૂપ.’
તત્ત્વ-વિચાર સદા કરે, દેશવ્રતે ઉલ્લાસ;
પ્રસિદ્ધ નીતિમાર્ગ સહ સમ્યગ્દર્શન-વાસ.
સાધુ સાધે આત્મહિત, ચંદનતરુ સમ માન,
સમીપ-વાસીને વાસથી, કરતા આપ સમાન.
ગૃહ-જંજાળી જીવની, ધર્મ-ક્રિયા ગજ-સ્નાન,
પ્રવૃત્તિ અતિ પાપની, સંત-કૃપા સુખ-સ્થાન.
કુટુંબ કાજળ-કોટડી, ક્યાંય જરી અડી જાય,
ડાઘ પડે તે ભૂંસતાં, કાળે કાળું થાય.
ગણ સેવા સત્પુરુષની સાબુ, બોધ જળ જાણ;
સદાચાર પથ્થર ઉપર, આત્મા વસ્ત્ર વખાણ.
સદ્ગુરુના શિષ્યો પણ ગણે વિષમય આ સંસાર,
સદ્ગુરુ-આજ્ઞા જડીબૂટી ગણે પરમ આધાર.
નિર્વિષ રહો ગભરાય નહિ, વિકટ કરે પુરુષાર્થ,
વિષમ ઉદયમાં ચેતતો રહો સાધે આત્માર્થ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૩૭)

ચારેક દિવસ ઉપર તમારો પત્ર આવ્યો હતો. સમાચાર જાણ્યા. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે ઘણા આશ્વાસનનું કારણ વિચારતાં થઈ પડે તેમ છેજી. સર્વ જીવ સુખ ઇચ્છે છે અને ક્લેશ તો સુખનો નાશ કરનાર છે, દુઃખનું બીજ છે. તેમાંથી બીજું કંઈ ફળ મળતું નથી. સત્પુરુષનો આશ્રય જે

૧. હાથી નાહ્યા પછી ડીલ ઉપર ધૂળ ફેંકે છે તેથી નાહ્યો તે ન નાહ્યા જેવો. ૨. પાઠાંતર : તેમ મુમુક્ષુ પણ ગણે.

નરનારીએ ગ્રહણ કર્યો છે તેણે મોક્ષનો લક્ષ રાખ્યો હોવો જોઈએ. તે મોક્ષનાં કારણો પ્રત્યે કાળજી રાખે અને કર્મબંધનાં કારણો દૂર કરવા પુરુષાર્થ કરે; પૂર્વે બાંધેલાં કર્મો તો મે'માન સમાન છે; નોતર્યાં હતાં તે આવ્યાં છે. તે જમીને (સુખદુઃખ દેખાડીને, તેનો ભાવ ભજવીને, આપણને આપણા ધર્મકાર્યમાં ખોટી કરાવી) જતાં રહેશે. સમતાપૂર્વક ધીરજથી સદ્ગુરુના શરણા સહિત મંત્રમાં ચિત્ત રાખીને વેદી લેવાય તો એવાં બીજાં નહીં બંધાય, પણ જો કલેશ થાય કે સુખમાં મીઠાશ મનાય તો પાછાં બીજા બંધાશે, તે ઉદયમાં આવશે ત્યારે વળી વધારે આકરાં લાગશે. માટે ટૂંકામાં જ અત્યારે માંડવાળ કરી હાથ જોડી તેને રજા આપવી. જવા જ આવે છે પણ નોતરું દર્દીએ એટલે તેમાં હર્ષશોક કરીએ તો ફરી તેવાં આવે. 'સમાધિસોપાન'માં પાછળ પરમકૃપાળુદેવના પત્રો છાપ્યા છે તેમાંથી ^૧પત્ર નં. ૮૨ અને ૮૩ મુખપાઠ ન કર્યાં હોય તો મુખપાઠ કરી રોજ બોલવાનો અને વિચારવાનો નિયમ રાખવા યોગ્ય છેજી. ઘણી શાંતિનું કારણ થાય તેમ છે. આ અવસર આત્મકલ્યાણ કરવાનો વ્યર્થ વહ્યો જાય છે તેનો ખેદ કરવાનો પડ્યો મૂકી, કંઈક બળતામાંથી કાઢી લે તો તેટલું બચે, તેમ દરરોજ અમુક વખત એકાંત વિચાર, ભક્તિ, આત્મસાધન માટે ગાળવાની જરૂર છે. ઘણા સત્સંગની જરૂર છે. મેલું કપડું જેમ વારંવાર ધોવાય તો ચોખ્ખું થાય તેમ આત્મા અનાદિકાળથી મલિન મલિન થતો આવ્યો છે, તેને હવે સાફ કરવા સદ્ગુરુનાં અમૃત સમાન વચનોના પ્રવાહ ખમવાની અને દોષ દૂર કરવા પુરુષાર્થ કરવાની ખરી આવશ્યકતા છેજી. પરમ પુરુષ પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોનો અલ્પબુદ્ધિથી જેટલો વિચાર થાય તેટલો કરતા રહેશે અને દેહદૃષ્ટિ ઘટાડી આત્મકાળજી વધે તેમ પ્રવર્તતા રહેવા ભલામણ છેજી. આત્માની સંભાળ અનંતકાળ વહી ગયો પણ લીધી નથી. જગતના કામનો તો પાર આવે તેમ નથી. બધા ગયા તે અધૂરાં મૂકીને ગયા અને આપણે તેમ હાયવોચ કરતાં મરી જવું ન પડે, માટે ચેતી લેવાની જરૂર છે. લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે ત્યાં પ્રમાદ કરવો ઘટતો નથીજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૨૯૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ૐ સત્ માગશર વદ ૧૧, બુધ, સં. ૧૯૯૭

(સેવક કિમ અવગણિયે હો મલ્લિજિન, એહ અબ શોભા સારી- રાગ)

ગુરુવર-ચરણે પ્રણમિયે હો ભક્તજન, ઉર ઉલ્લાસ વધારી,
શ્રીમદ્ રાજગુરુ ઉપદેશે તરશે નર ને નારી. હો ભક્ત
સમિતિ-ગુપ્તિ-રહસ્ય જેના ઉરમાં રમતું ઊંડું,
તેના બોધે સૌ જિજ્ઞાસુ સમજી લે હિત રૂડું. હો ભક્ત
સંયમી જનની રક્ષા માટે રજનની આઠ સમિતિ;
પંચ સમિતિ, ત્રિગુપ્તિ નામે સમ્યક્ વર્તન નીતિ. હો ભક્ત

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૯)

૧. વચનામૃત, ક્રમાંક ૮૧૬ અને ૮૧૯. ૨. પાંચસમિતિ અને ત્રણગુપ્તિને આઠસમિતિ કે પ્રવચનમાતા પણ કહે છે.

બન્ને પત્રોમાં આ સેવકને ‘મહારાજ’ ઉપાધિથી ચક્રિત કર્યો છે, તો તે પદને આ અયોગ્ય સ્થળે નહીં યોજવા આપને ભવિષ્ય માટે વિનંતી છેજી.

જેને જેને સદ્ગુરુનો યથાર્થ યોગ પ્રાપ્ત થયો છે તેને પ્રારબ્ધાધીન દેહ યાત્રા જેમ થવાની હોય તેમ પૂરી થાઓ, પણ સદ્ગુરુ આજ્ઞા અખંડિત મરણપર્યંત પળાઓ એ જ ભાવના અંતરમાં હોય છેજી.

પાંચ સમિતિ રહસ્યવાળા પત્ર ઉપર ^૧પોતે બોલેલા તે આપને લખી જણાવવા વૃત્તિ થયેલ તેથી તે જ અત્રે ટૂંકામાં લખું છું અને પરમકૃપાળુદેવે પત્રાંક ૭૭૫ માં “હંમેશ અમુક શાસ્ત્રાધ્યાય કર્યા પછી ^૨તે કાગળ વિચારવાથી સ્પષ્ટ બોધ થવા યોગ્ય છે” એમ લખ્યું છે તે તરફ લક્ષ રાખવા વિનંતી કરું છુંજી.

“[પાંચ સમિતિ વિષે પત્રાંક ૭૬૭ વંચાતાં.] આમાં અપૂર્વ વાત જણાવેલી છે.

“પ્રવચન અંજન જો સદ્ગુરુ કરે દેખે પરમ નિધાન, જિનેસર.” (આ૦૧૫)

એમાં પ્રવચન અંજન કહ્યું છે તે આ પત્રમાં છે. ત્રણ ગુણિ-મન, વચન, કાયાની અને પાંચ સમિતિ-આજ્ઞાના ઉપયોગપૂર્વક બોલવું, ચાલવું, આહાર ગ્રહણ કરવો, વસ્ત્રાદિ લેવાંમૂકવાં અને નિહારક્રિયા (મળ-ત્યાગ વગેરે) આમ આઠે બાબતોમાં આજ્ઞાનો ઉપયોગ રાખીને વર્તે તે ‘પ્રવચન અંજન.’ ઘટપટ વિષે બોલતા પહેલાં આત્મા તરફ ઉપયોગ રહે. પહેલો આત્મા અને પછી બીજું. જ્યાં જુએ ત્યાં આત્મા, આત્મા, આત્મા. રોમેરોમ એ સાચો, સાચો, સાચો થઈ રહ્યું છે.

અઢાર દૂષણથી રહિત કેવો એ દેવ! ક્રોધ નહીં, માન નહીં, માયા નહીં, રતિ-અરતિ નહીં વગેરે દોષોથી રહિત! એ કદી તરસ્યો થયો છે? ભૂખ્યો થયો છે? રોગી છે? બ્રાહ્મણ છે? સ્ત્રી છે? પુરુષ છે? એક સમજ ફરે તો ચમત્કાર જેવું છે. ‘પણે હું ગયો’ કહે ત્યાં મિથ્યાત્વ. ‘હું’, અને ‘તું’ જુદું થયું છે તેને થયું છે. બાકી બીજા કહે તેમાંનું કશું ગમતું નથી. મોટા કાશીના પંડિત હોય કે ગમે તે હોય પણ એક સાચાની માન્યતા થઈ ગઈ છે તેથી બીજો કોઈ ગમતો નથી. અને એ જ કર્તવ્ય છે. ‘વાત છે માન્યાની.’ સત્પુરુષની યથાયોગ્ય પ્રતીતિ વિના જીવાજીવનું જ્ઞાન થતું નથી તે સત્ય છે. રાત્રે પાણી ઢુંઢિયા ન રાખે, જરૂર પડે તો માતૃ કે રાખથી ચલાવે. શાસ્ત્રમાં તેવી સંકડાશ કેમ રાખી હશે? તેવી આચારાંગ વાંચતાં શંકા અમને થયેલી તે દેવકરણજી અને અમે પુછાવેલ તેનો આ ઉત્તર.

એમાં તો અપૂર્વ વાતો રહી છે! તોડી ફોડીને કહેવાય તો ખરી ખૂબી આવે. બાવળીએ બાથ ભીડીને કહે છે કે મને છોડાવો, મને કોઈ છોડાવો. છોડી દે એટલે ધૂટો થઈશ. સત્પુરુષ તો કહી ધૂટે. ગોર તો પરણાવી આપે. શું ઘર પણ માંડી આપે?” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૨૮૧, ૨૮૨) કંઈ આપનો અવિનય થયો હોય તો ઉત્તમ ક્ષમા આપવા વિનંતી કરી પત્ર પૂરો કરું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

(થાશું પ્રેમ બન્યો છે રાજ, નિર્વહેશો તો લેખે— રાગ)

“દેજો સેવા શ્રી ગુરુરાજ જેથી નરભવ લાગે લેખે— ટેક
કામ વિના મન રહે ન નવરું, આપ પદે અવ રાખું;
પ્રપંચની આકુળતા ઓકી, સ્વરૂપ-સુખ હું ચાખું. દેજો
ભવ ભવ ચાલી આવી મૂર્છા અંધાપો દે આંખે,
આત્મજ્ઞાનથી જોઈ શકાતો મોક્ષ-માર્ગ ના દેખે. દેજો
તાત્કાલિક રમણીય જણાતા વિષયો નીરસ અંતે,
જગમાં ઉત્તમ જ્યોત્તિ આત્મા તેને પણ તે વંચે. દેજો
ભવ-દવ પીડે ક્યાં સુધી આ? જ્યાં સુધી હું ના નાહ્યો,
જ્ઞાનસુધા-સાગરમાં પ્રીતે; મર્મ હવે સમજાયો. દેજો
યથાર્થ આત્મસ્વરૂપનો નિર્ણય આજ જ હું કરવાનો,
છેદી અવિદ્યા-જાળ અનાદિ કર્મ-જયી બનવાનો. દેજો
પાપકર્મરૂપ કાંટા કાઢે સત્પુરુષોથી જાણી,
આત્મહિતનો ઉપાય સમજી, પાળે ઊલટ આણી. દેજો
સર્વ પ્રકારે સુખશીલતાનો ત્યાગ કરે મુમુક્ષુ;
સર્વ કામના શાંત કરી તે અનાસક્ત રહે ભિક્ષુ. દેજો
અનિત્ય સમજે દેવાદિક વર્ણો સુખદ ન સગાંસંબંધી,
તજી મમતા લે મોક્ષમાર્ગ તે કરે પુરુષાર્થ અબંધી. દેજો
ધ્રુવપદ, શુદ્ધ સ્વરૂપ જે ઇચ્છે, ક્ષણિક ભોગ ના માગે;
કામગુણો ઓળંગી તે રહે ભોગ વિષે વૈરાગ્યે. દેજો
વિષય-કષાયે અતિ મૂઢ જે સત્ય શાંતિ શું જાણે?
વીર પ્રભુ ક્રૂહે: ‘મોહનગરમાં ઠગાય તે શું માણે?’ દેજો
પાણી ભરેલી રહે ન ચાળાણી, અનિત્ય તેવા ભોગો,
જન્મ-મરણની રેંટમાળ તજી સાધે વીર સુયોગો. દેજો” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૬૬)

તીર્થશિરોમણિ સજ્જનમનવિશ્રામધામ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા આપ સર્વ મુમુક્ષુ ભાઈબેનો પ્રત્યે વિનંતી છેજી.

કોઈને પૂર્વના સંસ્કારે કંકાસ, ક્લેશ અને અપશબ્દોનો વરસાદ વરસાવનારી મા મળી હોય, તેનાં છોકરાં પણ ટેવાઈ જાય છે અને જાણે છે કે એ તો એવું જ બોલે છે, ખોટું લગાડ્યે ક્યાં પાર આવે તેમ છે? તેમ પ્રતિકૂળ સંયોગોથી ભરપૂર આ સંસારરૂપ જનની સાથે પાનાં

પડ્યાં છે તેણે પણ તેને વારંવાર ગણકારવા યોગ્ય નથી; તે તો તેનો સ્વભાવ ભજવે અને આપણે આપણું—સત્પુરુષે બતાવેલું—કામ કર્યા જવાનું છેજી. સંસારની ઉપાધિ પ્રત્યે પ્રીતિ-અપ્રીતિ કર્યે પાર આવે તેમ નથી. સંસાર સંબંધી જેમ થતું હોય તેમ થવા દઈ મે'માનની પેઠે થોડા દિવસ હવે સંસારમાં રહેવાનું છે ત્યાં સુધી તે દુઃખદાયી સંસારમાં ફરી જન્મવું ન પડે તેવું કાર્ય—જ્ઞાનીની આજ્ઞાનું આરાધન—કરી લેવાની ચાનક હૃદયમાં નિરંતર રાખવી ઘટે છેજી.

રચણાદેવીની વાત પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા, તેવું સંસારનું સ્વરૂપ છે. તેના તરફ નજર પણ કરવા યોગ્ય નથી; નહીં તો સદ્ગુરુએ આપેલા સાધનરૂપ મગરમચ્છની પીઠ ઉપરથી ઉછાળી કટકેકટકા કરી સમુદ્રમાં પત્તો ન લાગે તેમ વેરી દે—અનંત પરિભ્રમણ કરાવે તેવો સંસાર છેજી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના બોધની સ્મૃતિને આધારે આટલું નીચે લખ્યું છે તે સર્વેએ મુખપાઠ કરવા યોગ્ય, વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છેજી :

“એક શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય છે કે આ સત્પુરુષે આત્મા જાણ્યો છે તે મારે માન્ય છે. બીજા ગમે તે વિકલ્પો આવે તે ખબર પડે છે, તો તે જાણનારો તે સર્વથી જુદો ઠરે છે. તે જાણનારને માનવો. સદ્ગુરુએ કહ્યું છે તેવું તેનું સ્વરૂપ છે; મને અત્યારે ભાન નથી તો પણ મારે બીજું કંઈ પણ માનવું નથી, એ તો મારા હાથની વાત છે. એમ દૃઢ નિશ્ચય થાય તો જે સંકલ્પ-વિકલ્પ, સુખ-દુઃખ આવે છે તે જવા માટે આવે છે. ભલે! બમણું આવે, પણ તેને માનવું નથી. એટલી પકડ થવી જોઈએ. અરીસામાં સામેના પદાર્થ જણાય, પણ અરીસો અરીસારૂપ જ છે; તેમ ભલે ગમે તે મનમાં આવે, તો પણ આત્મા આત્મારૂપ જ છે, બીજું બધું પહેલાંના કર્મના ઉદયરૂપ ભલે આવે—તે બધું જવાનું છે, પણ આત્માનો કદી નાશ થનાર નથી—તેમાં માથું મારવા જેવું, ઇષ્ટ-અનિષ્ટપણું માની હર્ષશોક કરવા જેવું નથી. આટલી ઉમ્મર થતા સુધીમાં અનેક સંકલ્પ વિકલ્પ થઈ ગયા, પણ કોઈ રહ્યા નથી—બધા ગયા. તો નાશવંત વસ્તુની ફિક્કર શી કરવી? એની મેળે જ જે નાશ પામવાના છે તેથી મૂંઝાવું શું? ફિક્કરના ફાકા મારી જવા જેવું છે. સ્મરણનો અભ્યાસ વિશેષ રાખવો. સંકલ્પ-વિકલ્પ આવે કે સ્મરણનું હથિયાર વાપરવું અને માનવું કે ઠીક થયું કે મારે સ્મરણમાં જતું રહેવાનું નિમિત્ત બન્યું, નહીં તો પ્રમાદ થાત. સદ્ગુરુએ મંત્ર આપ્યો છે તે આત્મા જ આપ્યો છે. તે પ્રગટ થવા માટે પ્રેમની જરૂર છે. પ્રેમમાં બધું આવી ગયું. હરતાં-ફરતાં, બેસતાં-ઊઠતાં એક આત્મા જ જોવો, બેટ્ટો હોય તે બીજું જુએ. આવો દૃઢ અભ્યાસ થઈ જાય તેને પછી જે ઉદયમાં આવે તે કંઈ હાનિ કરતું નથી, મરવા આવે છે; પછી તેને કંઈ ફિક્કર નથી.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૩૯)

આટલું વારંવાર વિચારી, સમજી જો જીવ આચરણમાં મૂકે તો પછી તેને સંસાર શું કરી શકે? કાયર થયા વિના બીજી ઇચ્છાઓ અને નિમિત્તોમાં તણાઈ ન જવાય તેવી જાગૃતિ રાખી જીવ અભ્યાસ આદરે તો અમૃત સમાન આટલો બોધ જીવને જન્મમરણનાં દુઃખોમાંથી બચાવી પરમપદ પમાડે તેવો છેજી. જ્ઞાનીપુરુષોએ અનંત દયા આણીને આપણા જેવા માર્ગના અજાણ

જીવોને આ કાળમાં સર્વ શાસ્ત્રના સારરૂપ ટૂંકી વાત જણાવી; તેની પકડ કરી લેવી તે આપણા હાથની વાત છેજી. એમાં બીજા કોઈનું બળ કામ આવે તેમ નથી. માટે મરણિયા થઈને આટલું તો જરૂર કરી લેવા યોગ્ય છેજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૩૯]

૨૯૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૮-૧૨-૧૯૪૦
તત્ ઐ સત્ માગશર વદ ૦)), શનિ, સં. ૧૯૯૭

(સંતો દેખીએ બે, પરગટ પુદ્ગલ જાલ તમાસા,
પુદ્ગલ ખાણો, પુદ્ગલ પીણો, પુદ્ગલ કેરી કાય;
પુદ્ગલકો લેણો દેણો, પુદ્ગલમાંહિ જાય. સંતો રાગ)

સદ્ગુરુ સેવીએ રે સજ્જન નિ:શંકિત થાવા-ટેક
“સદ્ગુરુ-વંદન, સદ્ગુરુ-પૂજન, સદ્ગુરુ-ભક્તિ સારી,
સદ્ગુરુ-બોધે, તત્ત્વ-વિશોધે ઊઘડશે શિવ બારી. સદ્ગુરુ”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૩)

દોહા— “વંદું શ્રી ગુરુ રાજને, જેણે આપ્યો ધર્મ,
શ્રુત ધર્મે સમજી સ્વરૂપ, ચરણે કાપું કર્મ.
અસંસારગત વાણીથી દીધો દ્વિવિધ બોધ,
ઉપશમ-કર ઉપદેશરૂપ, સૈદ્ધાંતિક અવિરોધ.
કર્મ-નિયમ સિદ્ધાંતરૂપ, ઉપદેશે સમજાય,
સમજી શમાય જે જનો, કર્મ-મુક્ત તે થાય.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૦)

આપનો શુભ ભાવનાવાળો પત્ર મળ્યો છેજી. એ બધા ભાવો પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે કર્તવ્ય છેજી. હું તો પામર, તે મહાપુરુષની ચરણરજ તુલ્ય છુંજી. એ પરમ પુરુષની ઉપાસનાથી આપણે બધા તેની દશા પામી શકીએ તેમ છેજી. તેમની એક પણ આજ્ઞા કે વચન સાચા અંત:કરણથી ઉઠાવીશું તો જરૂર કલ્યાણ થશે. તેનો પ્રત્યક્ષ પુરાવો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી છેજી. છાતી ઠોકીને તે કહેતા કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિથી કલ્યાણ ન થાય તો અમે જવાબદાર છીએ; પણ કોઈ પોતાની બુદ્ધિથી ‘આય જ્ઞાની છે’ ને ‘આય જ્ઞાની છે’ એમ કરી સ્વચ્છંદ પોષશે તેનું જોખમ અમારે માથે નથી. બાઈઓ જેમ એક જ ધણી કરે છે તેમ પરમકૃપાળુદેવમાં સર્વ જ્ઞાની સમાય છે એમ માની એકની જ ઉપાસના કરશે તો બધાય જ્ઞાનીની ઉપાસના થશે.

“સદ્ગુરુપદમે સમાત હૈ, અર્હતાદિ પદ સર્વ;
તાતૈ સદ્ગુરુ-ચરણકું, ઉપાસો તજી ગર્વ.”

એ રોજ આપણે બોલીએ છીએ, તે નિરંતર લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છેજી. હું સમજું છું કે

આ સમજે છે એમ પોતાની મતિથી માનવાને બદલે, પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આપણને બતાવ્યા તે સંતના કહેવાથી માનીએ તો કોઈ પ્રકારે તેમાં દોષ ન આવે. આપને તે શ્રદ્ધા છે, તે દૃઢ અને એકાંગી, અનન્ય શરણરૂપ થવા અને રહેવા આટલું જણાવવા યોગ્ય લાગવાથી જણાવ્યું છેજી. વળી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનું વચન સ્મૃતિમાં આવે છે— “નવી છિદ્ર વગરની સુંદર હોડીમાં તમને બેસાર્યા છે. હવે લાંબો ટૂંકો હાથ કર્યા વિના તેમાં બેસી રહેશો તો તે પાર ઉતારશે.” પણ હોડીમાંનો માણસ પાણીમાં રમત કરવા હાથ કે પગ લાંબો કરે તો મગર આવી પકડી ખેંચી પણ જાય, કે પોતે હોડીમાંથી પાણીમાં કૂદી પડે તો ડૂબી મરે; તેમ પોતાના સ્વચ્છંદે સંસારનું કારણ હજી પણ થવા યોગ્ય છે એવો ડર રાખી માત્ર તેને જ શરણે આટલો ભવ ગાળવાની જરૂર છેજી. બીજું, ઐજિન સાથે ડબા જોડાય છે તેમ આંકડો ભરવી દેવાનું પણ ઘણી વખત તેઓશ્રી કહેતા. આ શ્રદ્ધા જેની પાકી અને નિર્મળ હશે તેનાથી બીજાં વ્રત, નિયમ, શાસ્ત્રાભ્યાસ કે જપ, જાત્રાદિ નહીં બને તોપણ તે વહેલે મોડે મોક્ષે જશે, પણ જો શ્રદ્ધામાં ખામી હશે તેનો બધો પુરુષાર્થ ખામીવાળો થશે. તેથી તે જ દૃઢ કરાવવા ઘણી વખત ઉલ્લાસભરે બોધ દેતા તેમાંનાં થોડાં વચનો નીચે લખ્યાં છેજી—

“રોમેરોમ એ સાચો, સાચો, સાચો થઈ રહ્યું છે.શું ઘર પણ માંડી આપે?”

(પત્રસુધા, પત્ર-૨૯૩)

પ્રમાદને જ્ઞાનીપુરુષોએ મોટો શત્રુ ગણ્યો છે, તેથી ડરતા રહી સ્મરણમાં નિરંતર ચિત્ત રાખવાનો અભ્યાસ પાડી મૂકવા યોગ્ય છેજી. લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે. કાળનો ભરોંસો રાખવા યોગ્ય નથી. કર્યું તે કામ એમ સમજી, ભવિષ્ય ઉપર આધાર રાખ્યા વિના બને તેટલો સત્યપુરુષાર્થ કરી મળેલા માનવપણાને સાર્થક કરવામાં પાછી પાની કરવી ઘટતી નથીજી. જાગ્રત થા, જાગ્રત થા. ઠું શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪૦]

૨૯૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૧૨-૧૯૪૦

તત્ ઠું સત્

પોષ સુદ ૨, સોમ, સં. ૧૯૯૭

(આજ મને ઉછરંગ અનુપમ જન્મ કૃતારથ જોગ જણાયો— રાગ)

“મોક્ષ મહા સુખદાયી નિરંતર, કર્મ ઘટાડી, મટાડી વરે જે,
તે જીવ ધન્ય, ધરે નહિ જન્મ ફરી ભવમાં, જગને શિખરે તે;
મોક્ષ-ઉપાય સુધર્મ ધરો તપ, જ્ઞાન, સુદર્શન, ભક્તિ, વિરાગે,
કર્મ છૂટે સમભાવ, ક્ષમાદિથી; મુક્તિ વરે સહુ કર્મ જ ત્યાગ્યે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૬)

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. બે માસ વધારે બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળવા વિચાર રહેતો હોય તો આપના પિતાની સંમતિ લઈ પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ ભાવવ્રત લઈ લેવા ભલામણ છેજી. સર્વને અનુકૂળ રહી, તેમને રાજી રાખી ધર્મ આરાધવાથી સ્વપરહિતનું કારણ જાણી

આપના પિતાને કાને વાત નાખવાનું જણાવ્યું છે, કારણ કે તે ધર્મ કરવામાં વિઘ્ન કરે તેવા નથી. પોતાને ધર્મનું આરાધન કરવું હોય તો કોઈ ખાળે તેમ જગતમાં નથી; પણ જે કાર્ય કરીએ તેમાં બીજાની સંમતિ હોય તો તે વિશેષ સારું બને છે. જેમ જેમ વૈરાગ્ય ઉપશમની વૃદ્ધિથી વિચારણા, સત્પુરુષનાં વચનોમાં તલ્લીનતા થતી જશે, સત્સંગનો વિશેષ લાભ મળતો જશે તેમ તેમ અત્યારે મુઝવતા પ્રશ્નોનો આપોઆપ ઉકેલ આવતો જશેજી. પરમકૃપાળુદેવે ‘ઉપદેશછાયા’માં જણાવ્યું છે તેમ કાંટે કપડું ભરાયું હોય તે બને તો ઉકેલી લેવું અને નહીં તો ત્યાં ખળી રહેવું નહીં. જંગલમાં જેમ રાત્રિ રહેવાય નહીં તેમ સંશયમાં ઘણો વખત રહેવા યોગ્ય નથી. યથાવસરે તેનો ખુલાસો થશે ધારી સત્પુરુષની આજ્ઞામાં ચિત્તને તત્પર કરી દેવું. અત્યારની ભૂમિકામાં ગહન વિષયમાં મન પ્રવેશ ન કરી શકે તો મુઝાવા જેવું નથી. અવસરે સર્વ વાતોનો નિકાલ થઈ રહેશે એ શ્રદ્ધા પણ જરૂરની છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ શાંતિ:

[૨૪૧]

૨૯૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૧૨-૧૯૪૦

ૐ

પોષ સુદ ૨, સોમ, સં. ૧૯૯૭

પૂર્વે જે જે જીવો સાથે જે જે પ્રકારે નિબંધન થયાં છે, તે તે પ્રકારે અત્યારે આંટા ઊકલે તેમ પ્રગટ જણાય છે. તેવે પ્રસંગે કોઈ પણ સત્પુરુષના આશ્રિત જીવે બીજા જીવનો વાંક કાઢી તે પ્રત્યે દ્વેષ ધારણ કરવો ઘટતો નથી. માત્ર મોહને વશ પડવાથી જીવ ક્લેશિત થઈને કેટલી બધી નીચ પ્રવૃત્તિ પ્રત્યે ઢળી પડે છે તે જોઈ કરુણા-દયા ખાવા જેવી સ્થિતિએ પડેલા પ્રત્યે નિંદા આદિ ભાવમાં પણ આપણાથી ન પડાય, તેથી દૂર રહેવાય કે તેવા પ્રસંગથી ધૂટી ન શકાય ત્યાં સુધી સત્સાધન, સ્મરણ આદિ સાધન ચુકાય નહીં તેટલી આપણા આત્મા પ્રત્યે પણ દયા ચિંતવવી ઘટે છેજી. ઉપદેશબોધ અને સિદ્ધાંતબોધવાળા પત્ર (૫૦૬) માં વૈરાગ્ય-ઉપશમના અર્થ પરમકૃપાળુદેવે કર્યા છે તે વારંવાર સ્મૃતિમાં રાખી, વૈરાગ્ય-ઉપશમ કેટલો આ જીવમાં પરિણામ પામ્યો છે તેની પરીક્ષા કરવા જ જાણે પરમકૃપાળુદેવે આ પ્રસંગ ઉપસ્થિત કર્યો છે એમ સમજી, તેવા પ્રસંગે વિશેષ વીર્ય સ્ફુરે; અને હડકાયું કૂતરું કરડેલું ત્યારે જેમ જાગૃતિ રહેતી, તેથી વિશેષ જાગૃતિ રાખવા જેવો આ પ્રસંગ છે એમ ગણી મનને વીલું મૂકવું નહીં, પ્રાસંગિક વાતોમાં બહુ ધૂટું મૂકવું નહીં; પણ ક્ષણે ક્ષણે તે શી ચિંતવના કરે છે તેની ચોકી રાખતા રહેવા ભલામણ છેજી. કૂતરાના પ્રસંગમાં કોઈ પ્રત્યે દ્વેષનો સંભવ નહોતો, માત્ર મરણભયથી બચવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય હતો. અહીં તો તેથી વિશેષ જાગૃતિની જરૂર છે; કારણ કે અત્યારે અનિષ્ટ ભાસે છે તેવા પ્રસંગમાં એક અંતર્મૂર્ત જો ચિત્ત સતત લાગ્યું રહ્યું તો આર્તધ્યાન થયા વિના રહે નહીં, અને તે વખતે આયુષ્ય બંધાય તો તિર્યચ આદિ અધોગતિનું બંધાય, તો તે તે ભવોમાં દ્વેષની વૃદ્ધિ કરતો જીવ ભટકે, ત્યાં પછીથી ધૂટવાના પ્રસંગો કેટલા દૂર રહે તે સાવ સમજાય તેવું છે, માટે મુમુક્ષુજીવે કોઈ પણ કારણે ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી. ધર્મધ્યાનનાં કારણો વિશેષ બળ કરી, બીજા ભાઈઓને વિનંતી કરીને પણ જોડતા રહેવા યોગ્ય

છેજી. કંઈ ન બને તો તેવાં સ્થળોનો અમુક કાળ સુધી ત્યાગ કરીને પણ દુધ્યાનથી બચવાની જરૂર છેજી. અવિચારી ને ઉતાવળિયું કામ આપણે હાથે ન થઈ જાય તે લક્ષમાં લેશોજી. એ જ.

[૨૪૨]

૨૯૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૨-૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૭

(વિહરમાન ભગવાન સુણો મુજ વિનતિ— રાગ)

“રાજચંદ્ર ભગવાન નમું હું ભાવથી,
બાળબુદ્ધિ મુજ જાય, કરું એ વિનતિ,
સદ્ગુરુ-ભક્તિ ન હોય, વચન ઉર ના વસે;
આશયમાં અનુરાગ વિના હિત શું થશે?” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૫)

ગમે તેવા સંયોગોમાં પણ સદ્ગુરુશરણ હૃદયમાં રહે તેવા અભ્યાસની આ ભવમાં કમાણી કરી લેવી ઘટે છેજી. સદ્ગુરુ કરતાં કોઈ પણ બાબત પ્રત્યે વિશેષ પ્રેમ ન થાય, એટલું થાય તો કશાની ફિક્કર-ચિંતા ન રહે. તેનો માર્ગ, અલ્પ પણ કાર્ય કરતાં તેના ઉપકારની કે આજ્ઞાની સ્મૃતિ કરી આત્મા પ્રત્યે વૃત્તિ વાળવી એ છે. મોહી જીવોને જેમ દીકરો ન હોય ત્યારે મારે બધું છે, પણ એક દીકરો નથી એમ રહ્યાથી બીજાં સુખ સુખરૂપ લાગતાં નથી, તેમ મુમુક્ષુને સમ્યગ્દર્શન માટે રહ્યા કરે તો તેને પ્રાપ્ત કરવાની તાલાવેલી લાગે. તેવા કોઈને દીકરો થાય તો અતિ હર્ષ થાય છે અને બીજાં દુઃખો આવી પડે, દીકરો પરદેશ ગયો હોય તોપણ મારે દીકરો છે એવી માન્યતાથી પોતાને સુખી ગણે છે; તેમ સદ્ગુરુનો યોગ જેને થયો છે, તેણે સત્સાધન આપેલું જે આરાધે છે તેને અનેક પ્રકારની પ્રતિકૂળતાઓમાં પણ એમ રહ્યા કરે કે મને તરવાનું સાધન તો મળ્યું છે, ભલે અત્યારે મારાથી ઝાઝું બનતું નથી પણ અવસર આવ્યે રાતદિવસ તેની આજ્ઞામાં જ રહેવાય તેમ કરવું છે. એ સત્સાધન પ્રત્યે જેને અપૂર્વ ભાવ આવે છે તેને બીજાં દુઃખો કંઈ ગણતરીમાં હોતાં નથી. જે આવી આવીને નાશ જરૂર પામવાનાં છે તેની ફિક્કર કોણ કરે? સર્વ અવસ્થામાં રહેનાર આત્મા પ્રત્યે વળવાનો ઉપાય સદ્ગુરુની કૃપાથી મળેલું સ્મરણ છે. તેમાં ચિત્તવૃત્તિ વિશેષ રાખવાથી શાંતિનું કારણ થશે, એ જ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪૩]

૨૯૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૭

દોહા—“વંદન ગુરુ-ચરણે થતાં પ્રભુ પાર્શ્વ વંદાય;
અભેદ ધ્યાને પરિણમ્યા તે રૂપ શ્રી ગુરુ રાય.

પ્રણમી પ્રગટ સ્વરૂપને સર્વ સિદ્ધ, જિનરાય,
સહજ સ્વરૂપે સ્થિરતા યાયું, કરો સહાય.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૭)
“જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;
સમજાવ્યું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરુ ભગવંત.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપે બે વાક્યો ભાવાર્થ સમજવા અર્થે લખ્યાં હતાં. દર વખતે પુસ્તકના પાનસહિત વાક્યો લખતા. આ વખતે વીસરી ગયા છે. ફરી પત્ર લખવાનો પ્રસંગ બને ત્યારે બીજા વાક્યનું પાન લખવા વિનંતી છેજી. પ્રથમ વાક્ય વિષે જ યથામતિ સદ્ગુરુ શરણે જે સમજાય છે તે જણાવવા પ્રયત્ન કરું છુંજી. બૃહદ્ આલોચનામાં આવે છે :-

“સમજ સાર સંસારમેં, સમજી ટાલે દોષ;
સમજ સમજ કરિ જીવ હિ, ગયા અનંતા મોક્ષ.”

“શ્રી તીર્થકરાદિએ ફરી ફરી જીવોને ઉપદેશ કહ્યો છે; પણ જીવ દિશામૂઢ રહેવા ઇચ્છે છે ત્યાં ઉપાય પ્રવર્તી શકે નહીં. ફરી ફરી ઠોકી ઠોકીને કહ્યું છે કે એક આ જીવ સમજે તો સહજ મોક્ષ છે, નહીં તો અનંત ઉપાયે પણ નથી.....જીવનું સહજ જે સ્વરૂપ છે તે જ માત્ર સમજવું છે;” (૫૩૭)

“સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ, જે સમજે તે થાય;
સદ્ગુરુ આજ્ઞા જિનદશા, નિમિત્ત કારણ માંય.”

“અમુક આચાર્ય એમ કહે છે કે દિગંબરના આચાર્ય એમ સ્વીકાર્યું છે કે :-‘જીવનો મોક્ષ થતો નથી, પરંતુ મોક્ષ સમજાય છે; તે એવી રીતે કે જીવ શુદ્ધસ્વરૂપી છે; તેને બંધ થયો નથી તો પછી મોક્ષ થવાપણું ક્યાં રહે છે? પરંતુ તેણે માનેલું છે કે ‘હું બંધાણો છું’ તે માનવાપણું વિચારવડીએ કરી સમજાય છે કે મને બંધન નથી, માત્ર માન્યું હતું; તે માનવાપણું શુદ્ધ સ્વરૂપ સમજાયાથી રહેતું નથી; અર્થાત્ મોક્ષ સમજાય છે.’ આ વાત ‘શુદ્ધનય’ની અથવા ‘નિશ્ચયનય’ની છે. પર્યાયાર્થી નયવાળાઓ એ નયને વળગી આચરણ કરે તો તેને રખડી મરવાનું છે.” (વ્યાખ્યાનસાર, ૧-૮૦)

“જેણે ત્રણે કાળને વિષે દેહાદિથી પોતાનો કંઈ પણ સંબંધ નહોતો એવી અસંગદશા ઉત્પન્ન કરી તે ભગવાનરૂપ સત્પુરુષોને નમસ્કાર છે.” (૭૭૯)

અનાદિકાળથી મિથ્યાત્વના ઉદયે ‘અપરમાર્થને વિષે જીવને પરમાર્થનો દૃઢ આગ્રહ થયો છે’ તેથી ‘તેની પરમાર્થદૃષ્ટિ ઉદય પ્રકાશતી નથી’ એટલે જેમ છે તેમ જીવ સમજી શકતો નથી. સ્વપર-પ્રકાશક ગુણ જીવમાં છે તેથી પુદ્ગલ, દેહાદિ પદાર્થો દેખે છે અને પોતાને દેહાદિરૂપે ભ્રાંતિથી માને છે. નાવમાં બેઠેલાની દૃષ્ટિ એવી કોઈ ભ્રાંતિ પામે છે કે પોતાની નાવની ગતિ તેને લક્ષમાં આવતી નથી, પરંતુ કિનારા ઉપરનાં વૃક્ષાદિ દોડતાં દેખાય છે, તેમ

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. સાચા દિલની ભાવના સદ્ગુરુકૃપાએ યથાવસરે સફળ થાય છેજી. ‘ભાવના ભવનાશિની’ કહેવાય છે. માટે પોતાનાથી બને તેટલો પુરુષાર્થ સદ્ગુરુઆજ્ઞા ઉઠાવવામાં કરી, ન બને તેનો મનમાં ખેદ રાખી તે અર્થે વિશેષ પુરુષાર્થ જાગ્રત થાય તેવી ભાવના, પ્રાર્થના, ઝૂંટણ કરતા રહેવાની જરૂર છેજી. સત્સંગના જોગનો વિયોગ રહેતો હોય તેવા પ્રસંગમાં સત્પુરુષનાં વચન, તે પુરુષના ઉપકારની સ્મૃતિ તથા પોતાના વિચારનું બળ તથા વૈરાગ્ય ઉપશમ આદિ વડે થયેલી પોતાની દશા માત્ર બચાવનાર છેજી. તે આધાર પ્રત્યે વારંવાર ચિત્ત દેતા રહેવાની ભલામણ છેજી. તેમાં જેટલી ખામી, પ્રમાદ, વિષય, ક્રધાય કે દેહાધ્યાસથી થાય છે, તેટલું કલ્યાણનું દૂર થવું થાય છેજી. થાળીમાં ઉત્તમ પકવાન પીરસ્યાં હોય છતાં “હાથ ન માંડે ઘેલોજી” તેમ આવી ઉત્તમ સામગ્રી કલ્યાણ કરવાની પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી પ્રાપ્ત થઈ છે, તેનો જો લાભ ન લેવાય તો આપણા જેવા મૂર્ખ કોઈ ન ગણાય. કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય છે, ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય છે, તેમ યથાશક્તિ થોડે થોડે જગતભાવો ભૂલી સત્પુરુષ પ્રત્યે, તેનાં અમૃતતુલ્ય વચનો પ્રત્યે, તેના આશય પ્રત્યે પ્રીતિભક્તિ વધતી જાય અને સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી આ ભવ સફળ કરી લેવાનું કાર્ય વારંવાર સાંભર્યા કરે તો જીવની પ્રગતિ જરૂર થયા વિના ન રહે. જેમ ધન-સંચય કરવા જે ધારે છે, તે પાઈ પાઈનો હિસાબ રાખે છે, અને થોડે થોડે તેમાં વૃદ્ધિ થયા કરે તેવો ઉદ્યમ જારી (ચાલુ) રાખે છે; તેમ ધર્મરૂપી ધન કમાવા માટે જ આ મનુષ્યભવ છે એમ જેનું હૃદય દૃઢ થયું છે તે પણ પળેપળનો હિસાબ રાખે છે અને બચતી બધી પળો ધર્મધ્યાન અર્થે ગાળે છે અને તેને માટે જેમ જેમ વિશેષ અવકાશ અને સામર્થ્ય મળે તેવો ઉદ્યમ, ખોજ, વિચાર કર્યા કરે છે. આ વાત પરમકૃપાળુદેવની ચર્યામાં કેટલી પ્રગટ દીવા જેવી દેખાઈ આવે તેમ છે ? આપણે બધાએ તેમને જ પગલે પગલે ચાલી તેમની દશા પ્રાપ્ત કર્યે ઘૂટકો છેજી.

“ક્ષણ ક્ષણ જતાં અનંતકાળ વ્યતીત થયો, છતાં સિદ્ધિ થઈ નહીં.” (૨-૪) એ ‘પુષ્પમાળા’નું વાક્ય વારંવાર વિચારી આત્મજાગૃતિ અર્થે પુરુષાર્થમાં પ્રેરાવા યોગ્ય છેજી.

“જબ જાગેંગે આત્મા, તબ લાગેંગે રંગ.” “જાગ્રત થા, જાગ્રત થા.” “પ્રમાદ તજી સ્વરૂપને ભજ, આત્મા છેજી.” આમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ‘તત્ત્વજ્ઞાન’માં લખી દેતા, તે વિચારી ભાનમાં આવવું ઘટે છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪૫]

૩૦૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૬-૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

પોષ વદ ૧૪, રવિ, સં. ૧૯૯૭

“વસતા નિર્મળ ગર્ભમાં, જ્ઞાનત્રય ભગવાન;

સ્ફટિક મહેલમાં દીપતા, રત્નદીપ સમ માન.

પૂર્વ દિશા રવિ ઉગતાં, શોભે સુંદર જેમ;

ત્રિભુવનપતિ સુત ઉર ધરી, શોભે માતા તેમ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૮)

ભક્તિ, સ્વાધ્યાય અને સદ્વિચાર સહ સમતાપૂર્વક જ્યાં હોઈએ ત્યાં કાળ ગાળવો યોગ્ય છે. હાલ મુખપાઠ કરી વારંવાર વિચારવા યોગ્ય બાર ભાવનાના દોહરા નીચે લખું છુંજી :-

૧. “અનિત્યભાવના—ભૂપતિ, ધનપતિ, સુરપતિ, સુંદરો રૂપ-અવતાર;
હાથી હોદ્દા છોડીને, સેનાપતિ મરનાર.
૨. અશરણભાવના—દળ-બળ, દેવી-દેવતા, માતપિતા પરિવાર,
કોઈ બચાવી ના શકે મરણ-સમય, વિચાર.
૩. સંસારભાવના—નિર્ધન ધન વિના દુઃખી, તૃષ્ણાવશ ધનવાન;
ક્યાંય ન સુખ સંસારમાં, વિચારો જો, વિદ્વાન.
૪. એકત્વભાવના—જીવ એકલો અવતરે, મરે એકલો એ જ;
સ્વપ્ન સમાં સાથી-સગાં, જરો દુઃખ કોઈ ન લે જ.
૫. અન્યત્વભાવના—કાયા પણ પર વસ્તુ તો, જગમાં નિજ શું હોય ?
‘સ્વજન’ શબ્દ યથાર્થ નહિ, અન્ય ધનાદિક જોય.
૬. અશુચિભાવના—ત્વચા-ચાદરે દીપતો, અસ્થિ-પિંજર દેહ;
અંદર નજર કરી જુઓ, દુર્ગંધી-ઘર એહ.
૭. આસ્રવભાવના—ઝોકાં ખાતા જગજનો, મોહ-નીંદનું જોર;
લૂંટતા સર્વસ્વ જ બધે અરે! કર્મરૂપ ચોર.
૮. સંવરભાવના—સદ્ગુરુના ઉપદેશથી મોહ-નીંદ ઊડી જાય;
તો ઉપાયો આદર્યો, કર્મચોર રોકાય.
૯. નિર્જરાભાવના—જ્ઞાન-દીપ તપ-તેલ ભરી, ઘર શોધું ભ્રમ ખોઈ;
પૂર્વ ચોર કાઢું બધા, ધૂપો રહે ન કોઈ.
પંચ મહાવ્રત પાળતાં, સમિતિ પંચ પ્રકાર,
પ્રબળ પંચ ઇન્દ્રિય જીત્યે, થાય નિર્જરા સાર.
૧૦. લોકભાવના—ચૌદરજજીભર લોકનું પુરુષ સમ સંસ્થાન;
તેમાં જીવ અનાદિથી ભમે ભૂલો નિજભાન.
૧૧. ધર્મદુર્લભભાવના—માગ્યું સુરતરુ સુખ દે, ચિંતામણિ પણ તેમ;
વિણ માગ્યે, વિણ ચિંતવ્યે, સુખ દે સુધર્મ-પ્રેમ.
૧૨. બોધિદુર્લભભાવના—કનક, કીર્તિ, સુર-રાજ સુખ, સર્વ સુલભ જીવ, જાણ;
દુર્લભ છે સંસારમાં સમ્યક્ દર્શન-જ્ઞાન.”

“હિત-ઉદ્ધમ મનમાં ધરી, સાગરદત્ત મુનિ પાસ;
સર્વ તજી સંયમ લીધો; એક મોક્ષની આશ.
તીર્થંકરપદ-સ્થાનકો સમ્યક્ દર્શન સાથ,
ભાવ્યાથી આનંદમુનિ થનાર પારસનાથ.”

ઉપર જણાવેલી ૧૨ બાર ભાવનાઓ તથા તીર્થંકરપદ પ્રાપ્ત કરાવે તેવી સોળ ભાવનાઓ

‘સમાધિસોપાન’માં છે તે પુસ્તક ત્યાં હોય તો અવકાશે થોડે થોડે વાંચતા રહેવા ભલામણ છેજી. વેદનામાં ચિત્ત રહે અને “હું દુઃખી છું, હું દુઃખી છું, મને દુઃખ થાય છે, બલ્યું ક્યારે મટશે?” આવા વિચારે આર્તધ્યાન થાય છે. તેવે વખતે આયુષ્ય બંધાય તો તિર્યચગતિ એટલે ઢોર, પશુ, કાગડા, કૂતરાના ભવમાં ઉત્પન્ન થઈ દુઃખ ભોગવવાં પડે; માટે જ્ઞાનીપુરુષોએ, ઉપર જણાવેલી બાર ભાવના કે સોળ ભાવનાઓમાં ચિત્ત રાખવાથી ધર્મધ્યાન થાય છે એમ કહ્યું છે તે આત્મહિતને પોષનાર છેજી. આપણને દુઃખમાંથી બચાવી ધર્મનાં ફળ જે આત્મકલ્યાણરૂપ છે તે માટે મહાપુરુષોએ જે ઉપદેશ કર્યો છે તે આવા વખતે અત્યંત ઉપયોગી છે. માટે પ્રમાદ છોડી સ્મરણ, ભક્તિ, સત્શાસ્ત્રનું વાંચન, સદ્વિચાર, ભણવા-ગોખવામાં ચિત્તને રોક્યાથી દેહદુઃખ બહુ જણાશે નહીં, તેમ જ આત્મશાંતિ ભણી વૃત્તિ વળશે. કર્મ પૂર્વે બાંધ્યાં છે તે અત્યારે દેખાય છે; તે ન ગમતાં હોય તો તેવાં ફરી ન બંધાય તેવી કાળજી રાખી ધીરજ, સહનશીલતા અને સમભાવ રાખી ખમી લેવાં તે ધૂટવાનો રસ્તો—મોક્ષમાર્ગ છેજી. હાયવોય, આકુળવ્યાકુળ ચિત્ત કરીએ તોપણ ઉદયમાં આવેલાં કર્મો ફળ આપ્યા વિના જવાનાં નથી, તો શૂરવીર થઈ સામે મોઢે શત્રુ સાથે લડી તેનો નાશ કરે તેમ ગભરાયા વિના સહન કરવાનું બળ રાખવામાં લાભ છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪૬]

૩૦૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧-૨-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ મહા સુદ ૫, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(અરિહંત નમો, ભગવંત નમો, પરમેશ્વર શ્રી જિનરાજ નમો—રાગ)

“સત્પુરુષાર્થે મોક્ષ મળે છે; એનો જો નહિ લક્ષ અહો!
 અસત્પુરુષાર્થો તો માનો, ભવ-ફળ દે પ્રત્યક્ષ અહો!
 શ્રી રાજચંદ્ર ભગવંત-પદે હું કરું વંદન અગણિત અહો!
 મૂઢ, બાળ, ઉન્મત્ત કહ્યા જે લહે નહીં વિવેક અહો!
 કનક-થાળમાં ધૂળ ભર્યા સમ વિષય-વાસના દેખ અહો! શ્રી રાજ૦
 કાય લઈ દે ચિંતામણિ તે, ધોવે અર્મોથી પાય અહો!
 ગજવર-પીઠે વહે ઇંધન, ધન કાજે ભવ જાય અહો! શ્રી રાજ૦
 સાચાં મોટાં મોતી વેરે, તોડીં હાર લે સૂત્ર અહો!
 કલ્પતરુ છેદી અરે! વાવે ધંતૂરા, વિચિત્ર અહો! શ્રી રાજ૦
 ભરદરિયે ખીલા કાજે હા! કાણી કરતો નાવ અહો!
 ભસ્મ કરે ઉત્તમ ચંદન દહી, તેવા બને બનાવ અહો! શ્રી રાજ૦
 જો ધન, ભોગો કાજે નરભવ ગાળો ધર્મરહિત અહો!
 શા માટે આ જન્મ ધર્યો છે? કેવો કરો વ્યતીત અહો!”શ્રી રાજ૦

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૬)

“યમનિયમ સંયમ આપ કિયો, પુનિ ત્યાગ બિરાગ અથાગ લહ્યો;

.....
વહ સાધન બાર અનંત કિયો, તદપિ કધુ હાથ હજુ ન પર્યો.

અબ ક્યો ન બિચારત હૈ મનસે, કધુ ઓર રહા ઉન સાધનસે?”

આપનો પત્ર ૮ પાનનો મળ્યો છેજી. સદ્વિચારો વાંચી સંતોષ થયો છેજી. લંબાણથી લખાણ કર્યા છતાં સત્સમાગમે જેવું મનનું સમાધાન થાય તેવું પત્રથી થાય તેવો સંભવ નથીજી. તેથી અવકાશે આવવાનો યોગ બને તો તે વાત અહીં બે સમજુજનો સમક્ષ મૂકતાં સંતોષકારક ખુલાસો મળી રહે. જીવનના અગત્યના પ્રશ્નોનો ઉકેલ ટપાલ દ્વારા ઇચ્છવો એ તે પ્રશ્નોનું મહત્ત્વ આંકવામાં હજી ક્યાશ સમજાય છેજી.

બીજું, આપે પ્રશ્નરૂપે પૂછ્યું છે કે વિષયનાં નિમિત્તો વધારી કર્મ ખપે કે કેમ? એમ પૂછી નિશ્ચય કરેલાનાં મૂળ ખોતરવા જેવું કર્યું છે. એક વાર નિશ્ચય પ્રતિજ્ઞારૂપે કર્યો હોય, તો તેને પુષ્ટિ મળે તેવી વિચારણા કરવી ઘટે છે. પ્રતિજ્ઞા લીધા પહેલાં સર્વ પ્રકારે વિચાર કરી, પૂછી, નિર્ણય કરી પ્રતિજ્ઞા લેવી ઘટે છે, નહીં તો “મનમાં પરણ્યા અને મનમાં રાંડ્યા” જેવો ઘાટ બને છે; અને પ્રતિજ્ઞાથી મનને દૃઢ કરવા જતાં નિર્બળ બનાવવાનો ઉપાય થાય છે. પર્યાણનું સ્વરૂપ જાણ્યા વિના જીવે “યમનિયમ”માં જણાવ્યા પ્રમાણે અનંત સાધન કર્યા, તથાપિ જન્મમરણ ન ટળ્યાં તો હવે શું કરવું તે વિચારવા, પુરુષાર્થ વધારવા રોજ એ ત્રોટક ઇંદ બોલાય છેજી. પોતાની પાસે જે મૂડી હોય તેને જેમ બે જણને પૂછી સારો આસામી હોય તેને ધીરે છે, તેમ જીવનરૂપી મૂડી કેમ વાપરવી તેને માટે પણ મોટા પુરુષો ધર્મ આરાધતા હોય તેવાને પૂછી પોતાની શક્તિ, વય અને વિકારો તપાસી પોતાથી ઉપાડી શકાય તેવો ધર્મભાર ઉપાડવો ઘટે છેજી. “ભાઈ, આટલું તારે અવશ્ય કરવા જેવું છે.” તત્ત્વજ્ઞાનમાં છે તે વિચારી વર્તવા યોગ્ય છેજી. પોતાની કલ્પનાથી કોઈને જ્ઞાની માની લેવામાં માલ નથી. હું તો પરમકૃપાળુદેવનો દાસાનુદાસ છું. હું તેવું કોઈ જ્ઞાન ધરાવતો નથી કે આપને ભવિષ્યમાં આ કાર્યથી આ જ ફળ આવશે તેવું નિશ્ચયપૂર્વક કહી શકું. પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા ઉઠાવવાની પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રી દ્વારા જાણી, ભાવના છેજી. આત્મજ્ઞાન પામવાનો પુરુષાર્થ તજી દીક્ષા લેવા દોડનારા ઘણા નિષ્ફળ નીવડતા આ કાળમાં જોયા છે. તેવે ભયંકર રસ્તે જવા મારી મારા દુશ્મનને પણ સલાહ ન હો! એ જ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪૭]

૩૦૩

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૩-૨-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

મહા સુદ ૭, સોમ, સં. ૧૯૯૭

(સંભવ જિનવર વિનતી, અવધારો ગુણજ્ઞાતા રે- રાગ)

“આમ મુમુક્ષુ ચિંતવે: “શરીર વિષ્ટા-વાડો રે,
જીવ વિચારે કેમ ના? દુઃખ તણો ભવ ખાડો રે!

પાપ-બીજરૂપ રાજ્યમાં જીવન જાય અલેખે રે,
મોહ-મદિરા-છાકમાં સુખ દુઃખે જન દેખે રે;
જીવન અનિશ્ચિત જન્મથી, આત્મ-હિત કરી લેવું રે,
બંધું બંધન માનવા; સઘળું સ્વપ્ના જેવું રે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૮)

“ભોગ ભયાનક હું ગણું, જન્મ-કેદ સમ કાયા રે,
વિશ્વતારનારા પ્રભુ, મુકાવો મુજ માયા રે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૯)

પૂ. ‘શ્રીમદ્ રાજયંદ્ર-વચનામૃત’ વાંચે છે, તેની સાથે વખત મળતો હોય તો વાંચવા-વિચારવાનું રાખશો તો બીજેથી વૃત્તિ સંકેલી સત્પુરુષનાં વચનોમાં જોડવાનું થશે અને પરસ્પર વિચારની આપ-લે થવાથી જ્ઞાનીને શું કહેવું છે તેમાં ઊંડું ઊતરવાનું બનશે. વિશેષ વખત ન મળતો હોય તો તે શું વાંચી ગયા, તથા વાંચતા શા શા વિચારો સ્ફુર્યા હતા વગેરે વિષે અવકાશે પૂછી તેમાં આવેલા વિષયની વાતો ચર્ચવાની ટેવ પાડશો તો સત્સંગની ગરજ જાગશે, વિશેષ વિચારવાનું, જાણવાનું મળશે અને વાંચનારને પણ ‘કહેવું પડશે’ જાણીને વિશેષ કાળજીપૂર્વક વાંચવાનું બનશે. થોડું વંચાય પણ વિશેષ વિચારાય એવું કરવાની જરૂર છેજી. મનને નવરું ન રહેવા દેવું; વાંચવા-વિચારવામાં, નવું ગોખવામાં કે ગોખેલું ફેરવી જવામાં, ભક્તિમાં, સ્મરણમાં વા વૈરાગ્યના વિચારો સ્ફુરે કે મૂંઝવતા પ્રશ્નો હોય તેનો ઉકેલ લાવવા શબ્દોરૂપે લખી રાખવામાં વૃત્તિ રોકાશે તો વ્યર્થ ભટકતા મનને સત્પ્રવૃત્તિથી સન્માર્ગમાં વાળવાનું બનશેજી. આમ ટેવાઈ જવાશે તો તે બીજી બળતરામાં નહીં પ્રવર્તે. કંઈ ને કંઈ સત્પુરુષના જણાવેલા કામમાં તે ગૂંથાયેલું રહી આત્મવિચારમાં રસ લેતું થશે, જ્ઞાનીની અંતર્યયા સમજતું થશે અને જે કરવા યોગ્ય છે તેમાં તત્પર થઈ સુવિચારણા જાગતાં મોહની મૂંઝવણને હણી આનંદસ્વરૂપ પોતાના આત્માની ઓળખાણ કરાવશે. સત્પુરુષોના અપાર ઉપકારનો, મોહાધીન મન રહેતું હોવાથી વિચાર જ આવતો નથી. નિગોદમાં અનંતકાળ સુધી પરિભ્રમણ કરી કોઈ સત્પુરુષની નિષ્કારણ કરુણાના યોગે જીવ આ મનુષ્યભવ સુધી આવી પહોંચ્યો છે તો જેના યોગે આટલી ઊંચી સ્થિતિ પામ્યો છે, તેના આધારે હવે આત્મદશા પ્રગટાવવા અંતરમાં દાઝ રાખી પુરુષાર્થ આદરે તો જરૂર આ ભવમાં અપૂર્વ દશા પામી શકે એમ છેજી. આવો યોગ ફરી ફરી પામવો દુર્લભ છે એમ વિચારી ક્ષણવાર પણ સત્પુરુષને કે તેના સાધનને ન વીસરાય તેમ પ્રવર્તવું ઘટે છેજી. ધન, ધંધા કે સગાંવહાલાં કરતાં આ મનુષ્યભવરૂપી પૂંજી બહુ બહુ કીમતી છે; તે પ્રમાદ લૂંટી રહ્યો છે તેનું ભાન નથી, તેથી જીવને હજી પ્રમાદમાં જ રતિ, મીઠાશ વર્તે છે. હવેથી પ્રમાદ ઓછો કરવો છે એવો જરૂર જીવે નિશ્ચય કરવા યોગ્ય છે.

પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે કે “ઓછો પ્રમાદ થવાનો ઉપયોગ એ જીવને (મોક્ષ) માર્ગના વિચારમાં સ્થિતિ કરાવે છે, અને વિચાર માર્ગ(મોક્ષમાર્ગ)માં સ્થિતિ કરાવે છે, એ વાત ફરી ફરી વિચારી, તે પ્રયત્ન (ઓછો પ્રમાદ થવાનો લક્ષ, માર્ગનો વિચાર અને માર્ગમાં સ્થિતિ) ત્યાં

વિયોગે પણ કોઈ પ્રકારે કરવું ઘટે છે. એ વાત ભૂલવા જોગ્ય નથી.” (૪૨૩) શિયાળામાં વસાણું ખાવાથી જેમ બારે માસ તેની શક્તિની અસર રહે છે તેમ આટલી ટૂંકી શિખામણ જો અંતરમાં ઊતરી જાય તો આખી જિંદગી સફળ થાય તેમ છેજી. સમજી જીવ હિતકારી વાતને કડવી ઔષધિની પેઠે ગમે તેમ કરી ગળે ઉતારી દે છે, તેમ આ વખતે લખેલી આ વાત કાગળ ઉપર ન રહેતાં હૃદયમાં ખટક્યા કરે તેમ વારંવાર વાંચી, વિચારી, મુખપાઠ કરી, પરસ્પર સ્મૃતિ આપી જાગ્રત થવા, રહેવા યોગ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક. પહોંચની પછવાડે વિચારવા યોગ્ય વચનો ૧૫ લખેલાં તે કોઈ નોટમાં ઉતારી મુખપાઠ કરવા યોગ્ય છેજી.

વિચારવા યોગ્ય કેટલાંક વચનો.

(અરિહંત નમો, ભગવંત નમો, પરમેશ્વર શ્રી જિનરાજ નમો- રાગ)

“શ્રી રાજચંદ્ર ભગવંત-પદે હું કરું વંદન અગણિત અહો!
 જેની ક્ષાયિક ભાવે થઈ ગઈ ઉન્મત્તતા વ્યતીત અહો! શ્રી રાજ૦
 મોહ-ઘેલણ જગ આખામાં વ્યાપી રહી અપાર અહો!
 જન્મમરણનાં દુઃખ કેટલાં તેનો નહીં વિચાર અહો! શ્રી રાજ૦
 દિન ઉપર દિન ચાલ્યા જાતા, આવે મરણ નજીક અહો!
 મોહ-મદિરાના છાકે જીવ જાણે ન ઠીક-અઠીક અહો! શ્રી રાજ૦
 નજરે મરતા જન જગમાં બહુ દેખે તોયે અંધ અહો!
 વિપરીતતા કોઈ એવી ઊંડી, લાંબી કાળ અનંત અહો! શ્રી રાજ૦
 કરે વાત-મરવાનું સૌને, લે નહિ નિજ સંભાળ અહો!
 ખટકો ખટકે ઉરમાં જરો ના, વહે બહુ વાચાળ અહો! શ્રી રાજ૦
 પશુ સમ ગાળે નરભવ તે નર કરે ન જે પુરુષાર્થ અહો!
 કામ-અર્થ પુરુષાર્થ ન સાચા, ધર્મ જ એક યથાર્થ અહો! શ્રી રાજ૦
 સત્પુરુષાર્થે મોક્ષ મળે છે; એનો જો નહિ લક્ષ અહો!
 અસત્પુરુષાર્થો તો માનો, ભવ-ફળ દે પ્રત્યક્ષ અહો! શ્રી રાજ૦
 મૂઢ, બાળ, ઉન્મત્ત કહ્યા જે લહે નહીં વિવેક અહો!
 કનક-થાળમાં ધૂળ ભર્યા સમ વિષય-વાસના દેખ અહો! શ્રી રાજ૦
 કાય લઈ દે ચિંતામણિ તે, ધોવે અર્મોથી પાય અહો!
 ગજવર-પીઠે વહે ઇંધન, ધન કાજે ભવ જાય અહો! શ્રી રાજ૦
 સાચાં મોટાં મોતી વેરે, તોડીં હાર લે સૂત્ર અહો!
 કલ્પતરુ છેદી અરે! વાવે ધંતૂરા, વિચિત્ર અહો! શ્રી રાજ૦
 ભરદરિયે ખીલા કાજે હા! કાણી કરતો નાવ અહો!
 ભસ્મ કરે ઉત્તમ ચંદન દહી, તેવા બને બનાવ અહો! શ્રી રાજ૦

જો ધન, ભોગો કાજે નરભવ ગાળો ધર્મરહિત અહો!
 શા માટે આ જન્મ ધર્યો છે? કેવો કરો વ્યતીત અહો! શ્રી રાજ૦
 દેવ, ગુરુ, ધર્માદિ સાચા સત્સંગે સમજાય અહો!
 દયા, દાન, તપ, ભક્તિ યોગે નરભવ સફળો થાય અહો! શ્રી રાજ૦
 સજ્જન જે જે ઓંકી કાઢે પામર તે તે ખાય અહો!
 શ્વાનદશા ચાલી આવી આ; સમજે તે જ શમાય અહો! શ્રી રાજ૦
 વિષય-વાસના લાખો દુઃખનું જાણો જૂનું મૂળ અહો!
 નિર્મૂળ કરતાં સદ્વિચારે, શિવ-સાધન અનુકૂળ અહો! શ્રી રાજ૦
 સદ્વિવેકે કષાય ટાળે તે જ ખરો પુરુષાર્થ અહો!
 અંતર્યયા જ્ઞાનીની તે પ્રગટાવે પરમાર્થ અહો! શ્રી રાજ૦”
 (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૬)

[૨૪૮]

૩૦૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૨-૧૯૪૧

તત્ ॐ સત્

મહા સુદ ૧૧, શુક્ર, ૧૯૮૭

(સ્વામી સુજાત સુહાયા, દીકા આનંદ ઉપાચાર્ય, મનમોહના જિનરાયા-રાગ)

“શ્રી રાજચંદ્ર ગુરુ ઉરે, આનંદ અનુપમ પૂરે રે, કરું વંદના બહુ ભાવે.
 કળિકાળે અતિ ઉપકારી, મળી સત્ય સહાય તમારી રે, કરું
 અંતર્મુહૂર્ત અમોને, પ્રભુ સમ્યગ્દર્શન ધોને રે, કરું
 સત્સંગ વશિષ્ઠ ઋષિનો, અંતર્મુહૂર્ત સુધીનો રે, કરું
 ધરણી અધ્ધર ધરી રાખે, અતિ આશ્ચર્યકારી ભાખે રે, કરું
 રે! સમ્યગ્દર્શન તેવું, ભવ-ભાર હરે, ગણી લેવું રે,” કરું
 (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૦)

આપનો પત્ર મળ્યો. “વચન, નયન યમ નાહી” તેનો પુછાવેલ ખુલાસો આમ અવધારશોજી:

સત્પુરુષનું જેને ઓળખાણ થયું છે, તેને પોતાનાં અહોભાગ્ય પ્રગટ થયાં એમ ગણવા યોગ્ય છે; તેના યોગે આ અપાર ભવસાગર જરૂર તરાશે એવી તેને દૃઢતા હૃદયમાં થાય છે. પણ કોઈ અંતરાય કર્મના યોગે તેનો વિયોગ રહેતો હોય, તો તેના વિયોગમાં માત્ર તેની આજ્ઞામાં જ વૃત્તિ રાખીને જીવવું ઘટે છેજી, તેમ વર્તાય તો વિયોગ પણ કલ્યાણકારી નીવડે એમ છે. છતાં આ જીવની એવી અધમ દશા છે કે તે વિયોગ વારંવાર સાંભરી આવવો જોઈએ અને તે મહાપુરુષની સ્મૃતિની વિસ્મૃતિ કરાવનારી પ્રવૃત્તિ ઝેર જેવી લાગવી જોઈએ; તેને બદલે બોલ બોલ કરવામાં અને અનર્થકારી રૂપાદિને નિહાળી તેમાં તલ્લીન થવાથી, તે શા માટે જન્મ્યો છે અને શામાં કાળ ગાળે છે તેનું તેને ભાન રહેતું નથી. વચનની પ્રવૃત્તિ, બોલવારૂપ અને પરનાં

અહિતકારી વચન સાંભળવારૂપ, સંયમમાં ન રહે તો તે સત્પુરુષને અને તેના બોધને ભુલાવી સંસારવર્ધક કર્મમાં પ્રેરે છે; તેમ જ ‘નયન યમ’ એટલે રૂપાદિ નિહાળવાની પ્રવૃત્તિનો સંયમ ન કરાય તો તેનું ફળ પણ તેવું જ આવે છે.

જેમ કોઈ પતિવ્રતા સ્ત્રીને તેના પતિનો વિયોગ રહેતો હોય, તે કાળે તે સારા શણગાર પહેરતી નથી તથા બીજાનાં શણગારેલાં શરીર જોતી નથી, બીજા માણસો સાથે બકબકાટ કરતી નથી, વાતોમાં ગૂંથાતી નથી; પણ પતિના ગુણગ્રામ ચિંતવતી સાદો ખોરાક, સાદો વેષ અને એકાંત સ્થાન સેવી દહાડા કાઢે છે, બધા શોખ તજી દે છે; તેમ સદ્ગુરુના વિયોગે ભક્તાત્માઓ બીજેથી વૃત્તિઓ પાછી વાળી સદ્ગુરુના ગુણો, ઉપકારો, તેણે જણાવેલ બોધમાં વૃત્તિ રાખી જીવે છે.

પણ હે પ્રભુ! હું તો વચન, નયન આદિનો સંયમ સાધી શકતો નથી તો મારી શી વલે થશે? મારે એક સત્પુરુષને આધારે તરવું છે અને તેમાં વિઘ્ન કરનાર વૃત્તિઓનો ત્યાગ થતો નથી તે મૂંઝવણ મુમુક્ષુજનોને રહ્યા કરે છે તેનો પોકાર એ કડીમાં કર્યો છેજી. આંધળા માણસને કોઈ દેખતાનું અવલંબન હોય તો તેને ઘેર પહોંચી જાય, પણ તેનો હાથ મૂકી દઈ કોઈ તકરારો સાંભળવા ખોટી થાય તો શી વલે થાય? તેમ અચિંત્ય જેનું માહાત્મ્ય છે તેવા પુરુષનું અવલંબન તજી સિનેમા, નાટક કે ક્લેશકારી વાતો જોવા, સાંભળવામાં શું હાનિ છે તે વિચારી સત્પુરુષમાં અહોનિશ વૃત્તિ રાખવી ઘટે છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૪૯]

૩૦૫

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, ૧૨-૨-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

મહા વદ ૧, બુધ, સં. ૧૯૯૭

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે— રાગ)

“ક્ષત્રિય કુળના સચ્ચા બચ્ચા સામે મોઢે શસ્ત્ર સહે,
શત્રુને નહિ પૂઠ બતાવે, કેસરિયાં કરીં મરણ ચહે;
તેમ વીર વીંતરાગ શરણ લઈ અશૃભ કર્મ-પ્રહાર સહે,
દેહ-ત્યાગ કરે પણ દીનતા કે કાયરતા કેમ ચહે?
પરમ ધર્મનું શરણ ગ્રહીને સર્વ વેદના હવે સહો,
કર્મ-કસોટી કસે શરીરને, જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા તમે રહો.
નથી અનંત ભવોમાં આવ્યો અવસર આવો હિતકારી,
જીંતી જવા આવ્યા છો બાજી, હવે નહીં જાઓ હારી.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૫૩)

આપનો પત્ર મળ્યો. સમાચાર જાણ્યા. ‘બનનાર છે તે ફરનાર નથી.’ આયુષ્ય જે નિર્માણ થયું છે તેમાં કોઈ મીનમેખ કરી શકે તેમ નથી. તો પણ ‘ચેતતા નર સદાય સુખી’ કહેવાય છે, તેમ સદ્ગુરુ શરણે નિર્ભય બની આખરની ઘડી માટે તૈયાર રહેવું એ હિતકારી છેજી. આજ

સુધી આટલી જિંદગીમાં જે બાંધ્યું હતું તે ભોગવાયું. અનંતકાળથી કર્મની કડાકૂટમાં જીવ પડ્યો છે તે પ્રત્યેથી હવે ઉદાસ થઈ જ્ઞાનીઓએ આત્માને નિત્ય, અજર, અમર, અછેદ, અભેદ, પરમાનંદરૂપ જાણ્યો છે, માન્યો છે તે સમ્મત કરી તેણે અનંત કૃપા કરી જે મંત્ર આપ્યો છે તે જ છેલ્લો આધાર છે એમ માની છેલ્લા શ્વાસોશ્વાસ સુધી તેમાં ચિત્ત રાખી પરમકૃપાળુદેવને શરણે તેનો આશ્રય હૃદયમાં રાખી આયુષ્ય પૂર્ણ કરવા યોગ્ય છેજી. પોતાથી બોલવાનું ન બને તો કોઈ કાનમાં મંત્રનું સ્મરણ આપનાર હોય તો તેમાં ચિત્ત રાખવું કે હૃદયમાં પરમકૃપાળુદેવની સ્મૃતિ રાખી, “હે ભગવાન, આપનું શરણ છે, મને કંઈ ખબર નથી. પણ તમને હો તે મને હો, મારે બીજે ક્યાંય ચિત્ત રાખવું નથી, આત્માનું પરમ હિત કરનાર આપ જ છો. આપના ચરણમાં સર્વભાવ અર્પણ થાઓ,” એવી ભાવના કર્યા કરવી અને “થાવું હોય તે થાઓ, રૂડા રાજને ભજીએ.” એ જ લક્ષ રાખી દેહની ચિંતામાં ચિત્ત ન રોકતાં પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે વાળવામાં હિત છેજી. ‘સમાધિ સોપાન’ માંથી પૂ. ...ભાઈ આદિએ ‘મૃત્યુ મહોત્સવ’ તેમને સંભળાવવા યોગ્ય છે તથા પત્ર છેવટ છાપેલા છે તેમાંથી જે પત્રો નીચે લીટી દોરી છે તે વારંવાર વંચાવવા યોગ્ય છેજી. ‘આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ’માંથી ભક્તિ આદિનાં પદ, આલોચના, વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ આદિ આપણે ભક્તિમાં ઇંદ વગેરે બોલીએ છીએ તેમાંથી અવસર પ્રમાણે તેમના આગળ ભક્તિનો ક્રમ રાખ્યો હોય તો સ્વપરને હિતકારી છેજી. ક્ષણે ક્ષણે સર્વના આયુષ્યમાંથી કાળ જાય છે તે મરણ થયા જ કરે છે. આખર વખતે જેમ સ્મરણ આપવાની કાળજી રાખીએ છીએ, તેમ ક્ષણે ક્ષણે પોતાના આત્માને સદ્ભાવમાં લાવવા સ્મરણમાં ચિત્ત રાખવાની આપણે બધાએ ટેવ પાડી મૂકવા જેવું છેજી. કરી મૂક્યું હશે તે આખરે કામ આવશે. તેથી પાણી પહેલાં પાળ બાંધી રાખવી ઘટે છેજી. પાઘડીને છેડે જેમ કસબ આવે છે તેમાં બધી પાઘડીની કિંમત આવી જાય છે, તેમ છેવટનો ભાગ સુધારી જેણે સમાધિમરણ માટે કેડ બાંધી તેમાં અચળ ભાવ રાખી આશ્રયસહિત દેહ છોડ્યો તેનું બધું જીવન સફળ થયું એમ ગણવા યોગ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૦]

૩૦૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૮-૨-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

મહા વદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

(ભુજંગ પ્રયાત)

“વધુ મેળવીને થવા સુખી માગે, ભિખારી જ રાજાધિરાજાય લાગે;
 અહો! જ્ઞાનીએ માર્ગ જોઈ જોયો; ‘ગ્રહો કાંઈ તો સુખનો માર્ગ ખોયો.’
 સ્વ-આત્મા અહો! દેહ આદિથી ભિન્ન, સદા જ્યોતિ રૂપે પ્રકાશે સ્વ-અન્ય,
 સુ-ગુરુથી જાણી સ્વરૂપે સુમગ્ન, રહો તો રસાસ્વાદ ચાખો, સુવિજ્ઞ.”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૩)

આપનો પત્ર મળ્યો. (સમાચાર જાણ્યા). અનાર્ય જેવા દેશમાં જવાનું હોવાથી વિશેષ કાળજી રાખીને સદ્વર્તન, સદ્વિચાર અને સત્પુરુષની આજ્ઞામાં વર્તવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. પોતાના વિચારબળ વગર ત્યાં બીજું કોઈ અનાચાર આદિ માર્ગે જતાં અટકાવનાર નથી; માટે કુસંગથી બચતા રહેવા અને સત્શાસ્ત્ર વાચન-વિચારમાં બચતો વખત ગાળવા ભલામણ છેજી. આ કાળમાં અલ્પ આયુષ્ય આ ક્ષેત્રે જીવોને હોય છે; છતાં જાણે મરવું જ નથી એમ પ્રવર્તવાનો અભ્યાસ પડી ગયો છે તેથી આત્મહિતના કર્તવ્યમાં પ્રમાદ, ગૌણતા, સામાન્યપણું થઈ જાય છે; માટે રોજ મરણ સંબંધી વિચાર કરતા રહેવાની જરૂર છે. મરણ અચાનક આવી પડે તો હું કેમ પ્રવર્તું? મરણ સુધારવાનું કોઈ સાધન મને મળ્યું છે? તેમાં મારું ચિત્ત કેટલું પ્રવર્તે છે? બીજે મન ભટકતું ફરે છે તેનું કારણ શું? સંસારમાં એવું શું સુખ છે કે જેને માટે આત્મહિત ભૂલી આમ પ્રવર્તવું થાય છે? હવે કેમ વર્તવું? વગેરે વિચારો અવકાશે વિસ્તારથી વિચારવા યોગ્ય છે.

સ્ટીમરમાં તમને બિલકુલ કામ ન હોય, માત્ર ખાવાપીવા કે હાજતો પૂરી કરવા પૂરતું જ ખોટી થવું પડે, બાકીનો બધો વખત નવરાશ હોય છે. કાળ ગાળવા અણસમજુજનો પત્તાં રમવામાં કે ઊંઘવામાં વા નકામા વિકલ્પોમાં કાળ ગુમાવે છે. તેવી ભૂલ તમે ન કરો અને ધંધામાં પછી વખત બચાવવો મુશ્કેલ પડશે ગણી તે વખતે સદ્વાંચન, વિચાર અને આત્મહિતનું સાધન સદ્ગુરુકૃપાએ મળ્યું છે તેમાં વિશેષ ભાવ રાખી જરૂર જાણે ગુફામાં પેસાય તેમ આત્મસાધન કરવા જ દરિયાની મુસાફરી સ્વીકારી છે એમ દાઝ રાખી જાગૃતિનો બધો વખત સ્મરણ આદિ ધર્મકાર્યમાં જ કાઢવો છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. જેટલો વૈરાગ્ય અને ધર્મ પ્રત્યે ઉલ્લાસભાવ હશે તે પ્રમાણે આ તમારા કસોટીના વખતને તમે ગાળી શકશો.

ત્યાં આફ્રિકા પહોંચ્યા પછી પણ વખત મળે કે સત્સાધનમાં જોડાઈ જવું. મનને નવરું ન રાખવું, તે દુરિચ્છ કરે તે પોષવી નહીં; પણ તેની સામે પડી સન્માર્ગમાં હઠ કરીને પણ મનને રાખવું. આમ પુરુષાર્થ આદરશો તો કોઈ હાથ ઝાલવા આવનાર નથી. કળિકાળ કે અનાર્યક્ષેત્ર એ માત્ર બાહ્ય નિમિત્તો છે, પુરુષાર્થ આગળ બધાં નિર્બળ છે, એમ માની આ આત્માને જન્મમરણનાં મહા દુઃખોથી મુક્ત કરવો છે, એ ભાવદયા ભૂલી જવા યોગ્ય નથીજી. એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૧]

૩૦૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૬-૨-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ મહા વદ ૦)), બુધ, સં. ૧૯૯૭

(વામાનંદન હો પ્રાણ થકી છો પ્યારા, નાંહી કીજે હો નયન થકી ક્ષણ ન્યારા— રાગ)

“દેવાનંદન હો રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્યારા,
આ કળિકાળે હો અમને ઉદ્ધરનારા.

વંદન-વિધિ ના જાણું તો યે, ચરણે આવી વળગું;
 અચળ ચરણનો આશ્રય આપો, મન રાખું ના અળગું. દેવા૦
 અહો ! શિખામણ આપે આપી, સદા સ્વરૂપ ભજવાની,
 અલ્પ શિથિલપણું પણ ત્યાગી, ટંકોટ્કીર્ણ થવાની. દેવા૦
 લઘુશંકા સમ અલ્પ દોષથી ભવભ્રમણ અનુભવીને,
 દુષ્ટ દોષ ઉઘાડો પાડ્યો, અનહદ દયા કરી એ.” દેવા૦(પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૫)

સહનશીલતાદિ સદ્ગુણ સંપન્ન પ. પૂ. મહારાજશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા સદ્ધર્મ પ્રભાવપ્રેમી પૂ. ઉમેદચંદ્રજી આદિ સદ્ગુરુ, ભક્તિરાગી ભાઈ-બેનો પ્રત્યે સવિનય વિજ્ઞાસિ, મુ. બેડોલી.

આપના કરકમળથી લખાયેલ પત્ર આજે ત્યાંથી આવેલા ભાઈએ આપ્યો, વાંચી આપ સર્વને અશાતાનો ઉદય અચાનક ઉદ્ભવેલો જાણી ધર્મસ્નેહથી દિલગીરી થયેલી, પણ આપને આરામ થતો આવે છે જાણી સંતોષ થયો છેજી. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવ વિચારી જેમ આપને અનુકૂળ પડે તેમ વિચરવા વિનંતી છેજી. કર્મ તો બે ડગલાં આગળ ને આગળ જ ચાલ્યાં કરે છે, પણ મહાપુરુષો તેનું સ્વરૂપ સમજી રહેલા હોવાથી એ ઉદયરૂપ કાંટાવાળા માર્ગે મુસાફરી કરી શિવપુર પહોંચ્યા છેજી. પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ સ્વ. મનસુખલાલ દેવશી મહેતા ઉપર પત્ર લખાવેલ, તેમાંથી આપણ સર્વને વિચારવા યોગ્ય એક ફકરો લખી મોકલું છુંજી :-

“મનને લઈને બધું છે. બાંધ્યાં તે જાય છે, ત્યાં ગભરાવા જેવું છે જ નહીં. આવ્યાં તે જાય છે, તેમાં ક્ષમા-સહનશીલતાથી, આનંદ-અનુભવરૂપ આંખથી જુઓ. સત્પુરુષના બોધે, સદ્વિચાર દ્વાર ઉઘાડી જ્ઞાનચક્ષુએ અંતર્યામી ભગવાનનાં દર્શન કરો. ‘સમયં ગોચમ મા પમાણ’ સમય માત્રનો પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી, તે વિચારથી સમજવાની જરૂર છેજી. ‘કર વિચાર તો પામ’ એ જ્ઞાનીનું વચન છે તે સત્ય છેજી.” (ઉપદેશામૃત, પૃ.-૭૯)

“સત્પુરુષાર્થ, સત્ય, અર્હિંસા, પ્રમાણિકતા, સમભાવ, ગુણાનુરાગ, ઉદાસીનતા, ક્ષમા, નિરભિમાનતા, નિષ્કપટતા અને નિર્લોભિતા : આ ગુણોનું પાલન કરીને વ્યાપારકાર્ય, ઘરકામ અને શરીરરક્ષા કરે છે તેથી સમદૃષ્ટિ જીવને કર્મબંધન લૂખું અને થોડું થાય છે.”—મોક્ષની કુંચી.

આપ તો સમજી છો, અવસરના જાણ છો તેથી વિશેષ કંઈ લખવા યોગ્ય નથી. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી” (૪૬૦) એવું પરમકૃપાળુદેવનું વચન સર્વ અવસ્થામાં શાંતિ પ્રેરી ઘણી ધીરજ આપે તેવું છે, તે વિચારવા વિનંતી સહ વિરમું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૨]

૩૦૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૩-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૯૭

(વસંતતિલકાવૃત)

“આશ્ચર્ય સર્વ ધરતા પ્રભુ, ઉર આવો, સંપૂર્ણ આત્મગુણ દાસ તણા જગાવો;
આત્માર્થી સર્વ હૌન છે, નથી માગવું તે, શ્રી બોધ રૂપ બનવા પ્રભુ જીવવું છે.
ચારે ગતિ ભટકતાં બહુ થાક લાગ્યો, પામ્યો અચાનક સુયોગ વિચાર જાગ્યો:—
હે! જીવ, શાંતરસપૂર્ણ વિભુ ભજી લે, દુઃખો અનંત ધૂંટશે, હિત આ સજી લે.”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૮)

પત્ર બન્ને મળ્યા છે. આડીઅવળી કલ્પનામાં નહીં તણાતાં એક પરમકૃપાળુદેવનો પરમ ઉપકાર માની તેની કૃપાથી જ તેના યોગબળે આત્મહિત જરૂર થશે એવો વિશ્વાસ રાખી તેનાં વચનામૃતમાં તલ્લીન રહેવા ભલામણ છેજી. પોતાના દોષો જોવાનું કામ ઘણું મોટું છે, તે અપક્ષપાતપણે જોવાશે તો મુમુક્ષુતા વધશે, દોષો ટાળવાની તત્પરતા વધશે અને જીવ બળવાન થઈ દોષો ટાળશે. મારે માથે પણ તે જ કાર્ય છે. “હું તો દોષ અનંતનું ભાજન છું.” સમજવા યોગ્ય તો સત્પુરુષનું સ્વરૂપ છે.

આપે “અષ્ટ મહાસિદ્ધિ” સંબંધી પુછાવ્યું તે રૂબરૂમાં કોઈ વખત અત્ર આવવું થાય ત્યારે પૂછવા ઇચ્છા રહેતી હોય તો પૂછવું. પત્રમાં તેના વર્ણનથી સ્વ-પરહિતનું કારણ નહીં જણાવાથી ઉત્તર લખ્યો નહોતો. હેય વસ્તુ કરતાં ઉપાદેય તરફ વધારે લક્ષ દેવા યોગ્ય છે. ઋદ્ધિસિદ્ધિ તરફ મહાપુરુષોએ પૂંઠ દીધી છે; તે નહીં સમજાય તોય હાનિ નથી, સમજાયે લાભ નથી; એમ જાણીને જ પત્ર લખ્યો નથી.

ધર્મનું સ્વરૂપ વિચારવા અર્થે નીચે લખ્યું છેજી—

“હે! ભવ્ય, પ્રાણીમાત્ર પર દયા કરવી, સત્ય બોલવું, ક્ષમા ધારણ કરવી, પવિત્રતા સમજવી, લોભનો ત્યાગ કરવો, તૃષ્ણા ઘટાડવી અને સમ્યક્જ્ઞાન તથા વૈરાગ્યરૂપ સંપત્તિ ધારણ કરવી એ ધર્મ છે. અધર્મનું સ્વરૂપ તેથી ઊલટું છે. જેમ પ્રજ્વલિત અગ્નિથી અધિક સંતાપ થાય છે તેમ જીવોને વિષયોમાં આસક્તિ થવાથી સુખની તૃષ્ણા વધે છે, તૃષ્ણાનો તાપ દૂર કરવાની ઇચ્છા કરતો જીવ પાપમાં તલ્લીન થાય છે અને ધર્મનો દ્વેષ કરે છે. આમ ધર્મ તરફ દ્વેષ રાખીને અધર્મ-સેવન કરવાથી અધોગતિ પામે છે.” ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

(ગિરુઆ રે ગુણ તુમ તણા, શ્રી વર્ધમાન જિનરાયા રે- રાગ)

“સદ્ગુરુના ગુણ તો ઘણા, સ્મરું પારમાર્થિક સત્ય રે,
વંદન કરીં ફરીં ફરીં કહું, મારે તો એની અગત્ય રે. સદ્ગુરુનાં
વસ્તુસ્વરૂપ યથાર્થ જે જાણી, અનુભવી બોલે રે,
સત્ય ગણ્યું તે બોલવું; સત્ય બ્રહ્મ-રત્ન બોલે રે. સદ્ગુરુનાં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૬)

(શા માટે તું સૂઈ રહ્યો છે, અચેત ચેતન પ્રાણી- રાગ)

“વિભાવ તજી શ્રી રાજચંદ્રજી સ્વભાવમગ્ન થયા છે,
તે માટે પ્રણમું ચરણે હું, સૌને ગમી ગયા છે.
તે પદ-પ્રાપ્તિ જે જન ઇચ્છે, તે તો તેને ભજશે.
થઈ લયલીન પરાભક્તિમાં સર્વ વિભાવો તજશે.
મેલું પાણી, મેલ ન પાણી, જો વિચારી જોશો,
પાણી નિર્મળ તે જ દશામાં સમજી, સંશય ખોશો;
તેમ પ્રતીતિ શુદ્ધ જીવની અત્યારે પણ આવે,
સ્વરૂપ વિચારો જીવ-પુદ્ગલનું; શુદ્ધિ કોણ છુપાવે?
ક્ષીર-નીરમાંથી ક્ષીર પીતા રાજહંસ ઉર ધારો,
તેમ કર્મસંયોગે તોયે આત્મા શુદ્ધ વિચારો;
સાધ્ય અર્થ અવિરોધ રીતથી બતાવતાં દૃષ્ટાંતો,
વિચારવાં હિતકારી સર્વે, ભૂલવી વિભાવવાતો.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૨)

“સર્વ જીવ આત્માપણે સમસ્વભાવી છે. બીજા પદાર્થમાં જીવ જો નિજબુદ્ધિ કરે તો પરિભ્રમણદશા પામે છે; અને નિજને વિષે નિજબુદ્ધિ થાય તો પરિભ્રમણદશા ટળે છે.” (૫૩૯)
આટલાં વચન વારંવાર વિચારી અંતરમાં ઊંડા ઉતારી તરી જવા યોગ્ય છેજી. શબ્દો વડે જ્ઞાનીપુરુષો નિષ્કારણ કરુણાથી જે પરમ પદાર્થ તરફ આ દુષ્ટપરિણામી જીવની દૃષ્ટિ ખેંચી સ્થિર કરાવવા ઇચ્છે છે, તે પદાર્થ મને, તમને, સર્વને અનન્યપણે ભાસો, તે જ પ્રીતિકર નિરંતર સુખની ખાણ સમજાઓ; તેને માટે પ્રાણ જતાં પણ પુરુષાર્થ કરવાનું ન ચૂકું, ભાન હોય ત્યાં સુધી સત્પુરુષે કરેલી આજ્ઞાને સર્વોપરી માની જીવાદોરીની પેઠે તેમાં જ વૃત્તિ રાખીને જીવું, એને ભૂલીને જીવવું ઝેર જેવું જાણું; તે જ પ્રાણપતિ, તે જ આધાર, તે જ બચાવનાર, તે જ જ્ઞાની, તે જ સમાધિમરણનું દાન કરનાર પ્રભુની ભક્તિ ન ભૂલું એવી દૃઢતા અખંડ હૃદયમાં ઊભરાતી સદા સર્વને રહો; સર્વ એ સર્વોત્તમ પદના પ્રેમી થાઓ, તેને માટે મરણિયા થાઓ,

તેને માટે જ જીવનારા થાઓ, તેમાં જ અભેદભાવે વસનારા થાઓ, તુંહિ, તુંહિ - તેનો જ જાપ નિશદિન જપાયા કરો. “અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે?” સત્પુરુષના સંગે જાગેલા ભાવો જાગતા રાખવા હવે કેડ બાંધીને મંડી પડવા જોગ અવસર આવ્યો છે. પાછલા પહોરના આથમતા સૂર્ય જેવાં બે ઘડીનાં જીવન માટે હવે ફિકર કરવી નથી. દેહનું જેમ થતું હોય તેમ થવા દઈ “થાવું હોય તે થાજો, રૂડા રાજને ભજીએ” એ ભાવ નિરંતર હૃદયમાં રાખી, તેના ચરણના શરણથી નિર્ભય રહેવું, આનંદિત રહેવું અને સોનેરી ક્ષણો જે સત્પુરુષના યોગમાં ગાળી છે તેનું સ્મરણ વારંવાર સ્મૃતિમાં લાવી તે જ રંગમાં રંગાયેલા રહેવા ઉત્તમ નિમિત્તો ઇચ્છવાં.

“અન્ય કારણે અન્ય કશું કલ્પે નહીં,
દેહે પણ કિંચિત્ મૂર્છા નવ જોય જો.
અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે?”

“સર્વ પ્રકારે જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભયપણાને, નિઃખેદપણાને ભજવાની શિક્ષા શ્રી તીર્થંકર જેવાએ કહી છે અને અમે પણ એ જ કહીએ છીએ. કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) ઠેઠના ભાથારૂપ આ શિખામણ હૃદયમાં કોતરી રાખવા યોગ્ય છેજી. વિશેષ શું લખવું? ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૪]

૩૧૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૪-૩-૧૯૪૧

ૐ

ફાગણ વદ ૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, માનું વૈરી ન કોઈને.”

“કેવળ કરુણામૂર્તિ છો, દીનબંધુ દીનનાથ;
પાપી પરમ અનાથ છું, ગ્રહો પ્રભુજી હાથ.”

આપનો કૃપાપત્ર આજે પ્રાપ્ત થયો છેજી. ધર્મકાર્યના સાધનરૂપ આપના પવિત્ર દેહની સંભાળ લેતા રહેવા વિજ્ઞાસિ છેજી.

શરીરના ફેરફારો શરીરના ધર્મોરૂપે માનવા અને આત્માના ધર્મો ન વીસરાવા અર્થે, પરમકૃપાળુદેવની દૃઢ શ્રદ્ધા પરમ હિતકારી વિશેષ દૃઢ થવા અર્થે જાણે લખાયો હોય તેવો તથા સત્તામાં રહેલી અવ્યક્ત અશ્રદ્ધાને નિર્મૂળ કરે તેવો તેઓશ્રીની અનંત કરુણાથી પ્રેરાયેલો અપ્રગટ પત્ર થોડા દિવસ ઉપર વાંચેલો, તે આપ સર્વને પોતાને જ અર્થે વાંચી-વિચારી હૃદયના ભાવ ઉલ્લાસિત થવા નીચે ઉતારી મોકલું છું. તેની નકલો કરી લઈ તેનો પ્રચાર કરવા અર્થે મોકલ્યો નથી, કારણ કે જેને શ્રદ્ધા થઈ છે તેને જ કામનો છે, એટલે નકલ કરી લેવાની બીજાઓની ઇચ્છા થાય તે ઉપશમાવવા હાલ અરજ છેજી.

દુષમકાળનો મહાવીર અથવા કળિયુગનો કેવળી.

૧“જેની મોક્ષ સિવાય કોઈ પણ વસ્તુની ઇચ્છા કે સ્પૃહા નહોતી અને અખંડ સ્વરૂપમાં રમણતા થવાથી મોક્ષની ઇચ્છા પણ નિવૃત્ત થઈ છે, તેને હે! નાથ, તું તુષ્ટમાન થઈને પણ બીજું શું આપવાનો હતો ?

હે કૃપાળુ! તારા અભેદ સ્વરૂપમાં જ મારો નિવાસ છે ત્યાં હવે તો લેવા દેવાની પણ કડાકૂટથી ધૂટા થયા છીએ અને એ જ અમારો પરમાનંદ છે.

કલ્યાણના માર્ગને અને પરમાર્થ સ્વરૂપને યથાર્થ રીતે નહીં સમજનારા અજ્ઞાની જીવો, પોતાની મતિ કલ્પનાથી મોક્ષમાર્ગને કલ્પી, વિવિધ ઉપાયોમાં પ્રવર્તન કરતા છતાં મોક્ષ પામવાને બદલે સંસાર પરિભ્રમણ કરતા જાણી નિષ્કારણ કરુણાશીલ એવું અમારું હૃદય રડે છે.

વર્તમાને વિદ્યમાન વીરને ભૂલી જઈ, ભૂતકાળની ભ્રમણામાં વીરને શોધવા માટે અથડાતા જીવોને શ્રી મહાવીરનું દર્શન ક્યાંથી થાય ?

ઓ દુષમકાળના દુર્ભાગી જીવો! ભૂતકાળની ભ્રમણાને છોડીને વર્તમાને વિદ્યમાન એવા મહાવીરને શરણે આવો એટલે તમારું શ્રેય જ છે.

સંસારના તાપથી ત્રાસ પામેલા અને કર્મબંધનથી મુક્ત થવા ઇચ્છતા પરમાર્થપ્રેમી જિજ્ઞાસુ જીવોની ત્રિવિધ તાપાગ્નિને શાંત કરવાને અમે અમૃતસાગર છીએ.

મુમુક્ષુ જીવોનું કલ્યાણ કરવાને માટે અમે કલ્પવૃક્ષ જ છીએ.

વધારે શું કહેવું? આ વિષમકાળમાં પરમ શાંતિના ધામરૂપ અમે બીજા શ્રી રામ અથવા શ્રી મહાવીર જ છીએ, કેમકે અમે પરમાત્મસ્વરૂપ થયા છીએ.

આ અંતર અનુભવ પરમાત્મપણાની માન્યતાના અભિમાનથી ઉદ્ભવેલો લખ્યો નથી, પણ કર્મબંધનથી દુઃખી થતા જગતના જીવોની પરમ કારુણ્યવૃત્તિ થવાથી તેમનું કલ્યાણ કરવાની તથા તેમનો ઉદ્ધાર કરવાની નિષ્કારણ કરુણા એ જ આ હૃદયચિતાર પ્રદર્શિત કરવાની પ્રેરણા કરે છે.

ૐ શ્રી મહાવીર [અંગત]

સંવત્ ૧૯૫૨, ચૈત્ર શુક્લ ત્રયોદશી.”

આપે આ પત્ર વખતે વાંચ્યો પણ હશે; પણ સ્મૃતિ તાજી થયે શ્રદ્ધાબળ વર્ધમાન થવા

૧ આ પત્ર તે વખતે અપ્રગટ હતો, હાલમાં તે ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથમાં ક્રમાંક ૬૮૦ છે.

યોગ્ય, એક પ્રકારની નિશ્ચિંતતા—અંતઃસંતોષ વર્ધમાન થવા યોગ્ય જાણી નકલ કરી મોકલી છેજી.

“પ્રથમ નમું ગુરુરાજને, જેણે આખું જ્ઞાન; જ્ઞાને વીરને ઓળખ્યા, ટપ્પું દેહ અભિમાન.”

રોજ બોલીએ છીએ તે પ્રબલપણે આ પત્રથી સમજાઈ સચોટ થાય તેવું છે. નિર્ભયતા વધે તેમ છેજી.

“ધિંગ ધણી માથે ક્રિયા રે, કુણ ગંજે નર ખેટ, વિમલ જિન૦.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૫]

૩૧૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૬-૩-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૩, રવિ, સં. ૧૯૯૭

દોહરા— “વંદન ગુરુ-ચરણે થતાં પ્રભુ પાર્શ્વ વંદાય;
અભેદ ધ્યાને પરિણમ્યા તે રૂપ શ્રી ગુરુ રાય.
પ્રણમી પ્રગટ સ્વરૂપને સર્વ સિદ્ધ, જિનરાય,
સહજ સ્વરૂપે સ્થિરતા યાયું, કરો સહાય.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૭)

આપે પુછાવ્યું છે : “સત્પુરુષમાં જ (પ્રત્યે) પરમેશ્વર બુદ્ધિ, એને જ્ઞાનીઓએ પરમ ધર્મ કહ્યો છે.” (૨૫૪) તેનો શું પરમાર્થ છે? અલ્પ મતિથી પરમ ગંભીર જ્ઞાનાવતાર મહાપુરુષના એ વાક્યનો સંક્ષેપાર્થ સમજાય તે પ્રકારે લખવા પ્રયાસ કરું છુંજી.

“સત્પુરુષ એ જ કે નિશદિન જેને આત્માનો ઉપયોગ છે” (૭૬) તથા “હે! પુરુષપુરાણ, અમે તારામાં અને સત્પુરુષમાં કંઈ ભેદ હોય એમ સમજતા નથી; તારા કરતાં અમને તો સત્પુરુષ જ વિશેષ લાગે છે; કારણ કે તું પણ તેને આધીન જ રહ્યો છે; અને અમે સત્પુરુષને ઓળખ્યા વિના તને ઓળખી શક્યા નહીં; એ જ તારું દુર્ઘટપણું અમને સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ ઉપજાવે છે, કારણ કે તું વશ છતાં પણ તેઓ ઉન્મત્ત નથી; અને તારાથી પણ સરળ છે, માટે હવે તું કહે તેમ કરીએ?” (૨૧૩) આ અને આવાં અનેક વાક્યો, સદ્ગુરુ દ્વારા દેવ ઓળખાય છે એમ જણાવે છે.

“સદ્ગુરુના ઉપદેશ વણ, સમજાય ન જિનરૂપ;
સમજ્યા વણ ઉપકાર શો? સમજ્યે જિનસ્વરૂપ.”
“સદ્ગુરુપદમે સમાત હૈ, અર્હતાદિ પદ સર્વ;
તાતૈ સદ્ગુરુ-ચરણકું, ઉપાસો તજી ગર્વ.”

એ સર્વ સાક્ષી પૂરે છે કે આત્મજ્ઞાનરૂપ પરમ ધર્મ, સત્પુરુષ કે સદ્ગુરુની ભક્તિથી પ્રાપ્ત થાય છે. છ પદના પત્રમાં અંતે જણાવે છે : “જે સત્પુરુષોએ સદ્ગુરુની ભક્તિ નિરૂપણ કરી છે,

તે ભક્તિ માત્ર શિષ્યના કલ્યાણને અર્થે કહી છે. જે ભક્તિને પ્રાપ્ત થવાથી સદ્ગુરુના આત્માની ચેષ્ટાને વિષે વૃત્તિ રહે, અપૂર્વ ગુણ દૃષ્ટિગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે, અને સહેજે આત્મબોધ થાય એમ જાણીને જે ભક્તિનું નિરૂપણ કર્યું છે, તે ભક્તિને અને તે સત્પુરુષોને ફરી ફરી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો!" (૪૯૩)

પરાભક્તિ વિષે લખતાં પોતે લખે છે : “પરમાત્મા અને આત્માનું એકરૂપ થઈ જવું (!) તે પરાભક્તિની છેવટની હદ છે. એક એ જ લય રહેવી તે પરાભક્તિ છે....પરમાત્માને નિરંજન અને નિર્દેહરૂપે ચિંતવ્યે જીવને એ લય આવવી વિકટ છે, એટલા માટે જેને પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થયો છે, એવો દેહધારી પરમાત્મા તે પરાભક્તિનું પરમ કારણ છે. તે જ્ઞાનીપુરુષનાં સર્વ ચરિત્રમાં ઐક્યભાવનો લક્ષ થવાથી તેના હૃદયમાં વિરાજમાન પરમાત્માનો ઐક્યભાવ હોય છે; અને એ જ પરાભક્તિ છે. જ્ઞાનીપુરુષ અને પરમાત્મામાં અંતર જ નથી; અને જે કોઈ અંતર માને છે, તેને માર્ગની પ્રાપ્તિ પરમ વિકટ છે. જ્ઞાની તો પરમાત્મા જ છે; અને તેના ઓળખાણ વિના પરમાત્માની પ્રાપ્તિ થઈ નથી; માટે સર્વ પ્રકારે ભક્તિ કરવા યોગ્ય એવી દેહધારી દિવ્ય મૂર્તિ—જ્ઞાનીરૂપ પરમાત્માની—ને નમસ્કારાદિ ભક્તિથી માંડી પરાભક્તિના અંત સુધી એક લયે આરાધવી, એવો શાસ્ત્રલક્ષ છે. પરમાત્મા આ દેહધારીરૂપે થયો છે એમ જ જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે જીવને બુદ્ધિ થયે ભક્તિ ઊગે છે, અને તે ભક્તિ ક્રમે કરી પરાભક્તિરૂપ હોય છે... પંચપરમેષ્ટીમંત્રમાં પણ ‘નમો અરિહંતાણં’ પદ પછી સિદ્ધને નમસ્કાર કર્યો છે; એ જ ભક્તિ માટે એમ સૂચવે છે કે પ્રથમ જ્ઞાનીપુરુષની ભક્તિ; અને એ જ પરમાત્માની પ્રાપ્તિ અને ભક્તિનું નિદાન (કારણ) છે.” (૨૨૩)

આમ પરમકૃપાળુદેવના જ શબ્દોમાં મુખ્યપણે તે વાક્યનો પરમાર્થ સમજાય તેવું વિવિધ સ્થળે કહેલું આપને વિચારવા લખ્યું છે. તે ઉપરથી પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પ્રેમની વૃદ્ધિ થાય તેમ છે એમ જાણી લખ્યું છે. તેનો પોતાની મતિ પ્રમાણે અર્થ કરી અન્ય વ્યક્તિ પ્રત્યે પ્રેમ ઢોળવો વિઘ્નકારી છે, એ પણ ચેતવણીરૂપ જણાવવાની જરૂર લાગવાથી જણાવ્યું છેજી. તે પરસ્પર વિચાર કરી બીજા દૃષ્ટિરાગ તજી એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિભાવ જગાડવો. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પણ વારંવાર કહેતા : ‘અમે અમારો ચિત્રપટ પણ આપવો બંધ કર્યો અને બધાને કહી દીધું કે અમારા વચન ઉપર વિશ્વાસ હોય તો કૃપાળુદેવનો ચિત્રપટ રાખવો અને એની આજ્ઞા અમારા થકી મળી (મંત્ર) તે ઉઠાવવી; તે ખોટો નીકળે તેનું જોખમ અમારે માથે છે.’ એક સત્પુરુષ કે જ્ઞાનીને ભજતાં સર્વ અનંત જ્ઞાનીઓ ભજાય છેજી, અને એકની આશાતના થતાં અનંત જ્ઞાનીઓની આશાતના થાય છે. માટે કોઈ પ્રકારની શંકા રાખ્યા વિના જ્ઞાનીપુરુષે જોખમ ખેડીને જે પુરુષ આપણને બતાવ્યા તેની ભક્તિમાં ચિત્ત રહેશે તો સર્વ પરમાત્માની ભક્તિ થઈ એમ ગણવા યોગ્ય છેજી.

“ધર્મ કહે આત્મસ્વભાવકું, એ સત્મતકી ટેક.”

પરમ ધર્મ એ પરમાત્મપદપ્રાપ્તિ છે; તેનું કારણ સત્પુરુષમાં જ પરમેશ્વરબુદ્ધિ—શ્રદ્ધા થવી તે છેજી; સર્વ દોષોનો નાશ કરવાનો તે જ ઉપાય છેજી. આ સાથે પૂ.....એ વાક્યની કરેલી વિચારણા વિચારવા યોગ્ય જાણી બીડી છેજી. એ જ.

સત્પુરુષને વિષે પરમેશ્વર બુદ્ધિ એને જ્ઞાનીઓએ પરમ ધર્મ કહ્યો છે.

સત્ એટલે આત્મા, તેના મૂળ ગુણ-જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, એ ગુણોને આવિર્ભાવ કરી રત્નત્રયની વિભૂતિથી પરમપદને પ્રાપ્ત કરી તેમાં નિરંતર નિવાસ કરે છે, તેણે પરમ ઈશ્વરતા પ્રાપ્ત કરી કહેવાય છે. તે પુરુષને ઉપાસનાર મુમુક્ષુ તે પણ પરમ ઈશ્વરતાની ઓળખાણ કરી તેની ભાવના તે જ રૂપે પરમેશ્વરબુદ્ધિ કરે છે; તે મુમુક્ષુને પરમ દૈન્યતા પ્રાપ્ત થઈને પરમ ઐશ્વર્યતા પ્રાપ્ત કરી પરમ ધર્મ જે આત્મસ્વરૂપ તેમાં સહજ સ્વભાવે પોતાના સ્વરૂપમાં લીન થઈ અનુક્રમે મુક્ત થાય છે. તે ભાવના સત્સંગમાં નિવાસ કરી ઘણા અભ્યાસથી તથારૂપ ઉપશમ, વૈરાગ્ય ને સત્પુરુષોની આજ્ઞાને ઉપાસનાર, તે પુરુષાર્થને સાધ્ય કરી સર્વ પ્રકારના દુઃખનો નાશ કરી, પરમધર્મપદની પ્રાપ્તિ કરી અભય થઈ, ભાવથી મુક્ત થઈ સર્વ પ્રકારના આનંદમાં સ્થિત થાય છે.

“મહાત્માના જોગે તેના અલૌકિક સ્વરૂપ (પરમાત્મપણું-પરમેશ્વરપણું) ને ઓળખવું. ઓળખાણની પરમ તીવ્રતા રાખવી, તો ઓળખાશે. મુમુક્ષુનાં નેત્રો મહાત્માને ઓળખી લે છે.

મહાત્મામાં જેનો દૃઢ નિશ્ચય થાય છે, તેને મોહાસક્તિ મટી પદાર્થનો નિર્ણય હોય છે. તેથી વ્યાકુળતા મટે છે. તેથી નિઃશંકતા આવે છે. જેથી જીવ સર્વ પ્રકારનાં દુઃખથી નિર્ભય હોય છે અને તેથી જ નિઃસંગતા ઉત્પન્ન હોય છે, અને એમ યોગ્ય છે.....

કળિયુગ છે માટે ક્ષણવાર પણ વસ્તુવિચાર વિના ન રહેવું એમ મહાત્માઓની શિક્ષા છે.” (૨૫૪)

મોહની મીઠાશ ઓળખી તેને તજવા બળ કરનાર મુમુક્ષુદશા પામે છે. તે મુમુક્ષુતારૂપ નેત્રો વિના સત્પુરુષમાં જ પરમેશ્વરબુદ્ધિ થવી કે દેખાવી વિકટ છેજી. માટે મોહને શત્રુ સમજી તેના પાશમાં નહીં ફસાતાં ચેતીને ચાલનાર તે દશા (મોહદશા) તજી મોક્ષમાર્ગ (મુક્તદશા) સદ્ગુરુ-કૃપાએ સમજી આરાધી શકે છેજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૧૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૩-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ ફાગણ વદ ૮, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

(છંદ—આખ્યાનકી વા ભદ્રાવૃત્ત : ઉપજાતિનો ભેદ)

“જેવા થવું હોય, સદાય તેવો, વિચાર-અભ્યાસ અનન્ય સેવો;
દેહાદિ-ચિંતા-ફળ દેહ ભાળો, સ્વરૂપ-સંગે પરમાત્મતા લ્યો.

જ્ઞાનાદિ ગુણો પરિપૂર્ણ હું તો, સદા અરૂપી સુવિશુદ્ધ છું, જો;
 ના અન્ય મારું પરમાણું માત્ર, ઠગાય સર્વે ગણો નિજ ગાત્ર.
 હું શુદ્ધ જ્ઞાની, મમતા રહિત, સુ-દર્શને પૂર્ણ, સમાધિ-ચિત્ત;
 તેમાં રહી સ્થિર, બધાંય કર્મ-હણી, લઉં હું શિવ-ધામ-શર્મ.
 સમ્યક્ત્વધારી સમજે સ્વભાવ, વિભાવ તો કર્મ-જનિત ભાવ;
 દેહાદિ ના જાણો શકે જરાય, સ્વરૂપ તે ના કદોયે મનાય.
 જાણી તજે કર્મ-વિપાક-દોષો, રહે સ્વભાવે તજી રાગ-રોષો;
 રાગાદિ ના તે પરમાણુ માત્ર, ઉરે ધરે ઇષ્ટ રૂપે સુપાત્ર.
 આત્મા-અનાત્મા પણ ઓળખે ના, ગણાય સમ્યક્ત્વી વિવેકો તે ના;
 જ્ઞાની, મુનિ, કેવળો, શુદ્ધ નામે, ગણાય આત્મા પરમાર્થ માન્યે.
 તેમાં સ્વભાવે સ્થિતિ ધારનારા મુનિ ભવાઙ્ગિ તરો તારનારા.
 રાગાદિથી બંધ, વિરાગતાથી મુકાય જીવો, જિન સર્વ સાક્ષી.
 ભેદાય દેહાદિ ભલે, ભણું ના- 'મને પડે દુઃખ' ^૧મને ગણું ના;

 આત્મા નથી છેદ, અભેદ નિત્ય, અજન્મ, વૃદ્ધિ-મરણો રહિત;

તૃપ્તિ સ્વભાવે ધરો ઉર રાખું, સદા મહા ઉત્તમ સુખ ચાખું.
 આધાર આત્મા તણો ભાવનાનો, ટકાવતાં કેવળજ્ઞાન પામો.
 જ્ઞાની ધરે ભાવ સદાય એવા, ઉપાસકે તે ન વિસારી દેવા;
 શક્તિ પ્રમાણે સમજી વિચારો, પરોક્ષ-પ્રત્યક્ષ તણા પ્રકારો.”(પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૭)

‘જે થાય છે તે ભલું માનવામાં આવે’ એ સૂત્રાત્મક વાક્ય અત્યંત આશ્વાસન આપી આવી પડેલા પ્રસંગને સવળો કરવામાં અદ્ભુત બળ આપે તેવું છેજી. આપ અપવાદ માર્ગ અનુસરવો પડે તે પ્રસંગે પણ ઉત્સર્ગની ભાવનામાં હૃદયને રાખતા હશોજી. હું કંઈ કહેવા યોગ્ય નથી, પણ “જા વિધ રાખે રામ, તા વિધ રહિયે.” એમ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહેતા હતા. તે માત્ર સ્મૃતિમાં હોવાથી જણાવ્યું છેજી. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો, તેનું શરણ, સત્યુરુષની સ્મૃતિ, તેના પરમ ઉપકારનું સ્મરણ, મંત્રનું રટણ, અને તેના ચરણમાં સર્વ ભાવે અર્પણતા એ જ આપણો આધાર આ કાળમાં છેજી. મને તમને તેનું વિસ્મરણ ક્ષણવાર પણ ન હો, એ જ ઇચ્છું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૬]

૩૧૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૩-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૯, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

(વસંતતિલકા છંદ)

“શ્રી રાજચંદ્ર-ચરણે કરી વંદના હું,
અલ્પજ્ઞ તોય જિન-ભાવ ઉરે ધરું ધું;
જો કે કળા ન તરવા તણી જાણી તોયે,
નૌકા તણી મદદથી જલધિ તરાયે.
ચારે ગતિ ભટકતાં બહુ થાક લાગ્યો,
પામ્યો અચાનક સુયોગ, વિચાર જાગ્યો:—
હે! જીવ, શાંત-રસ-પૂર્ણ વિભુ ભજી લે,
દુઃખો અનંત છૂટશે, હિત આ સજી લે.
આશ્ચર્ય સર્વ ધરતા પ્રભુ, ઉર આવો,
સંપૂર્ણ આત્મ-ગુણ દાસ તણા જગાવો;
આત્માથી સર્વ હીન છે, નથી માગવું તે,
શ્રી બોધરૂપ બનવા પ્રભુ, જીવવું છે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૮)

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ તેમના પૌત્ર ઉપર એક પત્ર સ્વમુખે લખાવેલ છે તે આપ સર્વને આખી જિંદગી સુધી ઉપયોગી થાય તેવો લાગવાથી તેની નકલ માત્ર આ વખતે ઉતારી મોકલું છું. થાય તો મુખપાઠ કરી હૃદયમાં કોતરી રાખી પ્રસંગે પ્રસંગે યાદ રાખી વર્તન સર્વ જીવો પ્રત્યે તેમાં કહ્યું છે તેમ રાખવા ખાસ ભલામણ છેજી. જીવન સુખસંપત્તિ બનાવે તેવું તેમાં અલૌકિક સામર્થ્ય છેજી. “મહાત્મા જ્ઞાની કૃપાળુદેવનો બોધ હોય તે સાંભળીઅન્ય ઉપાધિને આધીન થઈ પ્રમાદ શું ધારણ કરવો?” (વટામણનો પત્ર-ઉપદેશામૃત, પત્રાવલી-૧, પત્ર-૧૫૦)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૭]

૩૧૪ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૨૫-૩-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

(કવાલિ-ગઝલ-ચલાવા રાજ તંત્રોને..... રાગ)

“વીંતી સૌ કૃષ્ણ રજનીઓ, ઊગ્યો આ રાજતો ચંદ્ર,
નમાવે શિર કર જોડી, જનો ઉર ધારી આનંદ.
બતાવે આંગળીથી કો, કહે: ‘જો, સૂક્ષ્મ-દૃષ્ટિથી’,
રચાતી સ્તુતિઓ ગાતાં, ઝીલે સૌ રાગ-પુષ્ટિથી.

સુદર્શન સત્પુરુષોનું, કળિ-કાળે ગણો એવું,
 સફળ નેત્રો થયાં તેનાં, પત્યું રે! પાપનું દેવું.
 મળ્યા જો સંત ને સુણ્યું કથન સાચું કહ્યું તેનું,
 અને જો માની લીધું તે, પતે તો પૂર્વનું લેણું.
 ‘ધૂંટું ધૂંટું અરે! ક્યારે?’ થશે ભણકાર એ ઉરે,
 ગમે ના સુખ સંસારી, પ્રથમ તો પાપ તે ચૂરે.
 ગણે બંધન સમા બંધુ, કનક કીચડ સમું લાગે,
 ગણે નારી નરક-બારી, સ્તુતિ નિજ સુણતાં ભાગે.
 ઠરે ના ચિત્ત મિત્રોમાં, ન પુત્રો પ્રીતિ ઉપજાવે,
 ભૂલે ના ભક્તિના ભાવો, ઉરે ગુણ ગુરુના લાવે.
 સજળ નેત્રે સ્તુતિ ગાતાં, ભૂલે સંસારી સૌ ભાવો,
 ધરે દૃઢતા અતિ ઉરે, ડગે ના કષ્ટ સૌ આવો.
 ડરે સંસાર-વાસે તે, ગમે જ્ઞાની તણી સેવા,
 મરણ તે નિત્ય સંભારે, ચહે નિજ હિત કરી લેવા.
 ધરે ઉર તત્ત્વ-વિચારે, ન શંકા અલ્પ પણ ધારે,
 તજી ભય સાત આનંદે, થવા નિઃસંગ નિર્ધારે.
 ધણી ધાર્યા ધુરંધર તો ખળે ના ક્ષુદ્ર ભાવોમાં;
 સફળ નર-જિંદગી કરવા, રમે તે રમ્ય ભાવોમાં.
 ક્ષણેક્ષણ કામની જાણે, પ્રમાદે ના પળે ગાળે,
 સમાગમ સુગુરુનો રાખે, સુગુરુ-આજ્ઞા સદા પાળે.
 વસંતે આમ્રતરુ ખીલે, નવા સૂર કોકિલો તાણે,
 સુદર્શનથી જીવન પલટે, નવો ભવ આવિયો જાણે.
 ચહે સંસાર-વૃદ્ધિ જે, નથી દર્શન કર્યાં તેણે,
 નથી જ્ઞાની તણી વાણી સુણી, એવું કહ્યું જિને.
 વચનરૂપ લાકડી વાગ્યે ફૂટે સંસાર-રસ-ગોળો,
 પ્રથમની દોડ છોડી દે, રહે જો ભાવ, તો મોળો;
 પછી સત્સંગના રંગે ઉદાસીનતા વધે જ્યારે,
 શરીર નારીતણું શબ શું નિહાળે સ્નેહ વણ ત્યારે.
 પ્રગટ આ મોક્ષની મૂર્તિ, ખરા ઉપકારી તો જ્ઞાની;
 ગણે એવું સદા ચિત્તે, ત્રિરત્ને શોભતા માની.

સદા સદ્ભાવના ભાવે, સુણેલી જ્ઞાનીની વાતો,
વિચારે, હેય આદિનો કરી નિર્ણય, સ્વરૂપ ધ્યાતો.
કરોડો ઉપકારોથી, કરોડો જીવ-રક્ષાથી,
સુદર્શન માનજો મોટું; બનો તેથી જ મોક્ષાર્થી.
ગ્રહો જો હાથ તેનો તો, જરૂર મોક્ષે જવું પડશે,
ચહો કે ના ચહો તોયે, બધાંયે કર્મ-તુષ છડશે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૧)

પૂ. શેઠજી જેસંગભાઈને પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ લખાવી મોકલેલ પત્ર, તેમને માંદગીમાં ઘણો ઉપયોગી નીવડ્યો છે, તેની નકલ આપને વિચારવા આ સાથે મોકલી છે —

તત્ ॐ સત્

“મારા આત્મસ્વરૂપ, તમે મારી પ્રકૃતિના સંબંધમાં શા માટે પૂછો છો? શું તમને ખબર નથી, કે મારો આત્મા તો આનંદની ખાણ અને સત્ય છે અને શરીર તો બિચારું હંમેશાં બદલાતું જ રહે છે અને પ્રતિક્ષણ મૃત્યુની સમીપમાં જ જાય છે, તેમજ કોઈ દિવસ સુખી પણ રહેતું નથી. આત્માના સંબંધમાં તો તમારું પૂછવું વ્યર્થ છે, કારણ કે એ તો નિત્ય આનંદધન છે અને એવી જ રીતે શરીરના સંબંધમાં પણ તમારું પૂછવું યોગ્ય નથી, કારણ કે એ તો સદાય મહા દુઃખી જ છે. તો પછી કોની પ્રકૃતિ કે દશા પૂછો છો? નથી સ્તુતિ અગત્યની કે નથી નિંદા; નથી મિત્ર કે નથી શત્રુઓ; નથી પ્રેમીઓ કે નથી ધિક્કારપાત્રો; નથી શરીર કે નથી શરીરના સંબંધીઓ; નથી ગૃહ કે અપરિચિતભૂમિ. નહીં, આ જગતનું કશુંયે અગત્યનું નથી. પરમાત્મા જ છે, પરમાત્મા સત્ય છે. બધુંયે ચાલ્યું જવા દો. અંતઃકરણ શાંતિથી ભરપૂર છે. સંસારનો કોઈ પણ પદાર્થ વિશ્વાસપાત્ર કે આશ્રય કરવા લાયક નથી. પરમેશ્વરની અત્યંત કૃપા તો એ લોકો ઉપર છે, કે જેઓ પોતાનો આશ્રય અને વિશ્વાસ કેવલ પરમાત્મામાં જ રાખે છે. હૃદયથી સાચા સાધુ એ જ છે, એવા મહાપુરુષોના ચરણોમાં સમસ્ત સૃષ્ટિ સેવા અર્પે છે. સત્સંગ, ઉત્તમ ગ્રંથ, અને ભજનકીર્તનરૂપ ઉપાસના એ ત્રણ વસ્તુઓ ત્રિલોકના રાજા બનાવી દે છે.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૮]

૩૧૫ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૨૬-૩-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ફાગણ વદ ૧૪, બુધ, સં. ૧૯૯૭

“ગુરુ ગણધર ગુણધર અધિક, પ્રચુર પરંપર ઔર;
વ્રત તપધર તનુ નગનધર, વંદૌ વૃષ સિરમોર.” (સ્વામી કાર્તિક)

અર્થ—ગુણો ધારણ કરનાર ગણધર ગુરુ અને (પ્રચુર=છૂટક છૂટક) કોઈ કોઈ પરંપરાએ (ઘણા) થઈ ગયેલા વ્રત, તપ અને નગન શરીરધારી ધર્મશિરોમણિ (શિરમોર=માથાના મુગટ) મહાત્માઓને હું નમસ્કાર કરું છું. (વૃષ=ધર્મ)

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો સત્સંગતુલ્ય જાણી ઉપાસતા રહેવાની જરૂર છેજી. કોઈ વખતે ન સમજાય અને વારંવાર વિચારવા છતાં ઉકેલ ન આવે તેનો ખુલાસો પૂછો તેમાં હરકત નથી; પણ માસમાં અમુક વખત પત્રની આશા રાખો તે તો પ્રતિબંધ ગણાય છેજી. પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કહેલું—“કોઈ પણ વસ્તુનો આગ્રહ કરવા યોગ્ય નથી. દૃષ્ટિરાગને લીધે અમેય કૃપાળુદેવને કહેલું કે ચિત્રપટ નહીં તો કાગળ ઉપર આમ હાથ-પગના જેવું કરીને આપશો તોપણ મારે ચાલશે. કંઈક ભક્તિનું સાધન અને આજ્ઞા મને મળે એટલે બસ. આગ્રહ કરવાથી પ્રતિબંધ થાય છે. આ વસ્તુ ગમે તેમ થાય તોપણ મને મળવી જોઈએ એવું કહે ત્યાં પ્રતિબંધ પડે છે, તેવી વસ્તુ અમને કૃપાળુદેવ ન આપતા.” પ્રતિબંધથી બચવા અને વિચારવા આ લખી મોકલ્યું છે તે લક્ષમાં લેવા યોગ્ય છેજી.

તમે જણાવો છો તે પત્ર મૂળરૂપે સમાધિસોપાનમાં નં. ૨૫મો છે. તે ફરી વિચારી જોશો એટલે સ્પષ્ટ અર્થ સમજાશેજી. “માર્ગ-પ્રાપ્તિ”ને રોકનારાં ત્રણ કારણો વર્ણવ્યા છે તે ત્રણેય કારણોની હાનિ કરવાની છે. ત્રીજા પેરામાં લખ્યું છે: “આ ત્રણે કારણો ઘણું કરીને અમને મળેલા ઘણા ખરા મુમુક્ષુમાં અમે જોયા છે. માત્ર બીજા કારણની કંઈક ન્યૂનતા કોઈ કોઈ વિષે જોઈ છે અને જો તેઓમાં સર્વ પ્રકારે (પરમ દૈન્યતાની ખામી) ન્યૂનતા (હાનિ) થવાનું પ્રયત્ન હોય તો જોગ્ય થાય એમ જાણીએ છીએ.” (૨૫૪) એટલે આપ લખો છો તેમ ‘ન’ ઉમેરવાની જરૂર નથીજી.

બીજું, આપે પુછાવેલા પદ્યનો અર્થ નીચે પ્રમાણે વિચારશોજી—

“આશ્ચર્ય સર્વ ધરતા પ્રભુ, ઉરે આવો, સંપૂર્ણ આત્મ-ગુણ દાસ તણા જગાવો;
આત્માથી સર્વ હીન છે, નથી માગવું તે, શ્રી બોધરૂપ બનવા પ્રભુ, જીવવું છે.”

(જિનભાવના, પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૮)

પ્રજ્ઞાવબોધ, પાઠ-૯૮, ‘જિનભાવના’ વિષે છે તેમાં પરમાત્માને પ્રાર્થનારૂપ આત્મવિકાસની ભાવના પ્રદર્શિત કરી છેજી. પરમાત્મસ્વરૂપ સર્વ ચમત્કારોથી ભરપૂર છે. “પૂર્ણ આત્મસ્વરૂપ જ્યાં વર્તે છે, ત્યાં જો સર્વ મહત્ પ્રભાવજોગ વર્તતા ન હોય તો પછી તે બીજે કયે સ્થળે વર્તે? તે વિચારવા યોગ્ય છે....આત્મસ્વરૂપનું પૂર્ણ પ્રાપ્તપણું તો ઘટે છે, મહત્ પ્રભાવજોગનું પ્રાપ્તપણું ઘટતું નથી, તો તે કહેવું એક વિસંવાદ સિવાય બીજું કંઈ નથી; કારણ કે તે કહેનાર શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપના મહત્પણાથી અત્યંત હીન એવા પ્રભાવજોગને મહત્ જાણે છે, અંગીકાર કરે છે; અને તે એમ સચૂવે છે કે તે વક્તા આત્મસ્વરૂપનો જાણનાર નથી.

તે આત્મસ્વરૂપથી મહત્ એવું કંઈ નથી. એવો આ સૃષ્ટિને વિષે કોઈ પ્રભાવજોગ ઉત્પન્ન થયો નથી, છે નહીં, અને થવાનો નથી કે જે પ્રભાવજોગ પૂર્ણ આત્મસ્વરૂપને પણ પ્રાપ્ત ન હોય; તથાપિ તે પ્રભાવજોગને વિષે વર્તવામાં આત્મસ્વરૂપને કંઈ કર્તવ્ય નથી, એમ તો છે; અને જો તેને તે પ્રભાવજોગને વિષે કંઈ કર્તવ્ય ભાસે છે તો તે પુરુષ આત્મસ્વરૂપના અત્યંત અજ્ઞાનને

વિષે વર્તે છે, એમ જાણીએ છીએ. કહેવાનો હેતુ એમ છે કે સર્વ પ્રકારના પ્રભાવજોગ આત્મારૂપ મહાભાગ્ય એવા તીર્થંકરને વિષે ઘટે છે.” (૪૧૧) ચિત્રમત્કારથી પૂર્ણ પ્રભુ હૃદયમાં આવો, પ્રગટ થાઓ! તે પૂર્ણપદની ઉપાસનાથી ઉપાસકના ગુણો પ્રગટી પૂર્ણતાને પામે છે. ઉપર ઉતારામાં જણાવેલ પુદ્ગલ ચમત્કારો ગુપ્ત આત્મ-ચમત્કારથી હીન છે, તેની હે! પ્રભુ, મારી માગણી નથી. મારે તો કેવળજ્ઞાનસ્વરૂપ બનવું છે, તે અર્થે જ જીવવું છે. એ અર્થની એ ભાવનાની કડી છેજી. “જે સર્વજ્ઞ વીતરાગને વિષે અનંત સિદ્ધિઓ પ્રગટી હતી તે વીતરાગે પણ આ દેહને અનિત્યભાવી દીઠો છે, તો પછી બીજા જીવો કયા પ્રયોગે દેહને નિત્ય કરી શકશે?” (૫૬૮) એ વિચારશોજી. તેમ કડી ફરી લખી પત્ર સમાપ્ત કરું છુંજી.

“આશ્ચર્ય સર્વ ધરતા પ્રભુ, ઉૈર આવો, સંપૂર્ણ આત્મ-ગુણ દાસ તણા જગાવો;
આત્માથી સર્વ હૈન છે, નથી માગવું તે, શ્રી બોધરૂપ બનવા પ્રભુ, જીવવું છે.”

(જિનભાવના, પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૮)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૧૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૩-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર સુદ ૨, શનિ, સં. ૧૯૯૭

દોહરા— “મોહતિમિરને ટાળવા, પ્રભુજી સૂર્ય સમાન;
અર્થ, કામ, ચિંતા ભર્યું, ઘર તો દુઃખનું સ્થાન.
કડવી તૂમડી દૂધને કરે બગાડી અશુદ્ધ;
તેમજ ઘર જંજાળથી ધર્મે રહું અબુદ્ધ.”

આપનો પત્ર મળ્યો. હકીકત જાણી. પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે, “વિયોગ છે, તો તેમાં કલ્યાણનો પણ વિયોગ છે, એ વાર્તા સત્ય છે, તથાપિ જો જ્ઞાનીના વિયોગમાં પણ તેને વિષે ચિત્ત વર્તે છે, તો કલ્યાણ છે. ધીરજનો ત્યાગ કરવાને યોગ્ય નથી.” (૩૭૧) પૂ. ...બેનને સાત વ્યસન અને સાત અભક્ષ્યની વાત કરી તેમાંથી જેટલાનો ત્યાગ થાય તેટલાનો નિયમ પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ લેવરાવવા પૂ.ભાઈને ભલામણ છેજી. તથા વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને યમનિયમ મુખપાઠ કરી રોજ બોલવાનો નિયમ તેમનાથી બની શકે અને ભાવ હોય તો તે નિયમ પણ કરાવવા ભલામણ છેજી. એ સત્સાધનની સાચા ભાવથી ઉપાસના કરશે તો બીજું સાધન આગળનું આગળ ઉપર બની આવશેજી. બીજું આપે બોધની ઇચ્છા જણાવી તેના ઉત્તરમાં પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કરેલા બોધની નોંધમાંથી લખી જણાવું છું તે સ્મૃતિ રાખવા, વારંવાર વિચારવા ભલામણ છેજી.

“એક શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય છે કેપછી તેને કંઈ ફિક્કર નથી.”

(પત્રસુધા, પત્ર-૨૯૪)

પૂ. ..ભાઈને ભલામણ છે કે તે બન્ને બેનોને પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે શ્રદ્ધા થાય તેવી વાત કરી ઉપર કહ્યો તે નિયમ, ત્યાગ ભાવના કરાવવી. તેમને વાંચવાની ભાવના હોય તો તમારી પાસે “સમાધિ સોપાન” પુસ્તક તેમને વાંચવા જણાવશો. તેમાં તે એકલા સમજી શકે તેવો વૈરાગ્ય ભરેલો બોધ છે, તથા પાછળ પરમકૃપાળુદેવના પત્રો છે તે હિતકારી છે. ‘જીવનકળા’ પણ તેમને વાંચવા યોગ્ય છે.

ધર્મ સિવાય બીજા નિમિત્તે કોઈનો વિશેષ પરિચય કરવા યોગ્ય નથીજી. કળિકાળ છે માટે ચેતીને ચાલવું. જાગૃતિ રાખવી. પ્રમાદ જવા જ્ઞાનીએ વારંવાર કહ્યું છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૧૭

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૪-૧૯૪૧

ચૈત્ર શુ.પ, બુધ, સં.૧૯૯૭

(લાવણી- હે! નાથ ભૂલી હું ભવસાગરમાં ભટક્યો- રાગ)

“શ્રી રાજચંદ્ર પ્રભુ-ચરણકમળમાં મૂકું, મુજ મસ્તક ભાવે, ભક્તિ નહીં હું ચૂકું;
આ કળિકાળમાં મોક્ષમાર્ગ ભુલાયો, અવિરોધપણે કરી તમે પ્રગટ સમજાવ્યો.
જીવ અવસર પામી કરે તત્વ-નિર્ણય જો, તો કર્મ મંદ થઈ દર્શનમોહ ઘટે, જો.
ખાસ તત્વ-નિર્ણય-કાર્ય જીવે કરવાનું, ફળ સમ્યક્દર્શન આપોઆપ થવાનું.”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૬)

^૧પૂ. શેઠજીને કંઈક પાછી વેદના વધતી જણાય છેજી. શરીરના ધર્મો એક સરખા રહે તેવા સ્વભાવના નથી, તેને આધારે સુખ દુઃખ માનવાની ભૂલ હવે સત્પુરુષના આશ્રયે ટાળવા આપણે સર્વને પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. “વ્યાધિરહિત શરીર હોય તેવા સમયમાં જીવે જો તેનાથી પોતાનું જુદાપણું જાણી, તેનું અનિત્યાદિ સ્વરૂપ જાણી, મોહ મમત્ત્વ આદિ ત્યાગ્યાં હોય, તો તે મોટું શ્રેય છે; તથાપિ તેમ ન બન્યું હોય તો કંઈ પણ વ્યાધિ ઉત્પન્ન થયે તેવી ભાવના ભાવતાં જીવને નિશ્ચલ એવું ઘણું કરી કર્મબંધન થતું નથી, અને મહાવ્યાધિના ઉત્પત્તિ કાળે તો દેહનું મમત્ત્વ જીવે જરૂર ત્યાગી જ્ઞાનીપુરુષના માર્ગની વિચારણાએ વર્તવું, એ રૂડો ઉપાય છે. જો કે દેહનું તેવું મમત્ત્વ ત્યાગવું કે ઓછું કરવું એ મહા દુષ્કર વાત છે, તથાપિ જેનો તેમ કરવા નિશ્ચય છે, તે વહેલે મોડે ફળીભૂત થાય છે.” (૪૬૦) આ પરમકૃપાળુદેવની પ્રસાદી મુખપાઠે હશે તે રગે રગ ઉતરી જાય તેવી વિચારણાના પ્રસંગે સાવચેતીની અને જાગૃતિની ઘણી જ જરૂર છેજી. આપ તો મહાગુણી છો, અવસરના જાણ છો. માત્ર સ્ફુરી આવવાથી કાગળ પર તે ભાવના ચીતરી મેં મારા ભાવ તેમાં જોડવાની તક લીધી છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૫૯]

૩૧૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૫-૪-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૮, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

“વર્તમાનકાળમાં ક્ષયરોગ વિશેષ વૃદ્ધિ પામ્યો છે, અને પામતો જાય છે. એનું મુખ્ય કારણ બ્રહ્મચર્યની ખામી, આળસ અને વિષયાદિની આસક્તિ છે. ક્ષયરોગનો મુખ્ય ઉપાય બ્રહ્મચર્ય-સેવન, શુદ્ધ સાત્ત્વિક આહાર-પાન અને નિયમિત વર્તન છે.” (ઉપદેશ નોંધ-૨૧)

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો છે. આપના પિતાશ્રી પણ આવ્યા હતા. તેમણે જણાવેલું કે એની ઇચ્છા છે અને તેથી જ એણે અમને અહીં મોકલ્યા છે, એટલે મારે તેમને કંઈ કહેવા જેવું રહ્યું નહીં. વળી તે કહેતા કે વ્રત લીધું હોય તો હું પણ ના કહું. મેં ધારેલું કે તમારા કોઈ વર્તન ઉપરથી તેમને તાત્કાલિક આમ વિચાર કરવાની ફરજ પડી હશે એટલે વિશેષ મેં પૂછ્યું નથી. સામાન્ય શિખામણના બે બોલ કહ્યા. તમારા પત્ર ઉપરથી જણાય છે કે તમને આ વાત પસંદ નથી, પણ વખતે તેમની ઇચ્છાને માન આપવા તૈયાર થાઓ એવા ઢીલા ભાવ તો જણાય છે. આખી જિંદગી સુધી વ્રત પાળી શકાશે કે નહીં તે તમારે પોતાને વિચાર કરવાનો છે. પરણીને સુખી થશો કે ઉપાધિ વધશે અને મોહ વધશે કે કેમ તે પણ વિચારવાનું જરૂરનું છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો આપને માટે કેવો અભિપ્રાય હતો અને તેમને શું પસંદ હતું તે પણ તમે જાણો છો. તમારી હાલ એટલી નાની ઉંમર નથી કે તમે વિચાર કર્યા વિના બીજાના અભિપ્રાયમાં તણાઓ. તમને ડોસા અફીણનું બંધારણ કરવા સલાહ આપે, આગ્રહ કરે તો અફીણનું વ્યસન ગળે પડવા દો? જો તે ન પડવા દો તો તેથી વિશેષ ભયંકર જન્મ-મરણની વૃદ્ધિનું કારણ તમારી પાસે પરાણે કરાવે તો તમારે કેમ કરવું તે તમારા અંતરાત્માને પૂછશો. એમને તો તમને સુખી કરવા છે, એમની દૃષ્ટિ પ્રમાણે સુખમાં નાખવા છે; તમારી દૃષ્ટિ તેવા સુખને માન્ય રાખે છે કે દુઃખ દેખે છે તે વિવેકદૃષ્ટિએ વિચારશોજી.

સ્વ. મોતીભાઈ નરસિંહભાઈ વસોના અમીનનું અપ્રસિદ્ધ જીવનવૃત્તાંત હાલ વાંચું છું. તેમાં તેમને એક પત્ની છતાં પુત્ર નહીં હોવાથી તેમના કાકા જે પિતાની જગ્યાએ હતા તે કોઈની મારફત કહેવડાવે છે કે તમારે કાકાની ઇચ્છાને માન આપી લગ્ન કરવું પડશે. તેમણે જવાબ દીધો કે તે (કાકા) જો લગ્ન કરે તો પોતે લગ્ન કરવા તૈયાર છે, પણ તે ના પાડે તો મારી ના ચોખ્ખી માની લેવી. તે સાંભળી તેમના હૃદયની મક્કમતા જાણી કાકાએ કહ્યું કે તેનું નામ હવે લેશો નહીં, એ તો માને એવો લાગતો નથી.

આમ સાચા દિલથી ખોટું લાગતું હોય તો ખખડાવીને એક વખત કહ્યું હોય તો ફરી કોઈ ન પૂછે, પણ બહાનાં કાઢે તેનું કોઈ ન માને. જાણે કે એને મરવું અને પરણવું સરખું લાગે છે તો કોઈ એને ફરી કહેવા ન આવે, પણ મનમાં મીઠાશ હોય તે સામો માણસ ડોસીના બચકાની

પેઠે મનોમન સાક્ષી છે તે જાણી જાય છે. તમે સાથે આવ્યા હોત તો ડોસાને કંઈક કહી શકત કે એની મરજી ન હોય તો આગ્રહ કરવા યોગ્ય નથી, પણ તમે ત્યાં અને હું અહીં તેથી કંઈ સલાહ આપી શકાય નહીં. તમને અહીં મળી જવા પણ સંદેશો મોકલ્યો હતો, પણ વખતે તમને મળ્યો ન હોય. સત્સંગનો લાંબા વખતનો અભાવ તે સત્સંગે થયેલા ભાવોને મંદ કરે છે કે મૂળથી ઉખેડી પણ નાખે છે. માટે તેવા સહવાસથી દૂર થઈ સત્સંગનું સેવન થાય તો જીવ કોઈ રીતે પુરુષાર્થ યોગ્ય બને અને વિવેકદૃષ્ટિથી આવી પડેલા પ્રસંગનો યથાર્થ ઉકેલ લાવી શકે. કાગળથી કંઈ બને તેવું લાગતું નથી, એટલે સહજ ઉપર ઉપરથી કંઈક અનુમાન થાય તેવું પત્રમાં જણાવી આ પત્ર પૂરો કરું છુંજી. ઘણો વિચાર કરી સત્પુરુષના અભિપ્રાયે વર્તવાનો દૃઢ નિર્ણય કરી તેને વળગી રહેવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૬૦]

૩૧૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૪-૧૯૪૧

ૐ

ચૈત્ર સુદ ૧૦, સોમ, સં. ૧૯૯૭

“વર્તમાન આ કાળમાં, મોક્ષમાર્ગ બહુ લોપ;
વિચારવા આત્માર્થીને, ભાખ્યો અત્ર અગોપ્ય.”

શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર લખવું કેમ પડ્યું? તે આ ગાથામાં જણાવ્યું છે. આ દુષ્કમ કળિકાળનું સ્વરૂપ જ્ઞાની જ સમજે છે. તેમને પણ પરાણે તરવા દે તેવો આ કાળ છે. તેમાં મોક્ષમાર્ગ બહુ લોપ થઈ ગયો છે, અજ્ઞાની જીવોએ આવરી નાખ્યો છે, લોકોને અવળે માર્ગે ચઢાવી દીધા છે. કલ્યાણ કરવાની ઇચ્છાવાળા સંસ્કારી જીવોને પણ અનેક વિઘ્નો નાખી, માયામાં તાણી જવા માટે સર્વ સામગ્રી આ કળિકાળે એકઠી કરી રાખી છે. તેમાં નથી મૂંઝાયા એવા તો કોઈક સત્પુરુષ કે તેના આશ્રિતો જ છે. જેમ શ્રી નેમિનાથ ભગવાને પશુઓ મારવા માટે વાડામાં પૂરેલાં જોઈ દયા આવવાથી છોડી મૂકાવ્યાં હતાં, તેથી વિશેષ કરુણા આ કાળનું સ્વરૂપ જોઈ પરમકૃપાળુદેવના હૃદયમાં સ્ફુરી છે.

“કોઈ ક્રિયાજડ થઈ રહ્યા, શુષ્ક જ્ઞાનમાં કોઈ;
માને મારગ મોક્ષનો, કરુણા ઊપજે જોઈ.”

આમ તેમનું હૃદય રડી ઊઠ્યું. તેના ફળરૂપ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં સ્પષ્ટ માર્ગ—જે લોપ થઈ ગયો હતો તે—પ્રગટ કર્યો છે. સત્પુરુષના પરમ ઉપકારનો વિચાર જીવે કર્યો નથી, કારણ કે તેટલા વૈરાગ્ય-ઉપશમ વગર તેનો ઉપકાર સમજાતો નથી. પાણીમાં બેભાન તણાતો માણસ હોય તેને પાણીના વેગનું જોખમ ખેડી કોઈ જીવના જોખમે બહાર ખેંચી લાવે અને સારવાર કરી તેને જાગ્રત થવાના, ભાનમાં આવવાના પ્રયત્ન કરે ત્યારે તે જાગે, પણ જ્યાં સુધી તે તારનારને ઓળખે નહીં ત્યાં સુધી શું ઉપકાર માને?

“સદ્ગુરુના ઉપદેશ વણ, સમજાય ન જિનરૂપ;
સમજ્યા વણ ઉપકાર શો? સમજ્યે જિનસ્વરૂપ.”

તેથી ભાનમાં આવે અને બીજા કહે કે તું નદીમાં તણાતો હતો અને તારનાર પણ તણાઈ જાય તેવા નદીના વેગમાંથી તને પરાણે આ પુરુષે બચાવ્યો છે, ત્યારે તેને સમજાય છે કે અહો! એ પુરુષની દયાથી હું તો બચ્યો, નહીં તો મારી શી વલે થાત? દરિયામાં તણાઈ જાત ત્યાં મારી ખબર લેનાર કોણ હતું? એમ સત્પુરુષના ઉપકારની સ્મૃતિ જેમ જેમ જીવને આવે છે તેમ તેમ તે મહાપુરુષના હૃદયમાં રહેલી આત્માની અલૌકિકતા,પોતાના સ્વરૂપનું માહાત્મ્ય પણ તે જાણતો થાય છે. “તેની નિષ્કારણ કરુણાને નિત્ય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામાં પણ આત્મસ્વભાવ પ્રગટે છે, એવા સર્વ સત્પુરુષો, તેના ચરણારવિંદ સદાય હૃદયને વિષે સ્થાપન રહો!” (૪૯૩) ‘જીવનકળા’ વાંચી હોય તોપણ ફરી વાંચવા ભલામણ છેજી. તે મહાપુરુષે આ કળિકાળના મુખમાં પેકેલા આપણા જેવા જીવોને બચાવવા જે અથાગ પુરુષાર્થ અલ્પવયમાં કરેલો છે તેનું દિગ્દર્શન તેમાં યથાશક્તિ થયેલું છેજી.

કંઈ ગભરાવા જેવું નથી. પથ્થર તળે હાથ આવ્યો છે, કળે કળે કરી કાઢી લેવા યોગ્ય છે. ઉતાવળ કરતાં આંગળીઓ તૂટી જાય તેવું કર્તવ્ય નથી અને ત્યાં ને ત્યાં હાથ દબાયેલો રહે તેમ પણ રાખી મૂકવા યોગ્ય નથી. સત્પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

[૨૬૧]

૩૨૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૨-૪-૧૯૪૧

તત્ ॐ સત્

ચૈત્ર વદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૭

આપનો પત્ર મળ્યો. તમારી વિચારણા તથા પ્રશ્ન ઉપરથી જિજ્ઞાસા તમે જાગ્રત રાખી છે એમ જણાય છે. એ ક્રમ સમજી આરાધના કરવા ઇચ્છનાર અને આરાધનાર તથા આરાધનારૂપ થયેલા સર્વ વંદનને યોગ્ય છેજી. તમને લખેલો પત્ર^૧ ફરી ફરી વિચારશો તથા ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ વચનામૃતમાંથી ભક્તિ વિષેના પત્રો વાંચતા રહેવા ભલામણ છેજી. પરાભક્તિ એ ગહન વિષય છે. અત્યારે આપણે સત્પુરુષે આપેલા સાધનને તે પરમ પુરુષ ઉપર પ્રેમ વધે તેમ વારંવાર આરાધી કષાય મંદ થાય અને પ્રમાદ ઘટે તેમ વર્તવા યોગ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અખંડ ભક્તિ રહે તેમ પ્રવર્તવા પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીનાં પ્રેરણાત્મર્યા વચનો તમને પણ સ્મૃતિમાં હશે. એટલે આ જ્ઞાની કે આ જ્ઞાની એવો નિર્ણય આપણી મતિકલ્પનાએ કરવામાં કંઈ માલ નથી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ છાતી ઠોકીને આપણને કહ્યું છે કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિથી કલ્યાણ ન થાય તો અમે જામીન બનીએ છીએ. આવી જવાબદારી લેનાર આપણને મળ્યા છે એ આપણાં મહાભાગ્ય છે. હવે તો એક ઉપર દૃષ્ટિ રાખી આપણા દોષો દૂર કરી તેની ભક્તિમાં લીન થવા પ્રયત્નવાન થવું.

૧. પત્રસુધા, પત્ર-૩૧૧.

“ભક્તિમાર્ગ પ્રવેશ નહિ, નહીં ભજન દૃઢ ભાન;
સમજ નહિ નિજ ધર્મની, નહિ શુભ દેશે સ્થાન.”

અત્યારે તો આવી સ્થિતિ છે, તે પલટાવી ‘પ્રભુ પ્રભુ લય’ લગાડવાની છેજી. પરાભક્તિ કે આત્મા પરમાત્માની એકતા જેવા ગહન વિષયો તો યોગ્યતા આવ્યે તેમાં ચંચુપ્રવેશ થાય તેમ છે. શબ્દો તો માત્ર બુદ્ધિ સંતોષવા પૂરતા છે. કંઈક પ્રેમની જાગૃતિની જરૂર છે.

“પરાભક્તિના નિમિત્તે પરમાત્મા પ્રાપ્ત થાય છે કે પરમાત્મા પ્રાપ્ત થવાથી પરાભક્તિ ઊગે છે?” આમ આપનો પ્રશ્ન છે. તેનું સમાધાન આ પ્રમાણે વિચારશોજી :-

‘પરાભક્તિ નિમિત્તે પરમાત્મા પ્રાપ્ત થાય છે,’ એ એક અપેક્ષાએ યથાર્થ છે. ત્યાં પરાભક્તિ એટલે ‘સત્પુરુષની અભેદભાવે ભક્તિ’, તેથી અહંભાવ ભુલાઈ જતાં સત્પુરુષના સ્વરૂપમાં તન્મયતા, એકાગ્રતા, કૃતકૃત્યતા અનુભવાતાં પોતાના પરમાત્મસ્વરૂપનું ભાન અનન્યપણે થાય છેજી. ક્ષમાપનાના પાઠમાં રોજ બોલીએ છીએ—“જેમ જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારથી ઊંડો ઊતરું છું તેમ તેમ તમારા તત્ત્વના ચમત્કારો મારા સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે છે. તમે નીરાગી, નિર્વિકારી, સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, સહજાનંદી, અનંતજ્ઞાની, અનંતદર્શી અને ત્રૈલોક્યપ્રકાશક છો.” આ પ્રથમ વાક્યમાં પરાભક્તિના સાધનથી અહંભાવ ટળતાં અંતરાત્મા બની જીવ પોતાનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ જે પરમાત્મપદ, તે પ્રાપ્ત કરે છે એમ સમજવા યોગ્ય છે.

હવે બીજું વાક્ય વિચારીએ : ‘પરમાત્મા પ્રાપ્ત થવાથી પરાભક્તિ ઊગે છે’ તે પણ યથાર્થ છે. અહીં પરમાત્મા એટલે પોતાનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ ઉપરના વાક્યમાં ફળરૂપે પ્રગટ થાય છે એમ કહ્યું હતું તેને બદલે જે સત્પુરુષે પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત કર્યું છે, કૃતકૃત્ય થયા છે તેવા દેહધારી પરમાત્માનો યોગ પ્રાપ્ત થયે પરાભક્તિ ઊગે છે એમ સમજવું; એટલે બન્ને વાક્યોમાં વિરોધ નહીં પણ એક જ ભાવ છે એમ સમજાશે, એટલે પ્રશ્ન કરવા જેવું જ નહીં રહે. બન્ને વાક્યોનો પરમાર્થ એ છે કે પ્રગટ પુરુષોત્તમ પરમાત્માની ભક્તિથી પોતાના આત્માનું પોષણ થવારૂપ ભક્તિ પ્રગટ થઈ તે પરાભક્તિરૂપ પરમપદ પ્રગટાવી શકે છેજી. સ્વ. શ્રી રત્નરાજસ્વામીએ ‘દિલમાં કીજે દીવો’ એ પદ મંગળદીવારૂપે લખ્યું છે તે ચોવીશી કે આલોચનામાંથી વાંચી તેમાં બતાવેલો ક્રમ વિચારવા યોગ્ય છેજી.

“કર્મ મોહનીય ભેદ બે, દર્શન ચારિત્ર નામ;
હણે બોધ વૈતરાગતા, અચૂક ઉપાય આમ.”

શ્રી આત્મસિદ્ધિજીની આ ગાથા પણ વિશેષ વિચારવા યોગ્ય છેજી. તેમાં આખું મોહનીય કર્મ ક્ષય કરી પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત કરવાનો અચૂક ઉપાય બતાવ્યો છે તેનો વિચાર કરી વર્તન કરવાનું કામ હવે આપણું છેજી. “કર વિચાર તો પામ” એમ પણ છેવટે કહી દીધું છે તો હવે ક્યારે તે વિચાર કરીશું?

જેમ જેમ વૈરાગ્ય-ઉપશમની વૃદ્ધિ થશે તેમ તેમ દૃષ્ટિદોષ દૂર થતાં જ્ઞાનીનાં અમૃતતુલ્ય વચનો યથાર્થ અંતર ખોલી પોતાનો પરમાર્થ દર્શાવશેજી.

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બહે પ્રભુસેં, સબ આગમ ભેદ સુઉર વસેં;
વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાય દિયે.”

આપને વિચારવા નીચે એક પદ લખ્યું છે તે સમજાય તેટલું વિચારી સવળો અર્થ લેવા ભલામણ છેજી.

(જીઓ પ્રજ્ઞાવબોધ— પુષ્પ-૯૩, ‘૨સાસ્વાદ’)

પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિભાવ રાખવાનું અંતે ફરી સૂચવી તથા બને તો ‘જીવનકળા’ વાંચી હોય તોપણ ફરી વાંચવા જણાવી પત્ર પૂરો કરું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.—પૂ. શેઠજી જેસંગભાઈ ઉજમશીની તબિયત પણ ઘણી નરમ રહે છે, પણ તેમનું મનોબળ મંદતા પામ્યું નથી, તે આપણા જેવા જુવાનોને શિખામણ લેવારૂપ દૃષ્ટાંત વર્તમાનમાં છેજી. વૃદ્ધાવસ્થા, વેદના, અશક્તિ છતાં ધર્મકર્તવ્યમાં પરાયણ રહે છેજી.

[૨૬૨]

૩૨૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૩-૪-૧૯૪૧

ૐ

ચૈત્ર વદ ૨, રવિ, સં.૧૯૯૭

“કોણ ઉતારે પાર, પ્રભુ વિના કોણ ઉતારે પાર?
ભવોદધિ અગમ અપાર, પ્રભુ વિના કોણ ઉતારે પાર?”

આપના મોટા ભાઈએ આપની કલ્યાણ અર્થેની ભાવના દર્શાવેલી અને આપને તે ભક્તિ કરે છે તે માર્ગ સંમત છે, એટલે ટૂંકામાં જણાવવાનું કે કલ્યાણ સત્પુરુષની આજ્ઞામાં રહેલું છે, ભાવપૂર્વક તે આજ્ઞા ઉઠાવનાર અવશ્ય મોક્ષગામી થાય છે. તમને તેવા ભાવ હોવાથી જે આજ્ઞાની ઊણપ છે તે સદ્ગુરુકૃપાએ પૂર્ણ થાય તે અર્થે આ પત્ર લખ્યો છેજી. પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ધામણ પધાર્યા ત્યારે તમને તેમનાં દર્શન થયેલાં એમ તમારા ભાઈ જણાવે છે. તે આત્મજ્ઞાની મહાત્માએ પોતાના અંતકાળ પ્રસંગે જણાવેલું કે કોઈ મુમુક્ષુ તરવાનો કામી મોક્ષનું સાધન પૂછે તો ‘તત્ત્વજ્ઞાન’માંથી ત્રણ પાઠ મુખપાઠ કરી રોજ તેનું વિચારપૂર્વક આરાધન કરવાનું જણાવવું એમ કહેલું. તે જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાથી હવે હું “હે! પ્રભુ, હે! પ્રભુ શું કહું”, “યમનિયમ સંયમ આપ ક્રિયો” અને “હે ભગવાન! હું બહુ ભૂલી ગયો” આ ત્રણ પાઠ નિત્યનિયમ તરીકે જીવતાં સુધી કરીશ એમ પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરી આજ્ઞા માગી તે સ્વીકારી નિત્ય ગમે ત્યાં ગમે તેવી અવસ્થામાં પણ એક વખત તો જરૂર ભણવા વિનંતી છેજી. તેની સાથે સાત વ્યસનના તેમ જ સાત અભક્ષ્યના ત્યાગની વાત કરવા

પણ જણાવેલું છે તે નીચે પ્રમાણે છે. તેમાંથી જેટલાનો જિંદગી સુધી ત્યાગ અચૂક પણે તેમ હોય તેટલાનો ત્યાગ કરવાનો નિયમ ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરી લઈ લેવા ભલામણ છેજી.

સાત વ્યસન—(૧) જુગાર (મેળામાં લોટરી, આંકફરક, રેસ વગેરેમાં શરત (Bet) ન લગાવવી.) (૨) દારૂ (૩) માંસ (૪) ચોરી (૫) વેશ્યાગમન (૬) શિકાર (રાજાઓ રમે તેવો અથવા સાપ, વીંછી, જૂ, માંકણ, ચાંચડ, મચ્છર વગેરેને જાણી જોઈને મારવારૂપ) (૭) પરસ્ત્રીગમન.

સાત અભક્ષ્ય ચીજો—(૧) વડના ટેટા (૨) પીપળના ટેટા (૩) પીપળાના ટેટા (૪) ઉમરડાં (૫) અંજીર (૬) મધ અને (૭) માખણ. આટલી બાબતોનો વિચાર કરી કોઈ વખતે દવાને કારણે કોઈ વસ્તુ વાપરવાની જરૂર લાગતી હોય તો તેનો વિચાર કરી દવા સિવાય સ્વાદ આદિ કારણે ન વાપરવાની ટેક રાખવી હોય તો તે પ્રકારે ભાવના કરી, નમસ્કાર કરી ચિત્રપટ સમક્ષ નિયમ લઈ લેવા વિનંતી છેજી. કેટલાનો કેવી રીતે ત્યાગ કર્યો છે તે પત્ર લખો ત્યારે જણાવશોજી. પછીથી બીજાં ધર્મસાધન વિષે જણાવવા યોગ્ય છે તે અવસરે જણાવાશેજી.

આ ઉપરાંત આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર આદિ મુખપાઠે કર્યું હોય તો તે પણ ભક્તિના વખતે બોલવાનું રાખશોજી. તમારે માટે ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ તમારા મોટા ભાઈએ લીધું છે તે કોઈ સાથે મોકલાવશેજી. તેને કાળજીથી સાચવી તેમાં કહેલાં વચનોને હૃદયમાં ઉતારવા પુરુષાર્થ કરતા રહેશો તો કલ્યાણનું કારણ છેજી. પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનું જીવનચરિત્ર ‘જીવનકળા’ પુસ્તક તમારી પાસે હોય તો વાંચવા ભલામણ છેજી. નહીં તો તમારા ભાઈ તે તમને મોકલી આપશેજી. તે મહાપુરુષ મારા આત્માનો ઉદ્ધાર કરનાર છે એમ માની તેમની ભક્તિથી ભવસાગર તરી જવાય તેમ છેજી. વિશેષમાં જણાવવાનું કે ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ વગેરે વાંચતાં કંઈ શંકા થાય તો પોતે તેનો નિર્ણય કરી લેવા કરતાં મધ્યસ્થ રહીને કોઈ વિશેષ જાણનાર મળે ત્યારે પૂછી નિઃશંક થવાનો નિર્ણય કરવો, પણ ઉતાવળ કરી ‘આ તો બરાબર નથી; આમ કેમ લખ્યું હશે’ એવા કુવિકલ્પોમાં નહીં પડતાં, ‘મારી મતિ અલ્પ છે, હજી મને સમજી શકવા જેટલી માહિતી મળી નથી, તેવો સત્સંગ થયો નથી તે મારો દોષ મને યથાર્થ સમજવા દેતો નથી; પણ મહાપુરુષનાં વચન હંમેશાં સત્ય જ હોય, કલ્યાણકારી હોય તે મારે જરૂર માનવાં જ છે’ એમ વિચારવુંજી.

[૨૬૩]

૩૨૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૪-૧૯૪૧

તત્ ॐ સત્

ચૈત્ર વદ ૫, બુધ, સં. ૧૯૯૭

આપના બન્ને પત્રો મળ્યા છે. ગઈ કાલે પત્ર લખવા શરૂ કરેલો પણ તે મહોત્સવના દિવસે વખત મળવો મુશ્કેલ થઈ પડ્યો હતો. બહુ ઉલ્લાસભાવે પરમકૃપાળુદેવના અંતિમ દિવસ સંબંધી ઉત્સવ ઉજવાયો હતોજી. એ દિવસની પવિત્રતાની પ્રસાદી ઇચ્છી અત્યંત

અશક્તિ છતાં પૂ. શેઠજી જેસંગભાઈ પણ ઘણી ગરમી સહન કરતા અહીં રહ્યા છે. હવે અમદાવાદ તરફ જવા તેમની વૃત્તિ જણાય છે તે સહજ જાણવા લખ્યું છેજી. પ્રથમ પત્રમાં આપે જોયેલ સંતબાલ કૃત ટીકાવાળો ‘અપૂર્વ અવસર’ છપાયેલો હજી દીઠો નથી, પણ લખાયેલો એક મિત્રે છપાયા પહેલાં જોઈ જવા મોકલ્યો હતો તે જોયેલ છે. સત્પુરુષના આશ્રિતને એમાં કંઈ નવું જાણી મોક્ષમાર્ગમાં કામ આવે તેવું જણાયું નથી. કોઈના દોષો તરફ વૃત્તિ જતી રોકવી હિતકારક છેજી. બીજા પત્રમાં આપની ભાવના શહેરના કલુષિત (મલિન) વાતાવરણથી દૂર રહેવાની તથા સ્મરણમાં રહેવાની જણાવી છે તે જાણી સંતોષ થયો છેજી. બીજું, સમાધિમરણની ભાવના રાખો છો તે સંબંધમાં જણાવવાનું કે આપ અગમચેતી તરીકે અરજ કરો છો તે હિતકારક છે અને સ્વપરહિત થતું હોય તો તેમ વર્તવા તો ભાવના છે, પણ તે બહુ અચોક્કસ ગણાય, કારણ કે અંતર (સ્થળનું) ઘણું રહ્યું. દૃષ્ટાંત બનેલું આપું છું—

સ્વ. પૂ. માણેકજી શેઠ (કચ્છના ઉમદા સત્સંગપ્રેમી બાહોશ ગૃહસ્થ હતા) ઇંદોર માંદા થયા, તેમણે એક મુમુક્ષુ તેમને મળવા આવ્યો તેને પોતાની આખર સ્થિતિ જાણી રોકી લીધો અને પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને તાર કર્યો કે મારા છેલ્લા નમસ્કાર સ્વીકારવા કૃપા કરશોજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ બધા ટ્રસ્ટીઓ જે હાજર હતા તેમને બોલાવી સલાહ લીધી કે શું કરવું? મને મોકલવાનું નક્કી થયું. પછી તેઓશ્રીએ મને પૂછ્યું કે આઠમનો ઉપવાસ છે ને રસ્તામાં પારણા વગેરેની અડચણ પડશે. મેં કહ્યું કે મને હરકત કંઈ નથી. વળી કહ્યું કે ન જવાય તો ચાલશે, પણ મને તો તેવી ભાવના હતી કે ગમે તે ભોગે પણ આજ્ઞા ઉઠાવવી, એટલે પોતે રજા આપી. અડધે રસ્તે ગોધરા જતાં તેમનાં બહેન મુંબઈથી આવતાં હતાં તેમના ઉપર તાર આવ્યો કે તેમનો દેહ ધૂટી ગયો છે. તે વખતે હું તો સ્તવનમાં સવારે બેઠો હતો. તેમણે મને પૂછ્યું કે તાર મળ્યો? મેં કહ્યું કે હા (અગાસના તારનો મને ખ્યાલ હતો. તેમણે આ નવા તાર સંબંધી પૂછ્યું હતું). પછી તો તેમને બંગલે ગયા ત્યારે ખબર પડી. આમ કાળનો ભરોંસો રાખવા લાયક નથી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કહ્યું છે કે આશ્રમમાં જેનો દેહ ધૂટશે તેનું સમાધિમરણ થશે. આ આપને લક્ષ રહેવા જણાવ્યું છે. ભાવના તો તે જ રાખવા યોગ્ય છે, પછી જેવો પ્રારબ્ધનો ઉદય; પણ પુરુષાર્થધર્મને પ્રધાન રાખી વત્યાં જવા વિનંતી છેજી.

‘પુષ્પમાળા’ના પહેલા જ પુષ્પમાં ‘ભાવનિદ્રા’ ટાળવા પુરુષાર્થ કરવા ભલામણ કરી છે. દ્રવ્યનિદ્રા તો રોજ ઊંઘવું પડે છે તે અને ભાવનિદ્રા તે મોહ અથવા અજ્ઞાનદશા છે. “અનાદિ સ્વપ્નદશાને લીધે ઉત્પન્ન થયેલો એવો જીવનો અહંભાવ, મમત્વભાવ તે નિવૃત્ત થવાને અર્થે આ છ પદની જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશના પ્રકાશી છે. તે સ્વપ્નદશાથી રહિત માત્ર પોતાનું સ્વરૂપ છે, એમ જો જીવ પરિણામ કરે, તો સહજમાત્રમાં તે જાગૃત થઈ સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થાય.” (૪૯૩) મિથ્યાત્વ, સ્વપ્નદશા, અજાગૃતદશા, બેભાન અવસ્થા, ભાવનિદ્રા આ બધા શબ્દો એક જ ભાવ દર્શાવનારા છેજી.

શ્રી દેવચંદ્રજીકૃત ચોવીશીમાં શ્રી સંભવનાથના સ્તવનમાં આવે છે “અવિસંવાદી નિમિત્ત છો રે, જગતજંતુ સુખ કાજ.” અવિસંવાદી=અચૂક લાભ આપે તેવું, અવિરોધી. બે પ્રકારનાં નિમિત્ત હોય છે : એક તો જરૂર કારણથી કાર્ય નીપજાવે તેને અવિસંવાદી કહેવાય છે અને બીજું વિસંવાદી એટલે કાર્ય થવામાં કારણરૂપ પણ હોય અને કાર્યનો નાશ કરવામાં પણ કારણરૂપ બને. જેમ કે ઘડો બનાવવા કુંભાર દંડ વડે ચાક ફેરવે છે ત્યાં દંડ એ ઘડો બનાવવામાં કારણરૂપ થાય છે, પણ તૈયાર થયેલા ઘડાને ફોડી નાખવામાં પણ દંડ કારણરૂપ થાય છે, તેથી તે અચૂક કાર્ય કરે જ એવું કારણ ન કહેવાય, કાર્ય બગાડી પણ નાખે; માટે વિસંવાદી કારણ કહ્યું છે. અને જિન ભગવાન જીવનું અવશ્ય હિત કરવામાં નિમિત્તભૂત છે, તે કદી જીવનું અહિત કરતા નથી માટે તેમને અવિસંવાદી નિમિત્ત કહ્યા છે, તે સહજ સમજી શકાય તેવું છેજી. એ જ વિનંતી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૬૪]

૩૨૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૪-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ ચૈત્ર વદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

વૈરાગ્ય ઉપશમની વૃદ્ધિ જરૂરની છે. તેથી ભક્તિભાવ પણ દીપે છે. શ્રી બાહુબળીજીને પિતાના વિરહે થયેલા ભાવ નીચેના પદ્યમાં છે :-

(દૃષ્ટિ થિરામાંહે દર્શન નિત્યે, રત્નપ્રભા સમ જાણો રે- રાગ)

“પ્રજા સહિત ઉત્સાહે આવે, ઉજ્જડ બાગ નિહાળે રે,
માર્ગો બતાવે પ્રભુના પગલાં, શુભ લક્ષણ સહ ભાળે રે.
પરોપકાર-કારક પરમાત્મા આવ્યા જગ ઉદ્ધરવા રે.
વિરહ-વેદના કહી ન જાતી, પોક મૂકીને રૂએ રે,
પ્રભુ-વિહારની દિશા બતાવી, ઊંચે ચઢીને જીએ રે. પરો
નાર્મી નજર ના ક્યાંચે પહોંચે, શોક સમાય ના ઉરે રે,
મંત્રી આદિ દે આશ્વાસન: “પ્રભુ ઉરે, નહિ દૂરે રે; પરો
પ્રભુનાં પગલાં ઉપર સ્મારક સુંદર આપ રચાવો રે,
નિત્યપૂજાનું સ્થાનક કરીને, ભક્તિ ભાવ જમાવો રે. પરો”

પ્રભુ મનને શિખામણ આપે છે :-

“ઇન્દ્રિય-ઠગ તજી, પરમ પદાર્થે મનની વૃત્તિ વાળે રે,
જ્ઞાનગમ્મતે મન ઋષિ રોકે, મન-ચંચળતા ટાળે રે:- પરો
‘હે! મન-બાળક, નારી-રૂપ કૂંપ પાસે રમવા ના જા રે,
મોહ-સલિલે ડૂબી મરશે, એવી દોડ ભૂલી જા રે. પરો
જીવાજીવ-વિચારે રમજે, ઇન્દ્રિય-રમત વિસારી રે,

સંયમ-બાગે પ્રત-વૃક્ષોમાં, ધ્યાન-રમત બહુ સારી રે. પરોં
પરિષદ-શ્રમ નહિ તને જણાશે પંચાચાર-રસે ત્યાં રે,
શલ્યરહિત તપ શુદ્ધિ દેશે, સ્વરૂપ-સુખ મળે જ્યાં રે.’ પરોં
‘એમ વિચરતાં પૃથ્વી-તલ પર હજાર વર્ષો વીતે રે,
કેવલ-શ્રી વરવા વરઘોડે જાણે ફરતા પ્રીતે રે. પરોં
સંસારે સુખ અલ્પ ન લેખે, દુઃખ ઠીસે સુખ-વેશો રે,
અલંકાર તનુ-ભાર, ખરેખર! ગાયન રુદન-વિશેષો રે. પરોં
દેહ-ઘસારો કામ-વિકારો, જન્મ-મરણના હેતુ રે;
ગર્ભાવાસ ટળે જે ભાવે તે જ મોક્ષ-સુખ-કેતુ રે.’ પરોં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૩)

વિચાર જીવને ઊગતો નથી, તેથી દુઃખને સુખ જાણી નોતરે છે; અને દુઃખ આવી પડે છે ત્યારે કોઈને ગમતું નથી. વિચાર કરીને કે સત્પુરુષે સમ્મત કર્યું છે તે સમ્મત કરીને જીવ આટલા ભવનાં થોડાં વર્ષ બાકી છે તે સત્પુરુષની આજ્ઞા ઉઠાવવામાં ગાળે કે તેવો પુરુષાર્થ કરવાની ભાવનામાં ગાળે, તોપણ જીતી બાજી હારી ન જાય. પણ જો કુસંગે અનાદિકાળની વાસનાઓને વધારીને જીવ દેહ છોડી પરાધીનપણે એકલો અન્ય દેહ ધારવા ચાલી નીકળશે ત્યારે તેની શી વલે થશે? એનો ખ્યાલ અત્યારથી કરી લઈ, કંઈક આત્માને આધારભૂત આશરો મળે તેવો આ ભવમાં બની શકે એમ છે. તે કાળ વ્યર્થ થોથાં ખાંડવામાં વહ્યો ન જાય તેની કાળજી વિચારવાન જીવ રાખે છેજી. અનંતકાળથી ઇંદ્રિયોનાં સુખની ઝૂરણા કરી, પણ જન્મમરણ ટળ્યાં નહીં. હવે સત્પુરુષના યોગે તો કંઈક આંટા ઊકલે એવો માર્ગ લેવો છે, એવો નિર્ણય વિચારવાન જીવે જરૂર કર્તવ્ય છેજી. મનને અઘરું પડે તોપણ આંખો મીંચીને પણ સત્પુરુષે જણાવેલા સત્સાધનમાં વિશેષ કાળજી રાખી કંઈક તેનો અભ્યાસ પડી જાય, સહેલાઈથી તેમાં જ વૃત્તિ રહ્યા કરે એવો ઉપાય કરી મૂક્યા વિના ભારે વેદની કે મરણ પ્રસંગે ટકી શકાય તેમ નથી. માટે સમાધિમરણની ભાવના રાખનાર દરેક મુમુક્ષુ જીવે સત્સાધનનું અવલંબન કર્મના ધક્કાથી છૂટી જાય કે ત્વરાથી તેનું અનુસંધાન કરી તેમાં જ ઘણો કાળ ગાળવા પ્રયત્ન કરતા રહેવાની જરૂર છેજી. વારંવાર મન ક્યાં ફરે છે તેની તપાસ રાખતા રહેવાની ટેવ પાડી મૂકવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૬૫]

૩૨૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૪-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“મનની ચિંતા મટી પ્રભુ ધ્યાવત, મુખ દેખતાં તુમ જિનની,

ઇન્દ્રી-તૃષા ગઈ જિનેસર સેવતાં, ગુણ ગાતાં વચનની—

હું તો પ્રભુ વારી છું તુમ મુખની.”(૨૦, શ્રી ધર્માશ્વર જિન સ્તવન)

(દૃષ્ટિ ચિરામાંહે દર્શન નિત્યે, રત્નપ્રભા સમ જાણો રે- રાગ)

“સંસારે સુખ અલ્પ ન લેખે, દુઃખ દૌસે સુખ-વેશો રે,
અલંકાર તનુ-ભાર, ખરેખર! ગાયન રુદન-વિશેષો રે.
પરોપકાર-કારક પરમાત્મા પ્રગટ્યા જગ ઉદ્ધરવા રે.
દેહ-ઘસારો કામ-વિકારો, જન્મ-મરણના હેતુ રે;
ગર્ભાવાસ ટળે જે ભાવે તે જ મોક્ષસુખ-^૧કેતુ રે. પરો”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૩)

આપનો પત્ર મળ્યો. સમાચાર જાણ્યા. મનમાં ઉદ્દેગ રાખવા યોગ્ય, મૂંઝાવા યોગ્ય નથી. પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે : “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં કલેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) એ ઉપદેશપૂર્ણ, સુખદાયક વાક્યનો વિશ્વાસ સહિત વિચાર થાય તો જગતમાં કોઈ વસ્તુ પ્રત્યે આસક્તિ ન રહે. ઉદ્દેગ એ દુઃખનું કારણ છે, હૃદયની નિર્બળતા છે, મોહ-મહેલમાં પેસવાનું ઘાર છે.

મનને પૂછવું કે તું શું ઇચ્છે છે? સુખ કે દુઃખ? જો સુખને ઇચ્છે તો સુખનો માર્ગ લેવો કે દુઃખનો? ફિક્કર, ચિંતા, ઉદ્દેગ, કલેશ એ તો સ્પષ્ટ દુઃખ દેનારાં દેખાય છે, તો તે કાંટાવાળી જગ્યાથી ખસીને, જ્યાં દુઃખ પેસી પણ ન શકે એવા સદ્ગુરુના સ્વરૂપનો વિચાર કરીએ, તેણે આપણને સુખી કરવા જે સત્સાધન ભક્તિ આદિ આજ્ઞા કરી છે તે આરાધીએ તો વર્તમાનમાં પણ કલેશનાં કારણ વિસારે પડે અને પુણ્યબંધ થાય તો ભવિષ્યમાં પણ સુખનાં સાધન સાંપડે. આવો લાભકારક સુખનો માર્ગ તજી કોણ દુઃખથી ભર્યા સંસારને સંભારે? અથવા સંસાર ઊભો થાય તેવાં કર્મ કમાવા કોણ કલેશ કે કલેશનાં કારણોને સેવે? બળતામાંથી બહાર નીકળી જવા માટે સદ્વિચાર અને સદ્વિચાર બતાવે તેવો સદાચાર છેજી.

જે કંઈ કરવું પડે તે આત્માર્થે, ધૂટવા માટે કરવાની ધારણા રાખી કરવા યોગ્ય છેજી. ‘ગઈ તિથિ તો જોષી પણ ન વાંચે’ એ કહેવત પ્રમાણે બની ગયેલા બનાવને સંભારી શોક કરવાનું વિચારવાન ન કરે. જે થઈ ગયું તે થઈ ગયું, તે અન્યથા થાય એમ નથી. હવે જેટલું જીવવાનું છે તેટલું જીવન ઉત્તમ રીતે કેમ ગાળી શકાય તેની વિચારણા કરી લેવા યોગ્ય છે અને તેને માટે પણ બહુ ફિક્કર કરતા રહેવાની જરૂર નથી; કર્મના ઉદયને રોકવા કોઈ સમર્થ નથી, માત્ર તે વખતે સમભાવ રહે તો તે કર્મથી સદાને માટે ધૂટી શકાય એટલો અવકાશ છે, લાગ છે; માટે તેવા સમભાવમાં રહેવાની ટેવ પાડવાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી અને સમજણ સત્પુરુષના બોધને આધારે થયા વિના સમતા રાખવી હોય તોપણ રહે તેમ નથી. તેથી સત્પુરુષનાં વચનનું બહુમાનપણું રાખી, હૈયાના હાર કરતાં વધારે કીમતી જાણી સત્પુરુષનાં વચન, તેની આજ્ઞાની ઉપાસના કરીશું તો તેની સમજણે આપણી સમજણ ઘડાશે અને તેનું

માનેલું બધું મનાશે, તો રાગ, દ્વેષ, શોક, ઉદ્વેગનું જોર નહીં ચાલે અને કરવું છે તે સહેલાઈથી થશે. માટે પ્રથમ જ્ઞાનીએ સંમત કરેલું આપણું હૃદય સંમત કરે, ખરેખરા અંતરના ભાવથી નિષ્કપટપણે સ્વીકારે તેવી વિચારણા વારંવાર કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. તરવાનું સાધન તે જ છે. અત્યારે સુખદુઃખની ગણતરી દેહને આધારે થાય છે; દેહને ઠીક પડે, લોકોમાં સારું કહેવાય, ઇંદ્રિયોને અનુકૂળ પડે તો ચિત્ત પ્રસન્ન રહે છે; પણ કોઈ જરા આપણું ઘસાતું બોલે, વ્યાધિ શરીરમાં ઊપજી પીડા ઉત્પન્ન કરે, કે ઇંદ્રિયોને ન ગમે તેવા વાતાવરણમાં રહેવાનું થાય તો મન ઊંચું થઈ જાય છે અને પહેલાં ગમતું હતું, સારું લાગતું હતું, બરાબર ખવાતું, પચતું તેવું ક્યારે થશે એમ મનમાં ઝંખના થયા કરે છે. આ બધા પ્રકારો રાગદ્વેષના છે. તે પલટાવી નાખી દેહનું ગમે તેમ થાઓ, કુટુંબનું ગમે તેમ થાઓ, મનને ગમો કે નહીં, લોકો નિંદો કે વખાણો, પણ મારા આત્માને અહિત થાય, આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન થાય કે ભૂંડી ગતિમાં જવું પડે તેવા ભાવ થતા હોય તો મારે જરૂર અટકાવવા છે અને જ્ઞાનીએ કહેલે રસ્તે મારા ભાવ રાખી મારે આ ભવમાં તો મારા આત્માની દયા પાળી તેને ખરેખરો સુખી કરવો છે. જ્ઞાની જેવા અંતરમાં શાંત પરમસુખી છે તેવા સુખવાળો મારો આત્મા પરમ શાંત થાય તેવા ઉપાયો, ગમે તેટલી અડચણો, નિંદા કે કષ્ટો વેઠીને પણ કરવા છે. પછી લખચોરાશીમાં ભટકતાં કંઈ બને એવું નથી, માત્ર આટલા જ ભવમાં તે ઉપાયો લઈ શકાય એમ છે; તેમાં ય જેટલાં વર્ષો ગયાં તે તો વ્યર્થ વહી ગયાં, જેટલું મૂઠી ફાકો જીવવાનું બાકી હોય તેટલામાં કંઈ ને કંઈ સત્ય ધર્મનું આરાધન એવા બળથી આંખો મીંચીને કરી લઉં કે ધર્મ-આરાધન ન થાય તેવા હલકા ભવમાં જવું ન જ પડે. જો જ્ઞાનીપુરુષના દૃઢ નિશ્ચયે, તેને આશ્રયે આ દેહ છૂટે તો જરૂર વહેલો મોડો મોક્ષ થયા વિના ન રહે એવો સન્માર્ગ પૂર્વના પુણ્યને લઈને આપણને મળ્યો છે, તો જેટલી ક્યાશ રાખીશું તેટલું આખરે પસ્તાવું પડશે. માટે ધર્મના કામમાં ઢીલ ન કરવી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ

[૨૬૬]

૩૨૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૪-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૮, શનિ, સં. ૧૯૯૭

શ્રી સદ્ગુરુ ચરણાય નમોનમ:

અહીં ધજા ફેરવે છે ત્યારે કંઈ વિશેષ વિધિ કરતા નથી. શ્રી આત્મસિદ્ધિ આદિ કોઈ પૂજા ભણાવવાનું નિમિત્ત તે દિવસે રાખ્યું હોય તથા પ્રભાવના પતાસાં વગેરેની હોય તો તે દિવસ ઉત્સવ જેવો ઉત્સાહનું નિમિત્ત બનશેજી.

બીજું, આપ અત્રે પધાર્યા ત્યારે બાળકોને ધર્મ-શિક્ષણ આપવા માટે (નિશાળ) ખોલવા તમે વિચાર જણાવ્યો હતો. તે સંબંધી જણાવવાનું કે કોઈ મુમુક્ષુને બોલાવી તેના હાથે શાળાની અખાત્રીજને દિવસે જ શરૂઆત કરી દો તો જુદો દિવસ શોધવો મટે અને મંગલિક કાર્યની શરૂઆતથી નવું વર્ષ પણ શરૂ થયું ગણાય. તે વિષે જેમ તમને ઠીક પડે તેમ વિચાર કરશો.

શું ભણાવવું? કેટલો ખર્ચ કરવો ઘટે? વગેરે પૂછવું હોય તો પૂ. સોભાગભાઈ વગેરેની કમિટી આશ્રમ તરફથી નિશાળો માટે નીમેલી છે તે સલાહ આપશે અને જરૂર પડ્યે વર્ષ આખરે કંઈ મદદ પણ આપશે. તે વિષે તમે પણ કંઈક માહિતગાર છો, એટલે રોજ એકાદ કલાક છોકરા-છોકરીઓને અભ્યાસ કરાવે એવા સારા વર્તનવાળા શિક્ષક મુમુક્ષુમાંથી કે સરકારી ગુજરાતી શાળા-શિક્ષક કોઈ મળી આવ્યે મંદિરમાં હાલ એક કલાક વર્ગ ભરવાનું દિવસે કે સાંજે રાખશો તો સહેલાઈથી તે કામ શરૂ થાય તેવું લાગે છેજી. સેવાભાવે કામ કરનાર મુમુક્ષુ મળી આવે ત્યાં સુધી સારું, નહીં તો કોઈને કંઈ નામનો બે-પાંચ રૂપિયાનો પગાર આપવો પડે તો તેમ કરીને ખર્ચ કરવાનો નિર્ણય ત્યાંના મુમુક્ષુવર્ગનો થતો હોય તો ઊગતી નવી પ્રજાને નિશાળો ભણતાં અને ભણીને ઊઠી ગયેલાને આશીર્વાદરૂપ તે શાળા થઈ પડશે, ઘણાં દુર્વ્યસનોમાંથી અટકશે, સભ્યતા, વિવેક, વિચાર, વિનય, ભક્તિ શીખશે અને જીવન સુખરૂપ ગાળવાનું કારણ તે નિશાળ થઈ પડશે. કામ હાથ લઈ તેને ખીલવનાર હોય તો પૈસાની અડચણ નહીં આવે, તે તો ગમે ત્યાંથી મળી રહેશે. માટે કોઈ એવા હોશિયાર કામ કરનાર માથે લઈ શકે તેમ હોય તો અખાત્રીજ જેવો બીજો સારો દિવસ જડવાનો નથી એમ નક્કી કરી આ વર્ષે તે કામ શરૂ કરવા ભલામણ છેજી. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો ગમે તેના કાનમાં પડશે તોપણ તે હિતકારી જ થવા સંભવ છે. તમારા નાના ગામમાં તો એક કુટુંબ જેવો સંપ રાખી કામ લેવા ધારો તો ગમે તેવું કામ સહેલાઈથી થઈ શકે. પરગામ છોકરા પરણાવી જે વહુઓ આવે તે ઘણી ખરી અભણ પણ હોય, તેવાને અક્ષરજ્ઞાન અને વીશ દોહા આદિ શીખવવાનું કામ આ શાળા કરે તો થોડાં વર્ષમાં તમારા ગામમાં કોઈ અભણ ન રહે અને વીશ દોહરા આદિ ન જાણતું હોય તેવું પણ કોઈ ન રહે. નિશાળનું કામ સારું થાય ને લોકોને વિશ્વાસ બેસે કે ત્યાં જાય તે સુધરે છે તો કામ સફળ ગણાય.

[૨૬૭]

૩૨૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૯-૪-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૮, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(દૃષ્ટિ ધિરામાંહે દર્શન નિત્યે, રત્નપ્રભા સમ જાણો રે- રાગ)

“ભરત ભૂપને મળે સામટા સમાચાર ઉત્સવના રે :-

કેવળજ્ઞાન પિતા પામ્યાના, ચક્ર-પુત્ર-પ્રસવના રે.

પરોપકાર-કારક પરમાત્મા (પ્રગટ્યા) ઊઠ્યા જગ ઉદ્ધરવા રે.

પ્રથમ મહોત્સવ શાનો કરવો? તે માટે વિચારે રે,

ધર્મ-કર્મથી સૌ સંપત્તિ, ચક્રાદિક પ્રકારે રે. પરોપકારકારકં

પુત્ર-કલત્રે ધર્મ ભૂલે તે, તરુ છેદી ફળ ખાતા રે,

મોહ-બળે વિચાર ઊંઘે ના, ભજવા પ્રભુ પ્રખ્યાતા રે.”પરોપકારકારકં

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૩)

“જીવ! તું શીદ શોચના કરે, કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે;
તારું ધાર્યું થાતું હોત તો, સુખ સંચી દુઃખ હરે. કૃષ્ણને”

(અરિહંત નમો, ભગવંત નમો, પરમેશ્વર શ્રી જિનરાજ નમો— રાગ)

“મોહ-ઘેલછા જગ આખામાં વ્યાપી રહી અપાર અહો!
જન્મમરણનાં દુઃખ કેટલાં તેનો નહીં વિચાર અહો!
શ્રી રાજચંદ્ર ભગવંત પદે હું કરું વંદન અગણિત અહો!
દિન ઉપર દિન ચાલ્યા જાતા, આવે મરણ નજીક અહો!
મોહ-મદિરાના છાકે જીવ જાણે ન ઠીક-અઠીક અહો! શ્રી રાજ
નજરે મરતા જન જગમાં બહુ દેખે તોયે અંધ અહો!
વિપરીતતા કોઈ એવી ઊંડી, લાંબી કાળ અનંત અહો! શ્રી રાજ
કરે વાત—‘મરવાનું સૌને’, લે નહિ નિજ સંભાળ અહો!
ખટકો ખટકે ઉરમાં જરૂં ના, વદે બહુ વાચાળ અહો! શ્રી રાજ
વેરઝેરમાં કાળ ગુમાવે, સ્વાર્થ વિષે મશગૂલ અહો!
દુર્લભ માનવ ભવની કિંમત ગણી ન એ મહા ભૂલ અહો! શ્રી રાજ
દેવ, ગુરુ, ધર્માદિ સાચા સત્સંગે સમજાય અહો!
દયા, દાન, તપ, ભક્તિ યોગે નરભવ સફળો થાય અહો! શ્રી રાજ”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૮૬)

પૂ.ભાઈને શરીરની બનતી સંભાળ લેતા રહેવા તથા શોક નહીં કરતાં સમાધિમરણની તૈયારી કરતા રહેવા પરમકૃપાળુદેવનું શરણ તથા ભક્તિ વિશેષ પ્રેમે કરવા સૂચવશોજી. પૂ.....એ સાથેના પત્રમાં જણાવેલ શિખામણ લક્ષમાં લેવા ભલામણ છેજી.

“બનનાર તે ફરનાર નહીં અને ફરનાર તે બનનાર નહીં.” આયુષ્ય અલ્પ લઈને આવેલા મહેમાનને કોણ વધારે વાર રાખવા સમર્થ છે? તેની પાછળ ખેદ કરવામાં કંઈ સાર નથી. જે બની ગયું તે અન્યથા થવાનું નથી. ઊલટું આર્તધ્યાન કરી કર્મ બાંધવાથી આપણું એટલું ભક્તિ કરવા યોગ્ય આયુષ્ય એળે જાય અને તેવા વખતમાં આયુષ્ય બંધાઈ જાય તો રોકકળ કરનારને ઢોરપશુની ગતિમાં જવું પડે. એવું કામ પોતે પણ ન કરવું અને બીજાને પણ સમજાવી રડવા-કૂટવાથી પાછા વાળી કાંઈ વાંચી સંભળાવવું. ‘સમાધિસોપાન’માંથી અનિત્ય, અશરણ, સંસાર આદિ ભાવનાઓ જે કોઈ રોવા કે સાંભળવા આવે તેમને તે દિવસોમાં સંભળાવવાથી તમારો તેમ જ સાંભળનારાઓનો વખત ધર્મકાર્યમાં જવાથી સ્વપરહિત થશેજી. ‘સમ્યક્દૃષ્ટિ જીવ સવળું કરે’ એવું પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા. શોક થતો હોય તેને તપાસે કે દીકરા ઉપર બહુ મોહ કર્યો હતો તો હવે આ વિયોગ વધારે સાલે છે. જેમને વધારે મોહ તેના ઉપર નહીં હોય તેમને એટલું બધું લાગતું નથી. તો હવે એ શિખામણ લેવી કે નાશવંત વસ્તુઓ ઉપર મોહ કરવો, તેમાં આનંદ માનવો તે ક્લેશકારી આખરે નીવડે છે. માટે હવે વિષયભોગ,

સગાંવહાલાં, ધન, ખેતર, કુટુંબ આદિનો વિચાર કરી, ઊંડાં મૂળ મોઠે નાખ્યાં હોય તેને ખેંચી કાઢવાનો, તેને વિચારીને ક્ષય કરવાનો અવસર આવ્યો છે. તો હવે શાના વિના મારે ચાલે એવું નથી? મરતી વખતે મને શું આડું આવે એવું છે? શામાં મારું મન વારંવાર ભમ્યા કરે છે? એના વિચાર કરી મરણ આવ્યા પહેલાં, મરણ બગાડી અધોગતિ કરાવે એવી વૃત્તિઓને શોધી શોધીને હવે દૂર નહીં કરું તો અચાનક મરણ આવી પહોંચશે ત્યારે મારાથી એકાએક એટલો બધો પુરુષાર્થ નહીં થાય કે તેમાં મારું મન ન જ જવા દઉં. માટે પહેલેથી વિચારી વિચારી દોષોને ઓળખી તે દોષો દૂર કરવા સદ્ગુરુશરણથી આજે જ કેડ બાંધવી છે એવો નિર્ણય કરી જીવન સફળ થાય તે માટે પુરુષાર્થ કરવાનો ક્રમ આરંભશો તો પુત્રવિયોગની વાત વિસારે પડશે અને આ જીવની શી વલે થશે? એ વાત મુખ્ય થશે અને એ જ હવે તો કર્તવ્ય છેજી. બીજાનું ભલું કરવા આપણે સમર્થ નથી, પણ આપણા જીવને અધોગતિના મહાદુઃખોમાંથી બચાવી લેવા સદ્વિચાર કરી સદાચારમાં આવી આપણું હિત કરવું તે તો આપણા જ હાથની વાત છે. સુપુત્રે તો પોતે મરીને શિખામણ આપી કે આમ સર્વને વહેલા-મોડા જવાનું છે, માટે જરૂર જરૂર જરૂર ચેતજો. જાતે જોયેલી વાત ભૂલી ન જતાં આપણે માથે મરણની ડાંગ ઊગામેલી જોતાં રહી સત્કાર્યોમાં વધારે ચિત્ત દઈ પાપથી બીતા રહેવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— જગતમાં કોઈ કોઈનું નથી. કોઈ કોઈનું દુઃખ લઈ શકતું નથી. કોઈ કોઈને સુખ આપી શકતું નથી. જીવ એકલો જ આવે છે અને એકલો જ પોતાનાં કરેલાં કર્મ ભોગવવા પરલોક જાય છે. માટે આણે મારું બગાડ્યું કે આ મારો શત્રુ છે, આ મને હિતકારી છે કે આનું તો મોં મને આખરે અવગતિ કરાવશે એવા રાગદ્વેષનાં ભાવો જીવન અને મરણને બગાડનારા છે. માટે જેમ બને તેમ પોતાના દોષો, પૂર્વે કરેલાં કર્મથી સુખદુઃખ આવે છે તેમાં કોઈનો દોષ નથી; માત્ર અણસમજથી બીજાના નિમિત્તને લક્ષમાં રાખી જીવ આકુળવ્યાકુળ થાય છે. ભલે કોઈ ચાકરી કરનાર હોય કે ન હોય; કોઈ આપણાં કામ ચલાવનાર પાછળ હોય કે ન હોય; કોઈ નિંદા કરે કે વખાણ કરે તે તરફ લક્ષ ન રાખતાં આ જીવે કરેલાં કર્મ તેને અવશ્ય ભોગવ્યા વગર ધૂટકો નથી. તેમાં કોઈનો વાંક નથી. હાથનાં કર્યાં હૈયે વાગે છે; માટે સમતા રાખી, સદ્ગુરુનું શરણું મળ્યું છે તે મહાભાગ્ય માની, તેને આશરે હવે દેહ છોડવો છે એવો પાકો નિર્ણય કરી, રોજ તે નિર્ણય પ્રમાણે વર્તાય છે કે બીજો આશરો શોધવા જીવ મોહવશ ભટકે છે તે તપાસતા રહેવા વિનંતી છેજી. આ પુરુષાર્થ જરૂર જીવને ઊંચો આણે એવો છે. માટે હવે બાહ્ય વસ્તુઓનું, બીજા જીવોનું અવલંબન છોડી સ્મરણ નિરંતર રહે અને સમભાવ રાખી સર્વ પ્રત્યે મૈત્રીભાવના અને સદ્ગુરુ-પદમાં અભેદભાવના જેમ વિશેષ રહે તેમ કરતા રહેવા સર્વ આત્મહિતેચ્છુઓને વિનંતી છેજી. થોડું લખ્યું ઘણું માનજો; વિશેષ વિચાર કરજો અને કંઈ પણ આચરણ થાય છે કે નહીં તેની તપાસ રાખશોજી.

[૨૬૮]

૩૨૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૪-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

પૂર્વકર્મને લઈને જીવને જે કરવું છે તે થતું નથી એવો સામાન્ય અભિપ્રાય લોકમાં પ્રચલિત છે, પણ તે પુરુષાર્થને હાનિકારક છેજી. પૂર્વકર્મ ન હોય તો તો સંસાર જ ન હોય, પણ પૂર્વકર્મને દૂર કરવા યોગ્ય અવસર પ્રાપ્ત થયો છે, છતાં જીવ ચેતતો નથી એ જીવનો પ્રમાદ છે; અને માને છે કે મારે આત્મહિત કરવું છે છતાં થતું નથી. ત્યાં પણ હજી તે માન્યતા ઉપલક્ષ છે; જેમ ખોરાકની, ઊંઘની અને ધનની જરૂરિયાત જણાઈ છે અને તેના ઉપાય ગમે તેટલા પરિશ્રમે પણ કર્યા કરે છે, તેમ જ્યારે ખરેખરી આત્મહિત કરવાની દાઝ લાગશે ત્યારે તે કામ કોઈ કહે ત્યારે કરવું કે અનુકૂળતા મળ્યે કરાય તો કરવું એમ નહીં રહે, પણ આપોઆપ એ કામમાં મનને લગાવી દેશે; તેવી ભૂખ લાગે નહીં ત્યાં સુધી સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર, સદ્વિચાર, ભક્તિ આદિ ઉત્તમ નિમિત્તોની જીવને જરૂર અત્યારે તો ઘણી જ છેજી. જે કામ પ્રસંગે-પ્રસંગે, ક્ષણે-ક્ષણે કરતા રહેવાની જરૂર છે, તે કામ ‘થશે’, ‘થશે’, ‘વખત મળશે તો કરીશું’ એમ રહે છે તે જીવની શિથિલતા છે. તે દૂર કરવા બને તેટલી જાગૃતિ વધારતા રહેવાની જરૂર છે. બીજે બધેથી પ્રેમ ઉઠાડી સત્પુરુષ, તેનો બોધ, તેનો સમાગમ, તેની આજ્ઞા, તે પ્રત્યે વાળવા યોગ્ય છેજી. એ જ વિચાર હરતાં, ફરતાં, કામ કરતાં, જતાં, આવતાં, સૂતાં, બેસતાં કરતા રહેવાય તેવી ટેવ મારે પાડવી છે એવો નિશ્ચય કરી, તે તરફ દિવસમાં ઘણી વાર લક્ષ દેવાય છે કે નહીં તે જોતા રહેવાની જરૂર છેજી. વાતોએ વડાં નહીં થાય, પણ કરવું પડશે એમ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા તે લક્ષમાં રાખી સર્વેએ શાશ્વત વસ્તુમાં પ્રેમ કરતાં શીખવાની જરૂર છેજી. સમજણ જ્યારથી આવી ત્યારથી ઉત્તમ વસ્તુ તરફ પ્રેમ વધતો જાય એમ કરવામાં આવે તો દિન દિન આત્મા ઊંચો આવતો જાય અને બીજાં ક્લેશનાં કારણો તેને વિઘ્ન કરી શકે નહીં તેવો નિર્ભય બની જાય. પરમ પુરુષનાં વચનોમાં મન વિશેષ વાર રોકાય તેવું કરવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૬૯]

૩૨૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૪-૧૯૪૧

વૈશાખ સુદ ૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

આપનો પત્ર મળ્યો. આપની ભાવના તેમાં તીવ્રપણે પ્રગટ કરેલી છે તે જાણી. કોઈ માણસને ભૂખ લાગી હોય અને ‘ખાવું છે, ખાવું છે; રહેવાતું નથી, બહુ ભૂખ લાગી છે’ એમ બૂમો મારે તો ભૂખ મટે નહીં; તેમ જ તેનો અયોગ્ય ઉપાય લે તોપણ મટે નહીં; રસોઈ ચૂલે ચઢતી હોય, બરાબર ચૂલામાં લાગતું હોય પણ અમુક કાળ દાળ વગેરેને ચઢવામાં લાગે તેટલી ધીરજ ન રાખે અને ઉતાવળ કરીને પાણી પી પી કરીને પેટ ભરી દે તો ખાવાની રુચિ તેની મટી જાય, પણ ખોરાકથી શરીરમાં શક્તિ આવવી જોઈએ તે આવતી નથી; ઊલટું રોગનું

કારણ થાય છે. તેવી જ રીતે ઇંદ્રિયોની તૃષ્ણા, બળતરાથી જીવ ગભરાઈ જાય છે; જ્ઞાનીપુરુષોનાં વચનો વિષયોનું વિરેચન કરાવનાર હોય છે, તૃષ્ણારૂપ બળતરા મટાડવાની ખરી ઔષધી એ જ છે, પણ તે સમજીને અંતરમાં ઉતારે ત્યારે શાંતિ થાય; પણ તે સમજવામાં વાર લાગે, વિચાર પહોંચે નહીં, સત્સંગ હોય નહીં ત્યારે જીવ ગભરાઈ જાય છે અને સાચો ઉપાય કરવાનો પડી મૂકી, પાણી પીને પેટ ભરી ભૂખની રુચિ બગાડી દેવા સમાન ઇંદ્રિયોને પોષવાની સામગ્રીના વિચારોમાં, તેવી વાતો કરનારની વાતો સાંભળવામાં અને વિકાર પોષવામાં કાળ ગાળી સત્સંગની રુચિને મંદ કરી દે છે અને વિષયસામગ્રી જ સુખ આપશે એવી ભાવના સેવ્યા કરે છે, તે પાણી વલોવવાથી માખણની આશા રાખ્યા સમાન નિરર્થક અને માત્ર શ્રમ આપનાર જ છે. માટે ખારા ઝેર જેવા સંસારમાં ક્યાંય, કોઈ ભવમાં સુખ નથી એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી, તે સંસારનાં મૂળ ઉખેડી નાખે તેવા સત્સંગમાં જ ચિત્ત વારંવાર આણવાની જરૂર છેજી.

દરેક મુમુક્ષુના સાક્ષાત્ અનુભવની વાત છે કે જ્યારે પ્રથમ સત્પુરુષનો યોગ થયો ત્યારે કેવી ભાવના વર્તતી હતી? કેવાં સુંદર પરિણામ આત્મહિત કરી લેવાનાં ઊભરાઈ રહેતાં હતાં? આપણને સ્મરણ મળ્યું અને તેનું આરાધન કરવા માંડ્યું ત્યારે કેટલું બળ આત્મામાં જણાતું હતું? જ્યારે એ પ્રત્યક્ષ પુરુષનો સમાગમ થતો ત્યારે વિષય-વાસના ક્યાં સંતાઈ જતી હતી? એ સમાગમની ખુમારી દેશ ગયા પછી પણ કેવી રહેતી? આ બધી વાતો આપને સ્મૃતિમાં લેવા જણાવ્યું તેનું કારણ એ છે કે એ દવા સાચી છે, તેનો લાભ જેણે એક વખત પણ મેળવ્યો છે તેણે તો તે દવા નિરંતર સેવ્યા જ કરવા યોગ્ય છેજી; તેને વિરોધી પ્રસંગોથી દૂર રહી, જેથી તે દવા ગુણ કરે તેવા પથ્ય સમાન અનુકૂળ સંજોગો મેળવી, સત્પુરુષનાં વચન છે તે જ જાણે પ્રત્યક્ષ પુરુષ આપણને એકાંતમાં બોલાવીને બોધ જ કરે છે એમ માની તેનું સેવન વિશેષ વિશેષ કર્યા કરવાથી જરૂર વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થશે અને આ સંસાર એવો ભયંકર લાગશે કે બળી મરવું સારું, પણ સંસાર વધારે એવું તો મારે કંઈ કરવું જ નથી. સ્વપ્નમાં પણ વિષયો સારા છે, મીઠા છે એવું ન ભાસે તેવી દૃઢતા થતાં સુધી સત્પુરુષનાં વચનોરૂપી ઔષધી રાતદિવસ સેવવા યોગ્ય છે. મોટા પુરુષો મોક્ષે ગયા છે તેમણે સંસારનું સ્વરૂપ કેવું વિચાર્યું છે અને કેટકેટલો પુરુષાર્થ કરી જ્ઞાનીની આજ્ઞાને પ્રાણથી પણ અધિક પ્રેમે ઉપાસી આત્મહિત કર્યું છે તે વિચારવા થોડું શ્રી ઋષભ જિનેશ્વર જીવનમાંથી નીચે ઉતારી મોકલું છું તે વારંવાર વિચારશોજી.

લોકાંતિક દેવો શ્રી ઋષભદેવને સ્મૃતિ આપે છે—

(યોગદૃષ્ટિ ચોથી કહીજી— રાગ)

“જે અર્થે જન્મ્યા, પ્રભુ જી, તેનો આવ્યો લાગ;

કર્મો ગૃહસ્થ-વાસનાં જી પૂર્ણ થયાં, વૈતરાગ.

જીવ, જોને ક્ષણ ક્ષણ નર ભવ અવસર જાય.

કરી પ્રેરણા તે ગયા જી, પ્રભુ બોલાવે પુત્ર,
કહે ભરતને: ‘સુજ્ઞ છો જી, સંભાળો સૌ તંત્ર. જીવ, જોને
પંચમગતિ છે સાધવી જી, હવે ઘટે વનવાસ.’
ભરત ખેદ સહ બોલતા જી: ‘અણઘટતું આ ખાસ; જીવ, જોને
આપ એંઠ ગણીં છોડતા જી, તેમાં હોય ન સુખ,
ચરણ-સમીપે સુખ છે જી, સિંહાસને અસુખ. જીવ, જોને
આપની આગળ ચાલવું જી, દેશે સુખ અપાર,
હાથી-હોદ્દે બેસવું જી, મને ગમે ન લગાર. જીવ, જોને
શિર-છત્ર છો સર્વના જી, આપ સમીપ સુખ સાર,
રાજ્ય-ચિહ્ન છત્રાદિ સૌ જી, દેશે દુઃખ અપાર. જીવ, જોને
સેનાપતિ, મંત્રી છતાં જી, આપ વિના ન સુહાય,
સ્વામી વિના સૌ સંપદા જી, સતીને નહિ સુખદાય. જીવ, જોને”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૨)

(દૃષ્ટિ ચિરામાંહે દર્શન નિત્યે, રત્નપ્રભા સમ જાણો રે— રાગ)

“પ્રભુ પણ કર્મ ધર્મથી કાપે, પર્યોસ ભાવના ચિંતે રે,
માતા સમ સંભારે સ્નેહે સમિતિ-ગુપ્તિ નિશ્ચિંતે રે.

પરોપકારકારક પરમાત્મા ઊઠ્યા જગ ઉદ્ધરવા રે.

નારી-કથા-દર્શન-સંસર્ગે મન સંયમ સંભારે રે,
પૂર્વ-રતિ તજી નૌરસ ભોજને, બ્રહ્મચર્ય દૃઢ ધારે રે. પરો
ઇન્દ્રિય-ઠગ તજી, પરમ પદાર્થે મનની વૃત્તિ વાળે રે,
જ્ઞાન-ગમ્મતે મન ઋષિ રોકે, મન-ચંચળતા ટાળે રે:— પરો
હે! મન-બાળક, નારી-રૂપ કૂંપ પાસે રમવા ના જા રે,
મોહ-સલિલે ડૂબી મરશે, એવી દોડ ભૂલી જા રે. પરો
જીવાજીવ-વિચારે રમજે, ઇન્દ્રિય-રમત વિસારી રે,
સંયમ-બાગે પ્રત-વૃક્ષોમાં, ધ્યાન-રમત બહુ સારી રે. પરો
પરિષહ-શ્રમ નહિ તને જણાશે પંચાચાર-રસે ત્યાં રે,
શલ્યરહિત તપ શુદ્ધિ દેશે, સ્વરૂપ-સુખ મળે જ્યાં રે. પરો”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૩)

(કેવળજ્ઞાન થયા પછી ભરતજી દર્શન કરી હવે સ્તુતિ કરે છે.)

“દઈ પ્રદક્ષિણા ભરત ભૂપ તો વંદન કરીને સ્તવતા રે:
અહોભાગ્ય અમારાં કે પ્રભુ, રહ્યા આજ લગીં જીવતા રે. પરો

જાણે આજે સિદ્ધ થયો હું, પરમાનંદ ન માતો રે,
 નિરુપમરૂપે તમને દીઠા, સફળ કંઠ ગુણ ગાતો રે. પરોં
 કૃતકૃત્ય આ ચરણ થયા જે, આપ સમીપે લાવ્યા રે,
 નયન સફળ આ પ્રભુ-દર્શનથી, કર સેવામાં આવ્યા રે. પરોં
 ઝીલે કર્ણ જે ધ્વનિ દિવ્ય તે ધન્ય! ધન્ય! અતિ ગણવા રે,
 વાણી સુણી સદા વખાણે પ્રશસ્ત તે પણ ભણવા રે. પરોં
 નામ રટે તુજ તે જીભ સાચી, તુજ સન્મુખ મુખ સાચું રે,
 કૃતકૃત્ય મન તે હું માનું, જે તુજ પદ-કજ રાચ્યું રે. પરોં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૩)

(છઠ્ઠી દીઠી રે હવે કાંતા કહું- રાગ. ભરતજીની યાચના)

“આ સંસારે રે હું હજી ડૂબિયો, પામ્યો ન કેવળજ્ઞાન,
 ક્યારે ક્યારે રે હે! પ્રભુ, આપશો આ બાળકનેય ભાન?
 જાગો હે! જીવો રે મોહ કરો પરો.

ભાર ઉતારો ગહન ભવ-ચક્રનો, ગમતા નથી આ ભોગ,
 તારો તારો વિભાવ-પ્રવાહથી, ઘો નિત્ય-શુદ્ધ-ઉપયોગ. જાગોં
 એક અટૂલો રે રડવડું રાજ્યમાં, દુઃખી અંધા સમાન,
 દીધું આપે રે ભૌતિક રાજ્ય આ, ઘો હવે કેવળજ્ઞાન. જાગોં”

“અશ્રુ સાથે રે સ્તુતિ કરી બેસતાં, પ્રગટ્યું અવધિજ્ઞાન,
 તેથી જાણ્યું રે કર્મ હજી ભોગનાં બાકી અલ્પ પ્રમાણ. જાગોં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૪)

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી દૃષ્ટાંત આપતા કે કોઈ એક બાઈ પોતાના નાના બાળકને ખીર પીરસી કામ હોવાથી પાણી ભરવા જતાં બાળકને લાકડી આપતી ગઈ ને કહ્યું કે કૂતરું આવે તો લાકડી મારજે. હા બાળકે કહી એટલે તે ગઈ. કૂતરું તાકી રહ્યું હતું તે એકલા બાળકને જોઈ ઘરમાં અંદર આવી બાળકની થાળીમાંથી ખીર ખાવા લાગ્યું. તે વખતે બાળક તો રડવા લાગ્યું : ‘મારી ખીર ખાઈ જાય છે રે.’ તેમ વિષય-કષાય પજવે ત્યારે રડવું તે કંઈ ઉપાય નથી, પણ જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞારૂપ લાકડી સંભારી તેમાં હૃદયને જોડી દેવું એટલે વિષયકૂતરા તુર્ત નાસી જશે, ખેદ કરવારૂપ રડવાથી તે ખસે તેમ નથી, કર્મ પ્રાર્થના સાંભળે તેવાં નથી, તે તો શરમ વગરનાં છે. માટે જ્ઞાનીની આજ્ઞા મંત્ર-સ્મરણ, ભક્તિ વગેરેમાં ચિત્ત વધારે રાખવાથી વિષયોની બળતરામાં પેસવાનો તેને વખત નહીં મળે. કાં તો કામ, કે કાં તો સ્મરણ આદિ એમ મનને નવરું ન રાખવું. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૦]

૩૨૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૪-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૩-અક્ષય તૃતીયા, મંગળ, ૧૯૯૭

(દોહરા) “જે કલ્યાણક ઉત્સવો, ઊંજવે દેવ વિનીત,
ગર્ભ, જન્મ, દીક્ષા અને, જ્ઞાન, નિર્વાણ નિમિત્ત. ૧
તે ઉત્સવમાં ઉલ્લસે, ભક્તિ-ભાવ મહાન,
સમ્યક્દર્શન આદિનાં પ્રાપ્તિ-પોષણ-સ્થાન. ૨
તે તે ભાવો પામવા, અને પોષવા આજ,
યથાશક્તિ લે લાભ સૌ, કરતાં આતમ કાજ. ૩
ઉપકારી ગુરુદેવનો, વિરહ સહ્યો નવ જાય,
પણ બાંધી પૂરવભવે, ઉદય થઈ અંતરાય.” ૪

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય વિદેહદશાધારી પ્રભુશ્રીજીની જે તિથિ નિમિત્તે આપ સર્વે જુમુક્ષુજનો ભક્તિભાવ અર્થે એકત્ર થયા છો તે તિથિ વિષે સં. ૧૯૯૨ મહા વદ ૭, તારીખ ૧૪-૨-૧૯૩૬ને રાત્રે દશેક વાગ્યે પોતાને મુખે કહેલાં વચનોમાંથી થોડાં લખ્યાં છે :

“જેમ આત્મસિદ્ધિનો જન્મ આસો વદ ૧નો છે; પરમકૃપાળુદેવનો જન્મ કાર્તિકી પૂનમે છે, એમ એક તિથિ આ દેહ પણ પડશે ત્યારે નક્કી થશે...તે દિવસ ઉઘાડો ફૂલ જેવો પછી તો જણાશે. તે દિવસે આત્મસિદ્ધિની ભક્તિ કરવી, ઉત્સવનો દિવસ ધર્મમાં ગાળવો અને જમણવાર થાય તે બધા જે આવે તે જમી જાય, પણ તે દિવસે મરણતિથિએ જમણ થાય ? એમ પોતે પ્રશ્ન ઉઠાવ્યો. પોતે જ જવાબ વાલ્યો કે તે જન્મતિથિ કે મરણતિથિ નહીં પણ આત્માની તિથિ ગણવી. એટલે જમણ કરવામાં કંઈ બાધ નથી. તે એક દિવસે આત્મસિદ્ધિની ભક્તિ જે કરશે તેને હજાર ઉપવાસનું ફળ થાય તેટલો લાભ થશે. તેમાં પોસહ, જપ, તપ, સંજમ બધું આવી જાય છે.”

આવાં વખાણ જે તિથિનાં પોતે કર્યાં છે, તે તિથિએ સર્વ ભાઈબહેનો મોક્ષની ઇચ્છાથી તકલીફ વેઠીને એકઠાં થયાં છો તો તે દિવસે ઉલ્લાસભાવે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની ભક્તિમાં આત્માને લીન કરવા ભલામણ છેજી. સંસારી વાસનાઓ એક દિવસ દૂર કરી, આત્મા અનાદિકાળથી અનાત્મ (જડ) વસ્તુઓમાં રાચી રહ્યો છે, તેને સદ્ગુરુની આજ્ઞારૂપ ભક્તિરંગમાં રંગાય અને ભક્તિની ભૂખ ઊઘડે તેવી રીતે તેની તે વાતોમાં રાતદિવસ ગળાય તેમ વર્તશો તો ઉપર જણાવેલું ફળ, હજારો ઉપવાસ કરતાં ચઢી જાય તેવો લાભ લેવાનો જોગ આવ્યો છે તે સફળ થશે. દેવો જેમ સ્વર્ગનાં સુખ છોડીને તીર્થકર આદિ પાસે કે નંદીશ્વર દ્વીપ વગેરે પવિત્ર સ્થળોમાં ભક્તિ માટે એકઠા થઈ ઉત્સવ ઊજવે છે તેવો યોગ આજે આવ્યો છે. તે પરમ પાવનકારી ગંગામાં ડૂબકી મારી પવિત્ર થઈ જીવન પલટાવવા, સદાય તેની ખુમારી ટકાવવા, નવો જ જન્મ જાણે મળ્યો હોય તેમ નવજીવાન થઈ આત્માના કાર્યમાં મચ્યા રહેવા વિનંતી

છેજી. ઘેર ઘેર સંપ, સત્સંગની જરૂર, મુમુક્ષુ ભાઈબહેનો પ્રત્યે ઉલ્લાસ, સેવા, વિનય, ભક્તિ, મૈત્રીભાવ ઊછળતાં રહે અને કોઈનો દોષ નજરે ન ચઢે, પણ સંસારીભાવ, પહેલાંના અણબનાવ ભૂલી જવાય અને નવા રાજા ને નવી પ્રજા જેવું નવજીવન સઘળે ફેલાય, દોષો દાટી ગુણો ખીલી નીકળે તેમ વર્તવા વિનંતી છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૧]

૩૩૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૫-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૫, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

“કોણ ઉતારે પાર, પ્રભુ બિના કોણ ઉતારે પાર ?

ભવોદ્ધિ અગમ અપાર— પ્રભુ

કૃપા તિહારીતેં હમ પાયો, નામ મંત્ર આધાર— પ્રભુ”

પૂ.....ની ઉત્કંઠા મંત્રસ્મરણની છે તો પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ, નમસ્કાર ન થાય તો ચિત્રપટનાં હાથ જોડી દર્શન કરી ભાવના કરે કે હે પ્રભુ! આપની આજ્ઞાથી ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ મંત્રનું મારા આત્માના ઉદ્ધારને અર્થે આરાધન કરીશ. ભક્તિ કરીને બીજી કશી સંસારી વાસના પોષવાની ભાવના ન રાખવી. લોકો દીકરા માટે, ધન માટે કે દેવલોકનાં સુખ માટે ધર્મ કરે છે કે મંત્ર જપે છે; તેમ ન કરતાં જન્મમરણ ટાળવા અને મોક્ષ થાય તેટલા માટે જ આ મંત્ર પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી મને મળ્યો છે, તે જેવો તેવો નથી. જ્ઞાનીપુરુષે આત્મા જેવો જાણ્યો છે, અનુભવ્યો છે અને કહ્યો છે તેવો આત્મા મારે માનવો છે, તે આત્મા જણાવવા આ મંત્ર પરમ પુરુષે યોજ્યો છે; તે આત્માર્થે જ હું તેને જાણ્યો કરીશ. જે જ્ઞાનીપુરુષે માન્યું છે, તે બધુંય મારે માનવું છે; મારું માનેલું બધું ઊંધું છે, તે સવળું કરવા આ મંત્રમાં હું ભાવ રાખું છું. જેમ કોઈ કૂવામાં પડી ગયો હોય અને તેને તરતાં આવડતું ન હોય છતાં દોરડું હાથમાં આવી જાય તો પછી તે ડૂબે નહીં, દોરડે દોરડે બહાર નીકળી શકે; તેમ આ મંત્ર જ્ઞાનીની આજ્ઞાથી મળેલો મારો ઉદ્ધાર કરનાર છે એટલો વિશ્વાસ રાખી બને તેટલી વાર રાતદિવસ જાપ્યા કરવા યોગ્ય છે. બીજેથી ચિત્ત પાછું વાળી એ મંત્રમાં રાખવું. શરીરમાં દુઃખ, પીડા, વેદના થતી હોય ત્યારે મન ત્યાં જાય છે અને હું દુઃખી છું, દુઃખી છું એમ થાય છે તે આર્તધ્યાન કહેવાય છે; તેથી કર્મ બંધાય છે અને ઢોર-પશુના ભવમાં જવું પડે, પણ આ મંત્રમાં ચિત્ત રાખે તો ધર્મધ્યાન થાય અને સારી ગતિ થાય છે. જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે એવો આત્મા દેહથી, દેહના દુઃખથી અને દેહના સર્વ સંબંધોથી જુદો છે, પરમાનંદરૂપ છે, નિત્ય છે, તે મરતો નથી, તેને વૃદ્ધાવસ્થા નથી, તે કપાય નહીં, છેદાય નહીં, બળે નહીં; સર્વ વખતે ક્ષણે-ક્ષણે નિરંતર જાણ જાણ કરનાર છે તે આત્મા આ મંત્રમાં કહ્યો છે, તે મારે વારંવાર સંભારવો છે. ગમે ન ગમે તોપણ જેમ રોગ મટાડવા કડવી દવા આંખો મીંચીને પી જાય છે તેમ પરાણે પણ મનને મારે મંત્રમાં જ હવે તો

રાખવું છે; એવો દૃઢ વિચાર કરી તે પ્રમાણે વર્તવા ભલામણ છેજી. શરીર ઠીક થયે પણ રોજ અમુક માળા બે-ત્રણ રોજ ફેરવવાની ટેક રાખવી અને હરતાં ફરતાં, કામ કરતાં પણ જીભથી મંત્ર બોલતા રહેવાની ટેવ પાડી મૂકી હશે તો તે સમાધિમરણનું કારણ છેજી. જ્ઞાનીએ જણાવેલી જન્મમરણ ટાળવાની આ અમૂલ્ય દવા છેજી. માટે તેને સામાન્ય થઈ જવા ન દેવી. સ્મરણ કરતાં મન જ્ઞાની પ્રત્યે રાખવું. જ્ઞાનીપુરુષ આત્મા જ છેજી. ‘સમાધિસોપાન’માંથી સમાધિમરણ સંબંધી છેવટે પ્રકરણ છે તે તેમને બને તો સંભળાવવા વિનંતિ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૨]

૩૩૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૫-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૬, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“બીજાં સાધન બહુ કર્યાં, કરી કલ્પના આપ;
અથવા અસદ્ગુરુ થકી, ઊલટો વધ્યો ઉતાપ.
પૂર્વ પુણ્યના યોગથી, મળ્યો સદ્ગુરુ યોગ;
વચન સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.
નિશ્ચય એથી આવિયો, ટળશે અહીં ઉતાપ;
નિત્ય કર્યો સત્સંગ મેં, એક લક્ષથી આપ.”

ધનવાનને ધનનો લોભ હોય છે તેમ શક્તિશાળી વિદ્યાર્થીઓને પણ બીજાના કરતાં વિશેષતા મેળવી આગળ આવવાનો લોભ સહેજે હોય છે. ખરી સ્પર્ધા તો પોતાના વિકાસને વધારવાની છે. ‘ઉજ્જડ ગામમાં એરંડો પ્રધાન’ એ કહેવત મુજબ કેટલીક વખત બીજાના તરફ નજર રાખનારા ઠગાય છે; માટે પોતાના દોષ દેખી દોષો દૂર કરવા કમર કસવાની છેજી. અત્યારની કેળવણી એકતરફી છે; વધારે ગોખે, સ્મૃતિમાં રાખે, કહી કે લખી બતાવે તે આગળ આવે છે. એ ગુણો પણ જરૂરના છે, છતાં તમારા પત્રમાં જે દોષો (પ્રમાદ આદિ) તમે વર્ણવ્યા છે તે યથાર્થ રીતે ખૂંચતા હોય તો તે દૂર કરવા કેડ બાંધવી ઘટે છે.

નિદ્રા જીતવા સંબંધી તમે ભાવના પત્રમાં જણાવી છે તેના ઉપાયરૂપ સંક્ષેપમાં લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય આ છે : (૧) જિતાશ(સ)ન=આહાર અથવા આસનનો જય (૨) આરાધનામાં પ્રમોદ=માહાત્મ્ય જેનું પરમ છે એવા નિઃસ્પૃહી પુરુષોનાં વચનમાં તલ્લીનતા (૩) સંવેગ=મુક્ત થવા સિવાય બીજી કોઈ પણ પ્રકારની ઇચ્છા-અભિલાષા નહીં (૪) શોક : પશ્ચાત્તાપ=જ્યારથી એમ સમજાયું કે ભ્રાંતિમાં જ પરિભ્રમણ કર્યું ત્યારથી હવે ઘણી થઈ; હે! જીવ, હવે થોભ.

વિચારવા અર્થે પરમકૃપાળુદેવે લખેલું નીચે ઉતારું છું.

“આત્મા સમય સમય ઉપયોગી છતાં અવકાશની ખામી અથવા કામના બોજાને લઈને તેને આત્મા સંબંધી વિચાર કરવાનો વખત મળી શકતો નથી એમ કહેવું એ પ્રાકૃતજન્ય

‘લૌકિક’ વચન છે. ખાવા પીવાનો ઊંઘવા ઇત્યાદિનો વખત મળ્યો ને કામ કર્યું તે પણ આત્માના ઉપયોગ વિના નથી થયું. તો પછી ખાસ જે સુખની આવશ્યકતા છે, ને જે મનુષ્ય જન્મનું કર્તવ્ય છે તેમાં વખત ન મળ્યો એ વચન જ્ઞાની કોઈ કાળે સાચું માની શકે નહીં. એનો અર્થ એટલો જ છે કે બીજાં ઇન્દ્રિયાદિક સુખનાં કામો જરૂરનાં લાગ્યાં છે અને તે વિના દુઃખી થવાના ડરની કલ્પના છે. આત્મિક સુખના વિચારનું કામ કર્યા વિના અનંતો કાળ દુઃખ ભોગવવું પડશે અને અનંત સંસાર ભ્રમણ કરવો પડશે એ વાત જરૂરની નથી લાગી?”

(બ્યાખ્યાનસાર-૨,૩૦/૧૪)

મુઝાવા યોગ્ય નથી. હિંમત હારવી નહીં. ભાવના વર્ધમાન કરવાથી સૌ સારાં વાનાં થઈ રહેશેજી. “યાદૃશી ભાવના યસ્ય સિદ્ધિર્ભવતિ તાદૃશી” જેવી જેની ભાવના તેને તેવું ફળ મળ્યા વિના રહેતું નથીજી. ઐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૨૭૩]

૩૩૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૫-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ વૈશાખ સુદ ૧૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(વામાનંદન હો પ્રાણ થકી છો પ્યારા, નાહીં કીજે હો નયણથકી ક્ષણ ન્યારા- રાગ)

“દેવાનંદન હો રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્યારા, આ કળિકાળે હો અમને ઉદ્ધરનારા.

વંદન-વિધિ ના જાણું તો યે, ચરણે આવી વળગું;

અચળ ચરણનો આશ્રય આપો, મન રાખું ના અળગું.

દેવાનંદન હો રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્યારા.

નેપોલિયન-જીવન વળીં જો જો, મહાપ્રતાપી શૂરો,

યુદ્ધો સર્વે ધાર્યા જીત્યો, બુદ્ધિમાં પણ પૂરો. દેવાં

કૂચ કરે નિજ સૈન્ય મોખરે જરા વાર તે સૂતો,

છેલ્લા સૈનિકને દઈ હુકમ જગાડવા, તે ચૂક્યો. દેવાં

વખતસર પહોંચી ના શક્તાં, અંતિમ યુદ્ધે ખોયું,

મહારાજ્ય લગભગ ચુરપનું; અલ્પ ઊંઘ-ફળ જોયું? દેવાં

એરંડા-ડાળે કરીં મંડપ, તરણે તરણે ઢાંકે,

ક્ષણે ક્ષણે તરણું ઉમેરે, છેલ્લે તરણે ભાંગે. દેવાં

અલ્પ અરે! અગ્નિ સંઘરતાં કોઈ ન શાંતિ પામે,

સકલ વિશ્વને બાળી દે તે શિથિલપણાને નામે. દેવાં

‘સમય માત્ર પ્રમાદ ન કરવો’ કહ્યું, ન કાઢી નાખો,

રે! અત્યંત પ્રમાદ છતાંયે, કેમ ન કાળજી રાખો? દેવાં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૫)

તીર્થશિરોમણિ ભવદવત્રાસિતને શાંતિપ્રેરક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસ સ્ટેશનથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

આપના બન્ને પત્રો મળ્યા. આપની સૂક્ષ્મપણે દોષ જોવાની વૃત્તિ સંતોષકારક છેજી. તે જ પ્રમાણે દોષ ટાળવાની તત્પરતા—રોગ, શત્રુ અને દોષને ઊગતાં જ દાબવા અર્થે પ્રવર્તે એમ ઇચ્છું છુંજી.

બીજું, આત્મહિતને અર્થે નિવૃત્તિને લક્ષે કોલેજના અભ્યાસની અભિલાષા રાખી છે તે પ્રથમ કારણ વિચારતાં પ્રશસ્ત જણાય છેજી. તમે ધારો છો તે ઉપરાંત તેમાં બીજાં કારણો પણ ગર્ભિત રહ્યાં છે. એક તો તમે કમાયા પહેલાં લગ્ન ન કરવાના વિચારવાળા હો, તે બાબત મક્કમ રહી શકો તેમ હો, તો બ્રહ્મચર્યપાલનનો કાળ લંબાય છે. બીજું, તમારા પ્રત્યે કુટુંબી આદિ જનોની વૃત્તિ માનભરી થવાનું કારણ પણ તેમાં છે; કારણ કે, એક તો વિદ્યામાં વૃદ્ધિ; બીજું, સારી કમાણી કરી શકો તેવી યોગ્યતાની આશા; ત્રીજું, તમારો તેમના પ્રત્યે સદ્ભાવ જાણવાનો પત્રાદિ દ્વારા તેમને પ્રસંગ પડે, વિદ્યા સાથે વિનય વધે તે છાપ પાડ્યા વિના ન રહે. વિશેષમાં હાલની વિદ્યાના ફળરૂપ કોઈ પણ કમાણીનું સાધન એવું મળવા સંભવ છે કે જેમાં થોડા વખતના (અમુક કલાકના) ભોગે આજીવિકા સરળપણે પ્રાપ્ત કરી શકાય અને બાકીનો બચતો વખત આત્મહિતમાં યોજી શકાય. જ્ઞાનનાં ક્ષેત્રો ઘણાય છે તેનું સિંહાવલોકન પણ થઈ જવાથી સંકુચિત દૃષ્ટિ ન રહે. બે-ચાર વર્ષ માનસિક તાલીમ લેવાય તેનો ઉપયોગ સદ્વિચારમાં પણ થવાનો સંભવ છે, એટલે સત્પુરુષનાં વચનો દીર્ઘદૃષ્ટિથી વિસ્તારથી સમજી, સમજાવી શકાય તેવી યોગ્યતાનું કારણ બને. પકવ વય થતાં કમાણી આદિ સાધનો પણ પોતાની પસંદગી પ્રમાણે અને બીજાના દબાણ વિના વિચારીને ગ્રહણ કરવાનો પ્રસંગ બનવા સંભવ છે. આ આદિ અનેક કારણો વિચારતાં તમે અભ્યાસ અર્થે ટૂંકી દૃષ્ટિ ન રાખો તે હિતકર લાગે છે. બીજું, અભ્યાસને માટે સ્કોલરશિપ વગેરે પ્રયત્ન કરવા ધારતા હો તો તે કંઈ ખોટું નથી; પણ તબિયત બગડે તેવા પ્રયત્ન કરવા જતાં, પૈડામાંથી ખીલો નીકળી જતાં ગાડું અટકી પડે તેમ બને, તો બધી ધારણા બંધ રહેવાનો પ્રસંગ આવે. માટે તેની ફિકર નહીં કરતાં બીજા ઉપાય લેવા. ધર્મલક્ષ્ય, જેને આત્મહિત કરવું હશે તેણે સત્સંગ દ્વારા શોધવો વહેલેમોડે પડશે. એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૪]

૩૩૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૫-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૧૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ;

મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે.

એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ. મૂળ૦”

“મોક્ષ કહ્યો નિજ શુદ્ધતા, તે પામે તે પંથ;
સમજાવ્યો સંક્ષેપમાં, સકળ માર્ગ નિર્ગ્રંથ.”

“ભણતાં પંડિત નીપજે, લખતાં લહિયો થાય;
ચાર ચાર ગાઉ ચાલતાં, લાંબો પંથ કપાય.”

“ફળદાતા ઈશ્વરતણી, એમાં નથી જરૂર;
કર્મ સ્વભાવે પરિણમે, થાય ભોગથી દૂર.”

હરિગીત— “ઈશ્વર કરે છે સર્વ એવું માનતાં પુરુષાર્થનો,
અવકાશ કોઈ ના રહે, હિત સાધવા ન સમર્થ, જો.
ના બંધ-મોક્ષ ઘટે, પછી ઉપદેશ કરવો વ્યર્થ તો,
જીવ યંત્ર સમ ગણવારૂપે સિદ્ધાંત માત્ર અનર્થનો;
સમ્યક્ ગુણો સાધી ગયા મોક્ષે ઘણા, તે આદરો;
વૈરાગ્ય, ભક્તિ આદિ સાધન સુગુરુ-આજ્ઞાથી કરો,
કુળાગ્રહો તજી સત્ય પામો એ જ અંતે વિનતિ,
સંકલેશથી જગ દુઃખી છે, તે કલેશ ટાળે સુ-મતિ.
સમ્યક્ત્વ પામી મોક્ષ પામે, લાભ એ મોટો ગણો!
વિનાશી, અન્ય, અશુદ્ધ ભાવોમાં જતો ભવ આપણો—
ઉપકાર સદ્ગુરુ તણો વિવેકી ના વિસારતા,
તેની જ ભક્તિથી સુદર્શન આદિ સૌ લાભો થતા.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૫)

આપનો પત્ર મળ્યો. કંઈક વિચાર-પ્રમાદમાંથી જાગતાં પ્રશ્નમાળા લખી તે વાંચી. તે સર્વ પ્રશ્નોના ઉત્તર સમાગમે સાંભળવાથી સમાધાન થવા યોગ્ય જણાય છેજી. તોપણ ટૂંકામાં પ્રથમ પ્રશ્ન અને તેનો ઉત્તર યથાશક્તિ લખી મોકલું છું. તે દરરોજ એકાદ પ્રશ્ન વિશેષ વિચારી, ઉત્તરનો મનમાં વિસ્તાર બને તેટલો કરવા વિનંતી છેજી. ટૂંકામાં તો મથાળે લખેલાં પદ્યોમાં જ ઉત્તર આવી જાય છે; તે પણ ફરી ફરી વિચારશોજી.

(૧) પ્રશ્ન—દરરોજ માળા ફેરવવી, ભક્તિ કરવી, યમનિયમ, સામાયિક વગેરે બોલવાથી શું થાય છે ?

ઉત્તર—જ્ઞાનીએ આત્મા જાણ્યો છે, તે જણાવવા પોતાને જેથી લાભ થયો છે એવાં સત્સાધન બતાવ્યાં છે; તેનો વિશ્વાસ રાખી અભ્યાસ કરવાથી જીવને પોતાને સ્વચ્છંદે વર્તવાની ટેવ છે તેને બદલે જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉપાસાય છે.

“રોકે જીવ સ્વચ્છંદ તો, પામે અવશ્ય મોક્ષ;
પામ્યા એમ અનંત છે, ભાખ્યું જિન નિર્દોષ.”

આત્મા વિષે, મોક્ષ વિષે તેને વિચાર જાગે છે અને મોક્ષના ઉપાય ઉપર પ્રતીતિ આવે છે. કલેશનાં કારણો કલેશરૂપ લાગે છે અને સદ્ગુરુ પ્રત્યે, તેના સાધન પ્રત્યે તથા સત્સાધકો પ્રત્યે પ્રેમ, વિશ્વાસ, ભક્તિ વધતાં સંસારની દુષ્ટ વાસનાઓ ઓછી થઈ, “સદ્ગુરુના આત્માની ચેષ્ટાને વિષે વૃત્તિ રહે, અપૂર્વ ગુણ દૃષ્ટિગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે, અને સહેજે આત્મબોધ થાય એમ જાણીને જે ભક્તિનું નિરૂપણ કર્યું છે, તે ભક્તિને અને તે સત્પુરુષોને ફરી ફરી ત્રિકાળ નમસ્કાર હો!” (છ પદનો પત્ર)

(૨) પ્રશ્ન—જ્ઞાન કોને કહેવાય ?

ઉત્તર— “જાણ્યું તો તેનું ખરું, જે મોહે નવિ લેપાય,
સુખદુઃખ આવ્યે જીવને, હર્ષશોક નવિ થાય.”
“આવે જ્યાં એવી દશા, સદ્ગુરુબોધ સુહાય;
તે બોધે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે સુખદાય.
જ્યાં પ્રગટે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે નિજજ્ઞાન;
જે જ્ઞાને ક્ષય મોહ થઈ, પામે પદ નિર્વાણ.”

આત્મજ્ઞાન એટલે દેહથી આત્મા જુદો છે; સ્વ-પર પ્રકાશક છે, નિત્ય છે, કર્તા છે, ભોક્તા છે, મોક્ષ છે અને મોક્ષનો ઉપાય છે. આ છ પદનો યથાર્થ નિર્ણય થાય તેને ‘મારું-તારું’ મટી શુદ્ધ આત્માનો અનુભવ થાય. “જે છ પદથી સિદ્ધ છે એવું આત્મસ્વરૂપ તે જેનાં વચનને અંગીકાર કર્યે સહજમાં પ્રગટે છે, જે આત્મસ્વરૂપ પ્રગટવાથી સર્વ કાળ જીવ સંપૂર્ણ આનંદને પ્રાપ્ત થઈ નિર્ભય થાય છે, તે વચનના કહેનાર એવા સત્પુરુષના ગુણની વ્યાખ્યા કરવાને અશક્તિ છે.” (છ પદનો પત્ર)

“જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને સર્વ ભવ્યો સાંભળો.” એ પદ તત્ત્વજ્ઞાનમાંથી વિચારશોજી.

(૩) પ્રશ્ન—મોક્ષ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર—શુભ કે અશુભ ભાવ વડે પુણ્ય કે પાપ બંધાય છે, તેની નિવૃત્તિ થયે જીવ સમભાવમાં, આત્મભાવમાં માત્ર જ્ઞાતા દ્રષ્ટા નિર્વિકલ્પ રહે ત્યારે પૂર્વે બાંધેલાં કર્મ છૂટવા માંડે છે અને નવાં કર્મ બંધાતાં નથી. રાગદ્વેષમાં જીવ તણાયા કરે છે તે ટેવ પલટાવી મંત્ર આદિ જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં સ્થિર થતાં શાંતિ—આત્મસુખ અનુભવાય તો કશા બીજા વિકલ્પો ન રહે, ત્યાં માત્ર આત્મા આત્મારૂપે જ રહે, એવી દશાથી કર્મ જેટલાં બાંધેલાં છે તે બધાં ક્ષય થતાં નિરંતર શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપે પરમ આનંદમય સદાય રહેવું તે મોક્ષ છે :

“દેહાદિક સંયોગનો, આત્યંતિક વિયોગ;
સિદ્ધ મોક્ષ શાશ્વતપદે, નિજ અનંત સુખ ભોગ.”

(૪) પ્રશ્ન—આ દુનિયા કોણે રચી છે ? આ બધું એમ જ કેમ થયા કરે છે ?

ઉત્તર—“કર્તા ઈશ્વર કોઈ નહિ, ઈશ્વર શુદ્ધ સ્વભાવ” આ વાંચી આપને પ્રશ્ન થયો કે આપણો શુદ્ધ સ્વભાવ તેને ઈશ્વર કહ્યો તો આ જગતનો કર્તા કોણ છે? મોક્ષમાળા શિક્ષાપાઠ—૧૦૧માં પ્રથમ વાક્ય છે કે “એક ભેદે નિયમ એ જ આ જગતનો પ્રવર્તક છે.” તે વિચારીએ તો જડ પદાર્થો જડના નિયમે પ્રવર્તે છે અને ચેતન પદાર્થો ચેતનના ધર્મ (નિયમ) પ્રમાણે પ્રવર્તે છે. તમે ચૂલો ચેતાવી તપેલીમાં આધણ મૂકી ચોખાદાળ ચઢતા સુધી લગાડો છો તો ખીચડી થાય છે. તેવી રીતે દુનિયાનાં બધાં કાર્યો બધા સંસારી જીવો કરે છે. સંસારી જીવ કામ કરવાના ભાવ કરે છે અને તેને અનુસરીને તેનું વીર્ય કે શક્તિ પ્રવર્તે છે, તે પ્રમાણે જડ પદાર્થો પોતાના નિયમની મર્યાદા પ્રમાણે પ્રવર્તે છે. વધારે લાગે તો ખીચડી બળી જાય અને ન લાગે તો કાર્યી રહે. દુનિયામાં થતાં કાર્યોનો કંઈક ખુલાસો થવા આ દૃષ્ટાંત છે. પણ પ્રશ્ન થાય કે પૃથ્વી, અગ્નિ વગેરે કોણે રચ્યાં? તેનું સમાધાન કે પૃથ્વીના કણો જેની કાયા છે એવા જીવો એવાં કર્મ બાંધવાથી ત્યાં ઉત્પન્ન થાય છે, તે પૃથ્વીકાયરૂપ દેહ છોડી બીજે જન્મે છે ને વળી બીજા વનસ્પતિ આદિ જીવો જેમણે તેવાં જ કર્મ બાંધ્યાં હોય તે પાછા પૃથ્વીરૂપ શરીર ધારણ કરે છે. આમ અનંત જીવો પૃથ્વી, અગ્નિ, પાણી, વાયુ આદિ શરીરો ધારણ કરી રહ્યા છે, મરે છે, જન્મે છે છતાં પૃથ્વી તેની તે આપણને દેખાય છે. તેવી જ સ્થિતિ સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા વગેરેની સમજવી. આ સંબંધી ઘણા પ્રશ્નો ઊઠે પણ સમાગમ વિના માત્ર પત્રથી તેનું સમાધાન થવા સંભવ નથી. છતાં વિચારાય તેટલા પ્રશ્નો વિચારવા, નોંધી રાખવા અને અવસરે તેનો ખુલાસો મેળવી નિઃશંક થવાની જરૂર છેજી.

આ પ્રશ્નનો બીજો ભાગ ‘આ બધું એમ જ કેમ થયા કરે છે?’ તેનો કંઈક ખુલાસો ઉપરના લખાણથી થશે; છતાં જુદો ખુલાસો લખું છું. રાત્રિ, દિવસ, ઋતુ, ચોમાસું આદિ વિજ્ઞાનના પ્રશ્નો વિદ્વાનોએ બહુ વિચાર્યા છે. નિશાળની વાચનમાળામાં પણ તેવા પાઠ મૂકેલા છે. પૃથ્વી, ચંદ્ર આદિની ગતિના નિયમોને અનુસરીને બધા ફેરફારો થયા કરે છે તથા પવનના પ્રવાહોને અનુસરીને વરાળનાં વાદળાં અને વરસાદ જંગલ આદિ અનકૂળ સ્થળોએ વધારે અને ઉજ્જડ પ્રદેશોમાં ઓછો આમ થાય છે તેનું વર્ણન આ ટૂંકા પત્રમાં થઈ શકે તેમ નથી. પણ ઈશ્વરને નહીં માનનારા વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓએ તેનાં કારણો બુદ્ધિને સંતોષ આપે તેવાં આપ્યાં છે. બધાનો સાર એ છે કે અમુક અમુક નિયમોને અનુસરીને દુનિયામાં બધું પ્રવર્તન થયા કરે છે. વળી એમ પણ પ્રશ્ન ઊઠે કે રાજા, રંક, રોગી, નીરોગી, પાપી, પુણ્યવંત વગેરેની વ્યવસ્થા કે હિસાબ કોણ રાખે છે? તેનો ઉત્તર પણ કર્મના નિયમો વિચારવાથી મળી આવે છે. જેવા ભાવો જીવ કરે છે તેવા પ્રકારના જડ પરમાણુઓનો યોગ જીવ સાથે સંબંધમાં આવે છે, તે કાળે કરીને બીજ જેમ વાવવાથી ફળ આપે છે તેમ પરભવમાં પોતાના નિયમને અનુસરીને ફળ આપે છે. જીવ દેહ છોડીને જાય છે ત્યારે કર્મનો બનેલો સૂક્ષ્મ દેહ રથની પેઠે તેને જ્યાં તે કર્મ ફળવાન થવાનાં હોય તેવી જગ્યાએ—ગર્ભ આદિમાં—લઈ જાય છે. ત્યાં સ્ત્રી, પુરુષ આદિ જેવાં કર્મ બાંધ્યાં હોય તેવો દેહ, બીજમાંથી છોડ થાય તેમ પ્રગટે છે, ક્રમે કરીને વધે છે અને જેટલું

આયુષ્ય હોય તેટલા વખત સુધી ટકીને પાછો તે દેહસંબંધ છૂટી અન્ય સ્થળે તે જ રીતે જાય છે ને કર્મનાં ફળ ભોગવે છે. જેમ સાત દિવસ સુધીની ચાવીવાળું ઘડિયાળ હોય તે ચાવી દીધી એટલે સાત દિવસ સુધી ચાલ્યા કરે તેમ આયુષ્ય ચાલે ત્યાં સુધી આ ભવનાં કર્મો નિયમિત દેખાયા કરે છે અને ભોગવાઈ રહે તેમ છૂટતાં જાય છે અને રાગદ્વેષના ભાવો પ્રમાણે નવાં બંધાતાં જાય છે તે નવા દેહનું કારણ થાય છે.

(પ) પ્રશ્ન—માણસ મરી જાય છે તે કેવી રીતે અંદરથી આત્મા જતો રહે છે? કંઈ ખબર કેમ પડતી નથી?

ઉત્તર—ઉપરના પ્રશ્નમાં ઉત્તર ઘણોખરો આવી ગયો છે, પણ ફરી સ્પષ્ટ થવા લાખ્યો છે. આયુષ્યકર્મને આધારે આ દેહ ટકતો હતો તે જેમ દીવામાં દિવેલ કે ઘાસતેલ થઈ રહે એટલે દીવો બુઝાઈ જાય છે અને જ્યોતિ વગરનું ફાનસ કે કોડિયું પડ્યું રહે છે, તેમ દેહમાંથી અરૂપી (આંખે ન દેખાય તેવો) આત્મા કર્મ જ્યાં લઈ જાય ત્યાં ચાલ્યો જાય છે એટલે તેના આધારે શ્વાસોચ્છ્વાસ, લોહીનું ફરવું, ગરમી વગેરે નિશાનીઓથી જીવ જણાતો હતો તે ન દેખાવાથી આત્મા ચાલ્યો ગયો એવું નક્કી થાય છે. પવન વાતો હોય ત્યારે જેમ ઝાડનાં પાન હાલતાં જણાય છે, પણ સ્થિર પાન જણાય તો પવન પડી ગયો છે એવું લાગે છે, તેમ આત્મા આંખે દેખાય તેવો પદાર્થ નથી અને કર્મો જે સાથે જાય છે તે પણ પવનની પેઠે દેખાય તેવાં નથી. એટલે જતો કેમ કરીને ભળાય? પણ જેનો આત્મા નિર્મળ હોય છે તે તો મરતાં પહેલાં પણ જાણે છે કે છ મહિના પછી આનો દેહ છૂટી જશે. પરમકૃપાળુદેવ ઘણાને કહેતા કે અમુકનું આટલું આયુષ્ય છે. જ્ઞાન ઉપર આવરણ હોવાથી તે શક્તિ ઢંકાઈ ગઈ છે, તેને ખબર નથી પડતી. અરીસા ઉપર કચરો બહુ ઠર્યો હોય તો મુખ અંદર દેખી શકાતું નથી; તેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના થરથી બધું જાણી શકે તેવો આત્મા મૂઢ જેવો બની કંઈ જાણી શકતો નથી.

(ડ) છેલ્લે ભાવના કરી છે કે ‘થોડોક અનુભવ થવો જોઈએ.’ એનું સમાધાન એ છે કે તે અર્થે જ જ્ઞાનીપુરુષોએ ધર્મ પ્રરૂપ્યો છે. માંદો માણસ ઇચ્છે કે ‘હવે રોગ મટવો જોઈએ’ તો વૈદ્ય શું કહે? દવા લેશો અને તે જેમ જેમ તેની અસર રોગ ઉપર કરશે તેમ તેમ આરોગ્યતા વધતી જશે, પણ પથ્ય દવા નિયમિત લીધા કરવી પડશે. આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં છેલ્લે કહ્યું છે :

“આત્મત્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ;
ગુરુ-આજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન.”

સદ્ગુરુ વૈદ્યે પોતે અનુભવેલી ખરેખરી ફાયદો કરે તેવી દવા “વિચાર કરવારૂપ ધ્યાન”ની બતાવી છે. “કર વિચાર તો પામ.” સાથે પથ્ય પણ બતાવ્યું કે સદ્ગુરુએ કરેલા બોધને અનુસરીને વિચાર કરે, તેની કરેલી આજ્ઞા નિયમિતપણે સાચા દિલે વિશ્વાસ રાખી ઉઠાવે, તો આત્મત્રાંતિરૂપી મહારોગ મટે અને સમ્યક્દર્શનરૂપ નેત્ર ઊઘડે, તો સર્વજ્ઞ ભગવાને કહેલું યથાર્થ સમજાય. છ પદના પત્રમાં પણ અનુભવ થવા અર્થે લખ્યું છે :

“અનાદિ સ્વપ્નદશાને લીધે ઉત્પન્ન થયેલો એવો જીવનો અહંભાવ (હું સ્ત્રી છું, પુરુષ છું, બ્રાહ્મણ છું, વાણિયો છું, ગરીબ છું, ધનવાન છું આદિ), મમત્વભાવ (મારો દેહ છે, સગાં છે, ધન છે, ઘરેણાં છે, કપડાં છે, ઘર છે, વેપાર છે આદિ) તે નિવૃત્ત થવાને અર્થે આ છ પદની જ્ઞાનીપુરુષોએ દેશના પ્રકાશી છે. તે સ્વપ્નદશાથી રહિત માત્ર પોતાનું સ્વરૂપ છે, એમ જો જીવ પરિણામ કરે, તો સહજમાત્રમાં તે જાગૃત થઈ સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થાય; સમ્યક્દર્શનને પ્રાપ્ત થઈ સ્વસ્વભાવરૂપ મોક્ષને પામે. કોઈ વિનાશી, અશુદ્ધ અને અન્ય એવા ભાવને વિષે તેને હર્ષ, શોક, સંયોગ ઉત્પન્ન ન થાય. તે વિચારે સ્વસ્વરૂપને વિષે જ શુદ્ધપણું, સંપૂર્ણપણું, અવિનાશીપણું, અત્યંત આનંદપણું, અંતરરહિત તેના અનુભવમાં આવે છે. સર્વ વિભાવપર્યાયમાં માત્ર પોતાને અધ્યાસથી ઐક્યતા થઈ છે, તેથી કેવળ પોતાનું ભિન્નપણું જ છે એમ સ્પષ્ટ-પ્રત્યક્ષ-અત્યંત પ્રત્યક્ષ-અપરોક્ષ તેને અનુભવ થાય છે.” (૪૯૩) આથી વધારે જ્ઞાનીપુરુષ શું કહે? જીવ પોતાની કલ્પનાઓ મૂકીને ‘જ્ઞાનીએ કહ્યું છે તે સત્ય છે, જરૂર મારે તે જ માનવું છે, નથી મનાતું તે મારો દોષ છે’ એમ માની વારંવાર જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનો વિચારવાથી ‘તે સાચાં છે’ એમ ભાસ્યા વિના નહીં રહે. આત્મા આંખ આદિ ઇન્દ્રિયોથી દેખાય તેમ નથી, માટે તેથી જોવાની કલ્પના મૂકી દઈ, જ્ઞાનીએ જેવો જાણ્યો છે તેવો આત્મા મારે માનવો છે, એટલો દૃઢ નિર્ણય કરી પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો વારંવાર વાંચશો, વિચારશો તો શ્રદ્ધા બળવાન થતાં સર્વ સંશય દૂર થઈ, નિઃશંક તે જ સત્ય છે એમ આત્મા સાક્ષી પૂરશે. પોતાની ખામી છે તે દૂર કરવી પડશે અને સત્સંગના આશ્રયની જરૂર છે, તે પણ પ્રાપ્ત થાય તેમ ભાવના રાખી પુરુષાર્થ વધાર્યા જવાથી સૌ સારાં વાનાં બની રહેશેજી. ઉતાવળ કરીને મૂંઝાવા જેવું નથી. ધીરજથી, સમતાથી સદ્ગુરુશરણે નિરંતર રહેવાય તેમ વર્તવા કમર કસવી ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૫]

૩૩૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૫-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૨, સોમ, સં. ૧૯૯૭

^૧“જગ-સુખ-સાગર, અતિ ઉપકારી, સૂર્ય સમા હિતકારી;

^૨સચરાચર-જગ-ઉન્નતિ-કર્તા, અમને લ્યો ઉદ્ધારી રે—

પ્રભુજી, બોધબળે ભવ તરીએ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૫)

આપે મહામોહનીય સંબંધી પ્રશ્ન પુછાવ્યો છે તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે “ઉપમિતિભવપ્રપંચ” નામના ગ્રંથમાં શ્રી સિદ્ધર્ષિ મુનિએ તે ‘મહામોહ’ને રાજાની ઉપમા આપી છે. તે ઘણો ઘરડો (અનાદિકાળનો) રાજા છે. તેને બે પુત્રો છે. મોટાનું નામ રાગ-કેસરી અને નાનાનું નામ દ્રેષ-ગજેન્દ્ર છે; તે રાજ્યમાં મિથ્યાદર્શન નામે સેનાપતિ છે અને વિષયાભિલાષ નામે મંત્રી છે. આમ સર્વ મોહનીયકર્મના પરિવારનું વર્ણન છે. ત્યાં તો આખા મોહનીયકર્મને મહામોહ નામ

આખું છે. (Great Britain એવું નામ ઇંગ્લેન્ડ, સ્કોટલેન્ડ અને આયર્લેન્ડને આપેલું છે તેવું દર્શનમોહ, કષાય અને નોકષાયનું એકત્ર નામ મહામોહ પાડ્યું છે.) દર્શનમોહને ઘણી વખત ‘મોહ’ એવું નામ અપાય છે, પરંતુ દર્શનમોહનું બળ બતાવવા અથવા તેની સ્થિતિ ૭૦ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ હોવાથી મોહનીયકર્મનો ત્રાસ જીવને લાગે એ અર્થે દર્શનમોહને પણ મહામોહનીય નામ અપાય છે અને મહામોહનીયનાં ત્રીસ સ્થાનક સ્થાનકવાસી પ્રતિક્રમણ પુસ્તકમાં છે તે મુખ્યત્વે દર્શનમોહના વિસ્તારરૂપ છે. તે જ અર્થ મુખ્યપણે શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં પરમકૃપાળુદેવે દર્શનમોહનીયકર્મનો ત્રાસ બતાવવા વાપર્યો લાગે છેજી :

“અસદ્ગુરુ એ વિનયનો, લાભ લહે જો કાંઈ;
મહા મોહનીય કર્મથી, બૂડે ભવજળ માંહી.”

એ વિચારતાં સહજ સમજાશે.

બીજો પ્રશ્ન દર્શનમોહનીયના ત્રણ ભેદ વિષે છે તે વિષે જણાવવાનું કે— દર્શનમોહનું કામ સમજણમાં વિપર્યાસ કરવાનું છે, તેનો રસ ત્રણ પ્રકારે પ્રગટ થાય છે. શાસ્ત્રમાં તેનું દૃષ્ટાંત મદ ઉત્પન્ન કરે તેવા મેણા કોદરાનું દીધું છે. જો કોઈ માણસ મેણા કોદરાને દળીને રોટલા કરી ખાય તો તેને એટલો બધો મેણો ચઢે કે તે ઊભો પણ થઈ ન શકે, ભાન પણ ન રહે. તેને પાણીમાં થોડી વાર ધોઈ પાણી પર તરતા દાણા કાઢી નાખી, પ્રથમની પેઠે રોટલા કરીને ખાય તો તેને થોડો મેણો ચઢે, ચક્કર આવે, મેણો ચઢ્યો છે એમ જાણે, પણ કામ કરી શકે નહીં. અને જે બહુ વાર ધોઈને તેની અસર બહુ જ થોડી રહે તે પ્રમાણે કરી તેને છડી-ખાંડીને પછી વાપરે તો તેને જરા અસર થાય ખરી, પણ કામકાજ કરી શકે, પણ કંઈક કેફ જેવું લાગ્યા કરે. અને જે તેને ભરડી, અંદરથી કોદરી કાઢી તેને સાફ કરી સારી રીતે રાંધીને વાપરે તેને બીજા દાણાની પેઠે કંઈ પણ નુકસાન થતું નથી, મેણો જણાતો નથી, કારણ કે છોડાં દૂર કર્યાં છે એટલે બીજા દાણા પેઠે તે ખોરાક શુદ્ધ બનેલો છે. તેમ મિથ્યાત્વમોહનીયકર્મ અનાદિકાળથી જીવ બાંધતો આવ્યો છે અને તે ઉદય આવ્યે ભોગવતો પણ આવ્યો છે; તેના પ્રભાવે દેહાદિ પદાર્થો જે નાશવંત છે તેને સદાય રહેનારા માને છે, અશુચિ મળમૂત્રથી ભરેલા બહુ સુંદર, ભોગવવા યોગ્ય માને છે, જડ સ્વભાવવાળા પર છતાં પોતાનાં, પોતારૂપે જ માને છે. આ કામ મિથ્યાત્વમોહનીયનું છે તેમાં મોક્ષ કે મોક્ષ-ઉપાય સમજાતો નથી. કોઈ સત્સમાગમ યોગે સારી વાત સાંભળવામાં આવે ત્યારે જીવને રુચે છે, સત્પુરુષ કહે તેમ માને છે. વળી પાછો કુસંગ થાય કે પોતાની વિપર્યાસબુદ્ધિનું બળ વિશેષ હોય ત્યારે મોક્ષમાર્ગ રોકનાર ઊંધી સમજને પણ સારી માને છે. આમ સાચાને સાચું અને ખોટાને પણ સાચું માનવારૂપ સમજણ કરાવનાર મિશ્રમોહનીય છે; અને જેને વિશેષ બોધનો યોગ પ્રાપ્ત થયો હોય છે તેને જ્ઞાનીએ કહેલી વાત માન્ય થઈ હોય છે છતાં કંઈક વિપરીતપણું અલ્પ દર્શનમોહના ઉદયે રહ્યા કરે છે જે તેને પણ ખ્યાલમાં આવવું મુશ્કેલ છે, પણ સમ્યક્ત્વનો નાશ થતો નથી, મોક્ષઉપાયમાં પ્રવર્તવા દે છે

તેને સમકિતમોહનીય કહી છે. તે વખતે પોતે દેરાસર કરાવ્યું હોય ત્યાં તેને બહુ શાંતિ જણાય, કે ચોવીશ તીર્થંકર સમાન શુદ્ધ સ્વભાવના છતાં શાંતિનાથ, પાર્શ્વનાથ આદિમાંથી કોઈના પ્રત્યે વિશેષ રાગ અને હિતકર્તા માની તેમાં કંઈક ભેદ સમજમાં રહ્યા કરે, આદિ દોષો શ્રદ્ધામાં મલિનતા કરે છે, પણ દર્શનમોહનો ઉદય ન હોય ત્યારે શુદ્ધ સમકિતની પ્રાપ્તિ થવાથી જીવ નિઃશંક, નિઃસ્પૃહ, નિર્વિચિકિત્સાવાળો, અમૂઢ, ઉપગૂહન ગુણવાળો, સ્થિતિકરણવંત, વાત્સલ્ય અને પ્રભાવના કરનાર બને છે. આ આઠે અંગે શુદ્ધ હોય ત્યાં સમકિતમોહનો ઉદય હતો નથી, ત્યારે તે કાં તો ઉપશમ સમકિત કે ક્ષાયિક સમકિતવાળો હોય છે; અને સમકિત મોહનીયનો ઉદય હોય તેને ક્ષયોપશમ સમકિત કહ્યું છે.

તમારો ત્રીજો પ્રશ્ન પણ આને લગતો જ છે. સત્પુરુષ કે સર્વજ્ઞનું ઓળખાણ મિથ્યાત્વમોહનીય થવા દે નહીં, તેથી જ્ઞાનીને સગાંવહાલાં, અમુક ધંધો કરનાર, ભાગીદાર કે સારા રાજા, સુધારક, ચમત્કારી શક્તિવાળા, જગતના મોટા માણસોમાંના એક તરીકે ઓળખે; પણ પોતાને અનુકરણ કરવા યોગ્ય, ઇષ્ટ, આદર્શ કે પરમાત્મા તરીકે ન મનાય ત્યાં સુધી મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તવાનું જીવથી બની શકતું નથી, એટલે તેવા ઓળખાણથી સેવા વગેરે કરે તો પુણ્ય બાંધે; પણ સાચી શ્રદ્ધા થયા વગર કર્મથી છૂટાય, સંવર થાય તેવા ભાવ જાગ્રત થતા નથી. તેમાં દોષ મિથ્યાત્વનો જ છે. સર્વજ્ઞ નામ લેવાથી કલ્યાણ થતું નથી પણ તેનું યથાર્થ ઓળખાણ થાય, તેના સ્વરૂપનો ભાવ ભાસે તેવી યોગ્યતા સમ્યક્ત્વ વિના આવતી નથી. મોક્ષમાં સુખ બધા માને છે, પણ કેવા પ્રકારનું સુખ તે સર્વ સર્વની રુચિ પ્રમાણે કલ્પે છે. જેની સમ્યક્ત્વ દશા છે તેમને નિરાકુળ સુખનો ખ્યાલ આવે છે અને તેની ભાવના રહ્યા કરે છે; અને જેમ જેમ દશા વધે તેમ તેમ વિશેષ મોક્ષ નજીક જાય છે. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.—તમારા તરફથી આજે પૂજા-પ્રભાવના થઈ હતી. શુદ્ધ ભાવના લક્ષે શુભ ભાવની પ્રવૃત્તિ શ્રેયસ્કર છે. શુદ્ધ ભાવ સિવાય બીજે ક્યાંય સંતોષ માની અટકી જવા જેવું નથી એમ વિચારવાનના ચિત્તમાં રહ્યા કરે છેજી.

[૨૭૬]

૩૩૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૫-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ વૈશાખ વદ ૪, બુધ, સં. ૧૯૯૭

(અર્કપ્રભા સમ બોધ પ્રભામાં, ધ્યાન પ્રિયાએ દિટ્ટી- સાતમી દૃષ્ટિનો રાગ)

“પરમપ્રભુને પગલે ચાલો, શોક કર્યે શું વળશે ?

ઉત્તમ ગુણ અંગીકૃત કરતાં, દોષ આપણા ટળશે રે.

પ્રભુજી, બોધ બળે ભવ તરીએ.

શોકાકુલ મન શાંત કરીને, ભક્તિમાં મન રાખે,

‘જિનપતિ, જિનપતિ’ જપતાં જપતાં, સ્વરૂપ-સુખ તે ચાખે રે.

પ્રભુજી, બોધ બળે ભવ તરીએ.”(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૫)

આપે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટનું સ્મરણ ઝાંખું રહે છે એમ જણાવ્યું, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે હૃદય-દર્શન આપણા ભટકતા મનને રોકવા માટે છે. “ધ્યાનમૂલં ગુરુમૂર્તિ” એમ બોલીએ છીએ તે લક્ષમાં રાખવા વિનંતી છેજી. સ્પષ્ટતા-અસ્પષ્ટતાની ફિક્કર ચિંતા કરવા યોગ્ય નથી. પ્રેમપૂર્વક વારંવાર દર્શન કરતા રહેવાથી, તેમાં વૃત્તિ રાખી, તેમણે પ્રાપ્ત કરેલી વીતરાગતા, દેહાધ્યાસનો અભાવ, સમ્યક્જ્ઞાનાદિ પ્રભાવોનું ચિંતન કરતા રહેવાથી તે પરમ પુરુષમાં તન્મય થવાની આપણી ભાવના વધે છે અને વૃત્તિ ત્યાં રોકાય છે, એકાગ્રતા થતી જાય છે, તે તરફ વિશેષ લક્ષ રાખવા ભલામણ છેજી. જેમ બને તેમ કલ્પનાઓ શમાવી, સ્વરૂપ પ્રત્યે વળવાથી આત્મહિત થાય છેજી. જે મહાપુરુષે સર્વ વિકલ્પો તજી આત્મામાં સ્થિરતા કરી, જ્ઞાતા દ્રષ્ટા નિર્વિકલ્પ થયા, તે મહાપુરુષનાં દર્શન, વંદન, ભક્તિ, સ્મરણાદિ આજ્ઞા તે જ અર્થે હોય. તે ન ચૂકાય તેવી ભાવના આપણે કરતા રહેવું એ હિતકારક છેજી. જ્ઞાનીએ આત્મા જાણ્યો છે તે મારે માન્ય છે; મને અત્યારે કંઈ ભાન નથી એટલે હું કલ્પના કરું તેમાં કંઈ માલ નથી. મારું કામ તો જ્ઞાનીએ કહેલા સત્સાધનની આરાધના કરવી એ જ છે. તેનું જે ફળ આવશે તે સત્ય જ હશે, કેમ કે આત્મા જાણીને જે પુરુષે આજ્ઞા કરી છે તે આજ્ઞાનું ફળ આત્મશુદ્ધિ જ આવે, એવી દૃઢ માન્યતા કરવી—રાખવી ઘટે છેજી. કોઈ વસ્તુ દેખાય, ન દેખાય તેને વિષે કંઈ વિકલ્પ નહીં કરતાં, બધું ભૂલી જવાનું છે. “અબાધ્ય અનુભવ જે રહે, તે છે જીવસ્વરૂપ” તે સર્વ બાદ કરતાં બાકી રહે તેવો છે; તેની ભાવનાનો ક્રમ પરમકૃપાળુદેવે એક પત્રમાં જણાવ્યો છે—

“ક્ષણે ક્ષણે પલટાતી સ્વભાવવૃત્તિ નથી જોઈતી. અમુક કાળ સુધી શૂન્ય (નિર્વિકલ્પતા) સિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો અમુક કાળ સુધી સંત સિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો અમુક કાળ સુધી સત્સંગ સિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો આર્યચરણ (આર્યપુરુષોએ કરેલાં આચરણ) સિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો જિનભક્તિમાં અતિ શુદ્ધ ભાવે લીનતા સિવાય કંઈ નથી જોઈતું; તે ન હોય તો પછી માગવાની ઇચ્છા પણ નથી. ગમ પડ્યા વિના આગમ અનર્થકારક થઈ પડે છે. સત્સંગ વિના ધ્યાન તે તરંગરૂપ થઈ પડે છે. સંત વિના અંતની વાતમાં અંત પમાતો નથી. લોકસંજ્ઞાથી લોકાગ્રે જવાતું નથી. લોકત્યાગ વિના વૈરાગ્ય યથાયોગ્ય પામવો દુર્લભ છે.એ જ વિજ્ઞાપન.” (૧૨૮)

વિશેષ ગંભીરપણે પોતાની શક્તિ વિચારી દાનાદિ ધર્મમાં પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી. આપણો વિચાર હોય તે સત્સંગીભાઈને જણાવી તેમની સાથે તે વિષે વિચાર કરવાથી આપણામાં ઉતાવળીયાપણાનો દોષ હોય તે દૂર થાય છેજી. કોઈ પણ કારણે (મુમુક્ષુ) જીવને આર્તધ્યાન ન થાય તેટલી કાળજી રાખી પ્રવૃત્તિ કરવી ઘટે છેજી. આપ સમજું છો તેથી વિશેષ લખવાની જરૂર નથીજી. વારંવાર મનને સ્મરણ કરતા રહેવાની ટેવ પડી જાય તેવા પુરુષાર્થમાં વર્તતા રહેવા ભલામણ છેજી. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં કલેશિત થવા યોગ્ય નથી” (૪૬૦) એમ પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે તે આપ બન્ને મળી વિચારશોજી.

“ક્લેશેવાસિત મન સંસાર, ક્લેશરહિત મન તે ભવ પાર” એમ શ્રી યશોવિજયજીએ સ્તવનમાં ગાયું છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૭]

૩૩૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૫-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૭, શનિ, સં. ૧૯૯૭

જેવું દુઃખ ભૂખનું, રોગનું કે સગાંવહાલાંના વિયોગનું લાગે છે, તેવું અજ્ઞાનદશાનું દુઃખ લાગતું નથી અને પરમકૃપાળુદેવ તો, મુમુક્ષુજીવને એટલે વિચારવાન જીવને એક અજ્ઞાન સિવાય બીજો કોઈ ભય હોય નહીં, એમ લખે છે. તો આપણે વિચારવું ઘટે છે કે કેટલો ભય સંસારનો કે તેના કારણરૂપ અજ્ઞાનનો આપણને લાગે છે? જે અનુકૂળતાઓ કે દેહનાં સુખો નથી તે દુઃખરૂપ લાગે છે અને તે મળી જાય તો સંસારને જ સુખરૂપ માને એવા આ જીવના હજી ભાવો વર્તે છે; ત્યાં બોધ હૃદયમાં રહેવો તથા છૂટવાની ઝૂરણા જાગવી ક્યાંથી બને? ઇન્દ્રિયવિષયોની વાસનાએ આ જીવનું જેટલું ભૂંડું કર્યું છે તેટલું કોઈએ કર્યું નથી. અનંતકાળ તેથી રજળવું પડ્યું અને પોતે પોતાનો જ વૈરી થયો, તે વિચારી હવે તે શત્રુ તરફની ગમે તેવી લલચાવતી ભેટો પણ ઝેર જાણી તે તરફ વૃત્તિ કરવા યોગ્ય નથીજી. સત્પુરુષોનાં વચનોમાં પ્રેમ, ભક્તિ, ઉલ્લાસ આવ્યા વિના તે મહાપુરુષોનો ઉપકાર ખરા હૃદયથી જીવ ગ્રહણ કરી શકતો નથી, તેનું કહેલું સમ્મત કરી શકતો નથી. તેમ કરવું હોય તેમાં વિષય અને પ્રમાદ આડે આવે છે. તે બંનેને હઠાવીને આત્માને સત્પુરુષ, તેમનાં વચન, તેમની આજ્ઞામાં ઉલ્લાસ આવે તે અર્થે સત્સંગની ઘણી જ જરૂર છેજી. પોતાનામાં બળ ન હોય અને સત્સંગનો આશ્રય ન લે તો જીવને બચવાનું સાધન શું છે? તે એકાંતમાં વિચારી સત્સંગપ્રેમ વધારશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૮]

૩૩૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૫-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૦, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

પૂ.ત્યાં આહોર રાજમંદિરમાં કામ કરે છે, ભક્તિમાં આવે છે અને સત્સાધન લીધેલું છે, તો તેમને જે મુખપાઠ કરવા તત્ત્વજ્ઞાનમાં લખી આપ્યું હશે, તે પ્રમાણે મુખપાઠ થયું હોય તો છ પદનો પત્ર મુખપાઠ કરવા જણાવશોજી. પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે શ્રદ્ધા દૃઢ થાય તે બધાં સત્સાધનનો પ્રથમ પાયો ગણવા યોગ્ય છેજી. તેમને વખત મળતો હોય ને જિજ્ઞાસા હોય તો ‘જીવનકળા’ના વાંચનથી કે સાંભળવાથી સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમની વૃદ્ધિ થાય તેવું છે. ગમે તેવો જગતમાં મોટો માણસ ગણાતો હોય પણ સત્ય વસ્તુ—જે આત્મસ્વરૂપ છે તેથી વિમુખ હોય, તેનાં કારણ સત્પુરુષ, સત્પુરુષનાં વચન, તેમના ભક્તોનો સમાગમ આ બધી બાબતો મળવી જેને મુશ્કેલ છે, તે અત્યારે મોટો ગણાતો હોય તોપણ સમજીજનો તેને દુર્ભાગી કે અભાગિયો

ગણે છે અને જેને તેવાં આત્મહિતનાં સાધનો સુલભ થયાં છે, તેને માટે બહુમાન, આદર, રુચિ, પ્રેમ જાગ્યાં છે તે ગમે તેવો ગરીબ ગણાતો હલકો નોકર કે પશુ હોય તોપણ તે દેવ તુલ્ય છે એમ મહાપુરુષો કહે છે. આ વાત બહુ વિચારવા યોગ્ય છેજી. જગતમાં સારા ગણાવા માટે લોકલાજને માન આપીને પોતાનું કલ્યાણ થાય તેવાં નિમિત્ત હોય તેથી પણ ડરતા રહેવું, ધુપાતા નાસતા ફરવું એ મહા હાનિકારક જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે, અનંતાનુબંધીનું કારણ ગણ્યું છેજી. શ્રી મીરાંબાઈ જેવાં બાઈ માણસ પણ નિર્ભય ભક્તિ કરી શક્યાં છે તે સત્સંગનો પ્રતાપ છે.

“અબ તો મેરે રામ રામ દૂસરા ન કોઈ;
સાધુસંગ બૈઠ બૈઠ લોકલાજ ખોઈ.—અબ તો મેરે૦”

જેનાં મહાભાગ્ય હશે તેને આવા આત્મકલ્યાણ કરવાના નિમિત્તરૂપ સત્સંગની ભાવના જાગશે; અને તેવી જિજ્ઞાસા પોષ્યા કરશે તો જરૂર જીવ ઊંચો આવશે; અધમ વાસનાઓને કાળાં મોં કરીને કાઢી મૂકશે, હૃદયને પવિત્ર બનાવશે. સાચું જાણ્યું નથી, સાચું સાંભળ્યું નથી અને સાચાની શ્રદ્ધા થઈ નથી ત્યાં સુધી જ તુચ્છ વિષયો, તુચ્છ મિત્રો અને તુચ્છ વાતાવરણમાં જીવને મીઠાશ, સંતોષ અને આસક્તિ રહ્યા કરે છે. નહીં તો કાચ અને હીરાની સરખામણીમાં હીરા પર જ દૃષ્ટિ સૌની પડે, કારણ કે તેનામાં તેટલી ઉત્તમતા હોવાથી આકર્ષણ કરી શકે છે; પણ તેની કિંમત વગરના બાળકને તો એક પતાસા જેટલી પણ તેની કિંમત લાગતી નથી. તેમ સત્પુરુષનાં અચિંત્ય માહાત્મ્યવાળાં વચનોનો પરિચય જેને રહે તેને ધન, સ્ત્રી, પુત્ર કે અલંકારો કરતાં વિશેષ શાંતિ, સુખ અને આનંદનું કારણ તે સમજાય છે, પણ અજાણ્યા માણસને તો છાપાંના સમાચાર જેટલી પણ તેની કિંમત સમજાતી નથી. છાપાં વાંચવામાં કલાક બે કલાક ગાળે પણ સત્પુરુષનાં વચનોમાં ઉલ્લાસ આવતો નથી એવો કોઈ મોહનીયકર્મનો પ્રભાવ છેજી, પણ વારંવાર તેવો પરિચય રાખતાં રુચિ પણ તેવી થવા યોગ્ય છેજી. માટે શરૂઆતમાં મુશ્કેલ જણાય તોપણ સત્પુરુષનાં વચનોમાં ચિત્ત વારંવાર રોકતાં, સત્પુરુષના ઉપકારની સ્મૃતિ આણી તેના ગુણગ્રામ સાંભળતાં નવીન અપૂર્વ પ્રેમ જીવમાં જાગવા સંભવ છેજી. માટે મહાપુરુષનાં વચનોની અપૂર્વતા સમજવા પ્રયત્ન કરતા રહેવા વિજ્ઞાપના છેજી. વિશેષ શું લખવું? આપ સર્વ સુજ્ઞ છો. સત્સંગ સર્વ શ્રેયનું મૂળ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૭]

૩૩૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૫-૧૯૪૧
તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

શરીરનો ધર્મ સડવા, પડવા ને બગડવાનો છે, શરીર વેદનાની મૂર્તિ છે એમ જ્ઞાની પુરુષે કહ્યું છે તે યથાર્થ છે. ગમે તેવી શરીરની અવસ્થા હોય પણ મનુષ્યભવ છે ત્યાં સુધી માંદગીમાં પણ ધર્મ આરાધન કરી શકાય છે, માટે આપણો આત્મા કર્મરોગથી નિરંતર પીડાય

છે તેના તરફ વિશેષ લક્ષ રાખી, યથાશક્તિ ધર્મ-ઇચ્છક અન્ય જીવો પ્રત્યે પણ મૈત્રી, કરુણા આદિ ભાવનાસહ પ્રવર્તવું ઘટે છે.

આપે જણાવેલ ભાઈને સાત વ્યસન અને સાત અભક્ષ્યના ત્યાગની વાત જણાવી તેનાથી પણ તેટલી ચીજોનો ત્યાગ પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ કરાવવા ભલામણ છેજી, અને તેની ઇચ્છા રહેતી હોય તો વીશ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ પણ સંભળાવતા રહેશો. તેમાંથી ‘હે પ્રભુ!’ આદિ એકાદ કડી મુખપાઠ થઈ જાય તો બોલ્યા કરે એમ જણાવશો. સત્પુરુષનાં બધાં વચનો મંત્રરૂપ જ છે. મંત્રની માગણી કર્યા કરે તો તે ભાઈને ‘હે પ્રભુ! હે પ્રભુ!’ કર્યા કરે એમ હાલ જણાવશો. તે ભાઈને વિશેષ વેદનાના પ્રસંગે આપણે ઉતાવળે મંત્ર બોલીએ તેમાં તેની ભાવના રહે તેમાં હરકત નથી; છે તેના કરતાં તેના ભાવ વધતા રહે તે અર્થે હાલ મંત્ર મુલતવી રાખ્યો છે. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૭૯]

૩૩૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૫-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ જેઠ સુદ ૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

“નહીં ક્ષમા, નહીં સંયમ, નહીં વિનય, તપ, શીલ, ઉપવાસ,
નહિ સેવ્યાં, નહિ ભાવ્યાં, મિથ્યા દુષ્કૃત મુજ થવા આશ.”

“જેને સદ્ગુરુ-ચરણશું રંગ, તેને ન ગમે અવરનો સંગ,
જેને સદ્ગુરુ-ચરણશું રાગ, તેનાં જાણો મોટાં ભાગ્ય.”

“પરદોષો શા દેખવા, ઠાર ઠાર દેખાય,
માફી માંગુ સર્વની, ગુણ વસજો મનમાં.”

“નિત્ય નિરંજન અંતરજામી, રહો નિરંતર અંતરમાં,
સમતામાં રમતા રાજેશ્વર, દીઠા નહીં દેશાન્તરમાં;
સમય સમય તુજ ચરણ-શરણની છત્રછાંય ઉર છાયી રહો!
નિષ્કારણ કરુણાની કથની વચન વિષે ન સમાય અહો!”

“રાગ ન ધરજે, દ્વેષ ન કરજે, શત્રુ મિત્ર સમ જાણ;
એવી ભાવના નિત્ય કરીશ તો, પામીશ કેવળજ્ઞાન.”

આપનો ખુલ્લા દિલથી શુદ્ધ થવા વિષેનો ક્ષમાપનારૂપ પત્ર મળ્યો છેજી. વાંચી આપની દૃષ્ટિ પોતાના દોષ જોઈ તે સર્વને વગોવીને કાઢી નાખવાની જે જાગી છે તે હિતકારી તથા મને પણ અનુકરણ કરવા યોગ્ય જણાઈ છેજી. પશ્ચાત્તાપરૂપ પવિત્ર નદીમાં સ્નાન કરીને ઘણા ભવ્ય જીવો સદ્ગુરુના શરણાથી આ ભવસાગર તરી ગયા છેજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી વારંવાર કહેતા હતા કે “ભૂલ્યો ત્યાંથી ફરી ગણ, જાગ્યા ત્યાંથી, સમજ્યો ત્યાંથી સવાર” ગણીને હવે

જેટલું થોડું જીવવાનું બાકી રહ્યું છે, તે એવું જીવવું કે જેથી સર્વને સંતોષ થાય અને આપણું કલ્યાણ થાય. વળી કહેતા કે પાઘડીને છેડે કસબ આવે છે તેમાં બધી પાઘડીની કિંમત આવી જાય છે; તેમ જિંદગીનો છેલ્લો ભાગ જે સદ્ગુરુને શરણે સુધારી સમાધિમરણ કરવા કેડ બાંધી પુરુષાર્થ કરે અને સમાધિમરણ કરે તો જિંદગીના બધા દોષોનું અને અનંતકાળમાં થયેલા દોષોનું સાદું વળી રહે તેમ છેજી. આશ્રમમાં જેનો દેહ ધૂટશે તેને સમાધિમરણ થશે એમ પણ તેમને બોલતા સાંભળેલ છેજી અને આપને તો હવે સર્વ પ્રકારે તેવી અનુકૂળતા મળી છે કે કોઈની ચિંતા-ફિકર કરવાનું રહ્યું નથી. છોકરા છોકરાનું કરી લે છે. એક તમારે તો ફક્ત સત્સંગ અને સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં હવે પાછલા દિવસો ધર્મધ્યાનમાં ગણાય તેવી ભાવના હોય તો સહેજે બને તેવું છે તે કરી લેવા વિનંતી છેજી. પૂ. ચતુરલાલજી મળે તો નમસ્કાર જણાવશો ને યોગ્ય લાગે તો પત્ર વંચાવશોજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૦]

૩૪૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૬-૧૯૪૧
જેઠ સુદ ૬, રવિ, સં. ૧૯૯૭

“પરમ પુરુષ પ્રભુ સદ્ગુરુ, પરમ જ્ઞાન સુખધામ,
જેણે આપ્યું ભાન નિજ, તેને સદા પ્રણામ.”

આપની જિજ્ઞાસાને કંઈક સંતોષ થવા પૂરતું ઉત્તરરૂપે લખું છું, છતાં તમે પૂછેલા પ્રશ્નોના ખુલાસા સમાગમે યથાર્થ સમજાય તેમ છેજી.

“કર્તા ઈશ્વર કોઈ નહિ, ઈશ્વર શુદ્ધ સ્વભાવ;
અથવા પ્રેરક તે ગણ્યે, ઈશ્વર દોષ પ્રભાવ.”

“અર્થ—જગતનો અથવા જીવોનાં કર્મના ઈશ્વર કર્તા કોઈ છે નહીં; શુદ્ધ આત્મસ્વભાવ જેનો થયો છે તે ઈશ્વર છે અને તેને જો પ્રેરક એટલે કર્મકર્તા ગણીએ તો તેને દોષનો પ્રભાવ થયો ગણાવો જોઈએ; માટે ઈશ્વરની પ્રેરણા જીવનાં કર્મ કરવામાં પણ કહેવાય નહીં.”

“જો કર્મનાં ફળને ઈશ્વર આપે છે એમ ગણીએ તો ત્યાં ઈશ્વરનું ઈશ્વરપણું જ રહેતું નથી, કેમ કે પરને ફળ દેવા આદિ પ્રપંચમાં પ્રવર્તતાં ઈશ્વરને દેહાદિ અનેક પ્રકારનો સંગ થવો સંભવે છે અને તેથી યથાર્થ શુદ્ધતાનો ભંગ થાય છે. મુક્ત જીવ જેમ નિષ્ક્રિય એટલે પરભાવાદિનો કર્તા નથી, જો પરભાવાદિનો કર્તા થાય તો સંસારની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેમજ ઈશ્વર પણ ફળ દેવા આદિરૂપ ક્રિયામાં પ્રવર્તે તો તેને પણ પરભાવાદિના કર્તાપણાનો પ્રસંગ આવે છે અને મુક્ત જીવ કરતાં તેનું ન્યૂનત્વ ઠરે છે; તેથી તો તેનું ઈશ્વરપણું જ ઉચ્છેદવા જેવી સ્થિતિ થાય છે.

વળી જીવ અને ઈશ્વરનો સ્વભાવભેદ માનતાં પણ અનેક દોષ સંભવે છે. બન્ને જો ચૈતન્યસ્વભાવ માનીએ, તો બન્ને સમાન ધર્મના કર્તા થયા; તેમાં ઈશ્વર જગતાદિ રચે અથવા

કર્મનું ફળ આપવારૂપ કાર્ય કરે અને મુક્ત ગણાય; અને જીવ એકમાત્ર દેહાદિ સૃષ્ટિ રચે અને પોતાનાં કર્મોનું ફળ પામવા માટે ઈશ્વર-આશ્રય ગ્રહણ કરે, તેમ જ બંધમાં ગણાય એ વાત યથાર્થ દેખાતી નથી. એવી વિષમતા કેમ સંભવિત થાય ?

વળી જીવ કરતાં ઈશ્વરનું સામર્થ્ય વિશેષ માનીએ તોપણ વિરોધ આવે છે. ઈશ્વર શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ ગણીએ તો શુદ્ધ ચૈતન્ય એવા મુક્ત જીવમાં અને તેમાં ભેદ પડવો ન જોઈએ, અથવા મુક્ત જીવથી પણ તે કાર્ય થવું જોઈએ; અને ઈશ્વરને જો અશુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ ગણીએ તો તો સંસારી જીવો જેવી તેની સ્થિતિ ઠરે, ત્યાં પછી સર્વજ્ઞ આદિ ગુણોનો સંભવ ક્યાંથી થાય ?એ આદિઅનેક પ્રકારથી ઈશ્વરને તેવે સ્વરૂપે માનતાં તેનું ઈશ્વરપણું ઉત્થાપવા સમાન થાય છે.”

ટૂંકામાં આ વાત જણાવી છે તેથી વિશેષ વિચાર કે સત્સમાગમ વિના સમજાવી મુશ્કેલ છેજી. અંગ્રેજીમાં કહેવાય છે— “Perfection of humanity is Divinity” એટલે જીવનો શિવ થાય છે. આ વાત તમે પણ કોઈ અંશે માનતા હશો. પૂર્ણપદની પ્રાપ્તિ અર્થે જ સર્વ ધર્માત્માઓ પ્રયત્ન કરે છે. અત્યારે આપણામાં અપૂર્ણતાઓ પ્રગટ જણાય છે તે સર્વાંશે દૂર કરવાનો સર્વ ધર્મનો ધ્યેય છે. તેવું પદ પૂર્વે શ્રી રામ, શ્રી મહાવીર આદિ અનેક મહાત્માઓ પામ્યા છે અને સદ્ગુરુકૃપાથી આપણે પણ પામી શકીએ તેમ છે. જે જે તે પરમપદ પામ્યા છે તે સર્વ ઈશ્વરસ્વરૂપ છે એમ માનવાયોગ્ય છે; પણ જગતની રચના કરે તે ઈશ્વર એવી વ્યાખ્યા કરતાં ઉપર જણાવેલા અને તેવા અનેક દોષોનો સ્વીકાર કરવારૂપ વિરોધો જણાય છેજી. ઈશ્વર સંબંધી મહાત્મા ગાંધીજીએ શ્રીમદ્ રાજયંદ્રને પ્રશ્નો કરેલા છે તે પ્રશ્નો અને ઉત્તરો ^૧“શ્રીમદ્ રાજયંદ્ર’ ગ્રંથમાં છપાયેલા છે તે વાંચવા ભલામણ છેજી.

બીજો પ્રશ્ન આપે લખ્યો છે તે પણ ઘણો વિચારવા યોગ્ય છે. અનાદિકાળથી જીવ મોહમાં મારું મારું કરતો જન્મમરણ કર્યા કરે છે. તેને સદ્ગુરુના બોધની ઘણી જરૂર છે. કેવી રીતે જીવ બંધાય છે અને કેવી રીતે તે બંધન તૂટે ? એનો ઘણો વિચાર કરી મુક્તિનો માર્ગ યથાર્થ જીવ સમજે ત્યારથી તે દેખતો થયો કહેવાય. તે સિવાય એટલે જ્ઞાન-ચક્ષુ વિના જીવ આંધળો ગણાય છે, તેવા જીવો જે જે ક્રિયાઓ ધર્મની કે અધર્મની કરે છે, તે બધી બંધનરૂપ થાય છે. તો તમે જણાવી તેવી અજ્ઞાનત્યાગની-સ્ત્રીને તજીને ચાલ્યા જવાની-વાત સ્પષ્ટ બંધનરૂપ છે. વૈરાગ્યના પણ ઘણા ભેદ છે—દુઃખગર્ભિત વૈરાગ્ય, મોહગર્ભિત વૈરાગ્ય અને જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય. તેમાં છેલ્લો જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય કલ્યાણકારી છેજી. દુઃખસુખની અને બીજાને દૂભવવાની કલ્પનાઓનો નિર્ણય સત્સમાગમે કરી લેવો યોગ્ય છે. અત્યારે ન્યાયનીતિ પ્રમાણે પ્રવર્તન રાખવા ભલામણ છેજી. પ્રસિદ્ધ દૃષ્ટાંત રામાયણનું વિચારવા સૂચવું છું. રામે સીતાની સાથે લગ્ન કર્યું. પછી રામને વનવાસ જવું પડ્યું, તો સીતાજી સાથે પતિસેવા માટે ગયાં.

રાવણે સીતાના રૂપની વાત સાંભળી અને રામને ઠગીને દૂર કર્યા. સીતાજીને હરી ગયો. સીતાજીનું શીલભંગ કરવા રાવણે માગણી કરી, પણ રાવણનું મન દુભાય છે એમ જાણવા છતાં અન્યાયમાર્ગ જાણી તેમણે તેની માગણી સ્વીકારી નહીં. રામે સીતાની શોધ કરી. હનુમાન આદિ દ્વારા સીતા પાછી મળે તો યુદ્ધ કરવું નથી એમ જણાવ્યું પણ રાવણે માન્યું નહીં, તેથી લડાઈ કરી. જગતમાં ન્યાયમાર્ગ પ્રવર્તાવવા રાવણના આખા વંશનું નિકંદન કરવાનું કામ શ્રી રામને કરવું પડ્યું. આ બધું બહુ વિચારવું ઘટે છેજી. “તું ગમે તે ધર્મ માનતો હોય તેનો મને પક્ષપાત નથી, માત્ર કહેવાનું તાત્પર્ય કે જે રાહથી સંસારમળ નાશ થાય, તે ભક્તિ, તે ધર્મ અને તે સદાચારને તું સેવજે.”—એમ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રની શિખામણ છે તે લક્ષમાં લેવા વિનંતી છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૧]

૩૪૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૬, રવિ, સં. ૧૯૯૭

“જો ઇચ્છો પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરુષાર્થ;
ભવસ્થિતિ આદિ નામ લઈ, છેદો નહિ આત્માર્થ.
રોકે જીવ સ્વચ્છંદ તો, પામે અવશ્ય મોક્ષ;
પામ્યા એમ અનંત છે, ભાખ્યું જિન નિર્દોષ.
જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.” (શ્રી આત્મસિદ્ધિજી)

આપનો પત્ર મળ્યો. આપની આત્મનિરીક્ષક સ્વદોષદર્શક દૃષ્ટિ જાણી સંતોષ થયો છે. કોઈક વખતે તે દૃષ્ટિ સ્વવર્તન પર દેવા કરતાં જેમ જેમ વારંવાર દેવાશે, તેમ તેમ થતી ભૂલો ઝટ પકડાશે અને તેના ઉપાય શોધી યોજવાથી દોષો દૂર થવાનો પ્રસંગ આવશે.

“આજે કોઈ કૃત્યનો આરંભ કરવા ધારતો હો તો વિવેકથી સમય, શક્તિ અને પરિણામને વિચારી આજના દિવસમાં પ્રવેશ કર.” (૨-૩૪) આ પુષ્પમાં પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે તે વિશેષ વિચારવા યોગ્ય છે. સમય, શક્તિ અને પરિણામ વિષે વિચાર કરી પછી જે કામ કરવા નિશ્ચય થાય તેની આજ્ઞા લઈ પ્રવર્તવાથી તમને જે મૂંઝવણ આવે છે તે આવવાનો સંભવ ઓછો છે. એક કામમાં આપણું ચિત્ત વિશેષ વખત સુધી ન રહેતું હોય તો પાંચ, દશ કે પંદર મિનિટ સુધી આ કામ કરવું છે એવી ચોક્કસ વખત સુધીની આજ્ઞા લઈ તે પ્રમાણે વિશેષ કાળજી રાખી વર્તવું. વખત ટૂંકો રાખવાથી ચિત્ત થોડા વખત સુધી તો લીધેલા કામમાં જોડાય. તેટલો વખત પૂરો થવા આવ્યે તે જ કામ માટે તેટલો કે તેથી ઓછો વધતો વખત નક્કી કરી આજ્ઞા લેવી. આમ પોતાની શક્તિ તપાસી સમયનું માપ રાખી વર્તવું અને વારંવાર આજ્ઞા લઈને વારંવાર તૂટે તો પછી આજ્ઞાનો કંઈ અર્થ નથી, માટે મનની શિથિલતા પોષવારૂપ

પરિણામ ન આવે તે લક્ષમાં રાખી, થોડે થોડે પણ મનની કુટેવો તજાવવી છે અને નિયમમાં તેને લાવવું છે એ વારંવાર સ્મૃતિમાં લાવી નિશ્ચય કર્યા પ્રમાણે તો જરૂર વર્તવું જ, એવી દૃઢતા રાખવી. વખતે ભૂલ થાય તો શું કરવું, તે પણ પહેલેથી વિચારી લેવું. પ્રમાદ, નિદ્રા વિઘ્ન કરે તો તેનો ઉપાય પણ શોધવો—જેમ કે ઊભા થઈ જવું; ફરતાં ફરતાં વાંચવું, વિચારવું; આંખે પાણી છાંટવું; કે સુસ્તી વિશેષ જણાય તો ચિત્રપટ આગળ થોડા નમસ્કાર, પાંચ-પચીસ કરવા. સાંજે વિશેષ ઊંઘ નડતી હોય તો રાત્રિભોજન તજવું, કે દૂધ વગેરે ઓછાં કરવાં. સવારે વહેલા ઊઠવાની ટેવ પાડવી હોય તો એલાર્મ (ઘંટડીવાળું ઘડિયાળ) કે કોઈ મિત્ર જગાડનાર મળે તેવી કોઈ યુક્તિ કરવી. જૂનો રિવાજ પંડિતોના વખતનો એવો હતો કે ખીલા વગેરે સાથે ચોટલી બાંધી વાંચતા એટલે ઊંઘ આવે કે ડોળું આવે તો ચોટલી ખેંચાય કે જાગી જાય. આ બધા બાહ્ય ઉપાય છે, પણ ખરો ઉપાય તો ખરેખરી ગરજ અંતરમાં સમજાઈ હોય તો વિશેષ જાગૃતિ રહે છે. જેમ પરીક્ષા વખતે વગર કહ્યે વહેલું ઉઠાય અને ઊંઘ પણ બહુ ઓછી આવે, તેમ આ મનુષ્યભવમાં ધર્મકાર્ય કરી લેવાનો ઉત્તમ અવસર આવ્યો છે, તેનો વારંવાર ખ્યાલ રહે અને જો પ્રમાદ ને આળસમાં આ અલ્પ આયુષ્ય વ્યતીત થશે તો પછી લખચોરાશીના ફેરા ફરતાં કોઈ વખતે આવો લાગ આવવાનો નથી. માટે ગમે તેમ કરીને પણ આ ભવમાં તો જરૂર આત્માનું ઓળખાણ કરી લેવાનું છે. અનંતકાળ આમ ને આમ પ્રમાદમાં ગયો, પણ હવે તે દોષ ટાળી, આત્માને શાંતિ પ્રાપ્ત થાય તેવો યોગ આવ્યો છે તો તે વખત ઊંઘ આદિ લૂંટારા બહુ લૂંટી ન જાય તો જિંદગી સુખે લાંબી લાગશે. દોષ થયા પછી પણ પશ્ચાત્તાપ જીવને થાય તો ફરી તેવો પ્રસંગ આવતાં પહેલેથી ચેતવાનું બને. માટે જીવને દોષ કરતો અટકાવવા ઠપકો પણ આપતા રહેવું કે આમ ને આમ વર્તીને તારે કઈ ગતિમાં જવું છે? ઝાડ થઈને ઊંઘ્યા જ કરવું છે? કે વાગોળોની પેઠે લટકી જ રહેવું છે? જો હલકી પ્રવૃત્તિમાં પડી રહીશ તો પછી ઢોરપશુના ભવમાં પરોણાના માર ખાવા પડશે, આરો ઘોંચાશે કે આડાં બરડે પડશે ત્યારે શું કરીશ? માટે સમજીને અત્યારે ધર્મનું આરાધન કરી લે કે જેથી પછી અધોગતિમાં જવું જ ન પડે અને મોક્ષમાર્ગ આરાધી શકાય તેવા ભવ ફરી મળે. આમ વારંવાર જીવને જાગૃતિ આપતા રહેવું ઘટે છેજી. એ જ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૨]

૩૪૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૮, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

દોહરા— “સર્વ ધર્મનું બીજ જે, ધારે ઉર ગંભીર,
રાજચંદ્ર-પદ તે નમું, સત્ય અહિંસક વીર.

રાગાદિક દૂર થાય ત્યાં, ખરી અહિંસા ધાર,

રાગાદિ પ્રગટાવતાં, હિંસા-સ્વરૂપ વિચાર.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૪)

તમારો પત્ર મળ્યો. કોઈ સંન્યાસી સાથે કંઈ અથડામણી થઈ તેનો ક્ષોભ પણ પત્રમાં ઉલ્લેખ પામ્યો છે. ધાર્મિક જીવનની શરૂઆતમાં બહુ સંભાળવાનું એ છે કે કુસંગ કે કુતર્કે ચઢી જવાથી જીવને વિક્ષેપનાં કારણો ઊભાં થાય છે. રાગદ્વેષમાં આપણો આત્મા તણાય કે આપણા નિમિત્તે કોઈને રાગદ્વેષમાં પ્રવર્તવાનું બને ત્યાં બન્ને પોતાનું સ્વરૂપ ભૂલી જાય છે, તે આત્મઘાત છે; આમ પોતે પોતાનો વેરી આ જીવ થતો આવ્યો છે. રમત કરવા પણ વીંછીના દરમાં આંગળી ઘાલે તો ડંખ વાગવાનો સંભવ છે. બાકી જગતમાં આત્માની વાત તો દુર્લભ છે, ઠેકાણે ઠેકાણે પૂછવાથી પ્રાપ્ત થાય તેમ નથી. દરેક ગજના શિરમાં મોતી હોતાં નથી, વને વને સિંહ વસતા નથી, પર્વતે પર્વતે હીરાની ખાણ હોતી નથી; તેમ સંન્યાસ (ત્યાગીના) વેશવાળા દરેક આત્મજ્ઞાની હોતા નથી.

[૨૮૩]

૩૪૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત જેઠ સુદ ૯, બુધ, સં. ૧૯૯૭

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.”

“ઊપજે મોહ વિકલ્પથી સમસ્ત આ સંસાર;
અર્તમુખ અવલોકતાં વિલય થતાં નહિ વાર.

સુખધામ અનંત સુસંત ચહી, દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાનમહી;
પરશાંતિ અનંત સુધામય જે, પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર મળ્યો. વાંચી તમારી જિજ્ઞાસા આત્મહિતની પ્રવર્તે છે તે જાણી સંતોષ થયો છેજી. તમે સ્મરણમંત્રનો અર્થ સમજવા વિનંતી કરી, તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે : “સત્પુરુષના એકેક વાક્યમાં, એકેક શબ્દમાં અનંત આગમ રહ્યાં છે, એ વાત કેમ હશે?” (૧૬૬) મંત્ર પણ પરમકૃપાળુદેવે જણાવેલો શબ્દ છે, તો તેમાં પણ અનંત શાસ્ત્રોનો પરમાર્થ સમાયેલો હોવો જોઈએ. તે ઉકેલવા માટે, સમજવા માટે તેવાં પ્રબળ જ્ઞાનચક્ષુ પણ જોઈએ. પણ તેવી સામગ્રી ન હોય ત્યાં સુધી બેસી પણ રહેવું ઘટતું નથી. શ્રીમંતોને ત્યાં લગ્ન પ્રસંગે ઘણી સામગ્રી હોય તો બત્રીસ પ્રકારની રસોઈ કરી ઉત્તમ રીતે આવેલા મહેમાનોને સંતોષ પમાડે છે અને ગરીબને ત્યાં તેવો પ્રસંગ હોય તો જે મળી આવે તેવી સામગ્રીથી પણ પ્રસંગ ઊજવે છે. તેમ આપણી અલ્પ સમજણ પ્રમાણે સદ્ભાવનામાં ચિત્ત રાખવા તે મહાપુરુષના હૃદયમાં રહેલા અનંત ભાવોની શ્રદ્ધા હાલ તો રાખી તે પરમ પુરુષે કહેલાં વચનામૃતને આધારે સહજ આત્મસ્વરૂપનું તેમણે વર્ણન કર્યું છે તે લક્ષમાં રાખી થોડું નીચે લખું છું, તે ઉપરથી જે ભાવ સ્ફુરે તે મંત્ર ભણતાં લક્ષમાં રાખવા વિનંતી છેજી :

“સહજ આત્મસ્વરૂપ છે એવું કેવળજ્ઞાન તે પણ પ્રથમ મોહિનીચક્ર્મના ક્ષયાંતરે પ્રગટે છે.” (૫૦૬) “કેવળ નિજસ્વભાવનું, અખંડ વર્તે જ્ઞાન; કહીએ કેવળજ્ઞાન તે, દેહ છતાં નિર્વાણ”

એ અને તેની નીચેની આત્મસિદ્ધિની ગાથાઓ “કર વિચાર તો પામ” સુધીની વિચારી આત્માનું નિશ્ચયનયે જે શુદ્ધ સ્વરૂપ છે તે સહજ આત્મસ્વરૂપ વિચારવા યોગ્ય છેજી. દરરોજ ક્ષમાપનાના પાઠમાં બોલીએ છીએ કે “જેમ જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારથી ઊંડો ઊતરું છું તેમ તેમ તમારા તત્ત્વના ચમત્કારો મારા સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે છે. તમે નીરાગી, નિર્વિકારી, સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, સહજાનંદી, અનંતજ્ઞાની, અનંતદર્શી અને ત્રૈલોક્યપ્રકાશક છો.” તેમાં પણ એ જ વાત દર્શાવી છે. વળી પત્રાંક ૬૯૨ માં “શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રંથ માર્ગનો સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી. શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” આ બધું લખાણ ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’ અર્થે કર્યું. હવે ‘પરમગુરુ’ એટલે જેણે તે સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યું છે અથવા હૃદયમાં, ભાવનામાં, સમજણમાં તે સ્વરૂપ યથાર્થ રાખી તે પ્રગટ કરવા પોતાનાથી બને તેટલો બધો સત્પુરુષાર્થ કરવા તત્પર થયા છે તે. અરિહંત ભગવંત અને સિદ્ધ ભગવંત બન્ને સહજાત્મસ્વરૂપ થયા છે; આચાર્ય ભગવંત તે પ્રગટ કરવાના પુરુષાર્થમાં છે, તેમ જ ઉપાધ્યાય અને સાધુ ભગવંત પણ તે અર્થે તત્પર થયા છે; તેથી પંચ પરમેષ્ઠી—અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુવર્ગ—પરમગુરુ સ્વરૂપે છે. ટૂંકામાં પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ પરથી જે તેમની વીતરાગ, નિર્વિકાર, સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, સહજાત્મસ્વરૂપ દશાની આપણા હૃદયમાં છાપ પડે તે ભાવનામાં આપણા આત્માને વારંવાર તન્મય કરવો યોગ્ય છે; તે મહાપુરુષની દશાનું યથાશક્તિ હૃદયથી અવલોકન કરી તેમાં આપણા આત્માને રંગવાનો છે, અભેદભાવે ભાવના સહજાત્મસ્વરૂપની કરવાની છે. તે યથાર્થ સમજાય તે અર્થે ઉપર જણાવેલ પત્ર ૫૦૬માં ઉપશમ અને વૈરાગ્યનું વર્ણન છે તે વારંવાર વિચારી આચરણમાં મૂકવું ઘટે છેજી. વૈરાગ્ય—“ગૃહકુટુંબાદિ ભાવને વિષે અનાસક્તબુદ્ધિ થવી તે ‘વૈરાગ્ય’ છે; અને તેની પ્રાપ્તિ-અપ્રાપ્તિ નિમિત્તે ઉત્પન્ન થતો એવો જે કષાયકલેશ તેનું મંદ થવું તે ‘ઉપશમ’ છે. એટલે તે બે ગુણ વિપર્યાસબુદ્ધિને પર્યાયાન્તર કરી (પલટાવી) સદ્બુદ્ધિ કરે છે; અને તે સદ્બુદ્ધિ જીવાજીવાદિ પદાર્થની વ્યવસ્થા જેથી જણાય છે એવા સિદ્ધાંતની વિચારણા કરવા યોગ્ય થાય છે.” બધાનું મૂળ—

“પલમેં પ્રગટે મુખ આગલસેં, જબ સદ્ગુરુચર્ન સુપ્રેમ બસેં,”

“પર પ્રેમપ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં.”

“મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે” એ પદ મુખપાઠ ન કર્યું હોય તો કરીને રોજ બોલવા યોગ્ય છે, વિચારવા યોગ્ય છે અને તેમાં સંક્ષેપે જણાવેલ મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તવા યોગ્ય છેજી. એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૪૪ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૫-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ જેઠ સુદ ૧૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

“લક્ષ્મી અને અધિકાર વધતાં, શું વધ્યું તે તો કહો?
શું કુટુંબ કે પરિવારથી, વધવાપણું એ નય ગ્રહો;
વધવાપણું સંસારનું, નરદેહને હારી જવો,
એનો વિચાર નહીં અહોહો! એક પણ તમને હવો!!!”

હાલ જગતમાં જે ધમાલ ચાલે છે તે જાણીને પણ વિચારવાનને વૈરાગ્યનું કારણ થાય તેમ છેજી. આખી જિંદગી મહેનત મજૂરી કરી કમાણી કરી હોય તે જોતજોતામાં નજર સામે બળતી દેખાય છે. જિંદગીમાં આવું કરવું છે અને આવા પ્રખ્યાત થવું છે, આવો પર-ઉપકાર કરવો છે કે ધર્મ કરવો છે એવી ધારણાઓ લાખો હૃદયમાં રાખીને ફરતા હોય, તેમને એકદમ છરો ભોંકીને મારી નાખ્યાના અનેક બનાવો બનતા સાંભળીએ છીએ. તેવે વખતે જ્ઞાનીએ લખેલાં વચનો તાદૃશ્ય સત્ય પ્રગટ કરતાં જણાય છે—

“વિદ્યુત લક્ષ્મી પ્રભુતા પતંગ, આયુષ્ય તે તો જળના તરંગ;
પુરંદરી ચાપ અનંગ રંગ, શું રાચીએ ત્યાં ક્ષણનો પ્રસંગ!
સર્વજ્ઞનો ધર્મ સુશર્ણ જાણી, આરાધ્ય આરાધ્ય પ્રભાવ આણી;
અનાથ એકાંત સનાથ થાશે, એના વિના કોઈ ન બાંધ સ્હાશે.”

‘જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે’ એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે બહુ વિચારી આત્મહિત થાય તેવી વિચારણા દૃઢ કરી નિર્ભય રહેતાં શીખવું એ જ વિનંતી. “ધીંગ ધણી માથે કિયો, કુણ ગંજે નર ખેટ—વિમલ જિન૦”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૪]

૩૪૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ જેઠ સુદ ૧૩, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“એકને જાણે છે તે સર્વને જાણે છે.”—આચારાંગ.

આપનો પત્ર મળ્યો. અનેક પ્રકારની આફતોમાં પરમ પુરુષનાં વચનો આપને ધીરજનું કારણ બન્યાં છે એમ જાણી સંતોષ થયો છેજી. આપણી સાથે એક જ કુટુંબમાં વસનાર મરણને શરણ થાય ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે ખેદ અને શોકનું કારણ બને; તોપણ વિચારવાન જીવ તે ખેદ અને શોકને વૈરાગ્યભાવમાં પલટાવી દે છે અને વિચારે છે કે મોટા પુરુષો પંખીના મેળા જેવાં સગાંસંબંધીઓનું વર્ણન કરે છે તે પ્રત્યક્ષ સત્ય દેખાય છે. પૂર્વ, પશ્ચિમ આદિ દિશામાંથી આવી એક વૃક્ષ ઉપર રાત્રિ ગાળવા પક્ષીઓ એકઠાં થાય છે, પણ પ્રાતઃકાળ થતાં પાછાં જુદી જુદી દિશામાં ઊડી જાય છે; તેમ ચાર ગતિમાંની કોઈ કોઈ ગતિમાંથી કુટુંબીઓ

એકઠાં કુટુંબમાં મળે છે અને આયુષ્ય પૂર્ણ થતાં કર્મ પ્રમાણે જુદી જુદી ગતિઓમાં વીખરાઈ જાય છે. આપણે પણ આયુષ્ય પૂર્ણ થયે અહીંથી અવશ્ય ચાલ્યા જવાનું છે, અને પરભવને વિષે કેવા હાલ થશે તેનો આધાર, આ ભવ જે પ્રકારે ગણાય છે તેના ઉપર છે. માટે બહુ વિચારપૂર્વક વર્તન આ ભવમાં રાખ્યું હશે તો પરભવમાં તેનું ફળ સારું આવશે. તે ભાઈને વિશેષ આયુષ્ય હોત તો સદ્ગુરુશરણે સત્ય ધર્મનું આરાધન કરી સંસાર પરિભ્રમણના આંટા ઉકલે તેવો પુરુષાર્થ કરી શકત, પણ તે હવે બની શકે તેમ રહ્યું નથી. હજી આપણા હાથમાં આ મનુષ્યભવના આયુષ્યનાં જે વર્ષ બાકી છે તેનો ઉત્તમ ઉપયોગ થાય તેમ ગણાય તેવી વિચારણા મારે જરૂર કરી લેવી એવી પ્રેરણા આ પ્રસંગ કરી રહ્યો છે. ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથમાંથી પત્રાંક ૬૮૯ વારંવાર વિચારવા ભલામણ છેજી.

બીજું, આપે જનહિત થવા અર્થે ફિલ્મ અને બ્રોડકાસ્ટ વિષે લખ્યું તે તેવો કાળ આવ્યે બની રહેશે, પણ અત્યારે આપણે આપણા હિત અર્થે શું કરવું એ પ્રથમ વિચારણા હૃદયમાં રાખી, આપણું ચિત્ત પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા-સત્સાધન સમજવામાં અને સમજાય તે પ્રમાણે વર્તવામાં રોકાય તેમ પુરુષાર્થ કરવો ઘટે છેજી. આપે આ તરફ એક-બે માસમાં આવવા જણાવ્યું છે તો તે વખતે આપના વિચારો તે વિષે વિશેષ રૂબરૂમાં સાંભળવાનું બનશે અને તે વિષે જે પરમકૃપાળુદેવ સુઝાડશે તે જણાવવાનું થશે. હાલ તો આપણે આપણી યોગ્યતા, આપણાં આચરણ ઉન્નત થતાં જાય તે તરફ વિશેષ લક્ષ દેવા ભલામણ છેજી. ઘણા તરંગના ઘોડા દોડાવ્યે જાય છે, પણ હોય ત્યાંથી એક ડગલું આગળ વધતા નથી તેમ આપણા સંબંધમાં સત્પુરુષનો આશ્રય ગ્રહણ કર્યા પછી તો ન જ થવું જોઈએ એમ દૃઢતાથી વિચારવું ઘટે છેજી. જેમ બને તેમ આખા જગત પ્રત્યે મૈત્રીભાવનાથી વર્તવું થાય, દયાપાત્ર જીવો પ્રત્યે તેમનાં દુઃખ કેમ દૂર થાય તથા પોતાનાથી બનતી મદદ તેમને કેવી રીતે થાય તે કરુણાભાવના વર્તે તેમ જ સર્વને ભવમુક્ત કરવાની ભાવના જાગે, કોઈના પણ ઉત્તમ ગુણો જોઈ હર્ષ થાય, તેવા ગુણો પ્રગટાવવાનું બળ જાગે અને સર્વ દુષ્ટ દેખાતા જીવો પ્રત્યે ઉદાસીનતા-મધ્યસ્થભાવના અકલુષિત ભાવે તેમના પ્રત્યે વર્તવું થાય એ લક્ષ રહે તો જીવમાં પાત્રતા આવે છે. માટે આ ભાવનાઓમાં વિશેષ વિચારો રહે અને બને તેટલું આચરણ થયા કરે તેવો પુરુષાર્થ જગાવવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૫]

૩૪૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૯૭

(રાજ સમર તું, રાજ સમર તું, રાજ હૃદયમાં રાખીને— રાગ)

“શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજચંદ્ર-પદ ચંદ્ર-ચંદ્રિકા સમ ચળકે,
સૌ સંશય ટાળક બાળકના, વંદન કરું હું ઉમળકે;

ત્રિવિધ તાપ બાળે કળિકાળે, મહામોહ મૂઝવી મારે,
સુરતરુ સમ સદ્ગુરુ જીવને ત્યાં, આશ્રય દઈને ઉગારે.

દેહ-જાળમાં સપડાયો જીવ, દૃશ્ય દેહ નિજ રૂપ માને,
દેહ ગણી ચિંતામણિ રક્ષે, રહે સદા તેના ધ્યાને;
રાખી રહે નહિ, જરૂર જવાની કાયા, તોપણ તે દૃષ્ટિ—

પરભવમાં લઈને જીવ જાતો; દેહ ગણે નિજ કુદૃષ્ટિ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૬)

પ્રથમ, ‘પરમાવગાઢ’ દશા સંબંધી જણાવવાનું કે પ્રથમ તમને વિચારદશા અને સ્થિતપ્રજ્ઞદશા વિષે લખેલું સ્મૃતિમાં છે તે ફરીથી વાંચવા વિનંતી છેજી. સ્થિતપ્રજ્ઞ, તીવ્ર જ્ઞાન અને પરમાવગાઢ દશા લગભગ સરખી સમજાય છે. પરમકૃપાળુદેવના જ્ઞાનમાં જે હોય તે સાચું. એ ઉત્તમ પૂજ્ય દશા— “દેહ છતાં જેની દશા વર્તે દેહાતીત” — અત્યારે આપણી કલ્પનામાં આવવી દુર્લભ છે, છતાં શ્રી સદ્ગુરુએ પ્રાપ્ત કરી છે એ જ મને પ્રાપ્ત થાઓ. મૂળ સ્વરૂપ મારું તેવું છતાં હું અત્યારે શામાં આનંદ માનું છું? એ વિચારી “અજ્ઞાનથી અને સ્વસ્વરૂપ પ્રત્યેના પ્રમાદથી આત્માને માત્ર મૃત્યુની ભ્રાંતિ છે. તે જ ભ્રાંતિ નિવૃત્ત કરી શુદ્ધ ચૈતન્ય નિજઅનુભવ-પ્રમાણસ્વરૂપમાં પરમ જાગ્રત થઈ જ્ઞાની સદાય નિર્ભય છે.” (૮૩૩) આ વાતનો લક્ષ લેવો ઘટે છેજી. એ પત્ર આખો બહુ મનન કરવા યોગ્ય છેજી.

બીજું, આપે સ્મૃતિ કે મુખપાઠ થવામાં કઠણાઈ સંબંધી પ્રશ્ન કર્યો તેના સંબંધી જણાવવાનું કે ચિત્તમાં જેમ વિક્ષેપ ઓછો, દેહાધ્યાસ ઓછો અને જ્ઞાનીપુરુષોનાં વચનોમાં પ્રીતિ વિશેષ તથા તેના સંચયની ભાવનાની વૃદ્ધિ થાય તેમ તેમ તે વચનો કંઠસ્થ થવામાં સરળતા થાય. પોતાની મેળે કરવા કરતાં જ્ઞાનીની આજ્ઞા સમજાય તો વિશેષ ભાવથી મુખપાઠ કરવા વીર્ય સ્ફુરે છે; કારણ કે તેથી જ હિત છે એમ જીવને દૃઢ થયેલ હોવાથી તે પ્રત્યે વધારે પુરુષાર્થ કરે છે. દરરોજ કંઈ ને કંઈ મુખપાઠ કરવાનો જેને અભ્યાસ હોય તેને તે વાત સરળતાથી બને છે. પૂર્વે મુનિવર્ગ ચૌદ પૂર્વ મુખપાઠ કરી લેતા.

છેલ્લું પ્રશ્ન ‘અંતર્મુખ’ વિષે છે. તે સંબંધી જણાવવાનું કે બહિરાત્મપણું એટલે દેહાદિ પદાર્થોમાં મન મગ્ન રહે છે તેને સત્પુરુષના બોધે આત્મા તરફ વાળી સ્મરણ આદિ સત્સાધન વડે આજ્ઞામાં રોકવું. રાગદ્વેષ આદિ વિક્ષેપો ઓછા કરી જેમ જેમ ભક્તિમાં મન લીન થશે તેમ તેમ “સદ્ગુરુના આત્માની ચેષ્ટાને વિષે વૃત્તિ રહે, અપૂર્વ ગુણ દૃષ્ટિગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે અને સહેજે આત્મબોધ થાય,” તો વૃત્તિ અંતર્મુખ થશે, રહેશે.

“ઊપજે મોહ વિકલ્પથી, સમસ્ત આ સંસાર;

અંતર્મુખ અવલોકતાં, વિલય થતાં નહિ વાર.” (૯૫૪)

અહીં શુદ્ધ આત્મા તરફ વૃત્તિ વળતાં સંસારનું વિસ્મરણ થાય છે, એમ દર્શાવ્યું છેજી.

સદ્ગુરુ શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ છે, તેની ઉપાસના તે પણ તે જ પદમાં લીન થવા અર્થે છેજી.
એ જ વિનંતી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૬]

૩૪૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૫, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“આ જીવ ને આ દેહ એવો, ભેદ જો ભાસ્યો નહીં,
પચખાણ કીધાં ત્યાં સુધી, મોક્ષાર્થ તે ભાખ્યાં નહીં;
એ પાંચમે અંગે કહ્યો, ઉપદેશ કેવળ નિર્મળો,
જિનવર કહે છે જ્ઞાન તેને, સર્વ ભવ્યો સાંભળો.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર મળ્યો. બીડી તથા ચા એક વર્ષ માટે નહીં પીવાનો નિયમ લેવા તમારી ભાવના છે તો પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરી વ્રતની ભાવના કરી લેશોજી. વ્રત, નિયમ લેવાં સહેલાં છે, પાળવાં તેટલાં સહેલાં નથી એ તમારા જ ગામના એક ભાઈના દાખલા ઉપરથી સમજાય તેમ છે; તેથી જ તમને ઉતાવળ કરીને નિયમ લેવા કરતાં પ્રથમ પાળી જોઈ પછી નિયમ લેવા જણાવ્યું હતું. કદી વ્યાધિ આદિના પ્રસંગે દોષ લાગી જાય તોપણ કાયર થઈને વ્રત તજી દેવા યોગ્ય નથી. હવે તો મારાથી ન પળે, વ્રત તૂટી ગયું તો તૂટી ગયું, હવે શું બને? એમ કરીને હિંમત હારી જવા જેવું નથી. બાર માસનો નિયમ લીધો તો બાર માસ પૂરા અખંડિત પાળવાની કાળજી રાખવી ઘટે. જ્યારથી તૂટે ત્યારથી બાર માસ અખંડિત પાળી લેવા. એક વાર વચન આપ્યું હોય તે જેમ પ્રાણ જતાં પણ સત્યવાદી જન તોડતા નથી, તેમ ધર્માત્મા જીવોએ પણ નિયમ સદ્ગુરુની સાક્ષીએ લીધો તે લૌકિક જનોનાં વચન કરતાં પણ વધારે દુર્લભ છે જાણી તે નિષ્ફળ ન થાય તેવી કાળજી રાખી પાળવા માટે પુરુષાર્થપરાયણ થવાની જરૂર છેજી.

બીજી આપે ભાવના દર્શાવી છે તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે આપણને સદ્ગુરુની કૃપાથી મંત્ર મળ્યો છે તે વારંવાર સ્મૃતિમાં રહે તેવી ટેવ પાડવાથી મંત્રનો પરમાર્થ પ્રગટવાનું કારણ છેજી. માટે પુરુષાર્થ કરવામાં પાછી પાની ન કરવી. તમારી નોકરીના ગામે જતાં-આવતાં મંત્રસ્મરણ કે આત્મસિદ્ધિના વિચાર કરવાની ટેવ રાખો તો રોજ જવા-આવવામાં થતો શ્રમ જણાય નહીં અને સદ્વિચારનો અવકાશ એકાંત જંગલપ્રદેશમાં સારો મળે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૭]

૩૪૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૬-૧૯૪૧
તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૦)), મંગળ, ૧૯૯૭
(ઇંદ્રવજા)

“સંસારમાં વૃત્તિ રહે લગાર, મુમુક્ષુતા તીવ્ર લહો ન સાર;
માટે મૂકીને પરભાવ સર્વ, ધારો સ્વભાવે મન મૂકી ગર્વ.
ઉન્માદ ને આળસ છોડો, જોડો આજ્ઞા વિષે ચિત્ત સમાન ઘોડો,
જો વ્યર્થ કાર્યે પણ એક ખોશો, હારી જશો, હા! ભવ સર્વ, રોશો.
ક્યાંથી મળે માનવજન્મ આવો? માટે મળેલી પણ (તક) ના ગુમાવો;
જુવાની ચાલી જતી આ જણાય, ઉતાવળે આવી રહી જરાય.
વ્યાધિ, પીડા, ફીકર ને ઉપાધિ, ઘેરી રહી ક્યાંથી મળે સમાધિ?
તાકી રહેલો વળી કાળ ભાળો, તેથી પ્રમાદે નહિ કાળ ગાળો.
ઉત્પત્તિ, મૃત્યુ વળી શોક, દુઃખ ટાળી પમાડે પરમાત્મ-સુખ;
એવા સુધર્મે મન જોડી દેવું, શાને પ્રમાદે નર-આયુ ખોવું?”(પ્રજ્ઞાવબોધ-૮)

આપનો પત્ર મળ્યો, લખેલા સમાચાર જાણ્યા. અજ્ઞાનદશામાં તો પુદ્ગલનાં લાભહાનિથી હર્ષ-શોક કરવાનો જીવે અભ્યાસ કરી મૂક્યો છે, એટલે તેવા પ્રસંગે વિષમતા વિશેષ દેખાય તેમાં નવાઈ નથી, પરંતુ જે મહાભાગ્યશાળી જીવોને સંસારમાં પ્રવેશતાં પહેલાં સત્પુરુષનાં દર્શન થયાં છે, તે મહાપુરુષોનો બોધ સાંભળ્યો છે, રુચ્યો છે અને તેની ઉપાસના કરવા અને મોક્ષ-મહેલ પર ચઢવા જેનું જુવાન લોહી ઊંઘળી રહ્યું છે, તેવા સત્પુરુષના આશ્રિતને તેવા પ્રસંગોમાં “આત્માથી સૌ હીન” એ લક્ષ ન ચૂકાય. અમદાવાદ અને મુંબઈમાં હાલ એકાએક ખૂન થયાં જાય છે તેવા પ્રસંગમાં પૂર્વકર્મના યોગે સપડાઈ જતાં પણ તેને પરનો દોષ ન ભાસે; પણ પોતાનાં કરેલાં કર્મનો આવો ઉદય આવ્યો છે તે મારે ભોગવ્યે જ છૂટકો એમ વિચારી પ્રાણ લેનાર પ્રત્યે પણ વેર ન રાખે, પણ મારાં કર્મો છોડાવવા તે આવ્યો છે એવી દૃષ્ટિ રાખી, જેમ પોતાના આત્માનું હિત સત્પુરુષનાં શરણે દેહ છોડવામાં છે, તેમ તે મારનારને પણ તે મહાજ્ઞાની પુરુષનું શરણું મરણ વખતે હોજો અને તેના આત્માનું પણ કલ્યાણ થાઓ એવી ભાવના સત્પુરુષના સાચા આશ્રિતને ઘટે છેજી. કોઈ ચોર અન્યાયીનો પૂર્વકર્મના ઉદયે યોગ મળી આવ્યો અને જે વસ્તુની સાથેનો આપણો સંબંધ મરતા પહેલાં પૂરો થવાનો હતો તે વસ્તુ લઈ જવામાં તેના પુણ્ય-ઉદયે મદદ કરી અને તે તેમાં સફળ થયો, તો મને મોહમાં ઘેરી રાખનાર વસ્તુથી મુકાવનાર તે ભાઈનો ઉપકાર માની, તેવા પાપનાં કાર્યોમાં તેની બુદ્ધિ હવે ન પ્રવર્તી અને સત્પુરુષનું શરણ તેને મનુષ્યભવમાં મળો કે જેથી ચોરીના વ્યસનનો ત્યાગ કરવાનું અને આત્મહિત કરવાનું તેને સૂઝે એવી ભાવના મારે ભાવવી ઘટે છે. કોઈ પણ પ્રકારે આપણે આપણા ભાવ મલિન ન થાય તેમ વર્તવાની બળપૂર્વક કાળજી રાખવી યોગ્ય છે.

સહજ-સમાધિની ભાવના મુમુક્ષુ જીવો વારંવાર કરે છે, તે એવા પ્રકારની હોય છે કે હે! ભગવાન, એવો ક્યારે દિવસ આવશે કે જ્યારે મને આત્માનો આનંદ અનુભવાશે? એ આત્માનો આનંદ, લાખો રૂપિયાની ખોટ વેપારમાં જાય તોપણ લૂંટાઈ જતો નથી અને લાખો રૂપિયાનો લાભ થાય તોપણ તે આનંદ બાહ્ય કારણોથી વધતો નથી. માત્ર આત્મભાવનાને આધારે પ્રાપ્ત થતો આનંદ આત્મપરિણામમાં ઉલ્લાસ વધતાં વધે છે અને આત્મભાવનામાં વિઘ્ન નડતાં હાનિ પામે છે. તે આત્મનિર્મળતા દિન દિન વધતી જાય અને આત્મિક આનંદ અખંડિતપણે અનુભવાતો જાય તેવી દશાની વારંવાર ભાવના કર્તવ્ય છેજી. બધા ત્યાંના મુમુક્ષુભાઈઓને એકત્ર મળી આ પત્ર તેમજ પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો વાંચવા, વિચારવા, સમજવા અને પ્રસંગે પ્રસંગે યાદ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. ઠં શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૮]

૩૪૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૬-૧૯૪૧

તત્ ઠં સત્ અષાઠ સુદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(ઇન્દ્રવજા)

“ટીપું ટકે કેટલી વાર ઘાસે? વાથી ખરી જાય, સુકાઈ જાશે;

તેવું જ વિઘ્નોથી જીવિત તૂટે, માટે મુમુક્ષુ ખૂબ લાભ લૂંટે.

ક્યાંથી મળે માનવજન્મ આવો? માટે મળેલી તક ના ગુમાવો,

જુવાનો ચાલી જતી આ જણાય, ઉતાવળે આવી રહી જરાય.

વ્યાધિ પીડા ફિક્કર ને ઉપાધિ, ઘેરી રહી ક્યાંથી મળે સમાધિ?

તાકી રહેલો વળી કાળ ભાળો, તેથી પ્રમાદે નહિ કાળ ગાળો.

ઉત્પત્તિ મૃત્યુ વળી શોક, દુઃખ ટાળી પમાડે પરમાત્મ-સુખ;

એવા સુધર્મે મન જોડી દેવું, શાને પ્રમાદે નર-આયુ ખોવું?” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૮)

કોઈને રોગ, ગરીબાઈ કે આફતથી ઘેરાયેલો દેખી દયા આવે છે અને આપણી બનતી મદદ કરવા મથીએ છીએ, તેમ જ આપણો આત્મા કર્મરોગ, પરવશતારૂપ ગરીબાઈ અને ક્ષણેક્ષણે મરણરૂપ આફતમાં આવી પડેલો છે, તેની દયા ક્યારે ખાઈશું? બનતી મહેનતે તેને બચાવવા કમર કસવી ઘટે છેજી. અમદાવાદ અને મુંબઈના બનાવો વાંચી કે સાંભળી, ત્યાંના લોકો બહુ સંકટમાં છે એમ લાગે છે, પણ આપણા તરફ આપણી દૃષ્ટિ કેમ જતી નહીં હોય? કાળ આપણા મનુષ્યભવની દુકાનો, પ્રમાદરૂપ ઘાસલેટ છાંટી બાળી રહ્યો છે તેવા સમયમાં શું પગલાં લેવાં? આપણે આપણું રક્ષણ નહીં કરીએ તો બીજા એ બાબતમાં શું કરી શકે એમ છે? કોઈ માંદો હોય કે લૂંટાઈ ગયો હોય તેની મદદ તો સેવાથી કે ધન આદિ વડે કરી શકાય; પણ આત્માને સુખી કરવા કોઈ બીજાનો પ્રયત્ન કામ આવે તેવો નથી. સત્યુરુષો પણ ઉપદેશ આપી છૂટે, તે સાંભળી આપણા આત્માને જન્મ-જરા-મરણના દુઃખમાંથી બચાવવાનું કામ તો આપણે જ કરવું પડશે. પોતે પોતાનો વેરી બની જીવ અનંતકાળથી ભમે છે તે હવે આવા

સુયોગે જો તે અનાદિ માર્ગ બદલી પોતે પોતાનો મિત્ર બની જાય, તો આ મનુષ્યભવની કોઈ રીતે કિંમત આંકી શકાય નહીં તેવો અમૂલ્ય યોગ મળ્યો છે તે સફળ થાય. કાળનો ભરોસો નથી, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે, ત્યાં ધર્મધ્યાનમાં બનતો વખત ગાળતા રહી જેટલું હવે જીવવાનું હોય તે ઉત્તમ રીતે ગાળવા નિશ્ચય કર્તવ્ય છેજી. પ્રમાદમાં જીવે ઘણું ખોયું છે માટે હવે તેનો સંગ છોડી અસંગ થવા સત્પુરુષની આજ્ઞાએ કાળજીપૂર્વક પ્રવર્તવું ઘટે છેજી. અત્યારે જે સંસારી કાર્યોમાં મન ભમે છે તેમાંનું કોઈ અંતે કામ આવવાનું નથી, માટે સમાધિમરણને મદદ કરે તેવું જીવન જીવવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૮૯]

૩૫૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૬-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની, અચળ કરી ઉરમાંહીં;

આપ તણો વિશ્વાસ દૃઢ, ને પરમાદર નાહીં.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

અનંતકાળથી આ જીવ અનેક નાના મોટા ભવો કરતાં અનેક પ્રકારના અકથ્ય દુઃખો સહન કરતો આવ્યો છે. તેનું કારણ શોધતાં જ્ઞાનીપુરુષે મથાળે જણાવેલી કડીમાં કહ્યું છે તેમ નિર્ણય છે કે સત્પુરુષની આજ્ઞા જીવે હૃદયમાં અચળ કરી નથી, સદ્ગુરુ પ્રત્યે દૃઢ વિશ્વાસ આવ્યો નથી કે જગતના સર્વ પદાર્થ કરતાં પરમ પુરુષ પ્રત્યે વિશેષ ભક્તિભાવ રહેતો નથી. જો સદ્ગુરુની આજ્ઞા હૃદયમાં દૃઢ થઈ હોત તો જીવ મોક્ષે ગયો હોત; પણ જન્મવું પડ્યું છે તે જ જણાવે છે કે જીવે પૂર્વે જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉઠાવી નથી, પણ હજી મનુષ્યભવનો યોગ છે ત્યાં સુધી તે આજ્ઞા ઉપાસી આત્મકલ્યાણ સાધી લેવાનો અવસર છે. આખા દિવસની આપણી પ્રવૃત્તિ તપાસીએ તો જણાશે કે જે અર્થે આ મનુષ્યભવ ગાળવો જોઈએ તે માટે બહુ જ થોડો કાળ ગાળીએ છીએ. એટલે જે જે કંઈ મોટે ભાગે કરવું પડે છે તે આપણને જન્મમરણના દુઃખમાંથી મુક્ત કરાવે એવું હોતું નથી, માત્ર પેટની વેઠ કે લોભ અને મોહને વશ મજૂરી કરવી પડે છે. અત્યારે બીજું કંઈ વિશેષ ન બની શકે તો દૃષ્ટિ તો યથાર્થ રાખવી ઘટે છે; સંસારના કારણોને બંધનરૂપ, અહિતકારી અને વહેલાં મોડાં તજવા યોગ્ય જાણી દરેક કાર્ય કરતાં, તેથી કાંઈ આત્મહિત થવાનું નથી એટલો તો લક્ષ જરૂર રાખવો ઘટે છેજી. માયિક સુખથી આત્મહિત કોઈ કાળે થનાર નથી એટલો તો દૃઢ નિશ્ચય રાખી, તેથી રાજી ન થતાં આત્મિક સુખની વાંછના—ભાવના વિશેષ વિશેષ રાખી, મોહમાં દોડતા મનને નિરર્થક ભાવોથી પાછું વાળી જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞામાં જોડવા યોગ્ય છે. જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા ઉપાસ્યા વિના કોઈ રીતે ક્યારેય મુક્તિ મળે તેમ નથી, એટલો દૃઢ નિશ્ચય હૃદયમાં રાખી જે જે પ્રવૃત્તિ કરવી તે ઉદાસીનતા-વૈરાગ્યસહ કરવી ઘટે. ગમે તેટલો ધન આદિનો લાભ થતો હોય તોપણ, મોક્ષને અર્થે જે ભવ છે તે વેચીને આ ક્ષણિક વસ્તુઓ ખરીદું છું એ ભાવ ભૂલવા યોગ્ય નથી. કોડી સાટે રતન આપી દે તેમ અમૂલ્ય

મનુષ્યભવ નજીવા પદાર્થો લેવા જતો કરવા જેવી મૂર્ખાઈ હું કરું છું, તે ભૂલ જેમ બને તેમ વહેલામાં વહેલી તકે યથાશક્તિ ટાળવા ધારું છું એમ મનમાં રહેવું ઘટે છેજી. સત્પુરુષનાં વચનો વારંવાર વાંચી, વિચારી વૈરાગ્ય-ઉપશમ વધતો રહે તેમ વર્તવા વિનંતી છેજી. દરરોજ સાંજે એકાંતમાં વિચારવા યોગ્ય છે કે શું કરવા આ મનુષ્યભવમાં આવ્યો છું? અને આ દિવસ શામાં ગાળ્યો? હવે કાલનો દિવસ જીવવા મળે તો કેવી રીતે ગાળવો? આમ જેને વિચાર કરતા રહેવાની ટેવ હોય તે ન-છૂટકે કરવાના કામમાં પ્રવર્તે; પણ તેના ભાવ જે કરવા યોગ્ય કામ છે તેના પ્રત્યે વિશેષ વધતા જાય અને ધનાદિના લોભમાં મનુષ્યભવ બધો વહી ન જવા દે, પણ આજીવિકા જેટલો ધનસંચય થયે તે જરૂર આત્મહિત કરવા તત્પર થાય, તેમ જ દરરોજ જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને ઉપાસતો રહે. આંખો મીચીને જગત ધનની પાછળ પડ્યું છે, તેમ તે વગર વિચાર્યે ધંધામાં મંડ્યો ન રહે, પરંતુ ધંધાની અને ધર્મની કિંમત આંકવામાં ભૂલ ન કરે અને શાશ્વત સુખને વિસારી તાત્કાલિક કમાણીમાં મશગૂલ ન થઈ જાય. સદ્વિચાર કરતા રહેવા અને સદાયરણ પાળતા રહેવા ભલામણ છેજી. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૦]

૩૫૧

શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ.

ૐ

પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુને ત્રિકાળ નમસ્કાર હો !

આપને ચિંતાનું કારણ ઊભું થયું છે, તે સાંભળી બે અક્ષર લખું છું કે મુમુક્ષુ જીવે સંસારના પ્રસંગોમાં કોઈ દિવસ તન્મય થઈ જવા યોગ્ય નથી. એક જ્ઞાનીપુરુષ અને બીજા તેના આશ્રિત મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તે છે એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે; તેનો વિચાર કરશો કે જ્ઞાનીપુરુષના આશ્રિતમાં કેવાં ગુણ હોવા જોઈએ કે જેથી તે મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તે છે એમ કહેવાય? પરમકૃપાળુદેવે એક પત્રમાં જણાવ્યું છે કે “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) જગતના તુચ્છ પદાર્થો કરતાં આત્મા અનંતગણો મૂલ્યવાન છે એમ સમજી, તે તુચ્છ વસ્તુમાં તન્મય થઈ આર્તધ્યાન ન થાય તેમ મુમુક્ષુને કર્તવ્ય છેજી. ભક્તિ-નિયમમાં વિઘ્ન ન પહોંચે તેમ બનતો પ્રયત્ન કર્તવ્ય છેજી. ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ માંથી પત્રાંક ૩૨૧મો પૂરો વિચારી સદ્ગુરુનું આલંબન દૃઢ થાય તેમ પ્રવર્તવા વિનંતી છેજી. રોજ મરણનો વિચાર કરવાથી વૈરાગ્ય અને અનાસક્ત ભાવ વધે છે એમ પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા. ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૧]

૩૫૨

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૭-૧૯૪૧

ૐ

અષાઢ સુદ ૭, મંગળ, સં.૧૯૯૭

“ઉપજે મોહ વિકલ્પથી, સમસ્ત આ સંસાર;

અંતર્મુખ અવલોકતાં, વિલય થતાં નહિ વાર.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. સત્સંગના વિયોગે આપને મૂંઝવણ રહે છે તેમ જ વૃત્તિના ચંચળપણાને લઈને મધુ-બિંદુની લાલસાનું દૃષ્ટાંત છે તેમ થયા કરે છે તે વાત જાણી. હે! ભાઈ, આપના જેવી જ આ કાળના મુમુક્ષુઓની દશા છે, તે કેમ પલટાય અને પરમાર્થજિજ્ઞાસા કેમ વધે તેના વિચારમાં જ જાણે ઉપર મથાળે લખેલો દોહરો પરમકૃપાળુદેવે છેવટના અંતિમ કાવ્યમાં જણાવ્યો છે. ત્રણ પ્રકારના—જઘન્ય, મધ્યમ ને ઉત્તમ પાત્રોનું વર્ણન કરી સમભાવનું ઔષધ બતાવી સંસારની ઉત્પત્તિ અને નાશનાં કારણ બતાવ્યાં છે—“વિષયવિકાર સહિત જે રહ્યા મતિના યોગ, પરિણામની વિષમતા તેને યોગ અયોગ” ત્યાંથી શરૂ કરી જે વર્ણન કર્યું છે તેના સારરૂપ આ છેલ્લો દોહરો છે. મોહના વિકલ્પો મુમુક્ષુ જીવને ઝેર ખવરાવી મારી નાખનાર અપર માતા સમાન છે. અનંતકાળ તેની ગોદમાં આ જીવ ઊછર્યો છે, દુઃખપરંપરા ભોગવતો રહ્યો છે. એ મોહના વિકલ્પોનું દુઃખ જીવને યથાર્થ લાગશે ત્યારે આ બાહ્યદૃષ્ટિને છોડી જ્ઞાનીએ જે સત્સાધન કૃપા કરીને આપ્યું છે તે શ્રદ્ધા રાખીને માષ-તુષ મુનિની પેઠે ઉપાસ્યા કરશે, તો મોહનિદ્રામાંથી જાગવાનો પ્રસંગ બનશેજી. તે સાધનને પરમ પ્રેમે ઉપાસવાનું મૂકી દઈ, બૂમો પાડ્યા કરીએ તોપણ કંઈ વળે તેમ નથી. માટે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ છેવટે સત્સંગ કરતા રહેવા ભલામણ આપી છે અને સત્સાધન આપી તે સમજાવવા ઘણો લાંબો કાળ ઉપદેશ દીધા કર્યો છે તેની સ્મૃતિ આણી આ જીવને માયિક સુખની વાંછાથી પાછો જરૂર વાળવા યોગ્ય છે. જ્યાં સુધી બીજે બીજે વૃત્તિ ફરતી રહે ત્યાં સુધી અંતર્મુખવૃત્તિ ક્યાંથી થાય? માટે—

“ત્યાગ વિરાગ ન ચિત્તમાં, થાય ન તેને જ્ઞાન;
અટકે ત્યાગ વિરાગમાં, તો ભૂલે નિજભાન.”

એ ગાથા વિચારી, ઉપશમ વૈરાગ્યનું બળ વધે તેવું વાંચન, તેવું શ્રવણ, તેવો અભ્યાસ, તેવી સત્સંગે વાતચીતો કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. કારણ મેળવ્યા વિના કાર્ય થાય નહીં; માટે જરૂર આ જીવે કંઈ ધૂટવા માટે સાચા થવાની જરૂર છે, એ હૃદયમાં રાખી, મોહ (છોકરાંછૈયાં, વિલાસ-વાસના આદિનો) ઓછો કરવા વારંવાર વિચાર કરી જગતના પદાર્થોનું તુચ્છપણું એઠ સમાન લાગે તેવી વૃત્તિ કરવી ઘટે છેજી. રોજ બોલીએ તો છીએ કે “શું પ્રભુચરણ કને ધરું? આત્માથી સૌ હીન” પણ આત્માથી જગતના સર્વ પદાર્થો હીન લાગે છે? કે આત્મા જગતના પદાર્થોથી હીન લાગે છે? શાને માટે આપણે આખો દિવસ ગાળીએ છીએ? એ વિચારી સદ્વિચાર અને સદાચારની મુખ્યતા મુમુક્ષુ તો રાખે, કોઈ પણ કારણે આર્તધ્યાન ન થવા દે એમ સાંભળ્યું છે, તે મારે, તમારે, સઘળાએ હવે ઉપાસવા યોગ્ય છેજી. મનુષ્યભવ ધૂટી ગયા પછી કંઈ બને તેમ નથી. માટે ચેતી લેવાનો ખરો અવસર આવ્યો છે, તે વહી જતા પહેલાં “જાગ્રત થા, જાગ્રત થા” કહ્યું છે, તો ચેતી લેવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૧૦ પત્ર-૮]

૩૫૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૭-૧૯૪૧

અષાઢ સુદ ૧૨, રવિ, સં. ૧૯૯૭

(હરિણી છંદ)

“પ્રશમ-રસથી જેનો આત્મા સદા ભરપૂર છે,
સ્વપર હિતને સાધે જેની રસાલ સુવાણી એ;
અતિ કૃશતનુ તોયે વર્ષે સુપુણ્ય તણી પ્રભા,
પરમ ગુરુ એ શ્રીમદ્ રાજ-પ્રભુપદ વંદના.
સૂઝતી ગતિ ના કોઈ મારી, અનાથ હવે ઠર્યો,
સહજ મળિયા યોગો સારા, છતાં પરમાં ફર્યો.
પરમ સદુપાયે નિવૃત્તિ કરીશ કુમાર્ગની,
કપટ તજીને અર્પી આત્મા, સુચત્નરુચિ બની.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૬૪)

કર્માધીન આ દેહ છે, તે સર્વને વહેલે-મોડે છોડ્યા વિના છૂટકો નથી, પણ જે સદ્ગુરુના શરણે તેના આશ્રયસહિત દેહ છોડે છે તેને અચિંત્ય લાભ થાય છે. જે જીવે આખી જીંદગી સુધી પ્રયત્ન કર્યો હોય છે તેના સરવાળારૂપ આખરે મતિ થાય છે અને જેવી મતિ તેવી ગતિ થાય છે. માટે અત્યારથી આપણે ચેતી લેવા જેવું છે કે સદ્ગુરુનો યોગ આ ભવમાં થયો છે તો તેની સફળતા થવા અર્થે દરરોજ ખરા દિલથી પુરુષાર્થ કરતા રહેવું. અચાનક આવીને મરણ અહીંથી ખેંચી જશે. લીધો કે લેશે એવું થઈ રહ્યું ત્યાં જીવ પ્રમાદની નિંદમાં ઘોરે છે એ કેટલું વિચિત્ર છે? હવે કેમ જિંદગી ગાળી હોય તો આ આત્માનું કલ્યાણ થાય એ વારંવાર વિચારી આત્મહિતમાં આગળ વધાય તેવાં પગલાં લેવા ઘટે છે. નહિ તો ‘કથા સુણી સુણી કૂટ્યા કાન તોય ન આવ્યું બ્રહ્મજ્ઞાન’ એવું પસ્તાવા જેવું આખરે થાય. આ મનુષ્ય ભવરૂપી મૂડી પહોંચે છે ત્યાં સુધી કંઈક સાવધાન થઈ જીવ ધારે તો મોક્ષમાર્ગે ચઢે, આગળ વધે તેવું બનવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૨]

૩૫૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૭-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(દોહરા)

“બાહ્ય નિમિત્તો નહિ છતાં, મન ઘડતું બહુ ઘાટ,
પીંપળપાન સમાન મન, ઉપજાવે ઉચાટ.
પરમ પ્રેમ પ્રભુ પર વધ્યે, મન-બળ ભાંગી જાય;
આત્મ-રમણતારૂપ એ, સત્ય ધીરજ સમજાય.
હે જીવ! ઇચ્છે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
શત્રુ-મિત્ર, મણિ-તૃણ ભણી, સમદૃષ્ટિ ધર સાર.

^૧પર પોતાનું માનવું, ^૨પરલાભે અભિલાષ,
^૩ભોગેચ્છા, ^૪આકુળતા—દુઃખશય્યા ગણ ખાસ.

વળીં સિદ્ધાંતિક વાત પણ, કહે સુખશય્યા ચાર:

^૧સ્વાનુભવ, ^૨સંતોષ ને ^૩સંયમ ^૪ધીરજ ધાર.

ઉપશમ—ત્યાગ—વિરાગથી, સન્મુખ વૃત્તિ થાય,
ગુરુકૃપાથી જીવને, સ્વાનુભવ સમજાય.

નિર્લોભી સદ્ગુરુતણા, પ્રેમે સેવો પાય,
તો સંતોષ ઉરે વસે, એ જ અચૂક ઉપાય.

નદોજળ મીઠાં વહો વહી, દરિયે ખારાં થાય,
જીવન ભોગ વિષે વૃથા જાય, પાપ બંધાય.

દુઃખ ભોગવવું ના ગમે, દેહ દુઃખની ખાણ,
પરમાનંદ સ્વરૂપનું, કરી લે ઓળખાણ.

ભાન નહીં નિજરૂપનું, તેથી જીવ મૂંઝાય;
ધીરજ દુઃખમાં ના ધરે, આકુળ-વ્યાકુળ થાય.

જે સમ્યક્દૃષ્ટિપણે શ્રદ્ધે શુદ્ધ સ્વરૂપ,
ગુરુકૃપાથી તે તરે, ભવ-સાગર દુઃખરૂપ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૩)

આપનો પત્ર મળ્યો. આપ બન્ને ભાઈઓની ભાવના તથા વિચારણા વાંચી સંતોષ થયો છેજી. મહાત્મા પુરુષો મનને વશ કરી શકે છે તેવી આજથી તમને ભાવના રહે છે તે હિતકારી છે. એક મહાત્માએ તેમના ઉત્તમ શિષ્યને શિખામણ ચિત્તને (મનમર્કટને) વશ કરવા, સ્વસ્થ કરવા આપી છે તે સંબંધી વાર્તા ટૂંકામાં જણાવું છું તે અવકાશે વિચારી યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

“સંસારરૂપ બજારમાં લાંબી ભવરૂપ (જિંદગીરૂપ) હારો છે. દુકાનોમાં સુખદુઃખરૂપ માલ ભરેલો છે. તેની લેવડદેવડમાં સર્વ મશગૂલ છે. પુણ્યપાપરૂપ મૂલ્ય (Price) આપીને યોગ્ય વસ્તુઓ ખરીદી શકાય છે. મહામોહ નામનો ત્યાં રખવાળ (સરસૂબો) છે; કામ ક્રોધ વગેરે તેના હાથ નીચેના અમલદારો છે. ત્યાં કર્મ નામના લેણદારો જીવરૂપ દેવાદારોને કેદખાનામાં નખાવે છે. કષાય નામનાં તોફાની છોકરાં બજારમાં બૂમો પાડી રહ્યાં છે. એ બજારમાં રહેલા સર્વે લોકો અંદરખાનેથી બહુ દુઃખી, વિચાર કરતાં, જણાતા હતા. તે વખતે મારા ગુરુએ મારી ઉપર કૃપા કરીને જ્ઞાનરૂપ અંજન (આંજણ) મારી આંખોમાં આંજ્યું, તેથી મારી દૃષ્ટિ નિર્મળ થઈ, દૂર સુધી દેખાવા લાગ્યું. દુકાનો પૂરી થાય ત્યાં એક શિવાલય—(મોક્ષ)ધામ મારા જોવામાં આવ્યું. ત્યાં મુક્ત નામના અનંત પુરુષો મારા જોવામાં આવ્યા. તેઓ નિરંતર આનંદથી સુંદર અને કોઈ પ્રકારની પીડા વિનાના મારી સદ્બુદ્ધિવાળી નજરે જણાયા. હું પણ પેલી દુકાનોમાં વેપાર કરતો

હોઉં એમ મને જણાયું, પણ પેલા શિવાલયને જોયા પછી મને તે ધામ પ્રાપ્ત કરવાની તીવ્ર ઇચ્છાવાળો વૈરાગ્ય થઈ આવ્યો. પછી મારા ગુરુરાજને મેં કહ્યું કે ‘હે નાથ! આપણે આ બજાર છોડીને ચાલો પેલા શિવાલયમાં રહેવા જઈએ, કારણ કે આ અત્યંત આકરા બજારમાં મને તો એક ક્ષણવાર પણ શાંતિ વળતી નથી. મારી તો આપ સાહેબની સાથે પેલા ધામમાં જવાની ઇચ્છા રોકી રોકાતી નથી.’ મારી આવી ઇચ્છા સાંભળી (જાણી) ગુરુરાજે કહ્યું, ‘ત્યાં જવાની ઇચ્છા હોય તો મારા જેવા થવું ઘટે છે.’ જવાબમાં મેં કહ્યું, ‘મહારાજ, એમ હોય તો જલદી દીક્ષા આપી તેવો બનાવો.’ તે સાંભળીને કૃપા કરી તે કરુણાસિંધુ કૃપાળુદેવે મને આ પરમાત્માના મતની દીક્ષા આપી અને તે ધામ પ્રાપ્ત કરવાનાં કારણોરૂપ કર્તવ્યો મને બરાબર સમજાવ્યાં. મારા ગુરુરાજે મને તે વખતે કહ્યું કે, ‘ભાઈ, તારી મિલકતમાં તારે રહેવાને એક સારો ઓરડો (શરીર) છે તેનું નામ કાયા છે; અને તેમાં પંચાક્ષ (પાંચ ઇંદ્રિયો) નામના ગોખ છે; એ ઓરડાના ગોખને ક્ષયોપશમ (આત્મશક્તિનો ઉઘાડ) નામની બારી છે, તેની સામે કાર્મણ (કર્મનો સમૂહ) શરીર નામનો ચોક છે. એ ચોકમાં ચિત્ત નામનું અતિ ચપળ વાંદરાનું બચ્ચું છે. તારે આ વાંદરાના બચ્ચાનું સારી રીતે રક્ષણ કરવું. એ બરાબર જાળવવા યોગ્ય છે અને તેનું સારી રીતે જતન કરવાની જરૂર છે. તે ઘરના ઓરડામાં (મધ્ય ભાગ ચોકમાં) રહે છે ત્યાં કપાય નામના ઉંદરો એને પજવે છે, નોકપાય (હાસ્ય, ભય, શોક, વિકારો) નામના વીંછી તેને ડંખે છે અને ઉન્મત્ત બનાવી દે છે, મહામોહ નામનો રાની બિલાડો તેને વલૂરી નાખે છે, પરિષ્ઠ ઉપસર્ગ (વિઘ્નો) નામના ડાંસ તેને કરડે છે, દુષ્ટ ભાવના ને વિકલ્પરૂપ માંકડ તેનું લોહી ચૂસે છે, ખોટી ચિંતારૂપ ઘરોળીઓ તેને ત્રાસ આપે છે, પ્રમાદ નામના કાંચીડા તેનો તિરસ્કાર કરી માથું ડોલાવે છે, અવિરતિ (વ્રત વગરનું જીવન) રૂપ જૂઓ આખા શરીરે તેને ફોલી ખાય છે, મિથ્યાદર્શન નામનું અંધારું તેને અંધ બનાવે છે. આવી રીતે તે વાંદરાનું બચ્ચું હેરાન હેરાન થઈ રહ્યું છે. તેથી તે કંટાળીને રૌદ્રધ્યાન (પાપ કરીને આનંદ માનવારૂપ ટેવ) નામના ખેરના અંગારાથી ભરેલ કુંડમાં કૂદી પડે છે. કોઈ વાર પાસેની ભયંકર આર્તધ્યાન (હું દુઃખી છું, દુઃખી છું એ ભાવ) નામની ઊંડી ગુફામાં પેસે છે. આમ બિચારા દુઃખી વાનરના બચ્ચાને બહુ સંભાળ રાખી સાવચેતીથી એ બળતા કુંડમાં કે ઊંડી ગુફામાં જતું બચાવી લેવું.’ મેં પૂછ્યું, ‘મહારાજ, એને બચાવવાના ઉપાયો શા છે?’ એટલે ગુરુમહારાજે કહ્યું, ‘પેલા ઓરડાના ગોખનાં બારણાં પાસે પાંચ વિષય નામના ઝેરી ઝાડ છે; તે બહુ ભયંકર અને તેને વિત્તલ કરી દે તેવાં છે, ગંધથી પણ તેને ઘેન લાવી મૂકે છે, જોવામાં આવે તો દર્શનમાત્રથી ચપળ બનાવી દે છે, એનું નામમાત્ર શ્રવણ થતાં મરણતુલ્ય વેદના દે છે; તો પછી એને અડવામાં આવે કે ચાખવામાં (સ્વાદ લેવામાં) આવે તો એ બચ્ચાનો વિનાશ કરી મૂકે એમાં શું આશ્ચર્ય છે! ઉપર જણાવેલા ઓરડાના ઉપદ્રવોથી ત્રાસીને તે પેલાં વિષવૃક્ષોને આંબા જેવાં જાણી અત્યંત રાજી થઈ તેમાં આસક્ત થાય છે, પાંચ બારીઓ દ્વારા તે બહાર નીકળી તે વૃક્ષો તરફ દોડે છે, તેનાં કેટલાંક ફળ સારાં માની લઈ તેના ઉપર ફિદા થઈ જાય છે અને કેટલાંક

ફળ સારાં નથી એમ ગણી દ્વેષ કરે છે; વૃક્ષોની ડાળીઓમાં વારંવાર ભમે છે; ઝાડ નીચે કચરામાં આળોટે છે; ભોગ-સ્નેહ નામના વરસાદનાં ટીપાંથી તેનું શરીર ભીનું થયેલું હોવાથી કર્મપરમાણુ નામની પુષ્પપરાગ તેને શરીરે ચોંટી જાય છે. એ ઝેરી રજથી તેના શરીરે ગૂમડાં થાય છે, ઘારાં પડે છે; તેથી તે શરીરને બહુ વલૂરે છે; આખા શરીરે અને ખાસ કરીને મધ્ય ભાગમાં તેને બહુ બળતરા થયા કરે છે; પાછું ઓરડામાં તે આવે છે, પણ ત્યાંના ઉપદ્રવોથી પાછું ઝેરી ઝાડો ઉપર જતું રહે છે. આવાં દુઃખોમાંથી તેને બચાવવા સ્વવીર્ય નામના હાથમાં અપ્રમાદ નામનો આ દંડ તને આપું છું તેથી તેને ડરાવીને ઓરડાની બહાર જતું અટકાવજે. એ ઓરડાની મધ્યમાં સારા ભાવોની શ્રેણીરૂપ દાદર છે, તેના ઉપર ચઢે તેમ કરજે. એ વાંદરાનું બચ્ચું ઘણા કાળથી ચક્કમાં પડી ગયું છે તે આ પ્રમાણે : ઉપદ્રવોથી કંટાળી તે ઝેરી ઝાડોને આંબા જાણી તેનાં ફળ ભોગવે છે ત્યારે અને આળોટે છે ત્યારે ભોગ-સ્નેહની ભીનાશથી તેના શરીરે કર્મરજ ચોટે છે તેથી ઘારાં પડે છે. તે પાછું ઓરડામાં આવે છે (કર્મના ફળરૂપે શરીરો ધારણ કરે છે) ત્યાં પાછા ઉપદ્રવો નડે છે, ઝેરી ઝાડોમાં ભમે છે, ફરી કર્મરજથી લેપાય છે અને ફરી પાછાં શરીરો ધારણ કરવારૂપ ઓરડામાં પેસે છે. આ ચક્કથી તેને બચાવવાની જરૂર છે. ચિત્તને શિખામણ આપવી કે હે ચિત્ત! તારે આવી રીતે બહાર નીકળવામાં શો લાભ છે? તું તારા પોતાના ખરા રૂપમાં (આત્મસ્વરૂપમાં) સ્થિર રહે, જેથી તું આનંદમાં લીન રહી શકે. આખો સંસાર બહાર નીકળવા જેવો છે, સંસાર જ દુઃખોથી ભરેલો છે અને મોક્ષ પોતાના સ્વરૂપમાં રહેવા જેવું છે, તે જ માત્ર અનેક સુખોથી ભરપૂર છે.

“સર્વં દુઃખં પરાયત્તં સર્વં આત્મવશં સુખમ્ ।

બહિશ્ચ તે પરાધીનં સ્વાધીનં સુખમાત્મનિ ॥”

વળી અજ્ઞાન અવસ્થામાં આત્માને દુઃખનાં કારણ, કર્મ બંધાવનાર બાબતો મનને પ્રિય લાગે છે અને જેથી શરીરને વસમું લાગે પણ આત્માને હિતકારી હોય તે મનને ગમે નહીં, તેને વિપર્યાસ કે ઊંધી સમજણ કહે છે; તેને લઈને જીવ પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો અને તેનાં સાધનો મેળવવામાં આ અમૂલ્ય માનવભવ ગાળે છે. તે વિષયો ભોગવતાં ભોગપ્રત્યે આસક્તિરૂપ ચીકાશથી કર્મો બાંધે છે, તે ભોગવવા દેહ ધારણ કરવો પડે છે, ત્યાં ઇંદ્રિયો પ્રાપ્ત થાય છે, ઇંદ્રિયના વિષયો વિપર્યાસને લઈને પ્રિય લાગે છે, તેમાં આસક્તિ રાખી પ્રવૃત્તિ કરે છે અને નવાં કર્મ બાંધે છે, તે ભોગવવા ફરી જન્મે છે. આમ ચક્કમાંથી છૂટવા માટે વિપર્યાસ છોડી દેવાની જરૂર છે. દેહાધ્યાસ કે વિપર્યાસ છોડે તેને મનોવિકારનું જાળું પોતાનાથી તદ્દન અલગ લાગે છે. એક વખત મનને એ જુદું જુએ તો આત્મા તેથી ભિન્ન ભાસે; આત્મા તેને નિરંતર આનંદમય લાગે. પછી એને દુઃખ ઉપર દ્વેષ થતો નથી, સુખ મેળવવા માટે ઇચ્છા થતી નથી. આવી રીતે મનથી તે અલગ થતાં, મન ઉપરથી તેની આસક્તિ દૂર થતાં ઇંદ્રિયોનાં વિષયો ઉપર તેને સ્નેહ થતો નથી. અને એક વાર સ્નેહ ચીકાશ ગયો એટલે કર્મપરમાણુનો સંચય થતો એકદમ અટકી જાય છે. આમ નિઃસ્પૃહ થવાથી અને સંસારબીજનો નાશ થયેલો હોવાથી એ

મુક્ત જીવોની માફક ભવાંતરનો આરંભ કરતો નથી અને તેથી ભવચક્ર ફરતું બંધ થાય છે. પરમ સુખરૂપ મોક્ષની પ્રાપ્તિના ઉપાય :

“રક્ષેદં ચિત્ત સદ્ગત્ તસ્માદ્ અન્તર્ધનં પરમ્ ।
 ધર્માધર્મઃ સુખં દુઃખં યત્ર સર્વં પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥
 જીવાચ્ચ ભાવચિત્તાત્ ચ નાસ્તિ ભેદઃ પરસ્પરમ્ ।
 આત્મા અતઃ રક્ષિતઃ તેન ચિત્તં યેન ઇહ રક્ષિતમ્ ॥
 અર્થાર્થં ભોગલૌલ્યેન યાવદ્ ધાવતિ સર્વતઃ ।
 ચિત્તં કુતસ્ત્યઃ તે તાવત્ સુખગંધોઽપિ વિદ્યતે ॥
 યદા ઇદં નિસ્પૃહં ભૂત્વા પરિત્યજ્ય બહિર્ભ્રમમ્ ।
 સ્થિરં સંપત્સ્યતે ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 ભક્તે સ્તોતરિ કોપાન્ધે નિન્દાકર્તરિ ચોત્થિતે ।
 યદા સમં ભવેત્ ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 સ્વજને સ્નેહસંબંધે રિપુવર્ગેઽપકારિણિ ।
 સ્યાત્ તુલ્યં તે યદા ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 ગોશીર્ષચંદનાલેપિ - વાસીચ્છેદકયોર્યદા ।
 અભિન્ન ચિત્તવૃત્તિઃ સ્યાત્ તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 શબ્દાદિ-વિષયગ્રામે સુન્દરેઽસુન્દરેઽપિ ચ ।
 એકાકારં યદા ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 સાંસારિક પદાર્થેષુ જલકલ્પેષુ તે યદા ।
 અશ્લિષ્ટં ચિત્તપદ્મં સ્યાત્ તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 દૃષ્ટેષૂદ્દામલાવળ્ય બંધુરાઙ્ગેષુ યોષિતામ્ ।
 નિર્વિકારં યદા ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 યદા સત્ત્વૈકસારત્વાત્ અર્થકામ-પરાઙ્મુખમ્ ।
 ધર્મે રતં ભવેત્ ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 રજઃ તમઃ વિનિર્મુક્તં સ્તિમિતોદધિ સન્નિભમ્ ।
 નિષ્કલ્લોલં યદા ચિત્તં તદા તે પરમં સુખમ્ ॥
 મૈત્રીકારુણ્યમાધ્યસ્થ્ય પ્રમોદોદ્દામ ભાવનામ્ ।
 યદા મોક્ષૈકતાનં તત્તદા તે પરમં સુખમ્ ॥”

“એ ચિત્ત તારું ખરેખરું ધન છે. એના ઉપર ધર્મ અને અધર્મ બન્ને આધાર રાખે છે. એના ઉપર સુખદુઃખનો આધાર રહે છે, માટે ચિત્તરૂપ સુંદર રત્નનું સારી રીતે રક્ષણ કર. જીવમાં અને ભાવચિત્તમાં પરસ્પર કંઈ તફાવત નથી. તેટલા માટે જે પ્રાણી ભાવચિત્તની રક્ષા કરે છે તે વાસ્તવિક રીતે પોતાના આત્માનું રક્ષણ કરે છે. જ્યાં સુધી એ ચિત્ત ભોગની લાલસાએ વસ્તુ કે ધન મેળવવા માટે દોડાદોડ કર્યા કરે છે ત્યાં સુધી તને (આત્મિક) સુખની

ગંધ પણ ક્યાંથી આવી શકે? જ્યારે એ ચિત્ત બહારનો સર્વ પ્રકારનો ભ્રમ (રખડવું) છોડી દઈ તદ્દન સ્મૃહારહિત થાય, જ્યારે આત્મામાં સ્થિર થાય ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. કોઈ ભક્તિ કરે કે સ્તુતિ કરે, કોપ કરે કે નિંદા કરે તે સર્વ પર જ્યારે એકસરખી વૃત્તિ રહે ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. પોતાનાં સગાં કે સંબંધી હોય, દુશ્મન કે નુકસાન કરનાર હોય તે સર્વ પર રાગદ્વેષ ન થાય ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. ઇંદ્રિયોના વિષયો સુંદર હો કે માઠા હો તે સર્વ પર એકસરખી વૃત્તિ રહે ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. કોઈ ઉત્તમ ગોચંદનનો લેપ કરે કે કોઈ વાંસલે છોલે તે બન્ને પ્રત્યે સરખી વૃત્તિ રહે ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. સાંસારિક પદાર્થો પાણી જેવા છે, તારું ચિત્તરૂપ કમળ ત્યાં ન લેપાય ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. પ્રચંડ યુવાવસ્થાના જોરમાં ઝળઝળાયમાન થતું લાવણ્ય અને સુંદર અંગોવાળી લલનાઓ દેખી મનમાં વિકાર ન થાય ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. અત્યંત આત્મબળ ધારણ કરીને ચિત્ત જ્યારે અર્થ-ધન અને કામ-સેવનથી વિરક્ત થાય અને ધર્મમાં આસક્ત થાય ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. જ્યારે રાજસી અને તામસી પ્રકૃતિથી મન મુક્ત થાય અને સ્થિર સમુદ્ર જેવું મોજાં વગરનું બને ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય. મૈત્રી, કારુણ્ય, માધ્યસ્થ અને પ્રમોદભાવના યુક્ત થઈ જ્યારે ચિત્તને મોક્ષ મેળવવા માટે એકતાન લાગે ત્યારે તને પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય.” વારંવાર આ પત્ર વાંચી, તેમાં કહેલી વાતો જીવન દરમ્યાન આચારમાં મૂકતા જવાય તો જીવન સાફલ્ય સંધાય તેમ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૩]

૩૫૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૭-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૪, સોમ, સં. ૧૯૯૭

“જે કલ્યાણક ઉત્સવો, ઊજવે દેવ વિનીત;
ગર્ભ, જન્મ, દીક્ષા અને, જ્ઞાન, નિર્વાણ નિમિત્ત.
તે ઉત્સવમાં ઉલ્લસે, ભક્તિ-ભાવ મહાન;
સમ્યક્દર્શન આદિનાં, પ્રાપ્તિ-પોષણ-સ્થાન.
તે તે ભાવો પામવા, અને પોષવા આજ;
યથાશક્તિ લ્યો લાભ સૌ, કરવા આતમ-કાજ.”

પૂર્વનાં સત્કાર્યોના ફળરૂપે આ મનુષ્યદેહ મળ્યો છે. વિદ્યા, સમજણ, સત્સંગ-પ્રીતિ અને સદ્ગુરુનો આશ્રય એ ઉત્તરોત્તર વિશેષ વિશેષ પુણ્યના ફળ છેજી. આવી અનુકૂળ જોગવાઈનો યથાર્થ લાભ ન લઈ શકાય તો આપણા જેવા દુર્ભાગી કે અધમ બીજા કોણ કહેવા? રોજ બોલીએ છીએ કે “અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય”; પણ તે વિચાર જો હૃદયમાં ઊંડો ઊતરે તો “કેવળ કરુણામૂર્તિ”ના ચરણ મરણ સુધી મૂકે નહીં, એવી દૃઢતા એ લઘુતાથી પ્રગટે, પણ વર્તમાન દશા આપણી કેટલી કફોડી છે તેનો યથાર્થ ખ્યાલ નથી તેથી જેટલી જોઈએ તેટલી શક્તિ ધર્મકાર્યમાં સ્ફુરતી નથી. ધન, કીર્તિ કે કામિની સુખનાં

સાધન મનાયાં છે અને તેની જેટલે અંશે પ્રાપ્તિ થઈ છે તેટલે અંશે કૃતાર્થતા મનાય છે, ત્યાં સુધી અજ્ઞાનદશાનાં દુઃખ દેખી શકાતાં નથી, સાલતાં નથી, તો તેને દૂર કરવા “પ્રભુ પ્રભુ લય” ક્યાંથી લાગે? સદ્ગુરુ શું કરવા શોધે? અને નિજ દોષો દેખવાની બુદ્ધિ ક્યાંથી જાગે? અને કલ્યાણનાં કારણો ન શોધે તો કલ્યાણ પણ ક્યાંથી થાય? આમ તરવાનો કોઈ ઉપાય ન જડતો હોય અને ડૂબકાં ખાતો હોય અને બચવાની જેવી તીવ્ર અભિલાષા હોય છે તેવી ઉગ્ર ભાવના વગર ગળા-રાગે ગાઈ જવાથી શું વળે તેમ છે? માટે આપણે સર્વેએ ધૂટવાની ભાવના દિનપ્રતિદિન વધારતા જવાની છે, સત્સાધન મળ્યું તેટલાથી જ સંતોષ રાખીને બેસી રહેવાનું નથી. “સત્સાધન સમજ્યો નહીં, ત્યાં બંધન શું જાય?” સમજણ સાચી અને ઊંડી પ્રગટે તે માટે સત્સંગ, ભક્તિ, વૈરાગ્ય આદિ સાધન ખરા દિલથી કરવાનાં છેજી.

(મનમંદિર આવો રે કહું એક વાતલડી - રાગ)

“કર્યે અન્ય વિચારો રે, નહીં નિજ સુખ મળે;
ગંગાજલ મીઠું રે, ઢળી જલધિમાં ભળે. મનમંદિર આવો રે.
સુસંગ, સુશાસ્ત્રો રે, ઉપાસવાં સિદ્ધિ ચહી;
મોક્ષમાર્ગ જ ચૂક્યા રે, આશા જો બીજી રહી. મનમંદિર આવો રે.”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૧)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૪]

૩૫૬

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ

તત્ ૐ સત્

“પરમગુરુ પર પ્રીત, તૂટે નહીં તેવી હોજો,
નિત્ય નિરંતર (નિરંજન) ભાવ, હૃદયમાં રમતા રહેજો;
નજરે નિરખું નાથ, નહીં સ્વપ્ને પણ બીજો,
તુજ ગુણ કીર્તન થાય, તે જ સ્વર શોભીતો;
શ્રવણે બોધ સુણાય, નિરંતર સત્સંગતિ હોજો,
સદ્ગુરુ સેવા માંહિ નિરાલસતા ઉર વસજો.”

“મિથ્યાગ્રહ, કુસંગ અને ઇન્દ્રિય-લોલુપતા,
પ્રમાદાદિ સૌ દોષ, દૂર થઈ, થાઓ સ્થિરતા.”

“નિત્ય નવીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન,
સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, તજી દેહ-અભિમાન;
રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર,
ગુરુપદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.

સ્વદોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ;
(અનન્ય ભક્તિ દૃઢ કરી, પામો બહુ સંતોષ.)
સત્ય વિનયયુક્ત બોલજો, નવ જોશો પરદોષ.”

“રે! મન આ સંસારમાં, દુઃખથી તું ન ડરીશ;
સમ સમશેર વડે સદા, ધાર્યું તે જ કરીશ.”

‘સમભાવ, સમતા, ક્ષમા, સદ્વિચારમાં રહો. કોઈ સંકલ્પ-વિકલ્પ ઊઠે કે તરત વૃત્તિ સંક્ષેપી, જે કોઈ જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા થઈ હોય તે મહામંત્ર કોઈ સત્સંગના યોગે આ જીવાત્માને મળી આવ્યો તો બીજું સર્વ ભૂલી જઈ તેનું જ સ્મરણ કર્તવ્ય છે એટલે ચિત્ત સમાધિ પામે છેજી.’

“બંધાયેલાને છોડાવવો છેજી. જૂનું મૂક્યા વગર છૂટકો નથી; જે દી તે દી મૂકવું જ પડશે. જ્યારથી આ વચન શ્રવણ થયું ત્યારથી અંતરમાં ત્યાગ-વૈરાગ્ય લાવી, સુખદુઃખમાં સમભાવ રાખી શાંતિ ચિત્તમાં વિચારી સમાધિભાવ થાય તેમ કર્તવ્ય છેજી. સર્વ ભૂલી જવું; એક આત્મ-ઉપયોગમાં અહોરાત્ર આવવું. એટલે ‘આત્મા’ છે, દૃષ્ટિ દ્રષ્ટામાં પડે છે ત્યાં બંધાયેલો છૂટે છે, તેમાં હર્ષશોક કરવા જેવું છે નહીંજી.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૨)

“સુણવા યોગ્ય સુસંતની, વાણી ધરી નહીં કાન;
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું, રહ્યું નહીં બહુમાન.
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં, નહીં પાથર્યા પ્રાણ;
સુંદર ધરી નર દેહ તો, શું સાધ્યું કલ્યાણ.”

“સર્વ પ્રકારે જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભયપણાને, નિઃખેદપણાને ભજવાની શિક્ષા શ્રી તીર્થંકર જેવાએ કહી છે અને અમે પણ એ જ કહીએ છીએ. કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી. અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ ક્લેશનું, મોહનું અને માઠી ગતિનું કારણ છે..... તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્ ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” (૪૬૦) આ પેરેગ્રાફ વારંવાર વિચારશોજી.

નવરાશના વખતમાં કંઈ ગોખવું, ગોખેલું ફરી બોલી જવું, વિચારવું અથવા વૃત્તિઓ રોકવાનો અભ્યાસ પાડવો; મનની દુરિચ્છાઓને ઓળખી તે કેવી તુચ્છ છે, મનુષ્યભવ લૂંટી લે તેવી છે, પરભવમાં દુઃખ દે તેવી છે અને માત્ર હલકી વૃત્તિને પોષનારી છે; મહેચ્છાવાનની મહેચ્છાઓને ધૂળમાં ભેળવી દે તેવી છે એમ વિચારી કદી તેમાં મીઠાશ ન મનાઓ એવી વારંવાર ભાવના કરવી. સ્મરણ કરવાનો વિશેષ અભ્યાસ રાખવો; ધૂન લગાવે તેમ કોઈ કોઈ વખત તે સિવાય બધું જગત ભૂલી જવાય તેમ તેમાં ને તેમાં જ વૃત્તિ રહે તેમ પુરુષાર્થ અવકાશો કરતા રહેવાની જરૂર છે. વર્ગમાં હોઈએ ત્યારે જે શીખવાનું હોય તેમાં લક્ષ રાખવાથી પાછળથી વધારે વાંચવું કે ગોખવું ન પડે તે પણ વખત બચાવવાનો

ઉપાય છે. નપાસ થવાય તેવું શા માટે વર્તવું કે તેનો ખેદ આગળ-પાછળ રહે ?

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ,
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

આત્માર્થીએ આત્મા તરફ પ્રેમ રાખવો ઘટે છે, પણ તેથી કરવા યોગ્ય કામ બગાડવાં એવો અર્થ થતો નથી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૫]

૩૫૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૭-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૫, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

(બાહુ જિણંદ દયામયી, વર્તમાન ભગવાન, પ્રભુજી-રાગ)

“રાજચંદ્ર પ્રભુને નમું, ના ગણું લૌકિક કાજ, પ્રભુજી;
નિર્મોહી નર આદર્યા, યાચકતા તજી આજ, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
સદ્ગુરુ-બોધ વિચારતાં, ટળે દેહ-અહંકાર, પ્રભુજી;
દશા વિદેહી તે વર્યા, ભાવ-દયા ભંડાર, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
અસાર આ સંસારના ક્ષણિક ભોગ-વિલાસ, પ્રભુજી;
ઊંડા વિચાર કરી તજું, માયિક સર્વ મીઠાશ, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
તો સદ્ગુરુના સંગથી પ્રગટે બોધ-પ્રકાશ, પ્રભુજી;
નિર્મળ વિચાર-ધારથી ધોવાય મિથ્યાભાસ, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
લોક-સ્વજન-તન-કલ્પના બંધનરૂપ સંબંધ, પ્રભુજી;
સત્સ્રિક્ષા દૃઢ આદરી, ટાળું બધા પ્રતિબંધ, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
દુઃખ-દાવાનળથી બળે, જગમાં જીવ અનંત, પ્રભુજી;
જ્ઞાન-સમુદ્રતટે જતાં તેથી સઘળા સંત, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
ક્ષણ પણ સજ્જન-સંગતિ, જાણું ભવ-જળ-નાવ, પ્રભુજી;
પ્રમાદ તજી તે આશરે, પામું નિજ સ્વભાવ, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
વિભાવ મૂળ સંસારનું, સુવિચારે બળો જાય, પ્રભુજી;
ઇંદ્રિય-સુખની લાલસા ગયે આત્મસુખ થાય, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
દેહ તણી સંભાળ હું, કરીશ નહિ કદી અલ્પ, પ્રભુજી;
સદ્ગુરુ-શરણે હું તજું, દેહ વિષે વિકલ્પ, પ્રભુજી. રાજચંદ્રં
કાયા મળ-મૂત્રે ભરી, માત્ર રોગની ખાણ, પ્રભુજી;
કેમ અયોગ્ય પ્રયોજને, રાચે હજી મુજ પ્રાણ, પ્રભુજી? રાજચંદ્રં

ઉપરાઉપરી આપદા, પ્રેરે પાપ-પ્રકાર, પ્રભુજી;
 નરક ભયંકર નોતરે, ટકે ન હિત-વિચાર, પ્રભુજી. રાજચંદ્રો
 સમભાવે પગ ના ટકે, મમતા નહીં મૂકાય, પ્રભુજી;
 વેષ ધરું ભવ-નાટકે, સ્વભાવ નિત્ય ચૂંકાય, પ્રભુજી. રાજચંદ્રો
 નરભવમાં હારું નહીં, હવે કરું કલ્યાણ, પ્રભુજી;
 એવો નિર્ણય ^૧હું કરું સાક્ષી શ્રી ભગવાન. પ્રભુજી. રાજચંદ્રો”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૪૬)

દેહાદિ પદાર્થોને આધારે જે સુખ મળે છે તે માત્ર કલ્પનાવાળું, ક્ષણિક અને આખરે દુઃખનું કારણ થાય છે. પાંચ ઇન્દ્રિયો અને મન બાહ્ય પદાર્થોમાંથી સુખ-દુઃખરૂપ માલ ખરીદવા પુણ્ય-પાપરૂપ મૂલ્ય આપી જીવની પાસે વ્યર્થ વ્યાપાર કરાવે છે. મનુષ્યભવનો ઉત્તમ કાળ પરપદાર્થો અને તેની ઇચ્છાઓમાં તથા આશાઓ કે ફિક્કર ચિંતામાં વહો જાય છે અને જીવ આમ ને આમ ઠગાયા કરે છે તે સુખ-શાતાના વખતમાં જણાતું નથી, પણ દુઃખના પ્રસંગોમાં કંઈ ગમે નહીં, ચેન પડે નહીં, ક્યાંય સુખ ભળાય નહીં, તે વખતે જો તે પરપદાર્થોની આશાનો મોહ ઓછો કરવાની ભાવના રહે તો આ સંસારનું સ્વરૂપ જ્ઞાનીપુરુષોએ ભયંકર વર્ણવ્યું છે, તેવું જ દેખાતાં હૃદયમાં એવી છાપ પડી જાય કે પછી શરીર ઠીક થયા પછી પણ પોતાનું શરીર કે બીજાનાં શરીર માત્ર હાડકાં ચામડાવાળાં, (પાયખાનાં) જાજરાં જેવાં જણાય; સત્પુરુષની વાણી કે ભક્તિના શબ્દો સિવાય બીજો બધો કલબલાટ લાગે; લોકોની વાતો સાંભળવી ન ગમે; કૂથલી કે નિંદા, અપમાન કે સ્તુતિ બધાં ગંદવાડ જેવાં તજવા યોગ્ય લાગે; નાતજાતમાં ઘરેણાં પહેરી જમનારાં કે વિષયોમાં આસક્ત માણસો પતંગિયા જેવાં કે કાનશિયાળ જેવાં તુચ્છ લાગે, જોવાં ન ગમે; લગ્નના ગીતો કાણમોકાણ વખતે રડારોળ કરતા જણાય; સુંદર પથારીઓ અને બિછાનાં કાદવ જેવાં જણાય તથા ઉત્તમ તેલકુલેલ પણ ગંધાતા પરુ સમાન ભાસે, પોતાની બડાઈઓ કે સમૃદ્ધિ દેખાડનારા ભવાઈ કરનાર જેવા જણાય; આવો વૈરાગ્ય પ્રગટ કરવાનું કારણ વેદનાનો વખત છે, કારણ કે તે વખતે મોહની મંદતા હોય છે એટલે દુઃખ જે સુખનો વેશ લઈને આવતું હતું તે ઉઘાડું પડી જઈ દુઃખરૂપ જ લાગે છે. માટે દુઃખથી કંટાળવા જેવું નથી.

નાનાં છોકરાંને નિશાળે જવું ન પડે તો ઠીક, એમ લાગે પણ ‘સોટી વાગે ચમચમ ને વિદ્યા આવે ઝમઝમ’ એવી કહેવત છે તેમ શરીરનાં દુઃખને દુઃખ ગણવા યોગ્ય નથી; વહેલાં-મોડાં તે તો જવાનાં જ છે, પણ તે હોય ત્યાં સુધી જે જે વિષયાદિક પદાર્થોમાં મન ભમતું તે કેવા ચીતરી ચઢાવે તેવા છે! એવી ખાતરી કરી લઈ કદી સ્વપ્ને પણ હવે આ સંસારના સુખની ઇચ્છા ન કરું એવું દૃઢ મનને કરી દેવાય તો પછી તે મન પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં

અને તેના વચનોમાં બહુ આનંદ લેતું થઈ જશે, કારણ કે બહાર ભટકવાનું તેને નહીં ગમે તો પછી આત્મવિચાર, સત્સંગ, ભક્તિ, વૈરાગ્ય, શાંતિ એવાં ઉત્તમ સ્થળોમાં તેને રમવાનું બની આવશે. અનાથી મુનિને અસહ્ય વેદના એક દિવસ જ ભોગવવી પડી, પણ એક જ દિવસમાં તો તેમણે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી નાખ્યો કે તે નિશ્ચયને વળગી રહેવાથી તે આત્મા-પરાત્માના નાથ થયા અને ઉપાધિ આદિને યોગે અનાથપણું હતું તે ટાળી સ્વતંત્ર આત્માનંદના ભોક્તા થયા. બહારના સંયોગો આપણા હાથમાં નથી, પણ ભાવ તો આપણા હાથની વાત છે. ખોટી વાતોમાંથી મન ઉઠાવી લેવું અને સત્પુરુષના ઉપકારમાં, તેના આશ્રયના માહાત્મ્યમાં, તેની દશાના વિચારમાં મન રાખી વાંચ્યું હોય, ભાવના કરી હોય તે ઉપરથી લક્ષ રાખવો જીવ ધારે તો મુશ્કેલ નથી. દુઃખનાં પ્રસંગે પણ ઘણો કાળ ધર્મભાવનામાં જાય તેવો અભ્યાસ થઈ જાય તો મુમુક્ષુજીવને દુઃખ ગયે પણ ધર્મ-ભાવ વધતા જાય છે.

કડવી દવાની પેઠે આત્માનું હિત કરવા જ માંદગીના પ્રસંગ આવે છે તે ધીરજ રાખી સ્મરણ, શરણ, બોધ અને વૈરાગ્યના વિચારોના બળથી પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞામાં : “છે દેહાદિથી ભિન્ન આત્મા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ-મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે” વિચારતા રહેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૫૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

(હાં રે મારે ધર્મ જિજ્ઞાંસું લાગી પૂરણ પ્રીત જો, જીવલડો લલચાણો જિનજીની ઓળગે રે લો- રાગ)

*

“હાં રે મારા રાજપ્રભુ તુમ પદમાં કરું પ્રણામ જો,
વાસ સદા એ અવિચળ પદમાં આપજો રે લોલ;
હાં રે કોઈ ઠેકાણું નથી ઠરવાનું જગમાંય જો,
ક્ષણ ક્ષણ ક્ષણભંગુરતા-દવ આ વ્યાપતો રે લોલ.
હાં રે કોઈ નાવ વિષે મળી બેસે લોક અનેક જો,
સામે કાંઠે ઊંતરી સૌ ધૂટાં પડે રે લોલ;
હાં રે તેમ કુટુંબે સગાં મળે એકમેક જો,
મરણ પછી સૌ નિજ નિજ ગતિમાં આથડે રે લોલ.
હાં રે સૌ પ્રિય પ્રિયા-પુત્રાદિકના સંયોગ જો,
સરિતા-જળ પેઠે નિરંતર વહી રહ્યા રે લોલ;
હાં રે છે સૌને માથે મરણ, ઉગામી-ડાંગ જો,
એમ વિચારી વીર નરો સંયમે વહ્યા રે લોલ.

હાં રે જેમ કાચો ઘટ ઝટ જળથી કૂટી જાય જો,
તેમ જ કાચા જીવન પૂર્ણ થતાં ધૂંટે રે લોલ;
હાં રે આ આયુષ્યદોરી તૂટી ના સંધાય જો,
ભલે મરેલાં માટે જન માથું કૂંટે રે લોલ.

હાં રે જે અભિમાનનું કારણ આજ જણાય જો,
દેહ, દેશ, ધન, કુળ, જમીન, તે છેતરે રે લોલ;
હાં રે જેમ દીપક મોહે પતંગ બળી મરી જાય જો,
તેમ મમત્વ ધરી મૂઆ બહુ, હજી મરે રે લોલ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૫૫)

આપનું કાર્ડ આજે મળ્યું. આપના પૂ. પિતાશ્રી દેવલોકવાસી થયાના સમાચાર જાણ્યા. મનુષ્ય ભવ કેવો ક્ષણભંગુર છે અને અચાનક કેવા ફેરફારો થાય છે? શું ધાર્યું હોય ને શુંય થઈ જાય છે. એ આપના તેમજ પૂ. ..ભાઈના દીકરાના સમાચાર ઉપરથી વૈરાગ્ય થાય તેવા પ્રસંગ બનતા જાય છે, પણ આ પ્રમાદી જીવ જાણે અમરપટ્ટો લઈને આવ્યો હોય તેમ નિરાંતે હજી ઊંઘી રહે છે, કંઈ પરભવની પણ ફીકર જાગતી નથી. તેનું શું કારણ હશે? તે આપણે સર્વેએ એકાંતમાં કે સત્સંગમાં ઊંડા ઊતરીને, વારંવાર ચર્ચાને સંસારના સ્વરૂપથી ત્રાસ પામવા યોગ્ય છે. જેને માટે આખી જીંદગી ગાળી દઈએ છીએ એવા ધન, ઘર, ખેતર કે કુટુંબ, કીર્તિ કે સગાં-વહાલાં આત્માને કેટલાં ઉપકારી નિવડી શકે તેમ છે તેનો જીવે વિચાર પણ યથાર્થ કર્યો નથી. વિચાર કરે તો સમજી શકાય એમ છે કે પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયોમાંથી કોઈ પણ પદાર્થ આત્માને હિતકારી નથી. આ દેહની આખી જીંદગી સેવા-ચાકરી કરી છે તે પણ આખરે વેદના દેનાર થનાર છે, તો બીજા દૂરના પદાર્થો ક્યાંથી સુખ આપી શકશે? આમ વિચારી પર વસ્તુઓનો મોહ ઓછો કરવાનો નિરંતર અભ્યાસ કરવો ઘટે છેજી. જેટલી સમજણ સદ્ગુરુ યોગે જીવમાં પરિણામ પામી છે, જેટલો વૈરાગ્ય અને સહનશીલતાનો અભ્યાસ જીવે કર્યો હશે, તો જ આખરે તેને નિસ્પૃહ બનાવી નિર્ભય રાખશે, તથા આર્તધ્યાન નહીં થવા દે. મરણ સર્વને માથે ફેરા મારી રહ્યું છે. કોને ક્યારે ઉપાડી જશે તે નક્કી નથી, પણ સર્વને એ વિકટ સંકટમાંથી પસાર થવાનું છે તે તો નક્કી જ છે, તો તેની તૈયારી વિચારવાન જીવે આજથી જ કરતાં રહેવાની જરૂર છે. ઘર લાગ્યા પછી કુવો ખોદાવે તે ક્યારે પાણી કાઢે અને ક્યારે ઘર ઓલવે? માટે પહેલેથી જ જે સદ્ગુરુની આજ્ઞા ઉપાસવારૂપ પુરુષાર્થ કરતો રહેશે તેને પાણી પહેલાં પાળ કરી લે, તેમ મરણ આવતા પહેલાં સમાધિમરણને યોગ્ય તૈયારી કરી રાખે તેની સદ્ગતિ થઈ મોક્ષનું કારણ બને તેમ છેજી. આપનાં કુટુંબમાં તો રડકકળ કરવાનો રિવાજ નહીં જ હોય. સગાં વહાલાં કોઈ આવે તો સમાધિ-સોપાનમાં ‘બાર ભાવનાઓ’ તથા ‘દશયતિલક્ષણધર્મ’ વિષે લખાણ છે, તે કુટુંબીઓ તથા અન્ય આવનાર સમક્ષ વંચાતું રહે તેવી યોજના થાય તો સ્વપરને હિતકારી છેજી. કોઈ કોઈ વખતે ‘મોક્ષમાળા’માંથી, કૃપાળુદેવના કોઈ કોઈ પત્રો કે ભક્તિનાં પદ, શ્રી આત્મસિદ્ધિ વગેરે સારાં નિમિત્તોમાં આ શોકના દિવસો પસાર

કરવાનું રાખવા ભલામણ છેજી. યોગ્ય અવસરે સત્સંગનો લાભ લેતા રહેવા આપને તેમજ આપનાં માતૃશ્રી વગેરેને વિનંતિ છેજી. થતા ખેદને વૈરાગ્યમાં પલટાવી સદ્વિચારમાં રહેવા વિનંતિ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૫૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૮-૧૯૪૧

ૐ શ્રાવણ વદ ૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

(હરિગીત)

“જ્ઞાનીગુરુ શ્રી રાજ પ્રભુજી, શરદ પૂર્ણ શશી સમા,
લઘુરાજ રૂડી વાદળીરૂપ, બોધ જળ ભારે નમ્યા;
સંસારસાગરમાં મુમુક્ષુ ઈપ સમ મુખ ખોલતા,
ને મંત્ર-જળબિંદુ ગ્રહી રચતા જીવન-મુક્તા-લતા.
પુનિત એ ગુરુવર્યના પદ-પંકજે મુજ શિર નમે,
દુર્લભ મનોહર સંત-સેવા-વિરહથી નહિ કંઈ ગમે;
એ જ્ઞાનમૂર્તિ હૃદય સ્ફુરતી આંખ પૂરતી આંસુથી,
નિર્મળ, નિરંજન સ્વરૂપ-પ્રેરક-વચન-વિશ્વાસે સુખી.”

જ્યાં સુધી રોગ, વ્યાધિ, આફતના પ્રસંગો, મરણ આદિ મહાવિઘ્નો આવી પહોંચ્યા નથી, ત્યાં સુધીમાં મહાપુરુષની આજ્ઞાનું આરાધન યથાશક્તિ કરી ધર્મ-બળનો સંચય કર્યો હોય, સહનશીલતા, ધીરજ શાંતિ સેવી હોય તો તેવા પ્રસંગોમાં પણ ધર્મ ભુલાય નહીં, એટલું જ નહીં, ઊલટું પરીક્ષામાં પાસ થયે જેમ આગળ વધાય તેમ આત્માને તેવા કસોટીના પ્રસંગોમાં પ્રગતિનું કારણ બને છે. માટે મોક્ષમાળા, ભાવનાબોધ, સમાધિસોપાન વગેરે જે પુસ્તકો હોય તેમાંથી વાંચવા વિચારવાનું રાખશો તો હિતનું કારણ છે. મોટું પુસ્તક (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર) હોય તો ઉપદેશ-છાયા પણ વારંવાર વાંચવા યોગ્ય છેજી. કંઈ ન હોય તો ‘તત્ત્વજ્ઞાન’માંથી આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર વગેરે વિચારવા, બને તો મુખપાઠ કરવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૬]

૩૬૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૩, રવિ, સં. ૧૯૯૭

(રાજ સમરતું, રાજ સમરતું, રાજ હૃદયમાં રાખીને- રાગ)

“બાહ્યયોગમાં મીઠાશ માની વર્તે ત્યાં ન વિચાર વસે,
આકર્ષણ એ ઓછું કરતાં, સદ્ગુરુ-બોધ ઉરે સ્પર્શે.”

વિષયાદિ તો તુચ્છ મનાશે, અંતર્ત્યાગ પછી બનશે,
સદ્ગુરુ-ચરણે સ્થિર થશે મન, ભક્તિમાર્ગે ગમન થશે;
પરિષદ આદિ આવી પડતાં પણ નહિ મન ભક્તિ તજશે,
‘પ્રભુ, પ્રભુ’ લય લાગે ત્યારે, આત્મા સદજપણું ભજશે.
કોઈકવાર વિચારે આવી વાતો, તેથી ન કામ થશે,
અનાદિના અભ્યાસતણું બળ, પ્રયત્ન પોચે નહિ ઘટશે.
અપૂર્વ મોક્ષ-માહાત્મ્ય ટકે ના, લૌકિક ભાવે મન ભમતું,
જેની શ્રદ્ધા મનમાં બેઠી, તેમાં ચિત્ત રહે રમતું;
મોહ વિષે મન રોકાતું, ત્યાં ભક્તિભાવો મંદ થતા,
ઉત્તમતા જેની મન માને, તેના ભાવ સ્વયં સ્ફુરતા.”(પ્રજ્ઞાવબોધ,૧૦૬-૭)

તમારા બન્નેના પત્રો મળ્યા. વાંચી સમાચાર જાણ્યા. “ઉતાવળા સો બાવરા, ધીરા સો ગંભીર” એ કહેવત મુજબ ધીરજથી સત્સાધન કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. ગયો કાળ વિચારી જાગ્રત થવાનું છે, પ્રમાદ ન સેવાય તેવો પુરુષાર્થ કરવાનો છે; ગભરાવાનું નથી. પ્રાસ સંયોગોમાં જેટલું બની શકે તેટલું કરવું અને વિશેષની ભાવના રાખવી. આત્મા અજર અમર છે. જો મોક્ષલક્ષ ચૂકાય નહીં તો તે વહેલોમોડો પ્રાપ્ત થયા વિના રહે નહીં. વિઘ્નો આગળ અટકી જવું, અટકી રહેવું કાયમ ન બને તેની કાળજી રાખવાની છેજી.

પૂ.....ભાઈ પ્રથમ ભાવોની વાત જણાવે છે તે વિષે જણાવવાનું કે દૂધ ઉકાળે ચઢે ત્યારે થોડા દૂધથી તપેલી ભરાઈ ગઈ લાગે, પછી હલાવતાં ઊભરણ ઊતરી જાય તેથી કંઈ દૂધ ઓછું થઈ ગયું ગણવા યોગ્ય નથી, પણ સંઘટ્ટ દૂધ થયું ગણવા યોગ્ય છે. તેમ અવ્યવસ્થિત, મુઝવણ દશામાં થતો પુરુષાર્થ વિશેષ લાગે, પણ વ્યવસ્થિત દશામાં થતા પુરુષાર્થથી તે ચઢી જાય તેવો ગણવા યોગ્ય નથી. ‘વચનામૃત’માંથી પત્રાંક ૧૮૩— “જે જે ઇચ્છાઓ તેમાં જણાવી છે.....” તે વિચારશોજી. સારું-ખોટું કાર્ય કે ભાવોની પરીક્ષા પોતાની વિચારદશા પ્રમાણે થઈ શકે છે. માટે તે દશા માટે યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. તેને અર્થ સત્સંગ, સત્શાસ્ત્રરૂપ સાધન છે.

પૂ.....ભાઈને લખેલ વચનોમાંથી પુછાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે ધ્યેયરૂપે સત્પુરુષની દશા છે : “સત્પુરુષ એ જ કે નિશદિન જેને આત્માનો ઉપયોગ (લક્ષ) છે” (૭૬) તે જણાવી છે. “એક આત્મ-ઉપયોગમાં અહોરાત્ર આવવું” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૨) તેનો અર્થ ત્યાં જ કર્યો છે—આત્મા નિરંતર છે; દ્રષ્ટા=આત્મામાં જ્યાં દૃષ્ટિ (ઉપયોગ-લક્ષ) પડે છે, દોરાય છે ત્યાં જીવ કર્મથી છૂટવાનું કાર્ય કરે છે. પૂર્વે બાંધેલાં કર્મ, આત્મા સ્વરૂપમાં રહે તો છૂટે છે, તે વખતે નવાં કર્મ બંધાતાં નથી, કારણ કે આત્મભાવમાં તો હર્ષ-શોક ન થાય તે વખતે જ રહેવાય છે; માટે હર્ષશોકનાં નિમિત્તોમાં તણાઈ ન જતાં “સદજાત્મસ્વરૂપ” તરફ વિશેષ

ભાવખેંચાણ રાખવાની જરૂર તે વાક્યમાં જણાવી છેજી. વાત ગહન છે, પણ તે દશા પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય છે તે તરફ નજર થવા જણાવ્યું છે; કારણ કે રોજ વિચારવા યોગ્ય વાક્યની તમે માગણી કરી હતી તેવું તે વાક્ય છે.

બીજું ‘જ્ઞાનીની આજ્ઞાને વિચારવી’ એ વિષે પૂછ્યું, તે વિષે જણાવવાનું કે “આણા ધમ્મો” “આજ્ઞાનું આરાધન એ જ ધર્મ” એમ શાસ્ત્રો પોકારીને કહે છે, તો મને તેવી આજ્ઞા ક્યારે મળે? આજ્ઞા ઉઠાવવાથી અવશ્ય કલ્યાણ થાય તેમ છે એવું હૃદયમાં ક્યારે નિરંતર રહ્યા કરે? આજ્ઞા ઉઠાવાતી નથી તેટલો વખત કલ્યાણ થતું નથી એવી સ્મૃતિ રહેવાથી પણ વૈરાગ્ય, ઉદાસીનતા અન્ય કાર્યોમાં રહેવી ઘટે, તે થાય છે કે નહીં? શાને જ્ઞાનીપુરુષો આજ્ઞા કહે છે? શા અર્થે કરે છે? આજ્ઞા પ્રાપ્ત થતાં જીવને કેટલો સત્પુરુષનો ઉપકાર સમજાવો જોઈએ? “તેની નિષ્કારણ કરુણાને નિત્ય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામાં પણ આત્મસ્વભાવ પ્રગટે છે, એવા સર્વ સત્પુરુષો, તેના ચરણારવિંદ સદાય હૃદયને વિષે સ્થાપન રહો!” એમ છ પદના પત્રમાં છે. એ આદિ ભાવોનો વિચાર જીવને કલ્યાણનું કારણ છેજી. “વચનામૃત”માંથી પત્ર ૧૪૩મો વારંવાર વિચારી તેમાં જણાવેલ અભ્યાસ કરતા રહેશોજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૭]

૩૬૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૮-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ શ્રાવણ વદ ૮, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

શ્લોક—“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

દોહરા—“સહનશીલતા ને ક્ષમા, ધીરજ સમતારૂપ;
સમ્યક્શ્રદ્ધા સહિત એ, આપે આત્મસ્વરૂપ.”

“સુખમેં ન ધરો હર્ષ અતિ, દુઃખમેં નહિ દિલગીર;
સુખદુઃખ સ્વપ્ન સમાન હૈ, અથવા મૃગજળ નીર.”

ત્રોટક—“મન-મોહન રાજ રમો હૃદયે, જીવ જાપ જપો સમયે સમયે,
તન આતમસેવન કાજ ટકો, ધનનો ન ધરું મનમાં ચટકો;
ધરી ધૈર્ય હણું લલના લટકો, નિજ દોષ સદા દિલમાં ખટકો,
નહિ લૌકિક લાભ વિષે અટકો, મન મોક્ષ રુચિ નિશદિન ટકો.”

શાર્દૂલવિક્રિડિત—“હું પાપીષ્ઠ દુરાત્મ મંદ મતિનો, માયાવી ને લોભીયો,
રાગદ્વેષ ભર્યો મલિન મનથી, દુષ્કર્મમાં ડૂબીયો;
ત્રૈલોક્યાધિપતી જિનેન્દ્ર પ્રભુના શ્રી પાદમૂળે લળી,
નિંદાપૂર્વક પાપ હું પરિહરું, દુષ્કર્મ જાજો ગળી.”

શ્લોક— “રાગે દ્વેષે મમત્વે મેં, જે જે જીવ વિરાધીયા;
ક્ષમા ઘો મુજને તે સૌ, હું એ વેર તજું સદા.”

“લીજે ખબર અમારી, દયાનિધિ, લીજે ખબર અમારી;
તુમ તો દીનદયાળ જગતકે, સબ જીવન હિતકારી. દયાનિધિ— ટેક
મેં મતિહીન, દીન, તુમ સમરથ, ચૂક માફ કર મારી;
ભૂધરદાસ આશ ચરણકી, ભવભવ શરણ તિહારી. દયાનિધિ.”

માંદગીના વખતમાં આર્તધ્યાન એટલે ‘હું દુઃખી છું, હું દુઃખી છું’ એવા ભાવનો પ્રવાહ થયા ન કરે તેવી કાળજી રાખવાની જરૂર છેજી; કારણ કે અશાતાવેદનીયનો પ્રસંગ એવા જ પ્રકારનો છે અને શરીરમાં જ વૃત્તિ રહ્યા કરે, વારંવાર વેદનામાં ધ્યાન ખેંચાયા કરે તે વખતે જો કાળજી રાખીને લક્ષપૂર્વક સત્સાધનમાં વૃત્તિ ન રાખી તો હમણાં જે પીડા ગમતી નથી તેવી કે તેથી આકરી વેદના ભોગવવી પડે તેવાં કર્મ બંધાવાનું નિમિત્ત વર્તમાન વેદના છેજી, પણ જો સાવધાની રાખી સત્સાધનમાં વારંવાર ચિત્ત જોડવાનો પ્રયત્ન કરી તેવી ટેવ પાડવાનો પુરુષાર્થ જીવ આદરે તો અત્યારે અશુભ કર્મ ન બંધાય અને વેદના ગયે પણ તે ટેવ કાયમ ટકી રહે તો આખી જિંદગી સુધી લાભ થાય તેવું કામ આ વેદનાના પ્રસંગે બની આવે તેમ છેજી. સત્પુરુષનાં વચનો, સત્પુરુષની દશા, તેમણે આપેલું સ્મરણ, ભક્તિ, વૈરાગ્ય, સદ્વિચાર તથા સદ્વાંચનનું શ્રવણ આદિ શુભ નિમિત્તોમાં ચિત્ત પરોવાય તો આર્તધ્યાન ન થાય; તેવી ભાવનામાં રહેવા ભલામણ છેજી.

પર્યુષણ પર્વની શરૂઆત શ્રાવણ વદ ૧૩ને બુધવારે થાય છે અને છેલ્લો દિવસ ભાદરવા સુદ પાંચમને બુધવારે સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરી ખમાવવાનો છે. છેલ્લો દિવસ બને તો ઉપવાસ કરી ધર્મધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. એ અઠવાડિયામાં પહેલો અને છેલ્લો દિવસ સામાન્યપણે ઉપવાસનો ગણાય છે. તેમાં છેલ્લો દિવસ તો ખાસ દરેકે ઉપવાસ કરવા યોગ્ય છે. કોઈ તો એક દિવસ ઉપવાસ, એક દિવસ પારણું, ત્રીજે દિવસે વળી ઉપવાસ એમ યથાશક્તિ તપ કરે છે. કોઈ ઉપવાસ ન બને તો એકાસણું જેટલા દિવસ બને તેટલા દિવસ કરે. લીલોતરીનો ત્યાગ બધા દિવસ રાખે. બ્રહ્મચર્ય તે અઠવાડિયું પાળે. દાન, પ્રભાવના, ભક્તિ વગેરે યથાશક્તિ કર્તવ્ય છે. વખત બચાવી દરરોજ બધા ભેગા મળી ભક્તિ, મોટી આલોચનામાંથી ક્ષમાપના વગેરે પદો બોલી કરવી, નિત્યનિયમ કરવો; કોઈ કોઈ દિવસ આત્મસિદ્ધિ સારા રાગથી બે કલાક ગાવી. કોઈ દિવસ કે બને તો રોજ ‘સમાધિસોપાન’માંથી દશલક્ષણધર્મ કે બાર ભાવના કે આઠ અંગમાંથી કંઈ વાંચન કરવું. કોઈ કોઈ દિવસ કે રોજ વચનામૃતમાંથી આત્મસિદ્ધિના અર્થ કે ઉપદેશછાયામાંથી વાંચન કરવું. એમ ભક્તિભાવનામાં એક અઠવાડિયું ગાળી ધર્મભાવના વર્ધમાન થાય તેમ વર્તવા ભલામણ છેજી. બની શકે તો કેટલાકે છેલ્લો દિવસ ધામણ-મંદિરમાં જે ભક્તિભાવના થતી હોય તેમાં ભળી જવા

યોગ્ય છેજી. જે જે પ્રકારે આત્મામાં ધર્મનો ઉલ્લાસભાવ વધે તેમ તન-મન-ધનથી પુરુષાર્થમાં વર્તવા ભલામણ છેજી. ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની વાત એ છે કે એ અઠવાડિયામાં કષાય ઘટે, પહેલાં જેની સાથે મનમાં કાંઈ ભેદભાવ રહેતો હોય તે દૂર કરી મૈત્રીભાવ સર્વ સાથે વધે તેવી રીતે વર્તાય તો પર્યુષણ આરાધના સાચી થઈ ગણાય. ટૂંકામાં આખા વર્ષમાં વેરવિરોધ થયા હોય તે દૂર કરી ચોખ્ખા થવાનું આ ઉત્તમ પર્વ નિમિત્ત છેજી. સદાયરણની વૃદ્ધિ કરવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૮]

૩૬૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૧૩, બુધ, સં. ૧૯૯૭

બાંધેલાં કર્મો છે. ઉદયમાં આવે ત્યારે રાગ અને દ્વેષમાં ખેંચાઈ ન જવાય તેટલો પુરુષાર્થ જરૂર કર્તવ્ય છે. સમતા રહેવી મુશ્કેલ છે, પણ તે વિના મોક્ષ થાય તેમ નથી એમ વિચારી બને તેટલો તે દિશામાં પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. સદ્ગુરુની દયાથી જે સત્સાધન મળે છે તેનું વિસ્મરણ થવા ન દેવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૨૯૯]

૩૬૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૦)), શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“રાગદ્વેષે મમત્વે મેં, જે જે જીવ વિરાધિયા;
ક્ષમા ઘો મુજને તે સૌ, હું યે ક્ષમા દઉં સદા.”

જો સર્વને અનુકૂળ આવે તો એક દિવસ વધારે ધર્મધ્યાન કરવામાં વિશેષ લાભ છે એમ જાણી છેલ્લો પરસ્પર ખમાવવાનો પ્રતિક્રમણદિન ભાદરવા સુદ પાંચમનો રાખવા ભલામણ છેજી. પછી છક્રને દિવસે પારણા થઈ શકશે. “કષાય જેટલા ઘટે તેટલું કલ્યાણ” એમ પરમકૃપાળુદેવનું જણાવવું છે તે લક્ષમાં રાખી, થોડા છાપરાનું ગામ છે તો સર્વ હળીમળી ધર્મભાવનામાં જોડાય અને છેલ્લે દિવસે કોઈના મનમાં અણબનાવ ન રહે તેવું વર્તન રાખવા વિનંતી છેજી. ક્ષમા માગવા જતાં ખોટું લાગે તેમ જેને હોય તેને પરાણે છંછેડવાની જરૂર નથી, પણ આપણું દિલ ચોખ્ખું રાખીશું તો જરૂર વહેલેમોડે જે અતડો રહેતો હશે તે ભળી જશે. આપણું ભૂંડું કરનારનું પણ ભલું થાઓ, એવી અંતરની ઇચ્છા દરેક મુમુક્ષુના હૃદયમાં પ્રગટ જાગ્રત રહેવી ઘટે છેજી. વિવાહ વગેરેના પ્રસંગે જેમ પાઘડી ઉતારીને પણ સામાને મનાવી લઈએ છીએ તેમ આ પર્યુષણ પર્વ નિર્વેર, મૈત્રીભાવ અને ધર્મનો પ્રભાવ વધે તે અર્થે છેજી તે લક્ષમાં લેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૦૦]

૩૬૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૩-૮-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.
એક વિષયને જીતતાં, જીત્યો સૌ સંસાર;
નૃપતિ જીતતાં જીતિયે, દળ, પુર ને અધિકાર.
જે નવ વાડ વિશુદ્ધથી, ધરે શિયળ સુખદાઈ;
ભવ તેનો લવ પછી રહે, તત્ત્વવચન એ ભાઈ.”

ભવિષ્યની ફિક્કરમાં પડવા જેવું નથી. વર્તમાનને જે સુધારે છે, તેનું ભવિષ્ય જરૂર સુધરવાનું જ અને ભૂતને તો ભૂલી જ જવું ઘટે છેજી. તેમ છતાં સંકલ્પ-વિકલ્પનો અભ્યાસ જૂના રોગની પેઠે ઊથલા મારીને જીવને સતાવે છે; તે વિષે એક ભક્તિમાન બાઈએ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને પોતાના જીવનના અંતિમ વર્ષે પ્રશ્ન કરેલો તેના ઉત્તર સાથે બીજો અમૃતમય ઉપદેશ દીધેલો તેની ટૂંક નોંધ લખી છે તે હૃદયગત કરશો.

તે જ દિવસે ‘ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર’ સભામાં વંચાતું હતું તેમાં પ્રશ્ન આવેલો કે ભયંકર અશ્વ (મન) તમને ઉન્માર્ગે કેમ લઈ જતો નથી? તે ઉપરથી સચોટ બોધ ઘણો થયો હતો.

“એક શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય છે કે.....પછી તેને કંઈ ફિક્કર નથી.” (પત્રસુધા, પત્ર-૨૯૪)

આવો અભ્યાસ થઈ ગયા પહેલાં માની બેસવું ઘટતું નથી કે મને હવે કર્મ નહીં બંધાય. આ અભ્યાસનો ક્રમ જણાવ્યો છે તેની સાથે સદાચાર, આત્માની ઝૂરણા, પ્રેમભક્તિ વગેરેની જરૂર છે અને તેટલી યોગ્યતા આવ્યે તે અભ્યાસ ફળીભૂત થાય છેજી. જ્યારે-ત્યારે આ જીવને જ કરવું પડશે. કહેનાર કહી છૂટે અને વહેનાર વહી છૂટે એમ તેઓશ્રી સ્પષ્ટ કહેતા તે સત્ય છેજી. આવો અવસર ફરી ફરી મળવો દુર્લભ છે, એમ વિચારી પ્રમાદ ઘટાડી જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉઠાવવા યથાશક્તિ તત્પર થઈ જવા જેવું છેજી. માથે સર્વને મરણ ભમે છે તો તેવા અવસરે કેમ વર્તવું? ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૦૧]

૩૬૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૮-૧૯૪૧

ઐ ભાદરવા સુદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૭

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

“નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા; નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આપે બહુ વિસ્તારથી આહોરની દુર્દશા વર્ણવી છે તથા અનુકંપાનું દર્શન કરાવ્યું છે.

એ બધું શાનું ફળ ? એ વિચારી જીવે અશુભભાવથી પાછા ફરવા યોગ્ય છેજી. જે જે ફળ પ્રાપ્ત થાય છે તે પુણ્ય-પાપની રચના અત્યારે જણાય છે, પણ ત્યાં અટકી નહીં રહેતાં દુર્ધર્મનથી છૂટવા સદ્ગુરુનું શરણ, તેની આજ્ઞા, ભક્તિભાવ આદિ શુભભાવમાં જીવ પ્રવર્તે તો તેવા પ્રસંગો જોવાનો ફરી પ્રસંગ પ્રાપ્ત ન થાય અને જો સદ્ગુરુકૃપાથી ધર્મધ્યાનમાં પ્રવર્તે તો કોટી કર્મનો ક્ષય થઈ જાય. વાયુધારણા, જલધારણા આદિ ધર્મધ્યાનના ભેદો છે તે જો સાંભળ્યા હોય તો જીવને સંસાર પ્રત્યેથી વૃત્તિ દૂર થઈ આત્મકલ્યાણ તરફ વળી જાય તેવા છેજી. તાત્કાલિક પ્રસંગો કે આ જમાનાને લગતા પ્રસંગોમાં જીવને વિશેષ ગૂંચવી નાખવા યોગ્ય નથીજી, પણ જ્ઞાનીપુરુષે દીર્ઘદૃષ્ટિથી શાશ્વત આત્મા તરફ દૃષ્ટિ દેવા જે બોધરૂપી ધોધ વરસાવ્યો છે તે તરફ લક્ષ દેવા ભલામણ છેજી. પોતાની ફરજ સમજાય અને ચિત્તની પ્રસન્નતાને અર્થે તે અંગે કંઈ કાર્ય કરવું પડે તેનો નિષેધ નથી; પણ લક્ષ તો આ આત્મા અનંતકાળના કર્મપ્રવાહમાં તણાઈ રહ્યો છે તેની શી વલે થશે ? આ કર્મનું પૂર ક્યારે ચાલ્યું જશે ? તેની ચિંતના, ઝૂરણા વિશેષ કર્તવ્ય છેજી. ‘હિંમતે મરદા તો મદદે ખુદા’ એ કહેવત પ્રમાણે જે પ્રસંગ આવી પડે તેમાં ધીરજ, સહનશીલતા અને દીર્ઘદૃષ્ટિ (જ્ઞાનીના યોગે મળેલી દૃષ્ટિ) થી વર્તવા યોગ્ય છેજી.

ગુડિવાડા આદિ સ્થળે પત્ર લખો તો પત્ર વાંચનારને મોહમાં તણાવું થાય તેવું વિશેષ લખાણ ન થાય તેમ લક્ષ રાખવા વિનંતી છેજી. મુમુક્ષુનું લખાણ વૈરાગ્યવર્ધક અને સંસારની ક્ષણિકતા જણાવનાર હોવું ઘટે છે તે તમારા લક્ષમાં છે, છતાં સાધારણ સૂચના કરી છે કે કોઈને માહિતી આપતાં પણ યથાર્થ વર્ણન કરતાં સામાના ઉપર કેવી અસર થશે ? તે લક્ષમાં રાખી લખાયું હોય તો હિતકારી છેજી. એ જ વિનંતી. પૂ. ...બેનને જણાવશો કે “હું દુઃખી છું, હું દુઃખી છું” એમ જે રહ્યા કરે તેનું નામ આર્તધ્યાન કહ્યું છે. તેમ ન થવા દેતાં સ્મરણમાં કે ભક્તિ સાંભળવામાં કાળ જાય તેમ કરવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[૩૦૨]

૩૬૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૩, સોમ, સં. ૧૯૯૭

તમારો ક્ષમાપનાનો પત્ર મળ્યો. આપને ચિત્તમાં કે મગજમાં કંઈ દરદ થાય છે એમ જણાવ્યું તે વિષે જણાવવાનું કે જે કર્મના ઉદયને લઈને તન, મન, વચન, ધન આદિનાં સુખ દુઃખ દેખાય છે, તે આત્મા નથી. આપને ચિત્ત ભક્તિમાં સ્થિર થવા અર્થે નીચે બે બોલ લખ્યા છે, તે વિચારી પરમકૃપાળુદેવની શ્રદ્ધા દૃઢ કરવા યોગ્ય છે. શરીર, આયુષ્ય, વેદના જેવાં કર્મ બાંધ્યા હશે તેવાં દેખાશે, પણ સત્પુરુષના વચનની જેને દૃઢ શ્રદ્ધા છે, તેનો આશ્રય મરણ પર્યંત જે રાખે છે, તે મહાભાગ્યશાળી છે. બે દિવસથી પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીએ કરેલ બોધનો સાર આ પર્યુષણમાં વંચાય છે. તેમાં એમ આવ્યું હતું કે “જ્ઞાનીનો વ્યવહાર પરમાર્થમૂળ હોય છે” એ પરમકૃપાળુદેવના વચન ઉપર પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવેલું કે “સર્વ શાસ્ત્રોનો સાર, તત્વોના સારરૂપ કૃપાળુદેવે આપ્યું છે તે શ્રદ્ધા હોય તો કહું.” એમ કહીને કહ્યું કે ભક્તિના વીસ

દોહરા સો વખત, હજાર વખત રોજ બોલાય તોય ઓછું છે. છ પદનો પત્ર, યમનિયમ, આત્મસિદ્ધિ, ક્ષમાપનાનો પાઠ એ ચિંતામણી તુલ્ય છે. આટલાની ભક્તિ રોજ કરજો જ. દરજીનો દીકરો જીવે ત્યાં સુધી સીવે એમ કહેવાય છે એ તો ખોટું દૃષ્ટાંત છે, પણ તમે જીવતા સુધી આટલી ભક્તિ તો કરતા જ રહેજો; તે સમાધિમરણ આપશે. સમકિતનું તે કારણ છે. ક્ષાયિક સમકિત પમાડે તેવા વીસ દોહરા અને ક્ષમાપનાનો પાઠ છે, કારણ કે જ્ઞાનીની આજ્ઞાથી તે મળ્યા છે એમ પણ એક દિવસે જણાવેલું. આ બધું ભાર દઈને કહ્યું છે તે લક્ષમાં રાખી હવે મંડી પડવું.

પૂ..... સાથે ધંધામાં ચિત્ત ન દેવાનું મેં કહેવરાવેલું નહીં. તેમની સમજફેર થઈ હશે, તેથી તમે પત્રમાં લખો છો તેમ કર્તવ્ય નથી. જેનો પગાર ખાતા હોઈએ તેનું કામ સોંપ્યા પ્રમાણે કરવું તે નીતિનો માર્ગ છે, તેથી વિરુદ્ધ વર્તવાનું કોઈ જ્ઞાની જણાવે નહીં. જ્યાં સુધી પગાર લઈએ ત્યાં સુધી કામ કરવું ઘટે, પરંતુ ચિંતા ફિક્કર કરવા માટે પણ પગાર મળતો નથી; તે સંબંધી હર્ષ-શોક કે માથે બોજો માની લેવાની જરૂર નથી એમ જણાવ્યું હોય તો તે ઘટિત છેજી. શરીર સંબંધી કે વેદના સંબંધી બહુ વિચાર ન કરતાં, જ્ઞાનીની આજ્ઞા વિચારી તેનું આરાધન બને તેટલું આ ભવમાં કરી લેવાનો ભાવ રાખવો. અહીં આવવા ન આવવાનું પણ પ્રારબ્ધ-આધીન છે; ન આવવું એવું કાંઈ તમને કહ્યું નથી. યથાવકાશે આવી શકાય તો લાભનું કારણ છે, પણ મુઝાવાનું કંઈ કારણ નથી. પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ ગમે ત્યાં રહીને સાચા દિલથી કરીશું તો તે સદાય આપણી સમીપ જ છે એવું એમણે પોતે જણાવેલું છેજી. માટે બનતી શરીર સંભાળ રાખી ભક્તિમાં ચિત્ત રાખવા આપ સર્વ મુમુક્ષુ ભાઈબહેનોને વિનંતી છેજી. બે ઘડી બધા ભેગા થઈ ભક્તિ કરવાનું બને તો રાખવું ઘટે છેજી. ન બને તો એકલા પણ કર્તવ્ય છે.

[૩૦૩]

૩૬૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૮-૧૯૪૧

ભાદ્રપદ સુદ ૩, સોમ, સં. ૧૯૯૭

પર્યુષણ પર્વમાં અત્રે ઘણા મુમુક્ષુઓ ગંગામાં સ્નાન કરી પવિત્ર થાય તેમ તપ, જપ, ભક્તિભાવ, પ્રભાવના, ધર્મસ્નેહ, વિનય, પશ્ચાતાપ, પ્રાયશ્ચિત આદિથી મંદ-કષાયી બની યથાશક્તિ મહાન પર્વને ઊજવે છે. તમે ઓળખતા હો તો કરમસદના મુમુક્ષુ પૂ. શિવાભાઈએ બધી ભરસભામાં ઊભા થઈ પોતે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસે સદ્વા નહીં કરવાનો નિયમ લીધેલો છતાં સદ્વા કરી સર્વ મિલકત ખોઈ ઘરભંગ થયા છે. તેનો પશ્ચાતાપ કરી, ફરી કદી સદ્વા નહીં કરવાનો નિયમ-નિશ્ચય કરી, લીધેલું વ્રત તેમણે તૂટેલું અનુસંધાન કરી જોડી દીધું છે. લક્ષ્મી ખોઈને પણ શિખામણ લઈ પાછા વળ્યા તો તેમને ધન્ય છે! શ્રી રથનેમિ અને શ્રીમતી રાજુલના પ્રસંગમાં શ્રી ઉત્તરાધ્યયનમાં શ્રી રથનેમિનાં ભગવાને વખાણ કર્યા કે તેમણે ફરી ચારિત્ર લઈ મોક્ષ સાધ્યો. બધાને અસર થાય તેવો તે પ્રસંગ હતો તે સહજ જાણવા અને શિખામણ લેવા જણાવ્યો છેજી. હાર્યો જુગારી બમણું રમે એમ લોકોમાં કહેવાય છે તેમ આ

આપના લાલ સહીવાળા પત્રનો ઉત્તર ઉપરની કડીઓમાં છે.

બીજું (૧) સામાયિક (૨) છેદોપસ્થાપના (૩) પરિહારવિશુદ્ધિ (૪) સૂક્ષ્મ સાંપરાય અને (૫) યથાખ્યાત એમ ચારિત્રના મુખ્ય પાંચ ભેદ થાય છે; પણ પરિણામની ધારા સમયે સમયે ચઢતી, ઊતરતી કે સ્થિર રહેતી હોય છે તેની અપેક્ષાએ અસંખ્યાત ભેદ ચારિત્રના થાય છે. તે ચઢતા-ઊતરતા ક્રમને તારતમ્યતા કહે છે. તર+તમ=હોય તેથી ચઢિયાતું થવું, તેથી પણ ચઢિયાતું ઉત્કૃષ્ટ થતાં સુધી થયા કરવું તે તારતમ્ય.

“સંયમના હેતુથી યોગપ્રવર્તના,
સ્વરૂપલક્ષે જિનઆજ્ઞા આધીન જો;
તે પણ ક્ષણ ક્ષણ ઘટતી જાતી સ્થિતિમાં,
અંતે થાયે નિજસ્વરૂપમાં લીન જો.”

એ કડી વિચારશો તો તે વાક્ય પૂછેલું સમજાશેજી.

છેલ્લો પ્રશ્ન: સદ્ગુરુ એ જ્ઞાનનેત્ર આપનાર છે. તેમની કૃપાથી સમ્યક્દર્શન થાય છે, એટલે દેવ ગુરુ અને ધર્મનું ઓળખાણ આપનાર સદ્ગુરુ છે. આંખ વડે નગર કે આકાશ દીઠું તો તે આંખમાં બધું સમાય છે કે નહીં? તેમ જે સદ્ગુરુની ઉપાસનાથી સમ્યક્દર્શન થાય, કેવળી વગેરેનું સ્વરૂપ સમજાય, ઓળખાય તો સદ્ગુરુનું માહાત્મ્ય કેટલું? સદ્ગુરુની સમજ કે ગુરુગમ વિના કેવળી કે સર્વજ્ઞ કહે તે શબ્દમાત્ર છે, ભાવ સંતના હૃદયમાં રહ્યો છે, તે સમજતાં સર્વ સમજાય છેજી. સમ્યક્દર્શનની માતા સદ્ગુરુ અને કેવળજ્ઞાનની માતા સમ્યક્દર્શન, હવે સમ્યક્દર્શનમાં કેવળજ્ઞાન સમાય (કારણ કે તે તેને ઉત્પન્ન કરે છે) તો સદ્ગુરુમાં કેમ ન સમાય!

“સદ્ગુરુ પદમે સમાત હૈં, અર્હતાદિ પદ સર્વ;
તાર્તે સદ્ગુરુ ચરણકું, ઉપાસો તજી ગર્વ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૦૫]

૩૬૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

આપનો પત્ર મળ્યો હતો. જેની સાથે જેટલો સંસ્કાર-લેવડદેવડ હોય છે તે પૂરી થતાં તે સંબંધ ધૂટી જાય છે. તેનો ખેદ કરવાથી ઊલટો જીવ અપરાધી બને છે. આપણું જોર મરણ આગળ કાંઈ ચાલતું નથી. આપણે પણ એક દિવસે કોઈ ને કોઈ નિમિત્ત આવી પડ્યે આ દેહને

એમની પેઠે નાખી દઈ ચાલી જવું પડશેજી. એવો દિવસ આવી પહોંચ્યા પહેલાં જે ભક્તિ-ભાવના જ્ઞાનીની આજ્ઞાથી કરી લઈશું તેટલું સાથે આવશેજી. બાકી બીજું બધું આ દેખાય છે તેમાંનું કંઈ સાથે આવી શકે તેમ નથી. આખી જિંદગી દુઃખ વેઠીને ધન વગેરે એકદું કર્યું હશે, મકાન બંધાવ્યું હશે કે ઢોર-ઢાંખર-ખેતર આદિ જે મેળવ્યું હશે તે ત્યાંના ત્યાં પડી રહેશે. ઊલટું ચિંતાનું કારણ થઈ પડે કે એને કોણ સંભાળશે? એને કોણ ભોગવશે? આમ વાસનાને લઈને અનંતકાળથી જીવ જન્મમરણ કરતો આવ્યો છે. તે વાસનાને મૂળમાંથી ઉખેડી નાખે તેવી જ્ઞાનીની આજ્ઞા આ ભવમાં મળી છે, તો બીજી બધી વસ્તુઓ કરતાં જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં ચિત્ત વિશેષ રહે તેવો પુરુષાર્થ જરૂર આ ભવમાં કરી લેવા યોગ્ય છેજી.

“સગાંસંબંધી, પૈસાટકા, ઘરબાર, બૈરાંછોકરાં એ બધેથી પ્રીતિ ઉઠાવી, અહંભાવ, મમત્વભાવ ઉઠાવી લઈ, દેહ આદિ સર્વ પ્રત્યેથી મોહમૂર્છાભાવ બાળી જાળી, ભસ્મ કરી, સ્નાનસૂતક કરી ચાલ્યા જવું છે, તો સ્ત્રી છું, પુરુષ છું, નાનો છું, મોટો છું—એ સર્વ પર્યાયદૃષ્ટિ છોડી શ્રી સદ્ગુરુએ જાણ્યો છે એવો એક શુદ્ધ આત્મા હું છું એવી આત્મભાવના રાખવી. જ્યાં સુધી ભાન રહે ત્યાં સુધી ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ મહામંત્રનું સ્મરણ રાખવું. ઉપયોગ બધામાંથી ઉઠાવી લઈ તેમાં રાખવો. એના જેવું કોઈ બીજું શરણ નથી, તો જ કલ્યાણ થશે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૯૨) આ શિખામણ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આખર વખતે લક્ષમાં રાખવાની જણાવી છે. તેની જેને પકડ થશે તેનું કલ્યાણ થાય તેમ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૦૬]

૩૭૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

તમારો પત્ર આજે આવ્યો. તમારી ભાવના જાણી. જેને એવા ભાવો રહ્યા કરે છે કે કરવા યોગ્ય મારાથી થતું નથી, તેને જે કરવું છે તેના કારણરૂપ કે કાર્યરૂપ અંતરંગ ચર્ચા રહે છે એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે (વ. પત્રાંક-૨૬૨) વિચારવા વિનંતી છેજી, અને તે દશા યથાર્થ પ્રાપ્ત કરવાની ભાવના કર્તવ્ય છેજી. સત્સંગ એ અનુપમ નિમિત્ત છે. આપને તેવો યોગ હાલ છે. પ્રમાદ દૂર કરી, કરવા યોગ્ય ભાવ પ્રત્યે કાળજી રાખી, પ્રાપ્ત સંયોગોનો ઉત્તમ લાભ લઈ લેવા ભલામણ છેજી.

જ્ઞાનીપુરુષને આશ્રયે આ દેહ છૂટે એ ભાવના જેની છે તેને તેવો યોગ મળી આવે છેજી. સર્વ સ્થળે આપણી ભાવના જાગ્રત હોય તો તે પૂ. જૂઠાભાઈને કહ્યું હતું તેમ “સમીપ જ છું” એમ સમજવા યોગ્ય છેજી. આપણી ખામી આપણે પૂરી કરવા સત્પુરુષાર્થની જરૂર છેજી. પરમકૃપાળુદેવનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો.

[૩૦૭]

૩૭૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“રાગદ્રેષે મમત્વે મેં, જે જે જીવ વિરાધીયા,
ક્ષમા ઘો મુજને તે સૌ, હું એ વૈર તજું સદા.”

“ખમી ખમાવી નિઃશત્ય થઈ, મેલી મિથ્યા ગર્વ;
ધન્ય પુણ્ય કૃતાર્થ તે, આરાધે સત્ પર્વ.”

“સંસારી શરણાં ગણ સૂનાં, અર્થ અનર્થક વચન પ્રભુનાં;
નશ્વર કાયા પ્રબળ જણાતી, વાંચળા શાની એની થાતી?
ભવ-સાગરમાં કાળ અનંતો, વસ્યો વાસના નીચ કરંતો,
આજ સુધી વિષયોમાં રાગ્યો, મૂઢ, વિરાગ સજી લે સાચો.”

“આર્ય મુનિવર, આર્યા, શ્રાવક, શ્રાવિકા ચાર તણો સંઘ,
હોય વિરાધ્યો જે મેં, તે દુષ્ટતનો તુર્ત ટળો બંધ.
દેવ, અસુર, મનુષ્યો, નારક, તિર્યચ, યોનિના જીવો,
જેહ વિરાધ્યા તેનું દુષ્ટત મિથ્યા બધું થાઓ.”

“પર દોષો શા દેખવા? ઠાર ઠાર દેખાય;
માફી માગું સર્વની, ગુણ વસજો મન માંચ.
ક્ષમા શૂર અરિહંત છે, ક્ષમા ધર્મનો સાર;
ક્ષમા-અર્થાં યાચે ક્ષમા, ક્ષમા અર્પે ઉદાર.
ક્રોધ, માન ને માયા, લોભ વગેરે રાગાદિ દોષો,
થયા અજ્ઞાનવશે તે, દુષ્ટત મારાં પ્રભુ, બધાં ખોશો.”

“કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે સમાયા એવા,
નિર્ગ્રંથનો પંથ ભવઅંતનો ઉપાય છે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પૂ...ને આશ્રમમાં આવવાની ઘણી ભાવના રહે છે તે જાણી. પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થની અનુકૂળતા મળી આવતાં ભાવના સફળ થાય છેજી. શરીર નરમ રહે તે વખતે મનમાં મંદવાડ પેસી ન જાય એવું બળ જીવ ધારે તો કરી શકે એવો મનુષ્યભવનો યોગ છે. શરીરના ધર્મને આત્માના ધર્મ સમજવાની ભૂલ અનાદિકાળથી ચાલી આવી છે, પણ કૃપાળુદેવે કહ્યું છે—

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આતમા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ; મૂળં”

“દેહ માત્ર સંયોગ છે, વળી જડ રૂપી દૃશ્ય.”

ચેતનના ઉત્પત્તિલય, દેહના ઉત્પત્તિલયને આધારે માની ઘણું જીવે વેઠ્યું છે. હવે તે ભાવ

તજી, જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે તેવો આત્મા હું છું અને દેહ તો પ્રત્યક્ષ બધાને મૂકીને ચાલ્યા જતા આપણે નજરે જોયા છે; તો દેહમાં ને દેહમાં આત્માને મૂંઝવી મારવો નથી, એવો દૃઢ વિચાર કરી વેદનીના વખતે સત્સાધન પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી મળ્યું છે તે પ્રાણ છૂટે તોપણ છોડવું નથી, એવી દૃઢતા આ ભવમાં તો કરી લેવી છે; તે અર્થે આ વેદનીનો વખત ગાળવો છે; અભ્યાસ પાડી મૂકવા માટે જ આ અવસર આવ્યો છે; ભાન છે ત્યાં સુધી કંઈક સત્પુરુષે કહેલું સ્મરણ કરી લઉં; પછી તો બની શકે તેમ નથી. માટે આળસ, પ્રમાદ કરી આત્માનો વેરી શા માટે બનું? આ વિચારણાને પોષે ને અત્યંત બળ આપે તેવો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો બોધ આ પર્યુષણના દિવસમાં વંચાયો હતો. તેમાંથી થોડું નીચે લખું છું તે કોઈ નોટમાં ઉતારી રાખી હૃદયમાં કોતરી રાખવા યોગ્ય છે, મરણ વખતે કામ આવે તેમ છેજી.

“સર્વ શાસ્ત્રોનો સાર, તત્ત્વોનો સાર શોધીને કહી દીધો છે. બહુ દુર્લભ, આ કાળમાં કામ કાઢી નાખે તેવું કૃપાળુદેવે આપ્યું છે. વિશ્વાસ હોય તો કહું.

‘વીસ દુહા’ ભક્તિના છે તે મંત્ર સમાન છે. સો વખત, હજાર વખત બોલાય તોપણ ઓછું છે. લાભના ઢગલા છે. ‘ક્ષમાપનાનો પાઠ’, ‘છ પદ’નો પત્ર, ‘યમનિયમ’, ‘આત્મસિદ્ધિ’— આટલાં સાધન અપૂર્વ છે, ચમત્કારિક છે! રોજ ભણવાં જરૂરનાં છે. જીવતાં સુધી આટલી ભક્તિ રોજ કરવી જ. ‘દરજીનો દીકરો જીવે ત્યાં સુધી સીવે.’ એ તો ખોટી વાત છે; પણ તમે જીવતાં સુધી આટલું તો કરજો જ. તેથી સમાધિમરણ થશે, સમકિતનો ચાંલ્લો થશે. વધારે શું કહું?

બીજું એક દેવવંદન છે તે પણ અપૂર્વ છે! પ્રત્યક્ષ દેવને બોલાવ્યો છે. માટે તે પણ દરરોજ કરવા યોગ્ય છે. (પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી, દેહ છૂટતાં પહેલાં કલાકે આ દેવવંદન કરાવી સાવધાન થઈ ગયા હતા.)

એક ‘આત્મભાવના’. તે સિવાય બીજું બધું ઝેર છે; હળાહળ, કાળકૂટ ઝેર છે. આ બાહ્ય આંખો ફોડી નાખવી, અંતરની આંખો ઉઘાડવી. જ્યાં ત્યાં એક ‘તુંહિ તુંહિ’— આત્મા જ જોવો.

આ અવસર જેવો તેવો જાણશો નહીં. વાત સાંભળતાં પરિણમી જવાય છે ત્યાં કોટિ કલ્યાણ થાય છે. આત્મા કેવી અપૂર્વ વસ્તુ છે? તેનું માહાત્મ્ય કથ્યું જાય તેમ નથી.

“જે પદ શ્રી સર્વજ્ઞે દીકું જ્ઞાનમાં,
કહી શક્યા નહીં પણ તે શ્રી ભગવાન જો.”

એની વાત, એનો વિચાર, એના ઉપર પ્રેમ, પ્રીતિ, ભાવ થાય છે ત્યાં કોટિ કર્મ ખપે છે.”

(ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ - ૩૮૭ થી ૩૮૯)

“સત્ અને શીલ એ જ કર્તવ્ય છે. શીલવ્રત મહાવ્રત છે. સંસારને કાંઠે આવી પહોંચેલાને જ તે પ્રાપ્ત થાય છે. દેહ પડી જાય તો ભલે, દેહ જતો હોય તો જવા દેવો પણ બ્રહ્મચર્ય પાળવું.

વૃદ્ધાવસ્થામાં પણ એ વ્રત આવે તો મહાભાગ્ય સમજવું. તેની દેવની ગતિ નિશ્ચયે થાય છે.

મરણ બધાને અવશ્ય આવશે જ. આટલા બધા બેઠા છો તે સર્વને કંઈ કંઈ પ્રકારની વેદની તે વખતે આવશે. બધાને એક પ્રકારની નહીં આવે. ત્યાં આટલો લક્ષ રહે તો કામ થઈ જાય :-

વેદની આવે છે તેથી હજાર ગણી આવો; જે આવે છે તે જાય છે, બાંધેલાં કર્મ આવીને છૂટે છે. તેને જોનાર એવો આત્મા હું છું. મેં તો એવો નિશ્ચય કરેલો છે કે હું આત્મા કોઈ કાળે મરવાનો નથી. કર્મ તો બાંધેલાં બધાં આવીને જવાનાં છે, પણ જોનાર આત્મા છે. આત્મા છે, આત્મા છે; તે નિત્ય છે, નિત્ય છે, એ આદિ છયે પદનો નિશ્ચય કર્યો છે. “વિશેષ રોગના ઉદયથી અથવા શારીરિક મંદ બળથી જ્ઞાનીનું શરીર કંપાય, નિર્બળ થાય, મ્હાન થાય, મંદ થાય, રૌદ્ર લાગે, તેને ભ્રમાદિનો ઉદય પણ વર્તે; તથાપિ જે પ્રમાણે જીવને વિષે બોધ અને વૈરાગ્યની વાસના થઈ હોય છે તે પ્રમાણે તે રોગને જીવ તે તે પ્રસંગમાં ઘણું કરી વેદે છે.” (૫૬૮) બોધ અને વૈરાગ્ય એ આત્મા છે. સદ્ગુરુનું શરણ માથે છે. સદ્ગુરુ એ પોતાનો આત્મા છે અને દરેકની પાસે છે. મેં આત્મા જાણ્યો નથી, પરંતુ સદ્ગુરુએ આત્મા યથાર્થ જાણ્યો છે તેવો આત્મા તે મારો છે; તેથી અન્ય કંઈ પણ મારું નથી. ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’ મહામંત્ર છે. ભાન રહે ત્યાં સુધી તેમાં ઉપયોગ રાખવો, તેને સંભારવો. ભાન ગયા પછી ફિક્કર નહીં, પણ ભાન રહે ત્યાં સુધી સદ્ગુરુનું શરણ, તેનું ધ્યાન રાખવું. સમક્રિત થવાનું એ કારણ છે. હાલતાં ચાલતાં, ખાતાં પીતાં, બેસતાં ઊઠતાં ઠામ ઠામ આત્મા છે.

“જૈસી પ્રીતિ હરામકી, તૈસી હર પર હોય;
ચલ્યો જાય વૈકુંઠમેં, પલ્લો ન પકડે કોય.”

આત્મા ઉપર પ્રેમ પ્રીતિ ભાવ થયો નથી; તે કર્તવ્ય છે.

“ધરમ ધરમ કરતો જગ સહુ ફિરે,
ધર્મ ન જાણે હો મર્મ જિનેસર;
ધર્મ જિનેસર ચરણ ગ્રહ્યા પછી,
કોઈ ન બાંધે હો કર્મ જિનેસર.” ધર્મ જિનેસર” (આ૦ ૧૫)

“સમક્રિત સાથે સગાઈ કીધી, સપરિવારશું ગાઢી,
મિથ્યામતિ અપરાધણ જાણી, ઘરથી બાહિર કાઢી.” (આ૦ ૧૮)

આત્માની ઓળખાણ કરી લો. તેની સાથે સગાઈ કરી લો. બીજી સગાઈ છોડી દો. જડને મૂકીને આત્માની સાથે જે (બાઝશે) સગાઈ કરશે તેનું કામ થશે.

આ બધાંને મરણ તો એક વખતે જરૂર આવશે. તો તે વખતે શું કરવું તે કહું છું, જેને સાંભળવું હોય તે સાંભળજો, ગ્રહણ કરવું હોય તે ગ્રહણ કરજો, પકડ કરી લેવી હોય તે પકડ

કરી લેજો. કહેનાર કહી છૂટે, વહેનાર વહી છૂટે.—

“પ્રીતિ અનંતી પરથકી જે તોડે હો તે જોડે એહ.” (દેવ૦ ૧)

સગાંસંબંધી, પૈસાટકા, ઘરબાર, બૈરાંછોકરાં એ બધેથી પ્રીતિ ઉઠાવી, અહંભાવ મમત્વભાવ ઉઠાવી લઈ, દેહ આદિ સર્વ પ્રત્યેથી મોહમૂર્છાભાવ બાળી જાળી, ભસ્મ કરી, સ્નાનસૂતક કરી ચાલ્યા જવું છે, તો સ્ત્રી છું, પુરુષ છું, નાનો છું, મોટો છું—એ સર્વ પર્યાયદૃષ્ટિ છોડી શ્રી સદ્ગુરુએ જાણ્યો છે એવો એક શુદ્ધ આત્મા હું છું એવી આત્મભાવના રાખવી. જ્યાં સુધી ભાન રહે ત્યાં સુધી ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ મહામંત્રનું સ્મરણ રાખવું. ઉપયોગ બધામાંથી ઉઠાવી તેમાં રાખવો. એના જેવું કોઈ બીજું શરણ નથી. તો જ કલ્યાણ થશે. બધેથી પ્રીતિ ઉઠાવી જેટલી આત્મા ઉપર પ્રીતિ કરી હશે તેટલું કલ્યાણ થશે. આત્મા સદ્ગુરુએ જાણ્યો છે. માટે સદ્ગુરુનું શરણ, શ્રદ્ધા, તેના ઉપર ભક્તિ, ભાવ, રુચિ, પ્રીતિ વધારી હશે તે જ કામ કરશે.

મનુષ્યભવ મહા દુર્લભ છે. જ્યાં સુધી વ્યાધિથી શરીર ઘેરાયું નથી ત્યાં સુધી ચેતી જાઓ, ધર્મ કરી લો; પછી કંઈ થશે નહીં. લૂંટલૂંટ લહાવો લેવાનો અવસર આવ્યો છે.

ડાહ્યા થશો નહીં. જોયા કરવું. મહીં માથું ઘાલવા જવું નહીં. ‘એક મત આપડી કે ઊભે માર્ગે તાપડી.’

આ રૂડો છે, આ ભૂંડો છે એમ કાંઈ ન કરો. સંકલ્પ-વિકલ્પે જ આ જીવનું ભૂંડું કર્યું છે. એનું એને ભારે છે. આપણે અત્યારે પ્રતિબંધ ઓછા કરી આતમભાવ કરવા યોગ્ય છે. તેમાં પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. સમય માત્ર પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. બીજો કરશે તેનું તેને ફળ. સમદૃષ્ટિ રાખવી. મૈત્રી, પ્રમોદ, કરુણા, માધ્યસ્થ ભાવના ભાવવી. જ્ઞાન, ધ્યાન, સ્વાધ્યાયાદિ સારાં નિમિત્તો જોડવાં. આત્મભાવના ભાવવા પુરુષાર્થ કરવો.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૯૧, ૩૯૨)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“પરોક્ષમાંથી પ્રત્યક્ષ થશે. પરોક્ષનો અભ્યાસ વિશેષ હશે તો પ્રત્યક્ષ થતાં વાર લાગશે નહીં. માટે પુરુષાર્થ કરો. મૂકવું તો પડશે જ. અન્ય ભાવ મૂકો; આત્મભાવનો અભ્યાસ વધારો.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૯૨)

[૩૦૮]

૩૭૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૮-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૮, શનિ, સં. ૧૯૯૭

(ગીતિ)

“ક્રોધ, માન ને માયા, લોભ વગેરે રાગાદિ દોષો;
થયા અજ્ઞાનવશે તે, દુષ્કૃત મારાં પ્રભુ, બધાં ખોશો.

“કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે સમાયા એવા,
નિર્ગ્થનો પંથ ભવઅંતનો ઉપાય છે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો ક્ષમાપનાનો પત્ર મળ્યો. આપે પત્રમાં આત્મનિંદા જણાવી તે વાંચી, પણ તે સર્વ દોષો જેમ જણાવ્યા છે તેમ નજરે ચઢ્યા તો હવે તેને ઝાઝો વખત ટકવા દેવા જોઈતા નથી. દુકાનમાં ચોર પેઠો એમ જાણો તો પછી છાનામાના બેસી રહી એને અંદરનો માલ ચોરી જવા દો? પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના આબુ ઉપરના બોધમાં આ પર્યુષણમાં વંચાયું હતું કે, “ભક્તિ, ધ્યાન, સ્વાધ્યાય, એક દૃષ્ટિ, ભાવ, આતમભાવના એ પોતાનું ધન છે. વેદની આવે છે ત્યારે ધાડપાડુઓ, ચોર લૂંટારાઓ તે ધન લૂંટી લે છે. તો તેવે વખતે પોતાનું ધન લૂંટાઈ ન જાય તે માટે શું કરવું? વેદની રોગ આવે છે ત્યારે ભિખારી ભીખના ટુકડા જેવી શાતાને ઇચ્છે છે. સામાયિક, કાયોત્સર્ગ, ધ્યાન, ભક્તિ, ત્યાગ, વૈરાગ્ય, સ્વાધ્યાય કરવા દે નહીં. વેદની વિધન પાડે ત્યારે કરવું શું?

લૂંટારા તો છે. ધન ધૂટું મૂકો તો તો લૂંટારાને લઈ જતાં વાર લાગે નહીં. પણ કોઈ તિજોરીમાં મૂક્યું હોય તો લઈ જવાય નહીં. તેમ ઉપાય શું કરવો?

તપ, જપ, ક્રિયા માત્ર કરી ચૂક્યો. ફક્ત એક આ જીવને સમકિત હોય તો બધું આવ્યું. બધાનો ઉપાય એક સમકિત છે. સમકિત આવ્યું હોય તો કંઈ લૂંટાય નહીં. બેઠા બેઠા જોયા કરીએ. માટે જ્યાં સુધી વેદની નથી આવી ત્યાં સુધી સમકિત, ધર્મ કરી લે. ધર્મ એટલે શું? જીવે તે જાણ્યો નથી.

સમતા, ધીરજ, ક્ષમા એ અદ્ભુત છે. વેદની આવે ત્યારે સમતામાં રહે; ક્ષમામાં, ધીરજમાં રહે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૮૦, ૩૮૧)

“જ્ઞાનીપુરુષના એક વચનની પકડ થાય તો ઠેઠ મોક્ષે લઈ જાય, સમકિત થાય.”

(ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૭૯)

“આ સ્વપ્નાને સ્વપ્નું જાણવું. એક આત્માની વાત, તેમાં લક્ષ રાખવું. ‘આત્મસિદ્ધિ’માં વિશેષ ધ્યાન કાળજી રાખશો. જ્ઞાનીને તો તમને રોમેરોમ જગાડી દેવા છે. હું રાજા, હું રંક, હું મનુષ્ય, હું સુખી, હું દુઃખી આદિ અહંમત્વથી જીવો છો તેમાંથી એક વખત તો મારી નાખવા છે. એક વખત મારી નાખી, જ્ઞાની ફરી જીવતા કરે છે— મફતિયું જોવાય એવું જીવન જીવતા કરે છે!

આત્મા જોયો નથી. આત્મા નકરો જુદો એક જોવાનું કરવું જોઈએ. તે શાથી થાય?

ભક્તિના ‘વીસ દુહા’ ‘યમનિયમ’ ‘બહુ પુણ્ય કેરા પુંજથી’ ‘ક્ષમાપનાનો પાઠ’ વગેરે રોજ ભક્તિ કરવામાં આવે તેથી કોટિ કર્મ ખપી જશે, સારી ગતિ થશે. એકલો આવ્યો છે, એકલો જશે. ભક્તિ કરી હશે તે ધર્મ સાથે જશે. આત્માને સુખ પમાડવું હોય તો પૈસોટકો કાંઈ સાથે આવશે નહીં. એક ભજનભક્તિ કરી હશે તે સાથે આવશે. ઘણા ભવ ધૂટી જશે. માટે આ

કર્તવ્ય છે. તેથી મનુષ્યભવ સફળ થશે.

આટલી વાત સાંભળવાની મળે છે તે કંઈ જેવી તેવી વાત છે? કેટલાં પુણ્ય વધ્યાં ત્યારે આ વાત હાથમાં આવી છે! માટે ડાહ્યા પુરુષે ચેતી જવું, વાત ધ્યાનમાં લેવી. ભૂલ્યો ત્યારથી ફરી ગણ-જાગ્યો ત્યારથી સવાર.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ - ૩૮૦)

“કહેલી વાત વહી જાય છે. લક્ષમાં લઈ લે તો કામ થઈ જાય. ટૂંકામાં ટૂંકું કહી દઉં?”

આસ્રવમાં સંવર થાય, વિકારનાં સ્થાનોમાં વૈરાગ્ય થાય, ‘સર્વાત્મમાં સમદૃષ્ટિ દો’ એમ સર્વમાં આત્મા જોવાય, આ તુંબડાં (દેહ) છે, કર્મ છે, કલંક છે તે ન જોવાય; બાઈ છે તે આત્મા છે એમ પહેલો આત્મા જોવાની મનમાં રુચિ થાય ત્યાં કામ થઈ જાય. એવો અભ્યાસ કર્તવ્ય છે. ભાવના એક એ જ કર્તવ્ય છે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ - ૩૮૫)

“ખેદ નહીં કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને” વચનામૃતમાં પત્ર ૮૧૯ મો છે તે મુખપાઠ કરી રોજ બોલવાનો, વિચારવાનો ક્રમ રાખવો હિતકારી છે. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૦૯]

૩૭૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૯-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૯૭

“ક્ષમા એ જ મોક્ષનો ભવ્ય દરવાજો છે” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પૂ.....ભાઈનો સહવાસ હવે નથી તો વિશેષ નૈતિક અને આત્મિક બળ વધારીને વર્તવું ઘટે છે, કારણ કે બળવાન સંગ હોય તો દોષ કરતાં જીવ ડરે છે કે સુધરી શકે છે; પણ તેવો યોગ ન હોય તો સત્પુરુષનાં વચનના આધારે ગમે તેવા પ્રસંગોમાં નિર્દોષ રહેવા પુરુષાર્થ કરવો ઘટે. તેમ ન કરે તો બચવાનો કોઈ ઉપાય નથી. આપે પુછાવેલ પ્રશ્નનો ઉત્તર ટૂંકામાં ફરી લખું છું કે ^૧પરમકૃપાળુદેવે મહાત્મા ગાંધીજી જેવાને પણ મુસલમાનોની મિજબાનીમાં (જ્યાં માંસાહારને લગતો વ્યવહાર હોય ત્યાં) જવાને ક્યવાતે મને રજા આપી છે અને ફળાહાર વિના કોઈ રાંધેલો પદાર્થ ન લેવાય તો ખોટું પણ ન લગાડવાનું બને અને પોતાના આત્મામાં દયાની લાગણી ટકી રહે એવી શિખામણ આપી છે. તો આપણા જેવા નિર્બળ મનના માણસે તો તેવા પ્રસંગોથી દૂર રહેવાય તેમ કરવામાં હિત છે, એ જાણી, સમજી તેમ જ પ્રવર્તવું ઘટે છેજી. આપની પાસે ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ છે તેમાં ગદ્ય વચનો છે. વીસ દોહા, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને ચમનિયમ મુખપાઠ થઈ ગયા હોય તો પાન ૧૩૨ “વીતરાગનો કહેલો પરમશાંત રસમય ધર્મ પૂર્ણ સત્ય છે.” એ ફકરો મુખપાઠ કરી રોજ બોલવા યોગ્ય છેજી. તે મુખપાઠ થઈ જાય પછી પાન ૧૦૭ “હે પરમકૃપાળુદેવ” (૨૭) એ ગદ્ય પાઠ તમે માગ્યો તેવો જ છે. તે રોજ બોલવા યોગ્ય છેજી. વખત મળે ત્યારે વારંવાર ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ આદિ જે ધર્મના પુસ્તકો પાસે હોય તે વાંચતા વિચારતા રહી સદ્વર્તનમાં આણવા વિનંતી છેજી.

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીના બોધમાંથી લક્ષમાં લેવા યોગ્ય નીચે લખું છુંજી. “ભક્તિના વીસ દુહા છે, તેની એક એક ગાથા બોલતાં કોટિ કર્મ ક્ષય થઈ જાય, પુણ્યના ઢગલા બંધાય. તેમાં ભાવ ભક્તિ પ્રેમ જોઈએ. અલૌકિક દૃષ્ટિથી કોઈ પણ ગાથા કોઈ પણ પદ ગમે તો એક જાણતા હો તો એક પણ અલૌકિક દૃષ્ટિથી સંભારો, ગાઓ, બોલો.

મનુષ્યભવ મહાદુર્લભ છે. મેમાન છો. જોત જોતામાં દેહ જતો રહેશે. અત્યારે અપૂર્વ કમાણી (ધર્મની) કરી લેવાનો અવસર આવ્યો છે. તે ચાલ્યો જાય છે, માટે જાગૃત થાઓ, પ્રમાદ ન કરો. ભૂંડુ કર્યું હોય તો લૌકિક દૃષ્ટિથી જ કર્યું છે.

આવરણ દૂર કરવા પુરુષાર્થ કરો. “ધીંગ ધણી માથે ક્રિયા રે!” સદ્ગુરુ ભગવાને જેવો આત્મા જાણ્યો છે, જોયો છે, અનુભવ્યો છે તેવો શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું એવી શ્રદ્ધા કરો. ભાવ અને પરિણામ જ્ઞાનીની આજ્ઞા અનુસાર કરો. ‘આતમ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.’ આત્મભાવનાનો પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૯૪)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૦]

૩૭૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૯-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૯૭

“ક્ષમા એ જ મોક્ષનો ભવ્ય દરવાજો છે.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા સમતા ભાવસે, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

આપનો ક્ષમાપના પત્ર મળ્યો છેજી. સમાચાર જાણ્યા છે. અનિવાર્ય પ્રસંગે સમતા સિવાય બીજો કોઈ રસ્તો નથી. આપણું ધાર્યું કંઈ થતું નથી.

એક વખત હું અમદાવાદ પ. ઉ. પ્રભુશ્રીજીનાં દર્શનાર્થે ગયેલો ત્યારે ઉપરનો આલોચનાનો દોહરો ઊભા ઊભા તેઓશ્રીએ લખાવ્યો અને આણંદ પૂ. મગનલાલ તારમાસ્તર હતા તેમની સાથે વિચારવા ફરમાવેલું. તેનો થોડો અર્થ નીચે લખેલો છે:

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના”—માત્ર જ્ઞાતા દ્રષ્ટા તરીકે બાંધેલાં કર્મો જોજો; તેમાં માથું મારવા જેવું, ઇષ્ટ-અનિષ્ટપણું કરી આત્માને કલેશિત કરવા જેવું નથી. ચેતાવે છે કે જોજો હોં, ભૂલતા નહીં; “પુદ્ગલ રચના કારમીજી” તેમાં મનને લીન કરવા જેવું નથી. અથવા જે જે પુદ્ગલ ફરસના પ્રારબ્ધ અનુસાર બને છે, તેમ જ બનવાનું નિર્માયેલું હતું. “નિશ્ચે ફરસે સોય” પાંચ ઇન્દ્રિયોથી જણાતું જગત બધું પુદ્ગલમય છે અને સદાય ફરતું જ છે, ફરશે જ; એક આત્મા અવિચળ, નિત્ય, ટંકોત્કીર્ણવત્ ત્રણે કાળ રહેનાર છે; તે સિવાય જ્યાં જ્યાં જીવે વિશ્વાસ રાખ્યો હશે તે બધું પલટાઈ ફરી જવાનું છે. નહીં ધારેલું બનશે. મરણનો ખ્યાલ નહીં

હોય ને અચાનક આવીને ડોળા કાઢી ડરાવશે. આવા ને આવા દહાડા સદાય રહેવાના નથી. “પીપળ પાન ખરંતાં, હસતી કૂંપળિયાં; મુજ વીતી તુજ વીતશે, ધીરી બાપુડિયાં” તેમ કાળા વાળ ધોળા થઈ જશે; કાને સાંભળવું ધબ થઈ જશે; લાકડી વિના ડગ નહીં ભરી શકાય; ચામડી ઢીલી પડી જઈ ટટળશે; મુખમાંથી લાળો પડશે; આંખે સૂઝશે નહીં; નાનાં છોકરાં પણ તિરસ્કાર, મશ્કરી કરશે. આ બધો અધિકાર હતો ન હતો થઈ જશે. અથવા જે પુદ્ગલની ફરસના માંડી હશે તે જરૂર ભોગવવી પડશે. પોતાનાં કર્યા પોતાને જ ભોગવવાં પડશે, પણ ભોગવવા-ભોગવવાની રીતમાં જ્ઞાની-અજ્ઞાનીમાં ભેદ પડે છે તે હવે જણાવે છે:

“મમતા-સમતા ભાવસેં કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.” મમતા કરનાર પ્રારબ્ધ ભોગવતાં બંધાય છે અને સમતા ધારણ કરનાર જ્ઞાનીજન તે જ પ્રકારના પ્રારબ્ધને ભોગવી લઈ મુક્ત થાય છે, ધૂટે છે. ચમત્કારી વાત છે. સમતા રહેવી દુષ્કર છે.

આ પર્વમાં પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો બોધ વંચાતો હતો તેમાં આવ્યું હતું:

“મોટા પુરુષો હોય તે સારા ઉત્તમ સ્થાનમાં રહે છે, પાયખાનામાં રહેતા નથી; તેમ આખું જગત પાયખાનામાં રહે છે, પણ જ્ઞાનીઓનું સ્થાન કયું છે? ‘સમભાવ.’ આ એમનું સ્થાન છે. આ જગાનું કેટલું સુખ, કેટલી સાહ્યબી છે તે કથ્યું જાય તેમ નથી. આ જગાએ જવાથી દુઃખ માત્ર નાશ પામી જાય છે. ચંડાળ જેવા નીચ ઘેર, હલકા ભાવમાં જ્ઞાની રહેતા નથી, તેથી તેમને ભય માત્ર નાશ પામી ગયા છે.

“એક આત્માને જાણ્યો તેણે સર્વ જાણ્યું.” તેની શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ, પ્રતીતિ થયે પણ કામ થઈ જશે. ‘છ પદ’નો પત્ર અમૂલ્ય છે, ઊંડા ઊતરવું જોઈએ. પકડ થવી જોઈએ. બધાની વચમાં કહ્યું છે; પણ ‘સમભાવ’ની પકડ કરી લેશે તેનું કામ થશે.

અંતરપરિણમન વિચારથી કરવું જોઈએ. પલટાવી નાંખવું જોઈએ.

હવે તો આત્મા જોવાનું કરો. બીજું જોવાનું કર્યું છે તેથી ફરીને એક આત્મા જોવાનું કરો. દૃષ્ટિમાં ઝેર છે, તે અમૃત થાય તેમ કરો. ‘માત્ર દૃષ્ટિકી ભૂલ હૈ.’ જ્ઞાનીઓએ એ જ કર્યું છે, એ જ જોયું છે. કર વિચાર તો પામ. વિચાર વડે દૃષ્ટિ પલટાવી અંતર દૃષ્ટિ કરવાની જરૂર છે.

સર્વ જ્ઞાની પુરુષો એક વાટે મોક્ષે ગયા છે. તે વાટ ‘સમતા’ છે. બહુ અદ્ભુત છે! વિષમભાવ છે ત્યાં બંધન છે. સમભાવ છે ત્યાં અબંધતા છે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૮૭, ૮૮)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૯]

૩૭૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૯-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૯૭

આપના બન્ને ક્ષમા-પત્રો મળેલ છેજી. આપને કંઈ કહેવા યોગ્ય હું નથી. આપે ઘણો

સત્સંગ, બોધ સેવેલો છેજી. માત્ર પરમકૃપાળુદેવ ઉપર એક દૃષ્ટિ, વારંવાર બોધ દઈ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આપણા સર્વ પાસે રખાવી છે, તેને બદલે ‘આ જ્ઞાની ને આ જ્ઞાની’ એમ નૂરભાઈ પીરભાઈ કરવાની ના પાડી છે તેના રણકા આપના કાનમાં હજી વાગતા હશે. છતાં આ પામરને તે મહાપુરુષોની પંક્તિમાં મૂકી વ્યર્થ કદર્થના ન કરો એવું આપની પાસે નમ્રતાથી યાચી લઉં છું. તે પુરુષના એક પણ વચનને મરણ પર્યંત વળગી રહેશો તો કલ્યાણ છે, એમ તેમનાં વચન અનુસાર કહું છું તે લક્ષમાં લેવા વિનંતી છેજી. તેઓશ્રીનું કહેલું નીચે લખું છું.

“આજથી નવો અવતાર આવ્યો છે, એમ જાણવું. મરી જઈ ફરી જન્મ્યા. હવે મફતિયું જોઉં. કાંઈ મારું નથી, તો તેમાં લેપાઉં નહીં. જે આવે તેને જોનાર, જાણનાર તેથી ભિન્ન હું છું, એમ માની મફતિયું જોઉં.

સત્સંગ અને બોધ એ મોટી વાત છે, તેની ઇચ્છા રાખવી. તેથી સમજણ આવે છે, સાચી પકડ થાય છે. સમભાવથી મોક્ષ થાય છે. સત્સંગ, બોધથી સમભાવ આવે છે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૭૪)

“સંત પાસેથી જે કંઈ સમજ મળે તે પકડી તે પ્રમાણે વર્તવા લક્ષ રાખવો. વીસ દુહા, ક્ષમાપના-આટલું પણ જો સંત પાસેથી મળ્યું હોય તો ઠેઠ ક્ષાયિક સમકિત પમાડશે, કારણ કે આજ્ઞા છે, તે જેવી તેવી નથી. જીવ પ્રમાદ છોડી યોગ્યતાનુસાર જે જે આજ્ઞા મળી હોય તે આરાધવા મંડી પડવું; પછી તેનું ફળ થશે જ.

સત્ અને શીલ એ યોગ્યતા લાવશે. અને છેવટમાં કહી દઉં? આ છેલ્લા બે અક્ષર ભવસાગરમાંથી બૂડતાને તારનાર છે. તે શું છે? તો ભક્તિ, ભક્તિ અને ભક્તિ. સ્વરૂપભક્તિમાં પરાયણ રહેવું” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૬૯) ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૧]

૩૭૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૯-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૫, શુક્ર, સં. ૧૯૯૭

“પ્રથમ નમું ગુરુરાજને, જેણે આપ્યું જ્ઞાન;
જ્ઞાને વીરને ઓળખ્યા, ટળ્યું દેહ-અભિમાન.
તે કારણ ગુરુરાજને, પ્રણમું વારંવાર;
કૃપા કરી મુજ ઉપરે, રાખો ચરણ મોઝાર.
અનંતકાળ હું આથડ્યો, ન મળ્યા ગુરુ શુદ્ધ સંત;
દુષ્મકાળે તું મળ્યો, રાજ નામ ભગવંત.”

“ગુરુ ગોવિંદ દોનું ખડે, કિસકું લાગું પાય?
બલિહારી ગુરુદેવકી, જેણે ગોવિંદ દિયો બતલાય.”

“દરખતસેં(વૃક્ષથી) ફલ ગિર પડ્યા, બુઝી ન મનકી પ્યાસ(તરસ);
ગુરુ મેલી ગોવિંદ ભજે, મિટે ન ગભાવાસ.”

આપનો પત્ર મળ્યો, વાંચી કર્મની વિચિત્રતા જાણી. એવાં જ કામ એનાં છે એમ ખાતરી થવાથી જ્ઞાનીપુરુષો તે સર્વ કર્મોને નિર્મૂળ કર્યા વિના નિરાંતે, જંપતા નથી. જે સદ્ગુરુરૂપ તરવાની હોડી છે, તેમાંથી સંસારસાગરમાં ફૂદી પડવા માટે દર્શનમોહ નામના કર્મની પ્રેરણા હોય છે; તેની શિખામણને અનુસરનાર અનેક જીવો વિનાશને વર્યા છે. સત્સાધન કે સત્શિક્ષા જે ચૂકતા નથી તેનો વાંકો વાળ કરવા કોઈ જગમાં સમર્થ નથી, પણ તે મૂકીને જે દોઢ ડાહ્યા જીવો પોતાની ઢેડી જેવી તુચ્છ બુદ્ધિની સલાહ માને છે તેના કેવા હાલ થાય છે તે ઉપર એક કથા છે. તે અતિ સંક્ષેપમાં નીચે જણાવી છે. તેનો બધા મળી વિચાર કરશો એમ ભલામણ છેજી.

એક ધનાઢ્ય શેઠને જિનરક્ષ અને જિનપાલ એમ બે દીકરા હતા. તે મોટી ઉંમરના થયા ત્યારે વેપાર કરી સ્વાવલંબનથી ધન કમાઈ આત્મસંતોષ મેળવવા ઇચ્છા થતાં, માતાપિતાના પ્રેમ અને ઘેર રહેવાના આગ્રહને અવગણી હઠ કરી પરદેશ ગયા. ઘણો માલ ભરી, વહાણ દૂર દેશમાં લઈ જઈ વેચી ત્યાંથી મસાલા વગેરે ઉત્તમ વસ્તુઓ ખરીદી પાછા દેશમાં આવવા નીકળ્યા. રસ્તામાં તોફાનથી વહાણ ભાંગી ગયાં. પણ એક બેટ ઉપર બન્ને આવી ચઢ્યા. ત્યાં એક રચણાદેવી રહેતી હતી. તેણે બન્નેને લલચાવી પોતાને સ્થાને રાખ્યા. ઘણા વિલાસમાં તેમને મગ્ન કરી દીધા. ઘર પણ ન સાંભરે તેમ તેમના ઉપર કૃત્રિમ પ્રેમ દર્શાવી વિષયસુખમાં લીન કરી દીધા. એક દિવસે ઇન્દ્રની આજ્ઞા મળતાં તેને સમુદ્ર સાફ કરવા જવાનું કામ આવી પડ્યું. એટલે તે બન્ને ભાઈઓને કહ્યું કે ખાસ કામ અર્થે મારે ત્રણ દિવસ જવાનું છે. પણ તમને અહીં કંઈ અડચણ પડવાની નથી; જ્યાં બેટમાં ફરવું હોય ત્યાં ફરવું, પણ એક ઉત્તર દિશામાં ન જવું. એમ કહી તે કામે ચાલી ગઈ.

બન્ને ભાઈઓ બધે ફરીને બાગ આદિ સ્થળો જોઈ રહ્યા એટલે ઉત્તર તરફ જવા નિષેધ કરેલો તેથી જ ખાસ જિજ્ઞાસા થઈ કે જોઈએ તો ખરા ત્યાં શું છે? એમ ધારી તે દિશામાં ચાલ્યા. ત્યાં હાડકાં આદિ દુર્ગંધી પદાર્થોના ઢગલા જણાયા. દૂર જતાં એક માણસને શૂળી ઉપર ચઢાવેલો હતો તેથી બૂમો પાડતો હતો, તેની પાસે તે બન્ને પહોંચી ગયા, તેનો અંત નજીક જણાતો હતો. તે બન્નેએ પૂછ્યું, “આપનું અમે શું હિત કરીએ?” તેણે કહ્યું કે “ભાઈ, હું હવે મરણની નજીક છું, તેથી બચી શકું એમ નથી, પણ તમારી આવી જ દશા થનારી છે. તમારી પેઠે મેં બહુ વિલાસ એ રચણાદેવી સંગે ભોગવ્યા, પણ તેને દરિયો સાફ કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે તમે તેને મળી ગયા એટલે મારી આ દશા તેણે કરી. હાલ તે નથી એટલે જ તમે આ પ્રદેશમાં આવ્યા લાગો છો. બીજા કોઈ મળતાં તમે પણ શૂળીના ભોગને પ્રાપ્ત થશો.” આ સાંભળી બન્નેએ તેને હાથ જોડી વિનંતિ કરી કે કોઈ ઉપાય અમારા છુટકારાનો હોય તો કૃપા કરી જણાવો. તેણે કહ્યું કે દરિયા કિનારે એક યક્ષ રહે છે, તે દરરોજ બપોરે પોકારે છે કે

કોને તારું, કોને પાર ઉતારું? તે વખતે તેનું શરણ ગ્રહણ કરી “આપ ગમે તે કહેશો તે મારે માન્ય છે, પણ મને બચાવો અને અમારે દેશ પહોંચાડો” આમ કહેવાથી તે મચ્છનું રૂપ ધારણ કરી તમને પીઠ ઉપર બેસાડશે અને સૂચના આપશે તે પાળશો તો સાગર ઓળંગી સ્વદેશ પહોંચશો.”

આ ઉપાય અજમાવવા તે બીજે દિવસે ગયા. યક્ષને વિનંતિ કરી ત્યારે તેણે કહ્યું કે તમને લલચાવવા રચણાદેવી આવશે, પણ તેના સામું પણ જોશો નહીં. જે તેના પ્રત્યે પ્રેમવંત બની લલચાશે તેના મનને જાણી લઈ હું પીઠ ઉપરથી ઉછાળી તેને દરિયામાં નાખી દઈશ. બન્નેએ એક તરવાના લક્ષથી તેની શરત કબૂલ કરી. ત્યાં તો તે મચ્છ થઈ કિનારે આવ્યો એટલે બન્ને તેની પીઠ ઉપર બેસી ગયા અને સપાટાભેર દરિયો કાપવા લાગ્યા. ત્રીજે દિવસે રચણાદેવી આવી ત્યારે તેમને ઘેર દીઠા નહીં તેથી જાણી ગઈ કે તેમને કોઈ ભેદી મળ્યો છે. તેથી તેમની શોધમાં તે દરિયામાં ચાલી અને આકાશમાં રહીને વિલાપ કરતી બન્નેને વીનવવા લાગી.

જિનરક્ષ ગંભીર અને સમજુ હતો. તે તો તેના તરફ પીઠ દઈને બેઠો, ગમે તેવા ચાળા કે વિનવણી કરે તેની કાળજી કરી નહીં. મરણરૂપ જ તેની કપટજાળ તે લેખતો. તે તો નહીં જ ફસાય’ એમ ખાતરી થવાથી તે માત્ર હવે જિનપાલનું નામ દઈ વારંવાર કહેવા લાગી કે મેં તમને શું દુઃખ દીધું છે? મારા સામું જરા જોવાથી મને આશ્વાસન મળશે. પૂર્વની વાત સંભારી કૃપા કરી મારો સ્નેહ યાદ કરો, આવા નિષ્કુર ન થાઓ. અબળા ઉપર દયા લાવો. વગેરે વચનોથી નાનો જિનપાલ લલચાયો. ‘બિચારી આટલું કલ્યાંત કરે છે તો તેના સામું જોવામાં શો દોષ છે?’ એમ કરી જ્યાં દૃષ્ટિ કરી ત્યાં યક્ષે તેને ઉછાળી નાખી દીધો કે તેની નીચે ત્રિશૂલ મૂકી દેવીએ તેના ત્રિશૂલથી કટકે કટકા કરી દરિયામાં નાખી દીધો. પણ જિનરક્ષ લલચાયો નહીં તો સ્વદેશ પહોંચી ગયો.

યક્ષ એ સદ્ગુરુ છે. જિનરક્ષિત એ ભગવદ્ભક્ત, ટેકવાળો, એક લક્ષથી સત્સાધના કરનાર મુમુક્ષુ છે. જિનપાલિત તે પોતાની બુદ્ધિએ ચાલનાર સંસાર-વાસનાવાળો છે, ને રચણાદેવી તે માયા છે, મોહ છે, કર્મ છે. પુણ્યકર્મરૂપ વહાણ ભાંગતાં મોહવશ થયેલા સ્વદેશ-મોક્ષને રસ્તેથી એક ચૂક્યો. ઐ શાંતિ:

“ત્રાસ ધરે ભવ ભય થકી, મનમોહન મેરે, ભવ માને દુઃખખાણ; રે મન મોહન મેરે.”

(બીજી યોગદૃષ્ટિ)

“સંશયાત્મા વિનશ્યતિ”—ભગવદ્ગીતા

તા.ક.— સંસાર તરવો હોય તેણે આ વાત વારંવાર વિચારી જિનરક્ષિત બનવા પુરુષાર્થ, સદ્ગુરુમાં શ્રદ્ધા વધારવી ઘટે છેજી. બીજા વિકલ્પોમાં ન પડવું. હું શું જાણું? ધર્મ સંબંધી મને કંઈ ભાન નથી. માત્ર મારે તો બતાવેલે રસ્તે આંખો મીંચીને ચાલ્યા કરવું છે એ નિશ્ચય હિતકારક છેજી.

[૩૧૨]

૩૭૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૯-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૧, બુધ, સં. ૧૯૯૭

દોહરા— “દીન-દયાળ દયા કરો, પરમ ધર્મ-આધાર;
 તુમ સમ સમર્થ કોઈ નહિ, આત્મબોધ-દાતાર.
 અબુધ અવિવેકી છતાં શરણે રાખો, નાથ;
 ઇચ્છું ઉત્સંગે રમું, સસલા સમ શર્શો સાથ.
 ચંદ્રપ્રભા સમ તુજ ગુણે, સ્વરૂપ મુજ જણાય;
 મારું તુજ ગુણ-રમણતા, દયા કરો ગુરુ રાય.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૪)

તમ બન્નેના પત્રો મળ્યા. જે જે ભાવો પ્રદર્શિત કર્યા છે તે પ્રશસ્ત છે; પણ તે ભાવપૂર્વક પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગુરુ પ્રત્યે કરવા યોગ્ય છે. એ તરણતારણ સદ્ગુરુની ભક્તિ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ કરવા જણાવી છે તે વિષે આપને કોઈ કોઈ પ્રસંગે જણાવવું થયું છે. હું તો માત્ર ચિટ્ટીનો ચાકર છું. મારા પ્રત્યે જે ભાવ દર્શાવ્યો છે, તે અસ્થાને છે. હું હજી સાધક છું; વળી જે પરમ પાવન પરમાત્માનું પરમ ધામ છે તેનો પ્રવાસી છું. આપણે એક જ માર્ગે જવાનું છે. જે તમને બતાવ્યો તે રસ્તો સાચો છે. હવે પુરુષાર્થ જેનો જેટલો વિશેષ, તેની તેટલી વિશેષ પ્રગતિ. જે રસ્તામાં સૂઈ રહેશે તે આગળ વધી શકશે નહીં, પણ એ જ માર્ગે વહેલેમોડે ચાલ્યે મોક્ષનગરે જવાશે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ કરવામાં તમારા આત્માને કંઈ હાનિ થાય તેવું હોય તેના અમે જોખમદાર છીએ, વીમો ઉતરાવીએ છીએ, જવાબદારી લઈએ છીએ. આટલું બધું કહેવાનું કારણ માત્ર આ કાળના આપણા જેવા અશ્રદ્ધાળુ જીવોને સન્માર્ગમાં દૃઢતા થાય તે અર્થે, નિષ્કારણ કરુણા જ હતું. તે મહાપુરુષના ઉપકારનું જેમ જેમ વિશેષ સ્મરણ થશે તેમ તેમ પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે વિશેષ ભક્તિભાવ ઉલ્લાસ પામશે અને આપણી પામરતા સમજાતાં સ્વપ્નદશારૂપ અહંભાવ-મમત્વભાવ દૂર થવાનું બનશે. માર્ગ બતાવનાર સાચા સજ્જન મળ્યા છે; નવી, કદી ડૂબે નહીં તેવી સ્ટીમરમાં આપણને બેસાડ્યા છે. હવે છાનામાના, ડાહ્યા થયા વિના, તેના વિશ્વાસે, યથાશક્તિ (શક્તિ ગોપવ્યા વિના) તેની આજ્ઞા આરાધવાનો પુરુષાર્થ કર્યા જવાનો છેજી. ધીરજ રાખી જ્ઞાનીને માર્ગે ચાલવાથી વગર ઇચ્છ્યે મોક્ષપાટણ પ્રાપ્ત થાય તેમ છેજી.

બાળક ગર્ભ-અવસ્થામાં શું કરે છે? તેને કંઈ ભાન છે? છતાં તેનું પોષણ આપોઆપ થયા જાય છે. તે ફિક્કર કરે, ઉતાવળ કરે કે ક્લેશિત રહ્યા કરે તોપણ તેને જેટલી મુદત તે દશામાં રહેવાનું છે તેમાં ફેરફાર થાય તેમ છે? જે ભૂમિકામાં જે કર્તવ્ય છે તેટલું કરતા રહી જેમ બને તેમ શાંતિનું સેવન કરતા રહેવાથી સરળ રીતે આગળ વધાય છે.

જેમ જેમ છોડવા મોટા થાય છે, તેમ તેમ તેમને પવનના સપાટા વિશેષ સહન કરવા પડે છે. તે વિશેષ નમી પણ જાય છે, છતાં તેથી મૂળ મજબૂત થતાં જાય છે; વિશેષ પોષણ આપે

તેવાં ઊંડા જનાર પણ બને છે; તેમ મુશ્કેલીઓમાં તો જે કરવું છે તેના ભાવ વર્ધમાન થાય છે, લાગ મળે તો વિશેષ ભાવપૂર્વક સાધન થાય છે, નહીં તો તીવ્રતા વધતી જાય છે, તે વિશેષ આગળ વધવામાં પ્રબળ કારણ બને છે. મૂંઝાવાનું કોઈ કારણ નથી. થાય તેટલો પુરુષાર્થ કરતા રહેવું અને ભાવના વધારતા રહેવું. વચનામૃતમાં પત્ર ૨૧૧ મો વાંચ્યો હોય, મુખપાઠ કર્યો હોય તો પણ ફરીફરી વિચારવા ભલામણ છે. પુરુષાર્થ અને ધીરજપ્રેરક તે નીવડશે. તેમજ પત્ર ૮૧૯ મો પણ તેવી જ રીતે વિચારતા રહેવાનો લક્ષ રાખશોજી. હાલ ન અવાય તે કારણે પણ મૂંઝાવું ઘટતું નથી.

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૭૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૯-૧૯૪૧

ભાદરવા વદ ૧૨, ગુરુ, સં. ૧૯૯૭

(હરિગીત)

“જ્ઞાનીગુરુ શ્રી રાજ પ્રભુજી, શરદ પૂર્ણ શશી સમા,
લઘુરાજ રૂડી વાદળીરૂપ, બોધ જળ ભારે નમ્યા;
સંસાર સાગરમાં મુમુક્ષુ, ધીપ સમ મુખ ખોલતા,
ને મંત્ર જળબિંદુ ગ્રહી, રચતા જીવન-મુક્તા-લતા.
પુનિત એ ગુરુવર્યના, પદ-પંકજે મુજ શિર નમે,
દુર્લભ મનોહર સંત-સેવા-વિરહથી નહીં કંઈ ગમે;
એ જ્ઞાનમૂર્તિ ઉરે સ્ફુરતી આંખ પુરતી આંસુથી,
નિર્મળ, નિરંજન, સ્વરૂપપ્રેરક વચન વિશ્વાસે સુખી.”

આપનો પત્ર મળ્યો હતો. તમારી ભાવના વાંચી સંતોષ થયો છેજી. જેવી ભાવના પત્ર લખતી વખતે હોય છે તે ટકાવી રાખવા વિનંતી છેજી. પત્ર વાંચીને એક બાબત તરફ આપનું લક્ષ દોરવા વિચાર થયો હતો કે વૃત્તિ એક પરમકૃપાળુદેવ તરફ અનન્ય ભાવે દૃઢ કરવાની જરૂર છે. તે અર્થે જ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ભારે શ્રમ વેડીને પૂનામાં એક અઠવાડિયા સુધી ભારે વરસાદ વરસે તેવો બોધ કર્યો હતો અને એક દિવસે તો સભામાંના બધા મુમુક્ષુઓને ઉદ્દેશીને કહ્યું હતું કે—

“નિષ્પક્ષપાતપણે એક આત્મહિતની ખાતર અમે એક વાત જણાવવા ઇચ્છીએ છીએ. તેમાં નથી અમારો સ્વાર્થ, નથી કોઈને આડો રસ્તો બતાવવો કે નથી પૂજાસત્કાર સ્વીકારવાની વાત. બધા સંઘની સાક્ષીએ એ વાત કહીએ છીએ. જે ભરી સભામાં સંઘ આગળ જૂઠું કે

છેતરવાને બોલે તેનું શાસ્ત્રમાં મહાપાપ વર્ણવ્યું છે. તેવા બોબડા જન્મે છે, વાચા બંધ થઈ જાય; મૂઠ પણ થાય. અમે જે કહીએ છીએ તેના ઉપર જેને વિશ્વાસ હોય તે જ ઊભા થાય. બીજા ભલે પોતાની જગાએ રહે. પણ અમે કહીએ તેમ કરવું હોય તો ઊભા થઈ કૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ હાથ મૂકે અને કહે કે સંતના કહેવાથી મારે કૃપાળુદેવની આજ્ઞા માન્ય છે. અમને તો ભલા એમ થયું કે જે વચન અમને આત્મહિતનું કારણ થયું તે વચન બીજા પણ સાંભળે, શ્રદ્ધે તો કલ્યાણ થાય. તેથી તેની આજ્ઞા ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ જે અમારી પાસે આવ્યા તેમને કૃપાળુની દૃષ્ટિએ કહી સંભળાવી.

પણ અણસમજણે કોઈક તો પોપટલાલને, કોઈક રતનરાજને, કોઈક આ ભાઈશ્રીને (રણછોડભાઈને) અને અમને દેહદૃષ્ટિએ વળગી પડ્યા! ઝેર પીઓ છો ઝેર; મરી જશો. ન હોય એ રસ્તો. જ્ઞાની તો જે છે તે છે. એની દૃષ્ટિએ ઊભા રહો તો તરવાનો કંઈક આરો છે. અમને માનવા હોય તો માનો, ન માનવા હોય તો ન માનો; પણ જેમ છે તેમ કહી દેવું છે. અમે તો ધાર્યું હતું કે હમણાં જે ચાલે છે તે છો ચાલે, વખત આવ્યે બધું ફેરવી નાખીશું. કંઈ અમને ફૂલ-હાર, પૂજા-સત્કાર એ ગમતાં હશે? પણ ન ગમતા ઘૂંટડા જાણીને ઉતારી જતા. હવે તો છુપાવ્યા વગર ખુલ્લું કહી દઈએ છીએ કે પૂજા-ભક્તિ કરવા લાયક એ કૃપાળુદેવ; હા, ભલે ઉપકારીનો ઉપકાર ન ભૂલવો. કોઈ મેળાપી મિત્રની પેઠે તેની છબિ હોય તો વાંધો નથી, પણ પૂજા તો એ જ ચિત્રપટની થાય. ઠીક થયું, નહીં તો તમે કૃપાળુદેવની સાથે આ દેહની મૂર્તિ પણ દેરાસર થાત ત્યારે મૂકી દેત. એવું કરવાનું નથી. બારમા ગુણઠાણા સુધી સાધક, સાધક અને સાધક રહેવાનું કહ્યું છે, આડુંઅવળું જોયું તો મરી ગયા જાણજો. હવે એકે એકે અહીં આવી કૃપાળુદેવના ચિત્રપટની પાટ પર હાથ મૂકી “સંતના કહેવાથી કૃપાળુદેવની આજ્ઞા મારે માન્ય છે,” એમ જેને ઇચ્છા હોય તે કહી જાય. ઊઠો ભાઈ, તમને આ રુચે છે કે નહીં?

મુમુક્ષુ-હા, પ્રભુ.

[પછી બધા વારાફરતી ઊઠી કહ્યા પ્રમાણે ચિત્રપટ આગળ કહીને પ્રભુશ્રીને નમસ્કાર કરીને પાછા બેઠા. કેટલાક નવીન જીવો પણ ત્યાં હતા. તેમને જોઈને પ્રસન્ન વદને પ્રભુશ્રી બોલ્યા:]

આ ભદ્રિક નવા જીવો પણ ભેગાભેગા લાભ પામી ગયા. કોણ જાણતું હતું? ક્યાંથી આવી ચઢ્યા! ટકી રહે તો કામ કાઢી નાખે!” —(ઉપદેશામૃત, પૃ.-૨૭૨, ૨૭૩) આ વારંવાર વિચારશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૩]

૩૭૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૯-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૪, શનિ, સં. ૧૯૯૭

“લાગશે લાગશે લાગશે રે પરબ્રહ્મપદે લય લાગશે—ટેક

બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુ રાજ-પ્રતાપે અનાદિનો ભ્રમ ભાગશે રે, પરબ્રહ્મં

ગુરુરાજ પ્રતાપે લય લાગશે રે.

આત્મજ્ઞાની લઘુરાજે જણાવ્યા રાજ-ગુણે જીવ જાગશે રે, પરબ્રહ્મ
બ્રહ્મજ્ઞાનીની ભક્તિ કર્યાથી બ્રહ્મચર્ય-રુચિ વાધશે રે,
ગુરુરાજ પ્રતાપે લય લાગશે રે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૫૦)

આપનો પત્ર મળ્યો. તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે આઠમને દિવસે ‘આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર’ની પૂજા ભણાવવાનું થશેજી. તે દિવસે તમે સઘળાં પણ ત્યાં એક બે કલાક વખત ગાળી શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનું વાંચન અર્થસહિત કરવા પુરુષાર્થ કરશો. અહીં હો તો જેમ બને તેમ બે ત્રણ કલાક ભક્તિમાં જોડાઓ, તેમ ત્યાં પણ પોતાના બળે જેટલી પહોંચ હોય તે પ્રમાણે જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનની વિચારણારૂપ લાકડીના આધારે આગળ વધવા મથશોજી.

આપને એક શંકા થઈ છે, રહે છે કે જડથી ચેતન ઊપજે નહીં, છતાં શ્રી રામચંદ્રના ચરણકમળનો સ્પર્શ થતાં શિલાની અહલ્યા કેમ થઈ? તે વિષે જણાવવાનું કે કેટલીક બાબતો કથાનુયોગની એટલે પુરાણોની એવી હોય છે કે તેમાંથી માત્ર સાર ગ્રહણ કરવાનો હોય છે; અક્ષરેઅક્ષર બેસાડવા જઈએ તો ન બેસે. માત્ર પરમાર્થ ઉપર દૃષ્ટિ રાખી પુરાણો વાંચવા યોગ્ય છે. શ્રી રામચંદ્રનું માહાત્મ્ય અને પતિતપાવન સ્વરૂપ જણાવવા મુખ્ય તો તે કથા છે. સિદ્ધાંતગ્રંથોમાં બે ને બે ચાર થાય તેમ હિસાબ બેસી જાય તેવી વાતો હોય છે; કદી તેમાં લખ્યું હોય તે ફેરફારવાળું ન હોય. આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં સિદ્ધાંતની વાત છે અને રામાયણ એ પુરાણ ગ્રંથ છે. આટલું જણાવી તે દૃષ્ટાંત સિદ્ધાંતિક રીતે પણ ઘટે તેમ છે. માત્ર વચ્ચે કાળ જે ગયો તેની ગણતરી કથામાં ટૂંકાવી દીધી છે.

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી સત્સંગના માહાત્મ્યની એક પ્રચલિત કથા કહેતા તે ઉપરથી આ પ્રસંગ બરાબર સમજાઈ જશે, ગણી સંક્ષેપમાં તે કથા લખી છે.

એક વખત નારદજીએ ભગવાનને ‘સત્સંગનું માહાત્મ્ય શું?—એમ પ્રશ્ન કર્યો. નારદજીને ભગવાને કહ્યું—અમુક વડ ઉપર એક કાંચીડાનું બચ્ચું હાલ જન્મ્યું છે તેને જઈને પૂછો. ભગવાનની આજ્ઞા થઈ, તેથી ત્યાં જઈ તેમણે પૂછ્યું કે તે તરફડીને મરી ગયું. એટલે ભગવાન પાસે આવી હકીકત કહી સંભળાવી. ભગવાને ફરી બીજા ઝાડના એક માળામાં પોપટનું બચ્ચું છે તેને પૂછવા મોકલ્યા; તો ત્યાં પણ જઈ સત્સંગનું માહાત્મ્ય પૂછ્યું કે તેણે દેહનો ત્યાગ કર્યો. ફરી પશ્ચાત્તાપપૂર્વક ભગવાનને નિવેદન કર્યું કે હે ભગવાન, મને પાપ લાગે તેવી જગાએ કેમ મોકલો છો? ભગવાને સમજાવીને ફરી રાજાને ત્યાં કુંવર જન્મ્યો હતો તેને ત્યાં મોકલ્યા. ત્યાં તો જો બાળક મરી જશે તો જરૂર પકડીને તે લોકો શિક્ષા કરશે એવો ભય લાગ્યો, પણ ભગવાનની આજ્ઞા મુશ્કેલી ભરેલી પણ પાળવી એવો નિશ્ચય કરી ત્યાં જઈ તરત જન્મેલા બાળકને મંગાવી નારદ ઋષિએ પૂછ્યું કે સત્સંગનું માહાત્મ્ય શું? બાળકે કહ્યું : તમે હજી ન સમજ્યા? પહેલાં કાચીડાના ભવમાં તમે મને દર્શન દીધાં તેથી હું પોપટ થયો અને ત્યાં ફરી તમારાં દર્શન થતાં અહીં હું રાજપુત્ર થયો. એ બધો સત્સંગનો પ્રતાપ છે.” જન્મેલું બાળક

ન બોલે એ વાર્તાકારને ખબર છે, છતાં વાર્તાનો રસ જમાવવા જેમ અહીં કહ્યું છે તેમ શિલામાંથી મનુષ્યની ઉત્પત્તિ જાદુ કે ચમત્કારની પેઠે ન થાય તે કથાકાર તેમ જ સમજુ શ્રોતાઓ પણ જાણે છે. પણ ભોળા સાંભળનારાઓ વિચાર ન કરી શકે તેવા તો શિલામાંથી અહલ્યા માની લે તેમાં નવાઈ નથી. ત્યાં શિલા એટલે માત્ર પથ્થર નથી જણાવ્યો. પણ પૃથ્વીકાયનો જીવ એટલે શિલા જેનું શરીર છે તે જીવને શ્રી રામચંદ્ર મહાત્માના સ્પર્શથી જે પુણ્ય બંધાયું તેથી તેણે મનુષ્યગતિનું-અહલ્યા થવાના ભવનું આયુષ્ય તે વખતે બાંધ્યું અને કાળે કરીને તે દેહ છોડી મનુષ્યભવમાં તે કન્યારૂપે જન્મ્યો ત્યારે તેનું અહલ્યા નામ પડ્યું. આવું સ્પષ્ટીકરણ કથામાં કરે તો તે પ્રસંગની જે છાપ પડવી જોઈએ તેવી સચોટ ન પડે, માટે ટૂંકામાં કથામાં જણાવ્યું છે તેમ જ શિલાની અહલ્યા કરનાર શ્રી રામચંદ્રજીના ગુણ ગાયા છે. તેને શાપ લાગ્યો હતો તે ભવ બીજો હતો; અને તે મનુષ્યભવનો દેહ છૂટ્યા પછી કરેલાં પાપના ફળરૂપે એક ઇંદ્રિયરૂપ પથ્થરના શરીરમાં ઘણાં વર્ષ અધોગતિનાં દુઃખ સહતાં રહેવું પડ્યું. પછી જ્યારે તે પાપ ભોગવાઈ રહ્યું ને પુણ્યનો ઉદય આવ્યો ત્યારે શ્રી રામચંદ્ર મહાત્માનો યોગ તે જીવને બનતાં પાછો મનુષ્યભવ મળવાનું કારણ બન્યું. આ બધા ભવોમાં તેનો તે જીવ હતો તેને અહલ્યા નામથી કથાકારે ઓળખાવ્યો છે આટલું લક્ષમાં રહેશે તો કોઈ જાતની શંકા તે કથામાં નહીં રહે એમ લાગે છે. પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, પવન વગેરેમાં જીવ હોય છે. તે નીકળી જાય ત્યારે માત્ર પૃથ્વી, શિલા, ગરમ પાણી કે લાકડું પડી રહે છે; એ સિદ્ધાંતની વાત છે. એટલે જડમાંથી કદી ચેતનની ઉત્પત્તિ થતી નથી, પણ શિલામાં જે જીવ હતો, તે નીકળીને મનુષ્યગતિમાં ગયો; પથ્થરનું મનુષ્ય બની ગયું નથી, તે વિચારશો. વિચારપૂર્વક વાંચે તેને શંકા થાય તો તેનું સમાધાન પણ મળે. નિઃશંક તો જ્ઞાની મહાત્મા છે, તેને આધારે વર્તવું છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૪]

૩૮૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૧૦-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૨, મંગળ, સં. ૧૯૯૭

“ભોગ-પંક તજી ઉપર બેઠા, પંકજ પરે જે ન્યારા;
સિંહ પરે નિજ વિક્રમ શૂરા, ત્રિભુવન જન આધારા-
ધન્ય તે મુનિવરા રે જે ચાલે સમ ભાવે.”

આપે “નૃપચંદ્ર પ્રપંચ અનંત દહો, ભજીને ભગવંત ભવંત લહો” એનો ભાવાર્થ પુછાવ્યો છે, તેના વિષે જણાવવાનું કે પરમકૃપાળુદેવે પોતાને ઉદ્દેશીને લખ્યું છે કે, હે નૃપ (રાજ) ચંદ્ર! આ અનંત પ્રપંચ (સંસાર) હવે બાળી નાખો, ભગવંતની ભક્તિ કરીને ભવ તરી જાઓ. આ માત્ર શબ્દાર્થ છે. તમે પણ તેટલી વાત તો સમજ્યા હશો. પણ વિશેષ યોગ્યતાએ એની એ જ

વાત વિશેષ પુરુષાર્થપ્રેરક નીવડવા યોગ્ય છે. માટે વારંવાર ધૂન લગાવે તેમ તેના જ વિચારમાં રહેવાથી તે મહાપુરુષે કેવા ઉપાયે ભવનો અંત આણ્યો તે સમજાયે તે કડી આપણા આત્માને ઉપકારી બનશેજી, ભક્તિ પણ જાગશે અને ભવનો અંત આણવા નિશ્ચય વધશેજી. ‘પ્રપંચ’ શબ્દ પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોના વિસ્તાર અર્થે વપરાય છે. સંસારનું મૂળ મોહના વિકલ્પો છે અને તે ઉત્પન્ન થવામાં પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયો મુખ્ય નિમિત્તભૂત છે. ભક્તિ એ જ એક એવું ઉત્તમ સાધન છે કે જે જીવને ઇન્દ્રિયોની જાળમાંથી મુક્ત કરી પ્રશસ્ત ભાવ દ્વારા ધૂટેલા પુરુષમાં વૃત્તિ રખાવી રક્ષા કરે છે.

“અવિષમપણે જ્યાં આત્મધ્યાન વર્તે છે, એવા જે ‘શ્રી રાયચંદ્ર’ તે પ્રત્યે ફરી ફરી નમસ્કાર કરી આ પત્ર અત્યારે પૂરું કરીએ છીએ.” (૩૭૬) ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૫]

૩૮૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૧૦-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૯, મંગળ સં. ૧૯૯૭

“કક્કા કર સદ્ગુરુનો સંગ, હૃદયકમળમાં લાગે રંગ;
અંતરમાં અજવાળું થાય, માયા મનથી દૂર પલાય,
લિંગવાસના હોયે ભંગ, કક્કા કર સદ્ગુરુનો સંગ. ૧

ડડા ડહાપણ મૂકી દે, સદ્ગુરુને શરણે જઈ રહે,
વચન તણો રાખી વિશ્વાસ, કુકલ્પનાનો કરજે નાશ,
ઉપાધિથી અળગો રહે, ડડા ડહાપણ મૂકી દે. ૨

ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને હૃદયે રહ્યું,
સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફેલ નર તો ખાશે માર,
જોતામાં જોબન તો ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું. ૩

તત્તા તારું આપ તપાસ, ક્યાંથી આવ્યો? ક્યાં તું જાશ?
ખેપ કરીને ખોળી કાઢ, હરીફ હોય તો લાગે હાડ;
મૂરખના મનમાં નહિ ત્રાસ, તત્તા તારું આપ તપાસ. ૪

ફફ્ફા ફોગટ તે કોણ ફરે, સચેત થઈ હરિસ્મરણ કરે,
જન્મમરણમાં આવે નહીં, જેનું મન વસિયું હરિમહીં;
જઠરાવાસ નિશ્ચે તે હરે, ફફ્ફા ફોગટ તે કોણ ફરે! ૫

બબ્બા બોલે તેને જાણ, મૂકી દે ને મનની તાણ,
‘હું મારું’ હૃદયેથી ટાળ, પરમારથમાં પિંડ જ ગાળ;
દયા દીનતા મનમાં આણ, બબ્બા બોલે તેને જાણ. ૬

લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ, ફરી ફરી નહીં આવે દાવ,
જીતી બાજી હારીશ નહીં, સમજુને શિખામણ કહી,
હવે ન ચૂકીશ આવો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ.” ૭

“સદ્ગુરુને નહીં વીસરું, સ્મરું સદા ઉપદેશ;
પરમ પ્રતીતિ ઊપજો, અન્ય ન યાયું લેશ.”

“અલ્પ આયુષ્ય આ કાળનાં નીરખી, ‘જીવીશું કાલ’ એનો ભરોસો નથી;
દેહને વેદનાની ગણી મૂરતિ, ધર્મના ભાવની, ભવ્ય કર પૂરતિ.”

“અહો જીવ! યાહે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર;
શત્રુ મિત્ર અરુ તૃણ મણિ, એક હી દૃષ્ટિ નિહાર.”

આપનું કાર્ડ મળ્યું. ધર્મસ્નેહને લઈને ખેદની લાગણી તથા વૈરાગ્યની સ્ફુરણા થઈ. અણધારી રીતે તે શ્રદ્ધાળુ આત્માએ સર્વનો સંગ તજી પોતાના ભાવિ માર્ગ પ્રત્યે પ્રયાણ કર્યું. આ કાળને આવા જીવો વધારે વખત સુધી આ ક્ષેત્રે રહે તે પોષાય નહીં, એમ લાગવાથી તેને હરી લીધો હોય તેમ ધર્મયૌવનમાં એકાએક લૂંટ પડી. તેનાથી બને તેટલું તે કરી છૂટ્યો. હવે આપણો કાળ આવી પહોંચે ત્યાં સુધીમાં આપણે કેમ જીવવું તે નક્કી કરવાનું આપણા હાથની વાત છે. એકાએક ચેતવણી આપીને ચાલ્યો જાય તેવું તેનું જીવન સર્વને ચેતવણીરૂપ છે. પ્રત્યક્ષ સમજાય તેવું છે કે બાપ કરે તે બાપની સાથે, પુત્ર કરે તે પુત્રની સાથે, મા કરે તે માની સાથે, સ્ત્રી કરે તે સ્ત્રીની સાથે અને પતિ કરે તે પતિની સાથે જાય છે. કોઈ કોઈને કંઈ પણ આપી શકે કે લઈ શકે તેમ નથી. માત્ર કલ્પનાથી ‘મેં આને ઉછેર્યો’ કે ‘એણે મને આ લાભ કર્યો’ એમ માનીએ છીએ. પોતે જ પોતાનો મિત્ર કે પોતે જ પોતાનો શત્રુ છે એમ વિચારી, હવેથી આ આત્માને જન્મજરામરણરૂપ કસાઈખાનામાંથી છોડાવવા જરૂર પ્રયત્ન કરી પોતે પોતાનો મિત્ર બનવું છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી, સદ્ગુરુઆજ્ઞામાં પળે પળે વર્તાય તેમ કરવું, એ જ અત્યારે બની શકે તેમ છેજી. બીજાને સંભારી શોક કરવાથી નથી બીજાનું ભલું થવાનું કે નથી પોતાનું ભલું થવાનું, પણ ભક્તિમાં ચિત્ત વિશેષ બળ કરીને રાખીશું તો પોતાના આત્માને આશ્વાસન અને ક્લેશરહિતપણું પ્રાપ્ત થશે, અને અન્યને પણ શાંતિનું કારણ બનશે. તે વિચારી ત્યાંના સર્વે મુમુક્ષુવર્ગે મળી વધારે વખત ભક્તિમાં ગળાય તેમ કરશોજી. ઐ શાંતિ:

[૩૧૬]

૩૮૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૧૦-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ કાર્તિક સુદ ૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ પુરુષ પ્રભુ સદ્ગુરુ, પરમજ્ઞાન સુખધામ;
જેણે આપ્યું ભાન નિજ, તેને સદા પ્રણામ.”

આપનો પત્ર મળ્યો. ઘણા ભાવો પ્રશંસવા યોગ્ય છે. પરમકૃપાળુદેવની કૃપાએ જીવવું છે એ જ ભાવ કર્તવ્ય છેજી. કોઈને દુઃખરૂપ ન થવાય તે ભાવના ભૂલવા યોગ્ય નથી, પણ કષાયરહિત થયા વિના તેમ બનવું અસંભવિત જણાય છે. તેથી હાલ તો જેથી કલ્યાણની વૃદ્ધિ થાય તેમ વર્તવું યોગ્ય છેજી. સદ્ગુરુની ભક્તિ અને મુમુક્ષુપણું વધે તેમ વર્તવા ભલામણ છેજી. “શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર” વચનામૃત પત્રાંક ૪૨૨ થી ૪૨૯ વિચારતા રહેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૭]

૩૮૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૩-૧૦-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૩, ગુરુ, સં.૧૯૯૮

સંસાર-આસક્તિ ઓછી થવાનો ક્રમ અંગીકાર કરશો. તે સમાધિમરણની તૈયારીરૂપ છેજી. પવિત્રાત્મા પૂ.એક અસહાય પરાધીન બાળા છતાં સંસારથી છૂટવા કેટલો બધો પુરુષાર્થ અનેક મુશ્કેલીઓમાં કરે છે! છતાં આપણે સ્વતંત્રપણે બીજી ઉપાધિઓ સંકોચી શકીએ તેમ છીએ, છતાં વધાર્યા જઈએ છીએ; તો ઉપર ઉપરથી છૂટવું છે, છૂટવું છે એમ કહેવું છે કે ખરેખર છૂટવું જ છે એમ લાગ્યું છે? જો લાગ્યું હોય તો તે પવિત્ર બહેનનું દૃષ્ટાંત લઈને પણ જેમ બને તેમ બીજા વિકલ્પો ઓછા થાય તેવો કોઈ ક્રમ શોધી તે પ્રકારે નિશ્ચિંત થઈ જવાનો યથાર્થ માર્ગ આરાધવો અને આ માયાજાળમાં આગળ ને આગળ વધતા ન જવું. એક ધ્યેય નિશ્ચય કરી તેને અનુસરવાનો નિશ્ચય કરી દેવો એટલે વહેલેમોડે તે અમલમાં મૂકાય. એમ કર્યા વિના માત્ર ઘર બળતું દેખી કોઈ ગભરાઈ જાય ને છૂટવાનો માર્ગ ન લે તો તે બૂમો પાડતો પાડતો અંદર બળી મરે. માટે જ્ઞાનીપુરુષોએ કહ્યું છે કે આખો લોક ત્રિવિધ તાપથી બળતો છે, તે તાપ જો સમજાતો હોય તો મરણ આજે આવો કે લાખો વર્ષે આવો, પણ મારે તો મોક્ષનો માર્ગ નક્કી કરી તે રસ્તે ગમે તેટલી મુશ્કેલીઓ આવે છતાં જરૂર જવું જ છે, એટલો નિશ્ચય એક વાર થઈ જાય તો પછી તેને તેના જ વિચારો મુખ્યપણે આવે, છાપાં વાંચવાનો વખત પણ ન મળે. સત્પુરુષોનાં વચન સિવાય તેને કંઈ રુચે નહીં. જે પુરુષ અનંત કૃપા કરી મોક્ષમાર્ગમાં જ જીવ્યા છે અને તેનો ઉપદેશ કર્યો છે, એવા પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનાં વચનોનું પાન કરતાં તે થાકે નહીં. રાતદિવસ તે જ લત લાગે અને તેમાં એને એટલો આનંદ આવે કે ધનના ઢગલા કમાવાના છોડી તે તેને સાથે જ જીવે. એ રસ લગાડવો આપણા હાથની વાત છે. ઘણો વખત શ્રીમદ્ પરમકૃપાળુદેવનાં વચન વાંચવામાં જો ગાળશો તો તે તપરૂપ નીવડશે અને શું કરવું તે આપોઆપ સદ્ગુરુની કૃપાએ સૂઝી આવશેજી. શબ્દો લખવા કરતાં તે શબ્દોથી થતા ભાવો આપણામાં છે કે નહીં, તેના વિચાર ઊંડા ઊતરી કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. સાચા થવું જ છે એ ભૂલવા યોગ્ય નથી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૮૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧૦-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કારતક સુદ ૫, શનિ, સં. ૧૯૯૮

“સુણવા યોગ્ય સુસંતની, વાણી ધરી નહિ કાન;
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું, રહ્યું નહીં બહુમાન;
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં, નહીં પાથર્યા પ્રાણ,
સુંદર ધરી નરદેહ તો, શું સાધ્યું કલ્યાણ?”

“સત્ય વિનયયુક્ત બોલજો, નવ જોશો પર દોષ,
સ્વદોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ.”

આપનો પત્ર મળ્યો. સવિગત સમાચાર જાણ્યા. આપની ભાવના રૂડી છેજી. જ્ઞાનપંચમી ઉપર અહીં પણ ઘણા મુમુક્ષુઓએ ઉપવાસ કર્યો હતો. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ તે તિથિને ધર્મધ્યાનમાં તપ આદિ વડે યથાશક્તિ ઉપાસવા જણાવેલ છેજી. તમે ‘ચોવીસહારો’ લખો છો તેને બદલે ‘ચૌવિહાર’ એટલે ચાર પ્રકારના આહાર (૧. અશન-રોજનું ખાણું, ૨. પાન-પાણી વગેરે પીવું, ૩. ખાઈમં એટલે સુખડી, મિઠાઈ, મિષ્ટાન્ન વગેરે, ૪. સાઈમં એટલે પાન સોપારી, મુખવાસ વગેરે) નો ત્યાગ. ‘ચૌવિહાર’ ઉપવાસ કહેવાય છે. તમે કંદમૂળ વગેરે નિયમ લીધેલો દેવદિવાળીએ પૂર્ણ થાય છે એમ લખ્યું તે જાણ્યું. ફરી ક્યાં સુધી પાળવાની તમારી ભાવના છે તે તમે બન્ને સંમત થતા હો તેટલી મુદત સુધીનો નિયમ પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરી લઈ લેશોજી. કંદમૂળ વગેરેમાં જે પ્રકારે ઘૂટ રાખવા વિચાર હોય તે પ્રથમ નક્કી કરી તે પ્રમાણે પાળતા રહેવા ભલામણ છેજી. પછીથી બારીઓ શોધવા કે રજા મંગાવવા ન લખવું પડે તેનો વિચાર કરી ત્યાં ચિત્રપટ આગળ ભાવ કરી નિયમ લેશો. પછી અહીં આવવાનું બને ત્યારે જણાવશોજી. આત્માર્થે વ્રત આદિ કરવાં છે તે લક્ષ ન ચૂકાય તેવો ઉપયોગ રાખવો ઘટે છેજી. અવકાશ મળે તે ધર્મધ્યાનમાં ગાળતા રહેવા ભલામણ છેજી. જે જે મુખપાઠ થયું હોય તેમાંથી દરરોજ થોડું થોડું વિચારતા રહેવાથી વિચારણા શક્તિ વધશે, વિશેષ રસ આવશે. જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞામાં વર્તાશે તેટલું જ યથાર્થ જીવન છે એમ સમજી સત્સાધનમાં ચિત્ત રાખશોજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૧૮]

૩૮૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૧૦-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૧૦, બુધ, સં. ૧૯૯૮

“ઉપાર્જિત કર્મની સ્થિતિને સમપરિણામે, અદીનપણે, અવ્યાકુળપણે વેદવી એ જ જ્ઞાનીપુરુષોનો માર્ગ છે, અને તે જ ભજવો છે, એમ સ્મૃતિ થઈ સ્થિરતા રહેતી આવી છે. એટલે આકુળાદિ ભાવની થતી વિશેષ મુઝવણ સમાપ્ત થતી હતી.” (૪૬૫)

મનમાં કોઈપણ પ્રકારનો બોજો ન રહે તેવી સમજણ રાખી વર્તવા યોગ્ય છેજી. ઇચ્છાથી જ ચિત્ત વ્યાકુળ રહે છે. અનાદિ વાસનાને કારણે ઇચ્છાનું થાણું ચિત્તમાંથી ઊઠતું નથી.

“ક્યા ઇચ્છત? ખોવત સબે! હૈ ઇચ્છા દુઃખ મૂલ,

જબ ઇચ્છાકા નાશ તબ, મિટે અનાદિ ભૂલ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

વધારે વિચાર આ વિષે કરીને આપ બન્નેને એ ઇચ્છા અને વાસનાથી છૂટા થવા અર્થે વિશેષ પ્રકારે સત્સાધનમાં ચિત્તને વારંવાર રોકવું ઘટે છેજી. નવરું ચિત્ત હોય તો તે અનાદિના ઢાળમાં વહ્યે જાય છે, માટે સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં પ્રવર્તાવવા વિશેષ જાગૃતિ રાખી ઘડીએ ઘડીએ તેના ઉપર તપાસવાનું કામ કરતા રહેવું, જેથી બીજે ફરતું હોય તે પકડાઈ જાય કે સત્સાધનમાં તેને પાછું જોડી દેવું. આમ પુરુષાર્થ કર્યા વિના માત્ર માની લઈએ કે આપણે સમજ્યા છીએ તેથી કંઈ આત્મ-કલ્યાણ થતું નથી અને ચિત્ત વ્યાકુળ રહ્યા કરે છે. માટે સત્સાધન આ ભવમાં અપૂર્વ પુણ્યે મળ્યું છે તેનો જેટલો બને તેટલો વિશેષ લાભ લઈ લેવો એ અત્યારની આપણી ભૂમિકા યોગ્ય પુરુષાર્થ છે; તે કરીશું, તેમાં અપ્રમાદી રહીશું તો તેથી આગળ વધી, શું કરવા યોગ્ય છે તે સમજાઈ રહેશેજી. સમતા એ અપૂર્વ વસ્તુ છે, તે જ્ઞાનીના ઘરની વાત છે, પણ આપણને તે સમર્થ પુરુષનું શરણું મળ્યું છે; તો ચક્રવર્તીની દાસી પણ તેની રસોઈનાં ખબડાં (વાસણે ચોંટી રહેલી ખીર વગેરે) ખાઈને એટલી પુષ્ટ થાય છે કે ચપટીમાં હીરો દબાવીને ચૂરો કરી નાખે છે, તેમ તેને (શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુને) આશરે રહેવાથી, તેનાં વચનોનું સેવન કરતા રહેવાથી, તેણે કરેલી આત્મભાવનાની ભાવના કરતા રહેવાથી જરૂર આ જીવ પણ તે જ મોક્ષમાર્ગમાં પ્રગતિ કરશે. માટે ગભરાયા વિના સત્સાધનમાં આપ સર્વ મુમુક્ષુ ભાઈબહેનો પ્રવર્તવા રહેવા પુરુષાર્થ કર્યા કરો એ જ ભલામણ છે. સર્વ અવસ્થામાં, શુચિ-અશુચિ ગણ્યા વિના, મંત્રનું સ્મરણ થઈ શકે છે એમ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કહેલું છે, માટે આત્માને મંત્રરૂપી સ્નાનથી સદાય પવિત્ર કરતા રહેવાનું ચૂકવા યોગ્ય નથીજી. પોતાની કલ્પનાએ તો નથી જ વર્તવું એવો દૃઢ નિશ્ચય મુમુક્ષુએ કર્તવ્ય છેજી. સંશયનાં સ્થાનોમાં કોઈ મુમુક્ષુની સલાહ લઈ વર્તવાનો ભાવ રાખવો. કોઈ ન હોય તો પરમકૃપાળુદેવને હૃદયમાં રાખી ‘તેને આશરે હું છું, તેણે કહેલું મને સંમત છે’ એમ માની પ્રવર્તવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક. આ પત્ર બધા સાંભળી તે પ્રમાણે બને તેટલું વર્તન કરવા લક્ષ રાખશો તો હિતનું કારણ છેજી.

[૩૧૯]

૩૮૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કારતક સુદ ૧૩, શનિ, સં. ૧૯૯૮

“બીજાં સાધન બહુ કર્યાં, કરી કલ્પના આપ;

અથવા અસદ્ગુરુ થકી, ઊલટો વધ્યો ઉતાપ.

પૂર્વ પુણ્યના ઉદયથી, મળ્યો સદ્ગુરુ-યોગ;
 વચન-સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.
 નિશ્ચય એથી આવિયો, ટળશે અહીં ઉતાપ;
 નિત્ય કર્યો સત્સંગ મેં, એક લક્ષથી આપ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આપનો પત્ર મળ્યો. આત્મહિતની જિજ્ઞાસા જાગી છે તે ૧રાણી પડી ન જાય તેમ વર્તવા ભલામણ છેજી. શોધે તેને મળી આવે છે. પૂર્વ પુણ્ય બળવાન હોય તો વગર શોધ્યે સહજ સુસંગે પણ જીવને જાગૃતિ આવે છે, પણ પ્રમાદ જેવો કોઈ શત્રુ નથી. મંદવાડ ભારે હોય તો વિચારવાનને એમ થાય કે જો જીવતા રહેવાય તો જે આજ સુધી કરવાનું રહી ગયું છે તે હવે વધારે કાળજી રાખીને કરી લેવું; પણ સાજા થતાં તે વૃત્તિ ટકતી નથી. જાણે કદી મંદવાડ આવ્યો જ ન હોય કે શુભ વૃત્તિ ઊગી જ ન હોય તેમ પાછો અનાદિના કુસંગમાં આનંદ માનતો જીવ થઈ જાય છે. તે આત્મઘાતક વૃત્તિ ઉચ્છેદવા હવે તો પુરુષાર્થ ખરેખરો કરવાની જરૂર છેજી. પૂ...બેન સાથે અહીં આશ્રમમાં આવવાનું બનશે તો જેણે આત્મા પ્રગટ કરી આ જગતના જીવો પ્રત્યે અત્યંત કરુણા આવતાં તેમના ઉદ્ધાર અર્થે જીવન પૂર્ણ થવાના અવસરે કંઈ આજ્ઞા કરી છે તેમાંથી આપને યોગ્ય રૂબરૂમાં જણાવાશે. હાલ તો “હે પ્રભુ! હે પ્રભુ! શું કહું? દીનાનાથ દયાળ” એ લીટીથી શરૂ થતા વીસ દોહરા પ્રાર્થનાના છે તે મુખપાઠ કરી રોજ બોલવાનો નિત્યનિયમ રાખવા ભલામણ છે. તેમાં દરેક શબ્દ મંત્રતુલ્ય છે એમ ગણી અહીં આવતા પહેલાં બને તેટલા શીખી લેવા ભલામણ છેજી. જે વાત અહીં આવ્યે કહેવી છે તેમાંની એ પણ છેજી. જેટલો ગોળ નાખે તેના પ્રમાણમાં ગળ્યું થાય છે, તેમ જેટલો હૃદયનો ભાવ આ દોહરામાં રેડાશે તેટલો આત્મા ઊંચો આવે તેવો એમાં ચમત્કાર છે; તે જેમ જેમ વિશેષ તેનું આરાધન થશે તેમ તેમ સમજાશેજી. હાલ તો મુખપાઠ કરી રોજ ફેરવતા રહેવાનો નિયમ રાખશોજી. આ અલ્પ પણ જ્ઞાનીની આજ્ઞા છે તે ઉઠાવતા રહી આનંદમાં રહેતાં શીખો એ ભલામણ સહ પત્ર પૂર્ણ કરું છુંજી.

[૩૨૦]

૩૮૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૧૩, શનિ, સં. ૧૯૯૮

દોહરો— “જે કલ્યાણક ઉત્સવો, ઊજવે દેવ વિનીત;
 ગર્ભ, જન્મ, દીક્ષા અને જ્ઞાન નિર્વાણ નિમિત્ત.
 તે ઉત્સવમાં ઉલ્લસે, ભક્તિ ભાવ મહાન,
 સમ્યક્દર્શન આદિનાં પ્રાપ્તિ-પોષણ-સ્થાન.
 તે તે ભાવો પામવા અને પોષવા આજ,
 યથાશક્તિ જે લ્હાવ (લાભ) સૌ, કરતા આતમ કાજ.”

૧. ૧રાણી પડી જવું=ઓલવાઈ જવું.

‘ધીરજનાં ફળ મીઠાં છે’ એવી કહેવત છે. એ લક્ષ રાખી જે જે કર્મના ફળરૂપે ભોગવવાનું આવી પડે તે સમતાપૂર્વક સદ્ગુરુમાં લક્ષ રાખી ભોગવી લેવાની શૂરવીરતા શીખી રાખેલી મરણ વખતે કામ લાગે છેજી. સમાધિમરણ કરવું હોય તેણે કેટલી બધી તૈયારી કરી રાખી હોય તો તે પ્રસંગને પહોંચી વળાય તેનો કંઈક ખ્યાલ, વેદના સહન કરવાના અવારનવાર પ્રસંગ આવી પડે છે ત્યારે સમજાય છે, અને જે જે ખામીઓ તેવા પ્રસંગે લાગે તે વેદનાનો કાળ પૂરો થયે કે તે દરમ્યાન તે તે ખામીઓ દૂર કરવાના ઉપાય શોધીને આદરતા રહેવાની જરૂર જણાય છે. આત્માનો ઉદ્ધાર કરવાની ઊંડી દાઝ જેના હૃદયમાં જાગી છે તેણે તેવા પ્રસંગે મળેલી શિખામણ વીસરવા યોગ્ય નથી. ક્યાશ જેટલી છે તે દૂર કર્યે જ છૂટકો છે. માટે વિશેષ પુરુષાર્થ સ્ફુરવવાની જરૂર છે. પ્રમાદમાં ને પ્રમાદમાં અનંતકાળ વહી ગયો.

આવતી પૂર્ણિમાએ પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રની જયંતી છે, તે મહાપુરુષે આપણા જેવા અબુધ જીવોને માટે લોપ થઈ જવા આવેલો મોક્ષમાર્ગ પ્રગટ કરી સુગમ ઉપાય આ કાળમાં બની શકે તેવા દર્શાવ્યા છે. જીવને આ જંજાળરૂપ સંસારમાં જ સુખ ભાસે છે, ત્યાંથી ઉઠાડી રાજ્યરિદ્ધિ કે દેવોના વિલાસને પણ બળતા ઘી જેવા બતાવી (દાઝ્યા ઉપર ઘી ચોપડાય છે પણ તે જ ઘી ઊનું કરી શરીરે છાંટે તો ફોલ્લા પાડે તેવા દેવોનાં સુખ પણ દુઃખ છે), તેમાં જે લાલસા રહે છે તેને ત્યાગવાની સદ્બુદ્ધિ પ્રગટે તેવા વૈરાગ્યવાળું જીવન જીવી, પોતે આ કાળમાં તે પંથે ચાલી આપણને ભોમિચારૂપ બન્યા છે; તેમનાં પ્રગટ આત્મસ્વરૂપને દર્શાવતાં બળવાન વચનો શ્રી આત્મસિદ્ધિ, વીસ દોહરા, અપૂર્વ અવસર આદિમાં તે જયંતીનો દિવસ ગાળવા યોગ્ય છેજી. કોઈ સાથ મળી આવે તો તેમની સાથે, નહીં તો એકલા પણ તે દિવસે ભક્તિમાં ચિત્ત રહે અને તે પરમ પુરુષનો અમાપ ઉપકાર વારંવાર હૃદયમાં સ્ફુર્યા કરે તેવી ભાવનામાં તે દિવસ ગાળવા ભલામણ છેજી. સન્માર્ગ દર્શાવનાર મહાપુરુષના ઉપકારનો બદલો કોઈ રીતે વળી શકે તેમ નથી.

શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં છેવટે શિષ્ય સદ્ગુરુનો ઉપકાર માનતાં જણાવે છે—

“મોક્ષ કહ્યો નિજ શુદ્ધતા, તે પામે તે પંથ;
સમજાવ્યો સંક્ષેપમાં, સકળ માર્ગ નિર્ગ્રંથ.
અહો! અહો! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર;
આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો! અહો! ઉપકાર.
શું પ્રભુ ચરણ કને ધરું, આત્માથી સૌ હીન;
તે તો પ્રભુએ આપિયો, વર્તુ ચરણાધીન.
આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
દાસ, દાસ હું દાસ છું, આપ પ્રભુનો દીન.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

તા.ક. : ઉપદેશછાયામાં લખ્યું છે કે (દૂટવાનો કામી) તરવાનો કામી હોય તે માથું કાપીને આપતાં પાછો હઠે નહીં. શિથિલ હોય તે સહજ કુલક્ષણ હોય તે મૂકી શકે નહીં. આ વાત પોતાને અર્થે વિચારશોજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨૧]

૩૮૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ, ૧૩, શનિ, સં. ૧૯૯૮

“અહો! અહો! શ્રી સદ્ગુરુ, કરુણાસિંધુ અપાર;
આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો! અહો! ઉપકાર.”

આ જયંતી ઉપર આપ આવી નહીં જ શકો એમ લાગવાથી પત્ર લખ્યો છેજી. “શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર” ગ્રંથમાં પત્રાંક ૮૮૩ વિચારવા વિનંતી છેજી. ‘બિના નયન’ આદિ વાક્યોનો સ્વકલ્પનાએ વિચાર કરવાની ના પાડી છે તે શિરસાવંધ ગણી યોગ્યતા થયે સર્વનો ઉકેલ સ્વયં આવી રહેશે ગણી હાલ તો સત્સાધનમાં વૃત્તિ વિશેષ જોડાયેલી રહે તથા પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે પ્રેમ વર્ધમાન થતો રહે તેમ કર્તવ્ય છેજી. “પર પ્રેમ પ્રવાહ બહે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં.” આવું સ્પષ્ટ લખ્યું છે તે પ્રત્યે વૃત્તિ વાળી, આત્મામાંથી કંઈક મોહ મટે તે અર્થે ‘મૈત્રીભાવ’ની વૃદ્ધિ કરતા રહેવા ભલામણ છે. જીવને યોગ્ય થવા અર્થે ચારે ભાવનાઓ કહી છે તેમાં પ્રથમ ભાવના એટલી બધી દૃઢ કરવા યોગ્ય છે કે જગતમાં કોઈ પ્રત્યે વૈરભાવ, અણબનાવ કે ઊંચું મન ન રહે. સર્વ જીવોના આત્મકલ્યાણમાં આપણાથી બનતો ફાળો આપવાની તત્પરતા, કોઈનું દિલ આપણા નિમિત્તે ન દુભાય તેવું બનતા પ્રયત્ને કરતા રહેવાની ફરજ ગણવી ઘટે છેજી. વૈરભાવ, દ્વેષભાવના અંશ રહે ત્યાં સુધી મૈત્રીભાવ ટકે નહીં અને મૈત્રીભાવ વિના સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ ઉલ્લસે નહીં. સર્વ પ્રાણી પ્રત્યે, પોતાનું દાસત્વ સમજાયે સત્પુરુષ પ્રત્યે પરમેશ્વરબુદ્ધિ પ્રગટે છેજી. પછી આપોઆપ ભક્તિકર્તવ્યમાં જીવ પ્રેરાય છે, અને ધર્મકર્તવ્ય એ તો ગહન વાત છેજી. તમે પૂછેલો પુષ્પમાળાના વાક્ય વિષે પ્રશ્ન પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સમક્ષ ચર્ચાઓ હતો તે સંબંધી રૂબરૂમાં વાત થશે. પરમકૃપાળુદેવની હયાતીમાં પોતે કેમ ભક્તિનો ક્રમ રાખેલો તે વર્ણવી ધર્મ સંબંધી કહેલું : “ધર્મનું સ્વરૂપ તો અનુભવ થશે ત્યારે સમજાશે. વિષય, કષાય, પ્રમાદ અને સ્વચ્છંદ ટાળવા અને એ ટળશે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૨૬૨) જેમ બને તેમ નિવૃત્તિક્ષેત્ર, નિવૃત્તિકાળ, નિવૃત્તિદ્રવ્ય અને નિવૃત્તિભાવને ભજતાં રહેવાની પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા છે તેમાં સર્વ જીવોની રુચિ થાઓ એ જ તે પરમ પુરુષ પ્રત્યે વિજ્ઞાપના છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨૨]

૩૮૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

કારતક વદ ૩, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.
જ્ઞાન, ધ્યાન, વૈરાગ્યમય, ઉત્તમ જહાં વિચાર;
એ ભાવે શુભ ભાવના, તે ઊતરે ભવ પાર.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

નિત્યનિયમ પ્રાણની પેઠે સાચવવા યોગ્ય છેજી. સત્પુરુષની રૂબરૂમાં જે વચન કે ટેક અંગીકાર કરી હોય તે ન ચૂકાય એટલું માહાત્મ્ય મુમુક્ષુના હૃદયમાં રહેવું જોઈએ. હાથીના દાંત બહાર નીકળ્યા તે નીકળ્યા, પાછા પેસે નહીં, તેમ સજ્જનનું વચન ફરે નહીં. દુર્જનનું વચન, કાચબાની ડોક ઘડીમાં બહાર ને ઘડીમાં પાછી ખેંચે તેના જેવું, ‘અબી બોલ્યા અબી ફોક’ થઈ જાય તેવું હોય છે, માટે હવે કદી નિત્યનિયમ ન ચૂકાય તેવી કાળજી રાખવા ભલામણ છેજી.

પૂ.ની ભાવના સત્સંગ અર્થે આવવા ઘણી રહે છે તે જાણ્યું. પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે તેવી વૃત્તિ ટકે તો મોટું આશ્વાસન મળી રહેશે. વળી સદ્ગુરુકૃપાએ થોડા દિવસમાં અહીંથી ધામણ ભણી આવવાનું બનશે ત્યારે તેમને આશ્રમમાં આવવા તુલ્ય યોગ બની આવવા સંભવ છેજી. પરમકૃપાળુદેવે ભાર દઈને જણાવ્યું છે કે કંઠે પ્રાણ આવ્યા હોય, અથાગ વેદના હોય, નિમિત્તો સારા ન હોય તોપણ સર્વ પ્રકારે જ્ઞાનીના શરણમાં બુદ્ધિ રાખી નિર્ભયપણાને અને નિઃખેદપણાને ભજવાની શિક્ષા આપી છે. કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી. અમુક અનુકૂળ પ્રસંગને સુખ કલ્પી અને અમુક પ્રતિકૂળ પ્રસંગને દુઃખ કલ્પી હર્ષશોક કરવા યોગ્ય નથી. કર્મ માત્ર દુઃખદાયક છે માટે ધીરજ રાખી આર્તધ્યાન એટલે હું દુઃખી છું, મને દુઃખ આવી પડ્યું એવી વિચારણા ન થાય તેટલા માટે બને તેટલા બળે સત્સાધનમાં મન વારંવાર રોકાયેલું રાખવા ભલામણ છેજી. આપણે સર્વેએ એ જ પ્રવૃત્તિમાં મનને દોરવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. “વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ પૂર્ણ સત્ય છે, એવો નિશ્ચય રાખવો.” (૫૦૫) ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૯૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, ૧૧-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્

કારતક વદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહીં, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય;
દીઠા નહિ નિજ દોષ તો, તરીએ કોણ ઉપાય?”

બીજા બધાં કાર્યો કરતાં જ્ઞાનીએ જણાવેલી આજ્ઞા વિશેષ આરાધવા, તેમ વર્તવા આપ સર્વને ભલામણ છેજી. જે અર્થે આ મનુષ્યદેહ મળ્યો છે તે લક્ષ ચૂકાય તેવા પ્રસંગોમાં મન ફર્યા ન કરે તે જોતાં રહેવાની ખાસ જરૂર છેજી. ઐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

[વૃં પત્ર-૧૦]

૩૯૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ઐ સત્ કાર્તિક વદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“પડી મુમુક્ષુના પગે બેડી બે બળવાન;
આરંભ-પરિગ્રહ-જનક કનક-કામિની માન.
નિર્મમત્વ વર તત્ત્વ છે, નિર્મમતા સુખ-ખાણ;
નિર્મમતા બીજ મોક્ષનું, જ્ઞાન-સાર આ જાણ.
તજ તજ બન્ને પરિગ્રહો, આરંભ ઝટ નિવાર;
પરિહર પરિહર મોહ તું, કર કર આત્મ-વિચાર.
નિષ્કારણ કરુણા કરી, સંત કરે પોકાર:
‘અગ્નિ આરંભ-પરિગ્રહ, બળી મરશો નિર્ધાર’ ” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૨૭)

“બાહ્ય તેમ અભ્યંતરે, ગ્રંથ ગ્રંથિ નહિ હોય;
પરમ પુરુષ તેને કહો, સરળ દૃષ્ટિથી જોય.” (૧૦ પત્રાંક-૭૯)

આપે પત્રમાં ‘ગ્રંથ ગ્રંથિ’ સંબંધી પુછાવ્યું છે, તેનો યથાર્થ ઉત્તર તો શ્રી નિર્ગ્રંથ આપી શકે એમ લાગે છે, પરંતુ તેના વચન ઉપરના વિશ્વાસે આપને તે સમજાવા યોગ્ય છે એમ જણાવાથી અહીં અલ્પમતિથી પ્રયત્ન કર્યો છે તે યથાશક્તિ અવધારશોજી—

શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં પરમકૃપાળુદેવે ‘કર્મની ગ્રંથ’નો ખુલાસો કર્યો છે.

“રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ;
થાય નિવૃત્તિ જેહથી, તે જ મોક્ષનો પંથ.”

દોરો કોકડે વીંટેલો ઉકેલવો સહેલો છે, પણ જો ગાંઠ પડી ગઈ હોય તો તે ઉકેલતાં મુશ્કેલ પડે છે તેમ, રાગદ્વેષ અજ્ઞાનને કારણે થયેલા કર્મના ઉદયે જે ગૂંચવણી પડી ગઈ છે, માર્ગ સૂઝતો નથી; તેનો ઉકેલ કેમ આવે? તેના ઉત્તરમાં ત્યાં જ જણાવ્યું છે કે —

“આત્મા સત્ ચૈતન્યમય, સર્વાભાસ રહિત;
જેથી કેવળ પામિયે, મોક્ષપંથ તે રીત.”

આ દવાથી રોગ મટે, પણ તે દવા ક્યાંથી લાવવી? તો કહે છે કે —

“કર્મ અનંત પ્રકારનાં, તેમાં મુખ્યે આઠ;
તેમાં મુખ્યે મોહનીય, હણાય તે કહું પાઠ.
કર્મ મોહનીય ભેદ બે, ^૧દર્શન ^૨ચારિત્ર નામ;
હણે ^૧બોધ ^૨વીતરાગતા, અચૂક ઉપાય આમ.”

આપને રોજ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનો પરિચય રહે છે એટલે વિશેષ લખતો નથી.

શબ્દાર્થ—ગ્રંથ-પરિગ્રહ : તે બાહ્ય અને અભ્યંતર બે ભેદ છે. બાહ્ય તો ધન ધાન્ય, કુટુંબ દેહાદિ. “બાહ્ય પરિગ્રહ ગ્રંથિ છે, અભ્યંતર મિથ્યાત્વ.”

ગ્રંથ એટલે પરિગ્રહ, તેથી પડેલી ગાંઠ (ગ્રંથિ) અંતરમાં મમતા, મૂર્છા, ગાઠ વાસના. તેથી જીવ મુઝાય છે, દિશાભ્રમ થયો છે. તે સત્પુરુષના ઘણા કાળના બોધે ગાંઠ શિથિલ થતાં જીવ બળવાન થાય ત્યારે તેની આજ્ઞામાં વર્તતાં કરેડિયાં કરી તે ગ્રંથિભેદ કરી આગળ આવી જાય છે, સમકિત પામે છે, રાગદ્વેષને શત્રુ સમજી તેથી દૂર રહે છે અથવા તેનો પરાભવ કરતો રહે છે. રાગ અને દ્વેષ એ મુખ્યપણે અનંતાનુબંધી રાગદ્વેષ અહીં જાણવા અને અજ્ઞાન એ મિથ્યાત્વ જાણવા યોગ્ય છે. સત્પુરુષના બોધે અને તેની આજ્ઞાએ વીતરાગતા આરાધ્યે તે અનાદિની ગાંઠ છૂટે છે એમ પરમકૃપાળેદેવે પોતાનો અનુભવ શ્રી આત્મસિદ્ધિમાં ગાયો છે તે પરમ સત્ય છેજી. તે અવધારવા વિનંતી છે, એ જ. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૧૧]

૩૯૨

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ

“જગતમાંથી જે પરમાણુ પૂર્વ કાળે ભેળાં કર્યાં છે તે હળવે હળવે તેને આપી દઈ ઋણમુક્ત થવું, એ જ તેની સદા સઉપયોગી, વહાલી, શ્રેષ્ઠ અને પરમ જિજ્ઞાસા છે; બાકી તેને કંઈ આવડતું નથી, તે બીજું કંઈ ઇચ્છતો નથી.” (૩૭)

તમારો પત્ર મળ્યો હતો. ‘દેવું વધારવું નહીં’ કહેવરાવ્યું હતું. તેનો લૌકિક અર્થ જ ગ્રહણ કરી ખુલાસો પુછાવ્યો છે. તે તો પ્રારબ્ધાધીન વાત છે. તે કરજ પણ માથે હોય તો તે ઉતારી દેવું ઘટે છે. પરંતુ કર્મ-કરજનો બોજો જીવને સમજાતો નથી. મન ક્ષણે-ક્ષણે કર્મ બાંધવાનો ધંધો કરે છે તેને લઈને પરિભ્રમણ થઈ રહ્યું છે. તે પરિભ્રમણ ટાળવાની આત્માર્થીને ચિંતા હોય છે. “કર્મો કાળ અનંતનાં શાથી છેઘાં જાય?” એવી છટ્ટી શંકા શિષ્યને થાય છે. તે વિચાર વૈરાગ્ય વગર ઊઠતો નથી, અને વૈરાગી જીવોના સમાગમ વિના વૈરાગ્ય ઉદ્ભવવો મુશ્કેલ છે.

“ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિત ભાગ્ય;
તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.”

દુઃખમાં તો જીવ દયા આવે તેવી દશામાં પડ્યો છે; પણ તે દુઃખનું તેને ભાન નથી. સત્સંગ-સત્શાસ્ત્રના પરિચય વિના જીવને સંસાર દુઃખરૂપ સમજાતો નથી. સંસારમાં ને સંસારમાં જ સુખની શોધ કરે છે, આશાએ આશાએ જીવે છે કે આજ નહીં તો ભવિષ્યમાં પણ સુખ સંસારમાં મળી રહેશે, પણ સુખ સંસારમાં તો છે નહીં. ઊલટું જ્ઞાની જન કહે છે “આખો લોક ત્રિવિધ તાપથી બળે છે.” કહો, એ બળતા ઘરના અંગારા આપણા ઘરમાં એકઠા કરીશું તેથી ઠંડક વળે તેમ છે? સંસારના કોઈ ખૂણામાં, કોઈ પ્રદેશે સુખ નથી, તો આપણી ગમે તેવી

દૃઢ માન્યતા હોય તોપણ તે આખરે ખોટી ઠરવાની છે, કારણ કે મહાપ્રભાવશાળી કેવળજ્ઞાની પુરુષોએ ત્રણે જગતમાં શોધ કરીને નક્કી કર્યું કે “સુખ અંતરમાં છે. બહાર શોધવાથી નહીં મળે.” આપણને બહાર શોધતાં અનંતકાળ થયો છતાં કંઈ હાથ આવ્યું નહીં. તો હવે તો જ્ઞાનીનું જ કહેલું માન્ય રાખી, તેમણે જ્યાં સુખનો વાસ કહ્યો છે તેનો નિર્ણય કરી તેની પ્રાપ્તિનો યથાશક્તિ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

“સુખધામ અનંત સુસંત ચહી, દિન રાત્ર રહે તદ્ધ્યાનમહી;
પરશાંતિ અનંત સુધામય જે, પ્રણમું પદ તે વર તે જય તે.”

પરમકૃપાળુદેવે આ છેલ્લી કડી આ ભવમાં લખી છે તેનો વિચાર કરી તેમાં વૃત્તિ રાખવાથી સંસાર-પરિભ્રમણ ટળે તેમ છેજી. તે લક્ષમાં લેવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨૩]

૩૯૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વ તુજરૂપ;
નથી લઘુતા કે દીનતા, શું કહું, પરમસ્વરૂપ!” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પત્ર મળ્યો. નિત્યનિયમ ઓછામાં ઓછો તો પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવેલ છે તે દરરોજ કર્તવ્ય છેજી— અખંડિતપણે રોજ ઉપાસવા યોગ્ય છે. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને યમનિયમ અને મંત્રની અમુક ત્રણ કે પાંચ માળા તથા આલોચના, આત્મસિદ્ધિ, છ પદનો પત્ર, અપૂર્વ અવસર, આઠ દૃષ્ટિની સજ્જાય, “વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ.....” “હે પરમકૃપાળુદેવ! જન્મ, જરા, મરણાદિ સર્વ દુઃખોનો અત્યંત ક્ષય કરનારો એવો વીતરાગ પુરુષનો મૂળ ધર્મ....” આદિ જે મુખપાઠે પત્રો કર્યા હોય તેમાંથી અમુક અમુક રોજ બોલવાનો ક્રમ રાખવા યોગ્ય છે. આશ્રમમાં આખો દિવસ જે ક્રમ પ્રવર્તે છે તે અહીં રહીને જાણી લેવા યોગ્ય છે. તેમ ખરી રીતે તો બને તેટલું કરતા રહેવાની જરૂર છે, પણ એટલું બધું ન બને તો જેટલું બને તેટલું અવકાશના વખતમાં ભક્તિ, વાયન, સ્મરણની માળા કે હરતાં ફરતાં પણ મંત્રમાં લક્ષ રહે તેવી ટેવ પાડવી અને જે મુખપાઠ કર્યું હોય વા વાંચ્યું હોય તેને વિચારવાનો દરરોજ ઓછામાં ઓછો પા કે અડધો કલાક રાખવો ઘટે છે.

બીજું વર્તન સંબંધમાં (૧) જુગટું, (૨) માંસ, (૩) મદિરા, (૪) ખરાબ પુરુષોનો સંગ, (૫) શિકાર (જાણી-જોઈને કોઈ જીવ મારવારૂપ), (૬) ચોરી (પારકી ઠપકો મળે તેવી વસ્તુ છાની-માની લેવી), (૭) પરપુરુષનો સંગ, આ સાત વ્યસન; અને (૧) વડના ટેટા, (૨) પીપળાના ટેટા, (૩) પીપળાના ટેટા, (૪) ઉમરડાં, (૫) અંજીર, (૬) મધ, (૭) માખણ

આ સાત અભક્ષ્ય આ સત્પુરુષની—પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ જિંદગીપર્યંત તજવા યોગ્ય પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ દરેક મુમુક્ષુ જીવને જણાવેલ છે. બને તો રાત્રિભોજનના ત્યાગનો પણ અભ્યાસ પાડતા રહેવાની જરૂર છે, એટલે દિવસ છતાં જમી લેવું તથા રાત્રે પાણી પીવાની જરૂર પડતી હોય, તો અમુક વખત જ પીવાનો નિયમ રાખી પ્રવર્તાય તે હિતકારી છે. બને ત્યાં સુધી રાત્રે કંઈ જરૂર ન પડે તેવા ક્રમ ઉપર આવી જવાય તેમ થાય તો રાત્રે ઊંઘ સિવાય ધર્મધ્યાનમાં વિદ્ન કરનાર કોઈ ન રહે. જે કરવું તે આત્માર્થે કરવું એ ચૂકવા યોગ્ય નથી. કોઈ પણ કારણે આર્તધ્યાન (હું દુઃખી છું, હું દુઃખી છું, એવી વૃત્તિ ચાલુ રહે તે) માં તણાઈ ન જવાય તેની ખાસ કાળજી મુમુક્ષુ જીવે રાખતા રહેવાની જરૂર છેજી.

[૩૨૪]

૩૯૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“બીજાં સાધન બહુ કર્યાં, કરી કલ્પના આપ;
અથવા અસદ્ગુરુ થકી, ઊલટો વધ્યો ઉતાપ.
પૂર્વ પુણ્યના ઉદયથી, મળ્યો સદ્ગુરુ યોગ;
વચન-સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.” (૧૫૪)

આપનો ક્ષમાપનાપત્ર પ્રાપ્ત થયો છેજી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસે એક દિગંબર બ્રહ્મચારી શ્રી શીતલપ્રસાદજી આવતા. તેમણે એક વખતે પૂ. પ્રભુશ્રીજીને પ્રશ્ન કરેલ કે વિષય-કષાય, રાગદ્વેષ દૂર કેમ થાય? તેના ઉત્તરમાં તેઓશ્રીજીએ જણાવેલું કે જેનામાં તે દોષો નથી, ત્યાં વૃત્તિ જવાથી, ટકવાથી તે દોષો દૂર થાય છે. આ ઉત્તરને વારંવાર વિચારવા વિનંતી છે.

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બહેં પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં;
વહ કેવલકો બીજ ગ્યાનિ કહે, નિજકો અનુભૌ બતલાઈ દિયે.”

સમાધિસોપાનના પાછલા ભાગમાં પરમકૃપાળુદેવના પત્રો આપેલા છે તેમાંથી “જીવને માર્ગ મળ્યો નથી એનું શું કારણ?” એ લીટીથી શરૂ થતો પત્ર બને તો રોજ વાંચવા-વિચારવા અને મુખપાઠ કરવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨૫]

૩૯૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૮-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ૦)), મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમે અનુસર તે;
ઉદાસીનતા સમતા ભજજે, આશા-દાસી સંગત તજજે.”
“જે સદ્ગુરુ-સ્વરૂપના રાગી, તેને કહિયે ખરા વૈરાગી;
જે સદ્ગુરુ-સ્વરૂપના ભોગી, તેને જાણો સાચા યોગી.”

ધામણ ગામ (નવસારી પાસે)માં મંદિર તૈયાર થયું છે. ત્યાં પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટની સ્થાપનાનો ઉત્સવ છે તે પ્રસંગે અત્રેથી મારે અને ઘણા મુમુક્ષુઓને તે તરફ જવાનું છે. માગશર સુદ અને સવારની ટ્રેનમાં હું સુરત જવાનો છું. તે સહજ જણાવ્યું છે.

“જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, ત્યાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન એહ.”

એ ગાથાનો બધા મળીને વિચાર કરશો. આત્મસિદ્ધિના અર્થો મોટા પુસ્તકમાં છપાયેલા છે તેમાંથી પણ જોશો. પ્રસંગને અનુસરી જેટલું બની શકે તેટલું દરરોજ ધર્મધ્યાન, ભક્તિ આદિ કરતા રહેશો. એકાદ માસ બહાર રહેવાનો સંભવ છે. કાઠિયાવાડ કે મારવાડ તરફ જવાનું બને તો વધારે વખત લાગે. જે બને તે ખરું. વખતે ઈડર પણ જવાનું બને.

“જેટલી ઉતાવળ તેટલી ક્યાશ અને ક્યાશ તેટલી ખટાશ” (૧૪૩) એમ કોઈ અપેક્ષાએ વિચારવા કૃપાળુદેવે કહેલું છે. સત્સાધનમાં પ્રવર્તવાનું આપણું કામ છે, તેનું ફળ જે થવા યોગ્ય હશે તે જરૂર થશે, એવી શ્રદ્ધા રાખી મૂંઝાયા વિના પ્રવર્તવું. કામના કે પરીક્ષાના ન જોઈતા વિચારમાં મૂંઝાવું નહીં. સાંજે સૂતી વખતે એમ થાય કે આપણે આપણાથી બને તેટલું વ્યવહાર-પરમાર્થ સંબંધી કરી છૂટ્યા ઈએ એવો સંતોષ રહે તેમ પ્રવર્તવા ભલામણ છે. ધીરજ એ મોટો ગુણ છે. ‘ઉતાવળા સો બાવરા ધીરા સો ગંભીર’ ઉપર સસલા અને કાચબાની વાત વાંચી હશે. ધીરે ધીરે પણ મક્કમપણે જે કરવા યોગ્ય છે અને જે કામ હાથમાં લીધું છે, તેમાં બનતી કાળજી રાખવી ઘટે છે. ફળ કેમ નથી દેખાતું? એમ જેને ઉતાવળ થાય છે તેનામાં સંશય, નાહિંમત, ગભરામણ આદિ અનેક દોષો જન્મે છે. માટે દોષો જણાય તે લક્ષમાં રાખવા. એકદમ ઉતાવળ કર્યે તે આપણી ઉતાવળે જવાના નથી. તે દૂર થાય તેટલું બળ જમા કરી તેની સામે થયે તે તુર્ત દૂર થાય છે. માટે પુરુષાર્થી બન્યા રહેવું. લાગ જોતા રહેવું.

ૐ શાંતિ:

[૩૨૬]

૩૯૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૧, બુધ, સં. ૧૯૯૮

ઈષત્ પ્રાગ્ભારા=સિદ્ધશિલા. ઉર્ધ્વલોક સાત રજ્જુપ્રમાણથી કંઈક ન્યૂન છે અને અધોલોક સાત રજ્જુપ્રમાણથી કંઈક અધિક છે. આખા લોકનું મધ્યબિંદુ, મેરુપર્વત હજાર યોજન જમીનમાં છે ત્યાં છે. તેથી આ પૃથ્વીની સપાટીથી લોકાંત સુધીનું માપ કાઢે તો પૂરા સાત રજ્જુનું માપ થતું નથી. આટલો ખુલાસો હાલ આપના પ્રશ્નનો પૂરતો છે. વિચાર કરવાથી સમજાય તેમ છેજી. આપનો પત્ર મળ્યો. સુખ ઊપજે તેમ જવા આવવા સંબંધી વિચાર રાખવો પણ ધર્મધ્યાન ન ચૂકાય તેનો લક્ષ મુમુક્ષુ જીવે રાખવો ઘટે છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૩૯૭

ધામણ, તા. ૨૮-૧૧-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ માગશર સુદ ૧૦, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“સદ્ગુરુચરણં અશરણશરણં, ભ્રમ-આતપહર રવિ-શશિકિરણં,
જયવંત યુગલપદ જયકરણં, મમ સદ્ગુરુચરણ સદા શરણં.”

પૂ....ને વેદનીકર્મના ઉદયે આફત આવી પડી તે સમાચાર પૂ....એ જણાવ્યા હતા. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના સાક્ષાત્ ઉપદેશનો અને સેવાનો ઘણો લાભ પૂ....એ ઉઠાવ્યો છે, તથા ઘણી વખત વેદનાના પ્રસંગોમાં તેમણે સહનશીલતા કેળવી છે એટલે તેમને કંઈ ખાસ જણાવવા જેવું નથી. વારંવાર તે તે પ્રસંગો અને બોધની સ્મૃતિમાં કાળ જાય એમ વર્તીશો તો આર્તધ્યાનનો પ્રસંગ પણ ધર્મધ્યાનનું કારણ થઈ પડે તેવું સાચું શરણ પ્રાપ્ત થયું છે, તેને કંઈ ફિક્કર કરવા જેવું નથી. પરંતુ વેદનાના પ્રસંગે મોટા મુનિવરોને પણ બળ કરીને જાગૃતિ રાખવી પડે છે, તો આપણે તો વિશેષ વિશેષ મંત્રનું બળ રાખવું ઘટે છેજી. જે પાસે રહેનાર હોય તેણે મંત્રનું સ્મરણ વારંવાર કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. તેથી બોલનાર અને સાંભળનાર બન્નેનું કલ્યાણ થવા સંભવ છેજી. સમાધિમરણની તૈયારી કરાવવા જ આ વેદના વહેલી ઉદયમાં આવી છે. એમ નિશ્ચય રાખીને ખમી ખૂંદવાનું અને શાંતિ સાચવવાનું પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા હતા, તે વધારે કાળજી રાખી અમલમાં મૂકવાનો પ્રસંગ આવ્યો છે. તે પ્રસંગે ચૂકવા જેવું નથી, એમ પૂ.....ને જણાવતા રહેવા વિનંતી છેજી.

[૩૨૭]

૩૯૮

તા. ૧૨-૧૨-૧૯૪૧

તત્ ૐ સત્ માગશર વદ ૯, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ;
ગુરુ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

લૌકિક દૃષ્ટિમાં વૈરાગ્ય ભક્તિ નથી.

“પુરુષાર્થ કરવાનું અને સત્ય રીતે વર્તવાનું ધ્યાનમાં જ આવતું નથી. તે તો લોકો ભૂલી જ ગયા છે. જ્ઞાનીઓ દોષ ઘટાડવા અનુભવનાં વચનો કહે છે; માટે તેવાં વચનોનું સ્મરણ કરી જો તે સમજવામાં આવે, શ્રવણ-મનન થાય, તો સહજે આત્મા ઉજ્જવળ થાય. તેમ કરવામાં કાંઈ બહુ મહેનત નથી. તેવાં વચનોનો વિચાર ન કરે, તો કોઈ દિવસ પણ દોષ ઘટે નહીં.

રોગ જાણ્યા વગર અજ્ઞાની જે ઉપાય કરે તેથી રોગ વધે. પથ્ય પાળે ને દવા કરે નહીં તો રોગ કેમ મટે? ન મટે. તો આ તો રોગે કાંઈ ને દવા ય કાંઈ! પરમ વૈદ્યરૂપી સદ્ગુરુ મળે અને ઉપદેશરૂપી દવા આત્મામાં પરિણામ પામે ત્યારે રોગ જાય. ‘કલ્યાણ શું હશે?’ ‘કષાય ઘટે તે

કલ્યાણ.' 'જીવના રાગ, ક્ષેપ, અજ્ઞાન જાય તેને કલ્યાણ કહેવાય.' જ્ઞાની સદ્વિચારરૂપી સહેલી કુંચીઓ બતાવે તે કુંચીઓ હજારો તાળાંને લાગે છે. ભ્રાંતિરૂપી અજીર્ણ મટ્યે કલ્યાણ થાય.

જે જીવ પોતાને મુમુક્ષુ માનતો હોય, તરવાનો કામી માનતો હોય, તેણે દેહને વિષે રોગ થતી વખત આકુળવ્યાકુળપણું થતું હોય તો તે વખતે વિચારવું કે તારું મુમુક્ષુપણું, ડહાપણ ક્યાં ગયાં? જો તરવાનો કામી હોય તો તો દેહને અસાર જાણે છે, દેહને આત્માથી જુદો જાણે છે, તેને આકુળતા આવવી જોઈએ નહીં. દેહ સાચવ્યો સચવાતો નથી." (ઉપદેશછાયા)

તમારા પત્રો મળ્યા. ઉત્તરમાં જણાવવા જેવું ઉપરના પરમકૃપાળુદેવના વચનોમાં આવી જાય છે તે વિચારવા ભલામણ છેજી.

“જેટલી ઉતાવળ તેટલી ક્યાશ અને ક્યાશ તેટલી ખટાશ” આ અપેક્ષિત વાક્ય બહુ વિચારવા યોગ્ય છે. આંધળી દોડ સ્વચ્છંદે કર્યે ધર્મ પ્રગટે નહીં, પરંતુ “આણાણ ધમ્મો, આણાણ તવો” આવો શ્રી આચારાંગમાં પાઠ છે. જ્ઞાનીની આજ્ઞાનું આરાધન તે ધર્મ અને આજ્ઞાનું આરાધન તે તપ છે. પૈસામાં જ ચિત્ત બાંધી રાખવાથી જેમ ધર્મ પ્રગટતો નથી તેમ પૈસા વગર વિચાર્યે વેરવાથી પણ ધર્મ પ્રગટે તેમ નથી, પણ જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉઠાવતાં ધર્મ પ્રગટે છે એવો તે વાક્યનો પરમાર્થ વારંવાર વિચારી, જ્ઞાનીની આજ્ઞાની મુખ્યતા હૃદયમાં વસે તેમ વર્તવા આખી જિંદગી સુધી સંભારી રાખવા જેવી શિખામણ આ પ્રસંગ ઉપરથી શીખી લેવી ઘટે છેજી. યથાશક્તિ દાન અને તપ કરે તેથી લાભ થાય છે, પણ શક્તિ વિચાર્યા વિના આંખો મીંચીને દીધે જાય તો તે લાંબો વખત બની શકે નહીં; તેમ જ પોતાને આર્તધ્યાનનું કારણ ન થાય અને દાન લેનારને અહિત પ્રમાદ આદિ દોષનું કારણ ન થાય તે સાત્ત્વિક દાન ગણાય છે. એવા ઘણા ભેદો સમજવાની જરૂર છે. માહિતી ન હોય તો ઉતાવળા ન થવું, કોઈ જાણકારને પૂછવું; પણ ‘ઐસાને મળ્યા તૈસા ને તૈસાને મળ્યા તાઈ, ત્રણે મળીને તતૂડી બજાઈ’ એવું કરવા જોગ નથી. વિવેક એ ધર્મનો પાયો છે તે ભૂલવા જેવું નથી. ફરીથી આવું અવિચારિત કામ ન થાય તે અર્થે કડક શબ્દોમાં હિત જાણી લખવું થયું છે. તે લક્ષમાં લેવા ફરી ફરી ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨૮]

૩૯૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૧૨-૧૯૪૧

માગશર વદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

આપનો પત્ર મળ્યો. તેમાં જણાવ્યું છે કે, ચિત્ત વ્યાપારમાં બહુ ખેંચાય છે, બીજાને કમાતા દેખીને મન ત્યાં દોડે છે વગેરે સમાચાર જાણ્યા. નિમિત્તાધીન જીવ હોવાથી જેવાં નિમિત્ત મળે તેવો થઈ જાય તેવી દશા હોય ત્યાં સુધી સારાં નિમિત્તો મેળવતા રહેવાની જ્ઞાનીપુરુષોની આજ્ઞા છે,

૧. કોઈ મુમુક્ષુએ વગર મંગાવ્યે પાક મોકલ્યો, જેની આખા આશ્રમમાં લહાણી કરવી પડી. તે પ્રસંગે આ પત્ર, ફરીથી આવું અવિચારી કામ ન કરવા પૂજ્યશ્રીએ લખેલ છે.

તે લક્ષમાં રાખીને દિવસના ૨૪ કલાકમાંથી અમુક એકાદ કલાક સત્સંગની ઇચ્છાવાળા ભાઈઓએ એકઠા મળી કંઈ વાંચવા વિચારવાનો ક્રમ રાખવો ઘટે છે. અમુક મુમુક્ષુને ત્યાં કે દેરાસર, બાગ આદિ કોઈ નિવૃત્તિનું સ્થળ હોય ત્યાં એકત્ર થઈ ભાવસહિત ભક્તિ, વાચન, વિચાર થાય તેમ કરવાથી વૃત્તિમાં ફેર થયા વિના નહીં રહે. સમાધિસોપાનમાં બાર ભાવના, સમાધિમરણ વગેરે અધિકારો વારંવાર વિચારી તે વચનો જે અર્થે લખાયાં છે, તેનો વારંવાર વિચાર થાય તો લાગે કે કરવા યોગ્ય કાર્ય આ ભવમાં હજી કાંઈ થયું નથી અને મરણ આવે તો આપણી શી ગતિ થાય? માટે “સ્વધર્મ સંચય નાહી” એમ વીસ દોહરામાં બોલીએ છીએ તે વચનો હૃદયમાં કોતરાઈ જાય અને હવેથી કંઈ ને કંઈ એવું કરવું કે જેથી ધનસંચય કરવા કરતાં “સ્વધર્મસંચય” થયા કરે. સત્પુરુષોનાં વચનો પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષતુલ્ય ગણી બહુમાનપણે એકનિષ્ઠાથી આરાધાય તો સમકિતની પ્રાપ્તિ કરાવે તેવું તેમાં બળ છે, માટે સત્સંગનો યોગ ન બને તેમ હોય તોપણ વિશેષ બળ કરી તે વચનોનો પરમાર્થ હૃદયમાં ઊતરે તે અર્થે દિવસના ૨૪ કલાકમાંથી એકાદ-બે કલાક ખોટી થવાનો અભ્યાસ રાખશો તો તેની અસર બીજાં કાર્યો કરતાં પણ જણાઈ આવશે. જેમ કે “નિરંતર ઉદાસીનતાનો ક્રમ સેવવો” (૧૭૨) એવું વાંચ્યું હોય, વિચાર્યું હોય, તેમ વર્તવાની ભાવના થોડો વખત સેવાઈ હોય તો બીજી પ્રવૃત્તિના પ્રસંગોમાં પણ તે સાંભરી આવે કે ઉદાસીનતા સેવવા મારે વારંવાર, પ્રસંગે પ્રસંગે, કાર્યે કાર્યે જાગ્રત રહી પુરુષાર્થ કરવો છે; તો તે ભૂલી જવાય છે કે કાળજી રહે છે? શા કારણથી સ્મૃતિ રહેતી નથી? શામાં મન વારંવાર જાય છે? તે કામમાં ચિત્ત એટલું બધું દેવાની જરૂર છે કે ન જોઈતી વિશેષ તૃષ્ણા મને ખેંચી જાય છે? તે અટકાવવા શું કરવું? કોઈ સત્સાધન મને તેવું મળ્યું છે? તેનો ઉપયોગ વધારે કરી અજમાવી જોવા દે, કે તેથી તૃષ્ણા ઘટે છે કે નહીં? આમ ભૂલ શોધી તેના ઉપાય કરી દૂર કરવા પુરુષાર્થ કરે તો નવરાશ નકામી ચીજો માટે મળે નહીં. માથે બોજો કેટલો છે તેનો વિચાર કરી મુમુક્ષુ હલકો થતો જાય છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૨૯]

૪૦૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૮

“રાજા રાણા ઇત્રપતિ, હાથિન કે અસવાર,
મરના સબકો એક દિન, અપની અપની વાર.
દામ વિના નિર્ધન દુ:ખી, તૃષ્ણા વશ ધનવાન,
કહું ન સુખ સંસારમેં, સબ જગ દેખા ઇન.
આપ અકેલા અવતરે, મરે અકેલા હોય,
યોં કબહું આ જીવ કા, સાથી સગા ન કોય.
જહાં દેહ અપની નહીં, તહાં ન અપના કોય,
ઘર સંપત્તિ પર પ્રગટ યે, પર હૈ પરિજન લોય.

ધન, કન, કંચન, રાજસુખ, સબ હિ સુલભ કર જાન,
દુર્લભ હૈ સંસારમે, એક યથારથ જ્ઞાન.”

*પૂ. શેઠજીની તબિયત તો ઠીક ઠીક ચાલ્યા કરે છે એવા સમાચાર મળતા રહેતા, પણ તેમના પુત્રની એકાએક માંદગીને લીધે વઢવાણથી તેમને અમદાવાદ આવવું થયું હતું અને તેમના આવ્યા પછી એકાદ અઠવાડીયે પૂ. મંગળભાઈનો દેહ છૂટી ગયો. તે સમાચાર જણાવતા કાર્ડમાં તે લખે છે કે પરમકૃપાળુદેવના યોગબળનો ચમત્કાર જેમ સદ્ગત્ શેઠાણી રૂપમણીબાના છેવટના શુભ ભાવથી જણાયો હતો તેમ સદ્ગત મંગળભાઈના ભાવ પણ સારા રહ્યા હતા. પરમકૃપાળુદેવે સદ્ગત મંગળભાઈને માથે હાથ પણ નાનપણમાં મૂકેલો અને પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યેની તેમની શ્રદ્ધા તો આપ જાણો છો. છેવટે પૂ. શેઠજીએ તેમને ચેતાવ્યા હતા, અને તેમના ભાવ પણ સત્પુરુષ પ્રત્યે વર્તતા હતા એવા સમાચાર મળ્યા છેજી. અહીંથી બે ચાર ભાઈઓ અમદાવાદ જઈ આવ્યા. પૂ. શેઠજીની તબિયતની બધાને ચિંતા થયા કરતી ત્યાં તો અચાનક બીજું બન્યું. આવું અસ્થિર આયુષ્ય પ્રત્યક્ષ જોયા છતાં જીવ પ્રમાદ તજવા કેમ તત્પર નહીં થતો હોય? આખરે ધર્મ સિવાય કંઈ જીવને આધારભૂત નથી, એમ જેટલું વહેલું જીવ જાણે, પ્રતીત કરે અને તેની જાગૃતિ રાખ્યા કરે તેટલું વિશેષ બળ ધર્મ-આરાધનમાં અવશ્ય મળે તેમ છે. વિમાનમાં મુંબઈથી દાક્તરો બોલાવી તેમની સલાહ પ્રમાણે દવા સારવાર કરવામાં આવ્યા છતાં આયુષ્ય જેનું પૂર્ણ થયું હોય તેને કોઈ બચાવી શકતું નથી. આ પ્રસંગ પ્રગટ ઉપદેશરૂપ જાણી, સર્વ મુમુક્ષુજીવોએ ચેતવા જેવું છે. આસક્તિ ઓછી કરતા રહી, સમાધિમરણ થાય તેવા અભ્યાસમાં વર્તી જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં અપૂર્વ પ્રીતિ, શરણભાવ અને અનન્ય નિષ્ઠાની દૃઢતા કરી લેવા જેવું છેજી. બીજી બધી તૈયારીઓ કરતાં સમાધિમરણની તૈયારીનો લક્ષ ન ચૂકાય એ દરેક તરવાના કામીનું પ્રથમ કામ છેજી. અનાદિનો પરવસ્તુઓનો, દેહાદિનો અધ્યાસ એકદમ છૂટે એવો નથી, પણ તે છૂટ્યા વિના મોક્ષમાર્ગે ચલાય તેવું નથી; માટે મુમુક્ષુજીવે તો એ વિકટ કાર્ય માટે પુરુષાર્થ કરવાનો લક્ષ સતત રાખવો ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૦]

૪૦૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૮

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે-રાગ)

“તેનું જ જીવન સફળ સમજવું, પ્રત, તપ, ધર્મ સફળ તેનાં;
જગમાં તે જ પ્રશંસાલાયક, સ્વર્ગ-સુખે પણ ધર્મ તજે ના.
માનવ થઈ ઉત્તમ પદ પામે, સુમેરુ સમ પરિષહ-કાળે;
સમુદ્ર સમ ગંભીર રહીને, ભવનાં બીજ બધાં બાળે. ૧

* શ્રી જેસંગભાઈ ઊજમશી શેઠ.

ઘોર વેદના ઘણી આવે પણ, આકુળ-વ્યાકુળ ના થાઓ;
 દેહ-ભિન્ન નિજ જ્ઞાયકભાવે, અખંડ અનુભવમાં જાઓ.
 પૂર્વ પુરુષોની તલ્લીનતા, એવા ટાણે અચળ રહી;
 તેની સ્મૃતિ કરતાં ઉરમાં, ધીરજ-ધારા રહે વહી:— ૨
 પરમ ધર્મનું શરણ ગ્રહીને, સર્વ વેદના હવે સહો;
 કર્મ-કસોટી કસે *પ્રબળપણે, જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા તમે રહો.
 નથી અનંત ભવોમાં આવ્યો, અવસર આવો હિતકારી;
 જીતો જવા આવ્યા છો બાજી, હવે નહીં જાઓ હારી.”૩ (પ્રજ્ઞાવબોધ-૫૩)

સત્સંગની ભાવના નિરંતર કર્તવ્ય છેજી. જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાનું વિસ્મરણ થાય તેવાં નિમિત્તો ભાવમરણનાં કારણો સમજવા યોગ્ય છેજી. આ કડાકૂટથી મારા આત્માનું કેટલું કલ્યાણ થાય છે? શા અર્થે આના આ જ વિચારોમાં ચિત્ત ગૂંથાયા કરે છે? એવા વૈરાગ્યવાળા વિચારો માટે અવકાશ લઈ ચિત્તને ઠપકો આપી, તિરસ્કારીને પણ તેને સન્માર્ગમાં જોડતા રહેવાનો પુરુષાર્થ જ્ઞાનીપુરુષોએ ઉપદેશ્યો છે તે આવા પ્રસંગે ચૂકવા યોગ્ય નથીજી. “ૐ ખેદ નહીં કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીને માર્ગે ચાલતાં મોક્ષપાટણ સુલભ જ છે.” (૮૧૯) એ આખો પત્ર વારંવાર વિચારી મુખપાઠ ન કર્યો હોય તો કરવા ભલામણ છેજી. બીજું પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ એક મુમુક્ષુને મૂંઝવણના પ્રસંગે લખાવેલું:—

“સ્નેહ પ્રીતિ કરવા જેવું નથી.‘આતમ ભાવના ભાવતાં, જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે’
 જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે.” (પત્રસુધા, પત્ર-૨૩૪) ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૧]

૪૦૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ પોષ વદ ૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

આપનો પત્ર મળ્યો. પરમપુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે જેટલો પ્રેમ વધારી શકાય તેટલો વધારવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. માની ન લેવું કે મને તો અત્યંત પ્રેમ છે. હજી ઘણું આગળ વધવાનું છે. પૂ. સોભાગ્યભાઈ જેવાને પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે— “અનંતગુણગંભીર જ્ઞાનાવતાર પુરુષનો લક્ષ કેમ જોવામાં આવ્યો નહીં હોય?”.... “બીજું મોટું આશ્ચર્યકારક તો એ છે કે આપ જેવાને સમ્યક્જ્ઞાનના બીજની, પરાભક્તિના મૂળની પ્રાપ્તિ છતાં ત્યાર પછીનો ભેદ કેમ પ્રાપ્ત નથી હતો? તેમ હરિ પ્રત્યે અખંડ લયરૂપ વૈરાગ્ય જેટલો જોઈએ તેટલો કેમ વર્ધમાન નથી થતો? એનું જો કંઈ કારણ સમજાતું હોય તો લખશો.” (૨૪૭) આ બધા પ્રશ્નો જાણે પરમકૃપાળુદેવે આપણને જ પૂછ્યા હોય તેમ વિચારી પોતાને પોતે શિખામણ આપતા થવાની જરૂર છેજી. એ જ વિનંતી.

“ધન, કણ, કંચન રાજ-સુખ સર્વ સુલભ કર જાણ;
દુર્લભ છે સંસારમાં એક યથારથ જ્ઞાન.”

“ભોગ ભોગવવા ધરેલો દેહ જો (સંસારી) ભવવાસીનો;
પણ જ્ઞાન પામી મોક્ષ માટે દેહ ગાળે યોગીઓ.”

“રે! ભોગ અર્થે દેહ જાણે ધારતા ભવ-વાસીઓ,
જો જ્ઞાન પામી મોક્ષ માટે દેહ ગાળે યોગીઓ;
જો જ્ઞાન સમ્યક્ થાય તો વિષ-રૂપ વિષયો લાગશે,
તો કોણ કાયા પોષી પાપે દુર્ગતિ-બીજ વાવશે?”

“ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને હૃદયે રહ્યું,
સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર,
જોતાં જોબન તો વહી ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું.”

“થથ્થા થિર તો રહેવું નથી, કોણ રંક, કોણ પૃથ્વીપતિ,
આજકાલમાં જાવું સહી, કોટિ ઉપાયે રહેવું નહીં,
ભાવ ધરી ભજ તીર્થપતિ, થથ્થા થિર તો રહેવું નથી.”

“લલ્લા લે તું આતમ-લ્હાવ, ફરી ફરી નહીં આવે દાવ,
જીતી બાજી હારીશ નહીં, સમજીને શિખામણ કહી,
હવે ન ચૂકીશ આવો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ-લ્હાવ.”

“સગાઈ સાચી સૃષ્ટિમાં, છે સદ્ગુરુની એક;
બીજી તેના ભક્તની, બાકી જૂઠી અનેક.”

“સહનશીલતા ધારજો, ભાવો સમતા ભાવ;
વૃત્તિ અંતર રોકજો, અલભ્ય આ ત્રણ લા’વ.”

ધનમાલની કેવી અત્યારે અસ્થિરતા થઈ પડી છે તે લખવાની જરૂર નથી, પણ આ સત્પુરુષનાં વચન જો સ્મૃતિમાં રાખ્યાં હશે, વિચાર્યાં હશે તથા તે પ્રમાણે વર્તવાની ભાવના કરી હશે તો તે આત્મિક ધન એવું પ્રગટ કરશે કે તે પરભવમાં પણ ઉપયોગી નીવડશે; કોઈ તેને ચોરી શકે નહીં, તેનો નાશ થાય નહીં અને સદા સુખનું કારણ થાય તેવું ધર્મ-ધન છે. તેની વિશેષ વિશેષ કમાણી કરવાની ભાવના મુમુક્ષુજીવ રાખે છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં થોડાં વચનો વિચારવા નીચે લખ્યાં છે તે લક્ષમાં લઈ વારંવાર વિચારશોજી :

“રત્નચિંતામણિ તુલ્ય સત્પુરુષના યોગ પછી આત્મસાધન કરી લેવું, તો મનુષ્યપણાનું મૂલ્ય થઈ શકે નહીં. ‘નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા, નથી ધર્યો દેહ પરિગ્રહ ધારવા.’ એક

આત્માનું ઓળખાણ કરી લો. બીજું સર્વ મિથ્યા છે, અનેક વાર કર્યું છે—મોહ, માયા, અભિમાન. જ્ઞાનીમાં આ બધું નથી. કારણ કે તેનું બળ અનંત સંપત્તિવાન છે. ચક્રવર્તીનાં કે ઇન્દ્રનાં સુખ જ્ઞાની ધૂળ જેવાં માને છે. તે અસંગ છે, તેના સત્સંગથી આત્મભક્તિ પૂર્ણપણે થાય છે. પૂર્વના સંસ્કાર અને પુરુષાર્થ બેનો જોગ મળે ત્યારે કામ થાય. વીતરાગ માર્ગ તે જાણ્યો નથી. તું સમજ. તારી દયા આવે છે. સંતનો માર્ગ અપૂર્વ છે. સમજ્યા વગર ધૂટકો નથી. જેવા ભાવ તેવા પ્રભુ ફળે. ભેદી મળ્યો નથી, પ્રતીતિ આવી નથી, આસ્થા થઈ નથી. એ તો જ્ઞાનીનાં વચન છે, પણ છે ખરાં. પરોક્ષવાળાને પ્રત્યક્ષ થશે. અંતરમાં માન્યું તેને પ્રત્યક્ષ થશે. સામાન્ય ન કરી નાખવું. નથી જોયા, નથી જાણ્યા, ઓળખ્યા નથી પણ આવ્યા, સાંભળ્યું ને સમજ્યા તે શી રીતે? સમજણથી વાત બીજી થઈ. સત્પુરુષ ભલે કંઈ કહે નહીં છતાં સામા જીવ ઉપર આત્માની અસર થાય. જ્ઞાનીનાં અપૂર્વ વચનો હૃદયમાં ઊતરી જાય. જીવ ખપી થાય તો જ બને. ખપી તો થવું જ પડશે. આત્માએ તૈયાર થઈ જવું જોઈએ. હિંમત હારવી નહીં. મારાથી નહીં બને એમ રોવું નહીં. જીવને રળવાની ખબર નથી. શામાં લાભ થાય તે સમજતો નથી. કહે છે ‘હું જાણું છું’ પણ બધું તોફાન છે. જાણવાનો એક આત્મા છે. મારું મારું કર્યું તે ખોટું છે. અત્યાર સુધી પારકાને પોતાનું માનતો આવ્યો છે. આત્મા પોતાનો છે.

આ કરવા જેવું છે, હિત થશે-સત્સંગ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૩]

૪૦૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્

મહા સુદ ૩, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“સદ્ગુરુને ના વીસરું, સ્મરું સદા ઉપદેશ;
પરમ પ્રતીતિ ઊપજો, અન્ય ન યાયું લેશ.”

“સગાઈ સાચી સૃષ્ટિમાં, છે સદ્ગુરુની એક;
બીજી તેના ભક્તની, બાકી જૂઠી અનેક.”

૧“શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર મંદિર’ નામ રાખવામાં કંઈ અડચણ નથી. ચિત્રપટ તૈયાર થઈ જાય એટલે બધા મળી ભાવભક્તિપૂર્વક ‘દેવવંદન’ની સ્તુતિ બોલી મંત્રસ્મરણ પાંચ વાર કરી સ્થાપના કરવા ભલામણ છેજી. ‘પંચ ત્યાં પરમેશ્વર’ કહેવાય છે તેમ બધા મુમુક્ષુ મળી તે માંગલિક કાર્ય ઉકેલી લેવું. એકબીજાનો ઘટતો વિનય સાચવી સંપથી ભક્તિ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. એ જ વિનંતી.

“તનસેં, મનસેં, ધનસેં, સબસેં, ગુરુદેવકી આન સ્વ-આત્મ બસેં;

તબ કારજ સિદ્ધ બને અપનો, રસ અમૃત પાવહિ પ્રેમ ધનો.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૪]

૪૦૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૩-૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ મહા સુદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા સમતા ભાવસે, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

તમારા બે પત્રો મળ્યા હતા. “વિચારસાગર” વાંચ્યો છો પણ નથી સમજાતું એમ લખ્યું હતું. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે “શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર” ગ્રંથ છપાયો નહોતો તે વખતે વિચાર કરી શકે તેવા જીવોને સદ્ગુરુ-આજ્ઞાએ વાંચવા યોગ્ય ગણી જેમને તે સમજાય તેવાને તેની ભલામણ કરેલી. તે ગ્રંથમાં જણાવેલા બધા ગ્રંથો ખરીદી વાંચવા બેસે તો પાર આવે તેમ નથી. “શાસ્ત્ર ઘણાં મતિ થોડલી, શિષ્ટ કહે તે પ્રમાણ” એ વિચારશો અને જેમાં સમજણ ન પડે અને વૈરાગ્ય-ઉપશમનું કારણ ન બને તેવું લાગતું હોય તો, તે વાંચનને બદલે ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથનું વિશેષ વાંચન-વિચાર રાખશો તો વિશેષ હિતકારી છેજી. બીજું રાજકોટ મહા સુદ ૧૩ને દિવસે તા. ૩૦-૧-૧૯૪૨ ને શુક્રવારે પરમકૃપાળુદેવના સમાધિમંદિરમાં (શમશાન-નદીકાંઠે) ઉત્સવ છે, પગલાંની સ્થાપનાને વાર્ષિક દિવસ સંબંધી મહોત્સવ રાખ્યો છે, તે પ્રસંગે તે દિવસે જવાનું નક્કી કર્યું છે, પછી ગિરનાર કે દ્વારકા તરફ યાત્રાર્થે જવાનો વિચાર છે તે સહજ જાણવા લખ્યું છે. આપનાં માતૃશ્રીને મંત્રનું સ્મરણ વિશેષ કાળજી રાખીને જખ્યા કરવા ભલામણ છેજી. સહનશીલતા, ધીરજ, શ્રદ્ધા તથા સત્યુરુષના શરણમાં બુદ્ધિ એ સમાધિમરણનાં કારણ છેજી. તેનું સેવન દરેકે કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૦૬ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વિહાર ભુવન, (ઈડર)

તા. ૨૩-૨-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૮

આપના વિચારો ઉમદા છે. મનુષ્યભવ સફળ કરવાની તમારી મુરાદ સફળ થાઓ એમ ઇચ્છું છું. સત્સંગની ઘણી જરૂર છે. એટલે જો પરીક્ષા પછી આશ્રમમાં આવવાનું રાખશો અને અવકાશનો વખત, ત્યાં સત્સમાગમમાં રહેવાનું બનશે તો વિશેષ વિચાર થઈ જીવન ક્રમ ચોક્કસ થવામાં સહજ પ્રોત્સાહન પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છેજી. આપની ભાવના અગાસ આશ્રમમાં આવવાની વર્તે છે, એટલે રૂબરૂમાં વિશેષ વાતચીતના પ્રસંગ બનશે એમ ધારી આટલું ટુંકું નિવેદન પૂરતું ગણું છુંજી.

(રાજ સમર તું રાજ સમર તું; રાજ હૃદયમાં રાખીને; માથા ઉપર મરણ ભમે છે, કાળ રહ્યો છે તાકીને.— રાગ)

“શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજચંદ્ર-પદ, ચંદ્ર-ચંદ્રિકા સમ ચળકે,
સૌ સંશય ટાળક બાળકના, વંદન કરું હું ઉમળકે;

ત્રિવિધ તાપ બાળે કળિકાળે, મહામોહ મૂઝવી મારે,
સુરતરુ સમ સદ્ગુરુ જીવને ત્યાં, આશ્રય દઈને ઉગારે.
કોઈકવાર વિચારે આવી વાતો તેથી ન કામ થશે,
અનાદિના અભ્યાસ તણું બળ પ્રયત્ન પોચે નહીં ઘટશે;
પણ દિન દિન ફરી ફરી સંભારે, વિચાર વારંવાર કરે;
તો ઊંધો અધ્યાસ તજી જીવ, સુલભ ભક્તિમાર્ગ વરે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૬)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૫]

૪૦૭

ઈડર, તા. ૨૩-૨-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્

ફાગણ સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૮

(યોગદૃષ્ટિ ચોથી કહીજી, દીસા તિહાં ન ઉત્થાન— રાગ)

“ઔષધિ અમી સમી મળેજી, ઇન્દ્ર સમા સ્વામી હોય,
વજ્ર સમાં આયુધ છે જી, મરે ઇન્દ્રાણી તોય.
જીવ, જોને ક્ષણ ક્ષણ નરભવ અવસર જાય.
ત્રિગુણિ આરાધવા જી, જે ન કરે પુરુષાર્થ;
મડદા સમ નર તે ભમે જી, અશરણ, ચૂકી આત્માર્થ. જીવં
અનિત્ય નરદેહે રહે જી, આત્મા નિત્ય સુગુપ્ત;
શાશ્વતતા પ્રગટાવવી જી, રહું નહીં સુષુપ્ત. જીવં”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૨)

આપનો પત્ર આશ્રમમાં થઈને અત્યારે મળ્યો. સદ્ગત ભાઈ ભગવાનજીભાઈને છેવટ સુધી સારી ભાવના રહી તથા તમે બધા તેમની સેવામાં ધર્મબુદ્ધિથી રહ્યા તે જાણી સંતોષ થયો છે. જો તેમનો દેહ વિશેષ ટક્યો હોત તો વિશેષ ધર્મસાધન કરી આત્મહિત વિશેષ સાધી શકત. તે અવસર લૂંટાઈ ગયો. તે વિચાર આવતાં ખેદ થાય છે, પણ તેમાં કોઈનું ચાલે તેમ નથી. બનનાર તે ફરનાર નથી અને ફરનાર તે બનનાર નથી, એમ વિચારી આપણને જેટલો જીવવાનો હજી વખત મળી રહે તે સારી રીતે ગળાય તેવી શિખામણ ગ્રહણ કરી શોકના પ્રસંગને બને તેટલા પુરુષાર્થ વિસારી દરરોજ વિચારવા યોગ્ય છે કે, આ મનુષ્યભવમાં જીવ શું કરવા આવ્યો છે અને શું કરે છે? આવા મરણના પ્રસંગો નજરે બનતા જોઈને પણ જીવ જો નહીં ચેતે, આત્મકલ્યાણ કરવા નહીં પ્રેરાય, તો માત્ર શબ્દરૂપ ઉપદેશ તેને કેટલી અસર કરશે? જે જે જીવોએ આત્મકલ્યાણ કર્યું છે તે તે જીવોએ સદ્ગુરુશરણે દૃઢ શ્રદ્ધા કરી છે તેથી તેમને ગમે તેટલાં દુઃખ આવી પડ્યાં છતાં તે દુઃખરૂપ મનાયાં નથી. માત્ર બાંધેલાં કર્મ છૂટવાના પ્રસંગ ગણી હર્ષસહિત તેમણે વેદ્યાં છે. જેટલી શ્રદ્ધાની ખામી તેટલો જ જીવ દુઃખી છે,

માટે જેમ બને તેમ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અચળ પ્રેમ થાય તેવી રીતે ભક્તિભાવમાં, સત્સાધનમાં, સ્મરણમંત્રમાં ચિત્ત રાખવા આપ સર્વ ભાઈબેનોને નમ્ર વિનંતી છેજી. વઢવાણથી ૩૦ બીજા મુમુક્ષુ ભાઈઓ સહિત ઈડર આવવાનું બન્યું છે, “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) એ પરમકૃપાળુદેવનું વચન વારંવાર વિચારી શોકનું વિસ્મરણ કરવા ભલામણ છેજી. આર્તધ્યાન તજી ધર્મધ્યાન કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૬]

૪૦૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૩-૩-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૬, સોમ, સં. ૧૯૯૮

મહાદેવ્યા: કુક્ષિરત્નં, શબ્દજીતવરાત્મજમ્ ।

રાજચંદ્રમહં વંદે, તત્ત્વલોચનદાયકમ્ ॥

પ્રારબ્ધ આધીન બધું બને છે તેમાં હર્ષશોક કરવાથી કંઈ વળતું નથી. ઊલટાં કર્મ બાંધવાનું કારણ થાય છે. તેથી જેમ બને તેમ સમભાવ રાખવાનો પુરુષાર્થ કરતા રહેવાની આપણી ફરજ છે. સાચા દિલથી ઉત્તમ વસ્તુની ભાવના ભાવ્યા કરે તેને તે પ્રાપ્ત થવાનું કારણ બને છે. માટે ખેદ નહીં કરતાં સત્સાધન, સદ્ગુરુ-આજ્ઞા, ભક્તિ આદિમાં મન રાખવા ભલામણ છેજી. રાજકોટ, વવાણિયા, ગિરનાર, પાલીતાણા, ભાવનગર, તળાજા, ઘોઘા, કદમ્બગિરિ, હસ્તગિરિ, બોટાદ, વઢવાણ, ઈડર, ઉદેપુર, ચિતોડ, ઇંદોર, સિદ્ધવરકૂટ, મક્ષીજી, ઉજ્જૈન, બડવાની, માંડવગઢ, ઉન, ભોપાવર, રાજગઢ, તારણપુર, લક્ષ્મણપુર, અલીરાજગઢપુર, છોટાઉદેપુર, શિવરાજપુર, પાવાગઢ થઈ ગઈ કાલે જ સાંજે આશ્રમમાં આવી ગયા છીએ. ‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર’ ગ્રંથનું બને તેટલું વિશેષ વાંચન રાખતા રહેવા ભલામણ છેજી. સત્સંગ એ આત્મહિત કરવા ઇચ્છે તેને અનિવાર્ય સાધન છે; તેની ભાવના કરતા રહેવી ઘટે છે. પરમકૃપાળુદેવની કૃપાને પાત્ર સર્વ થઈએ એ શુભ ભાવથી પત્ર પૂર્ણ કરું છું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૦૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૩-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૮, બુધ, સં. ૧૯૯૮

“નિર્બળ બાળક જાણીને પરમ કૃપા કરનાર,
પરમકૃપાળુ ને નમી વિનવું ભવથી તાર.”

શ્લોક- “ગણે ના જો કશું મારું, તો ત્રિલોકપતિ જ તું;
યોગીને યોગ્ય પામી જા, રહસ્ય પરમાત્મનું.”

લગભગ બે માસથી યાત્રાર્થે નીકળેલા. આશ્રમમાં આવ્યાં બે દિવસ થયા છે. બે-ચાર દિવસ પહેલાંનામના ગૃહસ્થનો ધુલીયાથી હિંદીમાં લખેલો ભક્તિભાવવાળો પત્ર વાંચ્યો, મોક્ષમાર્ગ જાણવાની તેમની વિનંતી છે; તે જણાવશો કે તેમને જે સ્મરણ વગેરે સાધન બતાવ્યું છે, તે લક્ષમાં રાખી વિશેષ પ્રેમ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પ્રગટાવી તેમાં વધારે કાળ ગાળશો તો તે શાંતિનું કારણ છે.

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં,
વહ કેવલ કો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાય દિયે.”

જેને જન્મમરણથી છુટવું છે તેને પરમકૃપાળુદેવે દ્વાદશાંગીનું સળંગ સૂત્ર કહ્યું છે:—

“સર્વ દુઃખથી મુક્ત થવાનો અભિપ્રાય જેનો થયો હોય, તે પુરુષે આત્માને ગવેષવો, અને આત્માને ગવેષવો હોય તેણે યમનિયમાદિક સર્વ સાધનનો આગ્રહ અપ્રધાન કરી, સત્સંગને ગવેષવો; સત્સંગની ઉપાસના કરવી હોય તેણે સંસારને ઉપાસવાનો આત્મભાવ સર્વથા ત્યાગવો. પોતાના સર્વ અભિપ્રાયનો ત્યાગ કરી પોતાની સર્વ શક્તિએ તે સત્સંગની આજ્ઞાને ઉપાસવી. તીર્થંકર એમ કહે છે કે જે કોઈ તે આજ્ઞા ઉપાસે છે, તે અવશ્ય સત્સંગને ઉપાસે છે. એમ જે સત્સંગને ઉપાસે છે તે અવશ્ય આત્માને ઉપાસે છે, અને આત્માને ઉપાસનાર સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય છે.” (૪૯૧) તમે બધા મળી આ વાત વિચારશો અને તે ભાઈ સમજે તેવી રીતે તેમને પત્ર વાંચી સંભળાવશો તથા આત્મહિત થાય તેમ સત્સંગનો વખત મળી શકે એમ હોય તો સરખે સરખા મુમુક્ષુ ભાઈઓનો સત્સંગ જરૂર કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૭]

૪૧૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૩-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૮, બુધ, સં. ૧૯૯૮

“મહાદેવ્યા: કુક્ષિરત્નં, શબ્દજીતવરાત્મજમ્ ।

રાજચંદ્રમહં વંદે, તત્ત્વલોચનદાયકમ્” ॥

આપે ^૧અશુચિ દોષ સંબંધી પુછાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે આગમ ગ્રંથો માટે નિયમો છે કે અમુક અમુક વખતે અને અમુક લોહી પરુ કે ગંદકી પાસે હોય ત્યારે ન વાંચવા, પણ આચાર્યરચિત ગ્રંથો કે પરમકૃપાળુદેવના ગ્રંથ માટે તેવું નથી. સ્મરણ કરવામાં પણ કંઈ અશુચિ જોવા યોગ્ય નથી. ભાવ વર્ધમાન થાય તે તરફ લક્ષ રાખવા યોગ્ય છે. તેવી અશુચિ વહેતી હોય ત્યારે પૂજા વગેરેનો નિષેધ કરેલો છે, તે તીર્થંકરના બહુમાનપણાને કારણે છે તે લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છે. બાઈ માણસે રજસ્વલા જેવા પ્રસંગમાં મનમાં સ્મરણ કે ભક્તિ કરી લેવી ઘટે, પણ પુસ્તક લઈને સ્વાધ્યાય કરવો ઘટતો નથી; તે તો સદાચાર લોકોમાં પ્રસિદ્ધ છે.

પત્ર ૨૧૫ કોના ઉપરનો છે એમ પુછાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે તે પરમ પૂ. સોભાગભાઈ ઉપરનો છે. તેમની ભક્તિ અને યોગ્યતાથી પરમકૃપાળુદેવ પ્રસન્ન થઈ ગયા છે

૧. વચનામૃત, પત્રાંક-૨૫૩.

અને ઉલ્લાસનાં વચનો તેમને તેમાં લખ્યાં છે.

‘બનનાર તે ફરનાર નહીં અને ફરનાર તે બનનાર નહીં’ તથા ‘જે થાય તે ભલું માનવામાં આવે’ એમ પરમકૃપાળુદેવે લખ્યું છે, તે બહુ વિચારી સંતોષ રાખવા યોગ્ય છેજી.

લગભગ બે માસ જેટલો વખત યાત્રામાં ગયો અને દરરોજ એક તીર્થ થાય તેટલાં લગભગ તીર્થ થયાં છે, એ પરમકૃપાળુદેવની કૃપા છે. આટલે દૂર જવાનો વિચાર પણ નહોતો, પરંતુ ક્ષેત્ર ફરસના હશે.

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા, સમતા ભાવસેં, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

શાંતિપૂર્વક પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો બીજા ભાવો વિસારી મનન કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. શેરડીનાં બટકાં મોંમાં નાખી જેમ જેમ દબાવીએ તેમ તેમ તેમાંનો રસ જેમ નીકળતો જાય છે તેમ તેમ સત્પુરુષનાં વચને વચનો સમજવા કષાયની મંદતારૂપ જેમ જેમ પુરુષાર્થ થાય તેમ તેમ વિશેષ આનંદદાયક બને છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૧૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૭-૩-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૧૦, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“રાગ ન ધરજે, દ્વેષ ન કરજે, શત્રુ મિત્ર સમ જાણ,
એવી ભાવના નિત્ય કરે, તે પામે કેવળજ્ઞાન.”

આંબેલના તપની આજ્ઞા પુછાવેલ છે તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે ભગવાને કહેલ સર્વ યમ, નિયમ, તપ, વગેરે કર્તવ્ય છે, પરંતુ હવે જે કરવું છે તે આત્માને માટે, જન્મમરણ ટાળવા અર્થે કરવું છે, એ ભાવના રાખી કર્તવ્ય છેજી. સવારમાં ભક્તિ કરી પચખાણનો પાઠ વાંચી ચિત્રપટ પરમકૃપાળુદેવનો હોય ત્યાં, કે દેરાસરમાં નમસ્કાર કરી આંબેલનો ખોરાક એક વખત વાપરવા તથા ગરમ પાણી દિવસે વાપરવું અને ધર્મધ્યાન મંત્રસ્મરણ બને તેટલું વધારે કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૮]

૪૧૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૩-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૧૩, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેના શરણે જીવતાં (આવતાં), ટળતી ભવ-કુટેવ.”

આંબેલની ઓળી હાલ ચાલે છે તેમાં યથાશક્તિ તપ, સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, પૂજા વગેરેનો લાભ ઘણા મુમુક્ષુ ભાઈ-બેનો આજુબાજુથી આવેલાં પણ લાભ લે છેજી.

અમે ૧૧ જણ ગઈ પાંચમને સાંજે અહીં આવી ગયા હતા. યાત્રાનું ટૂંક વર્ણન નીચે જણાવું છું:

ચાર પાંચ જણ રાજકોટ જવાના હતા, ત્યાં ૧૪ જણ નીકળતાં થઈ ગયા. અમદાવાદ *પૂ. શેઠજીને મળી અગીયારસની રાત રહી સવારના વહેલા રાજકોટ માટે રવાના થયા. પરમકૃપાળુદેવનો જે મકાનમાં દેહોત્સર્ગ થયેલો તે મકાનમાં જ ઊતર્યા હતા. તે સમાધિમંદિરથી બહુ દૂર હતું અને સમાધિમંદિરમાં એકાંત સ્મશાનભૂમિ હોવાથી ઉત્સવ મહા સુદ ૧૩ને દિવસે પૂર્ણ થયો ત્યારથી ત્યાં જ બે રાત્રિ ગાળી. પૂ. જવલબેનના કહેવાથી એકમને દિવસે વવાણિયા ગયા. ત્યાં સુંદર ભવ્ય મકાન સિમેન્ટનું બંધાય છે. પરમકૃપાળુદેવનાં જૂનાં ઘર જોયેલાં તેની કંઈ હવે નામ નિશાની નથી. ચિત્રપટ તે નવા બંધાતા મકાનમાં ગોઠવી રાખ્યો હતો ત્યાં ભક્તિ કરી તે જ સાંજના ગિરનાર તરફ ગયા હતા. પૂ. હરખચંદભાઈ દ્વારા બધી વ્યવસ્થા ગિરનાર થઈ હતી. બે રાત્રિ ડુંગર ઉપર રહી સારી રીતે બધી ટૂંકો અને પગલાંની યાત્રા કરી પાલીતાણા ગયા. ત્યાં ડુંગર પર અને ઋષભદેવનાં પગલાં ઘેટીની પાળ તરફ છે તે બધી જાત્રાઓ કરી, કદમગિરિ, હસ્તગિરિ એક દિવસમાં ચઢી આવી તળાજા જાત્રા કરી ભાવનગર ગયા. બીજે દિવસે ત્યાંથી બોટાદ ગયા. ત્યાં બધાને આરામની જરૂર હોવાથી ત્રણ-ચાર દિવસ પૂ. વીરચંદભાઈને ત્યાં રોકાયા. પછી વઢવાણ પાંચ સાત દિવસ રોકાવું થયું. તે દરમિયાન ધાંગધ્રા એક ગાડીમાં જઈ વળતી ગાડીમાં વઢવાણ આવી ગયા. પછી ઈડર પૂ. ગિરધરભાઈ સાથે ૪૦થી વધુ મુમુક્ષુઓનો સંઘ લઈને જવાનું થયું હતું. ત્યાં ત્રણ દિવસ રહી નિરાંતે બધે દર્શન કરી કેસરીયાજી પૂ. મણીભાઈ વડાલીવાળા સાથે ગયા. ત્યાં સૂરી કુંથુસાગર આદિ મુનિઓ હતા તેમના વ્યાખ્યાનનો લાભ મળ્યો. વઢવાણથી બે ભાઈઓ ચિત્તોડ સુધી સાથે હતા. ઉદેપુર થઈ ચિત્તોડ જાત્રા કરી ઇન્દોર આવ્યા. કેટલાક ઈડરથી આશ્રમમાં આવી ગયા હતા. ઇંદોરમાં નવા ચિત્રપટોની સ્થાપના બીજને દિવસે થઈ હતી, ત્યાં પાંચ-સાત દિવસ રહી મક્ષીજી, સિદ્ધવરકૂટ અને શેઠ હુકમચંદના દેરાસર વગેરેનાં તળાં દેરાસરનાં દર્શન કરી બાવનગજાજી બડવાની જવા નીકળ્યા. દશ આશ્રમના અને ઇંદોરથી આઠ મળી ૧૮ જણ પાછા થયા. જતાં જ મોટરમાં મહુથી જગા ન મળવાથી બે કકડે સંઘને યાત્રા કરવી પડી. થોડા મહુ રાત રહ્યાં. થોડા માંડવગઢ ગયા. (બડવાની જતાં સુધી સાથે જવાની મોટર મળી ત્યાં બાવનગજાની પ્રતિમા ઊભા કાઉસગગની ઋષભપ્રભુની છે. પાસે ઉન ગામ છે. ત્યાં પંદર કૂટ ઊંચી પ્રતિમા છે ત્યાં પણ ગયા હતા. પાવાગિરિ એવું એ તીર્થનું નામ છે.) માંડવગઢ યાત્રા કરી બાગ ગામ પાસે પાંડવગુફા છે ત્યાં જતાં પહેલાં ભોપાવરનું શ્વેતાંબર તીર્થ ઉન જેવું જ છે ત્યાં બે કટકે જઈ આવ્યા. ત્યાંથી બાગ થઈ કુક્ષિ ગયા અને પછી મોટરની હેરાનગતિથી કંટાળી ગાડાં કરી લક્ષ્મણી તીર્થ ગયા. તે જંગલમાં આશ્રમ જેવું નવું તીર્થ છે. જમીનમાંથી પ્રતિમાઓ નીકળી છે. ત્યાં દેરાસર કરી ધર્મશાળા વગેરેની સગવડ સારી કરી છે. ત્યાંથી ફરી ગાડાં કરી અલીરાજપુરના દેરાસરમાં લક્ષ્મણીથી નીકળેલા ચૌમુખજી વગેરેનાં દર્શન કરી ત્યાં રાત થોડી

* શ્રી જેસંગભાઈ ઊજમશી શેઠ.

ગાળી એક વાગે રાત્રે ગાડામાં મુસાફરી કરતાં સાંજના ચાર પાંચ વાગે જંગલોમાં થઈ છોટા ઉદેપુર આવ્યા, ત્યાં રાત રહી સવારે ગાડીમાં બોડેલી સ્ટેશનથી ઉતરી ગાડા ને ઘોડાગાડી વાટે શિવરાજપુર ગયા. ત્યાંથી રાતોરાત પાવાગઢ દિગંબર ધર્મશાળામાં ગયા. ત્યાં ઓળખાણ લાવો તો ઊતરવા દઈએ એમ મુનિમે હઠ લીધી. તેથી દર્શન કરી પાછા વળતાં કરમસદની એક બાઈ, કુંથુસાગરજી આશ્રમમાં આવેલા ત્યારે આવેલી તે મળી આવી. તેણે મુનિમને સમજાવી ઉતારાની ગોઠવણ કરાવી. ડુંગર ઉપર બીજે દિવસે દર્શન કરી આવી સાંજના મોટરમાં વડોદરા આવ્યા અને ગાડી રસ્તે સાંજે પાંચમે રવિવારે આશ્રમમાં આવી ગયા. ટુંકામાં બધી યાત્રાની વિગત જણાવી. જ્યાં જ્યાં પ્રસિદ્ધ સ્થળો કેસરીયાજી, મક્ષીજી વગેરે છે ત્યાં ત્યાં શ્વેતાંબર દિગંબરના ઝઘડા હજી તેવા જ છે, પણ કાળ કાળનું કામ કરે છે.

જેને કલ્યાણ કરવું છે તેણે તો સત્પુરુષને આશરે શક્તિ છુપાવ્યા વિના આ ભવમાં જેટલું બને તેટલું કરી લેવું ઘટે છે. આવો યોગ ફરી મળવો દુર્લભ છે, માટે “આજનો લહાવો લીજીએ, કાલ કોણે દીઠી છે?” દેશની ને દુનિયાની ફિક્કરચિંતા કરી આ અવસર લૂંટાઈ જવા દેવો યોગ્ય નથી. “એક મત આપડી ને ઊભે માર્ગે તાપડી” એ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા તેમજ કરી લેવું ઘટે છે. જેણે સત્પુરુષના માર્ગ પ્રત્યે રુચિ કરી હશે તેનું પણ કલ્યાણ થઈ જાય તેવો માર્ગ છે. તો જેણે તેની આજ્ઞા ઉઠાવી હોય તેનું તો કહેવું જ શું? ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૩૯]

૪૧૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૫-૪-૧૯૪૨

તત્ ॐ સત્

ચૈત્ર વદ ૫, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમકૃપા કરનાર,
પરમકૃપાળુને નમી, વિનવું ભવથી તાર.”

આપનો પત્ર આજે પરમકૃપાળુદેવના દેહોત્સર્ગપર્વ ઉપર મળ્યો છેજી. વાંચી આપની સદ્ભાવના જાણી છેજી. તેવા ભાવ ટકાવી રાખવા ભલામણ છેજી. મોટા મોટા મુનિઓને પણ “હું પામર શું કરી શકું, એવો નથી વિવેક” એ ભાવ ઊગવો દુર્લભ છે, તે તમારા પત્રમાં વાંચી સંતોષ થયો છેજી. તેટલેથી હવે અટકવા યોગ્ય નથી. ઘણાને તો પોતે પહેરેલું કપડું મેલું છે એવું લક્ષમાં જ આવતું નથી, તેથી તે મેલા કપડાનું પણ અભિમાન કરે છે; કોઈક વિચારવાનને પોતાના કપડા તરફ નજર કરતાં મલિનતા દેખાવાથી શરમ આવે છે, પણ તે ધોવા જો પુરુષાર્થ ન કરે તો તે શરમ વધારે દિવસ ટકે નહીં; અને બધાય મારા જેવા જ છે, એમાં શરમાવું શું? એમ વિચારી પાછો, મેલ વધે તેમ વર્ત્યા કરે છે; તેવી રીતે જાગૃતિ રાખી પરમકૃપાળુદેવે અનંત કૃપા કરી જે સત્સાધન દર્શાવ્યાં છે, પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીજીની આજ્ઞાથી આપણા જેવા રંક જીવોને પણ સ્મરણમંત્ર આદિ સત્સાધનની પ્રાપ્તિ થઈ છે, તેનો બને તેટલો, શક્તિ ગોપવ્યા વિના પુરુષાર્થ કરતા રહેવાથી આ કળિમલ ટળીને જીવને શુદ્ધતા તરફ વલણ વધતું

જશે. મુમુક્ષુતાની જીવને ઘણી જરૂર છે, એટલે મોહાસક્તિથી મૂંઝાઈ મોક્ષના માર્ગમાં પ્રવર્તવાની ભાવના દિન-દિન વધવી જોઈએ. કૂતરાં, બિલાડાંની પેઠે પેટ ભરવા અર્થે જ આ મનુષ્યભવ ગાળવો નથી, પણ ભવબંધનના આંટા ઊકલે અને મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધાય તો જ આ મનુષ્યભવ મળ્યો છે તે સાર્થક થયો ગણાય. આત્માની શ્રદ્ધા થવા છ પદનો પત્ર અને શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર પરમકૃપાળુદેવે જે આ કાળમાં આપણે માટે પ્રગટ ઉપદેશ્યાં છે તેનો વિશેષ વિશેષ વિચાર કરી— “આત્મા છે, તે નિત્ય છે, છે કર્તા નિજકર્મ; છે ભોક્તા, વળી મોક્ષ છે, મોક્ષ ઉપાય સુધર્મ”—આટલી બાબત હૃદયમાં દૃઢ થઈ જાય, મરણપ્રસંગે પણ તે શ્રદ્ધા ચળે નહીં તેવી અટળ બની રહે અને શરીરનાં દુઃખ તથા સુખ પ્રત્યેથી ઉદાસીનતા રહ્યા કરે, આત્મસુખ ચાખવાની નિરંતર તીવ્ર ભાવના રહ્યા કરે એ પ્રકારે વાચન, વિચાર, ભક્તિ, ચર્યા, પૃચ્છના, ભાવના, સમજણ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

“માયા મૂકવી પડશે. માયાને મારું માન્યું છે તે મારું મૂકવું પડશે. સંયોગ, સંબંધ મારા માન્યા છે તે મૂકવું પડશે. કેવળ એક આત્મા છે તેની સામગ્રી જાણવી જોઈએ. સર્વને જાણે છે તે એક આત્મા છે. પોતાનો સ્વભાવ શો છે? જાણવાનો. પોતાના સ્વભાવમાં આવવું. નિર્મળ પાણી ન રહ્યું. મેલું રહ્યું, સંબંધ અનાદિકાળનો એ મેલનો છે. તેથી છૂટવું છે. ત્યાં બોધ જોઈએ, કાળજી જોઈએ. સિંહણનું દૂધ સોનાના પાત્રમાં જેમ રહે તેમ એટલી દશા, હદ જોઈએ. આત્મા જોવાય જ્ઞાનચક્ષુથી. તે જ્ઞાનચક્ષુ ક્યાં? અજ્ઞાની હતા તે જ્ઞાની શી રીતે થયા? અજ્ઞાન ફીટીને જ્ઞાન થાય, તે શી રીતે થાય? પ્રથમ શું જોઈએ? સત્સંગ અને બોધ. ભાણ્યા તે વાંચી શકે, તેમ સત્સંગ અને બોધથી અજ્ઞાનનાં વાદળાં ખસીને જ્ઞાનસૂર્ય દેખાય. યોગ્યતા મેળવવી જોઈએ. તે કેમ મેળવાય? સમજણ વિના મળે નહીં. બોધ થાય ત્યાં સમજણ આવે.

જ્ઞાનીએ કહેલું કહું: અમે તો જ્ઞાનીના દાસ છીએ. આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર શ્રવણ કરવા અવકાશ મેળવવો જોઈએ. અલૌકિક દૃષ્ટિએ સંભળાય, સામાન્યપણું ન થઈ જાય તે લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય છે.

“જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;”

સમજીને નમસ્કાર થાય તે જુદા. ‘જે સ્વરૂપ’ તે આત્મા છે. તે સમજ્યા વિના સૌ ‘આત્મા’ કહે છે, તે ઓઘસંજ્ઞાએ. જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના ‘આત્મા, આત્મા’ કહે છે, તેના ભવ ઊભા થાય છે અને આ તો જે સમજીને કહે છે તો જન્મમરણ છૂટવાનો માર્ગ છે. અંતરાત્માથી વચનો લખાયાં છે, તે અપૂર્વ છે. તેને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

તમે આત્મા જોજો. તમે ઘરડા-જુવાન, નાના-મોટા, બાઈ-ભાઈ એ ન જોશો; પણ આત્મા જોશો. એમ કરો તો ભાવ ફરી જાય. જ્યાં ભાવ ફરી જાય ત્યાં કામ થઈ જાય. ધ્યાનમાં લેજો. આ વાત સામાન્ય કરી નાખશો નહીં. જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના અનંત દુઃખ પામ્યો, તે સ્વરૂપ સમજાવ્યું તેને નમસ્કાર. જ્યાં આત્મા જોયો ત્યાં સમદૃષ્ટિ કરવી પડી, સમજણમાં બીજું કર્યું, દૃષ્ટિ બીજી કરી. જેમ આત્મા જુઓ, તેમ કર્મ ન બંધાય; નહીં તો રાગદ્વેષ, ઇષ્ટઅનિષ્ટ થાય છે

તેથી કર્મ બંધાય છે. વાત સમજણમાં છે. સમજણ આવ્યે અને ધ્યાનમાં લેવાય ત્યારે આત્માની વાત સમજાશે. આત્મા પ્રત્યક્ષ કરવો છે. જ્ઞાનીને પ્રત્યક્ષ છે. ભાવથી કલ્યાણ થવાનું છે. આતમ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૭૬ થી ૩૭૮) આ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીનો બોધ વારંવાર વાંચી લક્ષમાં લેવા લખ્યો છે, તે કોઈ નોટમાં ઉતારી લઈ વિચારપૂર્વક વાંચી આત્મહિત કરવા વિનંતી છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૪૦]

૪૧૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૪-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

ચોપાઈ— “કૃપા તિહારી એસી હોય, જન્મ-મરણ મિટાવે મોય,
બાર બાર મૈં વિનતિ કરું, તુમ સેવે ભવ-સાગર તરું.”

સત્સંગનો યોગ નહીં એવા સ્થળમાં પ્રારબ્ધવશાત્ રહેવું પડે છે, તો ત્યાં પણ પોતાનાથી બને તેટલો પુરુષાર્થ, સત્પુરુષની આજ્ઞા, સદાચાર, અને ઉત્તમ ભાવનામાં ગાળવા યોગ્ય છેજી. મૂળ વાત તો પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિ છે. પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ ઠોકી ઠોકીને કહ્યું છે કે એક પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ કરનારને બીજા કોઈનું ધ્યાન વગેરે કરવાની જરૂર નથી. તેમાં ચિત્ત વિશેષ રહ્યા કરે તેમ કરવા ભલામણ છેજી. મારા વિષે જે કંઈ પત્રમાં ઉલ્લેખ કર્યો છે તે ભૂલી જઈ, તેથી વિશેષ પ્રેમ એક પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રત્યે, તેમની મુદ્રા, વચન અને તેના વચનના આશય પ્રત્યે પ્રેમભક્તિભાવ રાખવા મારી આગ્રહપૂર્વક આપ બન્નેને ભલામણ છે. હિતકારી જાણી આ સૂચના વિશેષ વિસ્તારથી લખવા વિચાર હતો, પણ આજે વખત નહીં હોવાથી રૂબરૂ મળવાનું થાય તો તે વખતે યાદ દેવરાવશો એટલે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીનાં વચન તે સંબંધી સાંભળવા મળશેજી. પૂનામાં પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ એક પરમકૃપાળુદેવ ઉપર જ દૃષ્ટિ કરાવવા ઘણું પોતાનાથી બોલાય તેટલું એક અઠવાડિયા સુધી કહ્યું હતું તેમાંથી થોડી લીટીઓ લખી મોકલું છું, તે ઘણું લખ્યું છે એમ વિચારી હૃદયમાં એક પરમકૃપાળુદેવ જ સ્થાન સદાને માટે લે તેવું કરી લેવા વિનંતી છેજી :

“અમને તો ભલા એમ થયું કે જે વચન અમને આત્મહિતનું કારણ થયું તે વચન બીજા પણ સાંભળે, શ્રદ્ધે તો કલ્યાણ થાય. તેથી તેની (પરમકૃપાળુદેવની) આજ્ઞા ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ,’ જે અમારી પાસે આવ્યા તેમને કૃપાળુની દૃષ્ટિએ કહી સંભળાવી, પણ અણસમજણે કોઈક તો પોપટલાલને, કોઈક રતનરાજને, કોઈક આ ભાઈશ્રી (પૂ. રણછોડભાઈ નારવાળા)ને અને અમને દેહદૃષ્ટિએ વળગી પડ્યા! જેર પીઓ છો જેર; મરી જશો. ન હોય એ રસ્તો. જ્ઞાની તો જે છે તે છે. એની દૃષ્ટિએ ઊભા રહો, તો તરવાનો કંઈક આરો છે. અમને માનવા હોય તો માનો, ન માનવા હોય તો ન માનો; પણ જેમ છે તેમ કહી દેવું છે. અમે તો ધાર્યું હતું કે હમણાં જે ચાલે છે તે છો ચાલે, વખત આવ્યે બધું ફેરવી નાખીશું. કંઈ અમને ફૂલ-હાર, પૂજા-સત્કાર

એ ગમતાં હશે? પણ ન ગમતા ઘૂંટડા જાણીને ઉતારી જતા. હવે તો છુપાવ્યા વગર ખુલ્લું કહી દઈએ છીએ કે પૂજા, ભક્તિ કરવા લાયક એ કૃપાળુદેવ; હા, ભલે ઉપકારીનો ઉપકાર ન ભૂલવો—કોઈ મેળાપી મિત્રની પેઠે તેની છબિ હોય તો વાંધો નથી, પણ પૂજા તો એ જ ચિત્રપટની થાય..... બારમા ગુણઠાણા સુધી સાધક, સાધક અને સાધક રહેવાનું કહ્યું છે, આડુંઅવળું જોયું તો મરી ગયા જાણજો..... અમે આ કહ્યું છે તે માર્ગ ખોટો હોય તો તેના અમે જામીનદાર છીએ, પણ જે કોઈ સ્વચ્છંદે વર્તશે અને ‘આમ નહીં, આમ’ કરી દૃષ્ટિકેર કરશે તેના અમે જવાબદાર નથી. જવાબદારી લેવી સહેલી નથી, પણ એ માર્ગમાં ભૂલ નથી.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૨૭૨, ૨૭૩)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૧૫

સં. ૧૯૯૮

તમારા તરફનો ખેદકારક સમાચારવાળો પત્ર વાંચ્યો. જ્યાં આપણું કંઈ ચાલી શકે નહીં તેવા પ્રસંગમાં સહનશીલતા અને મંત્રનું સ્મરણરૂપ ધર્મધ્યાન જ વિચારવાન પુરુષોએ કરવા યોગ્ય કહ્યું છેજી. અત્યારે બીજી વાતો વાંચવા કે વિચારવાનો અવકાશ નહીં જાણીને એક ટુંકકથા સમજવા યોગ્ય, આશ્વાસન પામવા યોગ્ય લખું છું, તે લક્ષમાં લેશો તો આ પ્રસંગે જે ચિત્તને અસહ્ય બોજારૂપ ખેદ લાગે છે, તેમાં ધીરજ પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય છેજી.

એક વાણીયાને સાત કન્યાઓ હતી. ઉચ્ચ કુળનો પણ આફતમાં આવી પડેલો. તેથી દરેક કન્યાને ખર્ચ કરીને સારે ઠેકાણે પરણાવી, પણ કંટાળી ગયો અને સંસાર તેને અસહ્ય લાગ્યો. તેવામાં તેની સ્ત્રીને ગર્ભ રહ્યો, એટલે એણે નિશ્ચય કર્યો કે જો આ વખતે કન્યા જન્મે તો મારે નાસી જવું. આ સંસારમાં કોઈને મુખ દેખાડવા જેવું રહેશે નહીં. દેવું વળ્યું નથી, ત્યાં તો ફરી દેવું કરવાનો પ્રસંગ આવે તે મારાથી ખમી શકાશે નહીં. ભોગ જોગે દીકરીનો જ જન્મ થયો, તે સાંભળી ધાનો માનો પરદેશ ચાલ્યો ગયો. બધાં કુટુંબીજનોને ખેદ તો થયો, પણ થોડી શોધ કરી. રોજ સંભારે. એમ કરતાં કરતાં કાળે કરી તે દુઃખ વિસારે પડ્યું, પણ નવી જન્મેલી બાલિકાને શિર તે દોષ આરોપાયો અને કુટુંબમાં તો બહુ અણમાનીતી થઈ પડી. તેનું નામ પણ કોઈએ પાડ્યું નહીં. ‘અનામિકા’ કહીને સૌ બોલાવતા. આયુષ્યબળે તે દશોક વર્ષની થઈ એટલે તેની મા જેમ કામ કરી દહાડા કાઢતી, તેમ તેને પણ પાસેના જંગલમાંથી લાકડાં વીણી લાવવાનું સોંપેલું. એક દિવસે સવારે તેણે ખાવાનું માગ્યું, પણ ખાવાને બદલે માર મળ્યો અને કહ્યું કે લાકડાંની ભારી લાવ્યા સિવાય પાણી પણ પીવાનું નહીં મળે. એટલે દુઃખી થતી જંગલમાં ગઈ. થોડાં લાકડાં મળ્યાં તેની ભારી માથા ઉપર લઈ આવતી હતી, ત્યાં લોકો પૂજાનો સામાન લઈ, સારાં કપડાં પહેરી, હર્ષભેર પર્વત ઉપર ચઢતા તેણે જોયા. તેમને કારણ પુછ્યું કે બધા આટલા આનંદમાં ગાતાં ગાતાં ક્યાં જાઓ છો? તેમણે કહ્યું, કેવલી ભગવાન પર્વત ઉપર પધાર્યા છે, તેમનાં દર્શન અને બોધનો લાભ અચાનક મળવાનો પ્રસંગ છે, તેથી અમે ત્યાં જઈએ છીએ. તેને બધાંની સાથે જવા વિચાર થતાં બધાએ સંમતિ આપી કે લાકડાંનો

ભારો નીચે નાખી બધાની સાથે તે ચાલી. જ્યાં દેવોએ મનોહર સભાની રચના કરી હતી, ત્યાં જતાં તે અનામિકા પોતાનાં દુઃખ ભૂલી જાણે સ્વર્ગમાં પહોંચી હોય તેમ તેને લાગ્યું. ત્યાં જવાય કે નહીં એમ મનમાં થયું, પણ બધાંની સાથે ગુપચુપ ચાલી અને ભગવાનને પ્રદક્ષિણા દઈ નમસ્કાર કરી બોધ સાંભળ્યો. ત્યાં તો તેનું હૈયું ઠરીને હીમ થઈ ગયું. તેને એમ લાગ્યું કે આ ભગવાનને નાનાં-મોટાં, ગરીબ-પૈસાદારનો ભેદ નથી. બધાનાં ઉપર સરખો ભાવ રાખે છે, તો મારા દુઃખની વાત એમને પૂછું તો કંઈક ઉપાય મળશે. એમ વિચાર કરી ભગવાનના ઉત્તમ ગુણોમાં વિશ્વાસ રાખી મોટા રાજા વગેરેની વચમાં ઉભી થઈ તે બોલી— ‘હે! ભગવાન, અનાથના નાથ, અશરણના શરણ, દીનના બંધુ, આપના ઉપર વિશ્વાસ આવવાથી મને એક પ્રશ્ન પૂછવાનો વિચાર થયો છે. તે આજ્ઞા કરો તો હું કહું.’ ભગવાનની સંમતિ મળતાં તે બોલી, ‘હે! ભગવાન, મારા જેવું કોઈ દુઃખી આ જગતમાં હશે?’ ભગવાને કહ્યું, ‘હું દુઃખી જીવની વાત કરું તે ઉપરથી તને સમજાશે. નરકમાં જમીન એટલી દુઃખદાયી હોય છે કે હજાર વીંછી સાથે કરડે તે કરતાં ત્યાંની ભૂમિનો સ્પર્શ વિશેષ દુઃખ આપે છે. એવી જગ્યાએ અસંખ્ય, ગણ્યા ગણાય નહીં એટલાં વર્ષો સુધી નિરંતર મારફાડનું દુઃખ સહન કરવું પડે છે. આંખ મીચીને ઉઘાડીએ એટલી વાર પણ સુખ, ઊંઘ કે આરામ નથી, તેમના જેટલું તને દુઃખ છે?’ અનામિકા બોલી, ‘ના પ્રભુ, એટલું બધું દુઃખ મને નથી.’ પછી ઢોરનું દુઃખ વર્ણવ્યું. ઘાણીના બળદને સાંકડી જગામાં આંખે પાટા બાંધી આર કે સોટી મારી થાક્યા છતાં પણ ચલાવ્યા કરે છે. ભૂખ લાગી હોય, તરસ લાગી હોય તો પણ માર સહન કરી કામ કર્યા કરવું પડે, પૂરો શ્વાસ પણ લેવાય નહીં. રાત દિવસ જુએ નહીં. બહુ કામ આવે તો બહુ મજુરી કર્યા કરવી પડે, એવું દુઃખ તને છે?’ અનામિકા કહે, ‘ના પ્રભુ એટલું બધું તો મને દુઃખ નથી.’ પછી ભગવાન બોલ્યા—આંખે આંધળી ડોસીને અનેક રોગોનાં દુઃખ ખાટલામાં પડ્યાં પડ્યાં ખમવાં પડતાં હોય, ઊભું થવાય નહીં, પાણી જોઈએ તો કોઈ આપે તો પીવાય. દિશા પાણી જવું હોય તો પરાધીન, કોઈ ગમે તેવો તિરસ્કાર કરે, ‘મરી જાય તો સારું’ એવું બોલે તે સાંભળી રહેવું પડે, નાનાં છોકરાં પજવે, દુઃખ દે તે બધું સહન કરવું પડે. તેવું દુઃખ તને છે?’ અનામિકા કહે, ‘ના પ્રભુ એટલું બધું તો દુઃખ મને નથી.’ વળી કહ્યું દેવલોકમાં કિલ્વિષ નામના દેવો હોય છે. તેમને ઢેડની પેઠે બધા દેવોથી દૂર રહેવું પડે, તેમનું બોલેલું કોઈને ગમે નહીં અને કદી સભામાં પેસી ગયો તો ઇન્દ્ર વજ્ર મારે તે છ મહિના સુધી ‘રીરી’ કરતાં રીબાઈને, રોઈને સહન કરવું પડે. અત્યંત અપમાન અને મારનાં દુઃખ, તો તેવાં તારે ભોગવવાં પડતાં નથી?’ અનામિકા બોલી ‘ના પ્રભુ! એવાં દુઃખ તો હજુ મેં નથી ભોગવ્યાં.’ ભગવાને કહ્યું— ‘આવાં આવાં દુઃખ અનંતવાર તારા જીવે ભોગવ્યાં છે, પણ અત્યારે યાદ નથી અને જો હજી તે દુઃખો ન આવે તેવો ઉપાય નહીં કરે તો અનંતકાળ સુધી ભોગવવાના પ્રસંગો ઊભા થાય તેમ છે.’ એ સાંભળી ભય પામી તે અનામિકા બોલી— ‘હે! ભગવાન, એવાં દુઃખોથી છૂટવાનો કોઈ ઉપાય મને બતાવો, તો મારાથી બને તેટલી મહેનત કરી તેથી છૂટવા માટે આટલો ભવ ગાળીશ.’ તે સાંભળી

ભગવાને સાત વ્યસનના ત્યાગની, સાત અભક્ષ્ય વસ્તુના ત્યાગની અને મંત્ર તથા ભક્તિનો માર્ગ બતાવ્યો. તે તેણે મરતાં સુધી આરાધ્યો અને મરીને દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થઈ ભવિષ્યમાં ઋષભદેવ ભગવાન થવાના છે તે લલિતાંગ દેવની પટરાણી થઈ, અને આખરે મોક્ષે ગઈ. આ વાતમા ઘણો મર્મ રહ્યો છે. જેટલું વિચારાય તેટલું વિચારજો અને વારંવાર આ પત્ર વાંચી તેથી જે સ્ફુરણા, પ્રેરણા મળે તેમ ભક્તિમાર્ગમાં પ્રવર્તવાનું કરવા ભલામણ છેજી. ખેદમાં લૌકિક રોવા કકળવામાં કાળ જશે તે દુઃખ ઊભું કરનાર આર્તધ્યાનનું કારણ થશે. માટે મંત્રસ્મરણમાં વધારે કાળ જાય તેમ કર્તવ્ય છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૪૧]

૪૧૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૪-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૨, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

બ્રહ્મચર્ય માટે દિવાળી સુધી વ્રત પાળવાની તમારી બન્નેની ભાવના છે, તો આપનાં પત્ની સાથે નક્કી કરી પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ ચારે જણ નમસ્કાર કરી વ્રતની ભાવના કરશોજી. લીધા પ્રમાણે ટેક રાખી પાળવા ખાસ ભલામણ છે. તેમાં ભૂલ ન થાય તેટલી કાળજી રાખતા રહેશો. વ્રત ન પાળે તો જે પાપની પ્રવૃત્તિ કરે તેનું ફળ ભોગવવું પડે અને વ્રત લઈને તોડે તો પાપનું ફળ તથા વ્રત તોડ્યાનું ફળ એમ બેવડું પાપ ભોગવવું પડે, માટે વ્રત લેતાં બહુ વિચાર કરીને વ્રત લેવું અને લીધા પછી તેમાં દોષ આવવા ન દેવા કે બારીઓ ન ખોલવી; પણ પ્રાણ જાય તો જવા દેવા, પણ વ્રત તોડવું નહીં. આટલી શક્તિ જણાય તો જ પરમકૃપાળુદેવને નમસ્કાર કરી વ્રત લેશો, તે ચેતાવવા માટે લખ્યું છે. ન લેશો એમ કહેવું નથી, પણ જે કરવું તે સારું કરવું. ઉલ્લાસ, વ્રતની મુદત પૂરી થતાં સુધી ટકી રહે તે અર્થે ભક્તિ, વાંચન, સ્મરણમંત્ર વગેરેમાં ભાવપૂર્વક ખાસ વર્તવા ભલામણ છેજી.

[૩૪૨]

૪૧૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

“નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર;
પરમકૃપાળુને નમી, વિનવું ભવથી તાર,”

“કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી” એમ પરમકૃપાળુદેવે પત્ર ૪૬૦માં જણાવ્યું છે, છતાં ક્લેશ થાય છે અને તેનું માર્દું પરિણામ દુર્ગતિરૂપ આવે છે તેનું કારણ જણાવતાં પોતે લખે છે : “અવિચાર અને અજ્ઞાન એ સર્વ ક્લેશનું, મોહનું અને માઠી ગતિનું કારણ છે. સદ્વિચાર અને આત્મજ્ઞાન તે આત્મગતિનું કારણ છે.” એમ તેનો ઉપાય પણ દર્શાવ્યો છે. તો પ્રથમ શાનો સદ્વિચાર કરવો? તે વિષે લખે છે : “તેનો પ્રથમ સાક્ષાત્

ઉપાય જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી એ જ જણાય છે.” આમ આપણને જે “આત્મત્રાંતિ સમ રોગ” વર્તે છે તેનો ઉપાય બતાવ્યો છે. તે જાણી બીજા બધા રોગ કરતાં આ રોગ અનાદિકાળથી જામી ગયેલો જૂનો છે, માટે તેને કાઢવા માટે જ્ઞાનીપુરુષે “ઔષધ વિચાર ધ્યાન” તથા “ગુરુઆજ્ઞા સમ પથ્ય” દર્શાવ્યા છે તે સેવવા પડશે. આ ભયંકર, અસહ્ય સંસારનાં દુઃખથી બચવું હોય તો અનન્ય ભાવે, એકનિષ્ઠાએ, સર્વસ્વપણે, પરમ પ્રેમે પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રને શરણે ચિત્ત રાખી તેને ક્ષણવાર પણ વિસારવા નથી, એવું વ્રત લેવા યોગ્ય છે. એને મૂકીને બીજામાં ચિત્ત જાય છે, ત્યાં બળતરા, બંધન અને ભવભ્રમણ ઊભું થાય છે. માટે આત્મહિતને ઇચ્છનાર સરળભાવી ભદ્ર-પરિણામી જીવે મનમાં એવી ગાંઠ વાળી દેવા યોગ્ય છે કે આટલો ભવ તો આ પરમ પુરુષની ઉપાસના કરવા દે. ભલે લોકો નિંદે, ભલે ભીખ માંગવી પડે, ભલે વ્યાધિ પીડા આવી પડે, ભલે મરણતુલ્ય સંકટ આવી પડે, પણ જો આત્માનું હિત જરૂર થાય એવું મનમાં લાગ્યું છે તો તે માર્ગ અર્થે આટલો ભવ તો ગાળી નાખું. બહારની અનુકૂળતાઓ, સત્સંગ, પુસ્તક આદિ સાધનો મળો કે ન મળો, પણ મન તો મારું એ પરમ પુરુષની આજ્ઞામાં, સ્મરણમાં, ભક્તિભજનમાં સર્વ શક્તિએ રાખીશ. આવો દૃઢ નિશ્ચય કરી થોડા માસ વર્તાય તો ચિત્તની ચંચળતા તજી સ્થિરતા ભજવા લાગે એમ સંભવ છે. માટે આ પત્ર મળે ત્યારથી બને તેટલી દૃઢતા નિત્યનિયમ વગેરેમાં રાખવી અને અસ્થિરતા ચિત્તની જણાય ત્યારે વચનામૃતનું વાંચન, વિચાર કે સરખેસરખાનો સમાગમ કરતા રહેવું અને એકાંતનો વખત મળે તેટલો સ્મરણ એટલે માળા ગણવામાં કાઢવો. કેટલી રોજ માળા ફરે છે તેનો હિસાબ પણ રાખવો. આંગળી ઉપર વેઢા છે તે ગણતા રહેવાથી સંખ્યાની ગણતરી થશે. તેમાં દરરોજ થોડો થોડો વધારો કરતા રહેવું અને દરરોજ ચાળીસ કે પચાસ માળા ફરવાના ક્રમ સુધી પહોંચો ત્યારે કેમ મન રહે છે, માળાનો ક્રમ વધારવા વૃત્તિ રહે છે કે કંટાળો આવવા તરફ મન વળે છે, તે પત્રથી જણાવવા ભલામણ છેજી. બને તો રાત્રે પણ જાગી જવાય ત્યારે માળા લઈને બેસવું, ઊભા રહીને માળા ગણવી કે ફરતાં ફરતાં પણ ગણવી; પણ ઊંઘ ઓછી થતી જાય અને માળાનો ક્રમ વધતો જાય તેમ થોડે થોડે રોજ વધારતા રહેવાની જરૂર છે. એકદમ આખી રાત જાગવાથી બીજો દિવસ ઊંઘવામાં કે ઠેકાણા વગરના કામમાં જશે, માટે ઉતાવળ નહીં કરતાં મહિને મહિને એકાદ કલાક ઊંઘ ઘટાડતા જવું અને પાછલી રાતના ઊંઘ થોડી લઈ લેવી. આમ કરતાં શું પરિણામ આવે છે તે પુરુષાર્થ કર્યે સમજાશે. જો શરીર હાલ અશક્ત હોય તો ઠીક થયે તે ક્રમ કરી જોવાનો વિચાર રાખવો, પણ માંદગી તો વળી સ્મરણનો મોટો આધાર છે. સ્મરણ કરતાં કરતાં દેહ છૂટી જાય તો ઊલટું સારું. એવું ભાગ્ય ક્યાંથી હોય ! પણ હાલ જ્યાં સુધી તમારે માતુશ્રીની સેવા વગેરે કરવાની છે, ત્યાં સુધી શરીરની કાળજી રાખી તેમને પણ ધર્મધ્યાનમાં મન પરોવાયેલું રહે તેવું તેમને વાંચી સંભળાવવું, કે તેમને ઊંઘ ન આવે ત્યાં સુધી સ્મરણ, ભક્તિ વગેરેમાં મન જોડાય તેમ વર્તવું ઠીક છે. એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા. ક.—ખાવામાં સાદો ખોરાક, કંઈક ઊણું પેટ રહે, ઊંઘ ઓછી આવે તેવો ખોરાક લેવો એટલે ઘી, દૂધ, દહીં ઓછાં વાપરવાં. બીજી વાતોમાં ન પડવું. નદૂટકે અસત્સંગી જીવો સાથે બોલવાનું રાખવું. માળા ગણતાં પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ તથા તેમના ગુણો, તેમના ઉપકારનું સ્મરણ રહે, તેમની વીતરાગમુદ્રા લક્ષમાં રહે તેમ કરવું.

[૩૪૩]

૪૧૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૫-૧૯૪૨
તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૨, શનિ, સં. ૧૯૯૮

(૧) પ્રશ્ન—આ જીવની વિષયવાસનાની હાનિ ક્યારે થશે ?

ઉત્તર—લોખંડ વાંકું વળી ગયું હોય, પણ તપાવીને ઘણ મારે તો સીધું થઈ જાય. તેમજ આપણ વિષયાસક્ત જીવોને ઇંદ્રિયદમનરૂપી તપમાં તપાવીને ઉપર સત્પુરુષના બોધરૂપી ઘણના પ્રહારની જરૂર છે. પરમકૃપાળુદેવે શ્રી આત્મસિદ્ધિજીની ૧૦૩મી ગાથામાં જણાવ્યું છે કે “હણે બોધ વીતરાગતા, અચૂક ઉપાય આમ.” તથા પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીજીએ વિષયથી ધૂટવા તપશ્ચર્યાદિ પાંચ વર્ષ સુધી ઉપાયો કર્યા, પણ છેવટે પરમકૃપાળુદેવે રસ જીતવા, રસાદિની લોલુપતા મટાડવાના ઉપાયોરૂપી બોધ કર્યો તે પ્રકારે તેઓશ્રીજીએ એકનિષ્ઠાએ આજ્ઞા ઉપાસી વિષયથી વિજય મેળવ્યો; તેવી જ રીતે આપણ વિષયાસક્ત જીવોને જિહ્વાઇંદ્રિયની લાલસા છોડાવવા મહાપુરુષો ફરમાવે છે કે જે વસ્તુ ઉપર આપણને વધારે રુચિ હોય તે વસ્તુ આપણા ભાણામાં આવી ગઈ હોય તો બીજાને આપી દેવી, અથવા સ્વાદરહિત કરી વાપરવી. સાંભળવા કે વાંચવા માત્રથી નહીં, પણ જ્યારે આ પ્રમાણે બોધ ગ્રહણ કરી રસેંદ્રિયના સ્વાદ છોડવાનું વર્તનમાં મુકાશે ત્યારે જ વિષયવાસનાની હાનિ થશે.

(૨) પ્રશ્ન—સત્સંગનો યોગ પૂર્ણ ક્યારે મળશે ?

ઉત્તર—ભાવના સારી છે, પણ ગામમાં રાજમંદિરે મુમુક્ષુભાઈઓ મળી વાંચનાદિ સત્સંગ થાય છે ત્યાં લાભ લેવા ન જવાતું હોય (પાસે રહેલો રોટલો ન ખવાતો હોય) તો પછી બીજી તો વાત જ શી ? માટે પાસે હોય તે તો ખાયા કરવું. કરવા માંડે ત્યારે થાય છે.

(૩) પ્રશ્ન—સંસાર-કાર્યની નિવૃત્તિ ક્યારે થશે ?

ઉત્તર—કરશો ત્યારે. ત્રાસ લાગ્યો નથી. સંસારનું સ્વરૂપ ભયંકર છે. દુશ્મનની આગળ માથું આપે તો કાપી નાખે. કોઈએ પાંચ-પચીસ રૂપિયા આડાઅવળા કરાવ્યા હોય તો તેના પ્રત્યે દુશ્મન તરીકે વર્તે અને તેને ત્યાં લગ્નપ્રસંગે આમંત્રણ આપે તોપણ જાય નહીં; તો પછી આ જીવનું મોહશત્રુએ ભૂંડું કરવામાં મણા રાખી નથી, તો તેના આમંત્રણરૂપી પ્રવાહમાં કેમ તણાઈએ ? માટે સંસારથી ધૂટવા મહાપુરુષો ફરી ફરી ભલામણ કરે છે, પણ હજુ આપણને સંસારથી ત્રાસ જ ક્યાં લાગ્યો છે ? જ્યારે ખરા અંતઃકરણથી ત્રાસ લાગશે અને આપણે જાતે

આવા પ્રસંગોથી નિવર્તીશું ત્યારે જ સંસારકાર્યની નિવૃત્તિ થશે. “તારી વારે વાર” એમ પ્રભુશ્રીજી કહેતા.

(૪) પ્રશ્ન—શ્રી પરમકૃપાળુદેવ ઉપર અપૂર્વ સ્નેહ જાગ્રત ક્યારે થશે ?

ઉત્તર—બીજેથી ઉઠાશે ત્યારે. “પ્રીતિ અનંતી પર થકી, જે તોડે હો તે જોડે એહ; પરમપુરુષથી રાગતા, એકત્વતા હો દાખી ગુણ-ગેહ. ઋષભ જિણંદશું પ્રીતડી.” તેમ જ ભાવદયાસાગર પ્રભુશ્રીજીએ પણ ઠેર ઠેર એ જ બોધધારા વરસાવી છે, પણ આપણ દિશામૂઢ જીવોને હજુ ચટકો ક્યાં લાગ્યો છે ? જીવ પાસે મૂડી છે તે ધન-કુટુંબાદિમાં ઠેર ઠેર પ્રેમપ્રીતિરૂપે વેરી નાખી છે, તેથી કૃપાળુ પરમાત્મા પ્રત્યે સ્નેહ જોઈએ તે ક્યાંથી લાવવો ? જ્યારે બીજે પરથી પ્રેમપ્રીતિ ઊઠશે ત્યારે જ પરમકૃપાળુદેવ પર અપૂર્વ સ્નેહ જાગશે.

પ્રશ્ન સારા છે, પણ જીવ પોતે જ ઉકેલ કરશે તો મળી રહેશે. શૂરવીર થવું પડશે. જે અપ્રશસ્ત રાગ છે તે જ્ઞાનીના બોધે પ્રશસ્ત કરવો પડશે. હજુ મોહનું દુઃખ લાગ્યું નથી. કાગળ લખ્યે કે પ્રશ્ન પુછાવા માત્રથી દુઃખ મટે તેમ નથી. કોઈ કહે કે ‘હું ક્યારે પૈસાવાળો થઈશ ?’ એમ કહેવામાત્રથી પૈસાવાળો થાય તેમ નથી, પણ ઉપાય કરે તો થાય. પોતાની શક્તિ છુપાવે તે ચોર કહેવાય. દિવસે ધંધા, છોકરાં આદિના કારણે પુરુષાર્થ ન થઈ શકે, તો આખી રાત પડી હોય છે તેમાંથી વિષયભોગ માટે જેમ રાત્રે વખત મળતો, તેમ ઊંઘ ઓછી કરી થોડો વખત આત્મહિત કરે તોપણ બની શકે તેમ છે. સત્સંગની જરૂર છે એમ મહાપુરુષો ફરમાવે છે.^૧

^૨પ્રિય ભાઈ....., આ તમને ઠપકો નથી લખ્યો. દરેક મુમુક્ષુએ હવે બહુ વિચારપૂર્વક વર્તવાની જરૂર છે. સાચા પુરુષનો જેને અલ્પ પણ યોગ થયો છે તેને ધૂટવાની કામના થોડીઘણી જાગે છે, તે મહાપુરુષનો જ પ્રતાપ છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે અમારી પાસે આવે તેનામાં અમે કંઈક ઘાલી દઈએ છીએ, પણ તેને એ ખબર તે વખતે ન પડે. કાળે કરીને સત્સંગરૂપી જળથી પોષાતાં તે વૃક્ષરૂપ થાય છે અને ધૂટવાની વાતનો આત્માથી ભણકાર થાય છે. સંસારમાં તેને નિરાંતે તે સૂઈ રહેવા ન દે, ક્યાંચ ચેન પડવા ન દે, ઝૂરણા જગાવે, પણ ક્યારે કે સાચા પુરુષના બીજને સાચો થઈને આ જીવ જો ઝીલે, પોષે, પથ્ય પાળે તો; નહીં તો વંધ્યા બાઈ, કે જેને ગર્ભ ગળી જતા હોય તેવી બાઈને પુત્રપ્રાપ્તિનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થવો દુર્લભ છે, તેમ જીવ જો સત્પુરુષના ઉપકારને સંભારે નહીં, ધન સ્ત્રી કુટુંબના જ વિચારોમાં દિવસ ઉપર દિવસો વિતાવે અને સત્પુરુષનાં વચનના વિચારથી, તેની આજ્ઞાના આરાધનથી આત્મહિતને પોષતો ન રહે; તો સત્પુરુષનો યોગ મળ્યો તે ન મળ્યા જેવો પણ થઈ જતાં વાર ન લાગે, એવો આ હુંડાવસર્પિણી દુષમ કાળ છે. માટે આ વિકટ પ્રસંગમાં પુરુષાર્થ પણ વિકટ કર્તવ્ય છેજી. પહેલાં તો જતાં-આવતાં કે સત્પુરુષ વિહાર કરતાં કંઈ દર્શનમાત્રનો લાભ થઈ

૧. અહીં સુધીનું લખાણ એક મુમુક્ષુભાઈએ પૂજ્યશ્રીને પૂછીને તેઓશ્રીના કહ્યા પ્રમાણે યથામતિ લખેલ છે અને પૂજ્યશ્રી પાસે સુધરાવેલ છે. ૨. અત્રેથી પૂજ્યશ્રીએ સ્વહસ્તે લખેલ છે.

જાય તોપણ જીવના ભાવ પલટાઈ જતા, તેવા સરળ ભદ્રિક જીવો હતા અને અતિશયધારી સત્પુરુષો હતા. તેવો યોગ ન હોય ત્યારે વિશેષ પુરુષાર્થ કરી, ઘણો સત્સંગ સેવીને પણ, મળેલો યોગ સફળ કરવા જીવે જાગતા રહેવાની જરૂર છેજી. અત્યારે ડહોળું પાણી પીવાનું મળે તો તેવું પણ પીને જો તરસ છીપે તેમ હોય તો તેમ કરી લેવું, નહીં તો જેમ રણમાં મૂર્ખ મુસાફર ‘આવું પાણી કોણ પીએ?’ એમ કરીને આગળ ચાલ્યો જાય અને આગળ તો તેવું ડહોળું પાણી તો શું, પણ માત્ર રેતી, રેતી જ આવ્યા કરે, ત્યાં તે જીવ તરસે કંઠ બેસી જવાથી મરી જાય છે; તેવી આપણી દશા ન થાય તે વિષે ઘણું વિચારવું ઘટે છેજી. આ યોગ આપણા હાથમાંથી વહી ગયા પછી આવો યોગ પણ ફરી મળવો કઠણ છે, તો તેથી સારાની આશા શું રાખવી? માટે જે બને તે જતા દિવસમાંથી હિતકારી કાળનો લાભ લઈ લેવો એ તમારે, મારે, બધાએ કર્તવ્ય છેજી. સર્વ ભાઈ-બહેનોએ બહુ ચેતીને વખતનો દુરુપયોગ કરતાં બચી જવું ઘટે છેજી. શા માટે જન્મ્યા છીએ અને શું કરીએ છીએ? એનો વિચાર વારંવાર મનમાં લાવી સન્માર્ગમાં ઉત્સાહ વધે તેમ આપણે સર્વેએ હવે તો કમર કસીને બને તેટલું બળતામાંથી બચાવી લેવું જોઈએ. ઘર લાગે ત્યારે માત્ર રડ્યા કર્યે કશું બચે નહીં, પણ હિંમત રાખી જેટલું બહાર કાઢી લીધું તેટલું બચવા સંભવ છે. માટે જેટલી ક્ષણો જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં, મંત્રસ્મરણ વગેરેમાં જશે તેટલી બચી સમજી તેનો વિશેષ અભ્યાસ રાખવા પૂ..... સાથે વાત થઈ છે તે પૂછી, માહિત થઈ હવે સત્સાધન વિશેષ કરતા રહેવું ઘટે છે. તેવો નિશ્ચય દૃઢ કરી તે પ્રમાણે વર્તવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— પૂ. આદિ મુમુક્ષુઓ મળીને આ પત્ર વાંચવા વિચારવાનું કરશો.

[૩૪૪]

૪૧૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૩, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“નથી રોગોથી ઘેરાયો, જરા પીડે ન જ્યાં સુધી;
 નથી મૃત્યુ મુખે પેઠો, સાધ કલ્યાણ ત્યાં સુધી.”
 “આત્મજ્ઞાન ત્યાં મુનિપણું, તે સાચા ગુરુ હોય;
 બાકી કુળગુરુ કલ્પના, આત્માર્થી નહિ જોય.
 આત્મજ્ઞાન, સમદર્શિતા, વિચરે ઉદય પ્રયોગ;
 અપૂર્વ વાણી, પરમશ્રુત, સદ્ગુરુ લક્ષણ યોગ્ય.”

વૈશાખ વદ ૮ને દિવસે વટામણ (પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના વતન) માં મંદિરનું ખાતમુહૂર્ત રાખેલું છે તે સહજ જાણવા લખ્યું છેજી.

આપનું કાર્ડ તા. ૨૫-૪-૧૯૪૨નું મળ્યું, તેમાં ‘પૂર્વાપર અવિરોધ’ શબ્દનો અર્થ પુછાવ્યો છે, તેનો ઉત્તર : જ્ઞાનીની વાણીનું લક્ષણ પૂર્વાપર અવિરોધ હોય છે. એ સમજાવવું, વિવેચન

કરવું મુશ્કેલ છે, પણ શબ્દાર્થ તે પત્ર ૬૭૯માં વાંચવાથી એવો સમજાય છે કે જ્ઞાનીની વાણી આત્માર્થે, આત્મા જાણ્યાપૂર્વક હોય છે તેથી આત્મા પોષાય, જાગ્રત થાય, વૈરાગ્ય તથા પુરુષાર્થમાં પ્રેરાય તેવાં વચનો હોય છે. ગમે તે પ્રકારનાં વચનો પણ એ જ પરમાર્થને પ્રેરનારાં હોય છે. તેને હાનિ કરે તેવાં વચન જ્ઞાનીનાં હોતાં નથી અને અજ્ઞાનીને આત્મા તરફ લક્ષ થયેલો હોતો નથી, તેથી એક વખત શૂરવીરતાનાં વચન પુરુષાર્થપ્રેરક હોય અને બીજે પ્રસંગે કાયરતા ઘર કરે તેવાં હોય, પણ સતત આત્મવિચારણા વધારનારાં કે આત્મહિતને પોષક એકધારાં હોતાં નથી.

[૩૪૫]

૪૨૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૫-૧૯૪૨

તત્ ॐ સત્ વૈશાખ વદ ૭, ગુરુ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

“ન લાજ ત્રીન લોકકી, ન વેદકો કહ્નો કરે,
ન શંક ભૂત-પ્રેતકી, ન દેવ-જક્ષર્તેં ડરે ।
સુણે ન કાન ઔરકી, દૃશે ન ઔર ઇચ્છના,
કહે ન મુખ ઔર બાત, ભક્તિ પ્રેમ-લચ્છના ॥”

“પ્રેમ લગ્યો પરમેશ્વરસોં તબ ભૂલિ ગયો સિગરો ઘરુબારા,
જ્યોં ડનમત્ત ફિરે જિત હિ તિત, નેક રહી ન શરીર-સંભારા ।
શ્વાસ-ડસાસ ડઠે સબ રોમ, ચલૈ દૃગ નીર અખંડિત ધારા,
સુંદર કૌન કરે નવધા વિધિ, છાકિ પર્યોં રસ પી મતવારા ॥”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. આપ ‘યથાશક્તિ ભક્તિ થાય છે’ એમ લખો છો તથા ‘આત્મિક ઊંડી વિચારશ્રેણી જાગતી નથી’ એમ સાથે જણાવો છો. પરમકૃપાળુદેવે પત્રાંક ૫૭૨માં ભક્તિનું ઈળ તીવ્રજ્ઞાનદશા કહી છે, તે મારે, તમારે, સર્વને વિચારી તે જ પત્રમાં જણાવેલ દોષો દૂર કરવા પુરુષાર્થ જરૂર કરવો ઘટે છે; તો જ જ્ઞાનીપુરુષનો આશ્રયભક્તિમાર્ગ સફળ થાય. એ ક્રમ આરાધવાથી અવશ્ય કલ્યાણ છે, પણ શક્તિ ગોપવ્યા સિવાય વારંવાર તે લક્ષ ચૂકાય નહીં તેવો ઉપયોગ રહ્યા કરે તેવા પુરુષાર્થની પણ જરૂર છેજી.

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી ઘણી વખત કહેતા હતા કે આ જીવને રખડાવનાર એક લોભ છે. તેને હણવા અર્થે દાન, ત્યાગ, વૈરાગ્ય કર્તવ્ય છેજી. મૂઠી દાળિયા કોઈ ભિખારીને આપતાં પણ ‘પુણ્ય તો બંધાશે’ એવો ભાવ છોડી, મારો એટલો લોભ છૂટ્યો એવી ભાવના કર્તવ્ય છે. મળેલું બધુંય હું ભોગવું એવી સંજ્ઞારૂપ અનાદિની ટેવ ટાળવા અર્થે દાન આદિ શુભ પ્રવૃત્તિ કરું છું, પરંતુ તેના ઈચ્છા મારે રાખવી નથી. આત્માર્થે હવે સર્વ પ્રવૃત્તિ કરવી છે એવો લક્ષ મુમુક્ષુજીવને સહેજે હોય.

આશ્રમમાં રહી પરમ પુરુષે બતાવેલ માર્ગે જીવન ગાળવાની ભાવના અંશે મૂર્તિમંત કરવા મકાન કરાવવાનો લક્ષ્ય છે; તે ભાવના હવે વિશેષ કાર્યકારી બને તેવી બીજી અનુકૂળતાઓ તે જ અર્થે કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

“જો જ્ઞાનીપુરુષના દૃઢ આશ્રયથી સર્વોત્કૃષ્ટ એવું મોક્ષપદ સુલભ છે; તો પછી કાણે કાણે આત્મોપયોગ સ્થિર કરવો ઘટે એવો કઠણ માર્ગ તે જ્ઞાનીપુરુષના દૃઢ આશ્રયે પ્રાપ્ત થવો કેમ સુલભ ન હોય?.....જ્ઞાનીપુરુષના વચનનો દૃઢ આશ્રય જેને થાય તેને સર્વ સાધન સુલભ થાય એવો અખંડ નિશ્ચય સત્પુરુષોએ કર્યો છે; તો પછી અમે કહીએ છીએ કે આ વૃત્તિઓનો જય કરવો ઘટે છે, તે વૃત્તિઓનો જય કેમ ન થઈ શકે?” (૫૬૦) આ પત્ર પણ એકાંતમાં સ્વહિતાર્થે મનન કરતા રહી તે પરમ પુરુષે જે પુરુષાર્થબળની પ્રેરણા કરી છે તે આપણને આ કઠિનકાળમાં પણ પ્રાપ્ત થાઓ એવી તે પરમકૃપાળુદેવને વિનમ્ર વિનંતી કરી પત્ર પૂર્ણ કરું છુંજી.

[૩૪૬]

૪૨૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૦, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“સુણવા યોગ્ય સુસંતની, વાણી ધરી નહીં કાન;
સ્મરવા યોગ્ય સુમંત્રનું, રહ્યું નહીં બહુમાન.
કરવા યોગ્ય સુકાર્યમાં, નહિ પાથર્યા પ્રાણ;
સુંદર ધરી નર દેહ તો, શું સાધ્યું કલ્યાણ?”

“કૃપા તિહારી ઐસી હોય, જન્મ મરણ મિટાવે મોય;
વારંવાર મેં વિનંતિ કરું, તુમ સેવે ભવસાગર તરું.”

“પરમગુરુ પર પ્રીત, તૂટે નહીં તેવી હોજો;
નિત્ય નિરંજન ભાવ હૃદયમાં રમતા રહેજો.
નજરે નિરખું નાથ નહિ સ્વપ્ને પણ બીજો;
તુજ ગુણ કીર્તન થાય તે જ સ્વર શોભીતો.
શ્રવણે બોધ સુણાય નિરંતર સત્સંગતિ હોજો;
સદ્ગુરુ સેવા માંહિ નિરાલસતા ઉર વસજો.”

આપના પિતાશ્રીને જણાવશો કે શરીરના ધર્મો શરીરમાં જણાય છે. નાશવંત દેહ કોઈનો અમર રહ્યો નથી. મોટા સમર્થ મહાત્મા પુરુષો પણ દેહ તજીને ચાલ્યા ગયા તો આપણે કોણ ગણતરીમાં છીએ? પણ તે મહાપુરુષોએ દેહ છૂટતાં પહેલાં દેહથી ભિન્ન, સુખદુઃખને જાણનાર, અછેદ, અભેદ, જરા-મરણ-વ્યાધિ-પીડાથી રહિત, નિત્ય આત્માને જાણી દેહનો મોહ તદ્દન છોડી દીધો હતો. આપણે પણ પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુને આશ્રયે દેહનો મોહ છોડવો છે.

તે પુરુષનું શરણું ભવજલ તરવામાં નાવ સમાન છે. માટે સ્મરણમંત્ર નિરંતર હૃદયમાં રટાતો રહે તેવી ટેવ પાડી દેવા ભલામણ છેજી. તેમ જ “સદ્ગુરુપ્રસાદ”માંથી બધી અવસ્થાના ચિત્રપટનાં દર્શન રોજ કરાવતા રહેશોજી તથા રોજ સાંજે તેમની ભાવના રહેતી હોય તો વીસ દોહરા, યમનિયમ, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, આત્મસિદ્ધિ વગેરેમાંથી સંભળાવતા રહેવું. વિશેષ ભાવના જાગે તો અવકાશે સમાધિસોપાનમાંથી સમાધિમરણ વિષેનું છેલ્લું પ્રકરણ વારંવાર સંભળાવતા રહેવું ઘટે છેજી. તેમનું ચિત્ત તેમાં રહેશે તો બીજા ભાવ ધૂટી જ્ઞાની પ્રત્યે વિશેષ પ્રીતિ થતી જશે, નહીં તો વાંચનારને તો જરૂર લાભનું જ કારણ છે. આપણે તો આપણા આત્માને સંભળાવીએ છીએ એ મુખ્ય લક્ષ રાખી, ભલે જે સાંભળશે તેનું કલ્યાણ થશે એ ભાવે ઘરનાં જે નવરાં હોય તેમને સાંભળવા કહેવું. મંદિરમાં પણ પૂજા વગેરે કર્યા પછી વખત હોય તો એકાદ પત્ર વચનામૃતમાંથી નિરાંતે બેસી વાંચવો કે ભક્તિ કરી ઘેર જવું. એકલા હોઈએ તો વધારે સારું છે. ભગવાન સાથે તો એકાંત જ સારી. આપણો આત્મા એકલો જ આવ્યો છે અને એકલો જ જવાનો છે. તેને જ ખરી રીતે સત્સંગમાં પણ સમજાવવાનો છે. તેવો જોગ ન હોય તો એકલાએ પણ પોતાના આત્માને શિખામણ મળે તેવું દરરોજ થોડુંઘણું વાંચન રાખતા રહેવાથી વૈરાગ્ય, ઉપશમની વૃદ્ધિ થતાં અપૂર્વ આનંદ આવશેજી. જેને કલ્યાણ સાધવું હશે તેને માટે ઉત્તમ સ્થળ તૈયાર થયું છે. હાલ છે તેમાંથી જેને લાભ લેવો હોય તે લઈ લેશે. તેનો લાભ લેવા ઘણા ભાવના ભાવતાં હશે તે ભવિષ્યમાં ત્યાં લાભ લેવા જન્મશે અને ધર્મ આરાધી કલ્યાણ સાધશે. લૂંટમલૂંટ લહાવો લેવાનો જોગ આવ્યો છે ત્યાં પ્રમાદ કર્તવ્ય નથી. “બહોત ગઈ થોડી રહી, થોડી પણ ઘટ જાય.”

તા.ક.— પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ છેલ્લી શિખામણ આપી છે તે યાદ કરાવું છું. “સંપ અને સત્સંગ રાખજો.” તે લક્ષમાં લેશે તેનું જરૂર કલ્યાણ થાય તેમ છેજી. ગમે તે ભોગે ક્લેશના કારણ નિર્મૂળ કરવા યોગ્ય છે તે સર્વ મુમુક્ષુ વર્ગને જણાવવા વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૪૭]

૪૨૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૩, બુધ, સં. ૧૯૯૮

આવા દુષ્ક્રમ વિકટ કાળમાં જન્મ્યા છીએ તો મુશ્કેલીથી ધર્મસાધન થઈ શકે તેવો પ્રસંગ છે, તોપણ જેણે આત્મકલ્યાણ અવશ્ય આ ભવમાં જેટલું બની શકે તેટલું કરી લેવું છે એવો નિર્ણય કર્યો હોય અને તે અર્થે ભોગાદિથી પાછા હઠ્યા હોય તેવા જીવોએ વિકટ પુરુષાર્થ કરીને આત્મવૃત્તિને બાહ્ય પદાર્થોમાં તણાતી રોકી સત્સાધનમાં વારંવાર જોડવા કમર કસીને મંડી પડવા યોગ્ય છેજી. કામકાજ એકલે હાથે કરવાનાં હોય તો દિવસે વખત થોડો મળે, પણ રાત્રિ તો આપણા બાપની જ છે. તેમાંથી જરૂર જેટલી જ ઊંઘ લઈ લીધા પછી સત્સાધનમાં વિશેષ

ભાવપૂર્વક પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી. શરીર બગડે નહીં તેટલો લક્ષ રાખી બને તેટલો કાળ પરમાર્થ પોષાય તેમ ગાળવો ઘટે છેજી. આવો યોગ બીજા ભવમાં મળવો દુર્લભ છે એમ જાણી બનતી જાગૃતિ અને સ્મરણમંત્રના રટણમાં વૃત્તિ રાખતા રહેવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૪૮]

૪૨૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૪-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૮

“બાળપણે આપણ સસનેહી, રમતા નવ નવ વેષે;
આજ તુમે પામ્યા પ્રભુતાઈ, અમે તો સંસાર-નિવેશે.
હો પ્રભુજી! ઓલંભડે મત ખીજો.”

“ભગવાન પરિપૂર્ણ સર્વગુણસંપન્ન કહેવાય છે. તથાપિ એમાંય અપલક્ષણ કંઈ ઓછાં નથી!” (૧૬૫) વિષે પુછાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે ‘જ્ઞાનીકી ગતિ જ્ઞાની હી જાણે’ એ વચન પ્રમાણે તે મહાપુરુષનો આશય તે જ જાણે; પણ આપણે તેનાં બીજાં વચનોને આધારે આત્માર્થને અનુકૂળ અર્થ કરી તેનો આશય સમજવા પ્રયત્ન કરીએ તો તેમાં અડચણ જેવું જણાતું નથીજી. પત્રાંક ૨૦૧માં પોતે લખે છે : “અને વાસુદેવ હરિ ચાહીને કેટલોક વખત વળી અંતર્ધાન પણ થઈ જાય એવા લક્ષણના ધારક છે; માટે અમે અસંગતાને ઇચ્છીએ છીએ; અને તમારો સહવાસ તે પણ અસંગતા જ છે, એથી પણ વિશેષ અમને પ્રિય છે. સત્સંગની અત્ર ખામી છે; અને વિકટવાસમાં નિવાસ છે.” એ આખો પત્ર વાંચવા-વિચારવાથી જે પદની તેઓશ્રીને પ્રાપ્તિ થઈ છે તે ટકાવી રાખવામાં કેટલી મુશ્કેલી પડતી હશે અને તેમાં સાંસારિક પ્રવૃત્તિ કેટલી બાધક સમજાતી હશે તથા સત્સંગની ઝંખના કેટલી છે તે જણાવવા પરમાત્માનાં ‘અપલક્ષણ’ રૂપ ઠપકો ભક્તિભાવે પરમાત્માને આપ્યો જણાય છેજી. તે જ વાત અન્ય પત્રમાં પ્રગટ કરી છે— “નિરંજનપદને બૂઝનારા નિરંજન કેવી સ્થિતિમાં રાખે છે, એ વિચારતાં અકળ ગતિ પર ગંભીર, સમાધિયુક્ત હાસ્ય આવે છે! હવે અમારી દશા કોઈ પણ પ્રકારે કહી શકવાના નથી; તો લખી ક્યાંથી શકીશું? આપનાં દર્શન થયે જે કંઈ વાણી કહી શકશે તે કહેશે, બાકી નિરુપાયતા છે.” (૧૮૭) એ કવિમય જીવનના અન્યોક્તિરૂપ ઉદ્ગારો છે. જેમ સમક્રિતને દૂષણ આપવારૂપ વચન લખ્યું છે—“મને ગ્રહણ કરવાથી ગ્રહણ કરનારની ઇચ્છા ન થાય તોપણ મારે તેને પરાણે મોક્ષે લઈ જવો પડે છે; માટે મને ગ્રહણ કરવા પહેલાં એ વિચાર કરવો કે મોક્ષે જવાની ઇચ્છા ફેરવવી હશે તોપણ કામ આવવાની નથી; મને ગ્રહણ કરવા પછી નવમે સમયે તો મારે તેને માક્ષે પહોંચાડવો જોઈએ. ગ્રહણ કરનાર કદાચ શિથિલ થઈ જાય તોપણ બને તો તે જ ભવે, અને ન બને તો વધારેમાં વધારે પંદર ભવે મારે તેને મોક્ષે પહોંચાડવો જોઈએ. કદાચ મને છોડી દઈ મારાથી વિરુદ્ધ આચરણ કરે અથવા પ્રબળમાં પ્રબળ એવા મોહને ધારણ કરે તોપણ અર્ધપુદ્ગલ

પરાવર્તનની અંદર મારે તેને મોક્ષે પહોંચાડવો એ મારી પ્રતિજ્ઞા છે! અર્થાત્ અહીં સમ્યક્ત્વની મહત્તા બતાવી છે.” (વ્યાખ્યાનસાર-૧, ૬૬) દૂષણનું નામ દઈ મહત્તા જેમ સમકિતની પ્રગટ કરી છે, તેમ પરમાત્માનાં અપલક્ષણ કહીને તેમનું વિકટતાથી પ્રાપ્ત થવું અને ટકાવી રાખવું થાય છે તે દર્શાવવા તેવી ભાષા વિચારણા પ્રેરવા આનંદદાયીરૂપે (હાસ્યરૂપે) જાણે પરમાત્માના સખા બની તેનાં દૂષણ દેખાડતા હોય તેમ લખાણ છે તે ઊંડા ઊતરી વિચારતાં સમજાય તેમ છેજી. ગોપાંગનાઓ શ્રીકૃષ્ણને ચિત્તના ચોર કે માખણચોર કહી વગોવતી હતી કે વખાણતી હતી તે તેનો આશય સમજતાં આનંદ આવે તેમ છેજી.

‘નિરાકુલ સુખ’નો અર્થ પૂછ્યો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે પુદ્ગલનાં, ઇન્દ્રિય દ્વારા ભોગવાતાં સુખ, સુખરૂપ નથી, પણ દુઃખનો જ પ્રકાર છે, “સઘળું પરવશ તે દુઃખલક્ષણ, નિજવશ તે સુખ લહીએ, એ દૃષ્ટે આતમ ગુણ પ્રગટે” આદિ યોગદૃષ્ટિની સજ્જાયમાં કહ્યું છે તેમ આત્માનું સુખ તે સહજ સુખ છે, તેને ઉપદેશછાયામાં “સહજસમાધિ” રૂપે વર્ણવ્યું છે. પૃષ્ઠ ૭૨૧-૭૨૨ વાંચી વિચારશો તો સહજ સમજાશે કે પુદ્ગલનો સ્વભાવ સુખ આપવાનો નથી. તેની તૃષ્ણા આકુળતા જ ઉત્પન્ન કરે છે, તેથી તે પુદ્ગલનાં સુખ તે આકુળતાવાળાં સુખ છે. તેનાથી જે ઠગાતા નથી તે સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવો છે. “પુદ્ગલ અનુભવ ત્યાગથી, કરવી જસુ પરતીત હો મિત્ત; ક્યું જાણું ક્યું બની આવશે, અભિનંદનરસ રીતિ હો મિત્ત.” એમ સર્વ જ્ઞાનીઓનો એક જ મત છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૪૯]

૪૨૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ પ્રથમ જેઠ સુદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૮

(પ્રભાતિયાનો રાગ-ધાર તરવારની સોહલી દોહલી)

“૧ધર્મ શાને કરે લોક સંતોષવા, પૂછજે આટલું જીવને કે,
મુક્તિની એક ઇચ્છા રહે જો ઉરે, મૂક સંકલ્પ-વિકલ્પને, રે!
આજ ગુરુરાજને પ્રણમી અતિ ભાવથી, યાચના શુદ્ધતાની કરું છું.
આપ તો શુદ્ધ ભાવે સદાયે રમો, બે ઘડી શુદ્ધ ભાવે ઠરું હું. આજ૦
રાગ આદિ વિકલ્પો તને મૂકતાં, હોય બાધા જરા તો કહી દે,
એમ સમજાવતાં જીવ માની જશે, હિત જાણી સદા તે મૂકી દે. આજ૦
રાગ આદિ રહિત જ્યાંથી ત્યાંથી થવું, એ સનાતન મહા ધર્મ માનો;
પ્રાપ્ત સંયોગમાં ભાવ સમતા તણો, સાધવો એ જ ઉપદેશ જાણો. આજ૦
સર્વ ક્રિયા કરી, દાન શીલ આચરી, આટલું સાધવું છે, વિચારો;
સહજ સમભાવ તે નિજરૂપ જાણીને, સાચવી રાખવું, જરૂર ધારો. આજ૦

૧. પાઠાંતર : ધર્મ તે નહિ કરે લોક સંતોષવા, પૂછશે આટલું જીવને એ;

આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ ઘણી આવશે, આત્મ-હિતકારી સમતા ન ચૂકો;
લક્ષ જો છૂટવાનો ઉરે આદરો, તો ઉદાસીનતા કદી ન મૂકો. આજઠ
શાંતિ સૌ ધર્મનું મૂળ જાણી સદા, કલેશનાં કારણો ટાળશે જે,
સર્વ સંસારનાં દુઃખની આ દવા : આત્મ-અર્થે સમય ગાળશે તે. આજઠ”

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૭૭)

રૂબરૂમાં વાતચીત થયાથી કંઈક ચિત્તને શાંતિનું કારણ થયું હશે અને પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો સાંભળવાનો, વાંચવાનો ક્રમ રાખશો તો વિશેષ શાંતિનું કારણ થશે. આટલી ઉંમર થતાં સુધીમાં તમારે તો ઘણા પ્રસંગો એવા વેઠવા પડ્યા છે કે જેનો યથાર્થ વિચાર જીવ કરે તો વૈરાગ્યનું કારણ શોધવા શાસ્ત્રો વાંચવાની જરૂર ન પડે. સંસારનું સ્વરૂપ વારંવાર વિચારી સંસાર-દુઃખથી મુક્ત થવાનો એક જ ઉપાય એક આત્મજ્ઞાન છે એટલું હૃદયમાં દૃઢ થઈ જાય, તો હવે ગમે તે પ્રકારે પણ આત્મજ્ઞાનના વિચાર સિવાય બીજામાં ચિત્ત બહુ પરોવવું નથી, એમ નિશ્ચય કરવો ઘટે છેજી. બીજી ઉપાધિ આવી પડે તેમાંથી છૂટા થવા બને તેટલો પુરુષાર્થ તન, મન, વચન, ધન આદિથી કરી, હવે તો એક આત્મકલ્યાણ અર્થે જ જીવતા રહ્યા છીએ એ ભૂલવા યોગ્ય નથી.

બધાંની સાથે મોટરમાં હોત તો આ ઉપાધિ લાંબીટૂંકી કરવા કે તે ઉપાધિથી દુઃખી થવા ક્યાં આવવાનું હતું? માટે આટલું મફતનું જીવવાનું મળ્યું છે એમ માની જે થાય તે સમભાવ રાખી જોયા કરવું અને ધર્મકાર્યમાંથી ચિત્તને બહાર કાઢી વારંવાર ઉપાધિ કાર્યમાં ન જોડવું. જે પ્રારબ્ધમાં હશે એટલે પૂર્વનું પુણ્ય જ્યાં સુધી પહોંચે છે ત્યાં સુધી, કોઈથી કંઈ આઘુંપાઘું થઈ શકે તેમ નથી. નસીબમાંથી કોઈ લૂંટી જાય તેવું નથી. એમ વિચારી કશાની ક્ષિંકર રાખ્યા વિના સદ્ગુરુની આજ્ઞા અખંડિત હૃદયમાં રાખવી.

બ્રહ્મચારી પૂ.બેનના મા જ્યારે વિધવા થયાં ત્યારે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી પાસે આવેલાં. તેને દુઃખી દેખીને કરુણામૂર્તિ પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ‘હિંમત ન હારવી, બનનાર છે તે ફરનાર નથી, હિંમતે મરદા તો મદદે ખુદા’ વગેરે વચનો કહી કહ્યું કે આમાં શું ગભરાઈ જાય છે? મોટા પુરુષોને કેવાં કેવાં દુઃખ આવી પડેલાં—રામને વનવાસ, પાંડવોને વનવાસ તથા દુર્યોધનની પજવણી, ગજસુકુમારની ક્ષમા વગેરે શબ્દોથી ધીરજ બંધાવી કહ્યું કે આથી વધારે આવી પડશે ત્યારે શું કરીશ? તે વખતે તેમને લાગેલું કે આથી વધારે દુઃખ વળી કેવું આવી શકે? પછી તે પોતાને ગામે દાવોલ ગયાં. થોડાં દિવસમાં તેમનાં ઘર લાગ્યાં એટલે તે તો ચિત્રપટ તથા પુસ્તકો વગેરે લઈને બહાર નીકળી ગયાં અને પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કહેલું તે સંભારવા લાગ્યાં કે થવાનું હોય તે જરૂર થાય છે, શોક કર્યે કંઈ લાભ નથી. દૂર રહ્યે રહ્યે ઘર લાગતાં જોયા કર્યું, પણ હિંમત છોડી દઈ ગભરાઈ ન ગયાં. પતિનો દેહ છૂટી ગયો, ઘર બળી ગયાં, છોકરાં નાના હતાં; છતાં જે થવાનું છે તે મિથ્યા કેમ થાય? એમ વિચારી હિંમત રાખી. તેમ તમારે પણ ગંભીરતાથી સર્વનું સાંભળ્યા કરવું. ભલે લોકો કહે કે એને છોકરા ઉપર ભાવ નહીં,

તેથી રડતી નથી કે કંઈ ગણતી નથી, પણ તેથી નુકસાન નથી, પણ જો આર્તધ્યાનમાં ચિત્ત રહેશે અને રોવા-કકળવામાં જેટલો કાળ ગાળશો, તે વખતે કર્મ બંધાશે તે ભોગવતી વખતે આકરાં લાગશે અને લોકો સારાં સારાં કહેશે તેથી કંઈ કર્મ ઓછાં નહીં બંધાય. માટે જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞામાં ચિત્ત રાખી સદાચાર અને નીતિપૂર્વક વર્તવાનું રાખવું. કોઈના ઉપર દ્રેષબુદ્ધિ ન આવે તેમ જ કોઈ પ્રત્યે કિંચિત્માત્ર પણ રાગવડે પ્રતિબંધ ન થાય તેવું વર્તન રાખવાનો અવસર આવ્યો છે. તેનો વારંવાર વિચાર કરી જેટલી સમતા સેવાશે તેટલી સમાધિમરણની તૈયારી થાય છે એમ જરૂર માનશો. જે ભાવ મરણ વખતે આખરે રાખવાના છે, તે અત્યારથી જ સેવવા જે કેડ બાંધી પુરુષાર્થ કરશે તેને સમાધિમરણ મહોત્સવરૂપે લાગશે. મરણપ્રસંગ વિકટ દુઃખદાયી નહીં લાગે. માટે શાંતિ, સ્વસ્થતા આત્મામાં વર્તે તે અર્થે મંત્રસ્મરણ, ભક્તિ, સત્સંગની ઉપાસના કરવી.

તા.ક.— પૂ.ભાઈને ભલામણ છે કે પત્ર વાંચી-વિચારી તમારાં બહેનને વાંચી સંભળાવતા રહેશોજી. સત્સંગ અર્થે જ તમે ગયા છો તે ચૂકશો નહીં. લોકલાજમાં તમારાં બહેન તણાય નહીં તેવી ચેતવણી આપતા રહેશોજી. ઐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૦]

૪૨૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૫-૧૯૪૨

તત્ ઐ સત્ પ્રથમ જેઠ સુદ ૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

(અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે?— રાગ)

“ઓથ હમારે હે! ગુરુ, એક જ આપની,
આ અવનીમાં અવર નથી આધાર જો;
સ્વાર્થરહિત શ્રેયસ્કર સ્વામી, આપ છો,
સઘળો બીજો સ્વાર્થતણો સંસાર જો. ઓથ૦
૧ભોમે ગુરુજી આપ મળ્યા છો ૨ભોમિયા,
હવે મને ભય શાનો છે તલભાર જો;
ચોર નહીં જ્યાં તેવે માર્ગે દોરજો,
કરતા આવ્યા છો અગણિત ઉપકાર જો. ઓથ૦
મુજમાં ભક્તિ કરવાની શક્તિ નથી,
ઘાર કરો આ વાર સુણી ગુરુદેવ જો;
આશ્રિત જનને પાળો છો પ્રભુ, પ્રેમથી,
ધન્ય ધન્ય હે પરમકૃપાળુદેવ જો.” ઓથ૦

(કવાલી રાગ)

“કૃપાળુની કૃપા ધારી, બનીશું પૂર્ણ બ્રહ્મચારી,
સહનશીલતા, ક્ષમા ધારી, સજી સમતા, નીતિ સારી;

કરીશું કાર્ય સુવિચારી, કષાયો સર્વ નિવારી,
 ગણીશું માત પરનારી, પિતા સમ પરપુરુષ ધારી.
 જીવીશું જીવન સુધારી, સ્વપરને આત્મ-હિતકારી,
 બનીને અલ્પ સંસારી, ઉઘાડી મોક્ષની બારી;
 ખણી કુબોધની ક્યારી, વિચરશું વાસના મારી,
 સમર્પી સર્વ સ્વામીને, તરીશું સર્વને તારી.”

“વીત્યો કાળ અનંત તે, કુર્મ શુભાશુભ ભાવ;
 તેહ શુભાશુભ છેદતાં, ઊપજે મોક્ષ સ્વભાવ.”

—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

આજના પત્રમાં તમે જે સામાન્ય પ્રશ્ન કર્યો છે તેનો યથાસ્થિત ઉત્તર રૂબરૂમાં વિગતવાર થવા યોગ્ય છે, છતાં પત્રમાં સામાન્યપણે તેનો ઉત્તર લખું છું.

પ્રશ્ન : પૈસા વાપરવા ભાવના હોય તો કેવાં શુભ કાર્યમાં વાપરવા? તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જે વડે ધર્મપ્રાપ્તિ તથા ધર્મ-આરાધનમાં પોતાને અને પરને મદદ મળે તેવાં કામમાં વાપરવા ઘટે. વપરાયા પહેલાં તે સંબંધી વિચાર કરતાં પણ ધર્મધ્યાન થાય છેજી. જગતના જીવો પોતાની સ્વચ્છંદ પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા છે તે કેવી રીતે જ્ઞાનીના માર્ગને પામે, જ્ઞાનીની આજ્ઞાને પામે? તે વિચારતાં પ્રથમ કાર્ય એક સત્સંગ સમજાય છેજી. જ્ઞાનીની આજ્ઞાનું આરાધન તે જ ધર્મ છે. તેની પ્રાપ્તિ ઘણા જીવોને કેમ થાય? તેનો વિચાર કરી, જેને જેને ધન આદિની ખામીને લઈને સત્સંગ આદિ સાધનમાં વિઘ્ન નડતાં હોય તેને તેવી અનુકૂળતા કરી આપવામાં ધન વપરાય તે સારા માર્ગે વપરાયું ગણાય. દૃષ્ટાંત તરીકે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીના હસ્તક સાધકસમાધિ ખાતાની લગભગ એક લાખ રૂપિયાની રકમ હતી તેનું ટ્રસ્ટ કરી તેનો સદુપયોગ કરવા સૂચના કરી છે. તેમાં એક વિભાગ તો બ્રહ્મચારી ભાઈ-બહેનો જે આશ્રમમાં જીવન પર્યંત રહેનાર છે અને જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં જીવન ગાળનાર છે, તેમના ખોરાક, કપડાં, દવા વગેરે તેમજ તેમને સ્વાધ્યાય માટે ગ્રંથ વગેરે તથા ભણવા-ભણાવવામાં ખર્ચ કરવો પડે તે અર્થે વાપરવાનું નક્કી કર્યું છે. બીજા વિભાગમાં જ્ઞાન ખાતે ખર્ચ કરવાની સૂચના કરી છે કે કોઈ સત્શાસ્ત્ર લખાવવાં હોય, છપાવવાં હોય, મુબુક્ષુ જીવોને વહેંચવાં હોય, કે નવાં ખરીદીને પુસ્તક ભંડાર કરવો હોય તે ખાતે વાપરવા. કોઈને સારો અભ્યાસ કરાવવા બહારગામ મોકલવા પડે, તથા શિક્ષકો વગેરે રાખવા પડે કે પાઠશાળા સ્થાપી પરમકૃપાળુદેવે ઉપદેશેલા સિદ્ધાંતો બાળકો કે જનસમાજમાં પ્રચાર પામે તેવાં કામમાં વાપરવા વગેરે અનેક કાર્યોની સૂચના ટ્રસ્ટડીડમાં કરી છે. તે તમે અહીં આવો ત્યારે ઓફિસમાંથી વાંચવા મળી શકશે. એટલે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જે જે સન્માર્ગ બતાવેલા છે તેમાં આપણા પૈસા વપરાય તો તે તેમના અભિપ્રાયપણે તેમની આજ્ઞાએ જ વાપર્યા ગણાય.

માત્ર દિશા જણાવવા પૂરતો આ પત્ર લખ્યો છે એટલે કોઈ કામમાં ઉતાવળ કર્યા વિના,

વિચાર કરીને વખત આવ્યે સત્કાર્ય કરવાની ભાવના હાલ રાખી તુરતમાં તો આર્તધ્યાનમાં કાળ ન જાય તેમ વર્તવું ઘટે. જે માર્ગે પૈસા વાપરવાથી મતાગ્રહ દૃઢ થવામાં મદદ મળે, લોકોને ભવિષ્યમાં દુઃખનું, સંસાર-પરિભ્રમણનું પરિણામ આવે તેવાં કામ લોકો સારાં માનતા હોય તોપણ અશુભ છેજી. કંઈ વાપરવું હોય તો તે લોભ છોડવા વાપરવું, એ લક્ષે વાપરવું. પુણ્ય બંધાશે એવી ભાવના રાખવા યોગ્ય નથી. લોભ એ પરિભ્રમણનું કારણ છે. તે ટાળવા અને બીજા જીવોને પણ સમજણ, જ્ઞાનીનો બોધ પ્રાપ્ત થાય તો તે લોભ તજી પરિભ્રમણ ટાળે એ ભાવનાથી જે ઉપાધિ છે તે ઓછી કરવી છે. પુણ્યરૂપ ઉપાધિ પણ આખરે છોડ્યા વિના ધૂટકો નથી. એક આત્માર્થે જ હવે તો જે કરવું છે તે કરવા યોગ્ય છે. એ લક્ષ ચૂકવા યોગ્ય નથી. મોકલેલાં શાસ્ત્રોમાં વિશેષ ચિત્ત રહે તેમ કરવા ભલામણ છેજી. બીજું બધું આગળ ઉપર થઈ રહેશેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વ તુજરૂપ;
નથી લઘુતા કે દીનતા, શું કહું પરમસ્વરૂપ?”

[૩૫૧]

૪૨૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ પ્રથમ જેઠ સુદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

તમારો પત્ર પૂ. ... ઉપરનો વાંચ્યો. તમારે વખતે આફ્રિકા જવાનું થાય એવો સંભવ છે એમ જાણ્યું તથા કંઈ શિખામણરૂપ લખાણ મેળવવાની ભાવના તમારી રહે છે, તે ઉપરથી નીચે સામાન્યપણે જે લખાણ કર્યું છે તે વિચારવા ભલામણ છેજી. પરંતુ જ્યારે આફ્રિકા જવાનું થાય ત્યારે એકાદ વખત અહીં આવી જશો તો રૂબરૂમાં કેટલીક વાત જણાવવાનું બનશે.

મુખ્ય વાત તો પ્રારબ્ધાધીન જવા-આવવાનું બને છે. કહેવાય છે કે “તારું તારી પાસ છે, ત્યાં બીજાનું શું કામ? દાણેદાણા ઉપરે ખાનારાનું નામ” અથવા અન્નજળના જ્યાંના સંસ્કાર હોય ત્યાં કર્મ તેને ખેંચી જાય છે અથવા ત્યાં જ જવાની તેની બુદ્ધિ થાય છે. થોડા દિવસ ઉપર અહીંથી કાસોર (સુણાવ પાસે) ગામે ત્યાંના એક ભાઈની વિનંતી ઉપરથી ઘણાં ભાઈબહેનો ભક્તિ અર્થે ગયેલાં. તેમાં એક ધૂળિયા તરફના દક્ષિણી ગૃહસ્થ સમાગમ અર્થે આશ્રમમાં આવેલા તે તેમનાં પત્ની સહિત કાસોર આવેલા. પાછા આવતાં સુણાવ રાત રહ્યા. ત્યાં તેમનાં પત્નીને એક કૂતરું કરડી ગયું. જો વિચારીએ તો જે ગુજરાતી ભાષા બોલી કે સમજી શકે નહીં તેને અહીં આવવાનું બને, તે વળી ગામડામાં જવાનું અને જ્યાં નહીં ધારેલું તે ગામમાં રાત રહેવાનું બને અને કૂતરાને તેને જ કરડવાનું બન્યું એ પૂર્વના સંસ્કાર સૂચવે છે. તેવી જ વિચિત્ર ઘટનાઓ, અનેક બનતી મુશ્કેલીઓ આવે છે તે પૂર્વકર્મ સાબિત કરે છે. જીવે જે કર્મ બાંધ્યાં છે તે ભોગવવા ગમે ત્યાં જવું, આવવું, રહેવું થાય, તોપણ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ જે પરમ કૃપા કરીને આપણને પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુની ભક્તિ કરવાનું જણાવ્યું છે, તે ચૂકવા જેવું નથી. વીસ દોહરા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, યમનિયમ, મંત્રની અમૂક

નિયમ પ્રમાણે માળા ગણવી. આલોચના આદિ જે જે નિત્યનિયમ કરતા હોઈએ તે નિયમ, સ્થળ બદલાતાં કે નવા અસંસ્કારી જીવો સાથે વસવાનું બને ત્યાં લોકલાજ આદિ કારણે પડી ન મૂકવો; પરંતુ વિશેષ બળ રાખીને તથા તે જ આધારે આપણું જીવન સુધારવાનું છે એમ માનીને, ગુપ્ત રીતે પણ દરરોજ કર્યા વિના રહેવું નહીં અને લોકો ‘ભગત’ એવાં ઉપનામ પાડે તેથી ડરીને કે શરમાઈને, કરતા હોઈએ તે પ્રત્યે અભાવ ન લાવવો; પરંતુ વિચારવું કે તે લોકોને સત્પુરુષનો યોગ થયો નથી તે તેમનાં કમનસીબ છે અને ધર્મની કાળજી નથી રાખતા તેથી કર્મ વધાર્યા કરે છે. પૂર્વે પુણ્ય કર્યું હશે કે ધર્મની કંઈ જાણ્યે-અજાણ્યે આરાધના કરી હશે તેનું ફળ અત્યારે મનુષ્યભવ અને સુખસામગ્રી મળી આવ્યાં છે, પણ અચાનક દેહ છૂટી જાય તો તેમની સાથે જાય તેવું કંઈ તેમણે આજ સુધી કર્યું નથી અને કરવાના ભાવ પણ સત્સંગ વિના તેવા પામર જીવોને જાગવા મુશ્કેલ છે. તેથી ખાલી હાથે મરીને દુર્ગતિએ જશે. એવા જીવોનું આપણે અનુકરણ કરીશું તો આપણી પણ એ જ વલે થશે. માટે ગમે તેમ તે બોલે તોપણ તેમની દયાજનક સ્થિતિ વિચારી મારે તેમના પર દ્વેષ રાખવો નથી કે અહંકાર પણ કરવો નથી કે હું બહુ ભાગ્યશાળી છું, પણ તેમના પ્રત્યે દયાની નજરે જોવા જેવું છે. જે આપણી વાત માને તેવા ન હોય, તેમને ધર્મની વાત કરવા જતાં પણ વિક્ષેપનું કારણ બને છે તે લક્ષ રાખી, બને ત્યાં સુધી ધર્મની બાબતમાં ઓછું બોલવાનું થાય તેમ રાખી, આપણે આપણા આત્માનો ઉદ્ધાર કરવા સત્પુરુષની બને તેટલી આજ્ઞાનું આરાધન કરતા રહેવાની જરૂર છેજી.

સાત વ્યસન તથા સાત અભક્ષ્ય તત્ત્વજ્ઞાનમાં લખેલાં છે, તેમાંથી જેટલાનો ત્યાગ કર્યો હોય તે દેહ જાય તોપણ પાળવો. કુસંગને યોગે ઢીલું મન ન થઈ જાય, લોકોને દુરાચારમાં વર્તતા દેખી તેવાં ખોટાં આચરણ કરવાનું મન ન થાય તે સાચવવું. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૨]

૪૨૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૧-૫-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ પ્રથમ જેઠ વદ ૧, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“જો ઇચ્છો પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરુષાર્થ.”

સત્સાધન જેને પ્રાપ્ત થયું છે તેનાં મહાભાગ્ય આ કાળમાં સમજવા યોગ્ય છે. જ્યાં સુધી તેવી ઉંમર નહોતી કે સમજ નહોતી ત્યાં સુધી તો શું કરવું તે ખબર નહોતી તેથી કંઈ બન્યું નહીં; પણ જ્યારથી સમજણ આવી, ઘરનાં, દુકાનનાં, કુટુંબનાં કામની કાળજી રાખતા તથા ત્યારથી આત્માની કાળજી પણ કર્તવ્ય છે. ધનની સંભાળ દેહને અર્થ છે, પણ દેહ જ નાશવંત છે તો જે વડે પરભવ પણ સુધરે એવી જ્ઞાનીની આજ્ઞા અત્યંત હિતકારી છે એમ ગણી, ધન કરતાં વિશેષ તેને માટે વિચારણા રહ્યા કરે તેવો કંઈ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. કેવી રીતે તે પુરુષાર્થ કરવો? તેનું દૃષ્ટાંત પોતે પરમકૃપાળુદેવ જ છે. ૐ શાંતિ:

[૩૫૩]

૪૨૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૬-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ દિ. જેઠ સુદ ૭, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“અચિંત્ય તુજ માહાત્મ્યનો, નથી પ્રફુલ્લિત ભાવ;
અંશ ન એકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ.”

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસે, સબ આગમભેદ સુઉર બસે;
વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાઈ દિયે.”

આપનો પત્ર આવ્યો તે વાંચ્યો. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે સંસારનું સ્વરૂપ તો એક જ્ઞાનીપુરુષે-પરમકૃપાળુદેવે યથાર્થ જાણ્યું છે તેથી તેમણે તો સંસારમાં ઠામઠામ દુઃખ જ દીઠું છે અને આપણા જેવા મૂઢ દુષ્ટ જનોને તેમાં વગર વિચાર્યે દોડતા અટકાવવા અર્થે ઉપદેશ કર્યો છે કે “વિચારવાનના ચિત્તમાં સંસાર કારાગૃહ છે, સમસ્ત લોક દુઃખે કરી આર્ત છે, ભયાકુળ છે, રાગદ્વેષનાં પ્રાપ્ત ફળથી બળતો છે, એવો વિચાર નિશ્ચયરૂપ જ વર્તે છે; અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો કંઈ અંતરાય છે, માટે તે કારાગૃહરૂપ સંસાર મને ભયનો હેતુ છે અને લોકનો પ્રસંગ કરવા યોગ્ય નથી, એ જ એક ભય વિચારવાનને ઘટે છે.” (૫૩૭) “અંતર્જ્ઞાનથી સ્મરણ કરતાં એવો કોઈ કાળ જણાતો નથી વા સાંભરતો નથી કે જે કાળમાં, જે સમયમાં આ જીવે પરિભ્રમણ ન કર્યું હોય, સંકલ્પ-વિકલ્પનું રટણ ન કર્યું હોય, અને એ વડે ‘સમાધિ’ ન ભૂલ્યો હોય. નિરંતર એ સ્મરણ રહ્યા કરે છે, અને એ મહા વૈરાગ્યને આપે છે. વળી સ્મરણ થાય છે કે એ પરિભ્રમણ કેવળ સ્વચ્છંદથી કરતાં જીવને ઉદાસીનતા કેમ ન આવી?” (૧૨૮) કાગળમાં કેટલું લખાય? પણ સત્પુરુષના આશ્રયે વિચારશો તો સમજાશે કે આ જીવે પ્રતિબંધ કરવામાં મણા રાખી નથી. રાંડી, માંડી સર્વ અવસ્થાઓમાં દુઃખ જ ભોગવ્યાં છે. “નહીં એકે સદ્ગુણ પણ, મુખ બતાવું શું?” જ્ઞાનીપુરુષની સન્મુખ યોગ્યતા વિના શું મોઢું લઈને જવું? એવો પણ વિચાર જીવને ક્યાં આવ્યો છે? બીજા વિચારોમાંથી મનને દૂર કરી જે વિચારે વિશુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય, નિજ દોષ દેખવા જેટલી નિર્મળતા મળે અને દોષ ટાળવાની તત્પરતા વધે તે અર્થે અત્યંત દીનતાપૂર્વક સત્સંગ, સત્સેવાની નિરંતર ભાવના કર્તવ્ય છેજી.

બીજા પ્રશ્નમાં ‘નિર્ધ્વસ પરિણામ’ (૬૨૨) વિષે પુછાવ્યું તે વિષે જણાવવાનું કે જે પદાર્થોનો જીવે ત્યાગ કર્યો છે કે તેની મર્યાદા કરી છે, છતાં તેને ન છાજે તેવી રીતે તે જ વસ્તુઓમાં અત્યાગી જીવો જેવી આસક્તિ રહ્યા કરે તો તે જીવ માત્ર ત્યાગનું અભિમાન કરે છે પણ વાસના કે વૃત્તિનું સ્વરૂપ સમજ્યો નથી. વૃત્તિને રોકવા જ્ઞાનીની સાક્ષીએ વ્રત લીધું છતાં વૃત્તિ; વ્રતની મર્યાદા ઓળંગી, અવ્રત અવસ્થા મનથી સેવ્યા કરે છે, પાપની વાંછા કર્યા કરે છે, તેણે જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉપર પગ મૂક્યો કહેવાય, તે નિર્ધ્વસ એટલે આત્મઘાતી, હિંસક પરિણામ ગણાય એવો પરમાર્થ સમજાય છે. બીજો કોઈ અર્થ લાગતો હોય તો જણાવવા વિનંતી છેજી.

છેલ્લો પ્રશ્ન, ભક્તિ પ્રદર્શિત કરતાં પરમકૃપાળુદેવે—તે મહાત્મા વર્તે છે તે દેહને, ભૂમિને, ઘરને, માર્ગને, આસનાદિ સર્વને નમસ્કાર કર્યા છે, ત્યાં આપને પ્રશ્ન થયો કે તે ભૂમિ આદિને શા માટે નમસ્કાર કર્યા છે? એમાં કારણ શોધવા જતાં હાથ લાગતું નથી, પણ ભક્તિમાન હૃદય તે તે નિમિત્તે ઉલ્લાસ જરૂર પામે છે, રોમાંચ પણ થઈ આવે છે. “મરતું ઊંટ મારવાડ ભાણી જુએ છે” એમ કહેવત છે, તેમ પ્રેમના સંસ્કારોથી તે તે દિશાઓ પણ પ્રિય લાગે છે. પરમકૃપાળુદેવનો પત્ર આવે ત્યારે પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી નમસ્કાર કરીને તેને ફોડતા, માથે ચડાવતા. એ બધાં ઉપકારવૃત્તિનાં બાહ્યચિહ્નો છે. “સમજ્યાવણ ઉપકાર શો? સમજ્યે જિનસ્વરૂપ.” પરમકૃપાળુદેવે છેક છેલ્લી વખતે વવાણિયા છોડ્યું તે વખતે તે ઘરને, તે ડહેલીને, માતુશ્રી, પિતાશ્રી તથા મિત્રોને નમસ્કાર વારંવાર કરેલા; છેવટે જતાં ગામને પણ નમસ્કાર કરેલા. તે જોઈને તેમના મિત્રે પૂછ્યું કે કદી નહીં ને આજે કેમ આમ વર્તો છો? તો કહ્યું કે આગળ ઉપર સમજાશે. તે ભાઈ હજી કહે છે કે હવે સમજાયું કે ફરી તે વવાણિયા આવનાર નહોતા. જે જે નિમિત્તો ઉપકારભૂત થયાં હોય કે થઈ શકવા સંભવ હોય તેના પ્રત્યેનું બહુમાનપણું જે અંતરમાં ઊંડું રહ્યું છે, તે જ તેવી બાહ્ય ચેષ્ટાઓ કરાવે છે. તીર્થકરોનાં પંચકલ્યાણક-સ્થાનો કે તેનાં વર્ણનો પણ ઉલ્લાસનું કારણ થાય છે. એ પ્રેમદશા જેણે અંશે પણ અનુભવી નથી તેને બુદ્ધિથી તેનો ખ્યાલ આવવો અશક્ય છે.

“પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહીં, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય;
દીઠા નહિ નિજ દોષ તો, તરીએ કોણ ઉપાય?”

આ ભાવ વારંવાર વિચારી હૃદયગત કરવાના હાલ તો છેજી. કંઈ અવિચારી વચન લખાયું હોય તેની નમ્રભાવે ક્ષમા ઇચ્છું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.—હાલ તો આ પત્રમાં લખેલ વાતનો વિશેષ વિચાર કરી અસંગ, અપ્રતિબંધ થવાની ભાવનાની વૃદ્ધિ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. પરમકૃપાળુદેવને શરણે નિર્ભયતા, આનંદ વેદાય તેમ વર્તવું ઘટે છેજી.

૪૨૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૬-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય જેઠ સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“ગોધન, ગજધન, રતનધન, કંચન ખાન સુખાન;
જબ આવે સંતોષધન, સબ ધન ધૂળ સમાન.
શીલ રતન મોટો રતન, સબ રતનાંકી ખાન;
તીન લોક કી સંપદા, રહી શીલમેં આન.

જ્ઞાન ગરીબી ગુરુવચન, નરમ વચન નિર્દોષ;
ઇનકું કભી ન છાંડિયે, શ્રદ્ધા શીલ સંતોષ.”

આપનો પત્ર મળ્યો. આપે પત્રમાં લખ્યું કે આત્મામાં સંતોષ નથી, જીવ સંકલ્પ-વિકલ્પ કરે છે. તેના ઉત્તરરૂપે પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીના બોધનો સાર નીચે લખ્યો છે તે રોજ વાંચી મુખપાઠ કરવા ભલામણ છેજી. મરણ સુધી કામ આવે તેવાં વચન છે.

“એક શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય છે કેપછી તેને કંઈ ફિક્કર નથી.” (પત્રસુધા, પત્ર-૨૯૪)

“જીવે આજ્ઞા ઉઠાવી નથી. વીશ દુહા, ક્ષમાપનાનો પાઠ, ‘હે પરમકૃપાળુદેવ! જન્મ-જરા-મરણાદિનો નાશ કરનાર’ એ પત્ર, ‘વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ’ એ સામાન્ય કરી નાખ્યું છે. ‘આત્મસિદ્ધિ’માં ચમત્કાર છે. ‘કર વિચાર તો પામ.’ યોગ્યતાની ખામી છે..... સર્વ શાસ્ત્રોનો સાર એટલો જ છે કે ‘બ્રહ્મચર્ય’. એથી યોગ્યતા વગેરે બધું મળી રહેશે. એક એ જ ઇચ્છા જેની રહી તેને તે મળી રહેશે. આત્મામાં વિષય-વિકાર વગેરે કંઈ નથી. બે જ વસ્તુ છે : જડ અને ચેતન, પરને પોતારૂપે કે પોતાનાં માને છે તે વ્યભિચાર છે.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૩૪૦)

આટલાં વચનો અમૂલ્ય છે. ન સમજાય તો પણ રોજ વાંચવાં, વિચારવાં, બને તેટલો મુખપાઠ કરવા પુરુષાર્થ કરવો. કોઈક દિવસ ઊંડા ઊતરાશે તો આત્માનો પ્રકાશ પ્રગટ કરે તેવાં પ્રત્યક્ષ પુરુષનાં વચન છેજી. રત્નનાં ઘરેણાં કરતાં વધારે કીમતી છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૪]

૪૩૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૬-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય જેઠ સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“અનંત ગુણના બીજ સમ, સમ્યક્દર્શન સાર;
વારંવાર વિચારોને, હૃદય વિષે વૃઢ ધાર.”

આપનો પત્ર મળ્યો. તે પત્રમાં પુછાવેલ પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય એ નિર્જરાનું કારણ છે. સમ્યક્દૃષ્ટિને વસ્તુસ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન—

(“છે દેહાદિથી ભિન્ન આત્મા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ;
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ.”)

ભેદજ્ઞાન હોવાથી શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ પ્રત્યે તેની પ્રીતિ, પ્રતીતિ, લક્ષ રહે છે, તેથી જ “આત્માથી સૌ હીન” લાગવાથી પાંચ ઇન્દ્રિયોનાં સુખ તથા તેના સાધનરૂપ સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, વૈભવ પ્રત્યે અનાસક્તિ, નિર્ભમત્વરૂપ વૈરાગ્ય પણ નિરંતર રહે છે. આત્મા સિવાય બીજે તેને ચેન પડતું નથી; તેમ છતાં શરીરનિર્વાહ આદિ કારણે પ્રવૃત્તિ કરવી પડે તેમાં તેને મોટાઈ કે મીઠાશ તથા મારાપણાનો ભાવ રહેતો નથી. પારકી વેઠ જેવું લાગતું હોવાથી તે પ્રવૃત્તિને લઈને

જેવો અજ્ઞાનીને બંધ પડે છે તેવો સમ્યક્દૃષ્ટિને બંધ પડતો નથી. અજ્ઞાનદશામાં બાંધેલાં જે લાંબી સ્થિતિનાં કર્મ સત્તામાં તેને હોય છે, તેવાં કર્મ તે કદી બાંધતો નથી, પણ થોડા વખતમાં ઉદય આવીને ભોગવાઈ જાય એવાં કર્મ બંધાય છે. એટલે પહેલાંના સિલકમાં કર્મ છે તે ભોગવાઈ રહ્યા પહેલાં મોક્ષ તો થવાનો નથી અને નવાં બંધાતાં કર્મો તે જૂના કર્મો ભોગવાઈ રહ્યા પહેલાં ભોગવાઈ જવાનાં છે, એથી મોક્ષે જવામાં વિલંબ કરનાર નવાં કર્મ નથી; તેથી નવાં કર્મ નથી બાંધતો એમ એક રીતે કહી શકાય અને સમયે સમયે અનંતગુણી નિર્જરા થતી જાય છે. સમકિત થતા પહેલાં પણ જ્યારથી જીવને એમ હૃદયમાં બેસી જાય કે જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા એ જ મોક્ષનો સર્વશ્રેષ્ઠ ઉપાય છે, ત્યારથી જ જીવના દોષો નિવર્તવા લાગે છે અને જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા સિવાયની પ્રવૃત્તિમાં તેને ઉત્તમતા, પ્રેમ, સાર કે ઉમંગ રહે નહીં, એટલે બધે વૈરાગ્ય વર્તે છે. આવા વૈરાગ્યથી જ જીવ સમકિતને યોગ્ય થાય છે. “ત્યાગ વિરાગ ન ચિત્તમાં, થાય ન તેને જ્ઞાન.” સમાધિ-સોપાનમાં પ્રથમ સમ્યક્દર્શનનાં આઠ અંગ છાપેલાં છે તે વાંચવા ભલામણ છે. તેમાં વર્ણવેલા નિઃશંકિતતા આદિ ગુણો કેવાં પરિણામ વર્તે ત્યારે હોય છે તે વિસ્તારથી ત્યાં લખેલું છે.

બીજું, મિથ્યાદૃષ્ટિ જે દેહાદિક પદાર્થોમાં હું અને મારું કરી રહ્યો છે તેને રાગદ્વેષની પરિણતિ હંમેશાં ચાલુ હોય છે. તેથી જેવી રીતે તે સંસારનાં કાર્યો કરતાં બંધાય છે, તેવી જ રીતે અજ્ઞાન અને રાગદ્વેષનાં પરિણામ સહિત ધર્મને નામે દાન, શીલ, તપ, ભાવ આદિ ક્રિયા કરે છે, તેમાં પણ બંધન નિરંતર થયા જ કરે છે. જેમ કોઈ માંદો માણસ જે જે જોવા આવે અને દવા બતાવે, તે બધાની દવા કરનારો રોગી કદી સાજો ન થાય, ઊલટો વધારે માંદો થાય; તેમ મિથ્યાદૃષ્ટિને છૂટવાના રસ્તાનું ભાન નથી અને ભાન વગરના લોકો જે જે બતાવે તે તે ઉપાયો કરે છે તેથી શુભ કે અશુભ કર્મ બંધાય છે અને તેના ઉદયે ફળ ભોગવવું પડે છે. ટૂંકામાં મિથ્યાદૃષ્ટિ જે જે ક્રિયા કરે છે તે વખતે “રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ” રૂપ બીજ વાવતો જ રહે છે, તેથી તેની ક્રિયાનું પુણ્ય કે પાપરૂપ ફળ થયા વિના રહેતું નથી અને સમ્યક્દૃષ્ટિને તે બીજ બળી ગયું હોય છે, તેથી વાવે તોપણ ઊગતું નથી. એટલે તેની બધી ક્રિયા છૂટવાના કારણરૂપ થાય છે, પણ બંધાવારૂપ ફળ તેની ક્રિયારૂપ ઝાડ ઉપર બેસતું નથી. સમ્યક્દૃષ્ટિને વિકારનાં કારણોમાં પણ સદ્વિચારને લઈને વૈરાગ્ય થાય છે અને મિથ્યાદૃષ્ટિને અવિચારદશા હોવાથી છૂટવાનાં કારણો પજુસણ જેવાં પણ તકરાર કરી કર્મ બંધાવનારાં થાય છે. છાપામાં હમણાં આવ્યું હતું કે પાલિતાણામાં આદીશ્વર ભગવાનના દેરાસરવાળા ચોકમાં— એવા પવિત્ર સ્થળમાં પણ બે સાધુઓ ચોથ-પાંચમની તકરારમાં લાકડીએ લડી પડ્યા. એટલે જાત્રાનું સ્થળ પણ તેમને કર્મ બંધાવનારું થયું, તે ફળનું કારણ મિથ્યાત્વભાવ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૫]

૪૩૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૬-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય જેઠ સુદ ૧૪, શનિ, સં. ૧૯૯૮

(શિવ સુખ કારણ ઉપદેશી, યોગ તણી અડ દિક્કિ રે- રાગ)

“અગ્નિ સમ તૃષ્ણા વધે, વિષય-ભોગ રૂપ કાષ્ટે રે,
 દુર્જન, વિષ, વિષયો, અહિ, નાખે જીવને કષ્ટે રે. પ્રભુ પરમ ઉપકારી રે.
 કામ-પરિચય-પ્રિયતા, દદ્ધુ-સુખ વલૂર્યે રે;
 પરિણામે દુઃખ-વૃદ્ધિ દે, આત્મ-દિવ્યતા ચૂરે રે. પ્રભુ
 કામ નરકનો દૂત છે, પાપ-તરુને પોષે રે;
 ભવ-ખાડે પાડે, અરે! મદન મદાદિ દોષે રે. પ્રભુ
 મૃગ વીણા-સૂર સુણતાં, મરણ-શરણ આરાધે રે;
 સ્ત્રી-દર્શન કે સ્પર્શથી, નર અનર્થને સાધે રે. પ્રભુ
 મોહ ખુશામતથી વધે, તેવો સંગ ન સારો રે;
 કેળ કને કંથાર તો, દે દુઃખો વિચારો રે. પ્રભુ
 ઉચ્ચ કુળ જે પામીને, ધર્મ તજે ધન-પ્રેમે રે,
 શ્વાન બની બીજા ભવે, પામે ઝેંઠ ન કેમે રે. પ્રભુ
 ધર્મ બંધુ સમ જાણવો, બન્ને લોક સુધારે રે;
 નાવ સમાન સુધર્મ છે, ભવ-દુઃખોથી તારે રે. પ્રભુ
 અગ્નિને જળ બૂઝવે, તેમ ધર્મ દુઃખ ટાળે રે,
 ધર્મ-નિસરણીએ ચઢી, મોક્ષ-સુખ જીવ ભાળે રે. પ્રભુ” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૯)

“યદા મોહાત્ પ્રજાયેતે રાગદ્વેષૌ તપસ્વિનઃ ।

તદૈવ ભાવયેત્ સ્વસ્થમાત્માનં શામ્યતઃ ક્ષણાત્ ॥” (સમાધિશતક-૩૯)

ભાવાર્થ : જેને ઇચ્છાઓ રોકવી છે એવા તપસ્વીને જ્યારે મોહના ઉદયે રાગદ્વેષની વૃત્તિઓ ઘેરી લે (ઉત્પન્ન થાય) ત્યારે શું કરવું? તેનો ઉપાય બતાવે છે કે : તે જ ક્ષણે (મોહનો ઉદય થતાં જ ચેતી જવું, ઢીલ ન કરવી) સ્વસ્થ, શાંત આત્માની ભાવના કરવી “હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય” (૬૯૨) કે ક્ષણવારમાં તે રાગદ્વેષ શાંત થઈ જાય છે.

તીર્થશિરોમણિ સમાધિપ્રેરક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસ સ્ટેશનથી લિ. સત્પુરુષના ચરણ-કમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

આપનો પત્ર મળ્યો. સમાચાર જાણ્યા. નવા વાતાવરણને અનુકૂળ થતાં વાર લાગે છે,

ત્યાં સુધી પાણી બહાર માછલી તરફડે તેમ મનને ગોઠતું નથી, એ સ્વભાવિક છે. શહેરના ઝેરી વાતાવરણમાં ધર્મભાવના નિર્જીવ ન થઈ જાય તે અર્થે સદ્વાંચન, સરખી ભાવનાવાળાનો સમાગમ, સદ્વિચાર, ભક્તિનો નિયમિત અમુક વખત અને અવકાશો સ્મરણ કરતા રહેવાની ટેવ ચૂકવા યોગ્ય નથી. જે અર્થે વડોદરા રહેવું થયું છે તે તો શાળામાં કે ઘેર તૈયારીરૂપ કરવાનું કહેવું પડે તેમ નથી, પણ રિસેસ કે રજાના વખતે શું કરવું તે સંબંધી સૂચના જણાવવા પુછાવ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે પા કલાક ઉપરાંત વખત મળે ત્યારે કોલેજ પાસે બોટેનિકલ ગાર્ડન છે તે ઉઘાડો રહેતો હોય તો ત્યાં જઈ એકાંતમાં બેત્રણ જણો નિત્ય-નિયમની ભક્તિ મંગળાયરણપૂર્વક કરી લેવી. એકલા ઘેર કરી હોય તોપણ સમૂહમાં અહીં જેમ કરીએ છીએ તેમ ભક્તિ કરવાથી શાંત ભાવનાની અસર ભણતી વખતે પણ રહેશે. બીજી ટૂંકી રિસેસમાં એકઠા થઈ શકાય તો ફરતા ફરતા પણ આત્મસિદ્ધિ આદિ કાવ્યોની કોઈ કોઈ કડી સામસામી પૂછી બને તેટલો અર્થનો વિસ્તાર કરવાની ટેવ પાડવી. જેમ એકાંતમાં વિચારવાનો વખત રાખવાની જરૂર છે તેમ પરસ્પર ચર્ચા તે કડી વિષે થાય, તેના સમર્થનમાં કે વિરોધમાં જે જે વિચારો દર્શાવાય તે નિખાલસપણે દર્શાવવા અને આખરે પરમકૃપાળુદેવને જે કહેવું હોય તે ખરું એ નિર્ણય છેવટનો મનમાં રાખવો. કોઈ બાબતમાં આગ્રહ કરી ખેંચતાણ ન કરવી, પણ ઢીલું મૂકી ખરું હોય તે આપણે ગ્રહણ કરવું છે એવો ભાવ રાખવો. નિબંધનો વિષય આવ્યો હોય તેના ઉપર જેમ વિચાર કરીએ છીએ તેમ કોઈ પણ પરમકૃપાળુદેવનું વચન લઈ તેના વિષે બને તેટલા વિચાર કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

ભૂતકાળની વાત ભૂલી જવી. માત્ર ભૂલ થઈ હોય તેવી ફરી ન થવા બાબત શિખામણ તેમાંથી ગ્રહણ કરવી, પણ ભૂલને સંભાર સંભાર ન કરવી. રસ્તામાં પડેલા કાંટા-કાંકરાને કોઈ સંભાર સંભાર નથી કરતું, પણ સાચવીને ચાલવાની કાળજી રાખે છે; તેમ વર્તમાન વર્તન પ્રત્યે લક્ષ રાખી રાગદ્વેષ ઓછાં કરવાની કાળજી રાખતા રહેવા યોગ્ય છેજી. હાલ ‘સમાધિ-સોપાન’ માંથી અવારનવાર પાછળના પત્રો અને પહેલેથી વખત પ્રમાણે નિયમિત વાંચવાનો ક્રમ રાખશો. ‘આત્માનુશાસન’ પણ વાંચી પરસ્પર ચર્ચા કરવા યોગ્ય છે કે શું વાંચ્યું તે સામસામી કહી જવા યોગ્ય છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૬]

૪૩૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૨-૭-૧૯૪૨
તત્ ૐ સત્ દ્વિતીય જેઠ વદ ૧૪, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

“પરમાતમ-પદ કામના કામનાશન એહ, સત્તાધર્મ-પ્રકાશના કરવા ગુણગેહ,
ચંદ્રપ્રભુ જિન સેવના.”

તમારો પત્ર મળ્યો. વાંચી સમાચાર જાણ્યા. કંપેરેટીવ રિલિજીયનના લેક્ચર સાંભળવામાં હરકત નથી પણ તેણે જણાવેલા નિર્ણયો છેવટના છે, એવી ધારણા કરી દેવાની ભૂલ ન કરવી. સાંભળ્યું હશે તો કોઈ દિવસ આપણને વિચારણામાં મદદ કરતા થઈ પડે કે આવા પણ અભિપ્રાયના લોકો હોય છે. તેમનું હિત કેવા પ્રકારે થાય છે એ આદિ માહિતી કામની છે. દરરોજ વીસ દોહરા, યમનિયમ, ક્ષમાપનાનો પાઠ અને અમુક મંત્રની માળાઓ કરવાનો હાલ નિયમિત વખત કાઢવો. બાકી બીજું જે મુખપાઠ કર્યું હોય તે દરરોજ ન બને તો બે ચાર દિવસે વારાફરતી ફેરવી જવાય અને વિચારાય તેવો વખત અનુકૂળતા પ્રમાણે રાખવો. પરમકૃપાળુદેવ લખે છે: “સત્સંગ છે તે કામ બાળવાનો બળવાન ઉપાય છે. સર્વ જ્ઞાનીપુરુષે કામનું જીતવું તે અત્યંત દુષ્કર કહ્યું છે, તે સાવ સિદ્ધ છે; અને જેમ જેમ જ્ઞાનીના વચનોનું અવગાહન (ઊંડા ઊતરવું) થાય છે, તેમ તેમ કંઈક કંઈક કરી પાછો હઠતાં અનુક્રમે જીવનું વીર્ય બળવાન થઈ કામનું સામર્થ્ય જીવથી નાશ કરાય છે; કામનું સ્વરૂપ જ જ્ઞાનીપુરુષના વચન સાંભળી જીવે જાણ્યું નથી; અને જો જાણ્યું હોત તો તેને વિષે સાવ નીરસતા થઈ હોત.” (૫૧૧)

તમે બધા મળી આ વાક્યો વિચારશો. વૈરાગ્ય વધે તેવી વાતો કરતા રહેશો. નવરાશનો વખત નકામા વિકલ્પો કે કર્મ બંધાય તેવા ભાવોમાં ન તણાઈ જાય તેટલી કાળજી બરાબર રીતે હાલ તો રાખવી ઘટે છેજી. વધારે વખત ન મળે તો હરકત નહીં, પણ નિત્યનિયમ ન ચૂકાય અને પાંચ દશ મિનિટ પણ એકાદ ગમે તે ગાથાના વિચારમાં વધારે સમજવાના પ્રયાસમાં જાય તેમ ટેવ પાડવા ભલામણ છેજી, તથા સ્મરણ કરવાની ટેવ જતાં આવતાં રસ્તામાં જરૂર રાખવી.

સર્વજ્ઞની સિદ્ધિ વિષે મોટાં પુસ્તકો લખાયેલાં છે. ટૂંકામાં જે માણસ એમ કહે કે કોઈ ક્ષેત્રમાં કોઈ કાળે સર્વજ્ઞ ન હોય, તે પોતે સર્વજ્ઞ હોવો ઘટે છે; કારણ કે સર્વ કાળ અને સર્વ ક્ષેત્રને જાણ્યા વિના તેનો નિષેધ કરવાનું કેવી રીતે બની શકે? જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થઈ શકે છે એ સર્વના અનુભવનો વિષય છે, તો જે વધી શકે તે પૂર્ણ પણ થઈ શકે. પૂર્ણ જ્ઞાન તે જ સર્વજ્ઞતા છે. અમુક જૂજ સંપ્રદાયો વિના ઘણાખરા બધા સંપ્રદાયવાળા પોતાના ઇષ્ટને સર્વજ્ઞ માને છે, તે ધ્યેય નિષ્કારણ નથી. તે પદ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેના ઉપાયરૂપ માર્ગ પણ છે. મોક્ષમાળા પાઠ ૭૭ થી ૮૦ અને ૮૨ થી ૮૮ સુધી વાંચી વિચારવા ભલામણ છેજી. અજાણ્યા ડાહ્યા ગણાતા સાથે ચર્ચામાં ઊતરવામાં માલ નથી. પોતાને માટે હાલ તો પુરુષાર્થ કરતા રહો. અંગ્રેજીને બદલે ગુજરાતી કંપોજીશન ખોટું નથી.

અહીં સત્સંગ અર્થે આવવાનો વિચાર થાય તો ત્યાંની રજાની અનુકૂળતા જોઈ ગમે ત્યારે આવવા હરકત નથી. તેમાં તિથિનો કંઈ મેળ નથી. છતાં જાણવા પૂછ્યું હોય તો અષાડ સુ. ૧૫ ગુરુપૂર્ણિમા ગણાય છે. ૨૭-૭-૧૯૪૨, શ્રાવણ વદ ૧૨, તા. ૭-૮-૧૯૪૨ થી ૧૫-૮-૧૯૪૨ ભાદરવા સુદ પંચમી સુધી પર્યુષણ પર્વ ગણાય છે અને દિવાળીની પહેલાં-પાછળના બબ્બે

દિવસો ભગવાન મહાવીરના નિર્વાણ કાળને લઈને સમાધિમરણરૂપી પર્વ ગણાય છેજી.

પૂ. ભાઈ..... એ પૂછેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર:— જીવે પૂર્વે અજ્ઞાનભાવે બાંધેલાં કર્મોના મુખ્ય આઠ ભેદ છે; તેમાં મોહનીયકર્મ મુખ્ય છે, તેના બે ભેદ છે : દર્શનમોહ અને ચારિત્રમોહ. પહેલા ભેદના ત્રણ ભેદ છે :— મિથ્યાત્વમોહનીય, મિશ્રમોહનીય (સમ્યક્-મિથ્યાત્વ), સમકિતમોહનીય (સમ્યક્ત્વ પ્રકૃતિ). મિથ્યાત્વમોહનીય કર્મના ઉદયે જીવને વિપર્યાસ (ઊંધી મતિ) ઉત્પન્ન થાય છે. હિંસા(યજ્ઞાદિ)માં ધર્મબુદ્ધિ, અચેતન એવા શરીરમાં જીવને પોતાપણું મનાય છે (જડને ચેતન મનાવે છે); અપવિત્ર લોહી, માંસ, પરુ, વિષ્ટા, મૂત્રાદિના ભાજનરૂપ સ્ત્રીશરીરને પવિત્ર સુખકર મનાવે છે; ધન, વૈભવ, કુળ આદિ પોતાનાં (ચૈતન્યરૂપ જીવનાં) નથી છતાં પોતાનાં મનાવે છે—આવી ગાઢ વિપરીતતા ઉત્પન્ન કરાવનાર કર્મ મિથ્યાત્વમોહનીય છે. મિશ્રમોહનીયમાં મંદ વિપરીતતા છે તેથી ખોટાને ખોટારૂપે મનાય તેની સાથે સાચાને પણ ખોટારૂપે મનાય તેવી મિશ્રતા રહે છે, અથવા સદ્દેવ-ગુરુ-ધર્મને સાચા માને અને કુદેવ-ગુરુ-ધર્મને પણ સાચા માને, એટલે જૂના સંસ્કાર તદ્દન ન જાય અને નવા સંસ્કારો ગ્રહણ થાય તે વખતની એ દશા છે. અને સમ્યક્ત્વમોહનીયમાં નહીં જેવી જ વિપરીતતા છે, એટલે ૨૪ તીર્થંકર સર્વ શુદ્ધરૂપે સરખા પ્રભાવવાળા હોવા છતાં, કોઈ એક વધારે હિતકારી છે એમ માની તે પ્રત્યે વિશેષ ભક્તિભાવ કે વિઘ્ન વિનાશક વગેરે વિશેષ પ્રભાવ માની તેમાં બુદ્ધિનું અટકી રહેવું વગેરે મલિનતા ઉત્પન્ન કરે છે, પણ તે સમ્યક્દર્શનનો નાશ કરવા અથવા સત્દેવ-ગુરુ-ધર્મનું સ્વરૂપ સમજવામાં વિઘ્નકર્તા નથી. જેમ મેણિયા કોદરાનો રોટલો કોઈ ખાય તો બેભાન થઈ જાય, તેને ધોઈને રોટલો કરી ખાય તો કંઈક ભાન, કંઈક લથડિયાં આવે પણ કામ કંઈ કરી શકે નહીં, અને તેને વિશેષ ધોઈને કે કોદરી કરીને ખાય તેને કંઈક અસર જણાય પણ કામ બધું કરી શકે; એવું ત્રણે પ્રકૃતિઓ સમજવા અનુક્રમે દૃષ્ટાંત છે. મિથ્યાત્વ અને મિશ્રમોહનીય સમ્યક્દર્શનનો ઘાત કરનારી છે; સમકિતમોહનીય માત્ર મલિન કરનાર છે.

“કર્મ મોહનીય ભેદ બે, દર્શન ચારિત્ર નામ;

હણે બોધ વીંતરાગતા, અચૂક ઉપાય આમ.”—આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર

બને તેટલો સદ્વિચાર અને કષાયની મંદતા, સદાયરણ કરતા રહેવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૭]

૪૩૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૭-૦૪૨

ૐ

અષાઠ સુદ ૧૩, શનિ, સં. ૧૯૯૮

“સ્વપર ઉપકારે સુખ, તે ધર્મ પાળો,

સ્વપર પરિણામે દુઃખના હેતુ ટાળો;

તજી અશુભ ભાવો, શુભમાં કાળ ગાળો,
અમલ કમલ જેવો દેહમાં દેહી (આત્મા) ભાળો.”

“મિથ્યા દર્શને શ્રદ્ધયાં, ત્રણસેં ત્રેસઠ કુસંગ-અજ્ઞાને,
હો મુજ દુષ્ટ મિથ્યા, સત્સંગ, સદ્બોધ, સદ્જ્ઞાને.”

“નહિ ક્ષમા નહિ સંયમ, નહિ વિનય, તપ, શીલ, ઉપવાસ;
નહિ સેવ્યાં, નહિ ભાવ્યાં, મિથ્યા દુષ્ટ મુજ થવા આશ.”

“ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમ અનુસરજે;
ઉદાસીનતા સમતા ભજજે, આશા-દાસી-સંગત તજજે.”

“મહાપુરુષની મહેરથી, જાય જન્મ સંસાર;
વહાણ વિષેના પહાણ પણ, પહોંચે દરિયાપાર.”

“તુમ જગબાંધવ, તુમ જગ-તાત, અશરણ-શરણ બિરુદ વિખ્યાત,
તુમ સબ જીવન-રક્ષપાળ, તુમ દાતા, તુમ પરમદયાળ;
તુમ પુનિત, તુમ પુરુષ પ્રમાણ, તુમ સમદર્શી તુમ સબ-જાન,
જય મુનિ, યક્ષ, પુરુષ, પરમેશ, તુમ બ્રહ્મા, તુમ વિષ્ણુ મહેશ.”

તમારો પત્ર મળ્યો. વાંચી સંતોષ થયો છેજી. પરંતુ તમારા પત્રમાં ‘મેં તો આપને જ સર્વજ્ઞ તરીકે માનેલા છે’ આદિ લખ્યું છે તે વાંચી મારા દોષોનો મને વિશેષ વિચાર થયો અને મારી જ કોઈ ભૂલને પરિણામે તમને આવી માન્યતા થઈ હશે કે કેમ? તે તપાસી જોતાં, દરેક પત્રમાં શ્રીમદ્ રાજચંદ્રના પ્રત્યે માત્ર શ્રદ્ધા રાખી તેની કૃપાથી તરવાની ભાવના રાખનાર, માત્ર તમને તમારી દુઃખી દશામાં તે મહાપુરુષનું શરણ આધારરૂપ થાય એવી ભાવના રાખનારરૂપે જ મેં કંઈ લખ્યું હોય તેમ લાગે છે. છતાં ‘વાત કરનારની વહેલે ચડી બેસે’ તેવું તમારું વાક્ય મને ચોંકાવનાર લાગ્યું અને હાથીની ઉપમા ગઢેડાને આપે તેમ જે પરમકૃપાળુદેવને લખવું ઘટે તે તેના ઘરમાં વાસીદું કાઢવાને પણ યોગ્ય નથી તેને લખો તે મને પોતાને શરમાવનાર લાગવાથી આટલું લખ્યું છે. તે તમને ખોટું લગાડવા નહીં, પણ તમારી માન્યતા મારા ઉપરથી ઊઠી તે મહાપુરુષનો જ પાલવ પકડી સતી સ્ત્રીની પેઠે ત્યાં જ (પરમકૃપાળુ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ઉપર જ) સર્વ ભાવે અર્પણતા થાય તે તમને અને મને પણ હિતકારી જાણી ખરેખરી ધ્યાનમાં રાખવા લાયક વાત લખી છે, તે વાંચી હૃદયમાં ધારણ કરી કદી ન ભૂલાય તેવી અચળ કરવા આ સૂચનારૂપ વિનંતી છેજી.

તમારા હૃદયમાં શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુ પ્રત્યે પ્રેમ છે તે જાણીને જ તમને પત્ર લખવાનું ચાલુ રાખ્યું છે. એક મુમુક્ષુભાઈ તરીકે જ મારા પ્રત્યે ભાવ રાખી આપણે બધા તે મહાપુરુષના આશ્રિત છીએ, તેનાં વચનોને સાચે ભાવે ઉપાસીશું તો જરૂર સંસારસાગર તરી જવાશે એવી દૃઢ શ્રદ્ધા રાખી પત્રવ્યવહારમાં કંઈ હરકત નથી. તમને શંકા જે હૃદયમાં રહે છે તે

પરમકૃપાળુદેવની કૃપાએ અહીં સત્સંગ સમાગમ અર્થે આવવાનું બનશે ત્યારે સમાધાન થઈ રહેશેજી. હજી આપણે બધાને ઘણું સમજવાનું છે. આત્મા વિષે શબ્દો પુસ્તકમાં વાંચીએ તે મીઠા લાગે; પણ મુમુક્ષુદશા, વૈરાગ્યદશા, વિચારદશા લાવવા ઘણા સત્સંગ, સદ્બોધની ઘણી ઘણી જરૂર છેજી. કોઈ પ્રકારના વિકલ્પમાં પડવા યોગ્ય નથી (કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ ધૂટશે કે શું?) પણ જે શિખામણ લખી હોય તે વારંવાર વાંચી લક્ષમાં લેતા રહેવા વિનંતી છેજી. તમને તો નાની ઉંમરથી પ.ઉ.પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો સમાગમ, દર્શન અને કૃપા પ્રાપ્ત થયેલ છે. એટલે તે પુરુષે જે બીજ વાવ્યાં છે તે સજીવન બીજ છે, ઊખડી કે સુકાઈ જાય તેવાં નથી. માત્ર પોષણની જરૂર છે. વિશેષ વિશેષ પુરુષાર્થની જરૂર છે. તે પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોમાં વિશેષ લક્ષ રહેશે તો પોષણ મળ્યા કરશે. “હું પામર શું કરી શકું?” એવો લક્ષ મને હિતકારી છે અને તે જ યોગ્ય છે. માત્ર તે પુરુષનાં વચનોમાં મારી વૃત્તિ તમને લખતાં પણ રહે અને સ્વપરને ઉપકારક પ્રવૃત્તિમાં ચિત્ત રહે તો તે શુભ કાર્ય છે એમ જાણી માત્ર પત્ર લખવાનું બને છે. હું જાણું છું અને તમે નથી જાણતા તેથી જણાવવા કે ડાહ્યો થવા કંઈ લખવાનું બનતું નથીજી. તે મહાપુરુષના વિયોગમાં આપણે બધાં દુખિયા બન્યાં છીએ; તેથી એક દુખિયારું બીજાને પોતાના હૃદયની વરાળ દર્શાવી શાંતિ મેળવે તેમ જે કંઈ લખવું થયું છે તે મહાપુરુષ પાસેથી સાંભળેલી, વાંચેલી વાતોની સ્મૃતિરૂપ લખાયું હોય તેના માલિક તે મહાપુરુષ છે. કોઈ પુસ્તકનો ઉતારો કરવા લહિયો રાખ્યો હોય તેની મજૂરીથી લખાયેલું કોઈને ઉપકારી જણાય તો તે લહિયાનો આભાર માને તે અજુગતું છેજી, મૂળ લેખકનો ઉપકાર માનવો તે જ યોગ્ય છે; તેમ તમને શાંતિનું કારણ અહીંથી લખેલા પત્રો નીવડ્યા હોય તો તે પરમ પુરુષની અસંસારગત વાણીનો પ્રભાવ છે. મને તો માત્ર કપૂરના વૈતરાને જેમ સુગંધી મળે તેમ તે તે વચનો લખતાં, વિચારતાં જે જે આનંદ થયો હોય તેનો બદલો મળી જ ચૂક્યો છે, એટલે તમને તે પુરુષની ભક્તિ, તેનાં વખાણ અને તેના ઉપર અનન્યભાવે અર્પણતા કરવાથી જે લાભ થવા યોગ્ય છે તે મારા તરફ ભાવ ઢળી જતાં જેટલો થવો જોઈએ તેટલો લાભ થતાં અટકી જવાનો સંભવ દેખી આટલું બધું લખવું થયું છે. કંઈ તમારા પ્રત્યે ક્રોધ, અણગમો કે તિરસ્કાર આમાં અલ્પ પણ નથી એમ વિચારશોજી. પરમકૃપાળુદેવને સાચા ભાવે ઉપાસે છે તેનો હું તો દીનદાસ છું. પરમકૃપાળુદેવને જે હૃદયમાં રાખે છે તેના ચરણમાં મારું મસ્તક નમો એવી ભાવના મારા હૃદયમાં છે તે આજે સ્પષ્ટ આપને જણાવી છે. સ્પષ્ટ પણ હિતકારક વાત કહેતાં તમને કંઈ અણસમજણથી હૃદયમાં આઘાત જેવું લાગે તો તેની પણ છેવટે ક્ષમા ઇચ્છી પત્ર પૂરો કરું છુંજી. પરમકૃપાળુદેવનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો. આ ભવમાં એવા પુરુષનું શરણ મળ્યું છે એ જ આપણાં અહોભાગ્ય ગણવા યોગ્ય છે. એ શરણ પ્રાપ્ત ન થયું હોત તો અત્યારે આપણી કેવી અધમદશા હોત, કેવાં કર્મ બાંધી અધોગતિનો માર્ગ ઉપાર્જન કરી રહ્યા હોત? તે વિચારી વિશેષ વિશેષ ઉપકારથી હૃદય નમ્ર બનાવી તે પરમ પુરુષની ચરણરજ સદાય આપણે મસ્તકે રહો એ ભાવના નિરંતર કર્તવ્ય છેજી. એ પુરુષની દશા સમજવા જેટલી પણ આપણી

શક્તિ નથી, તો તેની પ્રાપ્તિના અભિમાનને જગ્યા જ ક્યાં મળે તેમ છે? છતાં જીવને મોહદશા ભૂલવે છે. તે મોહનો સત્વર ક્ષય થાઓ એવી તે અધમોદ્ધારણ પ્રભુ પ્રત્યે સાચા દિલની પ્રાર્થના છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૫૮]

૪૩૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૭-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ગુરુ પૂર્ણિમા, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

તમારું કાર્ડ મળ્યું હતું. સત્સંગ અર્થે તમારી ભાવના જાણી સંતોષ થયો છે. છ માસ સુધી બાર તિથિ બ્રહ્મચર્ય પાળવાની ભાવના છે, તો પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરી ભાવપ્રત લઈ લેશોજી. તમારા ઘરમાંથી ત્યાં હોય તો તેમને પણ લેવા જણાવશોજી. વ્રત વગેરે શાંતિ વધારવા અર્થે છે. ક્લેશનું કારણ ન બને તે લક્ષમાં રાખવા સૂચના કરી છે. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) એમ પરમકૃપાળુદેવનું વચન છે, માટે ક્લેશનાં કારણો નિર્મૂળ કરવા તરફ દરેક મુમુક્ષુએ લક્ષ રાખવા યોગ્ય છેજી. કુટુંબમાં, મંડળમાં, ગામમાં, નાતમાં, દેશમાં જેમ ક્લેશ ઓછો થાય તેમ કરવાની વૃત્તિ રાખવાથી ધર્મ પ્રગટવાનું કારણ બને છેજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ નાસિકના બોધમાં છેલ્લી એ જ શિખામણ દીધી છે—“સંપ રાખવો અને સત્સંગ કર્યા કરવો.” ભક્તિ એ જ જીવનમાં મુખ્ય ધ્વનિ મુમુક્ષુને તો હોય, પણ જ્યાં સુધી મુમુક્ષુતા પ્રગટી નથી ત્યાં સુધી જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં વિશેષ વિશેષ વર્તાય તેમ કરવાથી વૈરાગ્ય વધતાં ભક્તિ સહજ સ્વભાવરૂપ થવા યોગ્ય છેજી.

“બહુ પુણ્યકેરા પુંજથી, શુભ દેહ માનવનો મળ્યો,
તોયે અરે! ભવચક્રનો, આંટો નહીં એકકે ટળ્યો.”

એ બધા એકઠા થાઓ ત્યારે વિચારશોજી અને શું કરવાથી આંટો ટળે? શું કરી રહ્યા છીએ? તે તપાસી જીવનપ્રવાહ સદાને માટે બદલાય એવું કંઈક વિચારશોજી. ૐ શાંતિ:

[૩૫૯]

૪૩૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૭-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“પૂર્વ પુણ્યના ઉદયથી, મળ્યો સદ્ગુરુ યોગ;
વચન-સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.
નિશ્ચય એથી આવિયો, ટળશે અહીં ઉતાપ;
નિત્ય કર્યો સત્સંગ મેં, એક લક્ષથી આપ.” (૧૫૪)

આપનો પત્રસમૂહ મળ્યો છે. પ્રશ્નો પૂછેલા વાંચ્યા. એક પહેલો પ્રશ્ન કેટલાક મુમુક્ષુઓની સમક્ષ વિચાર્યો. તેના સારરૂપ ઉત્તર નીચે લખું છું તે આપ વિચારવાન હોવાથી સમજવામાં હરકત નહીં આવેજી. તેમાં પત્રાંક ૨૭૨ બે-ત્રણ લીટીનો છે તેનો ભાવાર્થ આપે પૂછ્યો છે એમ સમજાય છેજી. સદ્ગુરુનું લક્ષણ પહેલા વાક્યમાં ટૂંકામાં એવું કહ્યું છે કે “જે મહત્પુરુષનું ગમે તેવું આચરણ પણ વંદન યોગ્ય જ છે.” આટલી વાત તો પૂછનાર અને સાંભળનાર બન્નેને માન્ય છે, એ વાત સ્વીકાર કરી, નિઃશંક આમ જ છે એવું ગણી પછી પ્રશ્ન થાય છે કે “એવો મહાત્મા પ્રાપ્ત થયે નિઃસંદેહપણે ન જ વર્તી શકાય તેમ તે વર્તતો હોય તો મુમુક્ષુએ કેવી દૃષ્ટિ રાખવી?” મહાત્મા તો ઉપર જણાવ્યા તેવા છે, એટલે તેમનું આચરણ જે શિષ્ય (મુમુક્ષુ)ની દૃષ્ટિમાં નિઃસંદેહપણે ન જ વર્તી શકાય તેવું લાગતું હોય, છતાં વંદન યોગ્ય જ છે. માત્ર શિષ્યની બુદ્ધિ લૌકિક હોવાથી બાહ્યાચરણથી મહાત્મા તેણે માન્યા છે અને બાહ્ય ક્રિયા પૂર્વકર્મને આધીન હોવાથી પૂર્વે એટલે અજ્ઞાનદશામાં બાંધેલા કર્મનો જ્ઞાનદશામાં મહાત્માને ઉદય આવ્યો છે, તે વખતે અંતરંગ પરિણામ તો તેનાં (મહાત્માનાં) જેવું બાહ્ય વર્તન દેખાય છે તેવાં નથી, પણ ઘૂટવાની ભાવનાથી આત્મજ્ઞાન પ્રત્યે લક્ષ રાખી અંતઃકરણમાં પશ્ચાતાપપૂર્વક વર્તે છે, પણ શિષ્યમાં જ્ઞાનીનું અંતર કેવું છે તે જોવાની શક્તિ હજી પ્રગટી નથી, તેથી તે તો એમ માને છે કે હું પણ આવા નિંદવાલાયક કર્મને તજી શકું તેમ છું તો મહાત્મા તેનો ત્યાગ કેમ કરતા નથી? શું મોહને લઈને તેમનું જ્ઞાન નાશ પામ્યું હશે? વગેરે તર્કોથી તેને ગુરુનું આચરણ નિઃસંદેહપણે ન જ વર્તી શકાય તેવું લાગે છે. પરમકૃપાળુદેવ કહેતા કે લોકોનો શું વાંક કાઢવો? નાનાં છોકરાં પણ ત્યાગ કરી શકે તેવો ત્યાગ અમારામાં ન દેખાય (રાત્રે પાણી પીવું પડે વગેરે) તો લોકોને શ્રદ્ધા થવામાં કે ટકી રહેવામાં દુર્ઘટતા પડે તેમાં નવાઈ શું છે? આ જ્ઞાનીને દયા આવવાથી જણાવ્યું છે, પણ ‘મુમુક્ષુએ કેવી દૃષ્ટિ રાખવી’ તે પ્રશ્ન છે. મુમુક્ષુએ તો, એવા મહાત્માનો મને યોગ થયો છે તે મારાં મહાભાગ્ય છે, એમ માનવું. મારું અજ્ઞાન તેમની કૃપાથી દૂર થઈ મને આત્મજ્ઞાન તેમની કૃપાથી થનાર છે, તો મારે તેમના બોધમાં લક્ષ રાખવો છે. આચરણ અને સમજણમાં ફેર હોય, પણ સમજણ મને ઉપકારી છે તેથી આચરણ પૂર્વકર્મ છે તે તરફ જો હું નજર રાખીશ તો મને અનંતાનુબંધીનો ઉદય મંદ પડ્યો હશે તે તીવ્ર થશે ને મારે અનંતકાળ સંસારમાં રખડવું પડશે. આત્મજ્ઞાનીની સર્વ ક્રિયા મારે તો પૂજ્ય છે. તે કરે તેમ મારે કરવું નથી, કહે તેમ કરવું છે. હું તો આંધળા કરતાં પણ ભૂંડો છું. આંધળો તો દેખે જ નહીં પણ હું તો અવળું જ દેખું છું. ઉપકાર માનવો ઘટે ત્યાં દોષ દેખી નિંદા કરવા તત્પર થાઉં છું, તો મારે તરવાનો યોગ ક્યાંથી બનશે? મુમુક્ષુએ સત્પુરુષના દોષ જોવાથી તો પ્રથમ ઘૂટવું જ જોઈએ, અચળ શ્રદ્ધા કરવી જોઈએ તો તેનાં વચન તેને પરિણામ પામે. કેવી શ્રદ્ધા જોઈએ તેનું દૃષ્ટાંત પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આપ્યું હતું :

એક ગુરુશિષ્ય વિહાર કરતાં વડની છાયામાં વિસામો લેવા બેઠા. શિષ્યને ઠંડા પવનથી ઊંઘ આવી ગઈ. તેવામાં એક સાપ દોડતો આવ્યો. તેને રોકીને ગુરુએ પૂછ્યું, શું કામ

આવ્યો છે? તેણે કહ્યું કે તમારા શિષ્યના ગળાનું લોહી પીવા પૂર્વના વેરને લઈને આવ્યો છું. ગુરુએ તેને થોભાવીને કહ્યું, હું તને તેના ગળામાંથી લોહી કાઢીને આપું છું, એમ કહી ગળાની ચામડી ચપ્પુથી કાપવા લાગ્યા કે શિષ્યે આંખ ઉઘાડી, પણ ગુરુને જોયા એટલે મીંચી દીધી અને માન્યું કે ગુરુ કરતા હશે તે સારું જ કરતા હશે. પછી કાચલીમાં લોહી કાઢી સાપને પાચું. તે પીને તે પાછો વળી ગયો.

આ શિષ્યની પેઠે મહાત્મા પોતાનું ગળું કાપતા પોતાની નજરે પ્રત્યક્ષ દેખે તોપણ ગુરુ જે કરે તે મારા હિતને અર્થે જ કરે છે. મારે તેમાંથી કંઈક શીખવાનું જ છે. તેમના આત્માની ચેષ્ટાને વિષે તેની વૃત્તિ રહે તો અપૂર્વ ગુણ દૃષ્ટિગોચર થઈ અન્ય સ્વચ્છંદ મટે અને સહેજે આત્મબોધ પ્રાપ્ત થાય, પણ ભક્તિ જાગી હોય તો તેમ બને, માટે ગુરુભક્તિ વધારતા જવું એ આપણું કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૩૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૭-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૯૮

“જો ઇચ્છો પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરુષાર્થ;
ભવસ્થિતિ આદિ નામ લઈ, છેદો નહીં આત્માર્થ.” શ્રી આત્મસિદ્ધિ.

આપકા પત્ર પ્રાપ્ત હુઆ. ઉપવાસ કરનેકી જબ ભાવના હો તબ પરમકૃપાલુદેવકા ચિત્રપટકી સાક્ષીસેં ભાવ કરના કિ આજ મેરા ઉપવાસ હૈ. પરમકૃપાલુદેવકા ધ્યાન, ભક્તિ આદિ કર્તવ્ય હૈ. મૈં તો ઉસ પરમાત્મા કી ચરણરજ કે ભી યોગ્ય નહીં. ઉન્હોંકી અનન્ય ભાવસે શ્રદ્ધા હી મેરા આધાર હૈ ઓર આપકા ભી યહ કર્તવ્ય હૈ. બાકી પ્રારબ્ધકર્મ જો જો જૈસે આ પડે ઉસકા ઉપાય યથાશક્તિ સમતાપૂર્વક કરતે રહના હરેક મુમુક્ષુકા કર્તવ્ય હૈ. કઠિન કર્મ સે કંટાલ કર ભાગ જાના ચાહો તો ભી જહાં જાઓ તહાં વે ભી પીછે આવેગા. સમભાવ સે યથાશક્તિ ઉઘમ કરતા રહને સે કર્મ તો ચલા જાયેગા ઓર નયા બંધ નહીં પડેગા. સ્મરણમંત્ર મેં લક્ષ રખને કા અભ્યાસ કરતા રહના ચાહિયે. ૐ શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૦]

૪૩૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૭-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૨, બુધ, સં. ૧૯૯૮

“નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર;
પરમકૃપાળુને નમી, વિનવું ભવથી તાર.”
“પૂર્વ પુણ્યના ઉદયથી, મળ્યો સદ્ગુરુ યોગ;
વચન સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.

નિશ્ચય એથી આવિયો, ટળશે અહીં ઉતાપ;

નિત્ય કર્યો સત્સંગ મેં, એક લક્ષથી આપ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પૂ.....ભાઈને જણાવશો તો તમારે વાંચવા યોગ્ય કેટલાંક પુસ્તકો તે મોકલી આપશેજી. તેને આધારે ભક્તિ, વાંચન વગેરેથી મનને બીજો ખોરાક મળવાનું નિમિત્ત બનશે તેથી તમે જણાવેલા સાંસારિક સ્નેહ ભાવો આદિ મંદ થઈ ભક્તિ, વૈરાગ્ય અને સદ્વિચારમાં વૃત્તિ રહેશે તો તેની શરીર પર પણ સારી અસર થવા સંભવ છેજી.

પરમકૃપાળુદેવનું એક વચન છે કે “જાગ્રતમાં જેમ જેમ ઉપયોગનું શુદ્ધપણું થાય તેમ તેમ સ્વપ્નદશાનું પરિક્ષીણપણું સંભવે.” (૬૨૨) એનો બને તેટલો વિચાર કરી સદ્વિચારની વૃદ્ધિ થતી રહે તેમ ભાવના કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. આ સાથે પૂ.ભાઈ ઉપર મોકલાવવા એક પત્ર બીડ્યો છે. તેની નકલ તમારે કરી લેવી હોય તો કરી લઈ તેમને મોકલી આપવા વિનંતી છેજી. તેમાં જણાવેલ પુરુષાર્થ માટે તમને હાલ વખત નથી એમ તમારા પત્રથી જણાય છે, પણ દિવાળીના દિવસોમાં વખત મળતો હોય કે રાત્રે પણ રોજ બે બે મિનિટ બચાવી એકાદ કલાક એક માસમાં બચાવવાનો વિચાર હોય તે ધર્મ-સંચયનો અનુપમ રસ્તો તેમાં કહ્યો છે તે અનુકૂળતા જણાતાં અમલમાં મૂકી જોવા જેવો છેજી.

ધનને માટે આટલે બધે દૂર જીવના જોખમે જઈ પુરુષાર્થ કરો છો અને તે ધન તો મરણકાળે કે તે પછી કંઈ કામ આવનાર નથી, પણ ધર્મ-સંચયનો પુરુષાર્થ કરતા રહેશો તો તે હાલ શાંતિ આપી પરભવમાં પણ સાથે આવે એવા પુણ્યસંચયને પ્રગટ કરે તેવો છેજી. સંસારરુચિ હૃદયમાં રહેલી છે તેનું સ્વપ્નમાં પ્રગટપણું દેખાય છે, તેને લઈને તમને શારીરિક ક્ષીણતાના દેખાવો અનુભવાય છે. તે સદ્વિચાર, સંસારની અસારતા અને મોક્ષમાર્ગની રુચિ પ્રગટતાં દૂર થવા સંભવ છે. તે અર્થે સારા વાંચનની જરૂર છે અને ત્યાંના માણસોની મિત્રાચારી કે બહુ પરિચય નહીં રાખતાં, અહીંથી સત્શાસ્ત્રો મંગાવી તેમાં ચિત્ત રોકવાનું કરશો તો તમને વિશેષ હિતનું કારણ સમજાય છેજી. ઈસુ ખ્રિસ્ત (Jesus Christ)નાં વચનોને યથાર્થ સમજનારા અને આચરનારા પૃથ્વી પર થોડા જ જીવો છે, તે સમજવા યોગ્ય સાત્ત્વિક વૃત્તિ જ તે દેશમાંથી લોપ થતી જાય છે એમ સમજી અનાર્થ જીવોનો કુસંગ ઓછો કરવા ભલામણ છેજી. સાદો, ઓછો ખોરાક લેતા રહેવાથી શરીર-સ્ફૂર્તિ રહેશે અને સ્વપ્નદોષનું ઘટવું પણ સંભવે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૧]

૪૩૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૮-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ડ, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“તારું તારી પાસ છે, બીજાનું શું કામ ?

દાણા દાણા ઉપરે, ખાનારાનું નામ.”

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરશે સોય;
મમતા-સમતા ભાવસેં, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

“દયા ધર્મકો મૂલ હૈ, પાપ-મૂલ અભિમાન ।
તુલસી દયા ન છોડિયે, જબ લગ ઘટમેં પ્રાણ ॥”

પત્ર વાંચી પૂ...ની ધર્મવૃત્તિ તથા જીવહિંસાથી થતો ખેદ અને ‘વિચારોમાં ઘણો ફેર થઈ ગયો’ એ વાક્યથી સંતોષ થયો છેજી. ધાર્મિક અભ્યાસ નહીં છતાં પૂર્વના સંસ્કારે જે પરમકૃપાળુદેવે પુષ્પમાળા-૨૪માં જણાવ્યું છે તે તેને સ્ફુરી આવ્યું. “ધાન્યાદિકમાં વ્યાપારથી થતી અસંખ્ય હિંસા સંભારી ન્યાયસંપત્ર વ્યાપારમાં આજે તારું ચિત્ત ખેંચ.” એ સ્ફુરણાનું મૂળ તો સત્પુરુષ જ છે. નાના મોટા જેને જેને જ્ઞાનીપુરુષનાં દર્શન, સમાગમ, સેવા, ભક્તિનો લાભ મળ્યો છે તે સર્વ મહાભાગ્યશાળી ગણવા યોગ્ય છે. તે મહાપુરુષના પ્રતાપે કલ્યાણ કરવાની ભાવના સ્ફુરે છે, તે સંબંધી પૂછે છે, તેવા પ્રસંગો યાદ કરે છે, તેમાં તન્મય થાય છે.

પરમકૃપાળુદેવને જાતિસ્મરણજ્ઞાન એટલે પૂર્વના ભવોની સ્મૃતિ જાગી-પ્રગટી હતી તેથી તે દુકાને બેઠા બેઠા પણ તે વન, તે ગુફાઓ, તે મહાપુરુષો, તેમનાં વચનામૃતરૂપ બોધ, તેમની દશાની સ્મૃતિ કરી પોતાના આત્માને તેવો ઉચ્ચ કોટિનો બનાવવાનો પુરુષાર્થ સેવતા હતા. આપણે તેવા જાતિસ્મરણજ્ઞાનને યોગ્ય તો નથી બન્યા, પણ આ ભવમાં જે મહાપુરુષનાં દર્શન થયાં છે, તેમની પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યેની અલૌકિક ભક્તિ, તેમની આપણા જેવા મંદભાગ્યવાન જીવો પ્રત્યે અસીમ નિષ્કામ કરુણા, તેમની શાંત મુખમુદ્રા, તેમણે આપણે સમજીએ કે ન સમજીએ પણ કોઈ ચમત્કારી રીતે સત્યનું બીજ વાવવા આપણા હૃદયને આકર્ષણ કરી અલૌકિક આત્મસ્વરૂપની અભિલાષા અવ્યક્ત રીતે પ્રગટાવી તથા તેને પોષણ આપવા અનેક પ્રકારે નાનાને નાના પ્રમાણે, મોટાને મોટા પ્રમાણે, વિદ્વાનને વિદ્વાન પ્રમાણે, અબળાને અબળા પ્રમાણે, જેમ જેવો ઘટે તેવો બોધ આપી જે ભાવના ઉછેરી છે, તે જ આપણા કલ્યાણનું, મોક્ષનું કારણ બનનાર છે. માટે તે મહાપુરુષનાં પ્રથમ આપણને ક્યારે દર્શન થયાં? પહેલું આપણને શું કહ્યું? વારંવાર શું કહેતા? તથા તેમના ઉપકાર જે જે યાદ આવે તે તે સ્મૃતિમાં લાવવાથી તેઓ હાલ હાજર હોય એમ આપણને લાગશે, તે ભાવો ફરી અનુભવાતા સમજાશે, ભૂલવાના ક્રમમાંથી સતેજ થઈ વિશેષ ઉપકારનું કારણ બનશે. તમે ત્રણે જણ પરસ્પર ઉપર જણાવેલી વાતો પોતાના સંબંધી એકબીજાને કહો, પૂછો, તેની ભાવના કરો તો સત્સંગમાં જે કરવા યોગ્ય સત્પુરુષનાં ગુણગાન તેનો લાભ ત્યાં બેઠાં પણ થયા કરે તેવું છે. કંઈ ન બને તો પરમકૃપાળુદેવનાં જે જે વચનો આપણને તે મહાપુરુષે મુખપાઠ કરાવ્યાં છે તેની ચર્ચા પરસ્પર કરતા રહેવાથી સર્વની વૃત્તિ ધર્મમાં જોડાયેલી રહેવાનો સંભવ છેજી. જોકે બીજ ન જાય પણ પોષણ થયા કરે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૨]

૪૩૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૮-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૬, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

આપનો પત્ર મળ્યો. આપની સદ્ભાવના જાણી સંતોષ થયો છેજી. અનાદિકાળથી આ જીવને અનાદરણીય વારંવાર પ્રાપ્ત થયેલા દેહાદિ પદાર્થો પ્રત્યે આશ્ચર્યકારી માહાત્મ્ય લાગ્યું છે. તેની મૂર્છામાં પોતાના શ્રેયનો વિચાર, નિર્ણય કે તેને અર્થ અથવા પુરુષાર્થ કરવો ઘટે છે તેનું ભાન જાગતું નથી. પરમકૃપાળુદેવે તે વિષે અત્યંત ઊંડા વિચારે મંથન કરી નિર્ણય જણાવ્યો છે કે—

“ઊંપજે મોહ વિકલ્પથી, સમસ્ત આ સંસાર;
અંતર્મુખ અવલોકતાં, વિલય થતાં નહિ વાર.” (૯૫૪)

“કલ્પિતનું આટલું બધું માહાત્મ્ય શું? કહેવું શું? જાણવું શું? શ્રવણ કરવું શું? પ્રવૃત્તિ શી?” (૫૭૬)

“અનાદિથી જીવને સંસારરૂપ અનંત પરિણતિ પ્રાપ્ત થવાથી અસંસારપણારૂપ કોઈ અંશ પ્રત્યે તેને બોધ નથી. ઘણાં કારણોનો જોગ પ્રાપ્ત થયે તે અંશદૃષ્ટિ પ્રગટવાનો જોગ પ્રાપ્ત થયો તો તે વિષમ એવી સંસારપરિણતિ આડે તેને તે અવકાશ પ્રાપ્ત થતો નથી; જ્યાં સુધી તે અવકાશ પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી જીવને સ્વપ્રાપ્તિભાન ઘટતું નથી. જ્યાં સુધી તે પ્રાપ્તિ ન થાય ત્યાં સુધી જીવને કંઈ સુખ કહેવું ઘટતું નથી, દુઃખી કહેવો ઘટે છે, એમ દેખી અત્યંત અનંત કરુણા પ્રાપ્ત થઈ છે જેને, એવા આસ પુરુષે દુઃખ મટવાનો માર્ગ જાણ્યો છે, જે તે કહેતા હતા, કહે છે, ભવિષ્યકાળે કહેશે. તે માર્ગ એ કે જીવનું સ્વાભાવિકપણું પ્રગટ્યું છે જેને વિષે, જીવનું સ્વાભાવિક સુખ પ્રગટ્યું છે જેને વિષે, એવો જ્ઞાનીપુરુષ તે જ તે અજ્ઞાનપરિણતિ અને તેથી પ્રાપ્ત થયું જે દુઃખપરિણામ તેથી નિવારી આત્માને સ્વાભાવિકપણે સમજાવી શકવા યોગ્ય છે, કહી શકવાને યોગ્ય છે, અને તે વચન સ્વાભાવિક આત્મા જાણ્યાપૂર્વક હોવાથી તે દુઃખ મટાડી શકવાને બળવાન છે. માટે તે વચન જો કોઈ પણ પ્રકારે જીવને શ્રવણ થાય, તે અપૂર્વભાવરૂપ જાણી તેમાં પરમ પ્રેમ વર્તે, તો તત્કાળ અથવા અમુક અનુક્રમે આત્માનું સ્વાભાવિકપણું પ્રગટ થાય.” (૩૯૫)

આ વચનો વાંચ્યાં હોય તોપણ વારંવાર વાંચી તે ભાવો પ્રગટ થતાં સુધી મનન-નિદિધ્યાસનના ક્રમની ખામી પૂરી કરવા જે પુરુષાર્થની જરૂર છે તેની ભાવના નિરંતર રહ્યા કરે તેમ વર્તવા ભલામણ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— વિશેષ વિશેષ વિચાર વૈરાગ્યપૂર્વક કરતા રહેવાથી સમજાશે, વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થશે અને બચતો કાળ જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં ગાળવાનો નિશ્ચય દૃઢ થતો જશે.

તા. ૨૩-૭-૧૯૨૨ ને દિવસે પ્રભુશ્રીજીએ મને બોધમાં શિખામણ આપેલી બહુ હિતકારી જાણી નીચે લખી છે : “બહુ ધોહ (દોડ) કરવામાં ધર્મ નથી, તેમજ બહુ ઢીલ કરવામાં પણ નથી. માર્ગ મધ્યસ્થતાનો છે.” કૃપાળુદેવને પૂછેલી વાત પ્રભુશ્રીજીએ મને તા. ૬-૯-૧૯૨૨ને દિવસે જણાવેલી : “અમે સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ મંત્રના જાપની રાત ને દિવસ ધૂન લગાવેલી, પણ વિકલ્પ ઊઠે કે ‘હજી કેમ કંઈ જણાતું નથી? આત્મા હોય તો કંઈક દેખાય ને?’ પણ અરૂપી આત્મા દેખાય? પછી કૃપાળુદેવને વાત કરી કે મંત્રનો જાપ ખૂબ કર્યો, પણ તમે કહો છો તેવું કેમ કંઈ જણાતું નથી? “કંઈ નહીં, હજી જારી રાખો” એવો જવાબ મળ્યો.

આ જડ જેવા દેખાતા દેહમાં ચેતન જણાય છે, પણ વિશ્વાસ અને દૃઢતાથી ગુરુઆજ્ઞાનું પાલન કરવું અને જોવા કરવાની ઈચ્છા પણ ન રાખવી. યોગમાં તો માત્ર શ્વાસ સૂક્ષ્મ થાય છે. જ્ઞાનીએ આત્મા જાણ્યો છે તે જ મારે માન્ય છે, એવી શ્રદ્ધા જ કામ કાઢી નાખે છે.શાંતિપૂર્વક નિશ્ચિંતપણે ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ના જાપમાં કાળ વ્યતીત કરવો. તેથી નિર્જરા થાય.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૨૫૯)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૩]

૪૪૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ અષાઢ વદ ૧૦, ગુરુ, સં. ૧૯૯૮

“જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની શુદ્ધતા રે, એકપણે અને અવિરુદ્ધ,
મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે,
જિન મારગ તે પરમાર્થથી રે, એમ કહ્યું સિદ્ધાંતે બુધ. મૂળ
એવાં મૂળ જ્ઞાનાદિ પામવા રે, અને જવા અનાદિ બંધ. મૂળ
ઉપદેશ સદ્ગુરુનો પામવો રે, ટાળી સ્વચ્છંદ ને પ્રતિબંધ. મૂળ”

સર્વ કાળમાં સત્સંગ જેવી આત્માને ઉપકારક કોઈ ચીજ નથી. તેમાં પણ આ હુંડાવસર્પિણી દુષમ કાળમાં અનાર્થ યુદ્ધના પ્રસંગમાં તો તેનું—સત્સંગનું—પરમહિતકારીપણું પ્રત્યક્ષ સહજ વિચારે સમજાય તેમ છેજી. તેવા સત્સંગનો વિયોગ રહે તેવા કર્મનો ઉદય હોય તેવા પ્રસંગે ચિત્તમાં વૈરાગ્યભાવનાની વૃદ્ધિ કરી, સર્વ કાર્યમાં ઉદાસીનપણે પ્રવર્તતાં સત્સંગયોગની ભાવના, સ્મૃતિ જાગ્રત રાખવાની જરૂર છેજી. સત્શાસ્ત્રનું વાચન, નિત્યનિયમમાં ઉલ્લાસભાવ, સદ્વિચાર તથા સદાચરણ એ ઉપકારક જાણી ત્યાં સત્સંગના વિયોગે પણ સેવતા રહી સત્સંગભાવના વર્ધમાન થાય તેમ પ્રવર્તવામાં આત્મહિત છેજી. એ જ વિનંતી.

दि. सत्पुरुषना चरणकमलमां भ्रमर सम चित्तवृत्ति राभवानी भावना राभवतो दासानुदास बाण गोवर्धनना जयसद्गुरु वंदन सह क्षमायाचना स्वीकारशोभु.

४४१ श्रीमद् रा.आ. अगास, ता. १०-८-१९४२

अषाढ वद १३, सोम, सं. १९९८

आपनो पत्र मल्यो हतो. जे जे भावो जशाव्या छे ते परम उपकारी परम पूज्य श्रीमद् राजचंद्र प्रभु प्रत्ये जशाववा योग्य छे. आपणे बधा ते महाप्रभुना दास छीअे. तेनी आशांमां वर्तशुं तो अवश्य कल्याण छे. माटे अेक परमकृपाणुदेव प्रत्ये अनन्य भावे भक्ति करता रहेवा भलामण छेजु. विशेष रुबरुमां मणवानुं थये याद देवरावशो तो जशाववा योग्य जशावाशेजु.

[३५४]

४४२ श्रीमद् रा.आ. अगास, ता. १२-८-१९४२

तत् ॐ सत् अषाढ वद ०)), बुध, सं. १९९८

“ज्यां ज्यां जे जे योग्य छे, तहां समजवुं तेह;

त्यां त्यां ते ते आचरे, आत्मार्थी जन अेह.”

दरेक धर्मसाधककी फरज अपने धर्मबंधुओंको जरूरतका प्रसंग पर शक्ति अनुसार मदद करनेकी है. जरूर हो तो स्वीकार करनेमें हरकत नहीं है. अपनी पास जरूरियातसे अधिक हो तो उत्तम कार्यमें खरच भी सकते हैं. जैसा प्रसंग आ जाय वैसा धर्मबुद्धि लक्षमें रखकर कार्य करने पडते हैं. व्यवस्थित आवकवाली प्रवृत्ति करनेसे चाहे तब आप सत्संगके लिये स्वतंत्रतासे वखत और धन बचा सकोगे. व्यवहारकी यह बात है, परंतु जब व्यवहारमें लक्ष बिलकुल नहीं रखनेसे परमार्थमें भी विघ्न आ जाय, ऐसा प्रसंगमें दोनों करना पडता है. धर्मकार्यमें प्रेम, और करना पडे ऐसा कार्यमें अत्यंत आसक्ति न रखना, उदर-पूरणार्थ प्रवृत्ति करना, ऐसा लक्ष रखनेसे चित्तशुद्धि होती है. फिजूल चिंताओ दूर होती है. पराधीनता बिना, दीनता किया बिना धर्ममें यथाशक्ति उन्नति थती रहती है.

मंत्रस्मरणमें चित्त रखनेका अभ्यास अवकाश मिलने पर करता रहना. बन सके तो स्मरण करके सर्व अगत्यके काम करता रहना. खाना-पीना, आना-जाना, लेना-मूकना ऐसा कार्य करनेके पहले मंत्रका उच्चार मुखसे वा मनमें कर लेनेकी आदत पड जाय तो सहज भक्ति होती रहे और मेरा कुछ है नहीं ऐसी भावना कायम बढती जाय. प्रयत्न करनेसे सब कुछ होत है.

ॐ शांति: शांति: शांति:

[૩૬૫]

૪૪૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૮-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ આષાઢ વદ ૦)), બુધ, સં. ૧૯૯૮

માત્ર આવા પ્રસંગમાં પૂર્વકર્મના યોગે હું ફસાઈ પડવાની તૈયારીમાં હોઉં તો મને શા વિચાર આવવા જોઈએ? અથવા હું શું કરું? તેનો વિચાર મનમાં ઉદ્ભવ કરી મારા આત્માને કોમળ બનાવવા અર્થે પ્રયત્ન કરું છુંજી.

જો હું તમારી પેઠે સ્ત્રીભવમાં હોઉં તો એમ વિચારું કે મેં પૂર્વભવમાં કોઈ સત્પુરુષના આગળ સાચેસાચી વાત પ્રગટ કરવાને બદલે માયાકપટ કરી તેમને છેતરવાની બુદ્ધિ કરી હશે, તેથી આ ઘિક્કારવા યોગ્ય સ્ત્રીવેદ બાંધ્યો હશે, તેને લઈને પરાધીનપણું, નિર્બળપણું, અતિશય લજ્જા તથા જ્યાં પુરુષ પ્રત્યે નજર જાય ત્યાં વિકાર થવા યોગ્ય ચંચળ પ્રકૃતિ બાંધી આત્માને નિરંતર મેં ક્લેશિત કર્યો છે. પૂર્વે વ્રત લઈને ભાંગ્યાં હશે, તેથી આ ભવમાં વિધવાપણું પ્રાપ્ત થયું. પૂર્વે બહુ ભોગોની ઇચ્છા કરી હશે, તેથી આ ભવમાં ભોગોની સામગ્રી ઓછી મળી; કારણ કે લોભ પાપનું મૂળ છે. પૂર્વે કોઈની સેવાચાકરી કરી નહીં હોય તેથી આ ભવમાં કોઈ મને સંભાળનાર, મારી સેવાચાકરી કરનાર નથી. પૂર્વે પ્રતિબંધ બાંધ્યો હશે, તેથી આ ભવમાં સદ્ગુરુ ભગવાનની પ્રાપ્તિ થયા છતાં ધર્મમાં ચિત્ત સ્થિર રહેતું નથી, અને ભૂંડા ભોગો મેળવવા ભટક્યા કરે છે. મોક્ષે લઈ જાય તેવા મહાપુરુષોની તનમનધનથી સેવા પૂર્વે થઈ નહીં હોય તેથી આ ભવમાં મોક્ષે જવા યોગ્ય સામગ્રી મળ્યા છતાં, મોક્ષ કરતાં મોહ વધારે સારો લાગે છે. જો આ ભવમાં પૂર્વભવના જેવી જ ભૂલો કરી ફરી વર્તન તેવું જ રાખીશ એટલે આ ભવમાં જો સત્પુરુષ આદિ પ્રત્યે કપટબુદ્ધિ સેવીશ, તો સ્ત્રીવેદ છેદવાનો લાગ આ ભવમાં મળ્યો છે તે વહી જશે અને પરભવમાં કાગડી, કૂતરી, બિલાડી કે ગધેડી જેવા હલકા ભવોમાં સ્ત્રીવેદ પાછળ ને પાછળ ફરશે. જો ભગવાનતુલ્ય સત્પુરુષ આ ભવમાં મળ્યા છે, તેમણે આપેલા વ્રતને મોહને વશ થઈને કે કોઈની ભૂંડી શિખામણથી ભોળવાઈને તોડીશ તો ભવિષ્યમાં ઘણા ભવ રંડાપો ભોગવવાનું લલાટે લખાશે. જો હજી વિષયભોગોનો લોભ નહીં છોડું તો નરકમાં કરોડો વર્ષ સુધી દુઃખ ભોગવી, એવા ભવમાં ભટકવું પડશે કે જ્યાં ભોગોની પ્રાપ્તિમાં અંતરાય સદાય પડ્યા કરશે. જો આ ભવમાં સત્સેવાના પ્રસંગો શોધી સત્પુરુષની ભક્તિ નહીં કરું ને છોકરાં છૈયાંની પંચાતમાં આ ભવ ખોઈ નાખવા જેવું કર્મ કરી બેસીશ તો પરભવમાં નિરાધાર, અનાથ, દુઃખી દિવસો દેખવાનું લલાટમાં લખાશે. આવા વિચારે મનને મોહમાં વહ્યું જતું પાછું વાળી, મારે તો હવે કોઈ રાજેમતિ જેવો અવસર આવ્યો છે એમ ગણી, આ ભવ બ્રહ્મચર્યવ્રતમાં જ ગાળવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી છે તો તેને માટે પ્રાણ છોડવા પડે તોપણ નહીં ડરતાં મારા મનને અત્યંત દૃઢ કરી મારા ઉપર મોહ કરનાર ^૧રહનેમિ જેવા સાધુ હોય તોપણ મારે તેને સમજાવી ધર્મ માટે આટલો ભવ ગાળવાના ભાવ તેને જાગે તેવો ઉપદેશ આપી તેને અપકારનો બદલો

ઉપકારરૂપે આપવા મારે કેડ બાંધી મથવું ઘટે છે. તેના વિકારભાવ પલટાઈ સત્પુરુષની આજ્ઞામાં જીવન ગાળવાનો તેનો નિશ્ચય થાય તેમ મારે હિંમત રાખી (વિકાર તજી) તેને વૈરાગી બનાવવા બ્રહ્મચર્યનું સર્વોત્કૃષ્ટપણું જણાવવું ઘટે છે :

જેમ કે “જો માણસ સ્ત્રીના મોહમાં સડ્યા કરે તો કદી મોક્ષ પામે નહીં; નારી તો નરકનું દ્વાર છે એમ અનેક સંતોએ કહ્યું છે અને મહાવીર ભગવંતે તો એમ કહ્યું છે કે ઘરડી સો વર્ષની ડોસી નાક કાન કાપેલી હોય, રોગી હોય, તેનો પણ સહવાસ સાધુ જેવાએ પણ એકાંતમાં કરવો ઘટે નહીં, તો મારી સોબતે તમારા ભાવ બગડ્યા વિના કેમ રહે? માટે મારી સોબત છોડી જે સત્પુરુષોને મોક્ષ સિવાય બીજું કાંઈ જોઈતું નથી, મોહને જે ઝેર જેવો જાણે છે અને તેથી દૂર ભાગતા રહે છે તેવા નિઃસ્પૃહી મહાપુરુષોના સંગે તમારા ભાવ પલટાવી મોક્ષને માટે તત્પર થશો તો મારા ઉપર મોટો ઉપકાર કર્યો ગણીશ” વગેરે જે સત્પુરુષને આશ્રયે શિખામણ સૂઝી આવે તેવી શિખામણ આપીને તથા ‘મોહને વશ થવાથી કેવાં ફળ ભવિષ્યમાં ભોગવવાં પડશે અને આ ભવમાં ધર્મ કરવાની ધારણા કરી હશે તેને માથે પાણી ફરશે’ એમ સમજાવી સત્પુરુષને માર્ગે તે જીવને દોરવાનું કામ મારાથી ક્યારે બને કે જ્યારે મારામાં મોક્ષે જવાની પ્રબળ ભાવના (ઈચ્છા) હોય અને તેને માટે સત્પુરુષની આજ્ઞામાં જ જીવવા સિવાય બીજી રીતે જીવવું નથી એવી દૃઢ નિર્વિકાર ભાવના હોય તો મારાં વચનની બીજા ઉપર છાપ પડે. માટે મારે તો પહેલું એ જ કરવા યોગ્ય છે કે બીજા કોઈ સમજે કે ન સમજે, પણ મેં જે સત્પુરુષની સાક્ષીએ જીવનપર્યંત બ્રહ્મચર્ય પાળવાની સકળ સંઘની સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા લીધી છે તે પાળવા માટે હું કુસંગ એકદમ છોડું, વિકાર ઓછા કરવા ઊણોદરી, એકાસણા, ઉપવાસ કે છક્ર, અઠ્ઠમ અને તેથી વિકાર ન ટળે તો અઠ્ઠાઈ ઉપર અઠ્ઠાઈ કરી શરીર ગાળી નાખું, તેમ છતાં વિકાર ન છોડે તો બ્રહ્મચર્યરૂપ ધર્મને ખાતર આ વિકારી જીવનને આપઘાતથી, અનશનથી કે ઝેર ખાઈને પાડી નાખું અને ધર્મસહિત આ દેહ છોડી વિશેષ ધર્મ સેવાય તેવા દેહ, દેશ અને વાતાવરણમાં ઉત્પન્ન થાઉં, પણ સત્પુરુષના માર્ગને તોડવાનો રસ્તો બતાવનાર પ્રથમ પાપી તો આ ભવમાં નહીં જ થાઉં એવો દૃઢ નિશ્ચય હું તો એવા પ્રસંગમાં જરૂર રાખું અને તેમ જ વર્તન કરું એવી અત્યારની મારી ભાવના હે ભગવાન! ભવોભવ ટકી રહો!

આવા વિચારો સ્ફુરવાથી આ પાપીને દિવસે, ક્ષમાપના માગવાના દિવસે પણ જો આપને ખોટું લાગવા જેવું બન્યું હોય તો તેની માફી માગી તેવો પ્રયત્ન તમારા પ્રત્યે ફરી નહીં કરવાની ભાવના સેવી પત્ર પૂરો કરું છું. તમારી સાથે ઘણા વખતનું ઓળખાણ હોઈને તમારા પ્રત્યે દયા સ્ફુરવાથી લખાયું છે. તેનો સવળો અર્થ લેવા વિનંતી છે.

[૩૬૬]

૪૪૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૭-૮-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર,
પરમ કૃપાળુને નમી, વીનવું ભવથી તાર.”

છેલ્લા પત્રમાં પરમકૃપાળુદેવે લખેલી (સત્સંગ સંબંધી) કડીઓના અર્થ સમજવા ભાવના જણાવી તેનો સંક્ષેપાર્થ લખ્યો છે:—

(૧) “બીજાં સાધન બહુ કર્યાં, કરી કલ્પના આપ;
અથવા અસદ્ગુરુ થકી, ઊંલટો વધ્યો ઉતાપ.” (૧૫૪)

“યમ નિયમ સંયમ આપ કિયો” એમાં જણાવેલાં સદ્ગુરુની આજ્ઞા વિના જીવે ઘણાં કર્યાં અને તેનું ફળ ચાર ગતિરૂપ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, તેથી મોક્ષ ન મળે તેવી રીતે કરેલા પ્રયત્નને ‘બીજાં સાધન’ કહ્યાં; ‘કરી કલ્પના આપ’ એમાં સ્વચ્છંદે પ્રવૃત્તિ કરી એમ જણાવ્યું. અથવા તો અસદ્ગુરુની આજ્ઞાથી કરેલાં સાધનથી પણ સંસારરૂપ ફળ પ્રાપ્ત થયું, જીવને ક્લેશિત કરવા સિવાય બીજું ફળ મળ્યું નહીં. શ્રીકૃષ્ણની સાથે વીરા સાળવીએ ૧૮૦૦૦ સાધુને વંદના કરી પણ શરીરને શ્રમ પડ્યો તે સિવાય બીજું કંઈ ફળ મળ્યું નહીં, કારણ કે પોતાની મેળે દેખાદેખી, ભાવ વિના વંદનાઓ કરી હતી.

(૨) “પૂર્વ પુણ્યના ઉદયથી, મળ્યો સદ્ગુરુ યોગ,
વચન-સુધા શ્રવણે જતાં, થયું હૃદય ગતશોગ.”

આમાં અનેક પ્રકારની સુખ-સામગ્રી જીવને મળી હોય તે બધા કરતાં ઉત્તમ ગણવા યોગ્ય પુણ્યના ફળરૂપ સદ્ગુરુનો યોગ મળવો એ છે એમ જણાવ્યું. જેને સદ્ગુરુનો યોગ મળ્યો છે, તે મહાભાગ્યશાળી છે. પૂણિયા શ્રાવકની પાસે પૈસોટકો કે સુખસામગ્રી બહુ નહોતી. પરાણે દિવસ પૂરા થાય તેવી, પુણિયો વેચીને ગુજરાન ચલાવવું પડે તેવી પુણ્યસામગ્રી હતી. તોપણ શ્રી મહાવીર ભગવંતે શ્રી શ્રેણિક રાજા કરતાં તેની મહત્તા વિશેષ બતાવી. તેથી બાહ્ય પુણ્ય કરતાં ધર્મ-આરાધન થઈ શકે તેવો યોગ અને પોતાની તેવી યોગ્યતા એ પ્રશસ્ત પુણ્યનું ફળ છે. સદ્ગુરુયોગ સફળ કેવા ક્રમે કરીને થાય છે તે બીજી લીટીમાં જણાવ્યું કે વચનરૂપી સુધા (અમૃત) સાંભળતાં હૃદયમાં જે શોક, અશાંતિ, ઉતાપ, ક્લેશ હતાં તે શાંત થઈ ગયા અને હૃદય શોકરહિત, પ્રસન્નતાવાળું, હલકું ફૂલ થઈ ગયું. સદ્ગુરુનાં વચનો જીવમાં ઉલ્લાસ પ્રેરે છે. તે જ તેને સદ્ગુરુ ઉપર શ્રદ્ધા થવામાં મદદ કરે છે, તે હવે કહે છે:—

(૩) “નિશ્ચય એથી આવિયો, ટળશે અહીં ઉતાપ;
નિત્ય કર્યો સત્સંગ મેં, એક લક્ષથી આપ.”

પોતાની દશા બદલાઈ તે જ સદ્ગુરુનાં વચનોનો, સદ્ગુરુનો ઉપકાર છે એમ જીવને

થાય એટલે આત્મા સાક્ષી પૂરે કે આવા સદ્ગુરુનું સેવન જરૂર મારા સંસાર-સંતાપો ટાળી મોક્ષ પમાડશે. તેથી પરમકૃપાળુદેવે સદ્ગુરુ પ્રત્યે ઉપકાર જણાવતાં કહ્યું કે હે સદ્ગુરુ ભગવાન! મેં આપનો સત્સંગ સદાય કર્યો છે; તેમાં મેં કંઈ સ્વાર્થની, શરીરની કે કોઈ બીજી અપેક્ષા રાખી નથી. માત્ર મારા આત્માનું હિત જરૂર થશે એવો લક્ષ મેં રાખ્યો છે. “માત્ર મોક્ષ અભિલાષ” સિવાય મેં કંઈ મનમાં રાખ્યું નથી તેથી સત્સંગનું ફળ જે અસંગ દશા કે મોક્ષ તે મને મળશે એવો મને અંતરમાં નિશ્ચય થયો છે.

આટલા વિસ્તારથી તે ત્રણ કડીઓમાં કહેલો ભાવ સમજાવો સુગમ થશે. પોતાના હૃદયમાં પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે ભાવ, પ્રેમ વધારી વિચારવાથી વિશેષ વિશેષ સમજાઈ, સંતોષ અને આનંદ અનુભવાશેજી. તમે પણ શબ્દાર્થ તો જાણતા હશો, છતાં તમારી ભાવનાને માન આપીને સત્પુરુષનાં વચનમાં ચિત્ત રોકવાથી મને પણ હિતનું કારણ છે એમ માની પત્ર લખ્યો છે. તે વાંચી વિચારી પરમકૃપાળુદેવનો આપણા બધા ઉપર અપાર ઉપકાર છે તેનું બહુમાનપણું દિવસે દિવસે વર્ધમાન થાય તેમ વૃત્તિ વહે એ જ ભાવનાસહ પત્ર પૂર્ણ કરું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૪૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૮-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ સુદ ૧૦, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

પરમકૃપાળુ પરમાત્માને નમોનમ:

વડોદરાથી આપના વિદ્યાર્થીનું એક કાર્ડ મારા ઉપર આવેલું. ત્યાંની હડતાલને લઈને આ સાલ વિદ્યાભ્યાસમાં બરકત આવે તેવું નહીં લાગવાથી તેની ભાવના મળેલા વખતનો સત્સંગમાં સદ્ઉપયોગ કરવા, તે પત્રમાં હતી. તે વાંચી મને વિચાર એવો થયેલો કે તે ખર્ચ કરીને અહીં રહી શકે તેમ નથી. તેથી એક પરોપકારી શ્રીમંતને તેનું નામ જણાવી કાર્ડ મોકલ્યું હતું. તેમણે નીચે પ્રમાણે પોતાની ઉદારતા બતાવી છે.

“આપે વડોદરાથી આવેલ વિદ્યાર્થીનો પત્ર મોકલ્યો તે વાંચી તેમના ભાવ પ્રત્યે પણ પ્રમોદ થયો છે. જે આવી યુવાન વયમાં આવા પરમાર્થ માર્ગ પ્રત્યે રુચિ થઈ સત્સંગમાં કાળ વ્યતીત કરવા ભાવના જાગી તે પણ કલ્યાણકારી છે. એવા સત્જિજ્ઞાસુ જીવાત્માઓને પ્રોત્સાહન આપવું એ આપણી ફરજ છે, એટલે તેમના માટે ખર્ચનો બંદોબસ્ત આ પામર તરફથી થશે. તે માટે આપે સૂચવ્યું તેથી આપનો ઉપકાર માનું છું.”

આ પત્ર તે ભાઈને વંચાવશો. તમારા ઉપર પત્ર લખવાનું કારણ એ કે તેને તમે યોગ્ય સલાહ આપી શકો. તેના પિતાને પણ યોગ્ય લાગે તેમ સમજુતી આપી શકો. તેનો બચત વખત કંઈ શુભ સંસ્કારો પ્રાપ્ત કરવામાં જાય તે તેમને સમજાવી શકો. અપાત્ર, પાત્રને લઈને એક જ પ્રકારના દૂધ પર સારી માઠી અસર થાય છે, એટલે ખાટા વગેરે વાસણના દોષે દહીં બગડી

જાય છે અને સારા વાસણમાં દહીં થઈ ઘીને યોગ્ય થાય છે. જે મદદ આપનાર છે તે બિનશરતે તેણે અહીં રહી સત્સંગનો લાભ લે તે અર્થે જ આપે છે. એટલે તે ભાઈની ઇચ્છા હોય તો તેના પિતાની રજા લઈને આવી શકે છે એમ તેને જણાવશો કે પત્ર તેને મોકલાવશોજી.

૪૪૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૮-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ શ્રાવણ વદ ૧, ગુરુ, સં. ૧૯૯૮

(શિવસુખકારણ ઉપદેશી, યોગતણી અડ દિહી રે- રાગ)

“શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજજી, વિનય ઉરે ભરનારા રે;
વંદન વાર અપાર હો, અમને ઉદ્ધરનારા રે, —પ્રભુ પરમ ઉપકારી રે.
શુદ્ધ સ્વરૂપ ઉરે રહો, બનજો ભવજળ તારુ રે,
આપ કૃપાથી હું સ્મરું, સમરણ એક તમારું રે.” —પ્રભુ (પ્રજ્ઞાવબોધ-૯૯)

પર્યુષણ પર્વની તિથિ તમને જણાવવા તમારા ઘરમાંથી આ કાર્ડ આપી ગયા છે. તિથિનો નિર્ણય તો નથી, પરંતુ તા. ૯-૯-૧૯૪૨ થી ૧૬-૯-૧૯૪૨ સુધી ગણી, રજા તે દિવસોમાં મળી શકે તો મંગાવવા ભલામણ છે, એટલે શ્રાવણ વદ ૧૨ થી ભાદરવા સુદ ૬ સુધીમાં જ ઘણા એકત્ર થાય છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ તો ભાદરવા સુદ ૧૫ સુધીનું જણાવેલું છે, પણ સાંપ્રદાયિક મોહને આધારે અને અવકાશ નથી એ બહાને જીવો જે દિવસોનો લાભ તેઓશ્રીને અપાવવો હતો તેનો અડધો પણ લઈ શકતા નથી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૭]

૪૪૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૨, શનિ, સં. ૧૯૯૮

શ્લોક: “ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

હરિગીત: “બહુ પુણ્ય કેરા પુંજથી, શુભ દેહ માનવનો મળ્યો;
તોયે અરે! ભવચક્રનો, આંટો નહીં એકે ટળ્યો.”

“રે! આત્મ તારો! આત્મ તારો! શીઘ્ર એને ઓળખો,
સર્વાત્મમાં સમ દૃષ્ટિ ધો, આ વચનને હૃદયે લખો.”

ગાથા: “ક્રોધ, માન ને માયા, લોભ વગેરે રાગ આદિ દોષો,
થયા અજ્ઞાનવશે તે દુષ્કૃત મારાં પ્રભુ ખોશો.
નહીં ક્ષમા, નહીં સંયમ, નહીં વિનય, તપ, શીલ, ઉપવાસ,
નહીં સેવ્યાં, નહીં ભાવ્યાં, મિથ્યા દુષ્કૃત મુજ થવા આશ.”

(ક્ષણમપિ સજ્જનસંગતિરેકા, ભવતિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા- રાગ)

“અરિહંત સિદ્ધ મુનિશ્વર સાખે, શીલ પ્રતાદિ જે તું રાખે,
જીવતાં સુધી પાળી લે લ્હાવ, એ ભવ-સાગર તરવા નાવ.
ત્યાગ તણી મર્યાદા કરજે, શુદ્ધ મને નિયમે અનુસર તે;
ઉદાસીનતા, સમતા ભજજે, આશા-દાસી સંગત તજજે.”

શ્લોક: “ગણે ના જો કશું મારું, તો ત્રિલોકપતિ જ તું;
યોગીને યોગ્ય આ ભાખ્યું, રહસ્ય પરમાત્મનું.”

દોહરા: “આખા ભવમાં મરણ તો, આવે એક જ વાર,
તો પણ કાયર જીવને ભડકાવે બહુવાર;
શૂરવીર સામા જાય છે બોલાવે બહુવાર,
સંત ગુરુ શરણું ગ્રહી, રહે સદા તૈયાર.”

આપનો પત્ર વાંચી પૂ...બેનની ગંભીર માંદગી જાણી ધર્મસ્નેહથી ખેદ થયો, પણ તે શમાવવો કર્તવ્ય ગણ્યો છેજી. મનુષ્યભવ અત્યંત દુર્લભ છે, છતાં ક્ષણમાં ખોઈ બેસાય તેવા સંજોગોની વચમાં આપણે જીવીએ છીએ; માટે બહુ કાળજીપૂર્વક જીવનની ક્ષણેક્ષણ સદ્ગુરુ શ્રી પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા, સ્મરણમંત્ર, ભક્તિ વગેરેમાં ગાળતા રહેવા આગ્રહપૂર્વક ભલામણ છેજી. રસ્તામાં અડચણ વેઠીને પણ આશ્રમમાં ઊતરવાનું બન્યું હોત તો ઘણા લાભનું કારણ હતું, પણ મોહને આડે તથા તેટલા પુણ્યની ખામીને લીધે ન બન્યું તે ભાવિ ભાવ. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ તો આ તપોવન જેવા આશ્રમ માટે એટલા સુધી કહેલું છે કે ‘અહીં જેનો દેહ ધૂટશે તેનું સમાધિમરણ થશે.’ તે માન્ય રાખી, બને તેટલી તેની ભાવના રાખી હાલ તો તે મહાપુરુષે જે આપણને આજ્ઞા, વીસ દોહરા, યમનિયમ, ક્ષમાપનાનો પાઠ, છ પદનો પત્ર, શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર, મંત્ર આદિ જણાવેલ છે તે પ્રમાદ તજી ખરા અંતઃકરણે કરતા રહેવાની જરૂર છેજી. ચિ.....આદિ નવરા હોય તેમણે પૂ...બેન પાસે જે મુખપાઠ કરેલું હોય તે તથા તત્ત્વજ્ઞાન વગેરેમાંથી વાંચતા રહેવા ભલામણ છેજી. વાંચનાર અને સાંભળનાર બન્નેને તેથી લાભ છેજી. બીજું કંઈ ન બને તો અખંડ સ્મરણની ધૂન સંભળાવ્યા કરવી. તેનાથી જાતે વંચાય તેમ હોય તો ‘સમાધિ સોપાન’માં છેવટના ભાગમાં પાન ૩૨૫ થી છેક છેલ્લા સુધીનો ભાગ વારંવાર વાંચતા રહેવા કે સાંભળતા રહેવા જેવો છેજી. જો ‘સદ્ગુરુપ્રસાદ’ ગ્રંથ હોય તો તેમાંથી, નહીં તો ગમે તે ચિત્રપટ દર્શન કરવા તેની પાસે રહે તેમ કરતા રહેવાની ભલામણ છે. આ બધાં નિમિત્ત પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પ્રેમ, શરણ અને આશ્રયભાવ દૃઢ થવા અર્થે છે, અને બીજેથી મન ઉઠાવી તે પરમપુરુષને શરણે સર્વભાવે અર્પણતા આશ્રયભાવ કરવાનો છે. કોઈ પ્રકારનો ક્લેશ મનમાં ન રાખતાં, દેહ ઉપરનો, સર્વ ઉપરનો મોહ ઉતારી એક આત્મકલ્યાણની ભાવના “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ” પ્રત્યે અખંડ વૃત્તિ વહ્યા કરે તેવો પુરુષાર્થ બને તેટલો કર્તવ્ય

છેજી. એક નિર્મોહી રાજાની વાત પ. પૂ. પ્રભુશ્રી પાસેથી સાંભળેલી ઉપકારક જાણી અહીં લખી છે તે વારંવાર સંભારી નિર્મોહી ભાવનાના વિચારોમાં મન વાળવા ખાસ સૂચના છેજી.

એક રાજાનાં વખાણ ઇન્દ્ર મહારાજાએ સભામાં કર્યા કે તેનું આખું કુટુંબ નિર્મોહી છે. તે વાત નહીં બનવા યોગ્ય લાગવાથી એક દેવ પરીક્ષા કરવા સાધુનો વેશ લઈને તે રાજાની રાજધાનીમાં આવ્યો. તે વખતે રાજાનો પાટવી કુંવર શહેર બહાર વનકીડા માટે જતો તેણે જોયો. એટલે થોડીવારે દેવ બાવાને વેશે સભામાં રડતો કકળતો ગયો. રાજાએ તેને રોવાનું કારણ પૂછ્યું એટલે ડૂસકાં ખાતો જાણે બોલાતું નથી એમ બતાવી કહ્યું: “બહુ બુરું થઈ ગયું, નસીબ કૂટી ગયાં બધાનાં, જીભ ઉપડતી નથી પણ કહ્યા વગર ધૂટકો નથી કે રાજકુંવર વનમાં મૃગયા રમવા આવેલા ત્યાં વાઘે તેમને મારી નાખ્યા, તે કહેવા હું દોડતો, રડતો, કકળતો આવ્યો છું.” તે સાંભળી રાજાએ કહ્યું, “બાવાજી, તમે સાધુ થઈ સંસારીની પેઠે શોક શા માટે કરો છો? બનવાનું હતું તે બન્યું. હવે તમે કે અમે રડીએ તેથી તે જીવતો થનાર નથી. માટે શાંત થઈ તમે તમારી ઝુંપડીએ જાઓ અને ભગવાનની ભક્તિ કરી જીવન સફળ કરો.” તે સાંભળી તે સભામાંથી ચાલ્યો ગયો અને તે કુંવરની માની પાસે જઈને રોકકળ કરતો ઉપર પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો. તેની માએ કહ્યું, “મહાત્મા, તમે શાંત થાઓ. સાધુને તો ઉલટી એટલી બધી ધીરજ, શાંતિ રાખવી ઘટે કે અમારા જેવા પામર પ્રાણીને તમને જોઈને આશ્વાસન મળે. અમે તો તમારા બોધની આશા રાખીએ છીએ, પણ આટલી બધી અધીરજ અને માયા મોહ જોઈ તમને બે વચન કહેવાનું મને મન થાય છે તે કૃપા કરીને સાંભળો. આ આંગણામાં આંબો છે તેના ઉપર દર વર્ષે કેરીઓ આવે છે, પાકે છે અને પછી ખરી જાય છે. કોઈ પાક્યાં પહેલાં પણ વાવાઝોડામાં પડી જાય છે. તેમ આ મારી કાયા આંબા જેવી છે. તેને થયેલાં સંતાન કેટલાં નાનપણમાં મરી ગયા છે. આ કુંવર વળી આટલો મોટો થઈ પ્રભુને શરણે ગયો. તેમાં મારે કે તમારે ખેદ કરવા જેવું નથી. આપણે પણ એ માર્ગે વહેલા મોડા જવાનું છે.” આ સાંભળી દેવ છાનોમાનો ત્યાંથી ચાલતો થયો અને કુંવરની પટરાણી પાસે ગયો તેને પણ ઘણા ખેદપૂર્વક રડતાં રડતાં વાત કરી કે, “બાઈ, તમારું સૌભાગ્ય ધૂળમાં મળી ગયું. રાજકુંવરને વાઘે એકાએક મારી નાખ્યા તે કહેવા હું આવ્યો છું.” તે સાંભળી તે પટરાણી બોલી, “બાવાજી, ખેદ તજી ભગવાનની ભક્તિમાં જોડાશો તો તમે તમારું જીવન સફળ કરશો. અમારા માટે આટલો બધો કલ્યાંત કરવો તમને ઘટતો નથી. અમારા બાંધેલાં અમારે ભોગવવાનાં છે તે ફેરવવા કોઈ સમર્થ નથી. ગર્ભમાં, જન્મ વખતે અને બાળપણમાં પરવશે જે દુઃખ સહન કર્યાં, તથા ગંભીર રોગ અને મરણ વખતે ભોગવવાં પડશે તેમાં કોઈ સગાંવહાલાં ભાગીયાં થાય એમ નથી. સુખની પેઠે દુઃખ પણ સમભાવથી ભોગવાય તો ફરી આવા દુઃખદાયક સંસારમાં ભમવાનું ન બને. માટે જેવા દિવસ આવી પડશે તેવા પરમાત્માના શરણાથી અમે ભક્તિ વગેરેમાં ગાળીશું અને તમે તો ભાગ્યશાળી છો કે વનમાં રહી રાત દિવસ ભગવાનની ભક્તિ કરી લેવા સમર્થ છો. માટે શોક તજી ભક્તિમાં રહેજો.” એટલામાં રાજા મહેલે પધાર્યા અને

બધાં એકઠાં થઈ ગયાં એટલે દેવે બાવાનો વેશ તજી પોતાનો દેવનો દેખાવ દીધો અને કહ્યું કે તમારી પરીક્ષા કરવા જ હું તો આવ્યો હતો. તમારો કુંવર મરી ગયો નથી. તમે બધા બહુ સમજી છો અને ઇંદ્રે જેવા તમારાં વખાણ કર્યાં હતાં તેવા નિર્મોહી, દર્શન કરવા લાયક છો. એમ કહી તેમને રત્ન વગેરે ભેટ આપી ઇંદ્રસભામાં દેવ પાછો ગયો.

આપણે પણ આ વાત ઉપરથી વિચાર કરી દેહ, કુટુંબ, છોકરાંછૈયાંનો મોહ મંદ કરી પરમકૃપાળુદેવનું શરણ એકલું જ આપણને બચાવનાર છે એવી ભાવના દરરોજ કર્યાં કરવી. તે માંદગીમાં અને ત્યાર પછી પણ સુખ આપનાર નીવડશે. મોહમાં તો જીવ મુઝાઈને દુઃખી થાય છે અને ફિક્કર-ચિંતામાં પડી અધોગતિને યોગ્ય બને છે. માટે આત્માનું કલ્યાણ કરવું હોય તો કલ્યાણની મૂર્તિ એવા પરમકૃપાળુદેવનો ચિત્રપટ, તેનાં વચન અને તેનું કહેલું મંત્રનું સ્મરણ રટ્યા કરશો તો જરૂર સુખનાં કારણો પ્રગટ થશે, હૃદયમાં ખરી શાંતિ અનુભવાશે. ખરી કસોટીનો આ વખત છે. મનમાં સંસારની ભાવનાઓ જાગે કે તેને ખસેડી, ઝેર જેવી જાણી, જ્ઞાનીનું શરણ અને આશ્રય સુખકારી છે એવી ભાવના વારંવાર કર્યાં કરવી અને જ્ઞાનીને શરણે દેહ ધૂટશે તો મારા આત્માને કદી લાભ નથી થયો તેવો લાભ આ ભવમાં થવાનો છે એવો વિશ્વાસ રાખી નિર્ભય થઈ જવું, મરણથી પણ ડરવું નહીં. આત્મા તો નિત્ય છે, તે કદી મરવાનો નથી. એક ઓરડામાંથી બીજામાં જઈએ તેમ નિર્ભયપણે જે થાય તે જોયા કરવું અને પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી સારું જ થાય છે એમ માનવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૮]

૪૪૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૪-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૪, સોમ, સં. ૧૯૯૮

આપ મુમુક્ષુ ભાઈબેનોમાં કોઈ સાંસારિક કારણે કે ધર્મના નિમિત્તે એકબીજા પ્રત્યે વેરવિરોધનાં કારણો ઊભાં થયાં હોય તે પરસ્પર સમજી લઈને એકબીજામાં ધર્મપ્રેમની વૃદ્ધિ થાય તથા એકબીજાને ત્યાં જતા-આવતાં ન હોય, બોલાચાલીનો પ્રસંગ બંધ થયો હોય તેવા નિમિત્તો સમજૂતીથી પાંચ જણ મળી પતાવી આખા ગામમાં સંપ સલાહ શાંતિથી બધા વર્તો તો આ વર્ષના પર્યુષણ પર્વ યથાર્થ થયા ગણાય. પૂર્વકર્મને લઈને જીવની વૃત્તિ બીજાનું ભૂંડું કરવામાં, નિંદા, ઈર્ષ્યા પોષવામાં જાય છે તેને બદલે બને તેટલા એક, બે, પાંચ કે બધા ગામના માણસોમાં સંપ કરાવવાનો પુરુષાર્થ કરશે તેનું પોતાનું અને બીજાનું કલ્યાણ થવાનું કારણ બને છે. “કલ્યાણ એટલે શું?” એમ ઉપદેશછાયામાં પ્રશ્ન છે અને ત્યાં તેનો ઉત્તર પણ છે કે “કષાય ઘટે તે કલ્યાણ.” તો આપણો અને બીજા આપણા સંબંધીઓનો કષાય ઘટાડવા અર્થે મહાપુરુષોએ આવા પર્વની યોજના કરી છે, કારણ કે જ્ઞાનીની આજ્ઞા ઉઠાવવામાં, સત્સંગ ભક્તિ આદિના પ્રસંગોમાં વિઘ્ન કરનાર કષાય છે તે દરેકને પ્રત્યક્ષ અનુભવમાં આવે છે. તે કષાય ઘટે અને જ્ઞાનીની આજ્ઞા પ્રત્યે જીવોની વૃત્તિ દોરાય, લોકોમાં એમ કહેવાય કે જ્ઞાનીના

ઉપાસક બહુ સહનશીલ, ખમી ખૂંદનારા, પરોપકાર કરનારા અને બીજાને સારે રસ્તે ચડાવનારા છે એવું આપણું વર્તન બને તેવો પ્રયત્ન કરતા રહેવા આપ સર્વ ભાઈ-બહેનોને ભલામણ છેજી.

લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દીનદાસ ગોવર્ધનના વંદન.

૪૪૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૯-૧૯૪૨

ભાદરવા સુદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૮

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ઘણી દીર્ઘ દૃષ્ટિથી પર્યુષણ પર્વની મર્યાદા ભાદરવા સુદ પૂર્ણિમા સુધીની રાખી છે. તે આપને સ્મૃતિમાં હશે. તદ્અનુસાર ઘણાખરા ભાઈઓ પૂર્ણિમા સુધી રોકાવાની ભાવનાથી રહ્યા છે. જેમને અવશ્યના કામને અંગે કે પરમાર્થ અર્થે તેટલી તીવ્રતાની ખામીને અંગે જરૂર જણાઈ તે ગયા પણ છે અને કેટલાક આવી પણ શક્યા નથી. જવું, આવવું, રહેવું પ્રારબ્ધાધીન છે. પણ ભાવ પુરુષાર્થ આધીન છે. જે કંઈ કરવું પડે તેમાં આત્માર્થ ન ચૂકાય એવી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સૂચના મારે તમારે સર્વને હિતકારી જાણી હૃદયમાં કોતરી રાખવા યોગ્ય છેજી.

ભાઈ.....નો પત્ર મળ્યો હતો. તેમને પત્ર લખી તમારો સમાગમ કરવાની તેમને સૂચના કરવા કરતાં તમને જ જણાવવાનું કે તેમની વૃત્તિ પરમાર્થ પ્રત્યે, પરમકૃપાળુદેવને સદ્ગુરુ સ્વીકારવાની ભાવના થવા અર્થે, વૈરાગ્ય ઉપશમ સાચા પ્રગટાવવા અર્થે જે કંઈ પરમકૃપાળુદેવની પ્રેરણા થાય તેમ એક આત્મહિતાર્થે તેમની ઇચ્છા થાય તો વાતચીત, વાંચન, ભક્તિ કરવાની ભલામણ કરવી, એવી સૂચના કરવી ઠીક લાગવાથી તેમને અને તમને આ સાથે એક જ પત્રમાં પતાવ્યું છે, તે બન્ને સમજુ હોવાથી જેમ હિતકારક લાગે તેમ પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી.

મારા વખાણ કરવા કરતાં પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી તમને જે કંઈ સારું લાગતું હોય તે મને પ્રાપ્ત થયું છે એમ જાણી પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિમાં જોડાશો તો મારા ઉપર પરમ ઉપકાર કર્યો એમ જાણીશ. એ વાત મારા વતી ખાસ ભાર દઈને તે ભાઈને જણાવવા પૂ. વીરચંદભાઈને ભલામણ છેજી. બીજું બધું તો પ્રારબ્ધાધીન બની રહેશેજી.

જેમ બને તેમ લઘુતાની ભાવના હું, તમે અને તે રાખીશું તો આપણે ધારીએ છીએ તે કામ વહેલું સફળ થવાનું નિમિત્ત છે; એ પણ ખાસ ભલામણ છે, તે બન્ને મળો ત્યારે વિસ્તારથી વિચારશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૬૯]

૪૫૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૮

દોહરા: “હાથીના બે દાંત સમ, સજ્જનના સૌ બોલ,
વચન દઈ વર્તે નહીં, તે તરણાને તોલ.”

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

ઘણા ભાઈ બેનોએ યથાશક્તિ તપ, દાન, ભક્તિ ભાવનાથી આત્મહિતની આરાધના કરી છેજી અને હજી કરે છેજી. દિગંબર પર્યુષણ પર્વ પૂર્ણિમાએ પૂર્ણ થાય છે ત્યાં સુધી પર્યુષણ પર્વ આરાધવાની પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીની આજ્ઞા પ્રમાણે કેટલાક ભાઈઓ હજી રહ્યા છે. કેટલાક પારણાનો દિવસ પૂર્ણ થતાં ગયા પણ છે, તે સહજ જાણવા તથા બનતાં સુધી પૂર્ણિમા સુધી યથાશક્તિ તે પ્રતની આરાધના કરતા રહેવા સૂચવ્યું છેજી. બને તો ‘સમાધિ-સોપાન’માંથી ‘દશ લક્ષણ ધર્મ’ નામના પ્રકરણમાં આપેલા ક્ષમા આદિ દશ ધર્મોમાંથી દરરોજ એકાદ બે ધર્મનું વાચન તમે જે મુમુક્ષુઓ એકત્ર મળતા હો તે કરતા રહેવા ભલામણ છે અને ચૌદસનો છેલ્લો દિવસ ગણી ઉપવાસ એકાશન આદિ તપમાં, ભક્તિ આદિમાં ગાળી પૂનમની યથાશક્તિ ભક્તિ કરી પર્યુષણ પર્વ પૂર્ણ ઊજવવા ભાવના કર્તવ્ય છેજી.

જે કંઈ કરીએ તે એક આત્માર્થે કરવાની પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની શિખામણ હૃદયમાં કોતરી રાખવા યોગ્ય છેજી અને ગમે તેટલું કરીએ તોપણ મારાથી કંઈ બનતું નથી એવી વિનયભાવના હૃદયમાંથી ન ખસે તે ચૂકવા યોગ્ય નથીજી. મારે તમારે બધાને આટલી અગત્યની વાત લક્ષમાં રાખી પ્રવર્તવાનું બનશે તો જરૂર પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી આપણું આત્મકલ્યાણ થયા વિના નહીં રહે એવી હૃદયની દૃઢ શ્રદ્ધા આપને, આપે જણાવેલા પત્રના ઉત્તરરૂપે લખી છે તે લક્ષમાં રાખવા ભલામણ છેજી. વ્યવહારના પ્રસંગો પ્રારબ્ધ-અનુસાર આવી પડ્યા છે તેમાં નહીં મુઝાતાં, મનમાં સ્મરણધારા વહ્યા કરે એવી ટેવ પાડવાનો પુરુષાર્થ યથાશક્તિ કરતા રહેશો તો તે બને તેવું છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૦]

૪૫૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૬-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૬, બુધ, સં. ૧૯૯૮

“ખમાવું સર્વ જીવોને સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ અત્યંત કરુણાથી અતિ દીર્ઘદૃષ્ટિએ વિચારીને આ પર્યુષણપર્વની મર્યાદા ભાદરવા સુદ પૂર્ણિમા સુધીની રાખી છેજી, તો બાકીના દિવસોમાં

દરરોજના નિત્યનિયમ ઉપરાંત ‘સમાધિ-સોપાન’માંથી ‘દશલક્ષણધર્મ’ નામના પ્રકરણમાં દશ ધર્મનું વર્ણન છે તે થોડે થોડે વાંચવા, વિચારવા અને બને તેટલું અમલમાં મૂકવા ભલામણ છે અને ચૌદસને દિવસે યથાશક્તિ ઉપવાસ કે એકાશન તપ કરી શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની ભાવપૂર્વક બધાં મળી પૂજા ભણવાનું કે પારાયણ કરવાનું રાખો તો આત્મહિતવર્ધક છેજી અને પૂર્ણિમાને દિવસે પણ પારણા પછી શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર મોટા વચનામૃતમાં અર્થસહિત છાપેલ છે તે વાંચવા-વિચારવાનું રાખશો તો ઘણી આત્મ-ઉજ્જવળતા થવા સંભવ છેજી.

પહેલાં ^૧સ્મરણમાળા સંબંધી સૂચના કરી હતી તે ક્રમ શરૂ ન કર્યો હોય તો પ્રમાદ તજી કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. પત્રમાં કંઈ ઉલ્લેખ નથી કર્યો તેથી સૂચન કર્યું છે. ન બને એવું નથી. જીવ ધારે તે કરી શકે એમ છે, પણ ધારવું અઘરું થઈ પડ્યું છે; કારણ કે પુરુષાર્થવીર્ય મંદ હોય ત્યાં શું બને? સત્સંગે જીવ બળવાન થાય છે, પણ તેવો યોગ ન બને ત્યાં સુધી તેની ભાવના નિરંતર રાખવી ઘટે છેજી. જેની જેવી ભાવના, તેવી સિદ્ધિ તેને અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, માટે ભાવનામાં ભિખારી ન બનવું. ઉત્તમ ભાવના અખંડ રાખી હાલના સંયોગોમાં બને તેટલો સત્પુરુષાર્થ કરતા રહેવાનો દૃઢ નિશ્ચય દરેક મુમુક્ષુએ કર્તવ્ય છેજી. એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૧]

૪૫૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૯-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૮

“ખમાવું સર્વ જીવોને સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

“નિત્ય નવીન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન;
સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, તજી દેહ અભિમાન.
રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર,
ગુરુ-પદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.”

ગાથા: “ક્રોધ માન ને માયા લોભ વગેરે રાગાદિ દોષો,
થયા અજ્ઞાન વશે તે, દુષ્કૃત પ્રભુ મારા ખોશો.”

“પર દોષો શા દેખવા, ઠાર ઠાર દેખાય;
માફી માગું સર્વની, ગુણ વસજો મન માંચ.”

“ક્ષમા શૂર અરિહંત પ્રભુ, ક્ષમા ધર્મનો સાર;
ક્ષમાઅર્થી યાયે ક્ષમા, ક્ષમા અર્પે ઉદાર.
વૈરાગી વિરમ્યા થકા, ન રહે કોટિ પ્રકાર;
ગળીઓ ગોધો ન સંચરે, દીધે ડાંગ પ્રહાર.”

તીર્થશિરોમણિ સત્સાંતિપ્રેરક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઈચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારી ગયા કાળથી આજ દિન પર્યંત જાણતાં-અજાણતાં, પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષમાં આપનામાંથી કોઈના પ્રત્યે અયોગ્ય વર્તાયું હોય અને દિલ દુભાયું હોય તેની સંવત્સરી સંબંધી ઉત્તમ ક્ષમા આપવા પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ અતિ નમ્રભાવે વિનંતી કરું છુંજી. તેમ જ તમારામાંના કોઈ સંબંધી સાંભળી કરીને કંઈ બીજો ભાવ આવ્યો હોય તે ભૂલી, સર્વને પરમકૃપાળુદેવના આરાધક આત્માઓ માની મન નિઃશલ્ય કરું છું, સર્વ ભૂલી સર્વનું આત્મહિત થાઓ એવી ભાવના કરું છુંજી.

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો બોધ સાંજના વંચાય છે તેમાં જણાવે છે કે “પરમકૃપાળુદેવે અમને જણાવેલું કે ‘હે મુનિ! જોયા કરો.’ તેમ ન કરતાં જો પરમાં માથું મારીએ તો શિંગડાં ભરાઈ જાય અને તેથી ઘૂટતાં મહામુશકેલી પડે.” આ બોધ આપણ સર્વેએ પોતાનો વિચાર પોતાના આત્મા માટે ગ્રહણ કરવો ઘટે છેજી. જોકે જોયા કરવું એ ઊંચી હદની વાત છે, પરંતુ શિંગડાં ભરાયાં છે તે કળે કળે કરીને કાઢી લેવાનાં છે. પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે કે સત્સંગમાં અનેક માણસો હોય તોપણ એકાંત છે, કારણ કે બધા એક જ હેતુએ એકઠા થયા છે. તે લક્ષ રાખી સત્સંગનું સેવન વિશેષ વિશેષ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. એકાંત સ્થળ પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી ત્યાં બની આવ્યું છે. ત્યાં એક જ આત્મહિતના લક્ષથી નિયમિત જવાનું રાખશો તો જરૂર કલ્યાણ થયા વિના નહીં રહે. કોઈને માટે ધર્મ કરવાનો નથી. જેને હૃદયમાં પોતાનું હિત સાધી લેવાની ઇચ્છા હશે તે સત્સંગ શોધતો રહેશે અને તેની ઇચ્છાના પ્રમાણમાં મળી પણ રહેશે. ‘જ્યાં સંપ ત્યાં જંપ’ એમ કહેવાય છે તો આ પર્યુષણપર્વ આવીને ગયાં, પણ કષાય ને પ્રમાદને કારણે બધા એકત્ર ન થઈ શક્યા. તો હવે તે કારણો દૂર કરી ભક્તિનો રંગ જે પ્રતિષ્ઠા વખતે દેખાતો હતો તે સંભારી ફરી જાગ્રત થવા ભલામણ છેજી. ધન ખર્ચવું સહેલું છે પણ માન મૂકી, અણબનાવ ભૂલી જઈ, બધા પરમકૃપાળુદેવનાં સંતાન છે એમ દૃષ્ટિ રાખી, કંઈ પોતાને વિપરીત ભાવ થઈ આવ્યો હોય તે પરસ્પર ખમાવી, એક પિતાના પરિવારની પેઠે હળીમળીને ભક્તિ કરો છો એવા તમારા પત્રની રાહ જાઉં છું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૫૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૧-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૨, સોમ, સં. ૧૯૯૮

“જ્ઞાન પ્રત્યે જેમનો પ્રેમ જાગ્યો છે તે સજ્જનો જ્ઞાનદાન માટે પાઠશાળાઓ સ્થાપે છે, કારણ કે ધર્મના સ્તંભ જ્ઞાન છે. જ્યાં જ્ઞાનદાન હશે ત્યાં ધર્મ રહેશે; તેથી જ્ઞાનદાનમાં પ્રવૃત્તિ કરો. જ્ઞાનદાનના પ્રભાવથી નિર્મળ કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે.”

આ વર્ષે પર્યુષણપર્વ બહુ રૂઢી રીતે ગુરુકૃપાથી આરાધાયા છેજી. ઘણાં ભાઈ-બેનોએ

તપ, દાન, સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, પૂજા પ્રભાવનાદિ વડે આત્મહિત સાધવા યથાશક્તિ ઉદ્યમ કર્યો છેજી.

આપનો પત્ર તથા ચેક રૂ. ૨૫) નો પ્રાપ્ત થયો છેજી. તે રકમનો વ્યય કરવા મારી સલાહ ઇચ્છી હતી તે પ્રમાણે જ્ઞાન ખાતે તે રકમ લીધી છે અને તે રકમમાંથી જેટલાં “શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર” ગ્રંથના હિંદી ભાષાંતરના પુસ્તક આવે તેટલાં આશ્રમમાં રાખવા જણાવ્યું છે. નવી હિંદી આવૃત્તિ હાલ બહાર પડી છે તે, ગુજરાતી બહાર સમજી શકતા ન હોય તેમને માટે સારી છે અને કેટલાક સજ્જનોની માગણી પણ થતી, પણ અહીં રાખેલી નહીં હોવાથી મળતી નહીં. એટલે એક તમારી રકમથી તેની શરૂઆત કરવાનું સૂઝ્યું છે, તે જેમ ખપશે તેમ નવાં મંગાવતા રહેશે તે સહજ જાણવા લખ્યું છેજી.

દંતાલી પત્ર લખો તેમાં ત્યાંના બધાને ધર્મભાવનો ઉત્સાહ વધે તેવું લખતા રહેવા ભલામણ છેજી. તમારું ઘર મંદિર જેવું છે. કોઈ પર્વના દિવસોએ કે તમારા પિતાના દેહત્યાગને દિવસે બધા મળી આત્મસિદ્ધિ વગેરે ભક્તિ કરે, પ્રસાદ વગેરે માટે કંઈ ખર્ચ કરવું પડે તો સંકોચાયા વિના તમે લખો તો તે ઉત્સાહ માત્રથી ઘણાને ભક્તિનું નિમિત્ત થાય અને તેમને પણ બીજો વિશેષ વખતના અભાવે ભક્તિનો પુરુષાર્થ બનતો ન હોય તો કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું—મનથી, વચનથી અને કાયાથી એમ ધર્મ-સંચય થાય છે, તે પ્રમાણે કરાવવામાં પણ લાભ છેજી. આ તો એક સૂચના કરી છે જેથી કુટુંબમાં ભક્તિભાવ, સંપ, સ્નેહ વધે તો તે હિતનું કારણ છે. દૃષ્ટિ એક પરમકૃપાળુદેવની રાખી, જેટલો પ્રેમ તે પરમ પુરુષ ઉપર વધશે તેટલું કલ્યાણકારી છે. વખત મળે ત્યારે પોતે કંઈ કંઈ તત્ત્વજ્ઞાન કે મોટા વચનામૃતમાંથી વાંચતા રહેવું અને કુટુંબમાં તો બધાને ભક્તિમાં રસ પડે તેમ વર્તતા રહેવું ઘટે છેજી. ધર્મના સંસ્કારો આખી જીંદગી સુધી ટકે છે અને પરભવમાં પણ સાથે જાય છેજી. તમે ભક્તિ કરો છો તેમાં એક “યમનિયમ સંચય આપ કિયો” એ કાવ્યનો ઉમેરો કરી રોજ ત્રણપાઠ “હે પ્રભુ, હે પ્રભુ,” “યમનિયમ” “હે! ભગવાન, હું બહુ ભૂલી ગયો” તથા સ્મરણમંત્રની અમુક માળા નિત્યનિયમ તરીકે કરવા છેવટે પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ જણાવેલ છે તેમ એક પાઠ વધારી, સ્મરણમંત્રની માળા પણ બને તો એક એક રોજ વધારે ફેરવાય તેવો વખત કાઢી શકો તો અહીં આશ્રમમાં રહીને ભક્તિ કરવા જેટલો લાભ થવા સંભવ છેજી. જેમ અનુકૂળતા ધર્મ કરવામાં વધે તેવા જીવનનો ક્રમ રાખવો, આગળ ઉપર (ભવિષ્યને માટે પણ) હિતકારી જાણી સૂચના કરી છેજી. બાકી એક પાઈ પણ સાથે આવવાની નથી. જેટલો કાળ ધર્મને અર્થે—આત્માને અર્થે ગળાશે તેટલું પરભવનું ભાથું જાણી તેમાં વિશેષ ભાવપૂર્વક ઉલ્લાસ સહિત વર્તન થાય તેમ કરવું મારે તમારે બધાને જરૂરનું છે તે લક્ષમાં લેશોજી. એજ

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૨]

૪૫૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૯-૧૯૪૨
તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“ખમાવું સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો મને;
મૈત્રી હો સર્વની સાથે, વૈરી માનું ન કોઈને.”

છોકરાઓ પાઠશાળામાં આવે છે તે જાણી પ્રમોદ થયો છેજી. જે હાલ આત્મસિદ્ધિ મુખપાઠ કરતા હોય તેમની પૂરી કરવા દેવી. બીજાને શીખવાની ભાવના હોય તો શીખવામાં હિત છેજી. ‘અપૂર્વ અવસર, મૂળમાર્ગ, પંથ પરમપદ બોધ્યો, નીરખીને નવ યૌવના’ આદિ કાવ્યો પણ અવારનવાર શીખતા રહે તે ઠીક છેજી. જોડે કેટલાકને ક્ષમાપના પાઠ કરવાનો ઉમંગ દેખાય તો તે પણ કરાવવા યોગ્ય છેજી. બાઈઓમાંથી પણ જેઓને વખત હોય તે પણ મોક્ષમાળાના પાઠ કરતા રહે તો હિતનું કારણ છેજી.

પરમકૃપાળુદેવે પર્યુષણપર્વની મર્યાદા પૂર્ણિમા સુધી જણાવી છે, તથા અહીં પણ તે ક્રમ આરાધનાનો ચાલુ છેજી. ‘કષાય ઘટે તેટલું કલ્યાણ છે’, એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે લક્ષમાં રાખી, મૈત્રીભાવ વધે અને કલેશના કારણો નિર્મૂળ થાય તે ઉપર લક્ષ રાખવા સર્વ ભાઈ-બહેનોને વિનંતી છેજી. અમુક સાથે તો મારે અબોલા, અણબનાવ કે વહેવાર પ્રત્યે જેના ઊંચા મન છે એમ હોય તે વિચારી દરેકે પોતાના આત્મહિત માટે નમતું મૂકી કંઈક ઘસાઈને કે તેને પગે પડીને, પાઘડી ઉતારીને પણ વૈરભાવ ન રહે તેમ પ્રજ્ઞાપૂર્વક કર્તવ્ય છે. માત્ર ઉપર ઉપરથી દેખાવ કરવા નહીં, પણ સાચા દિલથી બીજાના દોષ માફ કરીને તથા પોતાના દોષની ક્ષમા માગીને આ પર્વને સફળ કરવા યોગ્ય છેજી. પરમ વિનયપણું આપણે સર્વ પામીએ એ જ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પ્રાર્થના છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૩]

૪૫૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૨-૯-૧૯૪૨
તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

આ પત્ર વિશેષ કાળજીથી વિચારવા વિનંતી છેજી. પરમકૃપાળુદેવના યોગબળે સર્વનું કલ્યાણ થાઓ એવી ખરા અંતઃકરણની ભાવના છેજી. મોટા મોટા મુનિવરોને પણ મહાજ્ઞાની એવા તીર્થકરે જાગ્રત જાગ્રત રહેવા ભલામણ આપી છે, તો આપણે બનતા બનાવોમાંથી, સારાં નિમિત્તોથી દૂર ન રહેવાય તેવી શિખામણ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છેજી. નિમિત્તાધીન વૃત્તિ ચલિત થઈ જાય તેવી હજી આપણી વૃત્તિ હોવાથી સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર, સદ્વિચાર અને સત્પુરુષાર્થપરાયાણ રહેવાની અતિ અતિ આવશ્યકતા મને તો સમજાય છેજી. આપ વારંવાર લખો છો કે વ્યવહારના સંયોગો, મુશ્કેલીઓ અણધારી આવી પડે છે; પણ તે તે પ્રસંગોને જોઈએ તે કરતાં વિશેષ મહત્વ અપાય છે અને સત્સંગભાવનારૂપ કોમળ છોડની સંભાળ

ઓછી લેવાય છે એમ લાગે છે. વ્યવહારરૂપ જટિલ વૃક્ષને બહુ પોષ્યું છે અને તેના જેટલી આ નવીન છોડની સંભાળ લેવાય તે માટે શું કરવા વિચાર રાખ્યો છે ?

[૩૭૪]

૪૫૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૨૨-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૩, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

તમારો પત્ર મળ્યો, સમાચાર જાણ્યા. તમે તમારા અનિશ્ચિત મનને હાલ તો બને ત્યાં સુધી ભક્તિમાં રોકતા રહો, એ જ ખાસ તો ભલામણ છેજી. ઉતાવળા થવા યોગ્ય નથી. હજી તમારી ઊગતી જુવાની છે, એટલે મનુષ્યભવની કેટલી કિંમત છે તેની તમને ઝાઝી ખબર નથી. એક એક પળ રત્નચિંતામણિ કરતાં અધિક કીમતી છે, તેને માત્ર વિષયભોગ કે ધન અર્થે ગાળી નાખવા યોગ્ય નથી. શા માટે આપણે આ ભવમાં આવ્યા છીએ અને શું કરીએ છીએ? તેનો વિચાર કરવાનું કોઈ ભાગ્યશાળીને સૂઝે છે. નહીં તો શરીરની જ કાળજી અને પંચાતમાં ઘણા જીવોનાં આખાં જીવન વ્યતીત થઈ જાય છે અને અચાનક મરણ આવીને ઊભું રહે ત્યારે ગભરાઈ જાય છે. માટે ફરજ ન પડે ત્યાં સુધી આર્યભૂમિનો કાંઠો તજવા યોગ્ય નથી. અનાર્યભૂમિમાં સત્સંગનો દુકાળ છે. પત્રવ્યવહાર આદિ બંધ થઈ જવાના પ્રસંગોનો સંભવ છે. એવા વખતમાં જાણી જોઈને કેદમાં જનાર જેવી દશા હાથે કરી શા માટે વહોરી લેવી? લોભને મંદ કરી, આર્યક્ષેત્રમાં વિશેષ વસવું થાય તે હિતકારી જાણી, સામાન્ય સલાહ તમે માંગી તેથી જણાવી છે. પછી જેમ પ્રારબ્ધ હોય તેમ બનશે. કોઈ પણ કામ કરતાં પ્રથમ આત્મહિત કેટલું સધાય તેમ છે તે પણ વિચાર કર્તવ્ય છેજી, પછી પૈસા આબરૂ વગેરે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૫]

૪૫૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૪-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા સુદ ૧૫, ગુરુ, સં. ૧૯૯૮

પરમપુરુષને નમસ્કાર.

આપનો ક્ષમાપના પત્ર મળ્યો. તે વાંચી આપની ભાવના પત્ર માટે જાણી આ પત્ર લખ્યો છે, તે વાંચી કંઈ વિષમભાવ ઉદ્ભવવા સંભવ નથી; છતાં કષાયયુક્ત વચન લખાય કે કોઈ કર્મના યોગે તેમ સમજાય તો ફરી તેની પણ ક્ષમા ઇચ્છું છુંજી. માત્ર અનુકંપાબુદ્ધિથી ટૂંકામાં ટૂંકું લખું છું.

તમે વર્તમાન સંજોગોમાં છો તેવા સંજોગોમાં કર્મવશાત્ હું હોઉં અને જો મને સત્પુરુષનો યોગ થયો હોય તો જરૂર હું તો પૂર્વના ગમે તેવા સંસ્કાર જાતિસ્મૃતિજ્ઞાનથી જાણતો હોઉં તોપણ જે બાઈએ આત્મજ્ઞાની પુરુષની સાક્ષીએ જીવતા સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળવાનું વ્રત લીધું છે, તેને તે વ્રત તોડવામાં મદદરૂપ કદી, જીવ જાય તોપણ સંમત ન થાઉં. જો મારા પુરુષવેદનું બળવાનપણું જણાય તો તેને કોઈ પણ પ્રકારે રોકું. તેમ ન બને તો કોઈ જગતમાં મને ઇચ્છતી

અન્ય સ્ત્રી હોય, મળી આવે તો તેની સાથે લગ્ન કરું, પણ જેણે સત્પુરુષની સાક્ષીએ વિષયોને ઓકી નાખ્યા છે, તે પોતાની ઇચ્છાએ મને વીનવે, ‘મારે માથે બધું પાપ’ એમ દેવગુરુની સાક્ષીએ કહે તોપણ તેનો સંગ પ્રાણ જતાં પણ હું તો ન કરું; કારણ કે તેના જેવું ભયંકર બીજું કોઈ પાપ મને નરકે લઈ જનારું જણાતું નથી.

શાસ્ત્રોમાં તો આમ કહ્યું છે : “જ્ઞાનનો નાશ થવાથી અથવા વિવેક ચક્ષુનો નાશ થવાથી જ સ્ત્રીના મહા દુર્ગંધી નિંદ્ય શરીરમાં રાગી બની જીવ તેનું સેવન કરે છે, કામથી અંધ બની મહા અનીતિ કરે છે, પોતાની કે પરની સ્ત્રીનો વિચાર પણ કરતો નથી. ‘આ દુરાચારથી આ લોકમાં પણ હું માર્યો જઈશ, રાજા ભારે શિક્ષા કરશે, મારી આબરૂના કાંકરા થશે, મારી ધર્મકરણીમાં ધૂળ પડશે, હું ધર્મભ્રષ્ટ થઈશ, બુદ્ધિભ્રષ્ટ થઈશ અને ભૂંડા મોતે મરીને નરકે જઈશ, ત્યાં અસંખ્યાતકાળ પર્યંત ઘોર દુઃખ ભોગવવાં પડશે, વળી તિર્યચગતિ (ઢોરપશુ આદિ)ના અનેક ભવમાં અસંખ્ય દુઃખ ભોગવવાં પડશે; કદાચ મનુષ્ય થઈશ તો આંધળો, લૂલો, ફૂબડો, ગરીબ, અપંગ, બહેરો, બોબડો થઈશ; ચંડાળ, ભીલ, ચમાર આદિ નીચ કુળોમાં જન્મવું પડશે; ત્યાંથી વળી ઝાડ, પહાડ આદિ સ્થાવર, જંગમ જંતુ થઈને અનંત કાળ સુધી જન્મમરણનાં દુઃખ ભોગવવાં પડશે’ આવો સત્ય વિચાર કામીને ઊપજતો નથી.”

જો શીલ સાચવવું હોય, ઉજ્જવળ યશ ઇચ્છતા હો, ધર્મનો ખપ હોય અને પોતાની આબરૂ રાખવા ઇચ્છતા હો તો આ જણાવેલી શાસ્ત્રની શિખામણ માની “ભૂલ્યા ત્યાંથી ફેર ગણ, સમજ્યા ત્યાંથી સવાર” ગણી આજથી ચેતી જાઓ; પાછા વળી જાઓ; અને બ્રહ્મચર્યભાવને જીવન પર્યંત ટકાવવાના નિશ્ચય ઉપર આવી જાઓ; તો જેમ તમે ઉપર ઉપરથી કહો છો કે વિષય માટે અમે પ્રેમ નથી જોડ્યો તે ખરું પડે. સારી સત્સંગતિ વિના આ કાળમાં બ્રહ્મચર્ય પાળવું દુર્લભ છે. સાથે રહીને તેમ પાળવા ધારણા રાખી હશે તોપણ તેવા લાલચના પ્રસંગમાં ધૂળ સાથે મળી જતાં વાર ન લાગે તેવો જીવનો સ્વભાવ ભગવાને દેખીને સાધુને પણ નવ વાડ કહી છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૬]

૪૫૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૯-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૫, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરુ વૈદ્ય સુજાણ;
ગુરુ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન.”

અર્થ:— આત્માને પોતાના સ્વરૂપનું ભાન નહીં એવો બીજો કોઈ રોગ નથી, સદ્ગુરુ જેવા તેના કોઈ સાચા અથવા નિપુણ વૈદ્ય નથી; સદ્ગુરુ આજ્ઞાએ ચાલવા સમાન બીજું કોઈ પથ્ય નથી અને વિચાર તથા નિદિધ્યાસન જેવું કોઈ તેનું ઔષધ નથી.

(અનુષ્ટુપ) “ગણે ના જો કશું મારું, તો ત્રિલોકપતિ જ તું;
યોગીને યોગ્ય જાણી લે, રહસ્ય પરમાત્માનું.”

“આખા ભવમાં મરણતો, આવે એક જ વાર;
તો પણ કાયર જીવને, ભડકાવે બહુ વાર.
શૂરવીર સામા જાય છે, બોલાવે બહુ વાર;
સંત-ગુરુ-શરણું સદા, ગ્રહી રહે તૈયાર.”

“જીવું તો ગુરુવર ભજું, મરતાં મુક્તિ પાવું;
દોનો હાથે લાડવા, જે ભાવે તે ખાઉં.”

“ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને હૃદયે રહ્યું;
સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર.
જોતાં જોબન તો વહીં ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું.
તત્તા તારું આપ તપાસ, ક્યાંથી આવ્યો? ક્યાં તું જાશ;
ખેપ કરીને ખોળી કાઢ, સદ્ગુરુ યોગે લાગે હાથ.
મુરખના મનમાં નહીં ત્રાસ, તત્તા તારું આપ તપાસ.
થથ્થા થિર તો રહેવું નથી, કોણ રંક કોણ પૃથ્વીપતિ;
આજ-કાલ જાવું સહી, કોટિ ઉપાયે રહેવું નહીં.
ભાવ ધરી ભજ કમળાપતિ, થથ્થા થિર તો રહેવું નથી.
લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ, ફરી ફરી નહીં આવે દાવ;
જીતી બાજી હારીશ નહીં, સમજુંને શિખામણ કહી.
હવે ન ચૂકીશ આવો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ.”

દોહરો— “ખા પી દેહ ટકાવવા, દેહ જ્ઞાનને કાજ;
જ્ઞાન કર્મ-ક્ષય કારણે, અંતે શિવપુર રાજ.”

“દેહ જેનો ધર્મોપયોગ માટે છે, તે દેહ રાખવા જે પ્રયત્ન કરે છે, તે પણ ધર્મને માટે જ છે.” — (૩૭)

તમારા કાર્કથી તમારી શરીરસંપત્તિ ક્ષીણ થતી જાણી ધર્મપ્રેમને લઈને ખેદ સહિત વૈરાગ્યનું કારણ બન્યું છેજી, પણ તમારા ભાવો મહારોગથી પણ દબાય તેવા નથી એમ જાણી સંતોષ થયો છેજી. તમે ગઈ વખતે આવ્યા ત્યારે ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ લેતા ગયા હો તો તેમાં છેલ્લે પાને તમને લખી આપ્યું હશે, તે નિત્યનિયમાદિ અક્ષરશઃ પ્રાણ ટકે ત્યાં સુધી નહીં ચૂકવા ભલામણ છેજી. તેમાં સાત અભક્ષ્યના ત્યાગ વિષે લખી આપ્યું હોય તે ફરી વાંચી જજો. જો સાતે અભક્ષ્યનો ત્યાગ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક તમે કર્યો હોય તો તમે પુછાવેલી દવામાંથી કોઈનું સેવન થઈ શકે તેમ નથી, એમ ગણી સંતોષ રાખી બીજી બને તે દવાઓ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. જો તમે

મધ, માખણમાંની કોઈ ચીજ દવા માટે વાપરવા છૂટ રાખી પાંચ કે છ ચીજોનો ત્યાગ કર્યો હોય, તો જેની પ્રતિજ્ઞા નથી લીધી તે વસ્તુ વાપરવામાં પ્રતિબંધ નથી; જો ‘તત્ત્વજ્ઞાન’ ન લીધું હોય અને કોઈ પ્રતિજ્ઞા પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ ન લીધી હોય પણ માત્ર માસ્તર દ્વારા કે અહીં સાંભળીને મનમાં તે ન ખાવાનો વિચાર રાખ્યો હોય, તો માખણ વાપરવાથી પ્રતિજ્ઞા ભંગનો દોષ ન લાગે અને તેમ જ હોય તો દહીંમાંથી સંચા કે વલોણી દ્વારા વલોવી તાજું માખણ દવા કે ખોરાક તરીકે વાપરી શકાશે. બે ઘડીની અંદર એટલે ૪૮ મિનિટ પહેલાં વાપરી લેવું. તેથી વિશેષ રાખી મૂકવું નહીં. પછી અનેક જંતુઓથી ઊભરાતું, માંસ તુલ્ય તેને શાસ્ત્રમાં વર્ણવ્યું છેજી. બજારમાં મળતા ડબા વગેરે તો કદી વાપરવા યોગ્ય નથી. પ્રશ્ન પ્રતિજ્ઞાનો છે. નિર્દોષ વસ્તુ પણ નહીં વાપરવાનો નિયમ લીધા પછી જો દવા માટે પણ વાપરે તો પ્રતિજ્ઞાભંગનો મોટો દોષ લાગે છે. વ્યવહારમાં વચન આપેલું સજ્જન પાળે છે, તો સદ્ગુરુસાક્ષીએ લીધેલો નિયમ પ્રાણ જતાં પણ તોડવો ઘટે નહીં.

“ધર્મ અર્થે ઇહાં પ્રાણનેજી, —છાંડે પણ નહીં ધર્મ;
પ્રાણ અર્થે સંકટ પડેજી, જુઓ એ દૃષ્ટિનો મર્મ.”

તમે માખણ નહીં ખાવાની પ્રતિજ્ઞા જો ન લીધી હોય તો ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે તાજું માખણ લેવામાં દોષ નથી, તે લક્ષમાં રાખવા ભલામણ છેજી, અને પ્રતિજ્ઞા લીધી હોય તો માખણ કંઈ જીવનની વૃદ્ધિ કરી શકે તેમ નથી. આયુષ્ય બાંધેલું છે, તેથી વધારવા કોઈ દવા કે દાક્તર સમર્થ નથી, એવો દૃઢ વિશ્વાસ રાખી પ્રતિજ્ઞારૂપ ધર્મ મરણપર્યંત ટકાવવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ:

[૩૭૭]

૪૫૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૪-૧૦-૧૯૪૨
તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૦, રવિ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ સુખસ્વરૂપ, પરમોત્કૃષ્ટ શાંત, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ સમાધિને સર્વ કાળને માટે પામ્યા તે ભગવંતને નમસ્કાર, તે પદમાં નિરંતર લક્ષરૂપ પ્રવાહ છે જેનો તે સત્પુરુષોને નમસ્કાર.” (૮૩૩)

“પ્રભુ પ્રભુ લય લાગી નહીં, પડ્યો ન સદ્ગુરુ પાય;
દીકા નહિ નિજ દોષ તો, તરીએ કોણ ઉપાય?”

તીર્થશિરોમણિ પરમ ઉપકારી પુરુષના પ્રગટ સ્મારકરૂપ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી.

“રાગદ્વેષનાં પ્રત્યક્ષ બળવાન નિમિત્તો પ્રાપ્ત થયે પણ જેનો આત્મભાવ કિંચિત્માત્ર પણ

ક્ષોભ પામતો નથી, તે જ્ઞાનીના જ્ઞાનનો વિચાર કરતાં પણ મહાનિર્જરા થાય, એમાં સંશય નથી.” (૭૩૬) એમ પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે. તો તે જ્ઞાન શું કામ કરતું હશે? એમ વિચાર આવે કે તે અવિષમ ઉપયોગને ટકાવી રાખતું હશે? અથવા પરમ સુખસ્વરૂપ પરમોત્કૃષ્ટ શાંત શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ સમાધિને સર્વકાળને માટે પામ્યા તે ભગવંતના પદમાં નિરંતર લક્ષરૂપ પ્રવાહ રાખતું હશે. તો તે લક્ષ આપણે રાખવા યોગ્ય છે કે કેમ? જે પરમ પુરુષનો આપણને કોઈ મહા પ્રબળ પુણ્યને યોગે કે ધર્માદાની ડૂબકીની પેઠે અચાનક યોગ થઈ ગયો છે, તેમની અપૂર્વ શાંતિવાળી મુખમુદ્રાનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન થયાં છે, હૃદયને આહ્લાદ તથા પરમ ઉત્સાહ આપનાર અમૃત સમાન બોધધારાનું જેમની નિષ્કારણ કરુણાથી આ નિષ્પુણ્યક જીવને શ્રવણ થયું છે, જેમની શીતળ છાયામાં આ જીવે ત્રિવિધ તાપથી બળતાં અનુપમ શાંતિ અનુભવી છે, વિશ્રાંતિ લીધી છે તે પરમ ઉપકારી પ્રગટ પ્રભાવશાળી પ્રભુશ્રીજીની અનંત ઉપકારી અંતરશાંતિને વારંવાર હૃદયમાં વસાવીને આ ત્રિવિધ તાપથી બળતા જીવને બચાવવારૂપ સ્વદયા કરવાનો લાભ આટલો આ આથમતા દિવસ જેવા અલ્પકાળમાં લાભ લઈ લેવા જેવો લાગે છે, કે પરિગ્રહરૂપ પાપમાં ને પાપમાં જ તેને રગદોળતા રહી, અનંતકાળથી તેના પ્રત્યે શત્રુતા, ક્રૂરતા વર્તાવતા આવ્યા છીએ તેમ જ વર્તી અંતસમય સુધી અસમાધિના જ કારણ સેવતા રહેવાનું ધાર્યું છે? આવો આત્મહિત કરવાનો લાગ ફરી ફરી પ્રાપ્ત થતો રહેશે, એવી કંઈ નિરાંત અંતરમાં વળી છે કે મોહનિંદને લીધે જ માત્ર ઠગાતા આવ્યા છીએ એમ આંખો મીંચી ઠગાયા જ કરીએ છીએ? કેવો વ્યાપાર ચાલે છે તે પ્રત્યે ઊંડા વિચારે દૃષ્ટિ દેવા ભલામણ છેજી, તથા મારે તમારે અતિ અતિ જાગૃતિપૂર્વક આ અમૂલ્ય અવસરનો સદુપયોગ થાય તેમ કરવાની અત્યંત આવશ્યકતા છેજી. પરમ પુરુષની આજ્ઞાનું અલ્પ પણ ઉઠાવવું બનશે તો જરૂર તે આ જીવને અંત વખતે અને પરભવમાં બહુ કામ આવશેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૮]

૪૬૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૯-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

તીર્થશિરોમણિ ધર્મપ્રેમપોષક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બ્રહ્મચારી બાળ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી. શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રજીનો જન્મદિવસ તેમજ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીનો જન્મદિવસ માણેકઠારી પૂર્ણિમાને બીજે દિવસે વદ એકમને દિવસે છે, તે મહોત્સવ વિષે આ પત્ર લખ્યો છેજી. પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ શ્રી હસ્તલિખિત (સ્વહસ્તે લખેલા અક્ષરોની છાપ) આત્મસિદ્ધિજી મૂકી તે દિવસે સવારે નવ વાગ્યાથી ઊભા ઊભા અહીં ભક્તિ થશે. એક બે જણ એક એક ગાથા બોલશે અને તે ઝીલી બધા નમસ્કાર કરશે. પછી બીજી ગાથા બોલશે અને બધા ઝીલી નમસ્કાર કરશે. એમ ૧૪૨ ગાથાઓ બોલાશે. કેટલીક ગાથાઓ ઉલ્લાસમાં વારંવાર બોલાશે અને વારંવાર નમસ્કાર પણ થશે.

એમ બધા મળી ૧૫૦ ઉપરાંત નમસ્કાર થશે. તમે પણ જો શરીર નરમ ન હોય તો ભાવપૂર્વક ‘શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ’ પુસ્તક મોકલ્યું છે, તેમાંથી શ્રી આત્મસિદ્ધિ કાઢી પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ પધરાવી, પાંચ વાર ‘શ્રી મંત્ર’— ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ બોલી નમસ્કાર કરી મંગળાયરણ (અહો! શ્રી સત્પુરુષકે વચનામૃતં) બોલી એક એક ગાથા ધીમે ધીમે સારા રાગે બોલી નમસ્કાર કરજો. બીજી ગાથા ઊભા થઈ બોલી રહો ત્યારે ફરી નમસ્કાર કરજો, ફરી ઊભા થઈ ત્રીજી ગાથા બોલવી, ફરી નમસ્કાર કરવા, ફરી ચોથી ગાથા ઊભા થઈ ધીમે ધીમે વિચાર સહિત બોલવી અને પછી નમસ્કાર કરવા, એમ બધી ગાથાઓ બોલી છેવટે પહેલી ગાથા બોલવી પછી ‘પરમ પુરુષ પ્રભુ સદ્ગુરુ, પરમજ્ઞાન સુખધામ’ એ ગાથા છેલ્લે બોલવી. પછી આરતી ઉતારવાની ભાવના થાય તો ઉતારવી અને ઉલ્લાસમાં આખો દિવસ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રના વાંચન-વિચારમાં તેની વાતચીતમાં ગાળવા યોગ્ય છેજી. ‘જીવનકળા’માં શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર વિષે એક પ્રકરણ છે. તે બને તો તે દિવસે વાંચવા, સાંભળવા યોગ્ય છેજી.

‘શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ’ ગ્રંથ મોકલ્યો છે, તે અપૂર્વ પુસ્તક માની તેમાંના ચિત્રપટનાં વારંવાર દર્શન કરવા યોગ્ય છે, તથા સ્વહસ્તે લખેલા પત્રો પણ ઉલ્લાસભાવે બને તો વાંચવા, મુખપાઠ કરવા લાયક છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ પોતાનો દેહ ન હોય ત્યારે મુમુક્ષુને સંભારણારૂપે એ પ્રસાદીનું પુસ્તક આપવા કરાવી રાખેલું હતુંજી. તે માંદગી હોય ત્યારે દર્શનપોથીની પેઠે પાસે રાખી તેમાંથી દર્શન કરતા રહેવાથી તથા જે માંદા હોય તેને દર્શન કરાવવાથી ભાવ સત્પુરુષની આત્મદશા પ્રત્યે વળતાં સમાધિમરણનું તે કારણ થાય તેમ છે, એવું તેઓશ્રીએ જણાવેલું છેજી. તેમાં વીસ દોહરા, ચમનિયમ, આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર છે તે મુખપાઠ કરેલ છે, એટલે તેમાં જોઈને વાંચતાં પરમકૃપાળુદેવના અક્ષરો વાંચતાં શીખી જવાશેજી, તથા કેટલાક પત્રો સમાધિ-સોપાનમાં પાછળ છાપેલા છે તે પણ ‘શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ’માં લખેલા છે, તે જોઈ જોઈને ‘શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ’ પણ પૂ. પ્રભુશ્રીજીના બોધની પેઠે વાંચતાં શીખી શકાશે; ન ઊકલે તો હાલ ગભરાવું નહીં. અહીં આવશો ત્યારે બધું બની રહેશે, પણ દર્શન કરવાનું અને સમાધિમરણ માટે માળા ફેરવવાનું ચાલુ રાખવા ભલામણ છેજી. વખત મળે તેટલો આજ્ઞા ઉઠાવવામાં ગાળવો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૭૯]

૪૬૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ ભાદરવા વદ ૧૪, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

દોહરા— “પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.

શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રરૂપ, આણી ગંગા ઘેર;
ભવભવનાં પાપો હરી, અર્પે શિવ-સુખ-લ્હેર.^૧
તન, મન, વચને આદરો, ભક્તિ ધરી ઉલ્લાસ;
આત્મ-સમાધિ કારણે સમરણ^૨ શ્વાસોશ્વાસ.”

શુભેચ્છાસંપન્ન, વૈરાગ્યચિત્ત, સત્સંગયોગ્ય પૂજ્યાત્મા જશભાઈ પ્રત્યે, મુ. શ્રી બાંધણી.

તીર્થશિરોમણિ સદ્વિચારપ્રેરક તથા પોષક શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર આશ્રમ અગાસથી લિ. સત્પુરુષના ચરણકમળની સેવાનો ઇચ્છક દાસાનુદાસ બ્રહ્મચારી ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારવા વિનંતી છેજી. તમને આ બાજુ આવવાનો વિચાર થોડા દિવસોમાં છે, તો જણાવવાનું કે માણેકઠારી પૂર્ણિમા પર અવાય અને પડવાને દિવસે રહેવાય તેમ આવવા વિચાર રાખવા વિશેષ હિતકારી જાણી જણાવ્યો છે, કારણ કે તે બન્ને દિવસો મહોત્સવના છે. એક તો પૂર્ણિમા શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુના જન્મદિવસ નિમિત્તે દર માસની પૂર્ણિમાએ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર ભણાવાય છે તથા આસો વદ પડવાનો દિવસ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રનો જન્મદિવસ છે, સાથે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો જન્મદિવસ પણ તે જ દિવસે છે. તે માંગલિક દિવસો ખાસ હિતનું કારણ છે. બાકી જ્યારે અવાય ત્યારે હિત તો જરૂર થાય તેમ છેજી. વળી સાંભળ્યું કે શાળા બંધ હોવાથી ઘેર જ રહેવાનું થાય છે. તો જો ખેતીનું ખાસ કામ ન હોય તો સત્સંગ અર્થે જ આ વખત મળ્યો છે એમ ગણી એકાદ-બે માસ આવીને રહેવાનું બને તેમ ગોઠવણ કરી લેવા ભલામણ છેજી. બીજી વેકેશન ઉપર મુલતવી રાખવા યોગ્ય નથી, કારણ કે કાળનો ભરોસો નથી. લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે. આખું જગત અશાંતિમાં બળ્યા કરે છે, તેમાંથી બચવા તથા ચિત્ત કોઈ બીજા હિતકારી માર્ગને પ્રિય ગણે તેવું ટેવાવા માટે કેટલાક અવકાશની જરૂર હતી અને છે; તે અવસર પ્રારબ્ધયોગે હાલ પ્રાપ્ત થયો છે તો નકામો વલ્હો ન જાય, શરમમાં કેમ કાકાને કહેવાય વગેરે મનમાં આણ્યા વિના સ્પષ્ટ વિચાર દર્શાવવો કે થોડો વખત મારે અગાસ રહેવા વિચાર છે. મનમાં અહીં નહીં ગમે એ ડર પણ રાખવાની જરૂર નથી. એકાદ દિવસ વખતે એમ લાગે પણ જો અમુક મુદત માટે રહેવાનો વિચાર હશે તો કેમ દિવસ ગાળવો તેનો કાર્યક્રમ ગોઠવવામાં બનતી મદદ મારાથી થશે તે કરવા વિચાર છે. પછી જેમ ભાવિમાં હશે તેમ થશે. સત્સંગ થોડો કાળ કરી લેવા દે પછી જેવો વખત હશે તેમ જોઈ લેવાશે એમ રાખવું ઘટે છે. અહીં આવી જવાથી હિંમત, વિચાર અને ધીરજમાં વૃદ્ધિ થશે, મન શાંત થશે, વ્યાકુળતા ઓછી થવાથી મનની નિર્મળતા વધશે અને જે કરવા યોગ્ય ભાસશે તે નિશ્ચિંતતાથી થશે, પણ મુલતવી રાખવાની ટેવવાળાને તેની શાણી સ્ત્રીએ શિખામણ આપી સુધાર્યો હતો એવી એક કથા થોડા વખત ઉપર વાંચી હતી તેનો સાર લખું છુંજી.

“એક વણિક ધન કમાવામાં કુશળ હતો, પણ વાપરતાં તેનું ચિત્ત ચાલે નહીં. તેની સ્ત્રી વિચારવંત હતી. તે વારંવાર કહ્યા કરતી કે આપણે જેમ ધન વડે કપડાં, ખોરાક આદિ અનુકૂળતા મેળવી સુખી થઈએ છીએ તેમ બીજા જેમને જરૂર હોય તેમને માટે આપણું ધન વપરાય તો ઠીક તથા આપણું ખાસ ધન કે મૂડી તો મનુષ્યભવ છે તે દિવસે દિવસે ખૂટી જતું રહે છે તેનો સત્સંગ, સત્શાસ્ત્રશ્રવણ, સત્સમાગમ તથા સત્યવ્રત આદિ અર્થે ઉપયોગ થાય તો ઉત્તમ ગણાય, પણ ભૈરીનું કહેલું કોણ માને? તે કહે, ‘ઠીક, ઠીક, એનો વખત આવશે ત્યારે એ કરીશું. એની શી ઉતાવળ છે?’ તે સાંભળી તે સ્ત્રીએ વિચાર્યું કે પ્રયોગ-યુક્તિ વિના તે માનશે નહીં, પણ તેવો પ્રસંગ આવ્યે તેનો અમલ કરવા તેણે વિચાર કરી રાખ્યો. થોડા દિવસો પછી તે ભાઈ બહુ માંદા થઈ ગયા એટલે દાક્તરને બોલાવી દવા લખાવી તથા દવાખાનામાંથી દવા મગાવી કબાટમાં રાખી મૂકી, પણ દરદીને આપી નહીં. એટલે તે વણિકે ઉતાવળ કરતાં કહ્યું કે દવા આણી છે કે નહીં? તે બાઈએ કહ્યું કે હા, આણી છે. તો કેમ પાવી નથી? એમ તેણે કહ્યું. એટલે બાઈ બોલી, ‘હમણાં ને હમણાં શી ઉતાવળ છે?’ તેથી તેણે કહ્યું, ‘કેમ મરી ગયા પછીથી પીવાની દવા છે?’ બાઈએ કહ્યું કે, ‘ધર્મ કરવાની આપણે ઉતાવળ નથી તો દવાની ઉતાવળ કરવાની શી જરૂર છે? શું મરી ગયા પછી ધર્મ કરવા યોગ્ય છે?’ આ વાત સાંભળી તેને વિચાર આવ્યો કે આની શિખામણ ઉત્તમ હતી છતાં મેં લક્ષમાં લીધી નહીં, કારણ કે ‘સો રૂપિયે અઢી શેર કેફ’ કહેવાય છે તેમ તે વખતે તેની સલાહનો વિચાર કરવાનો મને અવકાશ પણ નહોતો. આ માંદગીએ તે વખત આપ્યો અને તેની સલાહ વિચારતાં ઉત્તમ લાગે છે, કારણ કે આયુષ્ય ક્ષણભંગુર છે તો પ્રથમ ધર્મકર્તવ્ય સમજી લેવું ઘટે છે અને ધર્મપ્રેમ પ્રગટ્યા પછી યથાશક્તિ કરતા રહેવાની જરૂર છે. માટે આ માંદગીમાંથી ઊઠીને પહેલું કાર્ય મારે ધર્મ સમજવા સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર, સદ્ગુરુનો સમાગમ વગેરે આદરવાં ઘટે છે, એમ વિચારી તે બાઈની યુક્તિને ધન્યવાદ આપ્યો. પછી દવા વાપરતાં રોગ દૂર થયો અને બન્ને બાઈ-ભાઈ સત્સંગપ્રેમી બની પોતાની યથાયોગ્ય ફરજો અદા કરવા લાગ્યા.”

જ્યારથી જીવને સમજણ આવે છે ત્યારથી તે પોતાનાં કપડાં આદિ વસ્તુઓ સંભાળે છે, સગાંકુટુંબીઓનાં મન સાચવે છે, ધન વગેરેની વ્યવસ્થા વિચારે છે, કુટુંબકીર્તિનો વિચાર કરી વર્તન રાખે છે, ધંધા વગેરેની કાળજી રાખે છે, તો ધર્મની સંભાળ કરવાની તેની ફરજ છે કે નહીં તે સત્સંગ વિના સૂઝતું નથી. વહેલે કે મોડે એ કામ પોતાને જાતે જ કરવું પડશે. કોઈ કરી આપે તેવું એ કામ નથી. કોઈને ધન ન હોય તો ધીરનાર મળે, માંદો હોય તો ચાકરી કરનાર મળે, ભૂખ્યો હોય તો ખાવા આપનાર મળે, પણ પોતાના આત્માના હિતનું કામ કોઈના દ્વારા કરવી શકાય તેવું નથી. તે તો બાપ કરે તો બાપ પામે, પુત્ર કરે તો તેને જ કામ આવે, સ્ત્રી કરે તો સ્ત્રીનું હિત થાય, પણ એક કરે ને બીજાને મળે તેવું આત્મવિચારમાં બની શકે તેમ નથી. માટે વહેલું મોડું એ આપણું કામ આપણે જ કરવું રહ્યું તો તેમાં મુલતવી રાખવામાં શો લાભ છે? ઘર બળતું હોય તેમાંથી જેટલું બહાર કાઢી દૂર મૂકીએ તેટલું બળતામાંથી બચ્યું,

પણ કાઢીશું, કાઢીશું કરતાં તો બધું બળી જાય, પછી શું કામ આવે? માટે બને તેટલો બચતો વખત આત્મહિત સાધવામાં વાપરવાની કાળજી સમજુ જનોએ રાખવી ઘટે છે. છોકરવાદમાં જે વખત ગયો તે કરોડો રૂપિયા આપ્યે પણ પાછો આવતો નથી, માટે સમય છે તે જ ખરી સંપત્તિ છે. 'Time is more than money' એ સૂત્ર સ્મૃતિમાં વારંવાર આણી, ધન કરતાં આ અમૂલ્ય અવસર વધારે કીમતી ગણી, તેનો કોઈ જ્ઞાનીની આજ્ઞા અનુસાર ઉપયોગ થાય તેવી કાળજી, પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી.

“ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને હૃદયે રહ્યું;
સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર.
જોતાં જોબન તો વહી ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું.
તત્તા તારું આપ તપાસ, ક્યાંથી આવ્યો? ક્યાં તું જાશ;
ખેપ કરીને ખોળી કાઢ, હરીફ હોય તો લાગે હાથ.
મુરખના મનમાં નહીં ત્રાસ, તત્તા તારું આપ તપાસ.
થથ્થા થિર તો રહેવું નથી, કોણ રંક કોણ પૃથ્વીપતિ;
આજ-કાલ જાવું સહી, કોટિ ઉપાયે રહેવું નહીં.
ભાવ ધરી ભજ સાચા પતિ, થથ્થા થિર તો રહેવું નથી.
લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ, ફરી ફરી નહીં આવે દાવ,
જીતી બાજી હારીશ નહીં, સમજુને શિખામણ કહી.
હેવે ન ચૂકીશ આવો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૦]

૪૬૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ (ભાદરવા વદ ૦)), શનિ, સં. ૧૯૯૮

આપકા પત્ર તથા મનીઓર્ડરસે રૂ. ૨૦/- પ્રાપ્ત હુઆ. આપકી સંતોષવૃત્તિસે સંતોષ હુઆ. જૈસી જિસકી ભાવના હૈ વૈસા હી ઉસકા ફલ સ્વયં પ્રાપ્ત હોતા હૈ. નિ:સ્પૃહી, નિર્મોહી પરમ પુરુષકા અનુયાયી વૈસા હી હોતા હૈ. વહ રકમ એક પરમકૃપાલુકી ભક્તિમાં રક્ત ભક્તજનકા ઉપયોગમેં આ ચુકી હૈ. સચ્ચી રકમ તો યહ મનુષ્યભવરૂપ મૂડી હૈ, ઉસકા ઉત્તમ ઉપયોગ પરમ પુરુષકી આજ્ઞામેં લગાનેસે હોતા હૈ. આસો વદ એકમ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર તથા પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીકા જન્મદિવસકા મહોત્સવ હૈ. પૂ. ભાઈલલભાઈ આદિ કે સાથ નમસ્કાર વિધિ સહ શ્રી આત્મસિદ્ધિજીકા સ્વાધ્યાય મેં બિતાના ઉત્તમ હૈ. દિવસે વખત મિલ શકે તો અચ્છા, મગર રાત્રે બી વખત નિકાલા જાય તો હરકત નાહીં । સર્વ મુમુક્ષુ ભાઈબેનોંકી સાથ આત્મસિદ્ધિજીકો ૧૫૦ બાર વંદન કરને કી વિધિ વહાં કર શકતે હો.

એકમને દિવસે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ ‘સદ્ગુરુપ્રસાદ’ હોય તો આત્મસિદ્ધિ લખેલી ખુલ્લી રાખી નમસ્કાર કરવાનું રાખશોજી.

[૩૮૧]

૪૬૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભય ટેવ. ૧
શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રરૂપ ગંગા આવી ઘેર;
ભવભવનાં પાપો હરે, આપે શિવ-સુખ-લ્હેર. ૨
તન મન વચને આદરો, ભક્તિ ધરી ઉલ્લાસ;
આત્મ-સમાધિ કારણે, તજો સૌ લૌકિક આસ.” ૩

“રાગ ન કરવો દ્વેષ ન ધરવો, શત્રુ-મિત્ર સમ જાણ,
એવી ભાવના ભાવે નિત્યે, તે લહે કેવળજ્ઞાન.”

મનુષ્યભવ અત્યંત દુર્લભ છે, બહુ પુણ્યે કરીને પ્રાપ્ત થયો છે; તેની એક ક્ષણ પણ નકામી જતી રહે નહીં તેની કાળજી વિચારવાન જીવે રાખવી ઘટે છેજી. ભલે ઘરેણાં-ગાંઠાં લૂંટાઈ જાય, ઘર બળી જાય કે બધી મિલકત જતી રહે, પણ આત્મહિતનું સાધન જે મનુષ્યભવનો યોગ હશે તો બધું ફરી પ્રાપ્ત કરી શકાશે, કે તેના વિના ચલાવી લેવાશે, પણ જો આ માનવભવ લૂંટાઈ ગયો તો તે પ્રાપ્ત થવો અતિ અતિ દુર્લભ છે. કરોડો રૂપિયા ખર્ચતાં પણ આયુષ્ય લંબાવી શકાતું નથી, માટે જેટલી ક્ષણો જીવવાની મળી છે તેમાંથી બને તેટલી સદ્ગુરુની આજ્ઞામાં ગાળવા ખરેખરો પુરુષાર્થ, પ્રમાદ તજીને કર્તવ્ય છેજી.

આસો સુદ ૭ ને શુક્રવારથી આંબેલની ઓળી બેસે છે તે પૂનમને દિવસે પૂર્ણ થાય છે. તે દિવસોમાં લૂખો નીરસ આહાર એક વખત લઈ, આખો દિવસ ગરમ કરી ઠારેલું પાણી વાપરી વાંચન, વિચાર, ભક્તિ, મંત્રની માળા ગણવી, નવું ગોખવું, જૂનું મુખપાઠ કરેલું ફેરવી જવું, લખવું, ધર્મની વાતચીત કરવી, જાગરણ કરવું આદિ ધર્મપ્રવૃત્તિમાં રાતદિવસમાંથી બને તેટલો આત્માર્થે કાળ ગાળવા ભલામણ છેજી.

પૂનમને બીજે દિવસે આસો વદ એકમનો દિવસ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર રચાયાનો શુભ દિવસ છે તથા તે જ તિથિ પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો જન્મદિવસ છે. તે દિવસે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ આગળ ‘શ્રી સદ્ગુરુપ્રસાદ’માંથી આત્મસિદ્ધિ કાઢી ખુલ્લી મૂકીને કે તત્ત્વજ્ઞાનમાંથી આત્મસિદ્ધિ કાઢી ચિત્રપટ આગળ મૂકી મોઢેથી એક એક ગાથા બોલતા જઈ એક એક નમસ્કાર કરતા જવો; એમ શરીર ઠીક હોય તો ૧૪૨ થી ૧૫૦ સુધી નમસ્કાર ભાવપૂર્વક કરવા ઘટે છેજી. તેટલી શક્તિ ન હોય તો બને તેટલા શરૂઆતની ગાથાએ નમસ્કાર

કરી પછી બેઠા બેઠા બોલતા જવું અને હાથ જોડી ચિત્રપટ આગળ નમસ્કાર કરતા જવું. આમ આખી આત્મસિદ્ધિની ભક્તિ બને તો દિવસે, અને દિવસે વખત ન મળે તો ગમે ત્યારે રાત્રે પણ તે દિવસે ભક્તિ કર્તવ્ય છેજી.

દિવાળીના પર્વ ઉપર સમાધિ-મરણની ભાવનાપૂર્વક ૧૦૮ માળા મંત્રની ફેરવવાનું વ્રત પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીએ જણાવેલું છે. જેનાથી જાગરણ બની શકે તેમ હોય તેણે નીચે પ્રમાણે ૧૦૮ માળા એક જ દિવાળીની રાત્રે ગણવા યોગ્ય છે, પણ ઊંઘ કે અશક્તિને કારણે એક સામટી એટલી બધી માળા ન ફેરવી શકાય એમ લાગે તેણે કાળી ચૌદસને દિવસે કે રાત્રે ૩૬ છત્રીસ માળા ફેરવવી. તે દિવસે સાદો, નીરસ એક બે વખત ખોરાક લેવો. બ્રહ્મચર્ય પાળવું. નિત્યનિયમ, આત્મસિદ્ધિ વગેરે બોલવાનું ચૂકવું નહીં. તે જ પ્રમાણે દિવાળીની રાત્રે ૩૬ માળા, નિત્ય નિયમ બ્રહ્મચર્ય વગેરે પાળે અને એકમને દિવસે કે રાત્રે ફરી ૩૬ માળા ગણવી અને ભક્તિ ભાવ, તપ, વાંચન વગેરે ધર્મના કામમાં દિવસ ગાળવો. આમ ત્રણ દિવસ થઈને ૧૦૮ માળા ગણવી. સમાધિમરણ થવા માટે આ વ્રત છે. બીજી કશી ઇચ્છા કરવી નહીં. માળા ગણવાનો ક્રમ આ પ્રમાણે:—

૩ માળા “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ” મંત્રની:— ૧. સમ્યક્દર્શન, ૨. સમ્યક્જ્ઞાન, ૩. સમ્યક્ચારિત્રની.

૨૮ “પરમગુરુ નિર્ગ્રંથ સર્વજ્ઞદેવ” મંત્રની:— ૩ દર્શન મોહ જવાને સમકિત થવા. ૧૬ કષાય જવાને શાંતિ થવા, અને ૯ નો કષાય એટલે હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક, દુઃખ, સ્ત્રી વેદ, પુરુષ વેદ, નપુંસક વેદ જવા.

૫ “આતમભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે” મંત્રની:— મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન:પર્યવ તથા કેવળજ્ઞાનને આવરણ કરનાર મતિજ્ઞાનાવરણીય, શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય, અવધિજ્ઞાનાવરણીય, મન:પર્યવજ્ઞાનાવરણીય અને કેવળજ્ઞાનાવરણીય કર્મોનો ક્ષય થવા માટે છેલ્લી પાંચ માળા ગણવાની છેજી. આવાં એકમ અને દિવાળીનાં પર્વોનો બને તેટલો ત્યાં રહ્યાં પણ લાભ લેવા ભલામણ છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૨]

૪૬૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૯૮

આપનો પત્ર મળ્યો. સમાચાર જાણ્યા. “નહિ બનવાનું નહિ બને, બનવું વ્યર્થ ન થાય; કાં એ ઔષધ ન પીજીએ, જેથી ચિંતા જાય?” એ વચન અનુસાર જે થાય તે જોયા કરવાનું છે. પરંતુ જીવનો સ્વભાવ એવો થઈ ગયો છે કે જે બને છે તેમાં માથું માર્યા વગર રહેતો નથી અને માથું મારે છે તો શિંગડાં ભરાય છે, તે કાઢતાં સાતપાંચ થાય છે. એવાં જ્ઞાનીપુરુષનાં અનુભવેલાં વચનો યાદ કરી તે સંબંધી વિચાર કરવા માંડી વાળવાની વૃત્તિ રહે છેજી. તમે કંઈ

શિખામણની માગણી કરી તેથી તે ઉપરથી બે બોલ લખવાનું થાય છે. બાકી તો તેવી પ્રવૃત્તિમાં રસ લાગતો નથીજી. પાણીમાં પેસે તેણે તરતાં શીખવું એ જેમ આવશ્યક ગણાય તેમ અનાર્ય-ક્ષેત્રમાં વસવા જેવું જેનું પ્રારબ્ધ હોય તેને શું જરૂરનું છે એ વિચાર ઉદ્ભવાવી, અતિ સંક્ષેપમાં નીચે બે બોલ લખું છુંજી. પ્રથમ તો—

“ધર્મ અર્થે ઇહાં પ્રાણનેજી, —છાંડે પણ નહિ ધર્મ;

પ્રાણ અર્થે સંકટ પડેજી, જુઓ એ દૃષ્ટિનો મર્મ.” (શ્રી યશોવિજયજી)

ધર્મ=જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા. આણાઁ ધમ્મો આણાઁ તવો — એ જ મારું જીવન છે, તે તૂટે તેવી પ્રવૃત્તિ મારે નથી કરવી. સાત વ્યસન, સાત અભક્ષ્યનો ત્યાગ, નિત્યનિયમ, ભક્તિ, મંત્રની માળા આદિ, મુખપાઠ કરેલું ભૂલી ન જવાય તે અર્થે ફેરવતા રહેવું. વિચારપૂર્વક વર્તન વગેરે લક્ષ્યપૂર્વક પાળતા રહેવું. તેને વિઘ્ન કરે તેવી સોબત, વાચન કે વાતચીતનો ઓછો પરિચય રાખવો. વાંચન, મનન, નવું શીખવાનું વગેરે વિશેષ ન બને તો હાલ જે થાય છે તેમાંથી પાછા હઠવાનું તો ન જ બનવું જોઈએ એટલો ખ્યાલ રાખ્યા કરવો. રોજ સાંજે સૂતા પહેલાં તપાસી જવું કે આજે કોઈ એવું કાર્ય મનવચનકાયા વડે બન્યું છે કે જે મારે ગુરુજનો આગળ સંતાડવું પડે, કે તે જાણી તેમને ખેદ થાય ?

ન્યાયનીતિ એ ધર્મનો પાયો છે, માટે નીતિના નિયમોનું પણ ઉલ્લંઘન ન થાય તેવું વર્તન ત્યાં ખાસ કરીને રાખવાની જરૂર છે; કારણ કે ત્યાં નિરંકુશ જીવન હોવાથી કોઈ ટોકનાર હોય નહીં, કોઈની શરમ નડે નહીં અને મન તો નીચે રસ્તે ઢળી પડે તેવી ઉમ્મર છે; માટે શત્રુઓની વચમાં રહીને સુરક્ષિત રહેવા જેવી જાગૃતિ જોઈએ, તેવી જાગૃતિ ધર્મને માટે રાખવાની જરૂર છે.

મન ગમે તેવી વસ્તુઓની ઇચ્છા કરે પણ પહેલું પૂછવું કે ત્યાં નાર કુટુંબમાં હોઈ તો હું કઈ કઈ વસ્તુઓને જરૂરની ગણું? અને અહીં સંજોગ બીજા છતાં ખાસ જરૂરની જે જણાય તે જ મારે વાપરવી છે, નહીં તો બને ત્યાં સુધી મનની ઇચ્છાઓને રોકવી છે. ઇચ્છાઓ રોકાશે તેટલું ખરેખરું તપ થશે. આ વાતનો વારંવાર વિચાર કરી તે પ્રમાણે વર્તશો તો તમે બીજાને શિખામણ આપો તેવું તમારું જીવન ઘડાશે. લીધેલા નિયમ કદી પણ તોડું નહીં એવું રોજ સૂતી વખતે સંભારતા રહેવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૩]

૪૬૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૦-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ આસો સુદ ૧૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૮

આપનો પત્ર મળ્યો, સમાચાર જાણ્યા. ભાવ વર્ધમાન થાય તો કરતા રહેવા ભલામણ છે, પરંતુ પાછા પડાય નહીં તેની ખાસ કાળજી રાખવી ઘટે છેજી. ધર્મક્રિયા કરતા રહેવા સાથે

આત્માને કષાય અને વિષયોના પંજામાંથી છોડાવવાનો છે તે લક્ષ યૂકાય નહીં તે માટે રોજ અઢાર પાપસ્થાનક વિચારી જવાં અને દોષો નજરે ચઢે તે ઘટાડવા વિચાર, ઉપાય કર્તવ્ય છેજી.

જે માળાઓ ફેરવવાનો ક્રમ રાખ્યો છે તે એક સાથે ૩૬ ફેરવી ન શકાય, તો બે કટકે એટલે સવારે ૧૮ અને સાંજના ૧૮ એમ ક્રમ રાખવાથી ઊંઘ વિશેષ પજવશે નહીં. જેમ ઠીક પડે તેમ વર્તવું, પણ સમાધિમરણનો લક્ષ યૂકવા યોગ્ય નથી.

કોઈ પ્રત્યે કિંચિત્માત્ર પણ રાગ અને કોઈ પ્રત્યે કિંચિત્માત્ર પણ દ્વેષ ન રહે તેવા ભાવ કરવા બધો પુરુષાર્થ છેજી. જો બે ઘડી સુધી કોઈ પ્રત્યે દ્વેષ કે ક્રોધનો પ્રવાહ ચાલુ રહ્યો તો ઘણા દિવસ અને ઘણી રાત્રિઓ સુધી કરેલો શ્રમ બે ઘડીમાં બાળી ભસ્મ કરી નાખે તેવી ક્રોધમાં તાકાત છે. તેમ જ કામ, માન આદિ શત્રુઓ પણ જેવા તેવા નથી. જો તેને વશ જીવ થઈ ગયો તો ધર્મનો નાશ થતાં વાર ન લાગે તેમ છે; તેમ છતાં દરેકના ઉપાય છે.

“માનાદિક શત્રુ મહા, નિજછંદે ન મરાય;
જાતાં સદ્ગુરુ શરણમાં, અલ્પ પ્રયાસે જાય.”

“કોટિ વર્ષનું સ્વપ્ન પણ, જાગ્રત થતાં શમાય;
તેમ વિભાવ અનાદિનો, જ્ઞાન થતાં દૂર થાય.”

માટે જાગ્રત થવાની, જાગ્રત રહેવાની, મોહથી દૂર ખસતા—નાસતા રહેવાની જરૂર છેજી. ‘ચતુરની બે ઘડી અને મૂરખનો જન્મારો’ એવી કહેવત છે. સમજી માણસ બે અક્ષરમાં સમજી ચેતી જાય તો કામ કાઢી નાખે અને મૂરખ જન્મારો મહેનત કરે પણ કંઈ સફળતા ન મેળવે. માટે મૂઢતા, અજ્ઞાનદશા, મોહમદિરાનો વારંવાર વિચાર કરી “પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે અને માથે મરણ રહ્યું છે” (પુષ્પમાળા-૩૫) એ પરમકૃપાળુદેવનું વચન લક્ષમાં લેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

આહોર જવાનું થાય તો એકાદ દિવસ આશ્રમમાં થઈ જવું હિતકારક છેજી.

[૩૮૪]

૪૬૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૦-૧૦-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ આસો વદ ૬, શુક્ર, સં. ૧૯૯૮

ગીતિ—“એક જ સાચું વંદન, શ્રી જિનવરપતિ વર્ધમાન પ્રતિ,
નર નારીને તારે, ભયંકર ભવસાગરથી.”

દોહરા—“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.

શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રરૂપ ગંગા આણી ઘેર;
ભવભવનાં પાપો હરી, દેવા શિવ-સુખ-લ્હેર.
તન મન વચને આદરો, ભક્તિ ધરી ઉલ્લાસ;
આત્મ-સમાધિ કારણે, સમરણ શ્વાસોશ્વાસ.”

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. ગઈ એકમ શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર તથા પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની જન્મતિથિ હતી. તે દિવસે બધાં મુમુક્ષુ ભાઈબહેનોએ ઊભાં ઊભાં એક એક ગાથા જે બોલાય તે ઝીલીને નમસ્કાર કરવાના ક્રમે બધી ગાથાઓએ નમસ્કાર કર્યાં હતા. તમે પણ યથાશક્તિ તે દિવસે ભક્તિ કરી હશે. સદ્ગુરુ-આજ્ઞાનુસાર ધર્મભાવનામાં જેટલો કાળ ગળાશે તે જ ખરું જીવન છે. બાકી તો ધમણની પેઠે શ્વાસોચ્છ્વાસ લેવામાં ને બીજે ખોટી થવામાં જે જે કાણો વહી જાય છે તે રત્ન વેરતાં વેરતાં જવાની ટેવ જેવી મૂર્ખાઈ સમજાય છેજી. મનુષ્યભવની દુર્લભતા તથા સફળ કરવાની ઉત્કંઠા ચિત્તમાં નહીં વસે ત્યાં સુધી અમૃત જેવાં જ્ઞાનીનાં વચનો તે ‘ભેંસ આગળ ભાગવત’ સમાન કંઈ અસર કે ગરજ જગાડે તેવાં બનવા યોગ્ય નથી. આ મનુષ્યભવ છે ત્યાં સુધી આત્મહિત થઈ શકે એમ છે, માટે આત્મહિત એ જ મુખ્ય કર્તવ્ય છે એવો લક્ષ નિરંતર રાખી બીજાં કામમાં પ્રવૃત્તિ ઘટે છે.

અત્યારે જે સુખદુઃખ ભોગવાય છે, તે પૂર્વે કરેલાં પુણ્યપાપનું ફળ છે. તે ઉપરથી આત્મા શુભાશુભ કર્મનો કર્તા સમજાય છે. તે કર્તાપણું ત્રણ પ્રકારે ભગવાને કહ્યું છે :

(૧) પરમાર્થથી એટલે નિશ્ચયનયથી કે કર્મ તરફ નજર નહીં દેતાં આત્મા શું કરે છે? એમ વિચારીએ તો આત્મા પોતાના સ્વભાવમાં (શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન-માત્ર જાણવા દેખવાના કામમાં) પ્રવર્તે છે એમ જણાય, તેથી તે પોતાના સ્વરૂપનો કર્તા કહેવાય. એ શુદ્ધ આત્માની વાત થઈ.

(૨) હવે શુદ્ધભાવે આત્મા ન વર્તે ત્યારે શુભ કે અશુભ ભાવે જીવ વર્તે તેથી જેમ ચીકટા હાથ હોય તો ધૂળ કે લોટ હાથે ચોંટી જાય તેમ શુભ-અશુભ ભાવ કે રાગદ્વેષરૂપ ભાવ થાય ત્યારે પુણ્ય કે પાપરૂપ કર્મ જીવને વળગે છે, તેથી તે જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ કર્મનો કર્તા કહેવાય છે. આ બીજા પ્રકારે જીવને કર્મનો કર્તા કહ્યો તેનું વર્ણન શાસ્ત્રમાં આ પ્રમાણે કર્યું છે કે અનુપચરિત એટલે અનુભવમાં આવવા યોગ્ય જે છે અને વિશેષ સંબંધ જેની સાથે જીવને છે એવાં કર્મનો કર્તા જીવ વ્યવહાર અપેક્ષાએ કહેવાય છે.

(૩) હવે ત્રીજા પ્રકારે પણ જીવ કર્મનો કર્તા કહેવાય છે; જેમ કે સુથારે ઘર કર્યું, રાજાએ નગર વસાવ્યું. આ કર્મ કે ક્રિયાની સાથે જીવને આઠ કર્મની પેઠે નિકટ સંબંધ નથી એટલે દૂરનો સંબંધ છે તેથી અનુપચરિતને બદલે ઉપચારથી તે ઘર, નગર આદિનો કર્તા કહેવાય છે. આઠ કર્મની પેઠે વિશેષ સંબંધરૂપે આ બધાં કામ અનુભવમાં આવવા યોગ્ય નથી. માટે તે વ્યવહારને ઉપચરિત કે ઉપચાર કહ્યો છે. એ શાસ્ત્રીય નામો છે, પણ કર્મનો કર્તા જીવને

કહેવાય ત્યારે અનુપચરિત વ્યવહારની અપેક્ષા ગણવી, અને ઘર, નગર, રસોઈ વગેરે કામ કરનારો જીવને કહીએ ત્યારે ઉપચારરૂપ વ્યવહારથી કર્તાપણું કહ્યું છે એમ સમજવું.

દૂંકામાં આત્મા શુદ્ધભાવનો કર્તા છે એમ કહીએ તે પરમાર્થ અપેક્ષા છે. આઠ કર્મનો કર્તા જીવ છે એમ કહીએ ત્યાં અનુપચરિત (અનુભવમાં આવવા યોગ્ય, વિશેષ સંબંધ સહિત) વ્યવહારથી કર્તાપણું કહ્યું છે અને ઘટ, પટ, રસોઈ, ઘર, નગર વગેરે કામોનો કર્તા આત્માને કહીએ તે ઉપચારરૂપ વ્યવહારથી કર્તાપણું કહ્યું એમ સમજવું. આ વાત રૂબરૂમાં વિશેષ સમજી શકાય તેમ છે, પણ આ વારંવાર વાંચશો તો ત્રણ પ્રકારે કર્તાપણું કેવી રીતે કહ્યું છે તે કંઈક સમજાશે. આત્માને આત્માના ભાવનો કર્તા કહેવો તે પરમાર્થરીતિ છે અને જડ એવાં કર્મનો કર્તા આત્મા છે એમ કહેવું તે વ્યવહાર છે. તે કર્મને આત્મા સાથે વિશેષ નિકટ સંબંધ હોવાથી તેને અનુપચરિત વ્યવહાર કહી છેલ્લા ભેદથી જુદો વર્ણવ્યો છે અને કામધંધા વગેરેનો કર્તા આત્માને કહીએ ત્યારે તે ઉપચરિત વ્યવહાર કે ઉપચાર નામનો વ્યવહાર કહેવાય છે, કારણ કે આત્માથી કામ ધંધા દૂરના સંબંધવાળા છે. તેને તે ભોગવવા પડે જ એવો સંબંધ નથી. રસોઈ કરેલી પોતે ન પણ ખાય. પરંતુ કર્મ કરેલાં તો ભોગવવાં જ પડે. આવો ભેદ સમજવા યોગ્ય છે.

દિવાળીના દિવસો ઉપર સમાધિમરણની તૈયારી કરવારૂપ વ્રત-માળા ૧૦૮ ફેરવવા સંબંધી પહેલાં લખેલું છે તે પ્રમાણે પ્રમાદ તજી પ્રવર્તવા ભલામણ છેજી. તે કર્મ દૂર કરવા માટે છે એમ વિચારશોજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૫]

૪૬૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૧૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ કાર્તિક સુદ ૩, બુધ, સં. ૧૯૯૯

“જનમ્યા શ્રી ગુરુરાજ જગતહિત કારણે,
કરવા અમ ઉદ્ધાર વારી જાઉં વારણે.”

એકમને દિવસે તો બહુ ઉલ્લાસપૂર્વક ભક્તિ થઈ હતી. ^૧મોટામહારાજ વૃદ્ધ ઘણા છે છતાં દોઢસો નમસ્કાર તેમણે પણ કર્યા હતા. બહારથી ઘણા ભાઈ-બેનો તે દિવસે ભક્તિ અર્થે આવેલા હતા. સભામંડપની બહાર પણ માણસો માતા નહોતા અને દેરાસરમાં ઊભા રહીને કેટલાકને તો નમસ્કાર કરવા પડ્યા હતા.

દિવાળી ઉપરના સમાધિમરણ વ્રતની આરાધના પણ બહુ રૂડી રીતે થઈ છેજી. જ્ઞાનપંચમીને દિવસે પણ બધા ઘણાખરા ઉપવાસ આદિ તપસ્યા કરી ભક્તિભાવ, દાન વગેરે વડે પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ જણાવ્યા પ્રમાણે આત્મહિતને અર્થે પુરુષાર્થ જેનાથી જેટલો બનશે તેટલો કરશેજી. કાર્તિક સુદ પૂર્ણિમાને દિવસે તો પરમકૃપાળુદેવની જન્મતિથિ નિમિત્તે

મહોત્સવ થશે. તે દિવસે બહુ ઉલ્લાસસહિત જન્મમહોત્સવનાં પદ “આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ” માંથી ગવાશે. તથા તે મહાપુરુષ આપણા કલ્યાણનું કારણ છે, તેથી તેનો જન્મદિવસ તે આપણા કલ્યાણનો જન્મ ગણી, તે દિવસે તે મહાપુરુષના જીવન સાથે આપણા જીવનનો અભેદભાવ જાગે તેવી ભક્તિ કરી તે દિવસ સફળ કરવો ઘટે છેજી. ગાડીને ડબા લગાડ્યા હોય તે આગળ ઝેંજિન ચાલે તેમ પાછળ ચાલે; તેવી રીતે પરમકૃપાળુદેવનું શરણ આપણે લીધું છે તો તેમની ગતિ તે આપણી ગતિ હો એવી ભાવના રોજ કર્તવ્ય છેજી. તેમણે આત્મગતિ સ્વીકારી છે તો આપણે પણ સંસારભાવના કે સંસારના સુખની વાસના છોડી એક આત્મા ઉપર લક્ષ રાખી આત્મગતિ આરાધી લેવી છેજી. તે મહાપુરુષને હો તે આપણને હો, આપણે બીજું કાંઈ જાણીએ નહીં અને બીજું કાંઈ આપણે જોઈતું નથી એવા સાફ દિલથી ભક્તિભાવના, અભેદભાવના ઉપાસવી ઘટે છેજી. તેમણે સંસારને અસાર જાણ્યો, લોકો શું કહેશે તેની દરકાર કરી નથી. આત્માનું દિવસે દિવસે વધારે વધારે હિત થતું જાય તેવો પુરુષાર્થ વધાર્યો અને પરમ શાંત રસમય ધર્મમાં લીન થયા. તેવી રીતે આપણે પણ તેને શરણે તેની ભક્તિ કરતાં કરતાં તેવા જ થવું છે; તો બીજા સંસારના, લોકોના અને દેહ વગેરેના વિચારો ભૂલી જઈ,

“શું કરવાથી પોતે સુખી? શું કરવાથી પોતે દુઃખી?
પોતે શું? ક્યાંથી છે આપ? એનો માગો શીઘ્ર જવાપ.
જહાં રાગ અને વર્ણો દ્વેષ, તહાં સર્વદા માનો ક્લેશ;
ઉદાસીનતાનો જ્યાં વાસ, સકળ દુઃખનો છે ત્યાં નાશ.
સર્વ કાળનું છે ત્યાં જ્ઞાન, દેહ છતાં ત્યાં છે નિર્વાણ;
ભવ છેવટની છે એ દશા, રામ ધામ આવીને વસ્યા.” (૧૦૭)

આવા શાંતિના વિચારો બને તેટલા કરવાના છે અને એવા વિચાર ન ઊગતા હોય તોપણ રાગદ્વેષ મારે જરૂર દૂર કરવા છે એવો નિશ્ચય કરી તે પ્રમાણે વર્તતાં વર્તતાં પરમ પુરુષની દશાને તેની ભક્તિનો કરનાર પામે છેજી. એ જ વિનંતી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૬૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૫-૧૧-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ૩, બુધ, સં. ૧૯૯૯

“હું પામર શું કરી શકું? એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.
અચિંત્ય તુજ માહાત્મ્યનો, નથી પ્રફુલ્લિત ભાવ;
અંશ ન એકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ.”

આપનો પત્ર મળ્યો. સમાચાર જાણ્યા. હજી છ માસ સુધી એટલે વૈશાખ વદ સુધી હજી માસમાં ત્રણ દિવસ એકાસણાં કરવાની ભાવના તમે જણાવી, તે પ્રમાણે પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ સમક્ષ વંદન કરી વ્રતની ભાવના કરવા વિનંતી છેજી. એકાસણાને દિવસે કંઈક ભક્તિ વગેરે વિશેષ થાય, રાત્રે પણ બ્રહ્મચર્ય પળે, માળા વગેરે વધારે ફરે તેવો લક્ષ રાખવા યોગ્ય છેજી.

“સંયમના હેતુથી યોગપ્રવર્તના,
સ્વરૂપલક્ષે જિનઆજ્ઞા આધીન જો;
તે પણ ક્ષણ ક્ષણ ઘટતી જાતી સ્થિતિમાં,
અંતે થાયે નિજસ્વરૂપમાં લીન જો. અપૂર્વો”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૬૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૯-૧૧-૧૯૪૨

કારતક વદ ૬, રવિ, સં. ૧૯૯૯

આજે સભામંડપમાં પાંચ સમિતિ વિષે પરમકૃપાળુદેવે રહસ્યરૂપ પત્ર લખ્યો છે તેનું વિવેચન બહુ અસરકારક રીતે થયું હતું. સમિતિનું સ્વરૂપ કે અસંગ સ્વરૂપે અંતર્મુખ ઉપયોગનું સ્વરૂપ સત્પુરુષની દૃષ્ટિ વિના સમજાતું નથી એમ એ પત્રમાં આવ્યું છે. આપણને સત્પુરુષનો યોગ થયો છે. તેમણે અનંત કૃપા કરી કેમ આ ભવ સફળ થાય તેવો ઉપદેશ પણ આપ્યો છે. હવે આ જીવે તેનો આજ સુધી કેવો ઉપયોગ કર્યો છે અને હવે કેવો ઉપયોગ કરવા ધારે છે તે ઊંડા ઉતરી દરેક મુમુક્ષુ ભાઈ બહેને આત્મહિત વૃદ્ધિ પામે તેમ વિચારવા યોગ્ય છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે મંત્ર આપીએ છીએ તે આત્મા આપીએ છીએ. તેને આપણે કેટલી મહત્તાવાળો ગણીએ છીએ? ધન જેટલી તેની મહત્તા રહે છે કે તેથી પણ ઓછી? વિચારવાને વિશેષ શું લખવું?

[૩૮૬]

૪૭૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૧૨-૧૯૪૨

તત્ ૐ સત્ કારતક વદ ૧૦, ગુરુ, સં. ૧૯૯૯

“બાળ ધૂલિ-ઘર-લીલા સરખી, ભવચેષ્ટા ઇહાં ભાસે રે;
રિદ્ધિ સિદ્ધિ સવિ ઘટમાં પેસે, અષ્ટ મહા સિદ્ધિ પાસે રે.
એ ગુણ રાજ તણો ન વિસારું, સંભારું દિનરાત રે.”

વિશેષાર્થ : આ સંસારમાં અગત્યનાં ગણાતાં કામો—વ્યવહાર, કુટુંબ, ધન, સગાંનાં મોં રાખવાં, દેહની સંભાળ કે દેવલોકનાં સુખ અને આજીવિકા આદિની ચિંતાઓ—બધાં કામ નાનાં બાળકોની રમત જેવાં જ્ઞાનીને લાગે છે; નિરર્થક સમજાય છે, પરંતુ આત્મહિત સિવાય કોઈ

કામ અગત્યનું લાગતું નથી. આત્માની મહત્તા એટલી બધી છે કે જે જે ચમત્કારો કે વૈભવો જગતમાં ગણાય છે તે આત્મવિભૂતિ આગળ તુચ્છ છે. જે જે કંઈ મહત્ત્વનું ગણાય છે તે આત્મસ્વરૂપની પૂર્ણતામાં આવી જાય છે. એવું કાંઈ બાકી રહેતું નથી કે જેના વિના જ્ઞાની સુખી થઈ ન શકે. આવું અપૂર્વપદ પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી, તેની આજ્ઞા ઉઠાવવાથી પ્રાપ્ત થઈ શકે તેમ છે, તો તેનો ઉપકાર રાતદિવસ સંભારવા યોગ્ય છે.

આપનો પત્ર મળ્યો. સમાચાર જાણ્યા. પરમાર્થના કામમાં પુરુષાર્થ કરવો એ જ આ ભવનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે એમ માની બીજાં કાર્યો પ્રત્યે વૈરાગ્ય રાખી ઊંચા મને, વેઠની પેઠે તે કરી છૂટવાં, પણ તેમાં તન્મય થવા જેવું નથી. વ્યવહારનાં કાર્યોની મહત્તા માનીને જ જીવે જન્મમરણ ઊભાં કર્યાં છે. દેહમાં ને દેહમાં જ બુદ્ધિ રહેવાથી દેહ મળ્યા કર્યાં છે. હવે તો કોઈ પણ પ્રકારે આવા દેહરૂપી કેદખાનામાં ફરી ન પડવું પડે અને આવી પરાધીનતા, દુઃખદ સ્થિતિ ભવિષ્યમાં ભોગવવી ન પડે તેવું કાર્ય આ ભવમાં જરૂર કરી લેવું જ છે, એવો દૃઢ નિશ્ચય મુમુક્ષુ જીવે વારંવાર વિચારીને કરી લેવો ઘટે છેજી. “ચાદૃશી ભાવના યસ્ય સિદ્ધિર્ભવતિ તાદૃશી” જેવી જેની ભાવના હોય છે તેવી તેને સિદ્ધિ (પ્રાપ્તિ) થાય છે. ભૂખ લાગી હોય ત્યારે ખાવાની ઇચ્છા થાય છે, તો રસોઈ કરીને જમી લઈ ભૂખ મટાડે છે. રોગ થાય ત્યારે નીરોગી થવાની ભાવના થાય છે, તો દવાખાનામાં કે વૈદ્ય પાસે જઈ દવા લાવી, કડવી લાગે તોપણ આંખો મીંચીને ઉતારી જાય છે. એમ દવાના સેવનથી નીરોગીપણું પ્રાપ્ત કરે છે. પૂર્વે મનુષ્યભવ મળે તેવી ભાવના કરી હશે તેનું ફળ મનુષ્યપણું મળ્યું છે અને દુઃખ થાય તેવાં કાર્ય કર્યાં હશે, કરાવ્યાં હશે કે કરનારને ભલાં જાણ્યાં હશે તો આ ભવમાં દુઃખના દિવસો દેખવા પડ્યા. તેવી જ રીતે જો આ ભવમાં આત્માની, મોક્ષની, મહાપુરુષની દશાની ભાવના જે જે પ્રકારે કરીશું તેવું ફળ વહેલુંમોડું આવ્યા વિના નહીં રહે. માટે બેસતાં, ઊઠતાં, ખાતા, પીતાં, પોતાના દેહાદિનાં કાર્યો કે કુટુંબ આદિનાં કાર્યો કરતાં પણ જો ઉદાસીનતા, વીતરાગતા, મુમુક્ષુતા, દયા, શાંતિ, સમતા, ક્ષમા, સત્ય, ત્યાગ, વૈરાગ્ય આદિ આત્મગુણોની ભાવના કરતા રહીશું, તો જરૂર ઉત્તમ ફળ પ્રાપ્ત થયા વિના નહીં રહે. માટે ખરેખરી કમાણી કરવાનું ચૂકીને નકામી વાતો, નાશવંત વસ્તુની ચિંતાઓ અને દુઃખનાં કારણોમાં ખોટી થવાનું જેમ બને તેમ વહેલું તજી દઈ ઉપર જણાવી તેવી આત્મભાવના “હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨) આવી પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞામાં ચિત્ત વાળવાથી, તેમાં સુખ માનવાથી, જગતની વાતો વિસારે પડશે અને જગતનાં સુખ અને દુઃખ બન્ને દૂર થઈ આત્માના સુખ તરફ વૃત્તિ વળતાં પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત થશે. એ જ કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૭]

૪૭૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૧-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ માગશર વદ ૧૨, રવિ, સં. ૧૯૯૯

(શાર્દૂલવિક્રિડીત-છંદ)

“રાજાને તૃણ તુલ્ય માત્ર ગણતા, ના ઇંદ્ર સુખી ગણે,
પ્રાપ્તિ રક્ષણ-નાશ રૂપ ધનના, ક્લેશો ન જેણે હણે;
સંસારે વસતાં છતાં, સુખ લહે, સિદ્ધો સમું માનવી,
દેવોને પણ પૂજ્ય નિર્ભયપણું લે સંત સંતોષથી.”

આપનો પત્ર મળ્યો. તેમાં પ્રશ્નોનો ઢગલો આવ્યો, તેમાંનાં પ્રથમ પ્રશ્નનો પ્રથમ વિભાગ માર્ગાનુસારી દશા સંબંધી છે. તેના ટૂંક ઉત્તરથી જ આ પત્ર પૂરો થવાનો છે, પણ તે વિષે વિશેષ લક્ષ કરાવવા પરમકૃપાળુદેવે પત્રાંક ૪૩૧માં સમ્યક્દૃષ્ટિ તથા કેવળજ્ઞાન સુધીના ખુલાસા જણાવ્યા છે તે લક્ષમાં રાખવા ભલામણ છેજી. નીચે માત્ર માર્ગાનુસારીના ૩૫ બોલ જે રૂઢ પ્રચલિત છે તે ઉતારી આ પત્ર પૂર્ણ કરવા ધારું છુંજી.

માર્ગાનુસારીના ૩૫ બોલ

- (૧) ન્યાયસંપન્ન વિભવ—ન્યાયથી ધન મેળવવું. સ્વામીદ્રોહ, મિત્રદ્રોહ, વિશ્વાસ દર્દને ઠગવું, ચોરી કરવી, થાપણ ઓળવવી વગેરે નિંદવા યોગ્ય કામ ત્યાગ કરીને ધન કમાવું તે.
- (૨) શિષ્ટાચાર પ્રશંસા—ઉત્તમ પુરુષોનાં આચરણનાં વખાણ કરવાં.
- (૩) સરખા કુળાચારવાળા પણ અન્ય ગોત્રી સાથે વિવાહ કરવો.
- (૪) પાપનાં કામથી ડરવું.
- (૫) પ્રસિદ્ધ દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું.
- (૬) કોઈનો અવર્ણવાદ બોલવો નહીં.
- (૭) જે ઘરમાં પેસવા નીકળવાના અનેક રસ્તા નથી તથા જે ઘર અતિ ગુપ્ત અને અતિ પ્રગટ ન હોય અને પાડોશી સારા હોય તેવા ઘરમાં રહેવું.
- (૮) સારા આચરણવાળા પુરુષોની સોબત કરવી.
- (૯) માતા તથા પિતાની પૂજા કરવી—તેમનો સર્વ રીતે વિનય સાચવવો અને તેમને પ્રસન્ન રાખવાં.
- (૧૦) ઉપદ્રવવાળા સ્થાનકનો ત્યાગ કરવો—લડાઈ, દુકાળ વગેરે અડચણવાળાં ઠેકાણાં છોડવાં.
- (૧૧) નિંદિત કામમાં ન પ્રવર્તવું, નિંદવાયોગ્ય કામ ન કરવાં.
- (૧૨) આવક પ્રમાણે ખર્ચ કરવું.

- (૧૩) ધનને અનુસરતો વેષ રાખવો—પેદાશ પ્રમાણે પોશાકી રાખવી.
- (૧૪) આઠ પ્રકારના બુદ્ધિના ગુણોને સેવવા— ૧. શાસ્ત્ર સાંભળવાની ઇચ્છા, શુશ્રૂષા. ૨. શાસ્ત્ર સાંભળવાં, શ્રવણ. ૩. તેનો અર્થ સમજવો. ૪. તે યાદ રાખવો. ૫. ઉહ=તેમાં તર્ક કરવો તે સામાન્યજ્ઞાન. ૬. અપોહ=વિશેષજ્ઞાન. ૭. ઉહાપોહથી સંદેહ ન રાખવો. ૮. જ્ઞાન=આ વસ્તુ આમ જ છે એવો નિશ્ચય કરવો.
- (૧૫) નિત્ય ધર્મને સાંભળવો જેથી બુદ્ધિ નિર્મળ થાય.
- (૧૬) પહેલાં જમેલું ભોજન પચી જાય, ત્યાર પછી નવું ભોજન કરવું.
- (૧૭) જ્યારે ખરી ભૂખ લાગે ત્યારે ખાવું, પણ એક વાર ખાધા પછી મીઠાઈ વગેરે આવેલું જોઈ લાલચથી તે ઉપર ખાવું નહીં, કારણ કે અપચો થાય.
- (૧૮) ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણ વર્ગને સાધવા.
- (૧૯) અતિથિ તથા ગરીબને અન્નપાનાદિ આપવાં.
- (૨૦) નિરંતર અભિનિવેશ રહિત રહેવું—કોઈને પરાભવ કરવાનાં પરિણામ કરી અનીતિથી કામનો આરંભ કરવો નહીં તે.
- (૨૧) ગુણી પુરુષોનો પક્ષપાત કરવો—તેમનું બહુમાન કરવું.
- (૨૨) નિષિદ્ધ દેશકાળનો ત્યાગ કરવો—રાજા તથા લોકોએ (ત્યાગ કરેલા) નિષેધેલા દેશ કાળમાં જવું નહીં.
- (૨૩) પોતાની શક્તિને અનુસરીને કામનો આરંભ કરવો.
- (૨૪) પોષણ કરવા યોગ્ય જેવાં કે માબાપ, સ્ત્રીપુત્રાદિકનું ભરણપોષણ કરવું.
- (૨૫) વ્રતને વિષે રહેલા તથા જ્ઞાને કરીને મોટા એવા પુરુષોને પૂજવા.
- (૨૬) દીર્ઘદર્શી—જે કોઈ કામ કરે તેમાં લાંબી દૃષ્ટિ ફોરવી તેનાં શુભાશુભ ફળની તપાસ કરી ચાલવું.
- (૨૭) વિશેષજ્ઞ—દરેક વસ્તુનો તફાવત સમજી પોતાના આત્માના ગુણદોષની તપાસ કરવી.
- (૨૮) કૃતજ્ઞ (કર્યા કામનો જાણ)—કરેલા ઉપકાર તથા અપકારને સમજવો.
- (૨૯) લોકપ્રિય—વિનય આદિ ગુણો કરી લોકપ્રિય થવું.
- (૩૦) લજ્જાળુ (લાજવાળો)—લાજ-મર્યાદામાં રહેવું.
- (૩૧) દયાળુ—દયાભાવ રાખવો.
- (૩૨) સુંદર આકૃતિવાન—કૂર આકૃતિનો ત્યાગ કરવો, શરીરનો સુંદર આકાર રાખવો.

(૩૩) પરોપકારી—પરને ઉપકારી થવું.

(૩૪) અંતરંગ અરિજિત—કામ, ક્રોધ, લોભ, માન, મદ તથા હર્ષ એ છ અંતરંગ વેરીને જીતવા.

(૩૫) વશીકૃત ઇંદ્રિયગ્રામ—ઇંદ્રિયોનાં સમૂહને વશ કરવાં, સર્વે ઇંદ્રિયોને વશ કરવાનો અભ્યાસ કરવો.

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં;
વહ કેવલકો બૌજ ગ્યાનિ કહે, નિજકો અનુભૌ બતલાઈ દિયે.”

સર્વ આગમનો ભેદ હૃદયે વસે—સર્વ શાસ્ત્રોને કહેવું છે તે સમજાય. જ્યાંથી આગમની ઉત્પત્તિ થઈ છે એવા શુદ્ધ પરમાત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ જેને છે તેને પણ શ્રુતકેવળી કહે છે. ઉત્કૃષ્ટ ત્યાગ છે ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન છે. “કેવળ અર્પણતા” એ કેવળજ્ઞાનનું કારણ છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૮]

૪૭૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૧-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ માગશર વદ ૦)), બુધ, સં. ૧૯૯૯

“ચારે અંગોય દુષ્પ્રાપ્ય, જીવોને જગમાં બહુ.
મનુષ્યત્વ, શ્રુતિ, શ્રદ્ધા, સંયમે વીર્ય જાગવું.”

દોહરો— “પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

શાર્દૂલવિક્રિડીત— “રાજાને તૃણ તુલ્ય માત્ર ગણતા,ના ઇન્દ્ર સુખી ગણે,
પ્રાપ્તિ-રક્ષણ-નાશ રૂપ ધનના, ક્લેશો ન જેને હણે;
સંસારે વસતા છતાં, સુખ લહે, સિદ્ધો સમું માનવી,
દેવોને પણ પૂજ્ય નિર્ભયપણું લે સંત સંતોષથી.”

હરિગીત— “રે! મૂર્ખ કોઈ લાગતામાં તેલ રેડી ઓલવે,
તેવું કર્યું મેં શાંતિ સારુ વિષય-ભોગો ભોગવ્યે;
જે શરીરથી ભોગો મળે, તે મૂત્ર-મળની ખાણ છે,
૧છે પાપકારણ દેહને ધિક્કાર! ધૂળ સમાન એ.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦)

“કાયાની વિસારી માયા, સ્વરૂપે સમાયા એવા,
નિર્ગ્રંથનો પંથ ભવઅંતનો ઉપાય છે.”

“શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રંથ માર્ગનો સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિસ્વરૂપ નથી, અને દેહ, સ્ત્રી, પુત્રાદિ કોઈપણ મારાં નથી; શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું; એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨)

પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના કૃપાપાત્ર આપ સર્વ સેવાભાવી ભાઈબહેનોએ ઘણી વખત બોધ શ્રવણ કરેલો છે. વારંવાર એક પકડ કરવાની તેઓશ્રી ભલામણ કરતા તે તમારા લક્ષમાં છેજી. ‘શ્રદ્ધા પરમ દુલ્લભ’ એ વાક્ય હજી દરેક મુમુક્ષુઓના કર્ણમાં તેઓશ્રીના શ્રીમુખથી સાંભળેલું રણક્યા કરે છે. “શારીરિક વેદનાને દેહનો ધર્મ જાણી અને બાંધેલા એવા કર્મોનું ફળ જાણી સમ્યક્પ્રકારે અહિયાસવાયોગ્ય છે.” (૪૬૦) એ પત્ર વાંચ્યો તો ઘણી વખત હશે પણ તે વારંવાર શ્રવણ થાય તેમ કરવા આપને તથા સેવામાં જે ભાઈબહેનો હોય તેમને ભલામણ છેજી. અનુકૂળતા હોય તો પત્ર ‘સમાધિ-સોપાન’માં પાછળ આપેલા છે તે અવારનવાર સાંભળવાનો જોગ મેળવવા યોગ્ય છેજી. ટૂંકામાં મુમુક્ષુજીવે આર્તધ્યાનનાં પ્રબળ નિમિત્તો પ્રગટ દેખાવા છતાં આર્તધ્યાન ન થવા દેવું, એ અત્યારના પ્રસંગમાં મૂળ કર્તવ્ય છેજી. જ્યાં નિરુપાયતા ત્યાં સહનશીલતા એ જ આધાર છે. આવા ભાવો વડે મન દૃઢ કરી, કોઈ મહા પ્રબળ પૂર્વપુણ્યના યોગે આ કાળમાં, દુર્લભ જેનાં દર્શન છે તેવા, મહાપુરુષનો યોગ થયો છે, તેમનાં વચનામૃત પ્રત્યક્ષ સાંભળ્યાં છે, તેમના શ્રીમુખથી સ્મરણમંત્ર આદિ સત્સાધનની આજ્ઞા પ્રાપ્ત થઈ છે તેવા મુમુક્ષુએ કોઈ પણ કારણે મનને ક્લેશ તરફ વળવા દેવું ઘટતું નથી. કશામાં ચિત્ત પરોવી રાખવા જેવું નથી. બનનાર તે ફરનાર નથી અને ફરનાર તે બનનાર નથી, તો જ્યાં આપણો ઉપાય ન ચાલે તેવા પ્રારબ્ધની ચિંતા કરવી વ્યર્થ છે. માત્ર જ્ઞાનીપુરુષે જણાવેલા ધર્મધ્યાનમાં અહોનિશ તત્પર થવા હવે તો કેડ બાંધી અંતરંગ પુરુષાર્થની જ જરૂર છે. તેનું શરણું જેને છે તેને જ તે સૂઝી આવે છેજી; માટે હિંમત નહીં હારતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીના શરણે બુદ્ધિ રાખશોજી.
 ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૮૯]

૪૭૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૧-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

પોષ સુદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૯૯

(અનુષ્ટુપ) “ચારેય અંગોય દુષ્પ્રાપ્ય જીવોને જગમાં બહુ;
મનુષ્યત્વ, શ્રુતિ, શ્રદ્ધા, સંયમે વીર્ય જાગવું.”

હરિગીત—“શું શરણ અજ્ઞાની જનોનું કે કુદેવ ધનાદિનું?
દુઃખદાયી આખર નીવડે, તે મૂળ છે મોહાદિનું.
નિર્મોહી નરને આશ્રયે સ્વ-સ્વરૂપ-સ્થિતિ સંભવે,
તેથી ન બુદ્ધિમાન એવું શરણ લે જે ભૂલવે.

વૈરાગ્યભાવે ભાવના, ભાવો વિવિધ વિચારથી:—
 મૃત્યુ ફરે માથા પરે, યૌવન જરા-રથ-સારથિ;
 સામ્રાજ્ય, લક્ષ્મી, ભોગ સૌ વિનાશી વાદળ સમ અહા!
 ક્ષણમાં જતો લૂંટાઈ નરભવ, દેવને દુર્લભ મહા.
 માતા, પિતા, પરિજન જુદાં, નથી કોઈ જગમાં જીવનું,
 સાથે રહે આ શરીર નિત્યે, તોય તત્ત્વ અજીવનું;
 મન, વચન, કાયા, સર્વ જુદાં કર્મ-કૃત સૌ અન્ય છે,
 માટે ગ્રહો રે! રત્નત્રયમય, શુદ્ધ રૂપ અનન્ય જે.” (પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦)

આપનો પત્ર પાંચેક દિવસ ઉપર આવ્યો તે મળ્યો. પરમકૃપાળુદેવે જે આત્મસ્વરૂપ અનુભવ્યું છે, ઉપદેશ્યું છે, તેવું અનુભવપૂર્વક જણાવનાર આ કાળમાં વિરલા સંભવે છે. તેની સરખામણીમાં મૂકી શકાય તેવો કોઈ અપવાદરૂપ પણ નજરે જણાતો નથી. આ કાળમાં જીવના કેવા પ્રકારના દોષો જીવને મૂંઝવી રહ્યા છે તેનું જેને સ્પષ્ટ ભાન હતું, તેથી અનંત દયા આવવાથી પોતાનું આત્મકાર્ય સાધતાં સાધતાં અન્ય જીવોને માર્ગ મળે તેવાં વચનામૃતની વૃષ્ટિ કરતા ગયા છે. તેમાં જ આખી જિંદગી ગાળવા યોગ્ય છે. તેને વિશેષ સમજવા બીજો કોઈ અભ્યાસ કે વાચન કરવું હોય તો કરવું ઘટે, પણ મૂળ આત્મા સંબંધી વાત તો જ્યારે ત્યારે પરમકૃપાળુદેવને આધારે જ નિર્ણય કરવો છે, એવો અચળ અભિપ્રાય હૃદયમાં મરતા સુધી ટકી રહે તેવો કર્તવ્ય છે.

તમે ‘વિચારસાગર’ વાંચતાં જણાવ્યું કે “પંચકોષથી ને કારણશરીરથી આત્મા જુદો છે તો તે ખરું છે કે કેમ? આપણા કૃપાળુદેવના પુસ્તકમાં એમ છે કે કેમ?” એ પ્રશ્નથી સંતોષ થાય છે, કે તમે ગમે તે પુસ્તક વાંચી આત્માનો નિર્ધાર કરવા ઇચ્છતા નથી, પરંતુ પરમકૃપાળુદેવે માન્ય કર્યું હોય તે જ માન્ય કરવા ભાવના છે; તે જાણી તે પુરુષનો અભિપ્રાય જ માનવા યોગ્ય છે, એ દૃઢ થવા જ આ પત્ર લખ્યો છેજી. પરમકૃપાળુદેવ કોઈ મુમુક્ષુને પુસ્તક જૈન કે વેદાંતનું વાંચવા ભલામણ કરતા તે શા અભિપ્રાયે? તે પોતે જણાવે છે : “જીવને કુળયોગે સંપ્રદાય પ્રાપ્ત થયો હોય છે તે પરમાર્થરૂપ છે કે કેમ? એમ વિચારતાં દૃષ્ટિ ચાલતી નથી; અને સહેજે તે જ પરમાર્થ માની રાખી જીવ પરમાર્થથી ચૂકે છે; માટે મુમુક્ષુ જીવને તો એમ જ કર્તવ્ય છે કે જીવને સદ્ગુરુયોગે કલ્યાણની પ્રાપ્તિ અલ્પકાળમાં થાય તેવાં સાધન. વૈરાગ્ય અને ઉપશમાર્થે ‘યોગવાસિષ્ઠ’, ‘ઉત્તરાધ્યયન’ આદિ વિચારવા યોગ્ય છે, તેમ જ પ્રત્યક્ષ પુરુષનાં વચનનું નિરાબાધપણું, પૂર્વાપર અવિરોધપણું જાણવાને અર્થે વિચારવા યોગ્ય છે.” (૫૩૪) “શાસ્ત્રમાં કહેલી આજ્ઞાઓ પરોક્ષ છે અને તે જીવને અધિકારી થવા માટે કહી છે; મોક્ષ થવા માટે જ્ઞાનીની પ્રત્યક્ષ આજ્ઞા આરાધવી જોઈએ.” (૨૦૦) “જીવે ધર્મ પોતાની કલ્પના વડે અથવા કલ્પનાપ્રાપ્ત અન્ય પુરુષ વડે શ્રવણ કરવા જોગ, મનન કરવા જોગ કે આરાધવા જોગ નથી. માત્ર આત્મસ્થિતિ છે જેની એવા સત્પુરુષથી જ આત્મા કે આત્મધર્મ શ્રવણ કરવા જોગ છે,

યાવત્ આરાધવા જોગ છે.” (૪૦૩) “શમ, સંવેગાદિ ગુણો ઉત્પન્ન થયે, અથવા વૈરાગ્યવિશેષ, નિષ્પક્ષપાતતા થયે, કષાયાદિ પાતળાં પડ્યે તથા કંઈ પણ પ્રજ્ઞાવિશેષથી સમજ્યાની યોગ્યતા થયે જે સદ્ગુરુગમે સમજવા યોગ્ય અધ્યાત્મગ્રંથો, ત્યાં સુધી ઘણું કરી શક્ત્ર જેવા છે, તે પોતાની કલ્પનાએ જેમ તેમ વાંચી લઈ, નિર્ધારી લઈ, તેવો અંતર્ભેદ થયા વિના અથવા દશા ફર્યા વિના, વિભાવ ગયા વિના પોતાને વિષે જ્ઞાન કલ્પે છે, અને ક્રિયા તથા શુદ્ધ વ્યવહારરહિત થઈ વર્તે છે,.....ઠામ ઠામ જીવને આવા યોગ બાઝે તેવું રહ્યું છે, અથવા તો જ્ઞાનરહિત ગુરુ કે પરિગ્રહાદિઇચ્છક ગુરુઓ, માત્ર પોતાનાં માન-પૂજાદિની કામનાએ ફરતા એવા, જીવોને અનેક પ્રકારે અવળે રસ્તે ચડાવી દે છે; અને ઘણું કરીને ક્વચિત્ જ એવું નહીં હોય. જેથી એમ જણાય છે કે કાળનું દુષમપણું છે.” (૪૨૨) “હવે એવો નિશ્ચય કરવો ઘટે છે, કે જેને આત્મસ્વરૂપ પ્રાપ્ત છે, પ્રગટ છે, તે પુરુષ વિના બીજો કોઈ તે આત્મસ્વરૂપ યથાર્થ કહેવા યોગ્ય નથી; અને તે પુરુષથી આત્મા જાણ્યા વિના બીજો કોઈ કલ્યાણનો ઉપાય નથી.” (૪૪૯) આ વારંવાર વિચારવા અર્થે લખ્યું છે. બાકી ‘મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે’ તેમાં સ્પષ્ટ લખ્યું છે કે :

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આત્મા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ—મૂળ
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ—મૂળ”

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોનો વિશેષ પરિચય કર્તવ્ય છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૦]

૪૭૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૧-૧-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

પોષ સુદ ૫, સોમ, સં. ૧૯૯૯

પૂ.....નો પત્ર આવ્યો હતો. તે વાંચી તેમની પ્રશસ્તભાવનાથી સંતોષ થયો છેજી. તેમને પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અખંડ ગુરુભાવ પ્રગટે અને ટકી રહે તે વારંવાર જણાવતા રહેવા યોગ્ય છેજી. આપણે મુમુક્ષુઓમાં એકબીજા દ્વારા જે પ્રકારની મદદ મળે તે પરમકૃપાળુદેવના યોગબળનું ફળ છેજી. હું તો એક પામર પ્રાણી તેના શરણે રહી આત્મહિત કરવા મથી રહ્યો છું. જેના દ્વારા આપણને ઉપકાર થયો હોય તે ભૂલવો નહીં, પણ ભક્તિભાવ એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે પતિવ્રતાની પેઠે રાખવાથી ઘણો લાભ છે એમ તેમને જણાવશો તથા હાલ આત્મકલ્યાણની ઇચ્છા છે તે મંદ ન થાય તે પણ સાથે જણાવશોજી. પરમકૃપાળુદેવ લખે છે— “શું કરવું? અથવા કોઈ પ્રકારે થતું નથી એવું તમારા ચિત્તમાં વારંવાર થઈ આવતું હશે; તથાપિ એમ ઘટે છે કે જે પુરુષ બીજા બધા પ્રકારનો વિચાર અકર્તવ્યરૂપ જાણી આત્મકલ્યાણને વિષે ઉજમાળ થાય છે, તેને કંઈ નહીં જાણતાં છતાં, તે જ વિચારના પરિણામમાં જે કરવું ઘટે છે, અને કોઈ પ્રકારે થતું નથી એમ ભાસ્યમાન થયેલું તે પ્રગટ થવાનું તે જીવને વિષે કારણ ઉત્પન્ન થાય છે, અથવા કૃતકૃત્યતાનું સાક્ષાત્ સ્વરૂપ ઉત્પન્ન થાય છે.” (૨૬૨)

આ વાક્યો તમે બધા મળી વિચારશો, તથા તેમાં જણાવેલ “બીજા બધા પ્રકારનો વિચાર અકર્તવ્યરૂપ” ભાસે તેવી વિચારણા, ભાવનામાં રહેવા પુરુષાર્થ કરતા રહેશોજી. વૈરાગ્ય, ઉદાસીનતા, ધીરજ, દયા, શાંતિ આદિ ગુણો જીવને ઉન્નતિ-માર્ગમાં અત્યંત ઉપકારી છે તેનું સેવન કરતા રહેશો. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા— “તારી વારે વાર.” યોગ્યતાની ખામી, આપણે પ્રભુભક્તિ આદિ દ્વારા પૂરી કરવાની છેજી. એ જ. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૧]

૪૭૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૧-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ પોષ સુદ ૭, મંગળ, સં. ૧૯૯૯

દોહરા— “તન મન વચને આદરો, ભક્તિ ધરી ઉલ્લાસ;
આત્મ-સમાધિ-કારણે, તજી સૌ લૌકિક આશ.
પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

આપની ઇચ્છા ચિત્રપટની સ્થાપનાની રહ્યા કરે છે તે જાણી સંતોષ થયો છેજી. મારી હાજરીની તમારી ભાવના છે, પણ આવા વખતમાં બહાર જવાની વૃત્તિ થતી નથી. તેમ છતાં આવા ભક્તિના પ્રસંગનો લાભ મને પણ વારંવાર મળવા યોગ્ય નથી એમ વિચારી એમ રાખ્યું છે કે પોષ સુદ ૧૩ ને મંગળવારે, તા ૧૯-૧-૧૯૪૩ ને દિવસે બપોરે અહીંથી પરવારી આણંદ ઘોડાગાડીમાં જવું અને ત્યાંથી અઢી વાગે ઉપડી લગભગ સાત વાગ્યે સુરત આવતી ટ્રેનમાં ત્યાં જવું. પાંચેક જણ અમે આવવા વિચાર રાખ્યો છેજી. એક દિવસ ૧૪નો ત્યાં પૂરો રોકાઈ શકાશે અને પૂનમને દિવસે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની ભક્તિ કરી લગભગ બાર સાડા બારે ચિત્રપટની સ્થાપના કરી બને તો તે જ દિવસે સાંજના પાછા ફરવા વિચાર રાખ્યો છે, તે સહજ જાણવા આપને લખ્યું છેજી.

ધર્મધ્યાનનું કારણ સદ્ગુરુની મુખમુદ્રા તથા તેમનાં વચનામૃત આ કાળમાં છે તેના પ્રત્યે જે જે જીવોને આદરભાવ, ઉલ્લાસભાવ વર્તે છે તેને સહેજે મદદરૂપ થવું એવું અંતરમાં રહ્યા કરે છે. તેથી તમારો કાગળ વાંચી બીજા વિચારો દબાવી જઈ આવવું એવું નક્કી કર્યું છેજી. પરમકૃપાળુદેવનું યોગબળ જગતનું કલ્યાણ કરો. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.—

દોહરા— “જે કલ્યાણક ઉત્સવો, ઊંજવે દેવ વિનીત;
ગર્ભ, જન્મ, દીક્ષા અને જ્ઞાન, નિર્વાણ નિમિત્ત. ૧.
તે ઉત્સવમાં ઉલ્લસે, ભક્તિ-ભાવ મહાન;
સમ્યક્દર્શન આદિનાં, પ્રાપ્તિ-પોષણ સ્થાન. ૨.

તે તે ભાવો પામવા અને પોષવા આજ;
યથાશક્તિ લો લ્હાવ સૌ, કરવા આતમ કાજ.” ૩.

[૩૯૨]

૪૭૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૧-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ પોષ સુદ ૧૦, શનિ, સં. ૧૯૯૯

(શાર્દૂલવિકિંકિત) “રાજાને તૃણ તુલ્ય માત્ર ગણતા, ના ઇંદ્ર સુખી ગણે,
પ્રાસિ-રક્ષણ-નાશ રૂપ ધનના કલેશો ન જેને હણે;
સંસારે વસતા છતાં સુખ લહે, સિદ્ધો સમું માનવી,
દેવોને પણ પૂજ્ય (નિર્ભયપણું) નિત્ય પદવી, લે સંત સંતોષથી.”

અનુષ્ટુપ— “ચારે અંગોય દુષ્પ્રાપ્ય, જીવોને જગમાં ઘણાં (બહુ);
મનુષ્યત્વ, શ્રુતિ, શ્રદ્ધા, સંયમે વીર્ય-સ્ફુરણા (જાગવું).”

(ગીતિ)— “એક જ સાચું વંદન, જિનવરપતિ વર્ધમાન પ્રતિ;
નર-નારી ને તારે ભયંકર ભવ-સાગરથી.”

આપ બન્ને ભાઈઓના પત્રો મળ્યા. બન્નેનો મૂળમાર્ગ પ્રત્યે ભક્તિભાવ તથા નિ:શંક થવાની જિજ્ઞાસા યથાશક્તિ સમજાઈ છેજી. તમારો આગળ વધવાનો પુરુષાર્થ તથા શોધકવૃત્તિથી સંતોષ થયો છેજી. પૂ.....ની વિચારણા સુંદર છે. જ્ઞાનીપુરુષોના એક એક વાક્યમાં અનંત અર્થ-આગમ રહ્યાં છે, એ લક્ષ રાખી આપણી બુદ્ધિને વિકાસ મળે તેમ વિચારણા કરવામાં હરકત નથી; પણ તેથી સત્પુરુષોનાં વચનોનો આશય અત્યંત વિશાળ છે, અપાર છે એટલો લક્ષ રાખવો. આગમ અનુસાર હિતકારી વિચારણા કર્તવ્ય છેજી.

અનંતાનુંબંધીનું સ્વરૂપ ગહન છે. શ્રી અંબાલાલભાઈએ કાર્તિક સુદ ૨, સં. ૧૯૫૨ના એક પત્ર પરમકૃપાળુદેવને લખ્યો છે, તેમાં લખે છે— “રવિવારે રાત્રિના પ્રથમ ભાગમાં અનંતાનુંબંધી ક્રોધ, માન, માયા ને લોભનું સ્વરૂપ વિચારતાં તેમ જ તે પછી સમ્યક્દેશાનાં પાંચ લક્ષણોનું સ્વરૂપ વિચારતાં પદાર્થના સ્વરૂપનો નિર્ણય થયો હોય એમ સમજાય છે. માટે આ વાત ખરી છે કે નહીં? અથવા એ પદાર્થના સ્વરૂપનો નિર્ણય થયો હોય તો તે નિર્ણય ધારી રાખી અથવા મૂકી દઈ આગળ અભ્યાસમાં કેવી રીતે પ્રવર્તવું? એટલે કે હાલ ક્યું શાસ્ત્ર વાંચવું અથવા વિચાર કરવો તે યોગ્ય લાગે તો જણાવવા દયા કરશોજી. સ્વચ્છંદી છું, અનંત દોષથી ભરેલો છું; જેથી કરી કલ્પનાથી કંઈ કલ્પાયું હોય તો ત્રિકરણ યોગથી અને આત્મભાવથી વંદન કરી ક્ષમાવું છું અને તેથી વિશેષ અથવા બીજી રીતે સમજવા ઇચ્છું છું. ...સત્પરમાત્માનો વિયોગ થયા પછી આ આત્માનો ક્રમ (ઉપયોગ) એક જ ધારાનો ચાલ્યો આવે છે, તે સહજ ભાવે વિદિત થવા લખ્યો છે—સ્થંભતીર્થક્ષેત્રથી દેહધારી આત્માના આત્મભાવે નમસ્કાર.” તેનો ઉત્તર પત્રાંક ૬૫૪ તથા વ્યાખ્યાનસાર-૧, ૧૬ થી ૨૩ વાંચી પોતાને માટે વિચારશોજી.

‘ભક્તિ અને સત્સંગ વિદેશ ગયાં છે.’ એવા વિકટ વખતમાં પણ આત્મકલ્યાણ કરવું હોય તેણે વિકટ પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે અને સત્પુરુષનો યોગ ન હોય ત્યારે તો વિશેષ બળ કરીને તેનાં વચનો પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષ તુલ્ય ગણી ઉપાસતા રહેવાની જરૂર છેજી. જેટલી વિરહવેદના વિશેષ તીવ્રપણે વેદાશે તેટલું કલ્યાણ વિશેષ થવા સંભવ છે. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે અમને પરમકૃપાળુદેવે વિયોગમાં રાખીને વિરહાગ્નિના તાપમાં તપાવીને હિત કર્યું છે. આપણા હાથમાં હવે એ રહ્યું છે કે તે તે ભાવોની સ્મૃતિ, તે તે પ્રસંગો, વચનો, સમાગમ અને બોધ સ્ફુરી આવે તેવો અવકાશ મેળવી તેમાં વૃત્તિ જોડી રાખવી. તે પરમ પુરુષના આશય સુધી પહોંચાય તેવી વિચારણા જગવવી અને તેમને જે કરાવવું હતું તે કરવા મંડી પડવું. અમરેલી તરફ કોઈ મુમુક્ષુ હોય એમ સ્મૃતિમાં નથી, પણ સરખેસરખા સ્વભાવના શોધકને મળી આવવા સંભવ છે. તેવો યોગ ન બને ત્યાં સુધી મંત્ર-આરાધના વિશેષ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. એકાગ્રતાનું, જાગૃતિનું મુમુક્ષુજીવને એ પ્રબળ કારણ છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી તો એટલા સુધી કહેતા કે મંત્ર આપીએ છીએ તે આત્મા જ આપીએ છીએ, પછી જેવી જીવની યોગ્યતા. પ્રત્યક્ષ સત્સંગનો યોગ ન બને ત્યારે પરોક્ષ સત્સંગરૂપ પત્રવ્યવહાર મુમુક્ષુજીવો સાથે રહે તે પણ હિતકારી છેજી. “જબ જાગેગે આતમા, તબ લાગેગે રંગ.” જાગે ત્યારે માગે એમ કહેવાય છે; તેમ અંતરંગમાં આત્મહિતની ભૂખ જેમ જેમ વધશે તેમ તેમ તેના રસ્તા જીવ શોધી લેશે, અને પોષણ પામતો રહેશે. “Sermons in stones & books in brooks” એમ એક સ્થળે શેક્સપિયરે લખ્યું છે તે એમ સૂચવે છે કે બોધયોગ્ય ભૂમિકા જીવને થાય છે ત્યારે તેને સર્વત્ર, સર્વ પ્રસંગો બોધદાયક નીવડે છે. જ્યાં વિકાર થાય તેવા પ્રસંગો પણ વિચારવાનને વૈરાગ્યનું કારણ થાય છે. જેને ગરજ નથી જાગી તેને વૈરાગ્યના ધામમાં પણ વિકાર સ્ફુરી આવે છે. માટે પાત્રતા, યોગ્યતા વધે તેવો પુરુષાર્થ કરતા રહેવાની આપણે જરૂર છેજી.

“વિષય વિકાર સંહિત જે, રહ્યા મતિના યોગ;
પરિણામની વિષમતા, તેને યોગ અયોગ.
મંદ વિષય ને સરળતા, સહ આજ્ઞા સુવિચાર;
કરુણા, કોમળતાદિ ગુણ, પ્રથમ ભૂમિકા ધાર.
રોક્યા શબ્દાદિક વિષય, સંયમ સાધન રાગ;
જગત ઇષ્ટ નહિ આત્મથી, મધ્ય પાત્ર મહાભાગ્ય.
નહિ તૃષ્ણા જીવ્યાતણી, મરણ યોગ નહિ ક્ષોભ;
મહા પાત્ર તે માર્ગના, પરમ યોગ જિતલોભ.” (૯૫૪)

“પાત્ર વિના વસ્તુ ન રહે, પાત્રે આત્મિક જ્ઞાન;
પાત્ર થવા સેવો સદા, બ્રહ્મચર્ય મતિમાન.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૪]

૪૭૮

ધામણ, તા. ૩૦-૧-૧૯૪૩

તત્ ॐ સત્

પોષ વદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૯

તમારા બન્ને પત્રો મળ્યા છેજી. તમે કેવું વ્રત લીધું છે, માંદગી પ્રસંગની છૂટ રાખી છે કે કેમ, તે મને ખબર નથી, પણ છૂટ રાખી હોય તો ઠીક છે અને છૂટ ન રાખી હોય અને પાણી વાપર્યું હોય તો હવેથી જાગ્રત થઈ જઈ જે પ્રકારે જેવા ભાવે વ્રત લીધું હતું તેવા જ ભાવે, વેદનાને નહીં ગણતાં પાળવા ભલામણ છેજી. પશુ જેવાં પણ લીધેલું વ્રત પાળે છે તો આપણે તો જરૂર પાળવું. ભૂલ્યા ત્યાંથી ફેર ગણો, પડ્યા ત્યાંથી ઊભા થઈ જાઓ. પાણી કંઈ આયુષ્ય વધારનાર નથી. એક વખત જ મરણ આવવાનું છે, તેનાથી ડર્યા વિના ‘વ્રત એ જ ખરું જીવન છે’ એમ જાણી બળ રાખી પાળશો તો કલ્યાણ છેજી.

“ધર્મ અર્થે ઇહાં પ્રાણનેજી,— છાંડે પણ નહીં ધર્મ;

પ્રાણ અર્થે સંકટ પડેજી, જુઓ એ દૃષ્ટિનો મર્મ.”

એમ રોજ બોલીએ છીએ તે પાળવાનો હવે કસોટીનો વખત આવ્યો છે ત્યારે પાછી પાની કરવી નહીં. જો મંદવાડની છૂટ રાખી હોય તો મંદવાડ ચાલે ત્યાં સુધી પાણી વાપરવા હરકત નથી. યાદ ન હોય તો બળ કરી પ્રતિજ્ઞાને પ્રાણ ગણવા ભલામણ છેજી. એ જ વિનંતી.

ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૫]

૪૭૯

ધામણ, તા. ૩૦-૧-૧૯૪૩

તત્ ॐ સત્

પોષ વદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૯

(સદ્ગુરુ શ્રોત્રિય બ્રહ્મનિષ્ઠપદ, સેવાથી શુદ્ધ જ્ઞાન થશે— રાગ)

“શ્રીમદ્ સદ્ગુરુ રાજચંદ્ર પદ, વંદું સહજ સમાધિ ચહી,
સદ્ગુરુ-ચરણે ચિત્ત રહો મુજ, એ જ ભાવના હૃદય રહી;
દેહ છતાં જેની નિત્ય વર્તે દેહાતીત અપૂર્વ દશા,
તે ભગવંત નિરંતર ભજતાં, દોષ રહે કહો કેમ કશા?” (પ્રજ્ઞાવબોધ-પર)

હરિગીત—“સંગ્રામ આ શૂરવીરનો આવ્યો અપૂર્વ દૌપાવજો,
કરતાં ન પાછી પાની ત્યાં ગુરુરાજ પડખે ભાવજો;
સમતા, સહનશીલતા, ક્ષમા, ધીરજ સમાધિમરણમાં,
મિત્રો સમાન સહાય કરશે, મન ધરો પ્રભુ-ચરણમાં.
કેવળ અસંગ દશા વરો, પ્રતિબંધ સર્વે ટાળજો,
સ્વચ્છંદ છોડી શુદ્ધભાવે, સર્વમાં પ્રભુ ભાળજો;
દુશ્મન પ્રમાદ હણી હવે, જાગૃત રહો! જાગૃત રહો!
સદ્ગુરુ-શરણે હૃદય રાખી, અભય આનંદિત હો!” (વીરહાક)

પરમકૃપાળુદેવનું શરણ પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજીએ ખાસ ભાર દઈને પૂના ક્ષેત્રથી જણાવ્યું છે તે લક્ષમાં રાખી ‘એક મતિ આપડી ને ઊભે માર્ગે તાપડી’ એમ પ્રભુશ્રીજી કહેતા તે લક્ષમાં રાખી સ્મરણમાં ચિત્ત રાખવાનો અત્યંત તીવ્ર પુરુષાર્થ કરવાનો અવસર આવી પહોંચ્યો છે. તે વખતે ઢીલા નહીં થતાં જિંદગીમાં કદી ન આવ્યા હોય તેવા અપૂર્વ ભાવે તે પરમ પુરુષની અનન્ય શ્રદ્ધા દૃઢ કરતા રહેશોજી. એ જ જીવનદોરી છે. શ્વાસોચ્છ્વાસ ધમણની પેઠે લેવા એ જીવન નથી, પણ શ્રદ્ધામાં, પરમ પુરુષના ઉપકારની સ્મૃતિમાં, તેની આજ્ઞા “સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ” છે તેમાં વૃત્તિ રાખવી એ સમાધિમરણનું કારણ અને ખરી મુમુક્ષુતા છેજી. પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા જેને શિરસાવંદ છે, માથે રાખી છે તેનો વાંકો વાળ થાય તેમ નથી. ગમે તે ગતિમાંથી તેને મોક્ષમાર્ગે ચઢાવી આગળ વધારી મોક્ષે લઈ જાય તેવું તેનું યોગબળ વર્તે છેજી. આપણા ભાવ તે પ્રવાહમાં વહે તો ફિક્કર નથી. અનાદિનો દેહાધ્યાસ આપણને એવા પ્રસંગે ફસાવવા ફરે તો રચણાદેવી જેવો તેને ગણી તેના તરફ નજર પણ કરવા જેવી નથી. હવે તો “જેમ થાવું હોય તેમ થાજો, રૂડા રાજને ભજીએ.” એને શરણે આટલો દેહ અર્પણ હો! હવે કશું ઇચ્છવું નથી, કશું કરવું નથી, કશું જોઈતું નથી. એને હો તે મને હો! હું કંઈ જાણતો નથી.

“ધીંગ ધણી માથે ક્રિયા રે, કુણ ગંજે નર ખેટ, વિમલ જિન,
દીકાં લોચણ આજ, મારાં સીધ્યાં વાંછિત કાજ.” વિમલ

આત્મા જ્ઞાનીએ જાણ્યો તેવો છે, તેવું જ મારું સ્વરૂપ છે, તે નિત્ય છે, કર્તા છે, ભોક્તા છે, મોક્ષ છે, મોક્ષના ઉપાય સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, સંયમ સર્વભાવથી વિરામ પામવારૂપ—છે. તેમાં અચળ શ્રદ્ધા મરતી વખતે પણ થઈ શકે. જ્ઞાનીએ એ કહેલ છે તો મારે માની લેવા એ જ ભાવના કલ્યાણકારી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૮૦

આહોર, માહ, સં. ૧૯૯૯

તત્ ૐ સત્

“જગની બાજી કારમી, મત ભરમો જન કોઈ;
સત્ શબ્દ જાણ્યા વિના, કૌઆ હંસ ન હોઈ.”
“સેવાથી સંકટ કટે, દર્શનથી દુઃખ જાઈ;
નામ થકી નિર્ભય થયો, અનુભવ્યે વસ્તુ પાઈ.”
“રાત ગમાવી સોય કર, દિવસ ગમાયા ખાય;
હીરા-જન્મ અમોલ થા, કોડી બદલે જાય.”
“પરમકૃપાળુદેવજી, મૈને ઈતનો ચાહું;
શ્રી સહજાત્મસ્વરૂપકા, સહજે દર્શન પાઉં.”

“ભગત જગતને વૈર અનાદિ, સૌનાં મહેણાં સહીએ;
જે કહે તેને કહેવા દઈએ, પ્રભુ ભજનમાં રહીએ.”

છેવટે સદ્ગત ભાઈના ભાવ સારા રહ્યા તથા બધા ભક્તિરાગી તરફથી સારી સ્મરણ વગેરેની મદદ મળી તે જાણી સંતોષ થયો છેજી. આ વખતે સુરતથી અમદાવાદ જવાનો વિચાર હતો, સદ્ગતના પુણ્યયોગે સડોદરા અને ત્યાંથી ધામણ આવવાનું બન્યું હતું. બે ત્રણ વખત તેમને જ્ઞાનીનાં વચનો લક્ષપૂર્વક સાંભળવાનો લાભ પણ તે દરમ્યાન મળ્યો. સમજ્યા ત્યાંથી સવાર ગણી તેમણે પણ કુળ પરંપરાનો આગ્રહ તજી પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે ભાવ રાખ્યા તે ધન્યવાદને પાત્ર છેજી. પરમકૃપાળુદેવે તો ચોખ્ખા શબ્દોમાં કહ્યું છે કે, ‘આ કાળમાં કોઈનું પણ કલ્યાણ થવું હશે તો અમ થકી અને બીજાથી નહીં.’ આટલું બધું સ્પષ્ટ લખ્યાં છતાં મોહને લઈને જીવોને સમજાતું નથી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી તો બહુ ભાર દઈ કહેતા કે બાળા ભોળાના કામ થઈ જશે. પકડ કરી લેવાની જરૂર છે. પરમકૃપાળુદેવનું અપૂર્વ યોગબળ છે. ઘણા જીવોના કલ્યાણ થઈ જશે. આપણે પણ એ જ શ્રદ્ધા બળવાન કરી અચળ કરી દેવાની છે કે મરણ વખતે દેહની પંચાતમાં આત્મકલ્યાણ વિસરાઈ ન જવાય પણ “પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસે” સદ્ગુરુના આશ્રયે શું ન બને? “જે આશ્રયને પામીને જીવ તે ભવે અથવા ભાવિ એવા થોડા કાળે પણ સ્વસ્વરૂપમાં સ્થિતિ કરે.” (૬૯૨) સાચો થઈને સાચાને પકડે તેનું જરૂર કલ્યાણ થાય જ. સાચા પુરુષને બતાવનાર આપણને મળ્યો તેણે છાતી ઠોકીને કહી દીધું કે પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિ કરતાં કોઈના આત્માને હાનિ થાય તો તેનો વીમો અમે ઉતારીએ છીએ. આવી હિંમત આ કાળમાં આપણને આપનાર મળ્યા પછી તેને ચરણે માથું મૂકીને નિઃશંકપણે ભક્તિ કરી આત્મકલ્યાણ સાધી લેવું એ જ આપણું કામ છેજી. જેમ બને તેમ કષાય સમાવી “સર્વાત્મમાં સમદૃષ્ટિ ધો, આ વચનને હૃદયે લખો” એ વારંવાર હૃદયમાં રાખી, સ્મૃતિમાં લાવી હવે તો મંડી પડવાનો અવસર આવ્યો છેજી. સર્વ ભાઈ-બેનોમાં સંપની અને ભક્તિની વૃદ્ધિ થાય એમ ઇચ્છું છુંજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૮૧

પાલેજ, તા. ૮-૨-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

મહા સુદ ૪, સોમ, સં. ૧૯૯૯

“ક્ષણમપિ સજ્જનસંગતિરેકા ભવતિ ભવાર્ણવતરણે નૌકા.”

“ક્ષણ પણ સજ્જનના સત્સંગે, ભવસાગર તરશું ઉમંગે.”

દર પૂનમ કે જે દિવસે તમારા વર્ગમાં ^૧અણોજા જેવો દિવસ હોય ત્યારે આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની પૂજા, સ્વાધ્યાય તમારે ત્યાં થાય તેમ રાખશો તો સ્વ-પરને લાભકારક છેજી. ભક્તિભાવ આત્મલક્ષે કરતા રહો એવી વિનંતી છેજી. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૮૨

પાલેજ, તા. ૮-૨-૧૯૪૩

મહા સુદ ૪, સોમ, સં. ૧૯૯૯

“એક આત્માને જાણ, તેનું કરી લે ઓળખાણ”

સાતમને બપોરે નડીયાદ આવીશું. જ્યાં આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રની રચના થઈ છે, તે મકાનમાં ભક્તિ કરવા દે, કલાક આપણને આત્મસિદ્ધિ બોલતાં સુધી બેસવા દે એવી તે મકાનવાળાની કૃપા થાય તો એકાદ દિવસ નડીયાદમાં રોકાઈ પછી અમદાવાદ જવાનું રાખશું. તમને અનુકૂળતા હોય તો એકાદ માસ મારવાડ તરફ જવાનું નક્કી થયું છે, તો સાથે રહી શકાશે. પૂ.ભાઈનો કાગળ હતો. તેમને જો અનુકૂળતા હોય, કુટુંબ ક્લેશ થાય તેવા સંજોગ ન હોય તો તેમને પણ આઠમ સુધીમાં નડીયાદ આવી શકે તો જણાવશો. તેમ બની શકે તેમ ન હોય તો જ્યાં રહેવું બને ત્યાં સહનશીલતા કેળવતા રહી ધર્મ આરાધવા જણાવશોજી.

“જા વિધ રાખે રામ, તા વિધ રહીએ.”

“નિરુપાયતા હોય ત્યાં સહનશીલતા સુખદાયક છે.” એવી જ્ઞાનીઓની શિખામણ લખી જણાવવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૬]

૪૮૩

આહોર, તા. ૧૭-૨-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

મહા સુદ ૧૩, બુધ, સં. ૧૯૯૯

નિત્યનિયમમાં વિશેષ ભાવ વર્ધમાન થતા રહે તેવી વિચારણાપૂર્વક ભક્તિ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. સત્સાધનની સફળતાનો આધાર ભાવ છેજી. ભાવની મંદતા માંદગી કરતાં વધારે નુકસાનકારક છે; માટે ઉલ્લાસપૂર્વક રોજ ભક્તિભાવ તથા તેવો વખત વધારતા રહેવા ભલામણ છે.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૭]

૪૮૪

આહોર, તા. ૧૭-૨-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

મહા સુદ ૧૩, બુધ, સં. ૧૯૯૯

શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વચનામૃત વાંચવા-વિચારવાનું તથા સ્મરણ-ભક્તિ વગેરેમાં મન રાખવાનું કરશો તો આત્મહિતનું કારણ છેજી. કલ્પનાના ઘોડા દોડાવ્યા કરતાં વીસ દોહરામાં જણાવેલા ભાવો હૃદયમાં સ્થિર થાય; ‘હું કંઈ જાણતો નથી’ પરંતુ પરમકૃપાળુદેવની કૃપાથી તેના યોગબળે આ જીવનું કલ્યાણ થાય તેવો યોગ બન્યો છે તે સાર્થક કરી લેવો છે, તેણે આત્મસ્વરૂપ યથાર્થ પ્રગટ કરી ઉપદેશ્યું છે, તે પ્રમાણે માન્યતા રાખી તે પરમ પુરુષ ઉપર અનન્ય ભક્તિ રાખી આટલો ભવ તેને શરણે જશે તો જરૂર મારું કલ્યાણ થશે એવી શ્રદ્ધા દિનપ્રતિદિન વર્ધમાન અને બળવાન બને તેમ વિચારણા કર્તવ્ય છેજી. સાચી ઉપાસનાનું ફળ વગર ઇચ્છ્યે પણ અવશ્ય આવશેજી.

‘વીતરાગ’ શબ્દ વિષે આપે પૂછ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જેને રાગ, દ્વેષ અને અજ્ઞાનનો નાશ થયો છે તે ‘વીતરાગ’ છે. શુદ્ધ આત્મા હોય ત્યાં વીતરાગપણું છે. આત્મા મૂળ સ્વરૂપે સર્વ સરખા છે. શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્રમાં છેવટના ઉપસંહારમાં કહ્યું છે—

“સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ, જે સમજે તે થાય,
સદ્ગુરુઆજ્ઞા જિનદશા, નિમિત્ત કારણ માંય.”

‘એ શબ્દ સાંભળતાં કે વાંચતાં આપણી દૃષ્ટિ ક્યાં જવી ઘટે?’ એમ તમારો પ્રશ્ન છે. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે પરમકૃપાળુદેવનાં વચને આપણને જગાડ્યા છે, તેમનો વચન દ્વારા પરિચય કે માહાત્મ્ય આપણને હૃદયગત થાય તેવું બીજાં નામો દ્વારા થવું મુશ્કેલ છે. બાકી ‘જીવનકળા’માં પરમ ઉપકારી પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીને છેવટે પરમકૃપાળુદેવે જણાવ્યું છે, તે છપાયું છે કે ‘વીતરાગમાં અને અમારામાં ભેદ ગણશો નહીં.’

તમારો બીજો પ્રશ્ન રૂબરૂમાં ચર્ચે સમાધાન થાય તેમ છે. હાલ તો ત્યાગ-વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ થાય અને જિજ્ઞાસા વર્ધમાન થાય તેવી યોગ્યતા લાવવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છે. આત્મા એક છે કે અનેક છે તેની કંઈક તુલના કરવા યોગ્ય શક્તિ થયે, સત્સંગ વિશેષ થયે અને શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પુસ્તક વિશેષ કાળજીથી વાંચ્યે સમજાય તેમ છે. એટલે હાલ ધીરજ રાખી, રૂબરૂમાં સમાગમે સમજાશે એવી ધારણા રાખી સત્પુરુષાર્થ વધાર્યા જવા ભલામણ છેજી. હાલ જે પુસ્તકો પાસે હોય તે મધ્યસ્થદૃષ્ટિથી, ત્યાગવૈરાગ્યની વૃદ્ધિને અર્થે વાંચવા-વિચારવાનું કરશો તો સૈદ્ધાંતિક વાતો યોગ્યતા આવ્યે સહજ પ્રયાસે સમજાઈ રહેશેજી.

દોહરો—“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૮૫

આહોર, તા. ૨૧-૨-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

મહા વદ ૨, રવિ, સં. ૧૯૯૯

દોહરા—“સુલભ દેહ, દ્રવ્યાદિ સૌ ભવ ભવમાં મળી જાય,
દુર્લભ સદ્ગુરુ-યોગ તે સદ્ભાગ્યે સમજાય,
પિતા, પુત્ર, પતિ પત્નીની; સાંસારિક સગાઈ.
સત્પુરુષ સાચા સગા; આત્મિક-સુખ-કમાઈ.”

ચોપાઈ—“શ્રી ગુરુ -પદ-નખ-મણિ-ગણ-જ્યોતિ, સુમરિત દિવ્ય દૃષ્ટિ હિય હોતી,
દલન મોહતમ સો સુપ્રકાશુ, બડે ભાગ્ય ઉર આવત જાસુ.”

“મણિ બિનુ ફણિ, જિમ જલ બિનુ મિના, મમ જીવન તિમ તુમહિ અધિના.”

“જેને સદ્ગુરુ પદ શું રાગ, તેનાં જાણો પૂર્વિક ભાગ્ય;
જેને સદ્ગુરુ-સ્વરૂપ શું પ્યાર, તેનો જાણો અલ્પ સંસાર.”

દોહરા— “પ્રભુ-પદ દૃઢ મન રાખીને કરવો સૌ વ્યવહાર,
વિરતિ, વિવેક વધારીને તરવો આ સંસાર,”

તમારી ભાવના પરમકૃપાળુદેવ ઉપર દૃઢ પ્રેમ કરવાની જાણી સંતોષ થયો છેજી. એજ આ ભવમાં કરી લેવા યોગ્ય છેજી. મનુષ્યભવ દુર્લભ છે, તેમાં સત્પુરુષનો યોગ, સત્સંગ, સમાગમ, બોધ, આજ્ઞા વગેરેની પ્રાપ્તિ અત્યંત દુર્લભ છે. તેનો બોધ પ્રાપ્ત થવો, રુચવો, તે પ્રમાણે વર્તવાના ભાવ થવા, તેની શ્રદ્ધા દૃઢ થવી અત્યંત અત્યંત દુર્લભ છે. તેવી શ્રદ્ધા થઈ તે પ્રમાણે વર્તાય તો પછી મોક્ષ દૂર નથી.

“કોણ ઉતારે પાર, પ્રભુ બિના, કોણ ઉતારે પાર?”

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૯]

૪૮૬

ઈડર, તા. ૧૫-૩-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ફાગણ સુદ ૯, સોમ, સં. ૧૯૯૯

“પહેલે પ્રારબ્ધ બન્યા, પિછે બન્યા શરીર;
તુલસી અચરજ એ બડી, મન ન બાંધે ધીર.”

“રાગ ન કરવો, દ્વેષ ન ધરવો, શત્રુ મિત્ર સમ જાણ;
એવી ભાવના નિત્યે ભાવે, તે લહે કેવળજ્ઞાન.”

આપનું કાર્ડ મળ્યું. આપની ભાવના હાલનો નવરાશનો વખત સત્સંગમાં ગાળવા જાણી સંતોષ થયો છેજી. વિનંતી કે હોળી સુધી અહીં રહેવા વિચાર છે ત્યાં સુધીમાં અહીં આવવું હોય તો આ રમણીય ક્ષેત્રની યાત્રા થશે. “જીવનકળા”માં જે વર્ણન છે તે સ્થળો પ્રત્યક્ષ જોવા અહીં મળશે. પર્વત ઉપર ગરમી નથી, પવન ખૂબ રહે છે, સત્સંગ, એકાંત, વિચારને અનુકૂળ સ્થળ જાણી આજથી અઠવાડિયા સુધી અહીં રહેવાનું રાખ્યું છે. આપને જેમ અનુકૂળ આવે તેમ કરશો.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦૦]

૪૮૭

શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૯

“તન-મન-વચને આદરો, ભક્તિ ધરી ઉલ્લાસ;
આત્મ સમાધિ-કારણે, તજી સૌ લૌકિક આશ.”

બે અઢી માસથી યાત્રાદિ નિમિત્તે આશ્રમમાંથી બહાર જવું થયું હતું. પરમકૃપાળુદેવ લખે

છે કે “જગત આત્મરૂપ માનવામાં આવે; જે થાય તે યોગ્ય જ માનવામાં આવે; પરના દોષ જોવામાં ન આવે; પોતાના ગુણનું ઉત્કૃષ્ટપણું સહન કરવામાં આવે તો જ આ સંસારમાં રહેવું યોગ્ય છે.” (૩૦૧)

“ધીરજ ન રહે એવા પ્રકારની તમારી સ્થિતિ છે, એમ અમે જાણીએ છીએ, તેમ છતાં ધીરજમાં એક અંશનું પણ ન્યૂનપણું ન થવા દેવું તે તમને કર્તવ્ય છે; અને એ યથાર્થ બોધ પામવાનો મુખ્ય માર્ગ છે....કોઈ પણ પ્રકારે ભવિષ્યનો સાંસારિક વિચાર છોડી વર્તમાનમાં સમપણે પ્રવર્તવાનો દૃઢ નિશ્ચય કરવો એ તમને યોગ્ય છે; ભવિષ્યમાં જે થવા યોગ્ય હશે, તે થશે, તે અનિવાર્ય છે, એમ ગણી પરમાર્થ-પુરુષાર્થ ભણી સન્મુખ થવું યોગ્ય છે. ગમે તે પ્રકારે પણ એ લોકલજ્ઞાનરૂપ ભયનું સ્થાનક એવું જે ભવિષ્ય તે વિસ્મરણ કરવા યોગ્ય છે. તેની ‘ચિંતા વડે’ પરમાર્થનું વિસ્મરણ હોય છે. અને એમ થાય તે મહા આપત્તિરૂપ છે; માટે તે આપત્તિ આવે નહીં, એટલું જ વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે. ઘણા વખત થયાં આજીવિકા અને લોકલજ્ઞાનો ખેદ તમને અંતરમાં ભેળો થયો છે. તે વિષે હવે તો નિર્ભયપણું જ અંગીકાર કરવું યોગ્ય છે. ફરી કહીએ છીએ કે તે જ કર્તવ્ય છે. યથાર્થ બોધનો એ મુખ્ય માર્ગ છે. એ સ્થળે ભૂલ ખાવી યોગ્ય નથી. લજ્જા અને આજીવિકા મિથ્યા છે. કુટુંબાદિનું મમત્વ રાખશો તોપણ જે થવાનું હશે તે થશે. તેમાં સમપણું રાખશો તોપણ જે થવા યોગ્ય હશે તે થશે; માટે નિઃશંકપણે નિરભિમાની થવું યોગ્ય છે. સમપરિણામે પરિણમવું યોગ્ય છે, અને એ જ અમારો બોધ છે. આ જ્યાં સુધી નહીં પરિણામે ત્યાં સુધી યથાર્થ બોધ પણ પરિણામે નહીં.” (૩૦૪)

પરમ ઉપકારી પ્રભુશ્રીજીનો બોધ તથા સમાધિ-સોપાનમાંના પત્રો આદિ વાંચતા રહેશો અને સમભાવ બને તેટલો રાખશો તો ધર્મધ્યાનમાં વૃત્તિ રહેવા સંભવ છે. બાકી સંસાર તો ક્લેશરૂપ છે, તેની નિવૃત્તિ વારંવાર ચિંતવી સત્સંગનો જોગ બને તેટલો મેળવતા રહેવા ભલામણ છેજી. સમજાય, ન સમજાય તોપણ જ્ઞાનીપુરુષોના વચનોમાં વૃત્તિ જોડી રાખવાનો પુરુષાર્થ કરતા રહેશો; તેનું ફળ અલૌકિક આવશેજી. કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવું યોગ્ય નથીજી. આપણું ધાર્યું થતું નથી તે પ્રગટ દેખાય છે; તો જે થાય તે યોગ્ય જ થાય છે, એમ જ થવાનું ભગવાને દેખેલું હશે તે તેમ જ થયું, એમ ગણી ઇચ્છાઓ રોકી સ્મરણમંત્રનું આરાધન કર્યા કરવું યોગ્ય છેજી. છત્રીસ માળાનો ક્રમ ચાલુ હશે. શાંતિ, સમાધિ, ભક્તિ, વાચન, વિચારમાં વધારે કાળ ગાળતા રહેવા ભલામણ છેજી. અહીં જેમ ક્રમવાર ભક્તિમાં વખત જતો તેમ ત્યાં પણ પુસ્તકને આધારે, ચિત્રપટના અવલંબને પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોમાં તલ્લીનતા રહે અને વૃત્તિ સાંસારિક પ્રસંગોમાં ન ભટકતી રહે તેવી કાળજી રાખી મનને વારંવાર ધર્મની પ્રવૃત્તિમાં જોડવા ભલામણ છેજી. જ્ઞાનીપુરુષોએ કહેવામાં ક્યાશ નથી રાખી, આ જીવે કરવામાં ક્યાશ રાખી છે; તે હવે દૂર કરી, સાચા પુરુષનું શરણું આ ભવમાં મળ્યું છે તો સાચા થઈ તે મરતા સુધી પકડી રાખવું છે અને આત્મહિત અર્થે જ જીવવું છે, એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી તેમ વર્તતા રહેવાનું છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૮૮

જેના અંતરમાં સત્પુરુષની સાચી શ્રદ્ધા જામી છે, તેને બાહ્ય કારણો કોઈ ખાળતાં નથી; વિરોધ તેને રુચતો નથી, પોતાને કરવું છે તેની પુષ્ટિનાં જે કારણો છે, તે સેવ્યા જાય છે. પારકી પંચાતમાં આખું જગત પડ્યું છે, તેથી તેનો માર્ગ જુદો જ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦૧]

૪૮૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર સુદ ૬, શનિ, સં. ૧૯૯૯

“આત્મપરિણામની સ્વસ્થતાને શ્રી તીર્થંકર ‘સમાધિ’ કહે છે.” (૫૬૮)

“છે દેહાદિથી ભિન્ન આત્મા રે, ઉપયોગી સદા અવિનાશ—મૂળં
એમ જાણે સદ્ગુરુ ઉપદેશથી રે, કહ્યું જ્ઞાન તેનું નામ ખાસ—મૂળં
જે જ્ઞાને કરીને જાણિયું રે, તેની વર્તે છે શુદ્ધ પ્રતીત—મૂળં
કહ્યું ભગવંતે દર્શન તેહને રે, જેનું બીજું નામ સમકિત—મૂળં” (૭૧૫)

“વસ્તુ વિચારત ધ્યાવતે, મન પામે વિશ્રામ;

રસ સ્વાદત સુખ ઊપજે, અનુભવ યાકો નામ.”—બનારસીદાસ

ધર્મધ્યાનમાં, વૈરાગ્ય, ભક્તિ, સ્મરણની માળાઓ, વાંચન વિચારમાં વખત વધારે ગાળવા પુરુષાર્થ કરતા હશો.

તમે પુછાવેલ કડીઓનો પરમાર્થ ત્યાગ, વૈરાગ્ય, ઉપશમ અને સત્સંગનો વિશેષ પરિચય થયે હૃદયગત થાય તેમ સમજાય છેજી. તેમ છતાં હાલ તમારા ચિત્તને સંતોષ થવા અર્થે ભાવાર્થરૂપ અર્થ કંઈક આ પત્રને મથાળે અને અલ્પાંશે નીચે જણાવ્યો છે, તે વિચારી પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુની અલૌકિક દશા તેમનાં અમૂલ્ય વચનામૃતોના વાંચન દ્વારા હૃદયમાં ચિંતવતા રહેશો તો આપની મનોવાંછિત ભાવના પરમકૃપાળુ યથાઅવસરે પૂર્ણ કરશેજી.

આચાર્ય શ્રી અમિતગતિકૃત સામાયિક પાઠમાંની કડીઓનો ભાવાર્થ

“જેનું સ્વરૂપ સમજાય છે, સદ્જ્ઞાન દર્શન યોગથી,
ભંડાર છે આનંદના જે, અચળ છે વિકારથી;
પરમાત્મની સંજ્ઞા થકી, ઓળખાય જે શુભ ધ્યાનમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.” ૧૩

ભાવાર્થ—દેહને જ પોતાનું સ્વરૂપ માનનાર બહિરાત્માને ઉદેશીને તેને પરમાત્મસ્વરૂપનું

ભાન થવા શ્રી આચાર્ય પ્રાર્થનારૂપે કહે છે કે જે સ્વરૂપ સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિથી (યોગથી=પ્રાપ્ત થવાથી) સમજાય છે, તે આત્મસ્વરૂપ અનંત સુખ (આનંદના ભંડાર) રૂપ છે, તથા તને અત્યારે જે જે પ્રસંગે, જે જે નિમિત્તોમાં વિકારભાવ થાય છે, તેવા પ્રસંગે અથવા કોઈ પણ નિમિત્તે જેના આત્મામાં વિકાર થાય તેવાં કર્મ રહ્યાં નથી, પરંતુ અચળ, સ્થિરરૂપ, અસંગ પરમાત્મા છે. જ્યારે મન અને ઇન્દ્રિયોની પ્રવૃત્તિ તદ્દન રોકાઈ જાય ત્યારે જે જ્ઞાતા, દ્રષ્ટા, નિર્વિકાર આત્મા શુદ્ધસ્વરૂપે સમજાય છે, તે પરમાત્માના નામ(સંજ્ઞા)થી ઓળખાય છે. તેને સ્વર્ગના દેવો પણ પરમ દેવ માની પૂજે છે. તે પ્રેમમૂર્તિ, પ્રિયતમ સિદ્ધભગવાન મારા હૃદયમાં સદાય વસજો એવી વિનંતી છેજી.

“હું માગતો નહિ કોઈ આસન, દર્ભ પથ્થર કાષ્ટનું,
મુજ આત્મના નિર્વાણ કાજે, યોગ્ય આસન આત્મનું;
આ આત્મ જો વિશુદ્ધ ને, કષાય દુશ્મન વિણ જો,
અમૂલ્ય આસન થાય છે, શુભ સાધવા સમાધિ તો.” ૨૨

ભાવાર્થ— “અડોલ આસન, ને મનમાં નહિ ક્ષોભતા,
પરમ મિત્રનો જાણે પામ્યા યોગ જો.
અપૂર્વ અવસર એવો ક્યારે આવશે?”

દાત્મનું આસન પાથરી, કોઈ ઊભા ઊભા કે કોઈ પદ્માસન વાળી ધ્યાન, સમાધિ લગાવે છે, પણ શ્રી આચાર્ય કહે છે કે દાત્મના, પથ્થરના કે પાટ વગેરે લાકડાના આસનની મારી માગણી નથી. મોક્ષની જેને ઇચ્છા છે તેણે તો આત્માને આત્મામાં સ્થિર કરવારૂપ આસન લેવું પડશે. જે જે પદાર્થો ઇન્દ્રિયોથી જણાય તેમાં રાગ, દ્વેષ અને મોહ નહીં કરવાથી મન સ્થિર થાય છે. તે જ ખરું આસન છે.

“રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ;
થાય નિવૃત્તિ જેહથી, તે જ મોક્ષનો પંથ.”

એમ આત્મસિદ્ધિમાં કહ્યું છે તેમ, કર્મ ન બંધાય તેમ રહેવાય તે ખરું આસન કે ધ્યાન છે અને તે મોક્ષનું કારણ છે. કષાય=ક્રોધ, માન, માયા, લોભ.

“જ્ઞાનમય વિશુદ્ધ આત્મ સ્વ-આત્મથી જોવાય છે,
શુભ યોગમાં સાધું સકળને, અનુભવ આ થાય છે;
નિજ આત્મમાં એકાગ્રતા, સ્થિરતા વળી નિજ આત્મમાં,
અખંડ સુખને સાધવા તું, આત્મથી જો આત્મમાં.” ૨૫

ભાવાર્થ— દેવતા ચીપિયા વડે પકડાય છે, તેમ આત્મા આત્માથી (જ્ઞાનથી) ગ્રહણ થાય છે. ઇન્દ્રિયો કે મન વડે તેનો અનુભવ થતો નથી. દેહાદિ પદાર્થોથી ભિન્ન આત્મા સદ્ગુરુના બોધે

સમજી, અંતર્ભુવૃત્તિના અભ્યાસરૂપ યોગે એટલે અંતરાત્મા થઈ પરમાત્માની ભાવના કે તેમાં તલ્લીનતા(સ્થિરતા)રૂપ યોગથી મહાત્માઓ પરમાત્મપદ પામે છે. પરભાવથી ધૂટી સ્વભાવમાં સ્થિર થતાં અખંડ સુખ સધાય છે.

“આ આત્મ મારો એક ને, શાશ્વત નિરંતર રૂપ છે,
વિશુદ્ધ નિજ સ્વભાવમાં, રમી રહ્યો છે નિત્ય તે;
વિશ્વની સહુ વસ્તુનો નિજ કર્મ ઉદ્ભવ થાય છે,
નિજ કર્મથી વર્ણો વસ્તુનો, વિનાશ વિનિમય થાય છે.” ૨૬

ભાવાર્થ— આ કડીનું સંસ્કૃત ઉપરથી ગુજરાતી કરતાં કિલ્લતા થઈ ગઈ છે. મૂળ ગાથામાં એમ ભાવ છે કે મારો આત્મા નિર્મળ, શાશ્વત, જ્ઞાનસ્વરૂપ છે; બીજા બધા ભાવો બાહ્ય છે, અનિત્ય છે, કર્મથી થયેલા વિભાવ ભાવ છે, સ્વભાવરૂપ નથી. ગુજરાતી કરનાર ગૂંચાઈ ગયો છે તેથી લખે છે કે મારો આત્મા એક છે, નિત્ય છે, નિર્મળ સ્વભાવી છે. કર્મથી-મોહનીય આદિ કર્મના વિકલ્પોથી સંસાર ઊભો થાય છે અને કર્મથી-પુણ્યપાપથી સારીખોટી વસ્તુઓ મળે છે અને નાશ પામે છે, પણ પહેલાં જણાવેલ અર્થ સરળ અને શુદ્ધ છે.

શાંત ચિત્તે વાંચશો તો ચારે કડીઓ ઉપર જણાવેલા અર્થની મદદથી સમજાશે, કંઈક અંતર્વૃત્તિ કરવાના ભાવ થશે; બીજી કડાકૂટમાંથી મન પાછું પડશે. કરવાનું એક જ છે : ‘જગતનું વિસ્મરણ કરવું અને સત્ના ચરણમાં ચિત્ત રાખવું.’ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે, તેનાં વચન પ્રત્યે, તેના વચનના આશયરૂપ આત્મા પ્રત્યે પરમ પ્રેમ જાગે એવી વૃત્તિ રાખતા રહેવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦૨]

૪૯૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૦-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૬, શનિ, સં.૧૯૯૯

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

“પ્રભુભક્તિ ત્યાં ઉત્તમ જ્ઞાન, પ્રભુ મેળવવા ગુરુ ભગવાન.
ગુરુ ઓળખવા ઘટ વૈરાગ્ય, તે ઊપજવા પૂર્વિત ભાગ્ય;
તેમ નહીં તો કંઈ સત્સંગ, તેમ નહીં તો કંઈ દુઃખરંગ.

સમજણ બીજી પછી કહીશ, જ્યારે ચિત્તે સ્થિર થઈશ.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

પ્રશ્ન— “સત્પુરુષમાં જ પરમેશ્વરબુદ્ધિ, એને જ્ઞાનીઓએ પરમ ધર્મ કહ્યો છે; અને એ બુદ્ધિ પરમ દૈન્યત્વ સૂચવે છે; જેથી સર્વ પ્રાણી વિષે પોતાનું દાસત્વ મનાય છે.” (૨૫૪) આ વાક્યનો ભાવાર્થ તમે પૂછ્યો છે.

ઉત્તર— કલ્યાણનું કારણ સત્પુરુષ, તેનું યથાર્થ ઓળખાણ, તેનો બોધ અને તેની શ્રદ્ધા

છેજી. એટલે જેના દ્વારા કલ્યાણ થાય એમ છે તે પુરુષની પ્રતીતિ, અત્યંત પ્રતીતિ એને જ્ઞાનીઓએ પરમ ધર્મ અથવા સમકિત કહ્યું છે.

“સ્વચ્છંદ, મત આગ્રહ તજી, વર્તે સદ્ગુરુલક્ષ; સમકિત તેને ભાખિયું, કારણ ગણી પ્રત્યક્ષ.”

“બીજું કાંઈ શોધ મા. માત્ર એક સત્પુરુષને શોધીને તેના ચરણકમળમાં સર્વ ભાવ અર્પણ કરી દઈ વર્ત્યો જા. પછી જો મોક્ષ ન મળે તો મારી પાસેથી લેજે.” (૭૬) આટલો ભાર દેવાનું કારણ, તે જ પ્રથમ પ્રાપ્ત કરી પરમ પ્રેમે ઉપાસવા યોગ્ય છે. તેમાં વિઘ્ન કરનાર “માનાદિક શત્રુ મહા” છે. તે કેમ ટળે? “જાતાં સદ્ગુરુ શરણમાં, અલ્પ પ્રયાસે જાય.” તે શરણ જીવ ક્યારે શોધે? પોતે—

“અધમાધમ અધિકો પતિત સકળ જગતમાં હુંય, એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય?”

આવી લઘુતા ધારણ કરે તો જ અચિંત્ય માહાત્મ્ય સત્પુરુષનું લાગે. સત્પુરુષને સત્પુરુષરૂપે એટલે પરમેશ્વરતુલ્ય ગણે તો જ પોતાનું અહંપણું ટળે, “અહંભાવથી રહિત” થાય. પરમેશ્વર તુલ્ય સત્પુરુષને જે માને છે તે, સત્પુરુષનાં અંતઃકરણ કેટલાં નમ્ર હોય છે તે પણ જાણી જાય છે. આખા જગતના દાસ થવાને તે ઇચ્છે છે, તો તેનો ભક્ત સર્વ પ્રાણી પ્રત્યે દાસભાવ કેમ ન રાખે?

“સદ્ગુરુના ઉપદેશ વિના અને જીવની સત્પાત્રતા વિના એમ થવું અટક્યું છે.” (૪૭) “વીતરાગનો કહેલો પરમ શાંત રસમય ધર્મ પૂર્ણ સત્ય છે એવો નિશ્ચય રાખવો. જીવના અનધિકારીપણાને લીધે તથા સત્પુરુષના યોગ વિના સમજાતું નથી.” (૫૦૫) અનંતકાળમાં આવો યોગ સાથે મળી ન આવ્યો. કોઈ વખતે જીવને આત્મસ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરવા તીવ્ર જિજ્ઞાસા જાગી હશે, યોગ્યતા મેળવી હશે, પણ સત્પુરુષના યોગ વિના તે યોગ્યતા કોઈ કારણે લૂંટાઈ ગઈ હશે; કોઈ વેળા સત્પુરુષનો યોગ પૂર્વના પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ઉદયે મળી આવ્યો હશે, ત્યાં જીવની યોગ્યતા વિના કે શિથિલતાને લઈને નિષ્ફળ વહ્યો ગયેલો, પણ બન્ને કારણો મળી આવ્યાં હોત તો મોક્ષ જરૂર થયો હોત. વળી પત્રાંક ૧૮૪માં છે—“હે આયુષ્યમનો ! આ જીવે સર્વે કર્યું છે. એક આ વિના, તે શું? તો કે નિશ્ચય કહીએ છીએ કે સત્પુરુષનું કહેલું વચન, તેનો ઉપદેશ તે સાંભળ્યાં નથી, અથવા રૂડે પ્રકારે કરી તે ઉઠાવ્યાં નથી. અને એને જ અમે મુનિઓનું સામાયિક (આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ) કહ્યું છે.” એ જ પત્રને મથાળે છે—“ભાવ અપ્રતિબંધતાથી નિરંતર વિચરે છે એવા જ્ઞાનીપુરુષનાં ચરણારવિંદ, તે પ્રત્યે અચળ પ્રેમ (યોગ્યતા-અધિકારીપણું) થયા વિના અને સમ્યક્પ્રતીતિ આવ્યા વિના સત્સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થતી નથી...એ માર્ગ આરાધ્યા વિના જીવે અનાદિકાળથી પરિભ્રમણ કર્યું છે.” (૧૮૪) પણ વિચારશોજી. તેમાં પણ જ્ઞાનીની આજ્ઞા અને પ્રતિબંધ ટાળવા પુરુષાર્થરૂપ યોગ્યતા એ બે

કારણો ગણાવ્યાં છેજી. કલ્યાણ કરવામાં વિઘ્નરૂપ હોય તે પ્રતિબંધ રાગાદિરૂપ છે, તે ભાવરૂપ પ્રતિબંધ જેને અંતરંગમાં ન હોય તેને બાહ્ય પ્રતિબંધ ‘પ્રારબ્ધ’ વહેલાંમોડાં દૂર થવા સંભવે છેજી. “જ્ઞાનીપુરુષનો આશ્રય કરવારૂપ ભક્તિમાર્ગ જિને નિરૂપણ કર્યો છે, કે જે માર્ગ આરાધવાથી સુલભપણે જ્ઞાનદશા ઉત્પન્ન થાય છે.” (૫૭૨) પત્રાંક ૫૬૦, ૫૭૨, ૬૪૭, ૫૭૫, ૮૧૭ અને ૫૨૧ વિચારશોજી. કાળજીપૂર્વક શંકાઓની નોટમાં જુદી નોંધ રાખતા જઈ વચનામૃત વાંચતા રહેવાથી ઘણી શંકાઓ પરમકૃપાળુદેવના પત્રો દ્વારા ટળી જવા સંભવ છેજી. હાલ નહીં સમજાય તે આગળ ઉપર વિશેષ વિચારે સમજવા યોગ્ય છેજી. માટે મૂંઝાયા વિના સત્પુરુષનાં વચનોનો અભ્યાસ નિયમિત કરતા રહેવા ભલામણ છેજી.

ટૂંકામાં આપણને જે આજ્ઞા મળી છે તેનું આરાધન વિશેષ વિશેષ થશે તેમ તેમ વિશેષપણે નિર્ભળ વિચાર થશે અને નથી સમજાતું તે સમજાતું જશે, એટલું ખાસ સમજવા યોગ્ય છેજી.
 ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૪૯૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૨-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૮, સોમ, સં. ૧૯૯૯

શ્લોક— “આહારે કાય પોષાય, કાયાથી જ્ઞાન પોષવું,
 જ્ઞાનથી કર્મનો નાશ, તે નાશ્યે સુખ મોક્ષનું.”

“બીજા દેહ તણું બીજ, દેહમાં આત્મભાવના,
 વિદેહ પ્રાપ્તિનું બીજ, આત્મામાં આત્મભાવના,”

દોહા — “નિર્ભળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર,
 પરમકૃપાળુને નમી, વિનવું ભવથી તાર.”

ગઈ સાલ તમને પત્ર લખેલ, તેમાં પચખાણ લેવાનો વિધિ લખેલ છે તે પત્ર સચવાઈને રહ્યો હોય તો પરમકૃપાળુદેવના ચિત્રપટ પાસે ભાવના રોજ કરવી કે આજ મારે આંબેલ કરવું છે.

આપની ભાવના આત્મકલ્યાણની છે તે વર્ધમાન થયા કરે અને આત્મકલ્યાણ અર્થે જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞા ભક્તિ સ્મરણમંત્ર મળેલ છે તે આરાધતા રહેવા ભલામણ છેજી, તથા બધું કરતાં લક્ષ એ રાખવો કે જ્ઞાનીએ જાણ્યો છે તેવો શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્મા મને પ્રાપ્ત થાઓ. આત્મા સિવાય બીજી બાબતોમાંથી ભાવ ઓછા કરી રાગ-દ્વેષ રહિત સમભાવથી જે પૂર્વકર્મ બાંધ્યાં છે તે ભોગવી અલ્પ કાળમાં આ જ્ઞાની દુનિયામાંથી ચાલ્યા જવું છેજી. એવા ભાવે વૈરાગ્ય વધારી આત્મભાવના ભાવતા રહેવા વિનંતી છેજી. નીચેનો ફકરો રોજ બોલીને તે વિચારમાં રહેવા વિનંતી છેજી.

“શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રંથ માર્ગનો સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી,

અને દેહ સ્ત્રી, પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી; શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું. એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨)

અવકાશ મળે ત્યારે ભક્તિ કે વાંચન બધા સાથે મળીને કરવાનો રોજ કે અઠવાડીયે પૂર્ણિમાદિ દિવસે નિયમ રાખો તો સ્વપરને હિતકારી છેજી. તેમ ન બને તો પોતે પોતાને માટે ત્યાગ વૈરાગ્યપૂર્વક બનતો ભક્તિભાવ ચૂકવા યોગ્ય નથી. બને તેટલો પુરુષાર્થ કરી લેવો ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦૩]

૪૯૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૫-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૧૦, ગુરુ, સં. ૧૯૯૯

“હું પામર શું કરી શકું? એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

આપની ધર્મભાવના જાણી સંતોષ થયો છેજી. ધર્મપ્રયત્નમાં કોઈના તરફ દૃષ્ટિ કરી બીજાની દશાની સાથે પોતાની સરખામણી કરવા યોગ્ય નથી. પૂર્વે કરેલાં કર્મોનું ફળ અત્યારે દેખાય છે. વર્તમાનમાં મંદ કષાય આદિ વર્તતાં હોય તે વિચારવાન હોય તેને જ સમજાય તેમ છે. પણ પોતે પોતાના દોષો જોઈ તે દોષો કાઢવા કેવો પ્રયત્ન કરે છે તેની પોતે સંભાળ રાખતા રહેવી ઘટે છેજી. બીજાની સાથે મેળ મળે તેમ નથી. આપણને જાગૃતિ રહે અને આગળ વધવામાં બળ મળે તે અર્થે બીજાના ગુણ જોઈ રાજી થવું, પોતે તેવો થવા પ્રવર્તવું; સંયમ આદિની અભિલાષા રાખવી, પણ ખેદ કરી અટકી રહેવા જેવું નથી. યોગ્યતા વધે તેને માટે પુરુષાર્થ, કાળજી, વિચાર વિશેષ કર્તવ્ય છેજી. “ચાદૃશી ભાવના યસ્ય, સિદ્ધિર્ભવતિ તાદૃશી” જેની જેવી ભાવના તેવી સિદ્ધિ મળે છે. “ખેદ નહીં કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને જ્ઞાનીને માર્ગે ચાલતાં મોક્ષપાટણ સુલભ જ છે.” (૮૧૯) એમ પરમકૃપાળુદેવે કહ્યું છે તે પત્ર વારંવાર વિચારવા ભલામણ છેજી.

બીજું, ચૈત્ર વદ ૫ એ પરમકૃપાળુદેવના દેહવિલયની તિથિ મહાપર્વરૂપ છે. તે દિવસે અવકાશ લઈ, બને તો ઉપવાસ આદિ સંયમભાવ સહિત ભક્તિમાં તે દિવસ-રાત્રિમાંથી યથાશક્તિ વખત બચાવી આત્મહિત સાધી લેવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. ‘આલોચનાદિ પદ સંગ્રહ’માં વિરહનાં પદો છે તે, તે દિવસે અહીં ગવાશે. આત્મસિદ્ધિ તથા જીવનકળા આદિમાંથી અવકાશ પ્રમાણે વાંચી-વિચારી આત્મભાવના જાગ્રત-પુષ્ટ થાય તેમ કર્તવ્ય છેજી. સત્સંગી ભાઈબહેનોનો યોગ છે તો સમૂહમાં ભક્તિ કર્તવ્ય છેજી. તેમ ન બને તો વ્યક્તિગત પુરુષાર્થ તો ચૂકવા યોગ્ય નથી. એ જ વિનંતી. “તેની નિષ્કારણ કરુણાને નિત્ય પ્રત્યે નિરંતર સ્તવવામાં પણ આત્મસ્વભાવ પ્રગટે છે, એવા સર્વ સત્પુરુષો, તેના ચરણારવિંદ સદાય હૃદયને વિષે સ્થાપન રહો!” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર (છ પદનો પત્ર.)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[વૃં પત્ર-૧૨]

૪૯૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા.૧૮-૪-૧૯૪૩
તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર સુદ ૧૩, રવિ, સં. ૧૯૯૯

દોહરા — “પર દોષો શા દેખવા? ઠાર ઠાર દેખાય;
માફી માગું સર્વની; ગુણ વસજો મનમાંય.
વિષમ ઉદય વર્તે છતાં, જો વર્તે સમભાવ,
નવીન બંધ પડે નહીં, લેવા લાયક લ્હાવ;”

“તજ તૃષ્ણા ધન આદિ કેરી, મૂક મમતા, ટળશે ભવ-ફેરી;
ધરો ચારિત્ર સદા શીલ પાળે, શિવ-સુંદરી-સુખ તો તું ભાળે.
વિચાર વિનાશી શરીર-સગાઈ, માત, પિતા, સ્ત્રી, ધન, સુત,ભાઈ,
વાંચ્છે છે જીવ અતિશય આને, મૂઠ મરણ દેખે નહિ શાને?”

“ઋણ સંબંધે આવી મળ્યાં સુત, વિક્ત, દારા, દેહ;
લેવડ દેવડ જ્યાં મટી, મારગ લેશે તેહ.
નિશ્ચે જાણો રહેવું નથી, જૂઠો જગ-વિશ્વાસ;
એહથી રહેજે તું અળગો, આઠે પહોર ઉદાસ.
ફોકટ ફંદ સંસારનો, સ્વારથનો છે સ્નેહ;
અંતે કોઈ કોઈનું નથી, તું તો તેનો રે તેહ.”

“બે બોલોથી બાંધિયો, સર્વ શાસ્ત્રનો સાર;

પ્રભુ ભજો નીતિ સજો, પરઠો પરોપકાર.” —શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર.

“નથી રોગોથી ઘેરાયો, જરા પીડે ન જ્યાં સુધી,
નથી મૃત્યુ મુખે પેઠો, સાધ કલ્યાણ ત્યાં સુધી.”

“તનધર સુખીયા કોઈ ન દેખિયા, જે દેખ્યા તે દુઃખિયા રે,
સદ્ગુરુ શરણ ઉપાસ્યે સુખિયા, મોક્ષ-માર્ગમાં મુખિયા રે.”

“અહો! જીવ, યાહે પરમપદ, તો ધીરજ ગુણ ધાર,
શત્રુ-મિત્ર અરુ તૃણ-મણિ, એક હિ દૃષ્ટિ નિહાર.”

“મંગલ-મૂલ સદ્ગુરુચરણ મુજ મનમાં હો સ્થિર,
વિઘ્ન હવે નહીં હું ગણું, વસે હૃદયમાં વીર;”

(હરિગીત) “કલ્યાણકારી ગુરુકૃપા વરસો નિરંતર અંતરે,
શાંતિ સમાધિ ઘૈર્ય રૂપે અંકુરો ઊગો ઉરે;
સ્વપ્નો સમા ભણકાર જૂના, મંત્રની ધૂને જશે,
પુરુષાર્થ ને ગુરુયોગ-બળથી સર્વ હિતકારી થશે.”

દોહરા— “નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર;
 પરમકૃપાળુને નમી વિનવું ભવથી તાર,
 પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુ દેવ,
 જેના શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ-ટેવ.”

પૂ.એ જણાવ્યાથી મહાપુરુષોનાં વચનો સ્મૃતિમાં આવ્યાં તે ઉપર જણાવ્યાં છે, તે વારંવાર લક્ષમાં લેવાથી ચિત્તનું વલણ વૈરાગ્ય, ગુરુભક્તિ, નિર્ભયતા, મંત્ર રટણ તરફ વિશેષ વળતાં શાંતિનું કારણ બની આવવા સંભવ છેજી. દરેકને પોતાનું ચિત્ત, હૃદય તપાસી જે દોષો દેખાય તે દૂર કરવા બનતી તાકીદે પુરુષાર્થ કરવાની જરૂર છે. આવા પ્રસંગો આપણી ધર્મભાવની કસોટીરૂપ છે. આપણે એમ માની લીધું હોય કે આપણે ધર્મ કરીએ છીએ, આપણું મન ગમે તેવાં વિઘ્નો ખમી શકે તેવું છે, પણ કસોટી વખતે ખરી ખબર પડે છે કે હજી ઘણો પુરુષાર્થ મનને દૃઢ કરવા માટે કરવો ઘટે છે. નજીવી તૈયારીથી મોક્ષમાર્ગ સાધવાનું કઠણ કામ સરે તેમ નથી. હજી પ્રબળ પુરુષાર્થની જરૂર છે. આવા બીજાને દુઃખ આવી પડેલા પ્રસંગોમાં ચિત્ત મૂંઝાઈ જાય છે, તો જ્યારે પોતા ઉપર દુઃખો આવી પડશે; મરણ પ્રસંગની આંટીઘૂંટીમાં મન ગૂંચવાઈ જશે ત્યારે સમાધિ-મરણ જેવું અતિ અગત્યનું છેવટનું ઉત્તમ ધર્મ કાર્ય કેમ સફળ થશે? માટે જે હાલ ઢીલો પોયો પુરુષાર્થ કરીએ છીએ તે સબળ બનાવવાની ચાનક લાગે તો પણ આ પ્રસંગે ચિત્તમાં વેઠેલી મૂંઝવણ સફળ થઈ ગણાય. પ્રોટેસ્ટન્ટ મતનો સ્થાપનાર લ્યૂથર છેલ્લી પરીક્ષા આપી પોતાના મિત્ર સાથે પોતાના નગરમાં પ્રવેશ કરતો હતો, તેવામાં વીજળી પડવાથી તેના મિત્રનું મૃત્યુ થયું. તે પણ ગભરાઈ ગયો, પણ સજ્જ થઈ વિચારવા લાગ્યો કે જરા વીજળી આ બાજુ પડી હોત તો હું અત્યારે અહીં હોત નહીં. હવે જીવવાનું મળ્યું છે તે ધર્મને અર્થે જ ગાળું, એમ વિચારી ધર્મ દીક્ષા ગ્રહણ કરી સાચા સંતને શોભાવે તેવી નિર્ભયતાથી પોપ આદિ રાજાઓની સામે ઝંડો ઉઠાવી આખું યુરોપ જગાડી દીધું. તેમ દરેકના જીવનમાં ક્રાન્તિકારી પ્રસંગો આવે છે, તેનો બનતો લાભ લઈ લેવો તે વિચારવાનું કર્તવ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૩૯૮]

૪૯૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૧-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૧, બુધ, સં. ૧૯૯૯

“અચિંત્ય તુજ માહાત્મ્યનો, નથી પ્રફુલ્લિત ભાવ;
 અંશ ન એકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ.”

આપે કાર્ડ લખ્યું તેમાં શંકા લખી કે ‘મહાત્મા વાસુદેવ’ એમ કહ્યું અને ‘પરમ મહાત્મા ગોપાંગનાઓ’ કહી છે તેનું શું કારણ? તેના ઉત્તરમાં લખવાનું કે પત્રાંક ૨૨૩માં સુધારો કરેલો છે, તેમાં ‘પરમ મહાત્મ્યા ગોપાંગનાઓ મહાત્મા વાસુદેવની ભક્તિમાં’ એમ છાપેલું છે. તે એમ

સૂચવે છે કે પરમ માહાત્મ્ય જેમને સમજાયું છે એવી પરમ મહાત્મ્યા ગોપાંગનાઓ, પણ માહાત્મ્ય તો શ્રી વાસુદેવનું જ છે, તેથી શ્રી વાસુદેવ મહાત્મા છે અને તેમનું માહાત્મ્ય સમજનાર પરમ મહાત્મ્યા અથવા પરમ ભક્તિવંત છે એમ સમજવા યોગ્ય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦૪]

૪૯૫ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૨૪-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૯

આપની ભાવના આશ્રમમાં આવવાની અને કંઈ લોભ છોડવાની રહે છે એમ પૂ. ... દ્વારા જાણી શુભ ભાવના પૂરતો સંતોષ થયો છેજી, પણ આ મનુષ્યભવમાં જેને સદ્ગુરુનો યોગ થયો છે, તેની આજ્ઞા-ભક્તિ, સ્મરણમંત્ર આદિ રૂપે પ્રાપ્ત થઈ છે તેણે આવા પ્રસંગે આત્મકલ્યાણ અર્થે પરમ ઉપકારી પરમકૃપાળુદેવનું એક શરણ, તેનો જ આશ્રય, તે જ વીતરાગતા, શુદ્ધ સ્વરૂપ અને અલૌકિક દશામાં જ વૃત્તિ નિરંતર રાખવા યોગ્ય છેજી. વારંવાર પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા કે તેની (પરમકૃપાળુદેવની) ભક્તિ કરનારનો વાંકો વાળ થવાનો નથી. એક પરમકૃપાળુદેવને આશ્રયે આટલું આયુષ્ય ગાળવું છે અને તેને જ આશ્રયે દેહ છોડવો છે, એ નિશ્ચય મુમુક્ષુએ અંતકાળ સુધી ટકાવી રાખવાનો છે. તે પરમ જ્ઞાનીપુરુષે જાણ્યો છે તેવો મારો આત્મા છે, તેની મને અત્યારે ખબર નથી; પણ મારે તેણે જાણ્યો છે તેવા આત્મા સિવાય બીજે ચિત્ત રાખવું નથી, બીજી કોઈ ચીજ ઉપર તેથી વિશેષ પ્રેમ થવા દેવો નથી. આત્મા સિવાય કંઈ જોઈતું નથી, ઇચ્છવું નથી, દુઃખથી ગભરાવું નથી, મરણથી ડરવું નથી, કોઈ પ્રત્યે રાગ કે કોઈ પ્રત્યે કિંચિત્ દ્વેષ રાખવો નથી એવી જ્ઞાનીની આજ્ઞા મને અંતકાળ સુધી ટકી રહો. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં કલેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) જે દુઃખ આવે છે તે જવા માટે આવે છે. ભલે હાલ છે તેથી વધારે આવે તોપણ મારે ગભરાવું નથી. (અપૂર્ણ)

[૪૦૫]

૪૯૬ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૨૪-૪-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ ચૈત્ર વદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૯

“ઠગાયો આજ સુધી અત્યંત, હવે તો માફ કરો ભગવંત.
ખોટાં ખાતાં ખતવ્યાં મેં તો, જૂઠો રાખીં હિસાબ;
રકમ શરૌર ખાતાની માંડી, આત્મા ખાતે સાફ. ઠગાયો
સદ્ગુરુ સમીપ ગણ્યા ના તેથી, માયા લાંબી ચાલી;
હવે હાજરી હરદમ ગણીને, વૃત્તિ અંતર વાળી.” ઠગાયો

આપની ભાવના જાગૃતિ અર્થે જાણી સંતોષ થયો છેજી. ઘણા દિવસ પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં

જીવ પાછો ફરતો નથી, અંતર્વૃત્તિ રાખતો નથી. જેવો સહવાસ સગાંવહાલાંનો ઇચ્છે છે તેવો સહવાસ સદ્ગુરુ પ્રત્યેનો સમજાતો નથી. પોતાની હાજરી પ્રગટ ભાસતી નથી, તો તેનો વિયોગ ક્યાંથી સાલે? તો પછી જેને પ્રાર્થના કરીએ છીએ તેની હાજરી કે વિયોગ ક્યાંથી લાગે? બહિરાત્મભાવના ભાર નીચે જીવ દબાયો છે, તેને હલકો કરવા પરોક્ષપણે પણ આત્મપ્રતીતિ કરવી જરૂરની છેજી. “નિરંતર ઉદાસીનતાનો ક્રમ સેવવો” (૧૭૨) આદિ જ્ઞાનીપુરુષોનાં વચનો વિચારી, આ જીવે હાલ સુધી કરવા યોગ્ય કંઈ કર્યું નથી, માત્ર ઠગાતો આવ્યો છે; તે આત્મવંચનામાંથી જીવ હવે જાગે, અને સત્ય સન્મુખ થાય, સાચી આત્મ-અર્પણતા સમજે અને આદરે એવી વિચારણામાં પ્રયત્નપૂર્વક વર્તવું ઘટે છેજી.

“બહિરાતમ તજ્ઞં અંતર આતમા-રૂપ થઈ થિર ભાવ સુજ્ઞાની;
પરમાતમનું હો આતમ ભાવવું, આતમ અર્પણ-દાવ સુજ્ઞાની.
આતમ-અર્પણ વસ્તુ વિચારતાં, ભરમ ટાળે મતિદોષ, સુજ્ઞાની;
પરમ પદારથ સંપત્તિ સંપજે, આનંદઘન રસ પોષ, સુજ્ઞાની.”

નીચેનો ફકરો બળવીર્ય સ્ફુરવા અર્થે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય છે :

“જો આપણે પ્રાર્થનાની સફળતાનો સાક્ષાત્કાર કરવા ઇચ્છતા હોઈએ, તો આપણામાં અખૂટ ધીરજ હોવી જોઈએ. અસંખ્ય મુનિઓ, ઋષિઓ, ઓલિયાઓએ પોતાની શ્રદ્ધાના બળ વડે પ્રાર્થનામાં લોહીનાં આંસુ ઢાળ્યાં છે, હાડકાંની અને માંસની સૂકવણી કરી છે. આપણા રસ્તામાં કાદવ, કીચડ, જંગલ, ઘોર અંધારું, ઝાંખરાં, પહાડો, ખાઈઓ, વાઘ, વરુ, અનેક જાતનાં ભયો અને ત્રાસો આવવાનાં જ છે; તેમ છતાં નામર્દ ન થઈએ અને એ બધી મુસીબતોની સામે થવાની હિંમત આપણે કેળવવી રહેલી છે. પ્રાર્થનામય પુરુષના શબ્દકોશમાં ‘પાછા હઠવું,’ ‘હાર ખાવી,’ ‘પલાયન કરવું’ એવી વસ્તુ જ નથી.”

“ભક્તિ શીશતણું સાટું, આગળ વસમી છે વાટુ.” સદ્ગુરુશરણ સાચા અંતઃકરણે સ્વીકારાય તેટલી માર્ગનિકટતા છેજી. “શ્રી સદ્ગુરુએ કહ્યો છે એવા નિર્ગ્રંથ માર્ગનો સદાય આશ્રય રહો. હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈપણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૦૬]

૪૯૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૫-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

ચૈત્ર વદ ૧૪, સોમ, સં. ૧૯૯૯

આત્માનું હિત કરવાનો અનુપમ યોગ, સામગ્રી પૂર્વપુણ્યથી આ ભવમાં મળી આવ્યા છતાં જીવ જો મામૂલી બાબતો માટે તે ખોઈ નાખશે તો આખરે પસ્તાવું પડશે. માટે બાઈ-ભાઈ જે જે સમજી શકે તેવા હોય તેમણે સત્પુરુષે આપેલાં મંત્ર-સ્મરણ, ભક્તિભાવમાં ચિત્ત વિશેષ

વિશેષ પરોવતા રહેવાની ટેવ પાડી મૂકવા યોગ્ય છે. બધા મુમુક્ષુજનો ભક્તિ કરતા હોય તે વખતે બને તો સત્સંગ, વાચન, ભક્તિનો લાભ લેવો. તે ઉપરાંત પણ જેટલો વખત મળે તે ધન આદિ કરતાં અનંતગણો કીમતી અમૂલ્ય ગણી સત્સાધનમાં જોડવો. પ્રમાદ, ઊંઘ, વિલાસ, દેશકથા કે શિથિલતામાં કાળ વહ્યો ન જાય તેની વિશેષ કાળજી રાખવા, ચેતતા રહેવા ભલામણ છેજી. આયુષ્યનો ભરોસો નથી, લીધો કે લેશે એમ થઈ રહ્યું છે; ત્યાં પરભાવ અને પરકથામાં વાપરવાનો વખત સાચા મુમુક્ષુના હાથમાં ક્યાંથી હોય? ગમે તે રીતે પણ યોગ્યતા વધે તેવી પ્રવૃત્તિમાં સત્સંગના વિયોગે વર્તવું ઘટે. તો જ સત્સંગે વિશેષ લાભ થવા સંભવ છેજી.

[૪૦૭]

૪૯૮ શ્રીમદ્ રા. આ. અગાસ, તા. ૫-૫-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ સુદ ૧, બુધ, સં. ૧૯૯૯

“ઠગાયો આજ સુધી અત્યંત, હવે તો માફ કરો ભગવંત.
ખોટા ખાતાં ખતવ્યાં મેં તો, જૂઠો રાખી હિસાબ;
રકમ શરીર ખાતાની માંડી, આત્મા ખાતે સાફ. ઠગાયોં ૧
સદ્ગુરુ સમીપ ગણ્યા ના તેથી, માયા લાંબી ચાલી;
હવે હાજરી હરદમ ગણીને, વૃત્તિ અંદર વાળી. ઠગાયોં ૨”

અનુષ્ટુપ— “ચારે અંગોય દુષ્પ્રાપ્ય, જીવોને જગમાં બહુ.

^૧મનુષ્યત્વ, ^૨શ્રુતિ, ^૩શ્રદ્ધા, ^૪સંયમે વીર્ય જાગવું.”

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

અવકાશ મળી શકે અને રજા લઈ શકાય તો વૈશાખ સુદ ૮-૯ બે દિવસ ભક્તિના અહીં ગાળવા જેવા છેજી. વાવેલાં બીજ વરસાદ વિના ઊગતાં નથી કે ઊગ્યાં હોય તે કરમાઈ જાય છે, તેમ સત્સંગના વિરહમાં તમે પત્રમાં વર્ણવી તેવી જીવની દશા થઈ જાય છે તે સાવ સમજાય તેવી વાત છે, પણ તેનો ઉપાય કરવા જીવ પુરુષાર્થ ન કરે ત્યાં સુધી ઊંઘા તર્કોને વશ થઈ પોતે પોતાનો શત્રુ બની, આત્મઘાતના મહા પાપનો આચરનાર આતતાયી બને છે. આ જીવ કુતર્કથી, સ્વચ્છંદથી કે કુગુરુની શિખામણે અનંતકાળ સુધી રખડ્યો, તોપણ થાક્યો નથી. ઇંદ્રિયોના વિષયોમાં મીઠાશ છે, ત્યાં સુધી મન બધા વિચારો કરીને પાછું ઇંદ્રિયસુખોને જ ઇષ્ટ ગણી તેની અનાદિની ઊંઘી દોડમાં ઘાંચીના બેલની પેઠે ફેરવ્યા જ કરે છે. ‘મોક્ષમાળા’માંથી શિક્ષાપાઠ ૬૮ જિતેન્દ્રિયતા વિષે વારંવાર વાંચી મુખપાઠ કરી તેના રહસ્યને હૃદયમાં સ્થિર કરવા ભલામણ છેજી. સુખવિષે વિચારના છ ભાગ, અમૂલ્ય તત્ત્વવિચાર, જિતેન્દ્રિયતા અને બ્રહ્મચર્યની નવ વાડ આ પાઠોને એક એકના આધારરૂપ અનુપમ સંકલનામાં

ગૂંથેલા છે. તે બધા કાળજીપૂર્વક વાંચી હૃદયમાં તેમાં જણાવેલા ઉત્તમ સારને સ્થાન આપશો, તો જે શાંતિ તમે ગુમાવી ગણો છો તે ફરી નવપલ્લવિત થતી જણાશે. આઠ દૃષ્ટિની સજ્જાયમાં શ્રી યશોવિજયજી લખે છે—

“લોભી કૃપણ દયામણોજી, માયી મચ્છર ઠાણ;
ભવાભિનંદી ભય ભર્યોજી, અફલ આરંભ અયાણ.
મનમોહન જિનજી, મીઠી તાહરી વાણ.
એવા અવગુણવંતનુંજી, પદ છે અવેદ્ય કઠોર;
સાધુ સંગ આગમતણોજી, તે જીત્યો ધુરંધોર. મનમોહન
તે જીતે સહેજે ટળેજી, વિષમ કુતર્ક પ્રકાર;
દૂર નિકટ હાથી હણેજી, જેમ એ બઠર વિચાર.” મનમોહન

ન સમજાય તો પૂ. મોહનભાઈ વગેરે એકઠા મળે ત્યારે આમાંથી અઘરું લાગે તે ચર્ચા માટે પૂછીએ, તેમાંથી જે ઉત્તર મળે તેને એકાંતમાં વિચારી આત્મહિત થાય તેવો સવળો અર્થ ગ્રહણ કરવા ભલામણ છે. ન સમજાય ત્યાં મધ્યસ્થ રહેવું. કોઈને પૂછવું, આગળ ઉપર વિચારવાનું રાખવું કે પોતાની યોગ્યતાની ખામી છે તે દૂર થયે સમજાશે એટલો વિશ્વાસ રાખવો, પણ ઢેચડી જેવી પોતાની કુતર્ક-શક્તિને વાપરી ગમે તેવા નિર્ણય ઉપર આવી જઈ ધર્મમાર્ગથી નુકસાન થાય છે, એવા વિચારને મનમાં સ્થાન આપવું ઘટતું નથી. સાચું સુખ તો ત્યાગમાંથી તે વૈરાગ્ય વધશે તેમ સમજાશે, પણ ન સમજાય ત્યાં સુધી પોતાની અધમતા આંખ આગળ રાખી ભવભીરુ, પાપથી ડરનાર, અધમાધમ બની જ્ઞાનીની આજ્ઞા સર્વોપરી હિત સાધનાર છે તેમાં મને વર્તવા દે, તેનું સારું જ ફળ આવશે એમ દૃઢતા વધારવી. ઊં

[૪૦૮]

૪૯૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૮-૫-૧૯૪૩

તત્ ઊં સત્ વૈશાખ સુદ ૪, શનિ, સં. ૧૯૯૯

“હું પામર શું કરી શકું? એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

“જો જો પુદ્ગલ ફરસના, નિશ્ચે ફરસે સોય;
મમતા સમતા ભાવસે, કર્મ બંધ-ક્ષય હોય.”

“ધૂટું પિછલાં પાપસે, નવાં ન બાંધું કોઈ;
શ્રી ગુરુદેવ પ્રસાદસે, સફલ મનોરથ હોઈ.
પરિગ્રહ મમતા તજી કરી, પંચ મહાવ્રત ધાર;
અંત સમય આલોચના, કરું સંથારો સાર.
તીન મનોરથ એ કહ્યા, જો ધ્યાવે નિત મન્ન;
શક્તિ સાર વર્તે સહી, પાવે શિવ સુખ ધન્ન.”

ક્ષણ નિકમો રહેનો નહીં, કરનો આતમ કામ;
ભણનો ગુણનો શીખનો, રમનો જ્ઞાનારામ.
જ્ઞાન ગરીબી ગુરુવચન, નરમ વચન નિર્દોષ,
ઇનકું કભી ન ઇંડિયે, શ્રદ્ધા શીલ સંતોષ.”

“અધમાધમ અધિકો પતિત, સકળ જગતમાં હુંય,
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય?”

આપના આત્મહિત કરવાના ભાવ જાણી સંતોષ થયો છેજી અને તેવા ભાવ આપણને બધાંને રહ્યા કરે તો જરૂર કલ્યાણકારી છેજી. જીવ નિમિત્તાધીન છે, ત્યાં સુધી પોતાને કે પોતાનાં ગણાતાં સંબંધી વર્ગને સારા નિમિત્ત બને તે પ્રકારે વિચારણા, પુરુષાર્થ, પ્રભુ-પ્રાર્થના કર્તવ્ય છેજી. “યાદૃશી ભાવના યસ્ય સિદ્ધિર્ભવતિ તાદૃશી” જેવી જેની ભાવના તેવી તેને સિદ્ધિ મળે છેજી. પરમકૃપાળુદેવનાં વચનોમાં આપની વૃત્તિ રહે છે તે પ્રશંસાને પાત્ર છેજી. પોતાની મતિ, બુદ્ધિ, કલ્પના મંદ કરતા રહી નિર્મળ ભાવે, જે જ્ઞાનીને કહેવું છે તે સમજવું છે અને સમજાય તે પ્રકારે વર્તવું છે, આટલો લક્ષ રાખી પરમ પુરુષનાં વચનો પ્રત્યક્ષ સત્પુરુષ તુલ્ય સમજી આરાધતા રહેશો તો ગમે તે સ્થળ હિતકારી થવા સંભવ છેજી. આપણી પ્રબળ ભક્તિભાવના જાગી તો તે સમીપ જ છે એમ સમજવું. “આપ સમાન બળ નહીં અને મેઘ સમાન જળ નહીં” એ કહેવત પ્રમાણે પોતાનું કરવા પોતે જ કમર કસીને તૈયાર થવું પડશે, બીજાની મદદ તો પુણ્યોદયને આધીન છેજી. પરમકૃપાળુદેવે પોતે કહેલું એક ભાઈ પાસેથી સાંભળ્યું છે કે ‘જો તમે છ આની બળ કરશો તો અમે દશ આની નાખી સોળ આની કરી આપીશું, પણ એટલું તો કરવું જ રહ્યું.’ “કંઈક આપકા બળ તો કંઈક દેવકા બળ,” એમ પુરુષાર્થ કર્યે સફળતા મળે છેજી. પરમકૃપાળુદેવે એક ભાઈને જેમ બને તેમ વહેલી આરાધના કરતા રહેવા પત્રાંક ૭૦૨ માં જણાવ્યું છે, તે વારંવાર વાંચી જે પ્રેરણા મળે તે ગ્રહણ કરવા ભલામણ છેજી. પત્રાંક ૮૪૩ મુખપાઠ ન કર્યો હોય તો મુખપાઠ કરી, વારંવાર વૃત્તિ તેમાં કહ્યા પ્રમાણે રાખવા પુરુષાર્થ કર્તવ્ય છેજી. મરણની ફિક્કર કર્યે કંઈ વળે તેમ નથી, તેની તૈયારી કરતા રહેવામાં શૂરવીરપણું છેજી. આલોચનામાંથી ‘વીરહાક’ નામનું પાંચ કડીનું કાવ્ય છે તે પણ મુખપાઠ કર્યાથી વિશેષ પુરુષાર્થ જાગે અને આખરે શું કરવું તે તરફ દૃષ્ટિ દેવાની તેમાં પ્રેરણા છેજી, તે લક્ષમાં લેવા યોગ્ય છેજી.

“તારે માથે કોપી રહ્યો કાળ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે ?

પાણી પહેલાં બાંધી લેને પાળ રે, ઊંઘ તને કેમ આવે ?”

મારે, તમારે, બધાને જેમ બને તેમ ઉતાવળે, પહેલી તકે આરાધનાનું કામ પ્રમાદ તજી હાથમાં લેવું ઘટે છેજી. બે-ત્રણ વર્ષ તો શું પણ કાલની કોને ખબર છે ? માટે વેળાસર ચેતવું.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

દોહરો—“જહાં દયા ત્યાં ધર્મ છે, જહાં લોભ ત્યાં પાપ;
જહાં ક્રોધ ત્યાં કાળ છે, જહાં ક્ષમા ત્યાં આપ.”

શાર્દૂલવિક્રીડિત—“હું પાપિષ્ઠ, દુરાત્મ, મંદમતિનો, માયાવૌ ને લોભિયો,
રાગ-દ્વેષ ભર્યો મલિન મનથી, દુષ્કર્મમાં ડૂબિયો;
ત્રૈલોક્યાધિપતિ જિનેન્દ્રપ્રભુના શ્રીપાદ-મૂળે લળી,
નિંદાપૂર્વક પાપ હું પરિહરું દુષ્કર્મ જાજો ગળી.”

દોહરા— “પરદોષો શા દેખવા? ઠાર ઠાર દેખાય;
માફી માગું સર્વની, ગુણ વસજો મનમાંય.
દુશ્મન બે દુનિયા વિષે, સૌ સંસારી સાથ;
રાગ-દ્વેષ એ નામના, જીતે તે જગનાથ.
મહાપુરુષની મહેરથી જાય જન્મ સંસાર,
વહાણ વિષેના પહાણ પણ, પહોંચે દરિયા પાર.
નિર્બળ બાળક જાણીને, પરમ કૃપા કરનાર,
પરમકૃપાળુને નમી, વિનવું ભવથી તાર.”

આપના બે પત્રો વાંચ્યા. પહેલામાં કંઈક અને બીજામાં વિશેષપણે વૃત્તિ ક્રોધભાવ તરફ વહે છે એમ જણાવ્યું તે વાંચ્યું, તથા તે દૂર કરવા તમારી શુભ ભાવના છે તે જાણી સંતોષ થયો છે, કારણ કે એક તો પોતાના દોષ દેખવાની ગરજ અથવા તો દેખાય તેવી નિર્મળતા બહુ ઓછા માણસોમાં હોય છે. તમને સ્મરણ કરતા રહેવાની ટેવથી તેટલી હૃદયપરીક્ષા કરવાની યોગ્યતા તથા દોષને દોષરૂપ દેખી દૂર કરવાની ભાવના તથા ઉપાય પૂછવા જેટલી હિંમત, તત્પરતા પ્રગટી છે તે સંતોષનું કારણ છેજી.

મનુષ્યભવની દુર્લભતા જેને જણાય છે તેને માતાપિતા પ્રત્યે સહજ ઉપકારબુદ્ધિ ઊગે છે. ચોરાસી લાખ જીવયોનિઓમાં ભટકતાં આ જીવને અનંતકાળથી અનંત દુઃખ ખમવાં પડ્યાં છે. હવે “રાત્રિ વ્યતિક્રમી ગઈ, પ્રભાત થયું.” મોક્ષમાર્ગ દેખી, પૂછી, ખાતરી કરી તે માર્ગ ચાલતાં મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય તેવો સુયોગ પ્રાપ્ત થયો છે. પૂર્વના સંસ્કારે આર્યકુળમાં જન્મ પામી સત્સંગયોગ્ય માતાપિતાની કૃપાથી વિદ્યા, સદાચાર, કેળવણી અને કમાણીની જોગવાઈ તથા સત્પુરુષનાં દર્શન, સમાગમ, બોધ અને આજ્ઞાની પ્રાપ્તિ પરમ હિતકારી સમજાયાં છે, તો થોડા પ્રયાસે હાલ જે દોષો દેખાય છે તે દૂર થવા સંભવ છેજી.

“માનાદિક શત્રુ મહા, નિજછંદે ન મરાય;
જાતાં સદ્ગુરુ શરણમાં, અલ્પ પ્રયાસે જાય.”

તમે હાલ ધર્મપ્રયત્નમાં કેમ વર્તો છો તે વિશેષ વિસ્તારથી જણાવ્યું નથી તેથી ઉત્તર પણ વિગતવાર આપી શક્યો નથી. નિત્યનિયમ તો કરતા હશો અને સ્મરણ અવકાશને વખતે કર્યા કરો છો એમ જણાવ્યું છે. હવે સ્મરણ કેટલી માળાનું થાય છે તેની ગણતરી રાખવા ભલામણ છેજી. માળા ન રાખો તો આંગળીના વેઢાથી પણ ગણતરી કરતા રહી રોજ કેટલી માળા થાય છે તેની નોંધ ખાનગી નોટમાં રોજ રાખવી. તેથી વધે છે, ઘટે છે કે તેટલી જ માળા થયા કરે છે તે સમજાશે. માળાની શરૂઆતથી અંત સુધી પૂરી માળા ફેરવવાનો અવકાશ હોય ત્યારે લક્ષ સ્મરણ ઉપરાંત એક દોષ દૂર કરવાના નિશ્ચયનો કે એકાદ ગુણ પ્રગટ કરવાની ભાવનાનો રાખવો, જેમ કે અત્યારે બે-પાંચ મિનિટ અવકાશ છે તો જરૂર એક-બે માળા ફેરવાશે એમ લાગે ત્યારે પહેલી માળામાં ક્રોધ દૂર કરવાનો એટલે કોઈ પણ પ્રાણી પ્રત્યે ક્રોધ કરવો નથી, પ્રાણ લેવા કોઈ અત્યારે આવે તેના પ્રત્યે પણ ક્રોધ કરવો નથી, એવો નિશ્ચય કે ક્ષમાગુણ પ્રગટ કરવો છે એવી ભાવના રાખવી. સામાન્ય રીતે એકલો મંત્ર બોલાતો હોય ત્યારે મન થોડી વારે બીજી કોઈ બાબતમાં ખેંચાઈ જાય છે. મંત્ર ઉપરાંત કંઈક કરી શકે તેવી તેનામાં શક્તિ હોય ત્યારે તે મંત્રને મૂકી દઈને પણ બીજી બાબતમાં તણાઈ જવાની તેની નિર્બળતા દેખી આવી સલાહ જ્ઞાનીપુરુષોએ આપી છે કે તેને જરૂર પડે તો આ નક્કી કરેલી બાબત હાથ પર લેવી; પણ ગમે ત્યાં ભટકતું તેને રોકવું છે. બીજી માળા ફેરવતાં માન દૂર કરી વિનયગુણ વધારવાના પ્રયત્નમાં જરૂર પડ્યે રોકવું. ત્રીજીમાં માયા તજી સરળતા ધારણ કરવા, ચોથીમાં લોભ ઘટાડી સંતોષ વધારવા મનને વાળવું. આમ જો તેને કોઈ પણ રીતે મંત્ર કે કોઈ ગુણના વિચારમાં રોકવા પ્રયત્ન કરી જોશો તો જરૂર તમે ઇચ્છો છો તેથી સુંદર અને આનંદદાયી ફળ મળશે. આમાં મદદ મળે માટે સમાધિસોપાનમાંથી ઉત્તમ ક્ષમા, માર્દવ, આર્જવ, સત્ય, શૌચ આદિ દશલક્ષણરૂપ ધર્મનું પ્રકરણ છે તે કાળજીપૂર્વક વાંચતા રહેવા ભલામણ છેજી. નવરાશ હોય તો ઓફિસમાં પણ એકાદ પુસ્તક રાખવું કે લેતા જવું, અને બીજા બીડી, ચા કે ગપ્પાંમાં વખત ગાળે ત્યારે આપણે સત્શાસ્ત્રમાંથી કંઈક વાંચવું, વિચારવું કે કંઈ ન બને તો સ્મરણમાં મનને જોડવું. જો નવરું મન રહ્યું તો તે નખ્ખોદ વાળે તેવો તેનો સ્વભાવ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

તા.ક.— “આહાર તેવો ઓડકાર”—‘અન્ન તેવું મન’ એવી કહેવત છે, તો વૃત્તિને ઉશ્કેરે તેવા મસાલા આદિ તામસી ચીજો આહારમાંથી ઓછી થાય તેમ હોય તો તે પણ અજમાવી જોવા ભલામણ છેજી. આપણાથી બને તેટલો વિચાર કરી મનને સદ્વિચારમાં, ભક્તિ, સ્મરણ, ગોખવામાં કે લખવામાં જોડી રાખવું ઘટે છેજી.

“રે! મન, આ સંસારમાં દુઃખથી તું ન ડરીશ;
સમ-શમશેર વડે કરી, ધાર્યું તે જ કરીશ.”

“અબ તક મોહ્યો દેખતાં, સુંદર જડ-પર્યાય,
અધિક અધિક વધી બંધનો, થયું ભ્રમણ ભવમાંય;
જબથી મોહ્યો દેખતાં, શ્રીમદ્ સદ્ગુરુરાય,
સમય સમય ઘટી બંધનો, વિમલ વિમલ જીવ થાય.”

“પરમ અધ્યાતમ લખે, સદ્ગુરુ કેરે સંગ;
તિનકો ભવ સફલો હોવે, પાકો પ્રગટે રંગ,
ધર્મધ્યાનકો હેતુ તન, શિવસાધનકો ખેત;
ઐસો અવસર કબ મિલે, ચેત શકે તો ચેત.”

“મોહ-ઉદય યહ જીવ અજ્ઞાની, ભોગ ભલે કર જાને,
જ્યો કોઈ જન ખાય ધતુરા, સો સબ કંચન માને;
જ્યો જ્યો ભોગ-સંયોગ મનોહર, મનવાંછિત જન પાવે,
તૃષ્ણા નાગિણી ત્યાં ત્યાં ડંખે, લહર-લોભ-વિષ આવે.”

“ખા, પી દેહ ટકાવવા, દેહ જ્ઞાનને કાજ,
જ્ઞાન કર્મ-ક્ષય કારણે, તેથી શિવપુર-રાજ.”

“વાણીનું સંચમન શ્રેયરૂપ છે, તથાપિ વ્યવહારનો સંબંધ એવા પ્રકારનો વર્તે છે કે, કેવળ તેવું સંચમન રાખ્યે પ્રસંગમાં આવતા જીવોને ક્લેશનો હેતુ થાય; માટે બહુ કરી સપ્રયોજન સિવાયમાં સંચમન રાખવું થાય, તો તેનું પરિણામ કોઈ પ્રકારે શ્રેયરૂપ થવું સંભવે છે.....જીવનું મૂઢપણું ફરી ફરી, ક્ષણે ક્ષણે, પ્રસંગે-પ્રસંગે વિચારવામાં જો સચેતપણું ન રાખવામાં આવ્યું તો આવો જોગ બન્યો તે પણ વૃથા છે.” (૪૭૯)

“દેહ જેનો ધર્મોપયોગ માટે છે, તે દેહ રાખવા જે પ્રયત્ન કરે છે, તે પણ ધર્મને માટે જ છે.” (૩૭)

આપનો પત્ર મળ્યો. વાંચી તમારા ભાવ અંતર્વૃત્તિરૂપ થવાના જાણી સંતોષ થયો છેજી. પત્રને અંતે જણાવેલી બીના સંબંધે થોડું પ્રથમ જણાવી લઉં. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ આખરે મુમુક્ષુજીવને તરવાના સાધનરૂપ પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા જણાવવા—સ્મરણ આદિ સત્સાધન બતાવવા ફરમાવેલું તે આપને જણાવી દીધું છે. તેનું બને તેટલું માહાત્મ્ય હૃદયમાં રાખી આરાધન કરવાનું છે. ભાઈ, હું તો માત્ર ચિટ્ટીનો ચાકર છું. ભીડના વખતે તમને કોઈ

પરોપકારી પુરુષે મારી મારફતે હૂંડી મોકલાવી, તેથી તમને અણીને વખતે મળેલી મદદથી આનંદ થાય, મારા પ્રત્યે સદ્ભાવ થાય, પણ તેનો માલિક હું થવા જાઉં તો દોષિત થાઉં. જેનું ધન છે તેને ધન્ય છે; તેનો ઉપકાર વારંવાર હૃદયમાં રાખી, તેની વાત ગમે ત્યાંથી સમજી આત્મહિત આ ભવમાં કરી લેવું એ જ મારી સવિનય સલાહ છેજી. પરમકૃપાળુદેવને માનનાર મહાભાગ્યશાળી જીવોમાંનો હું એક છું, તેની ના નથી; પણ હવે “પર પ્રેમપ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં” તે અર્થે, પરમકૃપાળુદેવ એ જ આપણા બધાના આધાર છે એટલો લક્ષ વિશેષપણે રાખવા વિનંતી છેજી. કંઈ કામ પ્રસંગે જેમ તમે તમારા મોટા ભાઈને પુછાવો, ખુલાસો મગાવો તેમ તમને મુઝવણના પ્રસંગે મને ઉકેલ આવે તે પ્રમાણે તમને જણાવવા હરકત નથીજી. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીના એક પત્રમાંથી ઉપયોગી ટૂંકો ઉતારો આ પ્રસંગમાં વિચારવા લખું છું :

“શમભાવ, સમતા, ક્ષમા, સદ્વિચારમાં રહો. કોઈ સંકલ્પ-વિકલ્પ ઊઠે કે તરત વૃત્તિ સંક્ષેપી, જે કોઈ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીપુરુષોની કોઈ ભાવિક જીવાત્મા પ્રત્યે આજ્ઞા થઈ છે તે, મહામંત્ર કોઈ સત્સંગના યોગે આ જીવાત્માને મળી આવ્યો તો બીજું સર્વ ભૂલી જઈ તેનું જ સ્મરણ કર્તવ્ય છેજી. તેથી ચિત્ત સમાધિ પામી, વિભાવવૃત્તિનો ક્ષય થાય છેજી. તે કર્તવ્ય છેજી. સર્વ મુમુક્ષુ જીવાત્માને પણ તે જ લક્ષ કર્તવ્ય છેજી.” (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ-૪૪)

“મૂળ મારગ સાંભળો જિનનો રે, કરી વૃત્તિ અખંડ સન્મુખ—મૂળ” એ પદ ‘તત્ત્વજ્ઞાન’માં છે, તે મુખપાઠ ન કર્યું હોય તો મુખપાઠ કરી લેવા ભલામણ છે તથા તેના વિચારમાં વૃત્તિ જોડી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ આત્માની વિશેષ વિચારે ઓળખાણ કરી તેમાં આનંદ જીવને આવે તેમ કર્તવ્ય છેજી.

હવે સ્વાધ્યાય પૂરો થયા પહેલાં કુદરતી હાજત વગેરેને કારણે તે તૂટક થાય કે કેમ? એવા ભાવનો તમે પ્રશ્ન કર્યો છે. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે બનતા સુધી નિત્યનિયમ કરવાનો વખત એવો રાખવો કે તેવી હાજતો પતી ગયા પછી અવકાશે ઘડી ચિત્ત સ્થિર થાય તો ધર્મધ્યાનમાં વિક્ષેપ ન પડે, એટલે ચોવીસ કલાકમાંથી ગમે ત્યારે અનુકૂળ વખતે નિત્યનિયમ—વીસ દોહા, યમનિયમ, ક્ષમાપનાનો પાઠ—આટલું એકચિત્તે કરી લેવું. પછી માળા દ્વારા મંત્રનું સ્મરણ કરવામાં પણ અમુક માળા અને ઓછામાં ઓછી એક માળા તો નિર્વિઘ્ને પૂરી થાય તેવી ટેક રાખવી. જો છત્રીસ માળાનો ક્રમ રાખ્યો હોય અને આસન બહુ વાર બદલવાની જરૂર ન પડતી હોય તેમાં પણ ૧૮ માળા સાથે લગી એક આસને ફેરવવાની રહે તો આસન-જયરૂપ ગુણ થવા સંભવ છેજી. આ બધું ઉતાવળ કરી કરવું નથી, પણ ક્રમે ક્રમે કરી શકાશે.

હવે નિત્યનિયમ ઉપરાંત મુખપાઠ કરેલાં કે બીજાં પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો વાંચવા, ગોખવા, બોલી જવા કે વિચારવા માટે વખત મળે તે વખતે, કામ હાથમાં લીધું હોય તેમાંથી પેરેગ્રાફ, પાન કે અમુક પદ પૂરું થયે તે કામ પડી મૂકી બીજા કામે જરૂર પડ્યે લાગવું ઠીક

છેજી, પણ શરીરની ટટ્ટી આદિ હાજતો ન રોકવાનું શાસ્ત્રમાં જણાવ્યું છે તે પણ લક્ષમાં રાખવું યોગ્ય છેજી. એટલે ધર્મધ્યાન કરતા પહેલાં વખત નક્કી ન કર્યો હોય કે પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા અમુક વખત સુધીની ન લીધી હોય તો તે કામ જરૂર લાગ્યે બંધ કરી બીજા કામમાં ચિત્ત દેવામાં હરકત નથી; પણ વખત એક કલાક કે બે ઘડી નક્કી કરી આજ્ઞા લીધી હોય તો તે પાળવામાં વિશેષ લાભ સમજાય છેજી. સહનશીલતા, કઠણાઈ વધવાનો પ્રસંગ છેજી. બાકી અમથું પુસ્તક વાંચતાં કે વિચારતાં ગમે ત્યારે તે કામ પડી મૂકવું પડે તો કંઈ બાધ નથી. સહનશીલતા વધારતા રહે તેને સમાધિમરણ કરવામાં સુગમતા થાય છેજી. અત્યારની દશા દેખી નિરાશ થવા જેવું નથી, વૈરાગ્ય અને અભ્યાસથી સર્વ શક્ય છેજી.

તમારા પિતાના વિચારો ઉદાર છે, મને પણ તે સંમત છે; પણ તમને મનમાં ખેંચ રહેતી હોય કે ‘અધૂરો અભ્યાસ પડી મૂકવો નથી’, ‘હાથમાં લીધું તે કામ પૂરું કરવું’ તો જ અભ્યાસનો બોજો આવી તબિયતમાં માથે ઉઠાવવો, નહીં તો જેમ ઘણા વિદ્યાર્થીઓ ઊઠી ગયા તે ઊઠી જ ગયા છે તેમ વિચાર માંડી વાળવો હોય તોપણ કંઈ ખોટું નથી. વૃત્તિમાં તેનું મહત્ત્વ રહેવું ન જોઈએ. કરવું હોય તો કરી લેવું એટલે તેના વિચાર આવતા મટે અને જો મનમાંથી તે વાત નીકળી ગઈ હોય તો ફરી ઊભી કરવા યોગ્ય નથીજી.

હવે તમારા માતાપિતા પ્રત્યે કેમ વર્તવું, તે સંબંધી તમને ગૂંચવણ રહે છે તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે તેમની સલાહ આપણું હિત કરવાની ભાવનાથી હોય છે. માત્ર તેમની સમજમાં ફેર હોવાથી જુદારૂપે લાગે. જો આપણા ભાવો સ્પષ્ટ તે સમજે તો આપણને દુઃખી કરવાનો વિચાર તેમને નથી હોતો, તેથી આપણે કરીએ છીએ તે જ કરવા તે કહે, પણ તેવી સમજ તેમની થાય ત્યાં સુધી આપણને મુશ્કેલી વેઠવાની રહી. એક તો તેમને દેહનો મોહ હોય છે તેથી દેહને માટે કાળજી રાખવા કહે. મૌન રાખવાથી તો તેમના વિચારો ફેરે એવી અત્યારે તમારી દશા નથી, તેથી તેમના કાનમાં જ્ઞાનીપુરુષનાં વચનો પડતાં રહે તેવું કંઈક કરવું ઘટે. એટલે તમારે કે તેમને પસંદ પડે તેવા કોઈએ એકાદ કલાક તેમની આગળ વાચન કરવાનું રાખ્યું હોય તો સ્વજનો તરફની ફરજ બજાવવા પૂરતો સંતોષ પણ તમને રહે અને તેમને પણ સારું શું છે તેનો વિચાર કરવાનો અવકાશ પ્રાપ્ત થાય. હાલ તો તમને ઇચ્છા થતી હોય તો મોક્ષમાળાનો એક પાઠ વાંચી તેનો ભાવાર્થ, તેમની સાથે વાત કરવાનો પ્રસંગ બને ત્યારે જણાવવો, કે બાર ભાવના ‘સમાધિસોપાન’માં છે તેમાંથી થોડું થોડું વાંચી વાતચીતના પ્રસંગોમાં તે ભાવો રેડતા રહેવા યોગ્ય છેજી. અને તેમને એમ થાય કે તમે બે ઘડી વાંચ્યો તો અમે સાંભળીએ, તો પૂ...ભાઈનાં માતૃશ્રી, તમારાં માતૃશ્રી, તમારાં ભાભી વગેરેને અનુકૂળ નવરાશનો વખત હોય ત્યારે કલાક તે ગામમાં રહેવું બને ત્યાં સુધી ખોટી થાઓ તો તેમને રસ પડે તો પછી જેને વાંચતાં આવડતું હોય તેની પાસે પછી વંચાવવાનું તે ચાલુ પણ રાખે. શરીર સાચવવાની વાત કરે તો આપણે જણાવવું કે શરીર પાડી નાખવાના નિર્ણય ઉપર હું આવ્યો નથી, દવા કરવા માટે તો આવ્યો છું; ભક્તિથી શરીર બગડતું હોય તો અગાસમાં બધાંનાં બગડવાં જોઈએ,

શરીરને આધારે જ્ઞાનીની આજ્ઞાનું આરાધન આ ભવમાં કરી લેવાનો વિચાર છે, તેથી તમે કહો છો તેવી સંભાળ તો હું વગર કહ્યે લઉં છું; પણ બાંધેલાં કર્મ ભોગવ્યા વિના છૂટકો નથી તે પણ સાંભળ્યું છે. તેથી મને વિશેષ લાગતું નથી અને તમે શરીર સુકાતું દેખી શોક કરો છો. આપણાથી બને તેટલું કરીએ, પછી જે થવાનું હશે તે થશે. માટે હવે મને શરીર ન જાણશો; મારા આત્માનું કલ્યાણ થાય તેવી આશિષ આપની પાસે માગું છું અને આપને પણ, મારા અંતરની ઇચ્છા એવી છે કે હવે આત્મા ઓળખવા તથા તેનું હિત સાધવા ભણી તમારી વિશેષ કાળજી થશે તો મને સંતોષ રહેશે. ગમે તે રીતે પણ દેહભાવ ઓછો થાય અને આત્માનો વિચાર થાય, તેનું હિત કરવા જ્ઞાનીઓએ કહ્યું હોય તે આપણે સાંભળીએ, વિચારીએ, ઠીક લાગે અને બની શકે તેટલું વર્તનમાં મૂકીએ તો આપણે છીએ ત્યાંથી ઊંચી દશામાં આવીએ—એવી વાતો, વાચન, ભજન દ્વારા તેમની સમજ ફરવાનો સંભવ છેજી. નરસિંહ મહેતાનાં, પરમકૃપાળુદેવનાં, આનંદઘનજી આદિનાં સામાન્ય પદો ગાઈ બતાવવાથી પણ ભાવો પલટાવી શકાય તેમ છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

“પ્રથમ દેહ દૃષ્ટિ હતી, તેથી ભાસ્યો દેહ;
હવે દૃષ્ટિ થઈ આત્મમાં, ગયો દેહથી નેહ.”—શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર

[૪૧૧]

૫૦૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૭-૫-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૮, ગુરુ, સં. ૧૯૯૯

“ઠગાયો આજ લગી અત્યંત, હવે તો માફ કરો ભગવંત.
ખોટાં ખાતાં ખતવ્યાં મેં તો, જૂઠો રાખી હિસાબ;
રકમ શરીર ખાતાની ખતવી, આત્મા ખાતે સાફ. ઠગાયો
સદ્ગુરુ સમીપ ગણ્યા ના તેથી, માયા લાંબી ચાલી;
હવે હાજરી હરદમ ગણીને, વૃત્તિ અંતર વાળી.”ઠગાયો

“રે! મન આ સંસારમાં, દુઃખથી તું ન ડરીશ;
સમ સમશેર વડે કરી, ધાર્યું તે જ કરીશ.”

આપે પુણ્યવેલ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે આપણા અનુભવની જ વાત જ્ઞાનીએ ચમત્કાર લાગે તેવા શબ્દોમાં જણાવી છે. “પરાર્થ કરતાં વખતે લક્ષ્મી અંધાપો, બહેરાપણું અને મૂંગાપણું આપી દે છે.” (૩૦) લક્ષ્મીનો વિષય તો આપ સર્વના અનુભવનો છે. “પરાર્થ કરતાં” એટલે બીજાનું ભલું થાય તે કરતાં પોતાનામાં આવા દોષો આવવાનો સંભવ છે. અથવા બીજાનું તો ભલું થાય કે ન પણ થાય, પણ તે કરતાં, વખતે (કદાચિત્) ક્યાંક પોતાને પણ અંધાપો (અવિવેક) જોયું ન જોયું કરવારૂપ દોષ આવી જવાનો સંભવ છે. લક્ષ્મી પરાર્થ માટે વપરાશે એમ કરીને કમાયા પછી પરાર્થ તો ક્યાંય પડી રહે અને પૈસાદાર થયો તેનો ગર્વ

થઈ આવે છે, આંખ તીરછી થઈ જાય છે; વિપરીત ભાવો પ્રગટવાથી બીજાને નુકસાન કરવામાં પણ લક્ષ્મીનો દુરુપયોગ કરે તો તેને આંધળો જ કહેવો ઘટે. આંખ સત્પુરુષનાં દર્શન કરવા માટે તથા સંયમને મદદ કરવા અર્થે વાપરવી ઘટે છે, તેને બદલે જો પાપમાં પ્રવેશ કરવા માટે લક્ષ્મીની મદદથી વપરાય તો તે અંધાપો જ ગણાય. તેમ જ કાનને સદ્ગુરુ કે સત્શાસ્ત્રના શ્રવણને અર્થે વાપરવા જોઈએ તેને બદલે જો પોતાની પ્રશંસા કે બીજાના અવગુણ સાંભળવામાં વપરાય તો તે બહેરાપણું છે; અથવા તો ગરીબની દાદ ઉપર, પ્રાર્થના પ્રત્યે ધનવાન કાન ન દે તે પણ બહેરાપણું જ છે અને વચનને સત્પુરુષના કે પરમાત્માના ગુણગ્રામમાં વાપરવાને બદલે તિરસ્કાર કે અપશબ્દો બોલવામાં વપરાય તે મૂંગાપણું છે કે ધન-મદને લઈને મૌન રાખે, બોલાવે પણ બોલશે તો કંઈક આપવું પડશે જાણી મૂંગા રહે તે પણ મૂંગાપણું છે. આમ સવળા અર્થમાં સત્પુરુષનાં વચનો સમજવાં ઘટે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧૨]

૫૦૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩૧-૫-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૩, સોમ, સં. ૧૯૯૯

“સ્મરણ કરજો પ્રીતથી, તજી દેહ-અભિમાન;
નિત્ય નવિન ઉત્સાહથી, ધરજો પ્રભુનું ધ્યાન.
સત્ય વિનયયુત બોલજો, નવ જોશો પર દોષ;
સ્વદોષ સર્વે ત્યાગજો, તેથી થશે સંતોષ.
રંગ લગાડી ઇષ્ટનો, ગણજો અન્ય અસાર;
ગુરુપદે મન રાખીને, તરજો આ સંસાર.”

આપનો પત્ર મળ્યો. વાંચી આપની અભ્યાસ વધારવાની ભાવના જાણી. મારી સલાહ પૂછી, તે વિષે જણાવવાનું કે દરેકે પોતાના મનને પૂછવું અને એમ મનમાં લાગે કે આ કામથી પાછળ પસ્તાવું નહીં પડે, લાભ થશે, તો તે કરવા યોગ્ય છેજી. આપણે પુરુષાર્થ કરી જોવો, પછી અંતે તો પ્રારબ્ધ પ્રમાણે બનવાનું છે અને તેમાં સંતોષ માનવો. ખરું કર્તવ્ય આત્મહિત છે, તેને માટે સત્સંગ, સત્શાસ્ત્ર, સત્પુરુષાર્થની જરૂર છેજી. એ લક્ષ ન ચુકાય તેમ વ્યવહારમાં વર્તી લેવું ઘટે છેજી. મનુષ્યભવ એ મોટી સંપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ છે, તેનો કેવો ઉપયોગ થાય છે અને કેવો ઉપયોગ કરવો ઘટે છે તેનો વિચાર મુમુક્ષુજીવોને રહ્યા કરે છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧૩]

૫૦૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧-૬-૧૯૪૩

તત્ ઐ સત્ વૈશાખ વદ ૧૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૯

“જે સદ્ગુરુ-ચરણથી અળગા, તે થડ છોડી ડાળે વળગ્યા,
જેને સદ્ગુરુ-પદશું રાગ, તેનાં જાણો પૂર્વિક ભાગ્ય.”

“પ્રભુ પણ નિજ સંભારીને, દુઃખને કરશે દૂર,
સમય થયે રેલાવશે, પવિત્ર સુખનાં પૂર.”

“સદ્ગુરુના સદ્બોધથી, કરી શોધ, શ્રદ્ધા ધારજો,
સત્સંગથી ઉલ્લાસ સત્પુરુષાર્થ માંહિ વધારજો.”

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

આપનો પત્ર ગઈ કાલે મળ્યો. વાંચી સમાચાર જાણ્યા. ગમે તે વાંચીને પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો અને તેના ઉપકાર પ્રત્યે પ્રેમભક્તિ વધે તે કર્તવ્ય છેજી. અનેક શાસ્ત્રોનો સાર તે મહાપુરુષે એક કડીમાં ભરી દીધો છે :

“બે બોલોથી બાંધિયો, સકળ શાસ્ત્રનો સાર,
પ્રભુ ભજો નીતિ સજો, પરઠો પરોપકાર.”

“પર પ્રેમ પ્રવાહ બઢે પ્રભુસેં, સબ આગમભેદ સુઉર બસેં,
વહ કેવલકો બીજ જ્ઞાની કહે, નિજકો અનુભવ બતલાય દિયે.”

આવાં વચન વાંચી, વિચારી, ભાવના કરી તેમાં લીન થઈ જવા જેવું છેજી. જેને તે મહાપુરુષનો ઉપકાર સમજાય છે તે મહાભાગ્યશાળી ગણવા યોગ્ય છે. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સાથે શ્રી દેવકરણજી મુનિ હતા તેમને પરમકૃપાળુદેવ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર પ્રભુનો ઉપકાર સમજાયો ત્યારે પહેલાં અણસમજમાં તેઓશ્રી પ્રત્યે જે સામાન્ય ભાવ હતો તેના પશ્ચાત્તાપરૂપ એક પત્ર લખ્યો છે, તેમાંથી આપણે વારંવાર વિચારવા યોગ્ય ભાગ આપને માટે નીચે ઉતારી મોકલું છું, તે વાંચી સદ્વિચારમાં વૃત્તિ વિશેષ રહે તેમ વર્તવા વિનંતી છેજી.

“.....વિશેષ ઉદાસી આપે છે તે એ કે આપનો પ્રથમ સમાગમ મુંબઈમાં આપ નિવૃત્તિસ્થળ—આપના એકાંત સ્થળમાં બિરાજમાન હતા. તે વખતે લલ્લુજી મહારાજ (પ્રભુશ્રીજી) સાથે હતા, તે વખતે આપે મને પૂછ્યું કે સ્ત્રી દૃષ્ટિએ પડતાં પરિણામ ચળે છે? તથા વ્યાખ્યાનમાં અહંભાવ સ્ફુરે છે? તે આપે પૂછ્યાથી મેં યથાતથ્ય જેવા ભાવ વર્તતા હતા તેવા કહ્યા અને તે જ વિચારવાનો આપે પ્રથમ બોધ કર્યો હતો, તે હું અહંકાર વડે—દ્રવ્યત્યાગના અભિમાન વડે— જાણતો ન હતો અને સાધુપણું માની બેઠેલો તે આપે જાગ્રત કર્યો હતો. હવે બનતો પુરુષાર્થ કરું છું, અને આપની શાંતમૂર્તિ ઉપર દૃષ્ટિ રાખ્યા કરું છું અને તમારી

એકાગ્રવૃત્તિ અને સ્વરૂપસ્થિરતાનું માહાત્મ્ય જાણી શકતો નથી. તે આપની પૂર્ણ કૃપા વડે જણાશે તે આશા રાખું છું. જેમ બાળક માતા-પિતા સન્મુખ પોતાનું દુઃખ જણાવે છે તે જ રીતે હું આપની પાસે દુઃખની વાતો વર્ણવું છું કે સૂક્ષ્મ અહંભાવ વડે સૂક્ષ્મ વિષયાદિ-રાગદ્વેષ રહી જતાં આ દેહ પડી જશે ને તે બીજનાં વૃક્ષો થઈ પડશે ને જન્મમરણ ચાલુ રહેશે; તે ભયભરેલા વિચાર આવતાં મનમાં આકુળતા આવી જાય છે ને વળી વિચાર આવે છે કે આવી જોગવાઈ મળી છતાં જીવ ઘણી વાર રઝળ્યો એવું શાસ્ત્રઆધાર વડે જણાય છે ને આપ પ્રત્યક્ષજ્ઞાની પણ કહો છો તો આવી અપૂર્વ જોગવાઈ મળી છતાં આ દેહ પામ્યાનું નિષ્ફળપણું થાય? એવી ચિંતા કોઈ વખત થયા કરે છે ને વળી આપની સન્મુખ વૃત્તિ થતાં હિમ્મત આવે છે કે અપૂર્વ જોગવાઈ મળી ખાલી નહીં જ જાય, પણ દૃઢ નિશ્ચય થાય તેવો આશ્રય આપશો તો હું પરમ સુખી થઈશ ને જીવ્યું સફળ ગણીશ. કોઈ વખત આત્માને વૃત્તિ દુર્ધ્યાનમાં ખેંચી મૂળથી ચુકાવી દે છે, પણ થોડા સમયમાં તરત જ પાછી ખેંચાઈ આવે છે ને આપના સન્મુખ થાય છે. મર્યાદા ઓળંગતી નથી. લજ્જા પામી ગુરુ સન્મુખ થઈ જાય છે.”

આવો પુરુષાર્થ આપણે કરીને વૃત્તિને પરમકૃપાળુદેવની મુખમુદ્રા તરફ વાળતા રહેવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય છેજી. પરમકૃપાળુદેવ સહજાત્મસ્વરૂપ છે, તેમના તરફ વૃત્તિ રાખવાથી આત્મવૃત્તિ થવા સંભવ છેજી. તેમનાં વચનો, તેમની વીતરાગ મુખમુદ્રા વારંવાર લક્ષમાં લેવાથી આ ત્રિવિધ તાપથી બળતા સંસારમાં શાંતિ સાંપડે છેજી. એવો ઉપરના પત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે ઘણા સંતોને સાક્ષાત્ અનુભવ થયો છેજી. પ્રારબ્ધ અનુસાર જ્યાં હોઈએ ત્યાં ભક્તિ, સ્મરણ, સદ્વાચન, સદ્વિચાર અને આત્મભાવના કરતા રહેવામાં આપણું કલ્યાણ સમાયું છેજી. “હું દેહાદિ સ્વરૂપ નથી, અને દેહ સ્ત્રી પુત્રાદિ કોઈ પણ મારાં નથી, શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ અવિનાશી એવો હું આત્મા છું, એમ આત્મભાવના કરતાં રાગદ્વેષનો ક્ષય થાય.” (૬૯૨)

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧૪]

૫૦૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૬-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્

જેઠ સુદ ૯, શનિ, સં. ૧૯૯૯

“નિયમથી કરેલું કામ ત્વરાથી થાય છે, ધારેલી સિદ્ધિ આપે છે; આનંદના કારણરૂપ થઈ પડે છે.” (૨૧-૧૧)

આપનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. તમારી સંસારભાવ સંકોચવાની વૃત્તિ આદિ જાણી સંતોષ થયો છેજી. “આજ્ઞામાં અમુક વખત લેવો એ કંઈ સમજ પડતી નથી” એમ કહ્યું તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે જ્યારે આપણને એકાદ કલાક કે અમુક વખત તદ્દન નિવૃત્તિ છે એમ સમજાય, ત્યારે વખતની મર્યાદા સંબંધી પણ આજ્ઞા લેતી વખતે મનમાં નિર્ણય કરી શકાય કે કલાક સુધી મારે આત્મા સિવાયની બીજી કોઈ પ્રવૃત્તિમાં પડવું નથી. તેવો નિયમ લીધા પછી કોઈ મિત્ર આદિ આવી ચઢે તો કાપલીમાં લખી રાખ્યું હોય કે અમુક આટલા વાગ્યા પછી બીજા સાથે

વાતચીત કરવાનો મારે નિયમ છે, તે બતાવી દીધાથી તે પણ સમજી જાય એટલે કાં તો તેટલો ટાઇમ રાહ જોઈ બેસે કે તેને ફાવે તેમ કરે. આ બધું સ્વતંત્ર જીવનને અંગે છે તેની ઉતાવળ કરવા જેવું નથી, પણ તેમ કરવાથી પત્રને મથાળે જે વાક્ય લખ્યું છે તે પ્રમાણે ઘણો લાભ થાય છે, તે સૂચવવા માત્ર ^૧ગયા પત્રમાં લખ્યું હતું.

બીજું તમારાં માતૃશ્રી સંબંધી તમને મનમાં કંઈ વિચાર વારંવાર ન આવતા હોય તો કંઈ તે વિષેની પ્રવૃત્તિમાં પડવા યોગ્ય નથી. જે પ્રસંગે જેમ ઠીક લાગે તેમ બને તેટલી સમતા સાચવવાની ટેવ પાડતા રહેવું તે શ્રેયસ્કર છેજી.

હાલ તમે નડિયાદ રહો છો તેથી તમારાં માતૃશ્રી આદિને સંતોષ રહેતો હોય તો ત્યાંના જ સારા ગણાતા વૈદ્યની દવા લીધા કરવી. પ્રારબ્ધ હશે તેમ સુખદુઃખ જે કર્મનાં ફળ છે તે આવ્યા કરશે એમ માની, મુખ્ય કાર્ય આત્મહિત કરવાનું છે તે થતું હોય તો અમદાવાદ વગેરેની પ્રવૃત્તિ પણ ઠીક લાગતી નથી. પછી જેમ સંયોગવશાત્ કરવું પડે તે કરી છૂટવું; તેમાં મુખ્ય લક્ષ રાખવા યોગ્ય નથી. અનેક જણ સલાહ આપનાર આવે તેમ દરેકનું કહ્યું કર્યા કરે તો દરદીને ત્રાસ સિવાય બીજો લાભ ઓછો જ સંભવે. દવામાં શું આવે છે વગેરે મને પૂછવાની કંઈ જરૂર નથી. સાત વ્યસન અને સાત અભક્ષ્ય ચીજોનો તમે નિયમ લીધો છે તેમાંની કોઈ ચીજ આવે છે કે નહીં, તે દવા આપનાર પાસેથી ખાતરી કરી લેવી. દાખલા તરીકે, કોઈ ગોળીઓ વૈદ્ય આપતો હોય તો ‘મધમાં ગોળીઓ વાળેલી છે કે કેમ?’ એમ સત્યતાથી પૂછી લેવું કે ‘મધ હું વાપરતો નથી તો તેવી ચીજો દવામાં હોય તો મને તે મહેરબાની કરીને આપશો નહીં’ આમ કહી શકાય.

મરણની વિચારણા વૈરાગ્યની વૃદ્ધિને અર્થે છે. તેનો અર્થ એવો નથી કે મરણનો ભય માથે વર્તે છે માની સાધનમાં ઉતાવળ કર્યા કરવી. આત્મા અજર, અમર, અવિનાશી, અછેદ, અભેદ, નિત્ય પદાર્થ છે તે પણ ભૂલવા યોગ્ય નથી, એમ સ્યાદ્વાદ છે, તે આત્માને બળવાન બનાવે તેવો છેજી. સત્સંગ, સત્શાસ્ત્રના વિશેષ પરિચયે અને વિચારની વૃદ્ધિ થયે તે વિશેષ સમજાશેજી. ધીરજ એ મોટો ગુણ છે, તેમ જ સહનશીલતા પણ જીવને સ્થિરતા તરફ વાળનાર છે તે ક્રમે ક્રમે સાધ્ય છે. બને તેટલા તે ગુણ કેળવવાના પ્રસંગોનો લાભ લેતા રહેવાનો લક્ષ રાખવો. જે થાય છે તે ભલાને માટે જ થાય છે. દરેક પ્રસંગ કંઈ ને કંઈ શિખામણ આપનાર બને તેવો હોય છે, વિચારણાની માત્ર જરૂર છે. તેને માટે જેનો પુરુષાર્થ છે તે તેમાં વહેલેમોડે સફળ થાય છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

૫૦૬ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૭-૬-૧૯૪૩

જેઠ સુદ ૧૪, ગુરુ, સં. ૧૯૯૯

“હું પામર શું કરી શકું? એવો નથી વિવેક;
ચરણ શરણ ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક.”

મુખ્ય આત્માર્થનો લક્ષ રાખી સંજોગો પ્રમાણે જે બની આવે તે બનાવી લેવું. નિત્યનિયમાદિ ધર્મધ્યાન, બીજા વિચારોમાં ન ચૂકવા વિનંતી છેજી. સદાચાર એ ધર્મનો પાયો છે, તે હૃદયમાં રાખશો. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧૫]

૫૦૭ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨૮-૬-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ જેઠ વદ ૧૧, સોમ, સં. ૧૯૯૯

(દોહરા)

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ;
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.
તન-મન-વચને આદરો, ભક્તિ ધરી ઉલ્લાસ;
આત્મ-સમાધિ કારણે, સમરણ શ્વાસોશ્વાસ.”

“દુનિયા મરને સે ડરે, મેરે મન આનંદ;
કબ મરશું, કબ ભેટશું, પૂરણ પરમાનંદ.
મેં-મેરા એ જીવકું, બંધન મોટા જાન;
મેં-મેરા જાકું નહીં, સોહી મોક્ષ પિછાન.”

“રે! મન, આ સંસારમાં દુઃખથી તું ન ડરીશ.
સમ સમશેર વડે કરી, ધાર્યું તે જ કરીશ.
જીવત જીવનવર જપું, મુએ મુક્તિ પાઉં,
દોનું હાથે લાડવા, જો ભાવે સો ખાઉં.”

“મરણ-વખત વિચારતાં, જાતિસ્મૃતિ થયું જ્ઞાન,
જન્મ-મરણ ટાળી ગયા, રાજચંદ્ર ભગવાન.”

“ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને હૃદયે રહ્યું,
સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર,
જોતાં જોબન તો વહી ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું.
તત્તા તારું આપ તપાસ, ક્યાંથી આવ્યો? ક્યાં તું જાશ?
ખેપ કરીને ખોળી કાઢ, સદ્ગુરુ યોગે લાગે હાથ,
મૂરખના મનમાં નહીં ત્રાસ, તત્તા તારું આપ તપાસ.

થથ્થા થિર તો રહેવું નથી, કોણ રંક કોણ પૃથ્વીપતિ,
 આજ કાલમાં જાવું સહી, કોટિ ઉપાયે રહેવું નહીં,
 ભાવ ધરી ભજ શ્રીમદ્ પતિ, થથ્થા થિર તો રહેવું નથી.
 લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ, ફરી ફરી નહીં આવે દાવ,
 જીતી બાજી હારીશ નહીં, સમજીને શિખામણ કહી,
 હવે ન ચૂકીશ આવો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ.
 કક્કા કર સદ્ગુરુનો સંગ, હૃદય-કમળમાં લાગે રંગ,
 અંતરમાં અજવાળું થાય, માયા મનથી દૂર પળાય,
 લિંગ-વાસના હોયે ભંગ, કક્કા કર સદ્ગુરુનો સંગ.
 ડહા ડહાપણ મૂકી દે, સદ્ગુરુને શરણે જઈ રહે,
 વચન તણો રાખી વિશ્વાસ, કુકલ્પનાનો કરજે નાશ,
 ઉપાધિથી અળગો રહે, ડહા ડહાપણ મૂકી દે.
 નત્રા નિશ્ચય ગુરુનો છેય, ધીર વીર પગ રોકી રેય,
 કાયર નરનું નહિ ત્યાં કામ, શૂરવીરનો સાચો સંગ્રામ.
 જીત્યા જગમાં જિનવર જેય, નત્રા નિશ્ચય ગુરુનો છેય.
 રરા રાજ ભજનમાં રહે, બીજું બકવું મૂકી દે,
 વળતો શીદ વદે છે વાત, નીર વલોવે ના'વે સ્વાદ,
 રાજ-શરણ તું હેતે ગ્રહે, રરા રાજ ભજનમાં રહે.
 સસ્સા સાધન સર્વે થયું, જેનું ચિત્ત ગુરુશરણે રહ્યું,
 હરતાં ફરતાં પ્રભુનું ધ્યાન, તેને તપ, તીરથ, બહુ દાન;
 કોટિ વિઘન ભયંકર ગયું, સસ્સા સાધન સર્વે થયું—.”

પૂ.ની તબિયત દિવસે દિવસે નરમ રહ્યા કરે છે એમ લખ્યું તે જાણ્યું. પ્રારબ્ધકર્મ પ્રમાણે વેદનીય આવેલી ભોગવ્યા વિના ધૂટકો નથી.

“જ્ઞાની કે અજ્ઞાની જન, સુખ દુઃખ રહિત ન કોય;
 જ્ઞાની વેદે ધૈર્યથી, અજ્ઞાની વેદે રોય.” (૧૫)

એ આપ સમજો છો છતાં વિશેષ સાવધાની રાખી આ વખતની વેદની વેદી લેવાય તો જીવને સમાધિમરણનું કારણ બને તેમ છેજી. સદ્ગુરુનું શરણું, તેની આજ્ઞાની ઉપાસના, સમરણ કરતા રહેવાની ટેવ, સદ્ગુરુના બોધનો ઊંડા ઊતરીને શાંતિથી કરેલો નિર્ણય, ભક્તિ આદિ અપૂર્વ સામગ્રીની જોગવાઈ પુણ્યયોગે આ ભવમાં સમીપ સમજી, વૃત્તિ એવી ઉત્તમ બાબતોમાં રાખશો, તથા મરણનો ડર ન રાખતાં તેની તૈયારી જરૂર કાળજીપૂર્વક શાંત ભાવે સદ્ગુરુશરણે કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. આ કાળમાં અચાનક આયુષ્ય તૂટી જતાં સાંભળીએ

છીએ. આપણને આટલું જીવવાનું મળ્યું છે તે કોઈ પૂર્વના પુણ્યનો યોગ ગણવા યોગ્ય છેજી. ભલે પથારીમાં પડી રહેવું પડતું હોય, વેદના ભોગવવી પડતી હોય, ચેન ન પડતું હોય, પણ એવો એવોય મનુષ્યભવ છે ત્યાં સુધી સદ્ગુરુના અપાર જ્ઞાન, સુખ, વીર્ય અને નિરંતર આત્મઉપયોગ તરફ દૃષ્ટિ દઈ, તેને શરણે આ જીવનું જરૂર કલ્યાણ થશે, એવું આશ્વાસન એવા દુઃખના વખતમાં મેળવી શાંતિથી સર્વ દુઃખ ખમવાનું બળ મેળવી શકાય તેમ છેજી. આ જીવે આજ સુધી કરવા જેવું છે તે તો કંઈ કર્યું નથી, નહીં તો આવે વખતે બીજા જીવોને પણ પૂ. સોભાગ્યભાઈની પેઠે ઉપદેશરૂપ થઈ પડે; આવે વખતે ધીરજથી વેદની વેદાય તો પોતાનું પણ કલ્યાણ થાય અને બીજા જીવોને પણ ‘માર્ગ ઉત્તમ છે, આ ભાઈ આરાધે છે તે જ માર્ગ આરાધવા યોગ્ય છે’ એવી ભાવના થવાથી માર્ગ પામવાની જિજ્ઞાસા જાગે. ધીરજ ખોઈ બૂમો પાડવાથી કાંઈ કર્મને દયા આવવાની નથી. ઊલટી કંઈ રહી-સહી શક્તિ હોય તે ભક્તિમાં ગાળી શકાત તેને બદલે બરાડા પાડવામાં ને બીજાને ગભરાવવામાં ખલાસ થઈ જાય. માટે શાંતિથી, ધીરજથી, સમભાવથી સહનશીલતા લાવી ગમે તેવી વેદના હોય તે જવા માટે આવી છે, ભોગવવી લીધા પછી ફરી આવવાની નથી, દેવું પતે છે એમ જાણી હિંમત રાખી કઠણાઈ કેળવવા વિનંતી છેજી. દવા પીવાની હોય તે કડવી છે, નહીં પીઉં એમ કરીને પણ નાનાં છોકરાંની પેઠે પરાણે આખરે પીવી પડે છે અને સમજી હોય તે ન ગમે તોપણ આંખો મીંચી કઠણ મન કરી પી જાય છે, તેમ આત્મામાં કલેશવૃત્તિ ન ઊપજે પણ શ્રી ગજસુકુમારની પેઠે, મોક્ષની પાઘડી માની વેદના સહન કરી તેમ, પ્રસન્ન ચિત્તે ‘સદ્ગુરુએ જ આપણને ઊંચી દશામાં લાવવા આ કઠણાઈ મોકલી છે’ એમ માની સદ્ગુરુને શરણે દુઃખને સુખ ગણી આનંદમાં રહેતાં શીખવાની ભલામણ છેજી. નરકમાં કેવાં કેવાં આકરાં દુઃખ પરાધીનપણે ભોગવીને આ જીવ આવ્યો છે તેનો વિચાર આવે તો અહીંના દુઃખોની તો કંઈ ગણતરી ન રહે. ઊલટું, મનુષ્યભવથી મોક્ષ સુધીનો માર્ગ ખુલ્લો છે એમ સમજી પૂ. સોભાગ્યભાઈની પેઠે એકાગ્ર ભાવ જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં, સ્મરણમાં રાખવો ઘટે છેજી.

પૂ. પ્રભુશ્રીજીની ભલામણ થોડી જણાવી પત્ર પૂરો કરું છું, તે વારંવાર વાંચવાથી હિંમત રહેશે અને કલ્યાણનું કારણ બનશે એમ વિચારી લક્ષમાં લેશોજી :

“અમને જે પરમકૃપાળુદેવે આજ્ઞા કરી છે અને જે અમે આરાધીએ છીએ, જેની અમને દૃઢ શ્રદ્ધા છે તે અમે તમને આજે સ્પષ્ટ અંતઃકરણે ખુલ્લા શબ્દોમાં કહીએ છીએ; અમારાં વચન ઉપર તમને વિશ્વાસ છે, શ્રદ્ધા છે કે આ જે પોતે આરાધે છે તે જ કહે છે. પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા પ્રત્યે પરિણામપૂર્વક દૃઢ શ્રદ્ધાથી ઉપાસના કરશો તો કલ્યાણ જ છે. એ આજ્ઞા તે ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’ એ છે; અને એ જ આત્મા છે, એમ દૃઢ શ્રદ્ધા રાખવી. આ તો સાંભળ્યું છે, એમાં બીજું નવું શું છે? એ પ્રકારના વિકલ્પથી સામાન્યપણામાં ન કાઢી નાખતાં, આમાં કોઈ અલૌકિકતા રહી છે એમ માની દૃઢ શ્રદ્ધાથી આરાધન કરવું.

મરણ તો સર્વને છે જ; દેહ ધર્યો ત્યારથી જ મરણ છે અને મરણ સમયની વેદના પણ અસહ્ય હોય છે. ભલભલા ભાન ભૂલી જાય છે. તે વખતે કંઈ પણ યાદ આવી શકતું નથી. માટે અત્યારથી જ તેની તૈયારી કરી રાખવી કે સમાધિમરણ થાય. ‘મરણ અવસરે મને બીજું કંઈ ના હો, આ જ આજ્ઞા માન્ય હો! હું કંઈ પણ જાણતો નથી, પરંતુ આ જે કહે છે, તે જ સત્ય છે અને તે જ આજ્ઞા માન્ય હો! એમ તૈયારી કરી રાખવી. સમયે સમયે જીવ મરી રહ્યો છે. માટે સમય માત્રનો પણ પ્રમાદ ન કરતાં,સમયે સમયે આજ્ઞામાં પરિણામ દૃઢ કરવાં. મારું તો એ પુરાણપુરુષ પરમકૃપાળુદેવે જે કહ્યું છે તે એક માત્ર ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’ જ છે, અન્ય કાંઈ મારું નથી.....માટે અંતરથી દૃઢ શ્રદ્ધા રાખીને આજ્ઞા ઉપાસવી. આ સંજોગ-સંબંધ, સ્ત્રી-પુત્ર, માતા-પિતા, ભાઈ આદિ સર્વ (વિભાવિક) પર્યાય છે અને નાશવંત છે. માટે તે કોઈ મારાં નથી. મારા તો એક સત્સ્વરૂપી પરમકૃપાળુદેવ છે, અને તેમણે જે આજ્ઞા કરી છે અને કહ્યો છે તેવો સહજાત્મસ્વરૂપી એક આત્મા જ છે. તે સહજાત્મસ્વરૂપ આત્મા છે, નિત્ય છે, એ આદિ છ પદ જે પરમકૃપાળુદેવે કહ્યાં છે તે સ્વરૂપવંત છે. એ મારો છે એમ માનવું. અત્યારથી તૈયારી કરી રાખવી કે મરણ સમયે આ આજ્ઞા જ માનીશ, બીજું કંઈ નહીં માનું. અને એમ માનવાથી જ, એ માન્યતા રહેવાથી તે સાથે જે મરણ છે તે સમાધિમરણ છે. જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રમય ‘સહજાત્મસ્વરૂપ’ આત્મા એ જ આપણો છે, એમ માનવું. જીવ પોતાની મેળે શ્રદ્ધા, ભાવના કરે એના કરતાં આ તો સાક્ષી થઈ, અમારી સાક્ષીયુક્ત થયું..... પુરુષાર્થ શ્રેષ્ઠ છે. માટે પુરુષાર્થ એ કર્તવ્ય છે. આજ્ઞા ઉપાસવી અને તેમ કરતાં સદા આનંદમાં રહેવું. મારું સ્વરૂપ તો જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રમય આત્મા એ જ છે. અને તેનાથી અન્ય છે તે વિનાશી છે, તો તેનો ખેદ શો? માટે ખેદ ન કરતાં સદા આજ્ઞામાં લક્ષ-ઉપયોગ રાખી વર્તતાં આનંદમાં રહેવું. આ જ કરવું છે એમ નિશ્ચય કરવો. અને આ જ ખરું વ્રત છે. આજ્ઞામાં ઉપયોગ, તેની ઉપાસના એ જ ખરું વ્રત આરાધવા યોગ્ય છે. અનંતા જ્ઞાની જે થઈ ગયા છે તેનો બધાનો આ જ માર્ગ છે, આ જ આજ્ઞા છે; અને તે જ પ્રત્યક્ષપણે પરમકૃપાળુદેવે જણાવી છે. માટે પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા આરાધતાં સર્વ જ્ઞાનીની ઉપાસના આવી જાય છે.

આ બરાબર સ્મરણમાં રાખશો; ઉપયોગમાં રાખશો અને એ જ માન્યતા એવી તો દૃઢ કરવી કે મરણ સમયે તે જ આપણને હો! એ જ લક્ષ રાખવો. આ રોજ પ્રત્યે સંભારશો, વિચારશો. અમારી આ જ તમને સૂચના છે; અને એ જ કરવાનું છે. આ કોઈ પુરાણપુરુષની અત્યંત કૃપા છે. (ઉપદેશામૃત, પૃષ્ઠ ૪૮૯-૯૦)

શ્રી સદ્ગુરુ-પ્રસાદમાંથી પૂ.ને રોજ દર્શન કરાવશો તથા આ પત્ર સંભળાવશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧૬]

૫૦૮ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૨-૭-૧૯૪૩

તત્ ॐ સત્ જેઠ વદ ૦)), શુક્ર, સં. ૧૯૯૯

“ ‘મેં મેરા’ એ જીવકું, બંધન મોટા જાન,
‘મેં મેરા’ જાકું નહીં, સોહી મોક્ષ પિછાન.”

“ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને હૃદયે રહ્યું,
સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર.
જોતાં જોબન તો વહી ગયું, ઢઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું.”

એક વાત સમજી રાખવાની જરૂર છે કે આપણી આશાઓને અનુસાર ફળ પ્રાપ્ત થતાં નથી. વાંચન વગેરેથી મોટા મુનિવરોને દુર્લભ એવા મન વશ કરવા સંબંધી કે બ્રહ્મચર્ય કે આત્માના ઓળખાણ સંબંધી અભિલાષાઓના કિલ્લા રચીએ છીએ. તેની પ્રાપ્તિને માટે કેવા પુરુષાર્થની જરૂર છે તેનો આપણને ખ્યાલ નથી, તેના ક્રમનું ભાન પણ નથી; છતાં એ અભિલાષાઓ એકદમ ફળે એવી અધીરજ તો ભરેલી જ હોય છે. આ લખ્યું છે તે ધ્યેય બહુ દૂર છે એમ જ બતાવવા લખ્યું નથી; પણ કારણ-કાર્યને સંબંધ છે તે મેળ ખાય તેવી વિચારણા થવા લખ્યું છે. હવે તમે સામાન્ય ભક્તિભરપૂર પત્રમાં બ્રહ્મચર્યની માગણી કરી છે, તે યોગ્ય છે. તેની જ મારે તમારે બધાને જરૂર છે. તેને માટે પુરુષાર્થ કરવા પરમ ઉપકારી પરમકૃપાળુદેવે કહેલું કહું છું તે આપણે આદરીએ અને નિરાશ ન થઈએ એમ ઇચ્છું છું.

“સ્વાદનો ત્યાગ એ આહારનો ખરો ત્યાગ જ્ઞાનીઓ કહે છે.” (૨૧-૯૩) આ ચાર આંગળની જીભ જીતવા કમર કસો જોઈએ. જ્યાં જ્યાં મીઠાશ આવે તે વખતે વૃત્તિ ત્યાં ન જવા દેતાં તેવી વસ્તુને બેસ્વાદ બનાવવા કે તેને દૂર કરવા તુર્ત ઉપાય લેતા રહો; તેવા પ્રસંગો લક્ષમાં રાખી, તે વિષે વિચાર કરી તેની તુચ્છતા ભાસે તેમ વિચારતા રહેવા સાચા દિલે આ પત્ર મળે ત્યારથી તૈયાર થાઓ. પેટ ભરવા માટે, જીવન ટકાવવા પૂરતું ખાવું છે, તેમાં જીભ ભંજવાડ કરી, વિક્રિયાઓ ઉત્પન્ન થાય તેવા વિકલ્પો ઊભા કરી રંજાયમાન કરે છે; તેના ઉપર પહેરો રાખવો છે, પિકેટિંગ કરવું છે એવો નિર્ણય કરી જે મળી આવે તે મિતાહારીપણે લઈ તે કામ પતાવતાં શીખો; પણ ધીરજથી તબિયત ન બગડે તેમ આહાર ઉપર હાલ તો વિશેષ લક્ષ રાખો. વિશેષ બાબતો વિષે મળશો ત્યારે વાત થશે. “કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.” (૪૬૦) એ પરમકૃપાળુદેવનું વચન વારંવાર વિચારી બને તેટલું અમલમાં મૂકતા રહેવા વિનંતી છેજી. અહીં ન આવવું એવો નિર્ણય કરવામાં પોતાને નુકસાન છેજી. સદ્વિચારની વૃદ્ધિ કરવાની અને કલ્પનાઓ ઓછી કરવાની કાળજી રાખશોજી.

લિ. આપનો હિતેચ્છક દીનદાસ ગોવર્ધનના જયસદ્ગુરુવંદન સ્વીકારશોજી.

[૪૧૭]

૫૦૯ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૩-૭-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૧, શનિ, સં. ૧૯૯૯

“ઠગાયો આજ લગી અત્યંત, હવે તો માફ કરો ભગવંત.
ખોટાં ખાતાં ખતવ્યાં મેં તો, જૂઠો રાખી હિસાબ;
રકમ શરીર ખાતાની ખતવી, આત્મા ખાતે સાફ. ઠગાયો
સદ્ગુરુ સમીપ ગણ્યા ના તેથી, માયા લાંબી ચાલી,
હવે હાજરી હરદમ ગણીને, વૃત્તિ અંતર વાળી.” ઠગાયો

(શાર્દૂલવિકીડિત)

“રાજાને તૃણ તુલ્ય માત્ર ગણતા, ના ઇન્દ્ર સુખી ગણે,
પ્રાપ્તિ-રક્ષણ-નાશરૂપ ધનના, ક્લેશો ન જેને હણે;
સંસારે વસતાં છતાં સુખ લહે, સિદ્ધો સમું માનવી,
દેવોને પણ પૂજ્ય નિર્ભયપદે છે, સંત સંતોષથી.”

પરમકૃપાળુદેવે “આખો લોક ત્રિવિધ તાપથી બળતો છે” એમ જણાવ્યું છે તેનો વિચાર કરે તો મુમુક્ષુજીવને પ્રગટ નજરે દેખાય તેવો કાળ આવી લાગ્યો છે. તેમાંથી આપણે કેવી રીતે બચવું? બચવાની ચીવટ હૃદયમાં રહે છે કે આંખો મીંચીને તે બળતામાં ઘાસતેલ છાંટી ઓલવવાનો પુરુષાર્થ કરીએ છીએ? તે વિચારી શાંતિને માર્ગે વૃત્તિ વળે અને મનમાં તેવી દશા ન આવે ત્યાં સુધી ખટકો રહ્યા કરે, બને તેટલો પુરુષાર્થ કરવાની પ્રેરણા આપોઆપ થયા કરે અને અત્યારે અશક્ય લાગે તેની ભાવના સેવાયા કરે તો ગમે તેવા વિકટ પ્રસંગમાં પણ જ્ઞાનીની આજ્ઞાને આરાધનારને આનંદ સ્ફુર્યા વિના ન રહે. પરમ પુરુષ શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનાં વચનામૃત એ ત્રિવિધ તાપથી બચવાનો અચૂક ઉપાય છે, તાપને તાપરૂપ સમજાવે તેવાં છે; તથા તે તાપની શાંતિના ઉપાય તરફ વૃત્તિ વાળે તેવાં રહસ્યમય, ચમત્કારી અને પ્રેરક છેજી.

ઈશ્વરલાલ જેવા બીજા દશ બાર ભાઈઓને અહીં આવવાની વૃત્તિ રહે છે એમ તે જણાવતા હતા. તે વૃત્તિને ઉત્તેજન મળ્યા કરે તેવો સત્સંગ, ભક્તિ, વાચન, વિચારણા સ્વપર હિતકારી છેજી.

એક પરમકૃપાળુદેવ આપણને અને સર્વ શરણાગતને આધારરૂપ છે, પ્રગટ તેમનાં વચનો કાને આવ્યાથી સમજાય તેમ છેજી. સદ્ગુરુના ગુણગ્રામ, તેમાં ઉલ્લાસ અને પ્રેમ એ કોટિ કર્મોનો નાશ કરનાર ઔષધિ છેજી. કેમ વૃત્તિ હાલ રહ્યા કરે છે તે લખતા રહેવા વિનંતી છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૧૮]

૫૧૦ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૬-૭-૧૯૪૩

તત્ ઐ સત્ આષાઢ સુદ ૪, મંગળ, સં. ૧૯૯૯

“નીરખીને નવયૌવના, લેશ ન વિષયનિદાન;
ગણે કાષ્ઠની પૂતળી, તે ભગવાન સમાન.”

“સુખ પ્રાપ્ત કરતાં સુખ ટળે છે, લેશ એ લક્ષે લહો,
ક્ષણ ક્ષણ ભયંકર ભાવમરણે, કાં અહો રાચી રહો ?
લક્ષ્મી અને અધિકાર વધતાં, શું વધ્યું તે તો કહો ?
શું કુટુંબ કે પરિવારથી, વધવાપણું એ નય ગ્રહો;
વધવાપણું સંસારનું, નરદેહને હારી જવો,
એનો વિચાર નહીં અહોહો ! એક પળ તમને હવો!!!”

આપ બન્નેનો પત્ર પ્રાપ્ત થયો. વાંચી સમાચાર જાણ્યા. કોઈ રીતે ગભરાવા જેવું નથી. સલાહ સંપ સમજૂતીથી કામ થાય છે તે દીર્ઘ કાળ ઉત્સાહથી પળે છે, તે થવા અર્થે વિલંબ થાય તે વિલંબરૂપ નથી. મકાન ચણવા પહેલાં પાકો પાયો કરવા માટે કે એકાદ ચોમાસું મજબૂતી માટે પાયો પૂરી પડી રહેવા દે છે, તે ભવિષ્યમાં મકાન થયા પછી પાણી આવતાં ફાટ ન પડે કે તૂટી ન પડે તે અર્થે હોય છે, તેમ જિંદગી પર્યંત વ્રત પાળવાની ઉતાવળ કરતા હતા અને આટલી તૈયારીઓની ક્યાશ છે તેની તમને પણ ખબર નહોતી, પણ તે કામ માટેની તૈયારીનો લક્ષ ન ચૂકવો. હાલ જેમ સમાધાનીપૂર્વક કર્મોદયમાં બને તેટલી, શુભ ભાવના રાખી શકાય તેટલી રાખી ભાવિ આદર્શમાં મદદરૂપ થાય તેનું શિક્ષણ તેમને હૃદયગ્રાહી થાય તેમ કરવું. આપણો આગ્રહ તેમને વ્રતમાં પ્રેરે તે કરતાં વ્રત પ્રત્યે તેમને પ્રીતિ ઉત્પન્ન થાય તેમ કરવા ભલામણ છેજી. ઉત્તમ ઉપાય તો ઉત્તમ વાતાવરણ છે તે લક્ષમાં રાખવા જણાવું છું. જ્યાં અપરિણીત કન્યાઓ જિંદગી પર્યંત બ્રહ્મચર્ય પાળી રહે છે, જ્યાં પરણેલાં પણ સંતાન વિનાનાં સ્ત્રીપુરુષો બ્રહ્મચર્ય પ્રત્યેની પ્રીતિથી સુખપૂર્વક જીવન ગાળે છે, એવા આ આશ્રમના વાતાવરણમાં કુટુંબ સહિત વેકેશનના વખતમાં રહેવાનું બને તો તમે જે ન કહી શકો કે કરાવી શકો તે સહજ તેમના હૃદયમાં ઊગી નીકળે, તેમની જ ભાવના તમારા વગર કહ્યે આત્મકલ્યાણ માટે તીવ્ર બને આવો સંભવ જાણી, વખત મળે ત્યારે કે વેકેશન જેવા વખતે તેમની ભાવના આશ્રમમાં આવવાની, રહી જવાની થાય તેવી વાતો પ્રસંગોપાત્ત કરશો તો ક્રમે ક્રમે તમારી આદર્શ ભાવના સફળ થવા યોગ્ય જણાય છેજી. શ્રી જંબુકુમારે પૂર્વભવે બ્રહ્મચર્યની આરાધના કરેલી હોવાથી તેને આઠ કન્યાઓ અપ્સરાઓ જેવી પરણાવી છતાં તેના બ્રહ્મચર્યમાં ખામી ન આવતાં સર્વને સંસારની અસારતા ગળે ઉતારી સર્વસંગત્યાગી થયા, અનેકને ત્યાગ કરાવનાર થયા. જેટલું કૂવામાં હોય તેટલું હવાડામાં આવે એવી કહેવત છે, તેમ આપણે આપણી દશા, વૈરાગ્ય-ઉપશમ ઉપાસી, વધારતા જઈશું તેમ તેમ વગર કહ્યે બીજાને તે ચેપી રોગની પેઠે

અસર કરશે. જે કંઈ કરવું તે પાકે પાયે કરવું છે, ઉપલક કરવું નથી; આવો એક દૃઢ નિશ્ચય વ્રત લેનારે કરવા યોગ્ય છેજી. ધર્મ એ વાત અંતરની છે તેથી કોઈની કરાવી તે થતી નથી. બીજા નિમિત્ત માત્ર છે અને શુભ નિમિત્તે ઘણાને શુભ ભાવના થાય છે અને વધે છે. માટે શુભ નિમિત્તો ઉપર શાસ્ત્રોમાં આટલો બધો ભાર મુકાયો છે, પણ તે નિમિત્તોમાં પણ જીવને લાભ ન થાય તો નિમિત્તોનો વાંક નથી એટલો લક્ષ ભૂલવા યોગ્ય નથીજી. જે પરણેલા છે તેમને કેવાં વિઘ્નો આવે છે તે વિચારી, પરણ્યા નથી તેમણે પોતાના જીવનનો ક્રમ કેમ રાખવો તે શીખવા યોગ્ય છેજી. સમજીને વિશેષ શું કહેવું? રૂબરૂમાં મળશો ત્યારે જણાવશો તો સ્મૃતિમાં આવશે તે જણાવવા હરકત નથી. કાગળમાં આવી વાતો વિષે લખવા મન થતું નથી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

સ્ત્રીઓને આપણા વિચારોનો લાભ પૂરો મળતો નથી, એ મુશ્કેલીનું મૂળ છે.

[૪૧૯]

૫૧૧ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૭-૭-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૫, બુધ, સં. ૧૯૯૯

“પરમ ઉપકારી અહો! રાજચંદ્ર ગુરુદેવ,
જેને શરણે જીવતાં, ટળતી ભવ-ભ્રમ ટેવ.”

તમે પુછાવો છો કે કોંડલિવર ઓંછલ લેવું પડે તો લેવું કે કેમ? તેનો ઉત્તર નકાર સિવાય બીજો શું હોઈ શકે? મારાથી તેવી દવામાં અનુમતિ કેમ અપાય? તે આપ જ વિચારી જોશો. દવા જ મટાડે છે, શક્તિ આપે છે તેમ નથી. એ તો માર્ગ અનુકૂળ કરનાર છે. બાકી શક્તિ તો જેમાંથી આવવાની છે તેમાંથી જ આવશે. નિમિત્તનો નિષેધ નથી કરવો; પણ જેનું ફળ અત્યારની માંદગીથી ભારે દુઃખદાયી આવે તેમ હોય તેવી દવા તે દવા નથી, પણ રોગની માતા છે. આટલો લક્ષ રાખી દાક્તરથી દબાઈ જવા યોગ્ય નથી. બીજી નિર્દોષ દવા ન આપે તો થોડા દિવસ અમદાવાદ જઈ કોઈ દેશી દવા જરૂર લાગે તો લેવી. વ્યાધિ, વ્યાધિના કાળે ક્ષય થઈ જાય છે તે શ્રદ્ધા આવા વખતે વધારે બળપૂર્વક ટકાવી રાખવી ઘટે છેજી. સ્મરણનો અભ્યાસ વિશેષ રાખવા ભલામણ છેજી. ખરી દવા સત્પુરુષની કૃપાથી મળી છે તે જ છેજી. દેહની જેટલી કાળજી રાખીએ ધીએ તેટલી નહીં, પણ તેથી અનંતગણી કાળજી આત્માની રાખવા પરમકૃપાળુદેવે કહેલ છે તે લક્ષમાં હશે. હિંમત હારવી નહીં અને જે જે પરમપુરુષનાં વચનો યાદ આવે તેના વિચારમાં ઊંડા ઊતરવા ભલામણ છે. જગતની વિસ્મૃતિ કરી સત્પુરુષના ચરણમાં રહેવાની ભાવના એ સર્વોત્તમ સલાહ પરમકૃપાળુદેવની છે તે પોષાતી રહે તેમ નિવૃત્તિ કાળ ગાળતા રહેશોજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૨૦]

૫૧૨ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૭-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૬, ગુરુ, સં. ૧૯૯૯

“આમેમિ સવ્વ જીવે સવ્વે જીવા ખમંતુ મે ।
મિત્તી મે સવ્વ ભૂણ્ણુ, વેરં મજ્ઞં ન કેણ્ણ ॥”

જે સંસારને જ્ઞાનીઓએ અતિ અતિ વિચાર કરીને અસાર, અનિત્ય અને એકાંત દુઃખરૂપ માન્યો છે, તે સંસારમાંથી સાર વસ્તુ શોધી સુખી થવાની અને તે નાશવંત વસ્તુઓને ટકાવી રાખવાની વૃત્તિ જીવની રહે છે, તે માત્ર આ જીવની અશ્રદ્ધા જ પ્રગટ કરે છે. સમુદ્ર-મંથન વખતે બધા જલચર જીવોને સમુદ્રમાં અત્યંત દુઃખ થયું હતું એમ પુરાણોમાં વર્ણન આવે છે તે તો કલ્પિત છે, પણ રાગદ્વેષરૂપ નેતરાં વડે આ કર્મરૂપ મેરુથી ત્રણે લોકમાં મંથન થઈ રહ્યું છે. તેમાં કોઈ જીવ સુખની કલ્પના કરી રાજી થાય તે માત્ર મિથ્યાત્વનું જ માહાત્મ્ય છે. ત્રિવિધ તાપમાં બળતા લોકને શરણરૂપ એક પરમકૃપાળુદેવનાં દિવ્ય અમૃતમય વચનો છે; તેનો રસ પીનાર મુમુક્ષુઓ પણ મહાભાગ્યશાળી છે, પણ તેનો રસ ચાખવા માટે જીવને ધીરજ, શાંતિ, ક્ષમા, દયા, સમતા આદિ ગુણોની જરૂર છે. તે આપણામાં આવી જાય તો પછી જગત જખ મારે છે; કોઈ આપણું કિંચિત્ પણ બગાડવા સમર્થ થાય તેમ નથી. શ્રી શાંતિનાથજીનું સ્તવન શ્રી આનંદઘનજીએ ગાયું છે— “ધીરજ મન ધરી સાંભળો, કહું શાંતિ પ્રતિભાસ રે”, એમ કહી શાંતિસ્વરૂપનું વર્ણન શું કર્યું છે, તે સર્વ મળી વિચારવા વિનંતી છે. ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૨૧]

૫૧૩ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૯-૭-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૭, શુક્ર, સં. ૧૯૯૯

આપને પાખી ઉપર પત્ર લખવા વિચાર હતો પણ વહેલો મોકો મળ્યો તો વહેલી ક્ષમાચાચનામાં કંઈ દોષ નથી. ગયા કાળથી ચોમાસી પાખી પર્યંત આપના તથા આપના કુટુંબી પ્રત્યે કંઈ દોષ થયા હોય તેની ઉત્તમ ક્ષમા નમ્રભાવે પરમકૃપાળુદેવની સાક્ષીએ જય સદ્ગુરુવંદનપૂર્વક ચાયું છું તે સ્વીકારી ઉત્તમ ક્ષમા આપવા કૃપાવંત થશોજી. પ. ઉ. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની અનંત કૃપાથી જે જે જીવોને પરમકૃપાળુદેવની ભક્તિનો રંગ લાગ્યો છે તે ચોલમજીઠના રંગ જેવો છે. જે પરમકૃપાળુદેવનો આશ્રિત થયો તે વહેલોમોકો તેની દશાને પામશે, એમ વિચારી સર્વ પ્રત્યે પૂજ્યબુદ્ધિ રાખી સર્વની ક્ષમા ચાચી નિઃશલ્ય થવાનો પ્રાચીન રિવાજ વિચારવાન જ્ઞાનીઓનો આપણ સર્વને અત્યંત ઉપકારી છેજી.

આજે સભામંડપમાં સ્વયંબુદ્ધ મહાત્માઓનાં જીવન વંચાયાં હતાં. તેમાં શ્રી કરકંડુ મુનિ એક યક્ષના મંદિરમાં પૂર્વ દ્વારથી પેઠા અને ધર્મધ્યાનમાં ઊભા રહ્યા. પછી બીજા શ્રી દ્વિમુખ મુનિ પધાર્યા, ત્રીજા શ્રી નમિરાજર્ષિ પધાર્યા અને ચોથા શ્રી નગ્ગતિ મુનિ પધાર્યા. સર્વ ધર્મધ્યાન કરતા હતા. તેમાં શ્રી કરકંડુને ખરજ આવતાં વલૂરવાનું સાધન કાંસકી જેવું રાખેલું તે

કાઢી ખરજ મટાડી, પાછું કપડામાં રાખવા જતાં શ્રી દ્વિમુખ મુનિ બોલ્યા કે હે કરકંડુ મુનિ! આખું રાજ્ય તજીને આટલા નજીવા જેવા પરિગ્રહમાં કેમ બંધાઈ રહ્યા છો? ત્યાં શ્રી નમિરાજર્ષિ બોલ્યા કે તમે મુનિપણું લીધા છતાં બીજાના દોષ જોવાનું કેમ છોડતા નથી? ત્યાં ત્રીજા શ્રી નગ્ગતિ બોલી ઊઠ્યા કે તમારે એમની પંચાતમાં પડવાની શી જરૂર છે? પછી શ્રી કરકંડુ બોલ્યા કે દ્વેષ કે રોષમાં આવીને દોષ કહે તો નિંદા ગણાય, પરંતુ હિતકારક શિક્ષા આપતાં બીજાને ખોટું લાગતું હોય તોપણ બોલવું ઘટે છે. મારામાં દોષ હતો તે તેમની દૃષ્ટિએ ચઢ્યો અને દયાભાવે મને સુધારવા કહી બતાવ્યો તે નિંદા નથી. એમ કહી તેમણે પોતાનું વલૂરવાનું સાધન તજી દીધું અને ખરજ આવે તોપણ સહન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. શ્રી દ્વિમુખ મુનિ પણ વિચારમાં પડી ગયા કે મારે જરૂર વિના બોલવું પડ્યું તે કીક થયું નથી, માટે હવે સમતા જ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે. એમ સર્વ અંતર્વિચારમાં વળી ગયા અને કેવળ અંતર્મુખ થઈ બધા એક જ કાળે કેવળજ્ઞાન પામ્યા. આમ સ્વદોષ દેખી તેને દૂર કરનારા મહાત્માઓની કથા આપણે સાંભળી ક્યારે ગણાય કે જ્યારે આપણે આપણા દોષ દેખી તેને દૂર કરવા તત્પર થઈએ ત્યારે.

પૈસાની કિંમત લાગી છે તો આપણે તેને માટે દિવસનો ઘણો ભાગ પૈસા કમાવામાં ગાળીએ છીએ. વિષયભોગ સુખરૂપ છે એમ અંતરમાં લાગ્યું છે ત્યાં સુધી રાત્રે તેને માટે જાગીને પણ વૃત્તિને પોષીએ છીએ. કીર્તિની મીઠાશ લાગી છે તો પરદેશ જઈ દુઃખ વેડી કમાણી કરેલું ધન લોકલાજમાં અને સારું દેખાડવામાં હોંશથી ખરચીએ છીએ. તેમ જ્યારે આત્મા માટે લગની લાગશે ત્યારે એને માટે સર્વસ્વનો ભોગ આપતાં પણ પાછી પાની નહીં કરે, પણ એ દિવસ ક્યારે આવશે? આ ભવમાં તેને માટે શું કરીએ છીએ? નહીં ચેતીએ તો શી વલે થશે? એવો ડર કેમ રહ્યા કરતો નથી તેનો દરેક મુમુક્ષુજીવે એકાંતમાં વિચાર કરતા રહેવાની જરૂર છેજી. શ્રી ભરતેશ્વર શ્રી ઋષભદેવજીને વિનંતી કરે છે :

“આ સંસારે રે હું હજી ડૂબિયો, પામ્યો ન કેવળજ્ઞાન;
ક્યારે ક્યારે રે હે પ્રભુ! આપશો, આ બાળકનેય ભાન?

જાગો હે! જીવો રે મોહ કરો પરો.

ભાર ઉતારો ગહન ભવ-ચક્રનો, ગમતા નથી આ ભોગ;

તારો તારો વિભાવ-પ્રવાહથી, ઘો પ્રભુ નિત્ય શુદ્ધ ઉપયોગ. જાગો

એક અટૂલો રે રડવડું રાજ્યમાં, દુઃખી અંધા સમાન;

દીધું આપે રે ભૌતિક રાજ્ય આ, ઘો હવે કેવળજ્ઞાન.”જાગો

(પ્રજ્ઞાવબોધ-૧૦૪)

જાગ્રત થવાની જરૂર છેજી. સત્પુરુષના આશ્રિત થઈ આપણે હવે ક્યાં સુધી કુંભકર્ણની પેઠે ઊંઘ્યા કરીશું?

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

[૪૨૨]

૫૧૪ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૨-૭-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ અષાઢ સુદ ૧૦, સોમ, સં. ૧૯૯૯

“સંસાર કાંતાર પાર કરવા, પદ સાર્થવાહ સમ ગુણ ગરવા;
આશ્રિત શરણાપત્ર-ઉદ્ધરણાં, મમ સદ્ગુરુચરણ સદા શરણાં.”

“મેઘ રૂડા આણ્યા અમ ઉર-મરુક્ષેત્રમાં, ટહુકી સ્વર્ગીય મધુરા રાગ મલ્હાર જો;
નવ પલ્લવતા અર્પી જીવન-બાગમાં, કીધાં અમને ઉન્નત અધિક ઉદાર જો.
સાધુચરિત ગુરુ સ્મરણ તમારાં શાં કરું ?”

જે કામ કરવા હાથમાં લીધું હોય તે કાળજી રાખી કરી લેવું. નકામા સંકલ્પ-વિકલ્પોની નદીમાં તણાયા જવું નહીં. નિત્યનિયમ અનુકૂળ વખતે કરી લેવો. અભ્યાસમાંથી બચતો વખત કંઈ સદ્વાંચન, મુખપાઠે કર્યું હોય તેનું પરાવર્તન કે મનન વા ભાવના, સ્મરણ વગેરેમાં ગાળવો. કોલેજજીવનમાં ઘણો વખત મળી શકે એવો લાગ છે. તેનો સદુપયોગ કરનાર પછીના જીવનમાં સુખી, પરોપકારી, યશસ્વી અને સાર્થક જીવન કરનાર નીવડ્યા છેજી.

“પૂ. મોતીભાઈ નરસિંહભાઈ અમીન—તેમનું જીવન અને કાર્ય” નામનું પુસ્તક થોડે થોડે કરી આ ટર્મમાં પૂરું વાંચી જવા ભલામણ છે. ઘણી વાતો તેમના જીવનમાંથી વિદ્યાર્થીઓએ શીખવા યોગ્ય છે. વ્યવહારનીતિ એ ધર્મનો પાયો છે. પ્રથમ જ્યારે પૂ. મોતીભાઈ સાહેબ પેટલાદ હેડમાસ્તર થયા અને અમને મણિલાલ નભુભાઈનું “ચારિત્ર” (character નું ભાષાંતર) નામનું પુસ્તક ગુજરાતીના પિરિયડમાં શીખવતા તે વખતે સત્ય સંબંધી વિવેચન કરતાં બોલેલા કે આટલી ઉમ્મર થતાં સુધી એક પણ અક્ષર હું જૂઠું બોલ્યો નથી. એ વાક્યની અસર આખા પુસ્તક કરતાં વિશેષ અસરકારક નીવડેલી અને ત્યારથી તે આજ સુધી તેમના પ્રત્યે બહુમાનપણું વધતું રહ્યું. એ પુસ્તકમાં આ વાત નથી પણ ઘણી બાબતો જીવન ઘડનારને લક્ષમાં લેવા જેવી છે અને તેમણે કોલેજજીવન જે ઉમદા રીતે ગાળેલું તેનું જ પરિણામ તેમની પાછલી જિંદગીમાં સ્પષ્ટ રીતે અનેક કાર્યોમાં ઝળકી ઊઠ્યું છે. આપણે તો તેમનાથીયે આગળ જવું છે તો તેમણે જે પરિશ્રમ ચારિત્રગઠન માટે સેવ્યો છે તે અવલોકવો ઉપકારી છે.

અનાદિના અભ્યાસની સામે થવાનું જીવમાં તીવ્ર કર્મના બળે વીર્ય ચાલતું નથી ત્યારે ગભરાઈ જાય છે; ધર્મશિથિલતા તેમાંથી વખતે જન્મવાનો પ્રસંગ થઈ આવે છે, પણ હિંમત નહીં હારતાં જીવે સત્પુરુષને શરણે નીચી મૂંડી રાખી પુરુષાર્થ કર્યે જવું. પુરુષાર્થનું ફળ તરત ન જણાય તેથી ગભરાવું નહીં. કોઈ વખત જીવ બળવાન બને છે, તો કોઈ વખત કર્મ બળવાન બને છે. એમ લડાઈ તો ચાલતી જ રહી છે, પણ જીવ પુરુષાર્થ ન છોડે તો કર્મ મંદ થતાં પોતાનો પ્રભાવ પ્રગટાવવા જીવ પોતે સમર્થ થાય છેજી. ઘણી વખત નિરાશામાંથી અમર આશા જન્મે છે, પણ હતાશ થનારના ભાગ્યમાં તેનું ફળ હોતું નથી. ‘હિંમતે મરદા તો મદદે ખુદા’ એ કહેવત કહેવતરૂપ નથી પણ સાચી છે. કોઈ પણ પ્રસંગમાં હિંમત હારવા જેવું નથી.

જ્યાં રહેતા હો ત્યાં સર્વ સાથે બને ત્યાં સુધી હળીમળીને રહેવું; અતડા રહેવા કરતાં મનુષ્યસ્વભાવને અનેક પ્રકારે અનુભવવાના પ્રસંગો બોર્ડિંગોમાં મળે છે, પણ હર્ષશોકના

પ્રસંગોમાં કે અત્યંત એકાદ જણની સાથેના પ્રતિબંધમાં પડતાં બચવાની પણ જરૂર છે. ગમે ત્યાંથી શિખામણ લઈ પોતાનું જીવન ઉન્નત બને, પાપથી બચે, પ્રભુભક્તિમાં વારંવાર રંગાતું રહે તેમ કરતા રહેવા ભલામણ છેજી. ‘કર્મે શૂરા તે ધર્મે શૂરા’ એમ કહેવાય છે તે કાર્યકુશળ બનવા પૂરતું છે. ગીતાજીમાં ‘યોગઃ કર્મસુ કૌશલમ્’ એવું વાક્ય સ્મૃતિમાં છે તે હાલ લક્ષ રાખવા સૂચવ્યું છેજી. ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

તા. ક.—જ્યાં કંઈ ન બને તેવા સ્થળમાં નિત્યનિયમ ઉપરાંત જે કંઈ બની શકે તેટલો લાભ જ છે એમ ગણી હાલ જે કરવા ગયા છો તેમાં ચિત્ત દેતા રહો અને અંતરજિજ્ઞાસા પણ સતેજ રાખો. ૩૬ માળાઓ તો હવે ન બને એ સ્પષ્ટ જ છે. જે બની આવે તેથી સંતોષ રાખી ચિત્તની ભાવના પ્રસન્નતામાં રાખો. ‘કોઈ પણ કારણે આ સંસારમાં ક્લેશિત થવા યોગ્ય નથી.’ (૪૬૦)

[૪૨૩]

૫૧૫ શ્રીમદ્ રા.આ. અગાસ, તા. ૧૩-૭-૧૯૪૩

તત્ ૐ સત્ અષાઠ સુદ ૧૧, મંગળ, સં. ૧૯૯૯

“કર્મ પૂછે છે જીવને, તને સાંભરે રે? હાં જી અનંત પુદ્ગલ પરાવર્ત, મને કેમ વીસરે રે? ૧ આપણે મિત્ર અનાદિના, તને સાંભરે રે? હાં જી ક્ષણ એકનો ન વિયોગ, મને કેમ વીસરે રે. ૨ દ્રવ્ય પરાવર્તન કર્યા, તને સાંભરે રે? હાં જી પુદ્ગલ ભોગવ્યાં સર્વ, મને કેમ વીસરે રે. ૩ અનુક્રમે ગ્રહણ કર્યા, તને સાંભરે રે? હાં જી ઔદારિક દેહે પ્રથમ, મને કેમ વીસરે રે. ૪ વૈક્રિયિક દેહે ગ્રહણ કર્યા, તને સાંભરે રે? હાં જી તૈજસ ને કાર્મણ, મને કેમ વીસરે રે. ૫ ક્ષેત્ર પરાવર્તન કર્યા, તને સાંભરે રે? હાં જી જન્મમરણથી ત્યાંય, મને કેમ વીસરે રે. ૬ ક્ષેત્ર સ્પર્શ્યા ત્રણ લોકનાં, તને સાંભરે રે? હાં જી સામાન્યપણે એમ, મને કેમ વીસરે રે. ૭ પ્રથમ જન્મ્યો મેરુ તળે, તને સાંભરે રે? હાં જી અસંખ્ય અસંખ્ય વાર, મને કેમ વીસરે રે. ૮ બીજે પ્રદેશે જન્મ થયો, તને સાંભરે રે? હાં જી ત્રીજે-ચોથે મળ્યો જન્મ, મને કેમ વીસરે રે. ૯ ક્રમથી પ્રદેશ પૂરા કર્યા, તને સાંભરે રે? હાં જી મરણથી પણ સ્પર્શ્યા તેમ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૦ કાળ પરાવર્તન કર્યા, તને સાંભરે રે? હાં જી જન્મમરણથી એમ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૧ ઉત્સર્પિણી-અવસર્પિણી વિષે, તને સાંભરે રે? હાં જી જન્મમરણની ગાંઠ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૨ પ્રથમ સમયે જન્મ્યો હતો, તને સાંભરે રે? હાં જી બીજે, ત્રીજે, ઘણે કાળે, મને કેમ વીસરે રે. ૧૩ સમય ખપાવ્યા અનુક્રમે, તને સાંભરે રે? હાં જી ઉત્સર્પિણી-વસર્પિણીના જ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૪ મરણ કર્યા પણ તે રીતે, તને સાંભરે રે? હાં જી ભવમાં ભમ્યો હું એમ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૫ ભાવ પરાવર્તન થયાં, તને સાંભરે રે? હાં જી મૃત્યુ સમયના ભાવ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૬ કષાયની તરતમ્યતા, તને સાંભરે રે? હાં જી ઉત્કૃષ્ટ શુભથી અશુભ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૭ અનુક્રમે થયા મરણપણે તને સાંભરે રે? હાં જી વિભાવ ભેદ અનંત, મને કેમ વીસરે રે. ૧૮ અનંતકાળથી આથડ્યો, ગુરુરાજજી રે, અરે! કર્મની સોબતે એમ, મને કેમ વીસરે રે. ૧૯ કર્મની મૈત્રી તોડવા, ગુરુરાજજી રે, ખરે! આપનું ચરણ-શરણ, મને કેમ વીસરે રે. ૨૦ સમાધિમરણ કરશું હવે, ગુરુરાજજી રે, હાં જી લઈશું ભવનો પાર, મને કેમ વીસરે રે. ૨૧”

સત્સંગ અર્થે તમને જે ભાવના વર્તે છે તે જાણી સંતોષ થયો છેજી. વાચન વગેરેમાં પ્રવર્તતાં આનંદ તમને આવે છે તેના ઊભરા જણાવો છો, તે તમારી સજ્જનતા દર્શાવે છેજી. પરંતુ છેલ્લા પત્રમાં જે કષાય પરિણતિ વિષે જણાવ્યું તેવા પ્રસંગે બહુ ચેતવા જેવું છેજી. ડુંગળી ખાય તો તેના ઓડકાર તેવા જ આવે, રોક્યા રોકાય નહીં, ગંધાય, ગમે નહીં, બીજાને પણ અપ્રિયતા ઊપજાવે અને પોતાને પણ પસ્તાવો, ક્લેશ કરાવે; તેમ કષાયને હૃદયમાં અલ્પ પણ સ્થાન આપ્યું તો તે ધર્મ, દાન, તપ વેળા પણ બધું બગાડી નાખી પોતાની સત્તા અંતઃકરણ ઉપર જમાવે એવો એનો સ્વભાવ છે, માટે મહાભયંકર વિષ સમાન સમજી કષાયના પ્રસંગો કુટુંબીઓને કારણે, ધનને કારણે કે દેહાદિની સગવડને કારણે પણ ઊભા ન કરવા, ઊભા થતા હોય તો પોતે તેમાં તણાવું નહીં, બને તો શાંત કરવા. ગમે તેવો ધનનો, માનનો કે હઠનો ભોગ આપીને, ન છાજે તેવી દીનતા કરીને, પગે લાગીને પણ તેથી દૂર રહેવા યોગ્ય છેજી. પોતાની સત્તા વાપરીને, બીજાને દબાવીને કોઈ કષાય શમાવવા જાય તો તે માત્ર દેખાવ પૂરતું બને છે. પણ મૈત્રીભાવ, સર્વ જગત પ્રત્યે નિર્વૈરબુદ્ધિ, અત્યંત દીનભાવ અને સદ્ગુરુએ આપેલ મંત્ર આદિ આધારે પોતાના અંતઃકરણને સમજાવી, તેવાં કારણોથી દૂર રહી, ભક્તિમાં વિશેષ કાળ જાય અને તે પ્રસંગોની વિસ્મૃતિ થાય તેવા વાચન, મનનના અભ્યાસથી પાછું શાંતિનું રાજ્ય સ્થપાય છેજી. સર્વ ઉપાયમાં શ્રી સદ્ગુરુ પ્રત્યેનો શરણભાવ, સદ્ગુરુકૃપા સર્વોત્તમ મને તો સમજાઈ છેજી.

આપે પૂછેલા પ્રશ્ન સંબંધી અહીંના પુસ્તક ભંડારમાં તપાસ કરતાં ‘દશાશ્રુતસ્કંધ’ નથી એમ પૂ. પંડિતજીએ જણાવ્યું અને હોત તોપણ તેમાંથી આપને ઉપયોગી વાત વિશેષ મળવી મુશ્કેલ સમજાય છે. ઉપયોગ જેટલું અવતરણ “જ્ઞાનમંજરી”માં તે શાસ્ત્રમાંથી જ આપેલું છે, તે વિશેષ વિચારે સ્પષ્ટ થાય તેમ છેજી. પુદ્ગલપરાવર્તનનો કંઈક ખ્યાલ આવે તેવું એક કાવ્ય આ પત્રને મથાળે ઉતારેલું અહીંના એક બ્રહ્મચારી બહેને લખેલું આપને ઉપયોગી જાણી લખી મોકલ્યું છેજી. તે વિચારતાં વૈરાગ્ય અને સદ્ગુરુ-શરણ તથા સમાધિમરણની ભાવના પોષાય તેમ છેજી.

બીજા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્રમાં જણાવેલ મતાર્થી તથા આત્માર્થીનાં લક્ષણો વારંવાર વિચારી પોતાના દોષો દેખાય તેટલા દૂર કરવાનો પુરુષાર્થ હાલ તો કર્તવ્ય સમજાય છેજી.

“કષાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષ અભિલાષ;
ભવે ખેદ અંતરદયા, તે કહિયે જિજ્ઞાસ.”

આદિભાવે. “દયા, શાંતિ, સમતા, ક્ષમા, સત્ય, ત્યાગ, વૈરાગ્ય;
હોય મુમુક્ષુ ઘટ વિષે, એહ સદાય સુજાગ્ય.”

પરમકૃપાળુદેવે કહેવામાં કંઈ બાકી રાખ્યું નથી. તેણે કહેલે રસ્તે ચાલીશું તો જરૂર મોક્ષ મળ્યા વિના નહીં રહે એટલો વિશ્વાસ અટળ કરી તેની આજ્ઞા ઉપાસ્યા જવાનું કામ હવે આપણું છેજી.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

परिशिष्ट विभाग

परिशिष्ट १

अवतरणोनी सूचि

पत्र क्रमांक

(पत्र प्रभांशे)

- ४.....गुरोस्तु मौनं व्याख्यानं शिष्यास्तु छिन्नसंशयाः ।
 २४..... उत्तमा स्वात्मचिन्ता स्यात् मोहचिन्ता च मध्यमा ।
 अधमा कामचिन्ता स्यात् परचिन्ता अधमाधमा ॥
- २५..... आहार निद्रा भय मैथुनं च सामान्य एतन् पशुभिः नराणाम् ।
 ३२, १३०..... जन्मदुःखं जरादुःखं नित्यं दुःखं पुनः पुनः ।
 संसारसागरं दुखं तस्मात् जागृहि जागृहि ॥
- ३५..... समयं गोयम मा पमाए ।.....[उत्तराध्ययनसूत्र-१०, २]
 ३५, ५५५, ८८४..... श्रद्धा परम दुल्लहा ।.....[उत्तराध्ययनसूत्र-३, ९]
- ४५..... खमीअ खमाविअ मई खमिअ, सव्वह जीवणिकाय ।
 सिद्धह साख आलोयणह, मुज्झहि वईर न भाव ॥
- ४५..... सव्वे जीवा कम्मवस्स, चउदह राज भमंत ।
 ते मे सव्व खमाविआ, मुज्झवि तेह खमंत ॥
- ५०..... अप्पा कत्ता विकत्ता य, दुहाण य सुहाण य ।.....[उत्तराध्ययनसूत्र-२०, ३७]
 ५८, ७४, १०२, ११७,] खामेमि सव्व जीवे सव्वे जीवा खमंतु मे ।.....[वंदित्तुसूत्र]
 १३५, १४१, २०५,] मित्ती मे सव्व भूएसु वेरं मज्झं न केणइ ॥
 २५०, ५१७, ७४२.]
- ८७, ११२, ४८१,] क्षणमपि सज्जनसंगतिरेका, भवति भवार्णवतरणे नौका ।.....[भोहभुद्ग२, शंकराचार्य]
 ८७, १८८, ३८८.]
- ३५, ५५५, ८८४..... श्रद्धा परम दुल्लहा ।.....[उत्तराध्ययनसूत्र-३, ९]
 १८८, ५२८, ७०१, ७०८ आणाए धम्मो, आणाए तवो ।.....[आचारांगसूत्र]
- ११५..... आयरिय उवज्झाए, सिसे साहम्मिए कुलगणेअ ।
 जे मे केई कसाया, सव्वे तिविहेण खामेमि ॥
- १२२..... अब्रतानि परित्यज्य व्रतेषु परिनिष्ठितः ।
 त्यजेत् तान्यपि संप्राप्य परमं पदमात्मनः ॥.....[समाधिश्तक-८४]
- १२८..... अभिमतफलसिद्धेरभ्युपायः.....
कृतमुपकारं साधवो विस्मरन्ति ॥.....[जयसेनाचार्यकृत पंचास्तिकाय टीका]
- २०४..... देहाभिमाने गलिते, विज्ञाते परमात्मनि ।
 यत्र यत्र मनो याति, तत्र तत्र समाधयः ॥.....[दृग्दृश्यविवेक, ग।० ३०, शंकराचार्य]
- २११..... या निशा सर्वभूतानां तस्याम् जागर्ति संयमी ।
 यस्याम् जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥.....[भगवद्गीता-२, ६९]
- २११..... व्यवहारे सुषुप्तो यः स जागर्ति आत्मगोचरे ।
 जागर्ति व्यवहारेऽस्मिन् सुषुप्तश्चात्मगोचरे ॥.....[समाधिश्तक-७८]
- २१७..... क्षमा वीरस्य भूषणम् ।
- २२०..... एगं जाणई से सव्वं जाणई ।.....[श्री आचारांगसूत्र]
- ३४०..... Perfection of humanity is Divinity.
- ३५४..... सर्वं दुःखं परायत्तं सर्वं आत्मवशं सुखम् ।
 बहिश्च ते पराधीनं स्वाधीनं सुखमात्मनि ॥

- पत्र क्रमांक परिशिष्ट १, अवतरणोनी सूचि
- ३५४..... रक्षेदं चित्तसद्वृत्तं तस्माद्..... ।
.....तत्तदा ते परमं सुखम् ॥
- ३७६..... संशयात्मा विनश्यति ।.....[भगवद्गीता]
- ४३१..... यदा मोहात् प्रजायेते रागद्वेषौ तपस्विनः ।
तदैव भावयेत् स्वस्थमात्मानं शाम्यतः क्षणात् ॥.....[समाधिशतक-३९]
- ४७०, ४८२, ४८८,
८२८, ४८९.].... यादृशी भावना यस्य सिद्धिर्भवति तादृशी ।
- ४७७..... Sermons in stones & books.....[शेक्सपियर]
- ५१७..... एगोहं नत्थि मे कोइ, नाहं अण्णस्स कस्सइ ।
एवं अदीगमणसो अप्पाणं अणुसासइ ॥.....[संधारा पोरिसी]
- ५५०, ५५७..... श्रवण, कीर्तन, चिंतवन, सेवन, वंदन, ध्यान ।
लघुता, समता, एकता, नवधा भक्ति प्रमाण ॥.....[सभयसार नाटक, भोक्षद्वार-८]
- ५५७..... इक्कोवि नमुक्कारो जिणणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
संसारसागराओ तारेइ नरं व नारीं वा ॥.....[सिद्धांशं बुद्धांशं सूत्र]
- ५६२..... Many a moralist here may lie,
That teach the rustic how to die.....[Gray's Elegy]
- ५७७, ८७९..... कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।.....[भगवद्गीता-२, ४७]
- ६१०..... अणुगुरुदेहपमाणो उवसंहारप्पसप्पदो चेदा ।
असमुहदो ववहारा, णिच्छयणयदो असंखदेसो वा ॥.....[द्रव्यसंग्रह-१०]
- ६७४, ६७६..... तद्ब्रूयात्तत्परान् पृच्छेत् तदिच्छेत् तत्परोभवेत् ।
येनाविद्यामयं रूपं त्यक्त्वा विद्यामयं ब्रजेत् ॥.....[समाधिशतक-५३]
- ६८२..... आत्मज्ञानात्परं कार्यं न बुद्धौ धारयेच्चिरम् ।
कुर्यादर्थवशात्किञ्चिद् वाक्कायाभ्यामतत्परः ॥.....[समाधिशतक-५०]
- ७२६, ७३२..... *Great God, adore I thee in rhyme,
That virtues thine may sow their seeds,
Let (my) love for thee be (is) monsoon-time,
My heart be Eden-garden needs.....*[पूज्यश्री ब्रह्मचारीजी]
- ७४२..... निव्वाणसेट्ठा जह सव्वधम्मा ।.....[सूत्रकृतांगसूत्र, १-६-२४]
- ८८४..... सागरवरगंभीरा सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ।.....[पंच प्रतिभंशसूत्र-द्विगस्स]
- १०४२..... अलं शोकेन । Don't be dejected, Cheer up.
- १०५८..... चित्तेन दुष्टो वचसाऽपि दुष्टः कायेन दुष्टः क्रियया च दुष्टः ।
ज्ञानेन दुष्टो भजनेन दुष्टो ममापराधः कतिधा विचार्यः ?
- १२००, १२०६..... एगो मे सासदो अप्पा, गाणदंसणसंजुदो ।
सेसा मे बाहिरा भावा, सव्वे संजोगलक्खणा ॥.....[भावपाहुड-श्री कुंदकुंदाचार्य]
- १२१६..... दुक्खओ, कम्मखओ, समाहिमरणं च बोहिलाभो अ ।
संपज्जओ मह एअं, तुह नाह पणाम करणेणं ॥
सर्वं मंगल मांगल्यं, सर्वं कल्याण कारणं ।
प्रधानं सर्वं धर्माणां, जैनं जयति शासनं ॥.....[जयवीरराय सूत्र]

* श्री 'आत्मसिद्धि'नो पूज्यश्री ब्रह्मचारीजी द्वारा करवाभां आवेल अंग्रेजी अनुवाद 'Self Realization' नी शरुआतमां लभेल स्तुति (श्रीभद्र राजयंद्र अर्धशताब्दी स्मारक ग्रंथ- पृ. १४४)

પરિશિષ્ટ ૨

કથા-દૃષ્ટાંત-પ્રસંગ સૂચિ

ક્રમ	પત્ર ક્રમાંક
૧. વઢકણી ડોસીનું દૃષ્ટાંત.....	૯
૨. સદ્ગુરુના ખરા શિષ્યની વિમાસણ સમજાવતું, નગરશેઠનો દીકરો જુગાર રમતાં પકડાય તેનું દૃષ્ટાંત.....	૪૦
૩. ‘શ્રદ્ધા અને પુરુષાર્થ’ ઉપર શિવભૂતિ મુનિનું દૃષ્ટાંત.....	૪૨
૪. સત્યુરુષોનું ધ્યાન, રમણતા સમજાવવા માટે મચ્છવેધનું દૃષ્ટાંત.....	૬૪
૫. ‘સમકિતી જીવ અવળાનું સવળું કરે;’ સ્ત્રીને જોઈને વિકારને બદલે વૈરાગ્ય થાય— તે પર શિવાજી મહારાજનો પ્રસંગ	૨૦૦
૬. ‘સત્યુરુષના આશ્રિતને બધું સવળું થાય’ તે સમજાવતું નાના બાળકનું દૃષ્ટાંત.....	૨૦૦
૭. સંસારના સુખો વિષામાં રમવા જેવા— તે ઉપર નાના બાળકનું દૃષ્ટાંત.....	૨૦૧
૮. માયાનું જોર ક્યારે ન ચાલે ? તે સમજાવતું ખાવા બેઠેલા નાના છોકરાનું દૃષ્ટાંત.....	૨૦૧
૯. અતિચારથી થતી હાનિ પર દૃષ્ટાંત—રાઈના દાણાથી ઓરડાનો બનાવેલ માંડવો તૂટવાનો પ્રસંગ.....	૨૨૪
૧૦. સંસાર ખારા સમુદ્ર જેવો, તે સમજાવતું રૂપક.....	૨૨૮
૧૧. સ્ત્રી પર્યાય કેવી રીતે છૂટે ? તે પર ધાતકી ખંડની ચાર કન્યાઓની દૃષ્ટાંત કથા.....	૨૨૮
૧૨. મીરાંબાઈ દુઃખી હતાં કે સુખી ? તે સમજાવતો પ્રસંગ.....	૨૨૮, ૨૪૬
૧૩. શ્રેણિક મહારાજને નરકે કેમ જવું પડ્યું ? તે વિષેની કથા.....	૨૪૩
૧૪. ભર્તૃહરિ અને શુભચંદ્રાચાર્યનું દૃષ્ટાંત.....	૨૪૬
૧૫. સંવર ભાવના પર વજ્રસ્વામી-રુક્મિણીનું દૃષ્ટાંત.....	૨૫૩
૧૬. ‘ધર્મ પ્રત્યે જીવન દૃષ્ટિ કેમ નથી પડતી ?’ તે વિષે કેવળી ભગવંત અને રાજાનો પ્રસંગ.....	૨૫૬
૧૭. પુંડરિક ગણધરનો પ્રશ્ન- ‘અત્યારે ભરત ચક્રવર્તીના પરિણામ કેવાં હશે ? તે પ્રસંગ.....	૨૬૬
૧૮. કલ્યાણકારી પુણ્યના કામનો લાભ કેવી રીતે લેવો ? તે સમજાવતી પુરાણી દંતકથા— ‘ઉત્તમ જમણનો લાભ લઈ લેવો’.....	૨૭૩
૧૯. દૃઢ પ્રહારીની કથા.....	૨૮૭
૨૦. વિષય-કષાય પજવે ત્યારે શું ઉપાય કરવો ? તે પર ખીર ખાતા નાના બાળકનું દૃષ્ટાંત.....	૩૨૮
૨૧. દર્શનમોહના ત્રણ ભેદ સમજાવતું મેણા કોદરાનું દૃષ્ટાંત.....	૩૩૪
૨૨. ન્યાયનીતિ પર રામાયણનું દૃષ્ટાંત.....	૩૪૦
૨૩. ચિત્ત (મનમર્કટ)ને કેવી રીતે વશ કરવું ? તે સંબંધી વાર્તા.....	૩૫૪
૨૪. સત્સંગનું માહાત્મ્ય સમજાવતી નારદજીની કથા.....	૩૭૯
૨૫. શિલાની અહલ્યા કેવી રીતે થઈ ? તે દર્શાવતો રામાયણનો પ્રસંગ.....	૩૭૯
૨૬. અનામિકા / નિર્નામિકાની કથા.....	૪૧૫, ૧૦૧૮
૨૭. ‘શ્રદ્ધા’ કેવી હોવી જોઈએ ? તે પર ગુરુ શિષ્યનું દૃષ્ટાંત.....	૪૩૫
૨૮. કાર્ય મુલતવી રાખવાની ટેવવાળા શેઠની કથા.....	૪૬૧
૨૯. પ્રોટેસ્ટન્ટ મત (ધર્મ) ની સ્થાપના કરનાર લ્યુથરનો પ્રસંગ.....	૪૯૩
૩૦. બ્રહ્મચર્ય સંબંધી—જંબુકુમારનું દૃષ્ટાંત.....	૫૧૦
૩૧. સ્વદોષ દેખી તેને દૂર કરનારા ચાર સ્વયંબુદ્ધ મહાત્માઓની કથા.....	૫૧૩
૩૨. રાત્રિભોજન ત્યાગ વિષે પ્રિયંકર વણિકના પૂર્વભવની કથા.....	૫૩૧
૩૩. ‘ભાવ પ્રમાણે કર્મબંધની વ્યવસ્થા’— તે સમજાવતું બે ભાઈઓના સામાયિકનું દૃષ્ટાંત.....	૫૭૧
૩૪. ‘પોતાનો ધર્મ શું ?’ તે સમજાવતું સંન્યાસી અને વીંછીનું દૃષ્ટાંત.....	૬૪૮

પરિશિષ્ટ ૨, કથા-દૃષ્ટાંત-પ્રસંગ સૂચિ

ક્રમ	પત્ર ક્રમાંક
૩૫ જ્ઞાનીપુરુષના શરણનું માહાત્મ્ય સમજાવતી ચમરેન્દ્ર અને શકેન્દ્રની કથા.....	૬૭૪
૩૬ મન સ્થિર કરવામાં નડતા દોષો બાબત પૂણિયા શ્રાવકનું દૃષ્ટાંત.....	૬૮૯
૩૭. બક્ષમમાં ને બક્ષમમાં 'હું સમજું છું; હું જાણું છું;' એમ માની ઠગાતા શેઠનું દૃષ્ટાંત.....	૭૪૩
૩૮. 'દુઃખ જ જીવને આગળ વધારનાર તથા શ્રદ્ધાની દૃઢતા કરવામાં મદદ કરનાર'—તે પર શ્રી કૃષ્ણનો કુંતામાતા સાથેનો પ્રસંગ.....	૮૨૧
૩૯. સત્સંગનું માહાત્મ્ય સમજાવતું સાપ અને નોળિયાનું દૃષ્ટાંત.....	૮૨૭
૪૦. નિર્મોહી કુટુંબની કથા.....	૧૦૧૩
૪૧. 'નિયમ થોડા લેવા પણ શૂરવીરપણે પાળવા'—તે પર શ્રેણિક રાજાના પૂર્વભવનું દૃષ્ટાંત.....	૧૦૧૫
૪૨. આત્મા ઉપરના આવરણને સમજાવતું સૂર્ય અને વાદળાનું દૃષ્ટાંત.....	૧૦૨૫
૪૩. બીજા ધર્મથી ઝટ, સહેલાઈથી મોક્ષ મળી શકે? તે પર નકલી હીરાનું દૃષ્ટાંત.....	૧૦૩૯
૪૪. જડ (શરીર) આત્મા (ચૈતન્ય)ને શિખામણ આપે છે. તે વિષે રૂપક કથા.....	૧૦૪૦
૪૫. 'આ જગત ઠગારું પાટણ છે.' તે પર રત્નવાણિયાનું દૃષ્ટાંત.....	૧૦૮૩
૪૬. 'મુશ્કેલીઓ જ જીવને ઘડે છે.' તે પર માટીના ઘડાની ઉત્પત્તિની કથા.....	૧૧૫૩
૪૭. 'જીવ કોણ?' તે પર વસુમતીનું દૃષ્ટાંત.....	૧૧૮૫
૪૮. વૈરાગ્યનું માહાત્મ્ય દર્શાવતું એક અમલદારનું દૃષ્ટાંત— 'સાંજ પડી અને હજી દીવો નથી કર્યો?'.....	૧૨૨૯

પરિશિષ્ટ ૩

પરમકૃપાળુદેવના પ્રસંગોની સૂચિ

ક્રમ	પત્ર ક્રમાંક
૧. રાજકોટ ખાતે પરમકૃપાળુદેવના દેહના અગ્નિસંસ્કારસ્થાને સમાધિમંદિરમાં તેમના પગલાંની સ્થાપના.....	૨૩૧
૨. ‘ધ્યાન કેમ કરવું?’ તે વિષે પરમકૃપાળુદેવ દ્વારા શ્રી લક્ષ્મીચંદ્રજી મુનિને સમજાવતો પ્રસંગ.....	૨૩૫
૩. જ્ઞાનનું બહુમાનપણું સાચવવાનો પ્રસંગ—પરમકૃપાળુદેવ દિશાએ જતા ત્યારે ગજવામાંથી કૂચીઓ કાઢી નાખતાં..	૨૪૪
૪. પરમકૃપાળુદેવે છેલ્લી વખત વવાણિયા છોડ્યું ત્યારે બધાને નમસ્કાર કરેલા તેનું રહસ્ય.....	૪૨૮
૫. પરમકૃપાળુદેવની પુરુષાર્થપ્રેરકવાણી— ‘તમે છ આની મહેનત કરશો તો અમે દશ આની ઉમેરી આપીશું.....	૪૯૯,૬૨૦
૬. વવાણિયા તીર્થક્ષેત્રે પરમકૃપાળુદેવના પાદુકાજી અને પ્રતિમાની સ્થાપનાની માહિતી જણાવતો પત્ર.....	૫૬૩
૭. પરમકૃપાળુદેવના યોગબળનું સામર્થ્ય—વસોમાં શ્રી ચતુરલાલજી મુનિ સાથેનો પ્રસંગ—(“મુનિ શું કરો છો?”)...	૫૭૪
૮. ‘અમારા અને મહાવીરદેવમાં કાંઈ પણ ફરક નથી, ફક્ત આ પહેરણનો ફરક છે!’ પરમકૃપાળુદેવે વઢવાણ મુકામે જણાવેલ તે પ્રસંગ.....	૮૪૭
૯. ‘પરમકૃપાળુદેવ મહાવીર પ્રભુના અંતિમશિષ્ય હતા’ તેની ઝાંખી કરાવતો પ્રસંગ— ‘મહાવીર પ્રભુ શરીરે પાતળા- અને ઊંચા હતા’.....	૮૪૭
૧૦. ‘લોભ છોડવા માટે દાન છે’, તે સમજાવવા માટે પરમકૃપાળુદેવે તેમના માટેની ઉત્તમ વાની રસ્તે જતાં માણસને આપવા કહેલું તે પ્રસંગ.....	૧૦૭૬

પરિશિષ્ટ ૪

પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીના પ્રસંગોની સૂચિ

ક્રમ	પત્ર ક્રમાંક
૧. પ્રભુશ્રીજીની આહોરમાં થયેલી પધરામણીનો પ્રસંગ.....	૧૦૧
૨. પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીની સહનશીલતા દર્શાવતો પ્રસંગ.....	૧૨૫
૩. પ્રભુશ્રીજીને ખંભાતમાં ‘સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ’ મંત્ર કેવી રીતે પ્રાપ્ત થયો તે પ્રસંગ.....	૧૩૧
૪. પ્રભુશ્રીજીની શ્રદ્ધાનો પ્રસંગ—‘આ દવા ગમે તેટલી ઉત્તમ હોય, પણ અમને એની શ્રદ્ધા હોય?’.....	૧૩૮
૫. પ્રભુશ્રીજીને પરમકૃપાળુદેવના પત્રો મળતાં, ત્યારે જાણે સાક્ષાત્ સત્પુરુષના દર્શન થયાં હોય તેમ તેમની ચર્ચા થતી, તથા નિષ્કારણ કરુણાને અને પરમ ઉપકારને યાદ કરીને પત્રને નમસ્કાર કરીને પછી વાંચતા—તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૨૬૯,૪૨૮
૬. ‘છ પદ’ ના પત્રની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે થઈ? તે દર્શાવતો પ્રસંગ.....	૫૫૨
૭. પ્રભુશ્રીજીની આત્મકલ્યાણ માટેની યોગ્યતા જણાવતો પ્રસંગ.....	૫૭૬
૮. પ્રભુશ્રીજીની પોતાના દેહ છૂટવાના પ્રસંગની બાબતમાં આપેલી અંતિમ શિખામણ.....	૫૮૦
૯. ‘આત્મા ઉપર ઉત્તમ વાતાવરણની છાપ પડે છે’ તે સમજાવતો શ્રી યુનીભાઈના નાના દીકરા રસિકના મરણ- પ્રસંગનું વર્ણન.....	૫૮૦
૧૦. પરમકૃપાળુદેવ સાથે ગાળેલા દિવસોના ક્રમનું આલેખન.....	૯૮૭
૧૧. ‘પ્રભુનો પ્રસાદ તો કોઈ દિવસે મીઠો હોય અને કોઈ દિવસે કડવો પણ હોય’ તે સમજાવવા મોસંબીના છોડાં- પ્રસાદરૂપે બાળકોને પ્રભુશ્રીજીએ વહેંચ્યા તે પ્રસંગ.....	૧૦૨૨
૧૨. નીરસ આહાર લેવાનું પરમકૃપાળુદેવે પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીને જણાવેલું— તેનું રહસ્ય.....	૧૦૨૭
૧૩. ‘લઘ્વિસાર’ ગ્રંથના વાંચનનો પ્રસંગ— ‘કેવળી, શ્રુતકેવળી કે તીર્થંકરના પાદમૂળમાં ક્ષાયક સમ્યક્ત્વની નિષ્ઠાપના.’.....	૧૧૯૪
૧૪. પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ એક પર્યુષણમાં ફરમાવ્યું હતું કે, ‘શ્રદ્ધા પરમ દુલ્લહા’- આ વાક્યનો બીજી સંવત્સરી સુધી- વિચાર કરવો.....	૧૨૫૧
૧૫. ‘આસો વદ ૨ સં. ૨૦૦૯’ ના રોજ પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીના ચિત્રપટની રાજમંદિરમાં સ્થાપના કરવામાં આવી— તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૧૨૬૧

પરિશિષ્ટ ૫

પૂજ્યશ્રી બ્રહ્મચારીજીના પ્રસંગોની સૂચિ

ક્રમ	પત્ર ક્રમાંક
૧. આશ્રમની જેમ જ વિનય પદ્ધતિની પ્રણાલિકા આહોરમાં પણ જળવાઈ રહે તે સમજાવતો પ્રસંગ.....	૧૫૮
૨. ‘માથે સત્યુરુષ હોવાથી કલ્પનાઓ આપોઆપ શમાઈ જાય છે.’ તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૨૪૬
૩. ‘નાશવંત વસ્તુ વહેલે મોડે નાશ પામે છે’ તે સમજાવતો પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી સાથેનો ઘડિયાળનો પ્રસંગ.....	૨૫૧
૪. પ્રભુશ્રીજી પરના ઉત્કૃષ્ટ પ્રેમને કારણે તેમના વિના ક્યાંય ગોઠતું નહીં— તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૨૬૬
૫. પૂજ્યશ્રીના શાળા જીવનનો પ્રસંગ.....	૫૧૪
૬. ‘ઇચ્છા ઊગે કે છેદી નાખવી’ તે પર પૂજ્યશ્રીનું દૃષ્ટાંત.....	૫૩૪
૭. આશ્રમમાં શ્રી સુખલાલ પંડિત સાથે બનેલો પ્રસંગ— ‘જીવન’ એટલે શું?.....	૬૨૧
૮. “જ્ઞાનપ્રચાર” માસિકમાં ગાંધીજીનું વાક્ય— “હું માટીનો માનવી છું, માટીમાં મળી જવાનો છું.” તે પર પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો પૂજ્યશ્રીને પ્રશ્ન “આ જ્ઞાનીનાં વચન હોય?” તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૮૨૨
૯. ‘મોક્ષમાળા-પ્રવેશિકા’ લખવાની શરૂઆત ક્યારે અને કેવી રીતે થઈ?.....	૯૮૧
૧૦. આંબેલ તપને બદલે સ્વાધ્યાય તપ દ્વારા નિયમ પૂર્ણ કરવા બાબતનો પ્રસંગ.....	૯૮૧
૧૧. પૂજ્યશ્રીને આંબેલ કરવાનો પ્રસંગ શા અર્થે? તેનો ખુલાસો દર્શાવતો પત્ર.....	૯૮૨
૧૨. પૂજ્યશ્રી આશ્રમ છોડીને સીમરડા ગયા તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૯૯૭

પરિશિષ્ટ ૬

મુમુક્ષુઓના તેમજ અન્ય પ્રસંગોની સૂચિ

ક્રમ	પત્ર ક્રમાંક
૧. પૂ. મુનિદેવ મોહનલાલજી મહારાજના દેહત્યાગનો પ્રસંગ.....	૭૩, ૭૫
૨. ‘વારસ અહો મહાવીરના’ એ પદની રચના કોને માટે કરવામાં આવી હતી? તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૧૩૫
૩. ઇંદોર મુકામે પૂ. માણેકજી શેઠના સમાધિમરણનો પ્રસંગ.....	૩૨૨
૪. શ્રી દેવકરણજી મુનિનો પ્રસંગ—(અણસમજણમાં જે પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે સામાન્યભાવ હતો તે તેમનો ઉપકાર સમજાતાં પ્રાયશ્ચિતરૂપે લખાયેલો પત્ર).....	૫૦૪
૫. સીમરડા ગામના મુમુક્ષુ પૂ. તલસીભાઈના દેહત્યાગનો પ્રસંગ.....	૫૪૨
૬. શ્રી ચુનીભાઈના નાના દીકરા રસિકના દેહ છૂટવાનો પ્રસંગ—.....	૫૮૦
૭. આસ્તા-રાજમંદિર માટે પૂ. ધનાભાઈએ આપેલ જમીનનું દાન— તે જણાવતો પ્રસંગ.....	૭૨૩
૮. ફિલસૂફીના પ્રોફેસર તનસુખરામનો પ્રસંગ—‘આ ભણતરથી ઈશ્વર પ્રાપ્તિ થશે?’.....	૭૭૭
૯. અનુપચંદ મલુકચંદનો પરમકૃપાળુદેવ સાથેનો પ્રસંગ.....	૭૮૧
૧૦. પૂ. ઉમેદચંદ્રજી મુનિને શ્રી રત્નરાજસ્વામીની સેવામાં પ્રભુશ્રીજીએ શા કારણથી મોકલ્યા હતા? તે જણાવતો પ્રસંગ...૭૯૨	
૧૧. પૂ. ગુણચંદ્રજી મહારાજના દેહત્યાગનો પ્રસંગ.....	૧૧૬૨, ૧૧૬૩, ૧૧૬૫
૧૨. અસત્સંગનું ભયંકરપણું સમજાવતો આશ્રમના પ્રથમ પ્રમુખ શેઠશ્રી જેસંગભાઈ ઉજમશીના જીવનનો પ્રસંગ.....	૧૨૨૫

પરિશિષ્ટ ૭

પ્રશ્નોત્તર વિભાગ

પ્રશ્ન

ઉત્તર માટે

જુઓ

પત્ર ક્રમાંક

૧. મરણ સમયે સામાન્ય મનુષ્યોને ઘણી જ વેદના દેખવામાં આવે છે અને શાસ્ત્રોમાં પણ સ્વર્ગના દેવોને સુદ્ધાં નરકના કરતાં વધારે વેદના અંત સમયે અનુભવાય છે તેનું શું કારણ હશે?..... ૧૯
૨. મોહ નહિ છૂટવાનું શું કારણ?..... ૭૦
૩. કંદમૂળની બાધા શા અર્થે?..... ૭૯
૪. સ્વચ્છતા માટે ફિનાઈલ કેવી રીતે વાપરવું?..... ૧૧૦
૫. ‘મનથી બ્રહ્મચર્ય પળાતું નથી. તે શાથી પળાય?’ (પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ પરમકૃપાળુદેવને પૂછેલો પ્રશ્ન)..... ૧૧૪
૬. ‘આશુપ્રજ્ઞ’નો અર્થ શું?..... ૧૩૨
૭. ‘રાજસત્તા’ નો પરમાર્થ શું?..... ૧૬૯
૮. મરુદેવી માતા કોણ?..... ૨૩૮
૯. સાત તત્ત્વ શું?..... ૨૩૮
૧૦. આ ભવ પૂર્ણ થયા પછી બીજા ભવે આ જ માર્ગની પ્રાપ્તિ તથા સદ્ગુરુનો યોગ મળે કે નહીં?..... ૨૩૯
૧૧. સમ્યક્દર્શન કેમ પ્રાપ્ત થાય?..... ૨૪૩
૧૨. શ્રી શ્રેણિક મહારાજે એવું ક્યું કર્મ બાંધ્યું હતું કે તેમને સત્યરુષનો યોગ થયા છતાં, સમ્યક્દર્શન થયા છતાં નરકે જવું પડ્યું?..... ૨૪૩
૧૩. ‘સ્થિતપ્રજ્ઞ’ નું લક્ષણ શું?..... ૨૭૪
૧૪. વિષયના નિમિત્તો વધારી કર્મ ખપે કે કેમ?..... ૩૦૨
૧૫. પરાભક્તિના નિમિત્તે પરમાત્મા પ્રાપ્ત થાય છે કે પરમાત્મા પ્રાપ્ત થવાથી પરાભક્તિ ઊગે છે?..... ૩૨૦
૧૬. દરરોજ માળા ફેરવવી, ભક્તિ કરવી, યમનિયમ, સામાયિક વગેરે બોલવાથી શું થાય છે?..... ૩૩૩
૧૭. જ્ઞાન કોને કહેવાય?..... ૩૩૩
૧૮. મોક્ષ કોને કહેવાય?..... ૩૩૩
૧૯. આ દુનિયા કોણે રચી છે? આ બધું એમ જ કેમ થયા કરે છે?..... ૩૩૩
૨૦. માણસ મરી જાય છે તે કેવી રીતે અંદરથી આત્મા જતો રહે છે? કંઈ ખબર કેમ પડતી નથી?..... ૩૩૩
૨૧. (આત્માનો) અનુભવ કેમ થાય?..... ૩૩૩
૨૨. કેવી રીતે જીવ બંધાય છે? અને કેવી રીતે તે બંધન તૂટે?..... ૩૪૦
૨૩. જડથી ચેતન ઊપજે નહીં, છતાં શ્રી રામચંદ્રના ચરણકમળનો સ્પર્શ થતાં શિલાની અહલ્યા કેમ થઈ?..... ૩૭૯
૨૪. વિષય-કષાય, રાગદ્વેષ કેમ દૂર થાય?..... ૩૯૪
૨૫. આ જીવની વિષય-વાસનાની હાનિ ક્યારે થશે?..... ૪૧૮
૨૬. સત્સંગનો પૂર્ણ યોગ ક્યારે મળશે?..... ૪૧૮
૨૭. સંસાર-કાર્યની નિવૃત્તિ ક્યારે થશે?..... ૪૧૮
૨૮. શ્રી પરમકૃપાળુદેવ પર અપૂર્વ સ્નેહ જાગ્રત ક્યારે થશે?..... ૪૧૮
૨૯. પૈસા વાપરવા ભાવના હોય તો કેવાં શુભ કાર્યમાં વાપરવા?..... ૪૨૫
૩૦. પંચકોષથી ને કારણ-શરીરથી આત્મા જુદો છે તો તે ખરું છે કે કેમ? આપણા કૃપાળુદેવના પુસ્તકમાં આમ છે કે કેમ?.... ૪૭૩

૩૧. સ્વાધ્યાય પૂરો થયા પહેલાં કુદરતી હાજત વગેરે કારણોને લઈને નિત્યનિયમ તૂટક થાય કે કેમ?..... ૫૦૧
૩૨. જીવ સંકોચ-વિકાસનું ભાજન છે એમ કેમ બને?..... ૬૧૦
૩૩. અગિયારમે ગુણસ્થાને આવેલો જીવ પ્રમાદવશ પડી પહેલે ગુણસ્થાનકે આવી અનંતકાળ સુધી પરિભ્રમણ કરે અને એક વાર સમકિત પામેલો જીવ વધારેમાં વધારે પંદર ભવ કરે તે કેમ ઘટે?..... ૭૦૧
૩૪. કષાયનો 'રસ' એટલે શું?..... ૭૬૯
૩૫. વિશુદ્ધિ સ્થાનક એટલે શું?..... ૭૬૯
૩૬. દિગંબર ગ્રંથોમાં એમ જણાવે છે કે તીર્થંકરો જે સમયે દીક્ષા ગ્રહણ કરે તે જ સમયે શ્રી કેવળજ્ઞાન પામે, તો શ્રી ઋષભદેવ અને શ્રી મહાવીર સ્વામીને ઘણાં વર્ષ પુરુષાર્થ કર્યે કેવળજ્ઞાન થયું છે તેનું કેમ?..... ૭૭૧
૩૭. 'ઉદાસીનતા' અને 'વીતરાગતા' એક જ છે કે ફેર છે?..... ૭૭૬
૩૮. પાણી, ભાજીમાં કેવા પ્રકારના જીવ હોય છે?..... ૮૧૮
૩૯. સ્યાદ્વાદ એટલે શું?..... ૯૨૭
૪૦. તીર્થંકર પરમાત્મા જન્મથી જ આહાર લેતા નથી, તો પછી દેવોએ મોકલાવેલ આહાર કેમ લઈ શકે?..... ૯૪૨
૪૧. રાત્રિભોજન વિષેના સૂક્ષ્મ ભેદો કયા છે?..... ૯૪૬
૪૨. સામાયિકના દોષો કયા છે?..... ૯૪૬
૪૩. સર્વ જીવની રક્ષા કરવી એમ કહ્યું છે ત્યાં કૂલની પાંખડી પણ દુભાય તો દોષ છે, તો આપણે હાર કેમ ચઢાવાય છે?.. ૯૪૬
૪૪. અઘરણીનું ઘણા માણસો નથી ખાતા તેનું કારણ ધર્મની દૃષ્ટિએ શું?..... ૯૪૬
૪૫. સમ્યક્દૃષ્ટિ, સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્ચારિત્ર એટલે શું?..... ૯૪૬
૪૬. યત્ના એટલે શું?..... ૯૪૬
૪૭. ધ્યાનમાં બેસીએ ત્યારે શી પ્રવૃત્તિ કરવી?..... ૯૪૬
૪૮. પરિગ્રહનો ત્યાગ એટલે શું?..... ૯૪૬
૪૯. અઢાર પાપસ્થાનક વિષે કેમ વિચાર કરવા?..... ૯૪૭
૫૦. દેહનું હલન-ચલન કયા કારણે થાય છે?..... ૧૦૧૪
૫૧. આર્દ્રકુમારને અનાર્યદેશમાં અભયકુમારની કૃપાથી જિનમૂર્તિના દર્શન થતાં જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું, તો ત્યાં ધર્મ-આરાધન કરવાનું મૂકીને ત્યાંથી નાસી છૂટી આર્યદેશમાં કેમ આવ્યા હશે?..... ૧૦૩૩
૫૨. મરુદેવા માતાનો શીઘ્ર મોક્ષ કયા કારણે થયો?..... ૧૦૪૧
૫૩. 'સ્મરણ' સ્વરૂપ ચિંતવન ગણાય?..... ૧૦૪૫
૫૪. ભગવાનની પ્રતિમા ચક્ષુવાળી પૂજવી તે દ્રવ્યમિથ્યાત્વ ખરું કે નહીં?..... ૧૦૪૫
૫૫. શ્રમણ ભગવાન મહાવીરને નયસારના ભવમાં સમકિત થયા પછી ઘણા ભવ કેમ કરવા પડ્યા? પંદર ભવથી વધારે કેમ થયા?..... ૧૦૬૯
૫૬. સમાધિમરણ સમ્યક્દર્શન વિના થાય?..... ૧૦૮૧
૫૭. કઈ દશ નિર્વાણી વસ્તુ આ ભરતક્ષેત્રથી વિચ્છેદ ગઈ?..... ૧૦૮૬
૫૮. સમ્યક્દર્શન અને ભેદજ્ઞાન એકરૂપે છે?..... ૧૦૮૯
૫૯. 'મૂર્ખસ્ય પ્રતિમા પૂજા' એનો અર્થ શો?..... ૧૧૩૫

પરિશિષ્ટ ૭

પ્રશ્નોત્તર વિભાગ

પ્રશ્ન

ઉત્તર માટે

જુઓ

પત્ર ક્રમાંક

૬૦. 'વિભાવથી મૂકાઈ સ્વભાવમાં રહેવું' એટલે શું?..... ૧૧૩૫
૬૧. પૂર્ણ વીતરાગતા તે સર્વજ્ઞતા તો નહીં જ ને?..... ૧૨૨૫
૬૨. 'મોક્ષ થવા માટે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીની આજ્ઞા આરાધવી જોઈએ.' (૨૦૦) પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીની આજ્ઞા કોને કહેવી?
- અને અમારે વિષે તે શી રીતે સંભવે?..... ૧૨૨૭
૬૩. "પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુયોગથી સ્વચ્છંદ તે રોકાય." (આ. ૧૬) પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુનો યોગ કોને કહેવો? તે ન હોય તો પછી સ્વચ્છંદ શી રીતે રોકી શકાય?..... ૧૨૨૭
૬૪. સિદ્ધ ભગવાનને કોઈ પણ પ્રકારનો દેહ હોય?..... ૧૨૨૭
૬૫. પરમાર્થનું ક્ષીણપણું છે માટે વર્તમાન કાળને દુષ્કાળ કહ્યો છે? કે દુષ્કાળ છે માટે પરમાર્થનું ક્ષીણપણું છે?..... ૧૨૨૭
૬૬. પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થનો સંબંધ સવિસ્તર સમજાવશોજી..... ૧૨૨૭
૬૭. "ઈશ્વરેચ્છાથી જે કોઈ પણ જીવોનું કલ્યાણ વર્તમાનમાં પણ થવું સર્જિત હશે તે તો તેમ થશે, અને તે બીજેથી નહીં પણ અમ થકી એમ પણ અત્ર માનીએ છીએ." (૩૯૮) અંડરલાઈન કરેલા શબ્દો સમજાવો..... ૧૨૨૭
૬૮. આપણે માગીએ છીએ તે દા.ત. 'કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા', 'આપની પરમ ભક્તિ અને વીગરાગ પુરુષના મૂળ ધર્મની ઉપાસના', 'દુઃખ મેટો અંતરજામી' વગેરે મળે ખરું કે?..... ૧૨૨૭
૬૯. અનંતકાળથી જે કલ્યાણ થતું નથી તે અત્યારે કેમ થશે?..... ૧૨૨૭
૭૦. આયુષ્ય તૂટી શકે? પછી બીજાં કર્મોનું શું થાય?..... ૧૨૨૭

પરિશિષ્ટ ૮

શબ્દોના ભાવાર્થ

	પત્ર ક્રમાંક	પૃષ્ઠ
લોભ=જે વસ્તુ હાલ નથી મળી તે મેળવવાની ઇચ્છા કર્યા કરવી તે લોભ.....	૧૨૦	૧૪૮
પરપરિણતી=અશુભભાવ.....	૧૨૨	૧૫૦
વીતરાગતા=કષાયનો અભાવ.....	૧૪૨	૧૭૧
ભાવમળ=કર્મકલંક, કર્મરજ.....	૧૮૪	૨૧૨
ક્રીડા=લહેર, મજા.....	૨૧૮	૨૫૧
તીર્થ=બોધથી ચિત્ત શાંત થાય તે તીર્થ.....	૨૨૩	૨૫૯
નિદિધ્યાસન=વારંવાર ભાવના કરવી.....	૨૪૫	૨૯૬
નેપથ્યમાંથી (વ.૧૨૮)=અંતરમાંથી.....	૨૪૯	૩૦૬
નય=કહેનારનો અભિપ્રાય, વસ્તુને અંશે જણાવવાની યુક્તિ.....	૨૫૩	૩૧૧
લબ્ધિ=પ્રાપ્તિ.....	૨૫૩	૩૧૧
અપ્રમત્ત=જાગ્રત-સાતમું ગુણસ્થાન. આત્મભાવમાં જાગૃતિવાળી દશા, ધ્યાન અવસ્થા.....	૨૫૩	૩૧૨
લેશ્યા=કષાયથી રંગાયેલા મન-વચન-કાયાના યોગની પ્રવૃત્તિ, આત્માના ભાસ્યમાન પરિણામ.....	૨૫૩	૩૧૨
અનુષ્ઠાન=ક્રિયા; પ્રીતિ, ભક્તિ, વચન અને અસંગ એવા ચાર ભેદ.....	૨૫૩	૩૧૨
પરિગ્રહ=મમતા તથા ક્રોધાદિ દુર્ગુણ.....	૨૫૩	૩૧૨
પરિહાસ=હસવું, મશકરી.....	૨૫૩	૩૧૨
ઉપાદાન=મૂળ કારણ, જેમાંથી વસ્તુ ઉત્પન્ન થાય તે.....	૨૫૩	૩૧૨
ચવન=એક દેહ છોડી બીજા દેહમાં જવું.....	૨૫૩	૩૧૨
સ્યાત્પદ=અનેક પ્રકારે વસ્તુને કહેવાની શૈલી.....	૨૫૩	૩૧૨
સમવસરણ=ભગવાનને કેવળજ્ઞાન થાય ત્યારે દેવો ભક્તિના નિમિત્તે રત્નોથી સુશોભિત મંડપની રચના કરે છે તે.....	૨૫૩	૩૧૨
ગારવ=ગર્વ (ત્રણ ભેદ-રસ, રિદ્ધિ અને સાતા).....	૨૫૩	૩૧૨
પ્રમાદ=આળસ, કષાય, ધર્મની અનાદરતા, ઉન્માદ.....	૨૫૩	૩૧૨
દર્શનવિશુદ્ધિ=ક્ષાયકદર્શન.....	૨૫૬	૩૧૪
વૈરાગ્ય=સંસારની અલ્પ મહત્તા, વિસ્મૃતિ તે વૈરાગ્ય.....	૨૬૩	૩૨૪
=પરવસ્તુ પ્રત્યે અનાસક્તિ.....	૬૧૦	૭૨૨
ભક્તિ=પરમપુરુષમાં તન્મયતા તે ભક્તિ.....	૨૬૩	૩૨૪
અહિયાસવા (વ.૪૬૦)=સહન કરવાની ટેવ પાડવી.....	૨૮૨	૩૪૯
=વેદવા યોગ્ય	૧૧૩૨	૧૧૬૧
અવિસંવાદી=અચૂક લાભ આપે તેવું, અવિરોધી.....	૩૨૨	૪૦૪
તારતમ્યતા=ચારિત્રના ચઢતા-ઉત્તરતા ક્રમને તારતમ્યતા કહે છે.....	૩૬૮	૪૬૭
તારતમ્ય=હોય તેથી ચઢિયાતું થવું એમ ઉત્કૃષ્ટ સુધી થયા કરવું તે તારતમ્ય.....	૩૬૮	૪૬૭
ગ્રંથ (વ.૭૯)=પરિગ્રહ.....	૩૯૧	૪૯૫
ગ્રંથિ (વ.૭૯)=ગાંઠ.....	૩૯૧	૪૯૫
ઈષત્ પ્રાગભારા=સિદ્ધશિલા.....	૩૯૬	૪૯૮
નિર્ધ્વસ પરિણામ=આત્મઘાતી, હિંસક પરિણામ.....	૪૨૮	૫૩૨
સર્વજ્ઞતા=પૂર્ણજ્ઞાન.....	૪૩૨	૫૩૮
વીતરાગ=જેના રાગદ્વેષ અને અજ્ઞાનનો નાશ થયો છે તે.....	૪૮૪	૫૯૬
ઉપશમ=કષાયના ક્લેશને શાંત પાડીને તેના પ્રતિપક્ષી ગુણોની વૃદ્ધિ કરવી.....	૬૧૦	૭૨૨
પર્યુષણ=પરિ+ઉપાસના (આત્મઆરાધન).....	૬૪૮	૭૫૬
=ભગવાનની ઉપાસના.....	૧૦૪૩	૧૦૯૪
પુરુષાર્થ-સત્પુરુષાર્થ= પ્રારબ્ધના વિષે હર્ષ-શોક ન કરવો તે.....	૬૫૪	૭૬૩
	૧૦૪૮	૧૧૦૦

परिशिष्ट ८

शब्दोना भावार्थ

	पत्र क्रमांक	पृष्ठ
लोभ=पुद्गलनुं महात्म्य.....	५५५	७५४
विरति=विराम पामवुं, शांत थवुं ते, =पांच इंद्रियोना विषयमांथी रति-प्रीतिनुं टणवुं..}	५५२	७७१
प्रारब्ध=पूर्व उपार्जलां कर्म.....	५६३	८०४
	१०४८	११००
अध्यास=भ्रांति.....	७३२	८४२
हेषतभूली=दर्शनमोह.....	७८२	८८४
यम=संयम.....	७६८	८६५
वैराग्य दशा=हरि प्रत्ये अणंड लय लागवी ते.....	६५३	१०२५
उपेक्षा=मध्यस्थता, समता परिश्राम थाय तेवा विचार.....	६६४	१०४६
आश्रव=कर्म आवे तेवा भाव अथवा तेवां बाह्य निमित्तो.....	१००५	१०५७
संवर=शुभाशुभ कर्मनो आश्रव थतो रोकय ते =परिसवा.....	१००५	१०५७
निर्जरा=आश्रवना निमित्तमां न लेपाय अने संवरमां वृत्ति प्रेराय ते.....	१००५	१०५७
योग्यता लाववी= भाव वधारवो.....	१०२५	१०७८
विषय=पांच इंद्रियोनी भीटाश.....	१०२७	१०८१
परिग्रह=धन आदिनी ममता.....	१०२७	१०८१
उच्छा=लोभनो पर्याय.....	१०२८	१०८२
निर्विकल्प दशा=पोताने के परने अर्थे कंई विकल्प ठिडे नहीं तेवी दशा.....	१०२८	१०८२
कदाग्रह=मिथ्याग्रह.....	१०३०	१०८४
उदासीनता=समता.....	११५५	११७४
शून्य (व. १२८)=निर्विकल्पदशा.....	१२२५	१२१५
विकल्प=वारंवार उपयोगने अस्थिर करवो ते.....	१२२५	१२१५

પરિશિષ્ટ ૯

વચનામૃત-વિવેચન

વચનામૃત પત્રાંક	વિવેચન-ભાવાર્થ (વચનામૃતના પત્રાંક પ્રમાણે)	પત્રસુધા પત્ર ક્રમાંક
૨-૧	‘રાત્રિ વ્યતિક્રમી ગઈ.....ભાવ નિદ્રા ટળવાનો પ્રયત્ન કરજો’નો ભાવાર્થ.....	૩૨૨
૨-૪	‘ક્ષણ ક્ષણ જતાં અનંતકાળ’.....વાક્યનો ભાવાર્થ.....	૭૬
૨-૭	‘ભક્તિ કર્તવ્ય’ અને ‘ધર્મ કર્તવ્ય’માં ભેદ શો છે?.....	૯૮૭
૨-૨૭	‘જો તું યુવાન હોય તો ઉદ્યમ અને બ્રહ્મચર્ય ભણી દૃષ્ટિ કર.’.....	૫૨૨
૨-૩૪	‘આજે કોઈ કૃત્યનો આરંભ.... પ્રવેશ કર.’.....	૩૪૧
૨-૩૫	‘પગ મૂકતાં પાપ છે, જોતાં ઝેર છે... પ્રવેશ કર.’.....	૬૮
૨-૬૫	‘વખત અમૂલ્ય છે.....આજના દિવસની ૨,૧૬,૦૦૦ વિપળનો ઉપયોગ કરજો’નો ભાવાર્થ.....	૪૦
૧૫	‘વચનામૃત વીતરાગનાં.... કાયરને પ્રતિકૂળ’નો ભાવાર્થ.....	૭૬૫
૧૫	‘નથી ધર્યો દેહ વિષય વધારવા’નો ભાવાર્થ.....	૧૦૨૭
૧૭-૨	‘પુષ્પપાંખડી જ્યાં દુભાય જિનવરની ત્યાં નહીં આજ્ઞાય’.....	૯૪૬
૧૭-૧૫	‘નૃપચંદ્ર પ્રપંચ અનંત દહો.’.....	૩૮૦
૧૭-૩૪	‘નીરખીને નવ યૌવના’ પદનું- પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કરેલું વિવેચન.....	૬૨૬
૧૭-૫૦	‘એક પળ વ્યર્થ ખોવાથી એક ભવ હારી જવા જેવું છે.’.....	૨૨૦, ૨૨૪
૧૭-૧૦૧	‘એક ભેદે નિયમ..... પ્રવર્તક છે’.....	૩૩૩
૧૯-૪૪૪	‘આશુપ્રજ્ઞનો વિનય જાળવું.’.....	૧૩૨
૧૯-૬૫૪	‘દિવસે તેલ નાખું નહીં.’.....	૫૩૦
૨૧-૧૧૦	‘પવિત્ર પુરુષોની કૃપાદૃષ્ટિ એજ સમ્યક્દર્શન છે.’નો ભાવાર્થ.....	૫૩
૩૦	‘પરાર્થ કરતાં વખતે લક્ષ્મી અંધાપો, બહેરાપણું અને મૂંગાપણું આપી દે છે.’.....	૫૦૨
૪૭	સાત પ્રકૃતિનું વિવેચન (દર્શનમોહનીયની ત્રણ પ્રકૃતિ+અનંતાનુંબંધી કષાયની ચાર પ્રકૃતિ).....	૧૦૯૧
૫૯	‘તે પુરુષને પ્રત્યેક લઘુ કામના આરંભમાં પણ સંભારો, સમીપ જ છે.’.....	૧૬૭
૭૯	‘બાહ્ય તેમ અભ્યંતરે ગ્રંથ-ગ્રંથિ નહિ હોય’.....ભાવાર્થ.....	૩૯૧
૮૪	‘જેવા ભાવથી પડાય તેવા ભાવથી.... કરી લે.’.....	૮૭૫
૮૪	‘પ્રતિશ્રોતિ’, ‘પરિણામિક વિચારવાળો’ ‘અનુત્તરવાસી’ના શબ્દાર્થ.....	૯૯૪
૧૧૨	‘એ વિવેક ખરો છે’- વાક્યનો ભાવાર્થ.....	૯૯૪
૧૨૮	‘નેપથ્યમાંથી ઉત્તર મળે છે.’ ‘નેપથ્ય’નો અર્થ.....	૮૭૯
૧૨૮	‘ગમે તેટલાં દુઃખ વેઠો, ગમે તેટલા પરિષ્ઠ સહન કરો,’ વાક્યનો ભાવાર્થ.....	૨૪૯
૧૨૮	‘અમુક કાળ સુધી શૂન્ય સિવાય કંઈ નથી જોઈતું.’.....	૧૨૨૫
૧૫૪	‘બીજાં સાધન બહુ કર્યાં...’ આદિ ત્રણે ગાથાઓના અર્થ.....	૪૪૪
૧૬૫	‘ભગવાન પરિપૂર્ણ સર્વગુણસંપન્ન કહેવાય છે, તથાપિ એમાંય અપલક્ષણ કંઈ ઓછાં નથી!’.....	૪૨૩
૧૬૬	‘દ્યૂટવાની વાર્તાનો આત્માથી ભણકાર થશે.’ -ભાવાર્થ.....	૯૪૦
૧૭૦	‘આપને વિજ્ઞાપન છે કે વૃદ્ધમાંથી યુવાન થવું.’.....	૫૨૨
૧૭૦	‘કહેવાતા આધુનિક મુનિઓના સૂત્રાર્થ શ્રવણને પણ અનુકૂળ નથી.’.....	૧૦૩૨
૧૯૪	‘સત્સ્વરૂપને અભેદભાવે.....નમોનમઃ’ પત્રનો ભાવાર્થ.....	૯૮૭
૧૯૬	બંધનનાં બે કારણો — સ્વછંદ અને પ્રતિબંધ.....	૬૧
૨૦૦	‘મોક્ષ થવા માટે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનીની આજ્ઞા આરાધવી જોઈએ.’.....	૧૨૨૭
૨૨૩	પત્રનો ભાવાર્થ.....	૧૬૧
૨૨૩	‘પરમ મહાત્મ્યા ગોપાંગનાઓ’નો ભાવાર્થ.....	૪૯૪

વચનામૃત

પરિશિષ્ટ ૯, વચનામૃત-વિવેચન

પત્રસુધા

પત્રાંક

પત્ર ક્રમાંક

૨૫૩.....	અશુચિદોષ વિષે.....	૪૧૦
૨૫૪.....	‘સત્યુરુષમાં જ પરમેશ્વર બુદ્ધિ, એને જ્ઞાનીઓએ પરમ ધર્મ કહ્યો છે.’ એનો પરમાર્થ.....	૩૧૧, ૪૯૦
૨૬૪.....	હે પ્રભુ! ગાથા-૩ ‘નથી આજ્ઞા ગુરુદેવની’.....ભાવાર્થ.....	૩૫૦
૨૬૪.....	હે પ્રભુ! ગાથા-૬ ‘અચિંત્ય તુજ માહાત્મ્યનો...’ ભાવાર્થ.....	૬૮૩
૨૬૪.....	હે પ્રભુ! ગાથા-૯ ‘કાળદોષ કળિથી થયો...’ ભાવાર્થ.....	૧૧૨૦
૨૬૪.....	હે પ્રભુ! ગાથા-૧૧ ‘વચન-નચન યમ નાંહિ...’ ભાવાર્થ.....	૩૦૪, ૬૭૧
૨૬૪.....	હે પ્રભુ! ગાથા-૧૨ ‘સ્વધર્મ સંચય નાહી’..... સ્વધર્મ વિષે સામાન્ય કથન.....	૩૯૯
૨૬૪.....	હે પ્રભુ! ગાથા-૧૯ ‘અધમાધમ અધિકો પતિત...’ ભાવાર્થ.....	૬૮૩
૨૬૪.....	‘વીશ દોહરા’નો સામાન્ય ભાવાર્થ.....	૩૫૫
૨૬૬.....	‘જડભાવે જડ પરિણમે...’ પદ વિષે ઉપોદ્ઘાતરૂપ અર્થ-કથન.....	૧૧૯
૨૭૨.....	‘તે મહત્યુરુષનું ગમે તેવું આચરણ પણ વંદન યોગ્ય જ છે...’ પત્રનો ભાવાર્થ.....	૪૩૫
૩૫૮.....	‘જગતના અભિપ્રાય અને જ્ઞાનીના અભિપ્રાય’ વિષેનો ભાવાર્થ.....	૫૯૬
૩૮૮.....	ભગવદ્ગીતાનો મૂળશ્લોક અને તેનો અર્થ.....	૨૧૧
૩૮૮.....	‘ઈશ્વરચ્છાથી જે કોઈ પણ જીવોનું કલ્યાણ વર્તમાનમાં પણ થવું સર્જિત હશે... અમથકી, એમ પણ અત્ર માનીએ છીએ.’ એનો પરમાર્થ.....	૧૨૨૭
૪૩૧.....	‘બીજરુચિ સમ્યક્ત્વ’નો ભાવાર્થ.....	૧૮૮
૪૬૦.....	‘જ્ઞાનીપુરુષની આજ્ઞાને વિચારવી’નો ભાવાર્થ.....	૩૬૦
૪૭૦.....	‘જ્ઞાનીપુરુષ પ્રત્યે અભિન્નબુદ્ધિ થાય...’ આખા પત્રનું વિવેચન છે.....	૧૬૭
૪૯૧.....	‘યમનિયમાદિક સર્વ સાધનનો આગ્રહ અપ્રધાન કરી સત્સંગને ગવેષવો.’ ભાવાર્થ.....	૯૭૪
૪૯૩.....	‘ત્રીજું પદ આત્મા કર્તા છે’ એનું વિવેચન.....	૪૬૬
૪૯૩.....	છટ્ટા પદનું વિવેચન—જ્ઞાન, દર્શન, સમાધિ, વૈરાગ્ય, ભક્તિનો વિશેષાર્થ.....	૨૬૩
૪૯૩.....	‘જો કદી પ્રગટપણે વર્તમાનમાં કેવળજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ થઈ નથી.....’ એ ફકરાનો ભાવાર્થ.....	૨૬૧
૪૯૩.....	‘જે સત્યુરુષોએ સદ્ગુરુની ભક્તિ નિરૂપણ કરી છે.....’ વાક્યનો પરમાર્થ.....	૨૫૩
૫૩૪.....	‘અપરમાર્થને વિષે પરમાર્થનો દૃઢ આગ્રહ થયો છે’...‘તેની પરમાર્થ દૃષ્ટિ ઉદય પ્રકાશતી નથી’-ભાવાર્થ..	૨૯૯
૫૩૭.....	પત્રનું માહાત્મ્ય, વિવેચન.....	૨૩૬, ૨૯૯
૫૩૭.....	‘જીવ સમજે તો સહજ છે, નહીં તો અનંત ઉપાયે પણ નથી.’ ભાવાર્થ.....	૮૨૨
૫૩૭.....	પત્રનું માહાત્મ્ય સમજાવતું કથન.....	૨૩૬
૫૩૯.....	‘સર્વ જીવ આત્માપણે સમસ્વભાવી છે...તો પરિભ્રમણદશા ટળે છે.’ ભાવાર્થ.....	૩૦૯
૫૩૯.....	હિંદી અવતરણ ‘શ્રી ગુરુદેવ પરમ કરુણામય હૈ.....’ પત્રનો ભાવાર્થ.....	૧૯૫
૫૭૨.....	‘આશ્રયભક્તિ’નો પરમાર્થ.....	૮૪૧
૫૮૩.....	‘યથાપ્રવૃત્તિકરણ સુધી જીવ અનંતીવાર આવ્યો છે.’ ભાવાર્થ.....	૭૨૧
૬૦૨.....	‘શ્રી જિને જે સ્વાધ્યાયકાળ કહ્યા છે, તે યથાર્થ છે.’ તેનો ખુલાસો.....	૨૪૪
૬૨૨.....	‘નિર્ધ્વસ પરિણામ’નો પરમાર્થ.....	૪૨૮
૬૨૨.....	‘જાગૃતમાં જેમ જેમ ઉપયોગનું શુદ્ધપણું થાય...પરિક્ષીણપણું સંભવે.’ ભાવાર્થ.....	૮૦૨
૬૪૨.....	‘જ્ઞાનીપુરુષનો નિશ્ચય થઈ અંતર્ભેદ ન રહે તો આત્મપ્રાપ્તિ સાવ સુલભ છે.’ ‘અંતર્ભેદ’નો અર્થ.....	૧૮૪
૬૭૪.....	‘તે મહાત્મા વર્તે છે તે દેહને, ભૂમિને, ઘરને, માર્ગને, આસનાદિ સર્વને નમસ્કાર’- ભૂમિ આદિને નમસ્કાર કર્યા છે તે શા માટે? તેનો ખુલાસો.....	૪૨૮
૬૭૯.....	જ્ઞાનીની વાણી પૂર્વાપર અવિરોધ’નો ભાવાર્થ.....	૪૧૯
૬૮૦.....	પત્રનું માહાત્મ્ય.....	૩૧૦

વચનામૃત પત્રાંક	પરિશિષ્ટ ૯, વચનામૃત-વિવેચન	પત્રસુધા પત્ર ક્રમાંક
૬૯૨.....	પત્રનું માહાત્મ્ય.....	૭૫૬
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા ૧ ‘જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના...’નો પરમાર્થ.....	૯૯, ૭૫૭
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા ૨-૩ વિષે સામાન્ય કથન.....	૩૧૯
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા ૧૬-‘પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરુયોગથી...’નો ભાવાર્થ.....	૧૨૨૭
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા ૨૧-‘અસદ્ગુરુ એ વિનયનો...’ ‘મહામોહનીય’નો અર્થ.....	૩૩૪
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા ૩૮-‘કષાયની ઉપશાંતતા...’ત્યાં આત્માર્થ નિવાસ.’ ભાવાર્થ.....	૬૩૯
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા ૭૭ ‘કર્તા ઈશ્વર કોઈ નહીં’નો ભાવાર્થ.....	૩૪૦
૭૧૮.....	આત્મસિદ્ધિ- ગાથા-૧૩૫ ‘સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ’.....નું વિવેચન.....	૪૮૪
૭૨૮.....	‘મરણકાળે શરણસહિત છતા ઘણું કરીને ફરી દેહ ધારણ...નિર્ભયપણે વર્તે છે.’ ભાવાર્થ.....	૧૦૦૨
૭૩૮.....	‘અપૂર્વ અવસર’ ગાથા ૧ થી ૧૪-દર્શનમોહ અને ચારિત્રમોહની રૂપરેખા-.....	૭૮૨
૭૩૮.....	‘અપૂર્વ અવસર’ ગાથા ૧૦-‘શત્રુ મિત્ર પ્રત્યે.....શુદ્ધ વર્તે સમભાવ જો.’ ભાવાર્થ.....	૧૦૨૮
૭૪૯.....	‘જ્ઞાનનું ફળ વિરતિ છે.’ ભાવાર્થ.....	૬૬૨
૭૫૩/૨.....	‘ચિત્ત પ્રસન્ને રે પૂજનફળ કહ્યું રે’ (આં ૧) સ્તવનની ગાથા-૬ નો ભાવાર્થ.....	૩૧
૭૫૩/૨.....	‘ચિત્ત પ્રસન્ને રે પૂજનફળ કહ્યું રે’ (આં ૧) ‘ચિત્તપ્રસન્નતા’નો અર્થ.....	૫૨૬
૭૫૩/૨.....	‘કપટ રહિત થઈ આતમ અરપણા રે’ (આં ૧) સ્તવનની ગાથા-૬ ‘કપટ’ શબ્દનો પરમાર્થ.....	૧૧૩૫
૭૬૭.....	પત્રનો પરમાર્થ.....	૪૬૯
૭૮૧.....	‘જાલસૌ જગબિલાસ,..... બંદત બનારસી.’ ભાવાર્થ.....	૧૨૪૪
૮૦૮.....	‘સંયમ પ્રથમ દશાએ કાળકૂટ વિષની પેઠે મૂંઝવે છે.’ ભાવાર્થ.....	૧૦૧૦
૮૧૯.....	‘ખેદ નહીં કરતાં શૂરવીરપણું ગ્રહીને’... વાક્યનો પરમાર્થ.....	૬૫૮
૮૨૩.....	‘અવિષમભાવ વિના અમને પણ અબંધપણા માટે બીજો કોઈ અધિકાર નથી.’ પત્રનું માહાત્મ્ય.....	૧૩૦
૮૨૬.....	‘મુખ્ય અંતરાય હોય તો તે જીવનો અનિશ્ચય છે.’ ભાવાર્થ.....	૧૭૪
૮૨૭.....	‘આ જીવને ઉતાપના મૂળ હેતુ શું છે.....અને તે કેમ થાય?’ વાક્યનો પરમાર્થ.....	૨૪૦
૮૪૩.....	પત્રનું માહાત્મ્ય.....	૫૭૨
૮૭૬.....	‘જેનો કાળ તે કિંકર થઈ રહ્યો’ પદનો અર્થ.....	૧૧૯૧
૯૦૧.....	‘ગુરુ ગણધર ગુણધર અધિક...’ ગાથાનો અર્થ.....	૩૧૫
૯૧૭.....	પત્રનો ભાવાર્થ.....	૭૨૭
૯૫૪.....	‘આવ્યે બહુ સમદેશમાં’.....ગાથાનો સાર.....	૨૦૪, ૨૦૯
૯૫૪.....	‘ઊપજે મોહ-વિકલ્પથી...’ ગાથાનો અર્થ.....	૩૪૬, ૩૫૨
૯૫૪.....	‘સુખધામ અનંત.....’ છેલ્લા કાવ્યની છેલ્લી કડીનો ભાવાર્થ.....	૫૭૪
૯૫૭-૮.....	‘આત્મા આ હશે? તેમ થાય તે સમકિત મોહનીય અને આત્મા આ છે એમ	
(પૃષ્ઠ ૭૦૯).....	સમજાય છે તે સમ્યક્ત્વ.’ તેમાં શો ફેર છે? તેનો પરમાર્થ.....	૭૦૭
૯૫૭-૯.....	‘શૌદ રાજલોક જાણ્યો, પણ દેહમાં રહેલો આત્મા ન ઓળખ્યો, માટે રખડ્યો.’ નો ભાવાર્થ.....	૧૦૩૩
(પૃષ્ઠ ૭૧૩).....		
હા.નોં. ૧/૧૨.....	‘હે જીવ! ક્યા ઇચ્છત હવે?....’ ગાથાનો અર્થ.....	૮૧૯
હા.નોં. ૧/૧૪.....	‘હોત આસવા પરિસવા....’ ગાથાનો ભાવાર્થ.....	૧૦૦૫

परिशिष्ट १०

अन्य विवेचन - भावार्थ

पत्रसुधा

पत्र क्रमांक

- २४ उत्तमा स्वात्मचिंता स्यात्॥ गाथानो भावार्थ
- ११३ सधनुं परवश ते दुःख लक्षणा.....(आठ योग दृष्टिनी सञ्जाय-७/२) भावार्थ
- १२२ 'आलंभन-साधनं जे त्यागे परपरिणतिने भागे रे' (आ० २४) गाथानो अर्थ
- १२२ 'अन्नतानि परित्यज्य.....परमं पदमात्मनः ॥'.....समाधिशतक गाथा-८४ —नो भावार्थ
- १२८ 'अभिमतफलसिद्धेरभ्युपायः.....साधवो विस्मरन्ति ॥'—(जयसेनाचार्यकृत पंचास्तिकाय टीका)'नो भावार्थ
- १४२ 'वीतराग शासन विषे, वीतरागता होय...' भावार्थ
- १७१ 'तरणा ओथे दुंगर रे, दुंगर कोर्ये देणे नहीं' नो भावार्थ
- १७४ 'परभडी छांयडी जे पडे, परसमय तेह निवास रे' (आ० १८) गाथानो भावार्थ
- २११ 'व्यवहारे सुषुप्तो यः.....सुषुप्तश्चात्मगोचरे ।' समाधिशतक गाथा ७८ नो परमार्थ.
- २१५ 'राज राज सौ को कहे, विरला ज्ञाने भेद' गाथानो भावार्थ
- २२० 'ज्यां जेथे त्यां माटी पाणी ने देऊं' (उपदेशामृत पृष्ठ ८१) वाक्यनो परमार्थ
- २२० 'जेना ज्ञाने न्यूनता, देशे पण नहीं होय' (प्रज्ञावबोध-३७) भावार्थ
- २७८ 'जे परपरिणति रंगथी, मुजने नाथ उगार रे दयालराय' (हे० विहरमान बीजा जिननुं स्तवन) भावार्थ
- ३१५ 'आश्चर्य सर्व धरता प्रभु उर आवो.....' (प्रज्ञावबोध-८८) भावार्थ
- ३२२ 'अविसंवादी निमित्त छो रे जगतजंतु सुभकाज' (हे० ३) भावार्थ
- ३६० 'ऐक आत्मउपयोगमां अहोरात्र आवतुं....' (उपदेशामृत पृष्ठ ३२) भावार्थ
- ३७४, ७८२ 'जो जो पुद्गल इरसना...' (बृहद् आलोचना) गाथानो अर्थ
- ३८२ 'देवुं वधारतुं नहीं' वाक्यनो भावार्थ
- ४३१ 'यदा मोहात् प्रजायेते.....शाम्यतः क्षणात् ।' समाधिशतक गाथा-३८ — भावार्थ
- ४७० 'आणधूणि धरलीला सरणी....' (आठ योग दृष्टिनी सञ्जाय-५/३) गाथानो विशेषार्थ
- ४८८ अभितगतिकृत सामायिक पाठनी कडीओ १३, २२, २५, २६नो भावार्थ
- ५२१ 'संग्राम आ शूरवीरनो, आव्यो अपूर्व दीपावजो....' 'वीरहाक' नी आ गाथानो अर्थ
- ५५० श्रवण कीर्तन चिंतवन....नवधा भक्ति प्रमाण' गाथानो अर्थ
- ५५७ श्रवण कीर्तन चिंतवन....नवधा भक्ति प्रमाण' वंदन भक्तिना माहात्म्य विषे
- ५५७ 'इक्को वि नमुक्कारो,.....नरं व नारीं वा ॥' गाथानो अर्थ
- ६१० अणुगुरुदेहपमाणो.....णिच्छयणयदो असंखदेसो वा ॥ द्रव्यसंग्रह -गाथा१० नो भावार्थ
- ६४१ 'परमार्थदृष्टि शीभवे हणतुं न कोर्ये कोर्ये....' गाथानो अर्थ
- ६७१ 'भंत्रे भंत्र्यो स्मरण करतो....' (प्रज्ञावबोध-७४) भावार्थ
- ६७८ 'धींग धणी माथे क्रिया रे.....' (आ० १३) १ ली कडीनो भावार्थ
- ७६५ 'जे श्रद्धाजे जग तजु...' गाथानो अर्थ
- ८०७ 'नमि नमि नमि नमि वीनतुं....' (हे० कृत गतयोवीशीना ११मा स्तवननी १ थी ४ कडीनो भावार्थ)
- ८५३ 'अंशे होय छहं अविनाशी...' (आठ योग दृष्टिनी सञ्जाय-५/६) गाथानो विशेषार्थ
- ८८४ 'शुद्धभाव ने सूनी किरिया'.....(आठ योग दृष्टिनी सञ्जाय-८/६) गाथानो भावार्थ
- ८०१ समाधिशतकनी गाथा २८, १०२नो भावार्थ
- ११८८ समयसार गाथा ७५नो अर्थ/टीका

પત્ર ક્રમાંક	વિશેષ નામ	પત્ર ક્રમાંક
અરનાથ પ્રભુ ૬૩૫.	ગણેશપ્રસાદજી વર્ણી ૨૪૨.	
અર્જુન ૨૭૪.	ગાંધીજી ૨૮૭, ૩૪૦, ૩૭૩, ૭૩૬, ૭૭૮, ૮૨૨.	
અનાથીમુનિ ૪, ૪૩, ૫૪, ૨૪૩, ૩૫૭, ૫૧૭, ૫૯૫, ૬૩૩,	ગિરધરભાઈ ૪૧૨.	
૬૫૧, ૭૯૫, ૮૬૫, ૯૧૭, ૧૦૧૫.	ગુણચંદ્રજીમહારાજ૧૩૧, ૪૬૭, ૧૧૬૧, ૧૧૬૨, ૧૧૬૩.	
અનુપચંદ મલુકચંદ ૭૮૧.	ગુણભદ્રમુનિ ૧૬૪.	
અભયકુમાર ૧૦૩૩.	ગુણવંતી ૧૮૫.	
અમૃતચંદ્રાચાર્ય ૧૯૭.	ગુલાબચંદભાઈ (પ્રભુશ્રીજીના પૌત્ર) ૨૨૩.	
આષ્ટાવક ૫૭૩, ૬૮૮.	ગોપાંગનાઓ ૪૨૩, ૪૯૪, ૧૦૦૭, ૧૦૮૧.	
અહલ્યા ૩૭૯.	ગોશાળો ૧૮૪, ૯૬૯.	
અંબાલાલ લાલચંદ ૨૬૯, ૪૭૬, ૭૦૪, ૭૦૯, ૮૦૬, ૮૨૦.	ગૌતમસ્વામી ૫૪, ૨૪૪, ૬૬૦, ૬૮૩, ૬૮૫, ૭૯૫.	
અંબાલાલ મારવાડી ૬૧૧, ૬૧૪, ૬૧૬, ૬૧૭, ૬૨૦.	ચતુરલાલજી મુનિ ૫૭૪, ૫૮૦, ૫૮૫.	
આનંદ શ્રાવક ૨૪૪.	ચમરેન્દ્ર ૬૭૪.	
આનંદધનજી ૫૦, ૧૨૨, ૫૦૧, ૫૧૨, ૧૦૧૪, ૧૦૨૭,	ચુનીભાઈ ૧૮૨, ૫૮૦.	
૧૧૩૪, ૧૧૩૫.	ચંદ્રલેખા ૧૨૪૮.	
આર્દ્રકુમાર ૧૦૩૩.	છોટાભાઈ ૮૪૭.	
અંજનચોર ૭૩.	જનક વિદેહી ૫૭૩, ૬૮૮.	
ઈસુ ખ્રિસ્ત ૧૮૪, ૪૩૭.	જમાલીજી ૨૨૪.	
ઉમેદચંદજી મુનિ ૭૯૨.	જવલબેન ૪૧૨, ૧૨૦૩.	
ઋભુરાજા ૫૭૦, ૭૭૮, ૧૦૨૧, ૧૦૨૨.	જંબુકુમાર (સ્વામી) ૫૧૦, ૬૮૫, ૧૧૧૧.	
ઋષભદેવ ભગવાન ૧૨૧, ૨૩૮, ૨૬૬, ૪૧૨, ૪૧૫,	જીભા ડોશી ૭૪૩.	
૫૧૨, ૫૧૩, ૭૦૨, ૯૮૭.	જુગરાજજી ૬૧૬.	
કબીરજી ૧૬૬.	જૂઠાભાઈ ૧૬૭, ૩૭૦, ૭૮૪, ૮૦૬, ૧૨૦૧.	
કરકંડુ મુનિ ૫૧૩.	જેસંગભાઈ ઊજમશી શેઠ ૧૦૧, ૧૬૧, ૧૮૨, ૨૫૫,	
કુંતામાતા ૭૭૮, ૮૨૧.	૨૫૮, ૨૬૧, ૩૧૪, ૩૧૭, ૩૨૦, ૩૨૨, ૪૦૦, ૪૧૨,	
કુંથુસાગર મુનિ ૪૧૨.	૮૫૪, ૮૬૭, ૮૬૮, ૯૧૬, ૧૨૨૫.	
કુંદનમલજી ૮૮૬.	ઝવેરચંદ શેઠ ૫૪.	
કુંદકુંદાચાર્ય ૧૯૭, ૧૯૮, ૧૦૧૦, ૧૧૯૪.	ડાહ્યાભાઈ ૬૩૦.	
કુંભકર્ણ ૫૧૩.	ડુંગરશી ગોસળિયા ૧૮૪.	
કેશવલાલ કોઠારી ૮૪૭.	તનસુખરામ ૭૭૭.	
ખુશાલભાઈ ૫૧૮, ૫૧૯.	તલસીભાઈ ૫૪૨.	
ખોડાભાઈ ૫૪.	તામલી તાપસ ૬૭૪.	
ખંધક મુનિ ૫૭૪.	તુલશીદાસ ૧૧૫૩.	
ગજસુકુમાર ૫૪, ૫૮, ૬૬, ૯૪, ૧૭૭, ૨૭૮, ૫૦૭, ૫૮૫,	ત્રિકમભાઈ દંતાલીવાળા ૮૫, ૮૬, ૮૭.	
૬૧૨, ૬૪૧, ૬૫૪, ૮૨૧, ૮૬૫, ૯૬૨, ૯૯૨, ૧૧૪૫,	ત્રિભોવનદાસ ૬૨૦.	
૧૨૦૭, ૧૨૧૬, ૧૨૫૦, ૧૨૬૨.	દયારામ (ભક્તકવિ) ૧૦૨૨.	

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૧, વિશેષ નામ

પત્ર ક્રમાંક

દેવકરણજી મુનિ ૧૪૨, ૨૮૩, ૫૦૪, ૬૪૧.

દેવચંદ્રજી ૧૦૨૭, ૧૨૦૦.

દેવશીભાઈ ૮૫૪, ૮૬૭.

દૃઢપ્રહારી ૨૮૭.

દ્રમક ભિખારી ૧૪૭.

દ્વિમુખમુનિ ૫૧૩.

ધનાભાઈ ૭૨૩.

નગ્ગતિમુનિ ૫૧૩

નગીનદાસભાઈ ૮૪૭.

નથુરામ શર્મા ૧૧૦૬.

નમિરાજર્ષિ ૫૪, ૫૧૩, ૬૫૧.

નયસાર ૧૦૬૯.

નરશીભાઈ ૧.

નરસિંહ મહેતા ૫૦, ૬૫, ૫૦૧, ૬૭૦, ૧૦૨૨, ૧૦૩૧, ૧૦૮૪.

નરોત્તમભાઈ ૧૫૩.

નહાટા સાહેબ ૧૦૧, ૧૮૨.

નંદન મણિયાર ૫૮.

નંદલાલજી (બ્ર) ૫૪૭.

નારંગીબેન ૮૫૪.

નારદ ઋષિ ૩૮, ૩૭૯.

નાથાભાઈ કાશીભાઈ ૫૪.

નેમિનાથ ભગવાન ૩૧૬, ૩૬૭, ૮૨૧, ૧૨૦૭.

પરીક્ષિત રાજા ૬૯૯.

પંડિત લાલન ૧૯૭, ૧૦૩૨.

પાર્શ્વનાથ ભગવાન ૨૧૬, ૨૭૮, ૬૮૫.

પોપટલાલ ૩૭૮, ૪૧૪, ૭૨૮.

પુનશીભાઈ ૭૭૯, ૭૮૪, ૧૦૮૮.

પુંડરિક ગણધર ૨૬૬.

પૂણિયા શ્રાવક ૪૪૪, ૬૮૯, ૧૦૧૨, ૧૧૦૪, ૧૧૭૫, ૧૨૫૨.

પૂજ્યપાદ સ્વામી ૬, ૨૧૧.

પ્રીતમદાસ ૭૧૬.

કુલચંદભાઈ ૧૫૮.

બાહુબલી ૬૭, ૧૧૩૦.

બાબાજી ૧૨૨૬.

બિલ્વમંગળ ૬૭૮.

બુદ્ધ મહાત્મા ૬૫, ૧.

બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી ૨૨૬.

ભગતજી ૧૮૨, ૮૭૨, ૯૯૭, ૧૦૧૬.

ભગવાનજીભાઈ ૪૦૭.

ભરત ચક્રવર્તી ૧૪૮, ૨૩૮, ૨૬૬, ૫૧૩, ૬૫૩, ૯૧૬, ૧૨૩૯.

ભર્તુહરિ ૨૪૬.

ભાઈલાલભાઈ લક્ષ્મીદાસ ૫૪૨.

મણિલાલ વડવાવાળા ૧૧૫.

મણિભાઈ (વડાલીવાળા) ૪૧૨.

મણિલાલ નભુભાઈ ૫૧૪.

મણિભાઈ કલ્યાણજીનાં માતૃશ્રી ૧૮૯.

મણિબહેન ૭૪૩.

મનક ૬૯૯.

મનહર સન્યાસી ૧૧૯૧.

મનસુખલાલ દેવશીભાઈ ૧૬૬.

મયણા સતી ૮૪૯.

મરુદેવી માતા ૨૩૮, ૧૦૪૧.

મહાવીર સ્વામી ૩૧૦, ૪૩૨, ૪૪૩, ૪૪૪, ૫૩૧, ૬૬૦, ૬૭૪, ૬૮૩, ૬૮૫, ૭૪૬, ૮૪૭, ૧૦૧૫, ૧૦૬૯.

મહાસિણગારજી (સાધ્વીજી) ૫૫૬.

માણેકજી શેઠ ૩૨૨.

માધવજી શેઠ ૧૯૪.

મિલ્ટન ૬૭૮.

મીરાંભાઈ ૧, ૨૨૩, ૨૨૮, ૨૪૬, ૩૩૭, ૬૦૦, ૬૦૪, ૬૨૫, ૬૫૩, ૧૦૨૧.

મુનિસુવ્રત સ્વામી ૬૮૫.

મૃગાપુત્ર ૫૪, ૫૮૩.

મોતીભાઈ નરસિંહભાઈ અમીન ૩૧૮, ૫૧૪.

મોહનલાલજી મુનિ ૩, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૯૮૭.

મોહનભાઈ (પ્રભુશ્રીજીના પુત્ર) ૫૪, ૨૨૩.

મોહનભાઈ ૪૯૮, ૬૭૧.

મંગળભાઈ જેસંગભાઈ ૪૦૦.

યશોવિજયજી ૫૨૭, ૬૫૭.

રતિલાલ ડૉક્ટર ૧૨૪, ૧૩૮.

રત્નરાજ સ્વામી ૬, ૧૧૫, ૩૨૦, ૭૯૨.

રણછોડભાઈ (નારવાળા) ૧૩૩, ૧૩૫, ૩૭૮, ૪૧૪.

પત્ર ક્રમાંક	પરિશિષ્ટ ૧૧, વિશેષ નામ	પત્ર ક્રમાંક
રથનેમિ ૩૬૭, ૪૪૩.	શ્રી રામ ૧૪૫, ૩૧૦, ૩૪૦, ૩૭૯, ૫૮૫, ૬૮૫, ૯૬૨.	
રચણાદેવી ૨૯૪, ૩૭૬, ૪૭૯.	શ્રીપાલ રાજા ૮૪૯.	
રતનબેન ૬૮૬.	શ્રેણિક મહારાજા ૪૩, ૫૮, ૨૪૩, ૪૪૪, ૫૩૧, ૬૮૫, ૭૯૫, ૮૬૭, ૧૦૧૫, ૧૧૭૫.	
રવજીભાઈ કોઠારી ૪૮, ૫૩.	શ્રેયાંસનાથ ૬૮૫.	
રાજુલ ૩૬૭, ૪૪૩.	સગર ચક્રવર્તી ૫૩૩.	
રાજમલજી ૮૮.	સનતકુમાર ચક્રવર્તી ૫૪, ૧૨૩, ૨૨૬.	
રાવણ ૩૪૦.	સહજાનંદ સ્વામી ૨૨૦.	
રુક્મણિબા ૪૦૦.	સાકરબહેન ૮૮૫.	
લક્ષ્મીચંદજી મુનિ ૨૩૫.	સાધ્વીશ્રી અવિચલશ્રીજી ૬૮૬, ૭૦૪, ૭૦૯, ૭૨૮, ૭૮૪.	
લલ્લુભાઈ અવેરચંદ (ખંભાતવાળા) ૮૪૭.	સાધ્વીશ્રી ગુમાનશ્રીજી ૭૦૪, ૭૦૯, ૭૧૯, ૭૨૮, ૭૮૪.	
લીલબાઈ ૬૮૬.	સાધ્વીશ્રી પ્રમાણશ્રીજી ૭૦૪, ૭૦૯, ૭૧૯, ૭૨૮, ૭૮૪.	
લ્યૂથર ૪૯૩.	સાધ્વીશ્રી રંજનશ્રીજી ૭૧૩.	
વજ્રસ્વામી ૨૫૩.	સાધ્વીશ્રી હંસશ્રીજી ૭૧૩.	
વઢકણી ડોશી ૯.	સિકંદર ૮૪૪.	
વણાગનટવર ૫૪૮, ૬૬૦.	સિદ્ધસેન દિવાકર ૧૨૦૦.	
વસુમતી ૧૧૮૫.	સીતાજી ૩૪૦.	
વહાલી બહેન ૮૮૫.	સુખલાલ પંડિત ૬૨૧.	
વીરો સાળવી ૪૪૪.	સુંદરદાસ ૧૩૮, ૮૮૭, ૧૧૦૨.	
વીરચંદભાઈ ૪૧૨, ૪૪૯, ૮૪૭.	સુદર્શન શેઠ ૬૮૫.	
વાડીલાલ (અવેરચંદના દીકરા) ૫૪.	સૂરદાસજી ૬૭૮.	
વાલ્મિકી ઋષી ૩૮.	સ્થૂલિભદ્ર ૬૮૫.	
વાસુપૂજ્ય સ્વામી ૧૧૩૪.	સોમનાથ સલાટ ૧૫૩.	
વ્યાસજી ૬૯૯.	સોભાગ્યભાઈ ૧૩૧, ૧૬૧, ૪૦૨, ૪૧૦, ૫૦૭, ૫૧૭, ૫૭૩, ૮૪૭, ૯૫૨, ૧૦૨૧, ૧૦૪૧, ૧૦૮૧, ૧૦૮૯, ૧૧૧૧.	
શકેન્દ્ર ૬૭૪.	હરખચંદભાઈ ૪૧૨.	
શામળભાઈ ૮૩૫.	હરિભદ્રાચાર્ય ૧૮૪, ૫૩૮, ૬૯૯.	
શારદાબહેન પંડિત (ડોક્ટર) ૧૨૪, ૧૩૮.	હરિશ્ચંદ્ર ૯૨૪, ૧૦૭૬.	
શિવજીભાઈ ૧૮૨.	હનુમાન ૩૪૦.	
શિવભૂતિ મુનિ ૧૪૫.	હનુમાનભાઈ ૬૭૧.	
શિવાજી ઇત્રપતિ ૨૦૦.	હીરાલાલભાઈ ૧૦૧, ૧૮૨.	
શીતલપ્રસાદજી બ્રહ્મચારી ૧૧૩, ૧૯૭, ૧૯૮, ૩૯૪.	હુકમચંદ શેઠ ૪૧૨.	
શુકદેવજી ૬૯૯.	હેમચંદ્રાચાર્ય ૭૧૬.	
શુભચંદ્રાચાર્ય ૨૪૬.	હેલનકેલર ૬૭૮.	
શેક્સપિયર ૪૭૭.		
શાંતિનાથ પ્રભુ ૧૦૧૪.		
શ્રી કૃષ્ણ ૪૨૩, ૪૪૪, ૬૮૫, ૭૭૮, ૮૨૧, ૧૦૦૭, ૧૦૩૯.		

परिशिष्ट १२

पत्र क्रमांक

ग्रंथ नाम

पत्र क्रमांक

आचारंग सूत्र १८६, १८८, २०६, २६३, ३६८, ५४६,
६८०.

आठदृष्टिनी सञ्जाय ११७, १८४, ४२३, ५३८, ८८५.

आत्मप्रभा १०३३.

आत्मसिद्धि (शास्त्र) १३, ८०, २०१, २२५, २४६, २४८,
४६०, ५६८, ६३२, ६५४, ६५५, ७५०, ८५६, १०६३,
११०३, १२१२, १२४०.

आत्मसिद्धि विवेचन ५८२, ६५७.

आत्मानुशासन १६४, ४३१, ७५०.

आलोचनादिपद संग्रह ५६८, ७५१.

गुरुतत्त्व निर्णय २२४.

ग्रंथयुगल ११२६, १२२६, १२४७.

गोम्भटसार कर्मकांड १६७, १६८.

यंद्राजानो रास १८६.

चैत्यवंदन शोवीशी २५८.

उत्तराध्ययन सूत्र १३२, १६८, २५६, ३६४, ३६७, ४७३,
७४२.

उपमितिभवप्रपंच-कथा १४७, २८७, ३३४.

जैनप्रत कथा ७५६.

श्रुवनकणा १८८, २३५, २४८, ३१६, ३१६, ३२०, ३२१,
३३७, ४६०, ४८४, ४८६, ४८२, ५७४, ५८१, ६००,
६१६, ६४८, ७४८, ८४६, १०४६, १११२, १२४७.

ज्ञानप्रचार (भासिक) ८२२.

ज्ञानमंजरी २४८, ५१५.

ज्ञानार्णव ११४.

तत्त्वज्ञान २, ११०, १६६, २०१, २०३, २८५, ३००,
३०२, ३२१, ३३३, ३३७, ३५६, ३७३, ४२६, ४५८,
४४७, ४५३, ५०१, ५२६, ५५३, ५८२, ६१४, ६४८,
६६०, ७०१, ७११, ७१३, ७४५, ७५१, ७७०, ७८८,
८०१, ८१८, ८७५, ८२०, ८२३, ८६६, ८८६, १००३,
१००४, १००६, १०१८, १०३६, १०६०, १०६४,
१११८, ११२४, ११२६, ११७५, १२२६.

त्रिलोकसार १०३३.

दशवैकालिक सूत्र ६६६.

दशाश्रुत स्कंध ५१५.

दासभोध ६०२.

द्रव्यसंग्रह ६१०, ७८०.

पंचास्तिकाय १५६, १६७, १६८, ५४२, ७८०, ११५१.

पाहुंड ग्रंथ ११६४.

प्रवचनसार १६७, १६८, ११५१.

प्रवेशिका (भोक्षभाणा प्रवेशिका) ६८१, १०२७, १०३०,
१०३६, १०४७, १०८३.

प्रज्ञावभोध १२२३.

नित्यनियमादि पाठ ६५७, ११०१.

नित्यक्रम ११२६.

भगवती आराधना १४५, ७३४, १०७६, १०८२.

भरतेशवैभव १२००.

भागवत ६६६, १०३६, १११६.

भावनाभोध ५४, ७४, १७६, १८७, २१०, २५३,
३५६, ५८३, ६२४, १०८३, १११२, १२२६.

महापुराण १२३६.

भूणायार १८६.

भोतीभाई नरसिंहभाई अभीन-तेमनुं श्रुवन अने कार्य
३१८, ५१४.

भोक्षमार्ग प्रकाशक १४८, ७८२, ६६६, १२१७.

भोक्षभाणा ५७, ११४, १६७, १७३, १७६, १८७,
२१३, २४३, २४६, २४८, २४६, २५३, ३३३,
३५८, ३५६, ४३२, ४५४, ४६८, ५०१, ५२६,
५८१, ६०४, ६२४, ६४८, ७२३, ७४५, ७५०,
७६१, ८०१, ८३५, ८४५, ८६६, ८००, ८०३,
८०६, ८२२, ८२४, ८२७, ८४१, ८४४, ८४६,
८५५, ८५८, ८६६, ८७०, ८७३, ८८०, ८८६,
८८४, १००८, १०२७, १०३०, १०३४, १०३६,
१०३८, १०६२, १०८०, १०८३, १११२, ११५६,
११७५, १२२५, १२२६, १२४०, १२४१, १२४७.

योगवासिष्ठ महाराभायण ५८८.

रामायण ३४०.

लघुयोगवासिष्ठसार १०११.

लब्धिसार ११६४.

लोकभिक्षु १०३३.

लोकप्रकाश १०३३.

वचनामृत २, ४६, ७४, १५६, १७२, १८७, १८८,
२४६, २४८, ३५८, ४५३, ६३७, ६४१, ६७३, ६८६,
१०११, १०१७, १०३०, १०३६, १०४१, १०६२,
१११२, ११२५, ११६३, १२२६, १२४०, १२६१.

वियारसागर ४०५, ४७३, ६०२.

वीरहाक (५६) ४६६, ५२८.

वैराग्यमणिमाला

शांतिसागर (द्विगंभर आचार्य)नुं ज्वनयत्रि १२३६.

श्रीमद् भगवद्गीता २११, २७४, ६६६.

श्रीमद् राजयंत्र ग्रंथ-जुओ वचनामृत.

श्रीमद् राजयंत्र निर्वाण अर्धशताब्दी स्मारक ग्रंथ-११२६

सद्गुरुप्रसाद १८६, २०३, २३३, ४२१, ४४७, ४६०,
४६२, ४६३, ५२८, ५५३, ५८०, ५६६, ६०७.

समयसार ११३.

समाधिशतक १५०.

समाधिसोपान २१०, २४८, २८१, २८२, ३०१, ३१६,
३५८, ३६६, ४३१, ४४७, ४८७, ५२८, ५२९, ५८०,
६३०, ६४२, ६८२, ८३१, १०२७, १०३४, १०३६,
१०४१, १०८३, ११११, १११२, ११८६, १२५६.

सुधर्मध्यानप्रदीप १५७.

सुंदर विलास ६०२.

सुबोध संग्रह ११२६.

सूयगडांग सूत्र ६८७.

स्वदोषदर्शन ५३, १५२, १६१.

हरिवंशपुराण ७०२.

हृदय प्रदीप ६१, ६५, १०३१.

પરિશિષ્ટ ૧૩

પત્ર ક્રમાંક	સ્થળ સૂચિ	પત્ર ક્રમાંક
અણાદરા ૯૯, ૧૦૧.	ચરોતર ૬, ૭૪૭, ૮૭૨.	
અમદાવાદ ૨, ૧૨૪, ૨૬૬, ૩૨૨, ૩૪૮ ૪૧૨, ૪૮૦, ૪૮૨, ૫૦૫, ૫૧૦, ૬૧૧, ૬૨૧, ૭૧૮, ૮૦૬, ૮૧૬, ૮૫૪, ૮૬૭, ૧૦૧૧, ૧૦૬૮, ૧૨૨૫.	ચિત્તોડ ૪૦૮, ૪૧૨.	
અયોધ્યા ૬૮૫.	ચિત્તોડ (કીર્તિ સ્તંભ) ૫૩૪.	
અલાહાબાદ ૬૮૫.	છોટાઉદયપુર ૪૦૮, ૪૧૨.	
અલીરાજપુર ૪૦૮, ૪૧૨.	જસદણ ૯૯, ૧૦૧.	
આબુ ૧૦૧, ૨૦૦, ૯૮૦.	જંબુદ્વિપ ૧૨૧૨.	
આફ્રિકા ૫૪, ૨૪૬, ૨૮૫, ૩૦૬, ૪૨૬, ૬૪૮, ૭૩૬.	ડી.એન. હાઈસ્કૂલ (આણંદ) ૮૬૨.	
આહોર ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૫૮, ૧૮૧, ૨૭૮, ૩૬૫, ૪૬૫, ૬૭૧, ૬૭૯, ૬૮૫, ૭૮૬, ૮૦૮, ૧૧૩૩.	તળાજા ૪૦૮.	
આસ્તા ૭૦૫, ૭૨૩.	તારણપુર ૪૦૮.	
ઈંદોર ૩૨૨, ૪૦૮, ૪૧૨, ૬૭૯, ૬૮૨, ૬૮૫, ૧૧૩૩.	દંતાલી ૮૫, ૮૬, ૮૭.	
ઈડર ૩૯૫, ૪૦૭, ૪૦૮, ૪૧૨, ૪૮૬, ૭૦૮, ૮૫૪.	ઢારકા ૨૨૩, ૮૨૧.	
ઈસરી ૬૮૫.	ધામણ ૧૦૧, ૧૫૮, ૧૫૯, ૧૬૫, ૧૮૨, ૨૧૦, ૨૧૪, ૨૧૮, ૨૭૩, ૩૨૧, ૩૬૧, ૩૮૯, ૩૯૫, ૪૮૦, ૫૮૦, ૫૯૨, ૭૦૧, ૭૩૧, ૭૩૫, ૧૨૧૪, ૧૨૪૭.	
ઉજ્જૈન ૪૦૮.	ધાંગધા ૧૦૧, ૪૧૨.	
ઉદયપુર ૪૦૮, ૪૧૨.	ધુલીયા ૪૦૯, ૪૨૬, ૫૪૨.	
ઉન (પાવાગિરિ) ૪૦૮, ૪૧૨.	નડીયાદ ૪૮૨, ૮૪૭.	
કદમગિરિ ૪૦૮, ૪૧૨.	નરોડા ૧૩૧, ૧૪૯.	
કરમસદ ૩૬૭, ૪૧૨.	નાકોડાજી ૬૭૩, ૬૮૫.	
કાઠિયાવાડ ૨૨૦, ૩૯૫, ૫૧૭, ૫૭૦.	નાર ૧૨૨૬.	
કાવિઠા ૨, ૫૪, ૧૨૪, ૨૭૩, ૬૮૪, ૯૩૧, ૧૦૨૨.	નાલંદા ૬૮૫.	
કાશી ૬૮૫.	પટણા ૬૮૫.	
કાસોર ગામ ૪૨૬.	પરુજણા ૯૪૯.	
કુલ્લિ ૪૧૨.	પાલીતાણા ૪૦૮, ૪૧૨.	
કુચ્છ ૮૫૭.	પાવાગઢ ૧૨૪, ૪૦૮, ૪૧૨.	
કુંડલપુર ૬૮૫.	પાવાપુરી ૬૮૫.	
કેસરીઆજી ૪૧૨.	પુઢવી શિલા ૬૭૪.	
કોડાય ૧૧૫૧.	પૂના ૭૩, ૧૫૮, ૧૮૬, ૩૯૮, ૪૧૪, ૪૭૯, ૭૨૮, ૮૫૪.	
ખંભાત ૧, ૧૩૧, ૬૧૭, ૬૨૦, ૬૫૫, ૭૫૬, ૮૦૬, ૮૨૦, ૮૪૭, ૧૧૧૧.	પેટલાદ ૬૪, ૫૧૪, ૯૯૭.	
ગયા ૬૮૫.	પ્રેમચંદ રાયચંદ ધર્મશાળા (આણંદ) ૮૬૨.	
ગિરનાર ૪૦૫, ૪૦૮, ૪૧૨, ૧૦૬૮.	પોરડા ૮૭૮.	
ગુણાવા ૬૮૫.	બડવાની ૪૦૮.	
ગુડીવાડા ૩૬૫.	બાવનગજાજી ૪૧૨.	
ઘોઘા ૪૦૮.	બોટાદ ૧૦૬, ૪૦૮, ૪૧૨.	
	બોડેલી ૪૧૨.	
	બોરીઆ ૫૪.	

[२२]

बोधामृत - ३

पत्र क्रमांक

परिशिष्ट १३, स्थान सूचि

पत्र क्रमांक

ब्यावर ५१५, ७०७.

भद्रय ७८१.

भादरशा १८५, ४७७, ५७१, ८७२.

भावनगर १०१, ४०८, ४१२.

भोपावर ४०८, ४१२.

भक्षीशु ४०८, ४१२.

भथुरा १, ५८५.

भद्रास ५४.

भधुवन ५८५.

महाविदेह क्षेत्र १२१२.

महु ४१२.

मांडवगढ ४०८, ४१२, ११३३.

मुंभई ८, ५८, ५८, ११७, १५४, १८५, १८८, २५४, ३२२,

३४८, ३४८, ४००, ५०४, ५७५, ७३५, ७४१, ७४३, ७४७,

८३८, ८५४, ८८७, ८८८, १०८८, १२०३, १२०५, १२२५.

युरोप ४८३.

राजकोट २३१, ४०५, ४०८, ४१२.

राजगृही नगरी ५३१, ५८५, १०१५.

राणज १३१.

लक्ष्मणपुर (लक्ष्मणी तीर्थ) ४०८, ४१२.

वडताल २२०.

वटामण ५४, २१०, १२४०.

वडाली १८४.

वडोहरा ४१२, ४४५.

वडवाण ४००, ४०७, ४०८, ४१२, ७८४, ८४७.

ववाणीया ४०८, ४१२, ४३१, ५५५, ५७२.

वेरागाम ७४३.

शिवराजपुर ४०८, ४१२.

समेतशिपर ५८५.

संढेसर ५३, ५४.

साण्ड ८८, १०१.

सारनाथ ५८५.

सिरोही १०१.

सिद्धवरकुट ४०८.

सिद्धशिला १२१२.

सीमरडा ५४, ५४२, ८७२, ८८७, ११८८.

सुणाव ५४, ४२५, ५४२.

हडियाणा ५७१.

हस्तगिरि ४०८, ४१२.

પરિશિષ્ટ ૧૪

શબ્દ-વિષય સૂચિ

(વિષય પછીનો આંક પત્ર ક્રમાંક સૂચવે છે.)

અ

અગત્યનું કાર્ય શું? ૧૧૬૩.
 અચોર્ય-અસ્તેય મહાવ્રત ૮.
 અઘરણીનું ધર્મદૃષ્ટિએ ન ખાવા વિષે ૯૪૬.
 અજ્ઞાન-દશાનું દુઃખ કેમ લાગતું નથી? ૩૩૬; ૦ ટાળવાનો ઉપાય ૧૨૦૭.
 અઠ્ઠાઈ તપ કેવી રીતે કરવું? ૧૨૪૮.
 અઢાર પાપ સ્થાનક ૯૩૯; ૦ નો વિચાર કેવી રીતે કરવો? ૯૪૭.
 અતડા ન રહેવું ૫૧૪.
 અતિચાર-થી થતી હાની પર દૃષ્ટાંત ૨૨૪; ૦ દોષ ૯૨૪.
 અથાણાનો ત્યાગ શા માટે? ૨૮૩.
 અધ્યાસ ૩૧.
 અદીનતા શા અર્થે? ૫૧૭.
 અધઃકરણ ૨૮૭, ૭૨૧.
 અનર્થ દંડ ૧૨૪૯.
 અનંતાનું બંધી કષાય ૧૮૪; ૦ કેમ ક્ષય થાય? ૧૧૧; ૦ નું કારણ ૩૩૭; ૦ નું સ્વરૂપ ૪૭૬; ૦ નું મૂળ ૬૫૮.
 અનાચાર-અતિચાર ૯૨૮.
 અનાયદેશ-માં જનારને શિખામણ-૭૫, ૧૯૬, ૩૦૬, ૪૫૬, ૪૬૪, ૭૧૦, ૮૦૦, ૯૮૯, ૧૦૦૩, ૧૨૧૪; ૦ મુંબઈનો મોહ આપત્તિરૂપ ૭૩૫; ૦ સારા ભાવો સાચવવા મુશ્કેલ ૯૭૬.
 અનાહારી પદ ૭૧૧.
 અનિત્યભાવના ૧૮૬, ૩૨૬, ૬૬૫.
 અનિવૃત્તિકરણ ૨૮૭, ૭૨૧.
 અનુપ્રેક્ષા ૭૮૬.
 અનુયાયીના વર્તન વિષે-(વર્તન કેવું ઘટે?) ૫૦, ૧૧૧, ૨૫૯, ૨૬૬, ૪૬૨, ૬૧૧.
 અનુષ્ઠાન ૨૫૩.
 અપરિગ્રહ મહાવ્રત ૮.
 અપૂર્વભાવના ૧૦.
 અપૂર્વ કરણ ૨૮૭, ૭૨૧.
 અપ્રમત્ત ૨૫૩, ૧૧૧૧.
 અભિન્નભાવ ૧૬૭.
 અભિમાન-ક્લેશનું કારણ ૮૯૮.
 અભિલાષા ૯૧૫.
 અભ્યંતર તપ-૧૪૧; ૦ ના છ ભેદ ૧૪૧, ૯૮૦.
 અભ્યાસ-(કેળવણી, શિક્ષણ)- અંગ્રેજી પાછળ મહેનત કર્યા કરતાં પરમકૃપાળુ હેવના વચનો વિચારવામાં કરેલી મહેનત કામની ૧૯૯; ૦ વિચાર શક્તિ ખીલવાનું કારણ ૨૮૮; ૦ અત્યારની કેળવણી એક તરફી ૩૩૧; ૦ થી લાભ-હાનિ વિષે ૩૩૨; ૦ માં વખત બચાવવાનો ઉપાય ૩૫૬; ૦ સંબંધી સલાહ ૫૦૧, ૫૦૩, ૫૭૭, ૭૭૭, ૯૬૫; ૦ માં બચતા વખતનો સદ્ઉપયોગ

કેવી રીતે કરવો? ૫૧૪; ૦ રેન્ક માટે શરીર ન બગાડવું ૬૭૬; ૦ આત્મા માટે ૭૧૫; ૦ સાહિત્ય અને ફિલસૂફીની તુલના ૭૭૭; ૦ સારા પરિણામ માટે પરીક્ષાનો પ્રસંગ મુલતવી ન રાખવો ૭૯૧;
 અર્ધમાગધી, સંસ્કૃત શીખવાની જરૂર ૯૪૧.
 અલૌકિક દૃષ્ટિ ૫૯૬.
 અવિસંવાદી ૩૨૨.
 અશુચિદોષ ૪૧૦.
 અસત્સંગ (કુસંગ)- ૫૭, ૭૫, ૧૦૦૧, ૧૦૩૯, ૧૦૭૦, ૧૧૫૬, ૧૨૩૮, ૧૨૩૯, ૧૨૨૫, ૧૨૪૨, ૧૨૪૪; ૦ થી શા માટે ડરવું? ૬૦; ૦ નું ભયંકરપણું ૧૧૧૯.
 અશરણ ભાવના ૩૨૬.
 અશાતા વેદનીય-સમાધિમરણ માટેની નિશાળરૂપ ૬૪૧.
 અસંગ-કેમ થવાય? ૫૨૫; ૦ અસંગતા ખરી કોને કહેવાય? ૮.
 અહંભાવ ૧૬૯.
 અર્હિસા-(ખરી) શું? ૮; ૦ મહાવ્રત ૮.
 અંતરાય શું? ૧૦૩૫.
 અંતરાય કર્મ ૯૪૮.
 અંતર્ભેદ ૧૮૪.
 અંતર્મુખ ૩૪૬.
 અંબાલાલભાઈએ લખેલા પત્રો ૪૭૬, ૭૦૪, ૭૦૯.
 અંતર્વૃત્તિ ૫૩૦.

આ

આચરણ ૮૪૦.
 આજ્ઞા-નું માહાત્મ્ય ૨૧, ૭૭, ૮૧, ૮૭, ૧૧૭, ૧૯૦, ૩૦૪, ૪૯૦, ૫૧૫, ૫૩૧, ૫૪૭, ૫૮૦, ૫૮૧, ૭૧૯, ૭૯૨, ૮૩૪, ૧૦૦૬, ૧૦૪૧, ૧૦૯૭, ૧૧૧૯, ૧૨૨૭, ૧૨૨૯, ૧૨૩૦; ૦ એ ધર્મ ૨૪, ૩૯૮; ૦ ઉઠાવવાથી કલ્યાણ ૩૬૦; ૦ એટલે શું? ૫૪૯; ૦ ની પ્રણાલિકા ઉપર ૫. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો બોધ ૬૨૩, ૬૨૫; ૦ ના ત્રણ ભેદ ૬૬૦; ૦ નું આરાધન શા માટે? ૬૬૯; ૦ ઉઠાવી હોત તો મોક્ષે ગયો હોત ૭૬૦; ૦ જીવન સફળ કરવાનું સાધન ૯૧૩; ૦ થી જ કલ્યાણ ૯૧૫; ૦ માં લીન થવા માટે શું કરવું? ૧૦૨૫; ૦ કેવી રીતે ઉઠાવવી ૧૦૪૧.
 આઠદૃષ્ટિની સજ્જાય-તાવ માપવાના થરમોમિટર જેવી ૫૩૮; ૦ ના અર્થ કેવી રીતે લખાયા? ૮૮૫.
 આતમ ભાવના ભાવતાં જીવ લહે કેવળજ્ઞાન રે ૭૩, ૧૧૪, ૩૭૩, ૪૧૩, ૭૬૦; ૦ મંત્રનો સામાન્ય અર્થ ૧૧૯૦, ૧૨૬૦.
 આત્મ અર્પણતા ૬૧૬.
 આત્મ આરાધના કેવી રીતે થાય? ૫૩૫.
 આત્મકલ્યાણ-માટેની યોગ્યતા ૬૫, ૫૭૬; ૦ કેમ થાય? ૭૬; ૦ નો ટૂંકો રસ્તો કયો? ૧૦૮૭.

આત્મઘાત શું? ૫૦.

આત્મજ્ઞાન-પ્રાપ્તિના ચાર કારણ ૧૧૩.

આત્મદર્શન ક્યાં સમાયેલું છે? ૮૫૯.

આત્મદશા કેમ જાગ્રત થાય? ૭૦૯.

આત્મદાઝ કેમ વધે? ૧૦૮૮.

આત્મધર્મ ૯૦.

આત્મ નિરીક્ષણ [આત્મનિંદા-દોષોની તપાસ]- ૨૦૨, ૨૨૯, ૩૦૮, ૩૪૧, ૩૭૨, ૫૧૩, ૧૦૫૫; ૦ મેલા કપડાંનું દૃષ્ટાંત ૪૧૩; ૦ દોષ દેખાડનારનો ઉપકાર માનવો ૭૨૫; ૦ રોજ દોષો જોવાના લક્ષના ફાયદા ૧૦૬૨; ૦ દોષો ટાળવાનો નિયમ સમકિતનું કારણ ૧૨૩૪.

આત્મભાવના-૫૬, ૮૦૫, ૮૯૭, ૯૩૨; ૦ વેદનીના પ્રસંગમાં પરમ કલ્યાણરૂપ ૬૬, ૭૭, ૧૨૭, ૨૭૬, ૩૭૧, ૫૭૪, ૫૮૨, ૬૦૫, ૬૫૪, ૬૯૫, ૭૧૬, ૮૧૨, ૮૧૭, ૯૯૨, ૧૦૩૦, ૧૦૫૨, ૧૦૬૩, ૧૧૦૭, ૧૧૦૮, ૧૧૧૦, ૧૧૮૯; ૦ ને આધારે આત્મિક આનંદ ૩૪૮; ૦ ના અભ્યાસ વખતે દુઃખ ઊભું કરવું ૯૦૦.

આત્મવિચાર ૪૬૦, ૧૦૫૨.

આત્મવૃત્તિ ૧૦૭૨.

આત્મશાંતિ-કેમ પ્રાપ્ત થાય? ૬૪૮; ૦ નું કારણ શું? ૯૨૪.

આત્મ શ્રદ્ધા- નથી થતી તેનું શું કારણ? ૨૫૩

આત્મસિદ્ધિ-(શાસ્ત્ર) ૧૩, ૭૫૦, ૧૨૪૦; ૦ માં ચૌદ પૂર્વનો સાર ૮૦, ૮૭, ૯૨; ૦ કેવી રીતે વિચારવી? ૨૨૫; ૦ પરમકૃપાળુ-દેવને લખવી કેમ પડી? ૩૧૯; ૦ શા અર્થે લખાયું છે ૪૧૩; ૦ ચમત્કારી ૮૫૯; ૦ વાંચીને શું કરવું? ૧૦૨૨; ૦ મુખપાઠ કરવા શું કરવું ૧૧૦૧; ૦ ઊંડો અભ્યાસ જરૂરી ૧૨૧૨.

આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર (આસો વદ-૧) નાં જન્મદિવસનું માહાત્મ્ય- ૬૭, ૯૨, ૪૬૦, ૪૬૧, ૪૬૩, ૪૬૬, ૫૪૨, ૫૫૩, ૫૫૭, ૬૪૫, ૬૫૪, ૧૦૬૩, ૧૧૭૨; ૦ ની રચનાના સ્થળ સંબંધી વિગત ૪૮૨; ૦ ના દિવસે નમસ્કાર ભક્તિની પ્રથા શા અર્થે? ૧૧૨૩, ૧૧૭૦, ૧૧૭૨; ૦ ની ભક્તિનું ફળ ૧૧૨૮.

આત્મસ્વરૂપ-ની પ્રાપ્તિનો ઉપાય ૯૯; ૦ની ઝુરણા મુખ્ય કર્તવ્ય ૬૮૬.

આત્મહિત-કરવા શું કરવું? ૩૩૨; ૦ ના કારણો ૪૫૬, ૬૪૪; ૦ નું સાધન ૧૦૯૭.

આત્મા-ની નોકરી ભરવી ૬૩; ૦ ની ઘાત કરનાર કોણ? ૭૦; ૦ નું કલ્યાણ કેમ થાય? ૭૮, ૪૪૭; ૦આત્માનંદી કેવી રીતે થવાય? ૭૮; ૦ ના ત્રણ પ્રકાર ૯૯; ૦ નો અનુભવ કેમ થાય? ૩૩૩; ૦નું મુખ્ય કાર્ય શું? ૯૯૮; ૦ આત્મિક સુખનું મૂળ ૧૧૧; ૦આત્મિક ધન શું? ૮૪૫; ૦ નિરોગી થાય તે ભાવના ૧૨૪૨.

આર્તધ્યાન-૫૫૦, ૯૮૦; ૦ કઈ રીતે પોષાય છે? ૫૪, ૪૧૫, ૪૨૪; ૦ ટાળવા શું કરવું? ૮૧, ૧૮૦, ૧૮૭, ૩૬૧, ૫૬૫, ૫૭૪, ૬૬૩, ૭૫૭, ૭૮૩, ૮૨૧, ૯૮૫, ૧૦૨૦, ૧૧૧૦,

૧૧૯૮, ૧૨૫૨; ૦ થી થતું નુકશાન ૯૧, ૧૨૬, ૨૨૭, ૨૬૪, ૩૦૧, ૩૨૬, ૫૨૧, ૫૫૧, ૫૭૩, ૬૩૫, ૮૭૧, ૧૦૮૮; ૦ એટલે શું? ૨૨૩, ૨૫૮, ૨૭૧, ૩૩૦, ૩૬૫, ૩૮૯, ૩૯૩, ૬૩૭, ૬૫૧, ૭૬૪; ૦ થવાનું કારણ શું? ૨૯૭, ૫૮૬, ૬૩૧; ૦ ના પ્રસંગમાં પણ ધર્મધ્યાન કેવી રીતે થાય? ૩૯૭, ૫૨૪, ૬૪૯, ૬૭૦, ૭૪૩, ૮૫૮, ૮૬૪, ૯૧૭, ૯૫૦, ૯૬૩, ૧૧૬૦, ૧૨૬૨.

આયુષ્ય તૂટી શકે? ૧૨૧૭.

આયંબિલ (આંબેલ) ઓળી-વિષે ૧૧, ૫૯૩, ૭૦૨, ૧૧૭૦; ૦ તપ શા અર્થે? ૪૧૧; ૦ માં શું કરવું? ૪૬૩, ૫૯૩, ૮૮૭, ૧૧૭૦, ૧૧૭૧; ૦ ક્યા લક્ષે? ૧૨૦૫.

આલંબન ૪, ૫, ૧૨૨, ૩૫૧, ૬૪૩.

આશાતના ૧૦૪૧.

આશુપ્રજ્ઞ ૧૩૨.

આશ્રમનું માહાત્મ્ય-(પ્રભુશ્રીજીએ જણાવેલ) આશ્રમમાં જેનો દેહ ધૂટ્યો છે તે સર્વેની દેવગતિ ૮૭; સર્વ નિમિત્તોમાં સર્વોત્તમ નિમિત્ત ૮૭; ધર્મ ધર્મ અને ધર્મના જ સંસ્કાર ૮૭; માં તો રોજ પર્યુષણ ૧૪૩; જેવો ભક્તિ શાંતિ અને સત્સંગનો યોગ બીજે ક્યાંય (યાત્રામાં પણ) નહીં ૨૦૬; બીજે યાત્રાએ જવા કરતાં અહીં આવવું ૨૨૩; માં દેહ ધૂટે તેનું સમાધિમરણ ૪૪૭, ૧૧૬૨, ૧૧૬૫, ૧૨૫૦; નું વાતાવરણ બ્રહ્મચર્ય માટે ઘણું ઉત્તમ ૫૧૦; પરમકૃપાળુદેવના યોગ બળનો નમૂનો ૫૭૦; આત્માને પોષણ મળે તેવું સત્સંગ ધામ ૫૮૬; પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ ચૌદ ચોમાસા કર્યા એવું સ્થળ ૫૯૨, ૯૦૬; પ્રભુશ્રીજીની સ્મૃતિ તાજા થવાનું કારણ ૭૪૭; સમાધિમરણને પોષે તેવું આશ્રમ જીવન ૮૫૪; મુમુક્ષુએ માંદગી પ્રસંગે રહેવા જેવું સ્થળ ૮૫૪; માં સત્સંગનું માહાત્મ્ય ૧૧૭૩; નો ક્રમ દીર્ઘ દૃષ્ટિથી યોજેલ, તેમાં રસ ન આવે તેટલી આપણી ખામી ૧૨૧૧; લાભ વિષે ૧૨૨૯; સમાધિમરણનું થાણું તેમજ અનેક પાપોને ધોવાનું તીર્થ ૧૨૩૯.

આશ્રમમાં મકાન કરાવવાનો ઉદ્દેશ્ય ૪૨૦, ૧૧૭૪.

આશ્રમના વિશેષણો-પરમપુણ્ય પવિત્ર ક્ષેત્ર ૩૧; તીર્થ શિરોમણિ કલ્પવૃક્ષ ૫૩; તીર્થક્ષેત્ર અખંડભૂમંડળમાં વિશ્રાંતિકારી શાંતિદાયક ૬૮; પરમશાંતિપદપ્રદર્શક અખિલભૂમંડળ-ભૂષણ શ્રી સનાતન જૈન તીર્થ સ્થળ ૭૧; અનન્ય શરણના આપનાર એવા શ્રી સદ્ગુરુના યોગબળે પરમશાંતિનું કારણ ૨૦૧; તીર્થ શિરોમણિ પ્રત્યક્ષ પુરુષના યોગબળની વિભૂતિ-રૂપ ૨૨૮; તીર્થ શિરોમણિ આત્મશાંતિ પ્રેરક ૨૪૫; તીર્થ શિરોમણિ સન્માર્ગ પ્રેરક ૨૪૬; તીર્થક્ષેત્ર સત્શાંતિ-ધામ ૨૫૭; તીર્થ શિરોમણિ સજ્જનમન વિશ્રામધામ ૨૯૪; તીર્થ શિરોમણિ ભવદેવત્રાસિતને શાંતિપ્રેરક ૩૩૨; તીર્થ શિરોમણિ સમાધિપ્રેરક ૪૩૧; તીર્થ શિરોમણિ સત્શાંતિપ્રેરક ૪૫૨; તીર્થ શિરોમણિ પરમ ઉપકારી

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

પુરુષના પ્રગટ સ્મારકરૂપ ૪૫૯; તીર્થ શિરોમણિ ધર્મપ્રેમપોષક ૪૬૦; તીર્થ શિરોમણિ સદ્વિચારપ્રેરક તથા પોષક ૪૬૧; તીર્થ શિરોમણિ સત્સંગધામ, આત્મ વિશ્રામ ૫૨૮; તીર્થક્ષેત્ર સત્સંગધામ ૫૭૦; તીર્થ શિરોમણિ સત્સંગધામ શાંતિસ્થાન ૧૦૮૮; પવિત્ર વાતાવરણપૂર્ણ તીર્થક્ષેત્ર ૧૧૨૫; પરમ પાવનકારી સત્સંગધામ ૧૧૬૮; તીર્થ શિરોમણિ સત્સંગધામ સમાધિમરણના સાધનરૂપ ૧૨૪૪; તીર્થશિરોમણિ સત્સંગધામ સમાધિમરણ પ્રેરક ૧૨૬૫, ૧૨૬૬. આશ્રય-૨૫૨; ૦ ભક્તિ ૮૪૧; ૦ ભાવના ૯૧૧. આશ્રવમાં સંવર ૧૦૦૫. આહાર-ગમે તેવો આહાર ખાનારનો સંગ ન કરવો ૧૧૩૬; ૦ નિરસ આહારના ફાયદા ૩૨, ૧૦૨૭. આંખ (નયન, લોચણ) ની સફળતા ક્યારે ? ૬૭૮. આંધળા અને બેરૂઠા થવું શા માટે ? ૧૦૩૭. આંધળો કોણ ? ૩૪૦.

ઇ-ઈ

ઇચ્છા-એ જ દુઃખ-૫૪; ૦ ઊગે કે તરત છેદવી ૫૩૪; ૦ લોભનો પર્યાર્થ ૧૦૨૮. ઇન્દ્રિય(પાંચ)-ને વિષયરની ઉપમા ૩૨; ૦ વિષય વાસનાનું મૂળ શાથી છેદાય ? ૪૫, ૪૧૮; ૦ ના વિષયો પ્રત્યેની રુચિ કેવી રીતે ઘટે ? ૪૬; ૦ જ્ય માટેનો સ્વાદ ત્યાગ ૧૧૪, ૧૪૯, ૫૧૬, ૧૦૨૭, ૧૦૫૫; ૦ ના વિષય જીતવાથી નિવૃત્તિનો આનંદ આપો આપ અનુભવાય ૧૦૮૫. ઈશ્વર-જગતકર્તા ગણાય ? ૩૩૦; ૦ નું ખરું સ્વરૂપ ૩૪૦. ઈશ્વરેચ્છા ૧૨૨૭.

ઉ-ઊ

ઉતાવળ અકર્તવ્ય-૩૨૮, ૩૬૦, ૩૯૫, ૩૯૮, ૪૫૬, ૪૬૧ ૬૧૮, ૮૧૪, ૯૩૩. ઉત્સવના પ્રસંગો-દેવો પણ દેવલોકના સુખ છોડીને ઉત્સવમાં શા માટે આવે છે ? ૧૬૩, ૩૨૯. ઉદાસીનતા- સાચો ધર્મ ૧૬૪; ૦ ને વીતરાગતામાં ફેર છે ? ૭૭૬; ૦ એટલે શું ? ૧૧૫૫. ઉદ્યમ શું કરવો ? ૧૯૨. ઉપકાર કોનો માનવો ? ૫૫. ઉપદેશ-મૂંગો ઉપદેશ શું ? ૨૪૫; ૦બોધ અને સિદ્ધાંત બોધ ૬૧૦. ઉપદેશામૃત વિશેની માહિતી ૧૧૧૬, ૧૧૫૯, ૧૨૨૬, ૧૨૬૧. ઉપવાસ-ને બદલે બે એકાશન અપવાદ માર્ગ ૫૮૮; ૦ આજ્ઞા વગર માત્ર લાંઘણ ૭૫૧; ૦ નો દિવસ માત્ર આત્માર્થ ગાળવો ૯૩૬; ૦ કરવા કરતાં નીરસ આહાર લેવો ૧૦૨૭; ૦ કેવી રીતે કરવાં ? ૧૦૪૩, ૧૨૪૮; ૦ ભૂખ્યાં રહેવું તે જ તપ નહીં પણ અત્યંતર તપ કર્તવ્ય ૧૨૪૮. ઉપશમ-૬૧૦, ૭૩૨; ૦અમોઘશસ્ત્ર ૧૩૭; ૦ભાવ ૧૧૪૮, ૧૨૪૯.

ઉપશમ સમક્રિત ૧૮૪. ઉપસર્ગ પ્રતિકૂળ અને અનુકૂળ ૧૬૧. ઉપાદાન ૨૫૩. ઉપાધિ-દુઃખરૂપ ૫૮૭; ૦ પ્રસંગે સદ્ગુરુનું શરણ ઉપકારી ૫૭૩; ૦ પ્રસંગે શું કરવું ? ૫૯૦; ૦ તે મુમુક્ષુની કસોટીરૂપ ૯૦૮. ઉપેક્ષા ભાવના ૯૯૪. ઊણોદરી તપ ૧૨૫૫. ઊંઘ જુઓ નિદ્રા.

એ-ઐ

એક પરમકૃપાળુદેવ-ઉપર પ્રેમ કર્તવ્ય ૨૪, ૬૬૭; ૦ સંતના કહેવાથી માન્ય કરવું ૯૭, ૧૪૬, ૨૯૫; ૦ એક ઉપર આવવું, બીજે ક્યાંય ફાંફા મારવા નહીં ૧૫૦; ૦ એકને ભજ્યાથી સર્વ અરિહંત, સિદ્ધ આદિની ભક્તિ ૧૫૮, ૨૬૫; ૦પતિપ્રતાની પેઠે ભક્તિ કર્તવ્ય-૧૮૨, ૪૩૩, ૪૭૪; ૦ સર્વ પ્રેમ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે વાળવો ૧૯૦; ૦ પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે સર્વભાવે અર્પણતા તે વિષે હિન્દી અવતરણ ૧૯૫, ૪૩૬, ૭૩૧; ૦ મુમુક્ષુઓ સગાં-સંબંધી તુલ્ય, પણ અનન્ય પ્રેમ એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે કર્તવ્ય ૨૫૭; ૦ બીજે દૃષ્ટિરાગ તજી એક પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિભાવ ૩૧૧; ૦ પૂનાનો બોધ ૪૧૪, ૭૨૮; ૦ આ જ્ઞાની અને આય જ્ઞાની ન કરતાં, પરમકૃપાળુદેવમાં બધા જ્ઞાની આવી ગયા તે લક્ષ રાખવો ૫૭૦.

એકત્વ ભાવના ૧૦૨૧.

એકાસણા/આંબેલ શા લક્ષે કરવા ? ૧૧૨૧.

એંઠવાડો એકઠી કરનાર વાઘરી કોણ ? ૧૦૫૫.

ઐ-ઔ

ઐષધ કયું લેવું ? ૭૦.

ઐષધિ જુઓ દવા.

ક

કઠણાઈ શા અર્થે ? ૫૭, ૧૧૧૧.

કથા (દૃષ્ટાંત) ક્યારે સાંભળ્યું કહેવાય ? ૫૧૩.

કરણલબ્ધિ ૭૨૧.

કરુણા ભાવ ૩૪૮.

કર્તવ્યરૂપ શું ? ૧૧૮૦, ૧૨૩૨, ૧૨૫૪.

કર્તાપણાના ત્રણ ભેદ ૪૬૬.

કલ્યાણ-કેમ થાય ? ૮૬, ૯૯, ૧૦૭, ૧૨૧, ૪૫૦, ૪૮૦, ૫૩૬,

૭૨૭, ૭૬૩, ૮૬૯, ૮૮૭, ૯૪૯, ૧૦૦૦, ૧૦૫૦, ૧૧૪૫,

૧૧૬૩, ૧૨૨૭ (પ્રશ્ન-૮); ૦નો સર્વોક્ષેપ ઉપાય ૧૭૬; ૦શું ?

૯૫૦; ૦ શું કરવાથી થાય ? ૧૧૧૯.

કષાય-૪૪૮; ૦ કૃશતા કર્તવ્ય ૧૪૧, ૧૪૨; ૦ ઘટાડવાનો નિયમ

કરવો ૧૬૮; ૦ જ્ઞાનીની આજ્ઞા, ભક્તિ; સત્સંગમાં વિદ્ન

કરનાર ૪૪૮; ૦ ઘટાડવાની પ્રવૃત્તિ-ઉપવાસ કરતાં પણ

લાભકારક ૫૨૯; ૦અગ્નિસમાન ૬૪૮; ૦ કેવી રીતે

ઘટાડવો ? ૬૪૮; ૦ નો રસ ૭૬૯ કષાય-નોકષાયનો

સંબંધ ૭૭૭.

કંદમૂળ શા માટે ન ખવાય ? ૭૯.

કામ જીતવાનો ઉપાય ૫૫૫.

કાર્તિકી પૂર્ણિમા જીઓ પરમકૃપાળુદેવનો જન્મદિવસ.

કાર્ય મુલતવી રાખનાર વણિકની કથા ૪૬૧.

કાળજી શાની રાખવી ? ૧૦૩, ૭૦૫, ૭૧૪, ૭૨૨, ૮૧૫.

કુગુરુની સોબતનું ફળ શું ? ૧૧૧૯.

કુટુંબ મંદિરરૂપમાં કેવી રીતે પલટાઈ જાય ? ૧૬૭.

કુસંગ જીઓ અસત્સંગ.

કોટાકોટિ ૧૮૪.

કેવળજ્ઞાન કેમ થાય ? ૧૨૦૦.

કોડલીવર ઓઈલ ૫૧૧, ૯૨૪.

કોલેજની રિસેસમાં શું કરવું ? ૪૩૧.

કોષ-જીતવાનો ઉપાય-૫૦૦, ૭૮૮; ૦ ની તાકાત ૪૬૫; ૦ ને નિષ્ફળ બનાવવાનો ઉપાય ૬૭૪.

કલેશ-૧૦૩૮; ૦ ઓછો થાય તો ધર્મ પ્રગટે ૪૩૪; ૦ નું મૂળ શું ? ૫૮૨.

ક્ષ

ક્ષમાપના-૨૨૪, ૨૨૮, ૪૫૨, ૫૧૩, ૫૩૯, ૬૯૫, ૭૬૦, ૮૪૨, ૧૦૩૮; ૦ શા અર્થે માગવી ? ૮૯૮.

ક્ષયોપશમ લબ્ધિ ૭૨૧.

ક્ષયોપશમ સમકિત ૧૮૪.

ક્ષાયિક સમકિત ૪૦, ૪૮, ૧૮૪, ૩૬૬, ૩૭૫, ૮૫૩, ૧૦૪૧, ૧૦૮૬, ૧૧૯૪; ૦ વિષે (વ૦ ૩૯૭) ૬૨૧, ૧૦૧૭, ૧૦૩૭, ૧૦૪૧.

ગ

ગારવના ત્રણ ભેદ (રસ, રિહિ, સાતા) ૨૫૩.

ગુરુ અદત્ત ૮૮૧.

ગુરુ-કોને માનવા ૫૭૦; ૦ કોણ ? ૧૦૩૯.

ગોખવાના ફાયદા ૯૨૦.

ગ્રંથ (પરિગ્રહ)-ગ્રંથિ (ગાંઠ) (વ.પત્રાંક-૭૯) ૩૯૧.

ઘ

ઘડાની ઉત્પત્તિ વિષે (દુઃખ ફાયદારૂપ તે સમજાવતું દૃષ્ટાંત) ૯૦૧, ૧૧૫૩.

ઘાતિયાં-અઘાતિયાં કર્મ ૧૨૨૫.

ઘી ૧૦૧૭.

ચ

ચાકરી જીઓ સેવા.

ચારભાવના-(મૈત્રી, પ્રમોદ, કારુણ્ય, ઉપેક્ષા) ૩૧, ૧૦૪૩; ૦ભાવવાથી યોગ્યતા/પાત્રતા પ્રાપ્ત થાય ૪૭, ૨૪૩, ૩૪૫, ૩૮૮; ૦ નું પ્રતિક્રમાણ ૮૪૦.

ચારિત્રના મુખ્ય પાંચ ભેદ ૩૬૮.

ચારિત્ર મોહનું સ્વરૂપ ૭૮૨.

ચિત્ત-ચંચળચિત્ત કર્મ બાંધવાનું કારખાનું ૩૧; ૦ શુદ્ધિ ૪૪૨; ૦ પ્રસન્નતા ૮૩૧; ૦ ને શામાં રોકવું ? ૯૮૨, ૯૯૨.

ચિત્રપટ-નું સ્મરણ ભટકતા મનને રોકવા માટે ૩૩૫; ૦ ની સ્થાપના વિધિ ૪૦૪, ૬૨૨, ૮૩૦ ૧૧૩૭; ૦ ચિત્રપટને નમસ્કાર શા અર્થે ? ૬૮૦; ૦ ની સ્થાપના કેવી રીતે કરવી ? ૮૩૧.

ચિંતા અકર્તવ્ય-૨૮૮, ૩૫૧, ૩૬૪, ૫૭૩, ૬૦૬, ૬૬૫, ૧૧૪૯.

ચૈત્ર વદ ૫-જીઓ પરમકૃપાળુદેવની નિર્વાણ તિથિ.

ચોથા ગુણકાણાવાળાની દશા વિષે ૧૮૪.

ચોર-પ્રત્યે કેવી ભાવના રાખવી ? ૩૪૮; ૦ ચોરીના પ્રસંગમાં કેવી રીતે વિચારવું ? ૧૦૯૫.

ચૌવિહારની વ્યાખ્યા ૩૮૪.

ચ્યવન ૨૫૩.

છ

છ ૫૬-૭૧, ૧૯૦, ૨૬૧, ૩૩૩, ૪૭૯, ૬૦૯, ૭૬૪, ૮૦૮, ૮૧૬, ૮૫૯, ૮૭૩, ૯૧૭.

છ ૫૬નો પત્ર-૨૫૩, ૮૧૮, ૧૧૭૩; ૦ શા અર્થે લખાયો છે ? ૪૧૩; ૦ શા માટે વિચારવો ? ૫૫૨; ૦ યમત્કારી ૮૫૯, ૧૧૨૪.

છત્રીસ માળાનું માહાત્મ્ય ૬૪૫, ૭૫૯.

જ

જડ-શરીરે ચૈતન્ય આત્માને આપેલી શિખામણ ૧૦૪૦.

જપ-તપ કરતાં સત્સંપ્રદા કરવી ૧૦૩૦.

જન્મ-મરણ શાથી ? ૮૫; ૦ થી છૂટવા શું કરવું ? ૨૫૭.

જાગૃત્તિ-શાથી રહે ? ૮૮; ૦ શું રાખવી ? ૧૮૧.

જીભ-૭; ૦ પ્રથમ જીતવા યોગ્ય ૩૨; ૦ જીતવાથી વિષયવાસનાની હાનિ ૪૧૮; ૦ કેવી રીતે જીતવી ? ૫૦૮, ૫૧૬; ૦ જીતવાથી બધી ઈંદ્રિયો પર અસર ૮૦૧, ૧૦૨૭, ૧૦૫૫; ૦ નું કામ (કાર્ય) શું ? ૧૦૦૪, ૧૦૪૬.

જીવ-મહાભાગ્યવંત જીવ કોણ ? ૧૪૯; ૦ નું વીર્ય ક્યારે જાગશે ? ૨૦૪; ૦ સંકોચ-વિકાસનું ભાજન ૬૧૦; ૦ ની જરૂરીઆત શું ? ૮૦૦; ૦ નો મોટો દોષ કયો ? ૯૬૩; ૦ દુઃખી શા કારણથી થાય છે ? ૧૦૨૬; ૦ નું અનંતકાળથી રખડવું શા કારણથી ? ૧૦૪૧; ૦ જીવ કોણ ? ૧૧૮૫.

જીવન-યથાર્થ જીવન શું ? ૩૮૪; ૦ નો મુખ્ય ધ્વનિ ૪૩૪; ૦ ખરું જીવન શું ? ૪૭૮; ૦ એટલે શું ? ૬૨૧; ૦ સારું કેવી રીતે થાય ? ૧૦૨૭.

જીવન ચરિત્ર-શું શીખવા માટે ૧૦૩૯.

જીવવું-સાર્થક શાથી થાય ? ૩૬, ૯૧૩; ૦ શા અર્થે ? ૯૭૮.

જૈન કોણ ? ૧૧૯૦.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

૩

જ્ઞાન-૨૬૩; ૦ ક્રિયાનો સંબંધ ૫૦; ૦ ની જરૂર શા અર્થે? ૭૯;
 ૦ જ્ઞાન કોને કહેવાય? ૩૩૩; ૦ નું ફળ વિરતિ ૬૬૨;
 ૦ કેમ પરિણમતું નથી? ૧૨૬૬.
 જ્ઞાનદાનનો મહિમા ૪૫૩.
 જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૬૫૫.
 જ્ઞાનીપુરુષ-નો માર્ગ ૧૧૧, ૬૧૯; ૦ નાં વચનનું માહાત્મ્ય ૩૨૮;
 ૦ પુરુષની આજ્ઞા-ભક્તિ શા અર્થે? ૪૯૧; ૦ પુરુષની આજ્ઞા
 શું? ૬૨૯; ૦ નાં વચનો શા અર્થે? ૮૦૨; ૦ નો સનાતન
 ધર્મ ૯૩૫; ૦ ની દશા અને તેમની સ્તુતિ ૧૧૯૧; ૦ સંસારને
 પૂંઠ શા માટે દીધી? ૧૨૬૭.
 જ્ઞાની-અજ્ઞાનીનો તફાવત ૨૧૧.
 જ્ઞાનીના આશ્રિતની ભાવના ૫૯૭; ૦ ના સાચા શિષ્ય કેમ થવાય?
 ૧૨૬૬.
 જ્ઞાનપંચમી ૮૫૨.

૨

ટેક ૨૩૮.
 ટેવ કેવી/શાની પાડવી? ૭૫, ૫૬૯, ૬૪૫, ૮૧૫, ૧૦૦૪, ૧૦૭૧,
 ૧૧૭૧, ૧૨૧૯.

૧

તપ-શું? ૪૪, ૪૬૪, ૧૨૪૨, ૧૨૪૮; ૦ ઇચ્છા નિરોધરૂપ તપ
 ૬૩૬; ૦ ની વિધિ ૭૫૧; ૦ ના બે ભેદ ૯૮૦; ૦ શરીરની
 શક્તિ જોઈને કરવું ૧૧૪૮; ૦ શા અર્થે કરવું? ૧૨૪૨;
 ૦ ના પ્રકાર ૧૨૪૮.
 તત્વાર્થ શ્રદ્ધા ૧૮૮.
 તારતમ્યતા ૩૬૮.
 તીર્થ-૨૨૩; ૦ રૂપ સ્થળ કયું? ૧૦૧.
 તીર્થકર-૭૭૧; ૦ તીર્થકર અદત્ત ૮૮૧; ૦ નું યથાર્થ સ્વરૂપ ૯૪૨.
 તીવ્ર જ્ઞાનદશા ૨૪૩, ૪૨૦
 ત્યાગ-૭૩૨; ૦ વૈરાગ્ય શા અર્થે? ૯૮૫.
 ત્રણ ભાવના-દરરોજ કર્તવ્ય ૯૧૮.
 ત્રિલોકના રાજા કેમ થવાય? ૩૧૪.
 ત્રિપદી (ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવ) ૨૪૯.

૬

દવા-શા અર્થે કરવી ૧૩૮, ૧૦૬૭; ૦ સાચી/ઉત્તમ કઈ? ૩૨૮,
 ૫૩૫, ૧૦૪૮; ૦ ક્યારે અસર કરે? ૩૩૩, ૧૨૦૧; ૦ અભક્ષ્ય
 ન વાપરવી ૫૦૫, ૫૧૧, ૯૨૪, ૧૦૧૫; ૦ કઈ લેવી? ૮૩૮;
 ૦ ક્યારે મળે? ૯૯૧; ૦ નિર્દોષ કરવી ૧૦૧૯.
 દયા-ખરી દયા શું? ૩૪૯.
 દર્શન ૨૬૩.

દર્શન વિશુદ્ધિ ૨૫૬.
 દર્શનમોહ-ના ત્રણ ભેદ ૩૩૪, ૪૩૨, ૧૦૯૧; ૦ નું સ્વરૂપ ૭૮૨;
 ૦ નું કાર્ય ૬૫૫.
 દશ નિર્વાણ વસ્તુ ૧૦૮૬.
 દશલક્ષણ ધર્મ ૨૨૮.
 દાન-૨૦૯; ૦ કયા લક્ષે કર્તવ્ય ૧૭૩, ૨૧૪, ૪૨૦, ૪૨૫, ૬૬૪,
 ૬૭૨, ૭૦૨, ૭૬૦, ૭૬૧, ૧૨૬૬; ૦ વિષે પુરાણી દંતકથા
 ૨૭૩; ૦ સાત્ત્વિક દાન ૩૯૮; ૦ પાત્રદાનના ત્રણ પ્રકાર અને
 તેનું ફળ ૭૦૨; ૦ જ્ઞાન દાન ૪૫૩, ૬૦૦, ૧૦૧૬; ૦ દાન
 આપ્યા પછી પાછું ન લેવાય ૧૦૭૬; ૦ જમણે હાથે કર્યું હોય તે
 ડાબો હાથ ન જાણે ૧૧૭૪.
 દિવા મૈથુન ત્યાગ ૧૭૦, ૯૪૬.
 દિવાળી પર્વ આરાધના-જીઓ સમાધિમરણની માળા.
 દીક્ષા-૨૭૪; ૦ કોને આપવી? ૧૦૦૬, ૧૦૧૧; ૦ દ્રવ્ય દીક્ષાની
 સલાહ મારા દુશ્મનને પણ ન હો ૩૦૨; ૦ (કુંદકુંદાચાર્ય કહે છે)
 ૧૦૧૦.
 દીર્ઘ દૃષ્ટિ ૩૬૫.
 દુઃખ-નું કારણ ૩૧, ૨૭૧, ૩૫૦; ૦ માં ભગવાન વધારે સાંભરે
 ૫૭૦, ૭૭૮; ૦ જીવને આગળ વધારનાર-કુંતામાતા,
 ગજસુકુમારનું દૃષ્ટાંત ૮૨૧; ૦ આત્મભાવનાની વૃદ્ધિનું કારણ
 ૯૦૦; ૦ અને સુખ બન્ને પ્રભુની પ્રસાદી ૧૦૨૨; ૦ ના
 પ્રસંગો ક્ષમા ગુણનું શિક્ષણ આપનાર ૧૦૮૪; ૦ ને જ્ઞાનીઓ
 સામેથી બોલવે ૧૧૦૩.
 દુનિયા કોણે રચી? ૩૩૩, ૩૪૦.
 દુર્લભ શું? ૪૮૫.
 દેવકરણજી મુનિએ લખેલ પત્ર ૫૦૪.
 દેવદુર્લભ વેલણ ૬૨૫.
 દેવ (સત્દેવ) ઓળખાય કેવી રીતે? ૨૬૮.
 દેવ અપૂજ્ય રહેતા નથી, થતા નથી ૨૬૮.
 દેરાસર કોને કહેવાય? ૫૫૫.
 દેશના લબ્ધિ ૭૨૧.
 દેહના દંડ દેહે ભોગવવા ૫૮, ૧૨૦૬, ૧૨૫૦; ૦ નો સ્વભાવ
 સડવા-પડવા-વિણસવાનો ૮૧, ૧૩૮; ૦ દગો દેનાર ૮૨;
 ૦ કર્મનો સંચો ૧૨૩; ૦ દેહનું થવાનું હોય તે થાઓ પણ
 આત્મધર્મ ન ચૂકવો ૫૨૮; ૦ વિશ્વાસઘાતી મિત્ર સમાન ૬૩૩;
 ૦ નું હલન ચલન કયા કારણે થાય છે? ૧૦૧૪; ૦ ની આત્માને
 શિખામણ ૧૦૪૦; ૦ રોગનું પોટલું ૧૦૬૭; ૦ નો સ્વભાવ
 દુઃખ આપવાનો ૧૧૦૩; ૦ કર્મ રચેલું કેદખાનું ૧૧૧૦.
 દેહાધ્યાસ-૨૨૧, ૨૯૧, ૯૪૮, ૧૧૧૦; ૦ કેમ ઘટે? ૧૪૫; ૦ શું?
 ૫૩૦; ૦ ટકવાનું મુખ્ય કારણ ૮૧૯.
 દોષ-જીઓ આત્મનિરીક્ષણ; ૦ નું પ્રાયશ્ચિત કેવી રીતે લેવું? ૨૫૪.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

દૃષ્ટિ ફેરવવાનો ઉપાય ૧૦૮૯.

દૃષ્ટિ ક્યાં રાખવી ? ૭૩, ૮૫.

ધ

ધજાનો દિવસ (ધ્વજારોહણ દિન) ૩૨૫.

ધર્મ-સત્યુરુષની આજ્ઞાએ ૨૪; ૦ ક્યારે આરાધવો ? ૪૪; ૦ નું મૂળ શું ? ૪૬, ૭૯, ૧૩૨; ૦ જ સારભૂત ૪૮; ૦ નું ફળ શું ? ૬૩; ૦ શું ? ૭૧, ૭૭, ૯૮૭, ૧૦૩૯; ૦ કેમ નીપજે ? ૯૧; ૦ રૂપ સ્થળ કયું ? ૧૦૧; ૦ ક્યાં છે અને કેમ મળે ? ૧૦૪; ૦ આરાધના શા અર્થે ? ૧૨૬; ૦ ભાવ-સગાં વહાલાં પ્રત્યે સંસાર ભાવને બદલે ધર્મભાવ ધારણ કરવો ૧૨૯; ૦ ધનથી નહીં પણ સદાયરણ આદિથી ૧૭૫; ૦ ને નામે અહંકાર પોષવો ૨૪૬; ૦ ઉપર જગતની દૃષ્ટિ કેમ નથી પડતી ? ૨૫૬; ૦ નો પાયો શું ? ૨૬૪, ૨૬૬, ૩૯૮, ૪૬૪, ૫૧૪, ૧૦૦૩, ૧૧૪૪, ૧૧૭૨; ૦ સ્વરૂપ ૨૬૪; ૦ નું સ્વરૂપ ૩૦૮; ૦ શિક્ષણ માટે નિશાળ ૩૨૫, ૪૨૫, ૪૫૩, ૭૨૩; ૦ કર્તવ્ય ૩૮૮; ૦ ધન શું ? ૪૦૩; ૦ ની બાબતમાં ઓછું બોલવું ૪૨૬, ૧૧૧૯; ૦ ભાવના સજીવ રાખવા શું કરવું ? ૪૩૧; ૦ કેમ પમાય પ્રગટે ? ૪૩૪, ૧૦૩૪; ૦ કોના માટે કરવાનો ? ૪૫૨; ૦ નું માહાત્મ્ય ક્યારે લાગ્યું ગણાય ? ૫૫૩; ૦ ની સંભાળ આપણે લીધી હશે તો ધર્મ પણ આપણી સંભાળ જરૂર લેશે ૬૯૨, ૧૧૨૨; ૦ અચિંત્ય ચિંતામણી સ્વરૂપ ૬૯૯; ૦ શા અર્થે ? ૦ ૭૮૯; સ્વચ્છંદે અકર્તવ્ય ૯૦૯; ૦ નો પ્રભાવ ૧૦૧૮; ૦ ની વૃદ્ધિ કેમ થાય ? ૧૦૨૭; ૦ ની બાબતમાં વિચારપૂર્વક વર્તવું ૧૦૩૯; ૦ બાપ દાદાનો જ ધર્મ આંખો મીંચી પાળવો નહીં, પણ વિચારપૂર્વક ગ્રહણ કરવો ૧૦૩૯; ૦ કલેશ કરીને નહીં પણ સમજાવીને કરવો ૧૨૪૦.

ધર્મધ્યાન ૩૦૧, ૫૮૨, ૬૭૦, ૯૧૭, ૯૫૦; ૦ ના ભેદો ૩૬૫; ૦ શું ? ૧૨૨૩.

ધર્મપત્ની પ્રત્યે ધર્મ ભગિનીનો ભાવ ૧૦૨૭.

ધર્મસંચય ૩૯૯, ૬૪૨; ૦ ત્રણ પ્રકારે ૪૫૩.

ધ્યાન-ના ચાર ભેદ ૬૯૯; ૦ માં શી પ્રવૃત્તિ કરવી ૯૪૬.

ધોળા વાળ શું સૂચવે છે ? ૬૮.

ન

નમસ્કાર-સાચા કોને કહેવાય ? ૯૯; ૦ ભક્તિની વિધિ ૪૬૦, ૪૬૨. નય ૨૫૩.

નવ પદાર્થ ૨૩૮.

નવધા-ભક્તિ ૫૫૦; ૦ માંથી વંદન ભક્તિના મહાત્મ્ય વિષે ૫૫૭.

નાટક-ઉપલક્ષ્ય દૃષ્ટિએ પ્રિય ૨૯; ૦ વિકારોને પોષનારાં ૮૨.

નિત્યનિયમ-ત્રણ પાઠ, મંત્ર) ૬૩, ૧૩૧, ૧૯૦, ૨૮૫, ૩૨૧, ૩૮૬, ૬૮૦, ૭૦૧, ૧૦૫૦, ૧૨૨૮, ૧૨૫૮; ૦ પ્રાણની પેઠે સાચવવા

યોગ્ય ૩૮૯; ૦ લોકલાજના કારણે પડી ન મૂકવો ૪૨૬; ૦ ગફલતમાં ચૂકી જવાય તો શું કરવું ? ૫૮૩; ૦ શક્તિ પ્રમાણે લેવો ૭૦૧; ૦ ના અર્થની ચોપડી ૬૫૭; ૦ માંદગીમાં ન થાય તો શું કરવું ? ૬૮૦; ૦ આગ્રહ કરીને ન આપવો ૬૯૧, ૧૦૦૬; ૦ નું માહાત્મ્ય ૭૦૩; ૦ અચૂક કરવા યોગ્ય ૯૦૨; ૦ ન થાય તો ઊંઘવાનો હક નથી ૯૭૬; ૦ માં નિયમિતતા કેવી રીતે આવે ? ૯૭૬; ૦ શક્તિ પ્રમાણે લેવો ૧૦૨૪; ૦ વધારે યાદ ન રહે તો ફક્ત હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ ! બોલવું ૧૧૬૮.

નિદિધ્યાસન ૨૪૫, ૨૫૫, ૯૨૨.

નિદ્રા-સર્વધાતી પ્રકૃતિ ૪; ૦ જીવતાનો ઉપાય ૩૩૧, ૩૪૧; ૦ (ઊંઘ) મરણની માસી ૯૪૬; ૦ છ કલાકની ઊંઘ પૂરતી ૯૭૬.

નિમક હલાલી ૬૬૮.

નિમિત્ત-૭૫; ૦ નો પ્રભાવ ૧૨૪૦; ૦ શુભ નિમિત્તોમાં પણ જીવને લાભ ન થાય તો નિમિત્તોનો વાંક નથી ૫૧૦; ૦ ભાવ અને લેશ્યાનો સંબંધ ૮૫૪; ૦ આધિન વૃત્તિ ૧૪૪, ૫૯૫, ૧૨૩૯. નિયમ-૧૯૨; ૦ શાને કર્તવ્ય ? ૧૭૪; ૦ લઈને તોડવો તે માનસિક નિર્બળતાનું કારણ ૭૦૧; ૦ કેવી રીતે લેવો ? ૧૦૯૬; ૦ સત્યુરુષના ચરણ (આજ્ઞા)નું માહાત્મ્ય સ્થાપિત કરવા માટે ૧૦૯૭.

નિયમિત વાંચન ૪૭, ૭૮૦, ૮૪૫, ૧૦૫૮, ૧૧૫૨; ૦ થોડું વંચાય તો વાંધો નહીં પણ અર્થ વિચારવો / મનન કરવું હિતકારી ૪૭, ૭૬૨, ૧૦૦૯, ૧૦૧૭; ૦ થી રુચિ બળવાન થાય ૧૬૧; ૦ પ્રથમ કર્તવ્ય ૨૧૯; ૦ થી ઘણી શંકાઓનું સમાધાન થવા યોગ્ય ૪૯૦; ૦ વાંચતા આનંદ આવે પણ વિચાર નથી આવતો ૬૭૧; ૦ વારંવાર વાંચવાથી વિશેષ લાભ ૭૧૯, ૯૮૯; ૦ ઘર કરતાં મંદિરમાં કર્તવ્ય ૮૨૩; ૦ વિશેષ વાંચનથી સામાન્યપણું કેમ ? ૯૨૧; ૦ રોજ એકાદ વાક્ય યથાર્થ વંચાય તો કલાકોના વાંચન કરતાં પણ વિશેષ લાભનું કારણ ૯૫૬; ૦ થી આગળ જતાં બીજી કંઈ ન ગમે ૧૦૨૭; ૦ પછી તેના સારરૂપ લાભદાયક ભાગની નોંધ રાખવી ૧૦૮૫; ૦ એકલા કરતાં સત્સંગમાં વાંચવાથી વધારે લાભ ૧૧૮૫; ૦ નિયમિત વાંચન-વિશેષ માટે જીઓ વાંચન.

નિયાણું ૬૭૪.

નિરસ આહારના ફાયદા ૩૨, ૧૦૨૭.

નિરાકુળ સુખ ૪૨૩.

નિર્ધ્વંસ પરિણામ ૪૨૮.

નિર્મોહી કુટુંબની કથા ૪૪૭, ૧૦૧૩.

નિર્વિકલ્પ દશા ૧૨૨૫.

નિર્વેદ ૨૫૬.

નિઃશંકિત અંગ ૫૧૭.

નિષ્કાંક્ષિત અંગ ૫૧૭.

નિશ્ચય શું રાખવો ? ૯૪૫, ૧૦૯૯, ૧૧૪૫.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

નેપથ્ય (વ. ૧૨૮) ૮૭૮.

ન્યાયનીતિ ૨૬૪; ૦ પ્રમાણે પ્રવર્તન-સીતાજીનું દૃષ્ટાંત ૩૪૦; ૦ એ ધર્મનો પાયો ૪૬૪, ૯૮૩, ૧૧૪૪.

૫

પરમકૃપાળુદેવનો પરમ/અમાપ/અપાર ઉપકાર ૪૫, ૧૪૯, ૨૩૦, ૩૮૭, ૫૨૩, ૬૨૩, ૮૪૬, ૯૪૬, ૧૧૫૮, ૧૨૫૩ ૧૨૬૪; ૦ ની ભક્તિમાં સર્વ જ્ઞાનીની ભક્તિ સમાય છે ૬૪; ૦ નો મહાઉપકાર શું? ૮૭; ૦ તેનું શરણ આત્માની સંપત્તિ પામવાનું અપૂર્વ કારણ ૧૭૨; ૦ ની કૃપા ૨૨૮, ૨૬૫, ૬૩૬, ૬૭૮, ૧૧૧૧; ૦ જ આપણું જીવન છે ૧૮૨; ૦ ના માર્ગની પ્રભાવના થાય તેવા ભાવ રાખવા ૧૮૨; ૦ નું સ્મરણ મરણની વેદનામાં ન ચૂકાય તેવા અભ્યાસની ટેવ પાડવી ૧૮૫; ૦ ની ભક્તિ શા અર્થે ૨૬૫; ૦ નો નિર્વાણ દિન (ચૈત્ર વદ-૫) ૨૩૭, ૪૯૨, ૯૨૭; ૦ નો જન્મદિવસ (કાર્તિક સુદ પૂર્ણિમા) ૩૮૭, ૪૬૭, ૬૬૧, ૭૬૪; ૦ પ્રત્યે અપૂર્વ સ્નેહ ક્યારે જાગ્રત થશે? ૪૧૮; ૦ ની સ્મૃતિ, ગુણગાન, ચર્ચા કર્તવ્ય ૪૩૮; ૦ પ્રત્યે અભેદ ભાવના ૪૬૭, ૫૬૨; ૦ પ્રત્યે સન્મુખ દૃષ્ટિ ૫૦૪; ૦ ની કૃપા કોને પ્રાપ્ત થાય? ૫૫૫; ૦ નું શરણું ૫૬૪; ૦ નું અચિંત્ય માહાત્મ્ય ૫૮૦; ૦ નિર્વાણ દિનનું માહાત્મ્ય ૫૮૮, ૬૦૧; ૦ નું યોગબળ ૬૧૭, ૭૭૩; ૦ ના જ્ઞાનમાં પ્રગટ જણાવ્યા પ્રમાણે જ વ્યવહાર ચાલે છે ૬૦૭; ૦ પ્રત્યે કર્મના ઉદયમાં પણ શરણ ભાવના રાખવી ૭૯૧, ૯૭૦, ૧૦૮૭, ૧૧૦૫, ૧૧૧૪; ૦ ની વાત જેની તેની સાથે ન કરવી ૮૫૦; ૦ ના યોગબળનું માહાત્મ્ય ૮૬૭; ૦ ના શિષ્યોની જવાબદારી ૯૧૫; ૦ ની અંતરંગ સાધના ૯૧૬; ૦ આસ્રવમાં સંવરનો જ્વલંત દાખલો ૧૦૦૫; ૦ ની નિર્વાણ તિથિની ઉજવણી ગુરુભક્તિનું કાર્ય ૧૦૭૨; ૦ ની અર્ધશતાબ્દી અર્થે દાન આપવા બાબત ૧૦૭૨; ૦ નું માહાત્મ્ય ૧૨૨૭, ૧૨૩૮; ૦ અને આપણામાં આસમાન જમીનનો ભેદ ૧૨૪૬.

પરમકૃપાળુદેવનો અક્ષર દેહ ૭૨૮.

પરમકૃપાળુદેવનાં વચનો-૬૫૭; ૦ અમૃત તુલ્ય-અમૃત સમાન) ૬૯, ૧૦૨, ૧૦૮, ૧૬૧, ૫૧૨, ૬૬૩; ૦ કલ્પતરુની શીતળ છાયા સમાન ૧૩૮, ૫૩૪; ૦ વિષય વિકાર સુકાઈ જવાનું કારણ ૧૬૭; ૦ ના આધારે આત્મા સંબંધી નિર્ણય ૪૭૩; ૦ ત્રિવિધ તાપથી બચવાનો અચૂક ઉપાય ૫૦૯; ૦ ના વચનોનો રસ રાખવા શું જરૂરી? ૫૧૨; ૦ આત્મહિતને પોષવા માટે સર્વોત્તમ ૬૧૦; ૦ આકૃતમાં સાચા આધારરૂપ અને આશ્વાસન દેનાર ૬૬૩; ૦ નવજીવન અર્પનાર ૬૬૩; ૦ અશાંતિના કાળમાં શાંતિનું કારણ ૬૭૦; ૦ અનુભવ-અમૃતથી ઝરતાં ૭૩૭; ૦ ઉપશમ સ્વરૂપ ૮૫૮; ૦ સત્યરુષ તુલ્ય ૯૧૭; ૦ વાંચતી વખતે કેવી ભાવના કરવી? ૯૨૧; ૦ પોતાનું જીવન સુધારવામાં સર્વોપરી સહાય કરનાર ૯૩૯; ૦ વૈરાગ્યથી ભરપૂર, સંસારથી

તારનાર ભોમિયારૂપ. ૯૭૮; ૦ આત્માને પુષ્ટિકારક ૯૯૨; ૦ કાનમાં પડવાથી પણ ઘણું બળ પ્રાપ્ત થશે ૧૧૦૫; ૦ અંધને લાકડીની ગરજ સારનારા ૧૧૯૮; ૦ મોક્ષની જિજ્ઞાસાવાળા જીવોને માર્ગદર્શકરૂપ ૧૨૬૪.

પરમકૃપાળુદેવના વિશેષણો પત્રાંક ૪ થી ૨૧; ૦ ની સ્તુતિ ૧૩, ૧૪. પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીનાં વિશેષણો પત્રાંક ૨, ૩.

પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજી-પરમાર્થ માર્ગમાં યુવાનોના અગ્રેસર ૩૩; ૦ નો પરમ ઉપકાર શું? ૭૩, ૬૦૫, ૬૨૩, ૮૩૪, ૯૬૯, ૧૦૬૪; ૦ નો પરમ ઉપકાર પણ ભક્તિ કરવા યોગ્ય પરમકૃપાળુદેવ ૯૬; ૦ ની શ્રદ્ધા ૧૩૮; ૦ નો ચિત્રપટ ૧૭૨; ૦ નું વિરહમાં કલ્યાણ ૧૭૬, ૨૬૯, ૪૭૭, ૫૭૬, ૬૨૫; ૦ ની નિષ્કારણ કરુણા ૧૯૬; ૦ અથાગ ઉપકાર સમજાતાં જગત એકવાડા જેવું, નીરસ લાગે ૨૮૬; ૦ ના પોતાના દેહ છૂટવાના પ્રસંગ વખતની અંતિમ સૂચના ૫૮૦; ૦ જેવા પુરુષાર્થી બીજા કોઈ નહીં ૮૩૩; ૦ ના ચિત્રપટની રાજમંદિરમાં સ્થાપના ૮૩૫, ૧૨૬૫; ૦ નો જન્મદિવસ (આસો વદ-૧) ૧૦૬૩.

પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની દેહોત્સર્ગ તિથિ (વૈશાખ સુદ-૮) ૫૯૮, ૭૯૭; ૦ નું માહાત્મ્ય ૨૦૧, ૧૬૩; ૦ વિષે તેમના પોતાના જ ઉદ્ગારો ૩૨૯; ૦ ના પગલાંની દેરીમાં સ્થાપના વિષે ૧૬૩, ૧૬૫.

પૂજ્યશ્રીની પ્રતિજ્ઞા ૨૩.

પૂજ્યશ્રીની લઘુતા/નમ્રતા ૪૩૬, ૪૪૯; શ્રદ્ધા, ભાવના, પ્રાર્થના ફક્ત પરમકૃપાળુદેવ પ્રત્યે કરવા યોગ્ય, તેમાં મને મોટોભા બનાવો તો અહંકારથી ભાંગી જવાનો ભય ૧૬૨; હું તો ચિટ્ટીનો ચાકર છું ૩૭૭, ૭૮૮, ૯૨૪, ૭૩૧; હાથીની ઉપમા ગધેડાને આપવા જેવું, હું તો માત્ર લહિયો છું. તે વચનના માલિક મહાપુરુષ (પરમકૃપાળુદેવ) છે ૪૩૩; મારી મારફતે હુંડી મોકલાવી પણ માલિક હું નહીં ૫૦૧; હું આજ્ઞા કરતો નથી, પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા માત્ર જણાવું છું ૧૦૫૧.

પચખાણ-ઈન્દ્રિયોને જીતવા માટે ૩૨; ૦ ભાવ પચખાણનું માહાત્મ્ય ૪૯.

પતિ-પત્ની-પુત્ર-વિયોગના પ્રસંગોના પત્રો ૨૨૮, ૨૨૯, ૨૭૨, ૩૬૭, ૫૪૧, ૬૬૩, ૭૦૦.

પતિવ્રતાપણાના બે પ્રકાર ૩૪.

પરમગુરુ નિર્ગ્રંથ સર્વજ્ઞદેવ-મંત્રનો સામાન્ય અર્થ ૧૧૯૦, ૧૨૬૦. પરમાર્થ સત્ય ૭૯૮.

પરમાવગાઢ દશા ૩૪૬.

પરાભક્તિ ૩૧૧, ૩૨૦, ૧૦૪૧.

પરિગ્રહ-મર્યાદા; ત્યાગ ૧૨૦, ૯૪૬; ૦ ની બળતરા કષાય પોષણનું કારણ ૭૧૮.

પરિગ્રહ દોષરૂપ ૧૭૯.

પરિણતિ-૯૭૪; ૦ પરિણતિ બદલવા શું કરવું? ૧૩૯.

પરિણમન ૨૫૫, ૯૨૧.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

પરિણામના ત્રણ પ્રકાર ૧૩૯.

પરિભ્રમણ શા કારણે ? ૧૦૩.

પર્યુષણપર્વ ૩૩, ૪૫, ૬૪, ૭૨, ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૧૮, ૧૪૩, ૧૭૫, ૨૧૨, ૨૬૬, ૩૬૧, ૩૬૭, ૪૫૨, ૪૫૩, ૪૫૪, ૫૨૮, ૫૪૨, ૫૫૨, ૬૪૪, ૬૪૫, ૭૨૮, ૭૩૯, ૮૮૩, ૧૦૦૯, ૧૦૪૩, ૧૧૬૩, ૧૨૪૯; ૦ માં આરાધના કેવી રીતે કરવી ? ૩૬૧, ૧૨૪૭, ૧૨૪૯; ૦ નિર્વેર થવા અર્થે-કષાય ઘટાડવા અર્થે ૩૬૩, ૪૫૪, ૬૪૮, ૯૫૧; ૦ ની મર્યાદા ક્યાં સુધી ? ૪૪૬, ૪૪૯, ૮૩૧; ૦ ની યોજના શા અર્થે ? ૪૪૮, ૫૨૯, ૮૪૨; ૦ માં વિનયભાવે ખમાવવું એ વીતરાગ ધર્મની શોભા પૃષ્ઠ; ૦ ની મર્યાદા ભાદરવા સુદ ૧૫ સુધી ૪૫૧, ૪૫૪; ૦ માં શું આરાધના કરવી ? ૬૩૦, ૬૩૨; ૦ માં કરવા યોગ્ય મુખ્ય કાર્ય ૬૪૮; ૦ ઉત્તમ નિમિત્ત ૭૪૯; ૦ ની સફળતા ક્યારે ગણાય ? ૧૨૪૭.

પરસ્ત્રીગમન ૫૩.

પાણી-ગરમ કરીને અથવા ગાળીને વાપરવું ૮૧; ૦ ટાઢા પાણી (પીવા) કરતાં કષાય પરિણામ મોટો દોષ ૮૯૮.

પાત્રતા ૬૨૬.

પાત્રદાન ૭૦૨.

પાંચ મહાવ્રત ૮.

પુદ્ગલ પરાવર્તન વિષે કાવ્ય ૫૧૫.

પુદ્ગલાનંદી ૭૮.

પુનર્લગ્ન ન કરવા વિષે ૨૭૨.

પુરુષ પ્રતીતિ ૧૩૧.

પુરુષાર્થ ૫૦, ૯૫, ૧૨૮, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૬, ૧૩૭, ૧૩૮, ૧૩૯, ૧૪૦, ૧૪૮, ૨૨૭, ૨૩૦, ૨૮૧, ૨૮૩, ૨૮૪, ૩૦૦, ૩૦૬, ૩૧૭, ૩૨૬, ૫૧૮, ૫૪૪, ૫૭૮, ૬૦૧, ૬૩૭, ૬૪૨, ૬૪૯, ૭૧૪, ૭૨૨, ૭૯૩, ૮૫૯, ૯૦૫, ૯૯૧, ૧૦૪૪, ૧૦૭૧, ૧૦૯૩, ૧૧૨૨, ૧૧૪૫, ૧૧૬૨, ૧૧૮૦, ૧૧૮૮, ૧૨૦૨, ૧૨૩૩, ૧૨૩૮; ૦ ના ચાર ભેદ ૩૫; ૦ ના ફાયદા ૬૦; ૦ કર્તવ્યરૂપ ૨૨૭; ૦ યથાશક્તિ કર્તવ્ય ૩૬૦; ૦ ખરો/સાચો શું ? ૨૨૧, ૬૩૬; ૦ રોહણાં ૨૬વાથી નહીં પણ પુરુષાર્થથી આગળ વધાય ૧૦૫૫; ૦ સત્યપુરુષાર્થ શું ? ૧૧૫૪, ૧૧૮૬.

પુસ્તક-કોને આપવું, કોને ન આપવું ? ૫૨.

પૂજા-શા અર્થ કરવાની ? ૨૬૮, ૮૫૬; ૦ પ્રભાવનાની પ્રવૃત્તિ શ્રેયસ્કર ૩૩૪; ૦ કૂલથી કરાય કે કેમ ? ૯૪૬.

પૂર્વાપર અવિરોધ ૪૧૯.

પૈસા હોય તો શુભ કાર્યમાં વાપરવા ? ૭૬૧; ૦ પૈસા પોતાની હયાતીમાં ખર્ચાય તો તે પોતાના જ ભાવની વિશેષ વૃદ્ધિનું કારણ ૧૦૧૬; ૦ પૈસાદાર કુટુંબનો સહવાસ અકર્તવ્ય ૧૦૨૧.

પોપટની વાર્તા (સમાધિશતક ગાથા-૧૭ ના વિવેચનમાં) ૨૯૦.

પ્રતિકૂળ સંયોગો-અપશબ્દ બોલનારી 'મા' જેવા ૨૯૬.

પ્રતિકમણ-ચાર ભાવનાના ભંગનું પ્રતિકમણ કરવું ૮૪૦; ૦ ની ક્રિયા મુખ્યપણે પાંચમાં ગુણસ્થાનકે આવેલા શ્રાવકને કરવા યોગ્ય ૯૭૪; ૦ શીખવામાં હરકત નહીં, પણ નિત્યનિયમ ગૌણ ન કરવો ૧૧૨૧; ૦ વગેરે ગોખવાં કરતાં આજ્ઞા ભક્તિ તથા મંત્ર સ્મરણ વિશેષ થાય તે કર્તવ્ય ૧૧૬૯; ૦ સાચું શું ? ૧૨૦૯.

પ્રતિબંધ ૪૨૪.

પ્રતિમા-પ્રભુને યાદ કરવાનું સાધન ૧૦૪૫.

પ્રત્યક્ષ-જ્ઞાનીની આજ્ઞા-સદ્ગુરુની આજ્ઞા ૧૨૨૭.

પ્રત્યાહાર ૬૬૨.

પ્રભાવના ૧૭૪, ૮૪૦.

પ્રપંચ ૩૮૦.

પ્રમાદ-૩૩, ૨૫૩, ૨૭૪, ૫૭૮, ૮૭૬, ૯૪૪, ૧૧૮૮; ૦ મહારિપુ ૬૫; ૦ નું ભયંકરપણું ૭૫; દૂર કરવાનો ઉપાય ૨૮૧; ૦ જીતવાનો ઉપાય ૩૪૧.

પ્રવૃત્તિનું પરિણામ વિચારવું ૧૧૧.

પ્રાથમિક ભૂમિકા શું ? ૭૫૦.

પ્રારબ્ધ (પૂર્વ કર્મ) અને પુરુષાર્થ ૮૭, ૧૧૫, ૨૬૩, ૩૨૭, ૬૫૪, ૬૯૩, ૧૨૨૭, ૧૨૫૮.

પ્રાર્થના શી કરવી ? ૧૦૦૪.

પ્રાયોગ્ય લબ્ધિ ૭૨૧.

પ્રેમ-(સત્પુરુષ/પરમપુરુષ પ્રત્યે) વધારવા શું કરવું ? ૧૧૦; ૦ ની ન્યૂનતાને લઈને દોષોમાં પ્રવર્તન ૧૨૮; ૦ થાય તો તેના વચન પ્રત્યે પણ થાય અને જીવ કરવા પ્રેરાય ૨૫૩; ૦ એ બધી ધાર્મિક ક્રિયાનો આધાર ૨૫૭; ૦ જેમ જેમ વધશે તેમ તેમ દોષો ઘટશે ૭૮૮; ૦ જેટલો રાખશે તેટલું કલ્યાણ થશે ૯૫૪; ૦ માં સર્વ સાધન સમાઈ જાય ૧૦૮૧; ૦ ના કારણે સદ્વિચારણા જાગવાનો સંભવ ૧૧૩૯.

ફ

ફળાફળી પરાક્રમ (ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર) ૨૫૬.

ફિનાઈલ કેવી રીતે વાપરવું ? ૧૧૦.

ફિલસૂફી ૭૭૭.

ફિલ્મ અને બ્રોડકાસ્ટ વિષે ૩૪૫.

બ

બાદર ક્રિયા ૧૧૩૯.

બાર ભાવના ૭૪.

બાહ્યતપના છ ભેદ ૧૪૧, ૯૮૦, ૧૨૪૨.

બીજરુચિ સમ્યક્ત્વ ૧૮૮.

બીજે દૃષ્ટિ (બાહ્ય દૃષ્ટિ) ન કરવા વિષે ૧૫૦, ૩૧૧, ૭૪૪, ૯૬૯, ૯૮૬, ૧૦૩૭, ૧૦૪૦, ૧૧૦૬, ૧૧૫૬, ૧૨૩૮.

બીડી ન પીવાનો નિયમ કર્તવ્ય ૨૭૭, ૩૪૭, ૮૬૬, ૯૦૪.

બોધબીજની પ્રાપ્તિ એજ કલ્યાણનો માર્ગ ૨૬.

पत्र क्रमांक

परिशिष्ट १४, १०६-विषय सूचि

पत्र क्रमांक

ओधिदुर्लभ भावना ५८२.

ब्रह्मचर्य (व्रत) ४, ८, ३२, ४३, ४८, ५३, १०१, १०२, ११४, १५८, १८२, २१२, २१३, २१८, २२८, २४८, २७५, ३३२, ३५१, ३७१, ४१६, ४२८, ४५३, ४५८, ५२२, ५४१, ५८८, ५२६, ६८३, १०२८, १२४०; ० देवगतिनुं कारण उ४; ० वृद्ध सेवा अे ब्रह्मचर्यनी वृद्धिनुं कारण १४८; ० स्त्री पुरुष वच्ये केवी भावना होवी जेईअे? १६७; ० पाणवाना सामान्य नियमो १७०; ० व्रत केवी रीते लेवुं? २५३, २७०; ० पितानी संमतीथी लेवुं २८६; ० डोसा अङ्गीशाना अंधारणनी सलाह आपे तो न करीअे, तेम कोईना आग्रहथी पराशे लगन न करीअे उ१८; ० बार तिथि ब्रह्मचर्य पाणवा विषे ४३४; ० लंग न करवा विषे (जे हुं स्त्री भवमां होई तो) ४४३; ० लंग करवानुं लयंकर इण ४५७, ६२६; ० माटे स्वाहनो त्याग मुख्य ५०८; ० माटे आश्रमनुं वातावरण घणुं अनुकूल ५१०; ० अेक दिवसनुं पण लेवुं ५६५; ० मोक्ष थवानी भावनाअे लेवुं अने अयूक पाणवुं ५६६; ० अे थोडी मुदत माटे साधुपणुं ६७५; ० इन्दिम उपायथी न पाणतां- मनथी पाणवुं ६०८; ० मां दृढता माटे भाई-भहेन तरीके रहेवानो नियम कर्तव्य ६२८, ६३०; ० माटे व्यवहार शुद्धिना नियमोनुं पालन जरूरी ६३०; ० माटे वैराग्य पोषकवांचन जरूरी ६६६; ० वैराग्यप्रेरक जिवन व्यवहार अने सहवांचन व्रतने पोषनार ६७७; ० नुं आराधन अनेक गुणो प्रगतवानुं कारण १०२८; ० मां मध्यरात्रि पछी बीजो दिवस गणाय तेवुं दृष्टांत न लेवुं ११२१; ० अेकला रहेनारनेसूती वपते ब्रह्मचर्यनो नियम लेवो १२६०.

भ

भक्त प्रत्याख्यान २०८.

भक्ति-२६३, ३८०, ७३२, ११५०; ० मार्ग आपणा उद्धारनुं कारण ६६; ० विक्षेप मटाडवानुं उत्तम निमित्त ६३; ० आत्मज्ञान थवानुं मुख्य साधन ६६; ० आ काणमां मुख्य आधार १०६; ० मांईगी प्रसंगे आत्माने हितकारी दवा १२५; ० अपूर्व यीज १२५; ० जे ते अवस्थांमां प्रसन्नताथी रहेवुं ते ज्ञानी पुरुषनी भक्ति १४८; ० भाव जगत्त थवानुं उत्तम निमित्त १५२; ० माटे हेवो पण देवलोडना सुभ छोडीने आवे १६३, ३२६; ० गमे त्यारे गमे ते अवस्थांमां थई शके २४४; ० सूतां सूतां न छूटके करवी २४४; ० थी शुं थाय? ३३३; ० शा माटे? ४३१; ० अेज जिवननो मुख्य ध्वनि ४३४; ० समूह भक्ति कर्तव्य ४६२; ० मार्ग सुख ७७७; ० थी मुक्ति भेंचाई आवे ६१६; ० गोपांगनाओनी १००७; ० अ्रद्धा भणवान थवानुं कारण १००८; ० मुख्य वस्तु १०४३; ० मां मन केम र्थोटे? १०४७; ० (प.कृ.देवनी) भवनो अंत लावनारी ११६६; ० थी सत्पुरुषनुं हृदय ओणभाय १२०८.

भक्ति कर्तव्य ३८८, ६८७.

भाव-तरवानुं उत्तम निमित्त १०२; ० निमित्ताधीन ११५, १४४, ६५२; ० माटे सारा निमित्तनी जरू १३६; ० उपर आपो मार्ग १३६; ० केवा भाव कर्तव्य १५८, ५६७; ० सूतो न राभवो २४४; ० जेवा भाव तेवी सिद्धि ४७०, ६८६; ० नी मंदता मांईगी करतां वधारे नुकसानकारक ४८३; ० टकावी राभवो शुं करवुं? ५७८.

भाव-पयभाण उ२, ७८६, ६६५; ० मरण उ६, ५५८, ६४१; ० सेवा १४५; ० मण १८४; ० निद्रा उ२२.

भावना-शुं राभवो/करवी? ८६, ६६, १०७, १२१, १५६, २१२, ४४७, ५६६, ५८४, ६४५, ६४६, ७८३, ७६४, ७६७, ८३६, ८५७, ८६८, ८१६, ८४४, ८८६, ८८२, १०४८, १०७१, १०८६, ११६२, ११७१; ० (साथी) भावनानुं इण ५२५; ० आत्माने उीयो लावनार ५४२; ० सारी केवी रीते थाय? १०२७.

भेदज्ञान २१५, ४३०, १०८६, ११८६.

म

मध-सात अभक्ष्यमां सौथी वधारे पापवाणुं १०२४; ० वापरवांमां अहु द्रोष १०५३.

मध्यस्थ भाव ११४२.

मन-ने शांमां रोडकुं? ५१, ३०३, ३२६; ० केम वश थाय? ५७; ० शांमां राभवुं? ७५, २३५; ० शांत थवानो उपाय २०४; ० गुण दोषनो आधार २४४; ० केम डेकाशे रहेनुं नथी? २६४; ० वश करवा शिभाभाण इप वार्ता ३५४; ० स्थिर करवानो उपाय ४१७; ० ना आधार जे अंधन के मोक्ष ६०८; ० वश केम करवुं? १०२७, ११५७.

मन २४५, २५५, २८१, ६२१, ६७७, १०१७.

मनुष्य देह/भव-नी अेक पण यकवर्तीनी समस्त संपदा करतां अधिक मुख्यवान ३०, ४०, २४७, ६०६; ० नुं सार्थकपणुं शाथी? ३६, १०३०; ० केवो छे? ५६; ० रत्नचिंतामणी तुल्य ५५; ० नी महत्ता ६२; ० शांमां गाणवो? ७६, ६३५; ० अत्यंत दुर्लभ/ अत्यंत मूल्यवान ६६, ८३, २१०, २३४, २५२, ४६३, ६६५, ८४४; ० रत्नकरंड समान ५६६; ० नुं कर्तव्य शुं? ६०१; ० अरी कभाणी करवानी मोसम ६२४; ० मोज शोभमां अोई हेवो ते भूर्धता ६७७.

मरण-ना प्रसंगो ७३, ७४, ७५, ८५, ८६, ८७, ८३, १०६, ११२, १५३, १५५, १६६, १८३, १८५, १८६, १८२, १८४, २२३, २५०, २६०, २७३, २८०, ३४५, ३५८, ३६६, ३८१, ४०७, २२८, ४२४, ४८०, ५१८, ५१६, ५२१, ५४२, ५६८, ५६६, ५८०, ५८४, ६१४, ६१७, ६३१, ६४२, ६५३, ६६५, ७००, ७४३, ७७६, ७८४, ८०६, ८१६, ८२६, ८६३, ८६७, ८६८, ८७१, ८७६, ८८५, ८०५, ८१०, १०१३, १०६१, १०८०, ११११, ११६१, ११६२, ११६७, १२२६.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, શબ્દ-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

મરણ-સમયે અત્યંત વેદનાનું શું કારણ ૧૯; ૦ શું? ૨૪૨; ૦ રોજ શા માટે સંભારવું? ૨૭૯, ૩૦૬; ૦ સમયે આત્મા દેહમાંથી કેવી રીતે જતો રહે છે? ૩૩૩; ૦ ની વિચારણા શા અર્થે? ૫૦૫; ૦ મોટો રોગ ૬૦૨; ૦ સંબંધી વિકલ્પ અકર્તવ્ય ૬૦૭; ૦ મોટી પરીક્ષા ૯૧૮.

મરણ પ્રસંગના પત્રોમાંથી-(છેવટ)ની પળ કેવી રીતે સાચવવી? ૨૫૨; ૦ લૌકિકરિવાજ અકર્તવ્ય ૨૬૦, ૪૨૪; ૦ પંખીના મેળા જેવા સગાં સંબંધીઓ ૩૪૫; ૦ સ્ત્રીનો વિયોગ થાય તો મુમુક્ષુ જીવે હર્ષ પામવા યોગ્ય ૩૬૭; ૦ જેનું આયુષ્ય પૂર્ણ થયું હોય તેને દાક્તરો પણ બચાવી શકતા નથી ૪૦૦; ૦ આવા (મરણના) પ્રસંગથી પણ જીવ ચેતે નહીં તો શબ્દરૂપ ઉપદેશ કેટલી અસર કરે? ૪૦૭; ૦ જેટલી શ્રદ્ધાની ખામી તેટલો જીવ દુઃખી ૪૦૭; ૦ અનિત્યભાવનાની ફક્ત વાતો નહીં, પણ ભાવના ભાવવાની શરૂઆત કરવી ૬૬૫; ૦ પરમકૃપાળુદેવ, પૂ. પ્રભુશ્રીજી આદિ મરી ગયા તેમ માનવું એ જ અજ્ઞાન ૧૦૬૧; ૦ રોવા ક્કળવાથી કર્મ બંધ-પણ પરમકૃપાળુદેવના શરણે ભક્તિમય રહેવાથી સ્વપર જીવનું કલ્યાણ ૧૦૮૦; ૦ મરણ વખતે રહસ્યભૂત મતિ હાજર થાય ૧૧૬૧; ૦ મરણ વખતે સત્પુરુષમાં વૃત્તિ રાખવી ૧૨૧૬.

મહા ભાગ્યશાળી કોણ? ૧૨૨૫.

મહા મોહનીય કર્મ ૩૩૪.

મંત્ર જીઓ સ્મરણમંત્ર.

મંદિર-ભક્તિ ભાવ અને કષાયનો નાશ કરવા માટે ૧૫૯; ૦ માં દાન આપવા વિષે ૨૧૪, ૨૭૩.

માખણ-ભક્ષણના દોષ ૬૨; ૦ માંસ તુલ્ય ૪૫૮; ૦ શા માટે અભક્ષ્ય ૧૦૧૭.

માન કષાય ૪૫૨.

મા-બાપ પ્રત્યેની ફરજ-કર્તવ્ય ૧૫૯, ૫૫૪, ૫૮૦, ૧૧૮૧.

માછલીનું તેલ (કોડલિવર ઓઈલ) કેમ ન વપરાય? ૫૧૧, ૯૨૪.

માર્ગાનુસારી ૧૦૪૧; ૦ ના પાંત્રીસ બોલ ૪૭૧.

મિથ્યાત્વ- સર્વ દુઃખનું કારણ ૪૫; ૦ શું? ૧૪૮, ૧૦૪૫; ૦ મોહનીય ૩૩૪, ૭૨૧, ૧૦૯૧; ૦ સત્પુરુષનું ઓળખાણ થવા ન દે ૩૩૪; ૦ ને લઈને પજુસણ જેવા છૂટવાના દિવસો પણ કર્મબંધનું કારણ થાય ૪૩૦.

મુખપાઠ ૬૫૯, ૧૦૦૪; ૦ કરવા શું કરવું? ૧૭૬; ૦ કેમ થઈ શકતું નથી? ૨૧૭; ૦ કરવામાં કઠણાઈ સંબંધી ૩૪૬; ૦ લોકરંજન કે માનાર્થે અકર્તવ્ય ૭૪૨; ૦ કરેલું ફેરવી જવું, નહીં તો મહેનત વ્યર્થ જાય ૭૯૦; ૦ સત્પુરુષના વચનરૂપ વ્યાપારમાં લાભ જ હોય ૯૨૦; ૦ કેવી રીતે કરવું? ૧૦૯૬; ૦ સમજપૂર્વક ગોખાશે તો આનંદ આવશે, બોજારૂપ નહીં લાગે ૧૧૦૧.

મુનિ-શૌદ્ધપૂર્વ મુખપાઠ કરતા ૩૪૬; ૦ ની આશ્રમમાં રહેવાની વ્યવસ્થા બાબત ૭૪૨.

મુમુક્ષુ-નું વર્તન કેવું હોવું જોઈએ? ૧૧૦, ૧૭૫, ૮૯૮, ૧૦૦૫; ૦ એ બીજા મુમુક્ષુ પ્રત્યે કેવી દૃષ્ટિ રાખવી? ૧૮૨; ૦ મુમુક્ષુતાની નિશાની ૨૧૨, ૧૦૫૫; ૦ નું લક્ષણ ૨૩૬, ૬૦૪, ૬૭૨; ૦ ની અંતિમ અવસ્થા સાચા વૈરાગ્યના નિમિત્તરૂપ ૨૫૫; ૦ સાચા સગા ૨૮૧; ૦ નું લખાણ વૈરાગ્ય પ્રેરક હોવું જરૂરી ૩૬૫; ૦ સંશયના સ્થાનોમાં મુમુક્ષુની સલાહ લઈ વર્તવાનો ભાવ ૩૮૫; ૦ ને મદદ કરવાની આપણી ફરજ ૪૪૨; ૦ ની સેવાનું માહાત્મ્ય ૫૫૫, ૬૧૧; ૦ સાથેનો સંબંધ ધર્મ પ્રયોજન પૂરતો જ ૭૪૬; ૦ ની ચરણરજ મસ્તકે ચઢાવવાની ભાવના ૯૬૧; ૦ સાથેનો પત્રવ્યવહાર પરોક્ષ સત્સંગરૂપ ૪૭૭, ૧૦૨૭; ૦ જીવનની પ્રથમ ભૂમિકા શું? ૧૦૫૮; ૦ ને મુશ્કેલીનાં પ્રસંગો આગળ વધારનારા ૫૧૭, ૧૦૮૪.

મુશ્કેલીઓ-જીઓ દુઃખ, ઉપાધિ.

મૂર્તિમંત ધર્મ શું? ૧૦૧.

મૃત્યુ મહોત્સવ ૧૨૫.

મૈત્રીભાવ વિના સત્પુરુષ પ્રત્યે પ્રેમ ઉલ્લસે નહીં ૩૮૮; ૦ નું સ્વરૂપ ૯૭૩.

મૈત્રીભાવના ૩૪૮, ૯૭૩.

મોક્ષ-કોને કહેવાય? ૩૩; ૦ સુખ ૧૬૨; ૦ નો રસ્તો જીદો ૨૧૯; ૦ પ્રાસિનો ઉપાય ૩૫૪; ૦ માટે વિષય-કષાય સાથે આત્મિક યુદ્ધ ૬૦૩; ૦ માર્ગી કેમ થવું? ૬૭૧; ૦ માર્ગમાં ચાલવા શું કરવું? ૭૪૪, ૭૪૭; ૦ આ કાળમાં પણ છે ૧૦૦૨, ૧૦૮૬.

મોટી ભૂલ કઈ? ૭૦.

મોહ-મહા કપટી ૬૭; ૦ નું માહાત્મ્ય ૯૩; ૦ નું પ્રાબલ્યપણું ૪૮૦; ૦ નો મંત્ર ૮૧૬.

મોહનીય કર્મ- વેદના કરતાં મોહનીય કર્મ આત્માનું વધારે બગાડનાર ૧૨૫; ૦ ના ભેદ ૪૩૨; ૦ કર્મનું કાર્ય શું? અને વેદનીય કર્મનો તફાવત ૯૪૮.

મોક્ષમાળા કેવી રીતે મોઢે કરવી? ૧૦૦૮.

માંદગી પ્રસંગના પત્રો-જીઓ વ્યાધિ પ્રસંગના પત્રો.

માંદગી-માં ખરી સેવા શું? ૧૨૫, ૧૪૫, ૮૮૨, ૧૦૩૦; ૦ માંદા પ્રત્યેની ફરજ કર્તવ્ય ૧૨૬, ૨૩૪, ૨૫૨, ૨૫૮; ૦ ના પ્રસંગની સ્મૃતિ પુરુષાર્થપ્રેરક ૧૬૨; ૦ ના પ્રસંગે સંસારનું યથાર્થ સ્વરૂપ સમજાય ૩૫૭; ૦ ખરી માંદગી શું? ૪૮૩; ૦ ના પ્રસંગમાં મા-બાપને કેવી રીતે સમજાવવા? ૫૦૧; ૦ માંદો કોણ? ૬૧૧, ૬૫૨, ૨૫૮; ૦ ના પ્રસંગમાં શું કરવું? ૬૩૭.

ય

યત્ના ૯૪૬.

યથાપ્રવૃત્તિકરણ ૨૮૭, ૭૨૧.

યમ, નિયમ, તપ શા અર્થે? ૪૧૧.

યાત્રા-દેવું પતાવીને પછી જ કર્તવ્ય ૬૬૭; ૦ પ્રવાસ શા અર્થે? ૬૮૫.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

યોગબળ ૧૯૪, ૫૨૨, ૬૨૦, ૫૭૪; ૦ મુમુક્ષુઓ દ્વારા જ જયવંત
૮૪૦; ૦ આખર વખતે હાજર ૮૬૭.
યોગ્યતા-કેમ આવે ?/વધે ?/પ્રગટે ? ૪૧, ૪૨, ૫૦, ૭૯, ૧૦૩૬,
૧૦૦૮, ૧૧૧૮, ૧૨૦૪; ૦ લાવવા શું કરવું ? ૧૪૧;
૦ એટલે શું ? ૨૫૩.

૨

૨સ (કર્મના ઉદયનો ૨સ) ૭૬૯.
૨સેન્દ્રિય જીઓ જીભ.
૨હસ્યભૂત મતિ ૬૯૫, ૧૧૬૨.
રાગના ત્રણ પ્રકાર ૨૪૨.
રાગદ્વેષ-કેમ થાય છે ? ૯૯; ૦ છૂટે તેટલી શાંતિ ૧૬૨, ૨૪૨;
૦ ક્ષય થવાનો ઉપાય ૨૪૦; ૦ દૂર કેમ થાય ? ૩૯૪.
રાત્રિભોજન ત્યાગ-૩૯૩; ૦ વ્રત શા અર્થે ? ૭૧૧; ૦ રાત્રે પ્રસાદ
પણ ન લેવાય ૮૮૦; ૦ વિષેના સૂક્ષ્મભેદો ૯૪૬.
રુચિ ૧૦૯૮.

લા

લક્ષ-૬૭, ૧૧૧, ૧૧૪, ૨૫૫, ૨૬૫, ૩૬૫, ૩૯૨, ૪૩૧, ૪૫૨,
૪૭૬, ૫૭૪, ૫૮૬, ૫૮૮, ૬૭૯, ૮૦૨, ૮૦૭, ૮૫૪, ૯૦૩,
૯૭૪, ૯૯૩, ૧૦૩૪, ૧૦૩૯, ૧૦૪૦, ૧૦૪૩, ૧૦૫૧,
૧૦૫૫, ૧૧૪૮, ૧૧૯૧, ૧૨૨૫, ૧૨૬૬; ૦ શું રાખવો ?
૭૩, ૭૯, ૩૮૪, ૩૯૦, ૪૦૯, ૪૬૮, ૪૯૧, ૫૦૬, ૫૪૨,
૫૪૪, ૫૬૮, ૫૬૯, ૬૪૯, ૬૯૪, ૭૦૫, ૭૧૨, ૭૬૬, ૭૮૭,
૮૧૩, ૮૧૫, ૮૩૧, ૮૫૦, ૮૬૮, ૮૯૩, ૮૯૫, ૯૦૧, ૯૪૪,
૯૮૨, ૯૯૬, ૧૦૦૦, ૧૦૬૫, ૧૦૯૩, ૧૧૩૭, ૧૧૩૮,
૧૨૧૪, ૧૨૫૪.

લક્ષ્મીના દોષો ૫૦૨.
લખાણ સુંદર કેમ થાય ? ૭૭૭.
લબ્ધિ-૨૫૩; ૦ ની પાંચ ભૂમિકા ૭૨૧.
લીલોતરી-૨૩૯, ૧૧૨૧, ૧૨૫૯; ૦ નો ત્યાગ શા માટે ? ૨૮૩.
લેશ્યા ૧૭૭, ૨૫૩.
લોભ (કપાય)-૧૨૦, ૬૬૪, ૭૬૧, ૮૧૯, ૧૦૭૬, ૧૦૯૫,
૧૨૬૬; ૦ છૂટવા અર્થે દાન ૪૨૦, ૬૦૦, ૯૦૮; ૦ ઇચ્છા
માત્ર લોભનો વેશ ૧૨૬૬.
લોભ-તૃષ્ણા-જન્મમરણ વચ્ચેનો સંબંધ ૧૨૦.
લૌકિક દૃષ્ટિ ૫૯૬.

વા

વચન-(મહાપુરુષના)નું માહાત્મ્ય ક્યારે લાગે ? ૧૨૬૬.
વટામણના પત્રનું માહાત્મ્ય-(ઉપદેશામૃત પૃષ્ઠ-૯૫, પત્ર-૧૫૦)
૩૧૩, ૯૫૮, ૧૧૧૬, ૧૨૪૦.
વર્તન કેવું રાખવું/કેમ વર્તવું ? ૧૦૦૪, ૧૦૧૫, ૧૦૩૪, ૧૧૧૨,
૧૧૮૭.
વચનામૃત જીઓ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ગ્રંથ.
વંદનભક્તિ ૫૫૭.

વહેલાં શા માટે ઊઠવું ? ૧૦૬૦
વાણી-નું સંયમન-૬૭૧, ૭૯૮; ૦ મનમાં શાંત ભાવની ખાતરી વગર
ન બોલવું ૮૦૭.
વાતચીત શાની કરવી ? ૯૭૨.
વાળ કલેશ અને મોહનું મૂળ ૫૩૦.
વાંચન-૧૦૦૧, ૧૦૩૬; ૦ થોડું વંચાય તો વાંધો નહીં, પણ મનન
વિશેષ કરવું ૨૨૫, ૩૦૩, ૧૦૧૭; ૦ થોડું વંચાય તો ફિક્કર
નહીં, પણ આપણું જીવન સુધરે તેવી કાળજી રાખવી ૭૧૪;
૦ પુસ્તક કેવી રીતે વાંચવું ? ૭૨૩; ૦ મોક્ષમાળામાંથી એક
પાઠનિયમિત વાંચવો ૮૯૯, ૯૦૩; ૦ બીજું શા અર્થે ? ૧૦૨૨;
૦ નો ક્રમ રોજ શા અર્થે ? ૧૦૨૭; ૦ વાંચવું-વિચારવું શા
અર્થે ? ૧૦૪૦; ૦ વચનો કેવા વાંચવા ? ૧૦૫૬; ૦ વાંચન
વિચારનું માહાત્મ્ય ૧૦૫૮; ૦ શા અર્થે ? ૧૦૭૯.

વિકથાના ચાર પ્રકાર ૯૨૨, ૯૭૨.
વિકલ્પ દૂર કરવા શું કરવું ? ૯૧૧.
વિચાર-નું માહાત્મ્ય ૬૪, ૨૮૮, ૧૦૦૪; ૦ (નિહિધ્યાસન) કર્તવ્ય
૧૧૬, ૨૪૫, ૨૫૫, ૩૦૩, ૪૩૧, ૫૦૫, ૯૨૧, ૧૧૮૪;
૦ કેવી રીતે કરવો ? ૩૨૮; ૦ મૂળ વિચાર શું ? ૬૭૧.

વિચારજાગૃતિ ૭૦૯.
વિચારદશા ૬૭૧.
વિચારવાનનું કર્તવ્ય ૯૦૬.
વિચારણા કેવી રીતે જાગે ? ૭૬; ૦ કયા લક્ષે કરવી ? ૪૭૬.
વિધિ શા અર્થે ૨૪૪.

વિનય ૪૬, ૧૩૨, ૧૪૧, ૧૫૯, ૧૭૫, ૧૯૦, ૫૫૫, ૯૮૦.
વિરતિ ૬૬૨.
વિરહ/વિયોગમાં કલ્યાણ (પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીનું) ૨૬૯, ૪૭૭, ૫૭૬,
૬૨૫, ૯૭૫.

વિવેક ૭૨૬, ૯૯૪.
વિશુદ્ધિ લબ્ધિ ૭૨૧.
વિશુદ્ધિ સ્થાનક ૭૬૯.
વિશ્વાસ કોના જેવો રાખવો ? ૭૩.
વિષય-વિકાર કેવી રીતે સુકાઈ જાય ? ૧૬૮; ૦ વાસનાની હાનિ
૪૧૮; ૦ કપાય સહિત મોક્ષે જવાય નહીં ૭૯૫.

વીતરાગ- ૪૮૪; ૦ દશાનું વર્ણન ૧૨૬૭.
વીતરાગતા-ને ઉદાસીનતામાં ફેર છે ? ૭૭૬; ૦ એ સર્વજ્ઞતા
૧૨૨૫.

વીસ દોહરા ૨૪૦, ૪૮૪, ૬૨૩, ૬૮૦; ૦ નો દરેક શબ્દ મંત્ર તુલ્ય
૩૮૬, ૧૧૬૮; ૦ માત્ર શીખવા કરતાં પરમકૃપાળુદેવની
આજ્ઞામાં વૃત્તિ રાખવાથી વિશેષ લાભ ૭૪૨.
વૃત્તિ- ૬૭, ૫૭૪, ૫૮૮, ૬૦૩; ૦ ક્યાં/શામાં રોકવી ? ૪૪, ૫૫, ૮૮,
૫૩૬, ૬૪૯, ૬૬૪, ૭૧૪, ૭૨૬, ૮૧૫, ૮૭૦, ૮૭૧, ૯૯૪,
૯૦૧, ૯૪૫, ૧૦૪૮, ૧૧૩૮, ૧૧૫૮; ૦ સારાભાવ ભણી
વાળવી ? ૧૨૬; ૦ કેમ વશ થાય ? ૧૪૪; ૦ ક્યાં રાખવી ?

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૦૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

૩૫૬, ૮૦૧; ૦ બળવાન કરવાનો અભ્યાસ કર્તવ્ય ૯૭૦;
 ૦ બીજે જતી કેમ રોકાય ? ૭૯૮; ૦ શા માટે લખવી ? ૧૦૧૭;
 ૦ ની છેતરામણી ૧૨૫૯.
 વૃદ્ધસેવા-બ્રહ્મચર્યની દૃઢતા માટે (જ્ઞાનાર્ણવ ગ્રંથમાં ઉત્તમ ઉપાય
 જણાવ્યો છે) ૧૧૪; ૦ થી બ્રહ્મચર્યની વૃદ્ધિ ૧૪૯; ૦ ના
 લાભો ૫૫૫, ૮૮૨.
 વેદના-વેદની-સમાધિમરણનું કારણ ૬૬, ૫૦૭, ૧૧૫૦; ૦ શરીર,
 દેહનો ધર્મ ૮૧, ૯૧, ૫૨૮, ૧૨૦૭; ૦ ખુશીથી દેવું પતાવે
 તેમ સહન કરવી ૧૨૫, ૧૦૭૫, ૧૧૩૨; ૦ મેમાનની પેઠે
 સત્કારવું ૧૩૩, ૨૯૨, ૭૬૪; ૦ વિદ્ય પાડે ત્યારે શું કરવું ?
 ૩૭૨; ૦ વૈરાગ્યનું કારણ ૩૫૭, ૬૫૧, ૯૬૩; ૦ ના ઉદયમાં
 આત્માનો આનંદ અને સુખ પણ વિકાર પામે પ૩૨, ૫૮૬; ૦
 આત્મા બળવાન થવાનું કારણ ૫૭૪; ૦ જીવનપલટાનું પ્રબળ
 કારણ ૬૩૩; ૦ સમાધિમરણની તૈયારી માટે નિશાળરૂપ ૬૪૧;
 ૦ આત્મવૃદ્ધિનું કારણ ૯૦૧; ૦ દેહાધ્યાસ ઘટાડવામાં ઉપકારી
 ૧૦૫૨; ૦ સમજની કસોટી ૧૧૫૦.
 વેદનીય કર્મ-કરતાં મોહનીય કર્મ આત્માનું વધારે બગાડનાર ૧૨૫;
 ૦ નો સંબંધ કોની સાથે ? ૯૪૮; ૦ આવકાર દાયક ૬૪૧;
 ૦ જ્ઞાનને અડચણરૂપ નહીં ૮૮૯; ૦ અઘાતી ૯૦૦; ૦ અને
 મોહનીય કર્મનો તફાવત ૯૪૮.
 વેદાંત-૧૧૯૦.
 વૈયાવૃત્ય-૧૪૫; ૦ થી વિનય પ્રાપ્તિ ૨૫૬; ૦ થી બ્રહ્મચર્યની વૃદ્ધિ
 ૧૪૯; ૦ મુમુક્ષુની સેવાનું માહાત્મ્ય ૫૫૫, ૬૧૧; ૦ માં દૃષ્ટિ
 સદ્ગુરુ પ્રત્યે ૬૯૬; ૦ અંતરંગ તપ ૯૮૦.
 વૈરાગ્ય ૬૭, ૧૪૫, ૨૬૩, ૭૩૨, ૭૪૦, ૫૪૫, ૬૧૦, ૭૫૨; ૦ કેમ
 જાગૃત રહે ? ૫૫; ૦ ઉપશમની વૃદ્ધિ શા અર્થે ? ૬૦; ૦ કેમ
 ઉત્પન્ન થાય ? ૭૯, ૩૪૪, ૩૫૮, ૫૪૨, ૫૪૪; ૦ કેવી રીતે
 આવે/વધે ? ૯૩, ૩૫૧, ૮૮૪, ૯૬૩, ૧૦૨૭, ૧૧૧૧;
 ૦ શું છે ? ૨૪૧; ૦ શા માટે જરૂરી ? ૨૪૫; ૦ ના ત્રણ પ્રકાર
 ૩૪૦; ૦ વંત કેમ થવાય ? ૫૫૫; ૦ આવવાનું મૂળ કારણ શું ?
 ૭૪૨; ૦ દશા ૯૬૩; ૦ હોય તો તુચ્છ વસ્તુ પણ ઉપકારી
 ૧૨૨૯.
 વૈશાખસુદ૮નું માહાત્મ્ય-જીઓ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીની દેહોત્સર્ગ તિથિ.
 વ્યવહાર નીતિ પાળવી શા અર્થે ? ૬૬૮.
 વ્યાધિ(માંદગી)-ના પ્રસંગના પત્રો-.... ૫૪, ૫૮, ૯૧, ૧૧૬, ૧૨૩,
 ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૩૭, ૧૩૮, ૧૪૯, ૫૦૭, ૬૦૨, ૭૩૭, ૭૪૩,
 ૭૮૭, ૮૨૫, ૮૫૮, ૯૩૧, ૯૫૫, ૧૦૪૮, ૧૦૬૪, ૧૧૦૮,
 ૧૧૨૦, ૧૧૪૫; ૦ ના પ્રસંગમાં શું ભાવના કરવી ? ૧૭૭,
 ૩૦૫, ૩૧૭, ૪૪૭, ૫૨૮, ૫૬૨, ૫૭૪, ૬૦૭, ૬૦૯; ૦ માં
 શું કર્તવ્ય ? ૨૫૮, ૨૬૨, ૪૨૧, ૮૬૪, ૮૬૫; ૦ દરેકની
 સલાહ માને તો દરદીને ત્રાસ પ૦૫; ૦ અભક્ષ્ય વસ્તુ/દવા ન
 વાપરવી ૫૦૫, ૫૧૧; ૦ સહનશીલતા કર્તવ્ય ૫૦૭; ૦ પરમ
 કલ્યાણનું કારણ ૫૯૫; ૦ જીવન પલટાનું પ્રબળ કારણ ૬૩૩;

૦ માં ઉપશમ ખરી દવા ૭૩૦; ૦ માં પરમકૃપાબુદ્ધેવના ભક્તને
 આ 'આશ્રમ' વધારે હિતકારી ૮૫૪; ૦ માં મંત્રસ્મરણ નિરંતર
 કર્તવ્ય ૮૮૨, ૯૨૫, ૧૨૫૬; ૦ મુનિવરો ઉદીરણા કરીને
 આત્મભાવના કરે ૯૫૩.

પ્રત નિયમ-ભંગ મોટો દોષ ૬૨; ૦ ન તોડવા વિષે શિખામણ ૬૭,
 ૨૨૭, ૪૧૬, ૪૬૪, ૪૭૮, ૫૩૧, ૫૬૬, ૬૪૭, ૧૦૧૫,
 ૧૧૨૦, ૧૨૫૯; ૦ ના બે પ્રકાર ૭૯; ૦ કયા લક્ષે કર્તવ્ય ૮૪,
 ૯૨૪; ૦ શા અર્થે ? ૧૧૭, ૨૧૦, ૩૮૪, ૪૩૪, ૫૮૮, ૯૦૪,
 ૯૭૭, ૧૧૨૧; ૦ માં મક્કમતાથી મોક્ષ ૧૨૦; ૦ લેવામાં ઉતાવળ
 ન કરવી ૧૩૧; ૦ કેવી રીતે વેદવું ? ૧૩૩; ૦ આત્માર્થે કર્તવ્ય
 ૧૩૪, ૧૬૮; ૦ ચોકસાઈથી પાળવા ૧૩૬; ૦ કેવી રીતે લેવા ?
 ૧૬૮; ૦ કષાયઓછાકરવાનો નિયમ કર્તવ્યરૂપ ૧૬૮, ૧૨૩૪;
 ૦ માં ભૂલ થાય તો પ્રાયશ્ચિત્તની વિધિ ૧૬૮, ૮૪૫, ૮૫૬, ૮૯૮;
 ૦ ભંગના દોષ ૨૧૨; ૦ લેવા સહેલાં, પાળવા મુશ્કેલ ૩૪૭;
 ૦ તોડવાથી બે પ્રકારે પાપ ૪૧૬, ૧૦૧૫; ૦ નિર્દોષ વસ્તુ પણ
 નિયમ લીધા પછી ન વપરાય ૪૫૮; ૦ ની આરાધના કેવી રીતે
 કરવી ? ૪૬૮, ૧૨૧૯; ૦ ટૂંકી મુદતનો લેવો ૫૫૧; ૦ માં
 અપવાદ માર્ગ- (એક ઉપવાસને બદલે બે એકાશન) ૫૮૮; ૦ ના
 પચખાણ કેવી રીતે લેવા ? ૬૨૪, ૬૩૨, ૬૪૬, ૮૩૧, ૯૧૯;
 ૦ શક્તિ વિચારીને લેવા ૬૩૨, ૬૪૬; ૦ આવકાર દાયક
 ૬૪૧; ૦ પ્રત કરતાં સ્મરણ વધારે હિતકારી ૭૫૧; ૦ અભ્યાસ
 થયા પછી લેવા કર્તવ્યરૂપ ૯૭૦; ૦ જ્ઞાનને અડચણરૂપ નહીં
 ૮૮૯; ૦ અઘાતી ૯૦૦; ૦ પ્રતનું મૂળ શું ? ૯૧૮; ૦ અને
 મોહનીય કર્મનો તફાવત ૯૪૮; ૦ નાં સંબંધ કોની સાથે ? ૯૪૮;
 ૦ શૂરવીર પણ પાળવાં તે પર શ્રેણીકરાજાના પૂર્વભવનું દૃષ્ટાંત
 ૧૦૧૫; ૦ દોષો ટાળવાના નિયમથી આત્મા પવિત્ર થાય ૧૨૩૪.

શ

શત્રુ કોણ ? ૫૮૪.

શરીર સેવા-જીઓ વૈયાવૃત્ય.

શંકા (ન સમજાવું)-નો ખુલાસો મુમુક્ષુવર્ગને વડીલ સમજી તેમની
 પાસેથી કરવો કર્તવ્ય ૨૮૧, ૩૮૫; ૦ માં-સંશયમાં ઘણો વખત
 ન રહેવું ૨૯૬; ૦ થાય તો શું કરવું ? ૩૨૧; ૦ સત્સંગે નિ:શંક
 થવા ધર્મચર્યા કર્તવ્ય ૪૭૬; ૦ ની નોટમાં નોંધ રાખવી, આગળ
 ઉપર નિયમિત અભ્યાસથી તે સમજાતું જશે ૪૯૦; ૦ થાય તો
 ઢેચડી જેવી પોતાની કુતર્કશક્તિ વાપરી ગમે તે નિર્ણય ન કરવો
 ૪૯૮.

શાસ્ત્ર-સત્યુરુષની પિંછાનવાળાને સર્વ શાસ્ત્રો સવળાં પરિણમે ૧૫૭.
 શિથિલતા-જીવનો મોટામાં મોટો દોષ ૬૩૪.

શુદ્ધભાવ ૮૮૩.

શુશ્રૂષા એટલે શું ? ૧૨૪૩.

શૂન્ય (વ૦ ૧૨૮)-એટલે શું ? ૧૨૨૫.

पत्र क्रमांक

परिशिष्ट १४, १०६-विषय सूचि

पत्र क्रमांक

श्र

श्रद्धा-(सत्युरुष प्रत्येनी तथा तेनुं माहात्म्य) ८, २७, ३६, ३८, ४२, ४५, ४७, ५४, ५५, ५६, ७१, ७३, ७४, ७५, ८०, ८५, ८६, ८७, १००, १०६, १०८, ११०, १२८, १३३, १३६, १३८, १५६, १६२, १६७, १६८, १७०, १७४, १७५, १८८, १८९, २०१, २०५, २२३, २३७, २३८, २४३, २५२, २५६, २५८, २६१, २६२, २६६, २७८, २८६, २८५, ३१०, ३३४, ३५२, ३६६, ३७६, ४०५, ४०७, ४३३, ४३५, ४४४, ४७८, ४८०, ४८४, ४८५, ४८८, ४९०, ५०७, ५३८, ५२५, ५७६, ५८५, ६०५, ६१०, ६११, ६१४, ६२८, ६५२, ६६३, ६७१, ६७८, ६८२, ६८३, ६८८, ७२८, ७५७, ७६५, ७८१, ८०८, ८२१, ८३२, ८४०, ८७३, ८८४, ८८५, ८८७, ८८९, ८८८, ८९१, ८९४, ८९२, ८९४, ९४०, ९५२, ९५४, ९५८, ९५९, १०२८, १०३०, १०७४, १०८१, १११८, ११५१, ११६१, ११७२, ११८८, ११९४, ११९८, १२११, १२२५, १२३८, १२५१, १२५२, १२६२.

श्रद्धा-शुं ? केम थाय ? ४२; ० नी भामीने लईने दुःखी १०८, १६४, २३७; ० नुं माहात्म्य ११०, १११, २०५, ४७८, ६७८, १०७४; ० ने अनुसरीने पुरुषार्थ/मज्जुत करवा शुं करवुं ? १७४; ० सायी होय तेनो मोक्ष थई यूक्यो २३८; ० जेटला प्रमाणमां तेटलुं आत्मानुं कल्याण २६६; ० होय तेने प्रभु दूर नथी २७८; ० मां भामी तो पुरुषार्थ पण भामीवाणो २८५; ० केवी होवी जेईजे ? ते पर दृष्टांत कथा ४३५; ० धर्मनो पायो ६२८, ८८३; ० होय ते दुःखी होतो नथी ६७८; ० उपर प्रभुश्रीजुनो दिवाणीनो बोध ७६२.

श्रद्धावान शुं करे ? ४८८.

‘श्रद्धा परम दुल्लहा’-प्रभुश्रीजुने अेकवार पर्युषणपर्वमां जणायुं के आवता पर्युषण सुधी आ वाक्य विचारशो. १७५, ८८४.

श्रवण-मनन-निदिध्यासननो क्रम २४५, ८२१.

श्रीमद् राजचंद्र ग्रंथ-नुं माहात्म्य ४६; ० केवी रीते वांयवो ४६, २४६, २४८, ३०३, १०३६; ० वांयवा माटेनी योग्यता ६५; ० मां जणवेले भधा ग्रंथो वांयवा भेसे तो पार न आवे ४०५; ० हिंदी अनुवादनी उपयोगीता ४५३; ० पोता माटे वांयवुं, व्याख्यान अर्थे नही ७१८; ० नी छपाई भाते दान आपवा विषे १०१६; ० मांथी अलौकिक अने आत्महितकारी भावत जणवा मणशे तेवी बीजेथी नही ११५६; ० पहेली आवृत्ति संबंधीनी माहिती ११२६; ० समजणनो तंडार १२४०.

श्रुतकेवणी कोण ? ४७१.

श्रुतभक्ति १२०८, १२१०.

श्रुतसमाधि १२२३.

स

सट्टो नही करवानो नियम/भाषा ३६७, ६४७.

सत्युरुषनां वयनो (वयनामृत)-३३, ७६५, १०२७; ० पुरुषार्थ प्रेरक

५०; ० मां आनंदनो अप्रूट भजनो २०३, २३३; ० शांतिनुं कारण २४६, ३३७; ० विषयोनुं विरेयन करानार ३२८; ० (भधा वयन) मंत्ररूप ३३८; ० तपरूप ३८३; ० समकितनी प्राप्ति करावे तेनुं भण धरावनार ३८८; ० कषायनी मंदता थये विशेष आनंद दायक ४१०; ० (वयन बीज) नुं सङ्गपणुं केवी रीते ? १०२३.

सत्युरुष-नो समागम जुवने णिये लई जाय ३३, १७६; ० ना योगनुं माहात्म्य ८७, २३६; ० नी समीपता वर्ताय तो दोषो दूर थाय १६७; ० ने वीसरीने करणी थाय ते आत्माने पीसनारी १८३; ० नो उपकार २३१, ३१८; ० ना पूज्य देहादि प्रत्ये प्रेम कर्तव्य २५३.

‘सत्युरुषमां ज परमेश्वर बुद्धि’ नो भावार्थ ३११, ४८०.

सत्युरुषार्थ ४१, ६६, ७६, ८०, ८७, ८५, ८८, १०८, २८१, ६६८, १२१०, १२६३, १२६५; ० शुं करवो ? ७६८; ० परमार्थप्राप्तिनुं कारण ११५४.

सत्य-महाप्रत ८; ० परमार्थ सत्य अेटले शुं ? ७८८.

सत्संग-नुं माहात्म्य ८७, १०५, ३३७, ४५२, ४६१, ५४३, ५४६, ६०८, ६५५, ७०८, ७४४, ८२८, ८२८, १०४८, १२४४; ० मां विघ्न करनार चार दोषो ७६; ० ना वियोगमां शुं करवुं ? ८०, ५७६, ६२५, ११२२, १२०४; ० कर्तव्यरूप १०७, ४०८; ० उत्तम उपाय १३४; ० अे (पोताने) सुधरवानो उपाय १७५; ० सर्वोपरि साधन २०४; ० सहेलामां सहेलो अने पहेलामां पहेलो कर्तव्यरूप २१८, ७५३, ८६०, ११७३; ० द्वारा धर्मलक्ष्य ३३२; ० नी जइर शा माटे ? ३३६, ६००; ० नुं माहात्म्य दर्शावती प्रयलित कथा ३७८; अनिवार्य साधन शा अर्थे ? ४०८; ० नो योग पूर्ण क्यारे मणे ? ४१८; ० नो महिमा ५८४; ० नी भावना निरंतर कर्तव्यरूप ६२८; ० अर्थे आर्थिक मद्दमणे ते स्वीकारवी ६४४; ० शांतिनुं कारण ६७०; ० असंग थवानी दवा ७२८; ० सौथी सहेलुं अने सौथी पहेलुं धर्मकार्य ७३८; ० जुवने विशेष जगृतिनुं कारण ७४०; ० वियोगमां सद्गुरुनुं शरण ग्रहण करवुं ८२७; ० शा अर्थे ? ८८५, ११०५; ० कोनी साथे करवो ? १००१; ० पुस्तक (सत्संगमां) पूछीने वांयवाथी नुक्तान न थाय १०३८; ० नो योग न होय तो शुं करवुं ? १०४८; ० उत्तम औषधि १०८८; ० सर्वोत्तम साधन १०८८; ० ना नामे जेनो तेनो समागम न करवो १११८; ० ना वियोगमां शुं करवुं ? ११२२, १२०४; ० सुभनुं धाम ११३८; ० तप करतां सत्संगनी भावना कर्तव्य ११४८; ० क्यारे सङ्ग न थाय ? १२४४.

सत्सास्त्रनुं माहात्म्य १००८.

सत्श्रुत १२२३.

सत्सुभनी प्राप्ति केम थाय ? ५८१.

सदाचार-११६४; ० मोटी प्रभावना १७४, ८४०; ० शा अर्थे ? ७८८; ० धर्मनो पायो ११७३.

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, શબ્દ-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

સદ્ગુરુ-નું સ્વરૂપ કેમ ઓળખાય ? ૬૪; ૦ નું માહાત્મ્ય ૩૬૮; ૦ નું લક્ષણ ૪૩૫; ૦ નું શરણ ઉપાધિ પ્રસંગે ઉપકારી ૫૭૩; ૦ ના આશ્રયનું બળ ૫૭૪, ૫૭૬, ૫૮૦, ૫૮૧, ૫૮૫, ૫૮૬, ૬૮૩, ૧૧૩૦; ૦ ના શરણની ભાવના કર્તવ્ય ૫૯૭, ૬૦૫, ૬૦૯; ૦ ના શરણના બળ વિષે શકેન્દ્ર અને ચમરેન્દ્રની કથા ૬૭૪.

સદ્ગુરુ-સમ્યક્દર્શન-કેવળજ્ઞાનનો સંબંધ દર્શાવતું કોષ્ટક ૩૬૮.

સદ્ગુરુપ્રસાદ (ગ્રંથ) ૧૮૯; ૦ સમાધિમરણનું કારણ ૨૦૩, ૪૬૦; ૦ પરમ કલ્યાણનું કારણ ૨૩૩; ૦ ની વિશેષતા શું ? ૫૯૯.

સદ્વિચારણા કેમ જાગે ? ૧૧૫૧.

સનાતન ધર્મ ૧૮૪, ૨૨૦, ૬૫૨, ૬૯૩, ૯૩૫.

સમકિત મોહનીય ૩૩૪, ૭૨૧, ૮૪૯, ૧૦૯૧.

સમતા-૨૦૯, ૨૩૭, ૩૭૨, ૩૭૪, ૯૦૮, ૯૬૨, ૯૯૪, ૯૯૭, ૧૦૪૮, ૧૧૧૪, ૧૧૫૫; ૦ ઉત્તમ તપ ૪૪; ૦ સમાધિમરણમાં મદદરૂપ ૫૪, ૪૨૪, ૧૧૮૩; ૦ થી ધર્મ નીપજે ૯૧; ૦ દુઃખનો અચૂક ઉપાય ૯૪; ૦ મોક્ષ માટે ઉપયોગી ૧૬૫, ૩૬૨; ૦ કેવી રીતે રહે ૩૨૪; ૦ અપૂર્વ વસ્તુ ૩૨૪; ૦ મોક્ષની વાનગી ૭૧૬.

સમભાવ-૬૬, ૧૧૮, ૧૩૫, ૧૮૩, ૧૮૬, ૨૦૯, ૨૩૧, ૨૬૨, ૨૭૮, ૨૮૬, ૩૨૬, ૩૫૬, ૩૭૪, ૪૦૮, ૬૧૧, ૬૩૦, ૬૫૭, ૭૦૪, ૭૦૬, ૭૧૬, ૭૪૫, ૭૭૦, ૮૫૭, ૮૬૫, ૯૭૩, ૯૧૩, ૯૯૨, ૧૦૪૬, ૧૦૫૩, ૧૦૭૫, ૧૦૯૩, ૧૧૩૧, ૧૧૪૫, ૧૧૫૪, ૧૧૫૬, ૧૧૬૨; ૦ જ્ઞાનીપુરુષોની આજ્ઞા ૫૮; ૦ (સમભાવે) સહન કરવું/વેદવું/ભોગવું ૫૩૧, ૬૩૬, ૬૫૧, ૬૫૪, ૬૫૭, ૮૫૭, ૮૬૪, ૯૯૩, ૧૦૪૫, ૧૦૫૨, ૧૦૫૩, ૧૦૭૫, ૧૧૦૩, ૧૧૪૬, ૧૨૩૧, ૧૨૩૫; ૦ મોહને વશ કરનાર ૧૨૬; ૦ સર્વોત્તમ ઔષધિ ૧૩૫; ૦ સાચો ધર્મ ૧૬૪; ૦ વિકલ્પો શમાવવાનું કારણ ૨૦૯; ૦ તપ ૨૩૪; ૦ એટલે શુદ્ધભાવ ૨૪૩; ૦ કર્મ ખપાવવાનું કારણ ૨૬૨, ૬૩૦; ૦ (કર્મ) છૂટવાનો રસ્તો/માર્ગ ૩૦૧, ૩૨૪; ૦ મોક્ષની કૂચી ૩૦૭; ૦ જ્ઞાનીને રહેવાનું સ્થાન ૩૭૪; ૦ સમાધિમરણમાં મદદરૂપ ૫૨૧; ૦ મોક્ષનો દ્વારપાળ ૫૮૬; ૦ જ્ઞાનીપુરુષનો માર્ગ ૬૧૯; ૦ આત્માને લાભકારક ૮૯૮; ૦ ની ભાવના નિરંતર કર્તવ્યરૂપ ૯૧૨, ૯૯૨ ૧૦૪૬, ૧૦૯૩; ૦ એક પ્રકારની સમાધિ ૯૩૧; ૦ અને ઉપેક્ષા ભાવનાનો સંબંધ ૯૯૪; ૦ થી સંવર થાય ૧૦૦૫; ૦ થી નવાં કર્મ ન બંધાય ૧૦૨૨, ૧૦૮૦, ૧૦૮૭; ૦ ની પરાકાષ્ટા-“ભવમોક્ષે પણ શુદ્ધ વર્તે સમભાવ જો” ૧૦૨૮; ૦ કેવી રીતે પ્રગટે ૧૧૫૫; ૦ (કર્મથી) બચવાનો સર્વોત્તમ ઉપાય ૧૨૬૭.

સમભાવ-સહનશીલતા-સમ્યક્ સમજણ-સદ્ગુરુ પ્રત્યે શરણભાવ એકબીજાને જોડેતી કડી ૫૮૬.

સમય (વખત) - પળ વ્યર્થ ખોવાથી ભવ હારી જવા જેવું ૨૨૦; ૦ નો

ઉપયોગ કેમ કરવો ? ૩૦૬, ૩૫૬, ૬૫૯, ૮૦૧, ૮૧૮; ૦ કંજૂસની જેમ વાપરવો ૨૧૭, ૪૩૧; ૦ નો ઉપયોગ મંત્ર સ્મરણમાં કરવો ૫૦૦; ૦ પુષ્પમાળા-૭માં જણાવ્યા પ્રમાણે કર્તવ્ય ૯૩૯; ૦ મહાપુરુષોના વચનોમાં જ બચતો વખત ગાળવો ૧૦૨૭.

સમયાંતર ઉપયોગ ૧૨૦૦.

સમવસરણ ૨૫૩.

સમાગમ કોનો કરવો ? ૯૪૧.

સમાધિ ૨૬૩.

સમાધિમરણ-૪૮, ૫૩, ૭૩, ૧૨૪, ૧૮૬, ૨૦૩, ૨૦૯, ૩૦૯, ૪૬૫, ૪૬૭, ૫૨૨, ૫૩૫, ૫૪૮, ૬૧૭, ૬૩૩, ૬૪૫, ૭૬૪, ૭૭૦; ૦ માં વિઘ્ન કરનાર કોણ ? ૨૦; ૦ કોને કહેવાય ? ૩૪, ૧૦૪૫; ૦ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય ? ૫૩, ૧૧૫, ૧૩૧, ૧૫૦, ૧૮૩, ૨૦૪, ૨૦૮, ૨૬૪, ૩૦૫, ૩૨૩, ૩૩૦, ૩૪૯, ૩૬૬, ૩૭૧, ૪૦૫, ૪૬૦, ૪૭૯, ૫૦૧, ૫૦૭, ૫૧૫, ૫૨૫, ૫૨૮, ૫૫૫, ૬૧૬, ૬૫૩, ૬૮૦, ૮૦૯, ૮૫૫, ૮૮૦, ૯૫૩, ૯૮૬, ૧૧૦૪, ૧૧૮૯, ૧૨૨૨, ૧૨૨૪; ૦ ની તૈયારી કરવા શું કરવું ? ૫૪, ૬૬, ૧૬૧, ૧૮૯, ૨૨૬, ૨૩૭, ૨૪૨, ૨૭૯, ૩૨૬, ૩૫૮, ૩૮૩, ૩૮૭, ૪૦૦, ૪૨૪, ૪૬૬, ૫૨૧, ૫૫૪, ૫૫૬, ૫૬૨, ૫૬૮, ૫૮૦, ૬૦૪, ૬૦૫, ૬૨૫, ૬૫૫, ૬૭૫, ૭૧૮, ૭૫૮, ૮૨૧, ૮૨૯, ૮૫૮, ૮૬૦, ૮૬૫, ૮૭૧, ૮૭૬, ૮૯૦, ૮૯૬, ૯૧૦, ૯૧૨, ૯૧૮, ૯૨૭, ૯૩૧, ૯૫૨, ૯૭૮, ૯૮૧, ૯૮૨, ૯૮૮, ૧૦૧૯, ૧૦૪૦, ૧૦૪૬, ૧૦૫૭, ૧૦૫૮, ૧૦૬૩, ૧૦૭૮, ૧૦૭૯, ૧૦૮૨, ૧૦૮૮, ૧૦૯૦, ૧૦૯૪, ૧૧૦૦, ૧૧૩૧, ૧૧૩૩, ૧૧૩૬, ૧૧૩૭, ૧૧૮૮, ૧૧૯૭, ૧૨૨૩, ૧૨૬૨; ૦ પ્રાપ્ત કરવાનું તપ ૧૭૯; ૦ કરાવનારને પણ લાભ ૨૫૨, ૮૮૨; ૦ મનુષ્યભવ સફળ કરનાર ૨૭૩; ૦ વ્રતની યોજના શા અર્થે ? ૨૭૫, ૫૫૮, ૭૫૯; ૦ જન્મ મરણથી મુક્ત થવાનું વ્રત ૨૭૫; ૦ પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ કહ્યું છે કે ‘આશ્રમમાં જેનો દેહ છૂટશે તેનું સમાધિમરણ થશે’ ૩૩૨, ૩૩૯, ૪૪૭, ૭૪૩, ૮૩૫, ૮૩૯, ૧૧૬૧, ૧૧૬૨, ૧૧૬૫, ૧૨૩૯; ૦ પાઘડીના છેડે કસબ જેવું ૩૩૯, ૭૪૮; ૦ પ્રાપ્તિના કારણો ૪૦૫; ૦ પર્વ ૪૩૨; ૦ નો જ લક્ષ રાખવો ઘટે ૫૪૫; ૦ ઘોર નદીમાં પ. પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ એક સાધ્વીજીને કરાવેલ સમાધિમરણનો પ્રસંગ ૬૦૨, ૬૯૨; ૦ નરભવ સફળ કરવાનું સાધન ૬૪૦; ૦ માટે વેદનીય કર્મ આવકારદાયક ૬૪૧; ૦ કેમ થાય ? ૬૪૨, ૬૪૯, ૧૧૪૪, ૧૧૬૩; ૦ કેમ/કેવી રીતે થાય ? ૬૭૪, ૬૯૭, ૭૧૬, ૭૨૪, ૭૩૦, ૭૩૪, ૭૯૧, ૮૨૫, ૮૩૬, ૮૪૨, ૮૪૬, ૮૭૨, ૮૭૭, ૮૯૧, ૯૦૧, ૯૩૨, ૯૮૮, ૯૯૩, ૯૯૮, ૧૦૦૭, ૧૧૩૪, ૧૧૫૦, ૧૧૫૨, ૧૧૭૬, ૧૨૩૫; ૦ કોનું થાય ? ૬૮૦; ૦ મરણ વખતે સ્મરણમંત્રમાં ચિત્તરાખવાથી સમાધિમરણ ૬૮૦, ૯૨૫; ૦ કોનું

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૯૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

થાય ? ૬૮૦; ૦ પરીક્ષિત રાજાને શુકદેવજીએ કરાવેલ સમાધિમરણનો પ્રસંગ ૬૮૯; ૦ ની તૈયારી કરવા પ્રેરે તેવો તેમજ સત્પુરુષનો આશ્રય ટકાવી રાખવાનો બળ પ્રેરે તેવો પરમકૃપાળુદેવનો પત્ર (વ૦ ૬૯૨) ૭૫૬, ૮૧૫, ૮૨૦; ૦ વ્રત ૭૬૪; ૦ ની શ્રી અનુપચંદ મલુકચંદની વિનંતીને માન આપીને પરમકૃપાળુદેવે લખેલ પત્ર (વ૦ ૭૦૨) ૭૮૧; ૦ અર્થ પરમસાધનરૂપ ભાવના ૭૯૨; ૦ ને પોષે તેવું આશ્રમ જીવન પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીએ યોજ્યું છે ૮૫૪; ૦ માટે ખરી દવા કઈ ? ૯૨૫; ૦ ની તૈયારી માટે કાયોત્સર્ગ તપ અત્યંત ઉપયોગી ૯૮૦; ૦ કરવા મંત્રસ્મરણ એ સમર્થ કારણ ૧૦૪૮, ૧૦૫૩, ૧૦૬૪, ૧૦૬૫, ૧૦૭૧, ૧૧૦૮, ૧૧૩૧, ૧૧૪૦, ૧૧૪૪, ૧૧૬૩, ૧૧૮૯, ૧૨૩૩, ૧૨૫૬; ૦ માટે સમ્યક્દર્શન જરૂરી ખરું ? ૧૦૮૧; ૦ કેમ થાય ? ૧૧૪૪; ૦ પ્રાપ્ત કરાવે તેવું આત્મસિદ્ધિની ૧૫ ગાથાઓનું બળ ૧૧૦૩; ૦ માટે ભાવના શું કરવી ? ૧૧૭૪, ૧૧૭૮; ૦ માટે મિત્રતુલ્ય કોણ ? ૧૧૮૩; ૦ સર્વદુઃખથી મુક્ત કરાવનાર ૧૨૧૬; ૦ માટે શ્રદ્ધા અને સહનશીલતા ધારણ કરવી હિતકારી ૧૨૫૦; ૦ માટેની ભાવના જાગવી અને ટકી રહેવી આ કાળમાં દુષ્કર ૧૨૫૭; ૦ માટે આશ્રમ 'સમાધિમરણ પ્રેરક' ૧૨૬૫.

સમાધિમરણની છત્રીસ માળા અને તેનું માહાત્મ્ય ૪૬૬, ૫૬૦, ૬૮૪, ૮૮૫, ૯૮૭.

સમાધિમરણની છત્રીસ માળાનો ક્રમ અને કરવાની ભાવના વિષે ૮૪૮, ૮૪૯.

સમિતિના પાંચ પ્રકાર ૯૪૬.

સમુદ્ઘાત ૬૧૦.

સરળતા કેવી હોવી જોઈએ ? ૭૬.

સર્વજ્ઞતા ૪૩૨.

સર્વજ્ઞ દેશાની શ્રદ્ધા કેવી રીતે થાય ? ૬૦૧.

સહજ સમાધિની ભાવના ૩૪૮.

'સહજાત્મસ્વરૂપ પરમગુરુ' (મંત્ર) ૮, ૨૫, ૭૩, ૯૧, ૯૪, ૯૬, ૧૪૦, ૨૨૩, ૨૬૭, ૨૭૦, ૩૩૦, ૩૭૧, ૪૩૯, ૪૪૭, ૪૬૦, ૫૬૨, ૫૭૦, ૫૮૦, ૬૨૨, ૬૨૫, ૬૮૦, ૭૯૧, ૮૧૬, ૮૬૫, ૮૭૩, ૮૮૦, ૯૨૫, ૧૧૩૨, ૧૧૮૯; ૦ નો સામાન્ય અર્થ ૩૪૩, ૧૧૯૦, ૧૨૬૦; ૦ પરમકૃપાળુદેવની આજ્ઞા ૪૧૪, ૪૭૯, ૭૧૬; ૦ માં સર્વસાધન સમાય છે ૧૧૩૦.

સહનશીલતા-૮, ૪૩, ૪૬, ૬૯, ૭૧, ૭૪, ૭૭, ૮૧, ૧૫૩, ૧૮૬, ૨૦૯, ૩૯૭, ૪૧૫, ૪૮૨, ૫૨૧, ૬૦૫, ૬૦૯, ૬૯૨, ૭૮૫, ૮૦૪, ૯૫૩, ૧૦૦૭, ૧૧૧૩, ૧૧૧૪, ૧૧૬૧, ૧૧૭૭, ૧૨૫૦; ૦ પરમકૃપાળુદેવની સહનશીલતા સ્તવવાથી પણ કલ્યાણ થાય છે ૬૬, ૧૧૩૨; ૦ શીખવાની જરૂર શા માટે ? ૬૮; ૦ સર્વ દુઃખનો અચૂક ઉપાય ૯૪; ૦ ગુણ આત્માર્થાને બહુ જરૂરનો ૧૧૦; ૦ જ્યાં નિરુપાયતા હોય ત્યાં સહનશીલતા

રાખવી એ જ ઉત્તમ માર્ગ ૧૧૨, ૧૮૦, ૧૮૧, ૪૭૨, ૬૫૪, ૭૭૯, ૮૭૧, ૧૨૬૭; ૦ મોક્ષમાર્ગના પ્રવાસીને ભાથારૂપ ૧૧૮; ૦ ઉપર પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજીનો પ્રસંગ ૧૨૫; ૦ જીવને શાંતિ આપનાર ૧૬૪, ૫૦૭; ૦ વડે સત્પુરુષનો માર્ગ આરાધતાં જીવ તેની દશાને પામે છે ૨૦૪; ૦ એ તપ ૨૩૪; ૦ અને સમભાવ રાખી ખમી લેવું તે છૂટવાનો રસ્તો-મોક્ષમાર્ગ ૩૦૧; ૦ નો જેટલો અભ્યાસ તેટલી નિસ્પૃહતા અને નિર્ભયતા ૩૫૮; ૦ સેવવી એ કસોટીના પ્રસંગમાં પ્રગતિનું કારણ ૩૫૯; ૦ સમાધિમરણનું કારણ ૪૦૫; ૦ જીવને સ્થિરતા તરફ વાળનાર ૫૦૫; ૦ નો અભ્યાસ નિર્વિકારી અને નિર્મોહી ભાવનું કારણ ૫૬૮; ૦ સમાધિમરણ વખતે ખરા મિત્ર સમાન ૬૨૫; ૦ જેટલી કેળવાય તેટલો દુઃખનો બોજો ઓછો ૬૫૧; ૦ જીવના મિત્ર સમાન ૮૨૦, ૧૧૮૩; ૦ જેટલી વિશેષ તેટલી સમાધિમરણની તૈયારી ૮૫૮, ૯૧૨, ૧૨૬૨; ૦ જેટલી વધશે તેટલી આત્મદશા પ્રગટશે ૯૬૪; ૦ થી ઉદયને નિર્ભયપણે વેદવો ૧૦૫૯; ૦ શીખવાના નાનાં નાનાં કર્મ આવે છે ૧૦૭૫.

સમ્યક્ચારિત્ર ૯૪૬, ૧૨૦૬.

સમ્યક્જ્ઞાન (ભેદજ્ઞાન) ૩૦૮, ૪૦૨; ૦ કેમ થતું નથી ? ૨૫૩; ૦ નું સ્વરૂપ ૨૬૩, ૯૪૬, ૧૨૦૬.

સમ્યક્જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર ૨૬, ૪૨, ૭૪, ૧૦૪, ૨૦૯, ૪૮૯, ૬૦૧, ૭૦૯, ૯૪૮, ૯૯૪, ૧૨૧૭; ૦ એટલે શું ? ૯૪૬; ૦ ની વ્યાખ્યા ૧૨૦૬.

સમ્યક્દર્શન (સમકિત-સમ્યક્ત્વ) ૨૬, ૪૦, ૪૩, ૪૬, ૭૪, ૧૦૩, ૧૧૫, ૧૧૭, ૧૧૯, ૨૬૧, ૨૮૭, ૩૩૪, ૩૯૯, ૬૮૨, ૭૦૪, ૮૭૨, ૧૦૨૮, ૧૦૫૮, ૧૦૯૧, ૧૧૮૯; ૦ મનુષ્યભવની સફળતાનું કારણ ૨૫, ૩૬, ૯૫, ૫૯; ૦ નું માહાત્મ્ય ૩૦, ૩૩, ૪૨, ૪૫, ૩૭૨, ૪૨૩, ૬૫૫, ૭૦૧; ૦ ના આઠ અંગ ૩૪; ૦ સિવાય જીવતાં મડદાં સમાન (અષ્ટપાહુડમાં શ્રી કુંદકુંદાચાર્ય કહે છે) ૩૯; ૦ પ્રાપ્ત થવાનું પ્રથમ કારણ શું ? ૫૦; ૦ સહિત નરકની અસહ્ય વેદની સારી ૬૬; ૦ વિના બધી ક્રિયા પાપરૂપ ૬૮; ૦ સંતે કહેલાં સદ્ગુરુની માન્યતા, શ્રદ્ધાને પણ સમકિત કહેવાય ૬૯; ૦ કેમ પામે/પ્રાપ્તિ કેમ થાય ? ૭૮, ૩૬૬, ૩૭૧, ૩૯૧, ૫૨૨, ૭૮૧, ૮૦૬, ૯૫૪, ૧૧૮૬, ૧૨૩૪, ૧૨૩૫, ૧૨૩૭; ૦ ની પ્રાપ્તિથી જીવ નિર્ભય, નિશંક થાય ૧૦૪; ૦ પ્રાપ્તિના કારણરૂપ બ્રહ્મચર્ય વ્રત ૧૦૬; ૦ પ્રાપ્તિનો માર્ગ ૧૧૧, ૨૪૩; ૦ ના આઠ અંગમાંથી સ્થિતિકરણ અંગ વિષેનો પ્રસંગ ૧૨૪; ૦ સમકિતના ત્રણ પ્રકાર ૧૮૪; ૦ બીજરુચી સમ્યક્ત્વ એટલે શું ? ૧૮૮; ૦ પરમાર્થ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ કેમ થાય ? ૧૮૮; ૦ (મંદિર) સમકિતના કારણરૂપ ૨૧૪; ૦ થયા પછી પંદર ભવે મોક્ષ ૨૩૯, ૭૦૧; ૦ નું સ્વરૂપ ૨૬૩; ૦ એટલે શું ? ૨૬૩, ૪૯૦, ૯૪૬, ૧૨૦૬; ૦ પછી

પત્ર ક્રમાંક

પરિશિષ્ટ ૧૪, ૧૭૬-વિષય સૂચિ

પત્ર ક્રમાંક

નરક કે તિર્યગતિ ન બંધાય ૨૪૩; ૦ બધા સાધન સફળ કરવાનો ઉપાય ૩૭૨; ૦ ને યોગ્ય જીવ ક્યારે થાય ? ૪૩૦; ૦ નો ઘાત કરનારી બે પ્રકૃતિ-મિથ્યાત્વ મોહનીય અને મિશ્ર મોહનીય ૪૩૨; ૦ ને મલિન કરનારી પ્રકૃતિ-સમકિત મોહનીય ૪૩૨; ૦ ન થવા દે તેવા ચાર દોષ ૫૧૬; ૦ ની ઇચ્છાવાળાએ શું કરવું ? ૫૧૭; ૦ દેવોને તીર્થકરના પંચકલ્યાણમાં જવાનો નિયોગ, સમકિત પામવાનું કારણ ૬૭૪; ૦ અને સમકિત મોહનીયમાં ફેર શું છે ? ૭૦૭; ૦ પામવાની યોગ્યતાના પાંચ કારણો (લઘ્વિ) ૭૨૧; ૦ પ્રાપ્ત થવા જોગ વિચારણા કેમ જાગે ? ૭૫૭; ૦ છ પદનો પત્ર સમકિતના કારણરૂપ ૮૩૫; ૦ ૧૦ પત્રાંક ૨૫૪ માં સમકિતનો માર્ગ ૮૩૬; ૦ સત્યુરુષનાં વચન પ્રત્યક્ષ સત્યુરુષ તુલ્ય ગણી આરાધવાથી તે સમકિતનું કારણ ૮૪૫; ૦ પ્રાપ્ત કરવામાં વિઘ્નરૂપ કોણ ? ૮૦૬; ૦ ભગવાન મહાવીરને મોક્ષ થવા માટે સમકિત થયા પછી પણ પંદર ભવથી વધારે કેમ કરવા પડ્યા ? ૧૦૬૯; ૦ થયા પહેલાં પોતા વિષે પંદર ભવ ન માની લેવા ૧૦૭૦; ૦ વિના સમાધિમરણ નહીં ૧૦૮૧; ૦ અને ભેદજ્ઞાન એક જ છે ૧૦૮૯; ૦ વિના બધું ચિતરામણ જેવું ૧૧૦૬.

સમ્યક્દૃષ્ટિ (સમકિતી) જીવનું સ્વરૂપ ૧૮૪, ૮૪૬; ૦ અવળાનું સવળું કરે ૨૦૦; ૦ ની બધી ક્રિયા છૂટવારૂપ કેવી રીતે ? ૪૩૦; ૦ ની દશા ૧૦૨૮.

સંકલ્પ-વિકલ્પરૂપ બંધન ૬૭૮.

સંકલ્પ-વિકલ્પ ઊઠે ત્યારે શું કરવું ? ૮૩૫.

સંગ-એ જ દુઃખ અને ઝેર ૨૨; ૦ કોનો કરવો ? ૧૦૦૬; ૦ કરવા કરતાં પુસ્તક પરિચય રાખવો ૧૨૬૦.

સંઘ સેવાનું કાર્ય મહાભાગ્યે મળે ૧૧૬૮.

સંઘયણ-વજ્રઋષભનારાય ૨૭૨.

સંતોષ-નું કારણ શું ? ૫૦૦, ૬૪૪, ૮૦૫.

સંપ ૧૭૫, ૧૮૨, ૪૪૮, ૪૫૨

સંબંધ કેવી રીતે બંધાય અને કેવી રીતે છૂટે ? ૧૫૯.

સંયમ ૭૭૧, ૭૮૨, ૭૯૮, ૮૧૮, ૮૩૬, ૮૮૦, ૧૦૧૦, ૧૦૨૩, ૧૦૨૯, ૧૦૪૩, ૧૦૫૫, ૧૦૮૩, ૧૧૨૪.

સંયમ વિશુદ્ધિસ્થાનક ૭૬૯.

સંવર ભાવના ૨૫૩.

સંવેગ ૨૫૬, ૩૩૪, ૬૨૯, ૯૯૨, ૧૨૩૫; ૦ એટલે શું ? ૩૩૧.

સંશય-જીઓ શંકા.

સંસાર ભાવના ૩૨૬.

સંસાર-માં સાર શું ? ૧૦૫; ૦ ને સમુદ્રની ઉપમા ૮૭, ૨૨૮; ૦ નું સ્વરૂપ-દુઃખરૂપ ૨૧૯, ૨૨૯, ૪૨૮, ૫૧૨, ૧૦૯૪, ૧૧૪૬; ૦ ને સંસારાનલ (સંસારરૂપ અગ્નિ) ની ઉપમા ૨૨૦; ૦ ને અપશબ્દ બોલનારી જનનીની ઉપમા ૨૯૬; ૦ નું યથાર્થ સ્વરૂપ દુઃખ યથાર્થ સમજાય ૩૫૭, ૮૧૦; ૦ કાર્યની નિવૃત્તિ ક્યારે ?

૪૧૮; ૦ સુખ શોધનાર મૂઢ અને મૂર્ખ જેવો ૭૦૮.

સંસ્કૃતનો અભ્યાસ શા અર્થે ? ૫૨૦, ૫૬૭, ૯૩૯, ૯૪૧.

સાચા સગા કોણ ? ૯૩, ૨૫૫, ૨૮૧.

સાચો સાધુ કોણ ? ૩૧૪.

સાત તત્ત્વ ૨૩૮.

સાત વ્યસનના ત્યાગ વિષે ૩૫, ૫૩, ૭૫, ૧૪૬, ૧૯૬, ૬૪૭, ૭૮૮, ૮૬૬, ૯૩૯, ૯૮૩, ૧૨૪૬.

સાત વ્યસન અને સાત અભક્ષ્યના ત્યાગ વિષે ૧૩૧, ૧૯૪, ૨૬૭, ૨૮૫, ૩૧૬, ૩૨૧, ૩૩૮, ૩૯૩, ૪૧૫, ૪૨૬, ૪૬૪, ૫૦૫, ૬૯૧, ૭૦૧, ૧૧૬૮, ૧૨૦૬, ૧૨૨૮, ૧૨૩૦.

સાધર્મિક ધર્મ ૨૫૬, ૭૯૦, ૮૮૩.

સામાયિકના દોષો ૯૪૬.

સાહિત્ય અને ફિલસૂફીની તુલના ૭૭૭.

સિદ્ધ ભગવાનનો દેહ કેવા પ્રકારનો હોય ? ૧૨૨૭.

સિદ્ધાંતબોધ સમજવા માટેની યોગ્યતા વિષે ૧૪૮, ૬૧૦.

સુખનું મૂળ શું ? ૬૭૪.

સુખી કેમ થવાય ? ૯૧૭.

સુવાવડી બાઈએ સાચવવાની મર્યાદા ૨૧૫.

સુવિચાર દશા ૨૪૭, ૧૨૧૦.

સેવા ૧૨૬; ૦ ખરી શું ? ૧૧૬, ૧૨૫, ૨૨૪; ૦ ના બે પ્રકાર ૧૪૫, ૧૦૩૦; ૦ વૈરાગ્ય પ્રેરક અવસર ૫૫૫.

સેવા-સુશ્રૂષા ૨૫૬.

સ્થિતપ્રજ્ઞનાં લક્ષણ ૨૭૪.

સ્થિતિકરણ અંગ ૧૨૪.

સ્ત્રી ભવ વિષે ૨૨૮, ૪૪૩.

સ્ત્રી પરિપ્લ ૬.

સ્ત્રી સાથે કેમ વર્તવું ? ૧૬૭, ૧૦૨૭.

સ્મરણમંત્ર-૪૩, ૬૬, ૯૫, ૧૦૬, ૧૨૬, ૧૪૩, ૧૪૯, ૪૦૭, ૪૧૩, ૪૧૬, ૪૨૧, ૪૨૨, ૪૪૭, ૪૫૩, ૪૮૭, ૪૯૧, ૪૯૫, ૫૩૬, ૫૮૭, ૬૪૧, ૬૯૭, ૭૧૨, ૭૩૧, ૭૫૯, ૭૯૨, ૮૦૦, ૮૦૮, ૮૨૪, ૯૭૬, ૯૭૯, ૧૦૦૩, ૧૦૦૫, ૧૦૬૮, ૧૦૯૪, ૧૧૩૨, ૧૧૫૮, ૧૨૩૧, ૧૨૪૧. માં પાંચે મહાવ્રત ૮; ૦ અમુલ્ય વારસો ૩૭; ૦ નું માહાત્મ્ય ૩૮, ૯૪, ૧૦૭, ૧૩૧, ૨૬૭, ૨૮૪, ૩૩૦, ૫૨૮, ૬૧૨, ૭૭૩, ૧૧૧૯, ૧૧૫૮, ૧૨૧૬; ૦ વિકલ્પ દૂર કરવાનું હથિયાર ૪૧, ૬૬, ૯૩૫, ૯૫૮, ૧૦૦૩, ૧૨૩૨; ૦ કુવામાં પડેલાને દોરડા સમાન ૭૭, ૨૩૪; ૦ મરણ વખતે મિત્ર સમાન ૧૨૭; ૦ સદ્ગુરુ સમાન ૧૨૭; ૦ લોકો ગાંડો ગણે તો પણ મંત્રની લત મૂકવા યોગ્ય નથી. ૧૪૦; ૦ મંત્ર આપ્યો તે આત્મા જ આપ્યો છે (એમ પ.પૂ. પ્રભુશ્રીજી કહેતા) ૧૫૦, ૨૦૧, ૨૪૯; ૦ નું દૈવત ૧૦૫૩; ૦ વૃત્તિને પાછી વાળવાનું, બહાર જતી રોકવાનું બળવાન સાધન ૧૭૧, ૭૯૮; ૦ માં ચિત્ત રાખે તો

पत्र क्रमांक

परिशिष्ट १४, १०६-विषय सूचि

पत्र क्रमांक

मायानुं ज्ञेय न याले २०१; ० समाधिभरणुं कारण २०४, ५८०, ८२८, ८१८, ८३१, ८३२, १०४६, ११३४, १०६५, १२२२, १२३३; ० मां यित्त राभवानी टेव पाडे तो भोक्ष सुलभ २२३; ० मां यित्त राभवानी ते तरवानुं कारण २३४; ० उत्तम दवा २६२; ० मां यित्त रहेवाथी आत्मा देहनो दास मटी देहने नोकर भनावी तेनी पासे आत्मानुं काम करावशे २७०; ० आत्मा प्रत्ये वणवानो उपाय २८८; ० रूपा लाकडीथी विषयरूपी कूतरा नासी ज्ञय ३२८, ५६५; ० वृत्ति अंतर्मुभ थवानुं कारण ३४६; ० नी टेव पाडवाथी मंत्रनो परमार्थ प्रगटवानुं कारण ३४७; ० अत्यास शा अर्थे ? ३५६; ० शुचि-अशुचि गण्या विना सर्व अवस्थाभां करी शक्य ३८५; ० यित्तनी स्थिरता माटे भाणानो क्रम वधारतां रहेवुं ४१७; ० ओकात्रता तथा ज्ञागृतिनुं प्रभण कारण ४७७; ० ओ ज आत्मा ४८८; ० शा अर्थे ? ४८१, ५३६, ५६८, ७६७; ० माणा डेरवतां दोष दूर करवाना निश्चयनो अने गुण प्रगटाववानी भावनानो लक्ष राभवो ५००; ० समाधिभरण माटेनी भरी दवा ५६७, ८२५; ० द्वारा समाधिभरणो अपूर्व लाभ थवानो योग ६०५, ८८०, ८५३; ० यित्तनी शांतिनुं राभवण औषध ६१०; ० तेलनी धारनी पेठे अतूट रक्षा करे तेवो पुरुषार्थ जडरी ६१२; ० 'मंत्रे मंत्र्यो' (प्रज्ञावोध-७४) गाथानो भावार्थ ६७१; ० मां नवकारमंत्रनो समावेश ६८०, ११७२; ० मां यित्त राभवानी धर्मध्याननुं कारण ७०१; ० आत्मरक्षणनुं कारण ७१०; ० नुं आराधन करनारने लाभनुं कारण ७१३, ८८३, १२२०; ० व्रत-उपवास करतां पण विशेष हितकारी ७५१; ० सर्व दोषना नाशनो उपाय ७८८; ० नुं आराधन शा माटे ? ८१६; ० छच्छानो प्रवाह रोकवा माटे जडरी ८२८; ० मांढानी पासे निरंतर कर्तव्य ८८३, ८२५, १२५६; ० सर्व व्रतानुं मूण ८१८; ० रूपी वांस पर यदवा-गितरवानुं काम मनने सोंपवुं ८७८;

० मनने भटकुनुं रोकवानो उपाय ८८५, ११४४; ० पुस्तकनी गरज सारनार १००१; ० आत्महित करवानुं साधन १०२४; ० ओक सेंकडनो पण सद्गुणयोग करवानुं साधन १०२४; ० शा माटे ? १०३१; ० मूळवणमां दवा समान १०३१, ११६७; ० मां अनंत आगम ११३४; ० स्वरूप यित्तवननुं कारण १०४५; ० मां यौद पूर्वनो सार १०४५; ० नुं माहात्म्य (आपणो मंत्रनी संभाण लईशुं तो ते आपण आत्मानी संभाण लेशे.) १०४८; ० नी योजना शा अर्थे ११४५; ० नीरंतर कर्तव्यरूप ११६५; ० मंत्ररूपी होडी-दुःखनो दरियो ओणंगवा ११८८; ० परमकृपाणुं देवुं ज स्वरूप १२०७.

स्याद्वाह (स्यात्पह) ३४, २५३, ५०५, ८२७.

स्वच्छंद-३२, १०४, १८१, २२२, २६५, २८५, ५७८, ७६७, ८३५, ८१५, ८८७, १०७३, १०७७, १०८५, १०८६; ० केम रोकय ? २४, ८७, १२२७; ० भंघननुं मुख्य कारण ६१; ० सत्संगमां विघ्न करनार दोष ७६; ० जन्म-भरणनुं कारण २३४; ० थी धर्म न सधाय २४६, ६२८; ० शुं ? ८२४; ० संसारनुं कारण १२१०; ० टाळ्या विना ज्ञानीना पगले यालवुं मुशकेल १२२१.

स्वप्न ओटले शुं ? ८७६.

स्वप्नदशा पर ज्ञागृतिना भावानी असर १०७०.

स्वप्नदोष केम घटे ? ४३७.

स्वादनो जय ते भरो उपवास ५१६.

स्वादेन्द्रिय ज्ञुओ ज्ञुभ.

स्वयंभुख महात्माओनी कथा ५१३.

ह

हिसाभ शानो राभवो ? ८३५.

हिंसा (भरी शुं ?) ८.

(स्व-परनी) हिंसा शुं ? ८, २२८, ६४१.

हृदयदर्शन शा माटे ? ३३५.

પરિશિષ્ટ ૧૫
પત્રો વિષે વિશેષ માહિતી

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટ્ટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૧	૧	શ્રીનરશીભાઈ (પૂજ્યશ્રીજીના વડીલ બંધુ)આણંદ		બાંધણી	-----	---	-----
૨	૨	પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજી	,,	પૂના	અ. સુ.૧૦,	૧૯૮૦	-----
૩	૩	પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય પ્રભુશ્રીજી	,,	,,	આ. સુ.૧૨,	,,	૯-૧-૧૯૨૪
૪	૪	પરમકૃપાળુદેવ ઉપર ભાવનારૂપે લખાયેલ પત્ર-	---	---	મહા વ. ૮, મંગળ	૧૯૮૪	૧૪-૨-૧૯૨૮
૫	૫	,,	,,	આશ્રમ	,, ,, ૧૪, સોમ	,,	૨૦ ,, ,,
૬	૬	,,	,,	,,	ફા. સુ. ૮, મંગળ	,,	૨૮ ,, ,,
૭	૭	,,	,,	,,	,, ,, ૧૪, સોમ	,,	૫-૩ ,,
૮	૮	,,	,,	આશ્રમ	ફા. વ. ૮, બુધ	,,	૧૪ ,, ,,
૯	૯	,,	,,	,,	,, ,, ૧૪, સોમ	,,	૨૦ ,, ,,
૧૦	૧૦	,,	,,	,,	ચૈ. સુ. ૫	,,	-----
૧૧	૧૧	,,	,,	,,	,, ,, ૧૫, ગુરુ	,,	૫-૪ ,,
૧૨	૧૨	,,	,,	,,	ચૈ. વ. ૫, મંગળ	,,	૧૦ ,, ,,
૧૩	૧૩	,,	,,	,,	,, ,, ,, ,,	,,	૧૦ ,, ,,
૧૪	૧૪	,,	,,	આશ્રમ	વૈ. વ. ૫, બુધ	,,	૯-૫ ,,
૧૫	૧૫	,,	,,	,,	જે. વ.૦)), રવિ	,,	૧૭-૬ ,,
૧૬	૧૬/૧૭	,,	,,	,,	અ. સુ. ૮, સોમ	,,	૨૫ ,, ,,
૧૭	૧૮	,,	,,	,,	અ. વ.૧૪, સોમ	,,	૧૬-૭ ,,
૧૮	૧૯	,,	,,	,,	બી.શ્રા. સુ. ૯, શુક્ર	,,	૨૪-૮ ,,
૧૯	૨૦	,,	,,	,,	ભા. સુ. ૯, રવિ	,,	૨૩-૯ ,,
૨૦	૨૧	,,	,,	,,	-----	---	-----
૨૧	૨૨	,,	,,	,,	કા. સુ. ૮, મંગળ	૧૯૮૫	૨૦-૧૧ ,,
૨૨	---	,,	,,	આશ્રમ	-----	---	-----
૨૩	---	પૂજ્યશ્રીની પ્રતિજ્ઞાનું લખાણ	---	---	-----	---	-----
૨૪	૨૩	ચુનીભાઈ સોમાભાઈ આદિ	આશ્રમ	સરઈ	મા. સુ. ૯, શનિ	૧૯૮૩	૧૩-૧૨-૧૯૨૬
૨૫	૨૪	ડૉ. ભાઉલાલ ભાટે, કુંવરબેન આદિ	,,	નલીયા (કચ્છ)	જે. વ. ૫, સોમ	,,	૨૦-૬-૧૯૨૭
૨૬	૨૫	દેવશીભાઈ કોઠારી, પ્રેમચંદભાઈ આદિ	આશ્રમ	મુંબઈ	ભા. સુ. ૮, રવિ	,,	૪-૯ ,,
૨૭	૨૬	-----	---	કંપાલા (યુગાન્ડા)	-----	---	-----
૨૮	૨૭	ચુનીભાઈ, ડાહ્યાભાઈ આદિ	આશ્રમ	સરઈ	-----	---	-----
૨૯	૨૮	ધરમચંદજી કુલચંદજી	,,	બેઝવાડા	ભા. વ.૦)), શનિ	૧૯૮૪	૧૩-૧૦-૧૯૨૮
૩૦	૨૯	નગીનભાઈ દલપતભાઈ (કાવિઠાવાળા)	,,	એડન(યમન)	મા. વ.૧૩, મંગળ	૧૯૮૫	૮-૧-૧૯૨૯
૩૧	૩૧	નગીનભાઈ આદિ	,,	,,	પો. વ. ૨, રવિ	,,	૨૭ ,, ,,
૩૨	૩૦	નગીનભાઈ આદિ	,,	,,	વૈ. સુ. ૧૦, શનિ	,,	૧૮-૫ ,,
૩૩	૩૨	કુલચંદજી, ગુલાબચંદજી આદિ	,,	આહોર	ભા. સુ. ૧૩, સોમ	,,	૧૬-૯ ,,
૩૪	૩૩	ધરમચંદજી આદિ	,,	ગુડીવાડા	કા. સુ. ૧૪, શુક્ર	૧૯૮૬	૧૫-૧૧ ,,
૩૫	૩૪	ધરમચંદજી આદિ	,,	,,	મા. સુ. ૮, મંગળ	,,	૧૦-૧૨ ,,
૩૬	---	નારણભાઈ, સોમાભાઈ આદિ	,,	ઇંદોર	પો. સુ. ૧૨	,,	૨૨-૧-૧૯૩૦
૩૭	---	નારણભાઈ, સોમાભાઈ આદિ	,,	,,	મહા સુ. ૫, ગુરુ	,,	૧૪- ૨ ,,
૩૮	વૃ.પત્ર-૧	નારણભાઈ	,,	ધુલીયા	ફા. વ.૦)), રવિ	,,	૩૦-૩ ,,
૩૯	૩૫	ધરમચંદજી	,,	---	ચૈ. સુ. ૬, શનિ	,,	૫-૪ ,,
૪૦	૩૬	ચંદનમલજી, ધરમચંદજી આદિ	,,	ગુડીવાડા	ચૈ. વ. ૭, રવિ	,,	૨૦-૪ ,,

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૪૧	---	નારણભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	આશ્રમ	ધુલીયા	વૈ. સુ. ૨, બુધ	૧૯૮૬	૩૦-૪-૧૯૩૦
૪૨	---	નગીનદાસ દલપતભાઈ	"	એડન(યમન)	અ. વ. ૩, રવિ	"	૧૩-૭ "
૪૩	૩૭	ચુનીભાઈ	"	સરઈ	" , ૦), શુક્ર	"	૨૫ " "
૪૪	---	મોંઘીબેન, સુશીલાબેન આદિ	"	દ્વારકા	ભા. સુ. ૭, શનિ	"	૩૦-૮ "
૪૫	૩૮	હીરાચંદજી, ધરમચંદજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" , ૧૨, ગુરુ	"	૪-૯ "
૪૬	૩૯	રાવજીભાઈ અંબાલાલભાઈ	"	નામોંડવા (આફ્રિકા)	આ. , ૧૪, સોમ	"	૬-૧૦ "
૪૭	૪૦	રાવજીભાઈ અંબાલાલભાઈ આદિ	"	નામોંડવા (આફ્રિકા)	કા. , ૧૧, રવિ	૧૯૮૭	૨-૧૧ "
૪૮	---	રાવજીભાઈ અંબાલાલભાઈ આદિ	"	બુકેડવા જિનરી (આફ્રિકા)	પો. વ. ૮, રવિ	"	૧૧-૧-૧૯૩૧
૪૯	---	નારણભાઈ લક્ષ્મીદાસ આદિ	"	ધુલીયા	ફા. સુ. ૨, ગુરુ	"	૧૯-૨ "
૫૦	---	નારણભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	"	" , ૧૧, શનિ	"	૨૮ " "
૫૧	૪૧	ચંદનમલજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" વ. ૮, બુધ	"	૧૧-૩ "
૫૨	---	નારણભાઈ લક્ષ્મીદાસ આદિ	અંધેરી(મુંબઈ)	સુણાવ	જે. સુ. ૮, સોમ	"	૨૫-૫ "
૫૩	૪૨	ડાહ્યાભાઈ આદિ	આશ્રમ	કેપટાઉન (દ.આફ્રિકા)	પ્ર. અ. સુ. ૬, રવિ	"	૨૧-૬ "
૫૪	૪૩	ડો. ભાઉલાલ ભાટે, કુંવરબેન આદિ	"	જખૌ (કચ્છ)	" , વ. ૪, શનિ	"	૪-૭ "
૫૫	---	-----	"	---	ભા. સુ. ૬, ગુરુ	"	૧૭-૯ "
૫૬	૪૬	રતનબેન આદિ	"	અંધેરી(મુંબઈ)	" , , , "	"	૧૧ " "
૫૭	---	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ	"	"	-----	"	-----
૫૮	૪૪	ડો. ભાઉલાલ ભાટે, કુંવરબેન આદિ	"	જખૌ (કચ્છ)	" વ. ૧, રવિ	"	૨૭-૯ "
૫૯	૪૫	રતિલાલભાઈ મોતીચંદભાઈ આદિ	"	મુંબઈ	" , ૫, શુક્ર	"	૨-૧૦ "
૬૦	---	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ	"	વોઈ (કેન્યા)	" , , , "	"	૨ " "
૬૧	૪૭	કુલચંદજી, ધરમચંદજી આદિ	"	આહોર	કા. વ. ૫, સોમ	૧૯૮૮	૩૦-૧૧ "
૬૨	૪૮	નરશીભાઈ, ગોકળભાઈ આદિ	"	ધામણ	" , ૬, મંગળ	"	૧-૧૨ "
૬૩	૪૯	ચુનીભાઈ સોમાભાઈ આદિ	"	સરઈ	મા. સુ. ૩, શનિ	"	૧૨ " "
૬૪	૫૦	ચુનીભાઈ, માધવભાઈ આદિ	પેટલાદ	"	ચૈ. સુ. દિ. ૧, ગુરુ	"	૭-૪-૧૯૩૨
૬૫	૫૧	માધવભાઈ કાલીદાસ પટેલ	"	નવસારી	" , ૯, શુક્ર	"	૧૫ " "
૬૬	૫૪	ડો. ભાઉલાલ ભાટે, કુંવરબેન આદિ	આશ્રમ	જખૌ (કચ્છ)	વૈ. સુ. ૧૧, સોમ	"	૧૬-૫ "
૬૭	૫૩	ડો. ભાઉલાલ ભાટે, કુંવરબેન આદિ	"	"	-----	"	-----
૬૮	૫૨	પુનશીભાઈ, પાનબેન, રતનબેન આદિ	"	અંધેરી (મુંબઈ)	જે. સુ. ૫, ગુરુ	"	૯-૬ "
૬૯	૫૫	ડો. ભાઉલાલ ભાટે, કુંવરબેન આદિ	"	જખૌ (કચ્છ)	અ. વ. ૮, મંગળ	"	૧૬-૭ "
૭૦	---	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ	"	વોઈ (કેન્યા)	" , ૦), મંગળ	"	૨-૮ "
૭૧	૫૬	ચંદનમલજી, રિષભદાસજી આદિ	"	બેંગલોર	શ્રા. સુ. ૩, શુક્ર	"	૫ " "
૭૨	૫૭	કુલચંદજી, ધરમચંદજી આદિ	"	આહોર	શ્રા. વ. ૫, રવિ	"	૨૧ " "
૭૩	---	ડો. ભાઉલાલ ભાટે આદિ	"	જખૌ	ભા. સુ. ૯, શુક્ર	"	૯-૯ "
૭૪	૫૮	રિષભદાસજી, ચંદનમલજી આદિ	"	બેંગલોર	" , ૧૧, શનિ	"	૧૦ " "
૭૫	---	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ આદિ	"	વોઈ (કેન્યા)	આ. વ. ૧૦, સોમ	"	૨૪-૧૦ "
૭૬	---	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ આદિ	"	આથીરીવર (કેન્યા)	ફા. સુ. ૧૫, રવિ	૧૯૮૯	૧૨-૩-૧૯૩૩

[૪૨]

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૭૭	૫૯	સોમાભાઈ પ્રભુદાસ આદિ	નવસારી	ઇંદોર	વૈ. વ. ૪, શનિ	૧૯૮૯	૧૩-૫-૧૯૩૩
૭૮	૬૦	વસ્તીમલજી આદિ	આશ્રમ	બેંગલોર	અ. સુ. ૧૩, ગુરુ	"	૬-૭ "
૭૯	- - -	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ આદિ	"	મોખાસા (કેન્યા)	ભા. વ. ૮, મંગળ	"	૧૨-૯ "
૮૦	૬૧	અંબાલાલભાઈ આદિ	"	ઇંદોર	કા. સુ. ૧૧, રવિ	૧૯૯૦	૨૯-૧૦ "
૮૧	૬૨	પુનશીભાઈ આદિ	"	અંધેરી (મુંબઈ)	" " ૬, સોમ	"	૧૯-૨-૧૯૩૪
૮૨	૬૪	વસ્તીમલજી આદિ	"	મૈસૂર	પ્ર. વૈ. વ. ૬, શનિ	"	૫-૫ "
૮૩	૬૫	ધરમચંદજી, રિષભદાસજી આદિ	"	બેંગલોર	દ્વિ. " સુ. ૧, સોમ	"	૧૪ " "
૮૪	૬૬	ડાહ્યાભાઈ નથુભાઈ	"	સરઈ	જે. વ. ૭, બુધ	"	૪-૭ "
૮૫	- - -	ચુનીલાલભાઈ આદિ મુમુક્ષુમંડળ	"	ધામણ	અ. સુ. ૪, રવિ	"	૧૫ " "
૮૬	- - -	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ	"	નરોડા	અ. વ. ૩, "	"	૨૯ " "
૮૭	૬૭	પુનશીભાઈ આદિ	"	રંગુન (મ્યાનમાર)	શ્રા. સુ. ૨, "	"	૧૨-૮ "
૮૮	- - -	કુલચંદજી આદિ	"	આહોર	" વ. ૧૨, બુધ	"	૫-૯ "
૮૯	- - -	કુલચંદજી આદિ	"	આહોર	ભા. " ૭, શનિ	"	૨૯ " "
૯૦	- - -	ધરમચંદજી, વસ્તીમલજી આદિ	"	મૈસૂર	" " ૮, રવિ	"	૩૦ " "
૯૧	૬૮	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ આદિ	"	નરોડા	આ. સુ. ૧૦, બુધ	"	૧૭-૧૦ "
૯૨	૬૯	ધરમચંદજી, વસ્તીમલજી આદિ	"	મૈસૂર	" વ. ૩, ગુરુ	"	૨૫ " "
૯૩	૭૦	ડાહ્યાભાઈ નાથુભાઈ આદિ	"	ધામણ	" " ૧૧, શનિ	"	૩-૧૧ "
૯૪વૃ.પત્ર-૨	- - - - -	- - - - -	"	- - -	મા. સુ. ૧૪, બુધ	- - -	- - - - -
૯૫	૭૧	વસ્તીમલજી, કુલચંદજી આદિ	"	બેજવાડા	મહા " ૩ "	૧૯૯૧	૬-૨-૧૯૩૫
૯૬	૬૩	મણીબેન આદિ	"	ઉચ્ચૈન	ફા. " ૧૩, સોમ	"	૧૮-૩ "
૯૭	૭૨	વસ્તીમલજી, ગુલાબચંદજી આદિ	આબુ	બેજવાડા	" વ. " "	"	૧-૪ "
૯૮	૭૩	કુંદનમલજી આદિ	"	આહોર	ચૈ. " ૧૪, બુધ	"	૧-૫ "
૯૯	- - -	ઉમેદભાઈ હીરાભાઈ આદિ	"	બોરીઆ	જે. સુ. ૮, રવિ	"	૯-૬ "
૧૦૦	- - -	પાનબેન આદિ	"	અંધેરી (મુંબઈ)	" " ૧૨, ગુરુ	"	૧૩ " "
૧૦૧	૭૪	ડાહ્યાભાઈ નાથુભાઈ પટેલ આદિ	આશ્રમ	ધામણ	અ. સુ. ૧૩, રવિ	"	૧૪-૭ "
૧૦૨	૭૫	પુનશીભાઈ આદિ	"	અંધેરી (મુંબઈ)	અ. વ. ૨, ગુરુ	"	૧૮ " "
૧૦૩	- - -	ધરમચંદજી, વસ્તીમલજી આદિ	"	બેજવાડા	" " ૫, શનિ	"	૨૦ " "
૧૦૪	૭૭	વીરચંદભાઈ ભૂરાભાઈ આદિ	"	બોટાદ	- - - - -	- - -	- - - - -
૧૦૫	૭૮	રતિલાલભાઈ મોતીચંદભાઈ આદિ	"	મુંબઈ	ભા. સુ. ૮, શુક્ર	"	૬-૯ "
૧૦૬	૭૯	ગુલાબચંદજી, ધરમચંદજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " ૧૦, રવિ	"	૮ " "
૧૦૭	- - -	હરમાનભાઈ, સોમાભાઈ	"	મીરીટીની (કેન્યા)	" " ૧૧, સોમ	"	૯ " "
૧૦૮	૮૦	ચુનીભાઈ સોમાભાઈ	"	ધામણ	આ. સુ. ૧૦ "	"	૭-૧૦ "
૧૦૯	૮૧	વીરચંદભાઈ આદિ	"	બોટાદ	મા. વ. ૧૧, શનિ	૧૯૯૨	૨૧-૧૨ "
૧૧૦	૮૨	છીતુભાઈ આદિ	"	એકોન- અમેરીકા	પો. સુ. ૧૨, રવિ	"	૫-૧-૧૯૩૬
૧૧૧	૭૬	તુલસીદાસભાઈ, હરિદાસભાઈ આદિ	- - -	દ્વારકા	- - - - -	- - -	- - - - -
૧૧૨	૮૩	ડાહ્યાભાઈ, તલકચંદભાઈ આદિ	આશ્રમ	વડાલી	જે. સુ. ૪, રવિ	"	૨૪-૫ "
૧૧૩વૃ.પત્ર-૩	- - - - -	- - - - -	"	- - -	" " ૧૧ "	"	૩૧ " "
૧૧૪વૃ.પત્ર-૪	- - - - -	- - - - -	"	- - -	અ. સુ. ૨ "	"	૨૧-૬ "

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૧૧૫	૮૪	પુનશીભાઈ આદિ	આશ્રમ	અંધેરી(મુંબઈ)	અ. વ. ૬, શુક્ર	૧૯૯૨	૧૦-૭-૧૯૩૬
૧૧૬	૧૧-૫	-----	"	---	શ્રા. સુ. ૨, સોમ	"	૨૦ " "
૧૧૭	૮૫	છીતુભાઈ, ગોવિંદભાઈ આદિ	"	ભુવાસણ	પ્ર.ભા.સુ. ૨, બુધ	"	૧૯-૮ "
૧૧૮	૮૬	મગનભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	દ્વિ. " " ૬, સોમ	"	૨૧-૯ "
૧૧૯	૮૭	ગુલાબચંદજી, વસ્તીમલજી આદિ	"	બેઝવાડા	" " " ૧૨ "	"	૨૮ " "
૧૨૦	૮૮	ગોકળભાઈ આદિ	"	આસુંદર	આ.સુ. ૧૦, રવિ	"	૨૫-૧૦ "
૧૨૧	---	વીરચંદભાઈ આદિ	"	બોટાદ	"વ. ૬, બુધ	"	૪-૧૧ "
૧૨૨	૮૯	વીરચંદભાઈ આદિ	"	"	કા. " ૬, શુક્ર	૧૯૯૩	૪-૧૨ "
૧૨૩	૯૦	દયાળજીભાઈ આદિ	"	સુરત	પૂર્ણિમા	---	-----
૧૨૪	૯૧	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા ઉમેદચંદ્રજી	"	અમદાવાદ	મા.સુ. ૧૫, સોમ	૧૯૯૩	૨૮-૧૨ "
૧૨૫	૯૨	દયાળજીભાઈ, ભગવાનજીભાઈ આદિ	"	સુરત	"વ. ૨, બુધ	"	૩૦ " "
૧૨૬	૯૩	છીતુભાઈ, દિનકરભાઈ આદિ	"	ભુવાસણ	" " ૯ "	"	૬-૧-૧૯૩૭
૧૨૭	૯૪	મણીબેન આદિ	"	સુરત	પો.સુ. ૩, શુક્ર	"	૧૫ " "
૧૨૮	૯૫	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા ઉમેદચંદ્રજી	"	સિદ્ધપુર	"વ. ૬, સોમ	"	૧-૨ "
૧૨૯	૯૬	-----	"	---	" " ૯, શુક્ર	"	૫ " "
૧૩૦	૯૭	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા ઉમેદચંદ્રજી	"	નરોડા	ફા.વ. ૪, બુધ	"	૩૧-૩ "
૧૩૧	૯૮	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા ઉમેદચંદ્રજી	"	"	ચૈ.સુ. ૬, શુક્ર	"	૧૬-૪ "
૧૩૨	૯૯	ડુંગરશીભાઈ, તલસીભાઈ આદિ	"	નાગનેશ	વૈ.વ. ૬, સોમ	"	૩૧-૫ "
૧૩૩	૧૦૦	છીતુભાઈ આદિ	"	ભુવાસણ	" " ૧૪ "	"	૭-૬ "
૧૩૪	૧૦૧	ડાહ્યાભાઈ નાથુભાઈ પટેલ	"	ધામણ	અ.સુ. ૨, શુક્ર	"	૯-૭ "
૧૩૫	---	પુનશીભાઈ આદિ	"	અંધેરી(મુંબઈ)	" " ૧૪, ગુરુ	"	૨૨ " "
૧૩૬	૧૦૨	ગોવિંદજીભાઈ, છીતુભાઈ આદિ	"	ભુવાસણ	" " ૧૫, શુક્ર	"	૨૩ " "
૧૩૭	૧૦૩	પુનશીભાઈ આદિ	"	અંધેરી(મુંબઈ)	અ.વ. ૭ "	"	૩૦ " "
૧૩૮	૧૦૪	ઋષભદાસજી આદિ	"	ઉઝા	શ્રા.સુ. ૬, ગુરુ	"	૧૨-૮ "
૧૩૯	૧૦૫	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ આદિ	"	નરોડા	"વ. ૩, મંગળ	"	૨૪ " "
૧૪૦	૧૦૬	મગનભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	ભા.સુ. ૮, સોમ	"	૧૩-૯ "
૧૪૧	૧૦૭	પુનશીભાઈ આદિ	"	અંધેરી(મુંબઈ)	" " " "	"	૧૩ " "
૧૪૨	૧૦૮	ડુંગરશીભાઈ, તલશીભાઈ આદિ	"	નાગનેશ	" " ૯, મંગળ	"	૧૪ " "
૧૪૩	૧૦૯	મોઘીબેન, હરિદાસભાઈ આદિ	"	ઢારકા	" " ૧૦, બુધ	"	૧૫ " "
૧૪૪	૧૧૦	વીરચંદભાઈ ભૂરાભાઈ	"	બોટાદ	" " " "	"	૧૫ " "
૧૪૫	૧૧૧	છગનભાઈ, હેમચંદભાઈ આદિ	"	નરોડા	" " " "	"	૧૫ " "
૧૪૬	૧૧૨	કુંદનમલજી, માંગીલાલજી આદિ	"	આહોર	" " ૧૧, ગુરુ	"	૧૬ " "
૧૪૭	૧૧૩	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ આદિ	"	નરોડા	" " " "	"	૩૦ " "
૧૪૮	૧૧૪	ભગવાનદાસ લલ્લુભાઈ આદિ	"	સુરત	" " ૧૩, શનિ	"	૨-૧૦ "
૧૪૯	૧૧૫	ઉજમબેન આદિ	"	નરોડા	આ.વ. ૧, બુધ	"	૨૦ " "
૧૫૦	૧૧૬	વીરચંદભાઈ ભૂરાભાઈ આદિ	"	બોટાદ	" " ૧૪ મંગળ	"	૨-૧૧ "
૧૫૧	૧૧૭	દેવશીભાઈ કોઠારી આદિ	"	અમદાવાદ	કા. વ. ૦), ગુરુ	૧૯૯૪	૨-૧૨ "
૧૫૨	૧૧૮	દયાળજીભાઈ આદિ	"	સુરત	મા. " ૧, શનિ	"	૧૮ " "
૧૫૩	---	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા ઉમેદચંદ્રજી	"	ખંભાત	પો. " ૩, મંગળ	"	૧૮-૧-૧૯૩૮
૧૫૪	૧૧૯	પુનશીભાઈ, પાનબેન, રતનબેન	"	અંધેરી(મુંબઈ)	મહા " ૨, બુધ	"	૧૬-૨ "
૧૫૫	૧૨૦	દયાળજીભાઈ, ભગવાનભાઈ આદિ	"	સુરત	" " ૮, મંગળ	"	૨૨ " "
૧૫૬	---	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી તથા ઉમેદચંદ્રજી	"	ભાદરણ	" " ૧૧, શુક્ર	"	૨૫ " "

ସାତମୀ ଆବୃତ୍ତି ପତ୍ର କ.	ପତ୍ର ଆବୃତ୍ତି କ.	କୋନା ପ୍ରତ୍ୟେ	କଥା स्थलेशी	କଥା स्थल	ମିତି / ବାର	वि.सं.	ତାରିଖ
୧୫୭	୧୨୧	ପ୍ତନଭାଠି, ହେମଧିଭାଠି ଆଠି	ଆଶ୍ରମ	ନରୋଡା	ଈ. ସୁ. ୭, ମିଂଗଳ	୧୯୯୪	୯-୩-୧୯୩୯
୧୫୯	୧୨୨	ଢୁଳଧିଂଢ଼ୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	" " ୧୪, "	"	୧୫ " "
୧୫୯	୧୨୩	ଢାହାଭାଠି ଭଗାଭାଠି ଆଠି	"	- - -	ଈ. ବି. ୩, ଶାନି	"	୧୯ " "
୧୬୦	- - -	ଢୁଳଧିଂଢ଼ୁ ଆଠି ମୁମୁକ୍ଷୁଭାଠି-ଭହେନୋ	ଅମଢାବାଢ	ଆହୋର	" " ୫, ସୋମ	"	୨୧ " "
୧୬୧	୧୨୪	ଢୁଳଧିଂଢ଼ୁ, ଯୁନିଭାଳଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	"	ଈ. ବି. ୧୩, ମିଂଗଳ	"	୨୯ " "
୧୬୨	୧୨୫	ଢଧାଞ୍ଚୁଭାଠି ଆଠି	ଆଶ୍ରମ	ସୁରତ	ସି. ବି. ୬, ଭୁଧ	"	୨୦-୪ "
୧୬୩	୧୨୬	ପ୍ତନଭାଠି ଆଠି	"	ନରୋଡା	" " ୧୧, ମିଂଗଳ	"	୨୬ " "
୧୬୪	୧୨୭	ଢେବଶିଭାଠି ଆଠି	"	ଅମଢାବାଢ	" " ୧୨, ଭୁଧ	"	୨୭ " "
୧୬୫	୧୨୯	ଢାହାଭାଠି ଭଗାଭାଠି ଆଠି	"	ଞ୍ଚୋହନିସଭର୍ଗ (ଢ.ଆଢ଼ିକା)	ସି. ବି. ୧, ରବି	"	୧୬-୫ "
୧୬୬	୧୨୯	ମୋତୀଭାଠି ଆଠି	ଭାଢରଣ	ଆଶ୍ରମ	" " ୫, ଗୁରୁ	"	୧୯ " "
୧୬୭	୧୩୦	ଢୁଢନମଭଞ୍ଚୁ, ଢୁଳଧିଂଢ଼ୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	" " ୭, ଶାନି	"	୨୧ " "
୧୬୯	୧୩୨	ମଞ୍ଚିଭେନ ଆଠି	ଆଶ୍ରମ	- - -	ଞ୍ଚୋ. ବି. ୯, ମିଂଗଳ	"	୨୧-୬ "
୧୬୯	୧୩୧	ଢାହାଭାଠି ଭଗାଭାଠି ଆଠି	"	ଞ୍ଚୋହାମ୍ପଟାଢିନ (ଢ.ଆଢ଼ିକା)	" " ୯, ଭୁଧ	"	୨୨ " "
୧୭୦	୧୩୩	ଢାହାଭାଠି ଭଗାଭାଠି ଆଠି	"	"	ଅ. ସୁ. ୪, ଶୁକ୍ର	"	୧-୭ "
୧୭୧	୧୩୪	ପ୍ତନଭାଠି ଆଠି	"	ନରୋଡା	" " ୧୫, ମିଂଗଳ	"	୧୨ " "
୧୭୨	୧୩୫	ଧାମଣନା ମୁମୁକ୍ଷୁ ଭାଠିଓ ପ୍ରତ୍ୟେ	"	ଧାମଣ	ସ୍ରା. ସୁ. ୯, ଗୁରୁ	"	୪-୯ "
୧୭୩	୧୩୬	ନରଶିଭାଠି ଆଠି	"	ଆସୁଢର	ଭା. " ୨, ଶୁକ୍ର	"	୨୭ " "
୧୭୪	୧୩୭	ଧରମଧିଂଢ଼ୁ ତଥା ଞ୍ଚଢଭଢାସଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	ଗୁଡିବାଡା	" " ୯, "	"	୨-୯ "
୧୭୫	୧୩୯	ଆହୋରନା ମୁମୁକ୍ଷୁଓ ପ୍ରତ୍ୟେ	"	ଆହୋର	" " " "	"	" " "
୧୭୬	୧୩୯	ଢାହାଭାଠି ଆଠି	"	ଢ. ଆଢ଼ିକା	" " ୫, ଭୁଧ	"	୧୪ " "
୧୭୭	୧୪୦	ଢୁଢନମଭଞ୍ଚୁ, ରତନଧିଂଢ଼ୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	" " ୧୪, ଗୁରୁ	"	୨୨ " "
୧୭୯	- - -	ପ୍ତନଭାଠି ଢେସାଠିଭାଠି ଆଠି	"	ନରୋଡା	ଆ. ସୁ. ୧୫, ରବି	"	୯-୧୦ "
୧୭୯	- - -	ପୁନଶିଭାଠି ଆଠି	"	ଅଂଧେରୀ (ମୁଂଭଠି)	ଆ. ବି. ୧୩, ଶୁକ୍ର	"	୨୧ " "
୧୯୦	୧୪୧	ଞ୍ଚଢଭଢାସଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	- - - -	୧୯୯୫	- - - -
୧୯୧	- - -	ରିଭଭଢାସଞ୍ଚୁ, ପୁଭରାଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	"	ଢା. ସୁ. ୬, ଶାନି	"	୨୯-୧୦ "
୧୯୨	୧୪୨	ହରିଭାଠି, ରଣାଞ୍ଚୋଡଭାଠି ଆଠି	"	ସଡ଼ୋଢରା	" ବି. ୧୨, "	"	୧୯-୧୧ "
୧୯୩	୧୪୩	ରାବଞ୍ଚୁଭାଠି ତଥା ଶାଂତାଭେନ ଆଠି	"	ଭାଢରଣ	ଭା. ସୁ. ୧୧, "	"	୩-୧୨ "
୧୯୪	୧୪୪	ଞ୍ଚୁଗରାଞ୍ଚୁ ଢାଢ୍ଚରିଧା	"	ଭଧାବର	" ବି. ୧, ଗୁରୁ	"	୯ " "
୧୯୫	- - -	ମୁନିଶ୍ରୀ ଗୁଣଧିଂଢ଼ୁ ତଥା ଢିମେଢଧିଂଢ଼ୁ	"	ଅମଢାବାଢ	" " ୯ "	"	୧୫ " "
୧୯୬	୧୪୫	ତଭଶିଭାଠି ଆଠି	"	- - -	ପୋ. ସୁ. ୯, ଶାନି	"	୩୧ " "
୧୯୭	୧୪୬	ଢୁଳଧିଂଢ଼ୁ, ରିଭଭଢାସଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	" ବି. ୧, ଶୁକ୍ର	"	୬-୧-୧୯୩୯
୧୯୯	୧୪୭	ଞ୍ଚୁଗରାଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	ଭଧାବର	" " ୪, ସୋମ	"	୯ " "
୧୯୯	୧୪୯	ରାବଞ୍ଚୁଭାଠି ତଥା ଶାଂତାଭେନ ଆଠି	"	ଭାଢରଣ	" " ୧୧, "	"	୧୬ " "
୧୯୦	୧୫୦	ଞ୍ଚୁଗରାଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	ଭଧାବର	ମହା ସୁ. ୫, ଭୁଧ	"	୨୫ " "
୧୯୧	୧୪୯	ପ୍ତନଭାଠି, ହେମଧିଭାଠି ଆଠି	"	ନରୋଡା	" " ୧୩, ଗୁରୁ	"	୨-୨ "
୧୯୨	- - -	ଞ୍ଚିତୁଭାଠି ଆଠି	"	ଭୁବାସଣ	ଈ. ସୁ. ୧୪, ଶାନି	"	୪-୩ "
୧୯୩	୧୫୧	ଗୁଭାଭଧିଂଢ଼ୁ, ବସ୍ତୀଭଭଞ୍ଚୁ ଆଠି	"	ଗୁଡିବାଡା	" ବି. ୧, ସୋମ	"	୬ " "
୧୯୪	୧୫୨	ପ୍ତନଭାଠି ଆଠି	"	ନରୋଡା	" " ୧୪, ରବି	"	୧୯ " "

ସାତମୀ ଆବୃତ୍ତି ପତ୍ର କ୍ର.	ଉଡ଼ି ଆବୃତ୍ତି ପତ୍ର କ୍ର.	କୋନା ପ୍ରତ୍ୟେ	କଥା स्थलेशी	କଥା स्थलେ	ମିତ୍ତି /ବାର	ବି.ସଂ.	ତାରିଖ
୧୮୫	୧୫୩	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ, ଅଂଭାଳାଳଞ୍ଜ ଆଢି	ଆଶ୍ରମ	ବ୍ୟାବର	ସୈ. ସୁ. ୫, ରବି	୧୮୯୫	୨୫-୩-୧୯୩୯
୧୮୬	---	ହରମାନଭାଠି ଟ୍ରିକମଭାଠି	"	ଭୋଭାସା (କିନ୍ୟା)	" " ୯, ଖୁଧ	"	୨୯ " "
୧୮୭	୧୫୪	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ, ଅଂଭାଳାଳଞ୍ଜ ଆଢି	"	ବ୍ୟାବର	" ୧. ୪, ଶାନି	"	୮-୪ "
୧୮୮	୧୫୫	କୁଳଧ୍ୟଂଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଆହୋର	" " ୯, ଗୁରୁ	"	୧୩ " "
୧୮୯	୧୫୬	ନିର୍ମଣାଭେନ ଆଢି	"	"	" " " "	"	୧୩ " "
୨୦୦	୧୫୭	ସୁନୀଳାଳଞ୍ଜ ମଗରାଜଞ୍ଜ	"	ଢାଂତା, ଭବାନୀଗଢ	" " ୦)), ଖୁଧ	"	୧୯ " "
୨୦୧	୧୫୮	ମଞ୍ଜିଭେନ ଆଢି	"	ଓଞ୍ଜ୍ଜେନ	ୱେ. ସୁ. ୧, ଗୁରୁ	"	୨୦ " "
୨୦୨	୧୫୯	ସୁନୀଳାଳଞ୍ଜ ମଗରାଜଞ୍ଜ	"	ଢାଂତା, ଭବାନୀଗଢ	ୱେ. ୧.୦)), ଶୁକ୍	"	୧୯-୫ "
୨୦୩	୧୬୦	ହରିଢାସଭାଠି, ସୁଶୀଳାଭେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	ଅ. ସୁ. ୧୧, ମଂଗଳ	"	୨୭-୬ "
୨୦୪	୧୬୧	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ କାଂକରୀୟା ଆଢି	"	ବ୍ୟାବର	" " ୧୨, ଖୁଧ	"	୨୮ " "
୨୦୫	୧୬୨	ଭଗାଭାଠି ଧନାଭାଠି ଆଢି	"	---	" " ୧୩, ଗୁରୁ	"	୨୯ " "
୨୦୬	୧୬୩	ସୁନୀଳାଳଞ୍ଜ	"	ଢାଂତା	ଅ. ୧. ୨, ସୋମ	"	୩-୭ "
୨୦୭	୧୬୪	କାଣାଭାଠି, ଭଗାଭାଠି ଆଢି	"	ଧାମଞ୍ଜ	" " ୩, ମଂଗଳ	"	୪ " "
୨୦୮	୧୬୫	ହରିଢାସଭାଠି, ଭୌଢିଭେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	ପ୍ର.ଶ୍ରା. ସୁ. ୬, ଶାନି	"	୨୦ " "
୨୦୯	୧୬୬	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ବ୍ୟାବର	" " ୧. ୮, ମଂଗଳ	"	୭-୮ "
୨୧୦	୧୬୭	ଢାହାଭାଠି, ଭଗାଭାଠି ଆଢି	"	ଗ୍ରେହାଭ୍ଷଟାଓିନ (ଢ.ଆଢ୍ଢିକା)	ଢି. ଶ୍ରା. ୧. ୫, ସୋମ	"	୪-୯ "
୨୧୧	୧୬୮	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ବ୍ୟାବର	" " " ୬, ମଂଗଳ	"	୫ " "
୨୧୨	---	ଶନାଭାଠି ଭାସ୍ତର ତଥା ମଞ୍ଜିଭେନ	"	ୱଳଞ୍ଜ	ଭା. ସୁ. ୨, ଶୁକ୍	"	୧୫ " "
୨୧୩	୧୬୯	ଭାଠିଳାଳଭାଠି, ମଗନଭାଠି ଆଢି	"	ଧୁଳୀୟା	" " ୭, ଖୁଧ	"	୨୦ " "
୨୧୪	୧୭୦	ଭାଧୁଭାଠି, ଧୀରଞ୍ଜଭାଠି ଆଢି	"	ଧାମଞ୍ଜ	" " " "	"	୨୦ " "
୨୧୫	୧୭୧	ଭୀଞ୍ଜାଭାଠି, ଦୁର୍ଭାଭାଠି ଆଢି	"	ସଢ଼ଲାୱ	" " " "	"	୨୦ " "
୨୧୬	୧୭୨	କୁଳଧ୍ୟଂଞ୍ଜ, ଧ୍ୟଂନମଳଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଆହୋର	" " " "	"	୨୦ " "
୨୧୭	୧୭୩	ହରିଢାସଭାଠି, ଭୌଢିଭେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	" " ୮, ଗୁରୁ	"	୨୧ " "
୨୧୮	୧୭୪	ୱସ୍ତୀମଳଞ୍ଜ, ଗୁଳାଧ୍ୟଂଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଗୁଢିୱାଢ	" " ୧୦, ଶାନି	"	୨୩ " "
୨୧୯	୧୭୫	ଢାହାଭାଠି ସୋଭାଭାଠି ଆଢି	"	ଧୁଳୀୟା	ଭା. ୧. ୨, "	"	୩୦ " "
୨୨୦	୧୭୬	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ବ୍ୟାବର	" " ୦)), ଗୁରୁ	"	୧୨-୧୦ "
୨୨୧	୧୭୭	ଧଗନଭାଠି, ହେମଧ୍ୟଂଭାଠି ଆଢି	"	ନରୋଢା	ଆ. ସୁ. ୬, ଖୁଧ	"	୧୮ " "
୨୨୨	---	ହରିଭାଠି, ନରସିଂହଭାଠି ଆଢି	"	ସଢୋଢରା	" " " "	"	୧୮ " "
୨୨୩	୧୭୮	ଢଭଧ୍ୟଂତୀଭେନ ଆଢି	"	ହଢିୟାଞ୍ଜା	ଆ. ସୁ. ୧୩, ଗୁରୁ	"	୨୫ " "
୨୨୪	୧୭୯	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ବ୍ୟାବର	ଆ. ୧. ୧୧, ମଂଗଳ	"	୭-୧୧ "
୨୨୫	୧୮୦	ସୁନୀଳାଳଞ୍ଜ	"	ଢାଂତା	କା. ସୁ. ୫, ଗୁରୁ	୧୮୯୬	୧୬ " "
୨୨୬	୧୮୧	ଢଭଧ୍ୟଂତୀଭେନ, ମଧୁରୀଭେନ ଆଢି	"	ହଢିୟାଞ୍ଜା	" " " "	"	୧୬ " "
୨୨୭	---	ଧୀତୁଭାଠି, ଗୋୱିଢଞ୍ଜଭାଠି ଆଢି	"	ଭୁୱାସଞ୍ଜ	" " ୧୦, ମଂଗଳ	"	୨୧ " "
୨୨୮	୧୮୨	ମଧୁରୀଭେନ, ଢଭଧ୍ୟଂତୀଭେନ ଆଢି	"	ହଢିୟାଞ୍ଜା	କା. ୧. ୧୧, ଗୁରୁ	"	୭-୧୨ "
୨୨୯	୧୮୩	ଢଭଧ୍ୟଂତୀଭେନ, ମଧୁରୀଭେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	ପୋ. " ୦))	"	୮-୨-୧୯୪୦
୨୩୦	---	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ	"	ବ୍ୟାବର	ମହା " ୯, ଶାନି	"	୨-୩ "
୨୩୧	୧୮୪	ଭୋତୀଭାଠି ଭାଭରଭାଠି, ମଞ୍ଜିଭେନ ଆଢି	"	ଓଞ୍ଜ୍ଜେନ	" " " "	"	୨ " "
୨୩୨	୧୮୫	ଭାଠି ରତିଳାଳ ଆଢି (ୱାଞ୍ଜିଆୱାଣା)	"	ଭୁଂଭଠି	ଢା. ସୁ. ୩, ମଂଗଳ	"	୧୨ " "

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટ્ટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૨૩૩	૧૮૬	મધુરીબેન, દમયંતિબેન આદિ	આશ્રમ	ઢારકા	ફા. સુ. ૩, મંગળ	૧૯૯૬	૧૨-૩-૧૯૪૦
૨૩૪	૧૮૭	ડાહ્યાભાઈ નથુભાઈ આદિ	"	ધામણ	" વ. " "	"	૨૬ " "
૨૩૫	- - -	મધુરીબેન, સુશીલાબેન આદિ	"	ઢારકા	" " ૧૦, " "	"	૨-૪ " "
૨૩૬	૧૮૮	ચુનીલાલજી	"	દાંતા	ચૈ. " ૩, બુધ	"	૨૪ " "
૨૩૭	૧૮૯	તુલસીદાસભાઈ, મધુરીબેન આદિ	"	ઢારકા	" " " "	"	૨૪ " "
૨૩૮	૧૯૦	મધુરીબેન, મોંઘીબેન આદિ	"	"	વૈ. " ૪, શનિ	"	૨૫-૫ " "
૨૩૯	૧૯૧	- - - - -	"	- - -	" " ૬, સોમ	"	૨૭ " "
૨૪૦	૧૯૨	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " ૭, મંગળ	"	૨૮ " "
૨૪૧	૧૯૩	લીલબાઈ આદિ	- - -	રંગુન (મ્યાનમાર)	" " " "	"	૨૮ " "
૨૪૨	૧૯૪	કુલચંદજી આદિ	આશ્રમ	આહોર	વૈ. વ. ૧૪ " "	"	૪-૬ " "
૨૪૩	૧૯૫	- - - - -	"	- - -	જે. સુ. ૪, રવિ	"	૯ " "
૨૪૪	૧૯૬	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " ૧૪, મંગળ	"	૧૮ " "
૨૪૫	૧૯૭	ધીરજભાઈ, ડાહ્યાભાઈ આદિ	"	ધામણ	જે. વ. ૨, શુક્ર	"	૨૧ " "
૨૪૬	૧૯૮	દમયંતીબેન આદિ	"	હડિયાણા	" " ૯, શનિ	"	૨૯ " "
૨૪૭	૧૯૯	જુગરાજજી આદિ	"	બીરાંટીઆ	" " ૦), શુક્ર	"	૫-૭ " "
૨૪૮	-	ભીખાભાઈ, ખુશાલભાઈ આદિ	"	આસ્તા	અ. સુ. ૮, " "	"	૧૨ " "
૨૪૯	૨૦૦	મધુરીબેન, હરિદાસભાઈ આદિ	"	ઢારકા	" " ૧૪, ગુરુ	"	૧૮ " "
૨૫૦	- - -	ગોવિંદભાઈ, રણછોડભાઈ આદિ	"	પારડી	અ. " ૧૫, શુક્ર	"	૧૯ " "
૨૫૧	૨૦૧	વસ્તીમલજી આદિ	"	- - -	" વ. ૭ " "	"	૨૬ " "
૨૫૨	૨૦૨	ભીખાભાઈ દુર્લભભાઈ આદિ	"	સદલાવ	" " ૯, રવિ	"	૨૮ " "
૨૫૩	૨૦૩	ભુલાભાઈ, નરોત્તમદાસ આદિ	"	આસ્તા	" " ૧૩, ગુરુ	"	૧-૮ " "
૨૫૪	- - -	શનાભાઈ માસ્તર તથા મણિબેન	"	વલણ	" " ૧૪, શુક્ર	"	૨ " "
૨૫૫	૨૦૪	જુગરાજજી, લાલચંદભાઈ આદિ	"	બ્યાવર	" " " "	"	૨ " "
૨૫૬	૨૦૫	વસ્તીમલજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " " "	"	૨ " "
૨૫૭	૨૦૬	મધુરીબેન, મોંઘીબેન આદિ	"	ઢારકા	શ્રા. સુ. ૧૫, શનિ	"	૧૭ " "
૨૫૮	૨૦૭	કુલચંદજી, કુંદનમલજી આદિ	"	આહોર	શ્રા. વ. ૮, સોમ	"	૨૬ " "
૨૫૯	૨૦૮	હરિભાઈ, નરસિંહભાઈ આદિ	"	સડોદરા	" " " સોમ	"	૨૬ " "
૨૬૦	૨૦૯	રતિલાલભાઈ, મુલચંદભાઈ આદિ	"	વીંછીઆ	" " ૧૧, ગુરુ	"	૨૯ " "
૨૬૧	૨૧૦	જુગરાજજી, લાલચંદભાઈ આદિ	"	બ્યાવર	" " ૧૪, રવિ	"	૧-૯ " "
૨૬૨	૨૧૧	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ આદિ	"	નરોડા	ભા. સુ. ૭, " "	"	૮ " "
૨૬૩	૨૧૨	ભગવાનજીભાઈ, ભીખાભાઈ આદિ	"	સદલાવ	" " " "	"	૮ " "
૨૬૪	૨૧૩	નારણભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " ૧૨, શુક્ર	"	૧૩ " "
૨૬૫	૨૧૪	મણિભાઈ, પાર્વતીબેન આદિ	"	અજમેર	" " ૧૨ " "	"	૧૩ " "
૨૬૬	૨૧૫	વીરચંદભાઈ ભૂરાભાઈ આદિ	"	બોટાદ	ભા. વ. ૧, મંગળ	"	૧૭ " "
૨૬૭	૨૧૬	છગનભાઈ આદિ	"	નરોડા	" " ૫, શનિ	"	૨૧ " "
૨૬૮	૨૧૭	ગોપાળભાઈ, હરિભાઈ આદિ	"	સડોદરા	" " ૮, મંગળ	"	૨૪ " "
૨૬૯	૨૧૮	લીલબાઈ, રતનબેન આદિ	"	રંગુન (મ્યાનમાર)	" " ૦), મંગળ	"	૧-૧૦ " "
૨૭૦	૨૧૯	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ આદિ	"	નરોડા	આ. સુ. ૩, શુક્ર	"	૪ " "
૨૭૧	૨૨૦	પુખરાજજી મુળચંદજી શેઠ	"	આહોર	" " ૧૦, ગુરુ	"	૧૦ " "
૨૭૨	૨૨૧	કુંદનમલજી આદિ	"	"	" " " "	"	૧૦ " "

ସାତମୀ ଆବୃତ୍ତି ପତ୍ର କ୍ର.	ଉଢ଼ି ଆବୃତ୍ତି ପତ୍ର କ୍ର.	କୋନା ପ୍ରତ୍ୟେ	କଥା स्थलैथी	କଥା स्थलै	ମିତି / ବାର	वि.सं.	ତାରିଖ
୨୭୩	୨୨୧	ଢାହାଭାଠ, କାଣାଭାଠ ଆଢି	ଆଶ୍ରମ	ଧାମଣ	ଆ. ସୁ. ୧୧, ଶୁକ୍ର	୧୯୯୫	୧୧-୧୦-୧୯୪୦
୨୭୪	୨୨୨	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ, ଲାଠରଢଭାଠ ଆଢି	"	ଭ୍ୟାଠର	" " ୧୨, ଶାନି	" ୧୨	" "
୨୭୫	---	ମଞ୍ଜିଭାଠ	"	---	ଆ. ଠ. ୨, ଶୁକ୍ର	" ୧୮	" "
୨୭୬	୨୨୩	ଗୋଠିଢଭାଠ, ଠୋଧଠଭାଠ ଆଢି	"	ପାରଢି	" " ୧୪, ମଂଗଣ	" ୨୯	" "
୨୭୭	୨୨୪	ଢ୍ୟାଞଞ୍ଜଭାଠ, ଠଗଠଠଭାଠ ଆଢି	"	ସୁରତ	କା. ସୁ. ୨, ଶାନି	୧୯୯୭	୨-୧୧ "
୨୭୮	୨୨୫	ନିର୍ମଣାଠେନ ଆଢି	"	ଠୈସୁର	" " ୭, ଠୁଧ	" ୫	" "
୨୭୯	୨୨୬	ମଗନଭାଠ, ଠାଠିଠାଠଭାଠ ଆଢି	"	ଧୁଠିଧ୍ୟା	" " ୧୦, ଶାନି	" ୯	" "
୨୮୦	୨୨୭	କାନଞ୍ଜଭାଠ, ଠୋଠିଢଭାଠ ଆଢି	"	ପାରଢି	" " ୧୧, ୨ଠି	" ୧୦	" "
୨୮୧	୨୨୮	ପୁଠରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଆଠୋର	କା. ଠ. ୧, ଶାନି	" ୧୫	" "
୨୮୨	---	ନରଠିଠିଭାଠ, ନାଧୁଭାଠ ଆଢି	"	ଠଠୋଢରା	" " ୧୪, ଠୁରୁ	" ୨୮	" "
୨୮୩	୨୨୯	ଠନମାଣିଭାଠ ଆଢି ମୁମୁକ୍ଷୁଠୋ	"	ଆଠଠା	" " " "	" ୨୮	" "
୨୮୪	---	ଠଗନଭାଠ, ଠେମଠିଢଭାଠ ଆଢି	"	ନରୋଢା	ମା. ସୁ. ୧, ଶାନି	" ୩୦	" "
୨୮୫	୨୩୦	ଶାଠିଭାଠ (ସୁଞ୍ଜାଠଠାଠା) ଆଢି	"	---	ମା. ସୁ. ୨, ୨ଠି	" ୧-୧୨	" "
୨୮୬	୨୩୧	ମଧୁରୀଠେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	" " " "	" ୧	" "
୨୮୭	୨୩୨	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଭ୍ୟାଠର	" " ୩, ଠୋମ	" ୨	" "
୨୮୮	୨୩୩	ଶାଠିଭାଠ (ସୁଞ୍ଜାଠଠାଠା) ଆଢି	---	---	-----	---	-----
୨୮୯	୨୩୪	ଧୁନିଠାଠାଠ ଠିରାଠିଢଞ୍ଜ ଆଢି	ଆଶ୍ରମ	କରାଢ	" " ୫, ଠୁରୁ	" ୫-୧୨	" "
୨୯୦	୨୩୫	-----	"	---	" " " "	" ୫	" "
୨୯୧	୨୩୬	କୃଠିଠିଢଞ୍ଜ, କୃଠିଢନମଠାଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଆଠୋର	" " ୮, ଶାନି	" ୭	" "
୨୯୨	୨୩୭	ଢମଠିଠିଠେନ ଆଢି	"	ଠଢିଧ୍ୟାଞ୍ଜା	" " ୧୦, ୨ଠି	" ୮	" "
୨୯୩	---	ମୁନିଠ୍ରୀ ଠୁଞ୍ଜାଠିଢଞ୍ଜ ଠାଧା ଠିଠେଢଠିଢଞ୍ଜ	"	ଞ୍ଜୁଠରଢି	ମା. ଠ. ୧୧, ଠୁଧ	" ୨୫	" "
୨୯୪	୨୩୮	କୃଠିଠିଢଞ୍ଜ, କୃଠିଢନମଠାଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଆଠୋର	" " ୧୩, ଠୁରୁ	" ୨୫	" "
୨୯୫	୨୩୯	ମଞ୍ଜିଭାଠ, ପାରଠିଠିଠେନ ଆଢି	"	ଅଞ୍ଜଠେର	" " ୧୦), ଶାନି	" ୨୮	" "
୨୯୬	୨୪୦	ଠୁଠାଭାଠ ଠାଧା ଠନମାଣିଭାଠ ଆଢି	"	ଆଠଠା	ପୋ. ସୁ. ୨, ଠୋମ	" ୩୦	" "
୨୯୭	୨୪୧	ଆଠୋରନା ମୁମୁକ୍ଷୁଠୋ ପ୍ରତ୍ୟେ	"	ଆଠୋର	" " " "	" ୩୦	" "
୨୯୮	୨୪୨	ଢମଠିଠିଠେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	ପୋ. ଠ. ୧୦, ଠୁଧ	" ୨୨-୧-୧୯୪୧	" "
୨୯୯	୨୪୩	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଭ୍ୟାଠର	" " " "	" ୨୨	" "
୩୦୦	୨୪୪	ଧୁନିଠାଠାଠ ଆଢି	"	ଢାଠଠା	" " ୧୩, ଶାନି	" ୨୫	" "
୩୦୧	୨୪୫	ନିର୍ମଣାଠେନ ଆଢି	"	ଠୈସୁର	" " ୧୪, ୨ଠି	" ୨୫	" "
୩୦୨	୨୪୬	ନରୋଠଠଭାଠ ଆଢି	"	ଆଠଠା	ମଠା ସୁ. ୫, ଶାନି	" ୧-୨	" "
୩୦୩	୨୪୭	ଢମଠିଠିଠେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	" " ୭, ଠୋମ	" ୩	" "
୩୦୪	୨୪୮	ଠୁଞ୍ଜୋଶମଠାଞ୍ଜ, ଠଠଠିମଠାଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଠୁଢିଠାଢା	" " ୧୧, ଶୁକ୍ର	" ୩	" "
୩୦୫	୨୪୯	ଠଗନଭାଠ ଢେଠାଠିଭାଠ ଆଢି	"	ନରୋଢା	ମଠା ଠ. ୧, ଠୁଧ	" ୧୨	" "
୩୦୬	୨୫୦	ଠଠଠାଭାଠ, ଠୋପାଞ୍ଜ ଆଢି	"	ପାରଢି (ମାଠା)	" " ୭, ମଂଗଣ	" ୧୮	" "
୩୦୭	୨୫୧	ମୁନିଠ୍ରୀ ଠୁଞ୍ଜାଠିଢଞ୍ଜ ଠାଧା ଠିଠେଢଠିଢଞ୍ଜ	"	ଠୋଢେଠି	" " ୧୦), ଠୁଧ	" ୨୫	" "
୩୦୮	୨୫୨	ଜୁଗରାଜଞ୍ଜ ଆଢି	"	ଠିରାଠିଠିଆ	ଢା. ସୁ. ୫, ଠୋମ	" ୩-୩	" "
୩୦୯	୨୫୩	ପୁନଶିଭାଠ, ୨୨ନଠେନ ଆଢି	"	ଅଠିଠେରୀ (ମୁଠାଠି)	" " ୮, ଠୁରୁ	" ୫	" "
୩୧୦	୨୫୪	ମୁନିଠ୍ରୀ ଠୁଞ୍ଜାଠିଢଞ୍ଜ ଠାଧା ଠିଠେଢଠିଢଞ୍ଜ	"	କେଠଠିଠୁଆ	ଢା. ଠ. ୧, ଶୁକ୍ର	" ୧୪	" "
୩୧୧	୨୫୫	ଠଠଠିମଠାଞ୍ଜ, ଠୁଞ୍ଜୋଶମଠାଞ୍ଜ ଆଢି	"	---	" " ୩, ୨ଠି	" ୧୫	" "
୩୧୨	---	ମୁନିଠ୍ରୀ ଠୁଞ୍ଜାଠିଢଞ୍ଜ ଠାଧା ଠିଠେଢଠିଢଞ୍ଜ	"	କେଠଠିଠୁଆ	" " ୮, ଠୁରୁ	" ୨୦	" "
୩୧୩	୨୫୬	ଠରିଢାଠଭାଠ, ମଧୁରୀଠେନ ଆଢି	"	ଢାରକା	" " ୯, ଶୁକ୍ର	" ୨୧	" "
୩୧୪	୨୫୭	ମୁନିଠ୍ରୀ ଠୁଞ୍ଜାଠିଢଞ୍ଜ ଠାଧା ଠିଠେଢଠିଢଞ୍ଜ	"	ଧ୍ୟାଠଠଠ	" " ୧୩, ମଂଗଣ	" ୨୫	" "

ସାତମୀ ଆବୃତ୍ତି ପତ୍ର କ୍ର.	ପତ୍ର କ୍ର.	କୋନା ପ୍ରତ୍ୟେ	କଥା स्थलेथी	କଥା स्थले	ମିତ୍ତି /ବାର	वि.सं.	ତାରିଖ
୩୧୫	୨୫୮	ଜୁଗରାଞ୍ଜ ଆଠି	ଆଶ୍ରମ	ବ୍ୟାବର	ଈ. ୧.୧୪, ଖୁଧ	୧୯୯୭	୨୫-୨-୧୯୪୧
୩୧୬	---	ରାମୀଭେନ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଭେନ ଆଠି	"	ଧାମଞ୍ଜ	ସୈ. ସୁ. ୨, ଶାନି	"	୨୯-୩ "
୩୧୭	---	ମୁନିଶ୍ରୀ ଗୁଣ୍ଡଚନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ ତଥା ଓମେନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ	"	ସାସବଢ	" " ୫, ଖୁଧ	"	୨-୪ "
୩୧୮	୨୫୯	ଝଗନଭାଠି ଆଠି	"	ନରୋଢା	" " ୮, ଶାନି	"	୫ " "
୩୧୯	୨୬୦	ପୁଫରାଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	---	" " ୧୦, ସୋମ	"	୭ " "
୩୨୦	୨୬୧	ବସ୍ତୀମଲଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଗୁଢ଼ିବାଢା	ସୈ. ୧. ୧, ଶାନି	"	୧୨ " "
୩୨୧	୨୬୨	ପ୍ରଭୁଭାଠି ଆଠି	"	ଆଢ଼ିକା	" " ୨, ରବି	"	୧୩ " "
୩୨୨	୨୬୩	ଜୁଗରାଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ବ୍ୟାବର	" " ୫, ଖୁଧ	"	୧୬ " "
୩୨୩	୨୬୪	ସୁନୀଲାଲଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	---	" " ୭, ଶୁକ୍ର	"	୧୮ " "
୩୨୪	୨୬୫	ଢମୟତୀଭେନ, ମଧୁରୀଭେନ ଆଠି	"	ଢାରକା	" " " "	"	୧୮ " "
୩୨୫	୨୬୬	ହରିଭାଠି, ମାଧବଭାଠି ଆଠି	"	ସଢ଼ୋଢରା	ସୈ. ୧. ୮, ଶାନି	"	୧୯ " "
୩୨୬	୨୬୭	ଢଧାଞ୍ଜୁଭାଠି, ଭଗବାନଞ୍ଜୁଭାଠି ଆଠି	"	ସୁରତ	" " " "	"	୧୯ " "
୩୨୭	୨୬୮	ଗୁଣ୍ଡେଶମଲଞ୍ଜୁ, ବସ୍ତୀମଲଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	---	" " ୧୪, ଶୁକ୍ର	"	୨୫ " "
୩୨୮	୨୬୯	କୁନ୍ଦନମଲଞ୍ଜୁ, କୁନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	୧. ସୁ. ୩, ମଙ୍ଗଳ	"	୨୯ " "
୩୨୯	୨୭୦	ବନମାଣୀଢାସ ଆଠି	"	ଆସ୍ତା	" " " "	"	୨୯ " "
୩୩୦	୨୭୧	ଢାଢାଭାଠି, ଲକ୍ଷ୍ମୀଭେନ ଆଠି	"	ଧାମଞ୍ଜ	୧. ସୁ. ୫, ଗୁରୁ	"	୧-୫ "
୩୩୧	୨୭୨	ଶାନ୍ତିଭାଠି ମଗନଭାଠି ଆଠି	"	ସୁଣାବ	" " ୬, ଶୁକ୍ର	"	୨ " "
୩୩୨	୨୭୩	ଶାନ୍ତିଭାଠି ଆଠି	"	"	" " ୧୪, ଶାନି	"	୧୦ " "
୩୩୩	୨୭୪	ମଧୁରୀଭେନ, ସୁଶୀଲାଭେନ ଆଠି	"	ଢାରକା	" " " "	"	୧୦ " "
୩୩୪	୨୭୫	ଜୁଗରାଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଭିରାଣ୍ଡିଆ	୧. ୧. ୨, ସୋମ	"	୧୨ " "
୩୩୫	୨୭୬	ମଞ୍ଜିଭାଠି, ହିରାଭାଠି ଆଠି	"	ଅଞ୍ଜମେର	" " ୪, ଖୁଧ	"	୧୪ " "
୩୩୬	୨୭୭	କୁନ୍ଦନମଲଞ୍ଜୁ, ମାଂଗିଲାଲଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	" " ୭, ଶାନି	"	୧୭ " "
୩୩୭	୨୭୮	କୁନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	"	" " ୧୦, ମଙ୍ଗଳ	"	୨୦ " "
୩୩୮	୨୭୯	-----	"	---	" " ୧୪, ଶାନି	"	୨୪ " "
୩୩୯	୨୮୦	୩୫୫	"	ନଢିଆଢ	ଞେ. ସୁ. ୧, ମଙ୍ଗଳ	"	୨୭ " "
୩୪୦	୨୮୧	ଧୁଣାଭାଠି ଆଠି	"	ଢାଁଭାସୀ	" " ୬, ରବି	"	୧-୬ "
୩୪୧	୨୮୨	ସିମନଭାଠି ଆଠି	"	"	" " ୬, "	"	୧ " "
୩୪୨	୨୮୩	ଶାନ୍ତିଭାଠି ଆଠି	"	ସୁଣାବ	" " ୮, ମଙ୍ଗଳ	"	୩ " "
୩୪୩	୨୮୪	ମଧୁରୀଭେନ ଆଠି	"	ଢାରକା	" " ୯, ଖୁଧ	"	୪ " "
୩୪୪	---	ଗୁଣ୍ଡେଶମଲଞ୍ଜୁ	"	ଗୁଢ଼ିବାଢା	" " ୧୧, ଗୁରୁ	"	୫ " "
୩୪୫	୨୮୫	ଧନଞ୍ଜୁଭାଠି ଆଞ୍ଚାଣ୍ଡଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	କୋଢାୟ(କଞ୍ଚ)	" " ୧୩, ଶାନି	"	୭ " "
୩୪୬	୨୮୬	ଜୁଗରାଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଭିରାଣ୍ଡିଆ	ଞେ. ୧. ୨, ଖୁଧ	"	୧୧ " "
୩୪୭	୨୮୭	ଭୀଜାଭାଠି ଆଠି	"	ସଢ଼ଲାବ	" " ୫, ଶାନି	"	୧୪ " "
୩୪୮	୨୮୮	ଧରମୟନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ, ବସ୍ତୀମଲଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଗୁଢ଼ିବାଢା	" " ୧୦, ମଙ୍ଗଳ	"	୨୪ " "
୩୪୯	୨୮୯	ରଘୁଭାଠି, ଢାଢାଭାଠି ଆଠି	"	ଧାମଞ୍ଜ	ଅ. ସୁ. ୪, ଶାନି	"	୨୯ " "
୩୫୦	୨୯୦	ପ୍ରଭୁଭାଠି ଆଠି	"	ନ୍ୟାସାଢେନ୍ଢ (ମାଢାଭୀ)	" " " "	"	୨୯ " "
୩୫୧	୨୯୧	ଧରମୟନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ, ଗୁଢାଭୟନ୍ଦ୍ରଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	---	-----	---	-----
୩୫୨	୨୯୨	କୁନ୍ଦନମଲଞ୍ଜୁ ଆଠି	"	ଆହୋର	ଅ. ସୁ. ୭, ମଙ୍ଗଳ	"	୧-୭ "
୩୫୩	୨୯୩	ଝଗନଭାଠି ଢେସାଠିଭାଠି	"	ନରୋଢା	" " ୧୨, ରବି	"	୬ " "
୩୫୪	୨୯୪	ସିମନଭାଠି, ଶାନ୍ତିଭାଠି ଆଠି	"	ସୁଣାବ	" ୧. ୪, ଶାନି	"	୧୨ " "
୩୫୫	୨୯୫	ଗୋକ୍ଷଣଭାଠି, ନରସିଢହଭାଠି ଆଠି	"	ଆସୁନ୍ଢର	ଶ୍ରା. ସୁ. ୪, ସୋମ	"	୨୯ " "

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર. પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૩૫૬ ૨૯૪	શાંતિભાઈ આદિ	આશ્રમ	-----	-----	---	-----
૩૫૭ ૨૯૫	મધુરીબેન, મોંઘીબેન આદિ	"	ઢારકા	શ્રા. સુ. ૫, મંગળ	૧૯૯૭	૨૯-૭-૧૯૪૧
૩૫૮ ---	મથુરભાઈ આદિ	"	નવી જીથરડી	" વ. ૧, શુક્ર	"	૮ - ૮ "
૩૫૯ ---	શનાભાઈ આદિ	"	વલણ	" " " "	"	" " "
૩૬૦ ૨૯૬	ચિમનભાઈ, શાંતીભાઈ આદિ	"	સુણાવ	" " ૩, રવિ	"	૧૦ " "
૩૬૧ ૨૯૭	વનમાળીદાસ, સીતારામભાઈ આદિ	"	આસ્તા	" " ૮, શુક્ર	"	૧૫ " "
૩૬૨ ૨૯૮	ભીખાભાઈ આદિ	"	સદલાવ	" "૧૩, બુધ	"	૨૦ " "
૩૬૩ ૨૯૯	હરિભાઈ આદિ	"	સડોદરા	" "૦)), શુક્ર	"	૨૨ " "
૩૬૪ ૩૦૦	શાંતિભાઈ, ચિમનભાઈ આદિ	"	સુણાવ	ભા. સુ. ૧, શનિ	"	૨૩ " "
૩૬૫ ૩૦૧	કુલચંદજી, રતનચંદજી આદિ	"	આહોર	" " ૨, રવિ	"	૨૪ " "
૩૬૬ ૩૦૨	મણિભાઈ આદિ	"	અજમેર	" " ૩, સોમ	"	૨૫ " "
૩૬૭ ૩૦૩	કુંદનમલજી આદિ	"	આહોર	" " " "	"	૨૫ " "
૩૬૮ ૩૦૪	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " ૭, શુક્ર	"	૨૯ " "
૩૬૯ ૩૦૫	રણછોડભાઈ, રામભાઈ આદિ	"	પારડી	" " " "	"	૨૯ " "
૩૭૦ ૩૦૬	દેવશીભાઈ આદિ	"	---	" " " "	"	૨૯ " "
૩૭૧ ૩૦૭	મધુરીબેન, દમચંતીબેન આદિ	"	ઢારકા	" " " "	"	૨૯ " "
૩૭૨ ૩૦૮	ભાઈલાલભાઈ, નારણભાઈ	"	ધુળીયા	" " ૮, શનિ	"	૩૦ " "
૩૭૩ ૩૦૯	વનમાળીદાસ આદિ	"	કિંગ્સ્ટન(જમૈકા)	ભા. સુ. ૧૧, સોમ	"	૧ - ૯ "
૩૭૪ ૩૧૦	ધરમચંદજી, વસ્તીમલજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " " સોમ	"	૧ " "
૩૭૫વૃ.પત્ર-૯	-----	"	---	" " " "	"	૧ " "
૩૭૬ ૩૧૧	ચિમનભાઈ આદિ	"	સુણાવ	" "૧૫, શુક્ર	"	૫ " "
૩૭૭ ૩૧૨	શાંતિભાઈ આદિ	"	"	ભા. વ.૧૧, બુધ	"	૧૭ " "
૩૭૮ ---	ચુનીલાલજી	"	દાંતા,			
			ભવાનીગઢ	" "૧૨, ગુરુ	"	૧૮ " "
૩૭૯ ૩૧૩	દમચંતીબેન આદિ	"	કલકત્તા	" "૧૪, શનિ	"	૨૦ " "
૩૮૦ ૩૧૪	જુગરાજજી આદિ	"	બિરાંટીઆ	આ. વ. ૨, મંગળ	"	૭-૧૦ "
૩૮૧ ૩૧૫	સીતારામભાઈ આદિ	"	આસ્તા	" " ૯ "	"	૧૪ " "
૩૮૨ ૩૧૬	શાંતિભાઈ આદિ	"	સુણાવ	કા. સુ. ૧ "	૧૯૯૮	૨૧ " "
૩૮૩ ૩૧૭	ચુનીલાલજી મગરાજજી આદિ	"	---	" " ૩, ગુરુ	"	૨૩ " "
૩૮૪ ---	-----	"	---	" " ૫, શનિ	"	૨૫ " "
૩૮૫ ૩૧૮	મણિભાઈ, પાર્વતીબેન આદિ	"	અજમેર	" "૧૦, બુધ	"	૨૯ " "
૩૮૬ ૩૧૯	સુમનબેન આદિ	"	મુંબઈ	" "૧૩, શનિ	"	૧-૧૧ "
૩૮૭ ૩૨૦	મધુરીબેન આદિ	"	"	" " " "	"	૧ " "
૩૮૮ ૩૨૧	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " " "	"	૧ " "
૩૮૯ ૩૨૨	હરિભાઈ, નરસિંહભાઈ આદિ	"	સડોદરા	કા. વ. ૩, શુક્ર	"	૭ " "
૩૯૦ ---	છગનભાઈ આદિ	"	નરોડા	" " ૭, મંગળ	"	૧૧ " "
૩૯૧વૃ.પત્ર-૧૦	-----	"	---	" " " "	"	૧૧ " "
૩૯૨વૃ.પત્ર-૧૧	-----	"	---	-----	---	-----
૩૯૩ ૩૨૩	સુશીલાબેન, મધુરીબેન આદિ	"	ઢારકા	" "૧૪, સોમ	"	૧૭-૧૧ "
૩૯૪ ૩૨૪	નાનજીભાઈ આદિ	"	નાની ખાખર			
			(કચ્છ)	" " " સોમ	"	૧૭ " "
૩૯૫ ૩૨૫	ચિમનભાઈ, શાંતિભાઈ આદિ	"	સુણાવ	" "૦)), મંગળ	"	૧૮ " "
૩૯૬ ૩૨૬	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	મા. સુ. ૧, બુધ	"	૧૯ " "

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૩૯૭	---	મુનિશ્રી ગુણચંદ્રજી	ધામણ	આશ્રમ	મા. સુ. ૧૦, શુક્ર	૧૯૯૮	૨૮-૧૧-૧૯૪૧
૩૯૮	૩૨૭	દયાળજીભાઈ, ભગવાનજીભાઈ	આશ્રમ	સુરત	મા. વ. ૯, શુક્ર	"	૧૨-૧૨-૧૯૪૧
૩૯૯	૩૨૮	ધરમચંદજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " ૧૩, મંગળ	"	૧૬ " "
૪૦૦	૩૨૯	મુનિશ્રી ઉમેદચંદ્રજી આદિ	"	ધામણ	પો. વ. ૧, શનિ	"	૩-૧-૧૯૪૨
૪૦૧	૩૩૦	કુંભચંદજી આદિ	"	આહોર	" " ૨, રવિ	"	૪ " "
૪૦૨	૩૩૧	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " ૪, મંગળ	"	૬ " "
૪૦૩	૩૩૨	ધનજીભાઈ આદિ	"	મોટી ખાખર (કચ્છ)	" " ૬, ગુરુ	"	૮ " "
૪૦૪	૩૩૩	અંબાલાલભાઈ, નારણભાઈ આદિ	"	ઈંદોર	મહા સુ. ૩, સોમ	"	૧૯ " "
૪૦૫	૩૩૪	મોંઘીબેન, સુશીલાબેન આદિ	"	ઢારકા	" " ૭, શુક્ર	"	૨૩ " "
૪૦૬	---	ઘેવરચંદજી	ઈંડર	કાશી-બનારસ	ફા. " ૮, સોમ	"	૨૩ - ૨ "
૪૦૭	૩૩૫	દયાળજી આદિ	"	સદલાવ	" " " સોમ	"	૨૩ " "
૪૦૮	૩૩૬	દમચંતીબેન, મધુરીબેન આદિ	આશ્રમ	ઢારકા	ચૈ. " ૬, સોમ	"	૨૩ " "
૪૦૯	---	મગનભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુળીયા	" " ૮, બુધ	"	૨૫ " "
૪૧૦	૩૩૭	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " " બુધ	"	૨૫ " "
૪૧૧	---	મગનભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " ૧૦, શુક્ર	"	૨૭ " "
૪૧૨	૩૩૮	કાળાભાઈ, ભગાભાઈ આદિ	"	ધામણ	" " ૧૩, સોમ	"	૩૦ " "
૪૧૩	૩૩૯	ગુણેશમલજી, ગુલાબચંદજી આદિ	"	ગુડીવાડા	ચૈ. વ. ૫, રવિ	"	૫ - ૪ "
૪૧૪	૩૪૦	મણિભાઈ, પાર્વતીબેન આદિ	"	અજમેર	વૈ. સુ. ૨, શુક્ર	"	૧૭ " "
૪૧૫	---	શાંતાબેન આદિ	---	ભાદરણ	---	"	-----
૪૧૬	૩૪૧	કેવળભાઈ, ગોવિંદભાઈ આદિ	આશ્રમ	સુરત	" " " "	"	૧૭ - ૪ "
૪૧૭	૩૪૨	મોંઘીબેન, સુશીલાબેન આદિ	"	ઢારકા	વૈ. વ. ૧, શુક્ર	"	૧ - ૫ "
૪૧૮	૩૪૩	કુંદનમલજી, રતનચંદનજી આદિ	"	આહોર	" " ૨, શનિ	"	૨ " "
૪૧૯	૩૪૪	જુગરાજજી, લાલચંદભાઈ આદિ	"	બ્યાવર	" " ૩, રવિ	"	૩ " "
૪૨૦	૩૪૫	વીરચંદભાઈ આદિ	"	બોટાદ	" " ૭, ગુરુ	"	૭ " "
૪૨૧	૩૪૬	માધવભાઈ, રણછોડભાઈ આદિ	"	ધામણ	" " ૧૦, રવિ	"	૧૦ " "
૪૨૨	૩૪૭	વસ્તીમલજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " ૧૩, બુધ	"	૧૩ " "
૪૨૩	૩૪૮	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	" " ૧૪, ગુરુ	"	૧૪ " "
૪૨૪	૩૪૯	અંબાલાલજી, સીરાકુંવરબેન આદિ	"	રાયચુર	પ્ર. જે. સુ. ૨, રવિ	"	૧૭ " "
૪૨૫	૩૫૦	અંબાલાલજી, સીરાકુંવરબેન આદિ	"	સૈદાપુર	" " " ૪, મંગળ	"	૧૯ " "
૪૨૬	૩૫૧	રાવજીભાઈ પુરુષોત્તમદાસ (નારવાળા)	"	મુંબઈ	" " " ૭, શુક્ર	"	૨૨ " "
૪૨૭	૩૫૨	વસ્તીમલજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " વ. ૧, રવિ	"	૩૧ " "
૪૨૮	૩૫૩	જુગરાજજી આદિ	"	બ્યાવર	દ્વિ. " સુ. ૭, "	"	૨૧ - ૬ "
૪૨૯	---	શ્રેયાંશકુંવર (સીરાકુંવર)બેન આદિ	"	સૈદાપુર	" " " ૮, સોમ	"	૨૨ " "
૪૩૦	૩૫૪	અંબાલાલજી, તેજરાજભાઈ આદિ	"	"	" " " " "	"	૨૨ " "
૪૩૧	૩૫૫	શાંતિભાઈ, ચિમનભાઈ આદિ	"	વડોદરા	" " " ૧૪, શનિ	"	૨૭ " "
૪૩૨	૩૫૬	શાંતિભાઈ, ચિમનભાઈ આદિ	"	"	દ્વિ. " વ. ૧૪, રવિ	"	૧૨ - ૭ "
૪૩૩	૩૫૭	મધુરીબેન, દમચંતીબેન આદિ	"	ઢારકા	અ. સુ. ૧૩, શનિ	"	૨૫ " "
૪૩૪	૩૫૮	ભુલાભાઈ, વનમાળીદાસ આદિ	"	આસ્તા	" " ૧૫, સોમ	"	૨૭ " "
૪૩૫	૩૫૯	જુગરાજજી, લાલચંદજી આદિ	"	બ્યાવર	અ. વ. ૧, મંગળ	"	૨૮ " "
૪૩૬	---	આત્મારામજી શીદે	"	---	" " ૨, બુધ	"	૨૯ " "
૪૩૭	૩૬૦	વનમાળીદાસ, જીવણજી આદિ	"	---	" " " "	"	૨૯ " "

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર. પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૪૩૮ ૩૬૧	-----	આશ્રમ	---	અ. વ. ૬, રવિ	૧૯૯૮	૨-૮-૧૯૪૨
૪૩૯ ૩૬૨	વસ્તીમલજી, ગુણેશમલજી આદિ	"	ગુડીવાડા	" " " "	"	૨ " "
૪૪૦ ૩૬૩	ઘેવરચંદજી	"	---	" " ૧૦, ગુરુ	"	૬ " "
૪૪૧ ---	શનાભાઈ આદિ	"	---	" " ૧૩, સોમ	"	૧૦ " "
૪૪૨ ૩૬૪	આત્મારામજી શાંદે આદિ	"	ધુલીયા	" " ૦)), બુધ	"	૧૨ " "
૪૪૩ ૩૬૫	-----	"	---	" " " "	"	૧૨ " "
૪૪૪ ૩૬૬	જુગરાજજી આદિ	"	બિરાંટીઆ	શ્રા. સુ. ૫, સોમ	"	૧૭ " "
૪૪૫ ---	આશાભાઈ આદિ	"	---	" " ૧૦, શુક્ર	"	૨૧ " "
૪૪૬ ---	શનાભાઈ આદિ	"	વલણ	" વ. ૧, ગુરુ	"	૨૭ " "
૪૪૭ ૩૬૭	મણિભાઈ, પાર્વતીબેન	"	અજમેર	ભા. સુ. ૨, શનિ	"	૧૨ - ૯ "
૪૪૮ ૩૬૮	હરિભાઈ, ભગાભાઈ આદિ	"	સડોદરા	" " ૪, સોમ	"	૧૪ " "
૪૪૯ ---	વીરચંદભાઈ ભૂરાભાઈ આદિ	"	બોટાદ	" " ૬, બુધ	"	૧૬ " "
૪૫૦ ૩૬૯	મગનભાઈ, નારણભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " " "	"	૧૬ " "
૪૫૧ ૩૭૦	હરિદાસભાઈ, તુલસીદાસ આદિ	"	ઢારકા	" " " "	"	૧૬ " "
૪૫૨ ૩૭૧	માધવભાઈ, કાળાભાઈ આદિ	"	ધામણ	" " ૯, શનિ	"	૧૯ " "
૪૫૩ ---	હરમાનભાઈ ત્રિકમભાઈ	"	મોખાસા (કેન્ચા)	" " ૧૨, સોમ	"	૨૧ " "
૪૫૪ ૩૭૨	છગનભાઈ આદિ	"	નરોડા	" " ૧૩, મંગળ	"	૨૨ " "
૪૫૫ ૩૭૩	વીરચંદભાઈ ભૂરાભાઈ આદિ	"	---	" " " "	"	૨૨ " "
૪૫૬ ૩૭૪	રાવજીભાઈ પુરુષોત્તમભાઈ આદિ	"	મુંબઈ	" " " "	"	૨૨ " "
૪૫૭ ૩૭૫	-----	"	ભાવનગર	" " ૧૫, ગુરુ	"	૨૪ " "
૪૫૮ ૩૭૬	ઈશ્વરભાઈ આદિ	"	નડિયાદ	ભા. વ. ૫, મંગળ	"	૨૮ " "
૪૫૯ ૩૭૭	કુંદનમલજી, કુલચંદજી આદિ	"	આહોર	" " ૧૦, રવિ	"	૪ - ૧૦ "
૪૬૦ ૩૭૮	શ્રેયકુંવરબેન	"	રાયચુર	" " ૧૪, શુક્ર	"	૯ " "
૪૬૧ ૩૭૯	જશભાઈ આદિ	"	બાંધણી	" " " "	"	૯ " "
૪૬૨ ૩૮૦	આત્મારામભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " ૦)), શનિ	"	૧૦ " "
૪૬૩ ૩૮૧	મણિબેન આદિ	"	ઉજ્જૈન	આ. સુ. ૪, મંગળ	"	૧૩ " "
૪૬૪ ૩૮૨	રાવજીભાઈ પુરુષોત્તમદાસ	"	મુંબઈ	" " ૬, ગુરુ	"	૧૫ " "
૪૬૫ ૩૮૩	વક્તાવરમલજી જવાનમલજી આદિ	"	કરજત	" " ૧૧, મંગળ	"	૨૦ " "
૪૬૬ ૩૮૪	દમચંતીબેન, મોંઘીબેન આદિ	"	ઢારકા	આ. વ. ૬, શુક્ર	"	૩૦ " "
૪૬૭ ૩૮૫	શ્રેયકુંવરબેન આદિ	"	રાયચુર	કા. સુ. ૩, બુધ	૧૯૯૯	૧૧ - ૧૧ "
૪૬૮ ---	કેવળચંદભાઈ દેવચંદભાઈ આદિ	"	સુરત	" વ. " "	"	૨૫ " "
૪૬૯ ---	વસ્તીમલજી	"	---	" " ૬, રવિ	"	૨૯ " "
૪૭૦ ૩૮૬	દમચંતીબેન, મોંઘીબેન આદિ	"	ઢારકા	" " ૧૦, ગુરુ	"	૩ - ૧૨ "
૪૭૧ ૩૮૭	જુગરાજજી આદિ	"	બિરાંટીઆ	મા. વ. ૧૨, રવિ	"	૩ - ૧ ૧૯૪૩
૪૭૨ ૩૮૮	ગુલાબચંદભાઈ, નગીનદાસ આદિ	"	સુરત	" " ૦)), બુધ	"	૬ " "
૪૭૩ ૩૮૯	મધુરીબેન આદિ	"	ઢારકા	પો. સુ. ૫, સોમ	"	૧૧ " "
૪૭૪ ૩૯૦	મગનભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " " "	"	૧૧ " "
૪૭૫ ૩૯૧	મનહરભાઈ, નાનુભાઈ આદિ	"	સુરત	" " ૭, મંગળ	"	૧૨ " "
૪૭૬ ૩૯૨	શાંતિભાઈ મગનભાઈ આદિ	"	સુણાવ	" " ૧૦, શનિ	"	૧૫ " "
૪૭૭ ૩૯૩	ચતુરભાઈ ગોકળભાઈ આદિ	ધામણ	અમરેલી	પો. વ. ૫, મંગળ	"	૨૬ " "
૪૭૮ ૩૯૪	મગનભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " ૯, શનિ	"	૩૦ " "
૪૭૯ ૩૯૫	ભગતજી મોતીભાઈ	ધામણ	આશ્રમ	" " " "	"	" " "

[૫૨]

સાતમી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	છટ્ટી આવૃત્તિ પત્ર ક્ર.	કોના પ્રત્યે	કયા સ્થળેથી	કયા સ્થળે	મિતિ /વાર	વિ.સં.	તારીખ
૪૮૦	---	માધવભાઈ, ગોકળભાઈ આદિ	આહોર	ધામણ	મહા - ૯,	----	-----
૪૮૧	---	મનહરભાઈ, નાનુભાઈ આદિ	પાલેજ	સુરત	મહા સુ. ૪, સોમ	૧૯૯૯	૮-૨-૧૯૪૩
૪૮૨	---	નારણભાઈ, મંગળભાઈ આદિ	"	નડિયાદ	" " " "	"	૮ " "
૪૮૩	૩૯૬	મનહરભાઈ આદિ	આહોર	સુરત	" " ૧૩, બુધ	"	૧૭ " "
૪૮૪	૩૯૭	ઈશ્વરભાઈ આદિ	"	ભોજપુરા	" " " "	"	૧૭ " "
૪૮૫	---	મનહરભાઈ આદિ	"	સુરત	મહા વ. ૨, રવિ	"	૨૧ " "
૪૮૬	૩૯૯	ઈશ્વરભાઈ આદિ	ઈડર	નડિયાદ	ફા. સુ. ૯, સોમ	"	૧૫-૩ "
૪૮૭	૪૦૦	શ્રેયકુંવરબેન આદિ	આશ્રમ	રાયચુર	ચૈ. સુ. ૪, ગુરુ	"	૭-૪ "
૪૮૮	---	-----	---	---	-----	----	-----
૪૮૯	૪૦૧	મધુરીબેન આદિ	આશ્રમ	દ્વારકા	ચૈ. સુ. ૬, શનિ	"	૧૦-૪ "
૪૯૦	૪૦૨	જુગરાજજી કાંકરીઆ આદિ	"	બિરાંટીઆ	" " " શનિ	"	૧૦ " "
૪૯૧	---	મગનભાઈ, ભાઈલાલભાઈ આદિ	"	ધુલીયા	" " ૮, સોમ	"	૧૨ " "
૪૯૨	૪૦૩	ગુણેશમલજી, ઘેવરચંદજી આદિ	"	દુબલી	" " ૧૦, ગુરુ	"	૧૫ " "
૪૯૩	૫૩-૧૨	મંગળભાઈ સોમચંદભાઈ	"	ઇંદોર	" " ૧૩, રવિ	"	૧૮ " "
૪૯૪	૩૯૮	છગનભાઈ દેસાઈભાઈ આદિ	"	નરોડા	ચૈ. વ. ૧, બુધ	"	૨૧ " "
૪૯૫	૪૦૪	ઝવેરબેન આદિ	"	નાર	" " ૪, શનિ	"	૨૪ " "
૪૯૬	૪૦૫	યુનીલાલજી આદિ	"	દાંતા	" " " "	"	૨૪ " "
૪૯૭	૪૦૬	નિર્મળાબેન, ધરમચંદજી આદિ	"	---	" " ૧૪, સોમ	"	૩-૫ "
૪૯૮	૪૦૭	ચિમનભાઈ, બળદેવભાઈ આદિ	"	રાજનગર (અમદાવાદ)	વૈ. સુ. ૧, બુધ	"	૫ " "
૪૯૯	૪૦૮	જુગરાજજી આદિ	"	બિરાંટીઆ	" " ૪, શનિ	"	૮ " "
૫૦૦	૪૦૯	રાવજીભાઈ આદિ	"	કેન્યા	" " ૭, મંગળ	"	૧૧ " "
૫૦૧	૪૧૦	ઈશ્વરભાઈ આદિ	"	નડિયાદ	વૈ. વ. ૩, શનિ	"	૨૨ " "
૫૦૨	૪૧૧	જુગરાજજી આદિ	"	બિરાંટીઆ	વૈ. વ. ૮, ગુરુ	"	૨૭ " "
૫૦૩	૪૧૨	ચિમનભાઈ, શાંતિભાઈ આદિ	"	અમદાવાદ	" " ૧૩, સોમ	"	૩૧ " "
૫૦૪	૪૧૩	દમચંતીબેન, મધુરીબેન આદિ	"	દ્વારકા	" " ૧૪, બુધ	"	૧-૬ "
૫૦૫	૪૧૪	ઈશ્વરભાઈ આદિ	"	નડિયાદ	જે. સુ. ૯, શનિ	"	૧૨ " "
૫૦૬	---	ચિમનભાઈ (લીંબાસીવાળા)	"	---	" " ૧૪, ગુરુ	"	૧૭ " "
૫૦૭	૪૧૫	અંબાલાલજી, સીરાકુંવરબેન આદિ	"	સૈદાપુર	જે. વ. ૧૧, સોમ	"	૨૮ " "
૫૦૮	૪૧૬	મગનભાઈ આદિ	"	સુણાવ	" " ૦), શુક્ર	"	૨-૭ "
૫૦૯	૪૧૭	મનહરભાઈ, રજનીકાંતભાઈ આદિ	"	સુરત	અ. સુ. ૧, શનિ	"	૩ " "
૫૧૦	૪૧૮	નારણભાઈ, મગનભાઈ આદિ	"	સુણાવ	" " ૪, મંગળ	"	૬ " "
૫૧૧	૪૧૯	ચિમનભાઈ આદિ	"	લીંબાસી	" " ૫, બુધ	"	૭ " "
૫૧૨	૪૨૦	રતનચંદજી, કુલચંદજી આદિ	"	આહોર	" " ૬, ગુરુ	"	૮ " "
૫૧૩	૪૨૧	યુનીલાલજી આદિ	"	દાંતા	" " ૭, શુક્ર	"	૯ " "
૫૧૪	૪૨૨	શાંતિભાઈ આદિ	"	વડોદરા	અ. સુ. ૧૦, સોમ	"	૧૨ " "
૫૧૫	૪૨૩	જુગરાજજી આદિ	"	બિરાંટીઆ	" " ૧, મંગળ	"	૧૩ " "